6748

TRACTATVS
DE
MAGNO MATRIMONII
SACRAMENTO

SVPER DOCTRINAM ANGELICI DOCT.
IN ALIQVIBVS QVÆSTIONIBVS
Additionum ad Tertiam Partem.

AVTHORE FRATRE PETRO DE LEDESMA
Præsentato Sacræ Theologiæ Lectore, in Regali & insigni
Collegio S. Tho. Abulensis, Ord. Prædicatorum.

Cum Indice copiosissimo, & locupletissimo.

VENETIIS,

Apud Marcum Antonium Zalterium. M D XCV.

TRACTATUS

DE

MAGNO MATRIMONII

SACRAMENTO.

VENETIIS.

EL REY.

POR quanto por fray Andres de Sant Millau procurador general de la orden de Sancto Domingo, en nombre de fray Pedro de Ledesma Presentado y Lector en santa Theologia en el Colegio de Sancto Thomas el Real de la ciudadde Auila de la dicha orden, nos fue fecha relacion, que el dicho Presentado con licentia y facultad de su Perlado auia compuesto vn libro intitulado, Tractatus de magno sacramento Matrimonii, el qual si se imprimia auia de ser de grande vtilidad y prouecho para todo genero de gentes: y por mandato del dicho su perlado auia sido visto y examinado el dicho libro, del qual con la licentia y mandato suso dicho hazia presentation, suplicando nos le mandassemos dar licencia y facultad para lo poder imprimir y priuilegio por el tiempo que fuessemos seruido, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la pragmatica por nos vltimamente sobre ello hecha dispone, fue acordado quæ deuiamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Por la qual damos licentia y facultad al dicho fray Pedro de Ledesma, para que por tiempo y espacio de diez annos cumplidos primeros siguientes, que corran y secuenten desde el dia de la fecha desta nuestra cedula en adelante, el ò la persona que para ello su poder vuiere y no otra alguna, pueda imprimir y vẽder el dicho libro que de suso se haze mencion. Y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros Reynos qual el nombrare. para quæ durante el dicho tiempo lo pueda imprimir por el original que en el nuestro Consejo se vio, que va rubricado y firmado al fin de Alonso de Valejo nuestro escriuano de camara, y vno de los que en el nuestro Consejo residen, con que antes que se uenda le trayga ante ellos juntamente con el dicho original, para que se vea si la dicha impression esta conforme a el, y trayga fe en publica forma, como por corrector por nos nombrade se vio y corrigio la dicha impression por el dicho original, y mandamos al impressor que ansi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio y primer pliego del, ni entregue mas de vn solo libro con el original al autor, o persona a cuya costa le imprimiere, ni a otra alguna para effecto de la dicha correction y tassa, hasta que antes y primero el dicho libro este corregido y tassado por los del nuestro Consejo, y estando hecho y no de otra manera pueda imprimir el dicho principio y primer pliego, en el qual seguidamente ponga esta nuestra licencia, y la aprobacion, tassa, y erratas, ni lo pueda vender ni uenda el ni

otra perſona alguna, haſta que eſte el dicho libro en la forma ſuſodicha, ſo pena de caere incurrir en las penas contenidas en la dicha pragmatica y leyes de nueſtros Reynos que ſobre ello diſponen. Y mandamos que durãte el dicho tiempo perſona alguna ſin licencia del dicho fray Pedro de Ledeſma no lo pueda imprimir ni vẽder, ſo pena que el que lo imprimiere y vendiere, aya perdido y pierda qualeſquier libros, moldes y aparejos que del tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere, la qual dicha pena ſea la tercia parte para el juez que lo ſentenciare, y la otra tercia parte para la nueſtra camara, y la otra tercia parte para el que lo denunciare. Y mandamos a los del nueſtro Conſejo preſidente y Oydores de las nueſtras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nueſtra caſa, corte, y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Aſſiſtentes, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios, y otros juezes y juſticias qualeſquier de todas las ciudades, villas, y lugares de los nueſtros Reynos y ſeñorios, y a cada vno y qualquier dellos en ſu juriſdicion, anſi a los que agora ſon, como a los que ſeran de aqui adelante, que le guarden y cumplan eſta nueſtra cedula y merced que anſi le hazemos, y contra ella no vayan ni paſſen, ni conſientan yr ni paſſar en manera alguna, ſu pena de la nueſtra merced, y de diez mil marauedis para la nueſtra çamara. Fecha en el Pardo a diez ſeys dias del mes de Nouiembre, de mil y quinientos y nouenta y vn años.

YO EL REY.

Por mandabo del Rey nueſtro Señor.
Iuan Vazquez.

EX mãdato ſupremi Senatus Regij, ego frater Martinus Sierra vidi, atque perlegi Tractatum de magno matrimonij ſacramento ſuper doctrinam Diui Thomæ in additionibns ad Tertiam partem, compoſitum ab admodum Reuerendo, & eruditiſſimo patre Petro de Ledeſma: In quo magna eruditione & diligentia diffi cultates huius ſacramenti omnes diſſerit, & diſſoluit, & nihil fidei Catholicæ repugnans in hoc tractatu continetur: nihil almæ matris Eccleſiæ, atque Sanctorum patrum aſſertis ſiue decretis, aut bonis moribus contrarium: imò potius in explicanda huius ſacramenti natura, & alijs omnibus, quæ diſputationem hanc concernere poſſunt, tantum in eo eruditionis ſplendorem reperiri comperi: ut nihil ſuperius, vel ad dilucidationem Diui Thomæ, vel ad Theologicam diſputationem Theologi deſideraturi videantur. Quocirca tanquam Theologiæ ſtudioſis neceſſarium, & Reipublicæ Chriſtianæ vtiliſſimum, dignum iudico, quod typis excuſus omnibus offeratur. Datis Matriti, die nona Septembris, Anno milleſimo quingenteſimo nonageſimoprimo.

Frater Martinus Sierra.

LIBRVM hunc de facultate noſtri patris Prouincialis euolui. In quo ea diligentia & eruditione vniuerſas matrimonij difficultates author diſſlerit, nodos diſſoluit, abditiſſima quæque ac inuidia temporis obnubilata luci reſtituit, ut cum legeris, nihil tibi deſiderandum relinquat. Dignus plane liber qui laudetur, vigeat, placeat, relegatur, ametur. In inſigni Collegio Diui Thomæ Abulenſis, vltima Iulij, Anno milleſimo quingenteſimo nonageſimoprimo.

Fr. Franciſcus
Dauila.

Tassa deste Libro.

YO Alonso de Vallejo Escriuano de Camera del Rey nuestro Señor de los que en el su consejo residen, doy fe que auiendo se uisto por los Señores del vn libro intitulado, *Tractatus de magno sacramento Matrimonij*, que con su licencia fue impresso, compuesto por el Reuerendo padre fray Pedro de Ledesma de la orden de señor S. Domingo, le tassaron à tres marauedis y medio cada pliego en papel. El qual mandaron no se pueda vender, sin que esta tassa se ponga al principio de cada volumen del dicho libro, para que se sepa y entienda lo que por el se ha de lleuar, y para que dello conste de mandamiento de los dichos Señores di esta fe, que es fecha en la villa de Madrid a veynte y cinco dias del mes de Nouiembre, de mil y quinientos y nouenta y dos años.

Alonso de Vallejo.

IN DEI filio sibi charissimo Reuerendo Patri fratri Petro de Ledesma ordinis Prædicatorum sacræ Theologiæ Lectori nostri conuentus Sancti Thomę Abulensis, Frater Bartholomęus Muñoz Præsentatus, totius Prouinciæ Hispanię eiusdem ordinis humilis Prior Prouincialis, & seruus, salutem, &c. Cum sicut accepimus tractatum quendam à te compositum de Magno matrimonii sacramento, super doctrinam Diui Thomę in additionibus ad Tertiam partem, à Quæstione quadragesimaprima vsque ad sexagesimamoctauam, quem non sine magno labore & vigiliis compilaueris, eumque valde vtilem fore fidedigni retulerunt: idcirco communi omnium vtilitati, simulque nostræ prouinciæ & ordinis decori consulentes, tenore præsentium & officii nostri authoritate tibi præfato Patri fratri Petro de Ledesma Præsentato prædicti conuentus sacræ Theologiæ Lectori, licentiam & facultatem concedimus. Quinimo in meritum sanctæ obedientiæ mandamus, vt seruatis seruandis, Tractatum ipsum impressioni tradere, & prælo committere possis, in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Non obstantibus quibuscunque in contrarium. In quorum fidem his sigillo nostri officii munitis propria manu subscripsimus, in nostro Conuentu Sanctę Marię de Tocha, Matriti, duodecima die Februarii, Anno 1591.

Frater Bartholomæus Muñoz.
Prior Prouincialis.

Valeat in conuentu Sancti Pauli Burgensis 12. Maij, Anno 1591.

Fray Thomas de Guzman.
Vicarius generalis.

DOMI-

DO. PETRO STEPHANO
DE AVILA MARCHIONI
DE LAS NAVAS,

F. Petrus de Ledesma, *S. & P. F. E.*

SI QVIS recta animi lance perpendat miseram huius seculi cõditionem, non poterit nõ felicissima illius aureę ętatis tẽpora lamẽtari, in quibus nec rebus strẽnuè gestis scriptores, nec scriptoribus debita suo labori premia defecerunt. Erat enim illis antiquissimus vsus, & diuturna consuetudo, cum aliquod opus literis mandabãt illud Regibus, & Principibus vel clarissimis omniq; virtutis genere ornatissimis viris dedicare, quorum potẽtia, gratia, & auxilio, & liber ipse grauitatẽ, & autoritatẽ sibi, & suo autori sempiternũ nomen, & egregiam famã comparabat. Sic ipse antiquorũ vestigia sequendo, & pristinos mores imitando, hunc tractatum de magno Matrimonii sacramento in expositionem Angelici Doctoris Diui. Thomæ (qui splendidum Ecclesiæ lumen, Prædicatorũ ordinis gloria, Principum decus, & ornamentũ, cũ fuerit illustri, & clara Comitum familia ortus, optimo iure nũcupatur.) Hunc inquam tractatum, qui laborum meorum primitias obtinet, mihi visum fuit ad te Clarissimũ Dominũ omniq; magnitudinis, nobilitatis, & excellentiæ gloria illustrissimum dirigere, tibiq; nũcupare, ut mihi tam magnificum & excelsum Augustum, ampliſſimum, & generosum Mecœnatũ eligam, & meo operi tutissimum præsidium, & contra omnes maleuolos inuidiæ impetus suscipiam propugnaculum, cuius aspectu non solum gratum, iucundum, & acceptum arbitror fore, sed omnibus suis numeris & partibus absolutum. Itaq; ipse non laborum meorum remunerationem, & præmiũ desiderabo, cum illis tanto beneficio, gratia, & auxilio superabundans, & excedens præmium existat. Quod mirum in modum dolendum arbitror est, tot fortium hominum illustria facta temporis interuallo elabi, tot rerum gestarum monimenta obliuione prorsus obliterari, tot militaris disciplinæ exempla, quæ trabali (vt aiunt) clauo animis infixa esse debeãt, ita destrui, & adnihilari vt nec reliquiæ quidem illorum ad immortalem gloriam assequendam valde salutares animis infixæ remaneant. Et cui maiorem iniuriam temporum vetustates intulerunt tuæ florentissimæ, & nobilissimæ Abulensi patrię sine dubio arbitror esse fatendum, quæ cum esset splendidus in armis Lucifer in

pacis

pacis quieta prope diuinum exemplar non fuerit qui clara illius tro-
phœa celebranda, & eius nomen memoriæ ſempiternæ ſibi duceret
conſecrandum,& cum omnes uirtutes ſtudio honoris excitentur,con-
ſequens eſt,ut ſpe honoris inciſa, ſtudium virtutis,& fortitudinis extin-
guatur. Sunt tamen homines qui non mortales ſed diuini quidam he-
roes exiſtimandi ſunt, qui præmijs poſtpoſitis, & emolumētis abiectis,
parum,aut nihil de nominis celebritate curando: erat in animis illorū
inſitum quiddam generoſum, excelſum, atque magnificum cui ſoli
ſatisfacere ſibi ante oculos proponebant,& ſic ad impoſſibilia pene fa-
cta conſpirabant. Huiuſmodi fuit tua inclyta, & generoſa progenies,
tuus anteceſſorum celebris ordo,contra quos nec temporis antiquitas
prævalet, nec hominum inuidia viget, nec obliuionis uis alicuius eſt
roboris & momēti.Si enim vetuſtatis memoriā replicare voluerimus,
reperiemus clara ſolum Abulenſium facta, quæ recto lineę ordine ex
vtraque parte ad te ſpectare videntur tibi non ſolum clariſſimum ſta-
tum honorificentiſſimamq; familiam, ſed immortalitatem quandam
comparaſſe.Celebre enim fuit,& omni memoria dignū Hiſpaniarum
Regem Alfonſum Octauum tenera adhuc ętate pene lactentem nutri
re,firmo,& valido ſtabilire præſidio, & hoſtis inſtructā aciem ab vrbis
mœnibus virtute repellere,& cū illius magna ſtrage, & inſigni ignomi
nia urbem tutari, & pro illius defenſione acerrime dimicantes vitam
profundere.in quo non ſolum Regiam maieſtatem, & amplitudinem
ſecuram ſeruarunt,ſed illius ſtatum florētem omnibusq; bonis affluen
tem reddiderunt.Alfonſi etiam Noni,& Vndecimi,nō ſolum extitere
nutrices, ſed in bellorum contentionibus fortiſſimi defenſores, ita vt
non ſolum maiorū uirtute parta retinerēt, ſed Regium imperiū,& ſta
tum latiſſime propagarent. In bello etiā Toletano cum ciuitatē ipſam
quidam ſine iure detētor poſſideret,tuorum maiorū duo ita ſe fortes
& egregios geſſiſſe conſtat, ut ciuitatem ſuo Regi tranquillam tradide
rint, & ipſum hoſtem a finibus regni acri belli contentione eiecerint.
In eiuſdem etiā Alfonſi Noni defenſione, alii tuæ florētiſſimę familiæ
poſſeſſores,quibus antiquiſſimum Spiritus ſancti cœnobiū condidiſſe
tribuitur,magnos fecerunt ſumptus, & Ferdinandi Secundi Regis Le-
gionenſis ita fortiter, & acriter impetum repreſſerunt vt deinceps illo-
rum in armis congreſſum exhorreret. Et ut breuiter comprehendam
omnes,quos longum eſſet recenſere ſibi nomen iuuictum, & ſuæ Rei-
publicę nobilitatis, & fidelitatis famam compararunt, illamq; ita flo-
rentem reddiderunt, vt non ſolum in præſentium, ſed etiam futuro-
rum admiratione circunfluat. Hoſtes illam metuerent, exteræ natio-
nes admirarentur, & nomen illius per omnes regiones cum inſigni
prædicatione vagaretur,ita ut omnes intelligerent illam diuinis armis
tegi, diuino præſidio cingi, diuinoq; munimento vallari, ſed non eſt

opus

opus nimis antiquum refere, repetat qui volet. Catholicorũ enim Regum tempestate Petrus Abulensis trigesimus tue familie dominus, ita rerum gestarum gloria præstitit, vt in omnibus bellorum tempestatibus inuictus permaneret, & præcipua secundorum euentuum cautia semper extiterit, cui non solum proauus tuus in statu possessione, sed maiorum animi excellentis altitudine hereditario iure successit. Hunc, & maiorum suorum vestigia auus tuus felicissimo curru sequutus est, qui tuum clarissimum patrẽ in hanc lucis vsuram edidit, ita ingenij magnitudine, & prudentiæ altitudine præditum, Vt ab inuictissimo Rege nostro Philippo Romam legatus mitteretur ad res maximi momenti peragendas non solum ad regiam amplitudinem attinentes, sed ad totius nostræ Christianæ Reipublicæ statum spectantes, cui operi glorioso & perfectum finem imponeret, si mors tàm fructus inuida, tuæ florentissimæ vitæ illum non antea imposuisset, te tamen clarissimum dominum Petrum Stephanum nobis reliquit, & tibi tua & maiorum imitanda exempla proposuit, ad quorum imitationem mores ad tuos: eiusmodi enim sunt, quæ te facilè possunt studio immortalitatis incendere & inflammare, non solum vt illos fortissimos viros quorum stirpe procreatus es, imiteris, sed illorum virtutes, & egregia facta ingenio, liberalitate, pietate, & animi magnitudine longe superes. Accedit etiam ad hoc quod omnia munera tibi diuinitus attributa, te ad hoc arctissimis obligationum vinculis astringant. Talia enim sunt vt te clarum, & excelsum, magnificũ, & amabilem reddant. Nam generis claritate ita vigues, vt non solum ex nobilissimis & antiquissimis dominorum familiis, ex D. Iacobi militaris disciplinæ sacris magistris, ex clarissimis principibus, sed ex Cæsarea Regum Hispaniæ, & Legionis stirpe descendas, & cum nihil sit in hac vita præstantius, quam immortalis, & æternæ fiet participem, ita omnes meritorum, & beneficiorum vinculis alligas, & obstringis, vt virtutem admirentur, bonitatem diligant, liberalitatem commendent, & memoriam perpetuo voluntate gratissima prosequantur. Quid enim beatius, & iucundius excogitari potest, quam admirabiles erga omnes de te amores excitari, ita vt non solum te ardentissimo amore prosequantur, sed tantis acclamationibus omnes tibi omnia bona summopere deprecentur? Hæc enim omnia bona quę ver boni nomine digna sunt, quo ampliora ad plures emanant, eo ampliores animi opes sunt, & status ipsius animi clarior, & magnificentior: & ne pluribus verbis quam par est in commendatione illius vtamur, quæ nullis explicari potest. Tibi Deus Opt. Max. & animi & fortunæ bona magna cum abundantia suppeditauit, & vt nihil boni, laudis, & emolumenti desideraret, tecum excellentissimam dominam Ioannam Manriquæ felicissimo matrimonio copulauit, quæ ob generis claritatem, venustatis, & decoris elegantiam, virtu-

tis

tis indolem, animi, & fortunæ dotes, matrem, & clementem naturam, modestiæ, & honestati obseruantiam cum alte mentis significatione coniunctam, non solum est amore prosequenda, sed vt fulgentissima gemma, splendidusq; thesaurus æstimanda. His omnibus rebus motus, & tuę magnitudinis spe impulsus sum, vt hoc opus susciperem, & tuę dominationi nuncuparem cum enim tibi in illo statu propositum esse videam, vt omni genere virtutis excellas, & omnia consilia, studia, curę, & cogitationes ad sempiternam gloriam conferendæ sint, hoc opus tibi minime iniucundum fore arbitror. Nam cum augustissimo & sanctissimo matrimonii vinculo sis deuinctus, non potes non huius operis tutor & patronus existere, tum etiam quod iste Tractatus cum de magno ecclesię sacramento sit, magnum sibi fautorem vendicare videtur, & cum in illum non solum inuersę inter Christianos difficultates, sed inter hæreticos pestiferæ controuersiæ in dies insurgant te ut firmissimū præsidium, munitissimū propugnaculum, & acerrimum defensorem habebit, ac denique vt ęlicissimum illum statum (quo vt per multos annorum cursus Deum immortalem deprecor iucunde potiaris) sanctissime colas, & arctissimam coniunctionem Christi, & Ecclesiæ nexum significantem venereris, eius pulchritudine, & dilectione oblectaris, & mutuis illius obsequiis ęquissimè, & perjucunde fruaris, & ne latius quam par est vagetur oratio, ita fit nè videar epistolæ modum excedere, sed pro maximis tuis in me beneficiis vili vti munere orationis. Hoc tibi compertum habeas, quod memoriā tuorum erga me meritorum, nulla vnquam delebit oblivio, te enim mihi fortuna dedit amplificatorem studiorum meorum, ita vt solicitudines meas quotidie tua merita exacuāt, & me ad maiora, & difficiliora aggrediendā excitent, & commoueant. Interim tamen Deum deprecor, vt te tuis maioribus dignum præbeas, illorum moribus, & votis vt cœpisti incessanter respondeas, illorum exempla tibi imitanda proponas, & sic non solum eorum virtute parta conseruabuntur, sed maiis in dies accessionibus amplificabuntur, præsentes te amabant, absentes tui desideno flagrabunt, de te omnes loquentur, nomenque tuum nulla vnquam inobscurabit oblivio, & quod maius est in cęlo illis opibus, quibus nunc tui maiores Dei beneficio iucunde potiuntur, non temporis brevitate, sed æuo sempiterno perfrueris. Vale.

FRA.

F. PETRVS DE LEDESMA
LECTORI SALVTEM
IN DOMINO PRECATVR.
& huius Tractatus rationem reddit.

VANQVAM Veritas sit, hoc alium Tractatum, omnium animos flagrant desiderio, & vt typis mandetur ingenti flagitat: in quo altissima, & profundissima primæ partis Quæstiones ad diuinam pertinentes sapientiam, inaccessibilem spectantes, magnæ fidei & vigilantiæ peragantur, vt in sacra scriptura intelligentiæ, antiquorum patrum monumentis, Metaphysicis; varijsque singulari artificio, ingenio, & doctrina pertractatis breui temporis spatio cum in lucem edere apparebit. Nihilominus tamen hunc Tractatum de magno Matrimonij sacramento prius in publicum proferendum putaui, qui grauioris moralis videatur, non leues tamen in se continet difficultates, quas vt iuuenti apparebit in summam vrgere magna diligentia, exiniaq; labore euoluit, in eoque decisa, resoluta, & clara, difficillima Quæstiones apparebunt, vt in casuum, & dubiorum resolutione nihil difficultatis remanere videatur. Sapissime enim vti moralis Metaphysicis sunt difficiliores, maxime cum nouo pretio lumini, & facie perspecta, sed debito sibi loco, & gradu collocata tradantur: ad quas intelligendas sapientia non mediocris, sed præsens, & eximia prudentia flagitatur. Theologus; qui non inuel, & falso illius nomine nuncupatur, non magis Metaphysicarum Quæstionum decisionem debet attendere, quam moralium resolutionem penetrare. Omnes enim qui temporibus antiquissimis & eruditissimis, quibus nulla tanta ingenia, & prudentia valebant, excellentes extiterè, non magis ad ingeniosum cultum aptissima, & intellectus aciem acuenda attendebant, sed ad Ecclesiæ firmamentum, fidelium vtilitatem, vitæ, & morum institutæ necessaria maiori cura, & diligentia incumbebant. Et cum in hac parte semper grauissimæ Quæstiones extiterint, sunt tamen nonnullæ exortæ difficiliores ex doctrina sancti Concilij Tridentini, in quo multa nouæ explicata, magna scientia, & summa prudentia disposita sunt multa, ita vt clarè appareat in hac inaccessibili lucis affluentia, quæ hemisphæram mentes eximio sapientiæ splendore collustrabat. Quæ difficultates exponere necessarium mihi visum fuit: tum propter illarum in Christiana Republica frequentiam: tum etiam, quia post sacrosanctum Concilium Tridentinum nullus nouus tractatus qui illas difficiles & clarè dissolueret, in lucem editus est. Vehementer in hoc Tractatu sequi ordinem, & doctrinam additionum ad tertiam partem, quæ ex D. Thoma desumptæ sunt. Licet enim pertinax doctrina non sit, in quibus Angelicus

Doctor

Dei Filio nobis diuino quodam ingenio excogitata, summa, singulariq; solidissima doctrina, admirabili eloquentia perpolita scholasticorum sui temporis habuit, clarè tamen apparet in illius profunditate, & altitudine, ex illius sapientia altissimas sacræ Theologiæ. Addere enim nobis & optimo, maximum id solet ingenii altitudine, & sapientiæ profunditate. In quo plane liquet, quod Diuus Thomas ob summa sapientia, & quod summa sumpserit, & facilitate diuinæ veritatis eloquia: sequidem illud, quod non sit perfectum, imitatus, & absolutum reliquit, tot ac tam sua, & tam altissimas veritatis comprehendit. Illi Sanctus Thomas lumen copiosissimum effundens lucis radios, & velut lucidissimus Sol, qui exoritur in mane de sapientia, & splendore maximo in cœlibus, & micuit Ecclesiæ Dei illustrans. Sole namque isto fulgente omnes errorum ac hæresum nubes à Sanctæ matris Ecclesiæ facie protinus effugatæ sunt. Cuius etiam altissima doctrina tam certam sedem, & gradum obtinuit, ut non nisi ab extraordinariis ingeniis, acutissimisque luminibus valeat penetrari. Est enim participatio quædam illius inaccessibilis lucis. Et sic lumine autoris in omnibus, & per omnia sentientes sollerter, visum nobis fuit meum declinare illius sententiæ nostræ, illius robore, & vi fulciri, & eius opibus, & diuitiis ingentibus mei paupertatem ditare. Ideoque mihi illius Quæstiones, & articulos sequi proposui, ut illius umbra, & auxilio mea doctrina firma, & secura procedat. Et quamquam in hac opere præcipuum, & singulare sit doctrina Diui Thomæ: possunt tamen eius expositione, & interpretatione aliam commendare diligentiam, quam nec extollere, nec laudare præsumo, sed prudentis viri iudicio, qui hoc opus perlegerit, subiacere volo. Tu verò quisquis lector accedas, si quid quamodolibet erroneum inveneris condemnes, & si opus fuerit me ipsum admonebis, qui quidem paratissimus sum ad correctionem. Iamq; vale & me tuis apud Dominum orationibus iuvare non desineris. Iterumq; vale Datis Abulæ apud Divum Thomam eiusdem civitatis, 26. Iunij Anno 1592.

INDEX

INDEX QVAESTIONVM
ET ARTICVLORVM DIVI THOMAE,

ET ETIAM DVBIORVM, QVÆ IN singulis Articulis continentur.

Pars III. Quæst. XLI. Additorum, De Sacramento matrimonij, pagina secunda, columna secunda, littera A

¶ Articulus primus. Vtrũ matrimonium sit de iure naturali, pagina secunda, columna secunda, littera C

Dubium primum. An matrimonium sit ex inclinatione naturæ, pagina 4 col. 1 litera E

Dubium secundum. An recte colligatur a Diuo Thoma, quòd sit de iure naturali, ex eo quòd sit ex inclinatione naturali, pag. 4 col. 1 litera E

¶ Articulus secundus. Vtrum matrimonium esset sub præcepto, pag. 10 col. 2 litera D

Dubium vnicum grauissimũ, & difficillimũ, an sit præceptũ de matrimonio absolute, & simpliciter loquendo, pag. 11 col. 1 litera A

Dubium ad secundam argumentum pro dubio, an præceptum de matrimonio sit præceptum naturale impositum a Deo, vt scilicet vnusquisque vxorem habeat, vel sit præceptum positiuum superadditum naturæ impositum a Deo, vt legibus ciuilibus, pag. 15. colum. 1 litera C

Dubium aliud ad septimum dubii principalis ad quodnam præceptum decalogi reducatur præceptum de matrimonio, pag. 18 col. 2 litera A

Dubium aliud ad octauum dubii principalis de manifestatione huius præcepti, an obliget omnes, pag. 19 col. 1 litera A

Dubium aliud ad nonũ dubii principalis. An si tantũ vnus reperiri in mundo contrahere matrimonium ad eorum dem speciem, pag. 21 col. 1 litera A

¶ Articulus tertius. Vtrum actus matrimonij sit licitus, pag. 23 col. 1 litera A

Dubium. An non matrimonij, & actus illius si peccatum, pag. 24 col. 1 litera A

¶ Articulus quartus. Vtrum actus matrimonij sit meritorius, pag. 26 col. 1 litera A

Quæst. XLII. De matrimonio ingressum est sacramentale pag. 28 col. 1 litera A

¶ Articulus Primus. Vtrum matrimonium sit Sacramentum, pagina 28 col. 1 litera A

Dubium primum, de prima conclusione D. Thom. An matrimonium sit Sacramentum in lege gratiæ, pag. 29 col. 2 litera A

Dubium secundum, vtrum ratio Sacramenti nouæ legis vnicè consistat matrimonio, & reliqua Sacramenta nouæ legis, pag. 33 col. 2 litera A

Dubium tertium circa solutionem ad quartum & quintum, quibus fit vt matrimonio sit Sacramentum tantum, quia res, & Sacramentum tantũ, quid res & res tantum, pag. 35. col. 2 litera A

Dubium quartum grauissimum, quomodo sit accipiẽdum, & formandus Sacramenti, pag. 42 col. 2 litera D

Dubium quintum est de ratione specifica Sacramenti matrimonij, pag. 1 col. 2 litera C

Dubium sextum optimum. Vtrũ Sacramentum matrimonij sit positiuum Sacramentum necne omnia Sacramenta, pagina 51 col. 2 litera A

Dubium septimum grauissimum. An omne matrimonium inter fidelem baptizatos sit Sacramentum, pag. 56 col. 1 litera B

Dubium octauum ad quartum dubii precedentis. An quando matrimonium celebratur per procuratores, quòd debeant habere verba rationem Sacramenti, expressiua quæ sunt in ipso consensu, vel sufficiat habeant rationem nominis, & sufficiat an vero expressiua quæ sunt in ipsa proxima cognitione, pag. 63 col. 1 litera B

¶ Ar-

¶ Articulus secundus. Virum matrimonium dissolvit infirmitate perpetua, pagina 72. col. 1. lit. b

Dubium. An matrimonium fuerit initiatum a Deo immediate per se ipsum, an verò mediantibus verbis primi parentis, pag. 72. col. 2. lit. c. & d

Dubium aliud. An matrimonium ante legem novam fuerit indissolubile sacramentum, talium quod esset signum practicum gratiæ, in cuius susceptione conferatur gratia, pag. 73. col. 2. lit. a

¶ Articulus tertius. Virum matrimonium conferat gratiam, pagina 77. col. 1. lit. a

Dubium primum. Virum matrimonium sit sacramentum novæ legis talium, quod cum sit gratiam ex opere operato ad modum aliorum sacramentorum nova lex gratiæ, pag. 78. col. 2. lit. c

Dubium secundum. An matrimonium præcedenti. An fortuna matrimonii habeat proprium, & particularem effectum distinctum ab omnibus aliis Sacramentis, pag. 81. col. 1. lit. c

Dubium de dispositione necessaria ad suscipiendum sacramentum matrimonii, pag. 81. col. 2. lit. d

Dubium. An sacramentum matrimonii susceptum cum fictione, id est, in peccato mortali, pulsa recedente fictione, consequatur effectum, & virtute illius conferatur gratia Sacramentalis, pag. 82. col. 2. lit. c

¶ Articulus quartus. Virum carnalis copula facta de integritate matrimonii, pag. 87. col. 1. lit. b

Dubium primum. An copula carnalis sit de essentia matrimonii sive ratione contractus naturalis, quia in ratione sacramenti, pag. 88. col. 1. lit. b

Dubium. An sola significatio quæ hoc sacramentum significat gratiam conferatur in illo, & de necessitate huius sacramenti, pagina 95. col. 1. lit. a

Quæstio XLIII. De matrimonio, quantum ad sponsalia pag. 99. col. 1. lit. d

¶ Articulus primus. Virum sponsalia sint de substantia nuptiarum prælusio, pag. 99. col. 1. lit. b

Dubium primum. An differentia sponsaliorum de futuro & de præsenti, pagina 103. col. 1. lit. a

Dubium secundum. Virum promissio sponsalium ex una parte, vel ex utraque habeat rationem sponsaliorum de futuro, pagina 105. col. 2. lit. c

Dubium tertium. An sponsalia de futuro inducant obligationem ad contrahendum matrimonium, pag. 107. col. 2. lit. c

Dubium quartum. An sponsalia facta, & nullo dolo facta, & sine animo prætermittendi obligent in conscientia ad matrimonium contrahendum, pagina 110. columna prima, littera a

Dubium quintum. An sponsi per illum mutuam promissionem acquirant aliquod ius in alium, aliter, quod sit speciale peccatum accedere ad alium ministrum, pag. 111. col. 1. lit. b

¶ Articulus secundus. Virum tempus septennii sit de substantia sponsaliorum specialium contractuum, pag. 113. col. 2. lit. c

Difficultas prima. De mente concilii Trid. D. Thom. pag. 115. col. 2. lit. d

Dubium secundum. Virum sponsalia, ita sit necessaria annua septennii expectatio, quod si non sit completa annua septennii, sponsalia sint irrita, pagina 116. columna 2. littera a

Dubium tertium, & quæritur, virum si longè ante septennium contrahant vim ratione cuius in aliquo, verbi gratia in anno tertio, vel quinto, an valida sint sponsalia si contrahant, pag. 117. col. 2. lit. a

Dubium octavum. An sit licitum contrahere ante septennium, pag. 118. col. 2. lit. a

Dubium quintum, An possint parentes sponsalia contrahere pro filia, pagina 119. col. 2. littera a

¶ Articulus tertius. Virum sponsalia filiæ possint altero religionem intrante, pagina 120. col. 1. lit. a

Dubium primum. Virum sponsalia de futuro ex voluntate sua sine dissolubilia quantum ad vinculum, pag. 121. col. 1. lit. a

Dubium secundum, quarum sint causæ propter quas dissolvantur sponsalia de futuro, pagina 123. col. 1. lit. b

Dubium primum circa primam causam, in illo qui iuravit sponsalia de futuro, possit transire ad religionem sine eo, quod prius contrahat, pag. 124. col. 2. lit. d

Dubium secundum, circa eandem primam causam, Virum solum per ingressum religionis dirimatur sponsalia de futuro, pagina 126. col. 2. lit. d

Dubium tertium, circa illam causam. Vtrũ votum solitudinis superueniens diffidum sponsalia de futuro pag. 156. col. 2 lit. B
Dubium vltimum, circa eãdem causam. Vtrum si necessaria subsit authoritas ad sponsalia dirimenda, an vero prudens authoritas publica sufficiat pag. 157. col. 1 lit. D

Quæstio XLIII. De matrimonij differentia. pag. 150. col. 1. lit. B

¶ Articulus primus. Vtrum matrimonium si in genere consensus, eadem pag. & columna lit. C
¶ Articulus secundus. Vtrum matrimonium consistat mutuo actu. pag. 151. columna 2. lit. D
¶ Articulus tertius. Vtrum matrimonium consistat definitione, pagina 153. columna 2. lit. A
Dubium de legitima definitione matrimonij, pag. 156. col. 2. lit. D
Dubium secundum, circa definitionem matrimonij inuicem sibi reddendi, pag. 158. col. 1. lit. B

Quæstio XLIV. De causis matrimonij. pag. 144. col. 1. lit. D

¶ Articulus primus. Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij, eadem pag. col. 2. lit. C
Dubium primum, an consensus sit necessarius ad efficiendum matrimonium, vt nec de potentia ordinata, nec de potentia absoluta possit fieri matrimonium sine consensu & seruitium, siue consensu coram, pag. 146. col. 1. lit. A
Dubium secundum grauissimum. Vtrum contingat quã dabitum de iure esse matrimonij propter defectum consensus, vel propter absentiam, vel quia nullus vnquam primum matrimonium vinculo, possint ad matrimonium, & quid si secundum? pag. 152. col. 2 lit. C
Dubium vltimum difficile, quando certo quis dubitat, pag. 157. col. 2. lit. B
¶ Articulus secundus. Vtrum apponat consensum per verba de præsenti expressa. pag. 158. col. 2. lit. A
Dubium primum, an contrahãt Dini Thomæ sit vera pag. 159 col. 2. lit. D
Dubium secundum. Vtrum in his quæ cum modo loqui plus opus sit necessaria ad matrimonium quam in alijs Sacramenti, ita vt non videat sacramentum: etiam si alia signa extrema exprimatur consensus, sit pag. 161. col. 1. lit. C
Dubium tertium, quando puella quæ consensit matrimonium per verba de futuro, & postea respondet pro se, an hoc sufficiat ad verum matrimonium, & sacramentum pag. 162. col. 1 lit. D
¶ Articulus tertius. Vtrum consensus expressus per verba de futuro, faciat matrimonium. pag. 163. col. 2. lit. C
Dubium primum, an omnia verba de præsenti & sola faciant matrimonium, & nulla de futuro pag. 166. col. 2. lit. B
Dubium secundum, an per hanc propositionem, habebo te in meam uxorem vel sponsam, videlicet, promitto vel non quod te habebo in meam uxorem contrahatur verum matrimonium, pagina 166. columna prima. lit. C
Dubium tertium, an requiratur ad rationẽ matrimonij & ad validitatem illius, quod mutuus simul occurrant & exprimantur. pag. 168. col. 2 lit. B
Dubium vltimum. Vtrum sufficiat consensus alterius contrahentis præcedens tempore interuallo, vt validum sit matrimonium propter similitudinem eandem. pag. 169. col. 1. lit. B
¶ Articulus quartus. Vtrum consensus expressus per verba, si dixit interroe consensus facit matrimonium pag. 171. columna 2 liter. A
Dubium primum, ad quid teneatur in consecutis ille qui dolose simulauit se matrimonium contrahere cum aliqua & nõ habuit animum interiorem consentiendi, pag. 174. col. 2 lit. C
Dubium secundum, an quando aliquis contraxit cum una Ecclesiã & cum altera vere & consistens ab Ecclesia habitare ob grauia scandala excommunicationis, & alia grauia. Vtrum tunc possit reddere debitum pag. 177. col. 2 lit. B
Dubium vltimum, quando quis contrahens matrimonium cum ea, vel ea dicit se non habuisse animum consentiendi, an mulier possit stricte ab eo petere, an ne stante matrimonio licitum sit exigere debitum cum alio si velit? pagina 178. columna secunda lit. D

¶ Articulus talium. Verum contrahi in
ecclesia facta per verba de præsenti fa-
cit matrimonium, pag. 179. col. 1. lit. d
Dubium primum, circa primam partem, an
matrimonium clandestinum propriè, & in
prima acceptione sit validum matrimo-
nium ante Concilium Tridentinum, pag.
188. col. 1. lit. e
Dubium secundum. Verum matrimonium
clandestinum ita peccatum ex regula pro-
hibitionis Ecclesiæ, an vero ex natura rei,
pag. 188. col. 1. lit. b
Dubium tertium, an contrahentes matrimo-
nio clandestino secundo modo, id est,
coram testibus sine lumine & denuntiatio-
nibus, sic peccatum mortale ante Conci-
lium Tridentinum, & an absque mor-
tali sit peccatum, pagina 183. columna 1.
litera d
Dubium primum dubitat circa secundam
partem, an quando contrahitur matri-
monium coram parocho, & testibus, sed
sine denuntiationibus, & sine cautela ali-
qua adhibita matrimonium illud
teneat ad effectum inducendi pœnas legem
civilem, præcipue post Concilium Tri-
dentinum, pagina 184. columna prima,
litera a
Dubium secundum an Ecclesia & Concilium
potuerint irritare matrimonia clandesti-
na, pag. 188. col. 1. lit. b
Dubium tertium principium, an Ecclesia, &
Concilium Tridentinum de facto irritent
non matrimonium illud bonum, quod fit
sine parocho & testibus, ita ut sit nullum
ac penitus inane, pag. 190. col. 1. litera
Dubium quartum. Virum publica denun-
tiatio ante nuptias & facta post Concilium Tri
dentinum, si sit clandestinus. pag. 192. col.
1. litera a
Dubium ultimum, an matrimonium clandestinum
sit validum in ratione publicarum de fu-
turo pag. 193. col. 1. lit. a
Dubium secundum post Concilium Tridenti-
num, qui ob plures clandestinæ incontinentiæ
illas pœnas, quæ incurrebantur ante illud,
pag. 194. col. 2. lit. d
Dubium primum circa illud decretum Conci
lij post Concilium Tridentinum præ-
cipientis publicas denuntiationes in Ec
clesia fieri coram rationabili, si omittat,
pag. 196 col. 2. litera
Dubium unum, circa quam Consilium, an
parochus pro suo arbitrio ex rationabili
causa possit indigere denuntiationes ad ma-
trimonia contrahenda vel illa omnino præter
mittere propria authoritate. pag. 197. col.
1. litera a
Dubium aliud, an si peccatum mortale ob-
stringatur matrimonium contractum post Con-
cilium Tridentinum coram parocho, & te
stibus quibus hoc vitia causa subtrahitur non
fuerint factæ denuntiationes in Ecclesia,
pag. 198. col. 1. lit. b
Dubium unum, quibus parochus est præsens
per violentiam, & idem est de testibus, an
sit validum matrimonium, pag. 200. col. 1.
litera d
Dubium aliud, quinam parochus dicatur es
se præsens matrimonio, ut validum sit, an
sufficiat quicunque parochus, etiam alie-
nus. pag. 201. col. 1. lit. b
Dubium aliud, quinam possit concedere li
centiam alteri sacerdoti, ut possit alios præ-
sens matrimonio. pag. 202. col. 2. lit. c
Dubium adhuc est, an à præsidium vel Ordina-
rium loci licitum sit alium sacerdoti ab
bot, ut sit præsens, videlicet ut matrimo-
nium, pag. 203. col. 1. litera
Dubium aliud quis sit habitus pro parocho pe
regrinorum, vel vagorum quando volunt
contrahere matrimonium, pagina, & col.
eadem lit. b
Dubium an testes, qui debet esse præsentes
matrimonio, debeant habere qualitates,
quæ necessariæ sunt in causis criminalib.
eadem pag. col. 1. lit. c
Dubium aliud, an in aliqua civitate possit Con-
cilium Tridentinum, possit esse validum ma
trimonium, quod fit sine parocho & testib.
pag. 207. col. 1. lit. b
Dubium primum. An speciale locum habeat in
lege una de matrimonio clandestino, ut ex-
pressa in Christianis exponatur apud Turcas
habitantib. pag. 208. col. 1. lit. d
Dubium ultimum, circa illud decretum Cle
dijan in aliquo casu particulari, & in alia
qua provincia particulari validum sit ma
trimonium, quod non fit coram parocho,
& testib. pag. 109. col. 1. lit. d

*Quæstio XLVI. De confessario, cui adver-
sus mortem certam, vel capitale carendi,
pagina 211. col. 1. lit. d*

¶ Articulus primus. Verum sententiam
aliquam

alienans ecclesiæ per verba de futuro expressa, sicut matrimonium, eadem pœna & colligitur

Dubium est, an vera sint quæ docet D. Th. in artic. pag. 218. col. 3 fin.

¶ Articulus secundus. Virum capitalis error in forma verba de futuro contrahens matrimonium facit matrimonium pag. 218. col. 1 litera 2

Dubium primum post Cæsarium. Virum simplex & ignarus rectitudinis & pulchritudinis sacramenti, celebrans clam coram parocho, & legitimis testibus, & pulchra semper curat occulta, an tale matrimonium sit validum pag. 219. col. 1. litera d

dubium secundum. Si aliqui contrahunt sponsalia de futuro, & postea subsequatur copula carnalis cum affectu maritali in præsentia parochi, & testium, an tale matrimonium sit validum, pagina eadem, col. 2. litera a

Quæstio XLVII. De consensu contrahentium. pag. 218. col. 1. lit. C

¶ Articulus primus. Virum aliquis consensus possit esse coactus, eadem pagina, columna 2. litera a

¶ Articulus secundus. Virum aliqua coactio cadat in consensum virum, pag. 219. col. 2. lit. b

¶ Articulus tertius. Virum quælibet coactio tollat matrimonium, pagina 221. col. 1. litera d

Dubium primum gravissimum. Virum metus, & coactio, quæ cadit in virum consentiente, irritet matrimonium, & quo iure, pag. 222. col. 1. lit. d

Dubium secundum præcedenti, an matrimonium contractum per metum cadentem in constantem virum, si postea consentiat, si validum in facie matrimonium, vel saltem sponsalia de futuro, pagina 223. col. 1. litera d

Dubium tertium præcedenti connexum. Virum sponsalia de futuro contracta per metum cadentem in virum constantem sint valida, an vero sint nulla iure ecclesiastico, pag. 224. col. 1. lit. b

dubium quartum præcedentibus annexum. Virum contractus per metum cadentem in virum constantem ad consummandum matrimonium petitus præstando illa verba, ego te accipio in meum, pagina 234. cuius habita 2. lit. c

dubium quintum aliis præcedentibus. Virum quando aliquis cogitur ad matrimonium propter metum cadentem in virum constantem, possit etiam consummare matrimonium, quando cognita causa metus ad consummandum, valeat, quod si accedat affectus maritalis, validum sit matrimonium, pagina 234. col. 2 litera b

dubium vltimum affine. Virum matrimonium coactum sit validum, an irritum, & nullius, si petita in occulto celebretur sine parocho, & testibus, per impressionem existentes aliquas violentas, sit validum, pag. 237. col. 2. lit. c

¶ Articulus quartus. Virum consensus coactus ex parte cognita faciat matrimonium, pag. 238. col. 1. lit. c

¶ Articulus quintus. Virum per consensum coactum contrahens matrimonium, pag. 239. col. 1. lit. c

dubium primum. Virum ille contractus sit validus, cui cabo tertio si valeat dispensare, pagina 241. columna prima, litera b

dubium secundum. Virum matrimonium, quod fit sub conditione de futuro secuta, sit verum matrimonium statim, & statim obligat, pagina 243. columna 2. litera c

dubium tertium. An sit validus ille contractus, contrahe tertio si negaveris, pagina 244. col. 1. lit. d

dubium quartum gravissimum, an conditio de futuro, quæ est contraria matrimonio facit nullum matrimonium, pag. eadem, col. 2. lit. d

dubium de illa conditione si voluerit vocare, an irritet matrimonium, pag. 250. col. 2. lit. d

dubium primi ad tertium dubium quæsiti. Virum matrimonium contractum sub hac conditione, contrahe tertio, si voluerit, si non fuerit petitum debitum, sit tamen validum, pag. 251. col. 1. lit. c

Dubium secundum. Virum matrimonium contractum sub hac conditione, contrahe tertio si voluerit, si antea non petierit debitum mihi negando quoties mihi id exigere visum fuerit, sit validum pag. 252. col. 1. lit. b

dubium ad illa verba, sed dubii quarti, in quibus dicit cognitionem sexti dubii quæsiti finali,

si contra substantiam matrimonij, citer quod ipsum vitet. pagina 253. col. 1. lit. a

Dubium ad ultimum argumentum dubii quarti, an matrimonium contractum, ab vno ex contrahentibus petitâ, & sponsâ conditione, & ab altero sub contraria conditione contractum subsistere matrimonium, sit valida. pagina 274. col. 1. lit. d

Dubium an Christus quando apposuit conditionem habuerit animum, & adscripsit copulæ carnali, & ibidem matrimonium fuerit validum matrimonium. pagina 275. col. 2. lit. b

Dubium vltimum, ad rationem argumenti quarti dubii, an sponsalia de futuro contracta cum impubibus contracta matrimonio fiat nulla. pagina 276. col. 1. lit. b

Dubium septimum, an impleta conditione de futuro ante matrimonium, fiat matrimonium. pagina 276. col. 2. lit. b

Dubium septimum, an impleta prohibitione patris filiæ impuberis contracto matrimonio sub conditione, impleta conditione fiat validum matrimonium, & non obstante, si parochus, & testes fuerint præsentes, non obstante conditionali, verum etiam si fuerint præsentes quando adimpletur conditio. pag. 276. col. 1. lit. d

Dubium quid dicendum si filius contrahat cum alqua sub conditione, si pater ejus consentiat, & antequam pater consentiat ille eam vult copulare. pag. 286. colum. 1. lit. c & d

Dubium ultimo, quid dicendum si duo coniugati sub pœna vinculi dixerint proles communes fit, eadem pagina eodem. 2. lit. b

Dubium septimo, quid dicendum si Petrus contrahit cum Maria impubere, & conditione, quod det illi centum, & interim ille impleat conditionem cum alia eadem lege, & conditione, & vterq; nubiles eodem tempore det illi centum. pagina 276. col. 2. lit. b

Dubium nono quid dicendum de habente habitum religionis, & contrahente matrimonium cum illa si contrahant sub conditione si Papa dispensabit, dispensatione obtenta illam absque alio consensu sit matrimonium. Et hoc dubium potest dispensari simul de sponsalibus, & matrimonio pag. 268. colu. 2. lit. a

Dubium, an persona inhabilis subpœnalibus conditionem contrahendi excommunicationem in qua habetur in Clementina vnica de consanguinitate, & affinitate pag. 273. col. 2. lit. d

Dubium, an idem dicendum sit quando datur quod ex impedimento nondum notum, sed tantum impedito contrahunt matrimonium, vel sponsalia cum conditione si Papa dispensauerit, pagina 274. col. 2. lit. c

Dubium, vtrum contrahentes in gradibus prohibitis in illa Clementina de consanguinitate, sub conditione tempi, vel impossibili incurrant excommunicationem, quæ habetur in illa Clementina contra illos qui contrahunt ad filiæ, & primos gradus prohibitos pagina 274. col. 1. lit. d

¶ Articulus secundus. Virum aliquis præceptor parvi pollit cogelli ad matrimonium contrahendum. pagina 283. col. 1. lit. c.

Dubium primum. An offensa patris sit ita necessaria ad matrimonium, quod sine illo non possit fieri matrimonium etiam si consentiat filius, & in facie ecclesiæ consensu patris fuit confessus filio pagina 284. col. 1. lit. b

Dubium secundum. An pater possit compellere filium præceptor ad matrimonium contrahendum. pag. 286. col. 2. lit. a

Dubium, an lege humana quæ pœnant eos qui contrahunt contra voluntatem parentum, & principis dominus hæreditatem, sentiat. & possint executionem mandatorum. 284. col. 2. lit. b

Quæstio VIII. De clandestina confessione pagina 291. columna prima lit. a

¶ Articulus primus. Virum confessio qui fuit matrimonium si contulit in carnalem copulam. pagina eadem, & columna eadem lit. b

Dubium dubium. Virum in matrimonio sit necessaria confessio explicita in copulam carnalem pag. 292. col. 1. lit. b

Dubium alterum ad actum pertinentem, virum offensa necessaria in matrimonium contrahente vno perpetuæ virginitatis. pag. 296. col. 1. lit. d

¶ Articulus secundus. Virum matrimonium possit dici in facie ecclesiæ absque testibus, & absque

parochi

propter status inhonestos, pag. 306. col. 1. lit. e

Dubium primum. Virum cognitus matrimonii propter malum finem si aliquem contrahat & celebret, peccat mortaliter? pag. 306. col. 1. lit. d

Dubium secundum. Dux mandans se ducere aliquam in matrimonium, quod ipse accepturus sit matrimonium, & illa suscipiendum vel non suscipiendum, pag. 306. col. 1. lit. e

Dubium tertium, an contrahens matrimonium propter malum finem si aliquando peccatum, & quodnam peccatum sit? pag. 306. col. 1. lit. e

Quæstio XLIX. De bonis matrimonij, pagina 308. columna prima litera

¶ Articulus primus. Virum habeat debeat aliqua bona ad contrahendum matrimonium, eadem pag. & col. lit. e

Dubium, virum modus loquendi Divi Thomæ in hoc articulo sit bonus? pag. 309. col. secunda lit. e

¶ Articulus secundus. Virum bona matrimonij sufficienter assignentur, pag. 311. col. 1. lit. d

Dubium unicum primum bonum matrimonij, an quando non est prolis in matrimonio, excludat matrimonium, pag. 313. col. 1. lit. e

Dubium aliud circa secundum bonum matrimonij, an fidelitatis debitum in matrimonio pertineat non solum reddere debitum alteri coniugi cum petitur, verum etiam non committere alteri quam proprio coniugi, pag. eadem col. 1. lit. e

Dubium aliud circa idem, quodnam bonum dictum sit principalius in matrimonio & in eius fidelitate, reddere debitum alteri coniugi, vel non committere alteri, pag. 314. col. 2. lit. a

Dubium aliud connectens præcedenti, quod non opponatur magis fidelitati matrimonij, & ita gravius peccatum, non reddere debitum proprio viro, an committere alteri, pag. 315. col. 2. lit. a

¶ Articulus tertius. Virum Sacramentum sit principalius inter bona matrimonij, pag. 317. col. 1. lit. e

Dubium unicum de secunda parte conclusionis Angelici Doctoris, an perfectio illius non consistat in matrimonio? pag. 319. col. 1. lit. e

¶ Articulus quartus. Virum Matrimonium sit excusans per bona præcedentia, pag. 320. col. 2. lit. b

Dubium unicum, virum vir & uxor in primævo statu inter se contraxissent per tria bona illius quod nullo modo fit malum, sed bonum est prout hic & accipitur, pag. 321. col. 2. lit. d

¶ Articulus quintus. Virum actus matrimoniales excusent pollutione bona matrimonia, pag. 323. col. 1. lit. a

Dubium primum. An aliquis accedens ad propriam uxorem ut explendæ fornicationem Christi cum Ecclesia, peccaret venialiter, pag. 323. col. 1. lit. a

Dubium secundum. An locus motus accedendo ad uxorem peccato debitum ob illa propter virtualem fornicationem excusetur? Et idem est de voce respectu matrimonii, pag. eadem col. 1. lit. b

Dubium tertium. An si filium vel coniugi accedere ad aliam petendo debitum propter virtualem propriam fornicationem, pag. 326. col. 1. lit. d

Dubium quartum. An sit peccatum venialis accedere ad proprium uxorem petendo debitum ad vitandum infirmitatem & propter propriam gloriam corporalem vel consequendam vel conservandam, & ad pellendi infirmitatem corporalem, pag. 330. col. 1. lit. a

¶ Articulus sextus. Virum cognoscens uxorem non antecedat aliquod bonum matrimonii, sed solum delectationem, mortaliter peccet, pag. 333. col. 1. lit. a

Dubium primum. An quando alter coniux accedit ad alterum propter solum debitationem, sed intra limites matrimonii peccet & quodnam si peccatum, pag. 334. col. 1. lit. e

Dubium secundum. An in aliquibus illis casibus petitus coniugis in accessu coniugali peccare mortaliter, vel venialiter. Et in speciali quando habens accessum extra legitimum vas. Secunda quando effundens semen extra vas. Tertium quando est accessus intra legitimum vas potest esse peccatum mortale. Quarto an impleant officium & alii talem petitur coniugis quando non habent copulam carnalem sine peccato veniali, pag. 336. col. 1. lit. d

Dubium aliud adnectens illis, an voluntaria effusio seminis extra legitimum vas sit

gratiæ: personam qui is in fidem, pag. ea-
dem col. 2 lit. d

*Quæstio L. De impedimentis matrimo-
nij in generali, pag. 337. col. 2. lit. d*

¶ Articulus primus. Virum in matrimonio
inconsummato impedimenta dirimentia
pag. eod. col. parum ante fin. c

Dubium primum. An potestas humana ullo
tempore possit constituere impedimenta
matrimonii, hoc est ea impedimenta ma-
trimonium, siquæ apponat, & dirimant:
quod, pag. 340. col. 2 lit. b

Dubium secundum. Virū detur aliquod aliud
impedimentum dirimens & nullum ma-
trimonium præter ea quæ assignata. Ti-
pag. 341. col. 2 lit. d

Dubium tertium. An & personæ mortalo
contrahere matrimonium quando vel ali-
quod divinum impedimentum fuit pro-
hibens fuit finitum matrimonium, pag.
344. col. 1 lit. d

*Quæstio L. I. De impedimento erroris.
pag. 347. col. 1 lit. d*

¶ Articulus primus. Virum error contrahen-
tis possit impedimentum matrimonium,
et quo, & quale. c

Dubium unicum. Quotus error & cuius ignoran-
tia. pag. 348. col. 1 lit. b

¶ Articulus secundus. Virum error conditionis
matrimonium impedit. pag. 349. col. 1 lit. a

Dubium primum. An error illi qui errat in
jure possit excusare matrimonium. pag. 351.
col. 1 lit. d

Dubium secundum præsumptum, virum er-
ror personæ in matrimonio iure humano
impedire matrimonium. pag. eod. col. 2 lit. c

Dubium tertium. Virum error qualitatis, &
fortunæ dotatæ matrimonium. pag. 353.
col. 1 lit. d

*Quæstio L. II. De conditionante servitu-
tis. pag. 357. col. 1. lit. d*

¶ Articulus primus. Virum conditio servitu-
tis impedat matrimonium. pag. 358. co-
lum. 1 lit. a

Dubium primum præsumptum, virum error
servitutis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 359. col. 1 lit. b

Dubium secundum. Virum error personæ
servitutis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. eod. col. 2 lit. c

Dubium tertium. Virum error qualitatis, &
fortunæ dotatæ matrimonium. pag. 360.
col. 1 lit. d

*Quæstio L. III. De impedimento voti.
pag. 362. col. 1 lit. d*

¶ Articulus primus. Virum votum simplex
castitatis matrimonium. pag. 363. col.
1 lit. a

Dubium primum præsumptum, virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 364. col. 1 lit. b

Dubium secundum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
eod. col. 2 lit. c

Dubium tertium. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
365. col. 1 lit. a

Dubium quartum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
366. col. 1 lit. b

Dubium quintum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
367. col. 1 lit. b

Dubium sextum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
368. col. 1 lit. b

Dubium septimum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
369. col. 1 lit. b

Dubium octavum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
370. col. 1 lit. b

Dubium nonum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
371. col. 1 lit. b

Dubium decimum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
372. col. 1 lit. b

Dubium undecimum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
373. col. 1 lit. b

Dubium duodecimum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
374. col. 1 lit. b

Dubium decimum tertium. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 375. col. 1 lit. b

Dubium decimum quartum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 376. col. 1 lit. b

Dubium decimum quintum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 377. col. 1 lit. b

Dubium decimum sextum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 378. col. 1 lit. b

Dubium decimum septimum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 379. col. 1 lit. b

Dubium decimum octavum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 380. col. 1 lit. b

Dubium decimum nonum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 381. col. 1 lit. b

Dubium vicesimum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
382. col. 1 lit. b

Dubium vicesimum primum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 383. col. 1 lit. b

Dubium vicesimum secundum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 384. col. 1 lit. b

Dubium vicesimum tertium. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 385. col. 1 lit. b

Dubium vicesimum quartum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 386. col. 1 lit. b

Dubium vicesimum quintum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 387. col. 1 lit. b

Dubium vicesimum sextum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 388. col. 1 lit. b

Dubium vicesimum septimum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 389. col. 1 lit. b

Dubium vicesimum octavum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 390. col. 1 lit. b

Dubium vicesimum nonum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 391. col. 1 lit. b

Dubium tricesimum. Virum votum castitatis
sui domini impedat matrimonium. pag.
392. col. 1 lit. b

Dubium tricesimum primum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 393. col. 1 lit. b

Dubium tricesimum secundum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 394. col. 1 lit. b

Dubium tricesimum tertium. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 395. col. 1 lit. b

Dubium tricesimum quartum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 396. col. 1 lit. b

Dubium tricesimum quintum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 397. col. 1 lit. b

Dubium tricesimum sextum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 398. col. 1 lit. b

Dubium tricesimum septimum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 399. col. 1 lit. b

Dubium tricesimum octavum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 400. col. 1 lit. b

Dubium tricesimum nonum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 401. col. 1 lit. b

Dubium quadragesimum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 402. col. 1 lit. b

Dubium quadragesimum primum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 403. col. 1 lit. b

Dubium quadragesimum secundum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 404. col. 1 lit. b

Dubium quadragesimum tertium. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 405. col. 1 lit. b

Dubium quadragesimum quartum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 406. col. 1 lit. b

Dubium quadragesimum quintum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 407. col. 1 lit. b

Dubium quadragesimum sextum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 408. col. 1 lit. b

Dubium quadragesimum septimum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 409. col. 1 lit. b

Dubium quadragesimum octavum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 410. col. 1 lit. b

Dubium quadragesimum nonum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 411. col. 1 lit. b

Dubium quinquagesimum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 412. col. 1 lit. b

Dubium quinquagesimum primum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 413. col. 1 lit. b

Dubium quinquagesimum secundum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 414. col. 1 lit. b

Dubium quinquagesimum tertium. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 415. col. 1 lit. b

Dubium quinquagesimum quartum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 416. col. 1 lit. b

Dubium quinquagesimum quintum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 417. col. 1 lit. b

Dubium quinquagesimum sextum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 418. col. 1 lit. b

Dubium quinquagesimum septimum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 419. col. 1 lit. b

Dubium quinquagesimum octavum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 420. col. 1 lit. b

Dubium quinquagesimum nonum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 421. col. 1 lit. b

Dubium sexagesimum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 422. col. 1 lit. b

Dubium sexagesimum primum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 423. col. 1 lit. b

Dubium sexagesimum secundum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 424. col. 1 lit. b

Dubium sexagesimum tertium. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 425. col. 1 lit. b

Dubium sexagesimum quartum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 426. col. 1 lit. b

Dubium sexagesimum quintum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 427. col. 1 lit. b

Dubium sexagesimum sextum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 428. col. 1 lit. b

Dubium sexagesimum septimum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 429. col. 1 lit. b

Dubium sexagesimum octavum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 430. col. 1 lit. b

Dubium sexagesimum nonum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 431. col. 1 lit. b

Dubium septuagesimum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 432. col. 1 lit. b

Dubium septuagesimum primum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 433. col. 1 lit. b

Dubium septuagesimum secundum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 434. col. 1 lit. b

Dubium septuagesimum tertium. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 435. col. 1 lit. b

Dubium septuagesimum quartum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 436. col. 1 lit. b

Dubium septuagesimum quintum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 437. col. 1 lit. b

Dubium septuagesimum sextum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 438. col. 1 lit. b

Dubium septuagesimum septimum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 439. col. 1 lit. b

Dubium septuagesimum octavum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 440. col. 1 lit. b

Dubium septuagesimum nonum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 441. col. 1 lit. b

Dubium octogesimum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 442. col. 1 lit. b

Dubium octogesimum primum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 443. col. 1 lit. b

Dubium octogesimum secundum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 444. col. 1 lit. b

Dubium octogesimum tertium. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 445. col. 1 lit. b

Dubium octogesimum quartum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 446. col. 1 lit. b

Dubium octogesimum quintum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 447. col. 1 lit. b

Dubium octogesimum sextum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 448. col. 1 lit. b

Dubium octogesimum septimum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 449. col. 1 lit. b

Dubium octogesimum octavum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 450. col. 1 lit. b

Dubium octogesimum nonum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 451. col. 1 lit. b

Dubium nonagesimum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 452. col. 1 lit. b

Dubium nonagesimum primum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 453. col. 1 lit. b

Dubium nonagesimum secundum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 454. col. 1 lit. b

Dubium nonagesimum tertium. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 455. col. 1 lit. b

Dubium nonagesimum quartum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 456. col. 1 lit. b

Dubium nonagesimum quintum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 457. col. 1 lit. b

Dubium nonagesimum sextum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 458. col. 1 lit. b

Dubium nonagesimum septimum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 459. col. 1 lit. b

Dubium nonagesimum octavum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 460. col. 1 lit. b

Dubium nonagesimum nonum. Virum
votum castitatis sui domini impedat ma-
trimonium. pag. 461. col. 1 lit. b

Dubium centesimum. Virum votum
castitatis sui domini impedat matrimo-
nium. pag. 462. col. 1 lit. b

Quæstio LIII. De impedimento matrimonii, & in quot partes dividatur.

¶ Articulus primus. Virum per obligationem matrimonii, ad matrimonium contractū dirimat impedimentum. pag. & col. 1. d

Dubium primum, utrum ille qui habet votum castitatis simplex valide matrimonium contrahere possit. pag. col. 1. lit. b

Dubium secundum, utrum ille qui habet votum castitatis simplex, peccet mortaliter contrahendo matrimonium, an vero licite possit illud facere, & quod medium debet habere in illo casu, ut tenetur tradere se religioni. pag. col. 1. lit. a

Dubium primum principale, an ille qui post votum simplex castitatis contrahit matrimonium, & illud consummat possit cogi ab Ecclesia petente, hoc reddere debitum, posita petitione hoc facere ad divinum cultum petente. pag. 384. colum. 2. lit. a

Dubium secundum consectarium præcedentis. Et hoc quidem duo dubia valorem matrimonii facere non tantum simplex castitatis votum, an post contractum licite possit quibuslibet illorum petere debitum. pag. 385. col. 2. lit. c

Dubium tertium principale. An præcedentibus, si alter illorum petat debitum ante vovens obligationem vel alius concessus reddere. pag. col. 2. lit. a

Dubium quartum difficile occurrens est, an quando unus ante post matrimonium contractum votum castitatis, & ille illorum nihilominus petit debitum, teneatur reddere. pag. & col. 2. lit. d

Dubium ultimum huic præcedentium in ratione impedienda matrimonium ex eadem omnino causa de licentia Ordinarii simplici hoc votum de voto castitatis, ita ut servata qua dicta sunt de voto castitatis, dicendum sit de huiusmodi voto simplici. pag. 386. col. 2. lit. a

Dubium circa secundam partem articuli, an huiusmodi votum simplex castitatis religionis, & aliarum ad illam dirimens impedimentum matrimonium ita quod matrimonium postea factum nullum sit. pagina col. 2. lit. c

¶ Articulus secundus. Virum votum solemne solemnis religionis dirimat matrimonium contractum possit. pag. 388. col. 1. lit. c

Dubium primum, utrum ille qui professionem in aliqua religione emittit ante consummatum matrimonium. pag. 390. colum. 2. lit. b

Articulus tertius. Virum ordo impediat matrimonium. pag. 391. col. 1. lit. a

Dubium primum, utrum ordo ille impediat matrimonium, & dirimat de naturali & divino, an vero iure humano. pag. 392. col. 1. lit. b

Dubium secundum præcedentis, utrum liceat episcopis in natura sua hæreticare & divinum impedire & dirimere matrimonium. pag. 393. col. 1. lit. b

Dubium ultimum episcopos clericos & confessarios per sententiam. Penultimum qui habet huiusmodi dubium, non tamen est evidentium ordinis Sacri, possit contrahere matrimonium. pag. 394. col. 2. lit. b

¶ Articulus quartus. Virum ordo sacer matrimonium possit separare. pag. 396. colum. 1. lit. c

Dubium, an ille qui ordinatus est ordine sacro post matrimonium ratum, nondum consummatum, teneatur ingredi religionem, & profiteri. pag. 397. col. 2. lit. c

Dubium secundum præcedens, an quicumque ille ordine sacro post matrimonium ratum ante consummationem teneatur ingredi religionem & profiteri si illud faciat contra ordinationem suam. pagina 400. colum. 1. lit. b

Quæstio LIIII. De impedimento consanguinitatis. pag. 401. col. 1. lit. d

¶ Articulus primus. Virum dispensatio consanguinitatis sit objectum. pag. 402. col. 1. lit. c.

Dubium est, utrum hæc propositio sit vera, consanguinitas est peccatum. pag. 404. colum. 1. lit. c

¶ Articulus secundus. Virum potestas ecclesiastica consanguinitatis dispensationes per gradus, vel linneas. pag. col. 2. lit. d

Dubium gratiosum, an verum sit quod ad obtinendam licitam & debitam dispensationem in gradibus gradus, talibus gradibus remotioribus contrahere, ut non sit necessarium utrumque dispensare. pag. col. 2. lit. e

¶ Articulus tertius. Virum consanguinitas de facto naturali impedit matrimonium. pag. col. 2. lit. d

Dubium primum, an affinitas quæ est in recta linea in primo gradu impedit matrimonium inter naturales vt inter patrem & filiam, matrem & filium, pag. 441. col. 2. lit. c

Dubium primum annexum præcedenti, vtrum si aliquis odio huius quæ peccauit cum ipsius matre, licitum esset contrahere matrimonium cum illa primo gradu, & an sit validum, pag. 442 col. 2. lit. d

Dubium secundum annexum, vtrum de potentia Dei absoluta & authoritate diuina posset vir homo & validum matrimonium in illo primo gradu, &c. ibi col. pag. col. & lit.

Dubium secundum de (quinto), vtrum in omnibus aliis gradibus linea recta descendens & illorum matrimonium sit naturaliter, pag. 442 col. 2. lit. d

Dubium tertium. Vtrum si inimicus & ecclesiam persequens superueniat, in primo gradu linea transuersalis v. g. inter fratrem & sororem, pag. 446 columna prima lit. a

Dubium annexum huic precedenti, an ita sit contra ius naturæ contrahere matrimonium in hoc primo gradu, vt nullo modo si Ecclesia dispensaret in casu quo peccatum præcessit, vbi pag. 448 col. 1. lit. b

Dubium quartum, Vtrum in aliis gradibus linea transuersalis sit vtrobique matrimonium inter naturales, pag. 449 col. 1. lit. d

Dubium quintum. Vtrum omnes illi gradus prohibiti Leuitici & Deuteronomii prohibiti sint de facto inter ecclesiasticos, pag. 450 col. 1. lit. d

¶ Articulus quartus. Vtrum consanguinitas gradus matrimonium impedientes possit tantum ordinis, pag. 453 col. 1. lit. a

Quæst. LV. De impedimento affinitatis pag. 453 col. 2. lit. d

¶ Articulus primus. Vtrum ex matrimonio consummato affinitas oriatur, pag. 454 col. 2. lit. d

Dubium primum. Vtrum contrahatur affinitas per copulam, pag. 458 col. 1. lit. c

Dubium secundum principium, an impedimentum affinitatis oriatur ex contracto matrimonio rato non consummato, debeat dici affinitas & vtrum sit affinitas an impedimentum publicæ honestatis, pag. 459 col. 2. lit. c

¶ Articulus secundus. An affinitas minor possit contrahi ex actu minori, pag. 461 col. 2. lit. b

Dubium breue, circa doctrinam Diui Thomæ, pag. 464 col. 2. lit. d

¶ Articulus tertius. Vtrum illicitus concubitus affinitatem causet, pag. 464 col. 2. lit. d

Dubium primum, vtrum ex copula illicita causetur affinitas, & per quam copulam causetur, pag. 465 col. 2. lit. d

Dubium secundum. An affinitas causata per fornicationem quæ sufficit ad consummationem matrimonii, pag. 467 col. 2. lit. c

Dubium tertium. An affinitas contracta matrimonio quæ (secundum tenorem Concilii Tridentini matrimonium in primo & secundo gradu) impedit faciem consummatum in vlteriorem gradum, scilicet in tertio & quarto, pag. 470 col. 1. lit. a

Dubium quartum, circa eandem determinationem Concilii. Vtrum aliquis qui post contractum matrimonium habuit vnam cognitionem vtrique sui in tertio vel in quarto gradu impedimur à petitio ne debiti, pag. 471 col. 1. lit. c

Dubium quintum, circa eandem determinationem, vtrum ille qui cognouit consanguineam alterius & postea contraxit cum aliqua alia quam nouerem copula illicita & fornicaria, & postea accedit ad consanguineam illius in tertio vel in quarto gradu, peccet peccato fornicationis, an vero incestus, pag. 473 col. 1. lit. c

Dubium sextum, circa eandem determinationem Concilii, an si aliquis ex fornicatione contraxit affinitatem in tertio vel in quarto gradu, ante Concilium Tridentinum, possit post determinationem Concilij contrahere matrimonium in tertio vel in quarto gradu talis affinitatis, pag. col. 2. lit. a

Dubium septimum, circa eandem determinationem Concilii, an hoc impedimentum affinitatis ex fornicatione in tertio vel in quarto gradu dirimat sponsalia de futuro, quando non dirimit matrimonium, pag. & col. 2. lit. c

¶ Articulus quartus. Vtrum ex sponsalibus affinitas causetur, pag. 474 col. 2. lit. c

Dubium, an per sponsalia de futuro contrahatur impedimentum publicæ honestatis, pagina 475. columna secunda lit. b

Dubium

Dubium octauum præcedenti, an habeat rationem impedire accedere ad contrahendum ſine ſponſa, pagina 457. col. 2. lit. b

Dubium nonum, an ſi ſponſalia de futuro ſint nulla, propterea impedimentum publicæ honeſtatis præcedentis ceſſet pag. 457. col. 2. lit. d

Dubium decimum Corale, an ſponſalia, quæ ſunt inualida propter defectum interuentus cleri, aut duorum in foro externo non ſit confeſſus, inducant impedimentum publicæ honeſtatis, pagina 458. colum. 1. lit. e

Dubium, an impedimentum publicæ honeſtatis ex ſponſalibus ortum per ſententiam declaratorium ex ſponſalium de futuro condemnatiua pag. 458. col. 1. lit. a

Dubium an per contractum matrimonialem ſubſequutum per verba de præſenti quod nullum, ceſſet impedimentum publicæ honeſtatis, vel dirimat aliud pagina 458. col. 2. lit. b

Dubium, an quando ad tollendam affinitatem publicæ honeſtatis, & petitur dispenſatio à ſummo Pontifice ſuper eo impedimento, debeat ſi petere dispenſationem ſuper affinitate, & quod ſummus Pontifex tollat impedimentum affinitatis ſine eo, quod derogetur impedimento publicæ honeſtatis. pag. 460. col. 1. lit. b

Articulus quintus. Verum affinitas ſit cauſa affinitatis. pag. 463. col. 1. lit. c.

¶ Articulus ſextus. Verum affinitas matrimonium impedit pag. 465. col. 1. lit. d

Dubium primum. Verum matrimonium inter affines contractum ſit ipſo iure nullum pag. 466. colum. 1. lit. a

Dubium ſecundum, an aliquis gradus affinitatis ipſo iure nouus, & impediens, & dirimens matrimonium pag. 468. col. 1. lit. c

Dubium octauum præcedenti, an affinitas in linea recta impediat, & dirimat matrimonium iure naturali in omnibus gradibus. pag. 473. col. 2. lit. a

Dubium nonum, an affinitas in primo gradu lineæ transuerſalis, vel collateralis impediat, & dirimat matrimonium iure naturali, an uero ſolo iure poſitiuo humano. pag. 474. col. 1. lit. d

Dubium quintum. Verum ob poſt contractum matrimonium inter conſanguineos unius, & conſanguineas alterius coniugis, & ex illo copula ſecuta ſint affines, tractatur in

gradi religionem, & quo modo poſſit dispenſari cum eis per ſententiam debita. pag. 478. colu. lit. d

Dubium quintum, an quando inter affines consanguineos vnius, vel viri præceſſit ex ignorantia inculpabili, vel per vim vnius ac hoc impedimentum ſolum quod impediatur a petitione debita pag. 481. col. 2. lit. a

Dubium ſextum, an quando affinitas culpabiliter fuit cauſa affinitatis, petitur petere & reddere debitum, pag. 482. col. 2. lit. c

¶ Articulus ſeptimus. Virum affinitas habeat per ſe gradum. pag. 486. col. 2. lit. b

¶ Articulus octauus. Virum gradus affinitatis exterminet ſicut gradus conſanguinitatis. pag. 487. col. 2. lit. a

¶ Articulus. Verum conſanguinitas contracta inter affines vel conſanguineos ſemper ſit diriumalis pag. 489. colum. 1. lit. d

Dubium quadrageſimum, an contrahentes ſcienter in præfatis gradibus & impedimentis incurrant excommunicationem, pag. 490. col. 2 lit. b

Dubium primum nouum præcedens, an qui contrahit de præſenti cum impedimento affinitatis vel conſanguinitatis, ſub conditione incurrat excommunicationem, pag. 493. col. 1. lit. b

Dubium ſecundum nouum præcedenti, an per contractum matrimonium cum ſententia celebratum inter affines, vel conſanguineos, vel alios, qui ponuntur in dicta conditione, ſine cauſa aliquo exiſtente incurratur haſtenus dicta excommunicatio pag. 494. col. 1. lit. b.

Dubium tertium nouum præcedenti, an ſi vnus contrahentium in habitualem gradibus prohibitis in illa Clementina habet copulam inter ſe cum alia contrahit cum vna alia inuenta copulam inter eos, pag. 496. col. 1. lit. c.

Dubium quartum nouum præcedens, an ſi duo coniugati vel affines, vel alii prohibiti in illa Clementina poſt Concil. Trident. contrahant de præſenti ſine parocho & aliis incurrant excommunicationem, pag. 497. col. 1. lit. d

Dubium quintum nouum præcedens, an ſi duo affines vel coniugati, vel alii ob tenui in Clementina contrahant matrimonium, & vtinam contrahere propter metum caloris in virum honeſtum, in caſu quo nulli eſſet matrimonium ſibi iuſte poſſint

golico intentæ, ſtam excommunicationemque ſubeolit. a

Dubium tertium ſuperest, an illi qui contra hanc in gradibus aſſinitatis quæ non ſunt in primo non contrahunt, incurrant excommunicationem latæ ſententiæ in illa Clementina pag. 4 prædicti. lit. d

Dubium ſeptimum ſuperest, an aſſines ad conſanguinei, qui poſt ſponſalia de futuro habitam cum aliqua matrimonij inscij matrimonium cum hac Clementina, cadant pœnam, pag. eod. col. 2 lit. a

Dubium octauum ſuperest, an incurrat illa excommunicationis quando committitur cum aſſine ad conſanguinea ignorantia. pag. 104. col. 1 lit. a

Dubium nonum, an illi qui a principio contubij ignorabant conſanguinitatem, vel affinitatem vel aliud impedimentum poſtea in illa Clementina, & poſtea perſeuerant cohabitare, incurrant excommunicationem illius, pag. 104. col. 2 lit. a

Dubium ſecundum principale grauiſſimum. Vtrum matrimonium contractum cum ea, quam credebat conſanguineam vel affinem, cum re vera non eſſet talis, valeat, pag. eod. col. 2 lit. a

¶ Articulus ſecundus. Vtrum ad ſeparationem matrimonij contracti inter affines vel cognatos ſit procedendum per viam accuſationis, pag. 104. col. 2 lit. a

¶ Articulus tertius. Vtrum ad ſeparationem matrimonij contracti inter affines & conſanguineos procedi debeat per actiones, pag. eod. col. 2 lit. d

Dubium primum. Vtrum ſpiritualis conſanguinitas per matrimonium poſſit in iudicio ad probandam impotentiam, vel non, pag. 105. col. 1 lit. b

Dubium ſecundum, an qui cuilibet conſanguineo, & inſuper vxori, remittit debitum, remittat ſimul & poſſit & teneatur habere actum conſequentem, pag. 106. col. 1 lit. a

Quæſt. LVI. De impedimento cognationis ſpiritualis, pag. 106. col. 2 lit. d

¶ Artic. primus. Vtrum ſpiritualis cognatio impedit matrimonium, nec ne, & quo, pag. & col. hoc

Dubium primum, an ſpiritualis cognatio contracta in caſu neceſſitatis poſſit matrimonium contractum impedire, nec ne, pag. eod. col. 2 lit. d

Dubium ſecundum, an ſecundum præcedentia, quando aliqua baptizat filium ſuum ſalua forma Eccleſiæ in caſu neceſſitatis poſſit contrahere matrimonium cum illius matre, pag. eod. col. 2 lit. b

Dubium tertium ſuperest, an ſecundum præcedentia, an ſi ne baptizet filium ſuum proprium, & non ſit, poſſit eum ſibi ad eſſe reddere, vel etiam petere debitum, ſi illum baptizauit in extrema neceſſitate, pag. prædicti. lit. d

Dubium ſecundum principale, & quintum in ordine, an ſi cognatio ſpiritualis contracta extra caſum neceſſitatis impedit in aliquo, ſalte ex cauſa actus conſequentis poſſit ab ſolum reddere verum etiam petere debitum, pag. eod. col. 2 lit. d

Dubium quartum in ordine, an ſi cognatio ſpiritualis extra caſum neceſſitatis inducatur ex malitia poſſit petere debitum. De ea enim multum dubitatur, pag. 107. col. 1 lit. a

¶ Articulus ſecundus. Vtrum per ſolam baptismum ſpiritualis propinquitas contrahatur, pag. 109. col. 1 lit. b

Dubium primum. Vtrum cognatio ſpiritualis inducatur per ſacramentum Confirmationis, pag. 111. col. 1 lit. b

Dubium ſecundum principale, an contrahatur cognatio ſpiritualis per excluſionem, pag. 112 col. 1 lit. b

Dubium ſecundum. Vtrum electio ſit cognatio ſpiritualis per ſola ſacramenta, pag. eod. col. 1 lit. e

¶ Articulus tertius. Vtrum cognatio ſpiritualis contrahatur inter ſuſcipientem ſacramentum baptiſmi, & parentes de ſuo ſuſcepto, pag. 114. col. 1 lit. d.

Dubium primum an inter eos qui contrahunt cognitionem illam ſpiritualem ante determinationem Concilij Trident. quæ ibi habetur per conſilium, poſſit contrahi matrimonium, pag. 114. col. 2 lit. d

Dubium ſecundum graue, an poſt determinationem concilij Tridentini omnium maxime cognatio ſpiritualis quæ impedit & dirimit matrimonium, pag. 118. col. 1 lit. c

Dubium nonum præcedens, an quando aliquis baptizatur ex parentibus per vitam parochi, vel alterius in neceſſitate ſuperuenientis, omnes, & ſoli conſanguinei patrinus

¶ baptiza-

Supernaturalem, vel cognatio carnalis impediat matrimonium? pag. 141. col. 1. lit. c

dubium, post decretum Concilij Tridentini ad hoc, quod fundata in affinitate, dirimat matrimonium quæ fundata in cognatione carnali, vel spirituali? pag. 141. col. 1. lit. d

dubium circa decretum Concilij Tridentini post illud contrahatur impedimentum per crimen? pag. 140. col. 1. lit. a

dubium, an supposito quod hoc impedimentum quod oritur ex cognatione spirituali post Concilium Trid. sit restrictum ad primum & tertium, sicut prius fuit, possit tamen ob aliquam necessitatem, quæ urgeat ex baptismo & confirmatione, pag. & col. est lit. c

dubium primum. An si quis baptizatus baptizet filium infidelis, contrahatur cognatio inter baptizantem & infidelem parentem? pag. 142. col. 1. lit. b

¶ Articulus primus. Verum cognationem spiritualem ex baptismo natam à viro in mulierem pag. col. 2. lit. b

¶ Articulus primus. Verum cognationem spiritualem ex confirmatione natam à viro in mulierem pag. 142. col. 2. lit. b

dubium primum, quando duo contrahere matrimonium cum impedimento cognationis spiritualis, vel alterius, vel publicæ honestatis, vel cognationis spiritualis, quod etiam impedit matrimonium & dirimit, possint cum in dispensare, ut licite & valide contrahant inter se, vel cum filia patris etiam spirituali, vel alia habente talem honestatem spiritualem? pag. col. 1. lit. d

dubium secundum, quando interest aliquod impedimentum cognationis vel affinitatis vel alterius, quod impedit & dirimit matrimonium, quid requiratur ex parte petentis dispensationem, ut illa dispensatio censeatur legitima? pag. 142. col. 2. lit. c

difficultas prima summa, quando habeatur & tale impedimentum simpliciter contractum ita ut non possint, vel saltem cum eis dispensari, sed hoc vel illo impedimento sublato contrahant inter se sine prohibitione dispensativa, an dispensatio sit aliquando sit subreptitia & nulla, an potius sit valida? pag. col. 2. lit. d

difficultas secunda quando ille non contrahens matrimonium cum tali impedimento, sed habens notitiam copulam carnalem antequam petens dispensationem, petita vero in petitione dispensationis dolose tacuit impedimentum cognationis vel affinitatis, sed non expressit an talis dispensatio sit subreptitia & nulla? pag. col. 2. lit. d

difficultas prima principalis, an petitionem dispensationis non contrahens matrimonium non habentes copulam, nec vere intendentes eam habere post factam dispensationem, accidentaliter appellit nullam locum ad Pontificem obtinendi dispensationem, possit ex hoc ipso dispensatio esse subreptitia & nulla? pag. col. 2. lit. d

secunda principalis, an si quis habens notitiam impedimenti dirimentis, & non habens copulam, petat dispensationem, & non faciat mentionem de impedimento, an dispensatio sit subreptitia & nulla? pag. col. 2. lit. d

dubium primum, an aliquid aliud requiratur in petente dispensationem gradus illi expressi, quam copula necessaria, ut Papa illa vocem per se eccellit dispensationem? pag. 144. col. 1. lit. d

dubium secundum, quæ sint causæ rationabiles ad faciendum dispensationem in gradibus expressis? pag. col. 2. lit. a

Quæst. LVII. De cognatione legali, quæ sit per adoptionem. pag. 144. col. 2. lit. b

¶ Articulus primus. Verum illud quod communiter docetur pag. & col. est lit. d

¶ Articulus secundus. Verum aliquem contrahere aliquod impedimentum matrimonium pag. 145. col. 1. lit. d

dubium primum. Virum cognatio legalis impediat & dirimat matrimonium pag. 145. col. 1. lit. d

dubium secundum an cognatio legalis impediat matrimonium possit matrimonium contrahere filia superveniat pag. 145. col. 1. lit. d

¶ Articulus tertius. Verum cognatio legalis contrahatur solum inter adoptantem patrem & filium adoptatum, pag. 146. col. 2. lit. c

dubium primum. Vtrū cognatio legalis in certis speciebus extendatur ad filios naturales eius si non sint legitimi. Item dubitatur, an inter filios naturales legitimos & inter filios adoptatos possit dari matrimonium

trificatã, vel è cõtra pag. 510. col. 2. lit. a
dubium secundum, circa eandem speciem cognationis legalis, an inter ipsos filios adoptiuos possit contrahi matrimonium pag. 511. col. 1. lit. a
dubium vltimum, an vxor adoptiui possit contrahere cum filio spirituali eiusdem hominis pag. eadem col. 2. lit. b

Quæstio LVIII. De impedimento frigiditatis, maleficij, furoris, & amentiæ. pag. & col. eiusdem lit. c

¶ Articulus primus. Virum frigiditas matrimonium impedit pag. 512. col. 1. lit. a
dubium primum, an dicatur frigidus & impotentia naturalis vocãda quæ impedit pag. 512. col. 2. lit. d
dubium primum, ad primum, an contrahentes possint credere tam sine quando illam impotentiam coeundi naturalem, & perpetuam, itaque dubium est, an illi possint ex voluntate sua contrahere quamdiu illam impotentiã pag. 513. col. 2. lit. a
dubium secundum, ad secundum. An impotentia generandi nõ impedit matrimonium, vt ut nullam sit. pag. 514. col. 2. lit. b.
dubium tertium, ad tertiũ de matrimonio ipsorũ an sit validũ & tenet. pag. col. 2. lit. d
dubium quartum, ad quartum. An illiqui habẽt potentiam coeundi imperfectam ex hoc quod possint cõgere membrum & penetrare vas, non tamen semen ex per petuare, possint matrimonium contrahere vt sit validum pag. 518. col. 2. lit. d
dubium aliud circa confirmationem quarti argumenti de fronte an possint contrahere matrimonium, taliter quod sit validum pag. 562. col. 1. lit. c
dubium quintum grauissimum in hac re quinti. Vtrum possit esse perpetuum impedimentum naturale vno respectu vnius & non respectu alterius. Itaque dubium est an detur impotentia coeundi naturalis perpetua respectiua respectu vnius persone, & non respectu alterius, taliter quod vxor illius matrimonium nullum cum illo & non cum alio pag. 563. col. 2. lit. b
dubium sextum in solutione sexti argumenti. An si impotentia coeundi perpetua super venit matrimonio cum consensu, dissolui matrimonium pag. 565. col. 2. lit. b
dubium septimum in solutione 2 septimi. An impotentia coeundi nullum matrimonium irritum reddat, quando illud antecedit, an vero irritum postea pag. 566. col. 1. lit. d
dubium tertium, an fornicatio, cui per artem magicam potest subsequi, vt reddat debitum, vocetur post illud mechamentum, & illum est de vi. pag. 568. col. 1. lit. d
dubium aliud an quando est ita arcta quod coitum possit recipere semen, non tamen potest parere sine periculo vitæ, in hoc casu dicatur matrimonium consummatum cum tali vxore pag. 569. col. 2. lit. a
¶ Articulus secundus. Virum maleficium possit impedire matrimonium pag. & col. eiusdem lit. c
dubium primum, quando dicitur esse aliquis maleficiatus, & maleficium dicitur impedire matrimonium, & quando cessat cum effectu, si tunc expectandum potius, an recedat ab illo pag. 571. col. 2. lit. d
dubium secundum. Virum possit quis percipere a maleficio, vt dicatur opera maleficij pag. 571. col. 2. lit. b
Notabile tertium, An sit licitum uti aliqua remedio ad tollendum tale maleficium pag. 573. col. 2. lit. a
¶ Articulus tertius. Virum furia impediat matrimonium pag. & col. eadem lit. b
dubium primum. An matrimonium contractum in amentia sit validum pag. 574. col. 2. lit. c
dubium secundum. An si furia subsequatur ad matrimonium tum validum, sint permittendi habere matrimonij vsum pag. 575. col. 2. lit. d
dubium an copulare familiariter duos amentes non contractos matrimonialiter si peccent mortale pag. 576. col. 2. lit. d
¶ Articulus quartus. Virum incestus ex copula quæ fuerat vxoris sit matrimonium dirimat pagina 577. col. 2. lit. d
dubium primum. Virum & vir mentis vere committat incestum cum consanguinea vxoris impediens ad contrahendum pag. 578. col. 2. lit. d.
dubium secundum. An incestus cum propria consanguinea impedit matrimonium. pag. eadem col. 2. lit. b
dubium vltimum. An pœna qua incurritur propter incestum cum propria consanguinea (videlicet) quod impedit ne

matrimonium incurrant, ipso facto, vel sit arctissima declaratio iudicij papæ pag. 506. col. 1. lit. b

¶ Articulus quintus. Virum defectus gratiæ impedat matrimonium pag. 181. col. 1. lit. d

Dubium 1. An quando scelerate fit matrimonium cum prohibito matrimonio ex constitutione sit validum etiam stando in foro humano. pag. 182. col. 2. lit. c

Quæst. LIX. De disparitate cultus. pag. 584. col. 1. lit. b.

¶ Articulus primus. Virum fidelis possit contrahere cum infideli, vel non? pag. col. 2. lit. a

Dubium primum. An de facto in lege quod disparitas cultus sit impedimentum prohibens, & dirimens matrimonium fidelem, & infidelem pag. 585. col. 1. lit. d

Dubium secundum. An eadem disparitas cultus impedimentum dirimens matrimonium iure naturali, vel divino, an vero solum iure positivo, eadem pag. col. 2. lit. e

Dubium tertium. An matrimonium inter fidelem, & infidelem ex dote quæ non sit initum nisi iure humano ecclesiastico, an illud sit prohibitum iure naturali, & divino pag. 588. col. 2. lit. d

Dubium quartum. An matrimonium fidelis cū hæretica baptizata, ideat. pag. 590. col. 2. lit. a

Dubium ultimum. An sit licitum quod fidelis contrahat cum infideli hæretica pag. 591. col. 1. lit. b

¶ Articulus secundus. Virum inter infideles potest esse matrimonium, eadem pag. col. 2. lit. b

Dubium primum. Virum matrimonium infidelium sit ratum, pag. 596. col. 1. lit. b

Dubium secundum. Virum matrimonium infidelis habeat ex natura sua, quod sit indissolubile, pagina, & col. lit. d

Dubium tertium. An duo infideles contingat convertantur ad fidem, & baptizentur matrimonium ibidem possit habere eandem pag. col. 2. lit. a.

¶ Articulus tertius. Virum contingat convertis ad fidem, possit cohabitare cum ea nolente consentire pag. 599. col. 2. lit. b.

¶ Articulus quartus. Virum fidelis cohabitare non possit cum infideli dicente velle cohabitare sine contumelia creatoris pag. 602. col. 2. lit. a

Dubium primum. An prima conclusio Divi Thomæ sit vera. pag. 604. col. 2. lit. a

Dubium secundum principale. An quando alter coniux convertitur ad fidem, & alius manet infidelis, ex tali cohabitare sine contumelia creatoris, desinat, & dissolvatur matrimonium quo ad vinculum. pag. 606. col. 1. lit. c

¶ Articulus quintus. Virum fidelis discedens ab uxore infideli possit aliam ducere pag. 610. col. 2. lit. b

Dubium primum. An matrimonium ratum, & consummatum inter infideles, dissolvi possit per alterius coniugis conversionem ad fidem, altero pertinaciter perseverante in infidelitate, & nolente cohabitare cū fideli sine contumelia creatoris. Et quando dissolvatur. pagina 612. col. 2. lit. c

¶ Articulus sextus. Virum ab initio fidelium matrimonium pag. 616. col. 2. lit. b

Quæst. LX. De raptoribus pagina 622. col. 2. lit. C

¶ Articulus primus. Virum liceat mutuum interfectionem inimici in alterius adulterio, pag. 623. col. 2. lit. a

Dubium primum. An in dicto casu quo propria, & primum adhærentia mutuo occidi mutuo, peccet mortaliter. pag. 624. col. 2. lit. d

Dubium secundum. An peccet mortaliter ille maritus, quando probat est publicus fœdus simplex & occidit proprium uxorem pag. 625. col. 2. lit. b.

¶ Articulus secundus. Virum raptor dicatur impedire matrimonium, pag. 628. col. 1. lit. a

Dubium, an si quis occidat virum, ut contrahat cū qua prius adulterabatur, non possit ille matrimonium inter illum, & adulteram, & an si necessitatem, quod mox subsecuturam ad finem contrahendi matrimonium pag. 632. col. 2. lit. b

Quæst. LXI. De impedimento matrimonij, quod est votum solemne. pag. 636. col. 1. lit. a

¶ Articulus primus. Virum alter contingens alterum mutuo possit consensum negandi pe[tendi]

religiosi intrare, eadem pag. & col. lit. d
Dubium grauissimum. Virum solemne votum religionis habeat virtutem, & efficaciam ad dissoluendum matrimonium ratum, & consummatum. pag. 636. col. 1. lit. c
Dubium consequens quod matrimonium dicatur consummatum ad hunc effectum, vt eo dissoluatur per solemnem professionem religiosam, pagina 637. colu. 2. lit. d
Dubium admodum grauissimum. An quando matrimonium est vere consummatum per vsum, & violentiam, tale matrimonium dissolui possit per votum solemne religionis, ita vt coniux oppressus libere, & licite possit transire ad religionem. pag. 633. col. 1. lit. a
Dubium etiam admodum. An contingat & quo modo matrimonium consummatum, possit transire ad religionem pag. 635. col. 1. lit. b
Dubium aliud adhuc. An se habeant matrimonia ad religionem post matrimonium consummatum alterò contracta irrito, pag. 636. col. 2. lit. d
¶ Articulus secundus. Virum alterò contractum possit libero manente coniuge religionem intrare, pag. 637. col. 1. lit. a
Dubium celebre, & grauissimum. An matrimonium ratum, nondum consummatum per solemnem professionem religiosam dissoluatur. pag. 638. col. 2. lit. c
Dubium consequens. An per aliquem casum matrimonium ratum non dissolutum per dispensationem Christi dispensantis in legem naturæ, & gratiæ, an vero ex statuto Ecclesiæ, an vero iure naturali, & ex natura rei. pag. 640. col. 2. lit. b
Dubium aliud adhuc, an per votum solemne, quod vocant religiosi cuiuscunque ordinum ex quibus non est dispensatio, vt valeat possint dicere, dissolutum matrimonium ratum nondum consummatum. pag. 644. col. 1. lit. b
Dubium quintum. An matrimonium ratum dissolutum per aliud matrimonium consummatum. pagina 645. col. 1. lit. b
Dubium sextum. An per aliquem casum quo per votum solemne religionis diuinitus matrimonium ratum nondum consummatum. pag. 646. col. 2. lit. a
¶ Articulus tertius. Vtrum mulier possit habere alium virum viuente coniuge viro suo religionem ingresso. pag. 648. col. 2. lit. a

Quæstio LXII. De impedimento, quod superuenit matrimonio consummato pag. 649. col. 2. lit. d

¶ Articulus primus. Virum propter fornicationem uxoris licet uxorem dimittere pag. 651. col. 1. lit. c
Dubium primum. An adulter sit primitus ante petendi debitum ab altero coniuge. 654. col. 1. lit. a
Dubium secundum, quando unus coniugum, vel vterque cognoscit, se talia ab altero, aliter ut in casibus, & ignorantia ab altero, & ille qui erat occultus agat pœnitentiam tui peccati coram Deo, aliter se ipso qui erat cognitus perseuerat in suo peccato, dubium est an ille qui agit pœnitentiam possit petere debitum alteri & facere absolutionem pagina eadem col. 1. lit. d
Dubium tertium, supposito quod matrimonium non possit vocem adulterium soluere in foro externo Ecclesiæ, petendo debitum a iudice ecclesiastico, qui etiam fuit adulter, an possit non obstante fornicatione propria petere vocem adulterium crimen simile coram iudice seculari pag. 650. col. 1. lit. c
Dubium quartum. An sint aliquæ aliæ causæ, per quas licet possit matrimonium rite contractum, vel consummatum, vel quo ad thorum tantum, vel etiam quo ad contrahendi habilitatem pag. 651. col. 1. lit. a
¶ Articulus secundus. Virum vir innocens ex præcepto vocem fornicationem dimittere, pag. eadem col. 1. lit. a
Dubium, an sit mortale peccatum alicuius horum dimittere adulterum vocem, pa. 652. col. 2. lit. b
¶ Articulus quintus. Virum vir propria iudicio possit uxorem fornicatam dimittere pag. 654. col. 1. lit. a
¶ Articulus quartus. Virum vir & vxor in casu diuortij possint ad vota redire, pag. 656. col. 1. lit. a
¶ Articulus quintus. Virum post diuortium vir alteri nubere possit. pag. 657. col. 1. lit. b
Dubium grauissimum, virum matrimonium quodcunque rite contractum, & consummatum, dissolutum quantum ad vinculum propter adulterium alterius coniugis. pag. 658. col. 2. lit. a
¶ Articulus sextus. Virum post diuortium

vir & vxor petitur reconciliari, pag. 663. col. 2. litera

Dubium, vtrum vir teneatur ex precepto vxorem dimissam reconciliare sibi, pagina 664 col. 1. lit. b

Quæstio LXIII. De secundis nuptijs, pag. 666. col. 2. lit. a

¶ Articulus primus. Vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ, pag. & col. lit. b

Dubium, vtrum sint licitæ secundæ nuptiæ, pag. 667. col. 1. lit. b

¶ Articulus secundus. Vtrum secundum matrimonium sit sacramentum, pagina 668. col. 1. lit. d

Dubium, vtrum prima conclusio responsiua sit vera, pag. 670. col. 1. lit. a

Quæstio LXIIII. De diuortio matrimonij, & de diuersis relationibus, pagina 671. col. 1. lit. a

¶ Articulus primus. Vtrum aliter peccatur in matrimonio contracto, quam pag. & col. lit. d

dubium primum, vtrum ius adquirendum, & reddendum debitum, oriatur necessario ex natura alicuius matrimonialis, pag. 673. col. 1. lit. a

dubium secundum. Vtrum gratia Gloria mundo de procreando, liberorum continuatione reddendi debitum alimi conuiuij pretium, pag. 675. col. 1. lit. d

dubium tertium, vtrum gratia virtuali excelsi in potestate generandi excludat omnia a debito reddituro, pag. 677. col. 2. lit. b

dubium quartum. Quid si coniuges possint petere in vita, vel filiare perpetuo, ex debito reddituro, pag. 678. col. 1. lit. d

dubium quintum, vtrum gratia virtuali dentur in bona fortuna, hac facta, sine peccatum contrahat contra a debito reddituro, pag. 681. col. 2. lit. c

¶ Articulus secundus. Vtrum vir teneatur reddere debitum vxori non petenti, pagina 681. col. 1. lit. a

¶ Articulus tertius. Vtrum vir, & mulier facta matrimonialli aquales, pag. 682. colum. 1. lit. d

¶ Articulus quartus. Vtrum vir & vxor possint contrahere votum contra debitum matrimoniale sine mutuo consensu, pag. 683. col. 1. linea b

Dubium primum. Vtrum votum castitatis castitatis a coniuge, sit validum, pag. 684. colum. 1. lit. d

dubium secundum. Qui possit dispensare, aut irrita, & nulla facere huiusmodi vota, pag. 687. col. 1. lit. b

dubium tertij, an possquam valida sint, impediant inuicem vsum, & exigere, quando vota sunt dispensata, pag. 688. col. 1. lit. b

¶ Art. quintus. Vtrum in dictis casibus impediatur petitio debiti, & quis pag. & col. lit. c

¶ Articulus sextus. Vtrum petens debitum in tempore sacro, inde aliter peccet, pag. & col. 2. lit. c

¶ Articulus septimus. Vtrum vxor teneatur absq; debito reddere in tempore sterilitatis, pag. 689. col. 1. lit. a

dubium, an loca sacra impediant redditionem debiti, vel petitionem, pag. 690. col. 1. lit. c

Quæstio LXV. De bigamia, seu pluralitate, pag. 690. col. 1. lit. d

¶ Articulus primus. Vtrum lex plures vxores sit cuiq; legi naturæ, pag. 691. col. lit. b

dubium, vtrum attento statu nouæ naturæ, nouæ legem, tam veteris, & euangelicæ, possit vna vir plures vxores simul matrimonio habere, pag. 694. col. 2. lit. a

¶ Articulus secundus. Vtrum aliquando liceitum fuerit habere plures vxores, pag. & col. 2. lit. c

dubium, vtrum vxorum pluralitas licita fuerit aliquando in aliqua conditione licita esse possit, pag. 700. col. 1. lit. b

dubium secundum, vtrum quæ facta sunt in illis dubitationibus pro tunc defendenda sint de matrimonij pluralitate, ita vt matrimonia pluralitia sit contra naturæ legem, pagina 702. col. 1. lit. a

dubium tertium. Vtrum poligamia sit possibilis lege diuina in matrimonio inquantum sacramentum, pag. 706. col. 1. lit. c

dubium quartum. Vtrum Summus Pontifex possit dispensare in vinculo matrimonij, ita vt in aliquo casu filiorum pluralitas maneat in sacramento matrimonij, pag. 711. col. 1. lit. a

Dubium vltimum, vtrum per absolutam Dei potentiam possit fieri, vt per sacramentum matrimonij copulentur plures coniuges, quam duo, non obstante natura sacramenti, pag. 712. col. 2. lit. a

¶ Articulus tertius. Vtrum habere concubinas si

ſit contra legē naturæ, pag. 714. col. 2. lit. d
¶ Articulus quartus. Virum accedere ad concubitum ſit peccatum mortale, pag. 717. col. 2. lit. a
¶ Articulus quintus. Virum aliqua licitè facere coactum habere, pag. 718. col. 2. lit. b

Quæſtio LXVI. De bigamia & irregularitate ex ea cauſata, pag. 719. col. 1. lit. d

¶ Articulus primus. Virum bigamia irregularitas ſit annexa, pag. 720. col. 1. lit. c
¶ Articulus ſecundus. Virum irregularitas ſit annexa bigamiæ quæ contingit ex hoc quod habet habeat duas uxores, vium de iure, & aliqua de facto, pag. 721. col. 2. lit. a
¶ Articulus tertius. Virum contrahens irregularitatem ex eo quod duxit viduam quæ virgo erat, pag. 722. col. 2. lit. c
dubium, virum duæ exceptiones interpretativæ bigamiæ, an qui exigentia in uxore eundi duas viduas, an ab alio corrupta, vel accessit ad propriam uxorem poſt votum ſolemne, incidat in bigamiæ irregularitatem, pag. 723. col. 1. lit. a
¶ Articulus quartus. Virum bigamia tollatur per baptiſmum, pag. 724. col. 2. lit. d
dubium, virum per baptiſmum ſolvatur irregularitas bigamiæ, pag. 725. col. 2. lit. c
¶ Articulus quintus. Virum quis bigamo liceat dispenſare, pag. 726. col. 2. lit. a
dubium, virum ſummus Pontifex dispenſare poſſit ſuper bigamiæ irregularitatem, pagina 727. columna prima, litera d

Quæſtio LXVII. De libelli repudii, pag. 730. col. 2. lit. d.

¶ Articulus primus. Virum inſeparabilitas vinculi ſit de lege naturæ, pag. 731. col. 1. lit. c
dubium primum, Virum aliqua exceptio interpretativa ſit adjicienda illi verbo, quod dicitur eſſe indiſſolubile ex natura ſua, vel ex ſola lege naturæ ſit indiſſolubile, pagina 732. columna 1. lit. d
dubium ſecundum, virum matrimonium inter Chriſtianos baptizatos ſit indiſſolubile ex lege gratiæ, pag. 733. col. 1. lit. b.
¶ Articulus ſecundus. Virum poterit eſſe ſimplex per diſpenſationē vinculum diuturnum, pag. 741. col. 1. lit. a
dubium primū, an ſummus Pontifex poſſit diſpenſare in matrimonio, pag. 742. col. 1. lit. a
dubium ſecundum, an matrimonium ratum in officio naturæ (quod dicimus eſſe indiſſolubile ex natura ſua) diſſolvi poſſit: aliqua de eadē pag. 745. col. 2. lit. b
dubium ultimum, virum deus ut author naturæ poſſit diſpēſare ſuper indiſſolubilitate matrimonij, pag. 748. col. 1. lit. d
¶ Articulus tertius, Virum ex lege Moyſi licitum fuerit uxorē dimittere, pag. 750. col. 2. lit. a
dubium, virum deus de facto ſua lege poteſtate diſpenſando, pag. 751. col. 1. lit. c
dubium, virum deus diſpenſaverit cum populo ſuo furorum ſuper indiſſolubilitate matrimonij concedendo illi libellum repudii ſeu divortium quantum ad vinculum, eadem pag. col. & lit.
¶ Articulus quartus, Virum liceat vxori repudiare virum habetē, pag. 754. col. 2. lit. b
¶ Articulus quintus, Virum liceat vxori repudiato à se accipere, pag. 755. col. 2. lit. d
¶ Articulus ſextus, Virum cauſa repudii ſit odium vxoris, 756. col. 2. lit. c
¶ Articulus ſeptimus, Virum cauſa repudii debeat in libello ſcribi pag. 757. col. 2. lit. b
dubium circa quos illos articulos, ex quacunque ex cauſa liceat dare libellum repudii, pag. col. 758. col. 1. lit. c.

Quæſtio LXVIII. De filiis illegitimè natis, pag. 758. col. 1. lit. d

¶ Articulus primus, Virum filii qui naturales dicuntur eorum existentium ſint legitimi, eadem pag. col. 2. lit. b
¶ Articulus ſecundus, Virum filii illegitimè debeant aliquid bonorum reportare, pag. 759. col. 2. lit. d
dubium, virum filii illegitimè nati inter ſe conſcientia poſſint leges quæ contra eos diſponuntur ante ullam declarationem, pag. 760. col. 2. lit. b.
dubium magis in particulari de legibus quæ impediunt tranſitionem dominii in filios illegitimos, pag. 761. col. 2. lit. d
dubium primo, virum hæres ultimus ſit tenetur legata ſtatuta, præſtita fide de reddenda hæreditate filio ſpirituali, ſi non habet, & aperte dominium illorum bonorum, & teneatur in conſcientia reddere illa bona hæreditaria filio ſpirituali, pa. 763. col. 1. lit. b.
¶ Articulus tertius, Virum filius illegitimus poſſit legitimari, pag. 767. col. 1. lit. d

FINIS.

Loca omnia, ex Sacro Concilio desumpta, quæ in hoc opere continentur.

SESSIONE 4. decreto de canonicis Scripturis, pag. 32. columna 1. lit. b

Sessione 7. can. 1. de Sacramentis in genere, pagina 33. col. 2. linea d. & pag. 35. col. 1. lit. c. & d

Sessione 7. can. 3. omnia Sacramenta Eccles. conferre gratiam dicuntur, pag. 80. col. 2. lit. b

Sessione 7. can. 11. pag. 80. columna 2. lit. b & fol. seq. col. 2. litera d

Sessione 7. can. 9. pagina 630. columna secunda, linea a

Sessione 13. decreto de reformatione, can. 5. & 6. pagina 402. col. 1. lit. b. & c

Sessione 23. decreto de reformatione, cano. 17. pag. 714. col. 2. linea

Sessione 24. doctrina de Sacramento matrimonij, pag. 80. col. 2. lit. d. & pagina 636. col. 1. lit. 2. & pag. 735. col. 1. lit. a. & pagina 738. col. 2. lit. d

Sessione 24. de Sacramento matrimonij, can. 4. pagina 188. col. 2. lit. c

Sessione 24. can. 3. & 4. pagina 341. columna prima, linea d

Sessione 24. cano. 9. pagina 399. columna 2. lit. b. & pagina 392. columna 2. linea b. & pagina 398. columna 2. linea a

Sessione 24. can. 5. pag. 419. col. 2. litera a, & pagina 401. columna 2. linea b. & pagina 412. columna prima, linea b

Sessione 24. cano. 12. pagina 458. columna prima, linea a

Sessione 24. cano. 8. pag. 638. columna secunda, linea c

Sessione 24. can. 2. pag. 636. columna 1. lit. a. & pagina 708. col. 1. linea d

Sessione 24. can. 1. pagina 720. columna 2. litera c. & pagina 738. col. 2. linea d

Sessione 24. can. 6. pagina 630. columna secunda, linea d

Sessione 24. cano. 1. pagina 80. columna secunda, linea b

Sessione 24. can. 7. pagina 738. columna secunda, linea d

Sessione 24. decreto de reformationis matrimonij, pag. 49. col. 1. lit. b & pagina 51. col. 2. lit. c & pag. 56. col. 1. lit. c. & pag. 54. col. 1. lit. d. & col. 2. lit. c. & d. & pag. 64. col. 1. lit. d. & pag. 87. col. 2. lit. b. & pagina 101. col. 2. lit. c. & pag. 113. col. 2. lit. a. & pagina 181. col. 2. lit. c. & col. 2. linea d. & pagina 185. col. 2. lit. c. & pag. 192. column. lit. d. & pag. 214. col. 2. lit. d. & pag. 169. column. 1. lit. d. & pag. 180. col. 1. lit. d. & pagina 181. col. 2. lit. a. & pag. 183. col. 2. lit. a. & pagina 685. col. d

Sessione 24. can. 2. de reformatione matrimonij, pag. 432. col. 2. lit. c. & pag. 521. colum. 2. lit. b & pag. 527. col. 2. lit. d. & pagina 534. columna 1. linea d

Sessione 24. can. 3. pag. 440. columna prima, litera c. & pagina 442. columna prima, litera a, & pagina 476. col. 2. lit. c

Sessione 24. can. 4. pagina 449. columna secunda, linea d

Sessione 24. can. 5 pagina 519. columna prima, linea c & pagina 540. col. 2. linea d

Sessione 24. can. 6. pag. 539. columna secunda, litera c. & pagina 541. columna secunda, litera a, & pagina 548. columna prima, litera c

Sessione 24. cano. 7. pagina 109. columna 2. litera c & ibidem, columna 2. litera b. & pagina 109. columna 2. litera d, & pagina 660. columna secunda, litera a

Sessione 24. cano. 8. pagina 652. columna secunda, litera c

Sessione 24. cano. 7. pagina 109. columna 2. litera c

Sessione 24. can. 9. de reform. pagina 790. columna secunda, litera c

Sessione 24. cano. 10. pagina 546. columna prima, litera a

Sessione 25. de regularibus, cano. 11. pagina 818. columna 2. litera b. & pagina 831. columna 1. lit. b. & c

Sessione 25. decreto de regularibus, can. 15. pagina 683. columna 2. lit. c

FINIS.

INDEX

INDEX LOCORVM IVRIS CANONICI, quæ in hoc opere continentur.

A

AVIT. Ex parte Abbatis. De consuetudine diuisionum, pag. 616. col. secunda, litera c

Cap. 20. epist. de sponsis, & malefactis, pag. 538 col. 2. lit. b

Cap. actiones, ab fin. 28. pag. 529. col. 1. litera

Cap. adeo, distinct. 1. pagina 638. columna prima, litera b

Cap. ad abolendam, de hæreticis, pagina 551. columna prima, litera b

Cap. ad apostolicam, de consuetudine contingentium, pag. 616. col. 2 lit. e

Cap. ad audientiam, de sponsalibus, pag. 456. columna prima, litera c

Cap. ad audientiam, de his quæ vi metusve causa fiunt, pag. 232. col. 1 litera a

Cap. ad nostram 17. quæst. 2. pagina 664. columna prima, litera d

Cap. ad obtinendam, de consanguinitate & affinitate, pagina 180. col. 1. lit. c. & pag. 368. col. 2. lit. d

Cap. ad limina, 30. q. 1. pagina 514. columna prima, litera b

Cap. admonere, de sponsalibus, pag. 118. col. 2. lit. b & pag. 128. col. 1 lit. b. & pag. 145. columna secunda, litera d

Cap. ad sedem, 35. q. 1. pagina 419. col. 2. lit. c & pag. 411. col. 2. lit. a. & pagina 469. columna secunda, litera a

Cap. Agenda, 37. q. 1. pagina 636. col. 2. lit. c. & pag. 635. col. 2 litera e

Cap. Alma mater, de sententia excommunicationis in 6. pagina 341. col. 2. lit. b

Cap. an non difficile, 28. q. 3. pagina 708. columna prima, litera c

Cap. aliquibus, 32. q. 1. pagina 846. col. 2. lit. d & pag. 847. col. 2. lit. a & pag. 214. col. 1. litera d. & pag. 301. col. 1. lit. d. & pag. 307. columna secunda, litera c

Cap. a nobis, de delictis impub. pagina 129. columna secunda, litera c

Cap. a nobis fuit &c. de bigamis non ordinandis, pag. 316. col. 1. lit. c. & pagina 317. columna secunda, litera c

Cap. aliter, 30. quæst. 1. 18. col. 1. litera b, & pagina eadem, columna secunda, litera d, & pagina 282. columna prima, litera c, & pag. 287. col. 2. lit. d. & pag. seq. col. 1. lit. e

Cap. apostolicam, 32. q. 2. pagina 762. columna prima, litera d

Cap. Aubo 27. quæst. 1. pagina 268. columna prima, litera b

B

¶ Cap. Beata Maria 17. q. 2 pagina 141. col. 2. lit. c. & pag. 148. col. 2. lit. d

C

¶ Cap. cum 28. q. 1. pagina 785. columna prima, litera d

Cap. Capellanus, de feriis, pagina 345. col. 2. litera b

Cap. congregationem, dist. 34. pa. 728. col. 2. lit. a

Cap. cognoscentes, de constitutionibus, pagina 264. columna secunda, litera b

Cap. cognoscentes ij. de constitutionibus, pagina 491. columna secunda, litera b

Cap. consuluit, de voto, & voti redemptione, in 6. pag. 378. col. 1. lit. d

Cap. consanguinitas, 35. quæst. 2. pagina 418. columna 2. lit. b

Cap. consuluisti, de sponsalibus, pag. 108. col. 1. lit. b & pag. 121. col. 2. lit. e. & pag. 124. col. prima, lit. d. & pag. 110. col. 2. lit. a & pag. 297. col. 2. lit. a & pag. 249. col. 2. lit. b & pagina 380. columna prima, litera d

Cap. constitutus, de consuetudine contingentium, pag. 31. columna 2. lit. c, & pagina 328. columna 2. lit. e

Cap. it contingit, de consuetudine contingentium, pagina 636. columna 2. lit. b

Cap. it consuetudinem, 31. q. 3 pagina 687. columna 1. litera

Cap. consultationi tuæ, de sponsalibus, pag. 237. col. 1. lit. d. & pag. eadem col. 2. lit. c, & pagina 238. columna 1. lit. c

Cap. consultationi, de frigidis & maleficiatis, pag. 116. col. 2. lit. a, & pag. 561. col. 1. lit. c

Cap. cum dilecti filii nostri, de procuratoribus, pag. 63. col. 1. lit. c

Cap. cum ad monasterium, de statu monachorum pagina 149. column 2. lit. b, & pag. 151. col. 1. lit. b & pag. 404. col. 2. lit. b

Cap. cum in ecclesia, de sponsalibus, pag. 108. col. 1. lit. c

Cap.

INDEX

Cap. cum facie, 17 q. 2. pag. 715. col. 2. lit. b, & pag. 853 col. 2. lit. b. & pag. 742. colum. 2. litera e

Cap. cum in una, de sponsalibus, pag. 128. col. 2. lit. a. & pag. 191. col. 1. lit. a

Cap. cum locum, de sponsalibus, pagina 145. columna 2. lit. b. & pag. 119. col. 1. lit. a. & pagina 213. col. 2. lit. b. & pagina 213. columna prima, litera a, & pagina 213. col. 2. lit. d, & pagina eadem, col. 1. litera c. & pag. 230. col. 1. litera a

Cap. cum apud Iolam, de sponsalibus, pagina 160. columna 2. lit. c

Cap. cum inhibitio, seu simile de clandestina desponsatione, pagina 181. columna 1. lit. d, & pagina seq. col. 1. litera b, & pagina 183. columna 1. litera b, & pagina 184. col. prima, litera b, & pagina 181. columna prima, litera a, & pagina, & columna eadem, lit. d. & pagina 195. columna 2. litera b. & pagina 457. col. 2. litera c

Cap. cum effectu, de cognatione, pagina 205. columna 1. litera b

Cap. ex dictis de his quæ vi metusve causa fiunt, pag. 217 col. 1. litera

Cap. cum olim, de clerico coniugato, pagina 244. columna 1. litera c

Cap. cum coniugati, de incestibus, pag. 173. columna 1 litera a

Cap. cum in nostra, de cognat. pagina 280. columna 1. litera a

Cap. cum virum, de regularibus, pagina 282. columna 1. litera d

Cap. cum causa, de captiuis, pagina 283. columna secunda, litera a

Cap. cum sit prædictum, de consanguinitate coniugatorum, pag. 408. col. 2. lit. a. & pag. 412. col. 2. lit. d, & pag. 416. col. 2. lit. e, & pagina 634. columna 2. litera c

Cap. cum secundum, de sponsalibus impub. pag. 290. col. 2. litera, & pag. 668. col. 2. lit. a

Cap. cum initiatur 1. 27. quæstione 2. pagina 94. columna 2. lit. b

Cap. cum in ecclesiarum, 34. quæstione 2. pagina 659. col. 2. lit. b

Cap. cum sicuti, 27. quæstione 2. pag. 88. columna 2. litera b.

D

¶ Cap. de illis, de conditionibus appositis, pagina 30. colum. 2. litera b. & pag. 119. col. 2. litera b. & pagina 121. col. 2. lit. d. & pagina 149. col. 1. lit. b

Capitulum, de bigamis non ordinandis, pagina 52. col. 2. lit. a & pag. 88. col. 2. lit. d & pagina 538. colum. 2. lit. c. & pag. 715. col. 2. lit. d. & pag. 662. colum. 1. lit. c & pag. 663. col. 1. lit. b

Cap. decreta, 27 quæst. 1. pag. 632. colum. 2. litera f

Cap. desponsam, 27 q. 2. pag. 108. colum. 2. litera b

Cap. de vnde dist. 28. pag. 646 col. 1. lit. c

Cap. de illis, de despons. impub. pag. 119. col. 1. lit. c

Cap. de illis, 2. de desponsatione impuberum, pag. 108. col. 1. lit. b

Cap. de Ioanna de desponsatione impuberum, pag. 119 col. 2. lit. c & pag. 218. col. 2. lit. c & pag. 218 col. 1. lit. a. & pag. 216 col. 2. lit. c & pag. 258. col 1 lit. a

Cap. de illis, de sponsalibus, pag. 118. col. 1. lit. c

Cap. de illis, de consanguinitate, & affinitate, pag. 191. col. 2. lit. b

Cap. de muliere, de sponsalibus, pag. 228. colum. 1. lit. c

Cap. decimo, 1. quæst. 1. pag. 347. colum. 2. lit. d

Cap. decernimus, de iudicijs, pag. 116. col. 2. lit. c

Cap. de mulere, de matrimonio contracto contra interdictum, pag. 341. col. 1. lit. c

Cap. de peregrinationibus, de iure & usu redditionis in 6. pag. 377. col. 1. lit. d

Cap. desponsatam, 27. q. 2. pag. 393. col. 2. lit. a & pag. 39. col. 2. lit. d

Cap. decem, 27. quæst. pag. 393. colum. 1. litera a

Cap. de diuortio, qui clerici vel monachi, pagina 398. col. 2. litera

Cap. de affinitate, d. 35. q. 5. pag. 431. colum. 2. lit. a

Cap. de coniugati, 27. quæst. 2. pag. 108. col. 2. lit. b

Cap. de consanguinitate, dist. 35. q. 5 pagina 431. col. 2. litera

capit. de propinquis, 35 q. 5 pag. 446. col. 1.

capit. Deus qui ecclesiam tuam, de diuortijs. pag. 476. col. 2 lit. b

capit. Deus misericors, 32 quæstione, 1. pag. 668. col. 2. lit. b

capit. de eo, 30. quæst. 1. pagina 511. colum. 1. litera c

capit. dictum est. 29 quæst. 2. pag. 367. col. 1. lit. a & pag. 641. col. 2. litera

capit. electus, de electis, & electorum, pagina

pag. col. 2 lit. a
capit. diuortium, de eo qui cognouit consanguineam uxoris, pag. 432. col. 2. lit. d & pag. 448. col. 2. lit. d
capit. diuortium, 32. quæst. 1. pag. 1254 col. 2. lit. a
capit. Diaconi, dist. 28 pag. 147. col. 1. lit. c & pag. 1392 col. 2. lit. b
capit. Diaconi, de pœnis, pag. 164. col. 1. lit. a & pag. 1630. col. 2. lit. b
capit. dubium non est, de dispositionis impedimento, pag. 1100. col. 2. lit. b
capit. duobus modis, de sponsa duorum, pag. 1182. col. 2. lit. b
capit. duo mala, dist. 17. pag. 1272. col. 2. lit. b
capit. duo genera, de diuort. impub. pag. 1183. col. 2. lit. c
capit. duo genera de sponsa duorum, pag. 1185. col. 2. lit. d

E

¶ capit. ex omni, 30. quæstione. 2. pag. 1121. col. 2. lit. a
capit. Ecclesia, de consecratione dist. 2. pag. 1698. col. 2. lit. d
capit. ex relatione, 33. quæst. 3. pag. 1466. col. 2. lit. d
capit. ex parte, de exceptionibus consanguinitatis, pag. 868. col. 1. lit. d & pag. 867. col. 2. lit. b & pag. 1186. col. 2. lit. c
capit. ex parte, de spousalibus, & matrimoniis, pag. 978. colu. 2. lit. d & pag. 1164. col. 2. lit. c & pag. 1171. col. 2. lit. b & pag. 1176. col. 1. lit. d & pag. 1178. col. 2. lit. b & pag. 1183. col. 2. lit. a
capit. ex publico, de consanguinitate & affinitate, pag. 1181. col. 2. lit. a & pag. 1311. col. 2. lit. a & p. 1314. col. 2. lit. a & pag. 1634. col. 2. lit. d & pag. 1733. colum. 2. lit. a & pag. 1742. colum. 2. lit. b
capit. ex literis Sylvani, de spousalibus, pag. 1168. colum. 2. lit. b & pag. 1181. colum. 2. lit. b
capit. ex literis, de eo qui cognouit consanguineam uxoris, pag. 1128. col. 2. lit. d & pag. 1181. colum. 2. lit. d & pag. 1178. colum. 2. lit. c
capit. ex literis, de eo qui duxit in matrimonium pollutam per adulterium, pag. 1618. col. 2. lit. b
capit. ex literis, de conuersione infidelium, p. 1331. col. 2. lit. a
capit. ex literis, de diuortiis, pag. 1665. col. 2. lit. b
capit. ex literis, de spousalibus, & pag. 1181. col. 2. lit. c
capit. ex literis, de sigiliis & maleficiis, pag. 1688. col. 2. lit. a
capit. ex literis, de consanguinitate & affinitate, pag. 1811. col. 2. lit. c
capit. ex literarum tenore, qui clerici vel uouentes, pag. 1981. col. 2. lit. a
capit. ex parte de spousal. & matr. pag. 1980. col. 2 lit. d.
capit. ex spousalibus, 4 pag. 1418. col. 2. lit. a & pag. 1418. col. 1. lit. a & pag. 1419. col. 1. lit. c & pag. 1103. col. 1. lit. b & c
capit. extraordinaria, 32. quæst. 5 pag. 1416. col. 2. lit. c
capit. eos, dist. 32. pag. 1402. col. 2. lit. c

F

¶ capit. fœmina, 30. quæstione, 5. pag. 1331. col. 2. lit. d
capit. lit. de præsumt. in 6. pag. 1067. col. 2. lit. b & c
capit. de sig. & malefi. pag. 1688. colum. 2. lit. c
capit. fraternitatis, 35. q. 10. pag. 1738. col. 2. lit. c & pag. 1744. col. 2. lit. c & pag. 1746. col. 2. lit. c
capit. fraternitati, de eo qui cognouit consanguineam uxoris, pagina 1448. columna 2. lit. c & pagina 1447. columna 2. lit. d & pagina 1450. columna 2. lit. b & pag. 1738 col. 2. lit. d
capit. fraternitatis, de sigiliis, & maleficiatis & pagina 1514. columna 2. lit. c & pag. 1548. col. 2. lit. d

G

¶ Capit. gratianus, de diuortiis, p. 1422. col. 2 lit. b & pagina 1427. columna 2. lit. a & pagina 1476. col. 2. lit. d & pagina 1497. col. 2. lit. c & eadem pagina columna 2. lit. b & pagina 1496. columna 2. lit. b & pagina 1498. columna 1. linea a. & pagina 1497. columna 2. lit. b & pagina 1501. columna 2. lit. a & pagina 1502. columna 1. lit. b & pag. 1513 columna 2. lit. a & pagina 1518. columna 2. lit. a & pagina 1713 colu. 2. lit. d & pag. 1711. col. 2. lit. c
capit. gratianus, de spousalibus. & matrimoniis. pag 1500. col. 2. lit. d

H

¶ Capit. hi qui matrimonium, 32. quæst. 7. pag. 1574 col. 2. lit. c

Capit.

capit. licet quâ de sententia excommunicatione in 6. pag. 724. col. 2. lit. e

capit. licet Gratianus 21. quæst. 2. pag. 852. col. secunda lit. b

capit. homicidium 32. questione 2 pagina 30 col. 2 lit. b & pagina 31 col. 1. lit. c & pagina 254. columna 2 lit. c

capit. homicidium 32. questione 1. pagina 288. columna 1. lit. a

¶ Capit. ipse nunc 21. quæst. 2. pag. 601. col. 2. lit. a & pag. 607. col. 1. lit. d

capitula, dist. 17. pag. 210. col. 2. lit. e eadem pagina & columna 2. littera d & pagina 186. col. 1. lit. b

capitul. de pœnitentiis pag. 156. col. 2. lit. d

capitul. inquisitioni de sententia excommunicationis. pagina 164. columna 1. lit. a & pagina 177. columna 2. lit. d & pag. 179. col. 1. lit. a

capitul. intelligentia, de verborum significatione pag. 165. col. 2. lit. d

capitul. intelleximus de adulterijs. pagina 648. columna 2. littera b

capit. in fidei favorem de hæreticis. lib. 6. pag. 207. columna 2. lit. b

capit. inter cætera 32. quæst. 4. pagina 236. columna 1. lit. d & pagina 231. columna 1. lit. a

capit. inter hæc, 33. questione 2. pagina 621 columna 1. lit. b

capit. infamiæ, vel servi, clerici vel monachi pagina 243. columna 1. littera a & pag. 240 colum. 2. littera a & c & d & pag. 609. col. 1. lit. c & lit. d

capit. intellecto, 35. questione 2. pagina 179. columna 2. lit. b

cap. in solidum. de sententia excommunicationis. pag. 433. columna 2. lit. a

capit. is qui fidem dederit, de sponsalibus. pagina 181. columna 2. lit. d

capit. is qui monasterium, de regularibus, in 6. pagina 148. col. 2. lit. c

capit. is qui, de sponsalibus. pagina 217. columna prima lit. c

capit. Iordanus malitiosi. de eo qui cognouit consanguineam uxoris. pag. 478. col. 2. lit. c & pagina 481. col. 1. lit. c

capit. ita diligenter 30. quæst. 3. pag. 587. col. 2. lit. a

capitul. naturale, dilectissimæ 2. pagina 2. columna 2. lit. c

cap. 3. de sponsa pag. 123. col. 2. lit. b

capit. sponsi. de probationibus pagina 280. colum. 1. lit. d

capitul. veris. de sponsalibus pag. 447. col. 1. lit. d & pag. 456. col. 2. lit. b

L

¶ cap. laudabile. de frigidis & maleficiis pa. 153. col. 2. lit. a & pag. 560. col. 1. lit. c. & pa. 562. col. 1. lit. a & pag. 628. columna 2. lit. a

capit. literæ vestræ. de frigidis & maleficiis. pagina. 73. col. 2. lit. c

capit. literæ de sponsalibus. pagina 121. col. 2. lit. c & pag. 169. col. 2. lit. a

Capitul. literas. de contractibus legatorum. pag. 128. columna 2. lit. c. & pagina 675. col. 2. lit. d

capit. literas de restitutione spoliatorum. pa. 430. col. 2. lit. c. & pag. 651. col. 1. lit. c

capit. licet Romanus. de constitutionibus in 6. pag. 419. col. 2. lit. a

cap. licet. de translatione episcopi. pag. 424. col. 1. lit. d

cap. licet. de consilio servorum. pag. 340. col. 1. lit. c.

cap. licet. de regularibus. pag. 277. col. 1. lit. d

capit. licet. de constitutionibus in sexto. pag. 177. col. 1. lit. d

capit. licet. de sponsalibus. pagina. 145. colum. 1. lit. c & d

capit. matrimonium. 27. quæstione. 2. pag. 245. colum. 2. lit. c

capit. matrimonium dilectæ. 33. pag. 775. colum. 2. lit. b

capit. matrimonium qui clerici vel monachi pag. 245. columna 2. lit. a

capit. multitudo ad nos de Iudæis & Sarracenis. pag. 405. columna 2. lit. d

Capitul. multi ex quo de consanguineis contrahentium. pag. 451. col. 1. lit. d

N

¶ Capit. neque illud 30. quæstione 1. pagina. 133. colum. 1. lit. d

cap. nec sanctus 32. quæst. 7. pag. 174. col. 2. lit. c

capit. nec mortem. 33. quæstione 4. pag. 346. col. 1. lit. d

Capitu. neque eam. 35. quæst. 3. pag. 446. col. 2. lit. d

Capit. nedum sacer baptizatus. 3. de cognatione spirituali in sexto. pag. 511. col. 2 lit. b & pag. 512. col. 2. lit. b

Capit. ne aliqua. 17. q. 1. pag. 392. col. 2. lit. a

capit. Nicæna dist. 32. pag. 142. col. 2. lit. c

Cap. non Gratia, 12. quæst. 16. pag. 1148. col. 2. lit. c

Capit. non sit Iudicium, 23. q. 4. pag. 881. col. 1. lit. a

Capit. non soluta, 28. quæst. 1. pag. 1112. col. 2. lit. c

Capit. non est credendum, 23. quæst. 5. pag. 1183. col. 2. lit. d

Capit. non debet, de consanguinitate, & affinitate pag. 431. col. 2. lit. a & pag. 434 col. 2. lit. c & pag. 438. col. 2. lit. d & pag. 461. col. 1. lit. c & pag. 486 col. 1. lit. d

Capit. non oportet, 33. quæstione. 1. pag. 1185. col. 2. lit. d

Capit. non oportet, 33. quæstione. 4. pag. 741. col. 2. lit. d

Capit. non licet 30. quæst. 1. pag. 1101. col. 1. lit. a & pag. 1102. col. 1. lit. a & pag. 1103. col. 2. lit. d & pag. 1104. col. 1. lit. a & pag. 1181. col. 1. lit. c

Capit. nuptiæ, de frigidis. pag. 716. col. 1. lit. a

Capit. nuptiæ 27. quæstione. 1. pag. 1172. col. 1. lit. b & pag. 1176. col. 1. lit. a

Capit. nuptiæ, de bigamis pag. 716. col. 2. lit. c

O

¶ Cap. obijciebant, 3. q. 9. pag. 504. col. 1. lit. c

Capit. omnes ecclesiarum, de præbendis & dignitatibus pag. 103. col. 2. lit. d & pag. 104. col. 1. lit. b

capit. omnes, 17. quæst. 2. pag. 1141. col. 2. lit. c

capit. omnes, 30. quæst. 1. pag. 1122. col. 2. lit. d & pag. 1123. col. 2. lit. c

capit. omnes, 27. quæst. 2. pag. 1133. col. 1. lit. a & pag. 1134. col. 1. lit. b & pag. 1137. col. 1. lit. a

capit. omnibus nobis, 29. quæst. 1. de consanguinitate pag. 368. col. 2. lit. a & pag. 369. col. 2. lit. d & pag. 370. col. 1. lit. b & pag. 371. col. 2. lit. c

P

capit. peruenit 35. quæstione. 1. pag. 1181. col. 2. lit. d

capit. per vnam, de electionibus, in sexto pag. 181. col. 2. lit. d & pag. 183. col. 1. lit. b

capit. peruenit ad nos. de rapt. mulierum pag. 648. col. 1. lit. c

capit. peruenit ad nos, de iudæis pagina 123. col. 2. lit. b

capit. peruenit ad nos de coniugio leprosorum pag. 674. col. 2. lit. b

cap. per vnam de probationibus, pag. 152. col. 2. lit. a & pag. 175. col. 1. lit. b

capit. per venerabilem, qui filij sint legitimi, pag. 709. col. 2. lit. c & pag. 710. col. 2. lit. a

capit. peruenit ad nos. de adulteriis. pag. 178. col. 1. lit. c

capit. peruenit ad nos. 30. quæstione. 1. pag. 1127. col. 1. lit. a

capit. per latorem, qui filij sint legitimi, pagina 705. col. 2. lit. d

capit. primum, 29 quæstione. 1. pag. 1153. col. 2. lit. d

capit. per catechismum, de cognatione spirituali in sexto. pag. 512. col. 1. lit. d

capit. placet, de consecratione coniugatorum pag. 1134. col. 1. lit. d & pag. 1183. col. 1. lit. a pag. 1187. col. 2. lit. d

capit. placuit 34. quæstione. 6. pag. 1344. col. 1. lit. d

capit. placuit, 32. quæstione. 2. pag. 1338. col. 2. lit. c

capit. preterea 2. de sponsa. pag. 197. col. 2. lit. d.

cap. penu. de donationibus. pag. 511. col. 1. lit. a

capit. penu. 33. quæst. 3. pag. 1300. col. 1. lit. a & pag. col. col. 2. lit. d

capit. penu. 31. quæst. 1. pag. 1186. col. 1. lit. c & pag. col. col. 2. lit. d

capit. de sponsalibus pag. 118. col. 1. lit. b

capit. primo de presbyt. non bapti. pag. 31. col. 2. lit. c

capit. 2. de diffinitionibus & eorum potestate pag. 110. col. 1. lit. c

capit. per aliquot locos, ij de consanguinitate seruandi, pag. 360. col. 2. lit. d & pag. 362. col. 1. lit. b

cap. procurator, de procuratoribus in sexto. pag. 160. col. 1. lit. a

capit. primum, de consanguinitate seruanda pag. 431. col. 1. lit. a

capit. primum de sponsalibus, pag. 168. col. 2. lit. b & pag. 171. col. 1. lit. b & pag. 178. col. 1. lit. c

capit. puer cum consilio de Iudæis, & Saracenis, pag. 861. col. 2. lit. d

capt. percipimus. dist. 34. pag. 85. col. 1. lit. d

Q

¶ Cap. qualis 3. quæstione. 1. pagina 1090. col. 1. lit. d

capit. quanto, de donationibus, pag. 65. col. 1. lit. d & pag. 317. colum. 1. lit. a & pag. 1185. col. 1. lit. d & pag. 612. colum. 1. lit. c & pag. 613. col. 1. lit. a & pag. 618. col. 1. lit. b

capit. quod accusationis, de accusationibus & inquisitionibus in sexto. pag. 73. col. 2. lit. c & pag. 116. col. 1. lit. c & pagina 241. col. 1. lit. c & pag. 242. col. 2. lit. a & pag. 320. col. 2. lit. b

& pag. 735. colum. 2. lit. b
Capit. quemadmodum, 1. quæſt. 1. pag. 667. colum. 2. lit. b
Capit. quemadmodum, de iuramento, pag. 128. col. 2. lit. d
Capit. quod nobis, de clandestina desponſatione, pag. 182. col. 1. lit. b & pag. 189. col. 1. lit. d
Capit. quoniam, de conſugio leprosorum, pag. 675. col. 1. lit. d
Capit. quoniam conſtitutis, de conſtitutionibus, pag. 28. col. 1. lit. b
Capit. quod locum, & quæſt. 4. pag. 662. col. 2. lit. a
Capit. quòd autem, 19. quæſt. 1. can. 1. pag. 1371. col. 1. lit. c. & ibi glo. ſed hæc, ibid. lit. a & pag. 1114. col. 2. lit. d & pag. 1116. col. 2. lit. b & pag. 1117. col. 2. lit. c
Capit. quod propoſuisti, 32. quæſt. 7. pag. 845. col. 2. lit. b & pag. 844. col. 2. lit. d
Capit. quod nonnulli de conſanguinitate, & affinitate, pag. 418. col. 2. lit. a
Capit. quod Deo pari. 35. quæſt. 5. pag. 886. col. 1. lit. c
Capit. quod ſedem, de frigidis, & maleficiatis, pag. 556. col. 1. lit. a & pag. eod. col. 2. lit. b
Capit. quod autē. 35. quæſtione 3. pag. 864. col. 2. lit. d
Capit. quod ſi decimarum. 32. quæſt. 1. pag. 858 col. 2. lit. b
Capit. quia, de conſanguinitate, & affinitate, pag. 141. col. 2. lit. d
Capit. quia ipſorum, 32. quæſt. 4. pag. 701. col. 2. lit. d
Capit. quia ſi non placet, de cognatione ſpirituali, pag. 523. col. 1. lit. c
Capit. qui in aliqua, diſtinct. 71. pagina 731. col. 2. lit. d
Capit. qui propinquam, 35. quæſt. 3. pag. 879. col. 2. lit. d
Capit. quidam, de cognatione conſanguinitatis, pag. 514. col. 1. lit. c & pag. 685. col. 2. lit. a
Capit. quidam, 35. quæſtione, 5. pagina 858. col. 2. lit. a

R

¶ Capit. rapor, 27. quæſtione 1. pag. 818. col. 1. lit. a
Capit. requiſiti, de ſponſalibus, pag. 197. col. 2. lit. c
Capit. requiſiſti, 33. quæſt. 1. pag. 956. col. 1. lit. c & pag. 841. col. 2. lit. d
Capit. ſanctas, de voto, & voti redemptione, ſe 6. pag. 578. col. 1. lit. a
Capit. ratum, qui clerici vel monachi, pag. 218. col. 1. lit. c & pag. 245. col. 2. lit. a & pag. 378. col. 1. lit. d & pag. 387. col. 2. lit. c

S

¶ Capit. ſane ſi coniugati, de corruptione coniugiorum, pag. 616. col. 2. lit. a & pag. 411. col. 1. lit. d & pag. 644. col. 1. lit. a & pag. 636. col. 2. lit. a
Capit. ſane & inf. de clerico coniugato, pag. 598. col. 2. lit. a
Capit. ſcire, 32. quæſt. 1. pag. 666. col. 2. lit. b
Capit. ſcriptum, 31. diſt. pag. 413. col. 1. lit. c & pag. 915. col. 2. lit. d
Capit. ſcitis, de teſtibus, pag. 180. col. 2 lit. d
Capit. ſecundum verba, 33. quæſtione, 5. pag. 885. col. 2. lit. a
Capit. ſi duo, 35. quæſtione, 6. pag. 878. col. 2. lit. a
Capit. ſi eccleſia, de conſecratione eccleſiæ vel altaris, pag. 630. col. 2. lit. d
Capit. ſicut 2. 32. quæſt. 2. pag. 93. col. 1. lit. c
Capit. ſicut de ſponſ. pag. 128. col. 2. lit. b & ſol. ſeq. col. 2. lit. a
Capit. ſi infideles, 28. quæſt. 2. pag. 813. col. 2. lit. a & pag. 815. col. 2. lit. c & pag. 747. col. 2. lit. d
Capit. ſignificauit, de conſanguinitate coniugatorum, pag. 631. col. 2. lit. c.
Capit. ſi infantes, de ſponſalibus impubertū. in 6. pag. 103. col. 2. lit. a & pag. 119. col. 2 lit. c. & pag. 162. col. 2. lit. b & pag. 193. col. 2. lit. c & pag. eod. col. ſequenti, lit. a & pag. 234. col. 1. lit. a & b & pag. 418. col. 1. lit. c
capit. ſignificaſti, de diuortiis, pag. 619. col. 2. lit. b
capit. ſignificauit, de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium, pag. 618. col. 2. lit. b
capit. ſicut, de ſponſalibus, pag. 108. col. 2. lit. b & pag. 119. col. 2. lit. a
capit. ſicut, 32. quæſt. 1. pag. 813. col. 2. lit. a
capit. ſi puer, diſtinctione 34. pag. 716. col. 1. lit. b
capit. ſi vir pro ſe de adulterio, & damno dato, pag. 189. col. 2. lit. c
capit. ſi dicat, 33. quæſtione, 1 pag. 835. col. 2. lit. a

cap. fi vero de iureiurando, pag. 112. col. 1 lit. d & pag. 113. col. 1 lit. d & pag. 130. col. 2 lit. d

cap. fi inter de sponsalibus, pag. 118. col. 1 lit. b & pag. 164. col. 1 lit. a

capit. fi Lucio, dist. 34. pag. 716. col. 1 lit. b

capit. fi quis 1. 2. 7. quæst. 1. pagina 128. columna secunda lit. a

capit. fi quis presbyter de presbytero non baptizato, pag. 31. columna 1 lit. a

capit. fi inter virum de sponsalibus, pag. 118. col. 1. lit. b & p. 119. col. 2. lit. d & pag. 164. colum. secunda lit. b

cap. fi quis dixerit 30. q. 1. pag. 766. column. 1. lit. c & pagina 1118. columna prima lit. a

capit. fi is fuerit quis de adulterio, pagina 274. columna 1. littera c

capit. fi quis dum de sponsalibus disponitur, pagina 118. colum. 1. littera b

capit. fi quis virum 2. dist. 24. pagina 715. columna secunda lit. a & pag. 719. col. 1. lit. b

capit. fi quis virum 32. quæst. 7. pagina 559. columna 1. littera b

cap. fi ordo 4. quæst. 3. pagina 205. columna secunda littera d

capit. fi quis cum duabus 35. quæst. secunda pag. 579. columna 1. littera c

capit. fi vero, & eo tempore, de iureiurando, pag. 213. columna 1. littera d

capit. fi quis cum matre & filia 34. quæst. 3. pagina 559. columna 1. lit. c

capit. licet ij. de sepulturis, pagina 224. columna 1. littera d

capit. fi quis subinde 28. quæst. 1. pagina 595. columna 1. littera a

capit. fi Paulus 32. quæst. 5. pagina 741. col. secunda lit. a

capit. fi conditiones, de conditionibus appositis, pagina 124. col. 2. lit. d & pagina 211. col. 2. lit. b & pag. 254. columna 1. littera b & pagina eadem col. 2. lit. d & pagina 241. col. 1. lit. d & pagina 245. col. 1. lit. b & pag. ea. columna 2. lit. c & d & pag. seq. col. 1. lit. c

capit. fi gravate de religiosis, lib. 6. pag. 166. columna 2. littera a

cap. fi mulierit virgo dist. 27. pagina 197. columna 2. littera a

cap. fi quis liber 29. quæst. 1. pagina 560. col. 1. lit. c & pagina 561. col. 1. lit. b & d

Capit. fi quis viuente 31. quæst. 2. pagina 628 columna 1. littera b

capit. fi quis ancilla 29. quæst. 2. pagina 560 columna 2. littera c

capit. fi quis inpenitentia 33. quæst. 2. pagina & col. eadem & pagina 765. col. 2. littera d

capit. fi quis 28. quæst. 2 pagina 601. columna 2. littera a

capit. fi quis post votum 27. quæst. 2 pagina 314. columna 2. littera c

capit. fi quis furto 15. quæst. 1. pag. 350. col. 2. lit. d & pag. 416. col. 2. littera b

cap. fi quis 32. dist. pag. 491. col. 1. lit. f

capit. fi quis disponsaverit ij. 15. quæst. 2. pagina 128. column. 2. littera a & pag. 418. col. prima lit. a

capit. fi quis filiastrum 30. quæst. 2. pag. 551. column. 2. lit. b

capit. fi qua per adoptionem, de cognatione legali, pag. 511. col. 1. lit. b

capit. fi per literas 33. quæst. 2. pagina 572. col. 2. lit. c & col. 2. lit. a

capit. fi uir de cognatione spirituali, pag. 514. colum. 1. lit. d

capit. fi sacerdos de officio ordinarii, pag. 507. columna 2. lit. a

capit. fi vero de iureiurando, pag. 213. col. 2. lit. d & 213. col. 1. lit. d

capit. fi vero, ij. de sententia excommunicationis, pag. 491. col. 2. lit. d

capit. fidei 31. quæst. 2. pagina 547. colum. 2. lit. a pag. 551. col. 2. lit. d pagina 305. col. 2. lit. c & pag. 307. col. 2. lit. c

capit. Sperans fidem 2. quæst. 2. pag. 63. col. 2. littera c.

capit. scripsit 25. quæst. 2. pagina 639. column. secunda lit. c

capit. ponam 30. quæst. 5. pagina 691. colum. secunda lit. c

capit. sponsam de sponsalibus, pag. 456. col. prima lit. c

capit. fidelium 27. quæst. 2. pag. 541. colum. 2. lit. d & pag. 552. col. 2. lit. a & pag. 572. col. 2. lit. b & pag. 545. col. 2 lit. c & pagina 548. col. 2 littera d & pag. 583. col. 2. lit. a

capit. sunt qui dicunt 27. quæst. 2. pag. 586. col. 2. lit. c & pag. 635. colum. 2. littera a & pag. 636. column. 2. lit. b

capit. super eo de conditionibus appositis, pag. 259. col. 2. lit. c & pag. 258. col. 2. lit. d & pag. 268. col. 2. lit. b

capit. super eo de consanguinitate & affinitate, pag. 269. col. 2. lit. c & pag. 438. col. 2. lit. c & pag. 428. col. 2. lit. b

capit. super literis de religiosis, pag. 527. col. 2. lit. d & p. 543. col. 2. lit. a & pag. 577. col. 2. lit. c & pag. 578. col. 2. lit. c

capit.

INDEX

capit. super illa qui discessit de sede sua super. pag. 648. col. 1. lit. b

capit. super hoc, de eo qui dicit in matrimonium quam postea per adulterium, pag. 648. col. 1. lit. a & b

T

¶ Capit. Tengaldi, 11. quæst. 3. pag. 708. col. 1. lit. f

capit. Tengaldus, 11. quæst. 3. pag. 651. col. 1. lit. b

capit. una nec de sponsalibus, pag. 11. col. 2. lit. d & pag. 178. col. 2. lit. d & pag. 247. col. 2. lit. d & pag. 707. col. 1. lit. c

capit. una. de sponsal. duorum, pag. 141. col. 2. lit. d

capit. una fraternitati, de sponsalib. pag. 159. col. 2. lit. a & pag. 168. col. 1. lit. c & pag. 168. col. 1. lit. d & pag. 171. col. 2. lit. b

capit. una fraternitatis, de eo qui copulavit confanguineam uxoris, pag. 478. col. 2. lit. c & pag. 478. col. 2. lit. d

capit. una fraternitatis, de eo qui copulavit confanguineam uxoris, pag. 478. col. 2. lit. c & pag. 478. col. 2. lit. b & c & pag. 481. col. 2. lit. c

V

¶ capit. Vbi non est, de desponsatione impuberum, pag. 178. col. 2. lit. d

capit. veniens, ij. de sponsalibus, & matrimoniis, pag. 90. col. 2. lit. d & pag. 247. col. 1. lit. d & p. 248. col. 1. lit. c. & pag. 411. col. 2. lit. d & pag. 617. col. 1. lit. c

capit. veniens, de eo qui duxit in matrimonium quam postea per adulterium, pag. 618. col. 1. lit. d

capit. veniens, i. & ii. de eo qui copulavit consanguineam uxoris, pag. 168. col. 1. lit. d & pag. 169. col. 1. lit. c & pag. 578. col. 1. lit. a

capit. veniens de consanguinea coniugis tempore, pag. 486. col. 2. lit. c

capit. veniens, i. de sponsalibus, & matrimoniis, pag. 731. col. 2. lit. d & col. 1. lit. a

cap. veniens 4. de spon. & matr. pag. 80. col. 2. lit. d

capit. veniens, de consanguinea coniugis tempore, pagina. 393. col. 2. lit. a & pagina 633. col. 2. lit. b & pag. 638. col. 1. lit. c

capit. Vidente nobilium, qui matrimonium accusare possint, pag. 83. col. 1. lit. d

capit. uit cum propria, 33. quæst. 4. pag. 1362. col. 2. lit. a & pag. 1364. col. 2. lit. b

capit. vir cum, rel mulier, de secundis nuptiis, pag. 670. col. 2. lit. b

capit. virgines, lib. 27. pag. 402. col. 1. lit. d

capit. virgo, de voto, & voti redemptione in 6. pag. 73. col. 1. lit. e

Capit. vnico de sponsal. impub. in 6. pag. 1034. col. lit. a

capit. vlt. de iurist. & facto dato pag. 1091. col. 2. lit. e

capit. vir, de consanguinitate, & affinitate. pag. 418. col. 2. lit. d

capit. vsuarios, distinct. 47. pag. 197. col. 2. lit. a & pag. 538. col. 1. lit. a

capit. vt bigami, pag. 721. col. 2. lit. e

capit. vt lex. 17. quæst. 2. pag. 1390. col. 1. lit. d

capit. vna sola, 13. quæst. 5. p. 1281. col. 2. lit. a

capit. vna tantum, dist. 28. pag. 729. col. 1. lit. a

capit. vt animarum, de constitutionibus in sexto, pag. 813. col. 2. lit. d

capit. vxorati, de consanguinea coniugis. pag. 486. col. 2. lit. c & p. 633. col. 2. lit. b

capit. vxor legitima, 28. quæst. 1. pag. 1111. col. 1. lit. d & pag. 1147. col. 2. lit. d

FINIS.

CLEMEN-

CLEMENTINA.

CLementina vnica de consanguinitate & affinitate, eos qui diuino timore, hæc Clementina explicatur ex professo constituendo multa dubia circa illam in quæstione 55. articulo 9. pagina 490. per multas paginas: vsque ad pag. 504. explicatur etiam pagina 273. columna 1. litera D. & pagina 393. columna 1. litera A. & pagina 393. columna 2. litera A. & pagina 479. columna 1. litera D. & columna secunda litera B.

GLOSSAE.

GLOSSA cap. tua nos. de sponsalibus, pagina 43. col. 2. lit. C
Glossa, cap. fin de procuratoribus. pag. 67. columna 1. litera D
Glossa. cap. fin. de frig. & malefic. pag. 75. columna 1. litera B
Glossa, cap. quidquid. 1. quæst. 1. & cap. Alma mater, de sententia excommunicationis in 6. pagina 79. columna 2. lit. b
Glossa, cap. iuuenis, cap. sponsam. de sponsalibus. pagina 117. col. 1. lit. a
Glossa, cap. vbi non est. de desponsatione impuberum, pag. 118. col. 1. litera d
Glossa, cap. commissum. de sponsalib. pag. 124. columna 1. litera a
Glossa, cap. raptor. 27. q. 2. pagina 129. columna 1. litera a
Glossa, cap. si quis diuinis. 10. q. 1. pagina 166. columna 1. litera d
Glossa, cap. ex parte. de sponsalibus. pagina, columna, & litera ibidem.
Glossa, cap. fin. qui clerici, vel volentes. pag. 149. colum. 2. lit. b
Glossa, cap. non oportet. 28. q. 1. pagina 593. colum. 1. litera c
Glossa, cap. si infidelis. 28. q. 2. pagina 618. columna 1. litera b
Glossa, cap. cum in Ecclesia. de simonia. pagina 311. col. 1. litera e
Glossa, cap. tua nos, de sponsalibus. pagina 43. columna 2. litera d

FINIS.

INDEX

INDEX LEGVM CIVILIVM, quæ in hoc tractatu continentur.

EX PRIMA, tituli de rubrica, & lege, pagina 6 col. 2. littera c

L. 1. & 2. ff. de Senatusc. pagina 101. col. 1. lit. c

L. Si filio ff. de verborum significatione, pagina, columna, & littera eadem,

L. 1. ff. de spectaculis, pagina 105. col. 2. lit. c

L. nec videri, ff. de pœnis, pagina 104. columna 2. littera b

L. 2. ubi, ff. de constituenda empitate, pagina eadem columna, & littera eadem,

L. 1. C. de spectaculis, pagina 108. columna 2. littera a

L. si infans, C. de iure deliberandi, pagina 215 col. 1. lit. d

L. de spectaculis. 1. ff. de spectaculis, pagina, columna, & littera eadem,

L. c. tit. 1. partita 4. pag. 216. col. 2. lit. b

L. de spectaculis, 2. ff. de spectaculis, pagina 112. column. 1. littera c

L. ultima, titulo 1. partita 4. pagina, & columna eadem, littera d

L. 2. C. de repudiis, pag. 119. col. 1. lit. d

L. 8 tit. 1 partita 4. pag. column. & littera eadem,

L. 2. C. de spectaculis. ibidem,

L. fapc, de spectaculis, ibidem,

L. 1. ff. de ritu nuptiarum, pagina 136. columna 2. littera c

L. 1. §. idem, ff. de pœnis, pag. 171. col. 2. lit. b

L. 22. Tauri, pagina 183. col. 1. lit. b

L. 1. titulo 1. lib. 5. nouæ Recopilationis, pagina, columna, & littera eadem.

L. percipiendum, C. de appellationibus, ibidem columna 1. littera c

L. final. de ritu nuptiarum, pagina 136. columna 2. littera a

L. libro possidere, de acquirenda possessione, columna, & littera eadem,

L. hæc consultissima, C. de usufructu, pagina 194. columna 1. littera c

L. 5 tam magis, ff. de testamentis, pag. 193. columna 1. lit. d

L. 3 ff. eadem lege, pag. eadem col. 2. lit. d

L. 7 ff. de confirmata prole, pag. eadem & littera eadem.

L. 1. ff. de verborum obligationibus, ibidem pag. col. & littera eadem, & pag. 126. col. 2. lit. d

L. non dubium, C. de rebus creditis, pag. 129. col. 1. littera d

L. omnes Tauri, ff. de regulis, & rerum significationes, pag. 109. col. 2. lit. b. & pagina 89. col. 1. lit. a. & b

L. hæc mulier, ff. de ea quod metus causa, pagina 113. col. 1. lit. a

L. ego puto, ff. de ea quod metus causa, pag. eadem, & littera eadem,

L. ille qui dicit, ff. de his quæ vi, pagina, columna, & littera eadem,

L. etenim, §. sed vim, ff. de ea quod metus causa, pag. 113. col. 2. lit. a

L. stipulatio, de verborum obligationibus, pagina 241. col. 1. lit. c

L. napeas, ff. de reg. iur. pag. 241. col. 2. lit. c

L. imperatorem, ff. de regali iure, pag. 156. columna 2. littera b

L. 1. titulo 1. libro quinto ordinario, pagina 161. columna 2. littera c

L. eodem die, de verborum significatione, pagina 164. columna 1. littera c

L. hæc verba, ff. de conditionibus, pagina 241. eadem pag. col. & littera

L. hæc verba edictorum, ff. de legibus, pag. 28. 1. columna 2. littera c

L. conditiones, ff. de conditionibus, pagina, columna, & littera eadem,

L. aliquando, ff. de conditionibus, eadem pagina, columna, & littera eadem,

L. quidam rogat, §. 1. pag. 189. col. 1. lit. a

L. hæres meus, ff. de conditionibus, & demonstrationibus pagina, columna, & littera eadem,

L. stipulatio, ff. de verborum obligationibus, pagina 248. col. 2. lit. b

L. continuus, ff. de verborum obligationibus, ibidem, eadem pagina, columna, & littera.

L. idem Iulianus, ff. de legatis, ibidem, pagina, & columna eadem, littera c

L. si stipulatio, versu, non quod longe, ff. de verb. oblig. ibidem, pag. & col. eadem lit. d

L. inter si pactum, § fin. ff. de verborum obligationibus, pagina 28. col. 1. lit. a

L. omnes, ff. de fideicommissis, pagina, columna eadem, littera b

L. non dubium, C. de legibus, pagina, columna, & littera eadem,

L. parte fin. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, pag. 269. col. 2. lit. c
L. 4. §. 1. ff. de Edicto scribend. pagina, & columna eadem, litera d
L. In tempus, de hared. instituend. pag. 270. col. 1. lit. a
L. Gallus, ff. de liberis & posthumis, pagina, columna & lit. iisdem,
L. 4. titulo 4. partita 4. pagina ead. col. 1. lit. b
L. Si rem meam, 31. pag. & col. ead. lit. c
L. certo rem meam, 82. ff. de verborum obligationib. pag. col. & lit. iisdem,
L. quidam relegatus, ff. de pœnis dubit. pagina, columna, & litera iisdem,
L. cum hic, ff. de legibus, pagina, & columna eadem, litera d
L. cum quis, num. 41. C. de fideicommissis, pagina 272. col. 2. lit. b
L. nullus, ff. de regulis iuris, pagina 273. columna prima, litera a
L. Si quis officium, de cito nuptiarum, pagina 280. col. 2. litera a
L. pactis, ff. de pactis, pagina 274. columna 1. litera a
L. cum tale, ff. de conditione & demonstra. pagina 276. column. 1. lit. a
L. edere dicens, & fid. eiusdi. de verborū obligationibus, pag. 276. col. 1. lit. d
L. final. titulo 4. partita 4. pagina 280. columna 2. litera b
L. ea quæ patris, ff. de fideiussoribus, pagina 284. columna 1. litera a
L. videre, C. de nuptiis, pagina, columna, & litera iisdem,
L. in contractibus, C. de nuptiis, pagina, columna, & litera iisdem,
L. 1. de nuptiarum, pagina, columna, & litera iisdem,
L. 1. C. de pactis, pagina 284. columna secunda, litera b
L. 45. Toro, libro 5. ordinario regal pagina 289. columna 1. lit. b
L. 1. libro 5. ordinario regal pagina, columna, & litera iisdem,
L. 4. libro 5. ordinario regal pagina, columna, & litera iisdem,
L. 1. C. de secundis nuptiis, pagina 290. col. 2. lit. a & pag. 668. col. 1. lit. b
L. constituti, ff. de eo quod certo loc. pag. 290. columna 1. litera
L. Si per errorem, ff. de institutionibus eorum qui dubium, pagina 351. columna secunda, litera d
L. 12. titulo 1. partita 4. pagina 364. columna 1. litera c
L. 1. titulo 13. partita 4. pagina 364. columna 2. litera e
L. 5. titulo 11. partita 4. pagina, columna, & litera iisdem,
L. cum ancilla, C. de incest. pagina 365. columna 1. litera b
L. præceptum, C. de appellation. col. pag. 450. col. 1. lit. d & pag. 1129. col. 1. lit. a
L. si qui, pag. 503. col. 1. litera a
L. generaliter, ff. de adoptionib. pagina 544. columna secunda, lit. a
L. quando, pagina 547. col. 1. litera c
L. adoptivus, ff. de his qui sui vel alieni, pagina, columna, & litera eadem.
L. 3. libro 8. nouæ Recopilationis, pag. 657. columna 1. lit. a
L. ex facto, ff. de his qui notantur infamia, pagina 668. col. 1. lit. b
L. Regni nostri, titulo 12. partita 4. pagina, col. & lit. iisdem,
L. cum quidam, C. de adulteris, pagina 710. columna 1. lit. a
L. 1. titulo 20. lib. 8. nouæ Recopilationis, pagina, & col. eod. lit. b
L. Gracchus, C. de adulteris, pagina 814. columna 1. lit. c
L. mariti, ff. de adulter. pag. col. & lit. iisdem,
L. 1. titulo 15. libro 8. ordinat. regal. pagina, columna, & lit. iisdem,
L. nullus ff. de diversis, pagina 731. columna secunda, litera b
L. confirmo, C. de regulis, pagina, columna, & litera iisdem,
L. 1. libro 5. Fori regalis titu. 6. de hæreticis, pagina 761. col. 2. lit. b & pag. 764. columna 2. lit. d
L. Hispaniensis, de iure Toresio, pag. 765. col. 1. lit. b
L. 6. 5 qui incestuosis, tit. 5. C. de incestuosis nuptiis, pag. 765. col. 1. lit. b
L. unica, § fin. in authentica, qui in modis efficiuntur nimis, tit. 25. lib. ed. pag. & col. eod.
L. 10. lib. 13. partita 6. ibidem, col. 2. lit. d
L. 3. Fori, nu. 15. partita 4. pag. 783. col. lit. d
L. 11. lib. 1. Fori regalium 3. pag. 764. col. 1. lingua a
L. 2. lib. 5. tit. 3. ibidem, pag. col. & lit. iisdem,
L. prædium, ff. de petit. hæred. pagina 785. columna 1. litera d

FINIS.

INDEX

INDEX COPIOSISSIMVS RERVM MAXIME NOTABILIVM quæ in hoc opere continentur, ordine Alphabetico digestus.

A

ABRAHAE sinon ne fuit Sara, sed consobrina, secundum communem sententiam. pag. 418. col. 2. lit. c

Accedere ad proximam vocem propter delectationem talem q̃ solam inde habita delectatio matrimonii extra limites matrimonii sit mortale. pag. 314. col. 2. lit. b

Accedere ad proximam vocem propter delectationem inter licitos matrimonii per se tantum venialiter, ibi. col. 2. lit. b & c & per totam columnam, & pagina 315. per totam.

Accedere ad proximam vocem tantum ut exprehe significet coniunctionem Christi cum Ecclesia est peccatum veniale, pag. 314. col. 1. lit. b & c

Accedere ad proximam vocem, per quã debitum ab illa propter petendam fornicationis vocem, licitum sit, imo aliquando teneatur, ne ipsa incurrat periculũ vocem, pag. 314. col. 1. lit. a & b

Accedere ad alium coniugem per quem debitum proximi petendi debitum propter vitandum proximum fornicationem est secundum communiorem probabilitatem sententiam, pag. 118. col. 1. lit. c. & seq.

Accedere ad proximam vocem propter delectationem; vel ad vitandum infirmitatem, probabilius non est quod sit peccatum veniale. pag. 311. circa fin. col. 2. per totam.

Accedere ad proximam vocem extra vas legitimum, est grauius peccatũ in coniugato ut quam in soluto pag. 315. col. 1. lit. d

Accedere ad coniugem non in certis vel in quarto gradu illum malierem quam prius cognouit similiter post Concilium Tridentinum non est mortale. pag. 453. colum. eius. c. plura alia infra, verbo, Coniux.

Accedere ad coniugem cum peccato mortale pag. 718. col. 2. lit. a

Actus conuersationis est sine culpa, etiam si in illo sit aliquod ligamen ratione cultus, & artificio debito ibi propositio ad certam argumentum pag. 26. colum. 1. lit. c & d

Actus matrimonialis potest esse meritorius vitæ æternæ pag. 18. col. 1. lit. a & seq. & pag. 19. per totam.

Actus matrimonialis excusatur, per illa tria bona, prolis, fidei, & sacramenti. pagina 322. col. 1. lit. b & col. 2. per totam. & pag. 321. & 322.

Actus matrimonialis excusari non potest sine bono matrimonii pag. 323. colum. 2. & 3.

Actus contrahentium sunt materia sacramenti matrimonii pag. 48. col. 1. lit. d

Actus nolite ut nobis fiat, etiam alienati, non possunt cadere sub augere gratiam sed ut inducentes ad vitæ æternæ. pagina 18. col. 2. lit. b & pag. 40. colum. 1. lit. b

Accusari per matrimonium in iudicio. pagina 104. col. 1. lit. a

Accusari potest subditus, in matrimonio sine accusatione prælati. pagina 468. columna 1. lit. a

Accusare & testis potest esse idem in matrimonio causa pag. 618. lit. b.

Adoptio est extranei personæ in filium vel nepotem vel deinceps legitima electio principis. 142. columna 1. lit. d & per totam & 143. & 144. præcipue vel. 1. lit. c

Adoptio duplex perfecta & imperfecta. pag. 144. col. 2. lit. a

Adoptio est filiationi naturali pag. 149. col. 1. lit. c

Adoptio est actus quasi filiationis in lege, eadem

calem pag. & colu. 2. & 3. vide verbum, & gratia legitima.

Adoptare quæ personæ possint pagina 363 colum. 2. lit. d. & pagina 364 colum. 1. lit. a

Adulterium potest accusari à viro de adulterio, tale autem accusatio non potest fieri in judicio ecclesiastico, pag. 615. colum. 1. lit. c

Adulterium voluntas non dimittit, an sit peccatum, pag. 631. col. 2. lit. a

Adulter an petere possit debitum petendi debitum, pag. 649. col. 1. lit. a

Adulter an possit adulterium accusare in foro ecclesiastico, pag. 650. col. 1. lit. c

Adulterium & utrique contrahenti committens, an præjudicium faciat petendi debitum, pag. 650. col. 1. lit. b & c

Adulterium, est solum relictum si ignoret, qui contrahit per verba de futuro accedat ad exercendum, pag. 112. col. 2. lit. a

Actas sponsalibus necessaria est specialium, pag. 113. col. 1. lit. c, & per totum, & pag. seq. per totum.

Actas septem annorum non est ita necessaria ad sponsalia, quòd si non sit completum annus septimus non sint valida, si habeant sufficientem usum rationis ad sponsalia contrahenda & parum differat à septenio, pag. 113. col. 1. lit. b

Actas septem annorum est ita necessaria ad sponsalia, in fit magis probabile, quod & modum differat à septenio, etiam si habeant usum rationis non sint valida (non sic) pag. 113. col. 2. lit. d. & pag. seq. col. 1. lit. a

Actas septem annorum est necessaria ad sponsalia, taliter quod contrahentes, & inducentes, & consulentes ad contrahendum petere possint. vide plus. pag. 118. col. 2. lit. c, & dic per totum.

Actatis defectus est impedimentum matrimonium pag. 181. col. 1. per totum.

Actas requisita ad matrimonium est ita necessaria, quod contrahere matrimonium sine legitima ætate quæ est peccatum mortale, pag. 430. col. 1. lit. c & d

Affinitas est quasi attingens seu contrahentium pag. 437. col. 2. lit. c, & d, & pag. 438. col. 1. lit. c, & pag. 440. col. 2. lit. b

Affinitas ad propinquitatem perficiatur ex canali regula, nisi quis possit provenire ex illicita copula, pagina 438.

col. 1. lit. a

Affinitas contrahitur per matrimonium ratum & consummatum, eadem pag. 438. col. 2. lit. b

Affinitas contrahitur per matrimonium ratum, & non consummatum, falsum matrimonium, pag. 441. col. 2. lit. a

Affinitas manet post mortem viri, aut mulieris, pag. 442. col. 1. lit. d, & pag. 444. per totum.

Affinitas cessat ex illicito contractu, pag. 442. colum. 2. lit. d. & pagina 445. col. 2. lit. d

Affinitas non cessat per corruptionem contra naturam, pag. 446. col. 2. lit. c

Affinitas solum cessat ex copula carnali, ex qua de se nata est sequi generatio, pag. 447. col. 1. lit. a, & b

Affinitas cessat per copulam carnalem per quam femina fit sterilis, pag. 448. col. 1. lit. c, & d

Affinitas non cessat per copulam carnalem, in qua fecundat mulier, non vero vir pag. 448. col. 1. lit. b

Affinitas non cessat per copulam carnalem in qua fecundat vir, non vero fecundatur, pagina & colum. eadem lit. c

Affinitas quæ provenit ex copula illicita, olim contrahebat si ultra ad quartum gradum, sed vero relicta est quantum ad consanguineos ascendentes, ad primum & secundum, pag. eod. colum. 2. lit. c, & d

Affinitas contracta ex fornicatione in tertio, vel in quarto gradu non solum non dirimit matrimonium postea factum, verum nec impedit pag. 450. col. 1. & 2. præcipue col. 1. lit. b & pag. seq.

Affinitas ex fornicatione proveniens in tertio vel in quarto gradu post contractum matrimonium sponsalium sponsalium probabiliter sententium non impedit petitionem debiti pag. 453. col. 1. lit. a

Affinitas proveniens ex fornicatione in tertio vel in quarto gradu, nec impedit nec dirimit sponsalia, pagina eadem colum. 2. lit. d & pag. seq. lit. a

Affinitas non contrahitur ex sponsalibus de futuro pag. 454. per totum.

Affinitas & clandestinæ non publicæ honestatis, & petitur dispensatio super tali impedimento a Pontifice debet fieri mentio, nō solum de affinitate, sed cui de publica

Vlta hyacinthi & ex narratione verbalis non comprehendunt publica honestas sub affinitate pag. 463. columna 1. litera a. & b

Affinitas non est causa affinitatis, pag. eod. & alia.

Affinitas si precedat impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum, pagina 463. columna prima & a. per totam.

Affinitas si superueniat matrimonio, non dirimit ipsum, pagina eadem, columna 1. litera d. & pag. seq. col. 1. litera a

Affinitas si contractum matrimonium precedit matrimonium ex ipso iure, & in conscientia valdum, pag. 464. col. 2. litera d. & pag. seq. col. 1. litera a

Affinitas perfecta que prouenit ex matrimonio consummato in primo gradu lineæ recte, secundum probabiliorem sententiam impedit matrimonium inter naturales si non adsit causa rationabilis non tamen dirimit iure naturali, pagina 471. columna 1. litera c

Affinitas imperfecta que prouenit ex matrimonio non consummato sed rato, tunc impedit matrimonium inter naturales in primo gradu lineæ recte si non adsit rationabilis causa, non tamen dirimit illud iure naturali, eadem pagina, columna 1. litera a

Affinitas non cadit per talia actus vel alios dictos quantumcunque impudicos, nisi per peccatorem vel aperturam vasis, si mens illud non intendat, pagina 448. col. 2. litera b. c

Affinitas proueniens ex fornicatione & ex copula illicita, nec impedit nec dirimit matrimonium inter naturales in primo gradu lineæ recte, pag. 471. col. 2. litera b & c

Affinitas & consanguinitas ignorata ad effectum impediendi habent æqualitatem, non tamen quantum ad nolentem pag. 472. col. 1. litera c & d

Affinitas in omnibus aliis gradibus lineæ recte non impedit nec dirimit matrimonium inter naturales, pagina 473. columna 1. litera d

Affinitas in primo gradu lineæ transversalis non impedit nec dirimit matrimonium inter naturales, etiam si talis affinitas prouenisset ex matrimonio rato & consummato, pagina 473. columna secunda litera a & b

Affinitas in viro ex defectu gratiæ facientis non impedit nec dirimit matrimonium inter naturales pag. 476. col. 2. litera b & pag. 477. col. 1. litera a

Affinitas si precedat sponsalia, impedit, & dirimit illa pag. 478. col. 1. litera b

Affinitas si subsequatur ad sponsalia de futuro dirimit illa eadem pag. & col. litera c

Affinitas quando superuenit matrimonio contracto non consummato non dirimit matrimonium iam factum, pag. eod. col. 2. litera a

Affinitas in dicta causa impedit vsum matrimonij in illo qui fuit in culpa talis affinitatis contrahendi tamen reddere debitum, eadem pag. col. 2. litera b

Affinitas superueniens matrimonio ex alia parte quod adhuc retinetur cum persona alia ut sic nec dirimit, si aliàs nō sit debitus exactus, non tamen potest fieri quod reddito debito sit unus casus, pag. 480. col. 2. litera a b c

Affinitas si superueniat matrimonio consummato impedit petitionem debiti, nō tamē reddituram, pag. 481. col. 1. litera c d

Affinitas quæ cadunt ex eo quod cognoscens carnaliter consanguineam vel in gradu prohibito per sponsalium vim, non impedit petitionem debiti, pag. 482. col. 1. litera c

Affinitas si contracta est post matrimonium contractum per sponsalium, tunc quod ipse vir per talem non tradidit illa sua coniugium, ipsa per illum potest debitum, non tamen vir. pag. 483. columna 1. litera b c

Affinitas contracta per ignorantiam impedibilem post matrimonium contractum, non impedit petitionem debiti, eadem pag. & columna. c d

Affinitas si contracta sit culpa venialiter committa, tenetur postea reddere debitum, non tenetur tamen sibi petere pag. 484. columna 1. litera b c d

Affinitas per se & immediate non habet diffinitum gradum, sed mediante consanguinitate, pag. 485. col. 2. litera c & per totam primam columnam.

Affinitas gradu exequatur sicut gradus consanguinitatis, pag. 454. col. 2. per totum.

Affinitas non contrahitur ex sponsalibus de futuro sicut ex matrimonio, pag. 454. col. 1. litera d

Amentia si veniat se ex parte principis infirmi solum est impedimentum matrimonii, pag. 574. col. 1. litera a & b

Amentia si non se teneat ex parte sponsae non est impedimentum ex matrimonii, ibidem, litera b

Ancilla ad impediendum matrimonium habet quod matrimonium contractum in articulo est nullum, pag. 371. col. 2. litera b

Ancillam si dominus ignorans credens liberam, nullum est matrimonium, pag. 361. col. 1. litera b & pag. 362. col. 2. litera b & d

Ancillam si dominus ignorans credens liberam, validum est matrimonium, pag. 361. col. 1, litera b & c

Ancillam si quis ignorans ducat in uxorem existens ancillam validum est matrimonium, pag. 361. col. 1, litera c

Ancillam si quis liberam principio ducat in uxorem putans liberam, & postea illa ignorante manumissam a domino non consentiat illum matrimonium fuisse nullum contra Sanctum & post Concilium Tridentinum debet sine causa gravi & valide, pagina 363, col. 1, per totam & pag. seq. col. 1. & 2. per totam.

Ancillam si liber ducat in matrimonium si liber ignorans esse ancillam validum est matrimonium, & censetur libertate donare, pag. 364. col. 2. litera a

Ancillam scienter & non contradicente domino nubat alicui vero libero, manet libera. & idem est de servo, pagina & col. eod. litera c & d

Ancillam si dominus ducat in uxorem, matrimonium validum est, pag. & col. eod. litera c plura alia videtur verbo Servus, & verbo Servitus.

Anima nunquam non potuit naturaliter producere substantiam hominem sed creata producere hominem secundum est rationale, ut homo est pag. 6. col. 1. litera d

Anima nunquam naturaliter opera perfecta ibidem eadem pag. col. & lit.

B

BANNVM est verum Gallicum, ut dicitur in capitulis in una, pag. 181. col. 1. litera a

Banna seu denunciationes publicae, pag. col. & litera ibidem videatur in verbo, Denunciationes.

Baptizans contrahit cognationem spiritualem cum baptizato, & cum patre & matre baptizati, pag. 132. col. 1. lit. c d

Baptizans qui est baptizatus si baptizet filium infidelis contrahit cognationem spiritualem cum baptizato, non autem cum patre infidelis, pag. 132. col. 1 lit. b

Baptizans filium in articulo mortis quando non est alius qui illum baptizet non impeditur a petitione & redditione debiti, pag. 114. col. 1, litera b

Baptizans filium infantem sacerdos in extrema necessitate, & in casu necessitatis si posset accedere ad matrem eius, peccat peccato mortali contra caritatem spiritualem, pagina 134. col. 2. litera d

Baptizans filium suum vel alium & non suum in extrema necessitate potest non solum reddere, verum etiam petere debitum, pag. 116. col. 1. litera d

Baptizans filium suum vel filium uxoris ignorans ignorantia invincibili esse suum vel suae uxoris potest petere & reddere debitum, pag. 117. col. 1. lit. b

Baptizans in eodem casu per ignorantiam crassam & invincibilem impeditur a petitione debiti, pag. & col. eadem litera d. & col. seq. lit. b

Baptizans filium suum vel suae uxoris extra casum necessitatis large loquendo est malitia non potest petere debitum, pagina eod. colum. 1. lit. c

baptizans filium suum vel suae uxoris ex malitia, specialiter in secundo matrimonio, non potest petere debitum, tenetur tamen reddere, pagina 117, colu. 1. litera b. c

benedictio nuptialis est quoddam sacramentale, pag. 29. col. 2. lit. c

benedictio nuptialis ordinatur ad solemnem traditionem uxoris, pagina 192, columna 1. litera c

benedictio nuptialis ordinatur ad obtinendam divinam benedictionem ipsorum conjugum, pag. eadem & col. litera d

benedictiones nuptiales praestare per consummationem matrimonii, non est peccatum mortale nisi fiat ex contemptu, pagina 193. columna 2. lit. d & pag. seq. col. 1. litera a

Benedictione nuptiale pertinere per consuetudinem matrimonii eli peccatum veniale pag.159.col.1.lit.b, & c, & pagina seqnenti per totam,

Beata Virgo fuit vera mater Christi, pag.94. col.2.lit.a & b

Bigamia malum irregularitatem, pag.721. col.2.lit.a

Bigamia eli aurea irregularitas, pag.721. col.1.lit.c, & d

Bigamia irregularitas contrahitur ex hoc, quod quis duas uxores, vna virginem, pag.721.col.1.lit.c, & d

Bigamia irregularitas eli irregularitas ex defectu sacramenti matrimonij consummati, contracti, est pag.col.& lit.

Bigamia irregularitas ab Apostolis introducta eli, eadem pag.col.& lit.

Bigamia irregularitas incurritur tantum in casibus in iure expressis, pagina 724.col.2.litera b

Bigamia irregularitas contrahitur per defectum solius matrimonii rati, sed ex defectu matrimonii consummati, eadem pagina, & col.lit.c

Bigamia irregularitas eli triplex, pag.725. col.1.lit.b

Bigamia non tollitur per baptismum, pagina 725.col.2.lit.d

Bigamia irregularitas potest dispensari a Papa vbique, pag.730.col.1.lit.d

Bigamia irregularitas eli impedimentum in ordinibus, eadem pag.col.2.lit.a

Bigamia irregularitas eli dispensabilis per Summum Pontificem, ibidem in eadem conclusione.

Bigamia irregularitas dispensari potest per Episcopum quantum ad aliquid, eadem pag. & col.lit.b, & c

Bona matrimonialia sunt inquisita in ipso matrimonio, pag.308.309.& 310

Bona aliqua debent haberi ad eventualia matrimonium, pag.304.col.1.lit.d. & pagina 305.per totam.

Bona matrimonii sunt tria, scilicet, proles, fides, & sacramentum, pag.311.col.1.lit.d, & col.seq.lit.a.& pagina per totam.

Bona illa tria matrimonii sufficienter excusant actum matrimonialem, pag.311.col.1 litera b

Bona illa tria secundum habitum honestum matrimonium, pagina 314.columna secunda, litera d

Bona duo matrimonii, scilicet, fides, & proles, que respiciunt actum matrimonii, habentur ipsum actum matrimonii, eadem pag.col.& lit.c

Bona illa, non honestant, nec excusant matrimonium quasi quidam extrinseca ipsi. pagina 310.col.1.lit.b

Bona illa tria esse in matrimonio in statu innocentie, pag.311.col.1.lit.c

Bona illa tria facunt in matrimonio B. Virginis, eadem pag.col.& lit.d

C

CASTRATI, an possint contrahere matrimonium, vide infra verbo, Eunuchus, & verbo, Spado.

Catherina Regina Angliæ in Expeditione Summi Pontificis contra ipsam Henricum VIII. pro morte Arthuri primi viri ipsius erat mater Henrici, pagina 441.col.1.litera c

Causa physica effectiua & instrumentalis non potest impedire quod operetur modo, & quod non sit, pag.49.col.1.lit.a

Certitudo moralis sufficit in aliquibus contingentibus ad hoc quod detur scientia in conscientia, pag.113.col.1.lit.c, & d

Certitudo potest esse diuinæ quantum ad aliquid, & dubium quantum ad aliud, pag. 154.columna secunda, litera d, & pag.161. col.1.lit.a

Certitudo pot esse in mulere, vel viro quantum ad perfectionem, & dubium quantum ad dominium, pag.eod.151.col.1.lit.a

Clandestinum matrimonium multiplicitur accipitur, pag.311.col.a. per totum.

Clandestinum matrimonium quod sit sine celebratione Concilium Tridentinum vbi loquitur secundum Deum, pag.& col.eadem lit.d

Clandestinum matrimonium contrahere, erat peccatum, pagina eadem, columna secunda, litera c

Clandestinum matrimonium regulariter erat peccatum mortale ex genere ante Concilium Tridentinum, ibidem, litera d, & pagina sequenti.a

Clandestinum matrimonium contrahere ante Concilium Tridentinum aliquando non erat mortale, sed poterat licite fieri, ibidem litera b

Clandestinum matrimonium quod sit sine parocho & testibus, vbi sint bonum, & de ratione habebatur ante Concilium Trident.

fundo in isto contractu non erat mortale, dummodo secreta diligentia ne esset impedimentum, pagina 183. columna prima, littera d

Clandestinum matrimonium sic contrahere erat mortale in diœcesibus vbi erat excommunicatio, eodem, col. 2. litera b, & c

Clandestinum matrimonium, quando contrahebatur ante Concil. Trident. iure communi non censebatur excommunicatio, inualescebat autem iure particulari aliquarum diœcesium, pagina 184. col. 1. littera c

Clandestinum matrimonium, quando contrahebatur ante Concil. Trident. & in gradibus ab Ecclesia prohibitis, sed non habebant legitimos, etiam si impedimentum ignorarent, pagina eadem col. 1. litera

Clandestinum matrimonium ante Concil. Tridentinum erat verum sacramentum, pagina eadem col. 1. post. a lit. c & d

Clandestinum matrimonium, an esset peccatum ante Concil. Trident. eodem, pagina eadem col. c

Clandestinum matrimonium quod fit sine parocho, & celebratum post Concil. Trid. sit irritum, & nullum, calce pagina, & col. littera d

Clandestinum matrimonium obtentum coram parocho, & testibus, sed sine bannis, & denunciationibus, non datur dispensatio ad effectum inueniendi aliquem parochum habilem, secundum probabiliorem sententiam, pagina 185. columna secunda, littera b, & c

Clandestinum matrimonium, ita obseruandum, sine debito sit validum, pagina eadem littera post. d

Clandestina matrimonia potuerunt irritari ab Ecclesia, pagina 186. col. 1. litera b & c, & pag. eadem col. 2. litera b & c

Clandestinum matrimonium non est validum in casibus speciatim exceptis, in ratione operandi, & cum recedendum, pagina 194. col. 1. litera d

Clandestinum matrimonium contrahens vellet se obligare melius modo, quo possunt inducere obligationem speciatim de futuro probatam, pagina eadem litera c, & d

Clandestinum matrimonium celebratum ab illis qui habitant in quibusdam prouinciis Galliæ circa Nauarram, vbi non est receptum Concil. Trident. vbique, & perniciosum Publicanis sit validum, pagina 208. col. 2. litera a, & b

Clandestinum matrimonium celebratum ab illis in illis regionibus locis vbi est receptum Concilium dicunt, an sit validum, eodem, eadem columna secunda, litera b & pagina sequenti eadem 2. per totam.

Clandestinum matrimonium inualidum est, etiam si separentur intentionem, pagina 211. col. 1. litera c

Coactio duplex, vna simpliciter, alia secundum quid, pag. 21. eadem 2. litera

Coactio simpliciter est, quando aliquis simpliciter & omnibus modis cogitur, coactio secundum quid, quando aliquis non cogitur simpliciter, sed apponens aliqua conditionabilem, eadem pag. col. & litera

Coactio vltra fortitudinem animi potest esse in matrimonio, non tamen per vim mali, eodem pag. col. & litera

Coactio potest cadere in virum constantem, pag. 21. eadem col. 2. litera

Cogere non potest pater filium ad matrimonium, habere tamen potest ex rationabili causa, pag. 151. col. 2. litera & b

Cogere non potest per se, & absolute loquendo pater filium, vt ducat: matrimonium, & aliquis dicunt matrimonium per præceptum proprie, & in rigore pag. 152. columna prima, littera b & pagina 158. columna prima, littera b

Cogere potest aliquando princeps, vel index subditum, vt ducat vxorem, pagina 190. col. 2. litera & d

Cogere ad matrimonium in aliis casibus est peccatum mortale, & qui ex cogit ad ipsum tenetur ex consequenti, pagina eadem litera & similiter col.

Cognatio legalis est propinquitas ex adoptione proueniens, pagina 146. column. 2. litera b

Cognatio legalis est simile cognationi naturali, eadem pag. & col. litera c

Cognatio legalis duplex, scilicet, perfecta & imperfecta, & quæ etiam adoptio, pag. 144. column. 2. litera

Cognatio legalis perfecta impedit & dirimit matrimonium, pagina 146. columna 2. litera c, & d

Cognatio legalis imperfecta impedit matrimonium, & probabilius est quod non dirimit illud, pag. 147. columna 1. litera d & columna seq. litera

Cognatio legalis si superveniat post matrimonium contractum, non impedit vsum matrimonij pag. 148. col. 1. lit. d
Cognatio legalis triplex. pag. 532. columna. 2. lit. d
Cognatio legalis inter filium naturalem, non legitimum, & inter filium adoptatum non impedit matrimonium, secundum probabiliorem sententiam pag. 530. col. 2. lit. b
Cognatio legalis inter duos filios adoptiuos nullo iure impedit matrimonium. eadem pag. col. 2. D.
Cognatio legalis non impedit quod filii adoptiui contrahant cum filia spirituali. pag. 518. col. 1. lit. d
Cognatio spiritualis quando precedit matrimonium impedit contrahentes, & diuinit contractum si subsequatur non diuinit aliquando matrimonium. p. 532. col. 1. lit. a
Cognatio spiritualis si superueniat matrimonio extra casum necessitatis, impedit petitionem debiti in illo qui est in culpa. pagina eadem & col. lit. b & pag. 513. col. 2. lit. d
Cognatio spiritualis est minister in sacramento confirmationis unica tantum habens vel cognatio spiritualis est quedam perfectio quam patrinus percipit ex hoc quod quis confert sacramentum Baptismi vel Confirmationis, scilicet vel suscipit illum cui tale sacramentum confertur. pagina 512. columna. 1. lit. d
Cognatio spiritualis si inducatur in casu necessitatis post matrimonium non diuidit, non impedit petitionem debiti reddi tionem pagina 512. col. 1. lit. a
Cognatio spiritualis si inducatur extra casum necessitatis ex ignorantia inuincibili post contractum matrimonium, non potest sine peccato debitum petere cuncta & ignorantia sit vincibilis. pag. 517. col. 1. lit. b & ibid. col. eadem lit. d
Cognatio spiritualis si extra casum necessitatis inducatur ex culpa in subsidium matrimonii post illud contractum, non potest petere debitum, tenetur tamen reddere pag. 511. col. 1. lit. b. e
Cognatio spiritualis contrahitur per duo sacramenta, scilicet per baptismum & confirmationem pag. 512. col. 1. lit. a
Cognatio spiritualis impediens & dirimens matrimonium, non contrahitur per ecclesiasticum. pag. col. 1. lit. b
Cognatio spiritualis impediens & dirimens matrimonium, non contrahitur per alia sacramenta a baptismo & confirmatione pagina 513 col. 2. lit. b
Cognatio aliqua spiritualis an contrahatur ex sacramento confessionis. p. 524. col. 2. lit. b & per totum col.
Cognatio spiritualis contrahitur inter baptizantem & baptizatum, & baptizati patrem & matrem. pag. 511. per totam. vide verbo, Baptizans.
Cognatio spiritualis contrahitur inter suscipientem de sacro fonte & baptizatum, & illius patrem & matrem. eadem pagina per totum.
Cognatio spiritualis que nulla est in Concilio Trident. etiam si contracta sit ante illius confirmationem, non impedit nec dirimit matrimonium pag. 513. columna. 2. lit. d
Cognatio spiritualis que contracta est ante Concil. Trident. quando plures tenentur eandem puerum in baptismate & confirmatione tandit in omnibus alijs post confirmationem Concilii. pag. 518. col. 2. lit. b
Cognatio spiritualis post Concil. Trident. ob inhibitum a tangendas puerum, & a sola illa quide nulli deligantur in patrinos per culpam parochi, vel alterius in necessitate baptismatis. pagina eadem & columna c
Cognatio spiritualis que est in baptismate vel suscipiente, & que fundatur in alione post Concil. Trident. non diffunditur ad cognitionem carnalem cognatam. pag. 512. col. 2. lit. d
Cognatio spiritualis post Concil. Trident. non contrahitur ex cancellis quod impedit matrimonium & si non dicamus secundam probabiliorem sententiam. pagina. 530. columna. 2. lit. b
Cognatio spiritualis non contrahitur a puella que adhuc curam, & non tangit infantem baptizatum. donec infans est lotatus a fonte baptismi pagina 531. columna 2. lit. a. b
Cognatio spiritualis non contrahitur a principe vel magistratu qui per procuratorem

rei suscipiant puerum de sacro fonte, scilicet, illum contrahant ipsi procreatores suscipientes. pagina, & columna eadem lit. b, & c

Cognatio spiritualis non contrahitur a non baptizante, etiam si suscipiat dispensem de hoc facto. pag. eadem, columna 2. lit. d, & pag. seq. col. 1. lit. a

Cognatio spiritualis inter baptizatum qui baptizat filium infidelis, & inter patrem baptizati, eadem pagina 532. columna 1. lit. b, c

Cognatio spiritualis se tranfert a viro in uxorem pagina eadem. lit. b, per totam. & pagina seq.

Cognatio spiritualis se transfert ad filios carnales patris spiritualis pag. 534. columna 1. lit. a, b, & col. 2 per totam.

Cognatio carnalis est illa quæ habetur per carnalem propagationem, & hæc vocatur consanguinitas. pagina 444. columna 1. lit. a.

Coitus aduleri non est causa affinitatis pag. 446. col. 2. lit. c

Copula carnalis est de perfectione secundum & accidentali matrimonii. pag. 87. columna 2. littera d, & pagina 92. columna 2 lit. c

Copula carnalis præcessit desponsationem subsequentem ipsam est quædam species affinitatis matrimonio pagina 83. columna 2. littera d

Copula carnalis habet quandam connexionem cum ipso matrimonio pag. 84. col. 1. lit. a

Copula carnalis continetur in matrimonio ut potentiam. eadem pagina, & columna lit. b, in fine.

Copula carnalis quæ actus consignis est talis quare matrimonium significet consummationem Verbi cura nobis humanitatem. pagina 61. col. 2. lit. c

Copula carnalis post verba de futuro contrahit cum impedimento, an faciat matrimonium ratum post Concil. Trident. & in tempore antiquo. pagina 110. columna 2. lit. d & pag. seq. col. 2. lit. a & b

Copula carnalis illicita causat affinitatem pag. 446. col. 1. lit. c, & d

Copula carnalis ex qua sequitur affinitas est illa ex qua de se nata est sequi generatio prolis pag. 445. col. 2. lit. c, d & pag. seq. col. 1. lit. a

Copula per quam contrahitur affinitas est illa, per quam simpliciter cum tali. pagina 445. col. 2. littera c

Copula carnalis quæ facit matrimonium cum sponsalibus est illa quæ sufficit ad aperiendum claustra pudoris. pagina eadem, columna 2. lit. a

Copula carnalis post sponsalia de futuro non est sufficiens causa matrimonii in foro ecclesiæ. pag. 117. columna 2. littera c & pag. 118. col. 2. littera

Copula carnalis effectu matrimonii non efficitur verum matrimonium post Concil. Trident. & si sponsalia celebrata essent coram parocho & testibus, & parochus & testes adirent talem copulam. pagina 117. columna 2. lit. a

Copula carnalis habet peculiarem deformitatem inter personas quando matrimonium est nullum propter impedimentum. pag. 427. col. 2. littera c & d

Copula carnalis habet rationem incestus imperfecti quando est impedimentum publicæ honestatis. pag. 457. col. 1. lit. d

Copulare carnaliter, duo matrimonium contractum insimul, est peccatum mortale. pagina 138. col. 2. lit. d

Concilium Tridentinum constituit multa, quæ observari debent in contractu matrimonii. pagina 191. columna 1. littera c & pag. seq.

Condito quædam impropria quæ non suspendit confirmam in futuro. pagina 140. col. 1. lit. d

Condito quædam propria quæ suspendit confirmam in futurum, eadem pag. columna 2. lit. a, b

Condito propria, duplex. eadem pagina, col. & lit.

Condito si antecedenter se habent ad contractum, non invalidat matrimonium si adsint alia solemnia. eadem pag. & col. littera b

Condito impossibilis duplex, alia naturalis, alia moralis practica. pagina 141. columna prima, littera d, & columna 2. littera a

Condito impossibilis, alia est de præsenti, alia de præterito, alia de futuro. pagina eadem & lit. eadem.

Condito impossibilis habetur pro non adiecta. pag. 2. 140. columna 1. lit. d, & pag. seq. per totam.

Conditio necessaria ſi fit de futuro ſtatim fit matrimonium, quomodo intelligatur, pagina 240. colu. 1. lit. c. & pag. 245. colu. 1. lit. c. & per totum, & pag. ſeq.

Conditio de præſenti, & de præſenti quando reddat validum matrimonium, pagina 244. colu. 1. lit. c. & d

Conditio, contrahe tecum ſi virgo es, eadem pagina & colu. lit. d

Conditio, contrahe tecum ſi ancilla es vir pleno, eadem pagina, columna ſecunda, lit. a. & b

Conditio de futuro, quæ eſt contra matrimonium, reddit nullum matrimonium, pag. 247. colu. 1. lit. c. & d

Conditio de futuro contraria ſubſtantiæ matrimonij, reddit nullum matrimonium in re naturali, pag. 248. colu. 1. lit. b

Conditio de futuro contraria pulchritudini matrimonij reddit nullum matrimonium in re naturali, pagina, & columna eadem, lit. d, & col. ſeq. littera a

Conditio ultra bona matrimonij reddit nullum matrimonium in re naturali, eadem pagina, & columna, littera a

Conditio, contrahe tecum donec naſcatur caſtalus, vel alia conditio, quæ abſtulerit perpetuitatem matrimonij, reddit nullum matrimonium, pag. 249. colu. 1. lit. b

Conditio, contrahe tecum hac lege, & conditione, ut des operam ſobolem, vel quod permittas illam habere concubinam, reddit nullum matrimonium, eadem pagina, columna, & lit. a. & c

Conditio, contrahe tecum hac lege quod des operam ſterilitati, reddit nullum matrimonium, eadem pag. col. & lit. c

Conditio illa, contrahe tecum ſi caſtitatem vouiſti, nō inibit matrimonium, pag. 250. columna ſecunda, littera d, & pag. ſeq. columna 1. littera a

Conditio illa, contrahe tecum hac lege quod nunquam ſis petiturus debitum, reddit tamen nullum reddit matrimonium, pag. 251. colu. 1. lit. c. & d

Conditio illa, contrahe tecū hac conditione, quod nihil debitum coniugale deneges, vi hui matrimonium, pag. 252. colu. 1. lit. b

Conditio illa, contrahe tecum hac conditione, quod nihil debitū coniugale denegas, quamvis non habeo jus inferendi negandi, nec reddit nullum matrimonium, pagina, & col. eadem, lit. d

Conditio de nunquā cohabitando ſimul, reddit nullum matrimonium, pagina 253. colu. 1. littera c

Conditio illa, contrahe tecum ſi te adulteraturam reddit nullum matrimonium, pag. 254. col. 2. lit. a. & b

Conditio contraria ſubſtantiæ matrimonij poſita ab vno contrahentium tantum, reddit matrimonium, pagina eadem, columna 2. littera c

Conditio de futuro contraria ſubſtantiæ matrimonij nisi & actualis ſpecialis de futuro, pag. 256. col. 1. lit. c

Conditio ſecunda non reddit nullum matrimonium, ſed ſtatim conditione illa matrimonium non fiunt non fiat, pagina 140. col. 1. lit. b. & c

Conditio bona de futuro impleta, an effectat ſtatim matrimonium, non ſolum ratione contractus, verum in ratione ſacramenti, pagina 256. columna 2. lit. b. & c. & per aliquot paginas.

Conditio ſi patri placuerit, an faciat verum matrimonium & antequam pater conſenſerit non valet contrahere, pag. 266. col. 1. lit. a. & d. col. ſeq. lit. a

Conditio impli habetur pro non adiecta, pagina 276. columna ſecunda, lit. d. & pagina ſeq. lit. a. b. & c

Conditio impia non contraria ſubſtantiæ, vel bonis matrimonij, an reddat nullum matrimonium, pagina 278. columna 2. littera d, & pagina ſequente, per multas alias paginas ſequentes.

Conditio impia, an habeatur pro non adiecta in ſponſalibus de futuro, & idem ſi de conditione impoſſibili, pagina 277. col. 1. lit. c. & d

Conditio contra conſcientiam, an ſufficiat ad matrimonium, pagina 256. col. 2. lit. b. & c. & per multas paginas ſequentes.

Coniux qui opportune contingens per metum vel violentiam ante tempus bumeſtre, peccat mortaliter, & ſuis illi interdum, pagina 634. col. 1. littera a

Coniuges an poſt matrimonium poſſint tranſire ad religionem, pagina 635. colum. prima, littera b

Coniuges an poſt matrimonium conſummatum poſſint tranſire ad religionem alicuius ordinis, & in quibus caſibus, pagina 636. columna 2. littera

Coniux qui gratia filiationis tacuit, & prece-

rende liberum à iure petendi debitum, pagina 675 col. 1. lit. d

Contrahi an excludat à relatione debiti ea ratione quòd in pede generandi, pagina 673. col. 2. lit. b & c

Contrahi an excludat à relatione debiti ea ratione quòd impedimentum gratiæ perfectionem in via, vel fructus ex debito reddendi, pagina 679 col. 2. lit. d & pag. 680. lit. a

Contrahi an excludat à relatione debiti ea ratione quòd non valeant dispensationem petere, pagina 680. col. 1. lit. c

Contrahi si debeant remedia, & sacramenta, & præsertim publica, & ordinaria debent bonum deponere, pagina 1150. col. 2. litera d

Contrahi si possit sufficienter diligentia adhiberi: dubij de valore matrimonij, non potest debitum petere, pagina 1154. col. 2. litera a

Contrahi qui rationabiliter debitum petunt, non tenentur debitum petere, eadem pag. & col. litera d

Contrahi quoque si debitum rationabiliter de valore matrimonij, & alter petat debitum, alter tenetur reddere, pagina 1157. col. 2. litera d, & pag. seq. col. 1. lit. a

Contrahi si cognoscant se extra vas legitimum, peccant mortaliter gravissime, pag. 335. col. 1. lit. d

Contrahi cognoscendo se extra vas legitimum possunt quam velint, pagina eadem, col. 2. lit. b

Contrahi effundendo semen extra vas, possunt peccare quam velint, eadem pagina, & col. lit. d

Contrahi existendo in loco legitimum vas, & nolendo potest peccare mortaliter, pagina 336. col. 1. lit. a

Contrahi cognoscendo se intra legitimum vas, & non adhibendo remedia ad fœcundationem, peccant mortaliter gravissime, si non sequatur effusio naturalis in potiora corporum, pagina, & columna eadem, litera c, & d

Contrahi in debiti petitione, & redditione, pagina eadem, col. 2. lit. d

Contrahi an excludat à relatione debiti ea ratione quòd impedimentum gratiæ perfectionem in via, vel fructus ex debito reddendi, pagina 679 col. 2. lit. d

Contrahi qui tales indicantur fœminam ad lepra, & prohibita, cum renera non sint, non possunt habere accessum carnalem, pag. 918. col. 2. lit. b

Contrahi quando ob vinculum ab eodem filio consanguinitatis carnalis propagationem contrahunt, pagina 413. col. 2. litera d

Contrahi quando ob vincula, & impedimenta vinculum causantes, pagina 414. col. 1. litera c

Contrahi vera fuit inter Beatam Virginem, & Christum, eadem pagina, col. 2. litera c

Contrahi matrimonia sunt multi gradus, pagina 418. col. 2. lit. b & c

Contrahi matrimonia, & litera contrahi matrimonia non sunt idem, eadem pagina, & columna, litera d

Contrahi quoad aliquas personas impedit matrimonium ius naturale, ut inter patrem & filiam, & inter matrem & filium, pag. 421. col. 1. lit. b & c

Contrahi quoad aliquas personas impedit matrimonium ius divinum positivum, sed quoad alias non habemus revelationem, pag. & col. eadem, lit. c

Contrahi in primo gradu linea recta ex natura naturali impedit, & dirimit matrimonium, ut inter patrem & filiam, pag. 422. columna 1. lit. c, & d

Contrahi in primo gradu linea recta non est, ita currebat malum quia in aliquo casu vero ex Dei dispensatione fieri potest, & fit validum, pag. eod. 422. col. 1. litera d & pag. seq. eod. lit. a & pag. seq. 423. col. 1. lit. d & pag. 424. col. 2. lit. b

Contrahi in primo gradu linea recta in casu extremæ necessitatis, impedit & dirimit matrimonium ius naturale, quo dam probabiliorem sententiam, pagina eadem 423. columna secunda, litera b, & c

Contrahi in omnibus aliis gradibus linea recta secundum probabiliorem sententiam

tercian sine naturali impedit, & dirimit matrimonium, pag. 421. col. 1. lit. b

Consanguinitas in primo gradu linee transuersalis, inter fratres & sorores est prohibitiua, ita vt contrahi nó possit inter naturales Scholæ regulariter contrahentes extremæ necessitatis pag. 421. col. 1. lit. c & d

consanguinitas in hoc primo gradu non est impedimentum matrimonij naturalium, quia ex diuina dispensatione huiusmodi non possit inter eos fieri matrimonium pag. 421. col. 1. lit. c & d

consanguinitas in hoc gradu non ita impedit matrimonium naturale, quin possit contrahi matrimonium sine dispensatione diuina, in casu quo periculum mortis orbis secundum probabilem sententiam timeretur pagina 423. col. 1. lit. b

consanguinitas in aliis gradibus licet transuersalis per ordinem naturalem iure naturali, pag. 423. col. 1. lit. b

consanguinitas in secundo gradu linee transuersalis inter ascendentes, & descendentes, & inter personas que in gradu equali distant ab origine, sicut inter patrem, & filium, considerata, quantum ad naturalem non iuxta ecclesiasticam, est tamen prohibitiua matrimonij, pag. 8. colum. eadem, lit. c

consanguinitas in omnibus gradibus prohibitis in Leuitico, cap. 18. impedit matrimonium iure naturali secundum probabilem sententiam, certum tamen est quod impedit, & diremit matrimonium inter personas quibus pagina 430. colum. 1. litera d

consanguinitas quantum ad gradus impedientes matrimonium potuit cessare circa finem pag. 411. col. 1. lit. d

consanguinitas olim extendebat se vsque ad septimum gradum, nunc restricta est vsque ad quartum, ibidem, colum. secunda litera a

consilium est casus celebres matrimoniales, pagina 141. colum. secunda litera c & pag. seq. col. 1. lit. a

consilium ita est necessarium ad celebrandum matrimonium, vt de lege ordinaria non possit fieri vinculum matrimonij sine consilio, pag. 147. col. 2. lit. d. & pagina seq. colum. prima, lit. a

consilium ita est necessarium ad matrimonia, quod res publica, vel quæcunque alia potestas non possit efficere vinculum matrimonii sine consensu contrahentium, pag. 148. col. 1. lit. c

consilium est ita necessarium ad contrahendum matrimonium quod Deus de potentia absoluta non possit facere talem contractum sine consilio, pag. eadem 148. col. 2. lit. d

consilium non est ita necessarium ad vinculi matrimonij, quin Deus de potentia absoluta possit facere vinculum sine consensu contrahentium, pag. 14. col. 1. lit. c, d

consilium necessarium ad matrimonium est consilium in copulam carnalem & virilem, pag. 505. col. 2. lit. b & c

Consilium debet explicari per verba de præsenti, pagina 119. colum. 1. litera d & pag. 121. columna 1. lit. d & 1 col. seq. col. 1. lit. a

Consilium explicitum per verba de futuro non sufficit ad vinculum matrimoniale, pag. 164. col. 2. lit. a & b

consilium virtuale contingit debet finaliter aliter manus explicari pag. 164. colum. 2. lit. a b

consilium interius & dein in aliquo contrahentium, non efficit verum matrimonium, pag. 171. col. 1. lit. d

consilium in occulto factum per verba de præsenti efficax verum matrimonium ante Concilium Tridentinum, pag. 180. col. 1. litera b

consilium in occulto factum sine parochi, & testibus per verba de præsenti, non efficit verum matrimonium post Concil. Trid. pag. 321. col. 1. lit. b

consilium potest esse conditionale secundum quid pag. 229. col. 1. lit. d

consilium conditionale per conditionem que cadit in virum contrahentem, non efficit verum matrimonium, pag. 231. col. 2. lit. c & d

consilium conditionale ex parte cognitionis vel conditionis non facit verum matrimonium, pagina 232. col. 1. lit. d

consilium conditionatum non efficit verum matrimonium, pag. 240. & per multas pag. sequentes.

consilium quod facit matrimonium est consilium in substantiam, & essentiam matrimonij, pag. 298. col. 1. lit. c

consilium explicitum in copulam carnalem non est necessarium ad efficiendum matrimonium, pag. col. & lit. ibidem & pag. seq. per totam primam colum.

consilium virtualiter inclusum requiritur respectu proprietatum passionum matrimonij, &

respectu eorum que consequuntur ad illa, pagina eadem 2. col. 2. lit. c, & pag. 191. col. 1. lit. a b

consensus in aequalem carnalem est necessarius ad matrimonium filium implicitus accipiendo copulam carnalem pro actuali commixtione corporum, eadem pagina col. & lit.

consensus necessarius ad matrimonium, an contrahitur voto perpetuae virginitatis, pagina 232. vide ad pagina 300. eadem.

consensus matrimonialis potest dispensatione Papae in gradu prohibito, pag. 169. col. 2. lit. a, & pag. eadem col. 1. per totum.

consensus parentum non est ita necessarius ad matrimonium quod sine illo non possit fieri matrimonium, pagina 283. eadem. lit. e, f

consensus parentum sine malitia filij non sufficit ad matrimonium, pag. 284. col. 2. littera a

consensus parentum in matrimonio filiae est de honestate, & communicatio matrimonii, pag. eadem, col. 2. lit. b, c

consensus divortium in tempore alterius vere coniugati fidem faciens, pag. 172. col. 2. lit. c, f, per aliquot pag.

consummare matrimonium ante solemnem benedictionem ex contemptu est mortale. pag. 189. col. 2. lit. a

consummare matrimonium ante desponsationem, etiam post Concilium Tridentinum, non est mortale. pag. 198. column. 1. littera d

consummare matrimonium ante solemnem benedictionem ecclesiae, non est mortale, pagina eadem, colum. 2. littera d, & pagina 292 col. 1. lit. a

consummare matrimonium ante solemnem benedictionem ecclesiae, non potest excusari à peccato veniali regulariter, pagina eadem 199. col. 2. lit. b, c

consummare matrimonium ante solemnem benedictionem ecclesiae propter aliquem bonum finem, vel ad vitandum pollutionem non excusat, aliquando potest excusari à peccato etiam veniali, eadem pagina 199. & columna 2. littera d, in fine.

consummare matrimonium quando aliquis dogma fidei novum calumnia in vinculo contingit ad contrahendum, & consummandum, non est mortale, pag. 136. col. 2. lit. b, & pag. 137. col. 1. lit. c

confessus se, quia dicam, pag. 222. column. 1. lit. c

conscientia dubia diuinae quando hic, & nunc mihi dubia, an sit licitum, vel ut pag. 114. col. 2. lit. c

conscientia non dicit habitum; vel potentiae, sed applicationem actuales ad operandum. dubia, pag. col. & lit. eadem.

contrahere matrimonium facere cum impedimento quod vigit, ad peccatum mortale, pag. 344. col. 2. lit. a, & b

contrahere matrimonium facere cum impedimento diriment, ad peccatum mortale, pag. eadem & col. 4. lit. b

contrahere matrimonium cum impedimento diriment, an sit peccatum sacrilegii, eadem pag. & col. lit. c

contrahere matrimonium cum impedimento prohibente non diriment aliquando est peccatum mortale, eadem, lit. d, & pag. 804. col. 1. lit. a

contrahere matrimonium cum impedimento prohibente tantum quod datur probabiliter, vel interdictum solebat aliquando est mortale, pagina 345. columna 1. littera b

contrahere matrimonium cum aliquibus impedimentis, non est mortale, pag. 348. col. 1. lit. b

Contrahere matrimonium coram parocho & aliquibus sine benedictione nuptiali cum parte interdicta ab ecclesia, non est peccatum, eadem pag. 346 columna secunda, littera c

Contrahere matrimonium propter aliquod bonum, ita et ille finis habeat rationem medii ad explicandum intentionem, ut propter pulchritudinem vel divitias forte, non est peccatum. pagina 302. column. 2 littera a

Contrahere matrimonium propter finem pravum mortaliter, est mortale. eadem pag. & columna b & c

Contrahere matrimonium propter aliquid contrarium ipsi matrimonio vel finem illius excludendo est mortale, eadem pagina & columna, lit. c & d

Contrahentes in generalem prohibitis sub cessione à Papa dispensatis, non incurrit excommunicationem, quae habetur in Clemen-

Clementina vnica, de affinitate & consanguinitate pag. 273. col. 2. lit. d

Contrahentes per metum cadentem in virum constantem, an peccet, & an peccet peccatum sacrilegij pag. 254. col. 1. lit. c, d, & col. sequen.

Contrahentes clandestinè, an incurrant aliquas poenas, vel excommunicationes, pag. 184. columna 1. lit. d. & 254. columna 2. lit. c. & pagina sequente lit. b, c

Contrahentes non sunt materia proxima huius sacramenti, sed sunt materia remota, & circa quam pag. 447. col. 2 lit. c

Contrahentes debent habere intentionem faciendi quod facit ecclesia. pag. 36. col. 2 lit. d

Contrahentes sunt ministri sacramenti matrimonij, pag. 17. col. 1 lit. b, c.

Contrahentes in matrimonio habent se, vt dum principaliter respectu tantum contractus, pag. 147. col. 2. lit. c

Contrahens post votum simplex continuo peccat mortaliter in vsu matrimonij, pag. 373. col. 1. lit. a, b

Contrahens matrimonium, & consummans illud post votum simplex castitatis tenetur reddere debitum, non tamen potest petere. ibid. lit. b

Contrahens post votum simplex castitatis, & habens animum contrahendi matrimonium, peccat mortaliter petendo sacrilegij pag. 378. col. 1. lit. b, c

Contrahens post votum simplex castitatis etiam sine animo contrahendi matrimonium, peccat mortaliter secundum probabilem sententiam, probabilior tamen eli opposita, pag. 379. col. 1 lit. a

Contrahens post votum simplex castitatis, non petens mortaliter de vsu contummandi matrimonium per redditionem debiti, probabilius oppositum. pag. 380. col. 2. lit. d. & col. sequen. a

Contrahentes quantum ad impetrandam perpetuam exemti non possunt cedere iuri suo, pag. 553. col. 2. lit. a

Contrahens matrimonium post votum simplex castitatis si non eli apius ad petendum non tenetur ingredi religionem, vt teneat castitatem, sed potest consummare matrimonium reddendo debitum, pagina 380. col. 1. lit. c

Contrahens post votum simplex castitatis, & antequam contrahens debuit, quod non erat aptus religioni petendo matrimonium contrahendo. ibidem pag. & col. lit. d

Contrahens post votum simplex castitatis, si aliqua causa, & via potest manere in matrimonio, sine eo quod consummet illud, non tenetur ingredi religionem. ibid. col. 2. lit. d

Contrahens post votum castitatis, & obligatum prima vice matrimonium, tenetur reddere debitum si petatur. pagina 384. col. 1. lit. a

Contrahens ille non potuit petere debitum ibidem lit. b, & opponitur, quod reddere potest vt infra ibid. lit. c

Contrahentes si ambo faciunt votum castitatis ante consummatum matrimonium non possunt petere debitum. pagina 385. col. 2. lit. c

Contrahens in vtroque casu & alter petat tenetur reddere. ibid. col. 2. lit. b

Contrahentes, qui post matrimonium vterque castitatem, si votum non est factum mutuo consensu, sed quilibet illorum fecit seorsum, & vnus petat debitum alter tenetur reddere pag. 386. col. 2. lit. b

Contrahentes si faciunt tale votum mutuo consensu, certe si alter petat, alter ad tenetur reddere secundum probabiliorem sententiam ibidem, eadem pag. columna, & litera.

Contrahens & consummans matrimonium post votum simplex religionis, vel assumendi filium de facto peccat mortaliter in consummatione, pagina 387. col. 2. lit. b, & c.

Contrahens & consummans matrimonium post votum assumendi vxor, licite & libere potest vti matrimonio petendo, & reddendo debitum, ibidem, eadem pagina, & col. lit. d

Contrahens tale si haberet laesam castitatem teneretur ingredi religionem, nisi tantum ad finem culpae. ibid. pagina eadem. col. 2. lit. a, b

Contrahens post votum solemne religionis praeter hos, quod nihil sunt, & grave peccatum committit si excommunicatur ipso facto, ex Clementina vnica, de consanguinitate & affinitate, pag. 380. col. 2. lit. d. & pag. 60. col. 1. lit. a

Contrahens post votum simplex religionis, vel post votum assumendi filium. Clericale vel tamen obligatorium assumendi matrimonium

eſt peccatum mortale. pag. 384. columna 1. litera c

Contrahere poſſe bona fide, et regulariter & communiter eſt peccatum mortale pag. 385. col. 1. litera

Contractus, donatio, vel collatio habet firmitatem & valorem, quia per ſe loquendo habet rationem valoris, ex fine ultimo ad quem immediate & per ſe ordinatur, ſi autem ex bona publica ad quod ultimate ordinatur pag. 1*3. col. 2. litera

Contractus matrimonij licitus eſt & validus ſequidem Eduen. pag. 2 9. col. 2. litera

Contractus matrimonialis non eſt matrimonium formaliter, ſed causa matrimonij, pag. 1 4. col. 2. litera a & b

Contractus matrimonialis ſæpe dicitur matrimonium, non tamen eſt de eſſentia matrimonij formaliter pagina 1 3. columna 1. litera b

Contractus matrimonij diffinitur quod ſit pactio viri & fœminæ inter legitimas per verba de præſenti habilitans vitæ conſuetudinem deſignata pagina eadem & columna b, c

Contractus exterior matrimonium eſt facere, non tantum tacitum pag. 3 4. columna 1. litera d, & columna ſequenti a

Contractus matrimonialis propter malam fidem extrinſecam dumodo ſit non ſecundum ſe copulam conjugalem non eſt irritus pagina 3 7. col. 1. litera d

D

DARE vel accipere pecuniam pro matrimonio ut habet ratione ſponſalium non eſt licitum pag. 34. col. 2. litera b, & pag. 81. col. 2. litera d

Debitum reddere tenetur coniux qui debuit de valore matrimonij pag. 154. col. 1. litera d

Debitum petere, non poteſt coniux qui dubitat de valore matrimonij, pag. 154. col. 1. litera b, & pag. præc. col. 2. litera d

Debitum non reddere petenti quando coniux dubitat de valore matrimonij, eſt licitum in aliquo caſu, videlicet, quando uxor dicit ſe non conſentiſſe in matrimonium, & vane inijcit dubitare. pag. 154. columna 2. litera d

Debitum tenetur coniux reddere pagina 173. col. 1. litera b

Debitum tenetur reddere, ſit notum, quod quocunque petenti, ſive formaliter, ſive interpretative. pag. 182. columna 1. litera a & b

Debiti petitio in diebus feſtis nullum eſt peccatum. pag. 188. col. 2. litera, & pa. 189. columna 1. litera d

Debitum reddere tenetur coniux quocunque tempore. pag. 189. col. 2. litera d et pag. ſeq. col. 1. litera

Debitum petere in loco ſacro ſine magna neceſſitate, eſt mortale pag. 190. columna 1. litera d

Debitum reddere vel petere in loco ſacro non eſt illicitum ſi contingat ita in Eccleſia ſe ſumpſiſſe in domo propter neceſſitatem pag. eadem col. 2. litera b

Deceptus in contractu matrimonij tenetur in conſcientia ſtrictiſſime vere eſt mulier deceptæ, per ſe loquendo, pag. 174. col. 1. litera, & pag. 174. col. 2. litera d

Deceptor talis non eſt abſolvendus niſi contrahat. ibidem, & pag. 174. col. 2. litera b

Deceptor talis peccat contra juſtitiam, & ſecundum aliquos contra reverentiam ſacramenti. ibidem.

Deceptor qui promiſit virgini ſe ſuam ea ratione ducturum, & ea ratione locum illi copiæ ſui corporis, tenetur in conſcientia eam contrahere niſi interveniat magna inæqualitas pag. 174. col. 1. per totam litera, & col. 2

Deceptus qui contrahit cum ea fide, & ea altera vere, & compellitur ab confeſſario, etiam ſub excommunicationis pœna habitare ei prius, non tenetur illi reddere debitum pag. 177. col. 2. litera

Denunciationes tres publicæ debent fieri in Eccleſia ante contractum matrimonium. pagina 191. col. 1. litera c

Denunciationem dare vel tres petere ſimpliciter de omni eſt probabilis ſententia quod impediatur matrimonium. ibidem. col. 2. litera

Denunciationes debent fieri in unaquæque parochia utriuſque contrahentis. pag. 195. col. 1. litera a

Denunciationes præmittere in eccleſia ſine causa rationabili, eſt mortale. ibidem. col. 2. litera b

Denunciationes præmittere ubi eſt excommunicatio, eſt mortale in individuo. pag. 195. col. 2. litera d, inde verbum, Præmittere.

INDEX

Deus de potentia absoluta potest facere matrimonium sine consensu contrahentium, pag. 124, col. 2. lit. c

Deus non est qui has personas absolvit, pagina 170 col. 2. lit. c

Deus de potentia absoluta potest facere matrimonium inter filios sine consensu ex parte hominis, eadem pag. & col. lit. a

Differentia contrahitur inter contractum matrimonii & alios contractus, pag. 129. col. 1. litera d, & pag. 142. col. 1. litera a

Differentia inter matrimonium & alios contractus non ad matrimonium, non sufficit consensus in communi, sed requiritur consensus determinatus ad determinatas personas, pagina precedente 1. litera a

Dimittere uxorem ut fiat liberum filio legis Moysi, pag. 712. col. 1. lit. b & pagina 718. col. 2. litera 7. litera b

Dispensatio in secundo gradu consanguinitatis non debet fieri nisi cum magna principali, pagina 415. col. 1. lit. c

Dispensatio ut valida sit an sit exprimenda gradus remotior, pagina 417. col. 2. litera h

Dispensatio in impedimento matrimonii impedientis & dirimentis solum constat Papae de hac ordinario, pagina 131 col. 2. lit. c

Dispensatio in impedimento & dirimente quando sum contrahentes bona fide, & impedimentum est occultum & notorium non potest communiter dividi contra episcopo secundum probabiliorem sententiam, licet oppositum sit probabilius, pagina eadem, columna 2. lit. d

Dispensare in hoc impedimento nullo modo potest episcopus, quando contrahentes sunt bona fide, pagina 532. col. 1. lit. b

Dispensatio ut sit legitima debet explicari in literis petitionis quod ante petitionem dispensationis, & ante dispensationem contrahant matrimonium in casu impedimento dirimente si id fecerint alias ex hac petitione, pag. 133 col. 2. lit. b

Dispensatio confertur nulla, quando cum ignorantia in tali impedimento contrahunt, si praetermittant fideles istam in se contrahendo, & hoc non declarent in literis petitionis, pag. eadem, col. 1. in fine col. 2. lit. a

Dispensatio facta in impedimento dirimente quando precedit copula carnalis nulla est iuxta communem sententiam probabilem sententiam, etiam si talis copula non explicetur in literis petitionis, probabile tamen est oppositum iuxta eadem sententiam, eadem pagina, columna, prima litera b, c

Dispensatio talis nulla est & subreptitia iuxta determinationem congregationis Cardinalium, ut habetur ibi, eadem pagina, colum. 2. litera b, c

Dispensatio ut valida sit, debent explicari causa impedimenta matrimonii, pagina 539. col. 1. lit. a, & pag. 540. col. 2. litera d col. 2. lit. a, d

Dispensatio ut valida sit est necessarium, quod in ea Apostolice expeditura, pag. 541. col. 2. litera c

Dispensatio, ut valida sit debet in tali dispensatione exprimi causa, si mulier copula fuerit, pag. & col. eadem lit. d, & col. 2. lit. a

Dispensatio, ut sit licita debet esse causa rationabilis ut ibi, pag. col. 2. lit. b

Dispensare potest Summus Pontifex, quod fideles contrahant cum infideli, pag. 518. col. 2. litera

Dispensatio non tollit naturam rei, pag. 610. col. 1. lit. d

Dispensatio non potest Summus Pontifex in per infidelitatem matrimonii rati, & consummati, pag. 743 col. 2. lit. d

Dispensare non potest Summus Pontifex in matrimonio rato, & non consummato, pag. 744 col. 1. lit. b

Dispensare non potest Summus Pontifex in matrimonio rato non consummato, etiam si non habeat rationem Sacramenti, pag. ibidem col. 2. lit. c

Dispensare super indissolubilitatem matrimonii, ut ei in officium uxorare, Deus ut author naturae potest secundum probabiliorem sententiam, licet probabilius sit oppositum, pag. 745 col. 2. lit. d

Dispensatio Dei, propter impotentiam, super indissolubilitatem matrimonii, quando tali impedimento matrimonium dirimente, pag. 752 col. 2. lit. c

Dispensatio datur praeterea impedimento contrahi posse matrimonium, pag. 754 col. 2. litera d

Dispensatio necessaria ad secundum matrimonium quae sunt gradus, pag. col. 2. litera

tera d, & pag. 709. ferè per totam, pagina 65. col. 2. lit. c

Dispositio necessaria ut dignè & fructuosè suscipiatur matrimonium est recta fides & pia intentio ad bona matrimonij finem virtualis, pag. 304. col. 1. lit. b

Discretionem inter contingere an possit fieri propter aliquas causas, pagina 451. columna 1. littera a

Dominus non potest licite ponere servum propter matrimonium contractum contra eius voluntatem, pag. 368. col. 1. lit. b

Dominus non habet potestatem, & dominium supra servum in ordine ad obsequia civilia non tamen in ordine ad officia naturalia, pag. 389. col. 1. lit. c, d

Dominus si vendat servum, qui contraxit matrimonium volente Domino in regione longinqua, ubi non possit exercitium servitij, vel non ita commodè fieri nec ille illud faciat, peccat mortaliter contra iustitiam, pag. 390. col. 2. lit. b, c

Dominus in eodem casu si illum cogit necessitate non peccat secundum probabiliorem sententiam, probabile etiam est oppositum, ibidem lit. c, & d.

Dubium aliud speculativum, aliud practicum, pag. 115. col. 1. linea a

Dubium differt ab opinione, pag. 158. col. 1 linea d

E

ECCLESIA non potest invalidare sacramentum, nisi mutare substantiam & formam sacramenti, pagina 190. columna 1. lit. a, b

Ecclesia & Concil. Trident. de bonis immobilibus matrimonium quæ non sunt accessoria parochiæ & tribui, ita ut nullum sit in conscientia, pagina 191. col. 2. lit. a, b, c

Ecclesia & Concil. non tollunt impedimenta contractui, sed etiam inhabiles reddit ipsas personas, pag. 8. col. eadem, lit. c, d

Ecclesia potest tollere gradus impedientes matrimonium, pag. 303. col. 2. lit. a

Effusio seminis voluntaria extra legitimum vas, gravius peccatum est in coniugato quam in soluto pag. 551. col. 2. lit. d

Effusio seminis extra legitimum vas, aliquando potest esse quod nullum sit peccatum, pag. 554. col. 1. lit. b

Fallacia in causa efficienti etiam indirecta, mortalis est modus intrinsecus necessario adhibitus, pag. 68. columna 2. lit. d

Epicheia, an habeat locum in lege constituta à Concil. Trident. de matrimonio, pag. 208. columna 1. lit. d

Æqualitas est inter virum & uxorem ex natura vinculi matrimonij, pagina 421. col. 1. lit. d

Æquè obligandam est a consanguinitate uxoris sicut à propria, quando intelligatur, pagina 427. col. 2. lit. a

Error consequens ponitur impedimentum matrimonij, pag. 348. col. 1. lit. d

Error paritur impedimentum & non ignorantia consequens naturæ, ibidem, colum. 2. lit. b, & c

Error qui impedit matrimoniam debet esse ab persona qui fuit de essentia matrimonij, pag. 350. col. 2. lit. d

Error in qualitatibus differentia, pagina 351. volum. 2. lit. b, & c

Error personæ, & error conditionis servitutis destruit matrimonium, non vero alia errores, pag. 350 columna 2. lit. d, & pagina seq. columna 1. lit. a

Error personæ vere naturali destruit matrimonium, pag. 352. col. 2. lit. c, d, & pagina 352. colum. 2. lit. b, c

Error qualitatis & fortunæ si pertinet ad finem & formam, non destruit matrimonium vere naturali, pagina 355. & pag. seq. columna 1. lit. a

Error qualitatis vel fortunæ quando refunditur in personam vere naturali, destruit matrimonium, pag. 356. col. 2. lit. a

Error personæ destruit consensum simpliciter, non vero error qualitatis vel fortunæ, quando non redundat in personam, pag. 357. col. 2. lit. c, d

Error servitutis vel servitutis ignorata inter baptizatos irritat matrimonium, pag. 360. col. 2. lit. c

Error servitutis sive servitus ignorata, non annullat matrimonium stando in iure naturali, pag. 361. col. 2. lit. c, d

Error servitutis quod destruat matrimonium inter homines, habet maximum fundamentum in iure naturali, pagina eadem, colum. 2, lit. d

Error servitutis annullat matrimonium quod libere contrahit cum servo, ignorans servitutem, pag. 363. col. 1. lit. c, d

Expressionis eorum condemnatio in Sententia

pacetis & forma sacramenti matrimonij pagina 312. columna 2. lit. b pagina 48. columna 1. lit. c, d

Especiosum matrimonium consistere non posse ratione sponsæ, & matrimonium nunc posse Consilium Tridentinum, nihil eam aliquo ordine ad professionem facientem, pag. 62. col. 2. lit. b, c

Especiosum contrahentium per procuratorem, & in absentia quæ non præcedunt physice loquendo, sunt modo moralium, & hoc satis est ad rationem contractus, & consequenter ad rationem sacramenti, p. 68. col. 2. lit. a, b, c

Especiosum quæ præcedunt physice loquendo, & modo sunt accidentaliter non existentia physice gratiam, sed tantum moraliter, pag. 62. col. 2. lit. a, b

F

Fides est secundum bonum matrimonij pag. 313. col. 2. lit. b

Fides an sit bonum matrimonij non est virtus Theologica, sed potius est pars institiæ secundum quod fides dicitur, secundum quod fuit facta in contractibus promissorum ibid. & lit. c

Fides seu fidelitas in matrimonio exposita non solum non negare debitum alteri conjugi, verum & non commisceri alteri pag. & col. & lit. ead. c

Fides seu fidelitas fuit in matrimonio Beatæ Virginis pag. 314. col. 1. lit. b

Fidelitas matrimonij principalius, & magis proprium est reddere debitum proprio conjugi, quam non commisceri alteno, pagina 314. columna 2. lit. d, & pag. sequenti col. 1. lit. a

Fidelitas matrimonij magis opponitur admisceri alteri quam non reddere debitum proprio conjugi, ac subinde est gravius peccatum. pagina 315. columna secunda, littera b

Fidelitas opponitur adulterium, pag. 315. col. 2. lit. b

Filius si debet contribuere regulariter, & per se loquendo dic illud facere ex voluntate parentum, & si non faciat peccat mortaliter. pagina 187. col. 1. lit. a, & b

Filius illegitimus nullum damnum facere potest taliter, quod subtrahatur, quod non ei debitum. pag. 376. col. 2. lit. b

Filia Regina non potest invita per hoc quod tueatur quod non est dotata, ibidem, eod. pag. col. & lit.

Filia ex de facto concubitu suscepta, inhabilis est & incapax ad succedendum alicui a parentibus aut Cæsare, & iure Regio Hispaniæ ejusque pag. 765. col. 1. litera b, c

Filius ex damnato coitu susceptus potest naturaliter esse ex subtumento Ecclesiæ peccato aut non Regio Hispaniæ, non de tamen mater propter concubitum illum non incurrit penam mortis, vel non suscepere illam ex delicto, vel malefitio pag. 765. col. 1. lit. a

Filius Ignatius qui ex coitu temerario harum legum susceptis aliquid aut indicia sumebat, tenetur illud restituere, ibidem lit. b

Filius illegitimus potest legitimari inquantum dicitur quæ incurrit subtrahitur per legis authoritatem, pag. 765. colum. 1. litera a, & b

Filii ita accipiunt a suis parentibus esse, educationem, institutionem, pagina 6. col. 1. lit. d

Finis seu finalis causa per se matrimonii bonum, vel bona est pag. 300. colum. prima lit. d

Finis per accidens potest esse malus, ibidem, col. 2. lit. a

Finis matrimonii malus an irritet aliquando matrimonium, pagina, & col. eadem littera d

Finis si pravus sit mortalitur in matrimonio contrahendo, peccat mortaliter contrahens, pag. 300. col. 2. lit. c

Forma sacramenti matrimonii an sit de substantia matrimonii, pag. 148. col. 1. lit. c

Forma sit perfecta, & completa in sacramento, pag. 141. col. 2. lit. b

Fornicatio est mortale contra inclinationem naturæ, pag. 7. col. 2. lit. b

Fornicatio an sit causa dirimendi matrimonium, pag. 648. col. 2. lit. b

Fornicatio idem est quod impotentia generandi, pag. 114. col. 1. lit. c, Vide verbo, Impotentia generandi.

Furia si sequatur ad matrimonium an dirimat illud matrimonium, pagina 174. columna 2. littera d

Furia si succedat ad matrimonium, an vitiet illo matrimonium ratione matrimonium subsequens illud sit nullum, ibidem col. 1. lit. a

Furia

Furia si fegnano al matrimonium, cum validum ad petendum fuit permittendi habere vsum matrimonij, pag. 733. colum. 2. litera c. d

G

GRATIA quæ producitur per Sacramentum matrimonij a quoniam differat ea in vtroque coniuge materialiter, & in genere entis, & in ratione gratiæ absolutè tamen in ratione effectus huius Sacramenti formaliter, pag. 91. col. 2. fin. & pag. 92. col. 1. lit. a, b

Gratia aliquando potest dari dormientibus, pag. 76. col. 2. lit. c

Gratia Sacramentalis quomodo cum charitate quam effectu habeat, pag. 81. col. 2. lit. d

Gratia quæ datur in Sacramento matrimonij ad quid ordinetur, & quam familiæ est obiectum ordinis ad remedium concupiscentiæ, pag. 92. col. 1. lit. b

Gratia quæ datur in Sacramento matrimonij habet rationem particularem distinctam ab alijs, pag. 83. col. 1. lit. b, c

Gratia quæ est particularis effectus huius Sacramenti, est gratia per modum vnionis, & continuationis, pag. 84. col. 1. lit. b

Gratia significata in hoc Sacramento matrimonij in plures, & in vnum est pag. 82. col. 2. lit. c. d

Gradus impedientes matrimonium olim extendebant se vsque ad septimum sed modo restrictio facta est vsque ad quartum, gradum pag. 431. col. 2. lit. b. c. d

Gradus illi sunt prohibiti iure ecclesiastico, ibidem eadem pag. col. & lit.

Gradus illi habent matrimonium contrahendi in natura rei vt prohibebantur, ibidem lit. b

H

HABERE plures vxores est contra legem naturæ quodam modo, pagina 694. col. 2. lit. a, & pag. 698. col. 1. lit. d

Habere plures vxores est contra primum matrimonij finem pag. 697. col. 2. lit. c

Habere plures vxores non est ita turpe sicut malum, vt non possit aliquando bene fieri pag. 700. col. 2. lit. a

Habere plures vxores fuisse suis Romanis diuina authoritate eadem pag. col. & lit. & pag. 701. eodem lit. d

Habere plures matres est magis contra legem naturæ, ibid. pag. 693. lit. a, & pagina seq. col. 2. lit. a

Habere plures matres non est ita turpe sicut malum, quia per abſolutam Dei potentiam posset fieri dispensatio super illud, pag. 704. col. 2. lit. a, b

Habere plures vxores non potest esse licitum in lege Euangelica ex dispensatione Pontificis, pag. 711. col. 2. lit. d, & col. 1. lit. a

Habere plures vxores nullo modo est licitum in Euangelica lege, etiam in extrema necessitate, vide in pag. eadem 711. colum. 2. lit. c

Habere plures vxores in vso matrimonij, & in vso fornicationis possit fieri per Dei absolutam potentiam, pag. 712. col. 1. lit. a, & b

Habere concubinam ad finem matrimonij, est contra legem naturæ, pagina 717. col. 1. lit. d

Heres tenetur contra tertium legi qui prohibet translationem dominij in filios spurios præstita fide de reddenda hereditate filio spurio, ne sit verus heres, & quid pag. 735. col. 1. lit. b, & c

I

INCESTVS est impedimentum matrimonij, pag. 138. col. 1. lit. b

Incestus est carnalis copula cum consanguinea propria, vel vxoris, ibid. eadem pag. & col. lit. c

Incestus si committatur cum consanguinea vxoris mortua vxore, impedit ad contrahendum matrimonium pag. eadem col. & col. 2. litera d

Incestus cum propria consanguinea, non impedit matrimonium, ibidem col. 2. lit. a & pag. seq. col. 1. per totam.

Inclinatio naturalis est ad matrimonium, pag. 1. col. 2. lit. b

Inclinatio naturalis, quæ per se est occulta, ex rerum notibus facile deprehenditur, pag. eadem col. lit. c & seq.

Inclinatio naturalis est in homine ad matrimonium, ratione propriæ differentiæ per quã distinguitur ab alijs animalibus, & etiam aliqua modo ratione generis, pag. columna 2. lit. c

Inclinatio naturalis quæ est in homine ad matrimo-

matrimonium, eſt reſoluti per eſſentiã, vel per participationem, ibidem colum. 2 lit. a

Infidelitas naturalis quæ eſt ad matrimoniũ, ſecundum probabiliorem ſententiam eſt in ſingulis hominibus, & non ſolum in tempore creationis & infuſionis animæ pagina 1. col. 2 lit. d & pag. ſeq. lit. b

Infidelitas naturalis quæ eſt ad matrimoniũ ex natura ſua, ordinatur ad matrimonium conſummatum & conſummationem ſpecialiter pag. 8 col. 2 lit. d

Infidelitas naturalis eſt in homine ad ſummum circa finem pag. 28 col. 2 lit. a

Infidelitas ad matrimonium, non eſt contra bonum naturæ, pag. 8 col. 2 lit. c

Infidelitas naturalis in homine, continetur quod aliquid ſit de iure naturali, pag. 8. columna 1. lit. d

In homine fidelitas ut homo eſt, nulla eſt inclinatio naturalis ad nubam, ibidem, col. 2 lit. a

Infideli conuerſo ad fidem nolente vxorem ulterius cohabitare infideli cohabitare pacifice, ſine contumelia creatoris, non potest ille fidelis contrahere cum alia, pag. 408. col. 1. lit. d & columna 2 lit. a

Infidelis ſi velit cohabitare ſine contumelia creatoris potest quidem fidelis diſcedere, ſed diſcedens non potest alteri nubere, pa. 611 col. 2 lit. a

Infidelis ſi non velit cohabitare ſine contumelia creatoris, potest ne fidelis diſcedere copulam per matrimonium eadem, pag. 1. & col.

Infidelis contra ius quod diſſolvitur matrimonium per conuersionem ad fidem, licite potest aliud matrimonium contrahere, ſi nõ ſit ſabiecta principibus Chriſtianis maxime vero ſi habeat iuſtam cauſam, pag. 616 col. 1 lit. d & col. 2 lit. a

Infidelis ſi diſcedat & nolit pacifice cohabitare, matrimonium diſſolvitur quia ſi ſit ſuſceptum ſolemniter religioſum, ſed ſi velit cohabitare pacifice non diſſolvitur per talem profeſſionem, ſed qui profeſſum facit nouebit ſuæ religioſæ & conuer. pagina 612 col. 1 lit. d

Impedimentum ſi ſit inter coniugatos occultum & ignorãti quia debet fieri qui ſit, pag. 417 col. 2 lit. d

Impedimenta matrimonij contrahendi ſummatim, pag. 340 col. 1 lit. d

Impedimenta quæ contra ſunt in duplici differentia, quædam impediunt & dirimunt, quædam vero tantum diriment, pag. 344. colum. 2 lit. a

Impedimenta quæ dirimunt matrimonium poſſunt contingere per potentiam humanam pag. 345 col. 2 lit. a

Impedimenta quæ dirimunt matrimonium reſpectu huius perſonæ, & non reſpectu alterius non dirimunt, pag. 354 colum. 2 lit. a, & b

Impedimenta contrahi ſi ſuperuenerit matrimonio iam contracto, non diſſolvit matrimonium etiam ſi non ſit conſummatum pagina 561 colum. 2 lit. d & pag. ſeq. colum. 1 lit. a

Impotentia ſecundi ſi ſit naturalis & perpetua, & occulta, ita ut non poſſit eſſe aliqua copula eſſicax matrimonium nullum, tam naturale pag. 366 colum. 2 lit. d

Impotentia perpetua ſi non ſit notabilis & perfecta tunc eſt tantum impedimentum matrimonij non dirimens matrimonium tam naturale, licet tamen prohibitum & ſere certum eſt oppoſitum, pag. 367 col. 2 lit. b

Impotentia ſecundi ſi ſit temporalis non impedit nec dirimit matrimonium tam naturale, vel pag. 366 col. 2 lit. d

Impotentia naturalis perpetua quæ diſſolvit matrimonium reperiri poteſt in muliere ſicut in uiro, pag. 368 col. 1 lit. c, & d

Impotentia illa eſt temporalis non perpetua quæ aliquo diuino miraculo, & aliqua peritia corporis poteſt ceſſare, ibidem colum. 2 lit. d

Impotentia ſecundi in muliere, quando poſſit reperiri, & quando tempus admittere malefitium dicitur, & colum. 2 per totum, & pag. ſeq. col. 1 lit. a, b

Impotentia ſecundi quæ eſt ex malefitio ſi ſit perpetua tollit matrimonium, ſi autem non tollit, pag. 370 col. 2 lit. d

Impotentia ſecundi quæ prouenit ex malefitio, differt maxime a frigiditate, ibidem, & pag. ſeq. col. 1 lit. a

Impotentia naturalis ſecundi tollit matrimonium, ſi ſit ſit perpetua, non uero ſi ſuerit temporalis pag. 455. colum. 2 lit. d & pagina ſeq. col. 1 lit. a

Impotentia diuinã non poteſt eſſe perpetuam impedimentum naturale reſpectu vnius perſonæ & non reſpectu alterius pag. 354 col. 1 lit. a

Impe-

Impotentia coeundi est impotentia ad copulam carnalem ibidem lit. d

Impotentia hæc duplex alia perfecta alia imperfecta ibidem col. 2 lit. d

Impotentia coeundi non est idem quod impotentia generandi ibidem col. 2 lit. a

Impotentia coeundi alia naturalis, alteri accidentalis, ibidem, col. 2, lit. b

Impotentia coeundi perfecta & perpetua, tollit contractum matrimonium, sine illa impotentia semper se ex parte viri fuisse fœmina pag. 554. colum. 2. lit. d & pag. 555. col. 1. lit. d

Impotentia naturalis si est temporalis, & est finita, non tollit matrimonium, 556. col. 1. lit. c, d

Impotentia coeundi temporalis, etiam si sit ignorata, secundum probabiliorem sententiam non tollit matrimonium, pag. 557. col. 1. lit. d

Impotentia generandi non tollit matrimonium, pag. 561. col. 1. lit. a

Impotentia coeundi qua quis non potest fœminæ licet polla proximo vel, si per potest tollit matrimonium, pag. 561. col. 2. lit. e

Inseparabilitas matrimonij est de lege naturæ, pag. 142. col. 2. lit. b

Inseparabilitas matrimonij est de jure naturali sicut ratio, pag. 143. colum. 1. lit. a & pag. 144. colum. 2. lit. e

Inseparabilitas consistit matrimonio secundum quod est signum perpetuæ conjunctionis Christi & ecclesiæ, & secundum quod est in efficiens causa, eadem, pag. col. & litera, & lit. d

Inseparabilitatis causa potissima est ratio sacramenti, in cui quasi radice debet consistere, pag. 159. col. 1. lit. d

Inseparabilitas matrimonii inter primos præcepta legis naturæ continetur, pagina 142. colum. 1. lit. d

Intentio pars. quæ non est conditio si fiat pervertit circa substantiam, vel contra substantiam, in volle consensum necessarium ad matrimonium irritat matrimonium, pag. 308. colum. 1. litera a

Intentio quantumvis pervertit, & contraria matrimonio, vel bonis illius si non tollit consensum necessarium ad matrimonium non destruit matrimonium, ibidem, litera c, & d

Intentio mentis quæ per se est occulta, ex verbis nonnisi facile deprehenditur, pag. 1. col. 2. lit. b, c

Intentio Christiani baptizati contrahentis, & potuit intendere rationem contractus, & non rationem sacramenti, sibi sufficiet. pag. 67. col. 1. lit. d & pag. seq. col. 1. lit. a

Intentio quæ sufficit ad ratificandum sacramentum matrimonii, pag. 68. col. 1. lit. c, d

Intentio contrahentium si fuerit dubia illa dubia est interpretanda, & dubia pars sacrificia præcipienda, pag. 164. col. 1. lit. a

Intentio ecclesiæ duplex in traditione sacramentorum, pag. 381. col. 2. lit. b, c

Intentio quantum sit pervertit circa substantiam vel bona matrimonii & non tollit consensum necessarium ad matrimonium non tollit matrimonium, pag. 308. colum. 1. lit. d

Interdictum an sit impedimentum & quomodo sit impedimentum matrimonij, pag. 344. col. 2. & pag. seq. per totam.

Instrumentum absentiam confessi per verba de futuro expressa non facit matrimonium, pagina 211. colum. 2. lit. d, pag. seq. lit. a

Instrumentum absentiam in casu prædicto confirmat præsumptam dispensationem, ibidem, col. 2. lit. e, d, e

Instrumentum tale non fecit, quod postea sponsa sponsa non possit sponsas tali sine ad recipiendum, pag. 213. colum. 2. lit. e

Instrumentum non fecit quod consensus de futuro sit de præsenti, & ita si quis postea sibi in ea contulit matrimonium quia peccet validum est matrimonium, pagina 214. colum. 1. lit. b

Instrumentum in prædicto casu obligat mentem ut consentiat, ibidem, col. 2. lit. c, d

Instrumentum in eodem casu non facit quod ille qui contrahit de præsenti non possit libere uti matrimonio, pag. col. col. 2. lit. e

Ira ad petendum & reddendum debitum necessario cessare ex matrimonio, pagina 673. col. 2. lit. a

Infamia publice honestatis exulare ex sponsalibus de futuro, pag. 413. col. 1. lit. d, pag. 415. col. 2. lit. b

Infamia publice honestatis est quoddam impedimentum dirimens affinitatem, 415. colum. 1. lit. d

Infamia publice honestatis est impedimentum perpetuum, ibidem, pagina octava. & sequens ibidem.

Salu-

Iudicio publico honestatis impedimentum non contrahitur sponsalia de futuro facta: vide pag. 417. col. 1. lit. d

Iudicio publico honestatis impedimento non contrahitur sponsalia quæ nulla fuit propter aliquod canonicum impedimentum, pag. 418. col. 1. lit. c

Iudicio publico honestatis impedimentum non contrahitur ex sponsalibus, quæ nulla fuit propter defectum juridicæ formæ, pag. 418. col. 1. lit. b, c

Iudicio publico honestatis impedimentum non contrahitur ex sponsalibus de futuro conditionatis si suspendatur consensus in futurum, pag. 419. col. 1. lit. b, c

Iudicio publico honestatis impedimentum vel aliquod aliud, an contrahatur per copulam existimatam esse ad matrimonium, & postea non subsistentem, pag. 421. col. 1. lit. a

Iudicio publico honestatis impedimentum primi & secundi matrimonii probat in prima gradu existens Linea, pagina 431. columna 1. lit. c & pag. 474. columna 1. lit. d

Iudicio publico honestatis impedimentum ex matrimonio sponsalibus subsequente, non tamen consummato, eodem, col. 2. lit. a

L

LEX civilis quæ licitum putat quod humanæ menti alium odium occidere, pag. 414. col. 2. lit. d

Lex ista permissiva est, pag. 415. columna 1. lit. b, c

Leges omnes humanæ tam civiles quam canonicæ obligant in conscientia filios illegitimos ante sententiam, pag. 791. col. 1. lit. b, c

Lege nulla humana fieri potest quorum præcepta temporum filios illegitimos necessaria subministrare, pagina 710. columna 2. lit. d

Leges humanæ qui pariter eos qui contrahunt contra solemnitem temporum in fieri & facto, pagina 188. columna 2. lit. a

Linea consanguinitatis computatur pagina 416. col. 1. lit. c

Linea consanguinitatis sunt tres, eadem columna 2. lit. a

Linea est ordinata collectio personarum ex sanguinitate continuatarum diversis gradibus, pagina eadem, & columna 2. lit. B. C.

Linea consanguinitatis & consanguinitatis est eadem, eadem, lit. d

M

MALEFICIUM est signum offendi aut derogatio facta Deo propter quod, ratione cujus homo non habet potestatem operandi, pagina 571. columna 1. litera b

Maleficium etiam si sit peccatum non est licitum petere ab illo ut per maleficium tollat impedimentum, pag. 171. col. 2. lit. d

Maleficium si haberet plures modos ad tollendum maleficium, & inter eos haberet aliquem modum licitum, licet peccato non tollat maleficium illo modo pag. 173. col. 1. lit. b, c

Maleficium si habeat media licita & illicita, si quis velit petere ab illo remedium ibidem lit. c

Maleficium quo remedio tollendum sit pag. eadem col. 2. lit. a

Maritus qui occidit maleficem ad hoc ut sua uxor amplius non peccet, peccat mortaliter. pag. 115. col. 2. lit. a. & col. 1. lit. a

Maritus si deprehendit cum uxore maleficum gradum sententiæ a judice occidat propria uxorem non peccat mortaliter. pag. 826. col. 1. lit. a

Maritus si in episcopum promoveatur, debita uxori copia, teneatur ne religionem profitetur pag. 836. col. 2. lit. a

Maritus si ad ordines sacros promoveatur ex uxoris consensu si uxor velit de continentia suspecta cogitare religionem profiteri eadem pag. & col. lit.

Maritum etiam petit contracta matrimonii potest se tradere alteri in servitutem. pagina. 373. col. 2. lit. c

Maritus in tali casu tenetur reddere debitum uxori nolenti dummodo videat lit. b

Maritus aliquando peccat mortaliter exigendo debitum tradendo se in servitutem pagina. 373. col. 2. lit. b

Maritus si ordinem ordinatione unire sibi potest clericatum & usum clericalem pagina 407. col. 1. lit. a

Matrimonium est honestas naturalis, quia ad ipsum natura naturaliter inclinat. pag. 4. col. 1. lit. d & col. 2. & pag. 89. col. 1. & 2

e Matrimo-

Matrimonium esse de iure naturali opinio colligitur ex hoc quod sit ex inclinatione naturali, pag. 3 col. 2. lit. c

Matrimonium est in præcepto, pag. 11. col. 1. lit. d. & col. 2. per totam, & pagina 13. col. prima, lit. a

Matrimonium est sacramentum, pagina 23. col. 2. lit. c

Matrimonium esse sacramentum non legis, sed certum secundum fidem, pagina 31. columna 1. litera d

Matrimonio convenit ratio sacramenti tantum legis naturæ, pagina 35 columna prima, litera a, & b

Matrimonium infidelium etiam si ad fidem conversorum, & ejusdem baptizatorum, ob illorum sit sacramentum, pag. 37 col. 1. lit. c, & pag. 396 col. 1. lit. b

Matrimonium est nomen equivocum, aliquando accipitur pro contractu matrimonii, aliquando pro vinculo quod subsequitur, pagina 30. columna secunda, litera a, & pagina 115. col. 2. lit. a, & b

Matrimonium formaliter est vinculum quo contrahentes contingunt formaliter, pagina 113. col. 2. lit. b, & c

Matrimonium congruentia nominum, & vocabula dictum, pag. 123. columna secunda, lit. c, & d

Matrimonium triplici distinctione distinctum, pag. 134. col. 2. lit. a

Matrimonium non recte diffinitur per confœderationem, pag. 135. col. 2. lit. d

Matrimonium accipitur pro vinculo est pactio viri & mulieris inter legitimas personas ad individuam vitæ consuetudinem detinendam, pagina 136. columna prima, litera b. & c

Matrimonium formaliter est conjunctio viri & mulieris inter legitimas personas individuam vitæ consuetudinem retinens, pagina 134. columna secunda lit. d. & pag. 138. col. 2. lit. c

Matrimonii rationis est realis sicut relatio obligationis, pagina 137. columna secunda, lit. a

Matrimonium duplicem rationem habet, scilicet contractus naturalis, & sacramenti, pagina prima, columna secunda, lit. d. & pagina 206. col. 1. lit. a

Matrimonium verum est inter infideles, pagina 393. col. 1. lit. a, & b

Matrimonium infidelium non est sacramentum proprie loquendo, pagina 396. col. 2. litera b

Matrimonium potest esse inter infideles cum disparitate, ut inter Mauros & Judæos, pag. 391. col. 1. lit. d. & pag. seq. lit. a

Matrimonium ex ratura sua est indissolubile, pag. 390. col. 1. lit. c, & d

Matrimonium infidelium in aliquo casu dissolvitur, ut si alter infidelium convertatur ad fidem, & alter non velit cohabitare sine contumelia creatoris, pag. 396. col. 1. lit. d

Matrimonium infidelium si convertatur ad fidem, potest habere effectum sacramenti secundum probabiliorem sententiam, pagina 399. col. 1. lit. c, & d

Matrimonium fidelis cum infideli non est initum, & nullum jure naturali saltem opinione, pag. 387. col. 2. lit. c

Matrimonium fidelis cum infideli est initum jure divino secundum opinionem probabiliorem, quamvis oppositum sit probabilius, pag. ead. & col. 1. lit. d

Matrimonium fidelis cum infideli secundum probabiliorem sententiam solum est initum jure humano quod habet maximam similitudinem jure divino, eadem pag. & col. lit. c, & d

Matrimonium fidelis cum infideli prohibitum est jure naturali, & divino, regulariter & communiter, pag. 390. col. 1. lit. d

Matrimonium fidelis cum infideli non est initum, & nullum in omni casu & capite, pag. ead. col. 2. lit. b

Matrimonium in lege veteri non erat prohibitum cum aliquem infidelem, sed cum abjiciebat, & erat initum, pag. 391. & col. 1. lit. a

Matrimonium fidelis cum infideli nunc temporis in omni casu est initum, ead. pagina & col. lit. c

Matrimonium fidelis baptizati cum hæretica, non est initum & nullum ullo jure, pagina 399. col. 1. lit. d

Matrimonium fidelis cum hæretica est illicitum, & peccatum mortale gravissimum, pag. 399. col. 1. lit. b, & c

Matrimonium contractum cum excommunicato validum est, eadem pag. columna, & linea

Matrimonium infidelium institutum est a Deo

Deo et subdere naturæ: matrimonium non fidelium ordinatum est à Deo etiam ad amborum gratiæ, pag. 1 col. 2. lit. b

Matrimonium infidelium inducit vinculum obligationis ad temporalia obsequia: matrimonium vero fidelium gratiam confert & ordinem ad spiritualia officia, ibid. pag. col. & litera

Matrimonium infidelium ordinatur ad propagandam speciem humanam: matrimonium vero fidelium ordinatur ad multiplicandum, & imprimendam naturam prædestinatorum, eadem pag. col. & litera b. in fine.

Matrimonium infidelium non dissolvitur per hoc quod una convertatur ad fidem & malit manere à quæ constituit, pag. 62. col. 1. lit. c, d

Matrimonium compare Apostolorum discipuli non poterat si infidelis pacifice nollet cum fideli cohabitare, pag. 63. columna 2. litera a

Matrimonium non dissolvitur quod vinculum si infidelis velit cohabitare sine contumelia creatoris, quia si aliter contingeret ad fidem, pagina 63. col. 2. lit. d, & columna 2. lit. a

Matrimonium optime dicitur excusari aliquibus bonis quæ habet in se, pagina 30. col. 2. lit. b, & pag. 30 col. 1. lit. a

Matrimonium non est indifferens de se, nec potest in malum talem quod indigeat bono necessario aliquo extrinseco, pagina 31 col. 2. lit. c

Matrimonium, ut habet rationem sacramenti ex Christi institutione est electum ad dignitatem sacramentorum, pag. 341. colum. 2. lit. c

Matrimonium & virginitas non habent contrarietatem inter se secundum aliquos, pag. 8. colum. 1. lit. b, & c, & pagina 11. col. 1. lit. a

Matrimonium & contemplatio non semper habent contrarietatem, pagina &. colum. 2. lit. d

Matrimonium omne inter fideles baptizatos habet rationem contractus & etiam veram rationem sacramenti secundū probabiliorem sententiam, pag. 67. col. 2. lit. a

Matrimonium, quod fit per procuratores inter fideles baptizatos habet veram rationem sacramenti, ibidem eadem, pag. & colum. lit. b

Matrimonium, quod fit per procuratores si non adsit parochus & testes non habet rationem sacramenti, pagina eadem colum. 1. lit. a. usque ante

Matrimonium, quod fit per procuratores si adsit parochus & testes habet veram rationem sacramenti, pag. 68. col. 2. lit. d, & pag. seq. col. 1. lit. a

Matrimonium celebratum in absentia debet poliri veram habere in præsentia secundū opinionem communem, pagina 67. columna 1. lit. a, b

Matrimonium consensuale est institutum in eadem essentia humanitatis, pag. 71. col. 1. lit. b, c

Matrimonium est institutum in officium naturæ in statu innocentiæ, subdens ex eodem, colum. & lit.

Matrimonium post peccatum fuit institutum non solum in obsequium naturæ sed etiam in remedium concupiscentiæ, ibidem lit. c, & d

Matrimonium in lege scripta fuit institutum ad significandum quasdam determinationes personarum, ibid. col. lit. d

Matrimonium in lege gratiæ fuit institutum in ratione sacramenti, ibid. col. lit. d

Matrimonium est immediate institutum à Deo, pag. 73. col. 2. lit. a, & b

Matrimonium in statu innocentiæ fuit institutum in illis verbis, crescite & multiplicamini, ead. pag. & col. 2. lit. b

Matrimonium non est institutum in ratione sacramenti ante legem scriptam, pag. 74. col. 1. lit. 1. lit. a

Matrimonium in ratione sacramenti est institutum in lege nova, pagina 73. columna 1. lit. a, & b

Matrimonium in ratione sacramenti est institutum immediate à Christo, pagina & col. col. lit. c, d

Matrimonium in ratione sacramenti quando fuerit institutum, non est certum secundum fidem, pagina eadem 73. colum. 2. lit. c, d

Matrimonium ex natura sua est indissolubile, pagina 141. colum. 1. lit. d, & columna 2. lit. a, b

Matrimonium si sit coram parocho & testibus tantum clandestinum nullum est pagina 100. col. 2. lit. c, d

Matrimonium est nullum si adsit parochus etiam prohibitus: facta ab ordinario ne

aliquis sacerdos illas despoasse, pag. 203. colum. 1. lit. a, b

Matrimonium valet etiam si alius sacerdos coram, & aliud agente duos tantum se presentes mutuo dent consensum lit. c

Matrimonia si fiant coram parocho & testibus transeuntibus & istos si tamen advertit validum est matrimonium, pag. 208. col. 1. lit. d

Matrimonium factum coram parocho & testibus in nullo casu sit validum post Concil. Trident. tum pag. 208. col. 1. lit. a

Matrimonium quod fieret contrahentibus eis in facie ecclesiæ coram parocho & testibus si forsan posset impedimentum dirimens, adesset dispensatione validum erit, si contrahatur sine parocho & testibus pag. 208. col. 1. lit. d

Matrimonium spirituum coram alium quodcunque matrimonium non validum est si sint coram parocho & testibus. pag. 208. col. 1. lit. d

Matrimonium contractum per recens catechumenum in ultimo conflictu celebratum coram parocho & testibus, si moriatur celebrare potest, alias nequaquam se nullidum, pag. 213. col. 2. lit. d

Matrimonium differri ab illis matrimoniis nullis, pag. 248. col. 2. lit. d

Matrimonium celebratum sub conditione impossibili si nō adsit nemo contrahentium existimans se non esse veram matrimonium pag. 241. col. 2. lit. b

Matrimonium celebratum sub conditione impossibili non semper indicium verum matrimonii, nec adesse potest, ibid. lit. c

Matrimonium celebratum sub conditione necessario futuro in foro externo est validum, pag. 243. col. 2. lit. d

Matrimonium sub tali conditione celebratum in foro conscientiæ nullum est Secundum non sensum quem habuerunt, pagina 243. colum. 2. lit. a

Matrimonium sub tali conditione celebratum, si non conditio est practica in hac causa ad dicendum validum, & quod contrahentes non teneantur se obligare si conditio necessaria sit explicanda, ibid. lit. b

Matrimonium celebratum, inter habentes legitimum & canonicum impedimentum cū conditione, si papa dispensaverit ut dicunt dispensatione fluxus aliqua nova confirmatio sit, verum matrimonium, pag. 245. colum. 2. lit. 3, per totam pag. & multis aliis sequentibus.

Matrimonium contractum inter fidelem non est omnino firmum & ratum, pagina 4. in colum. 2. lit. b

Matrimonium quamvis alias legitimum & consummatum inter infideles dissolvi potest si alter baptismum suscipiat, dicet tamen in sua infidelitate perseveret, pag. 615. colum. 1. lit. a, b

Matrimonium nullum ratione alicujus impedimenti quod ecclesia dispensare solet, ut sanetur in radice, pag. 615. colum. 1. lit. b

Matrimonium non dissolvitur per ullum peccatum quantumvis adulterium nisi per infidelitatem & separationem, pag. 621. col. 1. lit. d

Matrimonium ratum non dissolvitur per aliud consummatum, pagina 63. colum. 1. lit. b, c

Matrimonium non dissolvitur quo ad vinculum per adulterium, licet sit contra & hoc asserere non sunt nisi hæretici, pag. 63. col. 1. lit. d & pag. sequ. col. 2. lit. b.

Matrimonium ex Dei institutione in paradiso, non evangelica lege in ecclesia & unum, pag. 691. col. 2. lit. b

Matrimonium inter unum virum & plures uxores est furtivum & nullum matrimonium, pagina 693. colum. 1. lit. b

Matrimonium inter tertium consummatum est indissolubile ex natura sua, pagina 712. colum. 1. lit. a, & pag. 733. colum. 1. lit. d

Matrimonium inter fideles baptizatos est indissolubile ex lege evangelica pag. 738. colum. prima, litera d, & columna 2. litera a

Matrimonium potest dissolvi à Deo, et in ecclesia autore quoniam ad vinculum

pagina

propter causas supernaturales p. 747. col. 1. lit. a b

Matrimonium dissolui potest à Deo secundam illum rationem propter causas naturales, pag. eadem col. 2. lit. c

Matrimonium nemo alius à Deo potest dissolvere, vt est in officium naturæ, ibidem col. 2. lit. d

Matrimonium secundum est sacramentum, pag. 668. col. 1. lit. d, & pag. seq. lit. a

Matrimonium quando solutum est, quia matrimonium indicans est nullam propter maleficium, & maleficium contrahit cum secunda, si tunc separatus potest ad secundam ut reuertatur redire ad priorem pagina 772. eodem primo lit. a

Matrimonia ex quo, est de effectis matrimonii, pag. 740. col. 1. lit. c

Metus est inflatio, vel fumi periculi causa animi trepidatio, pag. 130. colum. prima, littera d

Metus duplex, alius levis qui cadit in bene constantem, alius grauis qui cadit in constantem, et metus mortis, pagina 230. eodem. 2. littera d

Metus grauis dicitur cadere in virum constantem, ibidem, eadem pagina colum. & littera

Metus qui cadit in virum constantem, non est grauis nisi cum aliquibus conditionibus, pag. 221. col. 1. lit. a, b

Metus cadens in virum constantem debet habere duas conditiones, ibidem per totum.

Metus cadens in virum constantem, non irritat matrimonium iure naturali, vel positiuo si tales metus procedit causa naturali, pag. 224. col. 2. lit. b, c

Metus cadens in virum constantem, si metus ille illatus à causa libera, non irritat matrimonium iure naturali, & positiuo pag. 225. col. pri. lit. A. B. C. D.

Metus cadens in virum constantem illatus à causa libera iniuste, non tamen interpellando constantiam, non irritat matrimonium, ibidem col. 2. lit. d

Metus grauis qui cadit in virum constantem illatus à causa libera iniuste, extorquendo consensum non irritat matrimonium iure diuino in iure naturali, pag. 225. col. 1. lit. c

Metus cadens in virum constantem, quando infertur per iniuriam extorquendo consensum irritat matrimonium iure humano positiuo pag. 227. col. 1. lit. c, d

Metus talis cadens in virum constantem, irritat matrimonium etiam si iuramento confirmetur pag. 233. col. 1. lit. c, d

Metus talis cadens in virum constantem secundum probabiliorem sententiam non irritat matrimonium de facto, pagina 234. col. 1. lit. a, b

Melius est de necessitate huius sacramenti, pag. 739. col. 2. lit. c

N

NVPTIARVM solemnitas quando illicita est, & quando licita, pa. 741. col. 1. lit. a & pag. seq. per totam.

Nuptiæ solemnes quid sit, & quæ includat, ibidem col. 1. lit. c & colum. secunda, per totam.

Nuptiis benedictio quibus fiat ibidem.

Nuptiæ secundæ sunt licitæ. pag. 636. colu. 1. lit. c

Nuptiæ secundæ, an debeant habere benedictionem speciale. pagina 638. colum. 1. littera a

O

ORDO ad copulam carnalem est inter se coniuncti qui matrimonium, seu consensum matrimonialem in eis vnus contrahens, siue in ratione Sacramenti, pagina 83. col. 2. littera d

Ordo sacer differt a voto solemni religionis. pag. 410. col. 2. lit. a

Ordo sacer ex natura sua habet quandam congruentiam, vt impediat matrimonium. pag. 738. col. 2. lit. c

Ordo sacer ex statuto ecclesiæ habet, quod impediat & dirimat matrimonium. pag. 739. col. 2. lit. a, & b

Ordo sacer non impedit, & dirimit matrimonium potest tollum iure diuino ex natura sua pag. eadem col. & lit.

Ordo sacer, quod impedit, & dirimat matrimonium est mutare consuetudinem legi naturali, & euangelicæ, ibid. colum 2. lit. d

Ordo sacer in ecclesia Latina iure humano Ecclesiastico impedit, & dirimit matrimonium pagina 400. colum. 2. lit. d. & pagina seq. col. 1. lit. a

Ordines militares non impediunt nec dirimunt matrimonium, pag. 368. col. 1. lit. d & pag. 4. colum. 2. lit. a

Ordo sacer matrimonio potest superuenire, pag. 490. col. 1. lit. b

Ordine sacro qui ordinatus fuit matrimonio non renato, non conuolato, nec consummato, non potest pag. 490. colum. 2. lit. d

Ordine sacro qui initiatus fuit matrimonio non consummato, quamuis ante receptum ordinem sacrum matrimonium renouauerit, non potest pag. 490. colum. 2. lit. a

Ordinum ordine sacro in vtili esse nequit saltem ab ecclesiastico diuino officio, col. 2. lit. b

Ordinum ordine sacro in vtili esse non potest ad aliquod beneficium ecclesiasticum obtinendum, col. 1. lit. a

Ordinatus ordine sacro post matrimonium initum cum virgine non debet illam sacrificio missæ interesse, pag. 490. colum. 2. lit. b

Ordinatus ordine sacro post matrimonium ratum non consummatum contrahere vxorem non potest, imo ad religionem se facere tenetur, pag. 368. colum. 2. lit. c, & col. 1. lit. d, & pag. 490. colum. 2. lit. c

Ordinatus ordine sacro post matrimonium ratum, non consummatum contrahendo vxore in religione se obligat, pag. 490. colum. 2. lit. c, & pag. seq. per totam.

P

PARTVS septimus vacuum facit secundis legem, col. 2. pag. 372. col. 1. lit. b

Parochus si sit præsens necessitate quantumuis sit ibi per malpraxim nullum est matrimonium, pagina 201. colum. 2. lit. b

Parochus si sit præsens physice, nihilominus eorum qui agebantur valet vel nullum vel nullius momenti matrimonium nullum est nisi affectatio non intelligere ostendam, col. 2. lit. a

Parochus qui debet esse præsens matrimonio est proprius parochus, & non habitualis, pag. 201. col. 2. lit. b

Parochus qui debet esse præsens contrahentibus in tempore interdicto, pag. 372. colum. 2. lit. a

Parochus præsens & se præbens, validum est matrimonium, 368. col. 2. lit. b

parochus proprius nouelius est locus, & ibi per eius matrimonium sic validum ut matrimonium, ibid. lit. d

parochus alius vel simpler. Sanctus etiam si ille presbiter sine licentia non valet matrimonium, pag. 201. col. 2. lit. d

parochus proprius si effet excommunicatus, & suspensus non tolleratus ab ecclesia & sic præsens matrimonio validum est matrimonium, pag. 368. col. 2. lit. b

Parochus proprius, vel in diuinis vel Sanctum Dominici, quando ex consilio aliquis alius possunt concedere licentiam, alteri faciendi, in alia matrimonia, pag. 368. & col. 1. lit. c, d

parochus proprius vel Episcopus si effet excommunicatus, vel suspensus tolleratus ab ecclesia validum effet matrimonium quia ab peccato excusando alium inculpabiliter, col. 1. lit. d

parochus proprius, vel Episcopus si effet excommunicatus non tolleratus licentia effet nulla, & matrimonium nil faciendo effet pessimo nullum esset, ibidem eadem, lit. c

parochus si concedat licentiam sibi formalis matrimonium nullum esset, pagina 201. colum. 2. lit. a

parochus proprius peregrinorum, vel vagantium quando valet contrahere matrimonium quo non sit, pag. 368. col. 1. lit. b

parochus unde possit matrimonium contrahere quando alter ex peregrinis alterius in alia pag. 109. col. 1. lit. c

parvuus & pollens & debens alere filios emittit quem quantumuis lucrum facere contentum, & ad hoc tenemur ante diuinos, pag. 72. colum. 2. lit. a

peccatum potest esse in dormitione, quando præcepta volumus in vigilia, pag. 72. colum. 2. lit. c

perfectio potest ordinari ad id quod imperfectum est non et medium ad finem, sed ut causa ad effectum, pag. 131. colum. 1. lit. d

poligamia est pluralitas simultanea & copulata ex institutione, pag. 109. col. 2. lit. b

poligamia quo iure fit prohibita, pag. 368. & col. 2. lit. a, pag. 372. col. 1. lit. b

Poen-

Peccata occulti eſt potentia ad expoſitionem, pag. 154. col. 1. lit. c & d
Præſentia parochi eſt de neceſſitate matrimonii, pagina 56. columna ſecunda, lit. c. & d. & pag. 62. col. 2. lit. c
Præſentia parochi, & teſtium quæ eſt neceſſaria eſt tantùm, ideſt, modo humano, & non ſufficit præſentia phyſica, pagina 100. col. 1. lit. a. & b
Præceptum eſt de matrimonio, pagina 15. col. 1. lit. a
Præceptum de matrimonio contrahendo eſt affirmativum obligans ſemper non tamen pro ſemper, ibid. col. 2. lit. b
Præceptum de matrimonio poſt ſufficientem propagationem, & multiplicationem generis humani non obligat pro tunc, ibidem lit. d
Præceptum de matrimonio colligitur ex illis verbis, creſcite & multiplicamini, pag. 14. col. 1. lit. b
Præceptum de matrimonio, eſt maxime naturale cum aliis proprietate, pag. 13. col. primo, lit. c & fol. 16. col. 1. lit. b
Præceptum matrimonii eſt naturale ultimo, quod infertur per ultimum conſequentiam talem naturaliter, ead. pag. 16. col. 2. lit. d, & pag. 69. col. 1. lit. a
Præceptum de matrimonio non ſic naturale nec requiritur, nec tamen poteſt, nec revocatum eſt, pag. 18. col. 1. lit. c
Præceptum de matrimonio eſt quod præceptum decalogi redactum, pagina eadem col. ſecunda, lit. c
Præceptum de matrimonio ſecundum probabiliorem ſententiam obligat ſingulos in particulari pag. 21. col. 2. lit. a
Præceptum de matrimonio non obligat religioſos etiã ſi ſint religioſi eſtra ſtatum ſecundum probabiliorem ſententiam, pag. 22. col. 1. lit. d
Præceptum excellentia aliquando obligat per accidens ratione alterius, pagina 383. col. 2. litera c
Præmittenda publicæ denunciationes in Eccleſia in matrimonio abſque irrationabili cauſa eſt peccatum mortale ex genere, pag. 190. col. 2. lit. b
Præmittenda publicæ denunciationes, vbi eſt conſuetudo eſt peccatum mortale in ſubditos, pagina eadem, & columna, litera d
Præmitti poſſunt denunciationes ante contractum matrimonij, quando eſt probabile ſuſpicio, quod matrimonium debet impediri malitioſe, pag. 197. columna prima, litera c
Præſumpti, an poſſint denunciationes authoritate parochi fieri licitè ab alio, ibidem lit. d & col. 2. per totam.
Princeps ſæcularis poteſt legitimos efficere etiam filios ſpurios etiã clericorum quantum ad ſuccedendum hæreditarium, pag. 637. col. 2. lit. b
Procurator qui petit pro alio contrahere matrimonium debet habere aliquas conditiones, pag. 67. col. 1. lit. c & d
Promiſſiones matrimonio poſſunt eſſe ſimul cum juramento, ibid. col. 2. lit. b
Profeſſio religionis non eſt de intentum, ſed magis bonum, pagina 383. col. 2. litera a
Promiſſio matrimonij non cadit ſub præcepto naturali, aut poſitivo, pagina 101. col. 2. litera b
Promiſſio mutua futurarum nuptiarum ſæpe tempore præcedit tempore contractum ipſum matrimonii, pagina eadem & col. lit. c
Promiſſio non habet certam, & determinatam formam verborum, pagina 104. col. 1. litera b
Promiſſiva verba quando habent ſimilitudinem ligaminis in foro exteriori ſubſtituenda ſunt promiſſiva pag. eadem col. 2. lit. b
Promiſſio duplicem poteſt eſſe, videlicet, columna 1. lit. c
Promiſſio ſupponit naturam quando ſit actus intellectus claram tamen a virtute infinitiva, quæ eſt in voluntate, pagina 104. col. 1. lit. d
Promiſſio a Deo ſimplex, ut qui promittit non habet animum promittendi, neque ſecundi promiſſa non habet veram intentionem ſponſalitiorum de futuro, pagina eadem, columna 1. lit. d
Promiſſio cum animo promittendi, & diligendi ſi non unus cum propoſito ſecundi promiſſa verum habet rationem ſponſalitiorum de futuro, ibid. lit. d
Promiſſio illa in qua quis per ignorantiam vere vult promittere non tamen obligatur ſe ipſum non habere veram rationem ſponſalitiorum, pag. 106. col. 2. lit. b, & c
Proles eſt primum bonum matrimonij, pag. col. 2. lit. b
Promiſſio illa in qua quis ſolemniter promiſ-

Ioni eſt certam obligatio velit promittere rem, & nõ obligari ſibi alii vere contrahi poſſibilia de futuro, pagina 107. col. prima, litera a

Promiſſio ſimplex non obligat in ratione promiſſionis, pag. 120. col. 1. lit. d

Promiſſio ſimplex obligat ratione fidelitatis, ibidem.

Probatio in ſecretione contrahentium ſufficit ad legitimandum matrimonium quamvis non ſit in re. pag. 313. col. 1. litera

Probo & ſolo eſt aliquid eſſentialiter in bonis matrimonii, quam Sacramentum pagina 318. columna ſecunda, lit. d. & per totam pag. & col. ſeq.

Puella quæ prę reverentia facit quòd contrahat matrimonium, & pater reſpondet pro ea, vel alias verum exiſtit matrimonium & ſacramentum, pagina 162. columna prima, litera d

Q

QVALITATIS error, ſupra verbo, Error.

R

RATIO ſacramenti unius legis ceſſat in valore matrimonii, cum alio ſacramento, pag. 38. col. 1. litera

Ratio ſacramenti, & ratio contractus in matrimonio ſunt duæ formæ diverſæ in eodem ſubjecto ſimul exiſtentes, & ſupra in eodem poſitæ, pag. 67. col. 2. lit. c

Ratio ſacramenti, & ratio contractus eſſentialis in matrimonio ex Chriſti inſtitutione quodammodo per ſe connexæ, ibid. eadem col. lit. d

Ratio matrimonii duplex, nam habet rationem contractus naturalis, & ſacramenti, pagina 81. columna 1. litera c, & pag. 147. col. 2. lit. d

Ratio poſitiva ſacramenti eſt ſignificare gratiam, pagina 36. columna ſecunda, litera d, & pag. ſeq. lit. a, & b

Ratum quomodo ſit impoſſibile, & quo modo dirimat matrimonium, pagina 343. col. 2. lit. d

Reſpublica Chriſtiana, vel quæcunque alia poteſtas, non poteſt cauſas ſpectantes matrimonii, hæc confeſſio, pagina 148. col. prima, litera c

Reſpublica poteſt transferre dominium aliarum rerum per alios contractus, ſine ſolutione commutationis, pagina 151. col. 1. litera c

Reſpublica poteſt ordinare, ut contrahatur matrimonium quòd expedierit ad bonum reſpublicæ, pag. eod. 151. col. 2. litera

Reſpublica poteſt ordinare ſpecialem, ut ſimpliciter matrimonium pro bono ſpecii, aliquo magis poteria ad principem Reſpublicæ pro bono Reſpublicæ, ibidem, col. pag. & col. lit. d

S

SACERDOS qui aſſiſtit matrimonio non peccat mortaliter etiam ſi ſit in mortali, pag. 82. col. 1. lit. c

Sacramentum matrimonii, ut dignè & fructuoſè ſuſcipiatur neceſſaria eſt recta fides & pia intentio ad hoc matrimonii ſalterius virtualis, pag. 304. col. 1. lit. c

Sacramentum matrimonii eſt inſtrumentum divinæ gratiæ & virtutis, ut alia ſacramenta ex divina bonitate ad eſſe ſupernaturale, & ſpirituale, pag. 30. col. 1. lit. c, & d

Sacramentum unum in matrimonio eſt res poſita extra ſenſibilis intenti conſcenſum, pag. 38. col. 1. lit. d

Sacramentum unum eſt matrimonium, ut dicit unionem contractus, ibidem, eadem pag. & col. lit. a

Sacramentum & res ſimul in matrimonio eſt ſpecialis quæ ſubſequitur ex contractu, pagina 37. col. 2. lit. d, & pagina 39. columna 2. lit. a

Sacramentum matrimonii non habet rationem duplicis ſacramenti, ad omnino unum tantum, pag. 40. columna 2. per totam, & pag. ſeq. col. 2. per totam.

Sacramentum & res ſimul in matrimonio in fidelibus, quando contrahunt ad fidei eſt virtutem ſanctificandi, ut dicatur de novo divina virtute, pag. 42. col. 2. lit. c, & d

Sacramentum matrimonii conſtat ex rebus, & verbis materia, & forma, pagina 47. col. prima, litera b

Sacramentum matrimonii ut habet pro materia propria ipſum contrahentes, ſed ipſi ſunt materia remota, pa. 48. col. 2. lit. b, & c

Sacramentum matrimonii habet pro materia proxima actus contrahentium, & exprefſiones ſenſibiles, pag. 47. col. 2. lit. d. & pag. ſeq. col. 1. litera

Sacramentum matrimonij circa eadem numero personas non potest iterari, pag. 48. colum. 1. lit. d

Sacramentum matrimonij quid formam habeat, pag. 49. col. 1. lit. b & pag. 50. 51. 52. per totum.

Sacramentum matrimonii habet pro materiali ipsa contrahentes, pag. 56. col. 1. lit. d

Sacramentum matrimonii habet suam specificam rationem ex eo quod significat divinum non futurum inter ipsa coniuges quam Deus per gratiam ipsis coniugibus confert, &c. pag. 58. col. 1. lit. c, & d

Sacramentum matrimonii in ratione sacramenti videtur magis infimum gradum in re omnia Sacramenta novæ legis, pag. eo. colum. 1. lit. d

Sacramentum matrimonii habet esse limitatum quandam inter omnia Sacramenta novæ legis in ratione signi (prout videtur) eadem, pag. col. 2. lit. c, d

Sacramentum matrimonii ratione alterius ingalis habet significare perfectam coniunctionem Verbi cum humanitate (hæc tertia ratione, pag. 62. col. 1. lit. c, & d, & pag. 63. col. 2. lit. c, & d

Sacramentum matrimonii sic hoc loquendo non est caro sacra nisi sit religiosa, habet tamen quandam excellentiã in hac ratione pag. 64. col. 1. lit. c

Sacramentum quod sit per procuratorem ad recipiendũ in ipso procuratore, vel in ob ligatione, pag. 70. col. 1. lit. a

Sacramentum pœnitentiæ non potest haberi per procuratorem & in absentia sicut facta matrimonij ligatura, pag. 70. col. 1. lit. d

Sacramentum matrimonii quando fuerit initiatum in lege nova, pag. 73. col. 2. lit. a, & b, & 74. per totam.

Sacramentum matrimonii potest fieri in absentia & per procuratorem, pag. 67. 68. & 69. per totam.

Sacramentum matrimonii confert gratiam, pag. 78. col. 1. lit. d, & pag. 80. col. 2. lit. b

Sacramentum matrimonii habet proprium & peculiarem effectum gratiæ distinctum specie ab omnibus aliis Sacramentis, pag. 83. colum. 1. lit. b

Sacramentum matrimonii habet pro proprio & peculiari effectu gratiam datã coniugibus per modum unionis, & connexionis, pag. 84. colum. 1. lit. b

Sacramentum matrimonii præcedens filiationem gratiam specialem probabiliorem sententiam, 86. col. 2. lit. d

Sacramentum matrimonii est Sacramentum novæ legis Scriptum contradicat Christi cum Ecclesia, pag. 93. col. 1. lit. a

Sacramentum matrimonii est contractus matrimonii nell legislatum subsequens sub forma a Christo instituta, pagina 158. col. 2. lit. b, c

Sacramentum matrimonii essentialiter includit completam primam legislationem intentionem quæ significat matrimonium spirituale Christi cum sponsa sua quæ est ipsa. Et quod ex ratione sua est indissolubile, pag. 714. col. 1. lit. d

Sacramentum matrimonii secundum se non significat essentialiter & sua de unum Christi cum sponsa sua sic quæ indissolubile, pag. 725. col. 1. lit. a, & b

Sacramentum matrimonii secundum quandam perfectionem accidentalem, videlicet, qua ratione consummatum est, significat indissolubilitatem matrimonium coniunctionis Christi cum Ecclesia & cum humanitate, pag. eadem & col. 1. lit. c

Sacramentum est tertium bonum matrimonii & in tale potest accipi hæresim, pagina 726. col. 2. lit. b, & c

Sacramentum in est tertium bonum matrimonii dicit esse collationem gratiæ, dicit & significationem & indissolubilitatem, ibidem, pag. & col. 1. lit. c

Sacramentum est principalius inter bona matrimonii quantum ad significationem, pagina 728. colum. 2. lit. d

Sacramentum non est effectuale in matrimonio, vel N pag. seq. col. 1. per totam.

Sacramenta novæ legis habent causare gratiam per modum naturæ physici, pag. 681. col. 2. lit. a

Sexus fœmineus habet potentiam concipiendi talem quod existens fœtus, validum est matrimonium, etiam si generare non possint, pag. 1063. col. 1. lit. a

Sexus fœmineus non potest nullum consentire matrimonium, pag. eadem. & colum. 1. lit. b, & c

Senium est in potentia ultimum matrimonium pag. 1063. col. 1. lit. a

Senium ignorantia non annullat matrimonium naturale, pag. 1063. col. 1. lit. c, & d

Senium matrimonio superveniens non est causa subtractiva diversi, pag. 1071. col. 1. lit. d

Sexus

Servus habet jus ad contrahendum matrimonium sine consensu Domini, pag. 316. col. 1. lit. d, & col. 2. lit. a, b

Servus non tenetur obedire domino percipienti ab ipso contrahat matrimonium 368. col. 1. lit. e

Servus & volente domino matrimonium contrahere debet praetermittere servitii domini imperantis, & reddere debito viro, ibidem, col. 1. lit. e

Servus si contrahat matrimonium ignorante domino; vel contradicente non tenetur reddere debitum, sed potius domino obedire, ibidem, eadem pagina, & col. lit. e d

Servus potuit contrahere matrimonium sine domini consensu non dato domino vendere servum in regionem longinquam ubi ego potest esse commode cum illo habere, pag 370. col. 2. lit. b

Servus sine voluntate domini non potest religionem ingredi aut ordines suscipere, ibid. eod pag & lit.

Servus ex voluntate domini potest optimo contrahere matrimonium, ibidem vide a pag. & lit.

Servus in eo casu virtualiter, & interpretative habet à domino omnia necessaria ad matrimonium, ibidem eadem pagina, & litera

Servus si contrahat contra voluntatem domini; vel ignorante, validum efficit matrimonium, pag 367. col. 2 litera

Servus potest licite contrahere inscio domino, vel ignorante, pag 371. col. 2. lit. d

Servus non potest petere à domino propter matrimonium contractum contra voluntatem illius, & esset peccatum illud facere pag 372 lit. b

Servus pertinens matrimonio non debet de esse dominus in officijs necessarijs pagina 372. col. 1. lit. a

Servus quid debet facere quando illi necessarios dominus in officijs debitis, & alias vacare deberet, ibid. litera eadem, & b

Servus; vel ancilla contrahendo matrimonium non peccat mortaliter, pagina 372. col. 1. lit. d

Si vnus habet internum consensum, non vero alius, an incurrat excommunicatio, pag. 49 col. 2. b

Significatio quia matrimonium figurat gratiam per eadem ratione est de necessitate huius sacramenti, non tamen qua significat obligationem Verbi cum humanitate, pag. 56. col. 2. e

Sigilli confessionis Sacramentalis nullo modo revelabilem esse in iudicio excusari ad probandum matrimonium, pag. 107. col. 1. lit. c, d

Similitudo mortis in expressione consensus, facit ad existentiam matrimonij, & non reperitur similitudo metaphysica pag. 168. col. 2. lit. a, & d

Sponsus, & sponsa vnaquae talis existentes cum quibuscumque mulieribus, siue fornicando, siue ignorantibus, non possunt contrahere, & si contrahant matrimonium nullum est, ibidem pag. 119. col. 2. b, & c

Sponsus qui non valet exercere debitum coniugale, non est à iudice ad relaxandum data ei fide validitate Edicti pag. 109. col. 2. lit. b, & c

Sponsus tenetur contrahere matrimonium antequam transeat ad religionem si ejus uxor velit, vel non velit sequitur alios sponsa, pagina 114. col. 1. lit. b, & c

Sponsus non tenetur petere debitum contrahere quam ingredi religionem, quando nolle sequitur voluntas alterius sponsa, pagina eadem col. 2. lit. b, & c

Sponsus per sponsalia de futuro non acquirere habilitatem ius super corpus sponsae, talitur quod si specialis petatur, & specialiter consentiat, accedere ad alium efficiatur possibile quamvis oppositum sit probabile. pagina 114. colum. 1. lit. a, b, c, d, & 115. per totam.

Sponsi in foro conscientiae tenentur contrahere, & quantum in se est adimplere fidem, sua sponsalia facta tenere, sua non aliis in casibus quibus iura praecipiunt, pag. 108. col. 2. lit. b

Sponsi sunt compellendi per se, & regulariter loquendo a iudice ecclesiastico, ut adimplent promissa, & contrahant matrimonium, alias inde peccabit contra iustitiam pag. col. & col. lit. d

Sponsi plures permittere inter se, ne contrahant sua sponsalia facere irrita, sua non per accidens tamen extra regulam, & ordinem iuris, pagina 109. colum. prima litera b

Sponsalia sine formarum expressarum praemissio pag. 101. col. 2. lit. d

Sponsalium dictio pag. 89 extrema 101. col. 1. lit. a. b

Sponsalia quæ dicunt ordinem promissionē matrimonii facientia, & quæ non; ejus materia pag. & col. cal. lit. d

Sponsalia cum præcedant matrimonium habent se, ut qualitas incohata respecta substantiæ matrimonii, pag. cal. col. 1. lit. d

Sponsalium diffinitio est optima. pag. 89 g col. 2. lit. c

Sponsalia propriè, & formaliter loquendo figuntur causam matrimonii facere. pag. 101. col. 2. lit. a

Sponsalium & matrimonii magna est differentia pag. 110 col. 2. lit. c

Sponsalia contrahentes si habeant usum rationis sufficientem ad contrahendum sponsalia, & puta 12 annos, 14 septennio, valida sunt & obligant in conscientia. pag. 117. col. 2. lit. b, c

Sponsalia etiò valida quando contrahens habet usum rationis longe ante septennium probabile est licet oppositum sit probabilius. pagina 117. col. 2. lit. a & per totam.

Sponsalia contrahens ante septennium non valide peccat ex genere suo pagina 118. col. 2. lit. a, & b

Sponsalia possunt parentes facere contrahere pro filio, si filii sint parvuli, illamve aliqua causa legitima v. g. pro bono pacis. pagina 119 col. 2. lit. a

Sponsalia contracta a parentibus pro filio parvulo dependent ex conscientia parvuli in utero matris existentis. pag. & col. lit. c

Sponsalia de futuro sunt dissolubilia ex natura sua pag. 121 col. 2. lit. d

Sponsalia de futuro & contracta matrimonium sine dotalitio eadem specie spectant procedunt ab eadem virtute naturæ & ratione. pagina 122 columna 2. lit. a & b

Sponsalia possunt dirimi propter disolutionem vitæ pag. 123 col. 2. lit. b

Sponsalia de futuro non dirimi per ingressum religionis est probabile, licet probabilius oppositum. pag. 124 col. 2. lit. d, & pag. seq. col. 1. lit. a, b

Sponsalia non dirimi per votum simplex castitatis est probabile, probabilius tamen est quod dirimantur. pagina 127. columna 2. lit. a et b

Sponsalia etiam facta dirimuntur per matrimonium subsequens cum alia contracta pagina & col. lit. a, & b

Sponsalia etiam facta dirimuntur propter impotentiam antecedentem affinitatis &c. pagina col. & col. lit. d

Sponsalia dirimuntur propter voluntatem & consensum utriusque contrahentis. pagina col. & col. lit. a, & b

Sponsalia dirimuntur propter fornicationem legitimam antecedentem. Gallicum. evidentius

Sponsalia dirimuntur propter fornicationem alterius sponsi subsequentem

Sponsalia dirimuntur quando alter sponsus vagatur & prodigitur ad certam longinquitatem. pagina col. lit. d

Sponsalia etiam juncta dirimuntur quando facta sunt cum conditione & conditio non adimpletur. pag col. 2. lit. a

Sponsalia dirimuntur propter defectum ratificationis

Sponsalia dirimuntur quando adsunt graves inimicitiæ inter sponsos, vel aliqua pestifera ægritudo contrahenda. Videatur lit. c, & d

Sponsalia dirimuntur propter quamlibet causam de novo superadvenientem sponsalibus quæ si a principio extitisset impediret sponsalia contrahenda. Videatur

Sponsalia si fiat contractus postea est nec ipsa antecedentia judicia ad illa dissolvenda quando est sententia causa dissolutionis pag. col. c. lit. d, & pag. seq. columna 1 lit. a

Sponsalia si fiat publica prohibitio est probatum judicio ad illa dissolvenda, licet non sit mortale. pag. 130 col. 1 lit. a

Sponsalia si facta publica, & cum difficultate est necessarium judicium ad illa dissolvenda. Videatur.

Sponsalia si facta publica causa vera dissolutionis est dubia, fiat in facie, fiat in secreto causa est etiam in foro conscientiæ ad hæc usque quo per sententiam dissolvantur sunt dubium, & dicitur sponsalia. Videatur col. 1 lit. c

Sponsalia si dirimantur & restituantur ex una parte, ex omni parte restituuntur. pag. 132 col. 2 lit. b

Sponsalia de futuro etiam si clandestina, sunt non sunt irrita & nulla post Concilium Tridentinum pagina 132. columna 1 lit. a, b, & c.

Spon-

Sponsalia clandestina licet valida sint, tamen copula carnalis superueniens etiam cum affectu maritali, non efficit verum matrimonium. pag. end & col. 1. lit. b

Sponsalia quæ dissolumtur propter subsequens matrimonium cum alio contractum aut propter ingressum religionis non requirunt sententiam iudicis pro dissolutione ipsis sponsalibus etiam publicata. pag. 130. col. 2. lit. d

Sponsalia contracta inter haereticum legitimum impedimentum hac lege & conditione, si Papa dispensauerit, inualida sint. pagina 268. col. 1. lit. a & b, & per multas paginas sequentes.

Si quis contrahat cum aliqua bona fide putans facere quod sui ordinis, & ignorans quod vinculo matrimonii sit perpetuo, non est verum matrimonium pag. 149. col. antepen. lit. b

Si quis cogit alterum ad matrimonium non intendit illi iniuriã, & tenetur ei ea iniuria restituere. pag. 139. col. 2. lit. a, b.

Si quis falsis promittat aliqui infideli fieturum se velle conuertere ad fidem, talis promissio est valida & habet vigorem rationum iuramentorum, & si alius conuertatur tenetur adimplere promissionem. pag. 151. col. 2. lit. b, & c

Status episcopalis ex natura sua iure diuino euangelico, non impedit & dirimit matrimonium pollea factum. pag. columna 1. lit. b

Status episcopali est maxime conformatum & accommodatum statui in lege euangelica & naturali quod sit matrimonium, pagina col. col. lit. c

Status episcopalis iure humano ecclesiastico impedit & dirimit matrimonium pollea factum. pag. 404. col. 1. lit. a

Status episcopalis ratione ordinis habet impedire & dirimere matrimonium. pag. end & column. 2. lit. b & c

Status episcopalis optima ratione propter sanctam collocationem, non impedit & dirimit matrimonium iure diuino, nec fuit necessaria. pag. & col. col. lit. d

Status episcopali est ei magnum iure publico officium castitatis, & non obedientia propinquis. pag. 405. col. 2. lit. a, b

Summus Pontifex potest dispensare cum eo qui est in sacris ordinibus constitutus, vt contrahat matrimonium. pag. 402. col. 1. lit. a, b

Suscipientes sacramentum matrimonii immortali, peccant mortaliter. pag. 82. col. 1. lit. b

T

TESTES si dicant præcise moraliter, quatenus sint ibi per violentiam, validum est matrimonium. pag. 200. col. 2. lit. d

Testes qui debent esse præsentes matrimonio sine dies vel tres. pag. 105. col. 2. lit. c

Testes quicunque habentes vsum rationis sufficiunt vt validum sit matrimonium si sint præsentes. pag. & col. eadem. lit. d

Tempus determinatum est ad matrimonia inhibenda. pag. 181. col. 1. lit. b

Tempus vt in plurimum est in masculis in quartodecimo anno, & in fœminis in duodecimo, ibidem. ead. pag. col. 2. lit. a, b

Tempus annis sit determinatum a iure quod si accelerator vltra rationis usum non dat potestatis matrimonium contrahendi nec nullam. pag. & col. ead. lit. b, & c

Tria desiderata sunt in ipso matrimonio quæ bonitatem per illa tria bona. pagina 3. col. 2. lit. b

V

VERBA illa Sacerdotis, ego vos coniungo in hoc Sacramento, sunt de necessitate præcepti. pag. 50. col. 2. lit. c & d

Verba Sacerdotis in matrimonio sunt de substantia celebrationis, non tamen de substantia Sacramenti. pag. 57. col. 2. lit. a

Verba Sacerdotis non habent talem vim in Sacramento matrimonii. pag. 42. col. 2. lit. c, d, & 50. per totam.

Verba per quæ contrahit matrimonium, si quis proferat per mentem coactam in vtrum contrahat, non est sacrilegus secundum probabiliorem sententiam. pag. 30. col. 2. lit. d

Verba non sunt necessaria ad essentiam Sacramenti matrimonii, etiam in his qui commode loqui possunt, sed sufficit quod exprimant consensum alio signo euidenti. pag. 36. col. 2. lit. f, & pag. 102. col. 2. lit. b

Verba sunt necessaria de necessitate præcepti ecclesiastici in his qui commode loqui possunt. pag. 28. col. 2. lit. d, & pag. seq. col. 2. lit. a

Verba non sunt ita de necessitate præcepti, vt ibi quis cum posse loqui possit peccet mortaliter si nō velit verba, sed vt plenius mutus vocaliter pagina 182. columna 2. litera b

Verba confessionis, si in voce sit de præsenti, & in scripto de futuro, non est validum matrimonium, pag. 165. col. 1. litera c

Verba si in voce sint de futuro, sed in scripto de præsenti, verum constituunt matrimonium, eadem pag. 164. col. 2. litera b, & pag. seq. col. 1. litera

Verba si in voce sint de præsenti, sed ambiguo in sensu, intendendo illi interiore abstrahentem, & non intendendo sibi obligatio, pagina 165. columna secunda litera d

Verba hæc habebo te in meum virum, nō sufficiunt ad matrimonium, pagina 167. columna 1. litera e, & pagina seq. columna 1. litera a

Vir qui dolo incidit ad fœminam si ex aliqua impotentia temporali non fœminetur, prius non potest nullum esse peccatum, pagina 336. litera d & e.

Vir si dicat fœminæ se non posse consentire, non tamen debet illi credere, pag. 178. col. 2. litera c

Vir debet dare fœminæ, & generatim creditori, vel debitum animo soluendi debet facere diligentiam, & si moraliter esse impedimentum non potest petere nec reddere debemus, si vero mutuum dimisit non tenetur reddere nisi petat, pag. 179. col. 1. litera a, b

Vir ex propria culpa potest votum castitatis dimittere pagina 654. columna 1. litera

Vir & vxor inducuntur ad petita in causa diuortij, inquirenda obligatione ad nupcias, &c pag. 618. col. 2. litera, & pag. 617. col. 1. litera d

Vir post diuortium in hoc casu non potest alteri nubere pag. 618. col. 1. lit. a

Vir & vxor an possint restituere post diuortium factum propter adulterium, pagina 619. columna 2. a, b & 619. columna 1. litera

Vir & vxor in acta matrimonij fare æquales quo ad vtrum ad obligationem reddendi debitum, pag. 683. col. 2. litera d, & pag. seq. col. 2. lit. a

Vir, & vxor non possunt emittere votum contra debitum sine mutuo consensu, pag. 614. col. 2. lit. c. & pag. seq. columna 1. lit. b

Vir vt plurimum peccat emittendo votum de non petendo debitum absque vxoris conscientia, pagina 614. columna prima litera a

Vir, & vxor in conscientia mutuo possunt vouere continentiam absque non petendi, & non reddendi eadem pagina, & col. lit. c

Vir nō potest inde facere vxoris votum de non petendo debitum: vel votum castitatis, vel votum de non reddendo debitum ex ipsius vxoris consensu emisso, pag. 617. col. 1. lit. b

Vir si ordinetur de consensu vxoris vterque primum vitā mutuo ag. 421. col. 1. lit. b, c

Vir si ordinetur consentiente muliere, tenetur mulier continentiam vouere, & si faciat mentiri vitium, de eius conscientia tenetur, ante ordinem religionem ingredi, & in claustra manere, ibidem, col. 1. litera ead. c, & lit. d

Vir si vxor erit innocens, & ea ordinandos facere ordi. recipiendos tenetur reddere debitum petenti, non tamē potest petere, ibid. col. 2. lit. a

Vir si ordinetur contradicente vxore, primum iure petendi debitum, & ita vxor etiā si petat vir, nō tenetur illi reddere, pag. 412. col. 2. lit. a & b

Virum ingredi aliquando ordinatum ad virtutem inferiorem tempore cuius perficiendi, pagina 343. col. 2. litera c

Vinculum matrimonij consummati est ab homine non possibile, & illum authori naturæ subiectum quoad ius ad dissolutionem, pagina 143. col. 1. litera c

Vinculum matrimonij non potest à quacunq; voluntate contrahentium dissolui ead. pag. col. 2. litera

Vinculum matrimonij in quo consistat est ad extra ad fœdus, maioris habet indissolubilitatem, ibidem, lit. d & col. seq. lit. a

Vinculum matrimonij est magis indissolubile ratione significationis, quæ significat coniunctionem Christi cum ecclesia, pag. 145. columna 1. lit. c, & d, & columna per totam.

Votum cælibatus simplex superueniens diriminti sponsalia de futuro, quæ ipsum probabiliter fornicatum pag. 118. col. 1. lit. b. & d

Votum simplex castitatis per metum cadentè in virum constantem minus exurgendo illud validum est in omni iure habet tamè eandem vim dispensationis. pag. 119. col. 1. lit. a

Votum solemne castitatis per talem metū, licet sit validum iure naturæ, nullam tamen vim habet iure positiuo ecclesiastico pag. 84. col. 1. lit. b

Votum solemne religionis non habet virtutem ad dirimendum matrimonium consummatum. pag. 670. col. 1. lit. c

Votum solemne religionis non dirimit matrimonium consummatum per virum pag. 653. col. 1. lit. a

Votum solemne religionis dirimit matrimonium ratum tantum non autem consummatum. pag. 439. col. 1. lit. b

Votum solemne religionis quo ipso dissolvit matrimonium pag. 640. col. 1. lit. d

Votum solemne ordinis & solum dirimit matrimonium ratum non consummatum. pag. 645. col. 1. lit. b

Votum solemne religionis non dirimit matrimonium quod alterò ingressò religionem alter potest dissolvere matrimonium contrahendo. pag. 446. col. 1. lit. b. & c.

Votum simplex de non petendo debitum ab altero cõiuge absque alterius offensa emissum est pag. 634. col. 1. lit. b

Votum simplex de nõ petendo debitum ab uno coniuge sine alterius consensu emissum non est obligatorium. pag. eod. 635. col. 1. lit. c. & col. 1. lit. a

Votum simplex castitatis impedit contrahendum non tamen dirimit contractum. pag. 177. col. 1. lit. d

Votum simplex castitatis dirimit sponsalia de futuro. pag. eod. col. 1. lit. a

Votum castitatis simplex, & votum simplex suscipiendi sacrum ordinem, & votum simplex religionis habent rationem impedimenti dirimentem. pag. eadem col. 1. lit. d

Votum simplex religionis, & votum assumendi sacrum clericale in ratione impedimenti matrimonii, aliquo modo habent eandem rationem, & aliquo modo diuersam. pag. 386. col. 1. litera b

Votum simplex castitatis, religionis, & votum assumendi sacrum clericale non dirimit matrimonium ex natura sua, nec ex iure positiuo antiquo pag. 388. col. 1. lit. c

Votum simplex ex iure humano in aliqua casu dirimit matrimonium. ibidem. col. 1. lit. a. b

Votum solemne impedit contrahendum, & dirimit contractum pag. 1 [illegible] col. 1. lit. c. d

Votum solemne religionis ex natura sua habet quod dirimat matrimonium consummatum. ibi & pag. 393. col. 1. lit. c

Votum solemne sacrorum ordinum non dirimit matrimonium ratum & non consummatum quod antecessit. pag. 403. col. 1. lit. b

Votum solemne religionis quod votens religiõi equitis militaris ordinis, cum quibus non est dispensatum, habens dissolvit matrimonium ratum non consummatum. pag. 644. col. 1. lit. b. c.

Vota consulta de seruanda cæremonia, & alia vota quæ possit dispensare, aut irritare. pag. 482. col. 1. lit. b

Virum adulti matrimonij in peccato mortali, vir est mortale. pag. 82. col. 1. lit. a

Vxor non potest se tradere in seruitutem & ne mariti voluntate. pag. 372. col. 2. lit. d

Vxoricidium ex iusto ecclesiæ impedit matrimonium. pag. 427. col. 1. lit. a

Vxoricidium absque dirimit contractum. eod. pag. & col. lit. b

Vxoricidium in quibus casibus dirimat matrimonium. eod. pag. & col. lit. D. & pag. seq. col. 2. lit. a

FINIS.

TRACTATVS

DE MAGNO SACRAMENTO MATRIMONII,

PER FRATREM PETRVM DE LEDESMA PRAESENTATVM,

SACRAE THEOLOGIAE LECTOREM in Regali Collegio S. Thomæ Abulensis.

TRactaturus ille de Matrimonij Sacramento celebris est & egregius, & in ecclesia Dei maxime necessarius: ut alio enim agitur de magno mysterio Christi Ecclesiæ. Ita enim à Diuo Paulo nominatur ad Ephesios, cum dicit: Sacramentum hoc magnum est: & inter declarandum à nouæ legis ab omnibus catholicis ea imperatur, ut poßit dicentur, & Ecclesiam hoc in sui fidelium frequentissimè sit. Et quidem in superficie leuiora & declia videntur, tamen si intelligantur, difficultatum optimus plenus est: & maximè post Concilium Tridentinum in quo quidem multa mutata sunt circa illud Sacramentum. Quæ ratione Doctores multi in locis dispersis de magno illo Sacramento materiam hanc propter eius maximam necessitatem. De hac materia disputat Magister in 4. Sentent. 2. dist. 26. vbique ad 42. Inclusiue, & ibi Scholastici, præcipuè D. Thomas, D. Bonauentura, Scotus, Durandus, Palud. & Ricardus. Alij verò scribunt

A in tractatibus de matrimonio. Alphonsus de Castro lib. 9. suæ Summæ, folio 281. Martinus de Ledesma in 2. tomo suæ quartæ, à quæst. 42. usq; ad 90. D. Antoninus 3. part. tit. 1. per totum, & tit. 2. cap. 9. & 10. Sanchez, Reginaldus, Azorius, Doctor Nauarr. c. 22. suæ Summæ à num. 1. usque ad num. 87. Victoria in Summa num. 22. per totum. Et in iure Canonico tota habetur de matrimonio, & in multis locis, & titulis Decretalium, præcipuè libro 4. Decretalium, & in Decreto à causa 27. vsq; ad tractatum de pœnitentia. Et præcipuè in Concil. Trident. Sess. 24. vbi multa dicuntur de matrimonio. Vide Magistrum Soriæ in 4. part. 2. disp. 26. per multas distinctiones.

¶ Ad huius materiæ intricatissimæ scripturam fuit, quod aliqui Doctores & ex discipulis D. Thomæ præmittant ordinem illius, & additionibus ad tertiam partem: nobis id non licet præmittere ordine illius in illo loco, quia non D. Tho. disputat de tertia illius materiam maximo cum ordine, & cum multa diuisione, & grauitate, ita ut nihil magis desiderari possit, & ne forte illius ordinem

in Th. Item hanc materiam explicuit à no bis nostra cum diligentia explicata est in generali & in particulari: ita vt ob eam particularem in particulari explicationem. Item aliqui Scholastici citò ex discipulis D. Th. inspicient hanc materiam ab incœpto præmisso verbi gratia matrimonij, & à definitione matrimonij. Cæterùm in omnibus sequuntur ordinem D. Thomæ hoc declarationis in quæst. 44. addiscendi, vbi agit de definitione: qui nondum de definitione nequid nimis. Deinde vero D. Th. declarato definitionem vigore alterius locum matrimonium tractat; quæ persequitur Magister Sententiarum hoc est: ad inquirendum primus quæstionibus de gratia Angelica Deo gratias quæ præcedebat necessaria ad plenitudinem matrimonij. Matrimonium enim inter omnes legis vtriusque sacramenta hoc habet peculiare, & duplicem rationem sanctitatis, alteram naturalem, alteram vero supernaturalem. Et ideo matrimonij contractus quia naturalis meritum remissionis non confert, neque gratiæ augmentum habens simul cum hoc habet rationem sacramenti, mysterium gratiæ significandi & gratiam causandi. Et hæc vltima ratio pertinet ad Theologum agere de matrimonio, quod si agit etiam de naturali contractu hoc habet inquantum elevatum ad esse supernaturale sacramenti, sicut loquimur agit de primis inchoandis, quatenus fuit fundabile. Vnde sic tantum necessarium, quod antequam consideretur de ipso matrimonio christi, oportet discutere de ipso matrimonio, vt est in statu naturæ, & sic facit Divus Thomas in quæstionibus 41. ad 43. inclusive & quæstione 44. agit de ratione sacramenti, quæ requiritur in matrimonio et ex his necessò colligentur perfecta definitio matrimonij. In quæstione verò 45. agit de sponsalibus, quæ est sponsalia sponsalitia quædam, & simul præmittit definitionem ad matrimonium. Illum vero tractatus dividit Divus Thomas in tres partes. In prima parte agit de habitudine matrimonij, & hæc pars incipit à quæstione 41. & terminatur in quæstione 43. In secunda parte agit de impedimentis matrimonij, quæ pars includitur ab ea quæstione 43. In tertia tandem parte agit de consequentia matrimonium, & hæc pars

A continetur ab ea quæstione 65. Incipit prima pars bene statuta & observanda necessarium nobis visum est aliquibus de causis loquendi D. Th. quæstionem, & in suis locis confirmatam.

QVAESTIO XLI.

Additionum. De Sacramento Matrimonij.

POST hoc considerandum est de matrimonio, primo agendum est de eo inquantum est officium naturæ. Secundò, inquantum est sacramentum. Tertiò, inquantum absolutè & secundum se consideratur. Circa primum quæritur quatuor. Primò, vtrùm sit de iure naturali. Secundò, vtrum cadat sub præcepto. Tertiò, vtrum eius actus sit licitus. Quartò, vtrum possit esse meritorius.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum matrimonium sit de iure naturali.

D. Th. 4. dist. 26. q. 1. ar. 1.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd matrimonium non sit naturale: quia id quod naturale est, & naturæ communia omnibus animalibus est communitas sexuum alijs: sed matrimonium non est de iure naturali.

¶ 1. *Præterea, id quod est de iure naturali, inuenitur in omnibus animalibus secundùm quemlibet eorum statum. Sed matrimonium non fuit in quolibet statu hominum: quia sicut dicit Tullius in primo Rhetoricorum*, homines à principio syluestres erant, & inter se nec finem proprium habebant, nec certas inspiciebant in quibus matrimonium esset

Lib. 2. de Inuen. ca prin.

sicut

sit naturale.

¶ 3 Præterea, Naturalia sunt eadem apud omnes: sed non eadem mulier est matrimonium apud omnes: ergo non diversis legibus diversæ mulieres matrimonio copulantur: ergo non est naturale.

¶ 4 Præterea, Illa, sine quibus aliquid subsistere non potest, non videntur esse naturalia: sed natura invenit aliquid sine quo matrimonium esse non potest: ergo matrimonium non est naturale.

SED CONTRA est quod in principio Genesis dicitur quod naturale est mulier sit femina communis: quam nos uxorem appellamus.

¶ Præterea, Philosophus in 8. Ethic. dicit, quod homo magis est naturale animal quam quælibet alia animalia politica: sed homo est magis naturale animal politicum & gregale, et ipse dicit: ergo naturaliter est contingens & ex contingenti fiat matrimonium est naturale.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid dicitur esse naturale, duplicitur. Uno modo, sicut ex principiis naturæ ex necessitate consequitur, ut motus sursum sit naturalis: et sic matrimonium non est naturale, nec aliquid eorum quæ ex libera arbitrii electione proveniunt. Alio modo dicitur naturale ad quod natura inclinat, sed mediante libero arbitrio completur. Alio modo, dicitur naturale ad quod natura inclinat, sed mediante libero arbitrio completur, sicut ? actus virtutum dicuntur naturales: et hoc modo matrimonium est naturale, quia rationis naturalis ad ipsum inclinat dupliciter. Primo quidem ad principale finem, qui est bonum prolis, non enim intendit natura solum generationem prolis, sed traductionem & promotionem ejus ad perfectum statum hominis in quantum homo est, inquantum est animal. Unde secundum Philosophum 9 de animal. & 16 de part. habet omnia, & ipsa non inveniuntur in aliis animalibus, & disciplinam filios suos a patre, & alia non possunt sufficienter determinate ex his quæ naturæ parentes habent, & non ipse, nisi possit aliqua obligatio mutua ad invicem determinata, quæ matrimonium facit. Secundo quantum ad secundarium finem

A matrimonii qui est mutuum obsequium sibi ad invicem præstitum in rebus domesticis impositum. Sicut enim naturalis ratio dictat homines simul cohabitare quia unus alteri est necessarius in multis quæ ad vitam pertinent, ita etiam dictat homo naturalis ex principiis naturalibus existens quod homini viro sit aliqua quæ subjiciatur ad humanam vitam, quædam opera sunt virtutis quæ vir melius quædam mulier: sicut naturale est quod aliquis assistatur mulieri ad quam habet matrimonium, ex qua habet domesticos & filios. Philosophus 8. Ethic. 2. Ethic. c. 7.

B ¶ AD primum ergo dicendum, quod naturale hominis ad aliquid inclinat ut principium. Non enim quælibet inclinatio naturæ a genere, quæ hoc est esse animalium, alicui quod pertinentiam naturæ differentiæ: quia per hoc homines a gratia removerentur, quod naturalis inclinatio est prudentiæ, alias non esset virtus gratia naturæ generis, quia virtus moralis in omnibus animalibus non invenitur. Eodem modo in omnibus sexus virtus naturalis non inclinat eodem modo in omnibus sexibus secundum quod varietur: cum igitur ad matrimonium ex virtute inclinatio naturalis habet ex parte differentiæ quantum ad virtutem secundum aliquid ad virtutem primum, inclinat ex parte generis. Unde dicit quod filium procreare bonum est communis animalibus. tamen ad hoc non inclinatur eodem modo in omnibus: quia quædam animalia statim quam filii nati fuerint possunt sufficienter sibi victum quærere, nec ad quem sufficientiam major sollicitudo, & in his non est aliqua mutua ad invicem de terminatio in illis, nec quærit filius ad patrem nisi: sed ad parentes, nutritionis aliqua determinatio quæ ad utrumque simul pertinet in aliis quibusdam parentes ad filium, quia indiget ex diuturna parte nisi: ad mutuum tempus, ita maxime determinatio masculi ad feminam ad quam est naturalis generis inclinat.

C ¶ AD secundum dicendum, quod matrimonium non est quæsitum ad aliquem finem particularem accipiendo principium proximum alicujus generis, sicut aliquis generis

1. Ethic. c. 7.

2. Ethic. c. 7.

1. Ethic. c. 2.

2. Ethic. c. 7.

8. Ethic. c. 12. & 16. de part. anim.

8. Ethic. c. 12.

9. de anim. c. 1. & 16. de part. anim.

11. Ethic. c. 1. & 2. de part. anim.

bus est dubitandum, quia non in omnibus, et dicimus: ad ea solum bus est ad quæ natura alis rationalibus non autem est actus animalis sua hoc: quia à principio humani generis fuerit singularis recitum fuisse cæteris etc.

¶ Ad D. tertium dicendum, quòd secundū Philosophum in 3. Ethicorum, Natura humana non est una in omnibus sicut duorum, et idem dicitur esse id quod est ente naturali secundū diversos status et conditiones humanæ quia ea quæ non sunt diversificant naturam secundū diversos status et conditiones humanæ, non pertinent ad naturam speciei.

¶ Ad D. quartum dicendum, quòd natura animalis tantùm intendit esse in prole, sed etiam perfectionem, ad quam exigitur matrimonium: et ex dictis patet.

SVMMA ARTICVLI.

DIVVS Thomas in hoc articulo incipit explicare id quod naturale est in matrimonio, videlicet, inclinationem contrahendi, quæ in illo reperitur, & ante omnia intelligit principium, & radicem huius contractus. & ita quærit an matrimonium sit ex iure naturali & ex inclinatione naturæ, vbi disputatio est de matrimonio in ratione electionis naturalis, nō in ratione sacramenti, non in ratione sacramenti ex merito supernaturali, tenuit quidam dicens: non potest esse naturalis inclinatio ad matrimonium in ratione sacramenti: nam repugnat naturalis inclinationis naturalis dicere esse. Explicat vero D. Thomas duas difficultates per aliquas conclusiones, supposito tamen fundamento, videlicet, quòd aliqua est naturale dupliciter. Primo modo sicut aliquid necessario existens in principiis naturæ, ut motus lapidis deorsum, & motus ignis sursum. Secundo modo dicitur aliquid naturale, quia est ex inclinatione naturæ, quamvis completur per liberum arbitrium, et dicuntur virtutes naturales hominis. Quo posito sit conclusio, est

¶ Prima conclusio articuli. Matrimonium ad id bonum naturale, quod est primum finis naturæ accidentis prosequitur, requiritur complacentia in voluntate hominis.

¶ Secunda conclusio. Matrimonium est bonum naturale, quia ad quem naturaliter naturæ inclinat. Et in hac conclusione vitatur & explicatur ab quodlet D. Thomas ad

A quæstionem articuli, dicens, quòd matrimonium secundum naturalem quam habet in diversis naturis.

¶ In solutione ad primū D. Thomas adhuc explicat magis quomodo matrimonium sit ex inclinatione naturæ hominis, & contra duas conclusiones.

¶ Prima conclusio est, quòd matrimonium quæ est in homine ad matrimonium est ex naturali, inquirum est homo ratione differentiæ & ex rationali est. Et quo infert D. Thomas quòd hæc inclinatio naturalis secundum duas naturas reperiatur in aliis animalibus, cum in alio animalibus non reperiatur vllius differentiæ hominis.

B ¶ Secunda conclusio. Inclinatio ad matrimonium in hominibus est ens aliqua modo naturalis ex parte generis. Vide rationes D. Thomæ in hac solutione.

¶ In solutione ad tertium adducit Angelicum Doctorem, qui sunt debent naturali diversificantia secundum diversos status & conditiones hominum, & ratio D. Thomæ est, quia natura humana nō est omnino naturabilis, sicut diximus, quòd explicabitur amplius infra, & hoc est adducendum ratione ad ea quæ dicuntur in sequentibus. Hac supposita explicatione litteræ, D. Thomæ, facile dubia in hac articulo.

C EST primū dubium, an matrimonium sit ex inclinatione naturæ. Et à parte negativa arguitur primo. Hæc inclinatio nō reperitur in omnibus hominibus, ergo non est naturalis, consequentia est bona; nam cū natura eadem sit in omnibus hominibus, si inclinatio esset naturalis; in omnibus hominib. reperiretur. Antecedēs est probatum, nam ad conservationem speciei humanæ & ad perfectam educationem illius, nō est necessarium, quòd omnes homines contrahant matrimonium, et constat, ergo non est inclinatio ad matrimonium in omnibus. Probatur consequentia, nam naturalis inclinatio ad necessaria, cum non desit in aliquibus.

D ¶ Secūdo arguitur: Si matrimonium est ex inclinatione naturæ sequitur quòd virginitas & castitas sint contra inclinationem naturæ, et falsum sequitur, quòd habere virginem nō sit peccatum, antecedens est falsum, nam hæc virginem, ergo illud, ex quo sequitur. Minor probatur: Nam certum est in eodem, q̄ virginitas & castitas pertinent

mēt ad finem perfectionis & habere materiam rationē boni. Sequela probatur. Nā vigilias & cultum sive cetera inclinationem naturalē, quæ est in homine ad unum finem, ergo habere rationem mali, id enim quod est *contra* inclinationem naturalē, malum est, nam inclinatio naturalis est ad bonum, ut sic à Deo, & ita D. Tho. 1. 2. quæst. 6. art. 5. probat, & occidere serpentes & interficere iudæos, quoniam sit contra inclinationem naturalem.

¶ Tertio arguitur. Nam ex hac ratione sit naturalis inclinatio ad matrimonium, sequitur q̄ dentur duæ inclinationes naturales in homine contrariæ, consequens autem est falsum, ergo & illud ex quo sequitur. Minor est manifesta: nam cum inclinationes naturales sint à Deo, & bonæ, nō possunt esse contrariæ & repugnantes. Sequela probatur. Nam in homine est naturalis inclinatio ad vitandum pœnam, hæc autē inclinationem cōtrariatur inclinatio ad cōtrahendam matrimonium, ergo Minor p̄ bata. Nam ut dicit D. Paulus Ephesiorū. propter vocem relinquet homo patrē & matrē. ¶ Quod si quis dicat, quod nō sint contrariæ istæ inclinationes, quoniam una est à natura universali, scilicet inclinatio ad conservandum naturam, alia vero est à natura particulari, scilicet inclinatio ad se conservandum patrem, & quod hoc nō sit inconveniens. & est simile in æqua, quæ habet naturalem inclinationem ad deferendum à natura particulari, habet etiam aliā deorsū inclinationē à natura universali. Cōtra, nam inclinatio ad conservationem patrum est etiam à natura universali, sunt inclinatio ad conservationem Dei, nam parentes simul cum Deo concurrunt ad productionem filiorum ut habeant esse.

¶ Quarto. In homine est naturalis inclinatio ad exemplationem scientiarum, ut vult Arist. in principio Meth. omnis homo natus naturaliter scire desiderat, ergo nō est in homine naturalis inclinatio ad matrimonium. Probatur consequentia. Nam ut dicit D. Thomas eadem scientia, matrimonialis ex natura sua est impedimentum contemplationis, & ita ab Aristot. Ethicorum Theophrastus dissuadit, quod homini sapienti non magis deliberandum videtur.

¶ Quinto arguitur. Si in homine est naturalis inclinatio ad matrimonium, sequitur q̄ in homine post diē iudicii maneat talis inclinatio, consequens autem est falsum, ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nā post diem iudicii erit eadē natura, ergo eadem inclinatio naturalis, nam inclinatio naturalis sequitur naturā. Minor vero probatur. Nā alias homo post diē iudicii esset violentus, nam præter rationē homo nec habet nec debet.

¶ Sexto arguitur. Quia dicunt Sancti in libris suis, quod generatio prolis & illius educationis secundum esse naturale sufficit, quod vir & femina contrahant amicitiam & faciant pactum cohabitandi simul toto tempore, quod est necessarium ad hoc multitudinabile virtualem unionem, & sapiendo nō est naturalis inclinatio ad illud.

IN oppositum est doctrina D. Tho. in hoc articulo ad cuius expositionē est.

¶ Primo concludo. Matrimonium in homine habet ex inclinatione naturæ, itaque una talis inclinatio est ad matrimonium in natura humana. Antequam istam conclusionē probem, aliqua præmitenda sunt.

¶ Primū notandū est, q̄ naturalis intentio & inclinatio quæ per se est occulta, ex aliquibus notis facile deprehenditur, eorum naturales motus nihil aliud sunt, quā impressiones quædam primi agentis, sunt etiam certa argumenta inditiorum, & ita ex motu gravium & levium certissime cognoscimus hanc unam inclinationem vel aliam à sapientissima providentia ferentis. A per hæc modum inclinationē naturalem ad matrimonium cognoscere possumus considerando illa ex quibus est, quod sicut homo naturaliter diligit ipsum & suam conservationem, ita etiam naturaliter diligit bonum speciei, q̄ est excellentius diligere etiam conservationem illius, & in natura duplex res dicit inclinationem, alteram dicit ad fundandam esse rem, quoniam hoc modo necessaria est ad individui conservationem, alteram vero dicit ad generationem, quoniam hæc actio ordinata est ad multiplicationem speciei & conservationem illius: hanc autem secundā inclinationem habet homo, nam homo naturaliter diligit bonum speciei, quod est, quia bonum speciei est divinius, nobilius & excellentius, & hac ratione D. Tho. 1. 2. quæst. 6. art. 5. docet, quod magis

A Ad Epicu.

B

C

D

rationi inclinatione tendit in dilectionem A
Dei, quam in dilectionem proximi; quamvis
Deus sit bonum existentiae & ipsa
naturali inclinatione tendat in unum
propter bonum universi, quam in diligendo
deodum propter bonum proximi. Hoc
fit, quod natura hominis operationibus
appetitus dilectionem, non ut bonum pro-
prie dilectionem, sed ut illo realiter
illorum operationum quia aliquid deputa-
to proprio, & maxime dilectionem appe-
tunt operativi, per quam conservatur spe-
cies, quae est signum maxime inclinationis.
Vide in secundo probabilem in quibus con- B
servatur species in uno individuo inferio-
ribus, non est naturalis inclinatio ad tales
operationes.

¶ Secundo est advertendum, quod in ani-
malibus ad generationem non sufficit: eorum
individuum, & ita natura peccaret duplex
principium, mares, & feminas, aliud autem
non pollicetur. Producit enim in specie hu-
mana virum & feminam, & quidam Aristo-
tel. 2 de generatione cap. 4. & libro 4. ca-
dicat, feminam esse aliquid occidentem
& deficientem naturae, illud quidem non
ratione objecti intelligitur, quatenus est
in ratione particulari, agens enim pura
naturalis semper intendit id, quod perfectius
est, ut vero aliquid perfectius est in specie
humana pulchritudine tamen natura propter
hanc speciem intendit feminam, ut patet in
principium passivum generationis. Vide
Genes. Genes. cap. 1. & 2. dicitur, quod Deus creavit
1. & 2. virum & feminam, & declarans illic
haec dicens, Crescite & multiplicamini in
quo significatur, quod vir & femina proli
dicitur a Deo ad generationem, tanquam
ad finem.

¶ Tertio secundum, quod unus natura
non solum intendit producere salutationem
hominis, sed etiam producere hominem fe-
cundum esse rationale, & secundum eandem
hominis naturam enim natura intendit pro-
ducere opera perfecta, & deducere illa usque
ad finem perfectionis, semper enim dat formam
dat omnia ad quae ordinata ad formam: proles
vero humana, per errores sui majoris nascitur
& magis indiget alimento secundum, ut dicit
D. Thomas hic, & constat experientia, ergo filij
hominum magis debent suis parentibus, ut
dicit Aristot. Ethicorum 4. Vita enim accepta
ab illis solum est, educationi, instructio-

nem. Ignem contingentiae vir & femina, D
primo ad duodecim esse, ad quod non sufficit
unum individuum. Secundo contingentem
ad educationem, ad quod non sufficit sola
femina, quoniam multa necessaria sunt ad
vitae conservationem, quae per solas ligni-
num gerentes pollent. Tertio contingentem
ad instructionem vitae secundum esse ratio-
nale, ad quod non sufficiunt sola femina, nam
respiritum virum intelligendi & ut contingit
diligere ad reperiendum in communitate vivere.
Videns contingentem ad omnia objectiones
tuae virum & feminam in domicilio.

¶ His positis, probatur prima conclusio.
Nam Aristot. Ethic. 8. & primo Oecono-
micorum cap. 3. dicit, quod homo magis est
animal conjugale quam politicum, & quod
prima societas, est societas domestica, & co-
natalis, a qua omnes societates derivantur,
id est, quod homo habet naturalem in-
clinationem ad societatem & vitam politi-
cam & civilem & ad cohabitationem mul-
tum & varium, & hae ratione homo dicitur
animal politicum, ergo multo magis homo
naturaliter inclinatur ad hanc unionem
illam & conjugalem, quae est melior
& perfectior societas.

¶ Secundo probatur conclusio. Nam Vl- Lege 1.
pianus in principio Digestorum lege 1. ti- tit. de iu
de iustitia & iure, proprie dicit, quod con- stit. & iu
junctio viri & feminae (quam nos matrimo- re.
nium appellamus) sit ius naturale, ac fabris de
est secundum inclinationem naturae. Et D.
Isidorus lib. 1. Etymologiarum cap. 4. (& refer-
tur dict. 1. cap. ius naturale) expresse dicit, Cap. ius
quod ius naturale est, quod commune est naturale.
omnibus nationibus, ut conjunctio viri & femi-
nae, ergo manifestum est ex inclinatione
naturali.

¶ Tertio probatur conclusio. Homo hoc
naturale inclinationem ad vitam politicam &
civilem, ut dicit Aristot. Ethicorum 1. unic-
cuique inest pars boni alterius, & notum est,
quia non indigent auxilio alterius, & hae, quae
sunt necessaria ad mere conservationem, sed
in his, quae sunt necessaria ad vitae delectabi-
lionem, quando competens sola una, quae
est sola femina, ergo homo naturaliter ha-
bet inclinationem ad unionem conjugalem.

¶ Quarto probatur conclusio. Natura in
tendit multiplicare speciem & illa conservare,
non solum in esse naturali, sed in esse
rationali, ut dictum in secundum; sed ad
hoc

hoc nolit neceſſariò eſt matrimonium, ergo A
matrimonium eſt ex inclinatione naturæ. Pro
batur conſequentia. Nã quando eſt naturalis
inclinatio ad finem, eſt etiã naturalis in-
clinatio ad media, præcipuè illud medium
habet proportionem cum aſſequutione finis.
Minor vera probatur. Nam quòd ſit ſor
matrimonium & copula ſimilitudo poſſit ſpecies
multiplicari & obſeruari in eſſe naturali ſub
forma in eſſe naturali, vt dicit D. Thomas
hoc attribuo ad vitium. Confirmatur argu-
mentũ. Nã ex naturalitate finis, colligitur à
potiori naturalitas medij, quia ſe habens
finem quod habet ſe ipſo finis, vt dicit Arist.
2. Phyſicor. ſed bonum matrimonij eſt ma
gnum naturale, ergo etiam ipſum matrimo
nium quod eſt medium neceſſarium ad ha-
bendum finem eſt naturale.

¶ Quarta probatur concluſio. Homo natu
raliter inclinatur ad proprij ſpecimen ſpecialis &
ad ſeruandum illũ, quod eſt medio ne-
ceſſario ad illum, ergo homo naturaliter vult
esse ad matrimonium quod eſt medium ne
ceſſarium ad ſpecimen ſpecialis Probatur
conſequentia. Nã ex hoc ſolo datur
in brutis, homo magis inclinatur ad
bonũ ſpeciei, quod eſt naturalius, quam B
ad bonum individui, quod eſt particulare.

¶ Secunda concluſio. In homine eſt na-
turalis inclinatio ad unitatem naturæ
propriæ differentiæ, per quã diſtinguitur ab
alijs animalibus, & etiã aliqua ratio-
ne pertinet. Hæc concluſio ponitur ad ex-
cludendum præcedentem concluſionem, & ad
declarandũ magis in particulari, quomodo
matrimonium ſit ex inclinatione naturæ, &
hæc concluſio duas habet partes

¶ Prima pars probatur primo ex doctri-
na D. Thomæ hoc articulo primũ. Vbi docet,
q matrimonium eſt naturale homini, quia ad C
illud inclinat natura, ſed rationale medium
ſe habens ad finem, quia eſt medium ne-
ceſſarium ad ſpecimen ſpecialem. Probatur conſequentia. Nã eo modo, quo eſt
naturalis inclinatio ad finem, eſt et natura-
lis inclinatio ad media, quæ habent neceſſa-
riam connexionem cum fine.

¶ Ex hac parte concluſionis ſequitur, q in
clinatio naturalis, quæ eſt in homine ad ma
trimonij, eſt rationalis, per eſſentiã vel per
participationem, ſicut naturalis inclinatio,
quæ eſt in homine ad actum rationalitatis
eſt, cum ſit inclinatio eſt naturalis homini
naturæ propriæ differentiæ, per quã eſt ra-
tionalis & diſtinctus à cæteris animalibus.
¶ Secunda pars huius concluſionis expli
catur à D. Thomã in hoc articulo in ſolutione
ad primum argumentum. Nam ibidẽ pro-
ceſſus eſt quòd ſicut homo naturaliter inclinatur ad actum rationalitatis, ita naturaliter inclinatur ad illum actum, qui eſt ratio-
nalis ſecundum ſpecialem rationem, quæ eſt
ratio ſpecialis humanæ naturæ, & ſic ſe habet
ratio ad matrimonium, quia eſt ratio-
nale medium ad finem naturalem.

¶ Ex hac concluſione ſequitur, q in
clinatio naturalis, quæ eſt in homine ad ma
trimonij, eſt rationalis, per eſſentiã vel per
participationem, ſicut naturalis inclinatio,
quæ eſt in homine ad actum rationalitatis
eſt, cum ſit inclinatio eſt naturalis homini
naturæ propriæ differentiæ, per quã eſt ra-
tionalis & diſtinctus à cæteris animalibus.
¶ Secunda pars huius concluſionis expli
catur à D. Thomã in hoc articulo in ſolutione
ad primum argumentum. Nam ibidẽ pro-
ceſſus eſt quòd ſicut homo naturaliter inclinatur ad actum rationalitatis, ita naturaliter inclinatur ad illum actum, qui eſt ra-
tionalis ſecundum ſpecialem rationem, quæ eſt
ratio ſpecialis humanæ naturæ, & ſic ſe habet
ratio ad matrimonium, quia eſt ratio-
nale medium ad finem naturalem.

¶ Ex hac concluſione ſequitur, q in
clinatio naturalis, quæ eſt in homine ad ma
trimonij, eſt rationalis, per eſſentiã vel per
participationem, ſicut naturalis inclinatio,
quæ eſt in homine ad actum rationalitatis
eſt, cum ſit inclinatio eſt naturalis homini
naturæ propriæ differentiæ, per quã eſt ra-
tionalis & diſtinctus à cæteris animalibus.
¶ Secunda pars huius concluſionis expli
catur à D. Thomã in hoc articulo in ſolutione
ad primum argumentum. Nam ibidẽ pro-
ceſſus eſt quòd ſicut homo naturaliter inclinatur ad actum rationalitatis, ita naturaliter inclinatur ad illum actum, qui eſt ra-
tionalis ſecundum ſpecialem rationem, quæ eſt
ratio ſpecialis humanæ naturæ, & ſic ſe habet
ratio ad matrimonium, quia eſt ratio-
nale medium ad finem naturalem.

¶ Ex hac concluſione ſequitur, q in
clinatio naturalis, quæ eſt in homine ad ma
trimonij, eſt rationalis, per eſſentiã vel per
participationem, ſicut naturalis inclinatio,
quæ eſt in homine ad actum rationalitatis
eſt, cum ſit inclinatio eſt naturalis homini
naturæ propriæ differentiæ, per quã eſt ra-
tionalis & diſtinctus à cæteris animalibus.
¶ Secunda pars huius concluſionis expli
catur à D. Thomã in hoc articulo in ſolutione
ad primum argumentum. Nam ibidẽ pro-
ceſſus eſt quòd ſicut homo naturaliter inclinatur ad actum rationalitatis, ita naturaliter inclinatur ad illum actum, qui eſt ra-
tionalis ſecundum ſpecialem rationem, quæ eſt
ratio ſpecialis humanæ naturæ, & ſic ſe habet
ratio ad matrimonium, quia eſt ratio-
nale medium ad finem naturalem.

¶ Ex hac concluſione ſequitur, q in
clinatio naturalis, quæ eſt in homine ad ma
trimonij, eſt rationalis, per eſſentiã vel per
participationem, ſicut naturalis inclinatio,
quæ eſt in homine ad actum rationalitatis
eſt, cum ſit inclinatio eſt naturalis homini
naturæ propriæ differentiæ, per quã eſt ra-
tionalis & diſtinctus à cæteris animalibus.
¶ Secunda pars huius concluſionis expli
catur à D. Thomã in hoc articulo in ſolutione
ad primum argumentum. Nam ibidẽ pro-
ceſſus eſt quòd ſicut homo naturaliter inclinatur ad actum rationalitatis, ita naturaliter inclinatur ad illum actum, qui eſt ra-
tionalis ſecundum ſpecialem rationem, quæ eſt
ratio ſpecialis humanæ naturæ, & ſic ſe habet
ratio ad matrimonium, quia eſt ratio-
nale medium ad finem naturalem.

¶ Ex hac concluſione ſequitur, q in
clinatio naturalis, quæ eſt in homine ad ma
trimonij, eſt rationalis, per eſſentiã vel per
participationem, ſicut naturalis inclinatio,
quæ eſt in homine ad actum rationalitatis
eſt, cum ſit inclinatio eſt naturalis homini
naturæ propriæ differentiæ, per quã eſt ra-
tionalis & diſtinctus à cæteris animalibus.
¶ Secunda pars huius concluſionis expli
catur à D. Thomã in hoc articulo in ſolutione
ad primum argumentum. Nam ibidẽ pro-
ceſſus eſt quòd ſicut homo naturaliter inclinatur ad actum rationalitatis, ita naturaliter inclinatur ad illum actum, qui eſt ra-
tionalis ſecundum ſpecialem rationem, quæ eſt
ratio ſpecialis humanæ naturæ, & ſic ſe habet
ratio ad matrimonium, quia eſt ratio-
nale medium ad finem naturalem.

Et hoc videtur etiam diffonare specifici bo
ni valuerit, ne excessus huius indinatio-
nis possit impedire propter aliud bonum
aut præsertim quando hæc inclinatio est ra-
tionalis debet cedere in actum mediante libe
ro arbitrio, & ita non inde sequi necessitá
ad conservationem speciei, ille inclinatio
naturalis existit in actibus humanis
bonis, ad debet cedere. Sic quoque simile in
omnibus hominibus est naturalis inclina-
tio ad defendendá respublicam vicesque,
tamen si aliq; defendit respublicam nó est
necessarium, q; inclinatio naturalis sepe in
me repetitum esset in actum, non difficili
ter in actu proponitur. ¶ Ad secundum ar
gumentum aliqui patres docuerunt ma
trimonium & virginitatem non habere contra
rietatem inter se, nec posse esse simul in
eodem subiecto, vt patet in beata virgine,
in qua simul fuit matrimonium & virgini-
tas: nec inclinatio ad matrimonium & in-
clinatio ad virginitatem non habent contra-
rietatem inter se. Hæc sententia nó est bona,
& falsa est aperta. Nam inclinatio naturalis,
quæ est in hominem ad matrimonium ex
natura sua ordinatur ad matrimonium cum
fornicatione, per quod conservatur species,
non ex eo, quod conservatio speciei est fe-
cundum intentionem naturæ, obligatur
quod inclinatio ad matrimonium sit natu-
ralis, quod quidem necessario debet intelli-
gi de inclinatione conservata, matrimo-
nium vero ordinatum amittente repug-
nat virginitati, & ita inclinatio ad matrimo
nium & inclinatio ad virginitatem in co-
dem subiecto videntur habere contrarieta-
tem.

¶ Vade sit Prima solutio, quod ut ibi di-
ximus in Secunda conclusione, omnis inclina-
tio, quæ est in homine, ut rationalis per
essentiam, vel per participationem; & hoc
ubicunque dicimus, quia appetitus sensitivus
est rationalis per participationem & non
per essentiam; & in particulari inclinatio ad
matrimonium est naturalis homini ratione
ultimæ differentiæ, & ita omnis inclinatio,
quæ est in homine ex natura sua debet regi
& gubernari per rationem, unde inclinatio
ad actum hominis, cum sit rationalis, natu-
raliter inclinat & obligat, quando recta ra
tio naturalis dictaminis illud esse necessa-
rium ad conservationem speciei, & tunc
seruare virginitatem non est secundum in-
clinationem naturalem, & si illicitum &
contra rectam rationem. Itaque matrimo-
nium & virginitas non semper habent con-
trarietatem. Et simile. Inclinatio naturalis
est in homine ad sumendum cibum propter
conservationem individui, non tamen tali
modo ad sumendum cibum semper, sed ad
sumendum cibum, quando recta ratio na-
turalis dictaverit, illud esse necessarium ad
conservationem individui, & ita in homine
possunt esse variæ inclinationes ad diuer
sa bona, quando non habent contrarietatem
inter se, & pro tempore quo non habent ad
invicem.

¶ Secundo solutio sit, dicendo, quod in-
clinatio ad matrimonium solum est in tota
communitate & non in singulis hominibus,
hoc enim dicendum est, quod in tota com-
munitate hominum est latissima inclinatio
eum naturali, cum sint homines diuersi,
quidam enim inclinantur ad contrahendum
matrimonium, quod est proclivius com-
munitati, alij vero inclinantur ad virginita
tem alij vero ad alia necessaria ad repúbli-
cam & ita non sunt contrariæ inclinationes,
cum non sit respectu eiusdem partis respu
blicæ sed respectu diuersarum partium, quem
admodum respectu ipsius politici. Et simile.
Calor & frigiditas non habent repugnan-
tiam in eodem homine respectu diuersa-
rum partium hominis.

¶ Ad tertium argumentum respondetur,
quod inclinatio ad matrimonium non est
contra honorem parentum, imo parentes
maxime delectant matrimonio filiorum,
ut sæpius in ista pro longa tempora con-
firmatum est, verum quod matrimonium ma-
gis diligitur ratione & secundum, non sequitur ir-
rationabiliter parentum, ut optime docet D.
Thomas 2. 2. quæst. 26. artic. 12. ubi ait
quod esse intentum diligitur propter ra-
tionem vltimum, non sunt velati vna ratio,
sed pluribus maior rationis exhibe-
da est, quorum diligentur in ratione pri-
mi & ratione vltimi bona existentia.

¶ Ad quartum argumentum respondetur,
quod contemplatio & matrimonium
non semper habent contrarietatem, & ma-
trimonium non impedit contemplationem
necessarii vnicuique in particulari, verum est,
quod est maxima necessitas ita communi
vtilitati, quod aliqui filii à matrimonio

se

et melior vacet contemplationi, & ita D. Thomas arctat, quòd lex divina contrariatur legi naturæ inclinanti proper diversas conditiones individuorum, aliqui vero ad contemplationem, & hoc insidet proprietati humanæ procedentis, quæ intendit ecclesiastico bonum commune.

¶ Ad quartum argumentum respondetur, quòd post refurrectionem non manebit inclinatio ad matrimonium. Ratio eſt; eſt in hac vita tale inclinatio conſtituebat in & ſimpliciter neceſſaria, ſed ex oppoſitione, ſingulis corruptibilibus individuum, post reſurrectionem vero non manebit tale corruptibilitas, ſed erunt omnes filii regni Dei, ſicut nec propter inclinationem ad ſuſtentationem cibi propter talem rationem.

¶ Ad ultimum reſpondetur, quòd ex hoc matrimonio colligitur eadem ratione, quòd viroalem viri & feminæ debet eſſe indiſſolubile, quòd demonſtrabitur infra, & ita non ſequitur, quòd vir & femina ſeiant pactum ad certum tempus.

C Secundum dubium eſt, an recte colligatur à D. Thoma, quòd ſit de jure naturali ex eo, quòd eſt ex inclinatione naturali. Ratio dubij à parte negativa hæc eſt. Nam multi antiquorum catholicorum tenent, quòd ſanctio eſt naturalis inclinatio ad malum, quæ corrigitur per gratiam, ita tenet Alexander de Ales 3. cap. 141. Albertus Magnus in 3. diſtinct. 29. quæſtione 1. Diana Bonaventura eadem diſtinct. 31. Gabriel quæſtione unica. Magiſter Victoria relectione, de homicidio, aliqua ex parte cõſentit cum his doctoribus ergo non ſequitur conſequentia, eſt inclinatio naturalis ad matrimonium, ergo eſt de jure naturali. Probatur conſequentia. Nam ea, quæ ſunt de jure naturali ſunt bona. ¶ Confirmatur hæc ratio. Nam homo naturali inclinatione magis diligit ſuipſum, quàm Deum, & tamen hoc non eſt de jure naturali, imò eſt contra jus naturæ, ergo non valet, eſt de inclinatione naturali, ergo eſt de jure naturali. Conſequentia eſt bona, & minor probatur. Nam per actum naturalem tenetur homo diligere magis Deum, quàm ſeipſum. Minor probatur. Nam ſi homo magis inclinatur naturaliter ad dilectionem Dei, quàm ſuipſum, ſequitur, quòd ad dilectionem Dei

D ad indigat virtute ſuperaddita, & ſic non eſt inclinatio naturalis voluntatis, ſunt diſtincti dilectiones propriæ.

¶ Ita non obſtantibus dictis concludo, Ex eo quòd naturaliter omnes homines habent eandem inclinationem naturalem voluntatis, & de jure naturali ita colligitur à D. Thoma hoc articulo explicato & intellecto, nam cum dicit in articulo ad matrimonium ſit de jure naturali, reſpondet, quòd eſt ex inclinatione naturæ.

¶ Ad quæſtionem ſuppoſitionem dubii, quòd ita homines, ut homines ſequuntur inclinationem naturalem, quam licet appetitus ſenſitivus ſequatur, illa inclinatio non eſſet naturalis homini ut homo eſt, ſed homini, ut animal eſt, & ut brutum eſt inclinatio ejus ad matrimonium conſentit homini ut homo eſt. Hæc propoſitio ſuppoſitionem eſt, quòd nulla eſt inclinatio naturalis ad malum. Appetitus enim ſenſitivus in nobis ex natura ſua inclinat ad bonum, puta ex natura ſua eſt ſubjectus rationi, & ex ea parte, qua inclinat ad bonum ſpecies, ſemper ad bonum ſubjectum: quòd ſi aliquando ad malum inclinat, illud non habet ex natura ſua, ſed ex defectu ſubjecti hoc autem probatur primo ad 1. 1. quæſt. 26. artic. 3. & quæſt. 30. artículo 1.

¶ Hoc poſito fundamento probatur conclusio. Omnis naturalis inclinatio eſt ad bonum, præcipuè illa, quæ eſt ſecundum rationem, & quæ conſentit homini ut homo eſt, ergo ex eo quòd aliquid ſit ex inclinatione naturali, præcipuè conſentiens homini ut homo eſt, optimè colligitur quòd ſit de jure naturali, nam eſt ad bonum inclinatio vero ad malum non eſt. Et ſecundum hoc eſt ſuppoſitum, quòd conſentiens homini ut homo eſt, ergo.

¶ Confirmatur argumentum. Nam jus naturale ſecundum Iſidorum loco allegato, eſt quod convenit omnibus naturaliter, ſed, ad quod eſt ſecundum inclinationem naturalem, convenit omnibus naturaliter, cum ſit eadem ratio, ergo eſt de jure naturali. Vide ad rationem dubitandi reſpondetur, quòd dicta eſt naturaliter inclinatio ad malum principale & conſentiens homini, ut homini, quale eſt aliquod eſt ad matrimonium.

¶ Ad confirmationem reſpondetur cum Diva Thoma 1. parte, quæſt. 60. artic. 5. quòd bona & angelus magis inclinatur naturaliter

rationaliter ad dilectionem Dei, quàm ad
A proprium, non tamen negamus, quod non
sit necessaria virtus ad dilectionem Dei,
quia ad quid quæ naturaliter,
& ardua sit, & difficultatem patiatur virtus.
Sic exemplum. Probabile sententia est,
quòd volens Deũ sit finaliter, ad quẽ
naturaliter inclinatur, & quoniam ille fi-
nis ardua est & difficilis, ad illum quærens
ista necessaria est virtus. Virtus enim pa-
ratur ad vincendum difficultatem diligen-
di Deum super omnia, ut aliquid ar-
duum & difficile, nolendi eum offendere
eundem propter ipsum, & ideo requi-
B ritur summa in voluntate intensio ad bonum
quod est etiam proprium, quod naturali-
ter inclinatur, si arduum sit, & difficile
in actualitate exercitii: ratio superadditi
ex voluntate. Et exemplum. Nam homo
naturaliter inclinatur ad diligendum intellec-
tualiter, tanquam ad bonum proprium,
quorum virtutum hæc est ardua & diffici-
lis in ipsa executione, pertinet quidam ha-
bitus quæ dicitur studiositas ad illam finem
consequendum. ¶ Dico secundo, quod ad di-
lectionem Dei, ut bonum naturale, ad
C requisitum aliqua potentia moralis, sed
ipse homo per naturam suam sine deter-
minatione ejus ad hoc requisitum aliqua vir-
tus in voluntate ad diligendum Deum, ut
bonum particulare, & ita dilectio Dei, qua
est quædam bonum naturale meritorium
vitæ æternæ, & charitas, in quibus nulla
est virtus, sed ipsa natura sufficiens dicen-
tur naturaliter ad hoc.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm matrimonium cadat D sub præcepto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium aliquo modo non cadat sub præcepto. Quia præceptum obligat quemlibet ad implendum: sed prima institutio matrimonii fuit sub præcepto ut homo relinqueret patrem & matrem, & adhæreret uxori suæ. Genes. 2. Quod Deus constituit homo non separet: ergo adhuc est matri-
monium sub præcepto.

¶ 2 Præterea. Præceptum non malum videtur secundum omne tempus obligare, sed matrimonium videtur de iure naturali, ut dictum est, ergo &c.

¶ 3 Præterea. Bonum speciei est melius quam bonum alicui hominis, ut dicitur 1. Ethic. Sed præceptum primæ 1. Eth. 4.
bonitatis datum ad conservationem unius
alicui per aliam naturalem actum obli-
gat: ergo multo magis præceptum de
matrimonio quod pertinet ad conser-
vationem speciei.

¶ 4 Præterea. Illa mente nullus
videtur obligari, nisi obligatio mentis
debet: sed propter hoc obligabantur ho-
mines ad matrimonium antiquo tempore,
ne multiplicatio hominum generis cessa-
ret: ergo hodie charitas & quilibet
liber potest a matrimonio abstinere sic
dicens & matrimonium non est sub præcepto.

SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 7.
Qui non coniungit matrimonio virginem
suam, melius facit, &c. quam qui coniun-
git: ergo contrarium matrimonium non est
sub præcepto. ¶ Præterea, nullus debetur
præmium pro transgressione præcepti, sed
aliquod debetur speciale præmium, &c. ergo
illa non matrimonium non est sub præcepto.

RESPONDEO dicendum, quòd
matrimonium ad aliquid dupliciter
potest quis reperiri. Uno modo, sicut ad id, quod est neces-
sarium ad perfectionem universi: et sic ad
illud nullus quemlibet obligat, quia multi
alii perfectiones universi sine eo sunt con-
tenti. Alio modo invenitur aliquid quod
est necessarium multitudini, & quia mul-
ta sine humano quærunt non competit,
aliud, ex tali obligatione non obligantur
omnibus simul per modum præcepti: ad
illa quilibet homo obligatur ad agri
culturam &c. ad edificationem, & ad
huiusmodi officia, quæ sunt necessaria
communitati humanæ, sed declinantibus
multis ab illis sic quod per diversa compe-
tunt ad prædicta. Dicimo ergo ad propositum
ne humanæ multitudini sit necessarium
aliqua contemplativa pars existere,

quæ

quæ maxime per matrimonium simpli- A
citer inducitur ad matrimonium non
obligat per maximum præceptum, etiam se-
cundum philosophos. Unde Theophra-
stus probat, quid sapienti non expedit
ducere.

Ad primum ergo dicendum, quod B
præceptum illud non est universale, nec
obligat semper, vel in omne tempus de-
finibile tempore quo particulare bonum
unum exigebat, ut quilibet generationi
vacaret.

Ad secundum dicendum, quod B
sapiens ex dictis.

Ad quartum dicendum, quod natura
humana appetitum ad diversa effectiva
& actus inclinat, ut dictum est: sed quia
est diversitas in diversis secundum
quod manifestatur in hoc vel in illo, non
magis inclinat ad unum illorum effectivum
aliud vel aliud: & ex diversitate simili
cum diversa proportione quæ occurrit
tempore, variatur quod unus eligat unum ef-
fectum, vel agit unum vel alium actum, &
sic unum quod quidam eligant matri- C
monialiter vivere, & secundum contem-
plationem, unde nullum periculum incurrit.

SVMMA ARTICVLI

IN hoc articulo duo sunt tractanda. Primo de conclusione. Prima conclusio. Præceptum matrimonij non obligat de communi lege. ¶ Secunda conclusio. Præceptum matrimonij per aliquem de communitate fidelium existentem adimpletur, quicunque hoc vel illud tempore matrimonium contrahat. Circa primum articulum quatuor dubia occurrunt de ipsius conclusionis veritate. Primum est, quando facta fuit illa universalis matrimonium secundum se considerata. Hoc tamen commodius explicabitur in quæstione sequenti. a.

MOdo verò ad explicationem litteræ D. Thomæ est notandum dubium illud, quæstionem & difficultatem, An sit præceptum de matrimonio obligans, & simpliciter loquendo, & videtur vera pars negativa.

¶ Primo arguitur ex doctrina D. Tho. in hoc articulo, ubi docet, quod non est præceptum de matrimonio, quod obligat de communi, & omnibus diversis temporibus inducitur per singulos, quibus diversis temporibus speciali per matrimonium inducitur, sed secundum se in illis omnibus temporibus, ad quæ matrimonium ordinatur non reperitur aliquis qui peccet in non exercendo actum matrimonialem, quod patet in pueris & senibus, ergo non est præceptum de matrimonio.

¶ Secundo arguitur. S. Paulus 1. Cor. 7. dicit, de virginibus loquens, de virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do, quasi misericordiam consecutus a Domino ut sim fidelis. Hoc autem dicendum videtur, quia non erat præceptum de virginitate, ergo non fuit præceptum de matrimonio, per consequentiam, quod 1. Cor. 7.

Gene. 1. & 2.

quod libenter virginitatem. Consequentia est bona, maior vera est de fide, vt diximus, & constat ratione, nam præcepta sunt de bonis, consilia verò de melioribus, ergo nō potest habere oppositum inter se rem rationis boni et melioris bonum non cōsiliatur. Minor tenet per D. Paulū 1. 1. Cor. Cor. 7. vbi loquendo de virginitate, inquit, consilium autem do. ¶ Confirmatur argumentum. Nam illud virtutum non debent habere oppositum inter se, sed virginitas est virtus, & actus matrimonij est actus virtutis, ergo actus matrimonij non est actus virtutis, sed malus non est in præcepto. Præceptū non datur de malis virtutum.

¶ Quinto arguitur. Sola naturalia spectāt ad finē naturalem, contenta enim naturæ deleōtur, quam natura appetit, sufficiens est ad propagandam primam generationem & educationem: hæc enim sufficiunt ad propagationem & conservandam aliam speciem inferiorem: sed in homine est principale, ordinatum & propositum ad matrimonium & ad actum matrimonialem, ut iam determinatum est in articulo præcedenti, ergo non est necessarium apponere præceptum, sed potius est superfluum.

¶ Sexto arguitur. Præceptum de matrimonio non est præceptum naturale, neque est præceptum Legis naturæ, ergo non est præceptum. Consequentia est euidens, nā omnia præcepta sunt naturalia, vel legalia tantum. Antecedens vno pro fundo. Et quidem nō sit præceptum positiuum superadditum naturæ, adeoque per se notum est hoc manifestū, quia non sit præceptum nisi probatur. Nā præceptū de matrimonio non est primū præceptum per se notum naturali lumine, neq; inferitur ex per se notis per vnum certum consequens, sed per rationes & probabiles tantū, ergo non est præceptū naturale. Cōsequentia est euidens, nam omne illud, quod est de præcepto naturali, est est principaliter per se notū, vel est notum, quia inferitur ex per se notis per vnicum certum consequens. Antecedens probatur. Quod primum primum cōsequens certum & euidens, præceptū de matrimonio non est primum principiū humanæ naturalis cognitionis, ergo non est per se notum, vel per vnicum certum consequens deducibile. Nam ex hoc principio, ergo vnicum bonum est propagandum primum

A secundum esse rationale, non est euidens consequentia, nec ex hoc principio per vnicum certum consequens potest & naturæ probari. Nihil potest enim quis dicere, & per rationes probabiles potest optime probari, & educari, multi enim pecorum bene per rationes probabiles, & tamen bene optime educati, ergo non est euidens, nullum ex per se notis.

¶ Septimo arguitur. Nam si esset præceptū de matrimonio contineretur in præceptis Decalogi, aut referretur ad aliquod illorum. Nam omnia præcepta naturalia in Decalogo continentur: sed præceptum de matrimonio non continetur in præceptis Decalogi, neq; refertur ad aliquod illorum, ergo non est præceptum de matrimonio. Minor probatur. Nam in nullo apparet in quo præceptū illorum continetur, aut ad quod illorum referatur.

¶ Octauo arguit. Illa præceptū de matrimonio nō est impositū singulis hominibus, neq; toti humano naturi, ergo nō est tale præceptū. Consequentia est euidens. Antecedens quoad vtrāq; partem probatur. Nā D. Paul. 1. Cor. 7. scribit hominibus 1. Co. in particulari de sola virginitate, cum dicat, 7. nulla corum esse, sua sententia: nā ut dicunt sanctissimi Doctores, D. Paul fuit virgo, ergo non est præceptum impositum omnibus hominibus de matrimonio: nec similiter vlla reliqua matrimonij præcepta quoad totum genus humanum, quoad totum partem gladium attingunt: quidam enim non tenentur ad matrimonium contrahendum, nec, nā transgressio alicuius præcepti, transgressio tamen in singulis hominibus repetitur.

¶ Nono. Si esset præceptū impositū de matrimonio singulis hominibus, vel communiter, sequitur, quod in aliqua casu, videlicet, extrema necessitate, religiosi qui eam habent votum seruandi, teneantur dicere vnum. Consequens tamen est falsum, ergo & illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nam in tali casu est eadem necessitas ad conservationem speciei, quod religiosi non habent votum, & hæc ratione est impositum præceptum de matrimonio, ergo tenentur dicere vnum. Falsum pro consequente probatur. Nam tenerentur sic homines inhabiles ad matrimonium contrahendum, ergo religiosi qui habent votum seruandi, non tenentur in illo casu matrimonium contrahere.

In

IN hac 2. hæsitatione sunt diversæ sententiæ. Prima sententia est, quod non est impossibile præceptum de contrahendo matrimonium hanc sententiam tenet Magister, lib. 4. dist. 26. c. 3. controversia secunda cap. 1. & 6. & hæc sententia nullam habet probabilitatem, ut patebit ex sequentibus.

¶ Secunda sententia est huic opposita, & ita communis, quòd dicit præceptum de matrimonio, & hæc sententia est vera, & tenenda.

¶ Pro cuius explicatione sit prima conclusio. Matrimonium est in præcepto, hoc est, illud præceptum fuerit positum à Deo ut aliqui matrimonium contrahant, sicut fuit illud quod dedit Gen. 1. al confirmationem individui, Dixitque Deus ergo paradisi comedes, sive a Deo ut legislatore dicatur, ut illud quod posuit primis parentibus, ne comederent de ligno scientiæ boni & mali.

¶ In hac conclusione communiter omnes Theologi, & obligant præceptum ex illis verbis, Crescite, & multiplicamini, & hanc Gen. 1. sententiam tenet Magister in 4. dist. 26. c. 3. ubi dicit, quòd prima institutio matrimonii, præceptum habuit. Eandem sententiam tenet D. Thom. in hoc artic. præsertim ad primum argumentum. Scotus, quæst. 1. illius distinct. Durand. ibi dist. q. 2. Palud. quæst. 3. Magister Soncq. 1. artic. 2. & hanc sententiam tenet omnes expositores D. Thomæ.

¶ Ex probatâ conclusione primo Matrimonium est omnino necessarium ad propagationem generis humani, ut patet: sed ad finem tam necessarium oportet, quòd multa sint necessaria, & in præcepto ergo matrimonium est in præcepto. ¶ Confirmatur argumentum: Nam ut dictum est in articulo præcedenti, matrimonium est ex institutione naturæ, & consequenter de lege naturæ præceptum rationem immediatè dictam, ergo naturalem est in præcepto. Probatur consequentia. Nam ea quæ sunt de lege naturali sunt in præcepto.

¶ Secundò probatur conclusio. Præceptum est de susceptione illi in ordine ad conservationem individui, sed magis necessaria est conservatio speciei, quam conservatio individui, tum quoniam est bonum universalius, & divinius, tum etiam quoniam conservatio & multiplicatio individuorum ordinatur ad conservationem & multiplicationem speciei, ergo etiam est præceptum de matrimonio per quod conservatur species. Consequentia patet ex regula communi, quòd quæ sunt de lege naturali sunt in præcepto. Secunda probatur, Magis necessaria est conservatio speciei, quam conservatio individui, tum excellentior & divinior, quam conservatio patet, quoniam est conservatio finis ultimi; tenemur ex præcepto propriis patribus obedire, ergo tenemur conservare speciem per matrimonium. Sed explicandum est in particulari quodnam sit præceptum affirmativum, vel negativum, naturale, vel superadditum naturæ? Et quidem si naturale, vel superadditum, explicabitur in solutione ad secundum argumentum.

¶ Ad explicandum ergo an sit affirmativum vel negativum, & secunda conclusio. Præceptum de matrimonio contrahendo est præceptum affirmativum, obligans semper, non tamen pro semper, sed in casu existente aptitudinis, ac præcepta de conservatione individui, & præceptum de conservatione prolis, & alia præcepta affirmativa. In hac conclusione communiter omnes Theologi in locis citatis in præcedenti conclusione. Et probatur ratione dicta illo tali ratione: nam præceptum illud colligitur ex illis verbis, Crescite, & multiplicamini, ut dictum in præcedenti conclusione, sed illa verba loquendo & dicendo explicant præceptum affirmativum, ut constat, ergo illud præceptum affirmativum. Hoc autem est præceptum affirmativum, & obligat semper, non tamen pro semper. ¶ Et confirmatur argumentum. Nam præceptum de conservatione individui, quod explicatum illis verbis, De cetero ligno paradisi comedes, est affirmativum obligans semper, & non pro semper, & præceptum de conservatione prolis est affirmativum obligans semper, non tamen pro semper, ergo præceptum de matrimonio affirmativum, est obligans semper, non tamen pro semper, si quidem esset annexum ad conservationem speciei.

¶ In hac conclusione sequitur, quòd post factam propagationem & multiplicationem generis humani, præceptum illud de matrimonio non obligat pro tunc, & sic in lege naturæ, & in lege gratiæ, & in lege scripta post factam propagationem & multiplicationem populi Judaici non obligat pro tunc præceptum de matrimonio contrahendo. In hac conclusione communiter omnes Theologi citati pro prima conclusione.

&

& ratio eſt ratione præcepti de matri A
monio, nam ſi affirmatiua obligat in ca
ſu neceſſitatis, ſed non præcedit illa caſi
bus nulla adeſt neceſſitas, ergo, &c. Ita
non obligat pro tunc. ¶ Et confirmatur ſe-
gunda conſequentia. Nam præceptum de lege-
da charitatis ſolum obligat in caſu ne-
ceſſitatis, ergo illud præceptum de
matrimonio, in illo caſu nulla
adeſt neceſſitas, ergo non obligat pro tunc.
Et eodem modo eſt quod hæc propoſi-
tio non probat eam. Deus a principio
creauit Genes. 1. & 2. & ait illis: Crescite & B
multiplicamini, ergo hoc præceptum obligabat
ſemper, & multiplicandi, vt ſignificaret, ſe
pra illa tempora obligabat præceptum
de matrimonio contrahendo, non ſolum ea
vice neceſſitatis pro tunc.

AD argumenta in principio facta re-
ſpondetur: ad primum argumen-
tum ex dicta D. Thomæ reſpon-
detur, quod S. Doctor Angelicus præter le
gem in hoc illo modo, matrimonia eſt ex-
plicite illud ſignificat enim D. Thomas ex
cludentia contrarij, quia diuinum poſt propa-
gationem primam humanam: itaque diſtinctio
illius propositionis illud præceptum de
matrimonio contrahendo, & poſtea exerce
re coniugium, in principio dicit, videli-
cet, quod matrimonium ad illum tunc ſub
præcepto & ita D. Thomas reſpondet, quod
non eſt præceptum obligans pro eo caſu
tua ille tempore quando non erat facta
ne propagatio humana: & non
decet, quod non ſit præceptum abſolute lo
quendo de matrimonio non contrahendo ſed
ſolummodo ad illum expreſſe dicit, &
in caſu neceſſitatis non contrahere contra-
here matrimonium & hæc eſt legitima ex-
poſitio D. Thomæ, de qua plura dicuntur
in Scholiis ad dictum argumentum.

¶ Ad ſecundum reſpondetur, quod Scili-
cet aliquod præceptum de matrimonio ſo
lum obligat ex matrimonio, vt poſtea dice
tur, & ideo reſpecta particularium non
eſt præceptum, ergo impertinens, vt dicit
D. Paul. in loco citato in argumento ſecun
do, & quamuis præceptum de matrimonio
ex causa obligat, obligat pro eo caſu re-
cente neceſſitatem tunc ſi præceptum
affirmatiuum, non eſt ligat pro tempore vi-
de cuius dictum ratione non eſt impertinens, ſed
pro eo eſt conſilium ſecundum ſe ipſum.

Et ſic ad locum D. Pauli dicendum eſt, quod
illud verbum, Indulgeamus, & venia, eorum
imperat, ut illum, pro eo aliquando ſignifi-
cat culpæ relaxationem, condonationem,
& remiſſionem: aliquando vero ſignificat
benignitatem, qua quis non rigoroſe, ſed
blande ſe gerit cum aliquo & in hac ſtatua
accipiendo ſumitur indulgentia & reſpectu
puto à D. Paul & non in præſenti & ita ſignifi-
cat D. Paul, quod matrimonium lege Euan-
gelica permittit adhuc imperfectiori, & di-
ci quando ſcilicet matrimonium ex cauſa non
tunc non vult ſignificare vitium & culpam.

¶ Ad tertium argumentum reſpondetur,
quod præceptum de matrimonio ſolum
obligatur ex illis verbis, Creſcite, & multi- Gen. 1.
plicamini: in quibus verbis explicatur præ-
ceptum, non quia ibi inſeruntur præcepta
de matrimonio, nam ſi dicerem ubi bibite
me ad ſitiam, præceptum de matrimonio
eſt mirum naturale & ita infans eſt mi-
ſus hominum, ſed illi explicano natura,
& præcepti naturalis. ¶ Vel primum po-
test dici in oppoſitum dictum eſt quod illa
verba reſpecta aliorum non habet
rum præcepti, ſed ſignificant voluntatem di-
uinam appetitiuam naturæ ſenſitiuæ, quæ
vero animalium non ſunt capaces præcepti,
reſpecta vero hominis, qui eſt capax præce
pti, ſignificant impoſitionem, vel declara-
tionem præcepti, nam vt ſupra dixi Ca
ietanus, quæſt. 68. art. 2. quando aliquid
continet naturas inferiores & ſuperiores, ex-
cellentiori modo continet ſuperiori, & ſe-
cundum modum ſuæ naturæ, ſicut homo
reſpecta illorum animalium, quæ ad ipſum
ordinantur, habet dominium, quia non
eſt capax dominij in proprio, cum homo ſit excellentioris naturæ, & ca-
pax præcepti, multiplicate ſpecies, & con-
ſeruate illam creando ei ſecundum præce
ptum, non vero alia animalia. ¶ Ad ſe-
cundum probationem reſpondetur, quod
præceptum de matrimonio non eſt de po
pagatione generis humani, quæ habet ratio
nem finis, ſed de adhibendo mediam neceſ
ſarium ad illam propagationem, ſcilicet, de
matrimonio, & de hoc vtitur ſolum in il-
lis verbis, Creſcite, & multiplicamini, vide
tur poſtea præceptum de propagatione Conclu-

que

que est fin tantum naturæ non prolum, sed
A de malo moralium, quod est de indue-
ture inclinat & similiter.

¶ Ad quartum argumento dicendum,
quod homo aliter loquitur & ut
matrimonium habens oppositum in ge-
nere moris, sed in genere naturæ, non ut di-
cimur, quando matrimonium est in præ-
cepto, vel non matrimonium est in præcepto, ne
gamus est in consilio. ¶ Dico secundo, quod
matrimonium sunt necessaria ad finem spe-
cialis humanæ, semper habens oppositum
B cum vitio, vel pœna de damnatione natu-
rali, quæ nullam habent necessitatem
circumstantiam, quod habens oppositum
cum vitio, vel pœna habens oppositum
cum se bene habendi (tam quo ordinem sig-
nificat integritas & calitas, de qua vide
D. Thomam 2. 2. quæst. 152. artic. 2. ad quar-
tum & 3.

¶ Ad quintum respondetur quod delecta-
tio quæ est in matrimonio, prius est finis
naturæ, finis delectatio quæ est in tem-
perantia ebrii, fuit autem matrimonio necessitas
præcepti de matrimonio, ut homines de
liberarent ab usu matrimonii & procreatio-
ne liberorum, vel propter fœtum, vel
propter alia incommoda quæ affert, filium,
vel propter alia causa.

C

AD sextum argumentum dicendum est,
Ad præceptum de matrimonio, si
præceptum naturale impletum a
Deo ut auctore naturæ, ut unde & præceptum
positivum impletum naturæ, impletum
a Deo, ut de legislatore civili, & videtur
quod non sit naturale.

¶ Primo ergo ad argumento sexto dicitur.

¶ Confirmatur illud. Dicitur tertium ne
est de iure naturali, vel de iure gentium,
quoniam non inferunt ex præcepto per se
nobis per evidentem consequentiam, vel
per topicam & probabilem, quam ferè om-
nes homines admittunt, ex his enim præ-
cepti, pro fornicando est in Republica & ego
sunt colendi multum probabiliter sequitur,
ergo dicitur tertium est faciendum, vel evitan-
dum sequitur, quod de contrahendum
matrimonium ex eo quod est conservanda
species humana & propaganda, ergo.

D

¶ Secundo. Est naturale non dependet a
positivo, vel essentia in positivum dependet
a naturali, vel præceptum de matrimonio

non dependet a tempore positivo, ergo una est
præceptum naturale. Consequentia si quis
dem, nam probatur, nam vide D. Th.
in 1. 2. quæst. 97. art. 3. In positivum dis-
tinguit a iure naturali, & ita iure naturali non
dependet a iure positivo, non in positivo
vel est per modum additionis a iure natu-
rali, vel per modum determinationis, vide
dicit D. Tho. ergo positivum naturale est non
naturale, quia non positivum, si debuit
non dependet a tempore, non præceptum
dat a positivo. Minor probatur, nam præ-
cepti de matrimonio dependet ex volun-
tate contrahentium, & ex voluntate non
dependet a iure positivo, ergo.

¶ Tertio. Si præceptum de matrimonio
sunt immutabile & immutabile, sed præ-
ceptum de matrimonio est variabile & mu-
tabile, ergo non est naturale. Minor probatur.
Nam præceptum de matrimonio a principio
obligabat omnes, modo vero non obligat
omnes, non enim tenentur contrahere matrimonium, ut dicit D. Tho in
arguendo variatio est in naturali.

IN hac difficultate Soncinas. Sent. dist.
26. quæst. 1. primo dicit quod præceptum
naturale de matrimonio in communi
positionem in prima conclusione. Præceptum
de matrimonio est naturale quia
non præcipitur. Hæc conclusio est fere
communis Theologorum in 4. dist. 26.
cum tenet Magister Sent. loco citato
ubi Petrus Natalis, Scotus, Ockam, Gre-
gorius Ariminensis, Adrianus, Gabriel, Ma-
dius, Durandus, Petrus de Palude, Ricardus,
Almainus, Major, Capreolus, Cajetanus,
Silvester, Sotus, Navarrus, Medina, Co-
varruvias, Vasquez, Suarez, Valentia, Ta-
bena, Lugo, & quamplures alii, ergo
quia propagatio speciei de sua ratione
non & naturalis, vi cuius naturalis
præceptum de matrimonio est naturale
naturale.

¶ Secundo. Præceptum naturale est de
conservanda individua per sanctimoniam
ciborum & potus, sed magis necessaria est ad
eam propagationem speciei & eius conservationem
quæ si per matrimonium, & ut magis naturale,
ut constat, cum sit bonum naturæ
excellentius, ergo de matrimonio est præ-
ceptum naturale.

¶ Tertio. Si præceptum de matrimonio
non est naturale, sequitur quod tale præce-
ptum sit abrogatum & abrogatum in lege

gratiæ,

gratiæ, consequi eli Deum. ergo. Sequela probatur, Nam omnia principia positiua legis naturæ, & legis scriptæ ostendunt & habent perseverare principia naturalia, quæ pertinent ad mores, & principia supernaturalia fidei, & sacramentorum.

¶ Confirmatur argumentum. Nam ista præcepta non possunt, etiam si fuit omnia peccata, primo, & per voluntatem humanam principaliter fieri ab illa pœna, vt diximus in 1. 2. quæst. 100. art. 8. & in 2. 2. in materia de legibus, ergo si principium de manifestatione Dei naturale, scilicet, quod per voluntatem humanam tollendi possit, quod est impossibile.

¶ Sed una difficultas est, explicare in particulari quomodo illud dictum naturale lumen quod illi de quo Theologi in hoc, quod principio de manifestando Deo est principium per se notum naturæ, dicunt, quod illi principium primum naturale, & hoc satis manifestum, nam est principium primum positiui per modum ad finem ultimum. Vide tota difficultas est, in hoc præceptum est per se notum per se, & omnem consequentiam colligatur.

¶ In quo re Magister Soto in 4. distinct. 26. quæst. 1. articulo 1. videtur dicere, quod præceptum de manifestando Deo est principium per se notum lumine naturæ, neque per se notum colligitur per quamcumque consequentiam, sed per consequentiam maximæ apparentem & efficacem, ita vt nullus homo possit non videre. Nam inquit, ea quæ sunt de iure naturali, sunt in triplici differentia, quædam sunt principia per se nota, vt illa tantum sit faciendum, nullum sequendum malum sit vitandum. Alia sunt quæ per se notæ colligantur per euidentem consequentiam per illa. Nam est faciendum hoc vel illud, quod ex dictis colligitur ex illo primo principio. Nullo faciendo malum. Alia sunt quæ non inferuntur per euidentem consequentiam, sed per consequentiam maximi efficacis, videlicet quod vnus sit omnia vltimum, & in illo tertio gradu collocat præceptum naturale de manifestando.

¶ Hæc sententia sic explicata probari potest tali ratione. Nam conclusiones quæ inferuntur ex principiis de fide, & alijs cognitis lumine naturali, non habent euidentiam, nisi per consequentiam maximi efficacis, quia non habent euidentiam naturalem, nisi per illam, ergo si præceptum de manifestando Deo naturale, non habet euidentiam naturalem, nisi per consequentiam maximi efficacis, non est per se notum. Probatur consequentia. Nam euidentia naturalis non quod cognitum sit certe cognitum est certam euidentiam naturalem, nisi quatenus ab hac certitudine pendet cognitio fidei, ergo si principium fuit per se notum, & quæ sequuntur maximè efficax & probabilis, consequens remouebit ad hanc naturæ.

¶ Aliqui vero alij autores impugnant hanc sententiam Magistri Soti tali ratione. Nam hoc differt lumen naturale & lumen fidei, quod naturale inferuntur ex principijs per se notis per euidentem consequentiam, at vero lumen fidei per consequentiam maximè efficacem, & maximè consentaneam rationi, vt diximus de diuinis mysterijs, ergo si mysterium pertinet ad lumen naturale fidei per euidentem consequentiam. Consequens. Nam quæ pertinent ad lumen naturæ sunt per se & immediate nota, & ergo nulla sunt principia per se nota, vel sunt principia per se nota, vel per euidentem consequentiam inferuntur ex principijs per se notis. Et propter hoc attinentia ex illa conclusione, patuit illi autores quod sententia Magistri Soti est falsa.

¶ Secunda conclusio. In hoc explicatione de Matrimonij præcepto est de iure naturæ

eſſe talem quòd infertur ex per ſe notis per
euidentem conſequentiam naturalem. Dici
in concluſione naturaliter: quoniam conſe-
quentia aliqua poteſt eſſe euidens euidentia
quidem naturaliter & mathematica, po-
teſt etiam eſſe euidens euidentia moralis, quæ
aliquoties deficit à ratione euidentiæ, non
tamen in omnibus exigendi eſt eadem euiden-
tia. Igitur quæ ſunt de iure naturali licet in
aliqua differentia. Quædam ſunt per ſe no-
talia verò ſunt, quæ ex per ſe notis infe-
runtur per euidentem conſequentiam ma-
thematicæ & logicè loquendo. Ea verò ſo-
la ſunt quæ inferuntur per euidentem con-
ſequentiam naturaliter loquendo, & in ul-
timo gradu concludunt principia naturalia
de quibus nunc. Hæc concluſio quamuis ad
hæc quæ dicebat inferri per euidentem con
ſequentiam eſt tertium Theologorum, nec
in hoc diſcrepat Magiſter Scotus. Et probatur
primò concluſio quoad hoc, ratione &
confirmatione horum Doctorum.

¶ Secundò probatur concluſio. Nam illa
propoſitio, Matrimonia ſunt contrahenda
coniugaliter ex principijs per ſe notis, & per
euidentem conſequentiam: ergo eſt de iure
naturali illo modo. Conſequentia eſt bona,
ut videtur probatur. Nam illa propoſitio
eſt euidens in lumine naturæ: ſpecies huma-
na propaganda eſt. Hæc etiam eſt euidens lu-
mine naturæ, ſpecies humana debet propa-
gari, vel per nutrimentum, vel per vagum
coeundi: ſed euidens eſt in lumine natu-
ræ, quod formicatio & vagus concubitus
eſt illicitus vel deformis. Ergo
ergo euidens eſt, quòd ſpecies humana non
eſt propaganda per fornicationem. Ac ſibi
de colligitur euidenter, quod medium neceſ-
ſarium ad propagationem ſpeciei humanæ
eſt matrimonium. & quod de illo eſt præce
ptum naturale. Et hæc argumentum ſpecia
liter habet vim contra aliquos Scotiſtas. Quod
verò illa conſequentia non ſemper debeat
habere euidentiam metaphyſicam & logi-
cam ſed ſufficit moralis in talibus propo-
ſitis, eſt regula Scoti in noſtro caſu. Nam
conſequentiam, quam ipſe vocat probabi-
lem, poteſt vocare moralitèr euidentem. Et
ita finis cauſa iſti autem reprehendere illa
Ratio eſt. Nã non ſemper eſt exigenda eadẽ
euidentia in omnibus, & rebus moralibus,
moralis, & non metaphyſica eſt exigenda.
Quando verò infertur aliquid ex principijs

per ſe notis in rebus moralibus per conſequẽ
tiam efficacem, ſita vt nullus honeſtè ea
negare poſſit, abſolutè loquendo talis con-
ſequentia eſt euidens moraliter loquendo,
quamuis metaphyſicè & logicè loquendo
non ſit euidens. Tale eſt præceptum de ma
trimonio, quod quidem infertur ex princi
pio per ſe noto per conſequentiam mora-
liter euidentem.

¶ Ad rationem propoſitam pro ſenten
tia Magiſtri Scoti ſecundam aliquem reſpon
dere, quid eſt maxima differentia inter eũ
diſtinctum Theologicum, quæ infertur per
euidentem conſequentiam lumine naturali,
vel ex una propoſitione certa lumine natu-
rali, & inter concluſionem, quæ infertur ex
principijs per ſe notis per topicam & proba
bilem conſequentiam. Ratio differendi eſt.
Nam propoſitio fidei, & lumine naturali ex
tenſum in certitudine & in conſequentia
euidẽ lumine naturæ, vel propoſitio certa
lumine naturali, eſt aptum & diſpoſitũ me-
dium ad hoc, quòd certitudo fidei tranſeat
per illã conſequentiam talis concluſio nã habet
tantam certitudinem ſicut eſt certitudo fi-
dei. Conſequentia tamen topica & probabi
lis, vel propoſitio aptia & probabilis, cum
non habent certitudinem, non eſt aptum &
diſpoſitum medium ad hoc, quòd certitudo
lumini naturali tranſeat per illã.

¶ Ad confirmationem reſpondetur, quod
propoſitio quæcunque de fide non depen-
det ex aliqua propoſitione certa certitudi-
ne morali, quamuis ad aliquam diſtinctionẽ
non dependet ex aliqua rationabiliter. Sed
in medijs ſine aliqua diſcretione debemus re-
dire propter primam veritatem increatã. Et
Vade ad argumenta facta in principio. Ea-
dem debet reſpondetur.

¶ Ad primum, quod eſt ſecundò dubitã prin-
cipaliter replicatur, quòd per aliquod de multis
non infertur ex principijs per ſe notis per cõ
ſequentiam euidentem, ſicut moraliter, ut
iam dictum eſt. Ad confirmationem reſpon
detur, quod non pertinet licet inferatur per
modum conſiderati, tamen revera non eſt
concluſo, nec infertur per conſequentiam
efficacem & euidentem, moraliter lo-
quendo, & ex natura ipſius rei abſolutè
loquendo, ſed ſuppoſito aliquo accidentali cau
ſante rei falſitatẽ eſt, inferre ex ijs prin-
cipijs, per eſt formalis in Regula de agi ſem-
per debet autem fieri ea poſſit euidẽti

suppositâ malitiâ hominum, nisi res appetibiles haberent, ergo dictio erunt essentiales. Vbi manifestè apparet, quòd circa illa nō infertur ex corruptione ipsarum rerum, debitum honestum. Poterat enim agi optimè sobrie, & pax poterat seruari, etiam si res illæ essent corruptæ, & effet relictum in voluntate. Supposita tamen malitia hominum, hoc nō potest ordinatè fieri, licet abstrahatur posse fieri. Mala transactionis vero inferunt, vt necessarium & malo supposito, sed ex corruptione ipsarum rerum & ita est de iure naturali.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd licet non sit incorruptibilis quoad esse secundū determinationes quasdam positiuas, tamen est ita per se nōn deficibilis: secundū, ita ex se accipit virtutem ab illarum in positiuum potest determinare ius naturæ: ius naturale non dependet à positiuo, nec quæ accipit virtutem ab illo: sed potius ius positiuum dependet à iure naturali, & ab illo accipit virtutē. Et ita nō est mirū, quod ius naturale determinetur per voluntatem contrahentium, & per leges positiuas Ecclesiæ. Fortium etiam est dicta legem naturæ, & unum supponit diuisionem rerum, quæ est de iure humano, videlicet, de iure gentium & quod istis conferunt non in traditione, est de iure naturali, & tamē supponit obligationes, quæ est de iure positiuo & humano.

¶ Ad tertium argumentum aliqui tenent oppositum, quòd præceptum de matrimonio reuocatum est, & ratione, quòd hoc præceptum à principio mundi obligabat omnes, & similiter prohibitionis omnes fœminas præter fœminam propagationem prolis humanæ, cessante fine fœminæ propagationem illud præceptum reuocatum est, ita tenet D. Bonauentura in 4. distinct. quæst. 1. articulo. 3. & Abulensis super cap. 19. Matth. quæstione. 19. ad secundum. ¶ Verum tamen est, quòd hoc præceptum, cum sit præceptum naturale, neque est reuocatum, nec reuocari potest, nec mutari. Hæc enim tria sunt, primo, non præcepta naturalia sunt immutabilia, reuocari non possunt, & tanta durant, quantum ipsa natura, vt docet D. Thom. in 2. 2. quæstione. 94. articulo. 5. sed præceptum de matrimonio, ut iam dictum est, est naturale, ergo ¶ Secundo. Præceptum de matrimonio dictum est ordinatum ad propagationem speciei, & si modo esset

A possibilitati hominis, obligaret præceptum de matrimonio, ergo modo etiam obligat, nam rationabile est dicere, quòd quando adest necessitas, est præceptum, & quando nō adest necessitas, cessat: hoc enim adscribitur stabilitati & perpetuitati naturæ. ¶ Tertiò. Præcepta naturalia de iustitia & misericordia, obligant quando non habet homo potestatē reddendi debitum, & quando sunt propinqui, quibus tenetur succurrere, ergo idem est dicendum de præcepto naturali matrimonii.

¶ Vnde ad argumentum dicendum est, B quòd semper obligat & nunquam mutatur, verum est, quòd hoc præceptum obligat pro tempore necessitatis, & non obligat pro tunc, inde tamen nō sequitur, quòd præceptum de matrimonio sit mutatum & mutatum formaliter loquendo, prout erat præceptum de matrimonio, quatenus aliquo modo exprimit mutationē, igitur si ōs diceretur præceptum de matrimonio prout obligabat omnes ante sufficientem propagationem speciei, obligat nunc modo obligabat enim propter propagationem C speciei, & si modo desset illa necessitas, modo etiā obligaret. Et ex dictis soluitur secundum argumentum principalis dubii.

¶ Ad septimum argumentum dubium est, ad quodnam præceptum Decalogi reducatur præceptum de matrimonio. Ad hoc quidam dicunt, quòd reducitur ad præceptum de amore sui, quia est præceptum ad præceptum Decalogi, nam conservatio speciei ordinat relati ex amore proprio, ipso quo desiderat conservare ipsam in esse, nam cùm non possit perpetuo conservari in individuo, intendit conservare proprium esse eo modo, quo potest, scilicet conservando speciem. ¶ Alij vero dicunt, quòd reducitur ad præceptum de non occidendo, nam licet ille qui in extrema necessitate non succurrit patienti illum, dicitur occidere illum, secundum illud Ambros. Si non pauisti, occidisti, ita qui in extrema necessitate non committit matrimonium propter conservationē speciei, dicitur occidere. ¶ Alij vero dicunt, quòd hoc præceptum reducitur ad præceptum de dilectione proximi, nam conservatio speciei & illius multiplicatio relata sunt ad bonum proximi, & ita modus dicendi videtur probabilior.

Ad

AD octauum arguitur sic. Videtur quòd de essentialibus huius præcepti, non obligent omnes, & videtur quòd non obligent omnes in particulari. Primo arguitur. Quia non videtur ratio quare hoc, quam illud contrahatur virginem, ergo.

¶ Secundò arguitur in doctrina D. Th. in hoc articulo, vbi expressè dicit, quòd hoc præceptum obligat communitatem, & non singulos in particulari, idem videtur docere D. Thom. 1. 2. quæstione 152. artic. 2. ad primum.

¶ Tertiò probatur ratione. Nam ea, quæ sunt necessaria ad Reipublicæ, habet esse se oppositionem, vt patet, nam vt ibi dicitur, ad bonum ciuitatis est necessaria contemplatiua, quæ habet oppositionem inter se, vt videtur dicere Diuus Thomas in articulo, sed in eodem singulari non potest esse inclinatio ad opposita, ergo præceptum de oppositis, vt manifestè constat, ergo.

¶ Quartò. Sicut in esse naturali est necessaria conseruatio speciei, ita in esse supernaturali necessarium est quod sint Sacerdotes, & quod conficiatur Eucharistia, & de virtute est præcepta in Ecclesia, secundum illud Hoc facite in meam commemorationem, sed hoc præceptum non obligat singulos in particulari, sed solum Respublicam Christianam, ergo eodem præceptum de matrimonio. Minor est manifesta, maior probatur. Nam nullus in particulari tenetur esse Sacerdos, neque conficere Eucharistiam.

IN oppositum est Primo, quia D. Tho. in solutione ad primum expressè dicit, q in opere necessario obligatório sunt obligati in particulari, ergo præceptum illum de se singulos obligat, nisi forte excusentur pro tempore quo non est operabile, nō tamen pro tempore necessitatis, ergo.

¶ Secundò arguitur. Præceptum de matrimonio est maxime naturale, vt dictum est, sed naturalia communia sunt habentia naturam naturale enim dicitur, vt dicit vltimo de anima, ergo obligat singulos in particulari. ¶ Confirmatur primo. Nam matrimonium ad conseruationem speciei, communis est omnibus hominibus, magis enim inclinat hoc ad conseruationem speciei quam ad peccata, ergo præceptum de matrimonio singulos homines obligat. ¶ Sed contrà obijcitur. Omnes homines in particulari habent de ipsa natura principia proxima & immediata ad conseruandam speciem, & ad contrahendam matrimonium, ergo signum maximum est, quòd tale præceptum obligat omnes, siquidem nulla sit prouida in hoc re, tanquam in re minimè necessaria.

¶ Tertiò. Præceptum de conseruanda pace singulos obligat in particulari, ergo etiam præceptum de matrimonio, quod ordinatur ad propagationem speciei. Antecedens est notum, consequentia vero probatur. Nam magis necessaria est propagatio speciei & vnio diuersi generis humani, quàm vnio partis, & præceptum de conseruatione partis definitum est & ordinatum ad bonum commune, sicut præceptum de matrimonio.

¶ Quarto. Nam præceptum de matrimonio, vt ratio supra dictum, est præceptum affirmationis, præceptum verò affirmationis est de actu singulari ad actus singulares exigit singulare subiectum, vt constat, ergo præceptum de matrimonio respectu singularis suppositi non obligabit. ¶ Et confirmatur ab oppositorum. Nam omne præceptum contrariatur transgressioni, vt constat, sed habitualis transgressionis non potest esse subiectum actu contrariandi, sed suppositum particulare, ergo etiam suppositum particulare est subiectum obligationis præcepti. Minor probatur. Nam si contrariatur esset primitiuum subiectum, ad singulos homines pertineret peccatum.

IN hac difficultate & propter hanc argumenta pro vtraq. parte posita, sunt variæ sententiæ inter Doctores. Prima sententia est Magistri Scoti in 4. dist. 26. q. vnic. art. 2. quam etiam sequuntur multi Thomistæ, qui dicunt, quòd hoc præceptum de matrimonio non obligat omnes in particulari, sed totum communitatem & collectionem illam. Ad cuius expositionem aduertit cum D. Tho. in hoc articulo, quòd ea quæ sunt necessaria, sunt in duplici differentia quædam sunt necessaria propter conseruationem individui, vt sumere cibum, quædam verò sunt necessaria ad conseruandam, vt agricultura, & ars ædificandi, & aliæ multæ artes. Ea quæ sunt primi generis præcipiuntur omnibus in particulari, quilibet enim in particulari tenetur sumere ci-

bum si conferentiam propriam. Fatendo quia sunt secundi generis non obligant singulos in particulari, sed communitatem ad hoc agendum illo præcepto: & ita illi præceptum in communitate de ordine, & de confirmanda Eucharistia. Dicunt ergo illi auctores, quòd præceptum de matrimonio, est præceptum secundæ classis, & ita non obligat omnes in particulari, sed Respublica cum sit communitas & hunc sequentem videtur tenere Caietanus 2. 2. quæstione 113. articulo 1. Durandus in 4. distinctione 26. quæstione 1. Scotus in eadem distinctione quæstione 1.

¶ Secunda sententia est aliquorum Theologorum, & est illis præcedenti, & consistit in tribus dictis. Primum dictum est, quòd præceptum de matrimonio, primò & per se obligat publicam potestatem. Et ratio huius dicti est, quia finis matrimonij est bonum commune, sed publica potestas per se respicit bonum commune, ergo præceptum de matrimonio per se obligat publicam potestatem: & ita dicunt, quòd primo parenti fuit impositum hoc duo præcepta, alterum de multiplicando & conservanda specie: & illud primum præceptum impositum est Adæ tanquam singulari supposito, secundum vero impositum est illi tanquam principio generis humani, & tanquam potestati publicæ, & ita potestati publicæ tenetur matrimonij ritus servare & obligantes sub sanctione prohibere, & si necessarium fuerit ad matrimonium compellere. ¶ Secundum dictum est, quòd pollet multiplicationem generis humani, quam si nullam diligentiam de novo adhiberet, potestas publica cum consilium, à transgressione huius præcepti. Ratio huius dicti est, quia finis naturæ elongans per voluntatem particularem liberam, sicut ego excusor à præcepto eleemosynæ respectu alicuius pauperis, si aliquis alius paratus sit largiendo illi eleemosynam. ¶ Tertium dictum est, quòd illud præceptum de matrimonio obligat finem quemcumque humanum remotissimum, vel quòdcumque humanum voluntarium facit ad naturalem posteritatem: vel quando id præceptum rationabiliter publica potestas, nunc sicut publica potestas tenetur prohibere Respublicam de militibus & alijs officijs necessarijs, & si non efficit, qui ipsorum se offerentes, possit

A principes parentibus eorum ad id compellere, & ipsi coram eum obedire: ita etiam publica potestas compellere ad matrimonium quando opus fuerit, & ipsi tenentur obedire, & secundum illam sententiam possent responderi ad argumenta facta, quæ militant contra illos, qui pollet dicunt.

¶ Tertia sententia est aliquorum eiam Theologorum, quod hoc præceptum de matrimonio obligat singulos in particulari. Ad cuius evidentiam est advertendum, quòd functiones & officia publica, quæ exercentur ad bonum publicum, sunt in duplici differentia. Quædam sunt ad quæ non habet homo principia propinqua & immediata, sed tantum habet principia remota, ut patet in omnibus artibus & in omnibus scientijs, ad quas non habet homo principia propinqua & immediata à natura, sed habet homo principium remotum, scilicet rationem ad agendum eam: & ad multitudinem non habet natura nisi rationem quæ est principium remotum. Alia vero sunt officia publica ad quæ habet homo ab ipsa natura principia propinqua, & immediata & manifestissima. V. g. ad defendendam Respublicam, vocandos habet homo à natura principium propinquum, habet etiam robur naturale & spirituale non naturaliter, virtutes & lacertos, &c. & inter hæc secunda officia annumeramus illud matrimoniale ad quem habet homo ab ipsa natura propinqua & immediata principia: & hac ratione dicunt, quòd præceptum de matrimonio obligat singulos in particulari. Ratio est: nam præceptum illa specie dicitur de illo ad quem habet homo propinqua & immediata principia, obligant singulos in particulari, nam illud bonum ad quod obligat tale præceptum, est magis necessarium & necessarium ipsi naturæ & Reipublicæ, cum ipsi naturæ, quæ maxime provida est, & ne defectu in necessarijs, dederit propinqua & immediata principia, & propter oppositam rationem præcepta quæ dantur de officijs, primi generis non obligant singulos in particulari, sed Respublicam in communi.

¶ Conclusio sit. Prima sententia est probabilis secunda vero probabilior tertia vero communis probabilissima. Hæc conclusio habet tres partes. Prima pars probatur communiter Doctorum, qui illam tenent, & argumentis factis primo loco, quæ probabiliter

tuentur

Esset habenda. Secunda verò pars probatur aliquibus argumentis factis secundum locum & rationibus factis pro dicta illius sententia & auctoritate Doctorum, qui illam tenent. Et secundum illam sententiam dicendum est, quòd habitualiter in omnibus hominibus est naturalis inclinatio adquirendum naturalem cognitionem, quantum ad ea in particulari tenentur credere ex præcepto quorum ignorantia talis, qui est contra eam, habitualiter displicet, & præcipuè quorum ignorantia destruit, vt infidelitatem: quæ B ignorantia verò ad exercitium virtutis, & sic nihil est superfluum in natura. ¶ Tertia verò pars probatur auctoritate Doctoris magistralis illam tenentis, & argumenta facta secundo loco, quæ probabiliora sunt, & præcipuè fundamentum positum in explicatione istius sententiæ, ex quo deducitur probabilissima argumentorum pro illa sententia, & hæc diuersa tangenda est.

VIdeamus ad argumenta facta primo loco respondere. Ad primum argumentum quod est de habitum principali habitare quidem, quod præceptum de matrimonio semper obligat omnes, non tamen pro semper, sed pro tempore necessitatis, & ita pro illo tempore quo non obligat omnes, D. Paul. omnibus consulit virginitatem.

¶ Secundo respondetur, quod illud testimonium D. Pauli intelligendum est de malitia antecedenti ad illum ignorantiam, quæ nunquam est excusans, & ex parte rei vellé, si possibile esset, semper scire virginitatem: ad cum autem qui explicauit illud testimonium, vid. Tomat. cap. 2. Qui vult contra homines salutem scire, scientiæ debitum antecedens.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quod D. Tho. art. loquitur de circumstantia temporis præsentis, quando iam est sufficienter propagatum genus humanum, ut iam supra dictum, & ut D. Th. in solutione ad primum dicit, quod tempore necessitatis omnes obligat & ad horum additum vt. 2. respondetur, quod D. Th. loquitur de officiis publicis ad quæ non habet homo proximè & immediatè principia sed sibi remota.

¶ Ad tertium respondetur, quod ea quæ sunt necessaria Reipublicæ, ad quæ non habet homo proxima, & immediata principia, habent oppositionem inter se, & ita non est vniuersalis inclinatio in omnibus hominibus ad illa, sed est diuersa inclinatio in diuersis hominibus pro diuersitate indigentiarum & conditionum individuorum: illa verò, ad quæ habet homo proxima & immediata principia, naturalem inclinationem habet in omnibus hominibus, & ita est naturalis, & magis necessarium, quam aliud bonum quod intenditur per præceptum de ordine, & de continuata Eucharistia inesse supernaturali gratiæ.

¶ Ad rationem pro parte dicendi secundæ sententiæ respondetur ex dictis in argumentis præcedentibus, & insuper dicendum est, quod ad bonum publicum pertinens proximè bonum commune, quatenus bonum publicum est, & quatenus est bonum Reipublicæ ex certum aliquem speciei, quod intenditur per matrimonium, non solum est bonum publicum & bonum Reipublicæ, sed etiam est bonum particulare, & ita magis inclinatur particularis homo ad hoc bonum speciei, quàm ad bonum indistinctum. Et ex dictis in hac dubio colligitur aperte, quod inclinatio ad matrimonium, quæ est naturalis, vt dicitur in artic. præcedenti, est in omnibus hominibus, ardentior magis quam inclinatio quæ est ad ordinem proprium.

AD vltimum argumentum dubii principalis, dicendum est, Ad si tamen esset relictus in aliquo tempore contrahere matrimonium ad conservandam speciem. Et quidem absolutè loquendo non est possibile, si tamen possibile esset, videtur, quod teneretur dare vxorem, tam vt dictum est, præceptum de matrimonio obligat singulos, quam in particulari, ergo relictus in tali necessitate tene-

ter contrahere matrimonium.

¶ Secundo. Omnes religiosi semper necessitatem habent deserendi Respublicam, sed propagationis generis humani, quæ sit permissiua tantum, eli in ego necessaria, quam defensio Reipublicæ, et sæpe dicitur eli, ergo ad illam tenentur omnes religiosi.

¶ Tertio. Vinum solemne religionis dicit eli hoc implicita conditione, si aliud non sit necessarium ad propagationem generis humani, ergo tenentur contrahere matrimonium. Consequentia patet, antecedens probatur. Nam eli præceptum naturale de conservanda matrimonium obligans omnes & semper est necessarium, ergo votum religionis, quia potius naturam & non destruat, debet obligare hac implicita conditione naturalibus destruere naturam.

¶ In oppositum eli primo. Nam si clerici contrahunt deinde in orbe, ad præsens dissolvere primum matrimonium, & contrahere aliud, ergo eodem peccati possunt dicere contra. Probatur consequentia. Nam licet per primum matrimonium traditi sint, & hac ratione non licet contrahere matrimonium secundum, ita similiter per votum solemne obligantur tradi suo Deo totaliter, ergo non licet contrahere matrimonium.

¶ Secundo. Salomon professus fuit eli sine aliqua implicita conditione, sed absolute & simpliciter, ergo non potuit contrahere matrimonium in illo casu. Probatur consequentia. Nam si datum eli absolute & simpliciter Deo, ad potest homini donari. Antecedens in quo eli difficultas probatur. Nam quando aliqui extrema necessitas, ego possum tradere totam meam substantiam alicui sine aliqua conditione implicita, vel formali, & si petita fuerit extrema necessitati occurrit a præcepto charitatis, ergo idem erit in nostro casu, cum tam arcta religio Deo & non sit necessario apponere aliquam conditionem.

¶ In hac difficultate propter varia argumenta sunt diversæ sententiæ inter Doctores. Prima sententia affirmat religiosi esse tenentur in illo casu contrahere matrimonium. Hanc sententiam tenet Magist. Sotus loco citato, & Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. A

B

C

D

¶ Secunda sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Tertia sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Quarta sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Quinta sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Sexta sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Septima sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Octava sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Nona sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Decima sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Undecima sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Duodecima sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Tertia sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Quarta sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Quinta sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Sexta sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Septima sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Octava sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Nona sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Decima sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Undecima sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

¶ Duodecima sententia affirmat religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante. Hanc sententiam tenet Magist. Victoria in relectione de matrimonio. Durand vero dist. 38. q. 2. scribit quod in illo casu religiosi non tenentur contrahere matrimonium, quia cessante causa cessat ratio illa quæ tenebat ante.

ARTICVLVS III.

¶ Virum actus matrimonij sit licitus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod actus matrimonialis sit semper per se peccatum. 1. Cor. 7. *Qui habent uxores, sint tanquam non habentes, sed non habentes actum matrimonialem, ergo* etiam habentes peccant in actu illo.

¶ 1. *Præterea.* Isai. 59. *Iniquitates nostræ diviserunt inter nos & Deum nostrum*; sed actus matrimonialis dividit hominem a Deo: unde Exo. 19. *præcipitur populo non debere Deū videre, quia accedentes ad uxores fiunt.* Et Levit. 15. *qui actu matrimoniali spermate sanctificationis profluvium seminis sanguis, est immundus.*

¶ 3. *Præterea.* Illud quod secundum se est turpe, nullo modo potest bene fieri: sed actus matrimonialis habet concupiscentiam adiunctam, quæ semper est turpis, ergo semper est peccatum.

¶ 4. *Præterea.* Nihil excusatur nisi per actum; sed actus matrimonialis videtur excusari per bonum matrimonij, ut Magister dicit: ergo est peccatum.

¶ 5. *Præterea.* De similibus semper idem est iudicium: sed circumcisionis mutilatio est similis speciei cum actu adulterij, quia ad idem terminatur, scilicet ad speciē humanā: ergo cū actus adulterij sit peccatū, et actus matrimonialis similiter.

¶ 6. *Præterea.* Superfluitas in posse nihil corrumpit nisi actum: sed semper in actu matrimoniali est superfluitas delectationis, adeo quod aliquis ratione, quæ est principale in matrimonio, ut Dr Caleſtinus dicit 7. Ethic. c. 14. *Quod impossibile est hominem aliquem vere sapientem esse:* ergo actus matrimonialis semper est peccatum.

Sed contra, 1. Cor. 7. dicitur: *Virgo si nubat, non peccat*; & 1. Timoth. 5. *Vide*

A *iuvenculas autem, & prohibuit filios procreare; sed procreatio filiorum non potest esse sine actu generationis: ergo actus matrimonialis non est peccatum, alias Apostolus non potuisset illud.* ¶ *Præterea.* Nullum peccatum est in præcepto: sed actus matrimonialis est in præcepto. 1. Cor. 7. *Uxori vir debitum reddat, ergo non est peccatum.*

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra habitum est, de Deo bene scientia, inquantum scibile est ipse, & ea quæ pertinent ad conservationem naturæ corporalis, & ad quæ natura inclinat sunt naturaliter scibilia & volita eorum inclinatio sit secundum aliquid pravum, sic necesse est quod in actu matrimoniali, inquantum actus est, non possit esse peccatum, per quod natura specialiter conservatur, impossibile est actum, & aliquod peccatum penitus, sic necesse est aliquem actum matrimonialem non posse esse sine peccato veniali, propter inordinatam delectationem quæ ex vehementia concupiscentiæ provenit. Et propter hoc dicit Philosophus quod in diversis generibus peccatorum, ea quæ sunt maxime delectabilia, sunt minus turpia, ut patet per Philosophum 3. Ethic. c. 2. Ibi, Fusticat.

Ad primum ergo dicendum, quod Apostolus virtutes illas non prohibuit matrimonium actum, sed vitium quod solet esse quasi annexum matrimonio, sicut in utroque simul possumus probabiliter quod potest esse secundo loquendo. Non enim dicunt, quod non habeantur, sed quod non habeantur sine vitio vel cum labore.

Ad secundum dicendum, quod Deus creaturam & secundum habitum gratiæ & secundum actum contemplationis & amoris. Quod ergo primum concernit Deum separat semper est peccatum, non actu & secundum se: quia aliquis recipiendo lucem circa res inferiores amovendo illustrationem, vel alium Deo contrarium non facit vitium, & hoc propter accidens in quantum vitium illicitum, in qua delectatur nisi delectationem inordinatam. Et per hoc illi qui hoc committunt dicuntur peccare contra Deum sicut in diversis speciebus peccatorum, ut

actum venialem sed vitiosum, nō tangēdat mentes Propheterum in vsu sua rationis.

Ad D tertium dicendum, quod concupiscentia ille concupiscentia que actum matrimonialem semper comitatur, non est concupiscentie culpa, sed pena ex peccato primo parentum: vt scilicet inferiores vires & membra corporis, rationi non obediant. Et propter hoc ratio non separatur.

Ad D quartum dicendum, quod illud propositum excusans dicitur, quod aliquem ligaliter & non malo fine, & non est malum, vel saltem quantum apparet: quia quidam excusantur à peccato, credendo id licere: & quia alias non ita essentialiter propter corruptionem concupiscentie habet fundamentum actus inordinati: ideo pro hoc matrimonij excusatur ut non sit peccatum.

Ad D quintum dicendum, quod quia non est species naturalis idem, numero differens in specie moris, quamuis circumstantia varient, scilicet accidere ad finem vel non finem: sicut etiam accidere dominum per violentiam vel per astutiam faciendum non faciunt speciem moris, quamuis in una specie naturæ & numero est homicidium, aliud illicitum.

Ad D sextum dicendum, quod superfluitas passionis que corrumpens filios impedit nutritionem filiorum patrimonij minuendo, quia nos facit delectationis circa alia nutritiva naturali, quia ejus usus non videtur D necessarius: ratione autem utilitatis ejus prædicatur.

SVMMA ARTICVLI.

IN hoc articulo constituto D. Thom. est affirmativa Cajet. quem amplectimur, An vsus matrimonij & alius illicitus sit peccatum, videtur esse pars affirmativa. ¶ Primo arguitur ex D. Paul. 1. Corint. 7. vbi do-

A quit de matrimonio & eius vsu dicit, quod non est secundum imperium, sed secundum indulgentiam in quo verbo D Paul. significat, quod non imperat & eius vsum habet in totum peccati: & D. Aug. lib. de bono conjugali cap. 6. legi, verum, hoc illius vsus habuit indulgentiam, remissionem non culpæ, nisi pro peccato, ergo & in eodem cap. postquam D. Paul. docuit licentiam contrahendi matrimonium, subdit, Ego autem nihil parco, ergo peccatum est.

¶ Secundo ex doctrina Divi Thomæ ad secundum, vbi D. Tho. dicit, quod vsus matrimonij impedit charitatem, non quidem secundum habitum, sed secundum actum, sed illud est impedimentum actus charitatis, nisi peccatum, ergo mortale, quod quidem impedit secundum charitatem, ergo.

¶ Tertio. In vsu matrimonij homo ritè & volens primæ se via rationis, fallitur per aliquod breve tempus, quod supponimus, et consequens talis vsus est mortale malum. Probatur consequentia. Nam ideo dicimus esse inordinatos actus, quoniam in illa homo finem & prudens primæ vitæ rationis, vt dicit D. Tho. 1. 2. q. 19. art. 4. ¶ Quid ergo dicam, quod in delectatione primæ vitæ rationis est inordinata vsus delectationis, in vsu vero matrimonij in moderatione propagandæ speciei humanæ, circa talem inquiam, & vsus matrimonij propter delectationem, sit mortale. Consequentia est B bona, ergo. Sequela probatur. Nam talis vsus non ordinatur ad finem matrimonij ¶ Confirmatur. Qui ordinat se ad aliquid levissimum, peccat mortaliter, sed illud facile in casu proposito, quoniam si vsus matrimonialis ordinatur ad rationalem finem, ergo ille actus matrimonialis est peccatum mortale, etiam si sit propter procreationem prolis quidem primum se vsus matrimonialis.

¶ Quarto. Tanta fœditas inest actui matrimoniali in ordine ad illa, sicut in ordine ad actum, ergo si vsus matrimonialis ob aliquem finem est peccatum mortale, sic vsus matrimonialis cum propria. Antecedens videtur notum, consequentia patet. ¶ Quod si quis dicat, ego vagas cogitationes per se habet aliquam obstructionem prolis sicut aliquando habent homines. Contra sequitur, ergo vsus matrimonialis, ergo non est per se bonum, ergo est malum, sed indifferens, sicut negotiatio vel gymnastica honestum. Ceterum est C illum

tálem, ergo. Sequela probatur. Nã ea
carnis mala aliquando sequuntur bona edu
cãdi proles, aliquando vero mala, vt pate
IN hac difficultate, & ea explicanda lu
cet D. Tho. adamtẽ dicat, q̃ in statu
innocẽtiæ dari fuerit videlicet, potestatem
coeundi, quo perpetuo vitando legitimi ad
generationem carnalem, & filios ppagan
dos, qui nihil aliud essent, quam copula ca
nalis: & de vtroque sentiat errore tempo
ribus antiquis. Nam, Marcion, & Tatianus,
matrimonia ad turpitudinẽ, quæ inde assi
colegãt, & ad degressionem nouæ, damna
runt, matrimonia: vt ille dicitur, Ioannem
non inditing, vocantem se vomit, docuit
eum matrimonium separandum esse virgi
nem, Lutherus incidit in miroẽ infantiam
dicens quod Deus dabat maiorem gratiam
coeundi, quam virginitatem. Vide D Hie
ron. aduersus Iouinianum, lib. 1. contra Lo
cin. adu. eundẽ virginitatem, vt vitãs fi
prohibere matrimonium fideles, propter
quam causam D. Hier. edidit contra eosdem
pro libris contra Iouin. & D. Aug. hoc mul
tis locis, præsertim lib. de bono viduita
tis, & dicunt nuptias in suo gradu, pulla
ratione edidit Deum de fonte virginitatis, vt
alium a filio, virum de copula.

¶ Prima conclusio. Contractus matrimo
nii bonus & laudabilis est de lege Dei. Pro
batur hæc conclusio primo. Nam id quod
Deus quouis priuilegio edidit vt bonum
& laudabile, sed matrimonium est a Deo institu
tum, ergo bonum est & laudabile. Maior ut pa
tet, minor probatur ex Scriptura Sacra. Nã
Gen. 1. & 2. narratur, quod Deus edixit
2. Euam ab Adam & ostendit illorum hi
storiam refert Christus Matth. 19. & inter
pretatur de matrimonio dicens, Quos Deus
coniunxit homo non separet.

¶ Secũdo probatur ex multis locis Scri
pturæ, in quibus præcipitur, & laudatur
& legit de matrimonio, vt de Sara dicit Ge
nesis Sarah. & ad Rom. 7. Mulier viuente
Rom. 7. viro alligata est legi viri. Et 1. Cor. 7. Virgo
1. Cor. 7. si nubat, nõ peccat. Et 1. ad Tim. 4. loquens
1. ad Ti. Paulus præcipiens de his bona facientibus
4. & 1. et de his habentur cap. 7. ergo matri
monium licitum est & laudabile, Patet cõ
sequentia de his bonis nõ obstantibus legis de
bo.

¶ Tertio. Si contractus matrimonii, vel ma
teria licitus, & laudabilis, Christus Dominus

A tua præsentia, & potius miraculo non dero
gasset nuptiarum, vt legitur Ioan. ca. 2. Ioan. 2.
ergo nullam arguebat illegitimitatem
& laudabilem. ¶ Quarto probatur
conclusio ex consensu totius Ecclesiæ
ab vltimo tempore, nec ad vllum vmquam per
tempus fidelium ab Ecclesia, & contra
hoc matrimonii licitum & laudabile, ergo.

¶ Quinto probatur ex diffinitione Eccle
siæ, ad hoc diffinitur in Concilio Lateranensi sub Innocen. III. & in refutatione
Erroris, de summa Trinit. & fide cathol. &
in Concil. Bracarense 2. ca. 11. & in Concilio
Florentino decreto de sacramẽtis, & in Ca
thol. Tridentin. Sessio. 24. in doctrina de sa
cramento matrimonii. ¶ Et est Error damnatus
in condemnatis erroribus Sanctorum Scriptorum,
vult, nullas esse res, quæ opponũtur dicere.

¶ Sexto probatur ratione. Nã Christus
Dominus obtulit matrimonium ad
rationem supernaturalem sacramenti, quod
est certũ secundum fidẽ, ut dicemus quæst.
sequenti, ergo illud est dicere, q̃ Chri
stus Dominus obtulit, vt instrumentum
nobis ad iustificationem, aliquid illicitum &
peccatum, ergo contractus matrimonii nõ
est illicitus & malus.

¶ Vltimo probatur omnibus argumentis
quibus in duobus articulis præcedentibus pro
batum matrimonium esse de iure naturæ
ne mouere, & in præcepto naturali, ex hoc
enim aperte colligitur matrimonium esse li
citũ & laudabile, quod est de ordinatione
naturali & in præcepto, dicere esse li
citum & laudabile, cum natura inclinet
ad malum, & Deus præcipere aliquid
peccatum, quod est absurdissimum.

¶ Secunda conclusio. Vinculum matrimo
niale latum est Hæreticis probatur pri
mo. Nã in Gentilitate aperte figebatur ma
trimonia, & vinculum matrimoniale fit licitum & laudabile
num. 1. Cor. 7. dicit, De præceptum, quod 1. Cor. 7.
non vxori debitum reddat, ergo illud est licitũ. Similiter præcipiebat & 1. ad Tim. 5. dicit 1. ad Ti.
Paulus, Volo iuniores nubere, & generare cap. 5.
filios, quod quidem de fœminis præfinitis ad
matrimonium debet ad Hebræos de honorabile Ad He
connubium, & thorum immaculatum, ergo bre. 13.

¶ Secũdo probatur ex multis locis Scri
pturæ, in quibus præcipitur, & laudatur
& legit de matrimonio, vt de Sara dicit Ge
nesis Sarah. & ad Rom. 7. Mulier viuente
Rom. 7. viro alligata est legi viri. Et 1. Cor. 7. Virgo
1. Cor. 7. si nubat, nõ peccat. Et 1. ad Tim. 4. loquens
1. ad Ti. Paulus præcipiens de his bona facientibus
4. & 1. et de his habentur cap. 7. ergo matri
monium licitum est & laudabile, Patet cõ
sequentia de his bonis nõ obstantibus legis de
bo.

¶ Tertio. Si contractus matrimonii, vel ma
teria licitus, & laudabilis, Christus Dominus

ipso natura sit & bonum, vbi autem bonum & A
honestum.

¶ Tertiò probatur. Nam honestum est dicere rei quod causa pulcra per quam species humana propagatur & conservatur, sed illicitus: sed vbi matrimonij est actus per quē ipse cum humana procreatur & conservatur, ergo.

VNde ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primum argumentū respondetur primo, quòd vt dicit Angelicus doctor in argumento Aristotelem, vbi matrimonium sit ibi peccatum, quando quis propter concupiscentiā accedit ad matrimonium. ¶ Secundo respondetur & B
multo melius, & vt supra dictum est, in vbi cumque inordinatio, vel vitium, vbi cumque aliqua temperies peccati, sed quod datur matrimonium sit autem bonum aliquid illatum vitiatum & quod sit ibi aliqua imperfectio naturæ.

¶ Ad secundum respondetur, quòd ipsa est impedimentum actus charitatis, quod ipsum per modū contrarietatis excludat quidquid quodcumque habitum charitatis impedimentum tamen per se per eā peccatū. Aliud est impedimentum per modū dispositionis, vt si aliquis homo occupetur negotiis temporalibus & ita detineatur in illis, ut nō possit vacare sapientiæ, & hoc impedimentum non semper est cum culpa, imo aliquando est sine culpa, vt cum quis occupatur circa negotium aliquod, quod non potest fieri & omitti sine contemptu Dei, quia actus matrimonialis est impedimentum charitatis illo secundo modo, & ita non est peccatum.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quòd ibi opinio dicens eā nunc esse ligatam non curamus, vt patet non est peccatum, quia actus ille est secundum se ordinatus ad generationem prolis, & matrimonialis in quo C
est aliquando pars ratione, est sine culpa, quia ratione eius est peccatum, quoniam talis electio non ordinatur ad conservationē humanæ speciei, & ad rationem vltimi dicendum, quòd vbi matrimonium est sine culpa ex parte actus generationis humanæ, quia est actus debitus, ad quem debent inclinare ad illum finem, quòd potest fieri & omitti sine culpa, quia actus matrimonialis in quo D
est aliquando pars ratione, est sine culpa, quia talis electio non ordinatur ad conservationē humanæ speciei, & ad rationem vltimi dicendum, quòd vbi matrimonium est sine culpa ex parte actus generationis humanæ, quia est actus debitus, ad quem debent inclinare ad illum finem, quòd potest fieri & omitti sine culpa, quia actus matrimonialis in quo

tum non, et sicut actus non ad aliū accedere videt, vbi peccatum venialē si accedat extra bonā matrimonij essentiam, et sicut ego quicunque vadere ideo facit propositum vt peccatum mortale. ¶ Ad quartum rationem respondetur, quòd peccatum mortale excludere de se ingressū tyranni iustum in anima, quoniam gratia & charitas non ordinatur per se ad hoc, sed in malitia tyrannidis fiunt dispositiones huiusmodi, vel inferre sibi matrimonium ad quitandum tyrannidem tendunt, esset autem similis in nostra proposito, si vigil ad eleuationem, & ex consequenti esset accessus medicus ad infirmū dum dormiret, & ad consilium prudentis: causa enim nihil esset peccatum & ita sine pollutio per se & ex natura sua ordinatur ad conservationem speciei humanæ, esse & potius ordinatur ad conservationē & differentiā inducit. Vnde sicut est peccatum naturæ pollutionem vadere ad excitandum inclinationem in illo casu inducere in ad illum finem, est peccatum hoc facere.

¶ Ad vltimū respondetur, quòd de opere non dictum est. Et ad replicam dicendū est, quòd actus qui per se inferunt bonum, non semper nudi, etiam si aliquando sic vadere matrimonium: bonificando ab eo agere possibilitas & fortitudo: vbi vero matrimonium per se non inferri matrimonium non per se ex matrimonio sequitur bonum, vbi actus matrimonialis non est indifferens sed bonus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm actus matrimonij sit meritorius.

ADQVINTVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis non sit meritorius. Meritum enim dicit ordinem ad præmium. Sed matrimonium non præstat, sed magnum respectu meritedat dicitur: ergo actus matrimonialis non est meritorius.

¶ 2. Præterea. Illud quod est meritorium alicui vtile non est laudabile, sed laudabile

tas habitus virginitas, per quam mater virginum dicitur, ergo matrimonium aliis non est meritorium.

¶ 3 Præterea. Qui vitat incidentia peccata, videtur facere bona quæ alius præstare debet, ut infra dicetur. Sed matrimonium non meretur, ergo &c.

¶ 4 Præterea. Meritum videtur esse status consummati & virtuosi. Sed actus matrimoniales non habent dilatationem, sed delectationem, ergo non est meritorius.

¶ 5 Præterea. Quod non potest fieri sine peccato veniali, non est meritorium, quia unicuique est præceptum quod non potest habere sine peccato mortali semper est peccatum veniale: ergo actus præditus non potest esse meritorius.

SED contra omnis actus, qui implet præceptum, est meritorius si ex charitate fiat: sed actus matrimonialis est hujusmodi, quia dicitur 1. Cor. 7. Vxori vir debitum reddat: ergo &c.

¶ Præterea, omnis actus virtutis est meritorius, sed actus præditus est actus virtutis, quia reddere debitum est actus justitiæ: ergo meritorius est.

RESPONDEO dicendum, quod nullus actus ex deliberata voluntate procedens si indifferens se in facto habet, actus est: actus matrimonialis semper est præceptus, vel meritorius in eo quod gratiam habet. Si autem ad actum matrimonialem aliquis vitium inducat, vel nullum, ut debitum reddat: vel religiosus ut proles ad cultum Dei procreetur, est meritorius. Si autem motus ad libidinem sistens inter bona matrimonii, ut. s. nullo modo ad actum accedere velles, est peccatum veniale: si autem extra bona matrimonii offenderet, ut. s. cum quacunque muliere idem facere proponeret, est peccatum mortale: naturam autem mulieris non potest, quin ordinetur vitium ad hoc evitandum, de hoc erit mentio infra.

Dilectio quæ vitia excludit.

A D primum ergo dicendum, quod ratio movendi quemlibet ad præmium sub A Remissio est ipsa charitas, sub qua unusquisque ad meritorium pertingit, licet ex dilectione alterius, & hoc actus matrimonii non est meritorius: sed per se notum.

AD secundum dicendum, quod homo potest mereri & in actu virtutis, puta & in matrimonio. Vide quando aliquis mutuo bona dimittit: ut meritoria faciat, laudandum est & actus meritorios alios discedens.

AD tertium dicendum, quod indulgentia quam dat est de minoribus malis, et B sic indulgetur actus venialis privatus ad ipsum motus libidinis inferentis vitia meritorii conjugii, sic enim est venialis peccatum, sed prout ad ipsum non meritorium, sic est meritorius, & non habet indulgentiam nisi secundum quod est indulgentia de minoribus bonis, quæ idem est quod concessio. Nec est inconveniens quod ille qui talia concessit meritor mereatur, quia eorum ipse ministerium Dei meritorium est.

AD quartum dicendum, quod dilectio libertis requiritur ad meritum præcepti accidentalis: sed ad meritum essentiale requiritur dilectio principii in ordinatione medii, & hoc est C etiam in actu matrimoniali.

AD quintum dicendum, quod primus motus secundum quod dicitur peccatum veniale est motus appetitus in aliquid inordinatum delectabile, quod non est in actu matrimoniali & ideo ratio non sequitur.

SVMMA ARTICVLI.

D IN hoc articulo prima conclusio est affirmativa. ¶ Secunda conclusio. Quando aliquis accedit ad proprium uxorem causa procreationis boni prolis, ille actus est meritorius. ¶ Tertia conclusio. Si aliquis cum debito accedit ad propriam uxorem, peccat venialiter. ¶ Quarta conclusio. Si aliquis accedit ad propriam uxorem, ita libidinose, quod paratus sit accedere ad non suam, peccat mortaliter.

¶ Circa illum articulum est adhuc tertia

peima, quòd eſt certum ſecundum fidē, q
vīus matrimonium poteſt eſſe meritorium
vitæ æternæ. Dico eſt, nam etiam eſt ſe-
cundū fidem, quòd omnes actus boni re-
lati in finem ſupernaturalem charitatis,
eſt meritorius vitæ æternæ, ſed actus mari
tales & vxorii illius eſt boni quia fit ex
charitate natæ & in præcepto, vt iam
dictum eſt, & poteſt referri ad ſupernatu-
ralem finem charitatis, vt ſ. qui generat
filios in gloriam Dei, igitur certum eſt ſecū
dum fidem, quod poteſt eſſe meritorius vi
tæ æternæ. Secūdo eſt aduertendū, quòd
D. Thom. in hoc articulo videtur docere, q
ſicut non datur actus indifferens ad bonū
& malum moraliter loquendo, ita etiam in
homine qui eſt in gratia dat actus in-
differens, quibus ad meritum, vel demeri
tum vitæ æternæ, vel illis actus vel debet
eſſe acceptus vel demeritorius, ſi enim
vnquā ſit bonus actus, ſine vlla circumſtā
tia, erit meritorius, & vere habent aliquas
malas circumſtantias, ratione quas carent
charitate vt dicebamus, & ita videtur do
cere, quòd ab eſt neceſſaria aliquis ratio
malitiæ vt actus ſit charitati, vt ſe meri-
torius de quo in 1. 2. quæſt. 18. quæſtio.
114. art. 8. certū vt iam dictum eſt, quòd
iſte actus coniugales ſint meritorij, ſicut
omnes alij actus morales boni. ¶ Tertiò
eſt aduertendum, quòd illa, quæ tangit Diuus
Thom. in hoc articulo, nēcliceat quando pec-
cant coniuges in actu matrimoniali vnus
ſine vel mortaliter, non eſt hoc loci ex-
plicare, ſed de hoc diſputatur infrà quæſt.
quadrageſimatertia.

¶ Circa ſolutionem ad quartum ſuper
ius dictum D. Tho. dicit enim quod
licet delectatio matrimonij tollat
difficultatem libidinis, quæ ſo-
let eſſe in actibus vitio-
ſis, non tamen tollit
difficultatem,
quæ eſſet
peccā-
di mortis inter actum huiuſmodi,
in quo media ratio virtutis
conſiſtit, & illa difficultas
ſuffecit, & requiritur
ad eſſentiale
meritum.

QVAESTIO XLII.

De matrimonio inquantum eſt Sacramentum.

DEinde conſiderandum eſt de matrimonio inquantum eſt ſacramentum. Circa quod quæruntur quatuor. Primò, vtrū ſit ſacramentum. Secundò, vtrū debuerit inſtitui ante peccatum. Tertiò, vtrum conferat gratiam. Quartò, vtrum carnalis commixtio ſit de integritate matrimonij.

DIuus Thomas in iſto tractatu procedit ab imperfecto ad perfectum, & ſic prius diſputando de contractu iſto naturali, quod eſt perfectū ſecundū perfectionem & aliquid pertinens ad ordinem naturæ, in hac vero quæſtione agit de ratione ſupernaturali ſacramenti, ad quam ordinatus eſt iſte contractus, qui quidem tanquam perfectibilis eſt, cum ſit ordinatus ſupernaturali perfectioni ipſum contractum naturalem, ſunt; gratia perficientem naturam, & hanc rationem loci ſemper explicat D. Thom in tota hac quæſtione.

i

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum matrimonium ſit ſacramentum.

ADPRIMVM ſic proceditur, quòd matrimonium non ſit ſacramentum. Omne enim ſacramentum nouæ legis habet aliquam formam quæ eſt de eſſentia ſacramenti; ſed benedictio quæ ſit per ſacerdotes in nuptijs, non eſt de eſſentia matrimonij: ergo non eſt ſacramentum.

Tho. infra q. 50. art. 1. & ſequit.

¶ 2. Pre-

¶ 1. *Præterea*, Sacramentum est materiale elementum: sed materiale elementum non habet perficere aliquid materiale elementum. ergo non est sacramentum.

¶ 2. *Præterea*, Sacramenta habent efficaciam ex passione Christi: sed per materialem non conformatur homo passioni suæ primitus, cùm habeat distinctionem ad illam: ergo non est sacramentum.

¶ 4. *Præterea*, Omne sacramentum nunc legis efficit quod figurat: sed materialem non efficit continuationem Christi & ecclesiæ quod significat: ergo materialem non est sacramentum.

¶ 5. *Præterea*, In aliis sacramentis est aliquid quod est res & sacramentum, sed hoc non potest invenire in materialibus, cum non imprimat character, nec aliquem ornatum animæ, ergo non est sacramentum.

SED contra est quod dicitur Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est: ergo &c. ¶ *Præterea*, sacramentum est sacrae rei signum: sed materialia elementa sunt hominibus sensibilia, ergo &c.

RESPONDEO dicendum, quòd sacramentum importat aliquid remedium sanitatis homini contra peccatum, exhibitum per sensibilia signa: unde hoc competit alicui sacramento, inter sacramenta computari.

AD primum ergo dicendum, quòd verba quibus consensus exprimitur matrimonialis sunt forma humani sacramenti, non autem benedictio sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale.

AD secundum dicendum, quòd sacramentum matrimonii perficitur per aliena opera quæ sacramento illo fiunt, sicut præmissum est; & ideò sicut præmissa non habent aliam materiam ex ipsis actibus humanis sensibilibus, quàm elementa: ita est de matrimonio.

AD tertium dicendum, quòd matrimonium non conformatur passioni Christi quantum ad præsens, conformatur tamen ei quantum ad observantiam, per quam per ecclesiæ fidem ipsius commemoranda passio est.

Ad quartum dicendum, quòd unio Christi ad ecclesiam non efficitur in hoc sacramento, sicut res significata hoc contingit; & ideò non sequitur sacramentum illud esse: sed habet aliam continuationem, & significationem, quam efficit ut dictum est. *Magister autem posuit rem non contingere*, quia erat bonæ opinionis, quòd non haberet rem contentam.

Ad quintum dicendum, quòd in hoc sacramento sunt alia res, quia sacramentalium duorum, sunt aliqua exteriora apparentia; sed res & sacramentum, est aliquid eorum quæ significantur ad unitatem ex Christi: scilicet bonum sacramenti, non tamen est res & magister determinat.

SVMMA ARTICVLI.

IN hoc articulo prima objectio D. Thomæ est affirmativa in corpore. Secunda objectio in solutione ad primum; tertia in solutione ad secundum; quarta in solutione ad tertium; quinta in solutione ad quartum; sexta in solutione ad quintum.

Circa istum articulum est prima dubitatio de prima conclusione D. Thomæ.

An sacramentum sit sacramentum in lege gratiæ. Et videtur quod non. Primo,

num si ex aliquo loco Scripturæ colligeretur, quòd matrimonium sit Sacramentum, ergo ex illis verbis Pauli ad Eph. 5. Ad Ephes. 5. cap. 5. Sacramentum hoc magnum est, sed ex illis verbis non recte colligitur, ergo nè est Sacramentum. Maior constat, nam Theologi ex aliis verbis colligit, quòd matrimonium sit Sacramentum. Minor verò probatur primò: Nam si ipsum Græci habent, mysterium, non Sacramentum, nolim verò interpres potuit illam particulam, Sacramentum. Secundò probatur minor: Nã D. Paulus ibi loquitur de matrimonio primorum parentum, vel de matrimonio fidelium Christianorum ecclesiæ, per quorum exemplum, & in illa verba loquebatur, ego autem dico in Christo, & in ecclesia, sed matrimonium Adæ & quodlibet Christi cum ecclesia non habet veram rationem Sacramenti, ergo ¶ Confirmatur argumentum ex doctrina Scoti, num. D. Docet ibi de Ecclesia Hieronymi, dicentem de virgine Sacramento, nunquid scit nobiscum matrimonii? & D. Hieronymus scribens contra Iouinianum quid matrimonium sit, ait, alio depromtibo, si intelligeret ille Sacramentum, negare Iouinianum non ausurum præsumpsisse matrimonii fœdus, si illum haberet & ante tempora D. Gregor. nullum fidelium conubium fuit, quòd matrimonium esset Sacramentum.

¶ Secundo arguitur. Certum est Sacramenta legis illius, quod sunt virginitate melius est & excellentius, quàm sacra matrimonia, sed pro statu virginitatis, non est institutum aliud Sacramentum, ut constat aperte, ergo neque pro statu matrimonii fuit institutum. ¶ Confirmatur argumentum. Nam Sacramenta sunt instrumenta ordinata ad aliquam virtutem quibus mediantibus homines elevantur ad vitæ supernaturalis & spiritualis, sed matrimonium denegat homines in hoc 1. Cor. 7. Scotus in dicto Paul. 1. Corint. 7. Nã qui non virginitate & cœlibatu, sed ab ea tione, & contemplatione, ergo non habet divinam Sacramenti.

¶ Tertio arguitur. Sacramenta nouæ legis dicuntur gratiam, ut dicimus in 3. parte quæstione. 62. Sed matrimonium non confert gratiam, ergo non est Sacramentum. Consequentia est bona, nam quia gratia datur ad bonum, vel finem & mihi videtur non conuincitur, in illo vero matrimonii potius inducitur,

A Non enim quæritur habere gratiam, medio ad vitam matrimonialem, ut bene fiat, sed ad hoc ut detur gratia in matrimonio, ergo. Illa minor probatur, quia non dicitur quærere, quod nihil meritorii in peccato mortali, ut peccatum mortale, quod est filium, ut habeat. Sequela vero probatur: Nam ille tibi habetur gratia Dei data ad vitam matrimonialem, sicut dicitur, quia non potest habere in peccato mortali peccatum mortale, ergo peccat venialiter qui in peccato mortali exercet actum matrimonii.

B ¶ Quarto arguitur. Per Sacramenta nouæ legis non licet dare aut accipere pretium, ut sacra omnia sint manifestè spiritualia, sed per matrimonium licet recipere pretium, ergo ab habet rationem sacramenti spiritualis. Consequentia est bona & minor probatur, ex vita ecclesiæ adiacentia, & ita vita approbatur ita explicatur, &c. quod est & in ea de illo de celebratione apposita.

C ¶ Quinto arguitur. Ecclesia non potest mutare ea quæ sunt de essentia Sacramentorum nouæ legis, non potest mutare materiam & formam & alia, quæ sunt intima sacra illa, cum sint instituta a Christo, sed ecclesia mutat ea quæ sunt de essentia matrimonii, ergo matrimonium non est Sacramentum nouæ legis. Maior probatur. Nam de potestate legislatoris facit legislatio & inquantum mutat materiam & formam, & facit quod si quod prius erat materia, postea non sit, ut patet in matrimonio &c. Et in eo de quo sacra, ergo.

D ¶ Sexto. Sacramenta nouæ legis debent administrari & percipi à subditis pacifica, ut dicitur in Concilio Florentino in decreto Armenorum, & sunt de Sacramentis, sed matrimonium non administratur à uno alteri ecclesiæ, sed ipsi contrahentes, qui exprimendo consensum apponunt materiam & formam, ergo matrimonium ob est nouum Sacramentum nouæ legis.

¶ Vltimò. In illum invehitur tota pars Lutheranorum, & posteà in eum in Babylonica parte & etiam in Lege Euangelica, ut manifestè dicitur, etiam ex facta sanctis, sed non videtur in eorum illa Sanctis non habuit veram rationem Sacramenti, ergo negat in lege Euangelica habet veram rationem Sacramenti. Probatur consequentia. Nam est eadem ratio.

¶ In

¶ In opposito est doctrina Ecclesiæ, & etiam doctrina D. Thom. in hoc articulo.

IN hac grauissima difficultate est distinguo inter Catholicos & hæreticos, & inter Catholicos ipsos, nã hæretici illi qui dicunt matrimonium esse illicitum, de quibus dictum est quæstione præcedenti articulo 3. dicunt simpliciter matrimonium esse sacramentum, nam ratio sacramentalis sacramenti eum dicit esse contractum & illicitum. Alii vero hæretici sunt, qui approbãt matrimonium & dicunt, quod non est sacramentum. Primi fuerũt Arnoldistæ anno Domini 640. de quibus Guido Carmelita & Petrus de Cluniaco lib. 1. de miris hæreticorũ in Arnoldistas. Hanc errorem sequutus est Vuicleff, vt refert Thomas Vualdensis libro de Sacramentis cap. 131. Hanc etiam errorem sequutus hæresiarcha illi temporis Lutherani sacramentũ de quo vide Alphonsum de Castro, lib. de hæresibus, verbo sacramẽta, hæresi tertiadecima. hoc primũ locum tenet Calistinus. Erasmus vero de hac re loquitur dubitãter, de quo vide Albertum Pium lib. 17. contra Erasmum. ¶ Inter Catholicos, verò communis est, matrimonium esse sacramentum, tanquam signum rei sacræ, nihil tamen dicunt, non esse sacramentum efficiens gratiam, neque esse in omnibus gratiæ, neque in aliis sacramentis nouæ legis, ita tenet Hostiẽsis in Summa lib. 5. titulo de Sacramentis matrimonij, & glossa Bernardi cæpensis in ecclesiã de sponsis, & explicatores ipsius glossæ. Ioan Parisiensis in 4. dist. 1. quæstione dicit, licet esse communis sententia Canonistarum, & Magistri in 4. dist. 26. idem tenet, vt dicit D. Thom. dubium quæst. 3. art. 1. sed quantum Ioannes quod amplius est D. Thom. sequens communem sententiam Canonistarum & Magistri dicit, illa sententia quæ asserit, matrimonium non esse causam gratiam, est probabilis, idem tenet Durandus in eadẽ dist. quæst. 3. Omnes vero reliqui Theologi & Iurisperiti dicũt, matrimonium esse sacramentũ causans gratiam, vnde non condemnant oppositam sententiã vt erroneam, vt patebit legenti singulorum scripta. Ita quod amplius est, ne quidem Theologi nunc damnant oppositam vt erroneam, vt videre est apud Magistrũ Cano in Additionibus ad tertiam partem quæst. 42. & in articul. 1. Magistri Soto in 4. dist. 26. quæst. 2. art. 3. vbi dubitat an sit hæretica hæc sententia, & negat, ita communiter docent gratiam, & dicit, quod verisimile sunt: angustia, & rationem concinnat esse erroneam sententiam & non audet diffinire absolute esse erroneam: dicit: tamẽ esse valde temerariam & periculosam ne pro esse hæreticam.

¶ In hac igitur oppositione secundũ primo quod sacramentum (vt patet ex doctrina tradita in 3. parte quæst. 60. art. 1. & 2.) vniuersum & eiusdem rationis est in sacramentis, quæ tantum significant gratiam, vt in sacramentis veteris legis, & in sacramentis quæ significant gratiã & conferũt illam, vt patet in sacramentis nouæ legis: & eadem operatio, nam sacramentum (vt ibi dictum est) constituitur in genere signi, efficientia verò est extra latitudinem signi, & ita non potest tollere rationem propriam & naturalem sacramenti.

¶ Secundò aduertendum quod hic loquimur de matrimonio inter fideles, non loquendo de matrimonio inter infideles, ex dictis est, quod non est verum sacramentum. Primò, nam baptismus est ianua omnium sacramentorum nouæ legis talitèr quòd nec baptizatus est homo incapax alicuius sacramenti, ergo sine baptismate nõ potest fidelis recipere sacramentum, & ita dicit Cap. 1. de presbytero non baptizato. ¶ Secundò. Nũ sacramẽta nouæ legis ordinãtur ad finem, quia quædam medicinæ instituuntur a Christo ad vitandam infirmitatem, sed infideles non segregantur Christum, neque eius medicinam ergo.

PRIMA conclusio certum est secundũ fidem, quod matrimonium in nouæ lege est & fuit semper vnum & eiusdem sacramenti, siue vnus significet gratiam, siue significet & causet. Hanc conclusionem probatur primò, ex illo Paul. Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est. Vbi post quam Apostolus hortatus fuerat viros de continentiam coniugalem erga suas & feminas subditas erga viros illa verba, sacramentum hoc &c. & aperte significat (quidquid dicant hæretici) quod D. Paul. nolebat hic per coniunctionem viri & feminæ, significare coniunctionem Christi sponsi nostri ad ecclesiam sponsam fidelem, & similiter & coniunctionem Christi sponsi cum sponsa sua Ecclesia, & semper coniunctionem Christi cum humanitate nostra id est cum supposito Et quod

Ephes. 5.

quod hoc significet Paulus, sacra quæ ex contrario. Et in primis illud dicit Paulus, quod conjunctio viri & fœminæ significet fidem Christi, quæ sola est, quæ sibi desponsata fit ecclesia Christo: sicut fœmina viro, docebat Paulus in illa verba. Mulieres subditæ sint suis viris, &c. Quo etiam videri potest, sicut Christus caput ecclesiæ significat fidelitatem superiorem Christo debitam ecclesiæ, & hoc in illa verba. Viri diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit ecclesiam. Pertexta dicit autem ex ædificatione Christi Domini quo docuit: ejusdem & venit ad verba: & hic autem significatur per objectionem carnalem vim & formam, & ad hoc propositum dicebat illud Genesis 2. & Matth. 19. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, &c. & subdit, sacramentum hoc magnum est, quasi significet, quod sicut vir propter uxorem matrem relinquit patrem & matrem mariti: Ita propter adventum nuptiarum relicta domo sua & discipulatu patris cognoscit filii humanitatem: ergo matrimonium vere & proprie est signum rei sacræ.

Ge. 2. & Mat. 19.

¶Secundo probatur conclusio. Nam hoc constat ex testimonijs sanctorum, & quoniam hæretici vt Calvinus dicunt, quæ ante Gregorium nullus sanctorum dixerit esse sacramentum, & Erasmus dicit, quod propter D. Hieron. matrimonium non erat sacramentum, odiendus est hoc verbum ac tantum sanctorum, qui præcesserunt Hieron. & Greg. vel saltem simul. Hanc rem Richard docet D. Anton. super illud Paul. ad Ephes. cap. 5. & ille autor est aliquantulum antiquior Hieronymo, illum dicit saltem eundem locum Chrysost. Theodoret. & cæteri alij Græci autores, & D. Aug. in multis locis docet eandem veritatem lib. de fide & operibus, cap. 7. lib. 1. de nuptijs & concupiscentia cap. 10. & lib. 1. de bono conjugali cap. 24. & lib. 3. super Gen. ad literam ca. 7. eandem sententiam docet Innocent. I. Pap. in Epistola 31. ad Rufic. ergo & hæc conclusio quamplurimis argumentis probatur in conclusione sequenti.

A

B

C

D

¶Secunda conclusio certum est secundum fidem, quod matrimonium est verum, & proprium Sacramentum nouæ legis conferens gratiam & copiosam est hæreticum

Hæc conclusio probatur primo ex secunda ad Ephes. cap. 5. dicitur: Sacramentum hoc magnum est, loquendo de matrimonio quod vero dicit Scriptura literalis illa loquitur Paulus. Non igitur est sensus hæreticorum Scripturæ, quos refellit sancta Concilia ad probandum dogma fidei, sed concilia utuntur illa testimonio ad probandum, quod matrimonium sit sacramentum conferens gratiam, ergo ille est sensus literalis. Consequentia est bona. Matrimonium est magnum sacramentum. Hoc autem Paulus dicit. Ergo est sacramentum. Minor vero habetur in Concilio Florentino decreto de nouæ Ecclesiæ in tractatu de sacramentis, ubi postquam dixerat esse septem sacramenta nouæ legis, quæ gratiam conferunt & continent, addit: In his inquit, septem est sacramentum matrimonij, quod est signum conjunctionis Christi & ecclesiæ secundum Apostolum dicentem. Sacramentum hoc magnum est, & Concilium Tridentinum sess. 24. in decreto de sacramento matrimonij, probat quod est verum sacramentum gratiam conferens in illa verba, Sacramentum hoc magnum est. ¶Et confirmatur argumentum: nam manifestum est ex Paulo illa verba dicit, quod matrimonium est mysterium, symbolum & signum coniunctionis Christi cum ecclesia, vel quod est signum sanctum rei sacræ collationis a Deo permanenter, est sacramentum nouæ legis, ergo matrimonium est sacramentum quod vero matrimonium sit institutum a Deo permanenter probatum amplius sequenti.

¶Secundo probatur apostolica traditione, quod omnes patres in Concil. Trident. in loco immediate citato, vbi docet illam veritatem dicens, quod licet enim matrimonij sit sacramentum semper in nouæ legis sacramenta sancti Patres nostri, conciliæ & vniuersalis ecclesiæ traditio semper docuerunt. ¶Secundo hoc patet. Nam illud est non reprobanda traditione, quod approbatur & servatur vniuersali consensione omnium fidelium, nam potestas humana id efficere non potest: sed quod matrimonium sit sacramentum gratiam conferens recepta semper fuit confessione fidelium, ergo est traditio apostolica. Tertio id confirmatur quod vniuersalis ecclesia tenet, & non reprobatur principium in aliquo Concilio

vel

ad differentiam Pœnitentiæ necessariò dicen- A
dum est, quod habetur per traditionem apo-
stolicam, sanctissimi autem est, matrimo-
nium esse Sacramentum conferens gratiam,
&c.

¶ Tertiò probatur conclusio ex confes-
sa traditione ecclesiæ. Manifestè in hoc
puncto quæstionis errant hæretici in hac
parte, si enim ecclesia opponentem teneret,
non videretur ex qua ratione matrimonium
esse Sacramentum conferens gratiam, sicut
non videretur ex qua ratione dicendum,
aqua benedicta sit Sacramentum conferens
gratiam ex opere operato; præcipuè quo-
niam hæc doctrina de Sacramentis pertinet
ad principia & rudimenta ecclesiæ, nam si
errorem hunc docuisset ecclesia, non ha-
beret fundamentum fidei, ut ita
dicam, &c. ergo.

¶ Quarto probatur conclusio ex diffini-
tione Pontificum & Concilium. Hoc enim
diffinunt contra Luther. III. in cal abolen-
dam de hæreticis, ubi postquam dixisset se-
ptem esse Sacramenta ecclesiæ, & nostra
esse numero septenario, quibus nonnulla
ex quæ opposuerat sanctorum, idem diffini-
unt in Concilio Constantiensi, sessione 13. & C
in Concilio Florentino ubi supra, & simil-
ter in Concilio Tridentino sessione 7. cano. 1.
diffinitur expressè septem esse Sacramenta
ecclesiæ, & inter ea numerat matrimonium,
& ibidem subdit, Si quis autem dixerit, non
esse septem Sacramenta ecclesiæ, vel aliquid
horum non esse vere & propriè Sacramen-
tum, anathema sit, & sess.
24. can. 1. loquens in speciali de matrimo-
nio dicit, Si quis dixerit matrimonium non
esse vere & propriè unum ex septem legis
Evangelicæ Sacramentis a Christo Domino
institutum, sed ab hominibus in ecclesia in-
ventum, neque gratiam conferre, anathema
sit. Deus habetur in multis aliis decretis &
canonibus, ergo.

¶ Quinto probatur ex doctrina omnium
sanctorum & ecclesiasticorum, quod vero sit
omnium fidelium sanctorum patrum doc-
trina expressè Concilium Trident. sessione 24.
in doctrina de Sacramento matrimonii, ubi
dicit, cum ipsum matrimonium in lege Evan-
gelica veteribus connubiis per Christum
gratia perfecerit, merito hoc nostra lege Sa-
cramentum antiquitus sanctis patribus no-
stris, concilia, & universalis ecclesiæ traditio
semper docuerunt, &c. ergo.

¶ Ultimò probatur ratione. Ratio vero
huius rei nulla alia esse potest, nisi Christi
beneplacitum, cum sit res fidei, & institutio
Sacramentorum pendet ex sola Christi vo-
luntate, quæ quidem voluntas ex dictis ar-
gumentis colligitur. Potest tamen aliqua
alia congruentia ad explicandum esse
fidei, quæ talis est. Nam maximè necessarium
erat, quod Deus institueret aliquod Sacra-
mentum gratiam conferens ad docendum
conceptionem, quæ in vita matrimoniali
intimatur, eam quoniam in vita matrimo-
niali obtinetur delinquendi occasio facilior, quod Deus instituerit aliquod Sa-
cramentum, quo detur gratia ad fœli-
ter concupiscentiam, ne propter illam ex-
cedant delinquendi. D

Ad argumenta facta in principio re-
spondetur ad primum, quod Theo-
logi non debent superscindere quam
oportet superscindere in intelligentia Sa-
crarum Scripturarum, & ita cum Sanctis pa-
tribus, & conciliis, videtur ille locus D. Pauli
ad probandum, quod matrimonium sit Sacramen-
tum conferens gratiam, sine dubio asserendum
est, quod ex illo loco hoc colligatur.
¶ Et ad primum probationem in oppositum
respondetur, quod unum Sacramentum est
mysterium, non habet occultam & reconditam significationem, & hac ratione nullus
interpres communiter asserit loco illius pro-
verbii, mysterium, quæ habetur Græcè, sacra-
mentum. ¶ Ad secundam proba-
tionem respondetur, quòd D. Paulus sine
dubio loquatur de conjunctione viri & fœ-
minæ, in communi & specie, & etiam de
conjunctione primorum parentum in para-
diso, hæc autem conjunctio post Christi
institutionem electa est, ut Sacramen-
tum gratiæ conferens. & ideo dicit Paulus,
sacramentum hoc magnum est, & quoniam
hoc Sacramentum significat conjunctionem
Christi & ecclesiæ, subdit Apostol. Ego au-
tem dico in Christo & in ecclesia, non quòd
conjunctio Christi & ecclesiæ sit Sacramen-
tum, sed res significata per Sacramentum:
quod quidem dixit Paulus ad explicandam
naturam Sacramenti. Non enim potuit ex-
plicare speciem hujus Sacramenti & gra-
tiæ particulari, nisi exprimeret rem significa-
tam id quam dixit ordinem. ¶ Ad ob-
jectionem respondetur, quod argumentum quo
desumitur ab auctoritate negativa, nulla

C habens

Cap. Ad abolendam, de hæreticis

habere efficaciam. Deinde dicendum eſt, q
D Dionyſius nomine hunc ſacramenti, quia tantum dixerat de eccleſiaſtica hierarchia, & de ſacramentis, quæ ſpectant facere ad Deum per principes eccleſiæ exercendas, & in eis omnibus ſacramentum, hoc non excluſit ſacramenti pœnitentiæ, quoniam etiam ea ſacramentum eſt, ad eccleſiaſticam hierarchiam, & maxime pœnitentia ſunt actus pœnitentis. Hieronymus vero tractando locum illum de matrimonio, quatenus diſpoſitio eſt ſacramentalis, ſignificat illud ſacramentum, ſcilicet matrimonium, & ſic non excludit alia ſacramenta. Chriſtum vero aut ſe negligentia aut ex malitia magna ex parte ſacramentum dixiſſe, cum tamen falſum ſit, ut probatum eſt.

¶ Ad ſecundum reſpondetur, quod ſacramenta Chriſti ſunt illa, quæ ſunt neceſſaria ſimpliciter, quæ autem dantur volentibus, quia facta poteſtibus ſe eſſe infirmos, & non poſſe ordinare, & illo opportuno inſtituere, illa ſacramenta conferuntur gratiâ alicuius actus neceſſarii. Virgines vero habent ſtatum ſe ſeſſionis, & qui profitentur caſtitatem, profitentur ſe eſſe futuros, præcipue. Nam ſacramentum ordinis inſtitutum eſt ſubditis pro eis, qui pertinent ad illud per ſeipſos & volunt ſtatum aſſumere ad illud ſacramentum. Euchariſtiæ aliquid habet peculiarem reflectionem in virginem & continentiam, ſecundum illud Zachariæ 9. Vinum germinans virgines, & ita ſingulariter ſimiliter hoc ſacramentum a virginibus & continentibus quæritur. ¶ Ad 4. dicendum negando minorem, quia beata virgo habuit illa actus naturales malos, quos habet in ſtatu viæ virtuoſo continentia non diuellit humana, à quibus virtutis, ſed ea, qui ad illa non poſſunt aſpirare, ut per gratiam ſacramentalem. Eſt ſimile in ſacramento pœnitentiæ, quod ſimpliciter dari petentibus, non ſufficiendo illos peccatores, ſed ſufficientia notam ſecundum ſemper dantur infirmis, confortat tamen ſimpliciter petentes.

¶ Ad tertium reſpondetur, negando minorem. Et ad primum probationem eius reſpondetur, quod concurſus ſponſi abſolute loquendo, poſſet ſimpliciter per vim ſupernaturalem, ſine ipſo viri ſe concipiſ. cix autem abſolute conſiderata, ſi tamen

A vita moderata ſit & regulata rationem ſecundum temperiem concipiſcentiæ, ſunt concipiſcentiæ quæ eſt in delectabili, poſſet per immediatam ſuppoſitum eius actibus, ſed per moderatam vitæ temperantiam gratia vero huius ſacramenti eſt totaliter ad procreandos filios in cultu & religione cultus Dei & ad inſtitutionem illos in fide, ſecundum ad hoc quod homo ſit conſtans ſua coniuge & ad hoc quod ſuſtentet eam ſecundum naturalem. ¶ Ad ſextum
B probationem dicendum eſt, quod ad hoc ſit actus ille ad quem datur gratia, ſit peccatum mortale, & exercetur in mortali, eſt neceſſarium, quod ſit actus ſanctus, ut conſecratus. Et declaratio, conſecratio abſoluta in ſacerdotali, ut dictum eſt ſupra, quæſt. 64. & ita proclamo filii in chriſtiano non eſt mortale per ſeipſum, etiam ſint in mortali, nã quantum ad hoc recipiat gratiam ſacramentalem, ſicut ſuperius dictum eſt in propoſito, quod ſacerdos in ſacramento matrimonii recipit gratiam ad vitam matrimonialem, non tamen matrimonialis in peccato mortali nõ eſt mortale, quando nõ eſt actus ſanctus, vel ſacramenti ſacramenti.

¶ Ad quartum reſpondetur, quod in ſacramento matrimonii non datur pretium pro ſupernaturali quæ eſt in illo, ſed pro obligatione civili, ad operandi ſimile, non datur pretium pro vita actu conſecrato, non datur pretium pro conſecratione, ſed pro actu in matrimonio vero (vitam dixisse) eſt aliquid naturale, ſcilicet contractus naturalis, eſt etiam aliquod ſupernaturale. ¶ Secundo dicendum eſt, quod in contractu matrimonii recipitur pretium pro obligatione perpetua ad actus matrimoniales. Ecclesiaſtes potuit requirere pretium pro obligatione adminiſtranda ſacramenta, nã talis obligatio non poteſt eſt. ¶ Tertio dicendũ eſt, quod non recipitur pretium pro matrimonio, ſed in ſuſtentationem, ſicut ſacerdos qui celebrat, recipit pretium in ſuſtentationem propriam.

¶ Ad quintum reſpondetur primum, q Chriſtus Dominus ſibi inſtituit, tanquã auctor & dator huius ſacramenti, ut poſſit per ſeipſum contrahi inter legitimas perſonas, poſſet autem eccleſia tantum non poteſt, tamen poteſt facere, quod hæc perſona ſit legitima, illa illegitima, ſicut in dispenſato

pretium

gentiæ materia : Charta ordinata, ad consilia vocata ordine legitimo, possit unum valida facere, quod alia legitima non valeat, ideo una non. ¶ Quarto quæritur. Ante Concilium Tridentinum erant legem personæ simul duæ matrimonium contrahentes, sed quæ eum de facto diremit & nullum effecit non potest modo esse legitimum, Respondetur quod matrimonium & naturale duæ personæ se possunt habere. Primo præceptum & positivum, videlicet quando aliquid positivum præcipit, & non tot ecclesia, ut respectu personæ facere opportunum. Alio modo se habet ius divinum & naturale negativum & indifferentes, quorum dicit illud dictum, & non ius positivum potest determinare illud quod est indifferens, unde modo ubi legitimum personam ad matrimonium dicit quod non sit legitimum, nisi ubi dicitur præceptum. Vide D. Tho. de hac ubi infra quæst. 42. q. 3. ar. 3.

¶ Ad tertium igitur patet solutio, in quo ignorantia iuris humani bonum excusat, dicendum est infra in hac materia.

¶ Ad septimum pro tertia dicendum est, quod in lege nostra & lege veteri matrimonium non erat ultimum in ratione sacramenti, sed erat figura tantum spiritualium rerum sicut multa alia legis quæ erant in lege veteri. De hoc autem dicetur articulo sequenti ubi disputabitur quando sit unus ritus unius sacramenti in ratione sacramenti.

SEcunda dubitatur est, Virtus unius sacramenti nostræ legis tollere obicem alterius sacramenti & reliqua sacramentum nostræ legis, supponitur enim ex præcedenti dubio quod ritus sacramenti, quæ continuit est sacramentum nostræ legis & veteris unius eiusdem sacramenti nostræ legis debitio tantum est, An contenta nostræ ratio data aliqui nostræ legis, & videtur quod non.

¶ Primo, Sacramenta nostræ legis quæ sunt in genere operis operati, quod applicatur his qui sacramenta suscipiunt, sed huius operis operatum non repetitur iterato in sacramento, & reliqua sacramenta nostræ legis, ergo. Minor probatur. Tū quoniam in alij sacramentis potest ostendi nō repetitum sacramentum, repetitur aliquod quidquam pertinens ad rationem sacramenti. Vt patet de baptismate, in quo non repetitur ablio & prædictorum, sed in matrimonio adhuc repetitur per actum voluntatis, nam etiam contrahentes in alia contrahunt voluntatem ei quod ille qui re ejus sacramenti, & prædictorum ei qui celebrat, ergo non in sacramento matrimonij, ergo.

¶ Secundo. Ea quæ exercitus agunt in sacramentis nostræ legis, videntur debitæ causam naturalem, ita ut nulla ratio naturalis sit ordinis, & significant ea divina institutione sed ea quæ agunt exercitus in sacramento matrimonij, non excedunt ordinem naturalem, ergo. Maior probatur quia ordinem exercitus ad alios humanos actus, & ordinis ad actum, quorum ea quæ agunt exercitus in sacramento, sicut quod ordinis ad actum sacerdotis, quæ est consecratio, quæ exercitus agunt in sacramento ordinis ad actum naturalem. Minor constat. Nam ratio naturalis dictat quod homines debeant celebrare matrimonium, & ordinem aliquibus signis exprimere, non in quibuscumque aliis contractibus.

¶ Tertio. Sacramenta nostræ legis conferunt gratiam non habentem, & obicem ponunt, & in habitu augent illam, sed matrimonium non habet aliam efficaciam, ergo. Minor probatur quantum ad primum patet, quoniam ordo baptismus & pœnitentia, quæ sunt sacramenta necessaria, instituta sunt ad remissionem culpæ & conferendam gratiam peccatoribus quærentem ad secundum patet quoniam confirmatio augmentum gratiæ confert, non tamen recipit gratiæ augmentum, sed ab eucharistia juxta illud 1. Cor. 7. Qui non habet, ei quod habet & reliquum gratiam, non facere medium ergo.

¶ Quarto. Nemo potest recipere sacramentum nostræ legis absque baptismate, sed ei cui non datur sacramentum, sed fidelis matrimonium baptizatus potest recipere virum matrimonium, & si potest ad hoc consentire, cum eo tale matrimonium ei sit sacramentum per solum baptismi receptionem, ergo non ei matrimonium sacramentum cum alio.

PRopter hæc argumenta & alia quæ adducta sunt in præcedenti dubio Durandus in 4. dist. 46. in Additione 1. dicendum quod dispositio non est de ratione sacramenti, ita refert Capreolus d. q. 3. Contra Dubia respondet Durandus d. q. 3. patium remanere hic sacramentum, dicit, & matrimonium est rerum in consilio, verumtamen alia ratione a data

C 4 aucta

mentis nouæ legis, & ita asserit, probabiliter dici posse, hoc Sacramentum non conferre gratiam, qd si sit hæresis, ut diximus num. antec. proxed. & ex hoc errore ibidem alij errores collegit. Dicam q non dicitur vniuoce, & eadem ratione de matrimonio, & de reliquis Sacramentis nouæ legis, & mirabar de illis qui opposita dicunt, maxime propter vltimum argumentum.

¶Conclusio sit. Error manifestus est dicere, matrimonium nouæ legis nō cōmunicare matrimonio, nec hic error fuit hæresis nobis tēporis, & consequenter error est dicere, q ratio Sacramenti nouæ legis non dicitur vniuoce de Sacramento matrimonij, & reliquis Sacramentis. Hæc conclusio sic probatur prima. Hæresis est nostrorum temporum, dicere, q matrimonium non est Sacramentum nouæ legis, vt diximus dubio præcedenti: sed si matrimonium nō habet eandem rationem cum reliquis Sacramentis nouæ legis, poterimus asserere, non esse Sacramentum nouæ legis, ergo. Minor in qua est difficultas probatur. Nam illo dato, nō esset hæresis dicere, peccatum nō esse Sacramentum nouæ legis, cōmittere reliquis sex Sacramentis analogiā veram & improprium & sui quid, cōmittere matrimonij Sacramento, ac subinde q Sacramentum nouæ legis secundum quid, & improprie.

¶Secundo. Cōclusio supra allegata, præcipue Flor. & Tolet. & materialis ecclesia implent numerū Sacramentorū nouæ legis, matrimonium Sacramentum nouæ legis cum reliquis Sacramentis, sed si non esset Sacramentum nouæ legis aliorum rationem non posset cōmunicare cum cæteris Sacramentis, ergo.

¶Obiicitur, q. licet aliqui autores scholastici de quibus dicemus tertio loco dicti, hoc Sacramentum non esse præcisè nouæ legis, sed institutum fuisse à Deo in paradiso in ratione Sacramenti, & durasse toto tempore legis naturæ, & scripturæ: at omnes illi docent tempore legis euangelicæ elevasse hoc Sacramentum à Christo & innovasse & excepisse ab illo virtutem novā, quam antea non habebat: ad cōferendā gratiam, ergo secundū sententiā eorum doctrinā eadem ratione Sacramentū nouæ legis habet ab reliquis Sacramentis nouæ legis.

¶Tertio. Licet Sacramēta nouæ legis (vt in doctoribus sacris & scholasticis, imò vt sacra cōciliij cōstat) posita sit in hoc, q sint

A signa sacra nostrorum & sensibile gratiæ causæ, sed hæresis est negare Sacramentū matrimonij esse signū sensibile gratiæ diuinæ, & Christi institutione, vt diximus dubio præcedenti, ergo. Maior probatur & explicatur. Ex ea definitione & formalis Sacramēta nouæ legis per quā distinguuntur à Sacramentis veteris legis & obtinuerunt in propria esse, vt sint significare Christū vt præsentē & vt causā efficientē, nōra verò differentia Sacramēti antiquæ legis erat, significare Christū venturū & tanq̄ cām finalē, sed in hac differentia segrā, q nouæ legis Sacramenta causāt gratiā, antiqua verò nō. De q videnda q dicunt 3. p. q. 60. ar. 1. & q. 70. a. 4.

B Ad argumēta in contrariū dicitur. Ad primū respōdet cōcēdo maiorē & negādo minorē. Et ad primā probationē minoris negat cōsequētia. Nā q sit in Sacramento matrimonij nō repetitur aliqd per actus cōjugales, nihil humanus tñ ipse actus cōjugalis est quod nō operetur, q applicetur ipsis, ut per eos dicentur fieri in Sacramento petitæ vtq̄ operatiō fiat ipsi actus pertinēs, qui habet rōnem Sacramenti, q in cōplemento in rōne Sacramenti habeant ab extrinseco, videlicet à forma q ponitur à sacerdote in illi actus cōjugalis ptē consummari possint ab ipso contrahentib⁹ & sic hæc habent rōnem operis operati: alio modo possunt cōsiderari, ut elevātur à divina virtute ad cumulū gratiæ, & sic hoc habent esse operis operati. Ad secūdā probationē minoris negatur cōsequētia, nā quia nō repetitur petitio, nihilominus nō repetitur opus operatum in ipso matrimonio.

C ¶Ad secundum argumentum respondetur, q in reliquis Sacramentis reperiuntur quædam res, seu actiones naturales, q non sunt per se materiam rationem, vt patet in Sacramento baptismi, in quo quidē reperitur ablutio, quæ est quidā naturalis actio non tamen pertinens ad Sacramentum, ita tamē ablutio ex Christi institutione ordinatur ad significandum internam animæ ablutionem, & ad illam causandam, & secundum illā considerationē elevatur supra suā naturam, & habet rationē signi proximi fidei, sic dicimus in Sacramento matrimonij, q per usum existimus, & copulationem fidelium coniugatorum viri, & fœminæ, & si considerentur materialiter,

D cum

non sufficere vitiosè naturalē, & autem eō A
dispensari vt detur ex dicta ratione
ne ad significādū & causandam gratiā per
quā dispōsitur coniuges & ad precēs
de coniugibus. Christi cū ecclesia & cum
humanitate nostra supernaturalem secun-
dum rationis naturalis.

¶ Ad tertiam respondetur, quod (vt dic-
tum est in dicto precedenti) sacramē-
tum est aperte negare, quod hoc sacramentum
confert gratiā. Et ad probationē primæ par-
tis respondetur, quod in hoc dissimiles
sacramenta veteris à baptismate & pœ-
nitentia, quia illa sacramēta veteris, q
haec per se sine efficacia ad remedium pec-
catorum, & ad remittēda peccata; illa verò B
per se sine efficacia ad augendam gratiam
licet per accidens conferant illam hominī
animæ explicatam. est contentum: & ad
hāc eadem mutationem potest dari
Dum ita non habente illam. Ad probationē
secundæ partis respondetur, q illum rati
bene gratiæ est Deo, quam tamen mini-
strat: & hoc volens Paulus significare in
illa relatione actus, ubi dicit tamen
in sacramento matrimonij con-
fertur gratia ex opere operato, quæ non cō C
ferretur homini habenti illam ante actum,
nisi aliquod sacramentum recipiat.

¶ Ad quartum argumentum respondetur
q matrimonium infidelium, etiam si
ad fidem convertantur & recipiant baptis-
mum, non fuerint sacramentum, sed re-
cedentium est, q de mente ecclesiæ expresso
contentus seu acceptatio & omnia alia re-
quisita ad suscipiendum hoc sacramentum.

¶ Hæc sufficiunt dicta, quod matrimo-
nium sit verè & propriè sacramentum con-
ferens gratiam, declaratis variis de ratio
ne sacramenti eius veritate. Nunc de D
ea non explicandis explicandis, vt in par
ticulari, quidnam sit sacramentum tantū,
& quæ habeat materiam & formam: & de
quarum D. Tho. in solutione ad primum
& secundum dissimilitudine materiæ & formæ
huius sacramenti, tamen prius explicanda
est silentio ad quartum & quintum. Dicit
explicat D. Tho. quid sunt hi (sacramenta
tantum, quia res & sacramentum tantum: &
quid res tantum.

Tertia difficultas est, circa solutionem
ad quartum & quintum, quibus dicit
in matrimonio sacramentum tantum, quid
res & sacramentum simul, quid verò res tan
tum. In cuius explicationem supponendum
est vt certum apud omnes, in sacramento
matrimonij res tantū est gratia quæ offer
tur contrahentibus illa enim significatur per
sacramentum matrimonij & causatur per
illud, & non solum causatur, verumetiā ex
ritu in sacramento matrimonij relati in
substantia, & ita gratia est res huius sacra
menti non solū significata, sed causata: res
verò tantum, non quidē causata, neq; con
tenta in sacramento tanquā instrumento, sed
tantū significata, est coniunctio Christi cū
ecclesia, & similitudo Christi cū ecclesia
tate, & docet hoc D. Thomas quintum.

¶ Ista igitur declarata sit, An contra-
ctus exterior & expressio externa interio-
ris consensus, sit sacramentum tantū, & an
consensus ille & relatio quæ consequitur,
sit res & sacramentum simul. Et videtur vera
pars negativa. Primo sacramentum tantū
est illud quod formaliter est mysterium,
sed formaliter non est mysterium illius
quia ipse ergo contractus ipse non habet ra
tionem sacramenti. Minor vero probatur
quia, ut dictum fuit in distinctione mysterii,
mysterium formaliter importat
significari per ipsa signata & consignata
quæ significantur ex contractu, ergo.

¶ Secundo. Sacramentum tantum, est ea
ū per modum causæ physicæ, res & sacra-
mentum simul & res tantum, vt definitum est
3. part. q. 1. art. 1. & ad contractus ec-
clesiæ non potest esse causa gratiæ ad mo-
dum causæ physicæ, ergo. Minor probatur,
nā alium modum causæ si sit ex dicto mat
rimonium causat gratiam, nec apparet
effectus, vt dicitur 1. 2. q. 113. & 114.

¶ Confirmatur. Actus solius ex clavis di-
vinæ auctoritate non possunt concurrere effi-
cienter ad gratiā, quoniā illis homo subiec
ret se ipsum, sed matrimonium legitimum
si actus solius ut sunt partes sacramēti con
curūt efficienter ad gratiā, ergo. Minor pro-
batur, nā si actus humanus concurrit effici
ter ad iustificationē, ergo iustificat ipsum.
Patet consequentia, nā si actus humanus con
curit ex diuino auxilio ad iustificationem
sui iustificati se, & ipsum subiectū communi
ad iustificationē, quia ō actus illa sit accidens
subiecti, nō potest intelligi, & actus il
le concurrit efficienter ad iustificationem,
& quod subiectū non concurrat efficienter.

¶Tertiò Si expressiones essent ex cõfessum essent Sacramentum dicunt, sequitur quòd in quolibet matrimonio sit duplex sacramentum, consequens est falsum, &c. Falsum consequens ostenditur. Sequela probatur, nam ubi duplex expressio consensus in duplici subiecto, ergo non est vnum sacramentum: & est simile. Si essent duæ ablationes in duobus subiectis, non esset vnicum baptismum, sed duplex, ergo ¶Confirmatur. Quælibet expressio aliquam significat gratiam distinctam & confert illi: si sunt duæ productiones gratiæ distinctæ, nam alia est productio gratiæ in vitio, alia vero in gratia, ergo sunt duæ actiones artificiales: ac subinde duo instrumenta, nam vnicum instrumentum simul, & semel non potest habere duas actiones artificiales.

¶Quartò probatur, quòd copulatio materialis non sit res, & Sacramentum simul. Nam id quod est res & Sacramentum simul, debet esse causa infrangibilis vinculi & relatio nõ potest esse causa gratiæ, ergo. Maior est manifesta, quia si est res & Sacramentum simul, debet esse simul causa & effectus, cũ Sacramentum omne legis habeat rationem causæ. Minor vero probatur, primò, nã D. Tho. in 4. distinct. 28. quæst. unic. 3. ad quartum, expressè dicit, quòd copulatio illa solum operatur dispositiuè ad gratiam, & nõ effectiuè, tam etiam quantum copulatio illa est relatio, nõ aliqui dicunt, quod est relatio rationis, relatio autem non potest aliquid efficere, neque etiam vt instrumentale, præcipuè relatio divina.

¶Quintò. Si copulatio non ita operatur circa matrimonium fidem & approbet matrimonium secundum formam & legem ecclesiæ, ita vt non fiat clandestinè, nec aperitur. Matrimonium illud verè & propriè est Sacramẽtum tam nouæ legis, tamen copulatio illa & relatio, non est res & Sacramentum simul, ergo. Minor probatur. Res & Sacramentum simul consistit per Sacramentum tantum, sed copulatio, quæ est inter illos in hoc casu non consistit per Sacramentum tantũ, nam inter Sacramentum tam vile viciosum & contemptibile, ergo.

PRo expositione huius rei est primo videndum. Expressio externa sensibilis interni consensus est Sacramentum tantum in matrimonio. Itaque ad intentionem

A vt dicit rationem contractus, est Sacramentum tantum. Hæc conclusio est expressa D. Thomæ in hoc articulo ad quintum & ad decimum: expressè in 4. distinctione 27. ad quæstiunculam 2. articulo 1. gradu 1. ad secundum. Et probatur ratione. Primo sic quilibet Sacramentum illud est Sacramentum tantum, quod est signum sensibile per se, & ratione cuius omnia alia Sacramenta, sed expressio sensibilis consensus interioris est huiusmodi, ergo. Consequentia est bona, maior est nota ex materia de Sacramentis in genere in 3. parte q. 60. Minor probatur. Expressio externa per se sentitur, continetur vero

B cõsensum qui est relatio & omnia alia quæ sunt in hoc Sacramento, sentiuntur ratione huius expressionis, ergo hæc expressio est Sacramentum tantum.

¶Secundò probatur. Materia propinqua in quolibet Sacramento, est Sacramentum tantum, sed materia propinqua Sacramenti matrimonii est mutua expressio consensus, ergo illa est Sacramentum tantum. Maior patet inductione, nam quæ est propinqua materia baptismi, est Sacramentum tantum tantum in baptismate, & sic de cæteris. Minor vero probatur duplici sequela. Ad

C veritatem tamen est, quod expressio consensus est Sacramentum tantum in matrimonio, quæ quidem pertinet & ratio, sed in ordine ad inferiorem causalitatem, cuius est expressio, quod dictum sit contra aliquas expositiones D. Thomæ qui oppositum sentiunt. Itaque considerandum est, quod licet Sacramentum propinquum sit causalitas illa moralis, cum ordine tamen ad contritionem vel dolorem interiorem, ratione quod etiam si se confessus, & non sit aliquis dolor, & si accedat absolutio sacerdotis, non est verum Sacramentum, facilius in proposito, expressio externa sensibilis non habet rationem Sacramenti nisi sit ordinata ad internum consensum. Ex hac conclusione sequitur, quod Sacramenta matrimonii supponit pro expressione externa inuariabili sensibili & non contradictoria cum ordine ad internum consensum, & non supponit pro vinculo & conjunctione matrimoniali quæ sequitur ex contractu. Hæc omnia ut probentur ex conclusione, quia Sacramenta semper supponit & prædicatur de Sacramento tantum sed Sacramentum tantum, est illa expressio externa interioris consensus, ergo.

go Maior probatur inductione, nam baptis-
mus solum supponit pro aliquoso, quæ
est Sacramentum tantum, & Eucharistia so-
lum supponit pro speciebus, quæ sunt Sa-
cramentum et tantum.

¶ Secundo probatur: Nomina artificialia
sunt realia suo modo, supponunt pro ma-
teriali, sed Sacramentum materiale est quod
dicit artificiosum, vt patet, ergo supponit
pro materiali materiale autem est expec-
to extrema coniuncta, vt dictum fuit in
quæst. ergo.

¶ Secunda conclus. Materiale sacramen-
tum quæ est relatio, & secundum illud quod
subsistunt ex contractu, est res & Sacra-
mentum simul in sacramento. Hæc conclusio
est D. Thomæ, & habetur in eodem loco
sequi crocisio præcedit, & probatur pri-
mo, res & Sacramentum simul in quolibet
Sacramento est illud, quod habet rationem
signi & signati, sed contractus ille & unca
tus est simul signum & signatum, ergo ille
tus & Sacramentum simul. Maior explica-
tur: Sacramentum constituitur in genere
signi, dicitur in 3. parte. quæstione 60.
articulo 1. ergo illud est Sacramentum tantum
quod tantum est signum, illud vero est res
& Sacramentum, simul, quod simul habet
significationem, & est signatum. Minor pro-
batur, quia contractus ille materialis signi-
ficat per contractum, & ille contractus ra-
tionem expressionis exercendi significat gra-
tiam quæ est donum consequitur, & vnionem
Christi cum ecclesia, & cum sint humana
ergo simul est signum & signatum.

¶ Secundo probatur ratione probabili.
In Sacramento nouæ legis illud est res, &
Sacramentum simul, quod est causa & effe-
ctus, sed contractus ille simul habet ratio-
nem causæ & effectus, ergo. Maior proba-
tur & explicatur. Sacramenta nouæ legis
habent efficere gratiam, & habere rationē
causæ, ergo illud est Sacramentum tantum,
quod solū habet rationem causæ, illud ve-
ro quod est res & Sacramentum simul, dici-
tur simul causa & effectus. Minor probatur
nam contractus ille est effectus Sacramenti
matrimonii, & ille contractus effectus gratiæ,
non enim matrimonium confert nouum vinculum
spirituale, quo in unum coniuges in gloria
tur, & hæc est gratia Sacramenti huius
Sacramenti. Est opinio Scoti in 4. distin-
ctione. Contra quam nostra habet ratio-

A nem Sacramenti tantum, quoniam datur
contritionem ad gratiam, attritio vero in-
ter res illius & Sacramentum simul: quo-
niam est effectus confessionis nostræ & est
causa gratiæ.

AD argumenta facta in principio re-
spondetur. Ad primum, quod ma-
trimonium (ut hoc dicitur) est
nomen equiuocum, & quandoq; accipitur
pro contractu matrimoniali quandoque re-
B pro coniunctione & vinculo quod subse-
quitur. In præsenti vero quando dici-
tur, quod matrimonium est Sacramentum, lo-
quimur de contractu qui per se est sensi-
bilium accipiendo matrimonium pro con-
iunctione & vinculo quod subsequitur, ad
est Sacramentum tantum, & res & Sacra-
mentum simul.

¶ Ad secundum respondetur, quod actus
nulli entis elementi à diuina sapientia non
habent causare, neque augere effectiue gra-
tiam, & tamen illi actus constituuntur, ex ma
teria quadam diuinæ sapientiæ elementa
ta à Deo, possunt causare & augere gratiā
effectiue: nam sensibilis forma quæ se ha-
bet ex parte sacerdotis, & ea materia, quæ
C ponitur à sacerdote, causat gratiā effectiue:
sensus enim quando forma & materia ad
inuicem separantur, & forma ponitur à sa-
cerdote, & materia sensibilis quæ ab ipso
sensu ex parte recipientis, (sicut vt dicit D.
Thomas 3. parte, quæstione 84. art. 1. & 6.)
non solum à sacerdotis causat gra
tiam effectiue, sed etiam actus ponitur
concurrens effectiue ad gratiam, quoniam
ex his duobus constituitur vnum integrum
Sacramentum, & vnum totale instrumen-
tum ad efficiendam gratiam, & ita in Sacra
mento matrimonii actus contrahentium
D sunt instrumenta diuinæ sapientiæ ad causā
dam gratiam. Est enim aduertendum cum
D. Thomas hoc procedat circa articu. 1.
ad primum, quod Sacramenta sunt in duplī
ci differentia, quædam sunt quæ conferunt
quandam plenitudinem gratiæ, quæ nulli
habet proportionem cum actibus nostris,
vt in baptismate, in quo remittitur pec-
catum, & quantū ad culpam & quantum ad
pœnā, & in his Sacramentis materia & for-
ma se habet ex parte nostri ad significan
dū, q; illa effectus producit à sola virtute
Christi, quasi ex quodam extrinseco prin-
cipio alia vero Sacramenta sunt, in quibus

gratia quæ confertur, non habet illam pleitudinem, sed habet aliquam proportionem cum actibus nostris, ut in Sacramento pœnitentiæ & matrimonio: & in his Sacramentis non se tenet totum ab exteriori, sed ista interna Sacramenti pœnitentiæ sunt actus penitentes, & illi actui conferunt actiue ad iustificationem in Sacramento vero matrimonii hoc est peculiare, q̃ materia & forma Sacramenti tenet se ex parte ex opinionum Sacramentum, & ex parte contrahentium, vt dictum fuerat, quæ in hoc Sacramento ab utroque fiunt vnum Sacramentum & gratia quæ in illo conferetur, habet aliquam similem rationem proportionis ad actibus nostris. Hoc argumentũ explicabitur amplius in solutione ad obiectionẽ.

¶ *Ad confirmationẽ* vt respondeatur supponitur illud, quòd sicut auxilium supernaturale & generale Dei nõ tollit propriam causalitatẽ suã agens principale, ita in actibus & meritis supernaturalibus auxilium supernaturale quo Deus elevavit eum hominem ad operandum supra se tollit, q̃ homo sit agẽs principale, in actu etiam fidei & charitatis agens principale est homo, quamvis Deus elevaverit auxilio supernaturali, ut ex actu vitali de cuius essentia est, quòd agens principale sit vnum, & in illo actu ipsum viuens maneat &c.

¶ Quo supposito dicendum est primo, q̃ si homo per actus proprios elevaret efficaciter ad gratiam & ad augmentũ illius, nõ vt actus illi fierent instrumenta diuinæ virtutis, quemadmodũ sint elevati ex diuino auxilio supernaturali, q̃ homo iustificaret seipsum, quod certũ manifestũ, nam homo in illa operatione haberet se vt viuẽs & ut agẽs principale morale seipsum, ergo iustificaret seipsum. Et exemplum in natura libera. Homo regit seipsum, quatenus est viuens & agẽs principale, & in illa operatione mouet se. Cæterũ quia actus nostri non sunt partes Sacramẽti & sunt instrumẽta quædã diuinæ virtutis, tunc homo non est agens principale, sed Deus: & idcirco etiam si actus nostri concurrant effectiuè ad iustificationẽ, homo non dicitur iustificare seipsum, sed iustificari à Deo, mediãtibus illis virtutibus diuinis instrumẽtalibus, quæ est in actu nostro. Et operatio similis, nam etiã & gratiæ concurrunt effectiuè ad motum deorsum, vt dictum probabiliter multi Philosophi, nihilominus grauia non mouent seipsa, sed mouentur à generante mediante virtute impressa ab illo, quemadmodũ ista virtus non est propria gratia, sed generationis, sic ista propensio virtutis, quæ est in actibus nostris ad iustificandum, non est propria hominis, sed Dei: & ita homo non iustificat seipsum, sed iustificatur à Deo, quod & aliquando aliqui authores dicũt, quod homo per actus: qui est pars Sacramenti iustificat seipsum, illa authores per incongruũ sunt ad istum sensum, quod illi actus vt instrumenta diuinæ virtutis concurrunt effectiuè ad gratiam. ¶ Deo secundo, q̃ actus nostri ad nostri iustificationẽ elevati, quatenus ex se sunt, quatenus ex se elevantur à Deo per auxilium supernaturale, non possunt concurrere effectiuè ad gratiam, neque ad augmentum illius, nam ut ipsemet dicunt, actus nostri naturales habent tãtam supernaturalitatem, sicut habent gratiã & alias virtutes, cũ illi habitui pertineãt ordinẽ ad finẽ supernaturalem, & nihil habent admixtum naturæ stricte, actus vero nostri quamvis elevati sint diuino auxilio, semper habent admixtum aliquod naturale, saltem quatenus ad subiectum reconciliantur: & ita nulla est proportio in ratione causæ & effectus inter actum & habitum quidem vero actus nostri concurrunt vt partes Sacramenti, & vt instrumenta diuinæ virtutis, agẽs principale est Deus, cum quo effectus debet habere proportionem, non vero cum instrumento.

¶ *Ad tertium* argumentũ aliqui nostri Theologi existimant, quod quamvis in matrimonio sit vnicus tantum contractus sine tamen duo Sacramenta, cũ Sacramenta multiplicentur secundum sacrificia, sacrificia vero duo sint. Hæc tamen sententia videtur falsa, nam Sacramentum (vt dictum in 3. part. quæst. 60.) constituitur in genere signi ex vero institutione non requiritur duo signa, sed vnicum tantum, & ita dicit Paul. ad Ephes. 5. Sacramentũ hoc magnum est, vbi D. Paulus loquitur in singulari. Cõiux ergo ratione, tum expressa verba consensus, Sacramentum nihil significant, sed vnaquæque expressio finalis est signum contractus. Christi cũ ecclesia, ergo ita quæ videntur contrahere in matrimonio nõ sunt duo Sacramenta totalia, vt isti autores dicebant. ¶ Alii vero moderni Theologi existi-

A

B

C

D

Ad 1. pũcti.

ecclēsiæ: quòd in Sacramento matrimonij ſunt duæ partes illi Sacramento ſimul ſumptæ, ſcilicet duæ partes contrahentium: & poſſet eſſe oppoſitum exemplum in Euchariſtia: quòd in hoc Sacramento ſunt duæ partes illi Sacramento ſimul ſumptæ, ſcilicet duæ partes materiales, ex quibus reſultat perfecta ratio integrum & totalis Sacramenti, & tertium inſtrumentale totale ſigni ſimul gratiæ & illius effectuum. Et ratio pro hac parte eſſe poteſt, quia ſicut in Sacramento Euchariſtiæ in qualibet parte eſt pars materiæ & pars formæ, & ideo ſunt duo partialia Sacramenta ita in Sacramento matrimonij ſecundum veritatem ſententiæ, ut ſuprà dictum, ſunt duæ partes in quibus eſt pars materiæ & pars formæ, ſcilicet in expreſſione viri eſt pars materiæ, & pars formæ ſecundum dictam rationem, ut ibi ſuprà explicatum: & idem dicendum eſt de expreſſione feminæ, ergo ſunt duo partialia Sacramenta. Hæc ſententia ſic expoſita non eſt omnino improbabilis. ¶ Nihilominus tamen dicendum eſt, quòd tantum eſt vnum integrum Sacramentum, & nullo modo ſunt duo partialia Sacramenta, ſed ex verbis vtriuſque contrahentis, quæ diuerſa ſunt, & ex eorum expreſſionibus, quæ diſtinguuntur iuxta diuerſitatem contrahentium, efficitur vnicum ſignum gratiæ & ſignificans Chriſti cum eccleſia: nam licet ibi ſint plura materialiter & in genere rei, eſt tamen ibi vnum in ratione ſignificandi ſacramentum pœnitentiæ. Quarta eſt alia pœnitentia & abſolutio ſacramentalis, quæ habet diuerſitatem in genere entis, conſiſtens vel cum ſigno & ratione cauſæ inſtrumentalis gratiæ, neque eſt eadem ratio inter & Sacramento Euchariſtiæ, cum Chriſtus Dominus contrahens ipſum matrimonij elemuit ad rationem Sacramenti, & nulla pars ſecundum illius contractus habet rationem ſigni vel cauſæ effectiuæ gratiæ, in quibus differt à Sacramento Euchariſtiæ: nam quælibet pars Sacramenti Euchariſtiæ eſt inſtituta à Chriſto ad ſignificandum & cauſandam gratiam partialiter. & ita ſi maneat vna pars ſecundum, vt minus ſemper ſit ratio habet rationem ſigni cauſandi gratiæ partialiter, non vero in Sacramento matrimonij. Item eſt alia differentia, nam in Sacramento Euchariſtiæ in qualibet parte eſt pars materiæ & formæ, vtitur quòd pars materialis quæ eſt in ſpecie vnius partis, ſcilicet per formam partis quæ eſt in eadem ſpecie partis, ſcilicet de parte quæ eſt in ſpecialiſſima rationalitatem in facto eſſe matrimonij eſt ita, nam expreſſio conſenſus, quæ viriliter habet rationem formæ & materiæ eſt in eadem ſpecie, ſed habet ratione ſuæ formæ reſpectu expreſſionis conſenſus feminæ, & habet rationem materiæ reſpectu illius, vnde nequeunt conſtituere vnum partiale inſtrumentum ſignificandi & cauſandum gratiæ in aliqua parte contra dicta. ¶ Ad confirmationem dicendum eſt primò, quòd licet gratia quæ profluit per hoc Sacramentum differat numero à gratia quæ profluit per aliud Sacramentum, tamen ſi vtraque contingat tranſeuntialiter loquendo & relata in genere rei & qualitatis, talis in genere gratiæ abſolutè loquendo; tamen in ratione effectus huius Sacramenti eſt idem effectus numero, formaliter loquendo, quoniam illa gratia eſt eiuſdem rationis in vtroque contingit & ordinata ad eundem finem formaliter loquendo. Eſt quæſtio ſimilis in Philoſophia, Duæ ſuperficies diuerſæ æquales, diuerſæ ſecundum numerum in ratione rei & in ratione ſuperficiei, tamen in ratione loci eſt eadem numero formaliter loquendo, imo in ratione menſuræ per quam ſe menſurant, formaliter in proportione. ¶ Secundo reſpondetur, quòd diuerſi effectus numero poſſunt proximè ab eadem cauſa & cauſalitate numero, non ſecundum ordinem eſſentiæ probabiliter, ſi vnus ignis ſimul & ſemel produceret ignē in duobus lignis, eſſet duo effectus in numero, tamen ab vnica numero cauſa; ſic numquid poteſt eſſe vna & vnica cauſa, effectus vnus gratiæ diuerſi numero.

¶ Ad quartum arguebatur aliqui Theologi exiſtimant, quòd res & Sacramentum finale in hoc Sacramento, non eſt cauſa gratiæ & charitatis, quæ datur contingibiliter ratio dicendi eſt, quia ſpecialiter D. Thom. videtur hoc ibi aſſerere, tum etiam quia exiſtimant, quòd de lege ordinaria relatio non aſſeruiret à Deo ad cauſandum aliquid, vt cauſam vero illud, relatio eſt, & hoc præcipuè habet verum, ſi vinculum illud ſit relatio rationis, vt tenet Magiſter Sotus, vale ſecundum illum ſententiam dicunt, quòd non eſt neceſſarium, quòd res & Sacramentum finale habeat rationem cauſæ & effectus, ſed ſatis eſt, quòd habeat rationem ſigni

ſigni

ſigni & ſignati, quoniam Sacramentum reſ- A
tituat in genere ſigni & apponat exem
plum in Sacramento Euchariſtiæ, in quo res
& Sacramentum finalis, eſt corpus Chriſti,
tamen corpus Chriſti non eſt effectus ſacra
menti ultimus fidelium ſpecierum Sacramē
talium. Hæc quidem ſententia ſatis proba-
bilis eſt & facilem ſolutionem argumento,
ſecundum illum modum dicendi. ¶ Sed ſi
reſpondeatur, quod ſimpliciter illa cauſa eſt
ſecunda gratiæ. Et ad primam probationē
ex D. Thoma reſpondetur quod D. Thomas
dicit, quod ordinans diſponit non
ſolum dicit, ſed tantum continet diſpoſi- B
tum, præcipue quando actio inſtrumenti pa-
tet ab ipſa diſpoſitiua reſpectu alterius prin-
cipalis agentis. Ad ſecundam probationem
reſpondetur, quod relatio realis, qualis eſt
paternitas carnalis, poteſt dici res, ex
natura ſua & ſecundum propriam virtutem
non eſt actiua, etiam ſuppoſito inſtrumen-
to diuino aptum dilatatur in ordine ad dua
nam & ſupernaturalem potentiam, poteſt
eſſe actiua & habere rationem inſtrumen-
ti Dei quodliber ens exiſtens in rerum
natura, quatenus ut ſimile & relatiuum,
poteſt operari, ut inſtrumentum ad pro- C
ducēdum aliquod in alio entis, eo enim ipſo
quod aliquid eſt ens exiſtens, eſt aptum ad
efficiendum diuinum exiſtimum in ordine
ad quodlibet ens exiſtēs, & quodlibet ens
in ordine ad diuinam potentiā eſt in ordine
habile in ratione agentis, & paſſiui in ordine
ad quodlibet aliud ens.

¶ Ad vltimum reſpondetur, quod vltra
hanc illud quod eſt in intellectu concepta
ad Eſſentiam, eſt res & Sacramentum finalis. Ta-
men vinculum illud Sacrificium poteſt con
ſiderari. Primo modo, vt oritur ex contra- D
ctu naturali, & ſic remanet illud idem rem,
& non erat effectus Sacramēti matrimonii:
alio modo poteſt conſiderari ſecundum, ut
elevatur a diuina virtute, ad ſignificandum
& cauſandum gratiam, & ſic habet rationē
rei & Sacramenti finalis, itaque ſicut ens
ſimpliciter habet duplicem rationem, & eſt
ens creatum & quidam naturale, & poteſt
habere rationem ſacramenti, ita eodem ſe
cundum eſſe naturale, quod habet, cauſatur
ex efficacia naturali, ſi autē conſideretur ſe
cundum quod refertur à Deo, cauſante &
ordinante ſecundum quod Sacramentū eſt.
Et ſignificatum finalem Sacramenti poteſt

tur, contritio enim ſi abſolute conſideretur,
eſt effectus naturalis penitentiæ, ſi autē ut
ſtatuatur, ut res & Sacramentum finalis, eſt
effectus Sacramenti penitentiæ, & ſimul
contritio, vt eſt effectus naturalis penitē-
tiæ, poteſt præcedere Sacramentum confeſ-
ſionis, non vero contritio, vt elevatur in ra
tione rei & Sacramenti finalis non dabilem
ut recolam illud, ut eſt ab quid naturale,
poteſt præcedere ipſum Sacramentum, non
ſic ut eſt res & Sacramentum finalis.

¶ In hoc dubio dicitur eſt, quid ſit ſacra
mentum tantum, quid res & Sacramentum
finaliter ſic explicandum eſt, quæ ſint ſin
gulorū & totius huius Sacramenti. Ter
tia quæſtio eſt, qualiter procedat de materia
& forma, non tamen poteſt omnino perfe
cte explicari forma, aliqua dam explicem ut
tantum hujus Sacramenti & præcipua
quæſtio eſt de materia ex qua conficitur
hoc Sacramentum.

Dubitatur quarto illique principaliter
eſt, quæ ſint ſit materia & forma hu
ius Sacramenti. Prima ſententia eſt
Durandi q. diſtinct. 1. quæſt. 3. & diſtinct. 16.
quæſt. 3. qui aſſerit, quod Sacramentum pe
nitentiæ & Sacramentum matrimonii non
conſtant ex rebus & verbis, ſed ex ſolis re
bus, & in ſpecie dicit, q. Sacramentum ma-
trimonii non conſtat ex materia & forma,
dicit enim in dicto primo, quod non eſt ſatis
ſe aſſignare in hoc Sacramento quid ſit ma
teria & quid forma. Eſt enim advertendum,
in omnibus illis ſequitur finis ſententiam
in qua dicit, q. matrimonium non eſt unus
ex Sacramentis vitæ ſeligiæ Sacramentis
novæ legis.

¶ Hæc ſententia probatur ſequenti ratione
argumenti. Primo arguitur. Quilibet eorū
ingens æquabiliter ſe habet ad Sacramentum
matrimonii, itaque contingit in contrahēdo
ſunt pares & æquales, ergo verba mutuique
contingentia ſe habent, ut materia & forma.
Conſequentia eſt manifeſta, finis enim ordi-
dinis vitæ, ergo verba vel ſigna mutuo ſe
contingentia ſe habent ut materia & forma.
Probatur conſequentia, quia modus cauſan
di in materia & modus cauſandi in forma
ſunt modi longe diuerſi & inæquales. Cō
firmatur argumentum & explicatur. Forma
habet ſe, ut actus ad habitudē ut ſi quid per
fectum, materia ad ut potentia & ut ali-
quid imperfectum, ergo, impoſſibile eſt, q

Ita

illa, quę habent æquabitatē, cōtrarietatē, cōtrariorū sunt
expressiua cōtrarietatē, sē habent et ma-
teria & forma.

¶ Secūdo arguitur sic: Materia & forma Sacramentorum nouę legis
tradita est in decretis Pontificum eccle-
siæ & in Concilijs, præcipue in Florentino
& Trid. sed in his locis nulla traditur mate-
ria & forma huius sacramenti, cum tamē
alterum sacramentorum, nouæ legis tradi-
tur materia & forma, ergo sacramentū ma-
trimonij non habet materiam & formam.
Consequentia est bona, maior est manifes-
ta. Minor vero probatur, nam in nullo Con-
cilio vel decreto, nisi quę in Concilio Floren
tino, & Tridentino sit mentio de materia &
forma huius sacramenti, nō tamen fit men
tio de materia, & forma cęterorum septē
sacramentorum. ¶ Quod si quis dicat, quod
in Concilio Florentino in decreto Eugenij
super nupsit Armenorum in materia de
sacramentis in genere dicitur, q̄ omnia sa-
cramenta cōstant ex materia & forma. Cō-
tra, sacramentum matrimonij est minimū sa
cramentum ex cęteris sacramentis nouę
legis, vt sanctus dicebat, sed eorum alio-
rum sacramentorum nouæ legis traditur in
illo loco materia & forma, ergo similiter
in generali, non in particulari, ergo similiter
hoc tradendū erat materia & forma huius
sacramēti in particulari, si aliqua esset, cum
etiam hoc sacramentum sit fundamentum
ecclesiæ, sicut alia, quare cum ibi non tra-
ditur materia & forma in particulari, non
habet illam. ¶ Confirmatur argumentum.
Quia alias sequeretur, quod in ecclesia Dei
solum sit cognitio causæ & rationis
sacramenti matrimonij cum sequens non
est falsum, ergo & illud ex quo sequitur.
Probatur sequela, si hoc sacramentum ha-
bet materiam & formam, hanc non cognos-
cunt fideles & in particulari in ecclesia,
& ita non pertinet in omnibus in particula-
ri ad fidem nos cognoscimus hoc sacramē-
tum per suam partem, videlicet per materiam
& formam, & ita ex nostra cognitione constata. Mi-
nor ipse probatur: Nam cum hoc sacramen-
tum sit fundamentum ecclesiæ, debet esse notum
illorum distincte & in particulari.

¶ Tertio arguit. Christus Dominus in-
stituit non solū in genere, sed etiam in par-
ticulari & specie materiam & formam sa-
cramentorum nouæ legis, sed non instituit
in particulari & in specie materiam & for-
mam matrimonij, ergo non habet materiam
& formam. Consequentia est optima, nā
ibi vera cognitio est, vbi quę dicuntur 1. par.
quæst. 84. præcipue articulo 4. ibi de-
finitur, q̄ pertinet ad perfectionem ecclesiæ
Christi Domini præsentis in particu-
lari & in specie materiæ & formæ sa-
cramentorum nouæ legis. Minor vero pro-
batur. Nam ecclesia Romana nullam istam
materiam cognoscit, quamuis scire eam
quæ Christus Dominus dixit, & ita ecclesia
Romana non assignat in particulari &
in specie materiā & formam matrimonij.

¶ Quarto arguitur. Si quæ esset materia
& forma huius sacramenti, esset eadem ex-
pressio cum sensu vtriusque contingit, vt
dicit expresse D. Thomas in hoc articulo, sed
illa cęterorum expressio nō habet rationē ma-
teriæ & formæ, ergo nihil habet rationem
materiæ & formæ. Consequentia est bona
& minor probatur, quia eo ipso quod aliquid
eadem res in eodem genere causę habet ra-
tionem causæ & effectus. Consequens aūt
est contra dicta eorum Philosophorum,
ergo sequela probatur. Verba enim cęremo-
gia habent rationem materiæ in ordine ad
verba alterius, & quare habent rationē for-
mæ & similiter verba alterius, ergo eadem
res in eodē genere causæ habet rationem
& effectus.

¶ Secunda sententia est, q̄ materia hu-
ius sacramenti sunt nonnulli interni cō-
trahentium, verba autem quæ explicant
istum consensum habent rationem formæ.
Hanc sententiam tenet Caietanus q. 60.
art. 1. quæstiuncula 1. ad 1. primum, quem
sequitur & Navarrus in Manuali ca. 22.
num. 20. & probat in ejus tractatu de Spon-
salibus, videlicet consensum & formam, & pro fide
sponsi seu habitudine sive consensum, pro for-
ma vero verba deputata ad explicandum cō-
sensum, quod si quis dicat Caietanus, quod
materia huius sacramenti debet esse signū
sensibile, consensus vero internus nō est sen-
sibilis, ad hoc dicit, quod ipse non dicit, quod consensus interni sponsi
non cadat sub aspectum sit materia, sed ut
explicatus per verba, & ut explicatus, ha-
bet rationem signi sensibilis, & Caietanus
non adest pro hac sententia aliquam ratio-
nem. Probatur tamen tali ratione: Nam q̄

Glossa. huius sententiæ de Sponsalibus.

quæ-

perficitur & determinatur ab alio, habet ra-
tionem materiæ, illud vero quod perficit &
determinat, habet rationem formæ, sed pro-
batum est, determinare & perficere per ver-
ba, ergo habet rationem materiæ, & verba
rationem formæ. Minor patet, nam sicut
locutio interna in ratione signi habentis se
in ordine ad aliud, determinatur per verba
vocalia dicta ordinem ad aliud, sic per
verba. ¶ Confirmatur hæc ratio ex D. Tho.
in hoc articulo ad primum & secundum, nam
ad secundum dicit, quod licet in penitentia
quæ actus hominis sunt materia hujus
Sacramenti, ita etiam in matrimonio, ad pri-
mum vero expresse dicit, quod verba ex ma-
teriam sint formæ, ergo inquit D. Tho.
quod in matrimonio verba sint formæ, &
actus & assensus interni sit materia. Pro-
batur consequentia, quia alias ipse ad secun-
dum diceret, q verba sint materia, sicut
ad primum dicit, quod sint formæ.

¶ Tertia sententia est communis, q mate-
ria hujus Sacramenti sint verba, forma vero
est intentio contrahendi, & hæc sententia so-
let tribui Majori in 4. dist. 26. quæst. 1.
Hæc sententia probatur. Nam illud est ma-
teria, quod est magis perfectum, & ré de-
terminabile per aliud, illud vero forma,
quod est magis perfectum & determinans
aliud, sed verba sunt quid magis perfectum,
quam consensus, id consensus est quid spi-
rituale, verba vero materialia, & verba de-
terminantur per consensum, ergo materia
sunt verba, consensus vero forma. Hæc sen-
tentia pro sui tuenda communi doctrina
assentiendum, licet videatur esse quid sensi-
bile, nam forma non est Sacramentum, sed
materia, materia autem signum sensibile
est, constat, verba sensibilia.

¶ Quarta sententia est, q materia hujus
Sacramenti sunt corpora contrahentium,
vel potius ea quæ se invicem tradunt per
verba expressiva consensus. Hæc opinio
est Paludani in 4. dist. 26. quæst. unic. 2.
& Adriani, quæst. 1. ad 2. variat tamen in
assignanda forma: dicit enim, formam hujus
Sacramenti esse continuam contrahentium
explicationem per verbalia vel alios actus.
Hanc sententiam tenet Cajetan. opus 4. De-
cretal. parte 2. num. 2. Palacios in 4. dist.
26. part. 1. ¶ Probatur hæc sententia. Primo,
quia in quolibet Sacramento quæ legis ne-
cessarium est assignare materiam & formam

A distincta, nè quis unquam erret, sed realiter
ut dant res, hoc autem illorum non patet,
nisi secundum illam significationem ergo. Ma-
jor patet ex Concil. Florent. decretum Eugenii
quarto Armen. ubi postquam dixit, septem
esse Sacramenta Eccles. æ, affert, quod
omnia illa inter se conferunt scilicet relationem
quam materiæ, actibus, ut formæ, & personæ
ministri: ubi videtur aperte dicere, q materia
debet esse res distincta a verbis, quæ
sunt forma. Minor vero probatur. Nam in
matrimonio quatuor possunt considera-
re, scilicet, personæ contrahentes, mutua
sui traditio, unitio quæ exprimitur per
consensum, & denique vinculum quod effi-
cit. Vinculum vero cum subsequatur ad Sa-
cramentum non potest habere rationem
nec formæ nec materiæ, unitio autem consi-
derata, non potest esse materia nec forma, sed communi-
ter dicuntur forma, ea ratione qua explici-
unt efficiens, & continent illos, unde non
potuerunt confundi, esse materia realiter
distincta a verbis, si sint homogeneitas exi-
gi forma sint ipsa verba consensum osten-
dentia, materia autem sint personæ contrahen-
tes, & sic illorum in hoc Sacramento, quod
materia sit realiter distincta a forma.

¶ Secundo arguitur ex Pala. Ni in ma-
trimonio aliis contrahibus in quibus tradun-
tur res diversæ quæ eadem habet rationem
materiæ, verba vero quibus traduntur, habet
rationem formæ, ergo in hoc contractu, ubi
traduntur personæ, habent ille rationem ma-
teriæ, verba vero rationem formæ. ¶ Con-
firmatur prima. Nam secundum illum mo-
dum dicendi facilius intelligitur, quidnam
sit materia & forma hujus Sacramenti & fa-
cilius explicatur, quod dixit Concil. Flo-
ren. ubi supra, & non est necessarium recurrere
ad hoc q eadem re habeat rationem ma-
teriæ & formæ. ¶ Secundo confirmatur ex
doctrina D. Thomæ in quæst. 49. artic. 3. in
argumento. Sed contra, ubi personæ con-
trahentes ponat materiam Sacramenti, ergo
Hanc sententiam sequitur multi ex discipulis D. Thomæ.

¶ Quinta sententia est, quod materia &
forma hujus Sacramenti sint actus externi
sensibiles contrahentium. Hanc sententiam
tenet D. Tho. in 4. dist. 26. quæst. 1. minist.
ad primum & secundum, & hanc sententiæ
quatuor expositores adhæsisse videntur, quos
refert Capreolus loco immediate citato. Pri-

ma explicis est, quod verba prioris certi- A
qui loquentis sunt materia, exigua, possi-
bilis vero habens rōnem formæ actuum
& determinantis priora verba. Secunda ex-
positio est communis opinio expressa alle-
gatam sententiam, scilicet in secunda sententia
Alias expositiones videre in Capreolo, non
enim allegantur, quarum nō est necessa-
rium, & hoc illarum est expositio Magi-
stri Vidonis, & Scotis 4. distinct. 1. quæst. 1.
art. & dist. 26. quæstiuncul. Illi enim ar-
gumenta explicant D. Tho. ad hanc modum,
quod verba utriusq; contrahentis ubi fin
habent rationem materiæ & formæ mutuo
sese quidem, Secundō quod verba unius de-
terminant per verba alterius, sicut ver-
ba, Secundō quod verba unius determinant
verba alterius.

¶ Secta sententia dicit, quod materia B
huius Sacramenti sunt actus contrahentiū,
signa vero non sit tantum ex parte obiecti
tantum sed ex parte ministri ecclesiastici inqua-
que dicit hanc sententiam, quod forma huius
Sacramenti sunt aliqua verba, quæ necessa-
rio debent proferri ab aliquo sacerdote in
ministro proprio huius Sacramenti. Et est
finis in Sacramento penitentiæ, in quo
actus penitentis habent rationem materiæ,
Sacerdos vero sunt verba prolata a Sacer-
dote ministro ecclesiæ. Hanc sententiam ē
mens Magistri Cajetani celebrem de Sacrā-
tis in genere, par. 1. ad primum & libr. de
locis Theologicis cap. 5. & adducit pro hac
sententia Guilielmū Parisien. libro de Sa-
cramentis, tractatu de matrimonio cap. 2.
quæst. 1. addunt etiam pro se patres Con-
cilij Colonien. ubi agunt de materia pro
expiatione, ubi dicitur, aliud esse ministeri-
que sit matrimonium, & aliud quo effici-
tur Sacramentum matrimonii ad minus
enim Sacramenti debent esse duo. Ille fini ver-
ba consensus, sed quod requiritur ex-
quod Sacram nubere consēsit etiam Ma-
gister Cajetanus, quod hæc sententia est Pala-
dicti supra, dicit etiam quod quidā mi
& formam obtinent contrahentium matrimo-
nii similiter, si non habeant pœnitentiam,
non sunt Sacrilegi, sic similiter infertur,
quod ipsi matrimonium non sit Sacramen-
tum nam si illi Sacramentū & recipiēnt
illud in mortali sine pœnitentia, esset pecca-
tum mortale.

¶ Hanc sententiam probat Magister Ca- A
jetanus multis argumentis. Primo probatur hæc
sententia ex D. Thomæ 4. dist. 1. quæst. 1.
artic. 1. ad quintum ubi dicitur, quod in ma
trimonio inquantum est in officium contra-
ctus, & in permanentia ut est status, non sunt
necessaria aliqua verba universaliter, tamē est
necessarium, ut est Sacramentum & requi-
runtur verba, ut dispensetur Sacramentum
per ministrum ecclesiæ, alii verbi inferun-
tur, quæ verba ministri ecclesiastici dispen-
santis matrimonium sunt forma matrimo-
nii: ut est Sacramentum: & in 4. sent. quæ-
stiuncula, ubi dicitur, quod Sacramentum matri-
monii, sicut alia Sacramenta, indiget ministro ec-
clesiastico.

¶ Secundo probatur. Quia opposita sen- B
tentia, quæ est communis, neque habetur
in Sacra Scriptura, neq; in traditione Apo
stolica, nec ulla ratione per quā deduci
consequentiam, ergo ad minus sententia
communis non est certa secundum fidem,
ac sabinde hæc sententia est probabilis.

¶ Confirmatur primo. Quia si hæc opi- C
nio non esset vera, non posset salvari quod
dicit Scotus, & quando matrimonium
non potest contrahi verbis, sed contrahi-
tur tantum per ritus, non sit Sacramen-
tum: quod autem hoc sit verum, patet ex
Concilio Florentino, ubi dicitur, quod
omnia Sacramenta novæ legis debent con-
stare verbis, ergo quando matrimonium
non constat verbis, non erit verum Sac-
ramentum (quod patet, nam ritibus hæc
Gentilium, sine his non perficiuntur Sac-
ramentum) ¶ Secundō confirmatur. Nam &
canones non antiquam, quando aliqui erant
sponsi per verba de futuro, sed alios ver-
bis de præsenti habentes copulam carna-
lem cum affectu maritali contrahebant ma
trimonium. Tunc sic, si verba sacerdotis nō
erant necessaria, sed tantum expressio con-
sensus sequitur, quod copula carnalis esset D
Sacramentum. Consequens est falsum, ergo
Sequela patet. Nam copula carnalis esset
expressio consensus.

¶ Tertio arguitur. Alius Sacramentalis
est alio loco, ergo requiritur materiam Sa-
cram & formam Sacram ac Sacerdotis matri-
monium contrahens sine ministro Sacro,
quorum si matrimonium, non erit Sacra-
mentum: & hoc patet in omnibus Sacra-
mentis, quæ semper perficiuntur per mi-

nistrum

(1) Prum locum, nihil probat, etenim loquitur in casu necessitatis, & semper valebit Ecclesiæ præsens formam. ¶ Confirmatur primo. Quando sacramentum celebratur sine ministro ecclesiæ, constabit vt quidam existimant ex Scriptura & traditione & verba ipsa non esse posse habere rationem formæ. Quod patet primò, nam forma indicans ab agente, cum debeat esse superadditum, verba non possunt esse superadditum. Secundo confirmatur, quia forma sacramenti non debet esse superadditum, verba vero prolata à celebrante sunt materia. Tertiò constat, quia forma sacramenti semper significat aliquem effectum supernaturalem, verba vero contrahentium non significant aliquid supernaturale. Quarto constat, quia forma sacramenti immediate refertur ad Christum, & determinat, ut ita vocã, quæ præsentialiter à contrahentibus fiunt in matrimonio, non fiunt relatæ à Christo, nec sunt determinans sed vnum, ergo. ¶ Secundo confirmatur. Quando aliqua verba fiunt ex parte formæ, tunc si loco verborum substituantur nutus, vel alia signa, actus ille nullus est, & non constat verum Sacramentum, vt patet, in baptismate & in aliis Sacramentis, at vero si loco verborum contrahentium ponantur nutus, vel alia signa externa, confectum verum matrimonium etiam inquantum Sacramentum, ergo illa verba non sunt forma, sed potius debet esse aliquid ex parte materiæ ecclesiæ. ¶ Confirmatur tertio. Sacramentum supponit pro materia, sed Sacramentum matrimonij sunt verba contrahentium, vt explicata conferens patuit, ergo talia verba sunt materia: ac subinde non habent rationem formæ, nam materia & forma debent esse realiter distincta. Minor constat ex doctrina Divi Thomæ, in multis locis citatis à Magistro Cano, præcipue hic, ad secundum. & est communis omnium Theologi. ¶ Quæ tò confirmatur, quoniam recentiores Theologi in explicanda materia & forma huius Sacramenti, fere adeo varij & diversi, vt pedibus illam sententiam ridere probabilem.

¶ Quinto arguitur. Contrahentes matrimonium hic Indiæ non existimant se esse Sacerdotes & si peccato mortali contrahant, ergo existimant esse matrimonium non esse Sacramentum, sed enim existimare si esse Sacerdotes / impedit eam vali-

A peccato mortali contrahant Sacramentum, & colligo. ¶ Et confirmatur hoc argumentum ex consuetudine aliquarum ecclesiarum, vbi erat consuetudo vt aliqui peccatores occulti, qui ad Ecclesiæ sacramentalem confessionem non accedebant, quod illi qui contrahebant clandestinè, non præmittebant confessionem sacramentalem peccatorum ante matrimonium, pulchrum quando in tali ecclesia contrahebant, sacramentaliter, ergo signum eligere & celebrare, quod vbi matrimonium non erat Sacramentum.

¶ Quinto arguitur ex communi sententia Patrum antiquorum, qui referuntur in quæst. 3. & specialiter citatur prima Innocentij primi, qui respondens consulenti, vbi contrahentes clandestinam incapacitatem vnius ex Ecclesiæ filijs, nescit habere vnam copulam, ergo signum matrimonium fictum est, quod tale matrimonium fictum sine merito peccetur, vt ibi Sacramentum.

¶ Sexto arguitur. Ex opposita sententia sequitur matrimonia clandestina ergo hæc sententia non est tenenda. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Nam ex illa sententia primo sequitur, quod qui contrahebant cum gratia ex opere operato, quod videtur manifeste falsum. Secundo sequitur, quod mulier sit matrimonium contrahens, si quidem mulier profert verba, hoc autem manifeste falsum est, ergo.

¶ Septimo arguitur. Nam ut perficiatur Sacramentum matrimonij, est necessarium, vt ministri habeant intentionem faciendi quod facit ecclesia, vt patet ex Concilio Florentino in decreto de vnione Armenorum, quam do vir & femina sine Parocho in occulto contrahebant, non habebant intentionem illum, sed soum habebant intentionem faciendi contractum, ergo non conficiebant veram Sacramentum. Consequentia est bona, minor probatur. Quia non habebant intentionem formalem, aut virtualem, ergo non habebant intentionem. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Et quod non habebant formalem, patet quia non habebant expressum actum, voluntatem faciendi, quod facit ecclesia. Quod non virtualem, probatur. Nam intentio virtualis præsupponit aliquam intentionem præcedentem formalem, sed non habebam formalem, vt probatum est, ergo neque virtualem.

¶ Oc-

¶ Obiicit Argentinus. Scilicet poſt Concil. Tridentinum vocabulum eſſe Sacramentum, quod ſit aliquid materiale proſequens aliquam ſignificationem de Noſtro ſit dicto: Sacramenta novæ legis, cap. 2. Sacramentum proprie dicitur illud, quod ita fit, ut ſpiritualem quandam ſanctitatem, vel rationem ſignificet, propter hoc dicitur, ego vos baptizo in aqua in nomine Patris & vel dicit illa verba ſecundum nostram partem. Et quæ Argentinus. Vel illa verba quæ dicit facienda ſunt vera, vel falſa, non falſa & ſine fide, ergo vera. Sed ſecundum poſt Concil. Trident. fides eſt vere ac realiter sanctificari, & vetus illum hominem exuere.

IN hac aſſumptione ut noſtram replicemus, eſt prima concluſio. Certum eſt ſecundum fidem quod Sacramenta novæ legis ſint compoſita ex rebus, & verbis, & materia & forma, & oppoſitum eſt error, ſi pura humana ſuperſtitio compoſita ex materia & forma. Secunda concluſio habet duas partes. Quantum ad primam partem probatur prima. Nam in Concilio Florent. loco ſuperius citato dicitur, quod omnia Sacramenta novæ legis conſtant rebus ut materia, & verbis ut forma, ſed de fide eſt, quod Sacramentum aliquod legis, ut ista probatum eſt, & in hoc conveniunt omnes, licet varient in aſſignanda materia, & forma, ergo certum eſt ſecundum fidem, quod Sacramentum novæ legis conſtat ex rebus & verbis, & materia & forma.

¶ Secundo error eſt noſtri temporis dicentis, quod aliqua Sacramenta non ſint Sacramenta novæ legis, vel dicentis, quod Sacramenta non conſtant rebus & verbis, materia & forma, vel dicentis, quod Sacramentum non eſt ſignum ſenſibile conſtans ex rebus & verbis, ergo eſt error ſignum ſenſibile neceſſario componens de materia. Et confirmatur hoc argumentum. Nam omnia alia Sacramenta novæ legis conſtant rebus & verbis, materia & forma, ut conſtat inductione, ſed certum eſt ſecundum fidem, quod matrimonium eſt unum Sacramentum novæ legis, ergo conſtat ex rebus & verbis, & materia & forma.

¶ Tertio probatur hæc pars. Nam omnes Scotiſtæ & Theologi dicunt quod Sacramenta conſtant ex materia & forma, & ratio eſt quia materia & forma ſunt ſufficientes cauſæ, quamvis ſint ſignificativa, ergo.

¶ Secundo pars concluſionis probatur. Nam (ut communiter dicunt Theologi) etiam ſpirituales non ſunt unius & diſtinctæ ſpecialis materiæ & formæ habentes Sacramenti, & illa ſententia ſua ſit probabilis, ergo non eſt certum ſecundum fidem quod Sacramenta ſint compoſita ex materia & forma.

¶ Advertendum tamen eſt circa primam partem primæ partis, quod ea ſententia Durand. aſſerit, quod hæc, baptizo te in nomine Patris, ſit falſa, vel ſaltem non ſufficiens, nihil omnino fidem ſonare videtur, nam accipitur ut conſignificans omnino cum re ſola, & nomine nudæ vocis intelligitur ſonus ex, quæ aptus & vocis propriæ & caret. Certum tamen tenetur in hac parte, quoniam ſolum ſermo ſignificans ad placitum modo loquendi Concilium & Sanctorum patrum & ſcholaſticorum ſignificat omnes dicunt quod Sacramenta novæ legis conſtant rebus & verbis. Ita quæ in 3. parte ſuæ ſententiæ.

Secunda concluſio. Certum eſt non ſunt materia propria hujus Sacramenti, ſed ſunt materia remota & disparata. Hæc concluſio eſt contra quartam ſententiam. Et probatur hæc concluſio quantum ad primam partem. Nam materia proximalis ſacramenti eſt de eſſentia illius, cujus quod ſupponit pro illo, ut patet in omnibus aliis Sacramentis, ſed nullus eſt ſermo quod ſupponat pro ipſa ablutione, ergo ablutio non eſt de eſſentia materiæ proximalis, & idem eſt in omnibus aliis Sacramentis ſed considerando non eſt de eſſentia matrimonii, talis quod Sacramentum matrimonii ſupponat pro ipſo contrahentes, ut patuit conſiderando ipſa contrahentes non ſunt materia proxima hujus Sacramenti. ¶ In confirmatione argumentum, Nulla materia prima alicujus Sacramenti eſt illa ex qua talis compoſitur & perficitur ipſum Sacramentum, ſed non potest in omnibus aliis Sacramentis materia proxima baptiſmi eſt ablutio ſi-

nium ex ablutione solum componitur & efficitur baptismus, & sic in alijs sacramentis: sed sacramentum matrimonij nullo modo videtur componi & perfici ex ipso contrahentium actu, ut ab aperiente, ergo materia proxima sacramenti matrimonij non sunt ipsi contrahentes.

¶ Secunda vero pars conclusionis probatur: Prima. Materia remota & circa quam contractus matrimonij sunt ipsi contrahentes, sed contractus ipse matrimonialis est ipsum sacramentum, vt sæpe dictum est, ergo materia remota huius sacramenti sunt ipsi contrahentes. Consequentia est bona, maior probatur. Nam illud est materia remota & circa quam, in quolibet contractu quod traditur per talem contractum, vt patet in traditione qua videtur constituere quasi actum ex qua, & circa quam est materia remota, & circa quam, sed in contractu matrimoniali ipsi contrahentes traduntur per talem contractum, ergo ipsi contrahentes sunt materia remota, & circa quam.

¶ Secundo probatur hæc pars: Illud est materia remota, & circa quam, in quolibet actu & habitu, circa quod versatur vltimo actus vel habitus, sed actus contrahentium versantur circa se ipsos, tradendo scilicet, & recipiendo mutuo corporum, vt constat: ergo ipsi contrahentes sunt materia remota, & circa quam. Consequentia est bona, & minor est manifesta in certis huiusmodi habitibus & actibus.

¶ Tertiò probatur hæc pars: In Ecclesia se ponitentiæ materia remota, & circa quam, sunt ipsa peccata confitentis, quemadmodum actus pœnitentis qui sacramentum recipit, & actiones illius versantur circa peccata, confitendo illa, dolendo de illis, & detestando illa: sed similiter actus contrahentium qui recipiunt hoc sacramentum, versantur circa corpora eorum, confitendo in matrimonio ac contra, & explicando per signa externa illam traditionem, ergo ipsi contrahentes sunt materia remota & circa quam, huius sacramenti.

¶ Tertia conclusio. Materia proxima huius sacramenti sunt actus contrahentium & expressiones sensibiles, quibus ipsimet declarant sibi contrahentes suos consensus. Hæc conclusio est expressa D. Thomæ hic in Additione ad secundum, & eam tenet Magist. Scotus in 4. dist. 26. quæst. unic. & eam sequuntur fere omnes Theologi præsertim ex schola Divi Thomæ: non est enim illi qui tenent oppositum, sententiæ, consentiendi in hac conclusione.

¶ Hæc conclusio probatur primò ex communi sententia omnium Theologorum, nam ipsi omnes consentiunt in hoc, quod materia proxima huius sacramenti, sunt expressiones sensibiles ipsorum contrahentium, ergo hæc sententia omnino tenenda est.

Secundo probatur conclusio. Nam (vt sæpe dictum est) sacramentum matrimonij est quid prædicatum de illa expressione sensibili, & de contractu ipso externo, sed sacramentum matrimonij, non quodcumque sacramentum prædicatur de sua materia proxima, ergo illæ expressiones sunt materia proxima huius sacramenti.

¶ Tertiò probatur hæc conclusio efficaciter, quod nulla alia quæ intervenient in hoc sacramento, non possunt dici materia proxima, ac sibi debita: nunc autem proxima debent esse illæ expressiones sensibiles. Ita patet consequentia: quidquid potest esse habitus, non potest esse materia proxima, vt quasi sua subiecta sive materia in qua sacramentum recipitur, non enim quæ nihil facere extra non constat ex ipsa contrahentium sacramentum vero debet constare ex materia proxima, non dicimus quæ nihil non prædicatur de ipso contrahentium hoc sacramentum vero constat ex materia proxima, & prædicatur de illa: sed non intentiones & contractus mutuales, & oblationes, quæ omnes non sunt per se sensibiles, sed sacramentum habitus expressionis exteriores sensibiles, materia vero proxima sacramenti debet esse per se sensibilis, vt patet in baptismo, in confirmatione, in sacramento, ergo materia proxima solum sunt expressiones sensibiles. Itaque in sacramento matrimonij illa est materia proxima, alia vero remota, sunt in aliis sacramentis notæ legis: in sacramento enim baptismi materia remota est aqua, aliquo vero proxima, & sunt in sacramento pœnitentiæ, materia proxima ex qua constat sacramentum, est confessio, remota vero peccata: in sacramento matrimonij materia proxima sacramenti sunt expressiones sensibles contrahentium circa eorum vero sunt materia remota.

¶ Ex hoc colligitur ratio à priori, quare sacramentum pœnitentiæ iterari potest circa

ea libros

ta illam materiæ peccantem, ita ut si diffe-
ctam sacramentum, quotiam circa illæ pec-
catum multiplicari possunt actus peccatis
di, Elicet confessio, contritio, confitendo
iterum peccatum, & detestando illud, quæ
sunt peccatum quod est materia remota,
semper potest magis ac magis detestari, &
potest iterum bene confiteri: sacramentum
vero matrimonii circa eadem personas non
potest multiplicari, quoniam materia pro-
xima sunt expressiones externæ consen-
sum, quæ actuantur circa ipsa corpora, tan
quam circa materiam remotam, tradendo
ipsa corpora, & quia non potest esse, nisi
vnica traditio corporis circa vnum & eun-
dem personam: ideo sacramentum matri-
monij circa eadem personas multiplicari
non potest.

¶ Adhuc dictum est de materia huius sa-
cramenti. Nunc restat, vt dicamus de for-
ma Sacramenti matrimonij, & consequenter
dicemus etiam de ministro huius sacra-
menti. In quo quidem est duplex difficul-
tas. Prima est de forma quæ est de ratione
matrimonij in ratione sacramenti, an debeat
esse aliqua forma probata à Sacerdote: quæ
quidem disputatio etiam habet locum ante
Concil. Florent. & Trident. an vero forma
contrahentium in actibus ipsorum contrahentium.

¶ Quarta conclusio ad explicationem hu-
ius rei, probabile sit, quod ante Concil.
Tridentinum etiam post Florentinum, & etiam
ante ipsum, fuit de necessitate matrimonii
in ratione sacramenti aliqua forma ex par-
te Sacerdotis, sicut in omnibus aliis Sacra-
mentis necessaria est aliqua forma ex parte
Sacerdotis, potissimum in illis quæ consi-
stunt in vsu & applicatione materiæ. Hæc
conclusio ponitur contra Magist. Soto in
4 dist. 26. quæst. 2. art. 3. vbi dicit, quod an-
te Magistrum Cano nullus fuit, qui defen-
deret hanc sententiam, licet quidam alii di-
stinctionem illam, vnde dicit esse necessariã
sententiam. Probatur conclusio Nam Ma-
gist. Cano addicit pro se multos Doctores
& argumenta probabilia: & ante Concilii
Tridentinum nullum fuit decretum eccle-
siæ, quod contineret, quod hæc sententia
erat improbabilis: ergo non est ita dicenda
illam improbabilitem præcipue, cum relpon-
sio Magistri Soto ad Concil. Florent. quod
pro se addicit Magist. Cano, secum contine-
at, quod hæc sententia non erat diffini-

ta in Concil. Florentino tamen continetur,
quod non sit probabilis. Item argumentum
quo Magister Soto probat illam sententiam
temerariam, non concludit. Argumentum
autem erat tale. Quia nullum erat decre-
tum ecclesiæ aut aliquorum Sanctorum ante
de Concil. Triden. quod dicat, matrimonium
clandestinum non esse celebratum sacramen-
tum, ex quod fuit illæ sacerdote proferente
verba hoc requisitum argumentum non con-
cludit. Magister Cano nõ dicit, quod hæc sententia est de fide, sed quod est proba-
bilis.

¶ Quinta conclusio. Etiam est probabile,
quod ante Concil. Florent. fuit necessaria
præsentia sacerdotis ad matrimonium in ra-
tione sacramenti, licet non fuerit de neces-
sitate sacramenti aliqua forma à Sacerdote
posita. Hæc sententia probabilior est, quã
sententia conclusionis præcedentis, & hanc
obiectionem possent aliqui viri docti ponere
tempore: & hæc conclusio probari potest
ex Concil. Florent. in loco sæpè citato, imõ
ex Concil. Triden. Sessio. 24. de reformatione matrimonii, cap. 1. vbi dicitur esse ne-
cessariam præsentiam sacerdotis ad matri-
monium, non tamen potuit necessariam esse
aliquam formam ab ipso Sacerdote prola-
tam, requisitã de necessitate sacramenti: sed
tanquam de solemnitate, ergo hæc conclu-
sio est vera, & propter hoc decretum hæc
sententia est probabilior quam præceden-
tem dicimus.

¶ Sexta conclusio. Longè probabilius est,
quod etiam ante Concil. Trident. non fuit
ex necessitate sacramenti aliqua for-
ma ex parte ministri Ecclesiastici: & quod
non fuerit necessaria præsentia sanctæ
ecclesiastici vel alterius sacerdotis de neces-
sitate sacramenti. Hæc conclusio probatur.
Primo. Si fuisset necessaria talis forma vel
præsentia sacerdotis ecclesia hoc declaret
ante Concil. Trident. vt quid necessarium,
cum pertineret hæc doctrina ad sacramen-
tum matrimonii, quod est vnum de sacra-
mentis ecclesiæ, sed neque in Concilio Flo-
rentino, neque in antiquioribus Conciliis
& decretis hoc declaratum est ab ecclesia,
ergo non est necessaria talis forma, vel præ-
sentia sacerdotis.

¶ Secundo probatur conclusio. In illis ca-
remonijs forma quæ profertur à Sacerdote
significat effectum sacramenti, sed effectum

huius sacramenti sufficienter significatur per verba vel signa contrahentium, vt constat manifeste, ergo non est necessaria, vel fuit alia forma vel praesentia sacerdotis. Probatur consequentia. Nam in sacramentis illud solum est necessarium, quod requiritur ad significandum effectum sacramenti.

¶ Tertio probatur conclusio. Sententia Magistri Cani supponit, quod ante Concilium Tridentinum erat validum matrimonium in ratione contractus, quando fiebat à contrahentibus per verba de praesenti, non tamen in ratione sacramenti sine forma prolata à sacerdote hoc autem fundamentum est falsum, ergo. Minor probatur. Nam sine forma sacerdotis illi contrahentes per verba de praesenti efficiebant verum coniugium, ergo quando accedebant verba sacerdotis, potius manifestabant talem contractum, nam ista facta erat ratione vinculi, ergo ab faciebat verum matrimonium, ac subinde sine sacramento, nam quilibet non facit matrimonium, non facit sacramentum matrimonij, sicut qui non facit baptismum, non facit sacramentum baptismi: nam sicut sacramentum baptismi baptismus est, ita sacramentum matrimonij matrimonium est.

¶ Quarto. Nam quinto ecclesia decreta ut matrimonia clandestina quamquam tamen censuit esse inualida ante Concilium Tridentinum non distinguebat in illa contractum validum à sacramento, sed sicut censuit esse valida in ratione contractus, ita censuit esse valida in ratione sacramenti & ita de facto Concilio Tridentino loco immediate citato, idem iudicium facit de matrimonijs clandestinis in ratione contractus, & in ratione sacramenti, dicens, quod antiquitus fuerunt valida, & modo non sunt valida, ergo in ratione sacramenti, neque in ratione contractus facimus dicemus, ergo.

¶ Quinto probatur ex doctrina expressa D. Thomae hic ad primum, vbi expresse dicit, quod verba vel signa contrahentium habent rationem formae, & infra quaest. 45. artic. 1. in corpore, & ad secundum vbi expresse dicit, quod verba sacerdotis tantum sunt de solemnitate matrimonij. & quod verba contrahentium exprimentia consensum sunt de essentia matrimonij in ratione sacramenti,

¶ Obiicitur. Quia in re tam grauis quaestio est doctrina sacramentorum, nam vel alius Doctor Salmanticensis est credibilis, quod asserit

A vt veritatem contentam in hoc loco in ratione sacramenti, sententia autem contraria, vt sententia D. Thomae, ergo.

¶ Secundo. Quia Concilium Florentinum agens in speciali de matrimonio, neque dat signum aliquem alium materiale, neque alium formam praeter consensum contrahentium, regulariter per verba explicatum, qui quidem effectus verum matrimonium, ergo inquit: Concilium quod in sacramento matrimonij nullus est alius necessarius minister ecclesiasticus, neque alia forma necessaria, sed ipsi contrahentes habent locum ministri, & ipsi assumunt rationem materiae & formae tum ex illo loco Apostoli doctrinam de fide tenendam ab Armenijs, tum ex rationabili, quod ibi loquatur de matrimonio verum, vt est quidam contractus naturalis, sed possumus de matrimonio vt sacramento: sicut loquimur facere de caeteris alijs sacramentis in particulari.

¶ Septimo concluditur certa huius sacramenti essentia matrimonium in ratione sacramenti consistere in verbis contrahentium, vel in signis externis quibus explicant mutuum consensum. Et haec est vera sententia modo & sine omni comparatione dicit expresse D. Thomas primo loco, & omnes discipuli D. Thomae communiter loquendo.

¶ Primo probatur argumentis factis pro praecedenti conclusione, nam contra illam militant, ergo.

¶ Secundo probatur. Nam Christus Dominus instituit huius sacramenti, contractum matrimonij elevavit ad rationem sacramenti, ita quod illud quod habet rationem contractus habet rationem sacramenti, vt patet dicendum: sed ratio contractus essentialiter consistit in verbis vel externis signis contrahentium, vt explicant mutuum consensum, ergo ratio sacramenti essentialiter consistit in eisdem verbis vel signis sub eadem ratione.

¶ Tertio. Nam illud est materia & forma in quolibet sacramento, quod determinat & determinatur, sed expressiones contrahentium determinant & determinantur, ergo expressiones contrahentium sunt materia & forma.

¶ Sed vt melius explicetur haec sententia, Magister Soto in 4. distinct. 26. quaest. 2. art. 1. dubitat, quod haec sententia D. Tho-

mae

duplicem habet expositionem. Prima ex-
positio est, quod explicite primi commu-
nicantis habet se ut materia, explicite verò
secundi habet se ut forma. Et hanc rei est
accommodatissimum exemplum in rebus
naturalibus, in metallis, & quibusvis mixtis.
Nam ut traditur in Metaphysica, aliqua
res dat speciem mixto & est forma ut
actus, alia verò pertinet ut pura habens se ut
materia: quorum non est dare aliquem in
particulari, quantum ad formam mixti, sed
solum in communi aliquam materiam, vel dici
similiter in proposito aliquam explicite con-
trahentem, sine qua fieri sacramentum, dum ta-
men sacramentum matrimonij; explicite ve-
rò præcedentis habet se ut materia. Hæc ta-
men expositio patitur aliquam calumniam,
nam posset aliquis dicere, quòd ambo simul
explicitum constituunt, & unus est unum sa-
cramentum matrimonij: & non est vnum
ad, quare explicite unus magis sit forma &
alius. Item non explicitum contrahen-
tium, quantum ad hoc sunt simul, quidlibet ha-
bens se ad matrimonium sacramentum, ut opi-
nat dictus Durand. ergo non est ratio
quare unus sit magis forma, quam alter.

¶ Vide in secunda expositione, quòd dicit
duas expressiones consentientes mutuum
se habere ut materia & formam, scilicet hoc
est inconveniens, vt alibi in exemplis na-
turalibus, & etiam supernaturali ut. In na-
turalibus quidem, non in eadem re sunt ex
existentes simul duo, & simul concurrentia
mutuum se determinant, & mutuum se ha-
bent, ut materia & forma. Item in rebus arti
ficialibus, artificiata ipsa mutuum se habent
ut materia & forma, non si aliqua figura ob
ponatur ex figura circulari & quadrangu-
lari, mutuum se determinant, & se habent ut
materia & forma, & non est ratio quare
unus sit magis forma, & alius, ut æqualiter
se habeant ad constitutionem illius fi-
guræ. Et denique ut exemplum in sacra-
mentalibus in Sacramento Eucharistiæ, in quo
partes illius sacramenti cum sint formaliter
tali partialiter, & cum sint materiales, videli-
cet una species panis & vini, concurrunt ad
constituendam integram sacramentum Eu-
charistiæ, & tamen una pars non se habet ut
forma respectu alterius, sed mutuum se ha-
bent, ut materia & forma, & mutuum se de-
terminant: non enim est major ratio quare
una sit magis forma, & alia, ut æqualiter
se habeant ad sacramentum Eucharistiæ
nec difficilius in proposito explicitum
consentiens mutuum se determinare, & se
habere ut materia & forma, & hæc est legi-
tima huius rei expositio.

¶ Et ad maiorem illius expositionis cla-
ritatem, quòd in matrimonio duplex
traditio est, & duplex inde recepta: nam
mulier tradit seipsam viro & recipit virum
& vir tradit seipsum mulieri, & recipit illa.
igitur si explicite viri considerentur in ratio-
ne traditionis, habet rationem formæ, & ha-
bet rationem partis, recepto vero ma-
terialiter se, ut materia, & ut passibile,
& ita non æqualiter se habent ad sacramen-
tum matrimonij: contra vero si explicite
mulieris considerentur in ratione traditionis,
habet rationem formæ, & recepto viri ut
materia: & ita invicem se determinant, &
similiter se habent ut materia & forma.

¶ Ex dictis sequitur, quòd in Sacramento
matrimonij dari expressionem, vel duo
Sacramenta partialia, ut supra dictum est,
in quibus explicite non reperiuntur ra-
tio materiæ, & formæ, aliter quòd in quali
bet expressione reperiatur ratio materiæ &
formæ respectu illius: quod supra optimè
explicatum est.

¶ Vltima conclusio Post Concilium Tri
dent non videtur mihi probabilis sententia
Magistri Caroli sed tenenda est, tametsi
certum, & non requiritur forma ex parte
mulieris ecclesiastici, etiam in ratione Sacra-
menti: verum tamen est, quòd requiratur
præsentia sacerdotis ad matrimonium, non
solum ratione Sacramenti verum etiam in
ratione contractus. Hæc conclusio proba-
tur primo ex Concilio Tridentino Sessione 24.
capit. 1. de reformatione matrimonij, ubi
pulchrum Concilium præcipit, quod fiant pu-
blicæ admonitiones in ecclesia, & quòd
fieri impedimentum procedatur ad con-
trahendum in facie ecclesiæ, & expressis &
declaratis consensibus viri & mulieris, dicit
sacerdos, ego vos in matrimonium conjun-
go, vel similia verba secundum antiquam pa-
trum traditionem habeat, quæ si forte esset aliqua
suspicio, quòd matrimonium dici non vere sup-
dum, si fieri possit adhibeantur, possunt
præmitti ad arbitrium Ordinarii & tunc
illum per simile parochum & duobus vel tri-
bus testibus celebretur matrimonium. In
prima parte huius dicunt Concilium præ-

ceptum obligaret ad faciendas illas denunciationes, & ad proferendā illa verba, ego vos coniungo, vbi placet dicit, quod proferre illa verba, ego vos coniungo, pertinet tantum ad solemnitatem. In secunda vero parte potest ea quæ dicit de necessitate sacramenti & hæc sunt expressiones consensus & præsentia parochi, & duorū vel trium testium, & hoc constat ex verbis Concilij dicentis: Qui aliter quam præsente parocho & duobus aut tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, sancta Synodus ad sic contrahendum inhabiles reddit, & hujus contractus irritos & nullos decernit: ex quibus verbis satis patet, quod non sunt de essentia necessitate sacramenti aliqua verba ex parte faciendi, quæ habeant locū sacramentum. Quod si quis dicat, q Concilium illo c. loquatur de matrimonio solum in ratione contractus, & non in ratione sacramenti.

¶ Confirmatur ex declaratione congregationis Cardinalium qui habent autoritatem interpretandi Conc. Tridētini cuius & hæc in quadam declaratione facta Episcopo Salamantino, q verba faciendo non pertinere ad substantiam sacramenti matrimonij. Declaratio vero ita habet. Rome 6 Iulij. Dominus Libellus hic amplectendus non omnino perfectus, in quo nonnulla continentur pertinentia ad contractum matrimonij spectantia, proponitur hic in sacra congregatione Cardinalium, interpretantium Concil. Tridēn. præfectorum: Quorum hæc fuit sententia. Non pertinere ad substantiā matrimonij sacramēti, vt parochus aliqua verba proferat: vbi dare & aperte dicunt nostram sententiam, ergo.

¶ Secundo arguitur contra hoc, & plenior conclusio ex dictis contra sententiam Abelum, nam Abelus existimat se contrahere matrimonium etiam in ratione sacramenti, etiam si faciendo nulla proferat verba, sed tantum se præsens, ergo matrimonium veram habet rationem sacramenti, etiam si faciendo nulla proferat verba.

¶ Confirmatur primo argumento. Nam Concil. in illo cap. loquebatur de matrimonio etiam in ratione sacramenti, vt constat ex contextu, & ergo potuit tangere aliquid necessarium ad rationē matrimonij, q faciendo proferat aliqua verba, vt constat ex ipso c. ergo verba faciendo non habet rationem sacramenti. ¶ Confirmatur secundo. Nā congregatio Cardinalium Concil. Trident. in explicatione eiusdem capitis declarauit q matrimonium est validum, si faciendo se præsens etiam per violentiam, & si nulla proferat verba, neq. aliquid faciendo tamen si non alij duo testes, et infra dicemus ergo matrimonium verum habet rationē sacramenti sine aliqua forma ex parte faciendorum ergo illi verba non habet rationē sacramenti, vel etiam ipsum Concilij loquatur de matrimonio solum in ratione contractus principaliter, verum, vt dixim dicetur, longe probabilius est, quod omne matrimonium inter fideles baptizatos habet veram rationem sacramenti. Quod ergo si necessaria præsentia sacerdotis, qui sit proprius parochus vel alius de licentia parochi, vel ordinarii, non solum ad rationem sacramenti, sed etiam ad rationem essentialem, constat ex solem capit. Concil. Tridentini. & de hac præsentia parochi & testium dicemus infra, quæstione quadragesima quinta. ¶ Ex hac declaratione colligitur, quod licet modo expressionum verborum consensum non habeant matrimonium formæ & materiæ, nisi cum aliquo modo ad præsentiam sacerdotis. Ratio est, quia quantumcunque exprimamus consensum, si sacerdos non sit præsens, non est verum sacramentum matrimonij, neque est vera ratio materiæ & formæ illius.

QVibus positis, respondendum est ad omnia argumenta facta pro sententiis adductis in principio. ¶ Ad argumenta prima opinionis respondetur. Ad primū argumentū prima solutio est, quod illud argumentum procedit secundum primam expositionem Doct. Thomæ adductā à Magistro Soto, in qua dicitur, quod verba vnius contrahentis, se habet, ut materia verba alterius, vt forma, nam enim in regula liter se haberēt. Ceterū hoc argumentū nō habet vim contra secundā expositionem, quæ vtique est, quia secundum illam expositionem verba contrahentium se habēt ad inuicem, vt materia & forma, & vt determinans & determinabile, & ita habēt se æqualiter coniuges & verba proferendo. ¶ Secunda solutio est secundum primam expositionem, quod licet verum sit, quod æqualiter se habeant ad constituendum matrimonium, quamvis vna ratio aliquando habeat rationem formæ, altera materiæ, quoniam alia

vnica de se poterat habere eandem rationē formæ, non diuersificet expeditiuè cognitionem de se: aqualitèr se habet ad multa genera, licet contingat, quod eadem forma repugnet in vna expeditione & nō in alia: quemadmodū alia etiam poterat habere rationem formæ, si conferentur solum diuinæ illuminationi. Ad confirmationem responderet ex dictis ad argumentum.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, & simul respondetur ad instantiam, q̄ eodem modo sacramenta in nouo lege nō nō eodem modo applicantur in ecclesia Dei respectu omnium sacramentorū, sed sicut ipsa sacramenta sunt magis & minus necessaria in recipiendo cognitio ipsorum sacramentorum est magis & minus requisita in ecclesia catholica & in fide, & ita cum sacramenta nouæ legis, non sint tantæ necessitatis, sicut reliqua sacramenta Christus Dominus nō reliquit ecclesiæ suæ tam exactam cognitionem horum sacramentorū, licet reliquerit de eis aliquam notitiam sicut legis cum alijs. Et quoniam simile Aristoteles quemadmodū non est vnius scientiæ philosophiæ, vnūquod habere rationem materialem cum ceteris omnibus libris, de quibus habetur practicalem scientiam. Vnde horum sacramentorum quælibet est materia & forma in generali & in communi, vt patet ex Concilio Florent. in particulari vero non eiusdem materiæ quælibet, est materia conueniens ipsorum & diuersa, quæ est manifestè manifestius quæ ista differentia est a nobis in præcedentibus. Et per hoc respondetur ad confirmationem.

¶ Ad tertium argumentum respondetur quod Christus Dominus tantum tenuit in specie materiam & formam horum sacramentorū, nondū tamen nobis reuelauit per libros, quæ tam sit materia & forma horum sacramentorū, sed opinantur multi Theologi de hac re.

¶ Ad quartum argumentum respondetur, quod non est inconueniens, quod duæ res sint sibi inuicem causæ in eodem genere causæ, sed diuersificatum rationem causæ materialis quidam moderni Theologi & parum hoc in alio intellectum, qui respectu intellectus se habet, vt actus & forma, & forma et intellectus respectu actus eiusdem se habet, et sic per secundum eandem rationem non præterpere hoc habet veram quando forma non est materia, sed materiæ; tunc

A enim non debet recipi in materia: sed ex eo dicitur illam formā, quia ab extrinseco illam aliquo modo determinat: dicitur vero materia respectu illius, non quia in se recipiat illam, sed quia determinatur ab alia: quare adhuc contrahimus quā rationem explicare nouam traditionem, & receptionem, immo se determinant, vel sunt extrinsecè: & ita possunt habere rationem materiæ & formæ secundum diuersas rationes.

¶ Ad argumentū secundæ opinionis respondetur, quod sacramenta nouæ legis non debet habere, scilicet, quod sit dispositionale, & quod sit sensibile secundum se, quia talis materia est solum sacramentum tantum quod secundum se est sensibile: confessio autem interior, licet sit quid determinabile, non tamen est sensibile secundum se, & ita non potest esse materia huius sacramenti, quæ debet esse sacramentū tantum. ¶ Ad confirmationem respondetur, quod D. Thomas hic ad primum & secundum, expressè dicit, quod materia & forma huius sacramenti sunt prolationes verborum & expressiones conceptuum interiorū, quæ per signa exteriora objiciuntur: & ita non loquimur de actu materiæ, qui secundum se non est sensibilis.

¶ Ad argumentum tertiæ opinionis respondetur, quod confessio interior non potest esse forma sacramenti, quia forma huius materiæ debet esse sensibilis secundum se, ad hoc forma sacramenti non sit ipsum sacramentum, cum sacramentum supponat pro materia tabulationem tamē ipsa materia est sacramentum tantum, ex eadem ratione quia sit forma, & ideo necessarium est, quod ipsa forma sit quid sensibile secundum se: licet confessio interior secundum se non sit aliquid perfectum, quia ipsa mentis cum sit aliquid spirituale, verba vero sint aliquid materiale sensibilis: tamen non habet rationem formæ, nisi habet rationem determinabilis, determinatur enim ipsa mentis per signa exteria.

¶ Ad argumentū quartæ opinionis respondetur. Ad primum respondetur, q̄ quamuis in Concilio patuit propositio vniuersalis, quod omnia sacramenta nouæ legis per sumitur exibet, non tamen eodem modo debet intelligi de omnibus in particulari verum quidem est, quod in quocunque sacramento exigitur hæc res, sed eadem

quo repetiantur in singulis non est neces- A
sarium per propositionem universalem, sed
per propositionem particularem, qua tra-
ctant de quibus Sacramento ab eodem
Concilio, & potest in diversis tractatibus diffe-
rens repetitio realiter distincta in alio
sacramento, tamen ubi agit de hoc Sacramento
in speciali, non potest illa res distincta reali-
ter, unde non debemus inculpare, q res
vera & forma in hoc Sacramento distinguan-
tur realiter, sed sola ratione formali & simi-
liter non debet esse distinctio ab ipsis con-
trahentibus. Tertio hoc constat, nam in
Concil. Florentino agit de hoc Sacramento, so- B
lum in fine Concilij effectus matrimonij est nu-
merus consensus regulariter expressus per
verba, ubi prius consensus sola mente &
personis declarus. Dubium tamen est an
Concil. Florentinum intendat & formam huius
Sacramenti vocarit eandem effectui ipsius
matrimonij. Respondet Magist. Sancti loco
allegato art. 2. quod Concil. praesupponit
pro certum, quod materia & forma huius Sa-
cramenti sunt verba vel signa externa, unde
ea tantum eandem efficientem matrimonij,
ut dicunt, quod in hoc Sacramento mate-
ria & forma non petuntur ab eandem, si-
cut in aliis Sacramentis, sed penitus ab re-
cipiente & sunt actus ipsius contrahentis,
sicut in Sacramento penitentiae materia pe-
nitentis ab institutione & est actus penitentis.
Posset tamen dicere & opinor, q Concil.
dicit esse eandem efficientem, materiam
vinculum est causa simplex & constitutiva,
quae subsequitur ad contractum, & est fe
matter materialis, ut infra dicemus q. 44

¶ Ad secundum argumentum respondeo- C
tur, q illud contingit, quod personae con-
trahentes sunt immediate remota, & circa quam
huius Sacramenti non cadit contrahi, q sit
materia proxima tantum etiam in alio contra
dicens res quae traduntur per contractum non
sunt materia ex qua proxima, sed materia
remota: materia vero proxima horum con-
tractuum sunt ipsa verba & signa externa.
¶ Ad confirmationem primam respondeo
tur quod bene sequitur illud inconveniens
ibi delignatum, & ad posterius respon
detur, quod licet matrimonium differt ab
aliis Sacramentis in hoc, quod si quidi con
tractibilis circa hoc est magnum incon
venium, quod in contractu eidem sit materia
ex qua possimus & in qua recipimus ipsos

tractus huiusmodi non repetimus contra- D
hentes consentiendo non repetimus, quia
homo remanet ipsum, non sic homo
est materia ex qua, possumus talis rem
nis, seu materia circa quam nascitur homo
non est ipse contractus. ¶ Ad secundum con-
firmationem respondetur apud D. Thom.
ibi loquitur de materia circa quam huius Sa-
cramenti, ut facile colligitur ex corpore
articuli.

AD argumenta sexta sententia respo-
detur. Ad primum argumentum re
spondetur, quod D. Thom. intelligi-
tur de mutuo consensu huius Sacramen-
ti, & de mutuo consensu dicitur ex pre-
cepto ecclesiae, sed non de necessitate Sacra-
menti, dicit D. Thomas hoc enim primi,
& quae ad secundum, idem indicant.

¶ Ad secundum argumentum respondeo-
tur, quod illud argumentum solum probat,
quod non erat certum secundum fidem an-
te Concil. Trident. quod non requiritur
mutuus ecclesiasticus de necessitate Sacra-
menti, & ita dicimus, quod illi opponitur
Magistri Conclusio probabilis ante Con-
cil. Tridentinum modo vero non existimamus il-
lam probabilem. ¶ Ad primam confirma-
tionem respondetur, etiam probare, quod
non erat certum de fide, quod esset Sacra-
mentum matrimonium quod solum fiat
verbis per alia signa externa. Post Concilium
Tridentinum si maneremus alia ipsa dicta de
necessitate Sacramenti & nomen alia con-
dimus, certum est, quod matrimonium
inter praesentes contrahentes sive verbis per
signa tantum existentia, semper habet ra-
tionem Sacramenti matrimonii. ¶ Ad secun-
dam confirmationem respondetur, quod
non est absurdum aliqua inconvenientia non
cedere, quod ante Concil. Tridentinum per ipsa
verba de futuro, accedente copula carnali
cum effectu matrimonii, esset verum Sacra-
mentum, sicut verum matrimonium: tum
alias ille externus qui explicatur consen-
sus interior, illicitum est, & contractus non
esset irritus, post Concil. vero Tridentinum
in illis dijs non est verum Sacramentum, ut
quo verus consensus matrimonii, non ad
missionem quod non sit sum paroche &
testibus annexatum est in Concil. Triden-
tino, in recipere contrahentes.

¶ Ad tertium argumentum respondetur
quod alia sacra quae reperiuntur in aliquo Sa
cramento,

ratione, vt ibi facta non indiget ministro A
sacro: sed ratio quare dicitur sacra & sacra-
mentum est, quia ab aliquo a Christo per
aliquam exhibitionem ad esse sacramenti vsque
legis, & consequenter ad esse supernaturale
hoc, & hoc contingit in sacramento
baptismi ministrato à laico in casu necessita-
tis, vbi tamen actio ipsa ex qua est quasi ma-
teria non fit sacra nisi in hoc sacramento vi
huiusmodi verborum dicitur actio sacra, quia
elevata ad esse supernaturale. Verum est,
quòd est multum conueniens hoc sacra-
mento, vt interueniat ministri sacri, vt ex
parte rationis, quòd illic completius est
facta & actus religionis. Non tamen est
eadem ratio in hoc sacramento & aliquam
alia nó potest. Dicere tamen effectum in-
mediatum huius ministerio extrinseco loquen-
do de sacramento quæ constituit in vltimo &
vltimi applicatione. Hoc tamen sacramen-
tum sine alio auxilio extrinseco potest ha-
bere hunc effectum immediatum: & ex
hac differentia D. Thom. infrà quæst. 45.
colligit, q in hoc sacramento non requiri-
tur alius minister, quàm requiritur in
alijs. ¶ Ad primam ergo obiectionem respon-
det, quòd etiam ante Concilium Trident.
quidam hoc facere contradicebant & non
sine ratione, ex eo quia verba elevata à Christo Domino ad esse su-
pernaturale. Et licet in aliis sacramentis ver-
ba adiuncta sacramento possint esse ma-
teria & non forma, vt in sacram eucho possi-
tionem in hoc tamen sacramento hoc est pe-
culiare, quòd verba quæ ibi ponuntur ex parte
subiecti, non habent materiæ, sed quasi
formæ esse possunt. Et hoc patet ex Conc.
Florent. in quo quidem nulla alia forma po-
nitur, nisi verba ipsorum contrahentium, B
quando loquitur in particulari de hoc sa-
cramento matrimonij: & hoc dicit esse ne-
cessarium ad substantiam, licet aliquando sufficiat
quasi signa exterius hoc verborum. ¶ Vi-
de ad primam probationem dicendum est,
quòd illa contractus matrimonij non est
pars sacramenti, sed est elevatus per Chri-
sti institutionem ad esse supernaturale, &
sic dicebam, quòd hoc est peculiare in hoc
sacramento, quòd materia & forma illius
ponitur a subiectis huius sacramenti. In
sacramento quidem penitentiæ materia
ponitur a subiecto, forma verò a sacerdo-
te, in matrimonio vero forma & materia à C
contrahentibus: ipsi enim contrahentes, ut
supra dictum est, se habent vt causæ age-
nes & ministri ponentes ipsam formam.

¶ Ad secundi probationem respondetur,
quòd verba contrahentium vel signa exte-
na habent rationem formæ sacramentalis,
non verba illa & signa elevata sunt in ratio-
ne signi supernaturalis, & in natura ipsius
rei significati. ¶ Ad tertiam probationem
respondetur, quòd illa forma significat ef-
fectum spiritualem & supernaturalem, si-
delicet gratiam sacramentalem, quæ ordinatur ad pó-
sibilitatem finem sacramenti, qui est recta
vitæ prolis, non solum in ordine ad fi-
nem naturalem, verùm etiam ad supernatu-
ralem. ¶ Ad quartam probationem respon-
detur, q hæc forma est institua est a Chri-
sto, & licet nó sit revelata ecclesiæ, vt certú
de fide, videtur tamen colligi aperte ex ver-
bis Concilij: licet & satis est, quòd sit com-
munis sententia communis Doctorum. ¶ Ad
secundam confirmationem respondetur,
quòd licet in aliis sacramentis hoc verbo-
rú non possint subsistere aliqua alia signa, in
hoc tamen sacramento hoc est peculiare, q
hoc verborum possunt subsistere alia signa
quæ habent rationem formæ. Et ratio est,
quia matrimonium est quidam contractus
qui celebrari potest per verba vel signa ex-
terna, & ille nomen dicitur elevatus est ad
esse gratiæ sacramenti. ¶ Ad tertiam confirma-
tionem dicitur, q formaliter loquen-
do semper est verum, quòd sacramentum
supponit pro materia, & non pro forma, &
ita in hoc sacramento supponit pro expres-
sione consensus, non ut habet rationem
formæ, sed potest habere rationem materiæ
verum est, q hoc est peculiare in hoc sacra-
mento, q supponit pro materia quæ non
est ita debita reduci a forma sicut in
alijs sacramentis supponit pro materia quæ
reducitur debitius a forma.

¶ Ad quartam conclusionem respondetur, q
istæ Concil. Trid. fuerunt istius & D
diuersæ sententiæ, & etiá ante Conc. Flore-
ti q ista hæc non ita erat declarata in eccle
sia, sicut post Conc. Trid. non declaratum est, q verba facientium sunt de substan-
tia sacramenti, & de præcepto celebrandi
eo, non autó de necessitate sacramenti, imo
semper fuit communis sententia & probabi
lior quæ a nobis explicata est & approbata.

¶ Ad quartum argumentum respondetur, & ex eo quod si contraherent sine benedictione, sacrilegio, si contraherent in mortali sine benedictione, non recte colligitur & probatur matrimonium non esse Sacramentum, sed potius inferatur, quod est ignorantiæ: licet medio ergo existimant se non recipere legem, si contrahunt matrimonium in domo non parocho & testibus, non tamen sit mortale ex genere suo, cum sit ignorantia legem divinam positivam. Sed hoc argumentum eò A
magis ignorantiam contrahentium & negligentiam parochorum, qui tenentur ad matrimonia celebrari de hac re. ¶ Ad confirmationem B
respondetur, quod sicut illa propositio de qua est in allegatis dimittebat, quam habuit ex eo quod non solebant contrahere matrimonium nisi benedictione quæ fiebat in ecclesia, sed permittebatur ipsa fides de futuro ad quæ non requirum benedictionem esse in gratia, poterat vero quando contrahebant & recipiebant Sacramentum in ecclesia, se disponebant ad gratiam per confessionem & reliqua quibus habet quod sit mortale in aliquibus ecclesijs, quam esse si non celebretur sacrilegium, si contrahunt in mortali in domo coram parocho & testibus C
hanc posita vero se disponant per confessionem ad benedictionem requisitam. Sed Concil. Trid. Sess. 24. de reformatione cap. 1. admonet, confessi, & locutus & non prius ad, vt contingat propterea contrahant matrimonium, confirmatur, & per benedictionem Eucharistiam. Ex quibus nemo colligetur, quod non sit præceptum divinum de præmittenda confessione ante matrimonium, sicut non est præceptum divinum ad suscipiendum alia verba Sacramenti (sicut est Sacramentum Eucharistiæ excepto non requiritur confessio, quamvis requiratur quod homo sit in gratia Dei, vt de ad matrimonium contrahendum sub pœna peccati mortalis requiratur, quod contrahentes sint in gratia Dei. Adverte tamen quod dicunt quod contrahentes & habent rationem ministri Sacramenti, & habent ea tantum sub pœna, & ea ratione, qua habent rationem ministri, non peccant mortaliter, si contrahunt in mortali, quoniam non sunt ministri Ecclesiæ & officij, sicut ita esset sacrilegium hæreticum, qui in errore necessitate baptizaret puerum, etiam esset in mortali peccato, verum baptizatus

A recipiens Sacramentum, si sumat mortali, peccaret mortaliter.

¶ Ad quintum argumentum respondetur, & omnes illa allegatas quæ referuntur in illa distinctione, solum declarare prohibitionem ecclesiæ circa matrimonia clandestina, & hanc declarationem & prohibitionem ecclesiæ declarat Eugenius Papa non dicit illa esse alienata. Et hæc explicatio necessaria est suppletenda, nam Concil. Trid. dicitur, & matrimonia clandestina ante ipsam erant valida, & ita dicit in Sessi. 24. de reformatione, cap. 1. quod ecclesia semper detestata est matrimonia clandestina, non quia irrita, sed quia Sanctæ sue matris Ecclesiæ & ita dicit, & illa matrimonia non erant & valida, & contrarium asserentes anathematizantur: & ita cum proprietate loquendo, illa matrimonia non possunt dici adulterina, quia adulterium proprie loquendo est extra matrimonium, quæ aliud verbum dicunt quod non illicita. Quæ confirmatur in Conc. Trident. cum dicunt quod ecclesia semper detestata fuit matrimonia clandestina.

¶ Ad sextum argumentum respondetur, concedendo sequelam, & non est inconveniens concedere, quod in hoc sacramento quasi ab contractus quidam, ipsi contrahentes sint ministri, & gratiam confirmant ex opere operato, & quod unus particulariter sit minister: & non videtur hoc esse maius inconveniens, quam concedere quod ipsi contractus mutuo matrimonium dicantur sit ad esse Sacramenti.

¶ Ad septimum argumentum respondetur, quod post decretum Concil. Trident. nullum habet difficultatem, quia de necessitate hoc Sacramenti est præsentia parochi, & de necessitate præcepti est, quod valide faciendo dicat illa verba. Ego vos conjungo, vel similia, vbi satis declaratur intentio ecclesiæ, & intentio contrahentium. Quorum ante Concil. Trid. quando fiebant matrimonia clandestina sine sacerdote, dicendum est, quod contrahentes habebant intentionem faciendi quod facit ecclesia, etiam si peccarent in contrahendo: habebant enim intentionem faciendi quod facit ecclesia formaliter, vel virtualem, vel interpretativam & explicabilem, quæ satis ad rationem matrimonii non intercedebat forma in qua ec-

clesia

dicta dicebat ille de necessitate Sacramenti. A

¶Ad primum respondetur, & ad primā partem dicendum est, quod Concilium illā verba solum dixerunt, quod verba sacerdotis in forma de necessitate præcepti ipsius ecclesiæ sit, ita tamen quod non sint de necessitate Sacramenti. Ad secundum autem patet responsio per prædicta, quod illa verba sacerdotis in rigore loquendo nō possunt habere similitudinem ejus pro quo proferuntur: & quæ probat argumentum. Secundi igitur verba illa dicta in persona Christi, ego te absolvo, vel simile, non habent similitudinem absolutionis Christi, quæ est absolutio ab excommunicatione interna, videlicet, ego te absolvo in facie ecclesiæ, ut ab omnibus habeatur absolutus.

¶Et differentia in hac quæstione solvitur ab aliis difficultatibus quæ ibi possent, quoniam sit similiter huius Sacramenti, colligitur enim quod similitudo huius Sacramenti sumi consueverit, et iam dictum est, & aliqua alia dicentur infra. Ex quo colligitur, quod licentia qui proferens est sacramentum, nō peccat mortaliter, etiam si in mortali sit, nam colligitur non imitatur aliquid Sacramentum, neque effigiat aliquem actionem Sacramentalem.

QVinta difficultas est de ratione specifica Sacramenti matrimonii. Nam colligunt difficultatem est, quod Sacramentum matrimonii habet unam rationem communem cum omnibus aliis Sacramentis nouæ legis, & ita habet omnia quæ habent omnia alia Sacramenta nouæ legis in generali. & in communi explicandum est in particulari quantum ex eius ratione specifica, per quam distinguitur ab omnibus aliis Sacramentis. Et vt dicit D. Tho. 3. par. quæst. 60. art. 1. Sacramentum collocatur in genere signi, & ita explicandum est in particulari eius significatio specifica. Prima difficultas est, Virtus Sacramenti matrimonij significat dilectionem quæ est inter ipsum contingentem Deum per gratiam ipsius contingentem mediante, & ita significat spiritualem vnionem Christi & ecclesiæ & omnis

B

C

D

conuenientiam Christi cum nostra humana natura. & videtur vera prima negativa.

¶Primo arguitur. Matrimonium non potest habere rationem Sacramenti habentis aliquam significationem, ergo hoc significatio non est ratio specifica vnius Sacramenti. Consequentia est evidens, nam ratio vnius Sacramenti aliquid habet modo in ratione Sacramenti, quod non habebat extra, & illud debet esse essentiale in ratione Sacramenti, nam extra non erat Sacramentum, & modo est Sacramentum, ergo dicentur in ista, significatio aliquid in matrimonium debet habere aliquid in ratione signi, quod extra non habebat, sed essentiale in ratione Sacramenti est ratio signi. Antecedens vero constat, nam D. Paul. ad Ephes. 5. loquens de matrimonio primorum parentum in paradiso dicit, Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia, ubi aperte significat D. Paul. quod matrimonium primorum parentum, quando non habebat rationem Sacramenti, significabat coniunctionem Christi cum Ecclesia. Ad E-phes. 5.

¶Secundo arguitur. Alia Sacramenta nouæ legis significant coniunctionem Christi cum ecclesia, & cum anima fideli, ergo est proprium & particulare huius Sacramenti significare coniunctionem Christi cum ecclesia, & mutuam animæ fidelis et Christi. Consequentia est nobis, quia est commune omnibus Sacramentis, nō potest esse particulare & specificatum alicui in Sacramento in particulari. Antecedens vero constat, ex (vt dicitur in 3. par. q. 60. artic. 2. & 3.) omnia Sacramenta significant gratiā, gratia autem est forma quædā per quā coniungitur anima fidelis cum Christo, ergo commune est omnibus Sacramentis significare illā coniunctionem. ¶Et confirmatur hoc argumentum in particulari de Sacramento Eucharistiæ, nā hoc Sacramentum significat mutuā coniunctionem quæ est inter ipsum fidelem & eiū cum Christo, et expresse dicit D. Tho. in 3. par. quæst. 73. art. 2. dicens, quòd Sacramentum Eucharistiæ est signum vnionis & aliorum charitatis, ergo Sacramentum matrimonij ex sua specifica ratione non potest illā coniunctionem significare.

¶Tertiò arguitur. Ex opposita sententia sequitur, quod matrimonium sit perfe-

Differens

differam omnium sacramentorū. Consequentia augm̄ ut falsitas, ergo Falsitas. Antecedens ut manifestum, cum ut dictum potuit sacramentum fuisse perfectum quum nondum institutū, & præceptum hoc dictum de sacramento Eucharistiæ, ad quod omnia alia sacramenta ordinantur. Sequela probat. Nā sacramenti matrimonij habet excellentissimam significationem, siquidem significat coniunctionem Christi cum Ecclesia & Verbi divini cum humanitate, ergo est excellentissimum sacramentum, non excellit tamen quoad id in ratione sacramenti definitum (vt infra dictum est) ex ratione significandi, quæ ad essentialia ipsi sacramento in ratione sacramenti pertinent.

¶ Quarò arguitur. Si sacramentū matrimonij significat coniunctionem Christi cū Ecclesia, & Verbi cū humanitate, & hoc quod sacramentum matrimonij sit, quia ut vivat religiosam inter omnia sacramenta ne ut legis. Consequēs patet, & manifestū falsum, vt constat, ergo & illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nam (ut dicitur in 4. par. q. 60. art. 1.) sacramenta sunt ad cultum religionis Christianæ ordinata in cultum divinum, & hoc habent ratione significationis, nam ultima non addunt, ut dictum extitit, non habet quod sit sacramentum religiosū ordinatum ad cultū Dei, nisi ut dicatur à Christo per significationem sed sacramentum matrimonij habet excellentissimā significationem, nam ut probatum est, habet excellentissimum significatum, scilicet, coniunctionē Christi cū ecclesia, & Verbi cū humanitate, ergo est quia religiosissimum inter omnia sacramenta.

HIS non obstantibus dicendum est, Sacramentum matrimonij suā specificā rationē habere ex eo q̄ significat dilectionem seruatam inter ipsos desponsos, quā Deus per gratiam ipsius cōiugij accidit. & ex eo quod significat spiritualem vnionem Christi & Ecclesiæ, & coniunctionem Verbi cum nostra humanitate per eius assumptionem. Probatur primò ex illo loco D. Paul. ad Ephes. cap. 5. vbi dicit sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia, ad ea dicta est supra dicto primo huius articuli in primo obiecto, & ex secundo, in hoc loco explicans significatum specialem huius sacramenti, & q̄ significet maximum amorē & dilectionem sapientialē & diuinissimam Christi ad ecclesiā & coniunctionē diuinitatis ad humanitatē, explicatū est ad hoc specialiter in illa prima conclusione, & ea omnia ibi dicta videnda sunt. ergo in doctrina D. Paul sacramentū matrimonij specificatur in ratione signi ex illo dicto in conclusione.

¶ Secundò probatur ex ipsomet, hoc enim habetur expresse in c. debitum de bigamis nō ordinandis, vbi dicitur, q̄ sacramentū matrimonij significat illa dicta in conclusione. Dicitur enim, q̄ cum duo sint in coniugio, videlicet commixtio & coniunctio corporum, quæ significat charitatem quæ consistit in spiritu inter Deum & animam, secundū illud 1. Cor. 6. Qui adhæret Deo unus spiritus est cum eo. & secundum spiritum est cum eo vnus Christus & Ecclesia, ad quod pertinet illud quod Euangelista refertur, Verbum caro factum est, Ioan. cap. 1. vbi de diffinitione q̄, assumptio seu coniunctio carnis, Cū sponsa accipiatur hic ut principio sui infimum, & ibi significatur spiritualis vnio Christi & Ecclesiæ, & ibi significatur vnio Verbi cum humanitate, ergo ex intentione q̄ sacramentum matrimonij habet ex hac sua ultima ratione hoc significare.

¶ Tertiò probatur hoc eodem ratione. Id quidē in hac re satis ultima ratio esse potest effectus, nisi beneplacitum voluntatis Christi, qui est sacramentorum institutor, & hoc Christi beneplacitum constat nobis ex illo testimonio D. Pauli ex quo constat secundum fidem instituta huius sacramenti. potest tamen esse aliquale cōgruentia pro ista cōclusione. Nam quidam omnia sacramenta significāt aliquid in ordine ad tantū finē aliquo fundamento & similitudine q̄ reperiatur in ipsis sacramentis, ut dictum est de diuina institutione ad talem significationem quod quidē diffinitum in materia de sacramentis in genere in 3. part. q. 60. art. 4. & patet inductione in sacramentis ablutionis enim ipsa corporalis aquæ ablutio ipsum corpus, habet fundamentum & proportionē quandam ad hoc q̄ eligatur ad significandum ablutionem interiorem animæ & idem est de sacramento Eucharistiæ & de omnibus aliis sacramentis. Ecclesiastica nam coniugij habet fundamentum & proportionē ad hoc quod eligatur ad significandum coniunctionem animarum per charitatem, & dilectionem Christi cum Ecclesia, & Verbi

Ad Ephes. 5.

bi rem humanitatis assp. Cōsequentia est
[illegible] patet in quo ea difficultas explica-
tur. Nam sicut ablatio corporalis, quæ ad-
hibetur corpori, habet quandam significati-
onem ablationis internæ animæ, & ita ejus
est ad illam significandam, ita etiam ablu-
tio ipsa naturalis sanctificationi animæ vera
huic quadrat & convenit inter ipsas com-
parationes, & ita contractus ipse naturalis
habet aptitudinem quandam & proportio-
nē ad hoc q̄ eligatur ad significandum cō
mundationem spiritualem, quæ est inter ipsas
conjuges, & consequenter Christi cum ec-
clesia, & Verbi cum humanitate. ¶ Confir-
matur hæc ratio. Nam propter similitudi-
nem quam habet hæc contractio naturalis
vinculi cum humanitatis conjunctione, ideo
vinculum humanitatis conjunctionis figu-
rativum vocatur matrimonium, ut pa-
tet ex innumeris locis sacræ Scripturæ,
quæ non est opus recitare, ergo contra-
ctus ipse naturalis ex natura sua habet ha-
militudinem & proportionem, ut eligatur
ad hoc q̄ sensus significandi.

¶ Quibus patet responsio ad
argumenta facta in principio. Ad primum
argumentum est duplex solutio. Prima so-
lutio est, quod matrimonium post Christi
ascensionem habet significare idem, quod
significabat matrimonium in paradiso quo
tamen significatum diversi & diversis modis, sed
diversimodè, & ille diversus modus signifi-
candi evenit diversitate specifica in ipso
signo in ratione signi tam ex parte signati quam
ex parte diversos modos tendendi in ipsum
ab ipso recedendo in ratione formalium ob-
jectivi: & ita evenit differentiam specificam di-
versos autem modos significandi post Christi
ascensionem & in paradiso consistere in
hoc q̄ in paradiso erat unum signum ex
ordinatione specialissima significans omnia
illa, post Christi vero ascensionem & de
cætero est ad esse sacramenti, habere ratio-
nem signi practici, quod caret ab q̄ signi
fieri. Nil(ei dicitur in materia de sacramen-
tis in genere loqui in ordinem ad finem)
nem sacramenti requiritur signum practi-
cum modo suæ diversæ differentiæ specificæ
ita ut matrimonium ante Christi ascensio-
nem & post Christi ascensionem. ¶ Se-
cunda solutio esse potest, q̄ matrimonium
in paradiso significabat conjunctionem Ver-

bi cum humanitate, & Christi & ecclesiæ
ut sponsæ: vere matrimonium post Chri
sti ascensionem habet in esse sacramenti figni
ficare illa ut præsentia, & non ut futura, sed
ut jam facta, unde licet sanctificatio animæ &
aptitudo ejus differat specie in istis signi-
ficatis, possibile q̄ significent Christum ut tam
unitum ut præsentem ecclesiæ ut matrimonio
in paradiso, & post Christi ascensionem & fu-
turum specie penes præsens & futurum.

¶ Ad secundum argumentum respondeo
ter, q̄ quamvis ista sacramenta significent
gratiam quæ est inter ipsum
Deo, non tamen omnia sacramenta significant
eam ipsam gratiam per modum consequentiæ
una sacramentalis baptismi significat gra-
tiam per modum regenerationis & nascen-
tiæ est sacramentum pœnitentiæ per
modum absolutionis: & sic de quibusdam
sacramentis. Hoc autem est proprium unius
monis significare ipsam gratiam per modum
circumstantiæ, & ita gratia, quæ causatur &
significatur per hoc sacramentum, datur per
modum consequentiæ: nam licet contractus
ipse naturalis causa sit aliquo quodam ali
consequentia consequentiæ se ipsa gratia, quæ
significatur possibile per sacramentum ma
trimonii, significatur ut circumstans quædam
unionem & conjugium ipsos conjuges inter se.

¶ Ad confirmationem respondetur, quod
sacramentum Eucharistiæ significat conjun
ctionem & unionem alter quam sacramen
tum matrimonii: tum sacramentum Eucha
ristiæ significat consecrationem per modum ci
bi & potus, & consecrationem ad eō modū
quo conjungitur cibus & potus cum
dum sacramentum vero matrimonii significat
sanctificationem illam spiritualem, nō
per modum cibi & potus, sed per modum
contractus naturalis, & in ratione formali
ea specifica matrimonii in ratione sacra-
menti differt a ratione specifica sacramenti
Eucharistiæ in ratione sacramenti.

Ad tertiū argumentum est secta dist
tinctio: Dicitur enim quod matrimonium
non est sacramentum in statu innocentiæ
nullo modo pro affirmativa. Primo ar-
gumentum certe argumentum solum in secundum
dubium, Sacramentum matrimonii ex ratione
sacramenti specifica ex significatione,
sed non specifica specifica, est possibile
tum, non significat objectionem Chri-

bi cum tertio, & Verbi cum humanitate, ergo est potissimum Sacramentum. ¶Confirmatur argumentum. Nam (ut bene argumentatur D. Th. in 3. part. q. 1. ar. 8.) continuatio Verbi cum humanitate est potissima unio rerum, sed hoc Sacramentum non solum significat unionem Verbi cum humanitate per gratiam & charitatem, sed etiam continuationem Christi cum Ecclesia, & Verbi cum humanitate, ergo est potissimum omnium Sacramentorum.

Ad Eph. 5. ¶Secundo arguitur ex D. Paul. ad Ephes. 5. illis verbis, Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia, &c. in quo quidem testimonio, ut constat ex dictis regulis dictis in dubijs præcedentibus, D. Paul. loquitur de Sacramento matrimonij existente in ratione Sacramenti meæ legis & hoc Sacramentum dicit esse magnum, et ex Sacramentum matrimonij ratione Sacramenti est potissimum omnium Sacramentorum, liquidem de nullo alio Sacramento dicit, & in magnum esse in Ecclesia tam nullum aliud Sacramentum dicitur ita gratiam abolere, sicut hoc Sacramentum. ¶Confirmatur argumentum. Nam D. Paul. dicit, & hoc magnum Sacramentum propter eius excellentissimam significationem: sub dicit enim, ego autem dico in Christo & in Ecclesia, ergo in ratione Sacramenti & ergo est maximum Sacramentorum.

¶Tertio arguitur. Solum loquitur, & hoc maius & excellentius Sacramentum, quia hoc Sacramentum baptismi, & quia hoc Sacramentum matrimonij, ergo. Sequela probatur. Nam illud Sacramentum est Sacramentum maius, quod significat nobiliorem conjunctionem per gratiam quam etiam efficit; alia vero Sacramenta dicta non præsupponunt gratiam. Item Sacramentum baptismi in specie, præsupponitur ordine generationis ad Sacramentum matrimonij, nullum, prout est Sacramentum sine baptismo, quoniam baptismus est regeneratio, ergo perfectius Sacramentum est Sacramentum matrimonij ut est, quod præsupponitur ordine generationis imperfectius est.

¶In hac difficultate sit prima conclusio. Sacramentum matrimonij in ratione Sacramenti nihil dubium maius gradum habet vel omnia Sacramenta novæ legis. Hæc conclusio probatur primo ex doctrina D. Th. in 3. part. q. 1. ar. 1. & 2. ubi D. Thomas dicit, Sacramentum matrimonij habere hoc

A

B

C

D

est & hoc dicit D. Thomas ibi perfectum, ergo manifestum est ratione Sacramenti veri habere locum.

¶Secundo probatur conclusio. Nam (ut iam dictum est) Sacramentum habet duplicem significationem, principalem (ut dictum est) in materia de Sacramento in genere hoc est dicit in ratione signi practici efficientis quod significat, secundariam vero dictum locum ita perficientis, ergo manifestum in ratione Sacramenti esse maximum locum inter omnia Sacramenta. Consequentia est bona, nisi in qua est dubitatio probatur. Nam (ut docent in materia Sacramentum matrimonij) eodem modo gradum gratiæ hoc omnia Sacramenta quæ maxime participat de ratione spirituali vitæ, ad quam ordinantur Sacramenta. ¶Ita quæ demonstrata est, & hoc in operibus divinis quæ ad ordinem naturæ spectant, omnia bona sunt, & ad finem suum optime disposita, & simul non opus est alicui perfectius & excellentius, sicut bella dixit Bella in damnatione malorum gratia omnia optima sunt in suo genere, & ordine gratiæ, non tamen unum est alicui perfectius. Igitur ad propositum, Sacramenta novæ legis inter omnia computantur bona, & ad propria singula spiritualia disposita sunt, non tamen unum sit alicui perfectius & perfectius omnium Sacramentorum est Sacramentum Eucharistiæ, unum in hoc quod abolendi lapsuda Sacramenti maximum est.

¶Secunda conclusio. Sacramentum matrimonij habet excellentiam quandam inter omnia Sacramenta novæ legis in hoc quod specialiter ad hoc Sacramentum novæ legis eius habet, ideo est esse gratiam, habet vero significare, & in ratione efficiendi tenet infimum locum, in ratione vero significandi specialissime tenet supremum locum. Hæc conclusio sic explicata probatur argumentis factis in principio huius dubii, quæ ibi evidenter concludunt, & præcipue hoc constat ex illo verbo D. Pauli ad Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est, quod quidem videtur magnum ratione excellentissime significationis, quam habet, significare enim inseparabilem unionem Christi cum Ecclesia, & Verbi cum humanitate. Item, ex fidem dicit, quod sicut in naturalibus ordo talis est quod una est perfectior alia singula

tor

ter loquendo, vt dictum eſt perfectior. ¶ Ad
A ſecundum dicendum, quòd Deus autor
gratiæ ſuæ prouidentia ſupernaturali quæ
ea ratione hoc ordinauit. Et ratio huius
fuit, quia cum ſacramentum ipſum ſit cor
poralis quidã actus ad actũ eliciendũ,
qui quidẽ actus eſt maxime materialis &
carnalis, voluit Deus illam exercitãdã rela
tã ſpiritualizare (vt ita dicamus) & eleuare
ad actũ ſupernaturalẽ, partiſſimã per ſigni-
C ficationem ſpeculatiuam maxime ſpiritua-
lem, qualis eſt ſignificatio quæ ſignificatur
nomine Chriſti cum eccleſia: quæ quidẽ
ſignificatio eſt maxime ſpiritualis, & ele-
uata à materialitate rationis actus corpora-
lis ſignificãtis ſanctificationem partialem: Ver-
bi cũ humanitate, vt dictum eſt in 3. q. huius
operis, & hæc omnia facta ſunt à Deo,
quoniam ſacramentũ ipſum maxime deſi-
derat in actu humano, præcipuè ratione ipſius
actus carnalis, & ita aliàs eſt ſignificatio
ita ſpiritualis & elevata à materialitate rati-
onis humanæ in ipſo matrimonio & in actu
D matrimoniali elevantur ab ipſo matrimonio.

QVibus poſitis reſpondetur ad argu-
menta facta in principio huius da-
bii. Ad primum argumentum (quod
eſt tertium dubii præcedentis) reſpondetur
quod ſacramentum matrimonii in ratione
ſacramenti non ſpecificatur ex ſignificatio-
ne ſpeculatiua, ſed ex ſignificatione practi-
ca, ſignificatio vero practica, vt ſi dictum
eſt in quarto loco tenet inter ſignificationes
ſacramentorum noui legis, excedit tamen
alia ſacramenta quantum ad ſignificationẽ
ſpeculatiuam. Et eſt aduertendum, quòd hæc
excellentia non eſt extrinſeca ipſi matri-
monio ſed intrinſeca, cum ipſa ſignificatio
ſpecularis intrinſecè ſit ſignificationi pra
ctice: & non quod eam in ſacramento ſint
plura ſignificata, in dicto 3. quia eſt ea
ar. 3. & conſequenter ſint plures ſignifica-
tiones, tamen ſignificatio practica matri-
monii ſibi debetur ex ordine ad gratiã
quam causat in ipſo obiugibus, vnde ſigni
ficatio qua ſignificat coniunctionem Chri-
ſti cum eccleſia & verbi cum humanitate,
eſt ſignificatio practica, non per hanc
modi ſignificationes ſacramenti matrimo-
nii non efficiuntur viatrici obiectorum.
¶ Ad confirmationem reſpondetur, quòd ver-
bum verbi cum humanitate eſt poſiti-
ua coniunctionem, cum ſacra-
mentum matrimonii non ſignificat illam
coniunctionem practicè, ſed ſpeculatiuè,
ſignificatio vero ſpecifica ſacramenti deſi-
derat ex ſignificatione practica.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondet
tur, quod D. Paulus illo loco cum dicit, Sa
cramentum hoc magnũ eſt, ſignificat ſpec
tãdo quod ſacramentũ maximam habet ſi-
dam maximam excellentiam ſuper omnia
ſacramenta in ratione ſignificationis
(vt dictum eſt) hæc tamen maximam ſi
gnificat excellentiſſimam coniunctionem
Chriſti cum eccleſia verbi cum humani
tate, non tamen ſignificat, quòd ſacramẽ-
tum matrimonii in ratione ſignificationis pra-
ctica excedat omnia alia ſacramenta. ¶ Ad
confirmationem reſpondetur.

¶ Ad tertium argumentum dicendũ eſt,
quòd ſacramentũ matrimonii inter omnia
ſacramenta tenet primum locum, vt ſi di
ctum eſt, & ita ſacramentum baptiſmi & ſa
cramentum pœnitentiæ ſunt præcipua ſa
cramenta, quia ſacramentum matrimonii,
& quantum ſacramentum matrimonii ſit ſa
cramentum viuentis, alia vero duo ſacra-
menta, ſcilicet ſacramenta mortuorũ, nõ inde
ſequitur, quòd ſacramentum matrimonii
ſit perfectius ſacramentum, nã aliàs ſi hæc
ratio aliquid valeret, ſequeret, quòd ſacra
mẽta extremæ vnctionis eſſet perfectius,
quia ſacramentum pœnitentiæ, quia ſacra
mentum extremæ vnctionis eſt ſacramẽto
viuentis, quod tamen nõ eſt verum.
Ipſum autem ſit minus perfectum in ſacra-
mentis defunctis eſt ex perfectiori ſignifi
catione practica, & ex conſequenti ex vir-
tute

tum effectum gratiæ, quæ quidem maior est in omnibus aliis Sacramentis, quã in Sacramento matrimonii. Et ad illud quod dicit de Sacramento baptismi, quod per impedimentum ad Sacramentum matrimonii via generationis, quæ est bonum naturale, quod tamen baptismi non impedit via regenerationis. Et est optimum simile, quia via generationis præsupponit vitam ad viventem spiritualem, sicut præcedit fides, & tamen non per & absolute loquendo perfectior vitam est, quam fides, quam spes, & hanc ratio est, quoniam fides dicit, quod spes antecedat obscurum imperfectum. Non obstanti tot in proposito quamvis baptismus sit ianua omnium Sacramentorum, nihilominus tamen est aliquid perfectius in ratione Sacramenti quam matrimonium. Et ex dictis respondetur ad tertium argumentum dubitandi.

¶ Ad quartum argumentum dubii præcedentis, dubium est, an Sacramentum matrimonii sit aptum natum ad religiosum in hoc omnia bona nostræ legis. Et circa dubium hoc A pars affirmativa defenditur ex illo quarto argumento, ad habet figuratas tantum excellere aliquam talem, quæ figurata de significatione specialissimæ Sacramenti ipsius matrimonii, est quædam maxime religiosa. Ad hoc dicitur dicendum est, quod simpliciter & absolute loquendo matrimonium non est aptum natum ad statum religiosum, habet tamen quandam excellentiam in hac ratione, & hæc resolutio defendit ex resolutione dubii præcedentis.

¶ Ad quintum expositionem est advertendum, quod Sacramentum, cum sit signum practicum, & habet significare ordinem Ecclesiæ, & habet illum efficere, & in Sacramento nõ quædam cæremoniæ religionis Christianæ, quibus professores non quærere salutem nolle aut male dicebat, qui contingant in administratione Sacramentorum sunt boni legis contra virtutem religionis, & ipse ministri Sacramentorum sunt maxime religiosi pertinentes ad virtutem religionis igitur Sacramentum matrimonii cum non habeat positivum rationem Sacramenti simpliciter & absolute loquendo, non est apte natum religiosum simpliciter loquendo inter omnia Sacramenta habet tamen quandam excellentiam in ratione ope-

B

C

D

A fili religiosi propter illum excellentiam figurativam specialissimam quam habet. Et sic ad quod Christus Dominus optima ratione contrahi matrimonium in natura sua ordinato ad copulam carnalem & prolis illius naturalem generationem cæremonias religionis cum aliquali excellentia, et ille contractus qui sic erat ordinatus ad illud nomine matrimonium, significante in caelo Dei, & per hoc respondetur ad rationem dubitandi & etiam ad quartum argumentum dubii precedentis.

B Septimo dubitatur est, illud quod est Actus matrimonii ratione fidei baptismatis Sacramentum, quod quidem dubium gratiæ proponitur propter multa motiva, quod sic per probationes, de quo dubitatum an illud matrimonium habeat rationem contractus, rationem Sacramenti, Dominus ante dubitatur fidelis baptizatus, id certum est, quod inter illos qui non sunt fideles baptizati, potest esse verum matrimonium in ratione contractus, quod tamen non habent veram rationem Sacramenti, ut infideles non contrahunt matrimonium, & tamen non recipiunt Sacramentum, ut baptismus sit ianua omnium Sacramentorum. Et videtur quod non sit matrimonium inter fideles baptizatos sit Sacramentum, quoniam habent rationem contractus. Primo arguitur. Ratio Sacramenti & ratio contractus naturalis, sunt omnino diversæ, sapponuntur ergo, quod aliqui fideles baptizati intendunt celebrare verum contractum matrimonii, ut est quidam contractus naturalis, & tamen quod nullo modo intendat ratione Sacramenti, tunc facta illa re est verus contractus matrimonii inter fideles baptizatos, & tamen nullo modo est ergo Sacramenti, ergo inter fideles baptizatos potest esse vera ratio contractus naturalis sine ratione Sacramenti. Consequentia est bona, ratio est manifesta, nam ille talis intendit facere veram societatem matrimonii, & nihil hanc habet impedimentum, ergo est verus contractus matrimonii. Quod autem habeat impedimentum contra manifestum. Minor vero probatur, nam ad hoc quod Sacramentum sit necessarium est, quod ipsi ministri, scilicet, contrahentes habeat animum faciendi quod facit ecclesia, & quod habeat intentionem talem naturalem conficiendi

verum

ment. sacramentum; sed ille talis ut occultus, nullo modo habet intentionem confi-
ciendi sacramentum, sed potius habet intentionem oppositam, ergo nullo modo
habet sacramentum.

¶ Secundo arguitur. Sit ita quod ille adultus fidelis baptizetur ita ignarus & barbarus
ut nihil penitus sciat, quod in matrimonio ille est ratio contractus naturalis, & quod
modo habet ratione sacramenti superadditum illi ratione naturali per quam contrahit
& quantum ad facta & rerum veritatem, nunc &c. Ille talis fidelis baptizatus
habet intentionem contrahendi matrimonium,
& tamen nullam habet intentionem sacramentum ergo inter fideles baptizatos pos-
sibile erit contractus naturalis sine ratione sacramenti. Consequentia est evidens,
quia ubicunque invenitur materia, ibi de iure potest contrahere & efficere contractum illum ma-
terialem, & non habet aliquid impedimentum, ergo vere efficit illum. Minor vero
probatur: Nam ille talis non habet intentionem efficiendi verum sacramentum, ergo
non efficit illud. Consequentia est bona, quia potest esse sacramentum nisi contrahi fiat
intentione efficiendi illud. Antecedens vero
probatur, quia ille talis fidelis baptizatus
nullo modo cognoscit in contractu matri-
monii aliquam rationem supernaturalem,
vel aliquam rationem sacramenti, ut suppo-
nitur, ergo nullo modo potest intendere
illum. Probatur ultimo quia intentio
præsupponit intrinsece cognitionem.

¶ Tertio arguitur. Sacramenta novæ legis
dant gratiam per modum instrumenti
physici, ut dicitur in 3. part. q. 62.
sed matrimonium inter fideles non dat
gratiam ad modum instrumenti physici, ergo
non est sacramentum novæ legis. Conse-
quentia est bona, minor probatur. Materia
& forma huius sacramenti sunt expressiones
consentientes, ut hoc dictum est in
præcedentibus, hæc autem materia & forma
talium contrahentium potest habere inter ab-
sentes, ergo etiam est intelligibile tale con-
tractus, ergo matrimonium inter absentes
non potest causare gratiam ad modum in-
strumenti physici. Probatur consequentia,
quia omne instrumentum physicum debet
habere contactum circa patiens.

¶ Quarto. Sit casus quod quidam celebra
matrimonium per procuratorem, qui

A contrahens vel utrique sit dormiens & nul-
lam habens actum, certe ibi apparet. In
hoc casu non est materia & forma huius sa-
cramenti, ergo non est sacramentum. Ante-
cedens probatur, quia expressio consen-
tientium tradita, & talis habet modo
existentium, ergo modo non est materia &
forma huius sacramenti nunc (ut dictum est
in præcedentibus) materia & forma huius
sacramenti sunt expressiones contrahentium.
Consequentia vero probatur, quia si ibi est
materia & forma sacramenti, quia erit sacra-
mentum nam sacramentum constituitur ex ma-
B teria & forma. Et eodem argumento pro-
bari potest, quod nunc non sit sacramentum ubi
cum ad suscipiendam gratiam, nam quia
non habet, non potest ibi actus influentia
cum physicam ad aliquid conferendum.

¶ Et confirmatur argumentum. Materia &
forma huius sacramenti vel sunt expressio
nes quæ fiebant in ipso contrahendi vel
expressiones quæ modo fiunt in procuratore
ubi non expressiones quæ sunt in per-
sonis contrahentis enim sacramentum recipe-
rentur in procuratoribus non sunt in ipsis, er-
go sunt expressiones, quæ sunt in ipso con-
trahentium. Tunc sic, sed illæ expressio-
nes modo non sunt, & alias contrahens sit
dormiens, ergo non est sacramentum.

¶ Quinto arguitur. Receptio sacramenti
& receptio gratiæ est passio quædam per-
fecta, & ita videtur, quod nullum aliud sacra-
mentum potest recipi per procuratorem,
ergo sacramentum matrimonii & eius gra-
tia sacramentalis non potest recipi ab-
sentia per procuratorem: nam sacramentum
matrimonii, ut iam dictum est, habet
habet rationem sacramenti novæ legis una
cum aliis sacramentis. ¶ Confirmatur
argumentum. Nam quæcunque sacramenta
possunt fieri in quibusdam casibus, quod quis
dem potest exerceri in absentia, ubicunque
casus quia sacramentum est, non po-
test recipi per alios & in absentia, ut est com-
munis sententia sanctorum Theologorum
in materia de confirmatione, ergo licet matri-
monium in ea parte qua est quidam contra-
ctus possit fieri per procuratorem & in ab-
sentia, tamen ex parte qua sacramentum est,
non potest recipi in absentia & per alium.

¶ Sexto arguitur. Si matrimonium per procu-
ratorem & in absentia contracti est verum sacra-
mentum, sequitur quod dormiens aliquid

ab

do recipiant gratiam & peccet, consequēs est agere salutem, ergo Falsitas consequētis credita, eam dormientes nullum habent liberum arbitrium, ergo non possunt mereri nec recipere gratiam. Sequela probatur, quia possibile est contingere, & quando sic est credibile, aliquis contrahēns dormiat & sit in gratia vel in peccato, & si est in gratia, recipit fructū Sacramenti, ac subinde recipit gratiam & vere est in peccato mortali recipiendo indigne Sacramentum, ergo peccat mortaliter. ¶ Ex quibus tertia argumentum. Ex opposita sententia sequitur, quod pulcrum quo deliberabiliter ad contrahendum, semper teneatur ille paratus ad recipiendum Sacramentū, consequens autem videtur diffitendum, ergo & illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Sacramentum matrimonii, sicut quodlibet aliud Sacramentum, requirit dispositionem in subiecto, ergo si est verum Sacramentum, quod fit per procuratorem, videtur habere illam dispositionem.

¶ Septimo. Si contrahentes matrimonium inter fideles supponitur esse Sacramentum, sequitur quod sicut per nullum caractere si vnum contrahens profitetur verba matrimonii, peccet mortaliter, & sic sacrilegium consequens est falsum, ergo Sequela probatur. Nam ille talis potest firmum super ista debeat matrimonium, ergo est sacrilegium dicit esse sacrilegus qui profertur formam absolutionis vel consecrationis super indebita materia. Falsum consequens credibile, si dicimus quod tunc illi peccant peccato sacrilegii.

¶ Vltimo arguitur ex concilio Tridentino. Nam si hoc non sequitur, quod matrimonium quod fit per procuratorem, & in absentia non sit verum Sacramentum tunc Concil. Trident. sess. 24. de reformatione matrimonii, cap. 1. expresse videtur exigere presentiam contrahentis ad ratificandum matrimonii. Dicit enim Concil. quod parochus qui debet esse presens, debet interrogare virum & formam, & vtro & separata interrogatio & mutuo consensus eorum, dicendo, ego te accipio &c. ut vera quando celebratur matrimonium per procuratorem, non sit peccatum dicere, quod non accipio, ergo signum est, quod tale matrimonium non sit verum Sacramentum.

A

B

C

D

IN hac distinctione sunt tres sententiæ Doctorum. Prima sententia est, quod non vere matrimonium inter fideles baptizatos est verum Sacramentum. Hanc sententiam tenet Caietanus, specialiter de matrimonio, quod fit per procuratorem, specialiter quando de matrimonio, & idem tenet Durandus, dist. 26. q. 1. ad 2. Magister Carus docet idem, libro 8. de bona Theologia, cap. 5. & in relectione de matrimonio parte 5. folio 3. Ita quia omnes tenent, quod forma Sacramenti matrimonii quam se ex parte loquentis, & tamen si nulla fiat verba ex parte secundum, nihilominus verus consensus matrimonium habebit ac eam rationem Sacramentum, etiamsi clericus matrimonium faciat in presentia De quo dictum in præcedentibus. Hanc eandem sententiam tenet Soncinas, Valentia, Sanctus, Azor, & Martinus de Ledesma in 3. tomo sui Quæstionario, quæstione 44. articulo quarto. Ita autem Sententia non caret aliqua probabilitate.

¶ Secunda sententia est hanc oppositam, dicit quod matrimonium per procuratores celebratum nullum, nisi ante Concilium Trid. non solum in ratione contractus naturalis, sed neque in ratione Sacramenti. Hoc dicit D. Thomas in art. 3 huius quæstionis, ubi expresse significat, quod omne matrimonium inter Christianos est aliquo modo Sacramentum, nunc dicit quod omne tale matrimonium est nullum sine gratia. Hanc sententiam tenet Magister Soncinas in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. & quamvis Magister Soncinas dicat, quod sententia Caietani habet aliquam probabilitatem, tamen subdit, quod habet veritatem quandam. Eandem sententiam tenet Conrad. super quartum De creatione, par. 2. cap. 14. unico tra. 5. & pro se allegat Cabrerinum lib. 5. contra Caiet. cap. de hoc Sacramento. Eandem sententiam tenet Palatius in 4. dist. 26. disputatione unica pag. 5. 46. & hanc sententiam sequuntur etiam multi discipuli D. Th. & eius positores & etiam interpretes eius Caietanus super Concil. Trid. sess. 24. & hanc sententiam tenuit etiam Navarro in Manuali Hispano fol. 44.

¶ Tertia sententia est aliquorum Doctorum nullum tempus, qui dicunt, quod matrimonium celebratum per procuratorem ante Concil. Trident. sicut habebat veram

substantiam

tulerunt circa hanc naturalem, ita etiam hi A
hoc verum matrimonium sacramentum. Ceterū,
pulchrè, Tridenti. dixerit ille plurium
quod non est verum sacramentum, nec ha-
bet veram rationem sacramenti: & ad decēdum
hoc ignoscam, nescitur, ritmo argumen-
to descripto ex Concil. Tridentini.

¶ Nihilominus expositionem oppositam
dicit tanquam certum, quod matrimonium
quod fit per procuratorem, & non adsit pu-
ella & desponsatus ipsius & alia con-
ditiones requisitæ ad matrimonium, nō est
verum sacramentum, imò nequit habere ul-
lam rationem contractus, ut dicit expresse
in Concil. Tridentino in loco immediatè cita-
to. Neque de hoc dispensari inter Theolo- B
gos potest tale matrimonium sicut initiatur
in ratione sacramenti: etiam in ratione
contractus. Difficultas igitur est quando
adsint omnia requisita ad matrimonium,
& solum desit præsentia & habitudo; hic
enim disputatum quando verum habet ra-
tionem contractus.

¶ Quidam posuit 1ª primam conclusionem. Pri-
ma sententia Domini Cajetani aliqualem ha-
bet probabilitatem. Hæc conclusio proba-
tur secundo Domini Cajetani. & alioqui
qui separatur illi sententiæ & arguēti C
tis illis in principio, quæ aliqualem habēt
probabilitatem, & videndum est Domini
Cajetani in locis citatis: & secundum illam
sententiam affirmandum est, quod Christus
Dominus non elevavit ad rationem sacra-
menti nostræ legis omnem contractum ma-
trimonii, sed aliquem in particulari, scili-
cet matrimonialem inter fideles ordinis &
rationis, sed quidam habent veram ratio-
nem naturalem, cæremonias extra ordinem
sunt, alia vero matrimonia habent adhuc
illi annexam supernaturalem, & præ-
ter hoc habet verū de matrimonio, quod D
si per procuratorem inter absentes de quo
in speciali loquūr Dominus Cajetan. & ita
dicunt quæ prima sententia secundū expo-
sitionem Cajetani habet aliqualem proba-
bilitatem. Nā secundum Magistri Cajeta-
num ad illud quod dicit, quod ubi ea pars
secundum istam necessitatis tantū formam,
non habet probabilitatem, ut dicitur in pro-
cedendo: & qui voluerit contra sententiā
Domini Cajetani debet studere ad hoc
diversa quæ adducuntur in argumentis
posita in principio, et posse salvare illa

¶ Secunda conclusio, Secunda sententia
est longe probabilior & magis conformis
usui ecclesiæ. Itaque cum matrimonium
quod inter fideles baptizatos habet veram
rationem contractus, habet etiam veram ra-
tionem Sacramenti & hic docet D. Tho.
in loco citato & hanc sententiam sequun-
tur communiter discipuli D. Tho. Et proba-
batur primo. Christus Dominus circa ma-
trimonium nihil aliud fecit, quam illud q
erat quidam contractus naturalis & civilis
ante legem Evangelicam elevare ad esse sa-
cramentale & ad esse sacramenti novæ le-
gis, neque aliquid aliud constat ex Scrip-
turis & traditione fidei certum est, quod ma-
trimonium contractum per procuratorem
ante legem Evangelicam non valebat in
ratione contractus naturalis, ergo in lege
Evangelica verum habet rationem Sacra-
menti novæ legis.

¶ Secundo probatur conclusio. Ecclesia
expresse dicit, quod matrimonium est Sacra-
mentum & hoc dicit sine aliqua restrictio-
ne vel limitatione, ut ergo matrimonium
factum per procuratorem non haberet veā
rationem Sacramenti, ecclesia deberet dice-
re, quod matrimonium est Sacramentū sū
restrictione, videlicet quando contrahen-
tes presentes, ergo verum habet rationē
Sacramenti. ¶ Et confirmatur. Si matrimo-
nium quod per procuratorem non haberet
veram rationem Sacramenti, ecclesia id ta-
cite declararet, quia tam est res magni mome-
nti, & quæ est in usu inter fideles, ergo
verum Sacramentum.

¶ Tertiò. In Sacramento matrimonii ideo
datur gratia, quoniam ordinatur ad bonum
vitæ matrimonii, & ordinatur ad finem il-
lum, sed in illo contractu matrimonii, quod
fit per procuratorem, necessariò est data gra-
tia ad bonum vitæ & finem illum, siquidem
ordinatur ad actum conjugalem, ergo etiā
ille contractus erit verum Sacramentum.

¶ Confirmatur argumentum. Illi contrahē-
tes potest habere actum matrimonii & pos-
sunt procreare filios, sed ad illum sunt da-
tur gratia in Sacramento matrimonii, ergo
talis contractus verum habet rationem Sa-
cramenti in quo confertur gra.

¶ Quartò Matrimonium quod fit per
procuratorem habet veā matrimonium &
Sacramentum & secundum sacrata pectoris, ergo
habet veram rationem Sacramenti. Conse-

quentia eſt euidens, nam ad ſubſtantiam ſacra
mẽti nihil aliud requiritur, quam quod ſit
vera materia & forma. Antecedens eſt ꝑ-
batum. Nam (vt dictũ eſt in præcedenti) ma-
teria & forma habet ſignificare ſanctificatio-
nem ſpiritualem conferẽtẽ, ſed in hoc
matrimonio per procuratorem non ſunt ea
præſentes ſenſibiliter conferentiam, ergo ſuf-
ficit materia & forma, ac ſubinde ſacra-
mẽtũ. ¶ Confirmatur. Nam quod ſit expreſſe
ſeruare huic per procuratorem non obſtat re-
rum ſenſibilem materiæ & formæ, nã certũ
eſt, quod ſi aliqui contrahentes in præſentia
& explicatim hoc conſentiant, non per ſe-
ipſos, ſed per alios, ibi eſſet vera materia &
forma, & verum ſacramentum, ergo in ma-
trimonio quod fit in abſentia per procurato-
rem eſt vera materia & vera forma & ve-
rum ſacramentum.

¶ Quinto Conſilium Tridentinum, & Florentinum diffinitiue expreſſe, quod ma-
trimonium ſit ſacramentum, imò ex illis
conſtat, quod ſit vinculo ſacramẽtum cum
aliis ſacramentis nouæ legis, & non eſt ma-
ior ratio de vno matrimonio, quam de alio
cum omnes contractus patrimonij in eſſe
naturali & multi alij ſint eiuſdem rationis &
ſpeciei, ergo ſi vnum eſt ſacramentum, &
alia debent eſſe ſacramenta: hoc enim eſt
eiuſdem rationis ſyllogizare eiusmodi vnum, quam
alia.

¶ Sexto Omnes Sancti & Doctores ſcho-
laſtici expreſſe docent, quod matrimo-
nium inter fideles ſuperiorem habet, quod
ſit indiſſolubile & vnius ad vnum, & in lé-
ge naturæ & lapſa dicunt, quod non ha-
beant tantam indiſſolubilitatem, vt inter
illos, licet non compleat matrimonium,
quia eſt ſacramentum, ergo omne matrimo-
nium inter fideles baptizatos eſt ſacramen-
tum. ¶ Ex confirmatur argumentum ex In-
nocentio III. in cap. quanto, de diuortijs &
in cap. ex parte de conuerſione coniugato-
rum, vbi dicit, quod matrimonium inter
fideles baptizatos eſt indiſſolubile, quia ſa-
cramentum, ſed matrimonium quod fit per
procuratorem eſt indiſſolubile, ac patet ex
multis eccleſijs, ergo verè eſt ſacramen-
tum.

¶ Vltimo probatur conclusio ex vſu ec-
cleſiæ, nam in eccleſia ſæpiſſimè fiunt ma-
trimonia in abſentia & per procurato-
rem & illud matrimonium poſtea non ſit
in præſentia, & nemo exiſtimat, quod ſit
contrahere nouum matrimonium & ite-
rum ſacramentum, ergo.

¶ Ex hac concluſione ſequitur vltra re-
ſolutionem, quod matrimonium vide-
batur per procuratorem contrahi ſecundũ
& reſolutionem poſt Concil. Tridentini, eſt
verum ſacramentum. Hoc conſtituere pa-
tet ex alia eccleſia, nam etiam poſt Concil.
Tridentinum conſtituitur vera matrimonia per
procuratorem, & nemo exiſtimat quod
illa matrimonia ſint nulla. Secundo ex-
plicatur Concil. Tridentini. Voluit irritare ſo-
lum matrimonium clandeſtinum, quando
adeſt parochus & ministri ecclesiæ, nam
hoc eſt neceſſarium ad hoc quod ſit verum
matrimonium & in ratione contractus &
in ratione ſacramenti, alia vero quæ in illo
decreto ponuntur, ſunt de neceſſitate præ-
ceptiua de ſolemnitate, ergo matrimonium
ille validum eſt vinculo in ratione ſacramen-
ti. Denique probatur conſtitutum. Nã ma-
trimonium quod celebratur in illo decreto,
non ſolum vnitatur in eſſe ſacramenti,
ſed manet in ratione contractus, vt con-
ſtat ex verbis ipſius Concilij ergo ſi matri-
monium in illo caſu non eſſet ſacramẽtum
in ratione ſacramenti, eò eſſet etiam nullum in
ratione contractus. Imò aduertendum eſt,
quod non ſolum ea quæ ſunt de neceſſita-
te ſacramenti ſecundum mentem Concilij
Tridentini poſſunt ſolum in matrimonio
quod ſit per procuratorem, ſupponendo illa
quæ tradit Concilium vt: neceſſaria neceſ-
ſitate præcepti, nam parochus qui eſt pre-
ſens poteſt interrogare procuratorem de ſu-
ſenſu contrahentium, ſi procuratores ſub-
ſtituunt loco illorum, & conſenſus con-
ſenſum per procuratores & huiuſmodi
a fiendere, poteſt fieri de facto illa ver-
ba. Ego vos coniungo, &c. Itaque ex con-
cilio dicit conſtat apertè quod matri-
monium poteſt celebrari inter fide-
les baptizatos, quod ſit validum in ratio-
ne contractus, & non ſit validum in ra-
tione ſacramenti: & quamuis hoc non ſit
certum ſecundum fidem, eſt tamen augu-
ſtinum fides & decretis Pontificum &
vſui eccleſiæ.

¶ Circa illam ſententiam aliqua adnotanda ſunt. Primo aduertendum eſt cum Magiſtro Sancto in loco ſupra cita-
to quod iſta opinio conſtituit quando

de

c. quanto de diuort. ex parte, de conuerſione coniug. c. ex

do matrimonium celebratum per procuratorem in absentia, postea ratum habere illud per seipsum & in præsentia. Et ratio huius est: nam cum ejusdem Christi habeat ali qualem probabilitatem, & nostra sententia non sit minime tuta, possent contrahentes per procuratorem postea dicere, se velle non contrahere, & quod voluntas seipsi ipsorum Dominis Curiam. & ita ad evitandum hos inconvenientes, & similia sit magis communis, sacramentum quantum sententia, (certum inquam in ratione sacramenti) esse ejusdem conditionis illud dicam.

Secunda observandum est, quod huiusmodi sententia non solum habet locum in procuratore pendente & confirmationem ad mentem Concil. Trident. verum etiam Concil. Trident. Vt patet ex illo cap. ex parte de consanguinitate contrahentium, vbi Innocentius III. dixit, quod matrimonium quod contrahit quidam per procuratorem, fuit validum, licet non fuerit consummatum. & quod ab procuratore illi per ingressum religionis dicere videtur significare, quod illud matrimonium habeat vim ratione sacramenti & in cap finali de procuratoribus in 6. Bonifacius VIII. pro allegatum tanquam certum, quod matrimonium factum per procuratorem sit validum.

Tertio advertendum, quod Bonifacius VIII. in loco immediate citato ponit tres conditiones necessarias quas debet habere procurator, vt sit validum matrimonium. Prima conditio est, quod talis procurator habeat mandatum speciale ad matrimonium contrahendum, imo sequitur, quod habeat mandatum speciale ad contrahendum cum illa in particulari, vbi advertit glossa, quod si dicatur de figura procuratorem ad quid ad omnia negotia sua specialia, sive in Curia, & ad alia negotia, non tamen in particulari ad contrahendum cum illa, matrimonium nullum esset: imo etiam si haberet potestatem ad contrahendum, si tamen non haberet potestatem circa personam partis alterius, etiam si contraheret matrimonium, nullum esset. Secunda conditio est, quod non possit procurator substituere alium procuratorem loco sui ad contrahendum, quamvis hoc possit facere in aliis negotiis, non tamen hoc potest fieri in matrimonio, nisi ad hoc habeat speciale mandatum per speciales

A contrahentes, ratio huius conditionis est, nam cum hoc sit grandissimum negotium, potest esse periculum in substitutione. Tertia conditio est, quod si esset procurator talis procurator antequam contraheret, si posset contrahere non obstante ignorantia veritasque contrahendi nullam esse inter eos. Ratio huius est, nam ut dicemus q. 45. consensus est necessarius ad contrahendum matrimonium & de lege ordinaria non possit fieri matrimonium sine consensu, sed in illo casu nullus est consensus, ut patet: ergo non erit verum matrimonium.

B Vltimo est advertendum, sequi ex dictis, quod si procuratores fecerint ad hoc contrahendum & secundum aliquas conditiones necessarias ad substantiam matrimonii non requisitas, quod si discessit sponsam inter procuratores, sed possunt duo viri contrahere duo viri & femine: & ratio huius est, quia nihil contrarium reperitur in iure. & ex alia parte ipsi principales contrahentes habent discretionem sponsi ergo hoc non est necessarium.

Quibus potest respondeatur ad ad argumenta facta in principio quæstionis. Ad primum argumentum respondetur, quod ratio sacramenti & ratio contractus naturalis sive dationis dantur inter se & consequuntur velut due forme diuerse in eodem subiecto, sicut vnum contrarium color & sapor in eodem puncto, nam ex natura rei nullum habent contrahentem per se, exceptis Christi institutione ratio contractus naturalis & ratio sacramenti consequuntur velut per se in matrimonio, ita vt vna ratio non possit ab alia separari. Et sicut sacramentum fuit in sacramento nostre legis. Nam (vt dicemur in 3. parte q. 42.) ratio legis & ratio sacramenti ex Christi institutione contrahentium non contrahuntur per se ex natura rei, sed sunt forme & rationes velut disparate, quarum ex Christi institutione contrahuntur velut per se in sacramento nostre legis, ita vt vna ratio non possit ab alia separari, non distinguitur in matrimonio ratio contractus naturalis & ratio sacramenti quæ est significandi, ex natura rei contrahuntur velut per se, quarum ex Christi institutione ratio contractus naturalis contrahitur velut per se ratio sacramenti ita vt vna ratio non possit ab alia separari. Quo ergo ad argu-

mentum dicendum est, quòd non potest A
supponi, quòd aliquis fidelis baptizatus intendat celebrare veram confirmationem sacramentalem, & est aliquid naturale, & quod non incapax rationem sacramenti, si non habeat ignorantiam illius confirmationis ex Christi institutione, sicut dictum est, ille de cuius ex Christi institutione constat dicatur per fidem ita non posse aliquis intendere veram rationem sacramenti quin ponat separatim quod quidem explicatum in eodem exemplo addito, nunc non potest aliquis intendere conferre sacramentum ordinis sicut legis in ratione legis & sic in ratione sacramenti efficacis, propter illam distantiam & mirabilem contradictionem, ita in proposito non potest vel debet intendere ritualem actionem in matrimonio vel nulli, & quia non habet ignorantiam invincibilem efficacis rationem contractus naturalis, debet & intendere rationem sacramenti. Dici quando non habet ignorantiam, contractionem non posse separari, nam de illo qui habet ignorantiam, dicemus in sequenti argumento.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd in illo casu si ille habeat intentionem faciendi quod facit alii homines in ecclesia, sine dubio videtur habere rationem sacramenti, quatenus ipse existimat, quòd non est aliquid divinum, & supernaturale in matrimonio, & quamvis patet, quòd non est ibi ulla alia ratio supernaturalis ipsa in objecto, nulla intentio qua intendit facere quod alter alius facit in ecclesia, si vis est ad rationem sacramenti. Et eodem modo dicendum est de intentione in materia de baptismo, & refertur in cap. Constitutus 1. quæst. 1. cap. Spiritum sanctum, & in historia ecclesiastica de puero Arriano qui fingendo se episcopum ludo baptizabat pueros irridens Alexandrinæ episcopum representare: hoc est id facere intendit, quod ille faciebat quo ipse Alexander vere baptizatos confirmabat in cap. immediate si vero in quibus casu manifestè constat, quòd puer ille baptizans ab intendebat aliquid supernaturale formaliter & explicitè, sed solum intendebat facere quod videbat Episcopum facere, non dissimiliter ac multo propensus ille qui convivit, quamvis vir barbarus sit, & habeat ignorantiam rationis supernaturalis, quæ est in matrimonio

Ca. Si quis. 1. quæst. 1.

non tamen intendit facere consensum illum naturalem, vt dicunt alii qui sunt in ista ecclesiam: sicut contingit sacramentum matrimonii.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quòd sacramenta nouæ legis habent causare, & efficere gratiam per modum instrumenti physici, contradictionem vero esse ab ordine formalis causæ efficientis, sed efficiens quo non, & ita supplere potest à Deo, vnde sacramenta nouæ legis possunt conferre gratiam per modum instrumenti physici, etiamsi non sit contradictio physica & realis non esse ad quamcunque distantiam potest Deus vti re existente ad producendum quemcunque effectum physicum. Tota autem difficultas est hic de contradictione expressa per contrahentes, ac illæ expressiones quæ habent locum intentionis & formæ (vt suprà dictum) & non præcisionis possint modo habere rationem instrumenti physici ad causandam gratiam. Ad quam explicandi supponendum est, quòd expressiones ipsorum contrahentium licet modo non sint physice loquendo, sunt tamen ratione, quòd sufficiunt ad rationem efficacis & ex consequenti ad rationem sacramenti, sicut dictum est, contradictio est necessario in Christi institutione cum ratione elevationis. Supponendum enim est (quæ explicabitur statim) difficile esse, in actibus & formalibus humanis necessarium esse expressionem ipsorum contrahentium, ac vero expressionem quæ sunt in processionibus, & si sint expressiones contradictionis, quæ non præcidunt. Theologi qui tenent in 3. part. quæst. 62. ar. 1. quòd Deus potest per sacramentum quod non est modo, sed fit applicatum, iustificare modo cum illo concurrente per modum instrumenti physici, eo quod sit eadem ratio de distantia in eandem locum, & de distantia secundum tempus, illum consequentem quòd per impossibile præterita quæ modo non sunt, possit Deus iustificare modo concurrente, tanquam per instrumentum physicum. Certum illi autem qui existimant (sicut ego existimo) quòd illud quod non existit modo in se, nec in sua natura physica non potest modo esse instrumentum physicum ad aliquid, nam existentia est modus intrinsecus necessarius ad hoc quod sit efficiens physice hoc principale sine instrumentali, quam

...ois tales qualis debet agere per sortiarij, ...
...sima ratio cum ea sit complexa ... & ra D. Thom. 1. parte, quæst. ...
...ticul. 2. dicit, quod existentia est complemẽtum ultimum & perfectissimum in ra... nece forme & perfectionis & sic est intel... ligibile, quia illegitimi sit causa effectiua physica etiam per modũ instrumenti, & ... modo nõ sit. Vnde si expressiones pre... dictæ essent materia & forma sacramẽ... ti matrimonij, dicendũ esset, quod illi sacra... mentum non haberent per presentia re... cedentia fidelium quia præsentia, nec ... sensus contrahentium mere naturalis ... alius est, quãdo præcedentes expressiõ... sensus contrahentium, ergo expressiones præ... dictæ non habent rationem materiæ & formæ, id est materia & forma dicti effe... ctus, quia sacramẽtũ est aliud. ¶ Et confirmatur argumẽtũ in casu dubio quam argumẽ... tũ, nam si contrahentes ipsi actus deceptiõ... de præcedentes contrahunt bonũ matrimo... nium, nihil est si ipsi contrahentes, quod possint habere bonam materiã & formã, et... materia & forma non potest esse aliqua expressio ipsorum contrahentium.

¶ Argumentũ in oppositũ est. Ratio cõ... trahendi matrimonij & ratio faciendi matrimonij immediate est omnis matrimonij quod fit, q̃ contrahentes immediate & ma... trimonio, quod fit mediãte procuratore, sed in matrimonio quod fit immediate per ipsos contrahentes materia & forma sunt expressiones ipsorum contrahentiũ, vt dic...

A ...sorum est in hoc articulo in præsẽti dubiũ: ergo simil in matrimonio qd fit mediãte procuratore, materia & forma sunt expressiones ipsorum contrahentiũ. Et cõfirmatur argumentum. Nam in illo matrimonio quod fit per procuratores non requi... runt sacramentales manifestationes ipsius & consensus contrahentium expressas & forma debet esse in ipso, tam ex parte materiæ & formalis, et sacramẽtalis expressiones ipsarum procuratorum debent habere rationem materiæ & formæ.

¶ In hoc tertio expositorum dicendum est primo, q̃ sine dubio idem esset quoad materiã & formã & substantiã sacramenti, si ille... brarentur inter præsentes per scripturã, istud dictum est de materia & forma & substãtia huius sacramenti quando fit per procuratores. Hoc dictum continet argumentum factum in oppositum. Confirmatur argumentum. Nam aliter sequeretur, q̃ ista sacramẽta reperirentur in multis casibus facta per procuratores, quæ in matrimonio facto per ipsos contrahentes in præsentia non haberent distinctam materiã & formã.

¶ Dico secũdo, q̃ materia & forma in sacramento quod fit per procuratores, sunt expressiones ipsorũ cõtrahentiũ. Hoc dictũ colligitur aperte ex precedenti, nã in præcedenti dictũ est, q̃ materia & forma in matrimonio quod fit per procuratores est dicere, q; in matrimonio quod fit in præsentia habent pro materia & forma expressiones ipsorũ cõtrahentium, ergo & hoc matrimoniũ. Et in hoc exemplari dicendũ est, q̃ materia & forma in illo casu nõ sunt actus q̃ ex se sunt, sed cõtrahentiũ, quæ quidẽ non dicũtur materialiter, verba enim pronunciata nõ sunt relata quæ dicũntur, sine quibus nõ esset tale sacramentum ex verbis contrahentiũ sic dictum inest sc. Cõsentio. Dicũtur enim est, q̃ verba ipsorum procuratorũ præsentium dupliciter considerari. Primo modo vt dicũt materialiter & vt sunt ipsorũ procuratorũ, alio modo relata formaliter et sunt ipsorũ cõtrahentiũ, nã verba pronunciata & expressiones illorũ subditaliter loquentium & expressiones ipsorum nullius fidei sunt, & ita verissimum, q̃ expressiones ipsorũ cõtrahentiũ habent rõnẽ materiæ & formæ, & quod expressiones procuratorũ sunt cõsensus sine quibus nõ fieret matri...

mxiã: verificatur etiã q principalis minis-
ster facit ipſi pñtahentes, pronunciando re-
ro ſolum habent ratione cõſtitutionis hu-
ana cõ, qua illis data eſt cõpalis ad cõtra-
hendũ, & non ex ipſo q ſummus pontifex il-
lis pronunciat, pendit eſſectus matrimo-
ij ſi fuerint inter ſideles per hoc ſcipso
dentur ad arguendũ eſſe ſacramentũ.
¶ Ad hoc ſolutionis ſcripſit q hoc ſacra-
tum quando ſit per procuratorẽ nulla mo
do recipitur in ipſo procuratoribus, ſed in
contrahentibus. Ratio eſt quia in hoc ſa-
cramento ſic recipitur
hoc ſacramentum, ſic eſt eius effectus pro
prius & immediatus, ſed contractus ma-
trialis & naturalis coniugalis q eſt effectus pro
prius matrimonij in ratione contractus na
turalis, & ſimiliter gratia quæ eſt effectus
propius matrimonij in ratione ſacramẽti
nõ recipitur in procuratoribus, ſed in ipſis
cõtrahentibus ergo in illis recipitur ſacramẽ
tũ matrimonij. ¶ Obijcitur. Nã re dolũ
eſt, materia prima huius ſacramẽti nõ ſit
verba & expreſſiones procuratorũ, ſed ipſo
rũ cõtrahentiũ: ſacramentũ ait ſcripſiſſe p
materia proxima, ergo eſt in ipſis cõtrahen
tibus. & quia ſi procuratores eſſent in peccato
mortali eſſet contractus matrimonialis nullus
ideo nõ ſit peccatũ mortale, quia ſi procura-
tores, & mittes matrimonia ex mittes
eſt peccatũ mortale ſi alterutra ex par-
tibus nõ eſt in peccato mortali. Nã in ſacramẽto
huius ſcripſiſſe, ſed conſiſtit in ſacramẽto.

¶ Ad quintum argumentũ principale re-
ſpondetur, q procuratores non recipiũt ſacra
mentum ex gratia, ut dictum eſt, ſed ſi
le qui dat facultatem & mandatum ſacra-
mẽti & gratiæ eſt ipſis perſonalis, non re-
cipiunt ſacramentũ per ſeipſos, nec ſacramẽ
tum eſt in alio, ſed proprium eſt cõtrahi
ſacramentũ ſi & hoc ſit maximũ fundamen
tũ in hac, q Christus Dñs noluit dicere ad eſſe
ſcripſiſſe & ad matrimonium ſacramentũ, de
ita cum cõtrahũt matrimoniũ poſſit fieri in
tur abſentia & per procuratores: nõ autẽ
q ſacramentum ſit matrimoniũ poſſit fieri
per procuratores & per procuratores. ¶ Ad eũ
ſi matrimoniũ reſpõdetur, q ſacramentũ pro-
prium non poteſt fieri per procuratores
nec in abſentia, potest eſſe tale de ſacra-
mento peregrino, & de ſacramento natu-
rali. Nã in ſacramẽto penitentiæ hoc
ſic indicio, & hoc quando ſimilitudinẽ ſa-

dicũ exprimi ſpecialiter per in abſen-
tia deſponentis ab illo qui in iudicio exter-
no accuſatur, eſt diſtinctus ab ipſa inten-
ſacramento vero penitentiæ ſemper ab-
ſcultator iudex, & ita in illo ſacramẽto
eſt q ſit preſens, qui abſolvit, nã eſt eſſet
tiale, q poſſet habere notitiã in particulari
de ſuis peccatis hic, & nunc, ſecũdũ ſe
ſimile ſalutem quod quidẽ non ſic in ca
ſo iudiciali ſit preſens in ſacramento ver
minister nõ eſt hoc neceſſariũ, ſi quia
ſimpliciter, q merq, cõtrahũt ſic in pa
ria, ſed tamẽ eſt neceſſariũ, q vnus hãt ne
tiũ de ſua abſentia, imo eſt quidã com
tractus naturalis eſſentiæ. Deus ad eſſe
ſacramẽti, exigitur ſit abſentia & quan
tis matrimonialis unitatis ſit ſacramentũ eſt
abſentiam propter rationem ſui dictũ ſu
dicere quia eſt quidã contractus, ſic ergo
in abſentia & hoc eſt peculiare huic ſacra-
mento matrimonij. Licet eſt alia differen
quæ ſequitur ex præcedenti ad ſacramẽta
cõſiſtunt eſt neceſſaria in ſacramento pe
nitentiæ, quæ cõmode ſeruari nõ poteſt in
abſentia Dei, in ſacramento penitentiæ
debet ſeruari ſigillum confeſſionis, quod
ſieri nõ poſſet cõmode in abſentia.

¶ Ad tertia argumenta reſpondetur, q nõ
eſt inconueniens, q aliquando detur gratia
dum contrahũt ſi redit ſint diſpoſiti ad ſuſ
ſcipiendũ ſacramentũ, ſicut nõ eſt inconueniẽs
q ſacramentũ Euchariſtiæ, atq; confera
gratiam auferribũ peccatũ mortale ſuſ
ſcipiendo ſacramentũ, nõ ſi Euchariſtia appli
catur primo baptizato nõ habenti nõ
ſcienti, augeretur ei gratia. Et ſimiliter
ris poteſt eſſe aliquando peccatũ in mente
præcedenti actionem, ut patet de illo qui
in ſomnis polluitur & dat cauſam pollutio
nis ſe, peccatũ mortaliter, & ebrietas qui
occidit hominem in ebrietate, & hoc præ
dimperatur tunc mortaliter. ¶ Ad octauam
tionem reſpondetur, q cantabam per pe
nitentiam debet eſſe paratus & habe diſpo
ſitionem ad ſuſcipiendũ ſacramentum eũ
ſcientialiter & ſecundum præparationẽ ex
ſi tenetur ſe confeſſare matrimonium.

¶ Ad ſeptimũ aliqui dicunt, q profiten
tibi in illo caſu eſt ſacrilegus & ſacramẽ
tum ſibi dicit. Alii nõ dicũt, q nõ
peccat mortaliter, & ego hoc cõſilio te
neo. Tum quia profecto illa verba ut pertĩ
nãt ad cõtractũ non ratã. Tũ nã ut ſupra

dictũ

dum est, hoc est peculiare in hoc Sacramento, quod habet rationē cōtractus naturalis & civilis Sacramenti, & præcipue quia nil in alijs Sacramentis forma determinata dicit ex parte Dei, & præterea si quis dicat Deum esse per hoc quod dicit, Ego te baptizo &c. nil tamen determinate dicit, in Sacramento vero matrimonij nō dicitur determinate materia & forma sine expressione consensus inter legitimas personas. Tic non dicit verba, Ego te accipio &c. nil tamen formæ matrimonij, quamvis dicat Ille ostendit invitus est & nollus. ¶ Ad ultimum argumentū respondetur ex dictis in corpore quod pertinet ad secundā conclusionē.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm matrimonium debuerit institui ante peccatum.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium non debuerit institui ante peccatum. Quia illud quod est de iure naturæ non videtur instituatur, sed matrimonium est de iure naturæ, ut ex dictis patet: ergo non debuit institui.

¶ 1. *Præterea*. Sacramenta sunt quædam medicamenta contra morbum peccati: sed medicina non præparatur nisi morbo: ergo ante peccatum nō debuit institui.

¶ 2. *Præterea*. Ad idem videtur esse sufficiens sed matrimonium fuit institutum ēt post peccatū ut in littera dicitur: ergo ante peccatū nō fuit sufficiens.

¶ 4. *Præterea*. Institutio Sacramenti videtur esse a Deo, sed ante peccatum nulla verba quæ ad matrimonium pertinent, non sunt determinata dicta a Deo, sed ab Adam, illa autem verba quæ Deus dixit, Crescite & multiplicamini: de illa enim loquitur littera, quia non est matrimonium: ergo matrimonij non fuit institutio ante peccatum.

¶ 5. *Præterea*. Matrimonium est Sacramentum non legis, sed Sacramenta legis a Christo fuerunt suspensa: ergo non debuit ante peccatum institui.

SED contrà dicit quod dicitur Matth. 9. *Nō legistis, quia ab initio qui fecit homines, masculum & fœminam fecit eos?* ¶ *Præterea*. Matrimonium est institutum ad procreationem prolis; sed ante peccatum erat necessaria hominis procreatio prolis: ergo ante peccatum debuit matrimonium institui.

RESPONDEO dicendum quod naturaliter ordinatur ad matrimonium inter viros aliquod humanum, quia quidā variatur secundum diversos status humanos, oportet quod illud humanum diversimodè in diversis statibus. Inest matrimonium ex ordine naturæ secundū quod ordinatur ad procreationem prolis, quæ erat necessaria quia peccatum nō existente, institutio fuit ante peccatum; secundū vero quod ordinatur ad remedium prolis contra vitium peccati fuit post peccatum secundum legis naturæ, secundum autem determinationem personarum assumendarum habuit in lege Moysi: sed secundum quod significat mysterium coniunctionis Christi & ecclesiæ institutum habuit in tempore legis & secundū hoc est Sacramentum non legis. Quantum ad alias utilitates quæ ex matrimonio consequuntur, sicut est amicitia, & mutuum obsequium hoc à communi, compensatum, hoc et institutum in lege civili, sed quia de ratione Sacramenti est, quod significet & remedium contra quandam maculam instituatur competit ei tempus legis naturæ, quamvis non à principio illius, quia non fuit de ratione naturali indigere institutione quantum ad certam determinationem, sed diversimode competit secundum diversos status: sicut de ratione naturali est, quod malefacta puniantur, sed talis pœna talis culpæ apponitur per determinationem legis positivæ.

AD secundum dicendum quod matrimonium non est tantum in remedium contra peccatum, sed principaliter est in effectū naturalem: sic institutum fuit ante

peccatū, non aut̄ prout ad ipm remediū.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ secundū diuersa quæ cōparet in matrimonio de ipso remotum, cē ill̄ inclinatiues & habitus diuersi specialissimi: & sic illa diuersa ifinita nō ad eandē, sed ad diuersa.

¶ Ad quartum dicendū, q̄ matrimoniū nō erat peccatū ipsi hominē fore à Deo, & ad hoc homini mediāte de ista forma mulier ipsi adiungitur, ut dixit est, Crescite, & multiplicamini: quod quidem alia animalia dixerit, non tamen q̄ ea ratione mundo impleretur, sicut per homines. Adam vero nouus morbus ille prorsus à Deo insperatus, ut mediāte peccato ipsi matrimonio ifinitatē à Deo faceret.

¶ Ad quintum dicendum, q̄ quamuis ad hoc q̄ matrimonium cē sacramentum esset satis quod esset lex, non fuit ante Christum institutum, ut ex dictis patet.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Matrimonium diuersis temporibus cē infinitum secūdū diuersos status hominū. Ratio huius conclusionis est. Nā natura inclinat ad matrimoniū inquātū aliquod bonū, sed hoc bonum variatur, & pro varijs statibus hominū diuersa ratio matrimonij ab ordinatore debet institui secūdum diuersos status hominum.

¶ Secunda conclusio. Matrimonium fuit cōtra in statu innocentiæ in ordine naturæ ad procreationem prolis. Ratio huius est. Nam procreatio prolis erat occulta in statu peccati non existente.

¶ Tertia conclusio. Post peccatum verò matrimonium fuit institutum non solū in ordine naturæ, verūmetiam in remedium concupiscentiæ. Ratio huius est. Nam remedium erat necessarium ad hoc.

¶ Quarta conclusio. In lege scripta habuit aliquam institutionem quoad determinationem personarum, & hæc quidem conclusio dicitur ex dictis lege scripta.

¶ Quinta conclusio. In lege naturæ non habuit legislationem fuit in lege nouæ. Probatio est. Nā in lege nouæ habet rationem sacramenti ex institutione Christi cum ecclesiæ &c. & cætera patent.

Circa dictum articulum duo explicanda sunt. Primum est quibus fit ordinem matrimonium in statu innocentiæ in ordine naturæ consideratum ex

A naturali. Secundū est, quando fuit institutum in statu sacramenti. De utroque satis disputat D. Thom. hoc articulo. Nā obiectum naturale est ordo fundatus ratione sui supernaturalis sacramenti, quæ repetit in essentialia & explicatiua prout in prima obiectio. Matrimonium ut est quasi contractus naturalis & nō sacramentū, relatio fuit à Deo in statu innocentiæ, ut erat in ordine naturæ tūc, sed in statu naturæ corruptæ intermedio peccato & reparatione. Hæc conclusio (ut docet Magister Sent. in 4. dist. 26. quæst. 1. artic. 2.) est de mente D. Augustini lib. 2. super Genes. cap. 7. & Magistri de Sancto Victore lib. 2. de sacram. 2. parte 2. & refertur expressè in capitulum 27. quæst. 2. eandem conclusionem docet Magister sententiarum 4. dist. 26. cap. 2. & D. Thomas in præsenti ad quartum, & ad tertium dicit, quod non est inconueniens quod materia habeat multas inclinationes ad diuersa quæ in ea reperiri possunt. Probatur conclusio ratione. Nam si status innocentiæ perseuerasset, esset necessaria suppositorum generatio humana, non tamen in remedium peccati, quorum in illo statu non habebat locum inordinata concupiscentia, ergo in illo statu fuit institutum matrimonium in ordine naturæ, tamen secundum in statu naturæ corruptæ tum necessarium matrimonium in remedium peccati & concupiscentiæ, ergo fuit institutum ad aliam finem. Illa consequentia probatur, quia natura & actus naturæ sunt non deficiunt in necessariis, ita non abundant superfluis.

B Sed difficultas est, an matrimonium fuerit institutum à Deo immediatè per se ipsum, an verò mediantibus angelis pœnè dicendum.

C ¶ Prima sententia est, quod matrimonium fuit instructum immediatè à Deo, & hoc verbis Adæ, Genesis. Hoc nūc os ex ossibus meis, & caro de carne mea &c. & illam subdit, propter hoc relinquet homo patrem & matrem & adhærebit uxori suæ. Hæc sententia videtur docere Magister in 4. dist. 26. cap. 1. & Scotus in 4. dist. 2. Cōtra. 4. lib. decret. par. 2. cap. 1. § 2. num. 6. Paludan. 4. dist. 26. quæstione 1. num. 10. Et pro hac sententia est vehemens argumentum. Nā quod est immediatè institutū à Deo nō potest ab aliquo

D

Genes. 2.

ædificantes, sed ecclesia, quæ est mater A Deo in matre aliquid circa matrimonium, non facit, quod personæ, quæ unum legitimæ sint illegitimæ secundum.

¶ Secunda sententia est, quod matrimonium fuit immediate institutum à Deo. Hanc sententiam tenet Magister Scotus ibi sapid & refert D. Bonauent. & Richard. qui sequitur hanc sententiam. Differunt tamen in modo, nam D. Bonauent. existimat, quod matrimonium fuit institutum à Deo immediate per aliqua verba, sed instincta interna quo Deus inducebat Adam ad proferenda illa verba dicens, Richardus autem putat, quod non fuit institutum immediate à Deo verbo, sed facto illo, quo Deus ex costa Adæ edificavit Euam. D. vero Thom. hic ad quartum dicit, quod fuit institutum à Deo in illis verbis Crescite, & multiplicamini & replete terram. Genes. 1. & hanc sententiam prælegenti videtur etiam Durand. in 4. distinct. 26. quæst. 1. & 2. Specul. de matrimonio & glossa super ca. final. de frigidis & maleficiatis, & D. Aug. 14. de ciuitate cap. 22. & hæc est communis sententia inter Theologos.

¶ Secunda conclusio in hanc expositionem. Matrimonium fuit institutum à Deo in statu innocentiæ per illa verba, crescite & multiplicamini. Hæc sententia probatur primo ex illa tertia cap. finali. de frigidis & maleficiatis, vbi hoc videtur supponere, vt certum & in cap. super 1. 32. quæst. 2. & cap. vltimo de voto & voti redemptione in 6. Secundo probatur ratione. Nam in statu innocentiæ matrimonium fuisset necessarium in aliquem statum ad propagationem generis humani, sed ille fuit finis declaratus in illis verbis, Crescite & multiplicamini: ergo ibi est institutum matrimonium. Tertio probatur. Nam (vt dictum est quæstione præcedenti artic. 1.) præceptum de matrimonio poterant esse in illis verbis, Crescite & multiplicamini, ergo cum non sequitur illorum, quod de illis institutum matrimonium. Aliquantulum difficultatis in primis partibus continetur in illa conclusione, hoc tamen ex dictis patet, & eadem hoc tamen infra quæst. 45. art. 1. vbi agitur de casu fornicationis matrimonii. ¶ Ad argumenta pro opposita sententia respondetur, quod licet ecclesia matet aliquid circa prohibitam legitimam vel illegitimam, non tamen mater aliquid efficitur circa ipsam matrimonium supposita materia legitima, vt in dicta distinctione.

C Circa secundum est aliqua dubium, an matrimonium sine lege naturæ vel scripta fuerit institutum sacramentum, vbi patet quod esset gratiam practicam gratiæ, in susceptione ejus conferat gratia à Deo ex sua institutione. Et videtur quod sic. Primo. Nam D. Paulus ad Ephes. 5. loquens de matrimonio primorum parentum inquit, Sacramentum hoc magnum est: ergo ante legem scriptam fuit vere ultimus sacramentum. Ad 1.

¶ Et confirmatur. Nam videtur institutum à Deo in paradiso in illis verbis Genes. 1. Masculum & fœminam creauit illos, benedixitque illis & dixit, Crescite & multiplicamini, sed per dicta hæc non fuit corporalis, sed spiritualis: ergo per talem benedictionem concessit Deus homini gratiam & per signum sensibile matrimonium: ergo infirmus sacramentum matrimonii. Et ita D. Paulus ad Ephes. 5. Loquens de matrimonio primorum parentum principaliter Deus olimonia, &c & subdit, Sacramentum hoc magnum est, ergo. Genes. 1. Ad Ephes. 5.

¶ Secundo. Ante legem scriptam in statu innocentiæ & in lege naturæ & scripta fuit signum sensibile continendo gratiam Christi ecclesiæ, non potest assignari habens ratione nisi institutum de mysterio incarnationis, & ita supponunt communiter Christum esse humanitatem, & matrimonium Christi cum ecclesia: ergo erat institutum sacramentum.

¶ Tertio. Obiiciuntur saltem ante legem evangelicam fuisse sacramentum. Matrimonium sacrificium Patris in lege naturæ & scripta, non minus ante legem, quæ matrimonia quæ modo contrahuntur, sed ea quæ modo sunt, habent rationem sacramenti: ergo & illa. ¶ In contrarium videtur quod hæc quæstio tam in antecessum quod fuit inter Beatam Virginem & Ioseph, quod quidem fuit sponsalium & ita videtur, quod habuerit rationem sacramenti. Ioan. c. 1. Matth. 1. Genes. 2.

¶ Quæ

¶ Vltimò perfectiora sunt Sacramenta confirmationis & extremæ vnctionis, quàm matrimonium consummatum, at non est hæresim esse, dicere, matrimonium vel existens nullo modo à Christo institutum, ergo.

PRæter hæc argumenta aliqui auctores putant, quòd matrimonium etiam in statu innocentiæ institutum, non esset lex naturæ, imò existimant, quòd fuit institutum in illo innocentiæ, & perseverasset deinceps Sacramentum post peccatum toto tempore legis naturæ & scriptæ ante Euangelium: postea verò approbatum fuisse à Christo & confirmatum. In hac sententia antiquiores auctores Alexan. Alen. in 4. par. dist. 26. art. 1. & 5. D. Bonav. eadem dist. quæst. 2. & hanc sententiam videtur multis in scripturis velle tenuisse contra Lutherum, & sic habetur in assertione Sacramentorum fidei, quæ circumfertur nomine Henrici VIII. Regis Angliarum, eandem sententiam tenet Rofensis, & Hosius in confessione Catholicæ fidei c. 33. Albert. Pighius in eleuchos. 10. Alphonsus à Castro, verbo, matrimonium, hæresi 3. vbi dicit hanc esse communem sententiam inter Theologos.

IN hanc rem expedit esse primum conclusionem. Matrimonium non est institutum Sacramentum ante legem scriptam. Hæc sententia tenet D. Thomas in 4. distinct. 26. quæst. 2. artic. 2. & omnes quos in dubio & Scotus in eadem distinct. quæst. vnica & omnes eius discipuli, & hæc est communis sententia inter omnes Doctores, vt meminit est maximè quemodo Alphonsus de Castro dixerit, contrariam sententiam rejicere communem & manifestum. Hanc sententiam tenet Magister Soto, distinct. 26. q. 2. art. 2. & clarius art. 1. & hanc conclusionem tenet Mart. de Ledesma, tertio 1. 4. q. 44. art. 1. Itaque dicendum est, matrimonium non fuisse institutum Sacramentum proprie ante legem euangelicam, neque enim fuit, nec significabat gratiam & hæc est communis sententia inter Scholasticos.

¶ Primo probatur conclusio de statu innocentiæ & perfectionis. Nam in illo statu non erant necessaria Sacramenta ad remedium peccati, vt fatentur omnes Doctores, cum in illo statu nullum esset peccatum, neque erant necessaria Sacramenta ad perficiendum fidem, nec ad disponendum animum ad superaturalia & naturalia bona, vt dicit ex Thomistis 3. part. q. 8. art. 2. ergo matrimonium non fuit institutum in statu innocentiæ.

¶ Secundo probatur quod non fuerit institutum in lege naturæ. Nam Sacramenta quæ erant in statu naturæ, erant instituta ad remissionem per illapsum internum Spiritus Sancti vt dicit Scotus in 3. dist. quæstionat. 1. articulo 3. sed omnes certi pro certa sententia dicunt matrimonium fuisse institutum immediate ab ipso Deo: ergo talis sententia non est vera. ¶ Et confirmatur argumentum. Nam in lege naturæ fuit omnia quæ pertinebant ad statum naturæ & naturalem finem, vt communiter dicunt omnes Theologi, sed necessitas non erat ut matrimonium esset ad finem naturæ, vt dictum est, sed ad finem supernaturalem gratiæ quia naturale & carnale gratiæ ex natura sua non exigit Sacramentum nisi moraliter, vt per se est notum: ergo Sacramentum matrimonij non fuit institutum in lege naturæ.

¶ Tertio probatur de lege veteri. Nam in lege veteri, teste in Exodo, cap. 21. pœna talionis legum inducto bonum Sacramentum ergo non fuit institutum in lege veteri. ¶ Et confirmatur argumentum. Nam Doctores qui tenent oppositum sententiam, docent matrimonium fuisse institutum ante Moysen: ergo non fuit institutum in lege veteri.

¶ Quarto probatur ex rebus. Nam omnes sancti & Theologi dicunt, quod omnia Sacramenta legis veteris & legis naturæ extincta sunt in morte Christi, sed Sacramentum matrimonij non fuit extinctum in morte Christi, sed potius tunc fuit institutum: ergo Sacramentum matrimonij non fuit institutum in lege veteri, nec in lege naturæ. Consequentia est bona, minor est manifesta, nam modo est Sacramentum matrimonii. Maior constat ex eodem quod Sacramentorum & totius Ecclesiæ. Et est locus insignis Diui Augustini libro 4. contra Faustum Manich. cap. 11. vbi ait. Sacramenta veteris legis abolita sunt, quia implenda, & alia sunt instituta meliori modo, nempe meliora, vtiliora, numero pauciora. ¶ Confirmatur argumentum. Nam dicere quod aliquod Sacramentum legis naturæ vel scripturæ sit modo in ecclesia in statu legis gratiæ elementum ad excitandum gratiam nihil aliud est, quam asserere aliquam partem legis naturæ, vel legis scriptæ quam

ad

A ...ramentalia mutare simul cum lege ...ntes Christi institutione, tanquam lex ...nte sanctificationem, quod est absurdum.

¶ Vltimo probatur conclusio. Nam ex Trident. sess. 21. doctrina de sacramento matrimonij, maximè loco huic sententiæ, de quo dum, quod Christus Dominus sit instituere hunc sacramentum, vt tantum dicere liceat sacramentum matrimonij non esse institutum in lege naturæ, vel in lege scripta.

¶ Secunda conclusio. Sacramentum matrimonij B est institutum à Christo Domino in lege nova. Hæc conclusio est contra secundam falsam, nam ita definitur in Concilio Tridentino sess. 24. Si quis dixerit eadem septem sacramenta quæ fuisse à Christo Domino instituta, ea tantum sit, & esse illa eadem sacramentum matrimonij & sessione, sic ita definitum de sacramento matrimonij dicit de Christo, quod sit restituibat sacramentum institutum atque perficiebat: & ita causa efficiens, in specie & in particulari definitur, quod sacramentum matrimonij C sit institutum à Christo Domino, sic enim dicitur. Si quis dixerit matrimonium non esse vere & propriè vnum ex septem legis euangelicæ sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in ecclesia inuentum, atque gratiam conferre, anathema sit.

¶ Ex hac conclusione sequitur primo, quod error asserens matrimonium non esse à Christo immediate institutum, sit hæresis. Secundo sequitur, quod sacramentum matrimonij ab Apostolis immediate à Christo non fuerit promulgatum. Tertiò sequitur, quod sit hæresis dicere, quod Eucharistia vel baptismus non habuerint institutionem immediatè à Christo, sit hæresis manifesta contra illam conclusionem, ergo hoc dicere de matrimonio adhuc falsum erit error. ¶ Obijcitur. Nisi in sessione 24. Christus Dominus dicatur sacramentum matrimonij non perficere, at verò si alteri committeret institutionem hoc sacramentum, & esset perficere illud, ergo sacramentum matrimonij est institutum immediatè à Christo. Et absurdum est, quod Concil. illa verba dicit explicare, quod Christus Dominus primò contulerit gratiam per sacramentum matrimonij, & secundò illud sacramentum instituerit.

¶ Secundo probatur conclusio. Nam ea quæ non sunt necessaria aliquo sacramento, non dicuntur à sancto illo qui eum instituit, sed matrimonium à vero & proprio doctore institutum à Christo, ut patet ex dicto in Concil. ergo non est institutum ab alio, nisi immediatè ab illo. Maior patet, nam decreta quæ fiunt in Conciliis, sunt sicut verba Christi, & eius auctoritate, non dicuntur decreta Christi, sed decreta Concilij ergo.

¶ Tertio probatur conclusio. Ecclesia non committit Christum alicui, sed per seipsum illam fundauit, & oppositum asserere est error, sed institutio sacramenti est fundatio ecclesiæ, sicut vt sanctum, sacramenta sunt fundamenta ecclesiæ ergo Christus Dominus immediatè instituit sacramentum matrimonij.

¶ Vltimo probatur ex communi consensu scholasticorum & scholasticorum, nam licet scholastici aliquando dubitent de sacramento confirmationis & extremæ vnctionis an fuerint à Christo immediatè, an vero mediante aliquo alio, nunquam tamen dubitarunt est de sacramento matrimonij, sed omnes dicti quod institutum fuerit à Deo in paradiso in statu innocentiæ, vel à Christo per seipsum in statu legis euangelicæ, & ita videtur esse confessio totius ecclesiæ quod hoc sacramentum fuerit immediatè institutum à Christo, ergo ita tenendum est, nec quicquam erratum.

¶ Vltima conclusio. Non est certum secundum fidem quando & vbi Christus Dominus hoc sacramentum instituerit immediatè lege. Ratio est. Nam aliqui putant quod hoc sacramentum instituerit à Christo sexto. cap. 2. quando Christus Dominus fuit per- Iohan. 2.
sectus nuptijs & conuertit aquam in vinum. Matth.
Alij verò dicunt, quod institutum fuit Matthæo 19.
cum Christus dixit, quos Deus coniunxit, homo non separet. Alij verò dicunt, quod post resurrectionem, quando Christus Dominus loquebatur cum Apostolis de regno Dei, idest, de gubernatione ecclesiæ, sicut in sanctis suis diuinis regnum Dei septimè accipitur pro ecclesia Deo primo vsq; dies affigunt Adrianus in 4. quæst. 1. de matrimonij,

trinentis, & videmus magis declarare in se-
cundum Sent. Magister Sent. dicens ad 3. ar-
gu. 2. rationem ergo dicit illam questionem &
dictum Apost. pertinere ad primum Deum tem-
pus contra declarans Christum (et dicit
quod volens) quam obligationem, quia erat
in lege naturæ, quod infidelium fuerit in
principio à Deo pro Christo non ita
revelatum omnibus, ut non solum
esset ad implicitum in genere humani
vel in remedium peccati, vt necessitas vitæ
ita hæc pollicitatio esset sacramentum nostræ le-
gis humanis virtutum profectui gratiam.
Et hanc sententiam sequitur Magister Vi-
gorius in Summa in 2. 61. non tamen mul-
tum refert scire, quidve & ubi sanxit voluntas
tam matrimonium, dummodo certi simus
(ut tenemur etiam) ex illo omnibus Christi
Fidem, quod fuit institutum à Christo.

AD argumenta in principio respon-
detur. Ad primum argumentum respon-
detur, q̃ locutus Augustinus accipiendo
impropriè & large loquendo, pro
figno sacramentali rei sacræ, sicut dicta Ge-
nesis coniunx in deserto erat signum sa-
cramentale Christi ecclesiæ in quo
quidem sensu, verissimum est, q̃ matrimo-
nium primorum parentum fuit sacramentum,
non significans sanctitatem Christi, &
ecclesiæ & verbi q̃ humanitatis, quæ futura
erant vt dicunt Theologi, quia parentes
ista non intelligebant cognoscentes tantum
tam matrimonium & genus illi hoc mysterio
esse significari per illi cognitionem & per
illud matrimonium & non eam D. Paulo agen-
te de matrimonio primorum parentum & di-
cente hoc sacramentum, intelligitur de signo
speculativo rei sacræ: tam vero loquitur de
matrimonio in lege gratiæ & dicit esse sa-
cramentum, intelligitur de signo practico ef-
ferente gratiam: & hoc ostium est interpre-
tandæ sanctorum, vt iam supra dictum.

¶ Ad 1. dicendum quòd respondetur, q̃ in illo lo-
co Gen. 2. fit sermo de benedictione corpo-
rali & de vi generativa hominibus creata
ad liberos procreandos. Ita docet D. Aug.
lib. 14. de ciuitate Dei cap. 21. & 22. & ante
eum Hilarius sancti super illum locum, nec
aliquid peculiare pertinens ad ordinem gra-
tiæ continebat illi benedictio in illa benedi-
ctione quod antea non esset concessum sub
illa verba, primantibus rationis experimen-
tis, nisi concessum hominibus q̃ ad

Gen. 2. 1.

rationem & ad naturæ ordinem pertinentia,
nihilque contradictionem illam naturæ
rationi tamen existentem.

¶ Ad secundum argumentum respondetur
similiter, q̃ sicut quod antiquis patri-
archis in lege naturæ & sanctis Prophetis
tunc largè loquendo, videbatur q̃ non fuit
de consecratione Christi cum ecclesia, sed
tamen signum speculativum & nullo mo-
do peculiare, nam non fuit sacramentum
quia carebat gratia ad significandum gra-
tiam præbens.

¶ Ad tertium argumentum respondetur,
quod existimans [illegible] in lege naturæ & Mosayca erant sacra &
sacrificia multis mysteriosis quæ nos
contrahimus in lege gratiæ, tamen non sic
sacrificia, quæ erant illis mysteriosis ex
ex opere operantis, non vero ex opere
operato, & ita non sanctificabant, tam
sacramenta conferunt gratiam ex opere
operato, sacrificia vero mysteriosa nostræ
legis ex sanctitate ex opere operantis: & sic
matrimonium in nostra lege verum habet
rationem sacramenti. ¶ Ad obiectionem
respondetur ex dictis ad argumenta. Et non
obstant ea quæ dicit Augustinus de nuptiis
& concupiscentia, cap. 21. ubi affirmat, quod
in matrimonio beatæ virginis non de fac-
tum bona matrimonii, scilicet proles, fides
& sacramentum, hæc verba non obstant,
nam ipse D. Augustinus declarat locum, quod
illi non fuit diuersum, allatens ad hoc q̃
illud matrimonium fuit indissolubile, &
quod habet hoc in ratione sacramenti, ita
quod ibi imprimit aliquid sacramentum
per quod indissolubilitatem, sicut enim possit
accipi à Innocentium III. dicit de presby-
tero non baptizato, quod si non baptizato
postea suscipit sacramentum ordinis & sa-
cramentum Eucharistiæ, hoc enim intelligi
possit est large & materialiter loquendo.

¶ Ad quartum argumentum respondetur
similia dicta in prima conclusione, non
enim refert nosse, quando instituit
Christus hoc sacramentum, nobis tamen dica-
tur institutum fuisse à Christo immediate
per scripturam.

¶ Ad ultimum respondetur, quod verbo
mino illi potuit dubitare, quod Christus
instituit per se hoc sacramentum, tamen
quod instituit per se suum ius & for-
tiorem & eximiam radicalitatem huic sacra-
mento

mentra perfectiones sint, de quo dictum est supra.

ARTICVLVS III.

¶ Virtus matrimonium conferat gratiam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non conferat gratiam. Quia secundum Hug. sacramenta ex sanctificatione invisibilem gratiam conferunt, sed matrimonium non habet aliquam sanctificationem quæ sit de essentia eius: ergo non confert aut gratia in ipso.

Hug. li. 1. de Sacr. fid. p. 1. ca. 9.

¶ 2 Præterea. Omne sacramentum conferens gratiam, confert ipsam ex materia & forma sua: sed alibi quæ sunt materia in hoc sacramento non sunt causa gratiæ, quia hoc esset Pelagiana hæresis, scilicet, quòd actus nostri sint causa gratiæ, verba etiam exprimentia consensum non sunt causa gratiæ, nã ex eis nõ fit aliqua sanctificatio: ergo in matrimonio nullo mõ gratia datur.

¶ 3 Præterea. Virginitas animata cõtra omnes peccati ifẽ necessaria omnib. habentibus votum illud: sed in nullius inventum est conscientia votum, & sic deberet omnes homines matrimonia contrahere: effectu; stultum valde, & non primum adiutorem.

¶ 4 Præterea. Infirmitas nõ accipit medicamentum ab eo à quo accipit infirmum per matrimonium concupiscentia accipit intensionem, quia sicut dicit Philosophus in 3. Ethic. insatiabilis est concupiscentiæ appetitus, & per operationem contrariam augetur: ergo videtur & in matrimonio non conferatur remedium gratiæ contra concupiscentiã.

Philo. lib.

SED contra. Definitio & definitum debent cõvenire, sed in definitione sacramenti ponitur causalitas gratiæ: ergo cum matrimonium sit sacramentum, erit gratiæ causa. ¶ Præterea. Aug. dicit, & habetur 32. q. 7. ca. matrimonium, quòd est remedium, nisi impedimenti aliquam efficaciam habet; ergo habet aliquid efficacitatis ad reprimendã concupiscentias: sed concupiscentiam non reprimitur nisi per gratiã, ergo in ipso cõfert gratia.

Aug. de nup. & concup. li. 1. c. 7. to. 3.

RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidã enim dixerũt, quòd matrimonium nullã omnino causat gratiam sed ad tantum significandum. Sed hoc non potest stare, quia secundum hoc in nullo abundaret a sacramentis legis, unde nõ esset aliqua ratio quare sacramentorum nouæ legis annumeraretur; & enim remedium præbeat satisfaciendo cõcupiscentiæ ne decumpat ad vitium, habuit & in veteri lege ex ipsa natura rei. Et ideò alii dixerunt, & conferuntur ibi gratia in ordine ad recessum à malo: quia excusatur actus à peccato qui fuit matrimonio peccatum esset. Sed hoc esse nimis parũ, quia hoc & in veteri lege habuit: et ideò dicunt, & facit recedere à malo imputatiõ cõtra gitationis ne extra bona matrimonii feratur: non aũt per gratiã illã fit aliquod auxilium ad bene operandũ. Sed hoc non potest stare, quia tale gratia est quæ impedit peccatum & quæ ad bonũ inclinat, sicut ista calor qui auferet frigus & qui calefacit. Vnde alii dicũt & matrimonium inquantum in fide Christi celebratur, habet ut conferat gratiam adiutricem ad illa operãda quæ in matrimonio requiruntur, et hoc probabilius est. Quia cùm per datur diuinum aliqua facultas, datur & auxilia quib. huius cõmunitur ut possit facultate illa, sicut patet, & omnib. potentiis animæ respondent aliqua membra corporis quibus in actum exire possunt. Vnde cùm in matrimonio detur homini ex diuina institutione facultas utendi uxore sua ad procreationem prolis, datur & gratia sine qua id cõmoditer facere non possit; sicut & de potestate et dicta fuit prædictum est, & sicut gratia data, est ultima ratio contenta in hoc sacramento.

AD primũ ergo dicendum, quòd sicut hoc ipsum Baptismus & corpus tangat & tor

alienat ex tali tactu gratia Christi ita mi-
nistrantibus. hoc habet ex hoc q Chri-
stus sua passione illud repræsentauit, &
non principaliter ex aliqua sanctificatione
sacerdotis.

AD secundum dicendum, quod Ec-
clesia baptismum sumit forma verbi,
non aperiatur immediate ad gra-
tiam, sed ad characterem: ita tamen
exteriores & verba experimentia con-
fessionem illi facient necessariam, quæ
ad sacramentum matrimonii & hæc
humanæ dispositiones operantur ad gratiam.

AD tertium dicendum, quod ratio
illa procederet, si causa completa ma-
trimonii poneret aliquid efficiens res di-
uinas habentes: adhibetur autem mate-
rialiter per opera spiritualia & car-
nis mortificationem ab illis, qui matri-
monio utuntur.

AD quartum dicendum, quod circa
excepta licentia potest peccatum remedio
depingere. Vno modo ex parte agen-
tis: & sic remedium præbet matrimo-
nio gratiam quæ in se datur. Alio mo-
do ex parte illius ad quem completa causa inclina-
tur, existens impedimentum carens, & hoc
fit, vel bona matrimonii, vel bonitatem carna-
lem completam. Alio modo ex alia
re pertinente habens impedire, quod
fit ex ipsa natura actus: quia dum com-
pletio tenuis satisfecit in alia contingen-
tia, ad alias corruptelas non ita incitat. Per
hæc quæ dicta sunt, Apparet, Melius est
nubere, quam uri: quamuis enim ex-
ternum opus sit contra gratiam secundum
quod nubere ordinatur, ipsum vero matri-
monium: quia ex similibus habent similes
ordinationes dispositiones et habitus.

SVMMA ARTICVLI.

IN hoc articulo refert D. Thom. varias, & diuersas sententias quæ fuerit, de hac re, & illas optime impugnat, & postea profert suam sententiam. Et ne illam explicemus, ea prima conclusio D. Thomæ Sacramentum matrimonii confert gratiam. Ratio huius conclusionis est. Nam ex his matri-

A monio decent fideles homines se diuina fa-
ctificatione mentis excitari ad percipien-
dum prolem, datur etiam gratia huic qui
ecclesiæ ingressi facere non potest, & patuit
S. Thom. concessum de ordine sacramen-
to, in quod datur facultas & potestas ad il-
lud altare sacrificium offerendum, & una simul
gratia, ut hoc opus exercerent eorum di-
gne actum. ¶ Ex hac conclusione infert D.
Thom. secundum, quod non sit de essentia
huius sacramenti, quod in eo detur gratia
in primo instanti: est alicui ne conce-
ta in hoc sacramento.

¶ Tertia conclusio in solutione ad pri-
mum. Matrimonium habet coniungere gra-
tiam in hoc quod Christus hoc passionem il-
lud repræsentauit; & non percipitur ex
aliqua sanctificatione sacerdotis.

¶ Quarta conclusio. Verba expressa
tia consensum directe faciens necessa-
ria qui est Sacramentum matrimonii &
huiusmodi inuisibile seruata debita dis-
positione operatur ad gratiam, &
ponit D. Thom. exemplum in Ecclesia
mine, quod quidem licite est dictum ab
Diuo Thoma.

C Circa illum articulum sciendum
est, quod circa in fide, quod ma-
trimonium habet rationem Sa-
cramenti quod quidem difficilius est ad
ba in articulo primo huius quæstionis, &
non solum habet veram rationem Sacra-
menti in genere, & in communi, verum etiam
habet veram & propriam rationem Sacra-
menti in lege in particulari.

¶ Et ratio primum dubij. Vnum ex-
trinsecum ex sanctificatione nouæ legis ta-
libet quod tactu gratiam in quem operi-
to ad modum instrumenti, sunt alia Sacra-
menta nouæ legis. Et videtur quod non. Pri-
mo arguitur. Nam pro Sacramento in qua gra-
tiam confertur, non est sufficiens duo re-
quiri peccatum, sed pro matrimonio requi-
ritur & recipitur peccatum, ut patet in com-
muni vsu conformato per totam ius: ergo
matrimonium non confert gratiam, neque
est Sacramentum nouæ legis talibet q ponit
in gratiam. Consequentia est bona. Minor
probatur, nam Sacramenta quæ ponunt
gratiam (inter reliqua Sacramenta) sed pro
rebus spiritualibus non est petitum dare, vel
accipere pecuniam, ut dicitur in secunda
secundæ, quæst. 100. de simonia: ergo

¶ Secundo arguitur. Si Sacramentum ma-

trimonii

eiuscmodi conferat gratiam, maxime præ-
terea illam ad sedandam concupiscentiam,
sed per vsum matrimonij non parum cō-
cupiscentia: ergo in matrimonio non con-
fertur gratia. Consequentia ab hinc: Ma-
lum auferre naturā ab aliquem habente ef-
ficit, debent efficille. Minuit vero pro-
cul dubio, quia concupiscentia per continentiam
parcitur & non per vsum matrimonij, nec
per ipsum matrimonium.

¶ Tertio arguitur. Quia sequeretur, q
coniuges qui in peccato mortali existentes
se ipsos copulārent, peccarent mortali-
ter: consequens autem est falsum, & con-
tra communem vsum fidelium: ergo. Se-
cunda probatur, quia illi coniuges exercen-
do actum matrimonij in mortali, facerent
opera gratiæ sacramentalia, quæ dare-
tur ad excellendum actum matrimonij, sed
peccat mortaliter ex genere suo ille, qui
exercet actum vxorij in peccato mortali,
quia non datur gratia ad illum actum de-
bite exercendum.

¶ Quarto arguitur. Si hoc sacramentum
matrimonij conferret gratiam, sequeretur
q sacramentum matrimonij haberet pro-
prium effectum gratiæ, consequens autem
est falsum, ergo. Sequela probatur, quia
docet D. Thom. & Theologi in quarta par-
te quæst. 6. artic. 2. gratia sacramentalis
est differens a gratia communiter dicta, &
quodlibet sacramentum habet suū proprium
effectum gratiæ. Falsitas consequentiæ pro-
batur, quia gratia quæ est proprius sacra-
mēti respondet significationi ipsius sacramen-
ti, sed hoc sacramentum significat proprie
vnionem Christi cum ecclesia quæ est ge-
neralis effectus omnium sacramentorum:
ergo non habet proprium effectum.

¶ In oppositum est, nam (vt dictum est)
matrimonium vere & proprie est sacramē-
tum nouæ legis, sed de ratione sacramenti
nouæ legis est, q confert gratiam ex opere
operato, vt definitur in tertia parte loco
immediate citato art. 1. ergo matrimonium
confert gratiam ex opere operato.

¶ In hac difficultate fuere tres sententiæ
quæ referuntur hic a D. Thom. Prima sen
tentia est, quod matrimonium licet significet
gratiam, non tamen confert illam, neque
illam confert: & ita dicunt, quod in hoc sa-
cramento gratia non est res obtenta, sed res
significata. Hanc sententiam docet Mag-

A ister in 4. distinct. 2. capit. 1. cuius mentem
D. Thom. ibi artic. 2. ad quartum & dicit
Magister, quod inter septem sacramenta,
quædam tantum instituta sunt remedium pec-
cati & conferunt gratiam, ut baptismus alia
vero in remedium confortationis, et remis-
sionem. Eandem sententiam tenet Durand.
in 4. distinct. 2. quæst. 3. num. 28. sed contra
eā arguit, dicit enim quod si matrimonium
non confert gratiam ex opere operato, cum alia sa-
cramenta nouæ legis illam non significent
B per ea tamen, quod matrimonium est sa-
cramentum alterius rationis a sacramen-
tis nouæ legis, per hoc seruetur in ma-
trimonio aliquod additum aliquam gratiam,
sicut dicit Hostien. in Summa lib. 5.
titul. de sacramento matrimonij. Conar.
super 4. decretalium, parte 2. §. secundo vi-
detur ponere in capite quicquid, 2. quæst. 1. &
capit. vnic. de sententia excommunicationis
in 6. Gl. Ac. qui q. 1. q. 1. & ca. alma mater, & sear. ex. com. in 6.

¶ Secunda sententia est, quod matrimo-
nium solum confert gratiā ad removendum
a nobis peccatum actu matrimonij exer-
cendum a peccato, quia aliam non excludunt
C sine matrimonium tamen præbet gratiā
& auxilium ad bene operandum, & pro hac
sententia non refert Diuus Thomas aliquem
autorem.

¶ Tertia sententia est communis apud
omnes Doctores, videlicet, q matrimo-
nium confert gratiam, qua adiuuatur ad bene
operandum opera, quæ sunt necessaria ad
matrimonium. Et hanc sententiam existi-
mant hic D. Thom. probabiliorem, & eam-
dem sequitur idem D. Thomas infra pun-
cto 4. artic. 1. num docet, quod omnia
sacramenta nouæ legis conferunt gratiam
D & hanc sententiam tenet de mente D. August.
qui ibi citatur, & omnium aliorum Doctō-
rum qui sequitur illam sententiam de om-
nibus sacramentis nouæ legis, videlicet Alen-
sis. Hanc & similiter tenet Conar. in lo-
co immediate citato, & dicit pro ea plures
auctores, scilicet. Abbatem, Ioan. And.
Cardinalem, & Hostiensem, & dicit esse ma-
nifestam apud Theologos & citat Ioan-
nē Mal. & Alfonsum de Castro, verbo, ma-
gia. Sed de Doctoribus antiquis nō est ma-
nifestum quid aliqui ante Concil. Florent.
& Trid. tenuerint oppositum sententiæ,
magis tamen mirandum est de Spiritua-

tus magister Caro, qui quidem (in fine) A
in hac quæst. 24. articu. non credit oppo-
situm sententiam esse erroneam, & Magi-
ster Soto in 4. distinc. 26. quæst. unica, 3. di-
cit, oppositam sententiam non esse proba-
bilem, & quod in hoc sit doctrina Durand.
Secundo disputatur quo gradu contradictio-
nis habeatur quod Sacramentum matrimo-
nii confert gratiam, dicit quod negativa hæc
propositio, Sed quod videtur erroneum op-
positum, tenuerunt multi Doctores citra
Lutheranos, & diffusius quam Concilium Pa-
risiense, & Colonense, & dicit quod si Con-
cilium Tridenti citra progrederetur, hoc B
idem diffiniret, quia hæc erat in animo ip-
sorum patrum.

PRima conclusio. Ante Concilium Flo-
rent. & Tridentinum erat hæreticum
negare erroneā in fide asserere, quod
matrimonium in nova lege non conferebat
hanc gratiam: erat tamen opinio longe pro-
babilior, quod matrimonium in nova lege
conferebat gratiam.

¶ Hæc conclusio habet duas partes. Pri-
ma pars probatur. Nam ante illa concilia
non erat aliquis diffinitus ecclesiæ in qua C
diffinitum, quod matrimonium conferret
gratiam: ergo non erat hæreticum, negare
erroneum in fide oppositum asserere. Item
communis traditio ecclesiæ quamvis pro il-
lo tempore colligitur non certior, quod
esset Sacramentum novæ legis; sed non erat
certum ex communi ecclesiæ traditione q
Sacramentum matrimonii, vel alia Sacramē-
ta novæ legis conferrent, vel tantum gra-
tiam: ergo.

¶ Secunda pars conclusionis constat ex do-
ctrina Divi Thomæ in 3. part. quæst. 62. &
in aliis multis locis, ubi sine difficultate di-
cit, quod omnia Sacramenta novæ legis con D
ferunt gratiam: & idem docent multi gra-
ves & antiqui Doctores qui ita tenuerunt
etiam ante illa concilia: & hæc erat ō
munis sententia, etiā ante illa concilia, ergo.

¶ Secunda conclusio. Nihilominus post
Concil. Florent. citra non Concil. Trident.
non potuit sine errore evitari sententia qua
asserit quod matrimonium non confert gra
tiam. Hæc conclusio probatur. Nam conc.
Florent. in decreto super unione Armeno
rum ponitur expresse differentia inter Sacra-
menta novæ legis, & aliorum legis, nam ibi
dicitur quod in aliorum legis solum significabant gra

tiam & non conferebant illam: sed in novæ
vero novæ legis & continent gratiam & eam
conferunt ex opere operato. Et ibi omnia
Sacramenta novæ legis continua expresse
enumerat. Sacramentum matrimonii inqui-
unt Concil. Florent. erroneum est dicere,
quod Sacramentum matrimonii non confe-
rat gratiam: & hæc conclusio limitatur con-
tra Lyranenses in magistrum Caro.

¶ Tertia conclusio. Post conci. Trident.
certum est secundum fidem, quod Sacra-
mentum matrimonii confert gratiam ex
opere operato. Hæc conclusio probatur ex diffi-
nitione Concilij Tridentini sess. 7. can. 3.
in quo de eorum fide Sacramentis ex-
dicta diffinitum quod conferunt gratiam ex
opere operato, & in specie in Scriptura ca-
none 1. hoc diffinit de Sacramento matri-
monii dicens. Si quis dixerit non esse vere
& propriè unum ex septem legis evangelicæ
Sacramentis à Christo Domino institutum,
sed ab hominibus in ecclesia inventū,
neque gratiam conferre, anathema sit. Ra-
tio pro hac conclusione affert potest. Non
fuit magis communicare in quod hoc Sacra-
mentum conferretur gratia ad bonum vinu-
ficat prolis & ad bonū vitium matrimonij
& ad omnia alia. Ita ratio hujus est, (ut
supra diffinitum est) matrimonium ordi-
natur ad conservationem speciei & ad conser-
vationem naturæ humanæ, & ita per hoc
matrimonii conservatur natura humana
atque hinc matrimonii est bonum valde ne-
cessarium humanæ: gratia vero ordinatur
ad perfectionem naturæ, & sic communiter
dicitur à Theologis quod gratia non de-
struit naturam, sed illam perficit: ergo ista
maxime convenientia quod ad finem matri-
monii per quem conservatur ipsa natura,
daretur gratia perficiens omnia necessaria
ad illum finem.

¶ Ex ista conclusione sequitur primo,
quod sententia Duran. hic temperibus non
potuit defendi sine errore, imo fuit manife-
sta hæresis quoniam illa sententia modo qui
expresse contra illa duo concilia diametraliter
oppositum diffinunt.

¶ Secundo sequitur, quod Magister So-
to, & alijqui alij sequentes qui non fuit ma-
xime erroneum opponere hanc se-
cundam conclusionem in hæresi, non videntes
Sessionem 24. Concilij Tridentini, cum scri-
pserunt: nam in illa prima decreto nihil

ita

de expresse dissentiat nostra ecclesia Græca terra in fide, & qui oppositum sentiunt, anathematizentur.

¶ Tertio sequitur quòd Durand. & alii in ista materia dicta pro opinione sententia nimis faverint haeresim saepe introducere in fide formulam loquendo. Ratio huius est, quia quamvis sint temporibus variata, non tamen differunt ab ecclesia.

¶ Quarto sequitur, quòd modo potest ecclesia definitionem primo dictam edere, sacramentum matrimonii officere gratiam, & dicere quòd sacramentum matrimonii non est unum ex septenario sacramentorum ab illis seu sacramentis nostrae legis. Hoc constat manifestè ex definitione Concilii Trident. Sessione 7. can. 1. Vbi definitur quòd veritas sacramenti in vtraque legis conferunt gratiam ex opere operato. Vide Durand. vt refert Magister Scotus, ex Capreolo in prima editione sui quarti eo ipso quod negaverat, matrimonium esse sacramentum proprie, sciret in hoc fundabatur quòd putabat non dare gratiam: sed quia male audebat de hac doctrina, in secunda editione expresse dixit, quòd est sacramentum proprie, sed quòd est probabile ipsum non conferre gratiam, in quo non videtur logui consequenter.

AD argumenta facta in principio respondetur. Ad primum argumentum dupleæ est solutio, vt supra articulo 1. huius quæstionis dictum est. Prima solutio est dicendo cum D. Tho. in secunda secundæ q. 100. artic. 2. ad secundum, quòd matrimonium duplicem habet ordinem, alium quidem naturalem secundum quod habet rationem continendi naturalia pertinentia ad ordinem naturæ: alii verò tribuit hoc secundum quod elevatur ad rationem sacramenti, quæ quidem ratio pertinet ad ordinem supernaturalem: igitur pro ipso statu innocentiæ, vt habet rationem sacramenti pertinebat ad ordinem supernaturalem. Et si est aliquid spirituale, non est inconveniens dare vel accipere pecuniam, quoniam effectus acceptus vel receptus pecuniæ pro re spirituali licitum est accipere vel dare pecuniam pro ipso contractu naturali, sicut licitum est dare, vel accipere pecuniam pro calice aureo vel argenteo, quibus sit consecratus, per tamen est licitum accipere, vel dare pecuniam pro ipsa consecratione.

¶ Secunda solutio est, q; in matrimonio non datur nec recipitur pecunia pro ipso sacramento matrimonii, non neque pro ipso contractu, sed datur & recipitur pecunia pro operibus ipsius matrimonij, sicut si aliquis teneatur velit se obligare ad ministrandum sacramenta, potest licite pro tali obligatione recipere aliquod pretium, quia illa obligatio est reductiva ipsa peccabilis, sicut dici solet in materia de symonia posse expelli vnum aliquem pacisci de pretio cum aliquo rapiate pro obligatione dicendi vesperas missam tali loco & tali hora, quia illa obligatio est pecuniabilis. ¶ Ad secundum respondetur, quòd concupiscentia sive debet augeri & influi mutuo per actualem vsum carnalem extra matrimonium, quia talis usus est ipsius concupiscentiæ actualis sive ordine debito secundum rationem non inficiatur, sed potius perficitur, quia vsus est moderatus & ordinatus secundùm rationem, sicut disciplinatio circa delectabilia gustus, augetur & influitur per moderatum sumptionem cibi, qui moderatus sumptus secundùm competentiam regulas salvatur. Hæc sententia est de mente Diui Thomæ ad quartum, in fine, ubi potest contrariam opinionem, quia similes actus relinquunt similes dispositiones & habitus gratia inter sacramentalia quæ producuntur in hoc sacramento, sicut tradunt ipsos contingere, vt recte se habeant ad vsum ipsius sacramenti, videlicet ad generationem & commodè educationem prolis secundùm virtutem & quantum ad finem secundarium, ille est quidam ad meritum obsequia ipsius coniugum; quem dupleem finem declarauit D. Thomas ibi quæst. 41. artic. 1. vnde quod Scotus refert in fine artic. 3. ex D. Bonauenturam fuisse ad secundum finem matrimonii, dicit enim quòd gratia huius sacramenti iuuat coniuges contra impetum per veritatem concupiscentiæ. ¶ Primo tamen pluralitas finis ille Innocentius inclinat in quatuor quæ sequuntur. Secundo inclinat non peccando aliquem concubitum vel coitum, sed delectationem. Tertio vt qui contrahentia docuit, postquam fuisset ibi actus, fastidit fœminam. ¶ Et gratia sacramentalis inducit vitia oppositi. Primo ad vitia quæ minus sola vsum contentum & econtra. Secundo, non contingit vitiari coniugi ad finem debitum. Tertio inuat

gratiã maximè ad matrimonij finem & bonum conducentem non ipsum confingere: & vt dicit Apost. Hebr. 13. Vt fiat immobile connubium & thorus immaculatus.

Hebr. 13.

¶ Ad primum respondetur negando minor. Ratio est: quia dicit actum quem dat gratia sacramentalis, vt sit peccatũ mortale, quæ actus exercetur in mortali debet esse aliqua actio sacra, quia est confectio sacramenti vel sacramenti susceptio, vel sacra ex officij ministratio, vsus autem actualis matrimonij non est actio sacra, & ideo non sequitur, quod peccata mortalia contingat, &c. Simili argumento probaretur, quòd contingat qui in peccato mortali suscipiunt hoc sacramentum matrimonij, peccare mortaliter ex hoc genere. Vt dictum est supra. Placet tamen nobiscum alij quibus Doctoribus quòd multi contrahunt & celebrant ignorantia quæ modo sequitur peccata mortalia qui mortaliter sacramẽta suscipiunt qui illa suscipientis mortali, dicitur: quia quod dicit Magister sententiarum expositores Diui Thomæ sequentes aliqua non contracta quòd de iure diuino in illis sit impedimentum matrimonij, diuersum est sacramentum matrimonij, diuersum contrahere, quòd sine peccato mortali contingat non habentem in mortali, quia ratione sacramenti ex solemnitate hoc inferebant: quòd nisi secundum peccata mortalia in quibus celebrantur, sic quia exercet actum grauiorem sacramentum bene dicunt de sacerdote qui velat contingere, licet sit in peccato mortali.

Dicit aut̃ præcedẽtia.

AD quartum argumentum, est dicendum ad illud præcedentia. An sacramenta nouæ legis habent propriam & particularem effectum distinctum ab omnibus alijs sacramentis? Et videtur quòd non. ¶ Primo arguitur argumento quarto facto. Omnia quæ sunt propria alicuius sacramenti, pertinent ad illud sacramentum, & ab omni alio sacramento distinguit: quòd si gratia quæ est propria alicuius sacramenti, pertineret ad aliud sacramentum, non distingueretur ab illo: sed hoc sacramentum significat perfectionem Christianam, sicut & quodlibet aliud sacramentum: ergo gratia quæ est propria huius sacramenti, est communis omnibus sacramentis: ergo nullum sacramentum habet propriam & particularem effectum.

¶ Secundo arguitur. Si matrimonium haberet propriam & particularem effectum gratiæ, maxime quia esset ipsum gratiã

A contingens per modum sanctificationis, sed hoc non est proprium & particularis effectus gratiæ contingentis per modum sanctificationis ad propriam & particularem effectum. Consequentia est bona. Minor est manifesta, nam (vt dictum est in articulo primo) hoc sacramentum habet peculiarem significationem gratiam per modum communionis: ergo habet peculiarem effectum, dicet enim ipsam gratiam per modum communionis. Minor vera in qua est difficultas probatur. Nam ipsa gratia cum sit in essentia animæ, adhæret ipsi animæ & habet ordinem ad ipsam: ergo non potest causari per modum communionis cum alio, sequitur enim posse in duo esse dicere ordinem ad aliquam communionem.

B ¶ Tertio arguitur. Sacramentum matrimonij (vt supra dictum est in articulo primo) est vnicum sacramentum ergo si habet proprium & particularem effectum, debet habere vnicam tantum effectum, sed sacramentum matrimonij non videtur habere vnicam effectum, sed plures: nam confert gratiam vtriusque contingẽs, videlicet viro & mulieri: ergo non habet vnum proprium & particularem effectum, sed plures.

C ¶ Quarto arguitur. Sacramentum matrimonij mortuorum non prodest, nisi interueniat conditio quæ ipsa contingat contingãtur: hoc est in ordine ad peccatorum & absolutionem prodest: ergo non habet proprium effectum proprium & particularem aliquam gratiam. Consequentia est euidens, nam vnicus effectus, aliquid difficilem ab alijs gratia. Antecedens vero patet, nam sacramentum matrimonij immediate confert vnum & sacramentum finale, quod est eucharistia illud recipiens.

D ¶ Vltimo arguitur. Si matrimonium in quantum sacramentum, habet proprium & particularem effectum gratiæ, sequitur & requiret proprium & particularem dispositionem in suscipiente. Hoc autem non est verum: ergo negatur illud ex quo sequitur. Minor patet, nam nihil sacramentum habet peculiarem effectum, exigit peculiarem dispositionem in suscipiente sacramentum, & ita alium dispositionem requirit sacramentum Eucharistiæ, aliam vero sacramentum pœnitentiæ, & sic de aliis. Minor vero constat ex frequenti vsu fidelium, qui nullam dispositionem ponunt ad suscipiendum

dum

sam sacramentum matrimonij. ¶ Et confirmatur argumentum. Nam si haberet proprium & particularem effectum gratiam ipsam per modum rationis & constitutionis, sequeretur quod sacramentum matrimonij ex natura sua exigeret perfectionem dispositionis in suscipiente, quam baptismus & penitentia. Consequens autem est falsum, ergo & illud ex quo sequitur. Falsitas consequentiæ ostenditur. Nã alia sunt perfectiva ex natura rei constituendo, vt sit diuinum in actu ergo perficiens exigit indispositionem in suscipiente ad hoc quod suos effectus faciat effectos. Sequela vero probatur. Ad effectum gratiæ per modum rationis & constitutionis præsupponitur ipsa gratia in suscipiente, nunquam enim sacramentum penitentiæ & baptismi, consequeretur quod sacramentum sit in genere, vt constat, non ergo ad quod sit institutum, ergo.

¶ Conclusio. Sacramentum matrimonij habet proprium & particularem effectum distinctum specie ab omnibus alijs sacramentis. Hanc conclusionem docet expresse D. Thom. 3 part. quæst. 61. art. 1. ubi in generali & in communi docet, quod omnia bona ecclesiæ nostræ legis ordinantur ad quendam proprios & particulares effectus, sacramentum vero matrimonij est quoddã sacramentum nostræ legis, vt iam dictum est, & ita debet habere proprium & particularem effectum: & idem docent omnes Theologi in 4. dist. 26. Et hæc conclusio probatur primo. Nam sacramenta nostræ legis (vt iam supra dictum est) sunt quædam signa practica quæ efficiunt quod significant, & hæc est differentia sacramenti nostræ legis, quæ vnico et concreto modo, sed sacramentum matrimonij specie distinguitur ab omnibus alijs sacramentis, vt modo dictum est, ergo habet proprium & particularem effectum gratiæ distinctum ab omnibus alijs sacramentis. Probatur consequentia. Nam distincta specifica signi practici definiendi est non solum per ordinem ad signatum, sed etiam per ordinem ad effectum.

¶ Secundo probatur conclusio & confirmatur argumentum precedens. Nam (vt dictum est in art. 2. huius quæstionis in dub. 3.) sacramentum matrimonij habet proprium & particularem significationem distinctã a significatione omnium aliorum sacramentorum nostræ legis, ergo sequitur quod habeat proprium & particularem effectum gratiæ distinctum ab omnibus alijs effectibus sacramentorum nostræ legis. Probatur consequentia. Nam sacramenta nostræ legis, in quibus ea Concilium docet, & Trident. habere effectum quod significant, & ratio efficiendi ex Christi institutione est adiuncta ipsi significationi.

¶ Sed vt explicemus magis in particulari effectum proprium & particularem gratiæ quem habet sacramentum matrimonij inter omnia alia sacramenta, notandum est primo, quod sicut supra in eadem quæstione dictum est, inter ipsa significata nostræ legis in ratione signi est quidam ordo, ratione cuius quædam sacramenta sunt perfectiva alijs in ratione significandi, sic etiam est ordo inter ipsa sacramenta nostræ legis in ratione efficiendi & conferendi ipsam gratiã, ita vt quædam sacramenta sint perfectiva alijs in ratione efficiendi, sicut etiam in ratione significandi. Et huius rei ratio est. Nã (vt iam supra dictum est) ipsi significationi ex diuina institutione est adiuncta ratio conferendi gratiam in sacramentis nostræ legis, & ex significatione & constitutione consurgit vna integra ratio signi practici & sacramenti nostræ legis: & sicut inter vel inter perfectio in ratione signi dicimus vt videre ad signatum, sic etiam maior, vel minor perfectio in ratione causæ dicitur per ordinem ad effectum, vnde sicut quodlibet sacramentum nostræ legis habet suam propriam & particularem significationem distinctam a qualibet alia sacramenti nostræ legis, ita etiam habet proprium & particularem effectum distinctum a qualibet alio sacramento nostræ legis.

¶ Secundo est aduertendum vt hoc explicetur magis in particulari in sacramento matrimonij, & vt explicemus effectũ eius in speciali quod (vt diximus in dubitatione illa quarta artic. 1.) significatio cuiuslibet sacramenti habet aliquam proportionem & similitudinem in ipso naturali quod assumit ad rationem sacramenti, vt patet in abluitione exterma qua efficitur diuina virtute ad significandum ablutionem animæ ita etiam effectum causatum per sacramentum debet habere proportionem & similitudinem quandam cum re ipsa causata naturaliter per ipsum materiale sacramenti, vt in eo-

dem exemplo ablatio externa, quæ materialiter habet pro effecto ablatere, eleuare in ratione sacramenti habet effectum quædã proportionatum & similem huic, scilicet ablatere animam & illam mundare à peccatis & ideo est de Eucharistia & de alijs sacramentis. Igitur ad propositum dicitur quod matrimoniale q est res naturalis in hoc sacramento, ex natura sua habet causare & effectue vinculum quoddam matrimoniale inter ipsos coniuges, quod quidem vinculum nihil aliud est (vt iam dictum est) quàm relatio quædam ex vtraque parte, ita vt vna relatio sit in vno coniuge & altera in altero: & hoc vinculum ordinatur ad actus matrimoniales & ad procreationem & educationem prolis. Quia enim secundum effectum naturalem, & ita effectus proprius & particularis huius sacramenti in ratione sacramẽti debet esse finalis & proportionatus huic effectui. Vnde hoc sacramentum habet pro proprio & particulari effectu gratiam datam coniugibus per modum vinculi & connexionis, qua quidem gratia ordinatur ad ipsum actũ matrimonialẽ vt debitè fiat & ad procreationem & educationem prolis in ete rationali & in ete gratiæ & sicut vinculum naturale quod exoritur ex contractu naturali dicitur ipsum ligamen, per quod coniuges naturaliter & vniuersaliter inter se ordinantur ad illa tam dicta: ita etiam effectus proprius & particularis huius sacramenti est duplex gratia quæ datur vtrique coniugi per modum vinculi & connexionis, per quam connectuntur & astringuntur in ordine ad illa officia iam dicta. Ex quo colligitur, quod si aliter coniux accedat dispositus ad sacramentum matrimonij & recipiat gratiam alias vero indispositus & non recipiat gratiã effectus proprius & particularis huius sacramenti matrimonij impositus & relatio diuinorum vinculi effectus proprius & particularis est gratia per modum vinculi & connexionis & ita debet esse in vtroque coniuge.

¶ Tertiò est aduertendum, vt hoc amplius explicetur, quod quamuis materia & forma huius sacramenti hoc non significent explicè, quatenus materia & forma (vt dicimus) sunt expressiones conceptus quas habent ministri ecclesiæ circa hoc sacramentum, tamen hoc significant implicite, quod satis est ad rationem sacramenti. Nam (vt inquit D. Thom. in hoc art.) sacramenta sunt ad determinatum effectum, qui est sanctificatio hominis, quæ fit per gratiam. Quia igitur forma & materia significant gratiam, & illa quæ per se ordinantur ad inuicem, &c in baptismo, patet dictum. Alia vero sacramenta non significant formaliter & explicite gratiam, sed actum ex consequenti, vt Eucharistia ordinis, quod quidã ordinatur ad dandam potestatem ad aliquem actum, vt significetur in sua forma cum dicitur, accipe potestatem, &c. & quoniam hæc potestas non potest conferri de essentia sua gratia, dicitur in hoc sacramento gratia per modum consecutionis, & significatur implicite & in actione.

QVibus potest, respondetur ad argumentum (quod fit quartum dicta præcedentia) respondetur, quòd hoc sacramentum matrimonij habet proprium & particularem effectum correspondentem significationi, vt iam supra dictũ est, & ita significat gratiam per modum connexionis, de qua ratione in conclusione. & quoniam gratia secundum suam essentiam est generalis effectus communis sacramentorum, non tamen gratia cum illo modo & secundum illam rationem. Vt aduertendum est dicere quod sacramenta non solum significant id quod efficiunt, sed etiam id a quo habent vt recta efficiendi dicitur in materia de sacramentis in genere, & per quam dicta sacramenta vtpote baptismus non solum significant mundationem animæ, sed etiam Christi mysterium à quo accipit virtutem: vt dicitur ad Rom. cap. 6. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, & ita etiam in proposito sacramentum matrimonij non solum significat coniunctionem illam animarum quæ fit per gratiã, verùm etiam significat coniunctionem Christi ad Ecclesiã.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd matrimonium habet proprium & particularem effectũ, qui est ipsa gratia per modum connexionis: & ita concedo minorem negatiuæ. Et ad probationem minoris dicendum est, q quamuis gratia

sit in

ſpiritualis eſſentia animæ & influxum illi & di-
cit ordinem ad illam; exhibentia tamen
poteſt cauſari per modum conſtitutivi
eius aliquo & cum ordine ad illum tanquã
finem: non enim generatio gratiæ eſt, quod in-
hæreat ipſi animæ conjungendo illam ſibi
ipſo Deo, qui eſt anima ſpiritualis vitæ
particularis gratiæ. Sacramentalis huius ſa-
cramenti eſt, quod ſit contractus non ſolũ
cum ipſo Deo, ſed mediante cum aliquo ec-
clesiæ.

¶ Ad tertium argumentũ reſpondetur.
Sacramentũ matrimonij eſt cauſa vnitã
ſacramentalem (ſub ſupra dictis diffinitionibus)
ita habet vnum tantum effectum gratiæ,
ſicuti habet vnicum tantum ſignatum: &
quamuis in ratione entis & in ratione gra-
tiæ generaliter dicta habeat multiplicitatẽ
in utroque contingat tamen in ratione gra-
tiæ ſacramentalis & in ratione effectus hu-
ius ſacramenti eſt vnicus proprius & parti-
cularis effectus huius ſacramenti: ſicut qui-
dam dixerunt, quod ſicuti in ratione qua-
litatis includit multiplicitatem & contrarie-
tatem qualitas, tamen in ratione ſanitatis
habet ſimplicitatem, & habet vnicã contra-
rietatem: & ſimiliter dicunt aliqui, quod quã-
do igni vnica calefactiua proportionata ponitur
calere in pluribus ſubiectis, calere illi
multiplicitatem habent in ratione entis &
caloris, tamen in ratione effectus habent
vnitatem: imò in ipſo cõtractu naturali eſt
optimũ exemplum. Nam ipſe contractus
naturalis habet pro effectu proprio & par-
ticulari connexionem ipſam inter conſtitu-
tos, quæ quidem connexio includit duas
relationes conſtitutivas, alteram ex parte
viri alteram vero ex parte fœminæ & qui-
dem licet in ratione relationis & conſtitu-
tivi, tamen in ratione effectus eiusdem
naturalis habet vnicã rationem pro-
prium & particularem: non dissimiliter in
noſtro propoſito effectus proprius & par-
ticularis huius ſacramenti eſt vnicus, nihilo
minus tamen includit duplicem gratiam,
alteram in viro, aliam vero in fœmina.

¶ Ad quartũ argumentum reſpondetur,
quod matrimonium infidelium habet ra-
tionem ſacramenti, habet proprium & par-
ticularem effectum, etiam quantum ad vin
culum, non tamen ipſum naturale ſibi
inditum, vinculum naturale ad procreãdam
prolem, & ad mutua officia quæ ſunt inter

virum & fœminam contenta, vera ordinẽ
naturæ: impedit contractum ipſe eſt ma-
trimonium etiam vinculi ſpiritualis quod cau-
ſat, ut aliquod naturale, & ad naturalia ordi-
natum creatum ideo vinculum ſecundum
quod cauſatur à contractu matrimonij fi-
delium ad ſacramentum, eſt aliquid ſu-
pernaturale & ad ſupernaturalia ordinatũ,
vt ſit proportio inter cauſam & effectum:
& ita per illud vinculum contrahentes con-
iunguntur ad multiplicationem eccleſiæ, &
ad officia charitatis implenda, & ſic hoc
vinculum habet proprium & particularem
ſignificatum ex eo quod cauſatur à ſacra-
mento matrimonij, habet etiam aliam effectũ
proprium & particularem qui eſt relatio ſu-
cundus effectus, qui eſt ipſa gratia per me-
dium unionis & conſtitutionis, ut iam ſæ-
pe dictum eſt.

¶ Ad aliorum argumentum reſpondeta-
tur, quod licet hoc ſacramentum habet pro-
prium & particularem effectum, ita etiam
exigit proprias & particulares diſpoſi-
tiones in ipſo ſuſcipiente, vnde concedẽ-
da eſt tua argumenti, & neganda eſt mi-
nor. Et ad probationem minoris dicendum
eſt, quod non eſt talis alias inter viros pro-
bos & timentes conſcientiæ, ſed illi qui ha-
bent ſcientiam & timorem Dei quãdo con-
trahunt & accedunt ad ſacramentum matri-
monii, maxima cum reverentia & diſpoſi-
tione accedunt. ¶ Et ut hoc magis in parti-
culari explicetur, declarandum eſt quod
ſit neceſſaria & debita diſpoſitio, ut aliquis
accedat ad ſacramentum matrimonii: Et
aduerte, quod ſicut iam ſupra dictũ eſt con-
tractus habent duplicem rationem: nam
& ſunt miniſtri huius ſacramenti, & ſunt
etiam ſuſcipientes illud: & quidem in quan-
tum ſunt miniſtri, hoc ſacramentum mini-
ſtrant, dicendum eſt de illis ſicut dicitur
de aliis miniſtris aliorum ſacramentorum
in 3. par quæſt. 64. art. 6. quod tenentur eſ-
ſe in gratia ad miniſtrandum hoc ſacramẽ-
tum, ſine gratia ſit in anima mediãte ſacra-
mento pœnitentiæ, vel mediante contritio-
ne: itaque debent ſe exiſtimare eſſe in gra-
tia, adhibita omni diligentia ad hoc intel-
ligendum, & ſi præterea peccatum mortã-
le non recordor confiteri, ſed exiſtimare ſe
eſſe in gratia.

¶ Difficultas autẽ eſt de diſpoſitionibus ne
ceſſariis ſuſcipientis. De quo vi

dete D. Thom in 4. dstra gent. c. 78. In cuius A
rei expositione dicēdū est primo, q̄ confessio sacramentalis nō est de præcepto ante susceptionē huius Sacramēti. Hoc dictum est communē omnibus Theologis, nā nō obstante aliquo loco Sacræ Scripturæ, neque ex aliqua traditione vel diffinitione Ecclesiæ quod sit præmittenda confessio ante susceptionem huius Sacramenti. ¶ Dico secūdo. Ante susceptionem huius Sacramenti est necessaria contritio si præcipiat peccatum mortale, & non sufficit attritio cognita, sed cōtritum debet esse auditis quæ existimetur cō tritio. In hac conclusione conueniunt omnes Doctores & ratio huius est, nam hoc Sacramentum non ordinatur directe ad destructionem peccati, exigunt in suscipiente gratiam & eo saltem attritio, sed requiritur cōtritio, vel saltem quod sit attritio & quod existimetur contritio, vt patet in sacramento confirmationis, & in Sacramento Ordinis ergo idē erit in matrimonio. ¶ Dico tertio. Optimum & salubertimum consilium est, quod contrahentes accedant ad hoc Sacramentum confitentes, præcipue si peccassent peccatum mortale. Ratio huius est. Nam difficilimum est habere contritionem quæ necessaria est ad susceptionem huius Sacramenti Sacramentum vero confitendum cum attritione sufficiet si ea contritus sit, vide Concil. Trident. Sess. 14. cap. 1. de reformatione matrimonii dicit. Pulcherrimo sanctæ Synodi consilio hortatur, vt antequam contrahant vel saltem tribus ante mensibus confiteantur peccata sua peccata diligenter cōfiteantur, & ad Sacramentum Ecclesiæ Sacramentum pie accedant, &c. ¶ Dico tertio. Vt hoc Sacramentum meritorie & pie suscipiatur, non est necessarium quod contrahentes aliquem inveniant habeant ad finem sacramentalem, sed sufficit quod habeant intentionem faciendi quod facit Ecclesia, aut quod videant alios hoc facere: sicut contingit in omnibus aliis Sacramentis, vt in baptismate, in confirmatione: est tamen necessarium quod habeant intentionem saltem virtualem suscipiendi hoc Sacramentum non affectu Idolatriæ, sed ad susceptionem prolis ad laudem & gloriam Dei, & quod intendant finaliter suspicere ex hoc

B

C

D

Sacramento quem habet conferre ex Christi institutione & quod intendat sic se habere ut cum viro, sicut Christus cum Ecclesia & ita Tobias cap. 8. dixit Angelus Tobiæ. Hi namque qui accipiunt suscipiunt, vt Deum à se & a sua mente excludant & sanctis libidini ita vacent, sicut equus & mulus quibus non est intellectus, habet potestatem dæmonium super eos, ita autem non accipiens uxor, &c. Et postea. Tertia autem nocte accipies virginem in timore Domini amore filiorum magis quā libidine ductus, vt in semine Abrahæ benedictionem consequaris. ¶ Ad confirmationē aliorum respondetur, quod minor est simpliciter dispositio in ipso Sacramento non de facili tur ex natura sui augere perfectionem ipsius Sacramentorum, sed ex propria & particulari divina institutione, ex qua Sacramenta quæ directe ordinantur ad destructionem peccati, non requirunt ex parte suscipientis tanquam dispositionem, quod ille qui suscipit illud Sacramentū sit in gratia, Sacramenta verò quæ non ordinantur directe ad destructionē peccati, hæc exigunt ante Sacramenta quæ habent maiorem vim ipsum & efficaciam ex passione Christi, vt quando non requirunt tantum dispositionem ex parte suscipientis, quantum habere maiorem virtutem.

¶ Vlt. sed dubium an Sacramentum ex voluntate recipientis non fictæ, sed in peccato mortali, possit recipere fictionē effectum suum effectus & primam illius confitetur gratia Sacramentalis. De quo diximus sufficienter disputando de virtute Sacramentorum in 3. part. q. 3. art. 1. & in alijs locis, & ita in hoc loco hæc disputatio breuitatis explicanda est. Vt ad propria & particularia huius materiæ declarationem, ob clarioris Probabilissimum est, quod Sacramentum matrimonij recedente fictione confert gratiam. Nam probabile est quod omnia Sacramenta (excepto Sacramento Eucharistiæ) recedente fictione conferunt gratiam, & probabilissimum est, quod Eucharistia Sacramenta in quibus datur potestas ad aliquem actum conferunt gratiā recedente fictione, ita alia sacramenta possit homo desinere conferre illum actū, & primerunt gratia recedente ad desinere conferendi illum actū, sed Sacramentum matrimonij differtur, possibile ad aliquē actum recedente fictione confert gratiam.

¶ Circa

¶ Circa solutionem ad secundum in qua dixit Diuus Thomas, quòd nouus & vetustus testamentū sacramentum matrimonij, est idem attendendo, quòd Diuus Thomas loquitur de sacramento legis loquendo, secundū dictum ad in oppositū, eiusmodi (quæ licèt) in doctrina Diui Thomæ, reperiuntur frequenter propriissimè: & in rigore sunt locutiones, quæ cùm sint secundum nouum, nouum vetus & vocabula diuinæ D. Thomæ sacramentum non ita propriè & in tempore quando ait vetus & sacramentum fuisse, & nos & sacramentū simul propriè & in tempore loquendo non est sacramentum: sed sacramentum ibi modo accepta supponit pro substantia rerum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum carnalis commixtio sit de integritate matrimonij.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd carnalis commixtio sit de integritate matrimonij. In ipsa enim institutione matrimonij dictum est, erunt duo in carne una: sed hoc non fuisset per carnalem commixtionem: ergo nec de integritate matrimonij.

¶ 1 Præterea. Illud pertinet ad sacramenti significationē, cū de necessitate sacramenti, vt prædictum est: sed carnalis commixtio pertinet ad significationem sacramenti, vt in littera dicitur: ergo est de integritate sacramenti.

¶ 3 Præterea. Hoc sacramentum est de natura alicuius speciei: sed diuersa matrimonia specierum non differunt sine carnali commixtione: ergo est de integritate sacri.

¶ 4 Præterea. Matrimonium est sacramentum ecclesiæ ex verbis dictis contra carnalem significationem probat, vt quod dicit Apostolus 1 Corinth. 6. Qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur cum ea: sed hoc non fuisset per carnalem commixtionem: ergo idem, quod prius.

SED contra. In carnali fœdere matrimonium, sed illud non fuit carnalis copula ergo carnalis commixtio non est de integritate matrimonij. ¶ Præterea. Sacramentum matrimonij significat sanctificationem

A imperfecti, sed sine carnali commixtione est matrimonium perfectum, vt in littera dicitur: ergo carnalis commixtio non est de necessitate sacramenti.

RESPONDEO dicendum, quòd duplex est integritas, vna quæ attenditur secundum perfectionē primā, quæ consistit in ipso esse rei, alia quæ attenditur secundum perfectionē secundā, quæ consistit in operatione, quia per operationes ad esse rei peruenitur: quandā operatiue sunt actus matrimonij per quos homines ad hoc datur B aliquis carnalis commixtus de secunda perfectione matrimonij & nō de prima.

AD primum ergo dicendū, quòd Adā expressit de integritate matrimonij quantum ad utrumque: perfectionem: quamvis ex sua assumptione.

AD secundum dicendum, quòd significatio rei contentæ est de necessitate sacramenti, & ad hanc significationem non pertinet carnalis cōmixtio: sed ad rem non contentam, vt ex dictis patet.

AD tertium dicendū, quòd res non per nouis ad finem suum non per aliam pertinet: vnde ex hoc quòd finis matrimonij non habetur sine carnali commixtione non sequitur quòd sit de integritate secundæ, nec non de prima.

AD quartum dicendum, quòd ante commixtionem carnalem est matrimonium imperfectum ex gratia, quæ in eo datur, quamvis non ex actu, quod pertinet ad integritatem secundam.

SVMMA ARTICVLI.

SVpponit Diuus Thomas quòd duplex est integritas & perfectio in qualibet re, vna essentialis & primaria, alia vero accidentalis & secundaria. Quo supposito secundum est prima conclusio. Copula carnalis non est de integritate & perfectione primaria & essentiali. Probatur conclusio. Nam perfectio primaria & essentialis consistit in esse rei, copula vero carnalis nō pertinet ad esse ipsum matrimoniale, neq; ad eius effectum, ergo non est de integritate & perfectione primaria & essentiali.

¶ Secunda conclusio. Copula carnalis est de perfectione secundaria & accidentali-

& matrimonij. Ratio huius conclusionis est. A Nam perfectio secundaria, & accidentalis rei consistit in operatione, sed copula carnalis est operatio & vsus ipsius matrimonij, ergo pertinet ad perfectionem accidentalē & secundariam.

¶ Tertia conclusio ad secundum. Non quilibet significatio calestiangue rei significatæ per sacramentum est de essentia sacramenti, sed sola significatio rei contentæ, & ad hanc significationem in ipso matrimonio non est necessaria commixtio carnalis: nam hæc coniunctio non significat rem contentam.

¶ Quarta conclusio ad quartum. Actus B consummationem carnalem est matrimonialis in genere ex gratia quæ in eo datur, quia ille non ex actu quod pertinet ad perfectionem secundariam.

CIrca illam materiam est grauissima difficultas. An copula carnalis sit de essentia matrimonij, tam in ratione contractus naturalis, quam in ratione sacramenti: nam ratio ex Christi institutione desumpta est: & videtur quod commixtio carnalis sit de essentia matrimonij sub vtraque ratione.

¶ Primo arguitur. Multi Sancti & Doctores hoc asserunt specialiter loquendo de matrimonio Beatæ Virginis & Ioseph. dicunt enim non fuisse verum matrimonium inter illos quoniam (vt est certum secundum fidem) inter illos non fuit copula carnalis, & ita dicunt non fuisse verum matrimonium inter Beatam Virginem & Ioſephum, & assumunt: quod Beata Virgo non fuit vxor nec coniux Ioseph. Hoc asserit expresse Origenes homil. 7. super Euangelia, Chrysost. homil. 4. & 5. super Matthæum dicit, coniugio autem veniam specialem intelligit, sed eos qui adhuc sponsi sunt, generis appellatione Scriptura consuevit: & homilia 5. inquit, Si enim cognouisset eam & habuisset hoc vtique vbi infirmus, quod carnalis copula est essentialis matrimonio & cum illa. Diuus etiam Hieronymus in commentariis super Matthæum, cap. 1. & in libro aduersus Helui dium dicit, Cum audieris virum, sapiens tibi non debet imponere, sed recordare consuetudinis Scripturarum, quod sponsi vir, sponsa vero vxor vocetur. Gregorius homil. 26. super Euangelia idem dicit, & itaque

illi Ioseph assignat pro ratione quia Ioseph vt cognouit diuinitus beatam Virginem.

¶ Et confirmatur argumentum ex Ambros. lib. de virginit. virgo. cap. 6. & in epist. 76. & ex D. Hieron. in commentariis super Oseam cap. 4. qui dicunt, matrimonia fuisse in veteri testamento: perfecta vero in corpora commixtione, ita etiam docet Augustin. & refertur à Gratiano 27. quæst. 2. capitulo Cap. 2 est dubium. vbi dicit, Non est dubium illi mulieri non pertinere ad matrimonium eli qua commixtio seruata non docetur fuisse, & idem docet Leo I epist. 90. ad Rusticum, & refertur in eadem causa & quæst. cap. cum societas, vbi dicitur. Cum societas Cap. 6 nuptiarum ita à principio sit instituta, & c. non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium quæ docetur non fuisse nuptiale ministerium, ergo.

¶ Secundo arguitur. Nam arist. thelen quæstion quinta difficultate dissuitur, & ratio est similis specifica matrimonij in ratione sacramenti desumitur ex eo quod significat dilectionem seruatam inter filium Dei quem Deus per gratiam sibi coniunxit & suam sponsam Christi & Ecclesiæ & ex verbis Apostoli ad Ephes. 5. vbi cum nostra humanitate per carnis assumptionem & consummationem Christi cum nostra humanitate significat matrimonium ratione contractus naturalis, ergo commixtio ipsa carnalis est de essentia matrimonij, saltem in ratione Sacramenti. Mirer in qua est difficultas probatum ex illo exemplo societatis in principio coniugij assignato, vbi dicitur, cum societas nuptiarum ita à principio sit instituta, vt præter commixtionem sexuum non habeant in se nuptiæ consistere. Christi & Ecclesiæ Sacramentum, non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium quæ docetur non fuisse nuptiale ministerium, & in cap. debitum de bigamis non ordinando, expresse dicitur, consilij illud quod non est commixtione corporum consummatum, non pertinet ad illud contractum designandum quod inter Christum & ecclesiā per incarnationis mysterium est contractum, ergo. Cap. de bigam. non ordi. dic.

¶ Tertio. Nam Sacramenta nouæ legis ex Christi institutione habent conferre gratiam, sed quod illud est de essentia, vel ex dictum quodammodo ad essentiam vltimi

proprietas.

propriam vel propria pulsio sacramen-
tum non esse lego; per quod eadem differen-
tia à sacramento veteris legis & hoc di-
cunt ab eo specialis de sacramento matrimo-
nii in articulo proximo, sed matrimonium
non semper ante consummationem habet
conferre gratiam: ergo matrimonium ante
consummationem non habet rationem sa-
cramenti. Consequentia est evidens. Mino-
rem vero in qua est difficultas probatur. Si enim
contrahat matrimonium puella simplex
religiosa tum ante consummationem (quod li-
ceret ei aliquando vt infra dicemus) illud
matrimonium non conferret gratiam, ergo
illud matrimonium non esset sacra-
mentum. Antecedens probatur: Nam gra-
tia datur ad actus meritorios, vt legi-
tur: sed illud matrimonium non esset actus
meritorius. Antecedens probatur: Nam gra-
tia datur ad actus meritorios, vt legi-
tur & habetur: sed illi actus, vt sunt dictum in
articulo precedenti, sed illud matrimonium
nequaquam debet habere actum, vt constat:
ergo illud matrimonium non esset sacramen-
tum. ¶ Et confirmatur hoc argumentum.
Sicut separatum quod ordo adipiscitur
matrimonium carnale de essentia matrimo-
nii in ratione sacramenti. Consequens
autem videtur falsum, ergo & illud in quo
fundatur. Sequela probatur. Quia sacramen-
tum ipsum matrimonii dat gratiam pro-
pter ipsum actum exercitatum: ergo ipse
actus consequitur aliquo modo ad essentiam,

¶ Quarto. Matrimonium ex natura sua
est indissolubile, & ingressum est quod ma-
xime pertinens ad ordinem naturæ & ex
eo est aliquid supernaturale pertinens ad
ordinem supernaturalem: ergo si habet
matrimonium indissolubilitatem, vt
dictum infra secundum illud, quos Deus
coniunxit homo non separet: sed ante co-
pulam carnalem matrimonium fuit dissolubi-
le: ergo sine copula carnali non constitit
essentia matrimonii, neque vt est aliquod
naturale, neque vt pertinet ad ordinem su-
pernaturalem. Consequentia est evidens, ni-
mis probatur. Non enim matrimonium contra-
ctum dissolvitur per ingressum religionis
ante copulam carnalem.

¶ Ultimo arguitur. Ea iure communi &
in communi modo loquendi hominibus con-
tingere ante consummationem matrimonii
videntur frequentius, non contingentia ma-
trimonium se habentem & rotum, vt patet
de illis qui contrahunt matrimonium per

A verba de præsenti coram parocho, & tribu-
bus post Concil. Trid. sic enim ipsi dicunt
sunt dicitur: ergo sine copula carnali non
consistit essentia matrimonii sive in ratione
contractus sive in ratione sacramenti. ¶ Et
confirmatur argumentum. Fidelis ad con-
trahendum matrimonium per verba de pre-
senti coram parocho & testibus non se di-
sponit quoquam ad suscipiendum sacra-
mentum, vt constat ex dictis quod negatur
ab Antonio Thesaurum quæ sibi fuerat re-
dargutus, & F. Michael de Medina libro 5.
B de contractu, à cap. 58. per multa capita
sequentia conatur defendere istam sententiam
valde probabilem & respondet ar-
gumentis Theologorum, qui militant cō
tra Cajetan. & in c. 23. dicit expresse quod
sine copula carnali non est perfectum ma-
trimonium etiam quantum ad effectum,
sive in ratione effectus sive in ratione sa-
cramenti & ibi etiam dicit quod matrimo-
nium ratum & non consummatum habet ti-
tulum indissolubilitatis ex statuto Ecclesiæ,
sicut opinatur & professio solemnis emissa
in religione approbata solum habet ex ma-
re ecclesiastico quod dirimat matrimonium
post ipsum contractum. Verum est, quod
sententia hæc autoris differt ab omnibus
Vivideis quantum ad hoc, quod ille au-
tor in cap. 66. concedit: quod matrimo-
nium ratum non illius consummationem
habet verum matrimonium sacramenti non se
gregationem, sed non specificam, quia ha-
bet

Gratia-
nus 27.
quæst. 2.
per mul-
ta capi-
ta.

ter significare gratiam, quod eſt contra verba Sacramenti: Hoc est corpus meum. Et alio collationem illam ſed non habet ſignificare excellentiam Chriſti, vel Eccleſiæ quæ eſt ſignificata ſpecialiter a Sacramento, neque alia collatione talis gratiæ ſpecificatur in illis differt ab eo quod Virtutes quæ alleguabat quod ante conſummationem nullo modo erat vera matrimonium.

¶ Prima concluſio. Certum eſt fidelem ſolem quod copula carnalis actualis non eſt de eſſentia & ratione matrimonii, ſive conſideretur matrimonium in ratione contractus, ſive in ratione Sacramenti. Ad mentem expoſitorum eſt adæquatum eſt D. Thom. in 3. part. quæſt. 2. art. 2. quod in matrimonio eſt duplex perfectio, licet in quibuſdam aliam, alia eſt perfectio prima quæ conſiſtit in forma completa & perfecta per actum primum, & hanc habent ad eſſe eſſentiale & ad eſſentiam alia eſt perfectio ſecunda, quæ conſiſtit in actu & operatione, & hæc perfectio non eſt eſſentialis, ſed accidentalis, nam operatio & actus ſecundus ſuppoſitum præſupponit actui primum. Igitur perfectio eſſentialis & prima in matrimonio non conſiſtit in copula carnali actuali, ſed in copula ſolum legali.

¶ Hanc concluſionem ſic explicata probatur primo ex ſacris literis. Nam certum eſt ſecundum fidem, quod fuit verum matrimonium inter Beatam Virginem & Joſeph, & tamen de fide eſt, quod ab fuit copula carnalis actualis inter illos, ergo de fide eſt, quod eſſentia matrimonii non conſiſtit in copula carnali actuali, ſed in copula conſensu legali. Item ſecundo certum eſt tenendum, quod verè Luc. 2. Matth. 1. Joſeph vocatur vir Beatæ Virginis, & Beata Virgo dicitur conjux ejus, quod quidem dici non poſſet, ſi non eſſet verum matrimonium inter illos: conſtat etiam hoc evidenter ex conſenſu omnium fidelium, quamvis enim fideles omnes fateantur verum matrimonium inter Beatam Virginem & Joſeph: Minus verò conſtat de fide certum verum eſt ſecundum fidem, quod Beata Maria perpetuam ſervaverit virginitatem.

¶ Secundò probatur concluſio ex eadem ſacra litera. Nam certum eſt ſecundum fidem, quod in paradiſo ante peccatum fuit verum matrimonium inter Adam & Evam

A & tamen non fuit ibi copula carnalis actualis inter illos ergo eſſentia matrimonii non conſiſtit in copula carnali actuali, ſed in copula conjugali. Conſequentia eſt bona, major eſt manifeſta. Nam Magiſter lib. 4. diſtinct. 26. expreſſe dicitur, quod fuit verum matrimonium inter primos parentes in paradiſo, unde dicitur, Non legitur quia fuerit Dominus ab initio maſculum & fœminam fecit: cui & dixit propter hoc &c. inter hos patrem & matrem &c. Et Ephes. cap. 5. hoc expreſſe ſignificatur, ubi D. Paul. loquitur de eodem matrimonio primorum parentum in paradiſo, & dicit Sacramentum hoc magnum eſt, & Minor eſt probatur. Nam omnes Doctores ubi D. Hieronymus, Auguſtinus, Damaſcenus, quod non fuit copula carnalis inter primos parentes in paradiſo, & hoc videtur ſignificari Geneſ. cap. 4. cum dicitur, Cognovit Adam uxorem ſuam ubi ſignificatur quod primo cognovit eam poſt ejectionem de paradiſo.

¶ Tertio probatur hæc concluſio ex eiſdem ſacris literis. Nam inter Tobiam junior. & Saram fuit verum matrimonium in triduo, in quo dicitur voluiſſe ſervare ante copulam carnalem, & hoc eſt certum ſecundum fidem, ut patet Tobiæ cap. 6. & 8. & tamen in illo triduo non fuit copula carnalis actualis inter illos, ut eſt certum ſecundum fidem ex eodem loco Scripturæ, ergo copula carnalis actualis non eſt de eſſentia matrimonii, ſed ſolum copula conjugalis.

¶ Quarto probatur concluſio. Nam hæc concluſio expreſſe docta eſt à Sancto Pontifice. Eam docuit expreſſe Alexan. III. in cap. ex parte. & in capit. veniens 2. de ſponſalibus & matrimonio, idem etiam docuit Innocentius III. in cap. ſignificaſti. & cap. ex ſuſceptum. Gregor. IX. in capit. inter virum. eodem modo in aliis omnibus decretis dicti Pontificis docetur, quod eſt verum matrimonium etiam ante conſummationem, ergo copula carnis actualis non eſt eſſentialis matrimonio.

¶ Et confirmatur argumentum ex traditione totius Eccleſiæ univerſalis, & ex conſenſu omnium fidelium, omnes enim communiter tenent, quod eſt verum matrimonium ante conſummationem illius, & quod ſemper conjugati, & quod hujuſmodi conjugati

indiſſo-

habitabile, ergo copula carnalis actualis
non est essentialis matrimonio.

¶Quòd autem probatum conclusio intendit
colligunt Sanctorum & Doctorum. Item
Aristoteles vero D. Aristot. libro 2. com-
mentatorum in Lucam, cap. 1. & libro de
haereditate virginum cap. 1. & principio ca-
pite 6. ait sic, declaratio virginitatis non
fuit matrimonium, sed potius contemptus
eorum secundum testes Christi. Item Hie-
ronymus Marcellam D. Augustin. 2. de nuptijs
& concupiscentia cap. 11. D. Isidor. libro 9.
Etymologiarum circa finem, & idem refert
multi alij Sancti: & eadem sequuntur do-
ctores quasi Theologi cum Magistro in 4.
dist. 26. cap. primo & dist. 27. cap. 1. & 2. D.
Thomas primo in hoc articulo, & in 3. part hu-
ius operis. & omnes Thomistae, ergo de ratio-
ne matrimonij non est copula carnalis ac-
tualis.

¶Secundò probatur conclusio rationabiliter.
Essentia matrimonij (ut dictum fuit supra
huius qq.) consistit in consensu viri & fœ-
minæ & in quadam vinculo, & relatione
quæ est inter ipsos coniuges, ergo essentia
matrimonij consistit in copula coniugali,
& non in copula ipsa carnali actuali. ¶Et
confirmatur argumentum. Nam valet fa-
cta ecclesiæ verba, quibus matrimonium ini-
tum consummatum non est. Dissolvitur per
subsequens matrimonium consummatum,
quod quidem demonstrabimus infra, & ta-
men si illud matrimonium initum ante con-
summationem non habuerit veram rationem
matrimonij, sed solum habuerit vim sponsa-
lium de futuro, dissolvitur per subsequens
matrimonium, non ignoramus de fu-
turo, dicemus in quæstione sequenti dis-
solvitur per consummationem carnis matri-
monij, præsupposita fide matrimoniali contra-
hentium, ergo matrimonium ratum est il-
le qui consummationem habet veram rationem
matrimonij.

¶Septimò probatur eiusdem. Perfectio,
quæ definitur ab vltimo, & operatione non
potest esse perfectio essentialis, sed perfe-
ctio quæ definitur à copula carnali actuali
definitur ab vltimo & operatione, ergo ta-
lis perfectio non est essentialis ipsi matri-
monio. Consequentia est euidens. Maior
probatur. Nam actus & operatio supponit
essentiam iam constitutam non enim dicit
ista lapide præsupponit essentiam lapi-

A dis constitutam, & idem est de cæteris actio-
nes. Et ratio est: Nam operatio ipsa simul
vt agreditur ab agente, & ita debet præsup-
ponere essentiam agentis iam constitutam.
Minor autem est per se nota.

¶Quòd præterea dictum. In matrimo-
nio datur potestas ad copulam carnalem. &
gratia quæ confertur in illo sacramento est
sacramentalis, datur ad hoc, vt illi actus ho-
nestè fiant ergo ipse actus carnalis modo ei affer-
ri ipsi matrimonio est in genere sacramen-
ti. Probatur consequentia, Nam ipsamet ac-
tiones sacramento dicunt potestas ad aliquid
B actum, & gratia vt dicunt sunt illo actu non
est essentialis ipsi sacramento & in ratione
sacramenti, vt patet in sacramento ordinis,
in quo datur potestas ad consecrandum cor-
pus & sanguinem Christi, & gratia vt illo
actu debite fiat: & tamen ipse actus consecra-
tionis nullo modo est essentialis ipsi sacramen-
to ordinis; sed ante ipsum actum ipsa ef-
fentia sacramenti, ergo similiter in matri-
monio. Et eadem ratione ego arguimento fa-
cto probant non solum esse certam secundi
fidem ex repetitur vera ratio matrimonij &
essentialis actus copulam carnalem, ne est
aliquid naturale, verumtamen ne est sacra-
mentum. non certum est secundum fidem
(vt supra dictum est) ex contractus ipse na-
turalis elevatus est ad rationem sacramenti,
& ita si vera ratio & essentia contractus na-
turalis repetitur in matrimonio ante con-
summationem illum, non etiam ratio & es-
sentia talis sacramenti repetitur ante con-
summationem legitimam matrimonij, sed adhuc
explicandum est, an repetitur tota integra
ratio sacramenti matrimonij ante consum-
mationem requisitam ad rationem legitimi
C & perfecti, an vero sola ratio generica.

¶In casu expeditionem sic sententia con-
cludo. In contractu matrimonij ante con-
summationem, & ante copulam carnalem
repetitur integra & perfecta ratio sacrami
ti matrimonij quoniam ad rationem gene-
ricam & specificam, requisito de ratione el
sacramenti. Hæc resolutio est omnium Theo-
logorum, & probatur primo. Nam impos-
sibile est contradictionem ut docet D. Thom. in
multis locis vnum aliquid sit in genere, &
non sit in aliqua certa, & determinata spe-
cie. Ratio huius est. Nam ratio generica nihil
D cum se importat, præcisiue determinatum
per aliquam differentiam: sed sacramentum

sacer-

ante copulam carnalem habet veram ratio-
nem Sacramenti nouæ legis, vt dictum
est in conclusione præcedenti: ergo ante co-
pulam carnalem datur vera differentia spe-
cifica talis Sacramenti determinans rationē
generica, quæ subiecta debet habere rationē
Sacramēti perfectam & integram quantum
ad genus & differentiam.

¶Secunda probatur euidenter, & confir-
matur argumentum præcedens. Quando
in particulari aliquod matrimonium ante
consummationem illius, tunc est argumen-
tum. Nam falsum est dicere, quod in ali-
quo individuo reperiatur ratio generica, &
non reperiatur ratio specifica, nam si est in-
dividuum alicuius generis, sub aliqua spe-
cie debet contineri: ergo si in illo matrimo-
nio individuali continetur ratio generica
Sacramenti nouæ legis, debet esse contenta
ratio specifica & differentialis, ac subinde in
tali matrimonio est vera essentialis inte-
gra & perfecta quantum ad essentialia, licet
non quantum ad genus & differentias.

¶Tertio probatur eadem. Nam ex op-
posita sententia sequitur, quod in copula ip-
sa carnali sit ratio specifica & essentialis seu
differentialis Sacramenti matrimonii. Con-
sequens autem est apertè falsum, ergo & il-
lud ex quo sequitur. Sequela vero probatur,
quia vbi q̃ aliqui contractum matrimo-
nium de præsenti & non consummatum
illud per vnā integrā carnalem copulam
matrimonium contrahit in genere & dif-
ferentia, vel saltem ratione generica & spe-
cifica ex diuersis matrimonii & eius consū-

A matione, ergo constat ex partibus essentialibus
quæ dictant rationē per longissimā cōsequentiā.

¶Ex his diuersi cum Scoto sentiunt, quod
matrimonium ratum & non consummatum
est & consummatum hæreticum est. Quorum
vero qui tenent, illa esse in modo loquendi
diuersi dicto, non pugnare tamen, quin
ait ipsi matrimonium ratum & non consum-
matum sit: ut vera Medina, cui subscribunt locum. Cæte-
rum tamen est, quod ille autor non videa-
tur admittere aliquem effectum matri-
monium sanctissimæ Virginis, sed eius
Theologicè est locutus. Quo enim modo
quum in aliquo individuo rationem gene-
ricam sine ratione specifica? hic autem non
contendit in matrimonio rato ante copulam
carnalem inuenire genericam rationem Sa-
cramenti nouæ legis, sed non rationem spe-
cificam talis Sacramenti: nam quod
quod amplius est, dicit, quod per solam volunta-
tem recipiendi Sacramentum aliquod, pos-
sit quis recipere gratiam Sacramentalem ex ge-
nericam, licet non possit recipere gratiam
Sacramentalem talis speciei sine reali sus-
ceptione Sacramenti: hæc autem omnia non
sunt cum proprietate, & rigore sibi debito
ea dicta.

¶Sed aliter explicandum est in particu-
lari, quomodo se habeat copula carnalis ad
ipsum matrimonium, sine considerentur ea
tanquam in ratione contrahendi, siue in ra-
tione Sacramenti. Et in primo quidem ex-
positionem sit vera conclusio. Copula ipsa carna-
lis est perfectio accidentalis matrimonii in
quantum est aliquid ordinis naturalis, & in
quantum habet rationem Sacramenti. Hæc
conclusio est expressa Diui Thomæ in hoc
art. & in 3. part. q. 29. loco citato, cum tota
schola Thomistarum, præsertim Caiet. in opu-
scul. de sponsalibus, respondente: & ei
tenent omnes Theologi nullo excepto. Et
probatur primo de matrimonio ut est ali-
quid naturale. Nam unaquæque res perfici-
tur per suam operationem, & operatio est
perfectio & actualitas rei, sed matrimonium
ordinatur ad copulam carnalem tanquam ad
eius propriam operationē, ergo copula ip-
sa carnalis est perfectio accidentalis ipsius ma-
trimonii. ¶Confirmatur argumentum & ex-
plicatur. Nā in matrimonio datur potestas
ad copulam carnalē, talis q̃ ex contractu
matrimoniali ab vtroq; conjuge in ipsum

exclu-

ritus potestas ad copulam carnalem, et di
cendo hoc dicit: 44. hæc autem potentia in-
trinseca matrimonium perficiens per
copulam carnalem, tanquam per perfectio
nem accidentalem, sicut perficitur, proba
tur deductum per actum intelligendi, ergo co
pula carnalis est perfectio accidentalis ma
trimonii. ¶ In contrarium secundo. Ni
hil potest quæ dicitur in collatione sacramen
talium perficere accidentaliter per con
sequentem quæ est actus alicui potentiæ, er
go potestas quæ datur in matrimonio ad co
pulam carnalem, perficitur accidentaliter
per ipsam copulam carnalem, & ita copula car
nalis est perfectio accidentalis matrimonii.

¶ Secundo probatur. Nam matrimonium
inter copulam carnalem est vinculo
habile existere per ingressum religionis, et di
cendo habitudinem inter copulam carnalem et
ejus causam medio indivisibile per dis
solutionem per ingressum religionis, ergo pri
vatio eiusdem ab ipsam perfectionem ha
bet se, ut dictum est in causa matrimonii, ra
tione cuius est indissolubile matrimonium, quam
quidem non habebat antea.

¶ Tertio probatur quibusdam de matrimo
nio in quibus sacramenti. Nam (ut dictum
fuit in 1. huius q.) in quibus dicitur ma
trimonium ratione copulæ carnalis si
gnificat coniunctionem spiritualem Verbi ad
nostram humanitatem, ergo aliquam perfectio
nem habet accidentalem in ratione signifi
candi, ac habitudo intrinseca sacramenti qui
est signum est forte quam habebat in
ea copulam carnalem. ¶ Et confirmatur ar
gumentum. Nam prius confirmatum est ma
trimonium significare coniunctionem Chri
sti cum ecclesia per gratiam confirmatam
huic autem non fuisset ob hoc habitu
de copulam carnalem, ergo copula carnalis
est perfectio accidentalis matrimonii in ra
tione sacramenti. Ex his manifestum est per
copulam carnalem dicitur consummatum
& perfectum. Ex hac conclusio probatur pa
tet multis argumentis ex his quæ dicta
sunt in principio.

¶ Sed contra illam conclusionem sunt duo
argumenta, ut magis explicetur. Primum ar
gumentum est, quia si copula carnalis est de
perfectio accidentalis matrimonii, sequi
tur, quod inter virgines non sit perfectum ma
trimonium, quod dicere est perfectio ac
cidentalis. Consequens autem est falsum,

A Quia copula carnalis potius debuit dari perfectioni, ergo copula carnalis non est ab perfectione accidentali matrimonii.

¶ Secundo arguitur. Si matrimonium non consummatum habet imperfectam significationem, sequitur quod habeat etiam imperfectam effectum. Consequens autem est contra ipsum dictum, ergo & illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nam sacramentum significat ratione effectus, ergo si habet imperfectam significationem, habet etiam imperfectum effectum. Falsitas consequentiæ videtur, quia alias esset copula carnalis
B si non esset perfectiva sacramenti, quia videtur non habere perfectam significationem.

¶ Ad primum argumentorum respondetur, quod non omnia ea sunt propter suas operationes, & finalem matrimonii, quia non est operatio matrimonii ex alia parte imperfectum est in ratione matrimonii, non est autem inconveniens quod id quod imperfectum est in una parte, ex alia parte habeat maiorem perfectionem, & ita matrimonium non habet tantum respectu finis immediati imperfectum est in una ratione, sed respectu alterius finis ultimi est
C perfectum.

¶ Ad secundum respondetur, quod sacramentum significando rem consecratam, & quamquam res aliquis sacram imperfectam significet, nihil tollitur aliquo effectus ut sanctificationem tamen significat coniunctionem Dei cum anima, quæ est in præsenti vita & hanc efficit: matrimonium ergo consummatum significat coniunctionem quæ est in patria per gratiam consummatam, quæ est perfectior, & ut integrum sacramentum effectum, sicut id quod significat gratiæ quamvis effectu primam consummationem.

D ¶ Quarta conclusio. Ordo ad copulam carnalem est intrinsecus & essentialis ipsi matrimonio, sive consideretur matrimonium in ratione contractus naturalis, sive in ratione sacramenti, itaque significatio ad actum est intrinsecus & essentialis potentiæ, ita etiam quodammodo ordo ad copulam conjugalem est intrinsecus & essentialis ipsi matrimonio. Hæc conclusio ita explicata probatur. Nam ex matrimonio, quod est vinculum quoddam & quædam connexio inter ipsas conjuges, oritur actus potentia

passiva

pella poenitia quadam & quadam poe-
lla si copulam carnalem, ergo ad co-
pulam carnalem eli intrinsece & essentia-
lis ipli matrimonio. Consequentia eli evi-
dens, antecedens vero explicabitur in q. 44.
Adscendendum tamen eli, quod ordo ad co-
pulam carnalem duplex eli, alius qui dicitur
mediatus & proximus, non potentia intel-
lectiva mediatum, & remotum evidenter
dicit ad actum intellectum, sicut vero eli or-
do remotus & valde mediatus, licet evi-
denter sciens intrinsecum dicat ordinem ad in-
tellectum, & mediante intellecta ad ipsum
intellectionem; & ideo ordo eli veluti radi-
calis & fundamentalis. Igitur in proposito
cum dicimus in definitione, quod ordo ad
copulam carnalem eli intrinsecus & essentia-
lis matrimonio, loquimur de ordine radi-
cali & fundamentali, non loquendo de or-
dine mediato, & remoto potius habet
ordinem propriæ politicis: nam ex effec-
tis naturalibus nullus potelt ad copulam
carnalem, quæ immediatum & proximum
ordinem dicit ad copulam carnalem, & ita
Cajet. in loco immediate citato dicit, quod co-
pula carnalis concludit in matrimonio in
potentia ita quod ex illa egitur quod quælibet
ipla copula carnalis & perfecta consecta-
ria intrinseca, educatione tamen quæ-
dam consecutaliaque habet cum ipso ma-
trimonio, sicut actus intellectus habet quan
dam consecutationem cum ipso homine, fi-
cut risum deorsum habet consecutationem
cum ipso lapide. Et ratio huius eli,
Nam actus propriæ passionis habet quan-
dam consecutationem cum ipsa propria
passione.

QVibus positis respondetur ad argu-
menta facta in principio. Ad primum
respondetur, quod quando Sancti di-
cunt quod vera matrimonium stat ex
pacto personali intelligendum eli, quod non
pacto personali intellectivo accidentali, non
eli perfectum perfectione accidentali, non
aliquando verum dicit ratio quod perfe-
ctum perfectione accidentali: & ita Sancti
aliquando dicunt, quod fides mortua non
eli vera fides, quod quidem non intelligitur de fide perfecta perfectione acci-
dentali fidei cum evidenti scientia effi ha-
retica. ¶ Item dicendum eli, quod quando
Sancti in definitione allegata dicunt non
esse verum matrimonium inter Beatam
Virginem & Ioseph, & quod Beata Virgo

A non fuit uxor Ioseph: illa omnia sunt
dicta, duplicem sensum patiuntur. Vno mo-
do pro tanto quia contrahit per verba
de præsenti, quamvis non consummatum
matrimonium: & in isto sensu sine dubio
Beata Virgo fuit uxor & coniux Ioseph, ne-
que alia modo sunt intelligenda Sancti qui
opponunt dicentes. Quandoque vero assu-
muntur illa omnia ut complent, ut scilicet
dicatur illa in quibus celebratur ille copula
carnalis, quia perfecta & nobilis, qui talis
copula consummativa & iuncta illam
copiosam intelligendi sunt Sancti qui in-
quantum de Beata Virgine & Ioseph. Ne-
mique dicere poterunt, quod Sancti dicendo
quando loquuntur secundum modum
humanum, homines autem communiter
concipiunt matrimonium non esse ver-
um nisi esse consummatum, & iuncta illam
B copulam carnalem perfectam, ideo Sancti
quando loquuntur secundum modum
humanum dicunt matrimonium non esse
verum nisi esse consummatum, & iuncta illam
copulam carnalem perfectam, sed non
quando loquuntur secundum modum
divinum, quia secundum modum divinum
matrimonium potest esse verum & ratum
sine copula carnali, & ita Sancti dicunt
quod fides mortua non est vera fides, sed
non quando loquuntur secundum modum
divinum, quia secundum modum divinum
fides mortua potest esse vera fides, sed
non quando loquuntur secundum modum
humanum, homines autem communiter
concipiunt fidem non esse veram nisi esse
C consummatam & iuncta illam operationem
bonam, sed potest verificari dicere, quod
quælibet consummata fides, consequitur vitam
æternam, sed potest verificari dicere, quod
quælibet fides consequitur vitam, consequens eli, si
non ubi adsunt ea quæ requiruntur. Vita æter-
na & omnia ista, consequitur vitam per ope-
rationes bonas quæ illam operationem consequun-
tur, sed non omnes operationes consequun-
tur vitam æternam, sed illæ consummata
& perfecta accidentali perfectione. Et eo-
dem modo intelligendus eli D. Hier. Dicens
non Augustinum fuisse elegantem, & Gratia-
num in illo canone non dixisse, sicut Magister
Sententiarum in illo allegato recitavit, &
ait, Sed testimonium eli D. Aug. Sed cer-
te in toto D. Aug. nihil tale reperitur, quod
si quid simile in D. Aug. reperiatur, simi-
liter dicendum eli ut supra dictum eli de ap-
parentibus. Ad tertium dicitur Leonem primo,
Magister Sententiarum in 4. dist. 26. quæst. 2. ar. 4. &
dist. 27. q. 1. ar. 4. scribere illum sabbatum non
debere illos in illud & Magister sequi in allega-
ta dicit expositionem adhibet Hugo de Sancto Victore part. 2. c.
4. scribens quod inconsulte nimis dicitur
id dicit à D. Leone inspectum, ut conjicit
dicit illi una figura gratia mysterii, ut de-
bet figurare dispensationem Christi cū
nostra

scilicet hæc sit causa per quam ex hypothesi
tuorum Legistarum ergo illi duo non fuerunt
affines inter se. Legistæ quid dicunt ad
hæc? Certum est. Non omnis ſpecies
malitiæ tam veteris quam recentis
contra hoc sacramentum, Leonem ex hoc relin-
quit absolutum quoniam forsan per-
petua quæ subsistit contra naturam, ali-
quando ex consensu esse potest per se
ipsum ex pulsatione, & ita matrimonium
aliquod quidem affectu malo, & inter alia
in Christianis impedimentum ad huius ob-
servantiam fidei, atque per hoc ad
huius sacramenti contemptum habet ad-
junctum, non tamen ipsum matrimonium
per hoc fit irritum, & ideo non
fuit Christi & ejus fidei facta
contumelia, non debuerunt illi duo matri-
monium pertinere ad matrimonium, cum quo
non fuerint nec sint matrimonium contracturi. In
quibus verbis apertum est, Leonis ad re-
spectu huius matrimonii matrimonia nō
dirimi consanguinitatem, a qua est Christi &
ecclesiæ sacramentum, sed concubitum,
in quorum est tale sacramentum ut mu-
tuum quoddam concubitum perpetuum de
se & copula carnali excludant. Quæstio
Gratiani pertinacia nulla fuit in secun-
da illa sententia, & ejus pertinacia fuit in
casu, ut huius contrarium allegatis ab il-
lorum Ambrosii & Leonis, & (quod peius
est) in significando beatam Virginem &
Ioseph non dixisse in sacris scripturis &
retinuisse & asseruisse, se penitus fecisse co-
pulam carnalem, quod est hæreticum, cum
non sit de fide quod tantum esse debuit.
Error in hac rebellione Gratiani, & ideo
apostolica reprehensio illum magistrum Sotum
in allegata dist. 26.

¶ Ad secundam argumentum respondet
sic, quod significatio propria & specifica
Novæ Legis sacramenti per quam distinguitur in
omnes huius sacramenti & distinguitur ab
omnibus alijs sacramentis, debet esse præ-
cipua ratio sacramenti in ratione signi pra-
cipui, & illud sequendo de significatione ejus
essentiali, ratio talis sacramenti & talis signi
determinata est in significatione quæ signifi-
catur effectum, quem efficit: & ita quod sa-
cramenti matrimonii definitur in signi-
ficatione, quia significat gratiam quæ confert
coniugio per modum unionis & connexio-
nis, ut ibi dictum est: non vero in alia quæ
significatur per sacramentum, quamvis illa
eadem significatio modo pertineat ad rationē
sacramenti. ¶ Secundo dicendum, quod

A (ut dictum in ultima conclusione hujus
dubii) nobis ad ipsum copulam carnalem est
intrinseca & ex vi ipsius naturalis & in ra-
tione sacramenti, & ipsa copula carnalis im-
pedimentum ipsum matrimonii, &
ita ratione hujus copulæ carnalis de ratione
habitus ordinis ad illam fuerunt duo ma-
trimonia habere significare consummabile
verbi cum nobis & matrimonium inter
eum intrinsecum. & hoc est essentiale sa-
cramento matrimonii ratione hujus dicta.

¶ Ad rationem in contrarium respondetur,
quod fides dicta in sacramento matrimonii
fuerunt principaliter per ordinem ipsius con-
B tractus & propter ipsum copulam carna-
lem ad quam datur potestas in ipso contra
ctu matrimoniali: datur gratia in ipso
contractu in ordine ad actum & pro-
prium ipsum copulam, ut bene &
debite ille actus exercetur. Et ad argumē
tum dicitur in oppositum, dicendum est, q
matrimonium, de quo hic fuit in argumen-
to, per se, & ex natura sua ordinatur ad co-
pulam carnalem & in illa datur una pote-
stas ad illam, & ita in tali matrimonio non
conferitur gratia sacramentalis huius Sacra
menti per actum tamen & intentionem ob
C trahentium non ordinatur ad copulam car-
nalem non est indissolubile, ut pa
ret manifeste in eo qui ordinatur, & tamē
habet matrimonium in quantum est signum di
vini, non per hoc quod ibi conferatur, per
se & ex natura sua ordinatur ad exequtio
nem ordinis, quamvis per accidens ex pra
ui intentione non ordinetur ad exequtio
nem actus. ¶ Ad ultimum respon-
detur, quod fides ad quam consummatio
carnalis est ejus ratione ipsi matrimonio de
quando de ordine calculationis dicta in pri
mo corollario.

¶ Ad quartum argumentum respondet,
quod si illud argumentum aliquid concludē
ret, concluderet falsum quod matrimo
nium consummatum non habet veram et
sentiam matrimonii, nō manifestat con-
sensum mutuum dilectionis aliquando in fu-
turo fidelis (ut dictum fuit) & alter con-
sentiens consentiat ad fidem & alter nolit co
habitare sine injuria creatoris, dissolvitur
matrimonium ex consummatum. Ejus ad ar-
gumentum dicendum est, quod licet matri

matrimonium

...ramentum confirmatorium, quod ea ratione sua est materia indisolubilis, dissolvitur in hoc casu ex Christi institutione in finem fidei gratiam sic iuniam & perfectè manentem: sic etiam matrimonium ratum non dum consummatum dissolvitur per solemnem professionem religiosam, quamvis sit materia indissolubilis.

¶ Ad 1. huius argumentum respondetur, quod constat ex illo dicto Augustini (citato ante objectionem) illi rem & validum sacramentum, nihilominus tamen dicitur spondalia & contrahere & contrahi (potest quis illud matrimonium vel illi perficiendum & consummandum) respondo de perfectione accidentali, & quoniam illud matrimonium illi dissolubile per ingressum religionis, & quidem non habet aliam perfectionem & efficaciam ratum, quia vi attingit ad ratum perfectè matrimonii, quia eadem habet actum ad quem ex natura sua ordinatur, hoc vocatur materia inferiorem contractus, scilicet, matrimonii & copulationem: Nam licet superiori bono, scilicet infinitum superiori, videlicet non illi illud, tamen illud infimi superiori inducit rationem inferioris, & nominatur materia illius. ¶ Ad confirmationem respondetur, (quod sic dictum est in articulo 3.) matrimonium in ratum sacramentum vi & etiam in ratum se consummatum vere efficiunt, quidquid sit per verba de presenti, quia non sit actus matrimonialis, & pro tunc illi necessaria dispositio ad sacramentum matrimonii: Verum est, quod cum non sit necessaria confessio, vel susceptio sacramenti Eucharistiæ, ut iam dictum in loco citato, ideo Concilii Tridentinum concilii quod confessio, & Susceptio Eucharistiæ debet fieri ante contractum matrimonium ad sibem tradito modo, quia matrimonium illi per hoc tamen non significat conciliū quod confessio matrimonii & alia dicta sit de essentia matrimonii, sed quoniam in matrimonio datur practicum ad regulam canonis, & gratia ad hoc quod talis propria debito fiat, ideo convenienter confirmat, quod fideles ante celebrationem matrimonii sumendum charitatem optimo modo se disponant per confessionem & susceptionem Eucharistiæ ut illum matrimonium fidelium modo fiat.

IN solutione ad secundum D. Tho. dicentem quod significatio rei contra est de

A necessitate huius sacramenti, & ad hanc significationem non pertinet carnalis copulatio, sed ad rem ibi contenti. Contra hoc est dictum, ex sola significatione quod hoc sacramentum significat gratiam ponendi in illo fit de necessitate huius sacramenti. Et videtur quod non. Primo argumento. Nihil pertinet ad aliquam perfectionem in quolibet esse dicitur, quod specialiter non habet Sacramentum illi significare nō solum gratiā, verumetiam coniunctionem Christi cum ecclesia, & Verbi cum humana natura: ergo nō solum est de necessitate huius sacramenti

B significare gratiam quę est res sacramenti, verumetiam rem non contentam, videlicet unionem Verbi cum humanitate. Probatur consequentia. Nam id quod est de ratione specifica sacramenti, est de essentia sacramenti, ac inde de necessitate illius.

¶ Secundo arguitur D. Thom. in 3. part. quæst. 62. art. 3. expresse dicit, quod omnia sacramenta novæ legis habent significare tria, videlicet Christi perfectionem & gratiam finalem animæ & denique gloriā: sed passio Christi non est de contenta in

C eucharistia, ergo sacramentum de sua ratione habet significare rem non contentam; ac inde est de necessitate sacramenti.

¶ Tertio arguitur. Si significare gratiam obtentam in Sacramento est de necessitate sacramenti. Sequitur quod pontificia significatio sacramenti sit illa, quæ significat gratiam, cuiusquam est sit ita, ergo & illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nam illud quod est de necessitate alicuius rei est prima ratio eius, ut patet in homine, risus

D pontificia ratio est animal rationale, quia nihil est de necessitate eius. Falsitas consequentiæ patet, nihil in hoc articulo matrimonii principalior ratio est significare coniunctionem verbi cum nostra humanitate, siquidē principalior significatum est illa coniunctio, & in Sacramento Eucharistiæ principalior ratio est significare Christum, quam significare gratiam.

¶ His non obstantibus concludo sit, quod doctrina D. Thomæ in hac solutione est certa, quod significatio rei sacramenti est de necessitate Sacramenti, non tamen significatio rei non contentæ. & ita significatio quæ ad minimum significat gratiam per modum coniunctionis & unionis ipsa contingit

gra-

gratiæ de eſſentia boni ſacramenti, ni A
tem ſignificatio quæ ſignificat communiter
ſeu vt ita loqui hominibus conſuetudo hoc
intendit non eſt res contenta in ſacra-
mento.

¶Hæc concluſio ſic explicata probatur
primo ex D. Thom. 3. part. q. 60. ar. 3. ad ter
tium vbi D. Thomas docet ſolum ad
rationem ſacramenti ſignificet perfectio
nem quæ eſt formalis, nihil eſt ad ratio
nem ſacramenti ſignificare gratiam ſub
ratione quæ eſt forma vltra naturam
ex doctrina D. Thomæ eſt de eſſentia
ſacramenti ſignificare rem contentam B
in ipſo ſacramento.

¶Secundo probatur concluſio. Vt con-
ſtat ex dictis in illo loco citato, ſacramenta
dicuntur, quod ſi ita ſolum ponatur nihil
in forma, ideſt, ſignum nihil ſignificans
gratiam inuiſibilem, ergo de neceſſitate ſa-
cramenti ſolum eſt ſignificare gratiam inui-
ſibilem. ¶Confirmatur argumentum ex
illa definitione ſacramenti quæ in eodem
loco adducitur. Nam ſacramentum eſt ſig-
num rei ſacræ ſecundum quod res illa
facta ſanctificat homines, ſed homines ſan-
ctificantur per gratiam, ergo ſolum eſt de
neceſſitate ſacramenti ſignificare gratiam,
quæ in ipſo ſacramento continetur.

¶Tertio probatur concluſio ſpecialiter
in ſacramento nouæ legis. Nam (vt dictum
eſt in præcedentibus) ſacramentum nouæ
legis habet, quod ſit ſignum practicum, ſi
cum quod ſignificat, ſed hæc ſignificatio
practica quæ habet continentiam effectus
cum ſolum ſolum reſpectu gratiæ, quæ
continetur in ipſo ſacramento. nam omni-
na alia quæ ſignificantur per ſacramenta
veteris dumtaxat per illa poterat de pecca-
to Chriſti quæ ſignificantur per omnia ſa-
cramenta, & tamen non efficiunt per illa,
ergo de ratione ſacramenti ſolum eſt ſigni-
ficare gratiam, quæ in ſacramento conti-
netur.

¶Et vt hanc concluſionem & doctrinam
D. Thomæ in hac ſolutione explicemus, ad-
vertendum eſt quod D. Thom. in hoc ſu-
pra citato & in hac ſolutione vult ſignifi-
care, quod practicum quod habet ſacramen-
tum, eſt ſignificare gratiam ſub ſacramen-
tum. Hæc ſola ſignificatio eſt ſufficien-
tia ad conſtituendum effectum ſacramen-
tum. Et nihil aliud ſignificare & quam C
ob ſignificare omnia alia ab illa contenta
in ſacramento, nec ſignificare generaliſſi-
mum naturalis ſignificatio eſt ſpecialiſſima
hæc vera ſola eſt practica. Verum eſt, q
Chriſtus Dominus voluit, quod ſacramen-
ta ſignificarent aliqua alia eorum principa-
liter, ſpectantia illa aliquo modo pertinebat
& dicebant ordinem ad ipſum gratiam. Igi-
tur ad propoſitum, id quod primo & prin-
cipaliter, ſignificat ſacramentum in quan-
tum practicum quam dicit conceptum, quæ
continetur in ipſo ſacramento, ſecundo
conſtituit veritatem humanitatis non eſt
principium ſignificatum, & hoc illo pacto
dicuntur ratio ſacramenti matrimonij, & ita
recta ſolutio. Nam (vt dictum eſt) ſacra-
mentum matrimonij habet ſignificare con-
junctionem verbi cum humanitate ratio-
ne contenti in eo, ſcilicet gratiam reſtau-
rationis ſpiritualis quæ fit per ipſum cō-
iugem & gratiam ipſam quæ habet pro eſſe
tu formali illam continentiam, alia vero
ſignificata, ſunt velut accidentia in Chri-
ſto inſtitutione & quodammodo pertinen-
ad rationem ſpecialem ſacramenti, non ta-
men ita principaliter & quia hæc ſignifi-
cata ſunt poſſunt dicere rationi ſacramenti matrimo-
nij & ita ſpecialiter matrimonij pertinet
eſt ſimilia ea ſignificantur, quæ ſignificat
gratiam contentam in ſacramento.

¶Ad ſecundum argumentum reſpondetur
q. quando D. Th. in loco ab eo citato dicit,
q. in ſacramentis ſignificant per ſanctam
Chriſti gratiam paſſio Chriſti non eſt ve-
ritatem ſignificata, tam (vt dicit D. Tho.
ibidem ad tertium) hoc ſignificato po-
teſt dicere rationi ſacramenti, ſcilicet eſt de
neceſſitate ſacramenti ſignificare rem con-
tentam in ſacramento, ſignificatam

¶Ad tertium argumentum respondetur, quòd possibilis ratio sacramenti est significare gratiam, quæ continetur in ipso sacramento, vt dicunt omnes Theologi in hoc loco sæpè citati in hoc dubio. Et ad probationem in oppositum, quæ desumitur ex sacramento matrimonij dicendum est, q̃ significatio, quæ significatur gratia est possibilis ratio huius sacramenti, & quatenus in ratione rei aliquid principalius sit vnitas Dei Verbi cum humanitate, tamen ratio significandi ab eo possibilem significati huius sacramenti: potest enim aliquando contingere quòd id, quod est principalius in ratione rei, sit minus principale in ratione significati, vt constat exemplo dialectico: nam in ratione rei aliquid principalius est corpus quam albedo, tamen in ratione significati per istum terminum, albedo, aliquid principalius est albedo quam corpus.

¶Item possemus dicere, quòd significatio quæ sacramento matrimonij significat gratiam, est principalior, quoniam est magis intima & magis intrinseca sacramento matrimonij quam significatio, quæ significat eandem Dei ad Verbi cum humanitate, quamuis significatio, quæ significat istam coniunctionem Verbi cum humanitate sit perfectior: quoniam aliquando id contingit, q̃ illud quod non est ita intrinsecum habeat rationem ratioris perfectionis, imò perfectio in rebus creatis semper ab accidentibus, loquendo de perfectione simpliciter & absolutè. Itaque in nostra sententia sic duæ significationes ita se habent, q̃ significatio, quæ significat gratiam nobilitatem contingibus per modum vnionis, & per consequens est de necessitate sacramenti matrimonij, & est intrinseca & essentialis illi, sine qua gratia non potest essentia sacramenti matrimonij: significatio verò quæ significat coniunctionem Verbi cũ humanitate, quamuis esset perfectior non tamẽ est ita intima & essentialis, nam sine illa perfectione potest in rebus esse ratio sacramenti matrimonij.

¶Et ad aliud ex allegatione de sacramento matrimonij aliqui alij docti in loco sæpè citato existimant, q̃ quamuis omnia alia sacramenta præcipuè significent gratiam in habente eam, nihilominus tamẽ affirmat, quòd sacramentum Eucharistiæ habet hoc peculiare inter alia sacramenta, q̃ non significat præcipuè gratiam, sed corpus, & sanguinem Christi, quod quidem significatur in forma qua consecratur hoc sacramentum, scilicet, Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei &c. Loquendo quoniam est sacramentum non significat principaliter gratiã, sed formam ipsius gratiæ. Illa declaratio impugnatur aliqui Thomistæ in eodem loco, eã ratione. Nã si hoc esset ita manifestum, q̃ ratio sacramenti non esset significare, & eadem ratione in omnibus sacramentis, significare: omnia alia sacramenta inferiora & nobiliora haberent significare gratiã iustificantem animã, sacramentum verò Eucharistiæ minimè, & ita nullum eorum eadem ratio sacramenti, & hoc est falsum & definitionibus sacramenti non dictum. Aliqui verò qui impugnãt istam sententiam dicunt, q̃ Eucharistia significat principaliter corpus & sanguinem Christi, sed sacramentum matrimonij, sanguinem, semper significat principaliter gratiam, & quod nõ est in consecratione, quæ genus significat principaliter vnum, species verò aliquod animal principaliter significat gradum sensitivum, homo verò gradũ rationalitatis. Contra hãc solutionẽ est argumentum. Nam significare principaliter gratiam, vel est de essentia sacramenti vel non, si est de essentia sacramenti, ergo reperitur in omnibus sacramentis, & in sacramento Eucharistiæ principaliter significat gratiam: si verò non est de essentia sacramenti significare principaliter gratiam, sed tantum est accidens illius, non est necessarium, quòd reperiatur in omnibus sacramentis, nam nõ omnia quæ accidunt superiori, accidunt inferiori, vt constat manifestè, non animal sed denudatum est genus, & tamen hoc non constituit hominem: ea verò quæ non sunt essentialia non oportet reperiantur in omnibus.

¶His igitur solutionibus visis possemus breuiter dicere primo quòd D. Thomas in hac solutione solum dicit, quòd significatio rei contentæ est de necessitate sacramenti, & quod significatio rei contentæ est intrinseca ipsi sacramento, & est principalior ratio sacramenti, & sacramentum Eucharistiæ non solum significat gratiã, & continet illam, verumetiam cõtinet corpus & sanguinem Christi, & ita significatio quæ significat corpus, & sanguinem Christi est intrinseca & principalis huius sacramenti, etiam si significatio rei contentæ.

¶Dicitur

est sacramentum sacramentorum Eucharistiæ A
in ratione sacramenti magis principale & essentialiter habet significare ipsam gratiam, quam significat corpus & sanguinem Christi, aliquid tale sacramentum constituere non potest, nec talem sunt significationes quæ significant tantum extra, si significatio practica & effectiva; significatio vero qua significat corpus & sanguinem Christi est illa existentia & transeuntem tamen ei ita inest in ratione sacramenti, sicut significatio præcedens. De hoc tamen plura dicitur in loco ejusdem & in materia de Eucharistia, pro nunc hæc dicta sufficiant.

¶ Circa solutionem ad tertium est advertendum, quod D. Thomas ibi solutione de vel gratia quæ datur in sacramento matrimonii, aut consistit circa talem effectum quo modo in præcedenti conceptione quorum quarum unus non fit actus alterius matrimonialis, sit ordo ad ipsum actum matrimonialem, & quæ actum matrimonialem continet in potentia in contractu matrimoniali & in ipso sacramento. Illi spiritum sanctum in sacramento ordinis, in quo datur potestas ad actum ordinis. Datur autem gratia ad illum actum quoniam illa potestas quæ datur in illo sacramento ordinatur ad aliquid nec similiter in nostro proposito in sacramento matrimonii datur gratia nec competens tamen, quoniam in matrimonio datur potestas ad illum.

QVAESTIO XLIII.

De matrimonio quantum ad sponsalia.

COnsequenter considerandum est de matrimonio absolute considerato. Ubi primo agendum est de sponsalibus. Secundo de matrimonii ratione. Tertio, de eius causa efficiente, scilicet de consensu. Quarto, de eius bonis. Quinto, de impedimentis ipsius. Sexto, de secundis nuptiis. Septimo, de quibusdam matrimonio annexis. Circa primum quæritur tertia. Primo, quid sint sponsalia. Secundo, qui possunt contrahere sponsalia. Tertio, utrum sponsalia dirimi possint.

DE hac materia agunt Doctores in 4. dist. 27. Magister Sent. ibidem quæ dicere. Iurisperiti in titulo de sponsalibus & matrimonio. Sunt autem verbo sponsalia, præcipue Sylvester, Navarro in Manuale cap. 22. numero 21. 26. 27. 28. 29. Covarruvias super quarum Decretalium, cap. 2. §. 1.

ARTICVLVS PRIMVS

¶ Vtrum sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio.

Nicolaus ca. ubi non est, de dis. imp.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod sponsalia non consistant in dicendo futurarum nuptiarum promissio, ut habetur ex verbis Nicolai Papæ. Quia sicut dicit Isidorus, si aliquis sponsus, non quia promittit, sed quia sponsat & sponsas dat. sed desponsatus dicitur aliquis sponsus: ergo male dicitur promissio. Lib. 19. ety. c. 7.

¶ 2 Præterea. Quicunque promittit aliquid debet compelli ad solvendum, sed illi qui sponsalia contrahunt non compellantur per ecclesiam ad matrimonium contrahendum: ergo sponsalia non sunt promissio.

¶ 3 Præterea. In sponsalibus non est quædam; sola promissio, sed adjectum juramentum & aliquid arrhæ: ergo videtur quod non debuerint solum per promissionem definiri.

¶ 4 Præterea. Matrimonia debent esse libera et absoluta, sed sponsalia quædam fiunt sub aliqua conditione, etiam accipiendo pecuniæ: ergo non convenienter dicuntur promissio nuptiarum.

¶ 5 Præterea. Promissio quæ est de rebus futuris multipliciter fit, sed circa sacramentum non debet aliquid esse

virginem abiurabile: non ergo debet fieri fractio A
virginis emphiteuseos promissæ.

¶ 6. Praterea. Nullus dicitur sponsus nisi à sponsalibus, sed aliquis dicitur sponsus ex præsentibus nuptiis, ut in lectura dicitur: ergo sponsalia nō sunt per hæc verba de futuro nuptiarū promissio.

RESPONDEO dicendum quòd cō sensus in Ecclesia fuit, & patet per verba de futuro non facit matrimonium sed matrimonium promissionē: & hæc promissio dicitur sponsalia à sponsa de qua dicit ISIDORUS. Nō erat mos olim celebrare nuptias Vide Isid. nisi prius sponsalia haberent, quibus sponsi B
desponsari se mutuo consentire in uxorem & maritum, & fidem sibi dare. Fit autem promissio duplicater, scilicet absolutè & sub conditione. Absolutè quia tunc sponsi. Primò modo promittunt, ut nunc dictum, accipiam te in uxorem & recipio te. Secundo, dotis aut alterius commodi, ut pecunia, aut aliquid huiusmodi. Tertiò, amodò fidem servabo. Quæritur utrum aliquid horum. Si autem fiat dicta promissio sub conditione de futuro, tunc ista conditio hoc modo dicitur accipiam te, si parentes placent; & tunc stante cōditione promissio & nō stante, nō stat: nec est inducenda. & hoc duplicater: quia est contraria bonis matrimonij. Et si dicam, accipiam te si venena bibere potero, & tunc non contrahetur sponsalia; nec non est contraria bonis matrimonij, ut accipiā te si fuerit meus consanguineus: & tunc stat promissio, sed valet ista est conditio.

AD primum ergo dicendum, quòd ipsa sponsalia & sponsorum desiderio est promissionis conformatio: & ideo ab hoc denominatur quasi à perfectiori.

AD secundum dicendum, quòd ex tali promissione obligatur unus alteri ad matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non solvens promissum præsertim propter legitimum impedimentum non intervenit. & secundum hoc ecclesia regit: quando promittentes pro peccato, tamen ex hoc non contrahitur non consu-

pellitur, quia matrimonia contracta clam non sunt mala extrahenda inde, nisi forte impedimentum intervenerit, quia tunc egredere illicite quidam dicunt: quamvis alii nō id dicant propter cōmunem traditā, præcipue si de necessitate sit egressus.

AD tertium dicendum, quòd illa addita non facit vim ad formam dictam promissionis: unde nō facit aliud quā promissio.

AD quartum dicendum, quòd cum dicis illa quæ apponuntur non tollit matrimonij libertatem, quia si est inhonesta debet abiici, si autem honesta, aut de bonis simpliciter, aut si dicatur, accipiā te si placet parentibus. & hæc conditio non tollit libertatem sponsalium, sed auget honestatem, aut est de voluntario, ut dictum, contrahunt tamen si talis mihi videtur. & tunc hoc non ponitur quasi ad necessitatem consensus matrimonij, sed ut præmissio dicti: unde matrimonium libertatem nō perdit. Quando tamen apponitur conditio pœnalis per modum pœnæ, & tunc quia matrimonia debent esse libera, talis conditio nullius est, nec potest exigi pœna illa à eo qui non vult matrimonium complere.

AD quintum dicendum, quòd licet non intendit prohibere, quòd omnino aliquis nullam promissionem faciat de futuro, sed quòd nō præsumat quasi secundum habitum de mala fide: unde decet quòd debet apponi conditio, si Deus voluerit, quæ etiam si verbis non exprimatur corde tamen debet intelligi. D

AD sextum dicendum, quòd in matrimonio potest considerari ipsa conditio matrimonialis, & actus eius. & à sponsalibus primi non semper dicitur sponsus & sponsalia, etiam actus per verba de præsenti, quia ex hoc ipso sponsalia matrimonij actum: sed à prima sponsione dicuntur sponsalia & pro quo sponsi quodā sacramentalia matrimonij: sicut ex creatura baptismi.

SUMA

SVMMA ARTICVLI.

COnclvdo ẽ, quod hæc eſt legitima definitio ſponſalium D. Tho. in corpore articuli explicita illam definitionem ſolutionem ad quartũ D. Th. ideo pariturã conſiderantes. Ea promiſſio ſive ſimplicem ſuptiarũ obligatur vim habet ad matrimonium contrahendum & petendi mutuũ in fidem promiſſum, ab hypothecam reſpectu interuenit. Ratio huius eſt, quoniam ex ſponſalibus oritur obligatio ex iuſtitia, iuſtitia vero obligat ad peccatum mortale.

IN hoc articulo & in hac quæſtione tria ſunt declarandi eſt, quid ſint ſponſalia, ſponſalia vero explicanda ſint, & quæ ad hæc duo ſunt neceſſaria & quæ ad definitionem quid rei. Primo ergo eſt explicanda definitio quid nominis & deinde explicabitur definitio quid rei. Definitio quid nominis reperitur in ipſo nomine. Nomen enim ſponſalia & ſponſum eſt nomen Ciceronianum & ſignificat futuras nuptias promiſſarum, nõ vero ſignificat quamlibet matrimonii promiſſionem ſed ſolum illã, quæ ſignificatio dicitur aliud ſuſcipientes, ſignificatio vero propria eſt quædam verborum conceptio ſeu forma, quibus is qui inter nuptias reſpondet ipſius ſponſio ſeu ſponſalia ſignificat ſuã Latinam ſuptiarũ, quæ per interrogationem efficiebant, dum alter alterum interrogat, an velit ſibi matrimonium promittere, de quo videndus eſt Vlpianus & Florentinus leges 1. & 2. ff. de ſponſalibus, & lege ſponſio ff. de verbor. ſignificatio. & in capite raynutius 30. quæſtio. vbi dicitur, ſponſalia ſunt futurarum nuptiarum promiſſa. Et hoc vocabulum accommodatum proprie promiſſioni futurarum nuptiarũ ea quæ ſolebant apud Ciceronem & reliquos Latinos dicitur, qui pro alia promiſimus, & inde eſt, quod filiarũ dicitur ſponſio, & inde dicta ſunt ſponſalia, quia is qui vxorem ducturus erat, à patre eã petebat & obligabatur ſe illam ducturum ſtipulabatur. Itaq; hoc vocabulum primo & per ſe ſignificat promiſſionem nuptiarum futurarum. Et hoc vocabulum eſt hoc vocabulo ad ſignificandum ipſum matrimonium de præſenti vel per verba de præſenti ex habitudine reſponſum, quæ quidem exhibitio ſolet dici ſponſalia de præſenti. Prima quia traditio corporum præcedit in ipſo matrimonio. Secunda quia matrimonium per ſponſionem & ſtipulationem interrogatione & reſponſione vtriuſque fiebat, ſponſabitur & hæc eſt quod Iurium conſultores loquendo, vocant ad ſponſã, quæ conſentium contrahendi de præſenti præbet: in hoc ſolum diſtinguẽdo quod ipſorũ ante benedictionem nuptialem appellatur, poſtea vero vxor: & non ſolum homines valentes ſic diſtinguẽ, ſed etiam pontifices ita diſtinguẽ volentes ab ipſis, ut patet in capite palam de conuerſione coniugatorum. Sed de vera huiuſmodi ſponſa, vocem dicimus propriã & verã, vt elegantiſſime D. Hieronymus eſt libro de perpetua virginitate beatæ Mariæ Virginis aduerſus Eluidium, & ad hoc propoſitum, congeſſit etiam multa teſtimonia Gratianus. 27. quæſt. 2. Et inter hæc dicta acceptiones, prima acceptio (vt ibi ſignificatiua) ó ſolũ ſignificatiue eſt & vſitatior, ſed nõ magis propria, imõ ſola illa eſt propria, quod manifeſte adeo nõ eſt pro intelligentia iuris. Itaque dicitur illa, de præſenti, nam dicitur, ſponſalia de præſenti ſi mutuũ proprium conſenſum ſponſalitũ, ea ſi ſponſalia de præſenti ſint quodlibet de ſponſalia ſecundum quid. Ita diffinit Pius V. anno Domini 1563. in bulla quadam edita ad declarationem decretum Concilii Tridentini, quod habetur in Seſſione 24. de reformatione matrimonii ſuper impedimento publicæ honeſtatis. Videre ibi num mutuum proprium. Denique ſponſalia dicentur aliquando dicta captiuitia, quia in ſponſa ſponſi domum, imo & ſponſalia ſuptiarum titulo ſponſi dicentur, ut ferè ſolet in lege & viuſo & in hac acceptione accipitur 2. Regum cap. 13. Cum dicitur non habet res ſponſalia nocte, &c. Cicero etiam in Epiſtola ad Q. Fratrem vſus eſt hoc vocabulo in hac acceptione, cum dicit ad oſtium Idem Aprilis ſponſalia de filiola ſua pecunia ſuptiarũ ſpõſo promiſſa. Sin ſolet ſponſalia, ut aſſerit Varro Libro 4. de lingua Latina.

¶ Definitio vero quid rei habet in hunc modum, Sponſalia ſunt futurarum nuptiarum promiſſio. Hanc definitionem aſſumit D. Tho. in hoc articulo & hanc acceptauerunt omnes Doctores ſupra citati, & hæc definitio habetur expreſſe in cap. noſtrum poſ-

Cæ. ex. publico, de conuerſion coniug.

Lege 1. & 1. ff. de ſponſ. & ff. ſponſ. & ff. de ſoluto matrim. & ſponſ. 30. quæſt. 5. ad finem.

1. Reg. ca. 18.

Ca. restrata. q. 5.

quæst. 5. videtur Sylvestrum verbo sponsalia in principio. Hæc autem præmissa) ut explicabitur in prima dubio huius articuli) non debet sibi simplex, fidei munus promissio, & ita quæ videndo possunt loco generis illa particula, promissio. Et hæc promissio matrimonii & ex utroq; parte habet præobjecto futuras nuptias, & matrimonium ipsum, & ita loco differentiæ constituunt illa particula, futurarum nuptiarum, quæ omnia in sequentibus dubiis ad longum declarabuntur præsertim in primo dubio.

A

¶ Secundo supponendum est: quod ipsa sponsalia dividuntur aliquibus divisionibus. Prima divisio est Sponsalia, alia sunt de futuro, alia vero de præsenti. Hæc autem divisio (ut constat ex dictis in definitione quæ nostra) analogice etiam sponsalia de præsenti non sunt sponsalia, sed nuptiæ, & obiectum sponsalium, idest, res promissa per sponsalia & ita nomen promissionis non refertur ad rem promissam, licet hoc non solum in Latino, verumetiam in Hispano sermone. Et ita hæc divisio est similis illi divisioni, quæ dividitur obligatio à logicis & metaphysicis in obligationem formalem, quæ solus est consensus, & in obligationem obiectivam, quæ est obiectum consensus. Secunda divisio sponsaliorum est. Sponsalia de futuro, alia sunt vera sponsalia in quibus est vera promissio & quæ habent veram naturam promissionis futurarum nuptiarum, de quibus dicemus in dubio sequenti per principale in quarto dubio huius articuli. Tertia divisio est. Vera sponsalia, alia sunt absoluta, alia conditionata: sponsalia absoluta sunt quæ sunt absolutæ & sine ulla conditione, conditionata vero quæ fiunt sub aliqua conditione & apposita conditione. Hæc divisio explicabitur expresse infra quæst. 46 & 47. Nunc agemus de consensu absoluto vel conditionato, à quo habet sponsalia esse conditionata vel absoluta, & primum dicendum est, quod hæc divisio est analogica, Nam sponsalia absoluta sunt vera & propria & absoluta sponsalia, Conditionata vero non sunt absoluta sponsalia, sed in ordine ad absoluta. Et hæc dicta sint de definitione & divisione sponsaliorum.

B

C

¶ Tertio supponendum est, quod sponsalia quæ dicunt mutuam promissionem matrimonii sunt licita & possunt effectum

D

habere. Nam (ut dictum est, supra quæstione 44. articulo 3. & 4.) matrimonium & quælibet alia licita est & laudabilis & potest esse meritoria accepto principio ex dictis materiæ) sponsalia cum sint & licita, & possint esse meritoria, quidem habent pro obiecto aliquid licitum & bonum, & quod potest esse meritorium. Licita sunt (ut dicit D. Thomas supra ad secundum, & nos declarabimus infra) promissio futurarum nuptiarum obligat ab naturalem ergo licita est & bona & potest esse meritoria.

¶ Quarto supponendum est, quod promissio matrimonii non debet fieri per procuratorem, naturalem, nec per procuratorem publicum. Et ratio huius est: Nam licet matrimonium sit in præcepto ex quod est necessarium ad propagationem generis humani, vel dictum est supra, quæstione 40. articulo 1. matrimonium sponsalia non sunt necessaria, neque ad contractum matrimonii, neque ad propagationem generis humani, nam matrimonium ipsum fieri potest sine omni præcedenti sponsalia, sed immediate potest contrahi per verba de præsenti sine ea quod præcedat contractum per verba de futuro, qui est promissio futurarum nuptiarum.

¶ Ultimo supponendum est, quod hæc mutua promissio futurarum nuptiarum sponsalia præcedit semper contractum ipsum matrimonii & ita fieri solet quando fit contractus de matrimonio qui enim contrahere volunt solent sponsalia facere & stipulari, & antequam desponsationem publicè fiat in ecclesia, fit talis contractus quorum ex tractus matrimonii propter hoc gravitatem non potest contrahi celebrari, nisi præcesserint prius quæ ad illam solemnitatem requiruntur præparationes omnia per ipsa sponsalia, non tamen est necessarium quod semper sponsalia præcedant matrimonium. Et advertendum quod cum sponsalia præcedant matrimonium, habent se ut quædam sacramentalia respectu sacramenti matrimonii sicut exordium se habent ad baptismum, ut dicit Divus Thomas in solutione ad vltimum argumentum. In quo quidem significat Divus Thomas quod sicut exordium fiunt quædam præparationes ad baptismum, & præcedunt illum, ita etiam sponsalia sunt quædam præparationes ad matrimonium & aliquando præce-

gressionem illud; non tamen ob hoc dicendum quod sint ecclesiæ habere aliquam sanctitatem, quæ tamen dicuntur sacramentales; ita etiam sponsalia habere sanctitatem aliquam, pertinens ad ipsum sacramentum matrimonii: sed dicuntur à Divo Thoma sacramentalia, ibidē, pertinās ad ipsum sacramentum matrimonii.

Circa istum articulum est prima dubitatio. Virum definitio sponsaliorum de futuro. Et licet, videatur quod sit sufficiens recipiatur tamen promissio. Et ei dicitur q non. Primo arguitur contra istam particulam promissio. Sponsalia de præsenti habent veram rationem sponsalium, sed tale sponsalia nō fiunt promissio ergo. Cōsequentia est bona. Minor probatur. Nam sponsalia de præsenti dicunt conditionem, ergo non habent promissionem.

¶Secundo arguitur contra eandem particulam. Sponsalia de futuro sunt actus intrinsece contractus, sed promissio non est actus intrinsece contractus ergo male ponitur ibi particula. Minor probatur. Nam quod contractus est actus intrinsece contractus patet, sed sponsalia sunt quidam contractus ergo. Minor probatur, nam iustitia est virtus quæ residet in voluntate, promissio vero pertinet ad intellectum. ut dicit D. Thom. 2. 2æ. quæstione 88. articulo primo. ergo non est actus iustitiæ. Consequentia patet, nam virtus, quæ est in voluntate nō potest elicere actum existentem in intellectu.

¶Arguitur tertio contra eandem particulam. Si vir & femina declarent sibi invicem de præsenti quod habent contrahere matrimonium inter se, & declarent hic modo, ut dicit mulier, dicā te in veram, & fidelem, ubi nihil in hoc casu illa sunt vera sponsalia de futuro, ubi nulla est promissio, ergo. Minor patet, quia illi manent obligati ad contrahendū matrimonium, nulla tamen est ibi obligatio, nisi sponsalia ergo. Minor probatur, nam explicata propositi non est promissio, ut constat ex doctrina D. Th. & Thomistarum loco immediate citato.

¶Quarto arguitur contra illā. Sponsalia de futuro nō habent rationem contractus promissorij, ergo non sunt promissio. Consequētia est evidēs, antecedēs probatur. Nā matrimonium formaliter loquendo obligat & necessitat quā indequitur ex contractu, ut dicunt quidam, ergo sponsalia non sunt

A contractus ipse promissorius, sed vinculū & obligatio quæ subsequitur ex tali contractu.

¶Quinto arguitur. Quando contrahitur matrimonium de præsenti inter impuberes qui nō habēt legitimā ætatē sunt vera sponsalia de futuro, ut dicitur in cap. de desponsatione impuberū in 6. tamen tunc non est aliqua promissio ergo dicimus in qua potest prestari promissio nō est bona. Minor probatur, quia tunc sola est traditio quæ non habet locum in matrimonio ergo non est promissio. Ca. unico de despō. impuberū in 6.

¶Sexto contra illam particularem, ratione. Si Petrus promittat Mariæ q deinceps illam ducat & Maria accepet promissionem: tunc est vera ratio sponsaliorum de futuro, si non est aliqua promissio & suppositum est Maria nihil promittat, ergo. Minor patet, quia ille manet obligatus ad contrahendū & non nisi ratione sponsaliorum ergo.

¶Ultimo. Promissio finalis finaliter requiratur habet veram ideam sponsaliorum de futuro, quæ non habet veram rationem promissionis ergo definitio nō est bona. Minor patet, nā talis finalis promissio obligat: ex iustitia, & non potest habere aliam obligationem, nisi rationem sponsaliorum, ergo. Minor probatur, nam finalis promissio non procedit in perpetuum obligandi, ergo non est vera promissio. Et adverendum est, q loquimur de finalibus promissionibus quæ fiunt alicui.

B

C

D

IN hac difficultate Palud. 4. dist. 27. q. 1. arti. 2. existimat, q ad rationē sponsaliorum de futuro non requiritur dispensatio, & mutua promissio & acceptatio, sed sufficit unius consensus. ¶Sed contra istam, q definitio proposita est optima. Hæc conclusio constat. Nā hæc definitio habetur apud Iurisdictionem Decretalium. L. 1. ff. de sponsalibus & contrahenda. q. 2. & hanc definitionē explicitur omnis fidelis Iurisperitus & Theologus excepto Palud. Sed ut explicetur definitionē, & Sanctus arguitur in oppositū alterius primo. Quia illa particula, promissio, ponitur loco generis, ut est quid dē ad promissionem quæ fit in sponsalibus & ad alias multas pertinentes, illa vero particula, mutua, est ad hoc ut specifica sponsalium de futuro, determinet unam rationem promissionis ad disputationē: & ita ad rationem sponsaliorum de futuro nō sufficit, q fiat promissio ex una parte, & q altera pars accipiat promissionem, sed

L. 1. ff. de sponsal. & contrahen. do. in. 7.

requisitus & si: promissio ex utraq; parte, quod expresse explicat Magister Scot in 4. dist. 27. q. art. 1. & Navar. Manualcap. 22. nu. 25. & patet ratione. Nã contractus est ultimũ quoddã & quasi obligatorium q̃ se tenet ex utraq; parte, ergo sponsalia debent dicere mutuã promissionẽ ex utraq; parte. Patet cõsequentia, nã quemadmodũ sponsalitiũ ab principium & velut dispositio ad matrimonium. ¶ Contra primum. Nã sponsalia sunt contractus quidã inchoatiu: ergo respicit utrãq; partẽ quãdã ad obligationem. Confirmatur secundo. Nã promissio simplex secũdã communẽ sententiã nõ obligat ex iustitia, ut patet. 2. 2. q. 88. ar. 1. ergo sponsalitia de futuro cõ obligãt ex iustitia, debẽt dicere mutuã promissionem. ¶ Vltima particula, scilicet nõ requisitã, magis generaliter rationẽ promissionis & pertinet ad rationẽ differendi ab inchoat rationẽ sponsalitiorũ ad rationẽ sponsaliorũ de futuro. Et potiũ particula ad secundũ q̃ sponsalia nõ possunt esse inter illos q̃ in futurum ire nõ valebant de facili.

¶ Aduertendum secundo quod illius particulam promissio, q̃ promissio non habet certam & determinatam formam verborum, sed potest fieri quibuscunq; verbis & signis exterius explicãtibus animum ultimo gerãdi scipsum. Et quo colligitur, q̃ hæc promissio dupliciter fieri potest. Primo modo in actu signato per verba explicantia promissionem per conceptam promissionem, ut si quis dicat, promitto, alio modo in actu exercito quando quis promittit aliquid per verba quæ non significant promissionem formaliter, ut si dicat, dando tibi equum vel dicam te in uxorem.

¶ Secundo aduertendũ, q̃ hæc verba, Do tibi equum vel dicam te in uxorem, habent triplicem sensum. Primus sensus est, q̃ illa verba solum explicant propositũ quod habet quis & faciam hanc scilicet, propositum habeo dandi te in uxorem, vel dandi tibi equum, sic in hoc sensu nullam inducunt obligationem ad faciendum illud, sed verum est bonum illud habeat verum propositũ, quamuis probet non exequi. Secundus sensus est, q̃ illa significãt futurum cum tempore, scilicet actu dicam, tibi equum, q̃ in futuro tempore dicam te in uxorem, vel dabo tibi equum, in quo sensu propositio falsa erit, si non sequatur effectus rei ipsa, sicut dens nullam habet de inde veram in futuro

A rogatus non flamen qui postulat illi principaliter sit dicendi mendax, nam ad rationem mendacii non satis est dicere falsum reuerque, sed dicere falsum formaliter & contra mentem, & ita ũ mere dicentis ea erat determinata ad illud agẽdum, mihitus est; si vero determinata est ad illud agendum, quidni potest non exequi, non est mẽtitus. Vltimus sensus est, q̃ illa verba explicent animum obligandi seipsum, alias in actu exercito, & in hoc solo sensu tantum, possunt illa verba ad illam contractum.

¶ Quarto aduertẽdum est, q̃ quãdo verba promissoria habent sensum obligationis, in foro exteriori tractanda sunt promissoria, quoniam possunt proferre verba sine obligationis & malit. Ita dicitur de contractibus, Institutes. ff. de pactis &. l. Labeo, de contrahenda emptione. In foro vero conscientiæ vera iudicanda sunt secundum intentionem proferentis, q̃ dum ab quis mutuum non dicens aliam mentem nisi se, hæc verba duplicem habent sensum. Primus sensus est absolutus, secundus vero ob dispositionem, scilicet si dixero verum, non dicam aliam nisi se, & in foro conscientiæ qui promittit illa verba obligandi se non intendit, quoniã est lex particularis, quæ ponitur de hominis particulari, & ita intentionem & intentionem illam obligat in ci scientia, sicut lex reipublicæ, quæ habet declarationem, & legislatore interpretandi, sic in foro vero contentioso condemnabitur ut promissor.

¶ Vltimo est aduertendum, quod hæc promissio dupliciter fieri potest. Primo modo explicite & formaliter, alio modo implicite & virtualiter, ut per actuali habentiam rem & per donationem actualem & per contractum ad copulam quando sponsalia contracta sunt, sicut sequitur. Aduertendum tamen est, q̃ illæ res possunt esse in foro exteriori, nam in foro conscientiæ semper est in declaratione mentis veritas & propositum volentis se obligare.

VNde ad argumenta in principio respondetur. Ad primum argumentum respondetur secundo quod sponsalia de præsenti sunt vera sponsalia quantum particulã, de præsenti, nullã vera ratione sponsaliorum & contractus veram rationem retinentia.

¶ Ad secundum argumentum Cajet. 2. quæst.

I. Rubrica de sponsalibus lib. 4. de matrimonio.

quæ fiant a & quæ fo are. 1. tenet, q
fola actus manens in potentia vis eſt ha-
bitus, hæc actus elicitus ab habitu: qui vero
in alia potentia, dicuntur actus imperati; &
ita in propoſito præmiſſio ſecundum ne-
gationem, quæ eſt actus intellectus, non eſt
actus elicitus à virtute fidelitatis, quæ eſt in
voluntate, ſed erit actus imperatus. Hæc ſen-
tentia Caiet. ut ſatet, non videtur vera. Nã
nunc actus eſt imperatus, quando elicitus ab
vna virtute & ab alia ſuperiori imperatur
in ordine ad finem obiectum, ſed aliquando
contingit, quòd inter infidelitatem & promiſ-
ſionem nulla alia virtus mediet: ergo nõ erit
actus imperatus à infidelitate, ſed elicitus. Va-
let ad argumentum dicendum eſt, q actus
aliquis virtutis duplicem habet obiectum.
Vno modo, quia producitur effectiue ab
illa habitu & immediate elicitur ab illo, vt
actus charitatis immediate elicitur ab habi-
tu charitatis. Secũdo modo dicitur elicitus
non quia producatur effectiue ab habitu &
immediate, ſed quatenus regulatur per re-
gulam illius habitus, & quia ille actus habet
rationem ſecundum talem habitum & in ob-
ect. D. Thom. 2. quæſt. 1. reſpõd ad 1. q
eſt in voluntate ſicut actus qui eſt in intelle
ctu, non tamen eſt actus elicitus à voluntate, ſed
imperatus, quia non fluit actus intellectus
in potentiam quæ habet vim actus elicitiui
actus exercitus alio modo. Verum eſt, quòd
poſſum dici aliquando imperari ab illo ha-
bitu, quatenus non producitur immediate ab
illo obiecto mediante alia virtute, ſed mediã
te alia potentia. Quod ſi quis dicat Habitus
qui eſt in voluntate fertur in bonum illius
boni bonti, ergo ab potest elicere actum in
intellectu, & eadem ratione fertur in ea
dem ratione. Reſpõdetur, quòd aliquod eſt
in intellectu quatuor ſit regũ, potest tamen
habere rationẽ boni, ut patet in viſione bea
tifica quæ fertur in Deum, vt eſt ſummum
verum, & hoc ſub ratione veri quod eſt in
intellectu eſt ſummum bonum in quod fer
tur voluntas, & ita promiſſio fidelitatis ẽ
pitatis quatenus ſit actus intellectus, elicitus
quidẽ à virtute infidelitatis quæ eſt in voluntate.

¶ Ad tertium reſpondetur iuxta dicta in
tertia noctibã, nam in illo dicebat quòd
hæc potest dicere præcepta ſpecialia non reperiuntur
actus veri pro ratione, in tertia vero ſecũ
da vera ratio promiſſionis reperitur.

¶ Ad quartum negatur conſequentia.

A Quoniam ſpecialia propriè & formaliter
loquendo ſignificant cauſas matrimonij fa-
ciũt, non aliquã relationem quæ ex tali ẽ ca
uſa reſultat, quãdo certo reſultãte relatio-
ne aliqua & aliquæ vinculum, matrimo-
nium vere & poſitiũ eſt formaliter ad ſigni
ficandum relationem & vinculum, vt dice-
mus quæſtione ſequenti.

¶ Ad quintũ reſpondetur, q illa promiſ
ſio eſt præſumpta in iure, & ita caſu contro
uerſo haberur in foro exteriori, ac ſi promiſſio ſi
cuius certa non haberet animũ pro tempo
re non faciendi quod poterit, nõ eſt pro miſ-
ſio, nec ſponſalia de futuro in conſequentia,
ſicut qui dolo contrahit cenſetur ſi non
habet animum faciendi quod poteſt, nihil
minus, nec matrimonium habet rationẽ
ſponſalium de futuro, vt dicemus infra.

¶ Ad ſextum reſpõdetur, quòd in ſimpli
ci promiſſione etiam iuramento confirma-
ta non eſt vera ratio ſponſalium, etiam ſi
ex alicra parte accipiatur, & ita ille qui
promiſit tenetur adimplere non quidem
rationẽ ſponſalium quæ obligant vrgẽ
ſpõſum, ſed ratione ſimplicis promiſſionis.

C Circa vltimum eſt ſecunda difficultas
Verum promiſſio fidelitatis ex vna
parte vel ex vtraq; habet rationem
ſponſalium de futuro. Et videtur ita pro
affirmatiua. Primo. Propria paſſio ſponſa-
lium de futuro eſt q obligent ex iuſtitia,
ſed ſola promiſſio fidelitatis obligat ex iu-
ſtitia, vt dictum infra: ergo habet eadẽ ra-
tionem ſponſalium de futuro. Conſequẽ
tia eſt bona, Minor conſtat, nam ſimplex
promiſſio ſecundum veriorem ſententiam
non obligat ex iuſtitia, ſponſalia, aũt in-
diſcipua obligationem ex iuſtitia, ergo.

¶ Secundo arguitur. Si quis promiſſionẽ
fidelitatis confirmet iuramento, contrahit alia
plane promiſſionem, tamen ſi promiſſio nõ
eſſet valida nullum eſſet iuramentum ergo
promiſſio eſt valida. Minor diſtinguo 2. 2.
quæſt. 89. art. 7. Minor probatur. Iuramen
tum non confirmat nihil ad id eſt, quòd pro-
miſſio maneat eadem: ergo ſi promiſſio non eſt valida, confirmatio iuramen
ti nulla erit, vel è contra.

¶ Tertio. Si quis habeat animũ precipitẽ
di, non tamen ſe obligandi, & promittat ſa-
cramentum, talis promiſſio eſt firmata,
tamen obligat in conſcientia: ergo promiſſio
firmata habet rationẽ ſponſalium.

Mino.

Minor probatur, nam ille alius firmiter promittens obligandi se firmiter probatur, nam ille vere vult promittere, & obligatio ejus antecedit promissionem: ergo manet obligatus.

¶ Prima conclusio. Quando promissio ejus adeo firmiter ut qui promittit non habeat animum promittendi, nec firmiter promissa, neque obligandi se, talis promissio non habet veram rationem specificam de voto. Probatur conclusio primo. Nam in vero naturali & civili dicimus quod falsa verba juramenti non est obligatorium, sed talis promissio firmiter & toto animo, ergo. ¶ Confirmatur. Nam promissio est obligatoria ingrediente deliberatione & proposito voluntario, ut patet à casu: sed hæc promissio non habet animum & propositum voluntarium, ut patet: ergo. ¶ Secundo. Promissio nihil aliud est, quam lex quædam particularis, qua homo vult sibi quam obligare: sed talis promissio non habet animum obligandi se per Confirmatur: Nam sicuti in factum Deo, non obligat in conscientia, ut dicitur 2. 2. quæst. 88. ergo neq; ista promissio. ¶ Tertio. Qui non habet animum promittendi nullo modo se obligat, quia habet animum obligandi se ipsum, ergo non potest contrahere vera sponsalia. Patet consequentia. Nam sponsalia dicunt promissionem obligatoriam. Antecedens patet. Nam obligatio ex natura rei sequitur promissionem, & ita si non habet animum promittendi non habet animum obligandi se ipsum, ob obligatio sequitur ex natura rei.

¶ Secunda conclusio. Si quis habet animum promittendi & obligandi se, non tamen propositum firmum promissa, talis promissio vera habet rationem sponsalium de futuro. Hæc conclusio probatur primo. Talis promissio est vera promissio, & vere non habet vim obligandi: ergo habet veram rationem sponsalium de futuro, ut patet. Secundo. Verum est hæc ratione fidem dicimus esse verum quando vere obligat eorum Deo, ut dicitur 2. 2. Sententiarum art. 1. ergo & promissio fidei ad hunc modum, est vera promissio vere obligans in conscientia. Hæc duæ rationes sunt certissimæ.

Tertia autem difficultas est, quando aliquis habet animum promittendi non tamen obligandi se ipsum, nec firmandi promissa. In hac re non tollit difficultatem solutio, scilicet est difficile intelligere, quod habeat quis animum promittendi & non habeat propositum obligandi seipsum, nec firmandi promissa? Ad evidentiam hujus difficultatis considera quomodo homo secundum rationem & prudentiam se possit habere hac duo proposita absque promissione, scilicet non se obligandi ad firmitatem promissa, ad obligandum tamen se firmiter promissa per ignorantiam, vel dubitationem, quod duobus modis potest contingere. Primo per talem ignorantiam, ut existimet se non quod obligatus non est ad firmam promissionem & quod promissio sit habere rem obligandi. Secundo modo per rationis dubium, ut à quo firmam promissionem servare sua includere obligationem, scilicet propositum & deliberatum separare obligationem à promissione: & contra eum potest separare ea quæ pendit sunt secundum rem, nisi sit per interpretativa separare promissionem ab obligatione, ita ut non habeat rationem promissionis & non ut illa generatim, quæ illi non inest.

¶ Tertia conclusio. Quando ignorantia vere talis excusat totaliter, tunc talis promissio, quia non potest, & obligatio non est simpliciter promissio, talis promissio non habet veram rationem specificam. Probatur primo. Hæc non est vera promissio, ergo non habet veram rationem specificam. Consequentia est eadem, antecedens probatur. Vera promissio est, quæ habet animum obligandi se: sed hæc non habet animum obligandi se: ergo Confirmatur. Simile sequitur, est vera promissio, ergo vera obligatio & contra: ergo ubi non est vera obligatio, ibi non est vera promissio. & sic habet animum promittendi & non obligandi seipsum vel contra, ibi non est vera promissio. ¶ Secundo. Ista talis ratione ignorantiæ invincibiliter, quod non est vere obligatus in illa promissione quam habuit propositum contrahendi, sed propositum contrahendi non habet vere rationem specificam de futuro: ergo. ¶ Tertio. Talis promissio est ignorantia ratione ignorantiæ obligationis invincibiliter, sed ignorantia talis invincibiliter ut dicitur 2. 2. quæst. 6. ergo non est obligatoria. Probatur consequentia, ex contrariis invincibiliter non est obligatorium. Confirmatur. Si quis promittat fornicationem propter ignorantiam vincibilem naturæ illicitæ, talis promissio non obligat, quia est invincibiliter ratione ignorantiæ: ergo

Item ele in malo, cui Patet cõſequentia
nam ſicut eſt de ratione meritorij quod
ſit voluntarium, ita eſt de ratione
promiſſionis obligatio.

¶ Quarta concluſio. Si quis ſine cauſa
promiſerit eſt annexa obligatio, vel ſa-
tisfaciat, & non obligetur, ſecus ſine
cauſam ſponſalia de futuro. Probatur cõ
clusio prima: Promiſſio habet annexã obli
gationẽ: ergo qui vali promittere ſecuſa
ſit vali obligare ſe. Probatur cõſequentia
nam obligatio ſequitur intrinſece ex natu
ra promiſſionis & iſte talis ſit, quod obli
gatus tenebitur ſequitur ad promiſſionem
ergo Confirmatur. Nam qui vult antece-
dens, videtur velle conſequens, ſi ſicut quod ele cõſe
quens ſecluſa lata in antecedenti, ſed in pro
miſſione includitur intrinſece obligatio, &
ſic quod hanc obligatio conſequitur: ergo
qui vult promittere, neceſſario vult obliga
tionem ſecundo: Ni quarum propoſitio ap
paret ex propria conceptione poſſibile
eſt Deum creare hominem, non intelligendo
aſinum, imo nõ intelligendo ele animal,
ipſi poſſunt intelligere. Petrum eſſe hu-
manum, non intelligendo eſſe rationalem ani
mal, tamen ſi tollamus de ratione hanc
ſpecificationem, impoſſibile eſt Petrum
hominem eſſe eo quod intelligatur rem
quæ eſt animal, ergo ſimiliter impoſſibile
eſt intelligere rem quæ eſt promiſſio aut
obligatum ſine eo quod intelligatur & ve
lum rem quæ eſt obligatoria, ſua per pro
priam conceptum ſine aliorum, & ita eſt
ſupponendo ad noſtrum propoſitum ſecuſa
ſponſalia proprie conceptum eſt aliorum, ſed
ſolum ad ſignificandum ſponſalium, quod ſit
mutua animum promiſſionis, & propriam ob
ligationem conceptum, quæ non habeant pro
prium ſubjectum obligationis, ſed ſupplentur
in oblatum primo promiſſionis. Tertiò qui
dam ferunt, hoc obligatoria ad ſervandã fidem qui
ſe promiſſa dedit ſecundo poſſibilem non
tempo debito obligationem ad obligatio conſe
quatur neceſſario ad promiſſionem.

¶ Sed contra hanc concluſionem adhuc eſt
dubium. Nam hæc concluſio videtur pugna
re cum practica, cum ſi per ignorantiam
putat licere promiſſo ab obligatione, ei
dicitur eſſe in concluſione practicum, quo
niã etiam ex certa ſcientia & à propoſito
Reſpondetur, promiſſionẽ & obligationem

A ad ſecundã promiſſum ita neceſſario con
nexã eſſe, vt nullo modo ſeparari poſ
ſint per ignorantiam vel errorem ſcientiæ,
& ita in caſu tertiæ concluſionis, licet non
eſt vera promiſſio, nec vera obligatio, ſed
tantũ exiſtimata per ignorantiã, in caſu vero
quarte concluſionis, ſunt eſt vera promiſſio
& vera vel ſaltem, ita eſt vera obligatio.

¶ Vnde ad primã argumentum reſpon
detur, q obligatio ex talitia non eſt pro
pria paſſio ſponſalium de futuro, nam con
uenit aliis rebus vel actibus, ſi ita pro
miſſio ſidei futurarum nuptiarum obligat
ex talitia, vt dixerunt ſtatim. ¶ Ad ſecun
dum reſpondetur. Quod iuramentũ ſuſtum
de promiſſione aliqua etiam licita, obligat
ex religione & facilitate ipſum promiſſum
mentum ad promiſſionem habet vim obligã
di, non ſolum quando cadit ſuper promiſ
ſionem obligatoriam. Verumtamen quãdo
cadit ſuper promiſſionem licitam, vt diſſol
vit. 2. quæſtio. articulo. 3. ad quartum.

¶ Ad vltimum reſpondetur per diſtinctã
& quarti conditionem. Nam ſi quis pro
mittit & non vult obligari ignorans obliga
tionem eſſe conſentaneam promiſſioni, non
vere promittit ſecundo loco, quia obliga
tio eſt annexa promiſſioni & promittit, re
vera eſt promiſſio & habet vim obligandi,
& ita eſſe videtur impoſſibile.

TErtia dubitatur eſt, an ſponſalia de
futuro inducant obligationẽ ad cõ
trahendum matrimonium. Et videtur
quod non. Primo: Nã in capitulo requiſi
ti de ſponſalibus impuberum. Lucius III.
in malim deponitur quæ non vult puta
here debeat cogi ad matrimoniũ. Reſpon
det potius eſſe ſacramentum quam cogen
dum: & ex præmiſſa videtur dubium
ni quod ſponſalia non ſunt nec obligant ad
contrahendũ. Confirmatur. Iudex eccleſia
ſticus eſt cuſtos iuſtitiæ & tenetur reddere
vnicuique q ſuum eſt ex iuſtitia, ſed iudex
eccleſiaſticus in foro exteriori non dẽt co
gere ſponſos ad parere in hoc caſu: ergo ſpõ
ſus non tenet ſponſam ducere in vxorem. Si enim
teneretur ex iuſtitia, iudex qui eſt cuſtos
iuſtitiæ poſſet illum obligare. ¶ Secundo
arguitur ratione adducta à Summo Pontifice
loco citato. Matrimonia debent eſſe
omnino voluntaria, & coacta non ſunt ma-

Ca. ex
frat. de
ſpon.

Ca. per
venit. 2.
eod. tit.

matrimonia

matrim. fallet, hic & illicite exitur, & dili. ut prætereà dicatur, ne deceptus inde cõtrahat, de hac materia adducit D. Tho. 4. d. 27. q. 3. art. 1. ad secundũ & ita hic tenet dicere, q̃ sponsi nõ sint cogẽdi ad matrimoniũ si nõ intercesserit consensus, imò etiã interueniente iuramento nõ cõpelluntur ad cõtrahendũ.

¶Tertio arguitur. Matrimonium coactum & cõtractũ per vim & fictã non est ratũ nisi postea consentiat, vt dicetur infrà ex tertia, quæstione sequenti: ergo sponsi nõ sunt cogẽdi ad matrimoniũ, alias esset matrimonium. L. 1. C. de sponsal.

¶Vltimo arguitur. Nã lege 1. C. de sponsalibus dicitur, quòd melior quæ ratã est desponsata, non potuisset alteri nubere: ergo sponsalia nõ obligant ad cõtrahendũ matrimonium. Ca. Ad hæc. de desponsat. impub. c. desponsata. 27. q. 2. & c. 1. de sponsalibus. & c. de illo. 2. de desponsatione impuberum, in his omnibus dicitur q̃ sponsi tenentur contrahere: & Innocentius III. c. præterea, de sponsal. & c. licet. & c. ex literis Sylueſtri expresse dicunt, q̃ inducendi sponsi debent cogere ad id: & q̃ impleri dicit, c. consuluit de sponsalibus dicitur, q̃ si quis promisit filiam suam & interrogatus consensit & vult ingredi religionem, tutius esset prius matrimonium contrahere propter subtractum iuramenti & posset cum eadem ad religionem. c. ex literis Sylueſtri. c. consuluit. de sponsa. c. 2. eod. de illi. 2. de desponsat. impub.

¶Secundò. Qui promittit quælibet alia contrahere, tenetur illam promissionem & obligationem implere, vt si promittit emptionem & venditionem vel quid simile: ergo idem erit de illo qui promittit futuras nuptias cõtrahere, ni est quidam obstaculum.

¶Tertiò. Quòd non promissio simplex non obligat ex iustitia secundum probabiliorem sententiam, manifestũ est promissio & receptione quæ dicunt stipulatio, ex iustitia obligat secundum communem sententiam, vt dicitur 2. 2. q. 88. art. 2. Sed sponsalia de futuro habent rationẽ stipulationis & ratum pro millionem, vt dictum fuit dubio 1. huius articuli, ergo obligant ex iustitia.

¶Vltimò. Iustitia ex genere suo obligat ad mortale, vt dicitur 2. 2. q. 59. art. 3. Sed sponsalia quæ dicunt mutuam promissionem pertinent ad iustitiam, cum sint quædã contractus: ergo obligant ad mortale.

IN hac difficultate antequam hoc certum, habeat veram sententiam. Gratianus enim cum alijs aliquibus dicit, & quæstione

A nẽ dicta explicemus, quòd sponsalia mutuum consensum & quasi traditionem non ponunt obligationem ad contrahendum. Ita tenet glossa allegata lege prima. Panormitanus & alij opposita tenent. Theologorum autem communis sententia hoc, quòd sponsi teneantur ex præcepto id implere. Aliqui tamen dicunt, quòd in foro externo non sunt cogendi. Magister noster Soto in 4. dist. 27. quæstione 2. art. 1. ad secundum, & mihi præcedens sententia videtur, quòd sponsi teneantur ex præcepto contrahere & quòd cogendi sint regulariter ad contrahendum in foro externo, non tamen in omni casu particulari. Alij distinguunt, de sponsalibus iuratis & non iuratis, & dicunt, q̃ iurata obligant in conscientia: non autem non iurata.

¶Prima conclusio. Certissimum est, q̃ sponsi in foro conscientiæ tenentur contrahere. & quamuis in se sit simplex fœdus sponsalitium sint tamen sua natura in eis fines in quibus iure permittitur. Hæc conclusio probatur euidenter argumentis factis in oppositum. Et confirmatur omnia Promissio simplex mutua si non sit onerosa, obligat aliquando ad mortale & ex iustitia, si ex eo quòd alijs non adimpleat promissa sequitur aliquod damnum in bonis illis habitis. sed si sponsi non ducat contrahere, sequitur maximum detrimentum in bonis illis habitis, præcipue si violatio fit secunda parte sua: ergo sponsalia obligant in ea materia. Maior vt communem Theologorum 2. 2. quæstione 88. articulo 1. Minor probatur. Nam ex sola violatione fidei sequitur hoc detrimentum præcipuè in fœminis, vt facilius quòd non inueniat sibi æqualem, ex sola enim cognitione cum sponso & ex eo quòd repudiatur, sequitur hoc detrimentum.

¶Secunda conclusio. Per se loquendo & regulariter iudex ecclesiasticus tenetur cõpellere sponsos, vt adimpleant promissiones & contrahant matrimonium, & si obstinatum, contra iustitiam peccat. Probatur prima conclusio. Nam iudex ecclesiasticus est custos iuris & tenetur reddere vnicuique ius suum, sed sponsus habet ius iustitiæ ad hoc quòd impleatur promissio ergo iudex tenetur præstare protectionem in fauorem illius. ¶Secundò. Iudex ecclesiasticus tenetur procurare bonum spirituale populi, cum

nam sunt pulsare ministrum ecclesiæ sed ad bonum spirituale spectat pœnam, ergo, ad eam pœnam ministrum ecclesiæ cogi potest. Confirmatur. Nam furem manifestum etiam externi, per se coërcere ad bonum spirituale, nam ad hoc diligentiam fecerunt ecclesiastici. Sed ecclesiastici possunt ad bonum spirituale pœnam, ut excommunicationem: ergo tales ecclesiastici debent cogere dictum.

¶ Ultimo probatur ulterius quod ratio in oppositum stetit in. Nam huiusmodi matrimonia sunt simpliciter voluntaria & libera, quod ex hoc patet quia in his casibus, scil. huiusmodi matrimonia sunt habitando, quia sunt voluntaria in exercitio spontaneo voluntarie enim liberi promittunt, capitis: ergo tales matrimonia sunt simpliciter voluntaria. Hæc obiectio intelligitur, hæc spontalia facere iurata, sunt ni.

¶ Tertia conclusio. Per accidens tamen ecclesia non potest aliquando talia ecclesiastica prohibere sponsalia contrahere, sine spontalia facere iurata, hoc est, scilicet, quando inde sequuntur maiora inconvenientia, ut si timetur mors uxoris, vel quod uxor differat de domo, vel turpis propositi vitam & fornicationem incurrat, per accidens, quoniam semper supponitur malitia ex parte mariti (quia qui non malefacturus timet, hic autem malitia debet esse nota in foro) ut multis allegatis & probatis. Conclusio sic explicata probatur primo. Nam ut ego dixi ad Alexan. III. in capitulum Lucius Sylvani, de sponsalibus, nisi sponsa, mulier ecclesiastica debet compellere sponsum ad contrahendum, nisi necessitas urgeat contrarium. In qua declaratione ponitur regula generalis posita in secunda conclusione & potest excipio posita in hac tertia conclusione ergo.

¶ Secundo probatur. Nam iudex ecclesiasticus debet compellere sponsum ad contrahendum, quando expedit finem matrimonii, sed in tali casu ubi expedit, ergo Minor probatur, nam ea sine dissolvenda est ratio & necessitas inducens. Minor probatur, nam quod finis matrimonii est mutua obligatio inter virum & feminam, sed ille finis in hoc casu omnino pertinaciter ergo. Item, alius finis matrimonii est procreatio filiorum, ille autem finis non potest

A ne pertinaciter, quia dispellitur ad educandum: ergo in tali casu non fiunt contrahendi.

¶ Ultimo. Iudex ecclesiasticus per talem sententiam in tali casu maxime prodest ut patet intuenti: ergo tale spectat ad illum. Consequentia patet, antecedens probatur. Nam in tali casu potest maritus mulieri dicere quod si non contrahat, ipsum occidet, & quod alias illi non nocebit: ergo iudex non cogendo contrahere mulierem, ipsum exponit periculo mortis. Et quod sic, si quis coram iudice petat gladium depositum ad occidendum filium, ad quem iudex preferat sententiam quod non restituat ei gladium, quia mox faciet, & fuerit iam pacem petens: ergo illum erit in nullo casu. Itaque in tali casu iudex non debet mortem mulieri permittere ad evitandum minus malum quod erat forsan agere ad vitam & peccati, quoniam non habet hic in tali casu mulier periculum mortis.

¶ Ultimo conclusio. In tali casu iudex in utroque foro tenetur compellere sponsum qui non vult servare fidem ad refarciendam illam diu ex fide violationem fidei. e.g. cum hic ex eo quod violavit ei fidem, non nocumentum potest ulterius sibi sequi in tali casu sponsus debet refarcire hoc detrimentum & augere dotem, & fuerit agentissimus, & ad hoc debet compellere confestim in iudicio per sententiam, debet etiam compellere eadem ecclesiastica, scil. non sequi, peccabit contra fidem; & ipsi tenetur restituere damna. Probatur conclusio primo ex cap. ultimo de iudicijs & hanc dicto Si non caupo, &c. In primis autem de culpa contra iustitiam.) Sed in hoc casu culpa fidei datum est hoc damnum contra iustitiam, nam sicut ista sententia, non est facile inducit ad tantum malum cui nubat, sibi augeat dotem, & alia huiusmodi damna incurrit. ¶ Secundo. Violatio iustitiæ commutativæ obligat ad restitutionem, ut patet ex [illegible]. Sed in hoc casu sponsus violat iustitiam ergo tenetur restituere.

¶ Ex his obiectionibus solutionis argumenta pro utraque parte patet. Nam in prima parte primo loco ex lege Cæsarea. Ad quod respondetur, quod illa lex est abrogata per Pontifices, quoniam iniuste sit. De interpretatione vero illius cap. Commissum, dicendum sicut cum loquemur de dissolutione sponsalium.

Quarta

C Capitulum mutatum & dictum ita.

D

QVæro difficultas eſt, an ſponſalia ſolida & nullo dicto facta & ſine vllo præmeditando, obligent in officio ad matrimonium contrahendum. Videtur q̃ non. Primò arguitur. In contractibus voluntarijs obligatio contrahitur per eligentiam & deliberationem ſecundum Philoſophos & Theologos, ſed in tali caſu non habet voluntatem præmeditandi nec obligandi ſuppoſitis eius ſuppoſitionibus: ergo non tenetur adimplere fidem.

¶Secundo arguitur. Sponſalia ſolida non ſunt vera ſponſalia ergo nõ obligant ex iuſtitia. Antecedens probatur, nam ſunt ficta & ſimulata, ergo non ſunt vera ſponſalia: ergo non obligant ex iuſtitia. Patet conſequentia, nã obligatio ex iuſtitia, eſt propria poſſis ſponſalibus.

¶Tertiò. Si quis poſt præmiſſa promiſit ſolidè coram ſponſa promittat vere & ex animo alteri, tunc ſolida non tenetur ex iuſtitia adimplere primum promiſſum: ergo ſecunda ſponſalia ſunt vera & obligant ex iuſtitia: ergo ſolida non obligant. ¶Confirmatur argumentum. Si quis contrahit ſolidè cum vna, & contrahit vere & ex animo cũ alia, tenetur ſtare ſecundo matrimonio & non primo: ergo ſi ſolidè promiſit vnã, & vere alteri, tenetur ſtare ſecundo promiſſioni & non adimplere primam. Patet conſequentia ex paritate rationis.

IN oppoſitum eſt. Nam iudices in vtroque foro cõpellunt ſponſum ad contrahendum, & ſi dicat quod promiſit ſolidè: ergo talis promiſſio obligat. Si quis dicat, q̃ obligant illam propter fraudem in pœnam peccati, ſed autem pœnalis & ſententia ferenda in lege pœnali non obligant ante iudicis condemnationem, & ſic non erat talis obligatio ante iudicis condemnationem. Contra. Nam in aliis ſacramentis quæritur eccleſia miniſtrę fraudes & ſimulationes, vt in ſacramento pœnitentiæ & recipiente Euchariſtiæ, nec non ſacerdotium non poſſet videri, vt ſolendo iniqua, quòd quia veniam vltimo petenti mutationem ſui propter fraudem, nõ ipſe alias ſuccederet: ergo.

¶Prima concluſio. Qui fraudat ſe promittere aut tenetur adimplere promiſſionem, & contrahere ratione promiſſionis. Hanc concluſionem probant argumenta facta in principio, nam illa promiſſio nulla eſt, & ſponſalia ſolida non habent veram rationem ſponſalium.

¶Secunda concluſio. Talis fraudator tenetur contrahere ratione fraudis & iniuriæ factæ alteri parti. Conſenſio eſt communis Theologorum in ſponſalibus & matrimonijs aliàs vero contrahibus aliqua ratione oppoſitum, quarum illa ſententia non ſe adeo probabilis. Probatur concluſio. Primò. Nam vera promiſſio ſolidè obligat, quamuis aliàs vera poſſit dispensari, ſed illa ſolemnitas verum ſpiritum in pœnam fraudis tollit: ergo tales promiſſiones obligant. Maior patet, nam ſi quis cum primo ſe fecerat votum & post adimpleat primam promiſſionem, quia fidē primam, manet dispensatus à secundo, nam ex oppoſito ſequentia multa inconuenientia, multi enim dicerent, ſe vere non promiſiſſe, ſed ſolle, vt liberentur à matrimonijs alteri factis.

¶Et ſolida ſponſa, q̃ ficta ſponſalia de futuro ſibi non habeat verã rationẽ ſponſalium, neque obligant ratione promiſſionis, ſed ratione iniuriæ, ita enim matrimonium ſolle contractum non eſt verum matrimonium, neque obligat ratione matrimonij, ſed ratione iniuriæ illatæ, tollitur q̃ teneatur facere verum matrimonium.

¶Aduertendum tamen eſt, præcipuè vt ſolutiones veritã argumentorum ſaltem earum confirmationes; quid eſt maxima differentia inter ſponſalia & matrimonium eam eſſe hoc q̃ ſi aliquis poſt fraudata ſponſalia contrahat ſponſalia cum altera vere & ex animo, ſtandum eſt ſecundo ſponſalibus & non illi priori, quæ vera eſt, & ex animo: at vero ſi quis poſt ſolemne matrimonium contrahat ſecundũ matrimonium vere & ex animo cum altera, ſtandum eſt ſecundo matrimonio, quibus potest mouebitur contra inſtitutum contrahẽdo cum ſecunda. Probatur hoc. Nam promiſſio mutua ſemper debet ſeruari, quando commode poſt, ſed ille qui promiſit futuræ raptum ſolle, & poſtea vere & ex animo, poſt ſeruare primam promiſſionem: qui autem contrahit ſolẽ cum vna, & poſtea vere & ex animo cum altera, non poteſt ſeruare primum contractum: ergo. Maior conſtat, minor probatur, ex differentia quæ eſt inter ſponſalia & matrimonium. Nam ſponſalia multis de cauſis dirimi poſſunt, imo ſecundo promiſſio non

&ſta

fuit ei ex causa: nulla ei, nam ad potuit A
dare vltra promissionē facte priori, p
missio ei facta tacita tertie persone,
et, sicut non pōt fieri promissio Deo cum
minima tertie persone, matrimonii vero
ei illicita habitudo ita quamcūq; potest cō-
ta nihilam contrahendo secūdam natu-
nationem, dirimit tamen ei. ¶ Item ei alia
diuersa, quoniam matrimonii ei irrita
ta. Sponsalia vero habent rationē promis-
sionis tantum, possunt vero trahere reos, &
quidem ad quos ipsa promissio
autem non ei validam, ita ei
le in alia. Nam votum simplex religionis B
si sit cum minori tertie persone, nulla ei.
Si vero facit professionem in aliqua ecclē
sunt etiam cum minori tertie persone, va
lida ei tale initium. Et dicēs respondetur
ad argumenta facta.

EST alterum dubium in hac articulo
an sponsi per illum mutuū promissio
nem adquirat aliquod ius in ordine ad
corpus alterius sponsi, talitur quod si spō
sale peccatū accedere ad aliam personam
& aliquem non pars negatiua.

¶ Primo arguitur. Sponsalia de futuro ni
hil aliud sunt, quam mutua promissio facta
ramen nuptiarum, et nullus ex dicēdis
nem potest, sed ex promissione non ad
quiritur aliquod ius ad rem promissam, ut
manifestē constat, ergo ex sponsalibus de
futuro non adquiritur aliquod ius sponsi,
talitur quod si sponsale peccatum accedere
ad aliam personam.

¶ Secundo arguitur. Ex sponsalibus de
futuro nihil oritur obligatio ad contrahē-
dum matrimonium de presenti, talitur q
esset peccatum mortale cum alio contrahe
re, hoc ei quod promittitur, & cum sit
promissio de non accedendo ad aliquē aliū. D
ergo ex sponsalibus de futuro non adqui-
ritur ius ad corpus alterius sponsi, talitur ut
si sponsale peccatum accedere ad alteram
personam.

¶ Tertio arguitur. Nam (ut dicunt Theo
logi) sponsalia de futuro se habent ad matri-
monium, sicut votum simplex religionis ad
votum solemne religionis, sed per votum
simplex religionis religio non adquirit ali-
quod ius ad illum qui promisit, ergo ei
sponsale peccatum accedere ad alterum
istque dum facit votum solemne, ergo ne-
que ex sponsalibus adquiritur aliquod ius

ad corpus alterius sponsi, talitur quod si sponsale peccatum, &c. ¶ Confirmatur argumentum. Ille qui habet votum simplex religionis non religiosum ad omnia, quæ sunt in religione quodlibet facias professionem, ut ei per se notum: ergo qui promissa futuro nuptiarum, nequam obligatur ad legem matrimonii, ac fabitide non erit ius ad corpus aliter quod si sponsale peccatum accedere ad alium personam.

¶ Quarto arguitur. Nam si præcedentibus dictum ei, quod si quis post sponsalia de futuro cum una, contrahat de presenti cum alia, matrimonii ei validum & sponsalia dissolvat sunt nihilominus tenē obligatus ex iustitia ex parte illius, qui non fuit sponsalibus munet, & ita mortale mortale contrahere cum primi sponsa. Tunc sic argumentum. Sequitur ex opposita secundi, quod ibi talis si accederet ad alienum nō solum peccaret contra virtutem, quam habet, sed etiam contra primam sponsam. Consequens autem videtur dubitandum, ergo & illud, ex quo sequitur. Sequela vero probatur. Nam prius sponsa habet ius ad initium ad corpus illius, etiam si nullus fuit sponsalia.

¶ In oppositum ei primo. Nam (ut iam dictum ei) promissio que ei in contractibus sponsalibus, ei promissio obligans ex iustitia, & ita ei obligatio ortum habet ex contractu iustitiae, ergo sponsus habet aliquod ius initium, ad corpus sponsi, talitur quod si sponsale peccatum accedere ad alium.

¶ Secundo. Ex vi huius contractus sponsalium oritur factio proprium corpus, corpus alterius, & non tradere alteri, nisi proprio sponsi: ergo si alteri tradat, peccat peccatum, & ille qui accipit corpus illius, peccat similiter speciale peccatum.

¶ Confirmatur argumentum. Nam (ut supra dictum ei) si quis post sponsalia de futuro contrahit cum alia de presenti & tradat corpus alteri, peccat peccatum contra iustitiam: ergo similiter si accedat ad alterā hoc contractu matrimonii peccat peccatum contra iustitiam.

¶ Tertio. Secundum Theologos & Summistas, si quis de futuro facta sponsalia oculari, & nunc accedit, & tangere si ta dicunt qui de se ad hoc impedit, si frui re-

la prius

[illegible] sponsalia quæ contrahuntur per verba de futuro, & ita vocantur sponsalia de futuro matrimonij, & ita vocabit Sanchez volumen primum disputationum suarum. Deinde volumen præambula matrimonialia. De quo videre Cajetanum 2.2. quæst. 154. & Nauarrum in Manuali cap. 22. Numer. 12. ergo per sponsalia aliquem obligari ad aliquid in ordine ad corpus alterius, ita vt si fiat peccatum ad illud accedens.

¶ Minimè. Nam per sponsalia quamuis futura non habent vim in ordine ad corpus sponsæ, nam hæc vis tradita per matrimonium, quod ita ad corpus ægri quasi consecratum, vt quælibet copula sit peccatum contra votum, fundatum violatur eo ad quem habet vim.

A

B

IN hac disputatione propter argumenta pro vtraque parte facta duæ oppositæ sententiæ inter Doctores. Prima sententia est, quæ asserit, q̃ sponsalia per verba de futuro non acquirunt vllo modo ius in corpus sponsæ, taliter quod si peccatum & speciale circumstantia accedens ad actum, & quamuis alio modo aggrauans, non tamen est necessarium explicare illam circumstantiam in confessione, quamuis aliqui contrarium, quod circumstantiæ aggrauantes non sunt explicandæ in confessione. Hanc sententiam tenet Couarr. super quartum Decretalium cap. 1. num. 14. & consequenter dicit, quod si quis accedit ad sponsam alterius de futuro, non tenetur illud explicare in confessione quod sequitur aliqui alij auctores.

¶ Secunda sententia est huic opposita, videlicet q̃ sponsalia per sponsalia de futuro acquirat ius aliquod ad corpus sponsæ, aliter quod accedens ad actum quem est peccatum speciale peccatum explicandum in confessione & similiter qui accedit ad sponsam alterius, tenetur illud explicare in confessione: nam integrat materiam proprio sponsi, & illud peccatum est alterius speciei, & non solum est fundatum contra castitatem & temperantiam, verumetiam contra iustitiam in ordine ad sponsum, & sic illud peccatum reducitur ad duplex peccatum ad speciem adulterij, sicut contrahens quod sponsalibus reducitur ad matrimonium. Item quoniam si esset illa circumstantia aggrauans notabiliter, necessario esset explicanda in confessione, nam circumstantia notabiliter aggrauantes explicandæ sunt in confessione, vt est certa

C

Secunda sententia Theologorum in materia de contractibus.

¶ In hac expositione sic consistit. Prima sententia est probabilis, secunda autem est longe probabilior. Hæc conclusio duas habet partes. Prima pars probatur argumentis factis primo loco quæ habent probabilitatem & autoritate Doctorum qui illam tenent: & secundam illam sententiam docentes dicit, q̃ illud peccatum accedendi ad alienam sponsam, non est adulterium, nec adulterium est annexum ad illud tempus, & est contra fidem matrimonij, vt dicit D. Thom. 2.2. quæst. 154. art. 3. huius dicendi est, quod cum sponsalia non habeant vim in ordine ad corpus sponsæ, sed solum ius ad promissum, non in illi aliquo iuuenia per hoc quod sponsa accedat ad alterum peccatum. Et hoc explicant per exemplum adducto in argumentis pro ista parte hoc, & etiam explicatur. Nam ex eo quod aliquis habet ius ad aliquam rem, non inde sequitur, quod si quis contra illa re faciat illi iniuriam. ¶ Secunda pars conclusionis probatur argumentis facta pro secunda sententia de hoc quæ sunt longe probabiliores, & ex autoritate Doctorum qui illam tenent. Secundo illam sententiam accedit ad sponsam alterius, non solum est circumstantia aggrauans notabiliter, sed est peccatum alterius speciei à fornicatione, & reducit ad adulterium verum est, quod hoc non habet imperfectum adulterij, licet quodcunque habet imperfectam rationem homicidij tamen illud in quod habet sponsus ad sponsam non est perfectum, sed imperfectum, & actum primum ad illa perficiendum, quod habetur per matrimonium, licet sponsalia ipsa proprie sint ad matrimonium.

D

QVibus poterit responderi ad argumenta facta primo loco, quia non debemus insistere in secunda sententia quæ est valde probabilis. ¶ Ad primum argumentum dicitur, quod sponsalia de futuro habent rationem matrimonij promissionis & stipulationis, vt iam supra dictum est, & quamuis ex promissione simplici non acquiratur aliquod ius ad rem promissam, tamen ex iustis promissionibus acquiritur ius ad illud ad ipsam rem, quamuis nomine iustitiæ in re & in damnis inexplicatione considerandis, quod erat illi ius imperfectum.

¶ Ad

¶ Ad ſecundam argumentum reſponde-
tur quòd ex ſponſalibus de futuro oritur
obligatio ad contrahendum, & ex conſe-
quenti ſponſi acquirunt ius tollendi ad cer
tum finem, talem quòd ſi alius tradat eue
pro ſuæ alteri, ſicut illi iniuriam ageret
ſolitiuo: & ſicut enim aliquis habet ius in-
ſtitia ad aliquam rem, etiam ſi non habeat
ius in re, ſic illi ſponſi ſi alius tractat re illa
ſta ſibi nocuo, ita in propoſito ſe iniuria
ſponſo ſi alius violat corpore ſponſæ.

¶ Ad tertium argumentum reſpondetur,
quòd eſt maxima differentia inter votum
ſimplex religionis & ſponſalia de futuro,
quantum habentur aliquam ſimilitudinem.
Habent quidem ſimilitudinem in hoc, quòd
ſicut votum ſimplex religionis habet vim
mere promiſſoriam, votum vero ſolemne ha-
bet obligationem traditionem eius ſpon-
ſalia habent rationem promiſſionis mere
propriam vero rationem traditionis. Diffe-
rentia vero in hoc conſiſtit, quòd per votum
ſimplex religionis quod ſi ſibi Deo ipſa re
ligio nullam in noſtrie acquirit, vnde ille
qui profeſſus tenetur ſervare ea quæ fiunt
in religione vique dum ſuerit profeſſus: ex-
terum per mutuam promiſſionem quæ
fit in ſponſalibus quilibet ſponſus acquirit
ius inſtitia ad ipſum alterius, & ita ſi ſibi
ſponſi tradat alteri, tenet quantum ad illum
ſibi ſpectat peccatum omnia hoc ius inſtitia
quod oritur ex ipſis ſponſalibus. Vnde
ad argumentum quæſtio ſuccedens, ne-
gatur conſequentia propter maiorem diffe
rentiæ aſſignatam. Et ad confirmationem
facile eſt reſpondere ex dictis in ſolutione
ad argumentum.

¶ Ad quartum argumentum reſpondetur.
Primo, quòd in dicto caſu non remanet ſpon-
ſalia de futuro, nam (ut infra dicetur in tri
ctatu articulo huius quæſtionis) ſponſalia de
futuro diſſolvuntur per matrimonium de
præſenti, & ita cum non maneant ſponſalia,
non manet obligatio ſponſalitorum: neque
illi habent rationem ſponſi & ſponſæ: & ita
ſi poſt contractum matrimonium alter ac-
cedat ad alium perfectè, & quidem inviti
tum cum quo contraxit de præſenti, nō
tamen priori ſponſo, cum iam non habeat
rationem ſponſi & quilibet qui non ſecu-
mur ſibi ſponſitorum, teneatur ex in-
ſtitia ſervare quòd nō fecit ingrediendo ſta
tum fidei non tamen tenetur reddere ſpon-

A ſalitorum quę iam reſciſſa ſunt, ſed ratione
iniuriæ illatæ. ¶ Secundò dicitur, quòd ille ta
lis non ſibi peccavit contra inſtitiam mariti
cum quo contraxit de præſenti, verumetiā
contra inſtitiam primi ſponſi, quòd hic ius
inſtitiæ ſpectat ad illud corpus. Ceterum hæc
ſolutio nihilominus nimis rigida, vnde prior ſo
lutio eſt melior & habet magis fundamen
tum in ratione ipſa ſponſalitorum de futuro.

¶ Vltima difficultas eſt de promiſſione
conditionata, an promiſſio facta cum con-
ditione, ſi Papa diſpenſaverit, habeat ne-
ram rationem ſponſalitorum, & obligat ex
B inſtitia; verbi gratia, ſunt duo conſanguinei
intra quartum gradum, & contrahunt
ad hunc modum, Si Papa diſpenſaverit, ego
promitto futuras nuptias: dubium eſt, an
talis promiſſio habeat veram rationem ſpon-
ſalitorum & obligat ex inſtitia in conſcien-
tia. De hac tamen difficultate commodius
dicetur infra, quæſt. 47 art. 3.

ARTICVLVS II.

C ¶ Vtrum tempus ſpatii ſit le-
gitimè aſſignatum ſponſalibus
contrahendis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd tempus ſpatii non ſit competenter aſſignatum ſponſalibus contrahendis. Contrahitur enim quandoque ſponſalia per verba de futuro, quæ non habent aliquod tempus determinatum: ergo videtur quòd non ſit competenter aſſignatum ſpatium ſponſalibus contrahendis.

D ¶ 2 Præterea. Sicut ad contrahendas ſponſalia requiritur aliquis conſenſus voluntatis, ita ad conſentiendum in peccatum mortale, ſed ſicut Gregor. narrat in 4. Dialo. quidam puer propter blaſphemiam peccatum mortalem fuit: ergo non ſit competens poſſunt contrahi ſponſalia.

¶ 3 *Praterea. Sponsalia ad tempus non videntur esse, sed de voluntate non apponunt tempus pactis: ergo in sponsalibus superveniens tempus apponi non debet.*

¶ 4 *Praterea. Ex hoc aliqui possunt sponsalia contrahere, quia ex eis possunt fieri matrimonia placere; sed signa talia quia frequenter apparent in pactis non separantibus: ergo semper aliqui possunt contrahi sponsalia.*

¶ 5 *Praterea. Si aliquando superveniens contrahens sponsalia, & postea post separationem amic semper paterias ex contrahens per verba de praesenti, separatione inter eos esse sponsalia: sed hoc non est ex secunda intentione, quia tunc non contrahent sponsalia, sed matrimonium contrahent, ergo ex primo: & sic ante separationem possunt sponsalia contrahi.*

¶ 6 *Praterea. In his quae communiter fiunt à pluribus, quod dicit unus, supplet ab alijs. Sicut patet in tabernis hora nonae: sed contrahens sponsalia cum ea quam alius commendat, inter contrahentes alios communiter contrahere cum puella quae non habet separationem, sponsalia, quia quod unus dicit de tempore, alteri supervalendat.*

¶ 7 *Praterea. Si aliqui in tenera aetate pubertatis, quamvis ante dum tenera aetate per verba de praesenti, separatione inter eos matrimonium, ergo pari ratione si ante separationem, dicendum est propterea contrahent per verba de futuro, separationem contrahent inter eos esse sponsalia.*

RESPONDEO dicendum, quod separationis est tempus determinatum sponsalibus inter contrahendis secundum quandam proximitatem sanguinis, ut dictum est, oportet quod aliquo modo proximitate pensum, quae aliquo modo proximitate pensum est, assistentem quae habent aliquam prudentiam de futuris, quamvis non sit in eis perfecta: respectu enim simplicis

A dum solum secundum Philosophum in 11. ethicorum. Primum est, cum quis magnus esse videtur per se, neque ab alio capere potest. Secundum est, cum quis bonus ab alio capere potest, sed ipse per se non sufficit ad excellentiam. Tertium est, cum bonus, & ab alio non capere potest & per seipsum consequitur: & quia talis proles in hominibus consistit secundum quid quantumque magis & principaliter humanum sensitivum, ideo primum statum humanae vitae dicunt homo acer proximus septimanis, & propter hoc ille completus B si contractus optimus est, & ita nec sponsalibus: sed ad secundum statum vitae pertinere incipit homo completo in suo primo septenario, quantum ad ea quae ad perfectionem ipsius pertinent, in quo tantum naturaliter communicat: sed quantum ad ea quae exeunt ipsum sunt ordinata in septenarios: & ideo ante primum septenarium nullo contractu homo optimus est. Sed in fine primi septenarii incipit ad aliquam proximitatem in suo naturam, praecipue de his in quae ratio naturalis ducitur maxime, non autem ad obligandum se perpetuo mutuale, quia ad hoc non firmum judicium habet: & ideo tali tempore possunt contrahere sponsalia. Sed in fine secundi septenarii C incipit homo perfectius in suo esse naturali, & ad plura potest obligare se de his quae ad personam ipsius pertinent, nec adhuc gravatur cum ad contractum: sed magis ante septenarium etiam primum debet se obligare, & secundum legem contrahere de praesenti de verbis sponsalibus facta sufficienter contrahit.

D AD primum ergo dicendum, quod si ante annos pubertatis sponsalia per verba de praesenti, non tamen matrimonium contrahunt, sed sponsalia. Et in fine secundi septenarii incipit esse proximum ad matrimonium, ideo quod ad aliquam obligationem contrahendam ex hoc & ante sponsalia, quae inter aliquos per

per personas alias contrahentur, re-
ver habeat, impedimento illi inter quos
contrahuntur ad statum matrimonii non
reclamante: ex quo matrimonium consti-
tuitur de his quæ per alios facta sunt.

Ad secundum dicendum, quod quidam
dicunt illa pacta de quibus Gregorius ar-
gui, fuisse usitata apud antiquos in pecu-
niis, sicut apud illos fuit ad patrem consti-
dam, si ante illa peccaverat nè turpi
quæstu committeret: et sic pertinebant
ad turpitudinem. Et secundum hoc non
videtur quod ex pactis matrimonialibus
aliquis actus turpis oriatur. Et ideo
dicendum, quod illa pacta non fuerunt
facta contra bonos mores. Vel dicendum
quod non fuerunt de substantia matri-
monii, sed de solemnitate nuptiarum.

Ad tertium dicendum, quod illa pœ-
na non fuit ex pactis matrimonialibus,
sed ex parte corporis, ut si tempus præ-
finitum apponatur: et quia possibile est,
ut ad hoc venire, ut possit esse alius præ-
sumptus apponatur aut in fine secundi
[illegible] Philosophus: aut in 9 decimi
Limi [illegible] aut aliquis determinatus ac-
punctus, qui varietur in pluribus: et quia
dies in pluribus determinatur: sed non
per naturam, sed accidens in matrimonio.

Ad quartum dicendum, quod illa pœ-
na erat quæ erat in potestate eorum qui
eam posuit ex pactis matrimonialibus
dum susceptibiles sint primæ disciplinæ,
sed magis accidit ex aliqua materia: et
ex aliqua ratione: et ideo non fuit
talis pœna ad pactum contrahentium.

Ad quintum dicendum quod quam-
vis per secundum contrahens in casu il-
lo non faciant matrimonium, facient e-
tiamsi se non habere propositum prolis
nitendi, et ideo prima contractus accipit
formalitatem.

Ad sextum dicendum, quod habitus na
non agit per modum unius causæ, et ideo si

deest unus, possit supplere ex altero: sed
sponsalia contrahentes agunt ut distin-
ctæ personæ, quia sponsalia non esset inter
duos esse possunt, unde in utroque requiri-
tur quod sit sufficiens ad contrahendum:
et sæpe deficiat unus, sponsalia impedi-
dit nec ex altero potest supplere.

Ad septimum dicendum, quod in
sponsalibus etiam simplicibus apponi
quoque contrahitur ad tempus futurum,
contractus sponsalium habet robur: et
secundum Philosophum 4. Physicor. Text. 68
quod pœna dicit, quasi nihil differt mate- mil. 56.
riam. Hæc autem propinquitas a quibus-
dam determinatur tempus sex mensium:
sed melius dicitur determinatur secundum
conditionem contrahentium, quia in qui-
busdam magis accelerat usus matrimonii,
quam in aliis.

SUMMA ARTICULI.

COnclusio est affirmativa. Ratio huius
conclusionis est. Nam cum sponsalia
sint quædam promissiones futurorum, et
dictum est articulo præcedenti, necessarium
est quod illorum sint quæ aliquo modo pos-
sunt haberi, & ita necessaria est aliqua
præsentia de futuro, quæ exigit usum ratio-
nis, qui quidem usus incipit in septennio.
Videre solutiones argumentorum D. Tho.
quæ patent hinc.

¶ Circa illum articulum est dubitatio,
quod concludit D. Tho. habetur in cap. hoc
autem de despositionibus impuberum. Etiam adest
tenetur ille quod pactum matrimonii
quantumcumque, ut habetur in l. si infans
C. de iure deliberandi: infantes nunc possi-
bentur habere & sponsalia promittere, ut
habetur in l. in sponsalibus 1. C. de sponsa-
libus. Etiam adhuc dubitatio est, quod si non
illa ætas pervenit ad septennium,
illa ætas pervenit si ille qui non pervenit
ad septennium post septennium confirmet
postquam pervenit, alias non posset reclamare:
ut habetur in capitulum nostris.

HIc suppositis est prima difficultas
de veritate conclusionis D. Tho. Ra-
tio dubitandi est. Nam in vim & signi-
ficatione matrimonii videtur ab [illegible]

Capitulum nostris. de sponsa. et despo. impu. Lin. de sponsa. et despo. Lin. de spo.

fuisset ista lepra, ad pro sponsio est repetenti dandum, pro viro vero petitur ad-
mitti ergo pro sponsalitio ne deiet ejici
tui in suis idem sumpsit pro viro & femina,
scilicet, separationis. Respondeo, quod
secundo D. Tho. ibi continuata in parte,
contra ea, sicut immediate allegatis. Et ad
rationem dubii respondet D. Thom. ad ter-
tium, quod in sponsalitia solum requiritur
vita rationis, & requiritur aliqua dispo-
sitio corporis ad generandum filios, tamen
non omnis requiritur repetitum in viro &
femina in primo septennio, & ideo aequale
tempus septennij assignatur viro & femi-
nae ad matrimonium vero consummandum
non satis est vita rationis, sed requiritur di-
spositio corporis talis, quod sit potens ad
generandum filios, hoc autem dispositio-
nis contingit, sumitur, quoniam femina
ad generationem filiorum citius pubescit,
& ideo assignatur annus duodecimus pro
femina, hoc autem dispositio non contin-
git viro in tanto tempore, nam citius ad hu-
jusmodi generationem, & ideo pro viro sumi-
tur annus 14. ad contrahendum matrimo-
nium. De quo videndus est locus Philoso-
phi allegatus à D. Thoma articulo. ¶ Quod
si aliquis adhuc dicat, quod secundum men-
tem D. Greg. 4. Dialog. cap. 1. quidam puer C
fuit damnatus propter peccatum blasphe-
miae, ergo ante septennium peccatum mor-
tale erat vitae, sed ad sponsalitia contrahen-
da, sufficit vita rationis qui sufficit ad pec-
catum mortale, ergo ante septennium pos-
sunt sponsalia contrahi. Ad hoc respon-
detur cum D. Thoma ad secundum, negando
consequentiam. Et rationem differentiae assi-
gnat. Nam ad peccatum mortale sufficit ra-
cit enim conscientia practica, sed ad contra-
hendum sponsalia requiritur conscientia de
futuro, & ideo requiritur major prudentia
ad contrahenda sponsalia de futuro, quam
ad peccandum mortaliter. Sed si haec dis-
tinctio vera esset, sequitur quod requiratur ma-
jor aetas ad contrahendum matrimonium,
quam sponsalia, quae non videtur dicta con-
sentiens de praesenti. Respondetur, quod se-
quitur ex mente D. Thomae, quod ad peccan-
dum mortaliter sufficit conscientia practica
& de actu praesenti, etiam si nihil vitae futu-
rae cognoscat, sic enim quidam dicunt
Deum esse malum & offendere Dei, at vero
ad sponsalia requiritur cognitio & pro- D

A tempore praesenti, & pro tempore futuro,
& multo magis in matrimonio contrahendo,
& ita filius obligatur quando ille casus D. Gre-
gor. fuit rarus & pravae viae ordinationis,
rara vero loquimur de his, quae regulari-
ter eveniunt.

SEcunda difficultas est, Virum ad spon-
salia non fit necessaria aetas septem-
nium, quod si non sit completum aetas
septennij, sponsalia sint invalida. Et videtur
quod sic sint valida. Primo arguitur. Nam
in hac videtur exigi aetas completa septen-
nium, ut patet ex opinatis, per quae in cap.
litigandi sponsalibus. ergo si non sit com-
pletus annus septennij erunt invalida spon- Cap. 1
B salia. Probatur consequentia. Nam ante Co- tit. de
cil. Trident. professio facta ante 16. annum spons.
nulla erat, quoniam exigebatur ad id aetas
completa 16. annorum, & post Concil. Tri-
dent. professio facta ante 16. annum nulla
est, quoniam in Concil. Triden. Sess. 25.
de regularibus, cap. 14. exigitur aetas dec.
annorum completa ad professionem.

¶ Secundo arguitur. Nam in L. 7. tit. 4. L. 6.
parti. 4. quando fit mentio de aetate re- L. 7. tit.
quisita ad sponsalia, nunquam dicitur quod 4.
major aetas septennio supplet quantum, ergo.
Confirmatur. Nam alias ratione eiusdem
legis possent septennes determinatum ad pu-
berem, ergo quamvis in matrimonio re-
cta aetate pubertati exacta, nihil
ita supplet aetatem in sponsalibus non
illa exacta non est potentia.

¶ Tertio arguitur. Illa sunt & determinata
aetatis septem annorum ad sponsalia sunt
in favorem contrahentium: ergo illa non
non obligant ante septennium completum,
neque sponsalia valida sunt. Antecedens pa-
tet, consequentia probatur. Nam leges favo-
rabiles, quae determinant aetatem, non
obligant ante illud tempus completum quo
alium hoc fit in favorem libertatis, quid de-
bebat fieri.

¶ Propter haec argumenta aliqui putant
existimant, quod si sponsalia sunt ante se-
ptennium, etiam si puberes sit, dissentiens non
sunt vera sponsalia, neque obligant in con-
scientia. Haec sententia tenet Panor. in
rubrica de sponsalibus Consil. super 4. De
eam. per. Lupus Rodericus & alii quos ibi
aliqua auctores, & pro hac sententia citant
Paul. 4. dist. 29. quae ibi am. Paul. vero
nihil aliud dicit, quam referre sententiam
D. Tho.

D. Thom. aliorum, & ipse ex propria sententia nihil dixit. Caietanus D. Tho. hic ad 3. primum, expresse dicit, quod si spontalia sint parua ante septennium, sunt vera sponsalia, & quod in illo casu mulier & proles tenetur stare matri sicut lex in matrimonio. Hic dicit Soto, & dist. 27. q. 1. ar. 2. Victoria in Sum. num. 5. & hic sententiæ inde correcta Thomas Sanchez, eh, vere sponsalia capiuntur, & cap. Spontalium de sponsalibus.

C In hoc expositionem septennium, quod contrahentes spontalia dupliciter se possint habere. Primo modo valent & tenent modo minus dicat a septennio, vel per tempus modo ita ut post dicat, in si per matrem vel heredem, dem sine parui sine minus dicat, contrahere se possit habere deposita. Primo modo ita est habeant vim rationis, alio modo dicitur quod non habent vsum rationis.

¶ Prima conclusio. Si contrahentes habeant vim rationis sufficientem ad spontalia contrahenda, & parum dicat septennio, valida sunt spontalia & obligant in conscientia. Hic conclusionem docet D. Tho. & omnes Thomistæ hoc citatis. Et probatur primo ex Arist. 2. Physic. cap. 1. ubi ait, Quod parum dicat, nihil dicere videtur, sed in proposito est parum dicere a septennio: ergo valida sunt spontalia. Secundo. Minor assistit ad suum intentum, non est in determinata quæ possit aliquando evenire, quod malum supplent ætatem ergo a fortiori hoc erit verum de spontalibus. Patet consequentia. Nam maior ratio est in spontalibus, quam in matrimonio. ¶ Tertio probatur eadem conclusio. Et de sponsalibus alii dicunt, quod nulla sunt præcepta de sponsalibus, sed sufficit illa ætas quando est habere finem quid faciendum de his dicit text. quod debet esse sum 7. annorum. Et sic verba colligunt argumentum pro hac sententia. Nam hæc lex debet obligare ante rationem ipsius legis: ergo si parum ante septennio contrahentes habent vsum rationis, & cognoscit quid facit, valida erunt sponsalia. ¶ Confirmatur ex dicta lege, ibi. 1. part. 2. ubi ad hoc quod contrahere validum sponsalia requiritur quod aliquid requiratur, & ibi tacta fuerint sponsalia in ætate 7. annorum, patet ergo oppositum, si contrahentes habeant vsum rationis ergo & habeant

rationis valida sunt sponsalia, & ætatem impedimentum. Adhuc tamen est quod ad cognoscendum quæ non sunt dicenda propter septennium in valida sint sponsalia, non est determinata aliqua certa regula, sed hoc relinquendum est secundum arbitrium viri prudentis attendendo ad tempus accelerationis vsus rationis.

S. D. alius est sponsalia de Ecclesia. Verum si longe ante septennium acceleretur vsus rationis in aliquo, utrum gratia, in anno tertio, vel quarto, an valida sint sponsalia, si contrahant: exemplum est in casu D. Gregorii illo paruulo. Et videtur quod illa sponsalia non sint valida argumento desumpto ex illo cap. decimo. Nil ad sponsalia requiritur septennium, ergo si multum distare a septennio, sponsalia non valida erunt. ¶ Confirmatur. Nam longe ante septennium quandoque potest aliquis paruulus habere vsum rationis, ille erit casus ratificatus, non tamen relinquitur ad quod septennium & communiter cessat. & ita potuerunt instituere contractum sponsalitium qui factus est longe ante septennium, quia regulariter non est vsus rationis. ¶ Secundo confirmatur. Quia aliqui dicunt, quod si puruulus per rationem haberet vsum rationis in tenera ætate damnum animæ, quod posset contrahere sponsalia, & quod illa essent valida, quod videtur irrationabiliter dictum.

¶ In oppositum est. Nam in illa Latina regula dicitur, quod ad sponsalia non est præceptum aliqua ætas, sed quod contrahentes cognoscant quid faciunt: sed in hoc casu ille qui contrahit, sic quod sciat, cum habeat vsum rationis, ergo erit vere sponsalia.

¶ In hac difficultate aliqui auctores existunt, quod si aliquis paruulus longe ante septennium habet vsum rationis per alia ordinaria vel extraordinarium & per miracolum, & contrahit sponsalia, vera erunt sponsalia, & obligant in foro conscientiæ quamuis in foro exteriori non obligarent. Ceterum illi, qui putant, quod sponsalia contracta ante septennium completum nullo modo sint valida, etiam si parum distet a septennio: longe melius dicere quando distant multum. Et multi alij qui existimant, quod quando parum distat a septennio sint vera sponsalia, licet, quod quando multum distat non sint vera.

¶ In secunda conclusio. Prima sententia A
est probabilis, secunda vero videtur nulli
probabilis. Prima pars probatur argumen-
to facto in oppositum, quod probabilitatē
habet: & secundum hanc sententiam dicen-
dum est ad argumenta primo loco posita.
Quia dilatio ad quod committitur & re-
quiritur vltra rationem non solum ad illi in se
premio vel poena sunt: non tamen determi-
nant, quod si in aliquo casu rata fuerit
alius rationem legis sine dispensatione, non
sibi contracta ad hoc adsit. Secunda pars
probatur argumento primo loco facto, &
dubium confirmationem, & dicendū est ite
eundē hanc sententiā, & hic obligat secun-
dum id, quod regulariter, & citra causa.

¶ Ad primum argumentum in principio
dubij respondetur, quod illa lex quę determi-
nat, annū ad sponsalia contrahenda, vel
secundum se explicata, vel secundū eius
tam sententiam sunt explicata, vel ea hac
exceptione, nisi aliquis sponsalia fecerit,
quod communiter & regulariter fit in se-
ptimo vel circa septimū. Ad aliud vero
dicendū est, non esse eandē rationem, quia
lex quę determinat tempus professionis,
determinat illud tempus sine ulla possint
exceptione, & ita si non fuerit completum
illud, nulla est professio, neque hoc contra-
dicit obligationi vel quę determinat
tempus sponsalium ante quod illius esse
possunt lapsa pubertate.

¶ Ad secundum respondetur, quod illa lex
dispensata est facta aliquam legem illius
tituli, nisi expresse ponitur illa exceptio,
nisi prudentia vel natura suppleat exceptio-
nem. Ad confirmationem distingue antecedē.
Nam si fieri quod aliquando non ob-
tinet propter aliam particulam determina-
tionem, nego antecedens: si autem fieri
quod frequentius non obtinet propter
aliquam rationem pubertatis quia sponsalium,
concedo antecedens, quia tamen non
colligitur, quod naturaliter frequentius
possint esse indeterminate tempus determi-
natum à lege quam sponsalia.

¶ Ad tertium negatur consequentia. Pri-
mo, quia professio videtur de natura sua
magis obligare ante aliquem
periodum non completum, quod colligi
tur ex intelligentia communi Doctorū, &
ex vsu receptissimo Ecclesię, quamuis non
desint qui dicant, quod obligat ante, si mo-
litia fuerit ætatem. Secundo. Nam lex de
se non habet vsum rationem legis pœna-
lis, quamvis addatur secum aliquam pœnā,
& ideo illa lex strictissime observanda est,
& non ampliando extenditur lex de sponsa-
libus non habet rationem legis pœnalis, sed
respicit ipsos contrahentes & perpetuam
ad solemnitatem seruandam, quod legislator mā-
dare complexum.

EST tertia dilatio, an Sanctus si
contrahere ante septennium, & si ex
peccaret, an sit venialis vel mortalis
quidam dispensat potuit de ipso consul-
tibus, & de consuetudine & indoctis.

¶ Ex hanc expositionem est prima sen-
tentia, quę asserit, quod contrahere matrimo-
nium ante tempus determinatum à lege
est peccatum mortale, non tantum ex pro-
pria ratione contrahere sponsalia ante ta-
lem ætatem. Ita tenet aliqui moderni Theo-
logi, & probatur hæc sententia de sponsa-
libus, quia illi qui contrahunt ante legem
matrimonium faciunt aliqua pertina-
cia, vel est aliqua inconstantia in facere
id quod lex nullam sit sufficientiam: ergo
per se loquendo id est peccatum mortale.

¶ Secunda sententia asserit, quod quilibet
aliquis contrahit sponsalia ante septennia,
si faciat sine urgenti necessitate, & sine lici-
tia Episcopi, peccat mortaliter, & hæc est
communis sententia Doctorum, quam te-
net Sylvest. verbo, matrimonium 2. q. 5.
ubi refert Pilat. & Panorm. & Archidia. &
Hostiensem. Tenet etiam hanc sententiam
Navarrus manual. cap. 22. num. 31. dicit,
quod si contrahentes matrimonium vel
sponsalia, peccant mortaliter, vel potius pec-
cant mortaliter consulentes, quia parentes
sepe excusari possunt, per ignorantiam.
Eandem sententiam tenet Glossa capitali non
est, de despensationibus impuberum. Et pro-
batur hæc sententia ex hoc cap. vbi Nico-
laus I. distribuit prohibet, ne aliqui contra
hant sine legitima ætate, nisi in
periculo aliqua necessitate urgentissi-
ma. Vbi alterutrum est, uti non licet, de
licitus, in quo quidem indicatur clare q
intento Pontifex vel supponere præceptū
obligans ad mortale, ergo. ¶ Secundo proba
tur ex Hostiensi. Nam ex hac falsa sponsa
lia sequitur impedimentum publicæ hone-

C

D

Glossa
vide
est de
despo
impub.
cap.

ste-

hantibus contra bonum publicum, num A
propter deſiderium animi publici ab illi par-
tibus pertinentium ad malorum ſtatum, ſuppe-
ria conſentiant & diſſentiant ſponſalia
& conſequenter contrahant an sint impedi-
mento dirimente impedimentum publicæ ho-
neſtatis ad contrahendum, quod eſt in de-
grediente ordine publico.

¶ Prima concluſio. Longe probabilior
videtur ſecunda ſententia, quod illi peccent
mortaliter ex genere ſuo. Hæc concluſio
probatur primo quia Doctores communi-
ter in ſententiam ſecundo, Navi Nicolaus I.
in illis eſt explicite in loco immediate ci-
tato. Deinde ratione in concluſione, ex ge-
nere ſuo peccatum eſt illud quod facit nō per-
ſeipſum mortaliter, ſed ex genere ſuo per-
ſeipſum ſpectatum, quia poſſent habere ra-
tionem iuſtam tamen non habent ergo
rationem probabilitatis iuris, & aliundē ha-
betur illud rationis, diſcuſſionis ut dictum
eſt poſſunt peccatum à peccato mortali.

¶ Secunda concluſio. A ſortiri peccatum
mortaliter ponentes & ordinem ipſum
ad ſui contrahendum. Hæc concluſio patet.
Nā illa ſunt ex genere ſuo eſt mortale, ut
dictum in præcedenti concluſione, & mi-
nus poteſt aliquis ignorantia in concluſio-
ne vel in deſcendendo ergo à ſortiri pec-
catum mortaliter. C

¶ Tertia concluſio. Contrahere matrimo-
nium ſine legitima causa eſt peccatum
mortale. Hæc concluſionem tenēt omnes
Doctores qui tenent præcedentem conclu-
ſionem, & aliqui probant illam concluſio-
nem, quia ſi illi non habent vim ratio-
nis ad hoc, quod ſit vitium mortale
in ſponſalibus, quantum habent ad peccatum
illi magnum gratiam minimum ſacramento
ſimilitudo quod mortale: ergo peccatum
mortale. Hæc autem ratio non ſufficit.
Nam poſſunt habere illam rationem ante ha-
bitum uſum deſcendendum à merito ex ſe
valdam mortalitatem illum non ſi nullum
eſt ſacramentum, nulla imagine materia eſt
ſacramentum, nulla imagine materia eſt
ſacramentum quidam, & ob ea habent de-
terminatam materiam & formam ſicut ſacra-
menta. Ratio igitur eſt poſſitiva, pro hac
concluſione. Nam eſt præceptum Domini,
ut ſupra dictum, ergo diligit ad mortale
ex genere ſuo. Nec licet quærere ſequitur ma-
num inconveniens ex aliis materiis
ut dicet Hoſtienſis hoc loco. ¶ Ve-

de hoc argumentum pro prima ſententia re-
ſpondetur, quod quando non ſufficienta
tenetur perſona, neque ſe interponit reſpe-
ctu ſacramenti matrimonii, quod ita eſt
eſt, quando tantum ſunt ſponſalia de futu-
ro: ſed bene tenetur eſt peccatum mor-
ſe propter periculum poſtum à Nicolao,
& propter gratia ſacramentum quæ ſequun-
tur.

Vltima difficultas eſt, an poſſint paren-
tes contrahere ſponſalia pro filio, &
anſpſi filio poſtea quando fuit nolens
poſſint reclamare & non conſentire? Ra-
dubitandi eſt à parte affirmativa. Nam pa-
rentes poſſunt diſponere de bonis filiorum
in utilitatem eorum ut ſupra dictum fuit: aliquid
ergo: ergo poſſunt contrahere ſponſalia
pro filio, talem q. ipſi poſtea non poſſint
reclamare.

¶ Prima concluſio. Sunte aliqua cauſa
legitima, v. g. pro bono pacis, licet poſ-
ſint parentes contrahere ſponſalia pro fi-
lio, & filii non parendo. Hæc ſententiam te-
net Magiſter Sent. dict. 27 quæſt. 2 art. 2.
ad primum, & illam colligit aperte ex ca-
dubium non tibi de ſponſalibus impube-
rum, & ipſi parentes quamvis in ipſo eſt,
tenentur illam promiſſam. Cap. du-
bium non eſt de ſponſa impub.

¶ Secunda concluſio. Ita tamen ſpon-
ſalia ſemper dependent ex cauſa penes
quam ne minori ætate itaque poſſint recla-
mare & non conſentire. Adhuc tamen
eſt, quod ſi patres conſentiant, vel
ſi virtualiter & interpretative, quia ſciunt
& tacent (quod eſt virtualiter conſentire)
valida ſunt ſponſalia. Et hæc concluſio eſt
expreſſa D. Thomæ primum, & habetur in
c. 1. de deſpon. impub. & cap. primo eodem
titulo 6. Quando autem in cap. dabitur in
fine dicitur, quod filius adulta ætate debet
implere quod pater promiſit, illa particu-
la, debet, ſecundum glossatores, dicit
debitum honeſtatis non honeſti eſt quod
filius impleat promiſſionem ſui patris, non
autem dicit debitum neceſſitatis. Ca. 1 de deſpon. impub. c. ſicut. eod. tit. in 6.

¶ Et ad rationem dubitandi in principio
reſpondetur, quod eſt magna differentia.
Nam reſpectu bonorum temporalium fi-
lius dependet à patre in illa ætate, exte-
rum in contrahendo matrimonio non ita
dependet à patre, quoniam eſt ſuppoſitum
diſtinctam habens diſtinctam voluntatem
à patre.

ARTICVLVS III. A

¶ Vtrùm sponsalia dirimi possint altero religionẽ intrante.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sponsalia dirimi non possint altero religionem intrante: quia de promissa, quam alteri promisit, non possum alteri fidem obligatam non facere: sed ille qui sponsalia contrahit, certum sponsum promittit mulieri: ergo non potest se offerre Deo ulterius in religione.

¶ 2 Item videtur, quòd nõ diuertat diuinus, quando alter coniugum ad religionem religionem se transfert: quia in dubijs semper tutior pars est eligenda: dubium autem est, quòd eum expellere: ergo tenetur eum expellere.

¶ 3 Item videtur, quòd nec diuinũ eat per sententiam, quam aliquis incurrit post contractã sponsalia: quia pro pena nullus debet puniri: sed vir qui infirmitatem incurrit, punitur in eo quòd ei imponitur, quòd in illa debeat quæ sibi facta est desponsata: ergo propter corporalem infirmitatem non debent sponsalia dirimi.

¶ 4 Item videtur quòd nec propter affinitatem interuenientem, mediante sponsali consanguineorum sponsa fornicaria efficitur: quia secundũ hoc sponsa posset reuocare pro peccato sponsi, quod non est conueniens.

¶ 5 Item videtur, quòd non possint se coniuges ad inuicem petere: quia hoc est vxorem cognoscere, ne primò contrahant & postmodum se abscindant: sed talia non debent ab ecclesia sustineri: ergo.

¶ 6 Item videtur quòd nec propter alterius fornicationem: quia eadem per sponsalia nullus non accipit potestatem de corpore alterius: & si videtur, quòd in nulla contra innocentem peccatum fornicationis: & sic sponsalia diuinus non debent per hoc.

¶ 7 Item videtur, quòd nec per contractum cum aliqua per verba de presenti: quia nõ diuinus primus: ergo nec secundus contractus pot dirimere prima. ¶ Item videtur, quòd nec per defectũ ætatis possint diuini: quia, quod nõ est, non potest dissolui: sed ante ætatem determinatam non valet facere sponsalia: ergo diuinus nõ possunt.

RESPONDEO dicendũ, quòd in omnibus prædictis casibus sponsalia contracta diuinuntur, sed diuersimodè: quia in duobus, scilicet cùm quis ad religionẽ confugit, & cùm alter coniugũ ob alterius per uersa de presenti contractum ipso iure sponsalia diuinuntur: sed in alijs casibus, diuinus debent sententiam iudicis recipere.

AD primũ ergo dicendũ, quòd talis promissio facienda per verbum futurum, ea sit spiritualis contractus, ut dictum est.

AD secundum dicendum, quòd debet determinatus ex hoc, quòd alter nõ consensit tempore Matris ad matrimonium consummandũ. Vnde si ex parte sua nõ defuit, quin matrimonium cõplere posset, licet alteri valere sine peccato. Si autem per eam stetit, quòd matrimonium non est cõsummatum, debet ad vtrumque pertinere de peccato fragilitatis pœnitentiã dare, sicut de alijs peccatis mortalibus, & ideo vtrique eorum alia (si vult) iudicia recipere.

AD tertium dicendum, quòd in actu contractũ matrimonium, aliquis grauẽ infirmitatem incurrit, alter eorũ, inter quos sunt contracta sponsalia, quæ ipsũ debilitet minus aptũ deformet ad officium matrimoniale arbitrio iudicis, aut aliquod huiusmodi: non quæ sunt contra bonum prolis, utpote impotentia, quæ solet prolem impedire, possunt sponsalia diuinere, ne filij innocentes disperirent, cùm matrimonium ne fit contractum malorum existimo sufficere: nec pro pœna puniri aliquis: sed ex prouisione diuinum respicitur: quod non est inconueniens.

AD quartũ dicendũ, quòd affinitas consanguineorum sponsi, nec sponsæ, non diuinus debet sponsalia, & ad hoc probandũ sola ratio superius pro sponsalibus adducta:

laudem:

nã dem: cauſa q̃ in futurum eſſentiã
effectus ſui impediatur à ſuis effectib⁹,
nã ſolũ ex re p̃ſ eſt. Sed ex re ꝓ futuro
eſt. Modo ſi ea q̃ ſunt ꝓ tempore
cõtrahi ſponſalia non prohibuiſſe cõtra
Deũ dicũt, ita ſi interueniat aliq̃ ſecun-
dariũ q̃ effectũ ſui impediat non
poſſit ita hoc aliquid detrahere alteri,
imo ei conferre: quia abſoluitur ab eo,
q̃ fornicationẽ ſe Deo adiũxit reddit.

AD quintum dicendũ, q̃ quidã rece-
piũt illã rationẽ, ſed contra eos eſt De-
cretũ q̃d expreſſe dicit: Ad matrem, in-
quit, tuum quã ſecundum fidei ſup-
plicium, & pactũ in paranympho ſibi
ſponſã ſe abſoluunt, qui ſponſalia contra-
cerunt. Sed ad hoc dicunt q̃ Eccleſia
magis hoc ſuſtinet, ne peius eueniat,
quam hoc ſũ de iure, ſed hoc non poſſe-
mus exemplo cõmittere quod Deus fecit, ad
dicit. Et ideo dicendum, quod non ſem-
per licitum eſt retinere quæ primi fer-
mo alia ſunt: quia interdũ ſunt prouidẽ-
dũ ne ſuũ ſe dicãt recipere. Sapiẽs q̃-

AD ſextum dicendũ, q̃ quia non
debent fieri nouæ prãue conſuetudi-
nes contra bonos mores, tanto ex hoc effi-
ciũt minus ſuſpecti de non ſeruanda fide
in futurũ. Et ideo ſine ſcãdalo poſſunt nouæ
contra aliquos ſponſalia attentare.

AD ſeptimum dicendum, q̃ ratio il-
la tenuerit ſi eſſet aliqua ratio diui-
dendi: ſed ſecundum cõmunem mo-
dum eſt ſortiri primo, et ab illius ipſũ.

AD octauum dicendum, q̃ quamuis
nõ ſecuta vera ſponſa, tamen fuit
ibi quidam conſus ſponſalium: & ideo
et ſolemne apparuit, ad quam ſolẽ-
nitatem multũ pertinet ſilentium
ſponſi, quia ex tali ſilentio ſponſa
ꝓpter honeſtatẽ exemplum.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio eſt. Sponſalia de futuro nõ
ſolũ diuinitus per ingreſſum reli-
gionis, ſed alias multis de cauſis. Et
ad hoc eſt in doctrina D. Thomæ. Sponſalia de futuro in duobus caſibus diri-

A mũtur ipſo iure. Primus eſt, quãdo aliquis
ingreditur religionem. Secundus verò quã-
do contrahit matrimonium de præſenti. In
his enim duobus caſibus ſponſalia de futuro
ipſo iure diuinitus ſolũtur: in aliis verò caſibus
ſolum diuino præceptorum Eccleſiæ.

¶ Circa illũ articulũ eſt primo difficul-
tas. Vtrũ ſponſalia de futuro ex natura
ſua ſint indiſſolubilia quoad vinculum. Vi
detur quod non. ¶ Primo arguitur. Spõſa-
lia de futuro ſũt matrimonium ſub quadã
ſpecie, ſed propria paſſio matrimonii eſt
indiſſolubilitas ex natura rei, ut ſupra dice-
batur ergo etiam eſt propria paſſio ſponſa-
lium de futuro. Conſequẽtia eſt euidẽs.
Nam ea quæ ſunt eiuſdem ſpeciei habent
eaſdem proprias paſſiones. Minor pro-
batur. Tum quoniam matrimonium
verſatur circa idẽ obiectũ, ſcilicet, circa cor-
poris ꝓlem, ut dictum, quorum tamen ſin-
gula & ſolum ſunt eiuſdem ſpeciei, quam
ait autem ſolemne ſit traditio, tamen ve-
rũ ſimpliciter promiſſio ergo idẽ eſt de ma-
trimonio quod eſt traditio, & de ſponſali-
bus quæ habent rationẽ promiſſionis ut ſu-
pra, quoniã obiectũ ſponſalium pertinet
ad virtutẽ iuſtitiæ commutatiuæ, ſicut obiec-
tum matrimonii ergo ſunt eiuſdẽ ſpeciei.

¶ Secundò arguitur. Quæ promittit ſponſa
lia de futuro, obligatur ad legem matrimo-
nialem vna ſex matrimonii ergo ſi indiſſo-
lubilitas ſponſalia habet indiſſolubilitatẽ.
Minor probatur. Nã qui obligatur ad id
quod ꝓponunt leges illæ, ratio eſt quia
matrimonia de futuro, obligantur ad ma
trimonium ergo omnium legis matrimonii.

¶ Tertiò arguitur. Sponſalia de futuro,
ſi ſeparatur copula carnalis, inducit obliga
tionẽ matrimonii ſalua ꝓpria ſpecie de
futuro in ſponſalibus. Sed ſi quis ſolem de-
derit, & eſtimulo ſponſæ, & de illo &c. & per
tam de conditionibus appoſitionẽ intende-
rint obligationem veri matrimonii etiam
in foro conſcientiæ, ſi ſponſa accedit ad ſe
pulchrã copulam, vt eſt communis ſententia
Theologorũ & Iuriſperitorũ. Ergo filius illa ſpõ
ſalia ſunt indiſſolubilia ex natura ſua.

¶ In hanc concluſionem ſit obiectio con-
tra. Sponſalia de futuro ſunt diſſolubilia ex
natura ſua. Hæc obiectio eſt communis ſenté
tia Theologorũ & Iuriſperitorũ. Et probãt
primò. Nã ſolũ obligatus matrimonio eſt i
diſſolubilis ex natura ſua. Sed ſponſalia de fu

turo

rato differunt à cōtractu matrimoniali, ergo
spōsalia de futuro sunt dissolubilia. Maior
patet. Quia cōtractus matrimonii ordinatus
est ad procreandā prolem, vt vita ducatur
& inde habet indissolubilitatē. Minor vero
patet. Nā spōsalia de futuro & matrimo-
nū differunt, quia promissio & traditio, &
sunt voū simplex, illa promissio, solēne ve-
ro habet additā traditionē quā dissimi-
lia & mutuo sunt. ¶ Secūdo probatur.
Matrimoniū ē indissolubile ex natura sua
quoniam alias magnarent mariti in
prolē, nā obligatio relinqui in hoc differt
ab alijs obligationibus, q̄ alij cōtractus ordinā
tur ad bonū cōmutationis, & ideo per mutu-
tatē ipsorū dissolui possunt, cōiugium vero
matrimoniale ordinatur ad bonū spēciei, & ad
hoc ē educatio prolis, & ideo ē indissolu-
bile ex natura sua, sic ēt promissiones fu-
turarū nuptiarum nō debent vlo pacto
posse, ne patrū illā matrimoniū ordina-
tur ad procreationē prolis, ergo spōsalia de
futuro sunt ex natura sua. ¶ Vltimo pro-
batur. Spōsalia nihil aliud sunt, q̄ quādā
dispositiones ad futurū matrimoniū, & pre-
parationes ut ipsum possit cōtrahere cō
diuersa spōsa, & econtra: ergo spōsalia ex
natura sua sunt dissolubilia eo modo
quo perfectū ē dissolubile, quia ordinatur ad per-
fectionem talis dispositionis quādo & prepa-
ratio ad aliquam perfectionem.

¶ Ad argumenta facta in principio rā-
detur. Ad primū ē prima ratio q̄ obligatio
q̄ matrimonij & spōsaliū differt specie.
Et ad primā probationē respondet, q̄ licet
promissio matrimonij sit actus & ma-
trimonij verificetur circa tales ē materia
tes, nō tamē formaliter, nā matrimonij nul-
lū circa se habet vsū, matrimoniū vero
spōsalia promittēdo illum, habet vsum fidei
& Theologie verificatur circa eandē rēm
realiter, scilicet, circa Deū, licet nō ea
dem formali. & ita differūt specifice in p̄-
positō. Et ad secūdā probationē negatur cō
sequentia. Ratio differentiæ ē, quoniā tradi
tio nō ē de essentia veri spōsalij, quādo
tamē essentialiter ē promissio, accedit
autē traditio, quæ dicta ē ē obligatio
nem, & habet se ad ipsū consimiliter essentiali
ter vero differūt, propter hoc & talē pro-

A sionē spōsalia vero efficatiorem habēt rōnē
nē promissionis, matrimoniū autē ē finis
ter habet rationē donationis & traditionis,
& ita vocū simplex & solēne sunt de eadē
virtute religionis. Tertia ratio probatur nō
facile soluitur ab illis intentibus, nā sicut in
ū simplex & solēne sunt a virtute religio-
nis quæ ē una specie atoma virtutis, ita
spōsalia & matrimoniū sūt ab eadē virtute
iustitiæ commutatiuæ, quæ ē una specie
atoma virtutis, ergo ēt illa sunt eadē spe-
cie. ¶ Vide si placet solutio, q̄ obligatio
matrimonij & spōsaliorum sunt formaliter
B eiusdē speciei, quoniam procedunt ab eadē
virtute iustitiæ cōmutatiuæ, & ideo ē ni-
hil habere eadē proprietatem & pulchri-
tudinem, & ab eadē objecti cōsideratio-
nem procedit iustitia cōmutatiua, cōsimiliter
similiter sunt matrimoniale & spōsalia
ē, & ita ea pertinent ad eandē virtutem
distinctas potissimum. Et ex similitudine
calcarco & argento, qui sunt ēt sunt
eiusdem speciei & nihilominus producuntur
diuersis: ita simile hic est nō, quoniam
alia differunt materialiter, & ita ea
parte materiæ consimili ē, quod habent
C distinctas proprietates & pulchritudines. Et
ad simile Theologicum. Nam obligatio
nes actus & actus voluntatis & cōsideratio-
nes, ut dicitur ab eadem virtute religio-
nis, sunt quidē speciei diuersæ, & nihil
illi vetant habere eadē proprietatem, dif-
ferentiam materialem, & sic in isto casu
in habere distinctas proprietates. Sed
dā ē de voto simplici & solēni, & ita se
habet solēne ex natura sua ad indissolu-
bile, quoniam sine ejusdem speciei
ordine ad religionem. Diuersimode autem
D sunt quidam actus vtiles & honesti, ex
tamen latione diuersi obligationum pos-
sunt cōtrahere & ita matrimoniū
& spōsalia licet sint eiusdem speciei ab ini-
tio possunt differre, sunt autem diuersi ma-
teriales loquendo, & ita habent
diuersas obligationes: unde matrimo-
nium ē indissolubile ex natura sua, ex ma-
teria autem vero spōsalia.

¶ Ad secundam respondetur, q̄ qui pro-
mittit futurum matrimonium ē obligatus ex
parte formalitatis & in actu, & ita nō potest
legitimo fine matrimonium, potest tamen
cum & tradere ad quā debet sequi illum
matri-

matrimonialis pollicitatio, nã si pecuniosus sponsalium repetitionem vt in virtute & valitudine contrahat, & matrimonio postea tamen contineatur illa, sicut qui promittit religionem per votum simplex religionis, non tenetur ingredi religionem ideo ad religionem, nec obligatur ingredi matrimonium.

¶Ad primum respondetur, q̃ prout Concil. Trid. Sess. 24. cap. 1. de reformatione matrimonij, etiam si sponsalia valeant ad pollicitationem mutuam, & talis promissio nullam efficiat Concil. Trid. & sancta Ecclesia, tamen ipsa sponsalia de futuro, & quæ sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per verba expressa ex officio matrimonij, EST secunda distinctio, quæ non sunt casta, per quas dissolutum sponsalia de futuro. Respondetur vnica conclusione. De electione sunt casta ad quæ inducit posunt cõtrahere quæ dirimunt sponsalia. Prima causa est ingressus religionis, per ingressum in religionem dirimuntur sponsalia cum si fuit iurata. Et hanc expositionem intendebam esse, q̃ in præsentia vera est, q̃ sabor votum simplex religionis ad diem quod sponsalia, & si succedat, sponsalia sit nulla, nã tempus potest longe prouidebo ad diem nuptiarum Dei: si vero sequatur votum simplex, dissolvit sponsalia ista: Addendũ etiam est, q̃ votũ solemnis dicitur tunc post quod emittit in fine primi anni probationis, habet etiam vsum vitæ mixtæ & differentiã sponsalia de futuro.

¶Circa primam casum est primum dubium, an ille qui iurauit sponsalia de futuro possit vocare ad religionem sine eo q̃ prius contrahat. Quæ quæstio celebris est inter Theologos & Canonistas. Et videtur q̃ sic possit transire ad religionem, nã primo contrahit. ¶Primo arguitur ex rationibus suis. de sponsalibus quod dicit occasionem huic dissolutionis Alc. III. dicit ita quod ille qui iurauit sponsalia, contrahere prius, & postea elongare ad religionem. Si quis obijciat contra, q̃ Alex. sibi dissentit, q̃ ibi videtur tenere oppositum, q̃ non sit ita in conclusione, & transeat ad religionem sine eo q̃ contrahat. ¶Contra hanc solutionem arguitur sic. Alex. Cãs ne

A natum contra iuramentum venire, nisi iuramentum tale sit, quod vergat in detrimentum salutis æternæ, sed implere hoc iuramentum in quo iurauit sponsalia, non vergit in detrimentum salutis æternæ: ergo implendũ est. ¶Tertio. Si quis iurauit alicui dare centum aureos, & postea euenit casus in quo non possit illud facere, quod illud vergit in detrimentum tertij, sed non implere iuramentum quo iurauit sponsalia, vergit in detrimentum sponsi cui dixit de ratione cuius ergo. Cõtrahatur. Nã ex opposito sequitur maxima inconuenientia in regulibus. nullus religiosus obtineret religionem ingressum vel votum maioris perfectionis, quia

B ¶In oppositum est primo. Quilibet iuramentum & homini tenetur implere iuramentum, nisi ipsum iuramentum sit impedimentum maioris boni, sed ille qui iurauit vxorem transire ad religionem, vbi est maius bonum & perfectio, ergo nõ tenetur adimplere iuramentum. Consequentia patet. Nam tale iuramentum est impedimentum maioris boni. Maior dicitur a D. Greg. cap. 3. de iuramento. & a D. Tho. 2. quæst. 88. C 2. ¶ De iuramento.

C ¶Secundo. Iuramentum in omni sponsalia & matrimonij intelligitur apposita ista conditio, nisi aliter velit transire ad religionem, ergo etiam si iuramentum superueniat sponsalibus, semper intelligitur nisi illa conditione, nisi aliter velit transire. &c.

¶Tertio. Iuramentum in illo casu non impedit in eo statu in quo factum est, & in quo alter sponsus acceptauit illud, ergo. Consequentia patet. Antecedens probatur. Nam illud iuramentum in hoc casu fuit, quod contrahatur matrimonium, ideo non tenet, nisi velit contrahere matrimonium: sed istum contrahere & postea transire ad religionem.

D ¶Vltimo. Si aliquis vult ad religionem nõ sine exemptam potestatem ab alterum sponsa, infert illi exercitium matrimonij, ergo non potest illud facere, nisi prius adimplere iuramentum. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Nam contrahit matrimonium de præsenti, non vt contineat matrimonium sed vt transeat ad religionem.

Contra

¶In hac difficultate sunt varie sententiæ. Prima tenetur est, quod in hoc casu qui iurauit sponsalia potest validè facere, & non stare ad religionem sine eo quod ducat matrimonium, & potest contrahere, & postea

Cãs ne

Glossa contra sum. de spons.

lici consentire ad religionem. Tertia tenet A
ei prius contrahere. Hanc sententiam te-
net glossa dict. cap. continuum, cum tenet
Abbas & alii ibidem, & Covarr. cap. 4. Decret.
part. 2. cap. 3. num. 11. Verum est, quod glossa
dicit, quod si post sponsalia iurata voluit
religionem intrare ante quam consummet. ¶ Secunda sententia
est Hostien. & Innocen. qui dicit, quod ille
qui iurauit sponsalia cum impotente ingre-
ditur, & potest statim ad religionem,
si velit. ¶ Inter Theologos vero etiam sunt
diuersæ sententiæ. Nam quidam existimant
esse peccatum, si contrahat matrimonium &
postea ascendat ad religionem. Quam sen-
tentiam tenet Palud. 4. dist. 27. q. 1. art. 3. &
dist. 28. q. 1. art. 3. Magist. Soto dist. 27. q.
2. art. 1. & maiorem doctorum numerum
contra se habet in opposita. Alii vero dicunt
nullum esse peccatum.

¶ Ex hactenus dicendis resolutione est
quæstio, & ratio media, quæ explicabatur
his conclusionibus. Prima conclusio. Si ali-
cui valens vel consuetum sequitur alicui
sponsæ, semper est obligandum iuramen-
tum & debet contrahere, imo debet con-
trahere, etiamsi non sit interpositum iura-
mentum, sive voverit religionem, sive non
v. g. habuit sponsa filium ex sponso: in hoc
casu sequitur duæ utilitates sponsæ, ex eo,
quod sponsus contrahat, & potest trans-
ire ad religionem. Prima utilitas est, quod
filius sit sine legitimo. Secunda est, & spon-
sa habebitur huic malum probe & bo-
nae, quæ non procedit tempore futuro, nisi ille
qui iuravit sponsalia. In hoc casu sponsus te-
nebitur observare matrimonium, antequam
transeat ad religionem. Hæc conclusio pecca-
re arguentes primo loco factis, & præci-
pere dicit Cabrisium. Nam hæc est legi-
tima intelligentia illius textus: alias omnia
duæ expositiones quas adhiberi solent, fri-
vole videntur. Prima est, quod illud capitulum
legitur intra vel post annum, atque dicitur
textus pastoralis, id simpliciter & absolu-
te, sed intra vel post sententiam. Secunda ex-
positio est, quod ille qui iuravit sponsalia, intra
tot contrahendum cum hac muliere, aut ve-
lbet ascendere ad religionem post biennium
in quo casu licitum est & tutius contrahe-
re, & postea transire ad religionem.

¶ Secunda conclusio. Nil impe-
dimenti præstitum in favorem tertij, semper

Capitulum de sponsalibus.

ad impediendum, & si aliqua utilitas vide-
retur sequi, quando impedimentum fit
minoris boni, vt dicitur. 1. 2. q. 89. art. 7.
Et præterea iuramentum facit tertia p-
sonæ ordinem ad bonum & commodum ip-
sius tertiæ personæ: ergo quidem facit hu-
bonum, semper obligat. Confirmatur. Non
Deus non accipeat religionem cum iniuria
tertij, sed in hoc casu impedire tertia iniu-
ria ergo ¶ Tertio probatur. Si quis debet
alicui pecunias & possit illas solvere, prius
debet illas solvere, quam transeat ad reli-
gionem, vt docet D. Greg. lib. 3. epist. quæ
1. sed ille debet iuramentum alteri spon-
sæ & potest illud solvere: ergo tenetur in-
gressum ingredientis religionem.

¶ Secunda dubitatio. Quæres nihil sequi-
tur vitium alterius sponsi ex eo quod con-
trahat, nec tenetur prius contrahere, sed pos-
set statim accedere ad religionem, sive ca-
suarit sponsalia, sive non, sive voverit sibi
ipsum, sive non. Hæc conclusio probatur
primo argumento facto secundo loco. Se-
cundo probatur. Nam Deus iuramentum fa-
ctum est in favorem tertij sed modo nul-
la sequitur utilitas: ergo nec tenetur
iuramentum adimplere: hæc etiam dis-
ximus in 2. loco immediate citato. ¶ Ex di-
dis in his conclusionibus dubitari potest an ma-
ius facta per veram partem, sibi sponsali fac-
primo loco. Ad quod respondetur, quod illud
dicitur respicere in detrimentum filiorum
nascitur, quod est impedimentum maioris boni, &
ita explicatur à Magistro Soto in loco cita-
to. Item videtur quod ad tertium facta in
opposito, quod utilitas altera priori obla-
turum, & iuramento illud non tenetur fa-
cere ipso facto contrahere matrimonium, sed ut
contrahat existimandum est aliquando fore ip-
sum contrahere est vile & commodi quæ-

SEcundum dubium est circa eandem pri-
mam clausulam. Verum solum per ingres-
sum religionis dirimuntur sponsalia de
futuro. Videtur quod non. Primo. Nam D.
Thom. ad primum dicit, quod dirimuntur
sponsalia per votum solemnitatis per
talem professionem hanc notitiam licet
non per ingressum religionis hanc vide-
tur sponsalia, ergo per solum ingressum non
dirimuntur sponsalia.

¶ Secundo. Si sponsalia dirimuntur per
ingressum religionis, dantur tantum duo
de bonitibus possunt illudere ad malum

sum

pam ſponſi poſſit aliumve habitum reli-
giosum, & tamen ex vere, & ſic eumve ſine
vinculo obstrahendi, ergo.

¶ Tertio. Nulla poſſet exoptari cauſa
quare ille qui ingreditur religionem non
teneatur ſervare fidem, & eandem habitu re-
ligiosum, ſi ſponſalia diuinoruum per ſolam
ingreſſum, ergo. Antecedens patet. Nã ta
necessitas rationis ſponſalitiorum, quam ſi
ſint, & non teneatur ratione alterius contra
dicentis.

¶ In oppoſitum eſt primo. Nam ſponſalia
de futuro poſſunt diuidi ex voluntate vtri-
uſque contrahentium, ſed ille qui ingreditur religio
nem non explicat ſuam voluntatem, & ſic
non videtur ſponſalia diuidere, ergo alium
poſſit vehementer contrahere, & ſic diuidi-
tur ſponſalia. Confirmatur. Nam alias ille
qui ad ingrediendum religionem tenetur alte
ri ſervare fidem, & non poſſet ſi vellet alte
ri contrahere, cum contractus ſponſalitius
eſſent, ergo diuiduntur ſponſalia. ¶ Secũ-
do Sponſalia & matrimonium comparantur
inter ſe, ſicut nouitius & professus
ſed per professum diuiditur matrimonium
ratum, ergo per ingreſſum diuiduntur
& diſſolluntur ſponſalia.

¶ In hac diſputatione ſunt duæ oppoſitæ
ſententiæ. Prima ſententia eſt, quod per
ingreſſum religionis non diuiduntur ſpon
ſalia de futuro. Ita tenet Palud. 4. diſt. 27.
q. 1. ar. 3. in fi. Silueſt. verbo Sponſalia pri-
mo. Hanc ſententiam ſequitur D. Anto.
3 part. tit. 16 Durand. diſt. 39. q. 3. ar. 3. Co-
nan ſupra 4 Decret. 1. que. cap. 3. nume. 11.
& alii multi Theologi. Secunda ſententia eſt
hanc oppoſitam, videlicet quod per ſimplicẽ
ingreſſum religionis diuiduntur ſponſalia.
Hanc ſententiam tenet Magiſt. Soto 4. diſt.
39. q. ar. 3. Sylueſter immediate cita-
to Summa Angelica, verbo Sponſalia, nu.
11. Nauarro Manua. c. 22. nu. 26 & hãc ſen
tentiam ſequuntur communiter expoſito
res D. Thomæ.

¶ Conclusio ſit. Prima ſententia eſt pro-
babilis, ſecunda vero lõge probabilior. Hæc
concluſio habet duas partes. Prima pars pro-
batur ratione Doctoris qui illã tenet,
& argumentis factis in principio quæ ha-
bẽt probabilitatẽ. Confirmatur. Nã ne docet
Paludanus hanc p ingreſſum religionis in-
telligit ingreſſum effectu, & profeſſio-
nẽ ſubſequutã. Secunda confirmatur. Nam

A ſecundum illam ſententiã poſſunt diſſolui
argumenta ſibi per ſecunda facta. Poſſu-
mus enim dicere, q̃ qui aliquã habitũ nõ
intendit abſolute remittere primã propoſi-
tum ſponſalitium, nec renunciare abſolute
iuri quod habet erga aliam ſponſam, ſed in
tendit probare religionẽ, & ſi non erit ibi
conuenire acceptare profeſſionem & remit-
tere iuri ſuo & retinere primã propoſitã
ſponſalitiã. Ideo dicendũ eſt, q̃ pactũ
& matrimonium non ſunt cõparabilia, quia
ingreſſus nõ opponitur ſponſalibus, cum
profeſſio rectam quandã obligationem cõ-
B tra non cõparitur matrimonio, ſed tollit
vtrã nullã relinquit obligationem, ſi qua eſt
comparatur vinculũ ſponſalitium. ¶ Secũda
vero pars probatur argumentis factis ſecũ
do loco, & inhærendo Doctorum qui illã
tenent. Cõfirmatur. Nã obligatio ſponſalitia
non eſt tanta, quãta eſt obligatio matrimo-
nii ratione cuius matrimonium non diuidi-
tur non conſummatum diuidi per
C ingreſſum religionis, ergo ne ſponſalia di
uiduntur, nõ requiritur profeſſio, ſed ſuffi
cit ad eorum diſſolutionem ingreſſus
qui ſit inchoatio religionis.

¶ Ex his patet quæ cõtra hanc eſt, ſequi
tur q̃ in hoc caſu ille qui manet in ſæculo
manet liber ad cõtrahendũ cũ alia,
ſed ſi ingreſſus eſt religionem, nõ ita ma
net liber, ſed tenetur emittere profeſſionẽ re-
ctam ſaltem fidei de ſponſalibus
dimittendis ſponſa expectauerit, & ita con-
tingere matrimoniare non ſponſalia cum
alia, quod quidem dictum eſt, quia ſi forsi
tan quis remitti in ſæculo, contrahit matri
monium cum alia, & manet liber
vel vltra antequam alia cognouerit ha-
bitum, tunc quando habitum relinqueret
contra manet liber a ſic primum
D ſponſalitium & ſponſa eſſent cum diſſo-
luta ex vtraque parte dicio eſt. Nam ſi-
mul ille per ingreſſum religionis hoc con-
ſentit aliquo modo eſt remittere iuri ſuo
ita & ſentire nihil eſt retinere iuri ſuo
ex eo q̃ cum alia contrahit matrimonium.

¶ Ad argumenta in principio pro prima
ſententia reſpondetur. Ad primum, quod
ingreſſus religionis non eſt mere ſpiritua-
lis, ſimplicis & formalis loquendo, eſt ta
mẽ mere ſpiritualis inchoatiue, & hoc ſuffi
cit ad hoc quod diuidantur ſponſalia.

¶ Ad ſecundum reſpondetur, quod ſi ille

qui

erunt habitum religionis, teneatur semper
seruare fidem ratione præcedentis promis-
sionis, & ita non datur aliqua occasio homi-
nibus illa deseruiendi, quare vtq; ad pro-
fessionem semper teneatur seruare fidem. Et
quoniam simile de spontalitio dicendum
est, si quis post spontalitia de futuro
contrahat matrimonium de præsenti
cum altera, in hoc casu dirimuntur spon-
salia sine dubio, tamen semper tenetur ser-
uare fidem si potest, tunc de mortuus erit
ista, tenetur illi seruare fidem & ducere il-
lam in uxorem. Quod si quis dicat in con-
trarium, nam ille non tenetur seruare spon-
salia cum non sint, ergo non tene-
tur ex iustitia. Respondetur, q̃ ille non te-
netur seruare fidem modum ratitiæ, quia
ne spontalitium quæ modo sint, sed ratio-
ne præcedentis contractus, qui quidem re-
scindi non est sine aliqua culpa alterius contra-
hentis, ita quod ratione istius dicere,
si contraxit cum alicta de præsenti fidem si
le qui fuit promissio futuri nuptiis tene-
ri seruare fidem, nō ratione præsentis
quæ nulla est, sed ratione istius alterius. Et
per hoc respondetur ad tertiū argumentū.

EST tertia difficultas circa illam con-
clusionem, Votum ingressum religionis superue-
niens sponsalia de futuro. Loquimur in præsenti de voto simplici non
dicimus superueniens, ni si antecedat spon-
salia sine dubio irrita facit, ut expresse dis-
finiunt canones, qui clerico vel voto simplici &
castitatis & voti religionis in 7. Et ratio est aperta. Nā sunt duæ promissio-
nes incompatibiles, ut patet, & prima habet
maiorem vim, cum sit facta Deo ergo. Et
videtur quod illud votum superueniens
non rescindat sponsalia iam facta.

¶ Primo arguitur. Deus nō acceptat pro-
missionem de re alteri debita, & cum ista
sit tertiū, sed sponsalia debet corpus suum de
re alteri sponso & alter sponsus habet quod
dam ius acquisitum ad illud, ergo votū ex
statis superuenientem frustratur. Deo non re-
scindit sponsalia.

¶ Secundo. Sponsalia valida iurata nō de-
bent priora sponsalia, quoniam sponsus pri-
mus habet ius in ipsi corpus ad corpus
spōsæ in nullo casu sponsus habet ius in
corpus, ergo nō dirimuntur sponsalia
per votū ratificatū. Quod si dicas quod in
sponsalibus & matrimonio semper intelligi-
tur apposita conditio, nisi aliter sponsus re-

A Sit transire ad rationem Sanct. Contra. Nā
D. Thad primū nō dicit, quod per votum
spirituale dirimuntur sponsalia, sed tamen
castitas non est nisi spiritualis, ergo.

¶ Tertiò. Votum simplex castitatis non
est virtualiter perfectionis, nec est virtualiter
finis perpetui, virtualiter autem spontalitium
est virtualiter quod dicit ordinem ad
finem perpetuum: ergo tale votum non
dirimit sponsalia.

¶ Quarto. Si in qui non vouit castitatem
peccat illi seruare fidem in iudicio ille, qui
promisit contrahere, ut seruet fidē, sed
ex ingressu religionis, ergo illa cas-
tas nō relinquit sponsalia. Probatur obiectum
sua. Nā sententia nullius & pœnitentialis lo-
co excusat, obligat in secreto, & iusta sic.

In oppositum est primò. Nā D. Thom ad
Arbitrium q. 13. art. 2. ad primum, ubi ex-
presse dicit, q. votū simplex dirimit spon-
salia, & loquitur de voto obtinente, ergo.

¶ Secundò. Votū castitatis tunc est tan-
dum & tantū & non est incompatibile cum
sponsalibus, ergo sponsalia dirimuntur. Con-
sequentia est evidens, & maior probatur. Ea
bona sponsalia contrahuntur semper intelligen-
do ita conditionaliter, nisi aliter velit transire ad per-
fectionem statum. Minor probatur. Nam
qui promisit futuras nuptias, si contrahit,
habet tenetur reddere debitū, ergo votū ca-
stitatis non est incompatibile cum sponsalibus.

¶ Tertiò. Vinculū illud voti est finitū
quam vinculum sponsalitium, sed non re-
cuperatur diu vinculo inferiori & exempla
clarissima, sanum per malum, ergo a fortiori
votum castitatis rescindit sponsalia, & hoc arguit
eo modo D. Tho. hoc immediate tamen.

IN hac difficultate sunt variæ sententiæ
Doctorum, quas refert Sylvest. verbo
Sponsalia q. 7. quæ certè habent ali-
quantulum tam quatuor, duæ primæ
& duæ medie. Prima sententia extrema est
affirmativa, quod votum castitatis dirimit
quæcunque sponsalia. Hanc sententiam te-
net D. Th. ibi sup. Ricardus de Media Vi
la 4. distinct. 27. art. 3. quæst. 4. eandem tenet
Scotus dist. 27. quæst. 1. art. 3. D. Anton. 3.
part. tit. 1. cap. 11. §. 20. Secunda senten-
tia extrema est, quod votum castitatis non
dirimit sponsalia. Hic tenet Villorin, quod
sequitur malè discipuli illius. Tertia sen-
tentia medio est, quod sponsalia iurata non
dirimuntur per votum castitatis, iurata ve-

D

B

C

D

10

ab eo. Hanc sententiam tenet Maior 4. dist. 27. q. 1. ad secundum. ¶ Quarta sententia est, q̃ sponsalia facta non tantum dirimuntur ex parte eius qui vouit castitatem non tantum ex parte voventis, ita q̃ vouens castitatem post sponsalia, manet obligatus ad sponsalia, non tamen qui non vouit. Hanc sententiam tenet Sylu. loco ſu pra citato, ponit enim quod qui vouit castitatem post sponsalia, si non habeat animũ ſpecialem religionem ꝓpter matrimoniũ & dat iuramentum alteri ſponſo.

¶ In hac re principium probandi consistit in hoc, an illud votum factũ post sponsalia sit licitum & validum, nam si sit licitũ & validum, cum sit incompatibile cum obligatione sponsaliorum dirimuntur sponsalia. Quod verò sit licitum patet ex rationibus factis in 2. argumento in oppositum. Vide de his opiniones tu etenim est.

¶ Prima conclusio. Vhicunq; sententia sub hac lite probabilitate quatum ad hoc q̃ dicit, q̃ rescinduntur sponsalia ex una parte & non ex alia, inconveniens ad omnia videtur improbabile. Probatur primo. Nã si sponsalia rescinduntur ex una parte, simpliciter rescinduntur ex vtraq; parte, nam sponsalia dicunt unam relationem ex vtraq; parte sicut matrimonium, ergo. ¶ Confirmatur. Sponsalia quæ dirimuntur quantum ad non fornicationem, simpliciter dirimuntur ex vtraq; parte, quoniam est vinculum matrimonii ergo si sponsalia dirimuntur quantum ad non fornicationem, simpliciter rescinduntur ex vtraq; parte. ¶ Secundo probatur, Sylueſter in ſua ratione pro principiante, dicit enim q̃ ille qui vouit castitatem post sponsalia, facit iniuriam alteri hoc autem est falsum, nam in illo contractu semper intelligitur conditio, ni si alter voluerit remittere ad meliorem statũ, ergo. ¶ Vltimo. Improbabile est dicere, q̃ qui vouit castitatem post sponsalia, si non habet animum ingrediendi religionem, peccet mortaliter, nam in seculo potest seruare castitatem, quamuis non habeat animum ingrediendi religionem, ergo.

¶ Secunda conclusio. Licèt ista sententia habeat probabilitatem quã ſequitur, non tamen caret probabili dubitatione. Prima pars declaratur primò. Nam si aliqua ratio in illa sententia esset vera, maxime quia iuramentum sponsalium tenetur primo directe, hæc autem ratio nulla est, aliæ sequentes q̃ per votum simplex religionis non dirimunt sponsalia, quod est contra tenentes eam, ergo. ¶ Secundò probatur. Nam in c. Ca. com c. constitutum, de sponsal. non probatur illa sententia, nam ponitur illud ca. non loqui de voto castitatis, vt patet in præcedenti capitulum enim non aliud casum obligat, quando loquitur aliqua utilitas alterius sponsi, vt dictum in prima dilucidatione, ergo.

¶ Vltima conclusio. Secunda sententia quæ affirmat, quod votum simplex castitatis nõ dirimit sponsalia, est probabilis. Prima ratio dicit, q̃ de iure communi, ita communis probabilis sententia. Prima pars patet, argumenta facta primo loco, & auctoritates Doctorum qui illam tenent. Secunda vero probatur argumentis factis secundo loco, & præcipue auctoritate D. Tho. qui expresse tenet hanc sententiam.

¶ Ex hac sententia sequitur primo, quod votum post sponsalia aliqua facta vtrum in matrimonio, vel duodecim annorum, vel ordine, tale votum non dirimit sponsalia de futuro, nã quamuis hæc non sit de meliori bono, nõ tamen minus bonum in suo aliqua perfectionis incompatibili cum matrimonio, vel autem ordinem sortitur bonitatem in illa perfectione, qui quidem status non est compatibilis cũ matrimonio. Quod si quis dicat, sequitur ex dicto, quod si aliquis velit permanere in statu casto propter finem di castitatis sine aliquo alio, & per tale propositum dissolvantur sponsalia, nã tale propositum continuit hominem in suo perfecto & incorruptibili de matrimonio. Respondetur negando consequentiam. Nam tale propositum si non firmatur voto, non ob stringit hominem in aliquo statu ex his qui determinantur de ordine, nam datum in ea quæ loquendo, dixit aliquam firmitatem & obligationem in divinis in 3. libro sententiarum distinctione. ¶ Secundò sequitur, quod quando alter sponsus post contractum sponsalia vouit castitatem, alter qui non vouit, tam potest intellectum potentiæ alteri nubere & manet liber. Ratio est. Nam per hoc quod alter vouit, nihil est ordine ad hoc.

¶ Ad argumenta primo loco facta respondetur. Ad primum & secundum respondetur, quod dicunt falsum est. Ad tertium videtur, q̃ quamuis verum sit, q̃ per votum sponsalia de futuro non tollantur, tollentur per aliquam perfectionis

quale

quale est vanum exhibitio, & vocō simplex religiōis quod nō est mere spirituale, sed reducitur ad mixtum spirituale.

¶ Ad vltimum respondetur quod licet duo qui contrahunt matrimoniū exhibitum, nō obligentur in suo consensu ad sponsalia, si vero in foro exterior. Nigetur, talis sententia ferebatur in falsa præsumptione præsumitur enim quod talis nō teneatur mortem ei illatus quia religiosus: sententia autem quæ ferebatur in falsa præsumptione, non obligat in foro conscientiæ.

C. fin. c. si inter. cap. adolescentes de sponsal. c. 1. de sponsa duorum

A

B

Secunda causa quare dirimuntur sponsalia etiam iurata, est matrimonium subsequens de præsenti cum alia contractum. Ita diffinitur cap. fin. & cap. si vero & in cap. adolescentes de sponsalibus & cap. 1. de sponsa duorum. Cæterum circa istam causam aduertendum est, quod si vir contrahat matrimonium dissolues sponsalia, & postea mortuus vxore sua, teneatur desuncta vxore contrahere matrimonium cum prima si possit & ipsa velit, iuramēto firmato sponsalia. Tum quoniam defuncta vxore tenetur ad implendum fidem & seruandum iuramentum, à quo obligationem ex sponsalibus vxore, quæ non potest ad simplex votum castitatis emittendum, matrimonium vero illi seruare: ergo similiter tenetur seruare fidem datam & iuramentū. Dic (præcipue si iuramēt sponsalitij) quod etiam si non teneatur ratione contractus præteriti, teneatur propter honestatem in casu. Verum est, quod si talis vir matrimonium susceperit ex vxore defuncta, ad vt nō posset obligandi illa ducere, si fecerit vxorem ducendo, aut esset ita senex vt nō esset ad matrimonium, nō teneretur contrahere hoc autem est per accidens, per se tamen hoc præcepto tenetur.

¶ Tertia causa propter quam dirimitur sponsalia extra iurata, est impedimentum affinitatis superueniens, vt si vnus sponsorum contrahat cum cōsanguineo alterius intra gradus prohibitos. Hæc est diffinitio cap. vltimo, & 4. casu huius de eo qui cognouit consanguineā sponsi & cum 6 qui, 1. 27. q. 2. & idem omnino est, si superueniat quodlibet aliud impedimentum quod impediat matrimonium, vt si vir publice de tali impedimento & scandalum in diffi-

Ca. vltimo. 2. & 3. casu huius de eo qui cognouit consanguineā sponsi.

C

D

cultate matrimonium contrahendi, vel si fecerit votum castitatis, vel religionis, aut aliquod aliud impedimentum superueniat, quod impediat matrimonium, ita vt contrahens sponsalia non teneatur ad illa seruanda, quia nō tenetur ad impossibile. Et hæc causa est communis omnibus sponsalibus, & ideo non est necessarium de ea plura dicere.

Ca. vltimo huius.

¶ Quarta causa est solitus & consuetudo contrahendi, quod tractantes inter se sponsalia fiant iurata. Nam si tractantes hoc de industria in locum consuetudinis, & ita contrahentes possent transire matrimonium contractum. Item, nam ex tractatu qui ex natura sua est dissolubilis, ex solemnitate annexa dissolui potest, sed contractus sponsalitius ex natura sua est dissolubilis, ergo ex voluntate contrahentium dissolui potest. Minor patet in casibus contrahibus matrimonia propter, quibus contractus matrimonialis ex natura sua est indissolubilis, quia nō ordinatur ad bonū coniugium. Denique, vnusquisque potest cedere iuri suo propter in his rebus, quarum bonus est dominus per voluntatem huius ergo stante quod ipse per suam voluntatem potest omnino velle ea ri suo. Hoc diffinitur in cap. 1. de sponsal. & hanc sententiam tenent omnes Theologi & Iurisperiti.

C. 1. de sponsal.

¶ Quinta causa, propter quam dirimuntur sponsalia, est grauis infirmitas, vt lepra, morbus Gallicus, & alia huiusmodi fœditates, & propter aliquem deformitatem grauem propter vtilitatem occidentem, aut cæ.

¶ Nota tamen quod si hæc accidant sponsalia & ignorantur ab sponso, ante diem nuptiarum in tali contractu, non cessat sponsalia esse obligatoria alterutri sponsi, & tale matrimonium habetur difficulter ratum. Item, quæcunque res est obligans aliquem ut velit habere perpetuam cum vna sibi odiosa. Hæc causa habetur cap. in ecclesia de consanguinitate, & cap. quamuis de iureiurando.

Ca. in ecclesia de consanguinitate

¶ Sexta est propter quam dirimuntur sponsalia, est fornicatio alterius sponsi. Ita diffinitur cap. quemadmodum, de iureiurando. Ratio est: Nam tali credimus, quod est

et Spiritu ſanctiſſimo, imò tam integrè eſſe in Eccleſia, ergo eſt ſufficiens cauſa. Confirmatur: Nam naturaliter diſſolvitur per hominem quantum ad cohabitationem: ergo ſpecialiter diſſolvitur ſimpliciter, & ſic habetur Parq. concluſionis. Nam ſi vinculum naturale eſt tantum cohabitationis, diſſolvitur quantum ad illud per hominem: ergo ſpirituale, cujuſmodi eſt ſponſalium, diſſolvitur ſimpliciter & abſolutè. Hæc cauſa explicatur quando ſponſa eſt cognita tali per virum. Hæc ampliatio eſt contra Covarr. 4. Decret. part. 2. cap. 7. num. 9. ubi tamen hæc ampliatio diffuſiùs explicatur, quæſt. 2. & eam tenet Glo. in cap. 1. & cum ibi Doct. & Sylueſter verbo ſponſalia, q. 7. limit. ampliatum ad ſponſationem ante ſponſalia, ſi verò mulier verbotenus ſponſetur credatur viro, & ita eſt communiter tenendum. Ita ferunt. Ma giſter Sconq. dict. 27. quæſt. 2. art. 5. & Sylueſter ubi ſupra, & Navarr. in Manualicap. 22. num. 11. Et ratio pro hac ſententia eſt diuerſa. Nam conſilium eſt cogere ſponſum vt det ſibi cohabitationem. Et hæc etiam cauſa extenditur ad fornicationem ſpiritualem, ſi alter ſponſus diſcederet à Deo, de quo videre Magiſtrum Sconq. loco mox dicto, & Sylueſtrum in eodem loco, quæſt. 1. Hæc autem cauſa intelligenda eſt quo ad ſponſi innocentis pœnam ſpecialiorem diſſolutionem, nam ſi innocens alterum poſſit retrahere malitioſum, ille qui ſcit tenetur id facere.

¶ Septima cauſa eſt, quando alter ſponſus vergit & profectibiliter ad ætatem longiorem, quæ cum diſſolvitur ſponſalia, de quibus ſtatim ſic diſſeritur cap. 1. de ſponſalibus. Adnotandum tamen quòd in talibus caſu requirendus eſt ſponſus absentium ex peſtendus illum, quem præcedat, quòd poſſit tunc ſine loco ſe expedire, eſt per textum ibi, nec habetur l. 2. C. de repudiis & l. ſi pater. 11. l. 1. parrum 4. Si verò non poſſit ſibi expediri per literas, ut habetur l. 2. C. de ſponſalibus. Quòd ſi requiſitus deſerit eſſum caſum tam ducere ſponſa, debet illum præſtolari vſque dum poſſit caſu ire, ut habetur l. ſepe de ſponſal. & cum alijs legibus ibi ſitis & non abrogatis in iure Canonico, ſtrandæ ſunt in conſcientia, ut putat Sylueſter verbo ſponſalia q. 10. Verum eſt, quòd aliqui dicunt, quòd hæc lex non obligat in poteſtate. Videre Magiſtrum Sotæ, dict. 27. q. 2. art. 3.

¶ Octava cauſa, propter quam diſſolvitur ſponſalia eſt, quando in contractu ſponſalium apponitur tempus & cum ad contrahendum & ſolemnizandum die & tempore alter ſponſus non vult contrahere, tunc alter manet liber ad diſſolvenda ſponſalia, & diſſolutus cap. ſicut, de ſponſalibus. Cap. ſicut, de ſponſal.

¶ Nona cauſa, propter quam diſſolvitur ſponſalia etiam iurata, eſt, quando facta ſunt ſponſalia cum conditione, & conditio non adimpletur, vt ſi ſponſa promittit ſe ducturam, quam non potuit vel ſi vult adimplere tenetur diſſolutus cap. de illo, de eo diuerſas appoſitis. Nam eſt nulla fides non eſt data tanquam ſub conditione, quæ cum non adimpletur conditio non tenetur adimplere ſidem. Cap. de illo, de eo de appoſitis.

¶ Decima cauſa eſt propter defectum ætatis, v. g. ſi ille ſponſus vel vera ſponſa, ſed contrahentes ante nuptias impediti ad matrimonium ſecundum ſit, videlicet ante duodecimum annum in fœmina, & ante decimumquartum in maſculo, & ſic ſponſi non impediti in ætate tunc ſi alter reclamet, diſſolvuntur ſponſalia. Hæc cauſa habetur capite illo, & capite nobis, de deſponſatione impuberum ſi autem alter illorum eſt major, & in ætate nubili, debet expectare ſponſum minorem donec accedat ad annos puberes, & tunc poſſunt conſentire, non poſſunt ante diſcedere. Cap. de illo, ca. nobis, de deſponſatione impub.

¶ Undecima cauſa eſt, quando ſponſus gratis in principio ſuæ ſponſæ, vel aliqua poſtea vitia deteguntur, quæ antea latebant. Et hæc eſt communis ſententia Doctorum: contraria eſt, quòd non ſit in iſto matrimonio interitus malus error, & hæc ratio eſt conformis iuri in c. 1. & ſequenti de ſponſalibus.

¶ Duodecima cauſa eſt, Quælibet cauſa de nouo ſuperueniens ſponſalibus, quæ ſi à principio eſſet, impediret ſponſalia contrahenda: & hæc cauſa eſt de mente D. Thom. dict. 27. q. 2. art. 3. ad tertium. & hãc ſententiam ſequuntur omnes Theologi & iuriſperiti.

Circa illam & omnes alias cauſas ſuperueniens ſponſalibus, Vtrum ſit neceſſaria iudicis autoritas ad ſponſalia diſſolvenda, an verò priuata autoritate poſſint diuini.

¶Prima conclusio. Si sponsalia sint clam & occulte contracta, non est necessaria auctoritas iudicis ad illa dissolvenda. Hæc est communis sententia Doct. cum Adriano dict. q. 1. Richardo, Maiorica, D. Ant. ubi supra. Ratio est quia occulta sponsalia non subiacent iudicio exteriori, & alias est legitima causa ad illa dissolvenda: ergo non est necessaria iudicis auctoritas.

¶Secunda conclusio. Quando sponsalia sunt publica, necessaria est auctoritas iudicis, saltem ad melius esse. Ratio est, nã sponsalia publica iam habent in foro iudicio exclusa: ergo ut omnino in foro sit, requiritur ecclesiastica illa dissolutio.

¶Tertia conclusio. Quando sponsalia sunt publica, & causa iterum dissolvendi sponsalia est occulta, non est simpliciter necessaria ipsius auctoritas ad illa dissolvenda in foro conscientiæ, itaque non erit peccatum propria auctoritate discedere ab his sponsalibus, dummodo per id loquendo: quæ sponsalia dissolvantur tenenda in foro conscientiæ pro pœna culpæ contractæ: ergo si causa est occulta in eodem foro, non est necessaria auctoritas iudicis. Dico (per id loquendo) nam ratione scandali aliquando erit necessarium recurrere ad iudicem qui dissolvat sponsalia hoc tamen casu tanũ, cum ea sit publica & cesset ratio scandali.

¶Quarta conclusio. Quando sponsalia sunt publica, causa verò dubia est dubia siue in iure siue in facto, necessaria est etiã in foro cõscientiæ auctoritas iudicis qui per sententiam diffinitam tale dubium & dissolvat sponsalia. Ratio est, nam iudex deficit in fori contentiosi & debet confugere ad iudicem qui dixit Ariol. exhibit. cap. 4.

¶Vltima conclusio. Quando sponsalia dissolvuntur propter subsequens matrimonium cum alio contractum aut propter ingressum religionis, non est necessaria sententia iudicis pro dissolvendis sponsalibus, quia privilegium ipsis verò causam necessariam est, ut declaratoria super iure dubio, aut super facto dubio. Prima pars est D. Thom. ubi citatus art. 3. quam sequuntur omnes. Secunda dicit. Et ratio est quia in his duobus casibus ius ipsum est notũ, & dubium est reperiri, & manifestum, non tamen ita quod dissolutio sponsalium debeat fieri in foro exterior, ingressum item religionis sit tam solemniter, quibus pœnæ explicantur. Sententia declaratoria super iure dubio, quando dubium est de iure, ut in tertia causa dubitandi; declaratoria super facto est, quando constat de ipso iure, & quod est causa dissolutionis matrimonii. Dubium autem in tali causa tunc fit, quando facit fornicarium.

QVAESTIO XLIIII.

De matrimonii definitione.

DEinde considerandum est de ratione matrimonii. Circa quod quæruntur tria. Primò, verum matrimonium sit in genere coniunctionis. Secũdò, vtrum cõuenienter nominetur. Tertiò, vtrũ conuenienter definiatur.

DE hac materia Doctores in 4. dist. 27. & specialiter Magister Sent. q. 1.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium non sit in genere cõiunctionis. Quæ enim coniungunt, differunt à coniunctis. Cum ergo fœmina coniungatur viro, videtur quod matrimonium differat à genere coniunctionis: ergo non est in genere coniunctionis.

¶1. Præterea. Omne sacramentum est sensibile, sed nulla relatio est accidens sensibile: ergo matrimonium cum sit sacramentum, non est in genere relationis, & ita nec in genere coniunctionis.

¶2. Præterea. Coniunctio est relatio æquiparantiæ sicut æqualitas, sed non est una vnitate æqualitatis relationis utrorumque extremorum, ut Aristoteles dicit, ergo nec una coniunctione: & sic matrimonium est in genere coniunctionis.

Quia

Dicendum est nullum relationem matrimonii esse in genere relationis.

SED contrà, relatio est secundum quam aliquid refertur, aliud enim non refertur nisi uxoris & uxor mariti uxor: ergo matrimonium est in genere relationis: & aliud quæ cōmunitas. ¶ Præterea. Vnio dicitur ad aliquid quando unum non fit nisi secundum coniunctionem ad alterum, ut Genes. 2. Erunt duo in carne una: ergo matrimonium est in genere coniunctionis.

RESPONDEO dicendum, quòd ex intellectu alicuius rem imperfecti, ex dependentia quæ est alicuius ad aliquid, ibi est aliqua coniunctio. Est autem quædam res ad aliquid quæ dicitur in ordine ad illud ad quod, sicut motus homini vel alicui ad suam utilitatem vel perfectionem existentis, ex qua dicitur coniunctio utilitatis ad suam vel perfectionis: & ideò cùm per matrimonium aliqui ad suam copulationem prolis & mutuum ad suam mutuam domesticam, constat quòd in matrimonio est aliqua coniunctio secundum quam dicuntur maritus & uxor, & talis coniunctio ex hoc quòd ordinatur ad aliquid extra, est matrimonium vel coniugium ad actum carnalem vel ad mutuum consortium.

AD primum ergo dicendum, quòd matrimonium non est maritum quæ figuratur formaliter, non efficiens: ideò non oportet: quòd sit aliud à coniunctione.

AD secundum dicendum, quòd quamvis ipsa relationes non sint sensibiles secundum suam essentiam, tamen earum principia possunt esse sensibilia vel in sensibilibus reperiuntur: & sic sensibile aliquid quod est res & sacramentum: hoc enim modo se habet in hoc sacramento. Vnde dicit Aug. *Sed verba exprimunt visibile sacramentum quod fit, ut dictum est, cùm res & consequitur ipsum dictum*, scil. sensibile.

AD tertium dicendum, quòd relatio secundum suam essentiam non habet in aliquo fieri in causa ut similitudo in qualitate, & aliquo fieri in subiecto, ut in ipso similitudo est in eo: quæ-

A ro ſit attendi nomine et diuerſitas ipſius; ſi ergo in ſimilitudine non eſt ratio inæqualitas nominis, ſed ſtetit in nomine ſimili et iterū ſubtilia ſimilitudinis: ita dico nomine, & ſimiliter de æquali: nec, & ideò æqualitas & ſimilitudo eiſdem modis eſt eſſe in nomine, ſimilium & æqualium: ſed relatio q̄ eſt matrimonium, ex una parte habet mutatū in nomine; ex altera non ſic habet, ex parte cāe, q̄ ad eādem numero generationē ordinatur, ſed ex parte ſubiecti diuerſificatur ſexu & non, & ideò hæc relatio eſt una & multiplex ex parte ſubiecti: & ſic dico q̄ eſt multiplex ex parte ſubiecti ſignificata per hoc nomine, maior & mater mi: ſecundum autem q̄ eſt una, ſignificatur hoc nomine matrimonium.

SVMMA ARTICVLI.

PRima concluſio Certum eſt, quòd in matrimonio eſt conſenſus inquantū ibi adeſt mutuus & vxor ad aliquid vnū, ſcilicet ad procreationem prolis.

¶ Secunda concluſio. Conſenſus corporalis mutuorum in matrimonio conſequitur.

¶ Tertia concluſio ad primum. Mutuationem eſt circulum quæ contingunt coniuges formaliter, ſed non effectiue & ideò non diſtinguitur tale vinculum, contemplatione. ¶ In relatione ad terminum eſt aduertendum, quòd relatio coniunctionis quæ eſt in matrimonio, ex una parte habet vnitatem in virtute ordinationis, hoc eſt ex parte cauſæ, quia ordinatur ad eundem generationem prolis habet tamē duplicitatē vnitatis materialis & ex parte ſubiecti, & in hac plures relationes & habēt diuerſa nomina quibus vxor & vxor.

¶ Ille articulus commodè applicari non poteſt vlpiano ad articulum tertium. in quo explicabatur definitio quid res ipſius matrimonii & eloquenter declarabatur quæro de matrimonio ſit in genere eſſentiæ.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm matrimonium congruè nominetur.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur q̄ matrimonium incōgruè nominetur. Quia de matrimonio dicitur à dicendo ſcilicet

dignior est matre: ergo magis ad̄ debet minuere à pte q̄ à mātē cōsuētudo matrimonij?

¶ 2 Præterea, Res debet denominari ab ea quod est de essentia sua, quia ratio quam significat nomen est definitio, ut dicitur 10. 4. Metaph. sed copula sua sunt de essentia matrimonij: ergo nō debet matrimonium simpliciter appellari.

Text. 02. 28.

¶ 3 Præterea, Species tam potest præcise nominari ab eo quod est genus, sicut consuetudo est genus ad matrimonium: ergo non potest proprie consuetudo nominari.

SED in contrarium est consensus ejus Imperatrix.

RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio duo sunt considerare. Primò, essentiam ipsius quæ est conjunctio, & secundum hoc vocatur coniugium. Secundò, causam eius quæ est dispensatio, & secundum hoc vocatur copula à vinculo: quia magis solemnizatur dispensatio quæ matrimonium perficit inter Christianos quàm ipsum matrimonium. Verùm

Tom. 6. lib. 19 ca. 16.

effectum qui est prolis, & dicitur filius matrimonium (ut Augustin. dicit contra Faustum) ab hoc quòd mater non debet ab aliud nubere, nisi ut filio matrimonium quæ est consuetudo quæ ad matrimonium pertinet efficiens: vel dicitur matrimonium quasi matris onus, quia ipsa debet quo defendatur & nutriatur filius: vel dicitur matrimonium quasi matris munus, quia ipsa debet quo defendatur & nutriatur filius: vel dicitur matrimonium quasi matris onus, quia ipsa debet quo defendatur & nutriatur filius: vel dicitur matrimonium

Lib. 5. cap. 6. 7.

ab hoc quòd mater filium efficiat aliqua munera sua.

AD primum ergo dicendum, quòd quamvis pater filio sit dignior quàm mater tamen circa prolem magis operatur mater efficiendo quàm pater, vel saltem, quia magis ad hoc principaliter facta videtur

A *sit homini in adiutorium prolis: non autem propter hoc facilius dissolvitur matrimonium quia magis pertinet ad rationem matrimonij mater quam pater.*

AD secundum dicendum, quod aliquando essentialia cognoscuntur per accidentalia, & ideo etiam per accidentalia aliqua nominari possunt, cum eorum datur causa vel consequens.

AD tertium dicendum, quòd aliquando species nominatur ab eo quod est genus, propter imperfectionem speciei

B *aliquando scilicet completè habet genus rationem, non autem aliquid addit & additamentum genus ad suam propriè accidentale retinet nomen proprium: aliquando autem propriè perfectionem quando in sua specie completè invenitur tō genus, & non alia: sicut anima dicitur vegetativa ab anima q̄ competit animatis corporis, quæ est genus animatorum: sed animalia non vocantur perfecte tō animata, quæ non sunt animalia: & similiter dicitur propriè quòd matrix non ad matrem per matrimonium nisi est mulier, non sit animatum & corporeum dicitur genus nominatur.*

C

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio est affirmativa, & D. Th. in articulo explicationem conclusionis per aliqua conjecturas, quæ declarantur ex ipso textu, & ex explicationibus.

D *¶ In hoc articulo D. Thom explicat definitionem quid communis matrimonij quæ declarata per partes explicandi est. Ad primum explicationem eius adducendum, quòd matrimonium (ut quidam dicit) dicitur à matre matris, & à verbo eius: vel quia matrem matris, eo quòd dare soleant matres matrimonia filiabus, matres familias eligunt & in matris familiæ venit, & ne filius dicat inducitur quasi mater nullius esset familiæ, & nec dotem quidem haberet, & sic à prolis dicitur sanctus verbis dicitur (ut dicit) vel verè ideo dicitur, quia mater filiorum quam in matrio suscepit, his officium exhibet, ut filii viduitatem colligat & in alios gradus dilectionis pacis & pacis; quidem vitæ ubi in hunc locum exhibet, ut dicitur matrimonium*

a pluri-

tæ prætis officia exhibet vſque dum pe-
fectam ætatem ad perfectum geſtum dedu-
cat. De hac ratione videte Homerum libro 1.
Odiſſeæ.

¶ Communiter vero Theologi dicunt, ꝙ
matrimonium dicitur à matre matris, eo quod fœmi-
na eatenus magis ſequatur matrem, quam pa-
trem obſequio, vt docet Gregorius IX. ca.
Gaſi, de conuerſione infidelium, & idem
dicit D. Tho. in ſolutione ad primum ha-
ius articuli. ¶ Aliqui verò dicunt, quod ma-
trimonium dicitur à matre matris & à ſo-
phia matris matrimonium, quod quidem ſo-
nat idem ſignificatum, quod obſequia ſeu of-
ficia, & hoc propter eandem rationem. Ex
quo colligitur, ꝙ iſte contractus & hoc ſa-
cramentum primo debet dici matrimonium
quam patrimonium, & horum ſit varias aſſi-
gnat rationes Sancti. Prima ratio eſt D. Th.
dicta ſolutione ad primum. Quæ quam ma-
ior ad hoc principaliter predicta eſt, vt ſit
in adiutorium hominis ad procreandos fi-
lios, vt dicit Geneſis cap. 2. & quia ma-
ior magis officio ſe eſt circa prolem, quam
vir. Secunda ratio eſt, quoniam (vt habet
communis proverbium) certior eſt pater à
matre, quam à patre, vnde in ciuile iudicat
filios ſuos vel liberos à matre libera, vel
ancilla, non à patre. Tertia ratio eſt D. Au-
guſtini, 12. contra Fauſtum ca. 24. & 18. vt
ſilo vocante adiutorium matres aſſume-
rent officium libertis, non dilectionem
maritorum.

¶ Circa hoc ipſum eſt aduertendū, quòd
matrimonium etiam appellatur alio nomi-
ne ſyncyrium. Nā dicitur ſuperius à ma-
trando, quod proprie dicitur de fœmina ti-
mida, quæ cum nutrito tremat, velatur, &
velo quodam tegitur in ſignum obedientiæ
& ſubiectionis quæ viro pollicetur, & pu-
doris ac verecundiæ. Prima ratio eſt Iſidori,
2. lib. de eccleſiaſticis officijs, ca. 19. & refer-
tur à Gratiano 30. quæſt. 5. capit. fœmina.
Secunda ratio eſt Ambroſij lib. 1. de Abra-
ham, capit. 9. & refertur in eadem cauſa. &
quæſt. capit. Iſid. Dicitur etiam contubi-
um & conſortium. Contubium dicitur
ſidere à tabernaculo, quod quidam eſt fœmi-
narum tantum, vt diximus: conſortium
autem commune eſt, tam, viro quam fœmi-
næ. Et inde vtrique ſexui dicitur quæ con-
ſortia vocabula, non ſolum Latina, ſed etiã

A Ciceroniana ſunt in hac ſignificatione. Ipſa
matrimonium ſignificat nomine & formi-
nam coniunctionem ſeu coniugationem le-
gitimam. Et hæc dicta ſint de ipſo nomine
matrimonij. De quo videte Conradum. lib-
per 4. Decretalium parte 2. c. 1. nu. 1. vſque
ad quartum.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm matrimonium conue-
nienter definiatur.

B

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur ꝙ inconuenienter
definiatur in littera. Quia in
matrimonij definitione oportet, ꝙ
matrimonium ponatur, quia matrimo-
nij eſt quæ eſt mulieris ad virum matrimonij:
ſed matrimonium coniunctio ponitur in defi-
nitione matrimonij. ergo videtur ꝙ ſit
circulatio in definitionibus iſtis.

¶ 2. *Præterea*: Per matrimonium ſicut
dicitur mulier maritatur viro, ita vxor
viri mulieris: ergo non debet magis dici
coniunctio maritalis, quam vxoria.

¶ 3. *Præterea*: Conſortium ad omnes
amicos pertinet, ſed frequenter matrimo-
nia inter illos ſunt valde remotos diuerſi-
ſe non debet poni in definitione ma-
trimonij, inordinatam vitæ conſortium
nominans.

¶ 4. *Præterea*: Inconuenienter alia definitio
nis de matrimonio data. Quia ſecundũ
Hugonem matrimonium eſt diuina adiunctio Lib. 1. de
per ſocietatem legitimam de coniun- ſacram.
ctione cõſentiens, ſecundũ quod ſupra: cum ma- par. 11.
trimonium eſt conſortium cõiunctionis & cõ- cap. 4.
municatio diuini & humani iuris. Et
quæritur qualiter definitiones differãt.

Q. 41.

RESPONDEO dicendum, ꝙ ſicut dictũ eſt, in matrimonio tria cõ-
ſiderantur ſcilicet ipſum, & eſſentia eius
& effectus: & ſecundum hoc tres definiã-
tiones inueniuntur de matrimonio date.
Nã definitio Hugonis tangit conſenſum, ſ.
conſenſum, et per ſe nõ eſt. Definitio autẽ
in littera poſita tangit eſſentiam matri-
monij, ſ. coniunctionẽ, & addit determi-

Vbi ſup.
& habetur
27. q. 2.
in prin.

matrimonium substantiam in hoc quod dicit in- A
ter legitimas personas, ponit etiam differentiam contrahentes ad speciem in-
hoc quod dicit matrimonium: quia cum matri-
monium sit coniunctio in ordine ad ali-
quid vltimum, talis coniunctio in specie
trahitur per illud ad quod vltimatum,
et hoc est id quod ad matrimonium pertinet:
ponit etiam virtutem finis: coniugii-
um, quia indissolubilis est, in hoc quod
dicit individuam &c. Sed alia diffinitio
sanctae ecclesiae ad quam ordinatur
matrimonium, scilicet ad bonum coniugum
hoc attendit, & quia commixtio est
necessario aliqua lege ordinata; ideo
ponitur in diffinitione illius commixtio,
sicut dictum & humanum: alia est
commixtiones, et negotiationes
& mercationes, sibi inuicem hu-
manas &c.

AD primum ergo dicendum, quod
aliquando prima ex quibus debet de-
ri diffinitio non sunt nominata, & ideo
in diffinitione aliquando ponuntur illa
quae posteriora simpliciter, quae tamen prio
ra sunt ad nos: sicut in diffinitione quali-
tatis ponitur quale à Philosopho dicto
Qualitas est secundum quam quales
dicimur, ut etiam hoc in diffinitione
matrimonij ponitur maritalis, ut
sic dicatur. quod matrimonium est coniun-
ctio ad ea quae mariti officium respicit, B
quae vox proprie non nominat expri-
mit.

Li prædicta. de qualitate.

Quæst. 41.

AD secundum dicendum, quod per
hanc differentiam tangitur finis coniun-
ctionis, ut dictum est, & quia ut dicit
Apostolus, Vir non est propter mulie-
rem, sed mulier propter virum: ideo
haec differentia potius debet sumi à vi-
ro, quam à muliere. D

AD tertium dicendum, quod sicut
vita civilis non importat aliquem finem
determinatum vel illum, sed ea quae ad cō
municationem civilem pertinent, ita
communitas vita nihil aliud est quam
communicatio ad communitatem vitae
pertinens: & ideo omnium ad hanc
vitam semper conservanda est ordina-
tio, quamvis sit diversa quantum ad

aliqua singularia accidentia.

AD quartum patet solutio ex dictis.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Tria sunt in matrimonio, causa eius, essentia & effectus, & tria eius definitiones. Secunda conclusio. Prima definitio est. Matrimonium est coniunctio legitimarum de omni iure habilium personarum individuam vitam ducendi per omnia, quae de iure non sunt prohibita. Secunda definitio est. Matrimonium est coniunctio maris & feminae legitimae inter se individuam vitam ducentium. Tertia definitio est. Matrimonium est consortium coniugale &c. Et hae definitiones dantur per effectum.

De hac materia disputat Doctor Angelicus in Magistro in 3. dist. 27. per totam. Vide Scotum Magistrum Sent. Sententiarum vbi supra. q. 1. Caietanum & Durandum ibi q. 1. art. 1. & 2. Caietanus interpretando illa dicit definitionem quod rei naturam & conditiones explicabilium hic primo articulo tantum quia definitiones non sunt necessariae in illis quae per se notissima. Et absolute dicit, & debemus explicare definitiones quod ad naturam & in ratione naturalis & in ratione civilis & in ratione humani & in ratione divini. Et secundum eum est prima C quaestio ipso & unicuique quod est definitum secunda. Definitio autem matrimonii habet in hac materia. Matrimonium est coniunctio viri & feminae naturalis inter legitimas personas individuam vitam ducentium. Haec definitio est communis Theologorum & Iurisperitorum.

SED in hac media explicemus dictum Philosophi hic: si legitima definitio matrimonii. Videtur quod non. Prima enim contra primum particulare, obiectio. Matrimonium est coniunctio quaedam, sed omnis coniunctio non est de definitione matrimonii. Consequentia est bona. Minor patet. Nam inde definitum de matrimonio in ratione coniunctionis. Minor probatur. Coniunctio est

ali-

...sacramentum sua relatio, quæ consequitur ex
...actu, sunt sanctum. & donum ei rela-
...tionem consequitur ex contractu exprimi-
...ri & realiter: ergo consensus non est
...contractus. ¶ Confirmatur argumentum.
...Conditio quæ ponitur in definitione ma-
...trimonii vel est copula carnalis, vel ma. &
...femina ad illam, vel obligatio ad reddendū
...debitum. Sed nullum horum est matrimo-
...nium ergo matrimonium non est consen-
...sus. Minor quoad primam partem patet.
...Quoad secundam probatur. Quando aliqui
...ponunt formam, quam verum matrimo-
...nium consistere non est necessarium ad perfe-
...ctionem formæ ex alia parte obligatio ad reddē
...dum ergo matrimonium non est obligatio
...nem ad reddendum & sine ponitur ad pe-
...tendum (si Deus conderet aliquem po-
...tentem sine corpore habere (quod po-
...test facere, cum sit omnipotens) tunc
...esset ibi ad petendum debitum & obligatio
...ad reddendum tamen matrimonium non esset
...propterea ergo. ¶ Denique, ex communi do-
...ctorum, contingit posse esse obligationem
...ingredi religionem, quia potest matrimonium
...consummatum, & tunc matrimonium non
...consistit, etiam post perfectionem, nec illa
...obligatio est de ratione matrimonii, ergo.

¶ Secundo principaliter arguitur contra
...secundam partem. Matrimonium est con-
...nubio quia significatur, quod matrimonium
...significat per modum significandi substantiæ
...Sed nubere potest, non consentire ipse matri-
...monium est res permanens ergo definitio nō est
...bona. Minor patet, nam consensus ipse matri-
...monii est res successiva, ergo dicimus,
...quod matrimonium per aliquam causam di-
...solvi potest, ut per professionem solemnē,
...si tamen sit ratum ergo.

¶ Ultimo arguitur contra tertiam definitio-
...nem. Matrimonium est quoddam sacramen-
...tum. Sed in tota hac definitione nō explicat
...res sacramenti, ergo definitio nō est bona.

¶ In oppositum est authoritas omnium
...Theologorum & sanctorum.

¶ Ad explicationem harum difficultatum
...quantum primo, quod in matrimonio
...sit aliquid essentiale. Primō est certum, quod
...in actu aliquo ponitur aliquid de ratione
...sacramenti. Secundum est certum, ipse consensus
...bonus, vel signum quo significatur con-
...sensus, vel significatum quo significatur con-
...sensus ergo. Tertium est matrimonium tradi-
...tio corporum & realis exhibitio, quæ omnia ex
...consensu exercitio. Quarum est vinculum
...& relatio quo utraque persona ordinatur
...ad suū matrimonium. Quarum est obligatio
...qua tenetur in utraque ad reddendum de
...bitum. Ultimum est bonum & ius ad præ-
...dium debitū. Tota ergo difficultas de quod
...nam horum sit matrimonium.

¶ Secundo notandū, quod nomen istud
...potest accipi dupliciter. Primo modo con-
...sistere, secundum accipitur pro potentia, quod
...est causa sanctum, aliquid de novo accipiens
...formaliter sicut sanctificatum dicunt de ani-
...mali. In primo quidē acceptione matrimo-
...nium dicitur de contractu qui nō est ma-
...trimonium, sed causa matrimonium, nam ma-
...trimonium est apud Philosophos causa nomi-
...nare nomina effectuum & contra. In secū-
...da vero acceptione sumendo matrimonium
...formaliter, disputamus in præsentia quid
...sum sit.

¶ Circa tertiam quod istæ scholastici
...non tres veritates definitionis matrimonii
...ad quas omnes alias reducamus. Prima est
...Hugonis de Sancto Victore lib. 2. de sacra-
...mentis, parte 11. cap. 4. quæ sic habet. Ma-
...trimonium est duarū personarum idonea
...unius legitimæ de coniunctione consensio.
...Quam definitionem refert Thomas Valden-
...sis & approbat tomo 2. de sacramentis ca-
...pitulo 131.

¶ Secunda definitio est. Matrimonium
...est legitimus viri & feminæ copulatio, quæ
...sedem legum Dei inter se individuam
...vitæ procreare. Quam definitionem refert
...Thomas Valdens. tomo 2. de sacramentis
...cap. 130. Ultima definitio est quæ potius
...est descriptio.

¶ Prima conclusio. Matrimonium non
...recte definitur per obligationem. Vide prima
...definitio quæ datur per consensum, non est
...bona. Hæc conclusio probatur primo. Id
...quod ponitur in definitione rei genus, de-
...bet predicari quidditative de definito,
...sed consensus nō predicatur quidditative,
...ergo. Consequentia est bona, Minor patet,
...nam probatur. Causa efficiens nō predi-
...catur quidditative de effecto, sed matrimo-
...nium est effectus consensus, ergo consensus
...non predicatur quidditative de matrimo-
...nio. ¶ Confirmatur. Nam tunc aliquid quod
...causa efficiens predicatur de effecto quidditi-

tatiuè, quod nullo modo dicitur de illo. A
causa efficiens se extra effectum: ergo hæc definitio Matrimonium est confentus, non solum non est quidditativa, verùm nec vera propositio. ¶ Secunda. Contractus manet, matrimonium verò permanet: ergo matrimonium non est contractus. Consequentia patet cum maiori & minori.

¶ Secunda conclusio. Quidam obligationes matrimonii sperantes dicunt matrimonium esse, tamen contractum non esse de essentia matrimonii. Prima pars conclusionis patet ex secundo notabili. Patet etiam, nam ab istis Theologis & Philosophis merito interrogatur, an matrimonium sit subiectum, de contractu celebrato interrogatur. ¶ Contra B sinatur. Nam finem aliquando scripture ponere, quod est causa: ergo matrimonium aliquando dicitur de contractu qui est causa matrimonii. ¶ Secunda pars conclusionis probatur eisdem argumentis quibus conclusio precedens. Nam contractus matrimonii est causa efficiens matrimonii: ergo non est de essentia matrimonii. Confirmatur. Nam contractus manet, matrimonium permanet: ergo.

¶ Tertia conclusio. Si matrimonium accipitur causaliter pro obligatione matrimonii, definitur sic. Matrimonium est vinculum & foedus inter legitimam personam ad individuam vitæ consuetudinem destinata. Cui addas, significans coniunctionem Christi cum Ecclesia, explicatur ratio sacramenti, ut dicemus infra. Hæc autem definitio commode explicari non potest nisi ad aliquid conclusionem. Nam analogum, quod est medium inter principale, & modo definiri & explicari non potest, nisi per ordinem ad illorum principale, ut dicit Caietanus, 1. parte, quæst. 13. art. 5. Simum enim vel dicitur de pomo, commode explicari non potest, nisi in ordine ad sanitatem: similiter & ita matrimonium eadem ratione accipitur commode explicari non potest, nisi per ordinem matrimonium formaliter accipiens.

¶ Quarta conclusio. Matrimonium non recte definitur per copulationem, sive nomine copulationis intelligatur traditio & receptio mutua, sive ius ad reddendum debitum, sive ad petendum. Hæc conclusio patet ex eisdem. Nam de ratione matrimonii est obligatio, vera vel ad certi

formam vel obligatione perpetua ad procreandos filios, hæc autem perpetua obligatio non explicatur in prædicta definitione, quæ nullo modo accipitur copulationem. Maior probatur ex D. Paulo ad Rom. 7. Mulier viuente viro alligata est legi viri, & ibi habetur 1. Corinth. 7. Minor vero patet. Secun. p. t. Col. 21.

¶ Secundo probatur eadem & explicatur. Traditio corporum quamvis sequatur ad contractum matrimonii, est tamen præ matrimonium, obligatio vero ad reddendum debitum, & ius ad petendum subsequitur ad matrimonium: ergo nihil horum est matrimonium. Consequentia est eadem, quæ data explicatur. Nam traditio finita non contractu matrimonii, manet tamen ut ita dicta cum certo ordine & respectu: sunt traditio rei in contractu emptionis & venditionis finita cum ipso contractu, manet tamen res tradita cum ordine & respectu: ergo traditio non est matrimonium. Quidem matrimonii semper manet respectu ad mores traditio rei non manentis est obligatio ad reddendum debitum, & ius ad petendum subsequitur ad matrimonium, ut dicit ex illa traditione oritur obligatio ad reddendum debitum hoc certum personis. Dicitur ut non est illa obligatio, sed aliquid consequens ad illam: quia etiam matrimonium non C est obligatio, neque ius ad petendum debitum, sed ex matrimonio subsequitur hæc duo.

¶ Vltima conclusio. Legitima & antiqua matrimonii definitio est illa quæ potest vel in principio huius dubii. Hæc conclusio est omnium Theologorum & Iurisperitorum, & habetur in Instit. de patria potestate. §. 1. & ad hanc definitionem reducitur illa quam adhibit Iurisconsultus. l. 1. Ff. de ritu nuptiarum, scilicet, nuptiæ sunt viri & mulieris coniunctio, aut (ut alii melius loquuntur) coniunctio & consortium omnis vitæ & diuini, & humani iuris communicatio. Hic debuisset attribuere matrimonio. Alexander III. cap. illud, de præsumptionibus. Gratianus 27. quæst. 2. in principio. & 32. quæst. 1. in principio. Magistr. in 4. distinct. 27. & in omnibus aliis locis Theologi & Iurisperiti aliarum hanc definitionem.

¶ Probatur & explicatur ratione. Illa est bona definitio, quæ explicat causas definiti formalem, materialem, & finalem (efficientem

eam.

Cap. fi. de pœnis pœnalibus. l. Illud ritus nuptiarum. c. illud. de præsumptionibus. Gratianus ubi supra. & 32. quæst. 1. in principio. & 27. quæst. 2. [illegible]

enim eſt extra eſſentiã rei) ſed definitio in A
principio poſita explicat illas causas: ergo.
Maior patet, nam alie cauſe ſunt de intrin
ſica ratione rei ergo definitio que explicat
alias cauſas, erit optima. Minor verò proba-
tur & explicatur. Et quidem de cauſa for-
mali dicendum eſt, quod non habet cauſam
formalem phyſicã, nam matrimonium eſt
forma quædã, & ſimpliciſſima accidens, vt
patet ergo non poteſt habere formam phy
ſicam. Habet tamen formam metaphyſicã,
ſcilicet genus, & differentiam, genus autem
eſt connubium, ideſt, ordo & relatio ad ali-
quod vnum, omnis enim ordo & relatio &
omnis ſocietas, ad aliquod vnum ordinatur
ſocietas, & ordo conſiſtit proprium ad vnum
diſciplinam, ſcientia communitatem ad vnã
ſcientiam & ita ſocietas coniugum ordina-
tur ad vnum proli procreationem, & vitam
vitæ domeſticæ vnionem: itaque connubi-
um ibi nihil aliud eſt, quam relatio, nam
licet generatio terminetur ad vnitatẽ ſup-
poſiti, inde tamen conſurgit relatio realis
vnæ partis ſimilis vir & fœmina contingen-
tes & adiuncti per contractum, & inde
conſurgit relatio inter illos.

¶ Dubitatur eſt. Vtrũ hęc relatio ſit rea B
lis, vel rationis. Quod dubitẽ propoſitũ eſt
ad explicandam ſecundã partem definitionis
& ad explicandum, an res, & ſacramentum
ſimul in hoc ſacramẽto ſit aliquid reale, vel
ſolum ſignum (vt patet ex ſuperadditis) con-
ſtando ita & vinculum quod ſubſequitur
ex contractu, & eſt effectum ſacramenti,
& res, & ſacramentum ſimul. Sexto in
4. dub. 28. quæſt. vnica, putat eſſe re
lationem realem per modum habitus &
per modum permanentiæ, ſicut matrimo-
nium quæ eſt inter duo ſuppoſita eiuſdẽ ſpe-
ciei. Hãc ſententiam ſequitur Magiſter So
to, in 4. diſt. 27. quæſt. 2. art. ad ſecundum.
Ratio horum eſſe poteſt. Nam illa relatio
pullulat ex voluntate contrahentium, actio
vero voluntatis cum ſit tranſiens & nihil
ponat in re, non poteſt fundare relationem
realem: ergo eſt relatio rationis. ¶ Confir-
matur. Nam vltimum effectũ relationis
quæ hinc fundatur in actione, quæ eſt actio
tranſiens, nihil ponit in re, ſed relatio ma
trimonij fundatur in actione voluntatis ob
ligantium quæ nihil ponit in re: ergo eſt
relatio rationis. Hæc ſententia aliquam
habet probabilitatem.

¶ Nihilominus dicendum eſt, longè pro- C
babilius eſſe, quòd relatio matrimonij ſit
realis, ſicut relatio conſanguinitatis, filiati-
nis, & paternitatis. Hæc ſententia probatur:
Dominium in rebus eſt relatio realis, ta
men illa relatio fundatur in contractu emp-
tionis, & vẽditionis: ergo relatio matrimo-
nij erit realis, quidem fundatur in obiecto
reali matrimonij. At ob in mera voluntate ob
ligãtium. Quòd dominium ſit relatio rea
lis in creatura, aſſerunt ã D. Thom. quæſt. 7.
de potentia, art. 10. ad quartum. & ab omni-
bus Thomiſtis, 1. parte, quæſt. 23. artic. 2.
¶ Confirmatur & explicatur. Relatio ma-
trimonij non fundatur in voluntate contra
hentium, ſed in affectu reali exteriori, & in
externo contractu non enim habet ad ma-
trimonium interius conſenſum contrahen-
tium ergo illa relatio matrimonij eſt realis.
Et ex dictis ſolutio rapidè dabitur. Cum
ſua affirmationẽ non ratio fundatur illa re-
lationẽ in actu interiori voluntatis, ſed in
actione externa. Et quibus explicatur quod
nam ſit genus huius definitionis.

¶ Differentia definitionis eſt, maritalis, D
in qua particula ſignificatur ad quid conũ-
gantur vir & fœmina: coniunguntur enim
ad officia maritalia, & ad fines matrimonij,
nã in huiuſmodi rebus ex fine ſumitur diffe
rentia & ſpecies earum (vt autor eſt Ariſt. 2.
Phyſic.) res naturales poſſibiliter conſtituũ
tur ſuo ex fine. In matrimonio ergo ſicut
& in quacunque alia re naturali ex illius fi-
ne eius differentia ſumi poteſt. Duplex au-
tem eſt finis matrimonij, alter primarius
& principalis, videlicet procreatio prolis nã
ſolum in eſſe naturali, verumetiam in eſſe
rationali, qui erit dũ formam, dat conſe-
quentia ad formam, & qui producit ignem,
producit qualitates conſeruantes ignem, &
productum ignem producit qualitates que
ad illius eſſe, & conſeruationem requiruntur
& denique actio agentis non intelligitur
perfecta, donec producat effectum ſuum
perfectionatum: ita actio parentum non intel
ligitur perfecta & completa, atque dum
proles pervenerit ad ſuam perfectionem
non ſolum ſecundum ſuum eſſe naturale
ſecundum eſſe rationale. Secundus finis
matrimonij eſt mutuum obſequium in-
ter virum & fœminam, non enim omnia
officia domeſtica & maritalia poſſunt com-
petere filiis ſuis aut filiæ ſuæ, ſed ſolum

vicesque

rorque sint elementa matrimonij. Cæ-
terum si vero materiales explicemus in illis verbis
(inter legitimas personas) non esse ex po-
sitis quamlibet in materiam secundam sub
liberam voluntatem formam dare, sed
illam quæ lege permittitur, et decet: etsi
invitum parientis (subaudiatur vel con-
sensum reddens.) Aliqui explicant,
quod explicatur secundum sua matrimo-
nij, solent, naturam usque & perpetuò
separare mortem. Mihi tamen videtur, q
in illa particula, materialis explicatur non so
lum primarius finis matrimonij, verum & B
secundarius. In ultima vero particula indi-
catur vis consensualem rationem ex-
plicare veram & propriam pactio matrimo-
nialem: ad intelligendum de qua dicemus
infrà in dicta Doctor Thomas in quarto
distinctione 27. quæstione prima. articulo
primo, quæstiuncula tertia.

AD argumenta facta in principio dubij respondetur, & ad primum dici-
tur, q matrimonium secundum se malum
primum est consensus vel vinculum quod-
dam & relatio, quæ consistunt in ordine
duarum vel plurium personarum ad in-
vicem ex determinata pactione: qui definitio
est in tertia conclusione. ¶ Ad confirmati-
onem facta patet quid sit dicendum, exposi-
ta finis in nostra duabus viciis conclu-
sionibus.

¶ Ad secundum respondetur, q matrimo-
nium formaliter sumptum nec est consen-
sus secundarius, nec aliquid secundarium,
sed quædam relatio & vinculum per modum
habitus, & per modum permanentiæ quæ re
bus creatis refertur contingens additum.

¶ Ad confirmationem dico primo, quod
in illa particula claudi significatur materia
& perpetuitas obligationis secundum aliquos.

Secundo dico, q in illa particula indis-
solubilitas matrimonij qua per se consert matrimo-
nio, et infra dicemus, & si aliquando dissol-
vatur, est vel per accidens: vel (ut aperte
dixit Doctor Caietanus primo secundæ
de quæstione tertia tertiæ, articulo octavo)
est quia non per se, sed in triplici differentia.
Quidam, quæ nullum in se recipiunt ma-
trimonium nec esse aliquo modo se habere
possunt, vitio per absolutam Dei potenti-
am, quam ignoramus, quod in nullo derogat
naturali, q Deus q quatuor & sit sint

N. sexus. Alia vero quæ in materia matrimonii
non subsistunt, nec esse aliquo modo
se habere possunt ex ordine naturali ser-
vato: bene tamen mutari & aliter se habere
possunt per absolutam Dei potentiam sine
quod homo de nullibile, quod matri-
monio repugnat. Alia sunt in tertio gradu,
quæ regulariter & ut in plurimum aliqua se
habere non possunt, bene tamen per acci-
dens, et in rare sunt bestiarum, in brevi
tempore & in quantum matrimonium
sit per se indissolubile, non est per se in pri-
mo gradu, sed in tertio & in malitia de ra-
tione dissolubilis potest, de quibus infra in hoc
conclusione & explicatius dicemus.

¶ Ad ultimum respondetur, quod in
hac definitione non deficiunt secundum
esse nec materiale secundum, nec formale
ne deficiunt ei in tertia conclusione decla-
ratum erit in secundum sequitur dicen-

EST secundum dubium circa definitionem matrimonij in ratione sacra-
menti. Et prima conclusio. Data
definitio sacramenti matrimonij. Pactus
definitio sacramentum matrimonii ut
significativum rotæ legis, significans u-
nionem Christi cum Ecclesia Sacra-
da definitio est. Sacramentum matrimonij
est contractus matrimonialis inter baptizatos
sufficiens significatio unionis Christi ad Ecclesiam.
In hac conclusione communiter omnes
Theologi & Iurisperiti. Explicatur con-
clusio. Sacramentum matrimonii potest
indicare duplicem rationem significandi
rem mysticam, ex parte & differentia quarum
partes mysticæ, ex quibus totum Metaphysicum com-
ponitur: aliquas vero totius Physici seu
artificialis, cuius proprium est resultare
vel confici ex materia & forma, quæ sunt
partes Physicæ seu artificiales. Primo
igitur explicatur per primam definitionem
materialem, in qua quidem sacramenti
matrimonii ratio ut proprium genus sa-
cramenti matrimonii. Deinde vero ad
explicandum convenientiam Christi cum ec-
clesia, & illa ad hoc sint ejus actionis, quæ
significant se plurium, formaliter loquen-
do, mysticam definitionem quod ut sacra-
mentum matrimonii, secundum loquendo
de ut una specie totius generis, quæ im-
mediate collocatur sub sacramento eccle-
sia

ria

ctæ huius Sacramenti habetur in fide & in sacra Scriptura. Nam ad Ephesios quinto, in fine literæ habetur, quod mysterium hoc Sacramentum magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Quæ est summa dignitas huius Sacramenti, de quo dictum est supra. Secunda ratio potest similiter explicari in secunda definitione, in qua materia prima quæ est contracta & expressa per secundam conditionem, scilicet primo loco ponitur, secundo vero loco materia in qua, & circa quam est, & versatur in quo ipse fiat consecratio, & tertio loco baptismus sit susceptus, & de aqua præcise fiendo. Circa quam quæstionem de ista huius Sacramenti materia dicit Magister Theologiæ, definitio vera debet esse recepta in aliquo genere, sicut in definitione ponitur tertium forma in genere, & in universali, non in particulari: sed hoc non habet locum in hac definitione, quia non ponitur forma in specie huius Sacramenti. Et ex hac explicatione definitionum, manifestum potest esse ad obiecta quæ fiunt in hac definitione, videlicet quod materia sensibilis in hoc definitio ostenditur naturam quæ de hac materia scripserunt.

¶ Secunda conclusio. Hæc definitiones comparatur inter se, & ecclesiæ & ecclesiæ Anglicanæ tantum secundo præfertur definitioni secundæ.

¶ Hæc conclusio probatur objectando quod secunda prior definitio excedit posteriorem, & hoc est quod dicitur ab aliquibus, quorum secunda, sequitur de illa tertia, quod illa prior definitio contineat duo dicta. Secundo differunt, quia prima datur per propriam genus & differentiam, & secunda. Tertio differunt, quia in prima ponitur forma in genere, & in secunda ponitur forma in specie huius Sacramenti, in qua secunda recedit omnia Sacramenta significare ex eius totam substantiam Christi Domini cum Ecclesia, magis & proprium vocabulum.

Secundo probatur conclusio objectando, quod secunda definitio simpliciter & præcise dicitur. Primo, quia in illa definitione est præferenda secundum definitionem Aristotelis, quia magis explicat naturam Ecclesiæ, sed quantum prima definitio continet secundam definitionem, tamen secunda magis explicat naturam definitionis difficilis & explicite omnes causas manifestas, materiam, subiectum, formam, quod simpliciter non explicat prima, ergo secunda, quia una certa accidentalis (quidquid accidat) tamen non propriæ genere habent minimum esse, illam explicatur per materiam, quæ habet esse formale, & in Aristotele non definitio certa habetur, sed per locum per veluti & rocc.

Tertio, quoniam in alia Sacramenta definitio, quæ datur per materiam & formam non accommodatissime, ut dicunt ipsi patres, quia illud sacramentum, quod principale primo loquendo de baptismo, & quæ fiunt & imponendo de Sacramento penitentiæ.

SED adhuc videtur, quod hæc secunda definitio non sit bona. Primo, Nam definitio specialis debet in specie & particulari declarare formam specialem definitæ & non in genere tantum, sed hæc secunda definitio Sacramenti matrimonii, solum explicat formam in genere, quia solum dicit formam matrimonii est consensus matrimonialis, sed non explicat formam in specie, quia non dicit formam matrimonii est baptismus susceptus & formam a Christo institutus, ergo hæc secunda definitio non est bona.

¶ Secundo arguitur. Sacramentum matrimonii non definitur nisi per materiam in genere, ergo nec definitur nisi per formam in genere. Patet consequentia. Nam forma est terminus definitionis, & determinat materiam, ut secundum dicit & infert, ut dicit Divus Thomas, prima parte, quæstione septima, articulo secundo, definitio magis est terminus definiti: non ergo definitur hoc Sacramentum per formam in genere. ¶ Confirmatur. Nam forma magis est de esse rei cuiuscunque rei quam materia, cum forma sit quæ dat esse & diversitatem rei, ergo magis determinat & in particulari confirmanda est forma in definitione quam materia. Patet consequentia. Nam definitio debet explicare naturam rei.

¶ Tertio arguitur. Sacramentum matrimonii essentialiter & quidditative est compositum ex contractu naturali, scilicet in expressione consensum sensibilis & formæ, sed definitio hæc non ponit nisi materiam de hoc composito, ergo non est bona.

bona. Cõsequentia est bona, definitio enim exacta debet vere de suo definito praedicari. Minor probatur : quia Nam homo essentialiter & quidditative est compositus ex materia & forma. Probatur etiam quoniam in Concilio Florentino decreto de rebus Armeniorum dicitur, quod omnia sacramenta novae legis constant ex materia & forma, ac proinde sacramenta est compositum ex materia & forma quidditative. Minor vero est manifesta.

¶ Quarto arguitur. Iuxta communem sententiam contradictio materiam hac aliqua alia forma superaddita quae non sit inclusa in ipso contrahi; at Sacramentum matrimonii; ergo superadditae additionalis partialis, hic forma a Christo instituta.

¶ Quinto arguitur, Minister est de ratione huius sacramenti, sed in tota illa definitione nulla fit mentio de ministro, ut patet: ergo prolata definitio non est bona. Minor probatur ex allegato decreto, ubi expresse dicitur, quod omnia sacramenta habent constare materia, forma, & ministro.

IN explicatione huius difficultatis est certa conclusio. Sola materia ex qua, est de essentia huius sacramenti materiali, non forma: materia vero ex qua, & in qua, simul cum forma sunt de ratione huius sacramenti, minister autem nec de essentia, nec de ratione, sed de necessitate tantum.

¶ Ad huius explicationem advertendum est, quod longe differant haec tria, esse aliquid de essentia rei, & de ratione & definitione, & esse de necessitate. Comparantur enim haec tria ut ficta superius & inferius, nam quidquid est de essentia, est de ratione & de definitione, non tamen econtra. Sit exemplum. Ens est de essentia accidentis, substantia est de ratione & definitione eiusdem accidentis, inhaerentia additur est de illius necessitate: & tamen certissimum est, quod substantia non est de essentia accidentis, & inhaerentia actualis non est de essentia nec de ratione accidentis. Prima pars conclusionis patescit ex quod dicit, quod materia est de essentia huius sacramenti, Quia est. Primo. Nil materia est de essentia rei. Secundo. Nam contracta & expressa substantia quae

est materia huius sacramenti, pertinent ad praedicationem quidditativam huius definitionis, talis quod de definito praedicetur quidditative & essentialiter: ergo materia ex qua est de essentia huius sacramenti materialis.

¶ Eadem prima pars quoniam ad evidentiam quam continet, scilicet, quod sola materia & non forma, & de essentia huius sacramenti difficile est. Probatur quia primo ex doctrina Divi Thomae, tertia parte, quaestione 4. articulo primo, ad secundum, ubi ait. Completorum sacramentorum perfectio exhibet similitudinem passionis Christi, ubi Divus Thomas dicit, formam absolutionis esse completivam sacramenti poenitentiae, & essentialem: ergo sola materia & non forma est de essentia huius sacramenti ex mente D. Tho. ¶ Confirmatur primo argumento ex Concilio Florentino loco allegato, ubi dicit, Haec omnia sacramenta tribus perficiuntur, rebus tanquam materia, & verbis si aliquid horum deest, non perficitur sacramentum. Vbi advertendum est illud verbum perficitur, hic positum: non positum est ex professo ad significandum, quod res sacra, nec intentio ministri sint de essentia sacramenti.

¶ Secundo confirmatur ex doctrina Aristotelis libro septimo Physicorum, textu decimosexto, & decimoseptimo, ubi probatur, quod ad formam, quae est quarta species qualitatis non est per se motus, eo quod res artificiata suae propriae formam perficitur, & completur in suo esse & perficitur in terra praedicamento, quod de artificiata praedicatur materia, non autem forma: haec autem doctrina maxime fruit nostra sententia: ergo.

¶ Secundo probatur & explicatur. Forma solum est de essentia rerum physicarum tam de essentia rerum artificialium. Imo nec de essentia cuiuscunque rei accidentalis sed substantialis est quoddam rerum artificialium, & accidentalium ergo. Maior probatur. Nam concreta substantialia quae significant res physicas, praedicantur de compositis ex materia & forma physica, ut ex parte hoc essentiae: at concreta quaecunque accidentalia quae significant res artificiales non praedicantur de compositis ex materia & forma artificialibus, sed de materia tantum ergo.

ergo. Explicatur antecedens ſyllogiſmi hi exemplis. Homo qui eſt quoddam compoſitum ex materia & forma, & vere ſubſiſtens illa; haec enim eſt vera propoſitio & quidditativa, Homo eſt compoſitum ex materia & forma, & eodem; haec vera, Cathedra, ſtatua, eſt compoſita ex aere ut ligno & forma artificiali, ut ſubſtat & eam non vere ſubſiſtitur, non praedicatur de compoſito ex materia & forma artificiali, quod probatur evidenter hoc ſyllogiſmo. Haec ſequitur, ſtatua eſt compoſita ex aere & forma artificiali, ſed ſtatua eſt res, ergo res eſt compoſitum ex aere & forma artificiali. Syllogiſmus eſt bonus, nam eſt ab ſpecialiori in dictum, conſequens eſt falſum evidenter, & non pro minori, nam illa eſt evidenter vera ex doctrina Ariſtotelis haec ſtatua ergo ut eodem eſt falſa ut pro minori. ¶ Confirmatur. Materia & forma praedicantur praedicatione identitatis ſubſtantialis de toto phyſico, ut materia & forma non praedicantur praedicatione identica de toto artificiali, ſed ſola materia, ergo ſola materia eſt de eſſentia Matre probatur. Nam haec propoſitio eſt falſa, ſtatua eſt res, & forma artificialis, inde enim evidenter ſequitur, ergo res, & forma artificialis, quod eſt falſum.

¶ Tertio. Forma in hoc ſacramento, imo in quocunque ente artificiali & accidentali non eſt pars ſacramenti, nec entis artificialis nec turpis praedicatur vere de ipſo ſacramento, vel de ente artificiali: ergo non eſt de eſſentia ſacramenti, vel entis artificialis. Conſequentia eſt bona, antecedens quoad ſecundam partem, ſcilicet, quod forma non praedicetur, eſt eadem: quoad primam vero partem, ſcilicet, quod non ſit pars, quae eſt difficilima, probatur inductione. Albedo enim non eſt pars albi, nec albedo eſt pars corporis, & figura cubica non eſt pars illius, alias eſſet pars corporis quod praedicatur de cubicum, & ſi eodem modum forma hujus ſacramenti non eſt pars ſacramenti, non ſequitur quod in quocunque forma artificialis eſſet pars materia artificialis.

¶ Et dicto ſequitur quarta concluſio. Sacramentum hoc & quodcunque aliud, non dicat proprie eodem ex materia & forma, aut compoſi, ſed eſt dicendum, quod ſacramentum eſt materia propinqua dicendum eſt enim quod perficitur ex materia & forma, & ita intelligendi ſunt ſcholaſtici quando dicunt, quod ſacramenta conſtant vel componuntur ex materia & forma, & eam aſſerunt eſſe materiam remotam, vel propinquam ex qua conſtare ſacramenta, debent intelligi; ex qua perficiuntur ſacramenta, non ex qua componuntur, quamvis aliquando ita loquantur Doctores. Conſtat concluſio ex dictis in praecedenti concluſione. ¶ Confirmatur eadem ratione. Nam materia ſacramenti & ſubſtantialiter entis artificialis eſt ens in actu quod ſimpliciter habet eſſe: ergo non poteſt proprie & in rigore componere aliquod totum.

¶ Nunc ad argumenta reſpondetur. Ad primum dicitur, quod cum forma ſit complementum & perfectio ſacramenti, ut diximus, neceſſario debet collocari in definitione in ſpecie & in particulari, ſi talis forma eſſet revelata, ut tamen quoniam illa forma non eſt revelata in ſpecie, ſed in genere & in communi collocatur in definitione in genere & in communi.

¶ Ad ſecundam argumentum reſpondetur ex dictis negando conſequentiam. Quamvis enim ſola materia, ſit de eſſentia ſacramenti, ut dicimus, illa ſola proferatur quidditative de ipſo ſacramento, & illa dicitur conſtituere in ſpecie & in particulari in definitione, alias enim nulla eſſet definitio. Cum certum forma eſt complementum eſſentiae, & ita ponitur in definitione quam ſi ea conſtituerent forma in ſpecie, quamvis aliquando ſit complexa definitio. Ratio vero aliquid ſimilium conſequentiam ſolum praedicti, quando forma eſt de eſſentia rei, ut in exiſtentia naturalibus. ¶ Ad confirmationem reſpondetur eadem, quod illud argumentum procedit in rebus naturalibus, non tamen in illis vere eſt quoddam artificiatum de ratione eſſentiae non eſt forma, vel de complemento alicui.

¶ Ad tertium replicat unico Sacramento non quidem aliud artificiale reale, imo quodlibet ex eodem accidentale, ut albedo, non eſt compoſitum ex materia & forma, proprie & in rigore, ſed eſt materia ultima ut baptiſma qui eſt ablutio ſub complemento

mason & perfectione sumus. Et hanc veritatem non solum non abnegamus Concilium Florentinum, sed potius hanc habet sententiam Concilium: anima rationalis non dicit quod sacramentum corporetur in illa, vel dicit ex illa: sed non pollutum dicere definitionem sacramenti, nisi de corporatum ex illa, videlicet materiam & formam, non tamen ipsum sacramentum. Dum quidquid sit de corporatione, num sacramentum dicatur aliquo modo corporatum ex essentia & esse, quatenus esse non sit de essentia, vel si perfectio & complementum essentiae & constitutivum magis sacramenti possit dici aliquo modo corporatum ex materia & forma, quamvis forma, non sit de essentia, est tamen de ratione sacramenti: esse vero non de ratione nec de essentia.

¶ Ad quintam argumentum negatur consequentia, quia inferitur, sequi sacramentum esse particulam illam (sub forma.) Primo, quia non sequitur, particula illa, supposita eorum intentione, magis explicat naturam definitionis. Secundo, quamvis ista proposito corporatum, contrahitur ad ministerium non habet quod se habeat ut pars, nisi quia natum dicatur ab Christo, ita se habet formam significativam.

¶ Ad ultimum respondetur primo, quod peccatum est causa ministerialis & instrumentalis non est de definitione effectus, sed vel plurimum causa principalis: & ita nullam non potuit in definitione sacramenti.

¶ Secundo negatur, quod sacramenta non distinguantur quia tangunt ista actiones, vel distinguuntur in materia de Baptismo, sed potius quia tangunt potuerunt recipere in subiectum: (quod vere dicitur est) quia tactus sunt quidam modi & species illius duplicis considerationis non respiciunt agens ut principale, sed respiciunt ens subiectum quod patitur, aut recipit, quem tangunt, & ita in definitione sacramenti non debet collocari similiter.

Circa illam particulam definitionis sacramenti. (Institutum vitae sanctificationem retinens) in qua dicimus secundum doctrinam Divi Thomae continuari virtutem & propietatem sacramenti, quae est indissolubilitas & ipsa essentia sacramenti quae est radix & principium huius proprietatis est advertendum ut melius explicetur ipsa definitio sacramenti, quod sacramentum est signum rememorativum, quod nos instituit ad gratiam, quae ex Christo influitur nobis, quae natura est perpetuum sacramentum & indissolubile, ita certum, essentia ipsius relatio propter passio, quae est sanctitas quae ab eo est, & ita essentia sacramenti lege positiva, non divina, quia huius sacramenti, quia tunc sacramentum esse non posset, quae non ita sunt violenter legis naturae separari non potest, quae non ita sunt violenter legis naturae separari, nihil obstante & hoc est, matrimonium saepe natum esse vinculum indissolubile. Hoc autem sic explicatum, probatur quae breviter, nam ex positis de hoc Sacramento, pertinet ad quaestionem 67. & ad alios quaestiones quae in quibus loquendum de hoc dicemus. Primo probatur. Nam id quod natum est esse in primo statu existendi exigebat, ut haberet

A

esiam debeat esse necessaria secundum se
eatam Minor vero probatur. Nam vt sup.
matrimonium hoc quod, necessitas est ma-
xima & conjunctio & adhæsio viri, cui
repugnat oppositum illud esse separabile
ergo inseparabilitas est ordinata maxime
& principaliter ad hoc quod sit a natura in-
stituti appetitus sequatur.

¶ Ex hac veritate sequitur primò, q̃ non
omnis inseparabilitas matrimonij est de ra
te naturalis pulchritudinis, vt inseparabilitas illorum magis intima ipsi matrimonio quod significabilis est magis contraria. Ex
emplo est ignorantia. Quia pluralitas vxorū
mutuo dominio pugnat, vt supra dictum
est q. 65. & tamen habet hoc
aliquam, puta multiplicitatem
quod significatio matrimonii & contractus
de se hoc importat, & adhuc redit ad
ea ex institutione pulchritudinis, & vtilitatis aliquod bonum quod per se ex illa consequatur.

¶ Secundò sequitur ex dictis esse maximam differentiam inter illam contractus matrimonii & inter alios inferiores contractus. Nam quæ alibi matrimonij omnia habet à lege naturæ, & vt præcipua genera & in causis, non omnia ex parte finis, nā omnia matrimonij per se ordinantur ad bonum communis generis humani, & ideo naturam ad primum bonum ipsorum coniugum, quia per mutuam societatem perficiuntur, vero contractus inferiores quia sunt immediatis, & peculiarium in vtilitatem contrahentium ordinantur, & hac ratione nullum matrimonium excipiam ab humana pulchritudine, & solum ut ita sint libertatem, & ita non potest in aliis contractibus reperiri difficultas, vero externalia objecti sint humanæ potestati, ita difficile possunt per voluntatem contrahentium.

¶ Secundò ex aduertendum, quòd matrimonium ex eo quòd in Euangelica lege ad sacramentorum dignitatem elevatū est per aliquid supernaturale, aliud naturæ perfectionem, vel stabilitatem, & firmitatem acquirit (quamuis stabilitas dividua gratiam naturam perficiat, & non deformet) ex sua institutione & perfectione ordinis, & ideo quod est ordinatum ad naturalia per charitatem perficiat, & excellentia qui

B

est potentia quædam ordinis naturalis ma-
xime perficitur per hanc sacramentalem
fidei vel per hanc gloriæ: unde per quod
quæ conferetur in matrimonio sacramento
vinculum illud matrimoniale quod ex natura sua firmum & indissolubile erat, amplius roborare & fit magis indissolubile,
hō solum quia elevatur ad altiorem finem,
videlicet ad finem supernaturalem, verum
etiam quia ipsum naturæ naturali dignitate
sacramenti magis solidatur, & hoc peculiarissime habet, ex institutione Christi, vt cum
virtute sacramenti habeat, q̃ efficiat
quod significat, vt dictum in 3. par. q. 62. a. 5. ad 1. Cæterum quoniam omnia sacramenta efficiunt aliquod spirituale gratiæ,
dicit D. Thom. quod sacramentum matrimonii habet pro effectu illum maiorem indissolubilitatem, & firmitatem, vt ea quod significat coniunctionem Christi cum ecclesia, coniunctio autem charitatis indissolubilis est ex natura sua: ut docet D. Tho. 4. sent. dist. 12.

SED adhuc est difficultas, ad hoc magis explicandum. Nam quando sacramentum matrimonij suscipitur in peccato mortali, non confert gratiam, vt per se nō manifestum est quæ imprimit character, cum non sit ex sacramentis quæ imprimūt characterem: ergo nec vinculum matrimonij non solidatur ratione sacramenti, ita ut sit magis indissolubile. Ad hoc argumentum, & ad istam difficultatem dicendum est, negando consequentiam. Nā quemadmodum in catechumeno aliquem effectum primum habet sacramentum baptismi, & gratiam & obligationem religionis, quibus nulla qualitas naturalis de se annexa est, ita in proposito, contrahere solemne sacramentum confert primum vinculum, & firmitatem & magis indissolubile fœdus, & nulla qualitas supernaturalis in fundatur, neque superadditur per ipsam rationem sacramenti. Itaque (vt docent communes Theologi) matrimonium habet quod
dam vinculum solubilitatem & firmitatem ab
ea ratione gratiæ, quæ confertur ipsi
ut significat per modum voluntatis & charitatis, vnde quæstio dubium est in quæstione
quæ sit etiam ratione dignitatis sacramentalis, & patrum hoc sacramentum peculiariter habet significare coniunctionem
Christi cum ecclesia, & ratione huius quæ
firmitatem habet, quod vinculum ipsum fit

magis

magis firmum & quoad præceptum quod
est in facultate ejus ipsa firmatum, quæ
quidem nunc ejus in matrimonio quàm
& disciplinæ in præsenti mortali vita etiam
tunc matrimonium ipsum est magis indis-
solubile peculiari ratione significationis
additæ. De quibus omnibus magis allega-
gium & explicatis. Secundus est inter ea-
tia quæstionis & præcipue in qualibet
ex his tantis quæstionibus hic de indis-
solubilitate matrimonij primum, quæ-
nam in re ista quæstionis sint quæstio-
nes eligam, multa dicentur de indissolu-
bilitate matrimonii, non præcipue ad ex-
plicationem defectionis matrimonii in qua
ponitur illa particula (individuum vitæ
consuetudinem retinens.) In qua quidem
particula, ut ista dictam, significatur in-
dissolubilitas matrimonii. Nomine vero
individui designato in lege Euangelica con
stat debere intelligere indissolubilitatem
& firmitatem naturalem, veram, realem
significatam, & indissolubilitatem legem
ceremonialem prætermittendo à ratione sacra-
menti, quia indissolubilitas est in lege gratiæ.
Itaque consideranda est quæstio matrimo-
nium ipsum dum consummatum & mino-
ratum ipsum consequatur, & ita dicitur in
definitione quòd sit conjunctio viri & fœ-
minæ, & est talis coniunctio & dicit ta-
lem unitatem, quòd ex illa natura actui
propria pullo modo dissolubilitas: & illa con-
junctio est radix & principium talis indis-
solubilitatis, & hæc indissolubilitas perfi-
citur per rationem sacramenti superadditi
legi Euangelicæ: & ad hoc explicandum po-
natur illa particula, individuum vitæ &c.

QVAESTIO XLV.

De consensu matrimonii.

COnsequenter considerandum est de consensu. Vbi primò agendum est de consensu secundùm se considerato. Secundò, de consensu iuramento vel carnali copula firmato. Tertiò de cõsensu coacto & conditionato. Quartò, de obiecto consensus.

A Circa primum quæruntur quinque. Primò, vtrum consensus sit causa efficiens matrimonii. Secundò, vtrum consensus oporteat per verba exprimi. Tertiò, vtrum consensus expressus per verba de futuro, faciat matrimonium. Quartò, vtrum consensus per verba expressus fidei sit interior consensus, exterius faciat verũ matrimonium. Quintò, vtrum consensus in occulto factus per verba de præsenti, faciat matrimonium.

B De hac materia disputat Doctor Scholasticus cum Magistro in 4. dist. ¶ Postquam D. Thomas prosecutus est disputasse de principijs matrimonij, videlicet de contractu & consensu & relatione, quæ sequuntur se materia & forma huius sacramenti, nunc incipit disputare de principijs nobilioribus, videlicet de causa efficiente, per quam efficitur matrimonium.

C

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonii.

D

ARGVITVR quòd consensus non sit causa efficiens matrimonij. Sacramenta enim non fiunt à voluntate humana, sed ab institutione diuina sed consensus est voluntatem pertinet: ergò non est causa matrimonij, sicut nec aliorum sacramentorum.

¶. 1. Præterea. Idem non est causa sui ipsius, sed matrimonium videtur esse quoddam consensus, quia consensus ipse facit matrimonium: ergo consensus non est causa matrimonij.

¶ 3 Præterea. Finis debet eſſe vna cauſa, ſed matrimonium inter duos eſt vnum, vt dictum eſt: conſenſus autem duorum ſunt diuerſi, quia diuerſarum perſonarum diuerſa ab vna earum parte eſt conſenſus in vtrumque, ex alia ſi vtrique: ergo matrimonij conſenſus non eſt cauſa matrimonij.

SED contra eſt quod Chryſoſtomus dicit. *Matrimonium non facit concubitus, ſed voluntas.*

¶ Præterea. Finis non accipit poteſtatem ſui ex quod eſt liberè alterius, niſi per eius conſenſum: ſed per matrimonium accipit vir quæ ſuum poteſtatem habet in corpus alterius, vt patet. 1 Cor. 7. Non habet mulier poteſtatem ſui corporis ſed vir. ergo per matrimonium conſenſum, oportet quod ſit matrimonij cauſa.

RESPONDEO dicendum, quod in omnibus ſacramentis eſt aliquis ſpiritualis effectus mediantibus ſacramentalibus ſignis, ſicut per ablutionem corporalem in baptiſmo fit ablutio quædam ſpiritualis: vnde cùm in matrimonio ſit quædam ſpiritualis coniunctio inquantum matrimonium eſt ſacramentum, & aliqua materialis ſecundum quod eſt in officium naturæ, & eiuſdem rationis, oportet quod materialis ſit ſpiritualis virtute diuina. vnde cùm coniunctio materialium contractuum ſiat per mutuum conſenſum, oportet quod hoc modo etiam ſit matrimonialis coniunctio.

AD primum ergo dicendum, quod ſacramentorum prima cauſa eſt diuina virtus quæ in eis operatur ſalutem: ſed cauſa formalis ſunt inſtrumentales, ſicut materiales operationes ex diuina inſtitutione habentes efficaciam. & ſic conſenſus in matrimonio eſt cauſa.

AD ſecundum dicendum, quod matrimonium non eſt ipſe conſenſus, ſed quidam vnio ordinatorum ad inuicem, vt dictum eſt: quam conſenſus facit inter conſentes propriè loquendo, ſimilitudinem Chriſti ad eccleſiam ſignificat, ſed ſolemnitates eius quæ ſolemne eſt, ne ecclęſiæ comingerentur.

AD tertium dicendum, quod ſicut matrimonium, ex parte eius in quod fit conuertitur, quatenus fit multiplex ex parte conſentientium, ita etiam conſenſus eſt unus ex parte eius in quod conſentitur, ſcilicet, præſtitæ conuentionis quamuis multiplex ex parte conſentientium: nec eſt directè conſenſus in virum, ſed in conuentionem ad virum ex parte vxoris, & ſimiliter ex parte viri conſenſus in conuentionem ad vxorem.

SVMMA ARTICVLI.

CONcluſio articuli eſt affirmatiua. Fœdus humanæ conſolationis eſt. Nã in omnibus ſacramentis eſt aliquis ſpiritualis effectus mediantibus operationibus, quæ ſacramenta ſignificant, vt conſtat in ſacramento baptiſmi, in quo eſt per dictum ſpiritualis gratiæ quæ fit mediante externa actione: ergo cùm in matrimonio ſit quædam ſpiritualis coniunctio inquantum matrimonium eſt ſacramentum, & etiam quædam naturalis coniunctio inquantum eſt in officium naturæ, neceſſarium eſt, quod mediante materiali hac ſpirituales vnitas inter coniunctas vero materialem coniunctionem ſemper ſequatur coniugium, ergo neceſſarium eſt, quod hoc modo ſit matrimonialis coniunctio. Hæc ratio ſtatim explicabitur.

¶ Concluſio D. Thom eſt certa ſecundum fidem, vt patet ex cap. finali de ſponſal. & ex diſtinctione 27. quæſt. 2. & ex Concil. Florentino in Decreto de vnione Armenorum, vbi dicitur Cauſa efficiens matrimonij regulariter eſt conſenſus mutuus, &c. & idem dicitur in cap. cum locum, de ſponſal. & cap. tuam de ſponſal. datum. Vide Magiſtrum Sententiarum 4. diſt. 28. quæſt. vnica, artic. 1. concl. 2. Cæter. ſuper 4. Decretal. ca. 1. §. 1. ſtatim in principio. Sylueſtrem verbo matrimonium 2. quæſt. 1. & 6. & alios innumeros. Ratio verò D. Thomæ in hac articulo eſt optima, quæ quidem præcedit inquantum matrimonium eſt quidam contractus naturalis, & inquantum habet rationem ſa-

Cap. finali. de ſponſal. ca. ſatisfiat, 27. quæſt. 2. Cap. cùm locum de ſponſal. c. tuam, de ſponſal. datum

crumenti. Et quidem loquendo de contractu quo naturali eſt manifeſtum. Nam contractus ipſe debet fieri ex voluntate contrahentium. Loquendo verò de eis in ratione ſacramenti, conſtat etiam. Nam in quolibet ſacramento debet eſſe aliqua actio ſenſibilis, at illo vero ſacramento nulla alia repetitur, niſi ipſe contractus ad quem requiruntur conſenſus.

¶ Circa iſtam articulum eſt grauis difficultas, an conſenſus ita ſit neceſſarius ad efficiendum matrimonium, vt nequeat de poteſtate ordinaria neque de potentia Dei abſoluta poſſit ſieri matrimonium inter aliquos & ſine illo conſenſu coram? Et videtur q poſſit ſieri. Primo arguitur ad probandum q poſſit ſieri de potentia ordinaria. Nam in Concilio Florent. loco citato dicitur expreſſe dicitur, q eſſentia eſt cauſa efficiens matrimonij regulariter, conſenſus, impraſentiarum expreſſus per verba de preſenti. Vbi aduertendi eſt verbū illud, regulariter, ergo licet regulariter & in plurimum conſenſus ſit cauſa efficiens matrimonij, in aliquo tamen caſu poterit ſieri matrimonium ſine conſenſu.

¶ Secundò arguitur ad probandū, quòd aliqua alia ſuperior potentia poſſit efficere matrimonium de lege ordinaria ſine illo ſu contrahentium. Reſpublica ſiue ciuilis ſiue eccleſiaſtica poteſt efficere matrimonium ſine conſenſu contrahentium, quod probatur. Nam omnis contractus qui poteſt fieri per humanam voluntatem, poteſt fieri per ſuperiorem voluntatem, ſed contractus matrimonij poteſt fieri per voluntatē contrahentium: ergo multo magis poterit fieri per voluntatem Reſpublicæ. ¶ Confirmatur primo. Nā Reſpublica poteſt reddere ſeruitutem in ſeruitutem contra ſuā voluntatem, imo parentes poſſunt hoc facere: ergo Reſpublica poterit tradere hominē in matrimonium. Probatur conſequentia. Nam grauius vinculū eſt vinculum ſeruitutis, quam vinculum matrimonij, & licet vinculum ſeruitutis eſt vinculum perpetuum: ita vinculum matrimonij eſt vinculum perpetuum. ¶ Secundo confirmatur. Nam homo magis ordinatur ad bonū Reſpublicæ quam ad bonum proprium, imo ex propria voluntate magis ordinatur ad bonum Reſpublicæ quod eſt bonum vniuerſale & diuinius, quā ad bonum proprium

A priuatum particulare: ergo ſi ex voluntate propria poſſunt contrahere matrimonium, poſſunt etiam contrahere ex voluntate Reſpublicæ.

¶ Tertiò arguitur, & probatur quòd Reſpublica eccleſiaſtica poſſit id facere. Nam eccleſia habet illud de facto: ergo potuit illud facere. Conſequentia eſt bona, accordat probatur ex 5. ſi conditionem. de conditionibus appoſitis, vbi dicitur, quòd dum modo conditiones appoſitæ in matrimonio non ſint contra rationem matrimonij, etiam ſi impoſſibiles ſint, habenda ſunt pro quam non apoſitæ, quod eſt dicere, eſſe ſa B lidum matrimonium, ac ſi talis factum ſine conditione: ſed quando homo contrahit cum illa conditione impoſſibili tenet non habuit conſenſum in matrimonium: ergo ſine conſenſu contrahentium poteſt Eccleſia facere verum matrimonium. Nec valet ſolutio aliquorum, quòd Eccleſia in illo caſu preſumat conſenſum: nam in illo caſu cum ſit impoſſibile, non apparet: ergo non preſumitur conſenſus, ergo. ¶ Confirmatur. Quia Eccleſia poteſt facere aliquam religionem profeſſum ſine conſenſu illius, ergo etiam poteſt facere, quòd aliquis contrahat matrimonium ſine proprio conſenſu. Conſequentia patet. Nam quicunque profeſſionis enim eſt vinculo matrimonij, cum dicitur matrimonium ratum, & etiam eſt vinculum perpetuum & debet fieri per voluntatem. Antecedens probatur ex cap. 1. de regularibus in 6. vbi dicitur, quòd quia poſſit 14. annos habentis habitum religionis per annum integrum ipſo facto cenſetur profeſſus: ergo ſine conſenſu proprio poteſt facere aliquem religioſum. ¶ Secundò confirmatur. Nam poteſt Eccleſia aliquando compellere ſponſum per præceptum & per penam excommunicationis, quòd det ſuæ matrimonium cum ſponſa, & Reſpublica ciuilis id poſſet præcipere ſub pœna capitis, & tamen nunc admittitur aliquid de libertate & conſenſu, vt patet, ergo. Item poſſet Reſpublica Chriſtiana, vel Papa, ſi ea vti eſſet neceſſitas talis Eccleſiæ imponere præceptum alicui Regi, vt contraheret matrimonium cum aliqua fœmina propter aliquod maximum bonum eccleſiæ, tamen per illud præceptum aliquid tolleretur de conſenſu, ergo.

¶ Quartò

¶ Quinto arguitur ad probandum quòd A Deus de potentia abſoluta poſſit id facere, Nam conſenſus conſtituit ad matrimonium, vt multi eſcitant, et diſſentit in Concil. Flocen. & D. Tho. hic, ſed quidquid Deus poteſt facere cum cauſa ſecunda efficienti, poteſt facere ſe ſolo, vt diſſeruit omnes Theologi: ergo Deus ſaltem de potentia abſoluta poteſt facere matrimonium ſine conſenſu creaturæ. ¶ Confirmatur primò. Nam Deus excellentiorem habet poteſtatem ſuper corpora hominum, quàm ipſi homines, ſed homines poſſunt tradere corpora ſua propria voluntate: ergo multò magis id poterit Deus. Conſequentia eſt bona, quia patet, & maior conſtat. Ni Deus haberet abſolutam & excellentiſſimam dominationem corporum, homo vero eandem eſt nullus per omnia. ¶ Secundò confirmatur. Deus præcepit Oſee 1. vt contraheret cū muliere fornicaria, & faceret filios fornicationis, vt dicitur Oſee 1. vnde & Propheta in illo caſu poterat contrahere matrimonium ſine conſenſu mulieris, per diuinam auctoritatem etiam illa reſiſtente, vt dicit omnes expoſitores illius loci: ergo Deus de potentia abſoluta poteſt id facere ſine voluntate creaturæ. Oſee 1.

¶ Tertiò probatur. Deus conſuluit per eos parentes in parabolis per verum matrimonium, vt dicitur Matth. 22. & ad Epheſ. 5. tanquam per quam legimus, quòd conſuluit Deus Deus per ſuam voluntatem: vt patet in Geneſi cap. 2. Matth. 22. Ad Ep. 1.

¶ In oppoſitum eſt, nam in Concil. Nicæno expreſſe dicitur, quòd ad rationem veri matrimonii requiritur conſenſus contrahentium. Idem dicit D. Tho. in hoc articulo ergo conſenſus contrahentium ſine eſt neceſſarius, vt non poſſit fieri matrimonium ſine illo.

¶ In hoc articulo ſuppponendum eſt primò, quòd matrimonium duplicem B habet rationem, quædam enim eſt naturalis, quæ eſt ratio ſacramenti, & contractus enim ipſi fidelium ad Chriſtum ad eſſe quoddam ſupernaturale, alia vero ratio eſt naturalis, nam eſt quidam contractus pertinens ad ordinem naturæ: & de utraque ratione diſputandum eſt in præſenti. Adnotandum eſt tamen obiter, quòd illi qui contrahunt, diuerſimodè ſe habent reſpectu utriuſque rationis. Nam reſpectu rationis ſacramentalis ſe habent ſicut miniſtri & inſtrumenta diuinæ virtutis: at verò reſpectu rationis pertinentis ad ordinem naturæ habent ſe, vt cauſa principales: nam qui principaliter faciunt illum contractum, ſunt illi contrahentes, & licet aliquæ quòd reſpectu alterius rationis ſint cauſæ inſtrumentales, reſpectu verò alterius cauſæ principales. Eſt opinio Gabrielis inſinuata à D. Tho. 2. part. quæſt. 72. artic. 3. ſecundum, & certum. Corpus celeſte quando cauſat corpus ſimplex, reſpectu rationis corporis eſt cauſa principalis: reſpectu verò gratiæ ſicut eſt cauſa inſtrumentalis eius ratione à ſubſtantia ſeparata.

¶ Ex dictis ſequitur, quòd ſi quis contrahat cum aliqua, intendens facere quòd facit eccleſia, & ignorat quòd vinculum matrimonii eſt vinculum perpetuum, non eſt verus contractus, nec verum matrimonium: tamen ſi aliquis talium modum baptizandi cum aliqua ignorantia vel errore, validum eſſe ſacramentum. Ratio differentiæ eſt. Nam in omnibus aliis ſacramentis habet ſe homo vt pura cauſa inſtrumentalis. In hoc verò ſacramento non ſic, ſed reſpectu contractus habet ſe vt cauſa principalis. Et ratio differentiæ inter cauſas principales & inſtrumentales in moralibus, quòd cauſa inſtrumentalis non eſt neceſſarium quòd cognoſcat & habeat intentionem, vt ſui actus concurrat ad effectū per principalem formam, ſed per intentionem principalis agentis, & non ſic mouet, ſed mouetur ab alio. Et ita ſimiliter eſt, quòd ſacerdos habeat intentionem eccleſiæ quæ ſe mouet & cognoſcit. Cauſa verò principalis debet cognoſcere & habere intentionem, quoniam ipſa ſe mouet, & ita ſi aliquis tribuit elementum per inſtrumentum, ad rationem meriti nō requiritur, quòd miniſter habeat charitatē & intentionem, ſed ſufficit, quòd hæc ſint in principali agente. C

¶ Prima concluſio. Licitum de matrimonio formaliter, vt dicit contractionem & vinculum, conſenſus contrahentium eſt ita neceſſarius, vt de lege ordinaria non D

posit fieri matrimonium sine consensu ec-
clesiastico. In hac conclusione conuenit
omnes Theologi. Et probatur primo. Nam
Deus secundum legem ordinarium dispo-
sit omnia suauiter, & effectus producis per
propria causis. Prolem enim edoré per
ignem, & lucem per solem: sed causa pro-
pria matrimonij ut dicit vinculum & con-
iunctionem, ut loquamur per propriam con-
fensum, ut docet Concilium Florentinum:
ergo de lege ordinaria non producit Deus
talem effectum sine tali causa. ¶ Confirma-
tur: Nam Deus disponit omnia fortiter &
suauiter. Sed ordinem ordinatum ad finem ex-
istum Dei dispositiuum pertinet, quod vin-
culum perpetuum, quale est vinculare ma-
trimonij, causetur per propriam voluntatem & confensum, ergo. ¶ Secundo: Nam
secundum legem ordinarium non fit aliqua religionis professio sine propria vo-
luntate & confensu, quoniam est vinculum
perpetuum, ergo vinculum matrimonij
perpetuum non fit sine proprio consensu.
¶ Tertio: Nam si matrimonium non fieret
per proprium consensum, excluderetur vin-
culum matrimonij, ergo. Antecedens pa-
tuit. Nam non posset esse conueniens edu-
catio prolis, neque mutuum obsequium &
mutua caritas vtriusque & sine affectu con-
iugali, ergo.

¶ Secunda conclusio. Respublica Chri-
stiana vel quacunque alia potestas non po-
test facere matrimonium accipiendo illud
formaliter pro vinculo, sine consensu. Hec
conclusio est communis Theologorum, cum
Victoria Relectione de matrimonio
& Soto dist. 27. quæst. 1. artic. 1. Et probatur
primo. Nam vinculum matrimonij de se or-
dinatur ad bonum prolis, & ad mutuum ob-
sequium inter virum & mulierem, sed illi fi-
nes frustrarentur, si matrimonium fieret per
aliquam aliam auctoritatem. Minor proba-
tur. Nam si contingeret discordiam non pos-
set esse conueniens educatio prolis, nec mu-
tuus amor, & mutuum obsequium inter ip-
sos, nam Respublica quæcunque esset Chri
stiana non posset causare mutuum amorem
inter ipsos coniuges.

¶ Secundo: Nam nulla Respublica etiam
Christiana posset causare vinculum vel so-
lemnitatem, vel ritum sacrum sine solemni
tate ritu, ut patet aperte, ergo nulla Respu-
blica etiam Christiana posset causare vinc-

A lum matrimonij sine consensu patet. Ma-
iore consequentia, cum ille ritus vel so-
lemnitas
¶ Tertio: Omnes contractus qui fiunt per
auctoritatem Reipublicæ, per eandem auc-
toritatem possit dissolui, sed nulla Respublica
etiam Christiana posset vinculum matri-
monij dissolvere, secundum illud Matth. Marc.
19. Quos Deus coniunxit homo non separet,
ergo. ¶ Confirmatur. Nulla Respublica
posset facere matrimonium sine consensu
persona, sequitur quod possit separare ma-
trimonium ab vna muliere & alteri tradere. Con-
sequens autem est falsum, ergo. Minor pro-
batur, quoniam matrimonium est indissolu-
bile per humanam potestatem.
¶ Quarto. Fingamus quod coniux impo-
tens, quo Maria contraxit cum Ioseph propria
voluntate & consensu, meritus ille caperet
ne contrahat matrimonium cum aliqua mu-
liere. Sequitur quod in hoc casu haec mulier
non maneat coniux. Consequens est absurdum,
vt patet ergo &c. Nec valet dicere, quod tunc
validum erit matrimonium quod fit auctori-
tate Reipublicæ, quia nulla est ratio; ratio
quare non contrahat, quod fit ex propria
contractuum fit validum in illo casu, non
C nullum ad fit impedimentum.
¶ Quinto. Nam ecclesia vel Respublica
quæcunque, cui est vis hanc potestatem de-
dicere ergo signum est, quod non habet hanc
potestatem. Patet consequentia. Nam in re
bus moralibus quod habemus non effi-
cium, iudicatur impossibile. ¶ Confirmatur
ex Conc. Trident. Sess. 24. de reformatio-
ne matrimonii cap. 1. vbi post excommu-
nicationem latam contra eorum damnan-
tes, & irritantes illum qui ausus aliquos ad matri-
monium. Ratio Concilii est, quia ille matri-
D monii nolentium libertatem matrimonii tolla-
re ergo per suppositum Concilium, quod hic
matrimonium non fit ecclesia alicui Reipublicæ.
¶ Tertia conclusio. Se loquamur de ma-
trimonio consummato & in eo contractus qui
dam hæreticus, & habet rationem sacra-
menti, certa res est, quod consensus est
ita necessarius, vt sine illo non possit fieri
etiam de potentia Dei absoluta. Hæc con-
clusio probatur. Nam ille consensus etiam
est de intrinseca ratione talis contractus,
quia sunt alium intellectus intrinsece & es-
sentialiter inclusus ordinem ad indissolu-
ita vt non possit fieri alium intellectus etiã
de potentia Dei absoluta sine intellectu ita

pos

possit fieri contra bonum humanum etiam de potentia Dei absoluta sine contentu, & voluntate hominis, ergo.

¶ Secundo. Votum simplex vel solemne non potest fieri etiam de potentia Dei absoluta sine voluntate hominis, quia alias Deus posset cogere hominem ad votum faciendum, & non maneret eadem ratio de voto & matrimonio, ut dictum est. Ergo neque matrimonium potest fieri etiam de potentia Dei absoluta sine contentu humano. Et hæc argumenta idem probant de sacramento, quam ratio habendi sacramentalem, & ipse contractus sit de essentia sacramenti matrimonii.

¶ Quod si quis dicat, Deus de potentia absoluta potest conficere sacramentum matrimonii alterius qui non est, ita ut sine sine consensu contrahentium. Contra hoc est, quia non est aliud sacramentum æque ac alia efficax ad Deum glorificandum, quod per fidem sine vinculo fidei datur aliud sacramentum, & non maneret eadem ratio sacramenti, sine materiali sacramenti est de essentia sacramenti, ut dictum est nos respondendo de matrimonio, vel est sacramentum ordinatum a Christo, & sic ex natura & essentia, quæ est, quod fit contractu quidam humanus.

¶ Est tamen adhuc difficultas, an de potentia Dei absoluta possit fieri matrimonium (accipiendo matrimonium formaliter pro vinculo ipso maritali) absque consensu personarum contrahentium. Et videtur quod sic. Primo: Nam ex colligitur ex sententia quorumdam Doctorum, consensus est de substantia & essentia matrimonii, ergo sine consensu potest fieri matrimonium.

¶ Secundo. Matrimonium semper pro statu conjugii essentialiter in quadam obligatione consistit, hæc autem conjugii non intelligitur quando possit fieri sine mutuo spirituali consensu & voluntate ipsorum contrahentium, ergo.

¶ Tertio. De potentia Dei absoluta non potest fieri votum simplex sine consensu voventis, ergo matrimonium non potest fieri etiam de potentia Dei absoluta sine consensu contrahentium, nam sicut vinculum voti simplicis est perpetuum, ita in illo est tradi-

tio sacramentalis matrimonii est perpetua, & in illo est realitas, ergo.

Quarto. De potentia Dei absoluta non potest fieri relatio secundum esse naturæ relationis, si non sit cum fundamento, ut patet de paternitate, quæ sine fundamento proximo non potest esse. Illud fundamentum proximum est quædam relatio, cum fundamentum est consensus contrahentium: ergo sine tali consensu etiam de potentia Dei absoluta non potest fieri matrimonium.

¶ Quinto. In oppositum sequuntur multa inconvenientia. Primo sequitur, quod Deus posset aliquos conjungere, & posset eos postea simpliciter separare, nisi in secundo inconveniens non sequeretur, aliqui separentur ex tali conjugio sequeretur error manifeste damnatus per Secundo sequitur, quod si tale vinculum fieri posset sine consensu illorum, quod excludatur semper finis matrimonii, nam sine consensu illorum non potest esse communicatio charitatis proles, neque mutuum obsequium inter illos. Tertio sequitur, quod posset Deus facere aliquem religiosum præsentem de potentia absoluta sine consensu illius.

Propter hæc argumenta aliqui Theologi putant, quod Deus etiam de potentia absoluta non possit facere matrimonium, sine matter accipiendo illud pro vinculo sine consensu contrahentium, & accepto voluntatis ad contrahendum. Hæc tenent aliqui expositores D. Thomæ.

¶ In contrarium expositionem sit quinta conclusio. Dei potentia Dei absoluta Deus potest facere vinculum matrimonii sine ullo peccato, itaque potest unum alium conjungere vinculo, sic quod habeat modo ordinato absque eo quod præcedat consensus illorum. Hanc sententiam tenet Magister Victoria, Relectione de matrimonio. Soto hoc intendunt citati. Palud. 4. dist. 26. quæst. 1. artic. 2. Magister Canus in hoc artic. Martin de Ledesma 4. tom. sui quæstionario quæst. 4. artic. 2. & illam sequuntur communiter expositores D. Tho.

¶ Hæc conclusio probatur supposito, & in principio non sine contradictione. Secundo probatur. Nam Deus de potentia absoluta potest producere effectus sine causis secundis efficientibus, sed hoc non est, nisi causa secunda efficiens aliud non sit: ergo sine tali consensu potest Deus

esse aliud vinculum. Confirmatur. N3 A
de essentia matrimonij non est consensus contrahentium, ergo de potentia absoluta potest Deus facere vinculum matrimonij sine consensu contrahentium. ¶ Tertiò Deus non habet supra dominium corporis, vel animæ alterius hominis, sed Deus de potentia absoluta potest tradere dominium alterius hominis sine consensu, ergo & dominium corporum sine consensu contrahentium. ¶ Vltimò. Nam ex eo quòd ita sit illud sine consensu contrahentium, sequitur sit vinculum huiusmodi sine consensu, quod sit vinculum essentiale, quod non possit fieri potentia Dei absoluta sine consensu contrahentium, sed bonum aliorum, quòd matrimonium accipiatur illud pro contracta, sine consensu fieri non potest.

¶ Ad secundum, concedo maiorem & negatur minorem & dico, quòd de potentia Dei absoluta illa connexio consequentis fieri potest a Deo sine proprio consensu, nam per solam Dei voluntatem potest contingere voluntas esse diuina superior & extrinseca est, quàm voluntas hominis, & ita si per voluntatem humanam consensus potest fieri multò magis illi fieri potest per voluntatem diuinam.

¶ Ad tertium concedo antecedens & negatur consequentia. Ratio differentiæ est. Nam verum quòd habet verum ratiocinari, dici promissionem voluntariam intrinsecè & essentialiter, & ita pars ex parte intellectus & voluntatis actionem, sed vinculum matrimoniale ex sua intrinseca natura non importat actionem, neque aliquam actionem, sed solum dicit essentialiter illi relationem. Cæterum esto, quòd sine aliquo consensu ex parte hominis possit ali

quis nascere obligatus ad vinculum religionis & ad sanctè & ipsorum faciendi professionem per solum Dei voluntatem quæ vult hanc rem obligare.

¶ Ad quartum respondetur quòd de potentia Dei absoluta potest dari alia materia sensibilis præter voluntatem Dei, vel præceptum illum. ¶ Ad aliud respondetur, quòd ex eo quòd Deus esset illud vinculum consequale sine consensu contrahentium, non sequeretur duo inconvenientia principaliter ibata sine Ratio est. Nam cum Deus sit superior dominus corporum & animarum potest illas, quas copulauit sine consensu illarum, facere & disponere sicuti ipse disponit, & sic non sequeretur illa inconveniens. Item quia Deus potest retinere alias modis medium adhibere, cum sit superior dominus omnium. Tertium non inconveniens non reputamus inconveniens, sed potius ordinatum rerum, sequendo de potentia absoluta.

¶ Sed adhuc est dubium, an Deus vlis sacris hoc possit absolutè. Magister Victoria, & Martinus de Ledesma vbi supra, existimant, quòd vim est Deus hoc posse, & confirmant hanc sententiam aliquibus C
textes Magistro Capo, & illi putant, quòd matrimonium Christi esse sacramentum fuit Christum hoc modo, & etiam matrimonium primorum parentum in paradiso, & possent hanc sententiam aliquibus rationibus posse in aliquo argumentari in principio.

¶ Sit tamen quinta conclusio. Deus non est vlis hoc posse. Hanc sententiam ut probabiliorem sequuntur Soto & Paludanus citato, & illam communiter sequuntur discipuli D. Thomæ probatur primo. Nam ad summum præsidentia spectat, quòd Deus veniat lege ordinata &, quod magis quæ est concurrat ad suum effectum, sed de lege ordinata vinculum matrimoniale fit ex consensu contrahentium, ergo. Confirmatur. Nam ex sacris Scripturis non colligitur dicere & aperte quòd Deus vlis sacris hoc posse facere, ergo non est dicendum q Deus vlis facere illa.

¶ Secundò probatur de matrimonio primorum parentum. Nam in illo inquiebat ipsa natura ergo nulla conuentio fuit, vt id quod est secundum se magis in vinculo matrimonij, seruaretur in primo matrimo-

nio.

phi. Et ad illud Oſee reſpondetur, quòd re
illa Deus ſolum habuerit, quòd Deus præ
ſi ſe contrahentes, cum tali malitiæ matri
monii, ſed non habuerit quod ſine propria
conſenſu vinculum illud ſolueret in
Deo. Et ad aliud de primo patet ex dictis
dum eſt, quòd licet non ſit ſponſa mulier ex
gratiam in ſacra Scriptura, quando primi
parentes conſentiunt in matrimonium, ex
non nulla vnio ſpiritualis eſſet (vt dictum Sanct.)
ſed ſignificant. De diſpoſitionem, quando
Deus illa præcepit præparare primo hu
manitatem habendum conſenſum matri
monij, & quia Deus illa infundit illam
gratiam: scribitur Ioel Malachi 3.
Qui. Deus eruditus, &c. non quia Deus
illas immediate ordinauerit, ſed quia infu
ſam conſenſum, quo mediante facta illi
ordinatio.

¶ Ad argumenta in principio reſpondeo
ad primum, quòd illud verbum Cæci
lij Floren. (regulariter) non debet referri
ad matrimonium, neque connungi cum illo ſed
cum illa particula, per verba de præſenti,
in qua ſenſu non ſit, quod regulariter requi
runt conſenſum, ſed ſenſus eſt, quòd regula
riter requiruntur verba de præſenti, licet in
aliquo caſu non ſint neceſſaria verba, ſed
ſufficiunt aliqua ſigna externa.

¶ Ad ſecundum reſpondetur, quòd in omni
bus aliis contractibus poteſt transferri
dominium, non ſolum per voluntatem pro
priam, ſed non etiam per voluntatem repu
blicæ ex tota voluntate particulari Do
mini Rubio eſt: Nam illa ordinatio non ſo
lum ordinatur ad bonum particulare, ſed
etiam ad bonum vniuerſale totius Reipubli
cæ, & ita non expedierit ad eum bonum po
teſt Reſpublica per voluntatem ſuam vni
uerſalem transferre dominium extra par
ticulare voluntatem domini: ſed non
magis ordinatur ad bonum vniuerſale quàm
ad particulare, ſicut ergo inclinatur
in bonum vniuerſale quàm in proprium. Et
licet ita ſit, quod matrimonium non ſolum
ordinatur ad bonum particulare, ſed etiam
ad vniuerſale Reſpublicæ, ad finem tamen
eſſentiæ procreationem prolis, & ideo non
poteſt fieri, ſine voluntate contrahentium,
quantum ad illa ſequuntur. Dominium enim
procreationem prolis. In alijs enim contractibus
non ſic fiunt per voluntatem proprium, ſed
per Reſpublicæ, ſemper ſequitur ad ſta-

A Dei, & ideo bonum vniuerſale in contra
ctu vero matrimonio non fit contra voluntа
tem contrahentium, non ſequitur idem bo
num & effectum, ſcilicet, bona æternitatis pro
lis. Et dictus patet ad confirmationem.

¶ Ad tertium reſpondetur, quòd etiam
Reſpublica Chriſtiana nō poteſt id facere,
neque de facto fecit. Et ad confirmationem di
cendum eſt, quòd Eccleſia ibi præſumit
eſſe ſufficiens matrimonium, cum præſumit
quòd illi fuerint veri conſenſus, cum appa
rentia faciat credere ita eſſe, & ideo di
citur, quòd habetur pro non adimplente
B & reuera non fuit conſenſus, non eſt valle
dum matrimonium, quidquid ſit de præ
ſumptione Eccleſiæ. Quòd ſi hæc ſolutio
non placet, quia non videtur, quòd ibi præ
ſumatur conſenſus cum oblitus ſit impedi
mēti, Reſpondetur ſecundo, quòd de Sum
mo Pon. potuit illam dare ſententiam mutuo
ni in locum matrimonij ad reprimendā
audaciam aliquorum hominum qui ſolent
multoties decipere, in casu tamen Summus
Pont. quòd illi teneantur habere conſen
ſum, & facere validum matrimonium. ¶ Ad
primum confirmationem reſpondetur, quòd
C in illo casu non obligatur, quòd ſint ibi
conſenſus ſine aliquo præſidio, ſed quando
per annum habuit quis habitum in religio
ne, ſi non declarauit oppoſitum, præſumit
Eccleſia eſſe profeſſum: ſi tamen reuera non
habuit voluntatem, non eſt profeſſus, licet
præſumatur ab Eccleſia vere habuiſſe con
ſenſum ſalutem virtualem retinere vel pro
feſſum profeſſione tacita, de qua in
materia de voto. ¶ Ad ſecundum confirma
tionem dicendum eſt, quòd Reſpublica po
teſt cogere ciues vt contrahant matrimo
nium, quando expedierit ad bonum Repu
D blicæ, non tamen erit matrimonium niſi ipſi
conſentiant, tamen ex præcepto tenentur
conſentire, nam & Reſpublica poteſt cogere
ſponſum vt contrahat pro bono ſpirituali
ſed magis poterit Reſpublica id præcipere
pro bono Reſpublicæ, licet ad Reſpublica
poteſt aliquid præcipere ciui etiam cum pe
ricolo vitæ, ergo multo magis poterit præ
cipere matrimonium, quando expedierit
ad bonum publicum. Quòd Equus dicat, q.
Eccleſia poteſt compellere baptizatum ad
alias placitorum legis diuinæ etiam ſine cō
ſenſu eius, vt diximus 3. par. quæſt. 68. ar
tic. 9. ergo multo magis poterit compelle-

re ad contrahendum sine consensu. Respon-
deo negando consequentiam. Ratio diffe-
rentiæ est. Nam si homo tantum peccaret
seb veniali, ille non sufficeret materiam ali-
cuius sit apta salvare, & materialiter ea
materia sua exponat confessioni & absolu-
tioni, nihil hac ex re in tota republica ad com-
pellendum ipsum ad materiam materialiter
aptam ille parochus si accedam ad eum ve-
niret ut petens a me Ecclesiæ, non esset opus
ut aliter materiam, quia quando non habet
vis a talem gubernare debet per voluntá-
tem parochi & Ecclesiæ. Quod si quis
aliud dicat, quod hac ratione non posset
ergo ad matrimonium, quia est obligatio per
sponsalia, sed tantum obligatio quæ coadu-
git ex hypothesi ad personalem, ergo, Re-
spondetur negando consequentiam. Nam
Christus Dominus voluit ut ille obligare-
tur sua personali consensu, & ad hoc com-
pelleret. Quod si matrimonium quæras, vide hoc
habetur Respondetur, quoad definitio-
nem Ecclesiæ, quæ per eos datur in illo quæ-
stionis¶ Ad quartam cum suis confirmatio-
nibus respondetur quod probat quatuor
conclusiones.

S Rondeo dubium est primum, C
Vtrum contingat qui debeant de ve-
ra materia materialiter propter defectū confe-
ssionis, vel propter absolutionem, vel quia ad
dat vnus parochus materiam vitiosam alij pa-
rochi vel ministri, & quid si faciendum,
In quam resolutionem supponendum est,
quod contrahentes debent obtinere de ecc-
lesiastico, cum obligatio necessaria sit
ad obtinendum matrimonium ex vera ad
hoc quod illi confiteri de confessio non est
necessaria absque alia diligentia, sed sufficit
evidentia moralis quam habere contrahen-
tes ex ipso quod experiuntur ecclesiam con-
fessum, & nullum apparet signum extra-
neum quod non qualificetur & hæc certitu-
do moralis possunt esse sicuti in confessio
tamen non est necessaria absolutio in ma
trimonio sed necessaria est materia vera
illius qui baptizat, tamen non est dubitan-
dum de materia supposita, quod eccle-
siam baptizasti & Ita est certitudo moralis
quæ reddit humanæ sicuram in obligatoria.

¶ Secundo supponendum est, quod quæ-
do contrahens primo dixit se habere confes-
sum prius vel dixit se non habuisse con-
fessum, potest ei credendum primo dicto

A eiusdem hominis quam secundo, vt habe-
tur in iure unde de probationibus, ergo pe-
tunt vide si aliqua materia verbis vestris
ribus confessus se materialiter sine aliqua
figura apparenti probabili difficultate, hæc
probatio dicit se non confessum, duabus ei
primo dicto in virtute sua: & alius ego
dicam quo mihi alterum dicentes se non
confessum, tamen est de iuribus in obscu-
ris, & non est aliqua ratio dubitandi. Tota
igitur difficultas est, quando est aliqua ra-
tio dubitandi.

B IN hac quæstione absolute est prima
sententia, quod illi qui dubitant de re
vitiis materialibus non possunt petere
secundum debitum. Hanc docent ta-
men Sotus q. 1. Ricard dist. 27. a. 3. q. 1. Adria-
nus in tractatu de matrimonio quæst. 2. & probabile hæc sententia
mihi apparet.

¶ Primo: Qui sic petit vel reddit debi-
tum contra dictamen rectæ rationis in re gra-
vi, ergo peccat mortaliter. Consequens est
bonum, ut videtur probatum: Ille talis dubi-
tans accedit ad usum ergo dubitat se fo-
rnicetur. Consequentia probatur. Dicta de-
finitione fornicationis, sufficiens esse ob-
jectum aliud est, quare accedit ad non suum us-
go si dubitat de dispositione, dubitat etiam
de debita Conditione. Bene valet, dispo-
sitio ad non suum, ergo fornicatio. Antece-
dens est debitum ergo & consequens.

¶ Secundo arguitur. Ille talis qui dubitat,
exponit se periculo peccandi mortaliter, ergo
peccat mortaliter. Patet consequentia.
Nam qui amat periculum, peribit in illo.
Antecedens probatur. Nam exponit se pe-
riculo accedendi ad non suum ergo ex po-
nit se periculo committendi peccatum mor-
tale fornicationis.

¶ Tertiò. Sit casus quod aliqui dubitent
de matrimonio propter aliquem defe-
ctum, & existimat dubitans ex vna parte,
ita vt verisimiliter sit, quod sic. Et ratione
matrimonium esse. In hoc casu non po-
test vti matrimonio, nec potest petere nec
reddere debitum ergo. Antecedens proba-
tur primo. Nam in dubio tutior pars est eli-
genda, illa vero est tutior quæ habet ma-
iorem verisimilitudinem & probabilitatem.
Secundo probatur antecedens. Si in hoc ca-
su licitum esset reddere debitum, tenetur se
qui id quod habet maiorem probabilitatem

B 6

A

alij dicendum. Tertiò probatur. Si quis pol-
lens vellet incipere habitare in fine alicui,
putarem iuste habet iuste finis cuiuscun-
que: ergo si alienus in hoc casu non potest eo
se alienato, sed tenetur illum, vel filium
debet retinere, & aliquam partè, ut dicitur
obiectio de domicilio & filiationis: ergo
si in hoc casu ejus mater retinetur, & non
discedit, ita nullus, nō potest uti illo.

¶ Quinto. Si peccatum mortale præcipiat mi-
hi mater, debeo matri obedire, ergo si
mater præcipiat, ut recedat illi obedire,
quia si ipse de impossibilitate. & mihi si me
exponam periculo inobedientiæ: ergo tenet
filius se in possessione effectu corporis, &
se procedam extra illi mansum, nō te-
netur illi obedire debitum Colligitur ex
Bona ex præcepto naturali. Sanctus Thom. dis-
sentit communiter à Theologis, & patet ra-
tione. Nam si recedam contra fratris, mi-
nus debitum in aliquem illi obedire, si
non tenetur illud reddere.

¶ Quinto proponitur exemplum affinitatis
ab hi authoribus. Primum exemplum est,
si Judex apprehendit reum criminis, & debi-
tum est ei debitum, qui se in alio parte in ea-
pitalibus, ille obedientiæ nō obtemperare præ-
cepto alicui exponit se periculo subeundi dis-
pendium. Secundum exemplum est, si aliquis ha-
beat quid se deposuit, & venit Rex cum
qui deposuit, dicens petere illud: ille non
tenetur illi depositum debitum, non tenetur
reddere depositum, licet se exponat peri-
culo infamiæ incurrendi, ergo. Tertium exem-
plum est, si mulier petat debitum, & debi-
tum sit ita debent reddere in facie corporis,
non tenetur reddere debitum, ergo nec in
nostro casu. Vltimum exemplum est, si quis
debitum in nullo alicui quem debet si ne-
gligens non tenetur illi reddere, quia alias
exponit se periculo habendi nullum in
terra: ita dicit D. Thomas in 4. dist.
38. in fine.

B

C

D

¶ Secunda sententia est, quod ille qui de-
bitor, posse sufficienter diligentiam potest
petere & reddere debitum, etiam si manet
debitor. Hanc sententiam tenet Magister
Sotus, de iustitia, quæst. 3. art. 8. quæ-
stione sexta, & Victoria hic, & probatur bonis
sententiæ argumentis.

¶ Primò. Qui capit posse citra aliquid
bonum finis, & potest diligenter in fine finis, illud
potest velle illi, sicut antea, & facit sufficien-
tem diligentiam quoniam videtur esse
finis possibilem: ergo vir capit posse citra
rectum bonum finis, & modo debitum, cum
fecerit sufficientem diligentiam, ergo potest
ea uxore suo finis.

¶ Secundò. Si aliqui contrahentes bona
fide, & postea incipiunt debitare an sint fri-
gidi & impotentes, possunt per tentamina
an sint impotentes, ut experiantur suam po-
tentiam, ut debitum capit inutilem, de
frigidis & maleficiatis, nunc fit. Ille debi-
tum, an illa sit vere frigidus, frigidus & im-
potens debitum matrimonij, tamen potest
reddere & petere debitum in hoc casu, ergo.

¶ Tertiò. Sic casus, quod posse diligentiam
sufficientem interpretat habeat debitum, non
sit. Vel posset petere & reddere debitum,
vel non. Si primum, habetur intentum, si
secundum, sequitur quod aliqui affinitas
generat impedimentum matrimonium, & non posset
petere nec tollere debitum, quod dicitur
absurdum, ergo.

¶ Quinto. Si aliqua ratione non posset
petere debitum, maxime quia in eo non pec-
cat malum est inobedientiæ, & si peccat, ad
peccatum inobedientiæ, hæc ratio est
nulla, ergo. Consequentia cum maiore patet.
Minor probatur. Si præceptum meum peccati
plus nolo esse difficilem, & ego debito ut
mihi præcipiat, non tenetur obedire, quoniam
licet in obediendo filius se periculo, &
in non obediendo se periculum inobedien-
tiæ, ex alia tamen parte se ponit ad maius
detrimentum animæ ergo licet in eo pec-
cato nullum sit periculum, tamen sequitur de
maximum, ergo potest petere.

¶ Quinto. Si sint duo opposita æquæ
ne prohibeat, prohibet potest fieri: quam
ambo ex, ergo si unum debitum æqualiter
prohibet, quilibet potest fieri & reddi-
ri. Antecedens est certi in casu opinionis.
Consequentia probatur ex pariter ratione.

¶ Tertia sententia est media quæ affirmat,
quod tenetur reddere debitum, si illum pe-
tierit non tamen potest petere. Hanc sententi-
am tenet Sylvest. verbo, matrimonium. 8.
q. 8. & ultimo, matrimonium. 8. 5. & eandem
sententiam tenet D. Thom. in 4. dist. 32. &
eandem tenent communiter Doctores.

IN hujus objectionis sit prima conclu-
sio. Si contingat aliquem tenere & fini-
re vitæ, ad sententiam potest & nō de-
bet exponere debitum & petere & red-
dere

Cap. inquisitionis de secretis.

reddere debeam. Probatur primo ex cap. inquisitionis, de sententia excommunicationis lib. Decret. III. ubi expresse dicitur illum sententiam secundo peccare mortaliter. Ni in hoc casu esset debitum, sed tantum licitum, non peccaret, sed omnia sacramenta haberet, & ecclesiastica officia exerceret, & consequenter &c. ergo.

¶ Secunda conclusio. Si aliqui peccatum occultum mortale dubii de illo haberet sacerdotes, non possent petere debitum. Probatur primo. Nam ita definitum est expresse in cap. de sententia excommunicationis, in quo habetur allegato Papa dicitur expresse, quod si quis ex rationabili causa dubitet de aliquo mortali peccato, non debet petere sacramentum, nam expresse illi dicitur, non sumat. Ergo, quia peccat dubitando rationabiliter, non est petendum, & ita hæc conclusio videtur esse definita.

Ca. Dominus de sententia excommunicationis.

¶ Secundo probatur ratione. Ni in tali casu debitum reddere esset peccatum, & si petat, expedit si periculo fornicandi vel adulterandi ergo reddere non posset. Tertio probari potest auctoritate pro prima sententia, quæ si minus communiter, hanc colligunt.

¶ Tertia conclusio. Quando contingit debitum rationabiliter de mortali non reddere, debitum si aliter petat. Hæc sententia definita est in capitulo citato. Et probatur ratione. Primo, Ex debito naturæ per se diligendo, ut dicit Sotus, 1. 2. quæstione 19. articulo 3. & 4. quod si non

A tra pœnam est, debemus eligere illi quæ minus habet periculi, ut definitum fuit reddere debitum petenti hoc modo peccando. Minus probatur. Ni sic, ex debito in hoc casu expresse petita sententia, vel absolutione, non reddere debitum, & si petat, expedit si periculo fornicandi vel adulterandi ergo reddere non posset. Tertio probatur argumento pro secunda sententia quæ minus probabilis hæc conclusio.

¶ Quarta conclusio. In aliquo casu licitum est non reddere debitum, etiam si petat, et si sit dives vir, & mulier sit pauper, quæ non tenetur reddere debitum si petat. Patet. Nam vir in hoc casu præcedens fide & amicitia quæ ad invicem habent, ergo nullo modo tenetur reddere debitum. Ego patitur, & habeo pro certo deleo Deum cernere, ubi vere non subest periculum, & semper debet mulier hoc reddere negando id quod petatur.

Ad argumenta in oppositum respondetur. Ad primum dicitur & ad alia similia, quod principaliter nomine ejus dicitur in tali conclusione dubium. Conclusio debet dici, quando hic & nunc mens ejus & judicium in fine citra, vel non. Conclusio enim non dicit habitum, ut prius dictum est, sed applicationem actualem ad operandum & hoc formale, nihil aliud est, quam applicare. Igitur hoc nihil aliud excludit, nisi conclusionem dicit applicationem scientiæ ad hoc factum in particulari. Si in hac applicatione homo manet dubius & nullo pacto judicat, peccat mortaliter si operatur inde. Si autem quo huius dubii de malo mortali reddit debet dubitans an sit licitum vel non, peccat mortaliter, quod satis definitum est, quia sic ex ea prudentia debet reddere illum sensum, quando applicatur ad operandum quod potest reddere debitum & consequenter si dubitet an sit sic sum.

¶ Secundo Minist. advertendum est, quod aliquis potest esse certus de una re

quarum

gatum ad vnum extremum & effectum, & dabitari quantum ad alium. v. g. videt quis rem aliquam à remoto; poteſt eſſe certus q̃ ſit res, & dubitare an ſit bō. Itē poſſum eſſe certus quòd habeo habitum diſpoſitum ad pœnitentiam, & dubitare an habeam ſufficientem ad Euchariſtiam: & ita contingit poſſum habere certitudinem de poſſeſſione dubitare, utrū de proprietate. Imo in dicto caſu certus eſt de poſſeſſione.

¶ Tertiò eſt aduertendum, quòd aliud eſt dubium ſpeculatiuum, aliud practicum. Speculatiuum eſt, quando agitur de re in B ſeipſa dubia, quod dubium pertinet ad methodum ſpeculatiuam: etiam ſi de re operabili non dubitet Theologus aliquis conſtructus ſit bonus: dubium autem practicum eſt quod pertinet ad methodum practicam, & reflexe circa particularia operabilia & exercitia, vt cum quis in particulari de hac & illa dubitat an ſit licitum vel illicitum.

¶ Ad primum ergo reſpondetur, quòd ad rationem ſcientiæ non ſufficit accidere ad non ſcientem reputari, quod accedat ad rem ſcire ſcientem, & aduertentem, vt patet in ſcientia Euclidis ad Lilium, & ita illa non eſt bona deſinitio ſcientiæ, niſi in illa intelligatur diſtinctio ſcientiæ. Sed dico, quòd illa non accidit ad rem ſcientem, quod habet dubium de ſua certitudine ad propoſitum: eſt tamen certa quòd eſt ſua certitudo ad poſſeſſionem, & ita non accidit ad rem ſcire omnino. Dico tertiò, quòd dubium quo dubitat an ſit bonum eſt ſpeculatiuum, ex dubio autem ſpeculatiuo nō licet inferre practicum quale pertinet in conſequentia bonitatis, ergo dubitare in conſequentia.

¶ Ad confirmationem reſpondetur, quòd poteſt aliquis dubitare de antecedente & nō de conſequente. Non in bona Logica quod quid facit ad difficultatem antecedentis, facit ad difficultatem conſequentiæ, imò; quanto antecedēs eſt magis difficile, magis ſemper bonitas conſequentiæ: & ita ſit optime quòd dubitet de antecedente propter maiorem difficultatem, & non de conſequentia. Vt bene valet, eſt homo, ergo eſt animal: etiam ſi aliquis videat hominē à remoto dubitare ſi ſit homo, & certus eſt q̃ ſit animal: ſi in bona conſequentia poſſit antecedens eſſe falſum & conſequens verū, & ita poſſit dubitare de antecedēti & nō de conſequēti.

A Secundò reſpondetur, q̃ talis nō dubitat de antecedente, nec quoad proprietatem, nam quoad poſſeſſionem certus eſt q̃ accedit eſſentiam: nam poſſidet ſine aliquo dubio de poſſeſſione. Tertiò poſſumus dicere, quòd illud dubium de antecedente eſt ſpeculatiuum, dubium vero conſequentiæ eſt practicum, vt iam dictum: ex dubio verò ſpeculatiuo non licet inferre dubium practicum. Vltimo dicendum eſt, quòd illa non eſt bona conſequentia. Accedit ad non ſcitum: ergo formidatum, niſi in antecedēti ponatur diſtinctio, vel exigentia culpabilis.

¶ Ad ſecundam reſpondetur, quòd ille qui reddit debitum non ſe exponit periculo peccandi mortaliter, nec in ſecundum rectam prudentiam eſt certum, quòd teneatur reddere dubium peccatum, quando eſt in poſſeſſione.

¶ Ad tertiam reſpondetur, quòd in illo caſu tenetur reddere debitum, non tamen poterit petere: quod intelligitur, ſi manente dubio antecedente loquendo, ſi ſi malit ſe ſubſtituere modis, quòd matrimonium eſt ſolutum non poteſt reddere, nec petere debitum. Et ad primum probationis reſpondetur, quòd non ſemper illud eſt malum quod eſt probabiliter, præceps & rerum in deteriorem partem. Verbi gratia. Eſt vero ſimile quòd illud quod apparet in nimbis ſit bonum, neceſſarium tamen eſt quòd non, tamen ille qui ſequitur, teneatur non ſequitur & ſequi id quod minus probabile eſt, ſpeciem licet: ſit vero ſimile quòd non eſt bonum, ſequendo tamen illud ſi bonum poteſt inferre interitum tertio. Ad ſecundam probationem reſpondetur, quòd aliquando tuta non bona ſequi id quod eſt minus probabile, vt patet in exemplo immediate poſito: bene ſi conſtat audit conſtitutam aliquam bonitatis qui ſequitur opinionem probabilem, teneatur illam obſeruare, ſi cum oppoſita ſententia ſit probabilior, & ita in caſu tenetur ſequi quod eſt minus vero ſimile. Ad vltimam probationem reſpondetur, quòd quando eſt maior rationabilitas quòd res aliqua non eſt vera, teneatur illi magis parere rationabiliter, etiamſi oppoſitum ſit probabilius, quod quidem intelligitur ſi non ſit dubium, ſed

C

D

ſed

que petest fieri aliqua cognoscenda: nihil omnino subsistere. Verbi gratia. Scire petere rem aliquam, cuius nullus, & impossibilis est usus, non debet esse petitio, nec scire in petitione, nec scire distributio, debet præcipere iudex, ut dictum fuit quatenus debet: & ubi ipse valuabilis fit petitio illam applicare cui ut oberit. Item Episcopus debet conferre beneficium digno, si autem sit aliquis dignior, potest eodem tempore, quo confert beneficium digno, ei auferre: in nullo vero tali contractu ipse est indivisibile, & ita si nunquam restituat debitum quod est sine usu, semper tenetur reddere debitum, quamvis ei in petitione sit indivisibile. Secundo respondetur & melius, quod est alia clarissima differentia. Nam qui retinet pecuniam longe tempus in alio casu non potest petere eam aliquam, cum nullus, & impossibilis sit usus, qui non debet eam reddi debitori, in nostro casu non sic, petere enim licite potest, & ita tenetur eam reddere debitori, & in nostro casu peccatum est non reddere debitum, quamvis ei in petitione sit indivisibile. Secundo respondetur & melius, quod est alia clarissima differentia. Nam qui retinet pecuniam longe tempus in alio casu non potest petere eam aliquam, cum nullus, & impossibilis sit usus, qui non debet eam reddi debitori, in nostro casu non sic, petere enim licite potest, & ita tenetur eam reddere debitori, & in nostro casu peccatum est non reddere debitum, ut patet ex dictis.

¶ Ad quartum respondetur, quod sit prælatus sit in possessione rei alterius subditi, ita alius habet possessionem sui ipsius, & ex alia parte maius periculum est, sanctum Dominum, si quis sua se abscindat vitam, quam sanctum non obedire præcepto. Item non peccatum mortale est perpetuum si quod modicum crimen, & in omnibus possessionem sui facere perpetuo: si autem sanctus non obedit, non amittit possessionem prælatus perpetuam, & ita magis malum est reddere debitum, ut patet ex dictis.

¶ Ad alterum respondetur, ad primum exemplum, quod est clarissima differentia. Nam magis peccatum est & gravius periculum adorare nec, quam si adoret expositum periculo idolatriandi, si autem non se adoret, vel nullum est periculum: quia non tenetur adorare pro tunc, vel si teneretur adorare falsum. Ad exemplum periculo inobedientiæ dicta autem ratio dictum, quod eadem gravitas delinquendi in nostro vero casu gravem periculum est non reddere debitum, ut supra dictum est. Ad secundum exemplum dico quod est manifesta differentia. Nam in illo casu filius non habet possessionem, & propterea potest

A

B

C

D

Ad argumenta secundæ sententiæ respondetur. Ad primum aliqui ex eorum assignant aliquam differentiam. Prima est, quod in aliis rebus quæ vi non fiunt, possumus adhibere remedium per restitutionem, & ideo nullum est peccatum vi illius, in matrimonio vero nullum est remedium, & ideo peccatum est vi matrimonio, petendo debitum, quamvis sit periculum mortale vicedi se alterum fornicario, & adulterio. Hæc differentia nulla est, nam peccatum non solum in petitione, verumetiam in reddizione debiti reddere vero debitum, humanum est, ut iam dictum est. Secunda differentia est, quoniam retinere alienum est intrinsece malum, & ideo aliquando licite fieri potest, accedere vero ad uxorem suam, est intrinsece malum. Hæc differentia impugnatur ab aliquibus asserentibus quoniam vicedi reddere debitum, nam in reddizione debiti accedit ad non suam. Hæc eadem differentia videtur nulli probabilis, quia ad eadem ratio de reddizione debiti & depetitione. Nam id quod est intrinsece malum moraliter loquendo, ex ignorantia peccati illi licitum, & omnino est intrinsece mali-

hus tamen ſi quis exiſtimat, quod reſtituere debet reſtitutionem pro ſecunda vita poteſtatis, reſtitutionem erit ſufficiens: cum ſit reſtitutionem reſtitutionis ſecundum quid habet rationem reſtitutionis, ſed ut eſt medio hic, quia ut non diſcordemus à conſuetudine in propoſito accedamus ad non ſatis bene eſt ſufficiens ignorantia invincibilis eſt, ſed non eſt accedit ad non ſatis, ſed ſi, non ut eſt accedit ad non ſatis, ſed ut eſt medium reſtitutionis hic, & nunc ad reſtitutionem debitam, & ad hoc quod aliquis contractet in poſſeſſione. Vltima ſolutio eſt dicendum eſt, quod qui poſſidet rem in propriedominium, ante factam ſufficientem diligentiam non habet eam perfectam proprietatem ſine onere, ac poteſt uti re ea ſecundum uſum, non enim poteſt uendere illam, quia quamuis ſit ſua, non habet ita abſolutam proprietatem ſicut antea, & ita non poterit uendere debitum, nec tamen poterit reſtituere.

¶ Ad ſecundum, quod illi qui contrahunt bona fide, ſi modo debitores ſint ſolubiles, poſſunt ad inuicem uendere, ut ex pretio rem ſuam ſoluant. Nam hoc eſt ius naturale, & non eſt aliquod aliud noſtri ſed quod ſupponitur ſecundum poteſtatem ciuilem, & ſic iure naturali tenetur poſſeſſor reſtituere & reddere debitum, nam hoc eſt ueluti medium à natura dere ſſum ad illum finem, & ita illi actus poſſunt huiuſmodi propter hunc finem: in illis uero caſibus in quibus eſt medium neceſſarium pro re debitum ad cognoſcendum, quam uiſibilem ſit matrimonium non contrahere loquendo, hoc metaphyſice ſi mutare debet, quod ſi alius mutare debet moraliter loquendo propter non rationem, non mutum quod non poſſint petere nec reddere. & nihilominus inuitent aliqui uocabo matrimoniale ſicut ſi alter contrahentium ſit de gradu uocabum ſit ut non poſſit reddere debitum, certum eſt quod alter non poteſt petere: & hoc ad finem contrahendi ſine culpa.

¶ Ad quartum argumentum reſpondeo-

A nur, quòd aliud eſt ſimpliciter poſſidere dominio & iure quod libet, & aliud non uti re ſua ſecundum ſuum. Nam ſecundum ſtitur ex natura debiti, ea enim ratio quod debiti ſit rationabiliter, non habet perfectam proprietatem: ex eo uero quod debitor non debet alteri ſi ſit, quam poſſidet. Illi exemplum. Poſſeſſor rei bona fide, & incipio debitor, non tenetur ſtatim illam reddere, licet poſſidendo illam expoſitum ſit periculo poſſidendi alienum, reddendo uero nulli me periculo expono, & ratio eſt quia matrimonium meum, ad quod B debeo uti re illa in ſecundum ſtatum principium uero quando petitus ſolui principium debitum, & ego dubito an habeat ad principium, ibi tenetur ſolubilem, quoniam hoc eſt alterum à me, ita quod ha beatis noſtro rem eſſe de matrimonio ad eſſe ſecundum, neque dominium, ſed eſt non uti re ſua ſecundum ſuum, quod ſtatim ſe quitur ex ratione debiti cum non habeam eam perfectam proprietatem ſicut antea.

¶ Circa hoc dum ſolutionem eſſet difficile dubium. Nam ſi tempore debitor, tenuit poteſt petere debitum, ut dictum eſt ut petendo tibi, ergo tenetur poteſt reddere. Probatur conſequentia. Nam ſi alter peccat petendo, alter reddendo cooperatur peccato illius. Confirmatur: Alius non habet ius ad petendum ergo alter non tenetur reddere. Conſequentia eſt bona, antecedit probatur. Nam nemo habet ius ad peccandum, ſed petendo debitum peccat mortaliter, ergo.

¶ Secundo. Qui debitor non habet ius ex ratione ad petendum debitum, ergo alter enim ſi petat, non tenetur reddere. Conſequentia patet. Nam ideo creditor tenetur reddere debitum quoniam alius habet ius ratione ad petendum. Antecedens probatur. Qui debitor non habet ius ſicut autem, ergo non poteſt eſt re illa ſicut autem, ſed debitor non habet ius ad petendum. Conſequentia. Qui poſſidet aliquid cum debito, nō poteſt uti illo in ſecundum uſum, quia non poteſtum habet proprietatem, ergo qui debitor de rebus matrimonii, non habet ius ratione ad petendum matrimonium in ſecundum uſum, & ita ſolum non habet ius ratione ad petendum.

¶ Ad hoc dicitur reſpondetur, quod in hoc caſu ſi alter petat debitum tenetur alter reddere,

reddere, nisi simpliciter dubium de titulo matrimonii. Probatur hæc sententia primo. Nam si hoc casu vterque est in possessione, ergo si alter petat debitum, alter tenetur reddere. Probatur consequentia. Nam semper melior est conditio possidentis ut in dubio. Secundo. Si alter coniux habeat votum castitatis & petat debitum, alter tenetur reddere, licet peccet mortaliter petendo debitum, ergo licet in hoc casu peccet mortaliter petendo, alter tenetur reddere. Vltimo. Si aliquis petat depositum ad disponendum illud, depositarius tenetur reddere licet peccet petendo: ergo idem est in nostro casu.

¶ Ad primum in oppositum negatur consequentia. Nam in illo casu non cooperatur peccato illius, sed facit quod ex se tenetur facere, ut patet in exemplis aliis. Et est aliud optimum exemplum. Nam si peccator petat publicè Eucharistiam, tenetur illi dare, & ergo non cooperatur peccato illius, licet ipse peccet grauissime petendo. Ad confirmationem respondetur, quòd aliquando potest quis habere ius ad aliud quod est peccatum, ut patet in petente debitum, cum habeat votum castitatis, & in peccatore qui publicè petit Eucharistiam.

¶ Ad secundum respondetur, quòd ille habet ius habitu ad petendum, quoniam est in possessione, quod si non posset petere, non est quia non habet ius habitu, sed quia in dubio expedit se periculo fornicationis vel adulterandi sine necessitate. Nec est eadem ratio contra de iure inuisibili aliquo de alio rebus, quia res illa confirmatur, & per consequens transfertur dominium, & non sunt indiuisibilia, matrimonium verò non est diuisibile, semper vir est fœminæ & hæc illius rebus qui debitat ad habet ius habitu ad vtendum re in tempore vsurario in matrimonio verò qui debitat, habet ius habitu ad petendum, facit per eos mortaliter petendo, & per hoc patet ad confirmationem.

¶ Ad vltimum principale dubii respondetur, & est maxima differentia inter opinionem & dubium. Qui enim dubitat non affentitur alicui parti, sed manet anceps & dubius: qui verò habet opinionem, habet assensum cum formidine tamen, & ille assensus formidolosus potest reddere illum certum quando ita se operandum: dubium autem non dat ius ad alterum nec dissensum non reddit illum certum.

¶ Circa hoc potest esse dubium, quando fiat dissensus quando quis habet opinionem de malo matrimonii. De hoc tamen dicemus in quæst. sequenti.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum oporteat consensum per verba de præsenti exprimi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non oporteat consensum per verba de præsenti exprimi. Nam sponsalia fiunt per verba de futuro, sed per matrimonium quod fit per verba de præsenti figuratur vnio Christi ad Ecclesiam, ergo & consensus facit matrimonium debet exprimi verbis futuri.

¶ 2 Præterea. Matrimonium potest esse inter aliquos qui forsan consensum per verba de præsenti exprimere non possunt, quia vel sunt muti vel discernere non possunt: ergo consensus per verba non requiritur ad matrimonium.

¶ 3 Præterea. Si matrimonium illud quod est de necessitate sacramenti quantum ex se, non est sacramentum, sed in aliquo casu est matrimonium sine expressione verborum, sicut quando partes per nuntium, patrimonia sua transferunt, ergo consensus per verba non est de necessitate matrimonii.

SED CONTRA. Matrimonium est sacramentum quoddam, sed in omni sacramento requiritur aliquod signum sensibile: ergo & in matrimonio, & hoc videtur esse, quia verba exprimunt id quod sensum significat.

¶ Præterea. In omni contractu debet fieri differentia inter nutum & verbum, sed in quo debet fieri differentia oportet esse expressionem per verba, ergo cum matrimonium sit quidam contractus, oportet esse consensum per verba expressum.

Respondeo

RESPONDEO dicendum, quòd A
(ſicut ex dictis patet) ſacramentalia ſig-
nificata ſacramentorum obligationem
ſacramentalem non habent, & quia
materialia horum actuum non poſſunt ſuffi-
cienter ſignificare ſalvationem ſpiritus
hominis per ſe ipſa: ideo ad
plenam ſignificationem ſacramento-
rum fidei verba requiruntur, ut ex-
preſſa veritatem ſi habeat ad ſacra-
mentum fidei: alioquin exterior ad ſa-
cramentum.

AD primum ergo dicendum, quòd
in nullo actu eſt aliqua ſacramentalis
obligatio, ſed ſacramentalis actionis: &
ideo non oportet, ſi fiat ad quidcum-
que actionem ſacramentalem ad hoc quod ob-
ligat, ſcias eſſe de ſacramento.

AD ſecundum dicendum, quòd quia
mutum poſſunt multa ſua mentis motum
tales exprimere, poſſunt tamen exprimi
mutationes, & tales nutus pro verbis
computantur.

AD tertium dicendum ſicut dicit
Hugo de ſancto Victore quæ communiter
ſic operari conſueverunt, ut videatur ſe
ſponſum tacere, quod indicatur ſe
ei ſe in diſpoſitione ſua conſentire: ita
tales nutus pro verbis computantur in
caſibus in quibus poſſint, ſicut enim
ſufficienter ſignatur quid ſint muti, ex
quo non loquuntur.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio eſt affirmativa. Ratio huius concluſionis eſt. Nam alia conſenſus matrimonialis non poſſunt eſſe, niſi contrahentes ſuam voluntatem verbis explicent ergo contractus matrimonialis fit tantum per verba, quæ explicent conſenſum. Et quo modo dicit Diuus Thomas, quod expreſſio verborum ſe habet ad matrimonium, ſicut ablutio exterior ad baptiſmum. Nam Scot ablutio exterior habet rationem materiæ in ſacramento baptiſmi: ita etiam expreſſio exterior conſenſus in ſacramento matrimonij.

CIrca iſtam materiam eſt primum dubium, an concluſio Diui Thomæ ſit vera. Et videtur vera pro negatiua huius dubij. ¶Primo arguitur ex ipſo iure. Nam in capitulum 27. quæſtione 2. expreſſe dicitur, quod ſolus conſenſus ſufficit ad matrimonium, & capit. cum locum & cap. tua & literas, de ſponſalibus & matrimonijs manifeſte dicitur, quod verba non ſunt neceſſaria ad matrimonium: & in Concilio Florentino in decreto de matrimonio Armenorum loquendo de hoc ſacramento, dicitur, quod actus regulariter loquendo ſunt neceſſarij ad matrimonium: ergo concluſio D. Thomæ non eſt vera. C. 27. q. 2. cum locum. tua fraternitati, & ſpon. fal.

¶Secundò arguitur. Homo poteſt ſe obligare Deo per conſenſum interium ſine aliquo ſigno exteriori, ut ſibi manifeſtè in vera quod Ex Deo mente, ſine aliquo ſigno exterior & ſine verbis: ergo poteſt & obligari ita ut ſine ad alterum hominem ſine verbis exteriis, per ſolum internum conſenſum. Probatur conſequentia, quia videtur eſſe eadem ratio. B

¶Tertio. Homo habet dominium rei ſuæ & facultatem ſui corporis per liberum arbitrium, ut determinatur in Secun. da Secundæ, in materia de dominio: ergo per poteſtatem liberi arbitrij ſine aliquo ſigno exteriori, & ſine verbis poteſt homo tranſferre dominium, & facultatem ſui corporis. Probatur conſequentia. Nam per illud per quod aliquis habet dominium alicuius rei, poteſt etiam tranſferre dominium illius rei. C

¶Quarto arguitur. Homo poteſt donare rem per conſenſum internum ſine aliquo ſigno exteriori: ergo poteſt tradere ſe ipſum in matrimonio. Conſequentia eſt bona, antecedens probatur. Nam ſi quis habeat internum voluntatem donandi Petro centum, & Petrus accipiat illa centum, nō ſciatur, ergo illa centum erunt ſua. Conſequentia patet, antecedens probatur. Nam certum eſt accepto rei alienæ ſimul dominio, ut dicit D. Thom. 2. 2. q. 66. ille vero non eſt ſimul, ut patet, ergo. D

HIs non obſtantibus concluſio ſit, quod doctrina Diui Thomæ eſt veriſſima, & hanc ſententiam tenent omnes Scholaſtici & Iuriſperiti. Probatur concluſio primo ex diffinitione Concilij Florentini loco iam citato, & ex capit. penultimo, de ſponſalibus literis, omnis ſacris Scripturis obligatorijs, qua omnis homo obli- ca. pen. de ſpon. ſal.

gatur

Prima. ponit aliquid simbolum verbis & signis ex-
ternis, in parte Dei: Ergo etiam in ver-
bis erit id, & cætera similiter pro-
prijs etc.

¶Secundò probatur eadem ratione. Nam matrimonium est contractus mutuus inter virum & mulierem; sed contractus mutuus non potest fieri, nisi signis externis exprimatur. Minor probatur: Nam homines non se intelligunt mutuo, nisi signis externis. Confirmatur. Nam licet in traditione mutua sui, vel sui potestatis ordinatæ ad actus humanos sensibiles & politicos, fiat in traditione alterius rei, vel suæ potestatis ordinatæ ad actus sensibiles & politicos, nisi per signa externa: ergo.

¶Advertendum est tamen primò, quòd cum hoc consistat ex corpore & anima, inter instrumenta, quibus mediantibus hoc coniungitur alteri, debet contrahere ex aliqua relatione corporis, & aliqua relatione spirituali, & ita voces & signa externa proferuntur hoc ad alterum ita mixtæ debent esse aliquo corporeo & materiali, & in aliquo relationi spirituali, scilicet, significativæ, quæ in ipsa voce vel signo reperitur.

¶Secundò notandum est, quod ad matrimonium non sint necessaria verba, vel saltem aliqua signa externa quibus mediantibus hoc copulam proprium consensus, unde inter mutuo potest esse matrimonium, vt dixerunt communiter Scholastici, & expresse docet Innocentius de Sponsalibus, vbi ait, quòd si duo per aliquas literas, vel per nuncium, vel per verba, vel per signa consentiant de præsenti, quòd sint matrimonio coniuncti, sunt coniuncti, licet nullum verbum, vel signum exterius proferant. Et ratio est, quia matrimonium consistit in consensu mentium, qui potest esse sine verbis vel signis externis. Et ad illud respondetur, quòd Pontifex & Concilium Florentinum, loquuntur de verbis & conditionibus contra alia signa externa, verbi gratia de fide, non sunt necessaria ad substantiam matrimonii, licet forsan necessaria aliquando ad obtinendum finem in hoc extremo: ita regulariter & communiter matrimonium fieri debet per verba, ait Cardinalis Florent.

¶Ad secundum argumentum respondet D. Th. in solutione ad primum, quòd obligatio quæ est in matrimonio non potest fieri sine aliquo signo exterior, quamvis illa obligatio est Sacramentalis, ut habuit: sed debet per signum aliquod sensibile obligatio esse quæ sit: per accidens non est obligatio Sacramentalis, & ideo potest fieri sine

signo

ſigno aliquo exteriori ſenſibili. Secundò arguitur, quia Deus ſuper ordinariam poteſtatem ſuam non per certitudinem ſacramenta fiat aliqua ſigna exteriora, quoniam Deus ſupponit ſuppoſitionem veritatis, & intentionem ipſam certam, & ita breviter per actum interiorem poteſt ordinari ad ipſum Deum: ſecundo autem non poteſt ſupponere cognitionem eorum, propter ordinem ad alterum hominem, niſi per ſigna exteriora, & ita non poterit fieri obligatio alteri homini, niſi ſigna exteriora.

¶ Ad quartum argumentum reſpondetur, quod breviter per facultatem ſui libri animi poſſet facultatem & poteſtatem ſui corporis, vel libros per talem facultatem libros ſi habuit poteſt illam manifeſtare, non tamen poteſt illam manifeſtare in aliam, niſi ad alia ordinata ſignificativa & politica, quod hic non poterit fieri ſine ſignis ſenſibilibus: quod patet ex hoc, quia habens intentionem de matrimonio in ratione ſacramenti, non enim poteſt manifeſtare poteſtatem ſui corporis ſacramentaliter, niſi per ſigna exteriora.

¶ Ad quartum argumentum reſpondetur, quod matrimonium non eſt idem, niſi explicetur ſignis exterius. Et ratio eſt: Nam matrimonium eſt mutuus conſenſus, qui non poteſt fieri ſine ſignis exterius. Et de ſimili procedendum non eſt eadem ratio, quoniam non eſt mutuus conſenſus, licèt probabiliter ſit, quod non obligat niſi ſignis exterius expreſſum. De quo videre Magiſtrum Soto, in 4. de iuſtitia & iure, q. 3. art. 1.

Et ſecundum dubium. Virum in his quæ continent hoc poſſunt, verba ſint neceſſaria ad matrimonium, præſertim in ratione ſacramenti, quia non valent ſine verbis. ¶ Primò arguitur ex Concilio Florentino in loco citato in dubio præcedenti, ubi expreſſè dicit, quod omnia ſacramenta novæ legis debent conſtare verbo & forma, ſed matrimonium ut ſic eſt ſub ſeptimo, quæ eſſentia 42. art. 2. eſt novæ ſacramentum cum contineat alia ſacramenta novæ legis: ergo & matrimonium ſic ſolidum, ſaltem in ratione ſacramenti, requirunt verba. ¶ Confirmatur argumentum ex Innocentio III. in capitulo, tua fraternitati, de ſponſalibus & matrimonio, ubi dicit neceſſaria eſſe verba quæ ſunt eſſentialia ſacramento: ergo ambæ ſunt neceſſaria ut matrimonium ſit validum ut ſacramentum.

Secundò arguitur, quia alias ſequeretur, quod forma ſacramenti penitentiæ & aliorum ſacramentorum poſſet conſiſtere ſine ullis conſiſtere ſine aliis ſignis loco verborum. Conſequens autem eſt falſum, ut apertè conſtat ex his & illis ex quo ſequitur. Sequela probatur. Quoniam in ſacramento matrimonii hoc verborum poſſunt conſiſtere ſine ſignis, ergo etiam in omnibus aliis ſacramentis.

¶ Oppoſitum arguitur ex doctrina D. Thomæ in hoc articulo, ubi expreſſè dicit, quod conſenſus matrimonialis ſicuti oportet ut ſit ſecundum ſe habet ad matrimonium, ſicut fides exterior ad baptiſmum: ergo in doctrina Divi Thomæ verba ſunt neceſſaria ad matrimonium ſicuti aliquo exteriori eſt neceſſaria ad baptiſmum.

¶ In hac difficultate glo. expectanda ſententiæ de ſpecifica & ſacramentali. tenet eſſe neceſſaria verba, ita ut ſine verbis non conſtituatur ſacramentum matrimonii. Eandem ſententiam tenent aliqui alii Iuriſperiti.

¶ Prima concluſio. Verba non ſunt neceſſaria ad eſſentiam ſacramenti matrimonii, etiam in his qui commodè loqui poſſunt, ſed ſufficit, quod explicetur conſenſus aliis ſignis exterius. Hoc tenet Scotus hic ex citato, citando 3. Matthæum de Lodeſana, quæſtione 42. articulo 2. Magiſter Canonizatus I. de loco Theologico, capite 3. ad tertium. Paludanus in 4. diſt. 27. quæſt. 1. articulo 3. Sylveſter, verbo, matrimonium, 2. quæſtione 7. ubi dicit eſſe communem ſententiam. Navarro in Manuali, capitulo 22. numero 1. Communiter Iuriſperiti. Decretalium, parte 1. cap. 4. numero 1. Et probatur ratione: quia alias ſequeretur, quod matrimonium contractum inter infideles eſſet, quod eſſet contra expreſſum Innocentii III. in citato, imò Concilium Florentinum, ubi ſupra, quod verba non ſunt de neceſſitate Sacramenti, id eſt, quod requirantur regulariter quod conſenſus explicetur per verba tamen ſi eſſent de neceſſitate ſacramenti verba, ſemper eſſent neceſſaria.

¶ Secunda concluſio. In his qui commo-

de possint loqui, verba sint necessaria ad matrimonium de necessitate præcepti ecclesiastici. Hæc conclusio colligitur ex cap. si inter, de sponsal. ubi dicitur, quod contrahentes matrimonium debent uti verbis de futuro, nisi liceat, postea tamen, accipere se in matrimonium, accipio te in matrimonium colligitur ex cap. tua fraternitati, eodem titulo, ubi hoc tanquam certum præsupponitur, & constat ratione. Nã si consensus matrimonii sit spiritualis, oportet quod contrahentes explicentur modo convenienti, scilicet non ratione pluralitatis, nec ratione sacramenti, sed ratione Ecclesiastici præcepti sunt necessaria verba ad matrimonium.

ca. si inter, de sponsal.

ca. tuæ fraternitati, de sponsal.

¶Tertia conclusio. Primus filii qui contrahunt loqui possunt, non peccant mortaliter, si non utantur verbis, sed in pluribus peccant venialiter. Ratio eorum est, quia non utentes verbis non sequitur aliquod maximum inconveniens, ergo non potest esse mortale.

¶Ad primum argumentum respondetur, quòd cum Concilium dicit, quod sint necessaria verba, ipsum Concilium se explicat dicendo, regulariter, vbi significatur, quòd verba non sint de necessitate sacramenti. Ad confirmationem respondetur, quòd Pontifex ibi loquitur de necessitate præcepti ecclesiastici, non de necessitate sacramenti.

¶Ad secundum respondetur, quòd ut patet ex supradictis, in sacramento matrimonii non ita sunt determinata verba, sicut in aliis sacramentis, imò non sunt determinata, & in aliis sacramentis non possunt confici sine verbis, bene tamen hoc sacramentum.

¶Ad tertium argumentum respondetur quod nomine verborum D. Th. intelligat ibi signa quædam sensibilia, quæ in verbis præsentia locum obtinent talium signorum sensibilium loquitur D. Tho. signis, quod cum hoc contingit matrimonium de facto contrahi, debet fieri per signum aliquod sensibile & licet in baptismate sit necessaria ablutio externa sensibilis, quæ habet rationem sacramenti, non tamen ibi est necessaria expressio sensibilis interioris conceptus quæ habet rationem sacramenti.

ET certum dubium, quando partes quæ contrahunt matrimonium per verba de futuro, potest respondere pro eadem

A hoc sufficiat, ut sit verum matrimonium & sacramentum. In hac re difficultas oritur ex duplici capite. Primò est ex parte prolationis an sufficiat tacitumitas, an verò requiratur aliquod aliud signum ex parte illius, secundum caput est ex parte proferentis, an ita hoc ipsum possit, an necessaria debeat esse pars alia sufficiens quod sit signum: hoc alia pertinet etiam examen.

¶In qua re sunt tres sententiæ. Prima sententia est quæ affirmat, quod ex parte possit sufficere tacitumitas: dum tamen ex adhibitis in matrimonio tam, respectu quod partium rejectionem sit possit, vel natur, vel contingens ratio aliquis, & quod non erit validum matrimonium si in aliqua persona existens. Hanc sententiam tenet Pabl. in 4 distinctione 27. quæstione 1. articulo 3. Richard. articulo 1. quæstione 3. & D. Thom. in hoc articulo ad tertium, videtur insinuare hanc sententiam, dum dicit, quod possit fieri matrimonium tacitè per partes: & potest exemplum, si puer contrahat per se.

¶Hæc sententia probatur primò ex cap. unico, de desponsatione impuberum in 6. ubi dicitur nulla esse sponsalia quæ contrahit puer pro se, nisi ratificet illa & probet. Et quia deficiunt argumentum, quod tacitumitas non est signum consensus, nisi mediante expressione, sed tantum videtur ita requiritur ut est quando tacet simpliciter, & respondet pro se pro eo ergo. In quantum ille textus solum loquitur de sponsalibus, Doctores tamen colligunt eandem rationem esse de matrimonio. Confirmatur. Nam regula 43 de regulis juris in 6. dicit dicitur, quod qui tacet consentire videtur, tamen regula 44. dicitur dicitur. Qui tacet non fatetur, sed nequit hoc ipsum negare videtur ergo.

¶Secundò arguitur ex differentia quæ est inter patrem & alios extraneos. Nam si filius est adultus pars patris, & eadem idem cum patre, quamvis non omnino habeat hanc rationem: ergo saltem convenit est, & si pater respondet pro puella, valebit sponsalium, non sic si respondeat aliquis alius.

¶Secunda sententia est, quòd in foro interiori semper illud matrimonium est validum, sive respondeat pater pro puella, sive alius, supposito quod puella habeat consensum.

sum. Hanc sententiam tenet Magister So-
cardus 1. p. dub. 2. art. 3. paulo post sedu
dum concludetur, & probatur. Nam quo
cunque est contentus interius si exprimat
aliter per signum exteriorem, valida est ma
trimonium, sed ita sit hic casus. Ergo
quando in foro exterio non reputatur tali
dum signum quæ respondet sic exterius
Hanc sententiam tenet Gabriel in 4. sen-
tentiarum dist. 27. quæst. 1. art. 2.

¶ Tertia sententia affirmat, quod sola tacitur-
nitas puellæ non sufficit ex parte illius,
sed requiritur ex parte puellæ aliquod si-
gnum sensibile quod habeat rationem facti
accusantis in matrimonio non erit validum
matrimonium. Hanc sententiam tenet Gabriel
loco citato & aliqui moderni,
& probatur hæc sententia. Nam secundum
quam regulam debet esse signum sensibile,
sed taciturnitas nō habet rationem signi
sensibilis. Ergo.

¶ Conclusio sit. Prima sententia est pro-
babilior quantum ad hoc quod possit taci
turnitas nihil aliud requirens ex parte
puellæ, sed quod persona loquens pro
puella exterius sufficit. Secunda sententia
quod in foro conscientiæ sufficit quod si
persona nupturiens, quæ respondet: & hæc
sententia videtur esse veritate ad mentem
D. Thomæ. Prima pars probatur. Nam illa
taciturnitas puellæ cum illis circumstantiis
corporis & personæ respondentis pro ea
est sufficiens signum sensibile significans in
ternum consensum. Ergo est validum matri
monium, etiam in ratione Sacramenti. Con
sequentia patet, antecedēs probatur, quia
illa taciturnitas cum illis circumstantiis
aequalem vertes affirmandum, & naturali-
ter loquendo ita est, quod illa mulier & ha
bens actū externē consentire. Secunda pars
probatur argumento secundæ sententiæ.

VLtra ad argumenta facta pro prima
& tertia opinione aequalium con-
tradicit nostræ conclusioni respon
detur. Ad primum argumentum respondeo-
tur primo quod sicut illud argumentum
falsum concedit, quod in foro exterio non
reputabitur validum matrimonium, quan-
do respondet taciturnitas pro puella. Secun-
do respondetur quod licet ibi possimus col-
ligere de nutu rationabiliter pro filio, non
tamen dicit certum, nec colligitur ex illo q
si respondeat aliquis taciturnitas, non sit tale

A dum matrimonium, tam (et diuinum) non
est accedendum ad qualitatem respondēn
tis quod verum consensum sumitur exte-
rius per signum exteriorem. ¶ Ad confir-
mationem respondetur, quod ex circumsta
tiis quæ tunc occurrit, habet aliquis ita re
gula, qui tacet consentire videtur talis non
regula debet intelligi hypothetice absolute, &
sine illa circumstantia: non qui tacet,
negare affirmat, neque negat.

¶ Ad secundum respondetur, q̄ quamvis
pater habeat maiorem auctoritatem cū filia,
non tamen inde sequitur, quod si filia ex-
plicet propriam cōsensum per nutum non
sit validum matrimonium. Ad argumen
tum tertiæ sententiæ respondetur, quod
ex circumstantiis tunc dictis illa taciturni-
tas est signum sensibile sufficiens interiorem
consensum.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm cōsensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium.

C

D *Ad tertium sic proceditur. Videtur quod con*
sensus expressus per verba de futuro matrimonium
faciat, qui sicut sit ēst pre-
sens ad præsens, ita futurū ad futurū.
sed cōsensus per verba de præsenti ex-
istens facit matrimonium in præsenti. ergo
consensus expressus per verba de fu-
turo facit matrimonium in futuro.

¶ 2 *Præterea. Secundū matrimonium,*
sit quædam obligatio per verba expri-
mentia consensum sicut & in alijs contrah.
sed in alijs contractibus non differt verū
per verba de præsenti vel de futuro obliga
tio facta: ergo nec in matrimonio differt.

¶ 3 *Præterea. Per solum votum religionis*
datur contrahere matrimonium spirituale
de facto votum religionis fit per verba de
futuro & obligat: ergo similiter per
futura matrimonium per verba de futuro.

SED contra est quod ille qui consen-

tem aliquã per verba de futuro & per A
Sitea cum alia per verba de præsenti, se-
cundum vos debet habere successum
nocendi: sed hoc non esset si tales præsen-
tia per verba de futuro facerent matrimonium,
quia ex quo initiatur sit matrimonium
cum alia: & ita nunquam posset absta-
bi cum alia: ergo consensus per verba
de futuro non facit matrimonium.
¶ Præterea. Quia promittit aliquid se fa
cturum, potendum facit illud sed qui con
sentit per verba de futuro, promittit se
cum aliqua contrahturum matrimo- B
nium: ergo non contrahit adhuc cum
illa.

RESPONDEO dicendum, quòd
causa finis matrimonialis significandi
unde hoc efficitur quod signum, quia
cum aliquis consensus fiunt per ver-
ba de futuro exprimunt non significat se fa-
cere matrimonium, sed promittit se fa
cturum: ideo talis expressus consensus
non facit matrimonium, sed promissio-
nem tantum, quæ sponsalia nuncupantur.

AD primum ergo dicendum, quòd C
cum consensus exprimitur per verba de
præsenti, verba sunt præsentia, & ea pro
sens consignificat pro eodem tempore sed
quando consensus fit per verba de futu-
ro, verba sunt præsentia sed consignificat
in futurum: & ideo non pro eodem tem
pore, & propter hoc dissimile.

AD secundum dicendum, quòd etiam
alia contractus qui verbis faciunt
aliqui non transferre potestatem rei sua
in alterum, ut si dicat: Da mihi: sed so
lum quando verbis præsentibus fiunt. D

AD tertium dicendum quòd in re
ligiosis alius spiritualis matri-
monij per verba de futuro exprimitur,
scilicet obedientia, vel observantia
regulæ, & non ipsum matrimo-
nium spirituale: si autem spiritua-
le matrimonium in facturum mitta-
tur, non erit matrimonium spirituale, quia non
datur ex hoc aliquis ritus nuncupandi, sed
se subjiciendo mandatum petitur.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio est negativa. Ratio huius conclusionis est. Nam canon sacramentum efficiunt quod significant, quia efficiunt significando, sed cum aliquis consensus per verba de futuro non significet per verba de præsenti se effectum matrimonium, sed promittit se facturum illa ergo verba non efficiunt matrimonium & hinc patet propositum de matrimonio imperfecto inquantum huiusmodi. Nihilominus tamen accommodari possunt ad matrimonium imperfectum est quidam contractus naturalis.

Circa illam materiam est advertendum, quod hæc conclusio ostensa supra in dicto supra in quæst. 43. de sponsalibus, & ex consilio Jeremiæ hoc sequi statim, ubi dicit, quod causa ubi aliqui matrimonium est ex tam consensu per verba de præsenti expressum, & idem habetur in cap. 1. de sponsa inter virum, de sponsalibus & matrimonio.

¶ Et primum dubium, an omnia verba de præsenti, & nulla de futuro. Et ratio dubitandi pars negativa est: Nam si quis dicat, accipio te in meum, vel ego ego tuum tuam, verba sunt de præsenti, ut manifestum est, & tamen non sufficiunt ad rationem matrimonij ergo verba de præsenti non sufficiunt ad matrimonium. ¶ Item, si quis dicat ego tuus habebo te in uxorem, & alius dicat eadem verba, verum efficitur matrimonium, ut dicunt ibi cap. ex parte, de sponsalibus ergo verba de futuro sufficiunt ad matrimonium. De hac difficultate disputat Palud. in 4. dist. 27. quæst. 1. artic. 4. quam explicat quidam Adria in 4. in materia de matrimonio fol. 209. dubio 1. Sylvest. verbo matrimonium, 2. quæst. 10. dubio 6. Covarr. in decretal. 2. cap. 4. §. 1. num. 4. Marsilius de Ledesma, quæst. 47. artic. 3. & Magister Sotus dist. 27. quæst. 1. art. 5. concl. 1. & quæst. 2. art. 2. quæ secundum conclusionem.

¶ Ad hanc rei explicationem advertendum est primo, quod quædam verba sunt de præsenti essentialia, & secundum substantiam Grammaticalem, & secundum significationem quidem ex eisdem dictionibus talis existentia. Alia vero verba sunt essentialia de futuro & in esse & in sensu, & de illis nulla est dubitatio. 2. Secundum est, quod per ea-

ea

ta verba de præſenti efficiunt matrimo-
nium, & per talia verba de futuro non con-
ſentiunt matrimonium, ſed contrahitur ſponſalia, vt iam ſupra dictum eſt. Sunt ta-
men alia verba quæ quamuis ſecundum ea
dicitur Grammaticam ſint de præſenti,
tamen ſecundum ſenſum qui percipit ex
aduentibus dicentis particulæ, hanc de futu-
ro, hanc vnus qui dicit hæc verba, contrahe
rentium pro tanto ſunt. Alia verò ſunt ver
ba quæ ex dictis Grammaticalibus ſunt de fu
turo, ſed in ſenſu proferentis ex aduentibus
dicentis particulæ de præſenti, faciunt ſen-
ſum de præſenti, & ſunt de præſenti, vt ſi
Petrus dicat Mariæ, ego accipio te in
meam: & illa pariter reſpondeat.

¶Secundo notandum eſt, quòd ſunt alia
verba de præſenti ſecundum vocem Gram
maticalem, ſed in ſenſu ſunt dubia & æqui-
uoca: vt ſi Petrus dicat Mariæ, volo vel
accipio te eſſe meam, & illa pariter reſpon-
deat: hæc enim verba de præſenti poſſunt
habere duplicem ſenſum Primus ſenſus eſt,
Conſentio te habere vxorem, vel ſic ſi ita
vero nunc quidem ſenſus eſt de præſenti. Se
cundus ſenſus eſt. Accipio te habere in vxo-
rem nunc quidem ſenſus eſt de futuro.

¶Quibus poſito eſt prima concluſio Qui
de verba ſunt in voce de præſenti, ſed in ſe
ſu ſunt de futuro, propter aliquam partem
illi obiectam non eſt validum matrimonium:
ſed ibi fit inuenio ſe obligandi, ex ſe ſpe
ctata de futuro. Hanc conc. docet Palud. ibi
ſupra art. 4. concl. 4. & eam tenent expoſito
res D. Tho. hic, imo hanc videtur eſſe mens
D. Tho. in hoc articulo.

¶Probatur primo, quia quamuis verba
ſint de præſenti, propoſitio tamen & ſi ſen
ſus propoſitionis nõ eſt de præſenti, ſed de
futuro: ergo huiuſmodi verba non ſunt de
præſenti actuali: loquendo, ac ſubinde nõ
efficaces matrimonij nec ſponſalia. ¶Con
ſirmatur argumentum. Nam verba habent
ſua obligandi quatenus exprimunt conſen
ſum, tam ſunt verba habent vim ſignifican
di quatenus exprimunt internum conce-
ptum, ita habent vim obligandi quatenus
exprimunt internum conſenſum: ſed illa ver
ba quamuis in voce ſint de præſenti, expli
cant conſenſum de futuro: ergo non ſuffi-
cunt ad efficiendum matrimonium, ſed ef
ficiunt ſponſalia de futuro.

¶Secundo probatur concluſio. Nã ſi quis
dicat alius volo tibi accidere aggregatus
& alius dicat, ego volo esse agnus tuus
hæc verba ſunt de præſenti in vocem non
nulli tenetur obligatio, neque ſit alius ſig-
natus: ergo neque in noſtro caſu ſit verè
matrimonium. ¶Confirmatur argumentũ.
Nam ſi quis dicat, volo eſſe religioſus, non
noſtrum habet aliqua obligatio, neque ſit
ſtatum religioſum: ergo neque in noſtro caſu
erit validum matrimonium.

¶Secunda concluſio. Quando verba ſunt
in voce de futuro, ſed in ſenſu ſunt de præ
ſenti, propter aliquam dictionem additam,
validum eſt matrimonium. v.g. Ex nunc ha
beo te in meam. Hanc concludit Palud in
dicto dist. & Magiſter Sent. ibi, & omnes expoſitores D. Thomæ.

¶Probatur primo ex ratione, de ſponſalibus & matrimonijs, non expreſſe hoc determinatur: ergo. Secundo probatur quia illa propoſitio continet in ſubiecto verbo formaliter loquendo eſt de præſenti: ergo facit validum matrimonium. Conſequentia eſt bona & antecedens probatur. Nã illa verba explicant conſenſum de præſenti. Nam (vt vquint dicebat Palud.) ſi ex nunc habet illam pro tanto ergo conſentit ex nunc cum eſt vocem ſuam. ¶Confirmatur argumentũ. Nam verba habent tam ſignificandi quatenus explicant conſenſum de præſenti: ergo cum verba illa explicent conſenſum de præſenti, faciunt validum matrimonium.

¶Tertia concluſio. Quando verba ſunt in voce de præſenti, ambigua in ſenſu, emendanda eſt intentio contrahentium, & tunc ſi ex eorum intentione conſtat, quòd voluerunt contrahere ſponſalia de futuro, erunt ſponſalia de futuro & habebunt vim obligandi, vt ſponſalia de futuro: ſi autem ex eorum intentione conſtat, quòd voluerunt contrahere matrimonium de præſenti, validum erit matrimonium de præſenti. Ita docet Palud. in dicto art. 4. conc. 5. & omnes expoſitores D. Thomæ ſuper iſtum articulum.

¶Primò probatur concluſio ex cap. nouit primo, de verborum ſignificatione, in quo ſuperiori cap. hoc expreſſe determinatur: ergo. Secundo probatur. Nam verba habent vim obligandi quatenus explicant conſenſum internũ, ergo ex intentione contrahẽ-

tium

A

B

C

D

Ex. ex cap. primo, de ſponſal.

Ex intel ligentia de verb. ſignific.

tiam colligi debet obligatio illarum ver- A
borum.

¶ Quarta conclusio. Quando inscipit contrahitum fieri debet, non tantum esse intentionem & dicta verba facientis per ea dentia & citra aliorum pertinentia, quæ sint si potuit declarare, radicandam esse, ita docet Paludanus dicta quæst. 1. potest tamen excipiendo, quando ille qui primo potuit recte, & sufficienter declarare suã intentionem, ea velle contrahere matrimonium, ea specialia verba dicendo, de quibus ipse scit, vel credit, vel opinatur illa scientia, vel credulitate declarandi suam intentionem, quæ sufficiunt ad matrimonium contrahendum, & ita videtur vera pars affirmativa. Primo arguitur ex B
cap. si quis dixerit, 30. q. 5. vbi expresse dicitur. Si quis dixerit eodis scripturis iuratis nullam legitimam se eam uxorem habiturum, vel si in oratorio tale sacramentum dederit, si illa legitima vxor in quibuscumbis aperte ligabitur, quod per illa verba contrahitur verum matrimonium, ergo.

Cap. si quis dixerit. 30. q. 5.

¶ Secundo arguitur ex cap. ex parte, de sponsalibus & matrimonijs, in quo dicitur, quod cum nil tantopere sequatur consensus in voluntate, & illa sufficiat matrimonium, sed ad absolutam illum perfectionem (ab eo tempore) requiritur esse matrimonium, ergo per illa verba proposita in nostro dubio verum & validum conficitur matrimonium.

Cap. ex parte, de spon.

¶ Tertiò. Illa verba, habebo te in meam, licet in sese videantur de futuro, tamen videntur sensum de præsenti, cum sint dissimilia aliis verbis, videlicet accipiam te in meam, quæ etiam in sensu sunt de futuro.

tempi, possit ille dicere, habebo te in meam, si dicatur, me habuerim recipiendo, recipiendo per talia verba consensus datur matrimonium. Patet consequentia. Nam per verba quæ sunt de præsenti in sensu, verum conficitur matrimonium.

¶ Quarto. Qui ponit aliquod obligatorium, quod non necessario antecedat, vel ea non necessario antecedente ea quæ dicit, habebo te in meam, non obligat matrimonium, non præsupponit, se intendere quod illa sit sua uxor, quia ille non potest antecedat ad effectum ad hoc quod sit habere.

Quinto. Illud quod promittitur sine præsentia & determinatione alterius obligationis dicitur, habebo te in meam uxorem, promittitur sine tempore præsenti. Dicere ergo obligat dicentem sufficienter matrimonium per illa verba.

Secundo arguitur. Si quis dicens, ab hoc tempore habebo te in meam uxorem, verum conficitur matrimonium sicut explicitè si dicat, habebo te in meam uxorem. Probatur consequentia. Nam illa particula, ab hoc tempore, non includit, sed potius excludit tempus præsens, ergo si quis dicat, ab hoc tempore habebo te in meam uxorem, est verum matrimonium sicut si diceret habebo te in meam uxorem. Antecedens vera probatur, quia illa particula significat terminum a quo motus, sic qui est æternitas a quo, sed vel, excludit terminum a quo, & in præsentia.

Sexto. Aliis arguitur, quod nullum possit dari matrimonium, quod esset verè sacramentum per verba de futuro, consequens autem est falsum quod dicitur, si in dubio præcedenti; ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nam quando aliqua verba sunt determinata pro forma sacramenti, in nullo casu licet illa mutare pro aliis contrahere alio modo, & per consequens non erit sacramentum: patet de his verbis, ego te baptizo, &c. quæ quidem verba ex sua forma, nunquam erit sacramentum si quis dicat, ego te lapidabo, &c. ergo similiter in nostro casu.

Glos. in cap. ex parte, de spon.

IN hac difficultate & propter hoc argumentum aliqui Doctores existimant, quod per illa verba proposita in principio dubij non conficitur matrimonium. Ita tenet Glossa in cap. ex parte citato in primo argumento, & Glossa in cap. ex parte, de spon.

fil.

(ſi ſic intelligi. Adrianus in loco ſupra citato dicit, hanc ſententiam eſſe Archidiaconi & Hoſtienſis, & etiã Cæſarini in loco ſupra allegato dicat propriã ſententiã aliquos attribuere, ſcilicet Prapoſitiuã & alios: & Adrianus dicit eſſe communem ſententiã.

¶ Nihilominus tamen ſit concluſio. Certitudinã mihi videtur, quod per illa verba non contrahatur verum matrimonium. Hanc ſententiam tenet Magiſter in 4. diſtinct. 28. cap. 2. & rem ſeparatam ſecutus eſt Theologus: hanc Adrianus & Cæſar. in loco citato, & aliquos multos Iuriſperitos ſequitur, quam ſequuntur omnes Decretaliſtæ cum D. Thoma.

¶ Et probatur hæc ſententia. Primo. Nã verba per quæ primo & principaliter ſit matrimonium ſunt hæc, accipio te in meã, & accipio te in meum, ſed hæc verba ſi ponantur de futuro tempore, non facit veritatem matrimonium, ut patet, ſi contrahentes dicant, accipiam te in meam, vel etiam ſi in mandato multo citius alia verba, ſcilicet habebo te pro uxore. Probatur conſequentia, quia hæc ſunt verba ſecundaria ad contrahendum, quæ non habent vim niſi inquãtum participant rationem illa prima verba.

¶ Secundo probatur concluſio, quia illa verba habebo te pro uxore, ſcilicet indicãt obligationem futuri, ad quam ad ſtatum matrimonii accipiendum ſufficit futurum matrimonium celebrandi eſſe vinculum, vel ſaltem ſufficiens ſuæ obligationis cauſa, ſi poſſit contrahi matrimonium.

¶ Tertiò probatur concluſio, quia illæ propoſitiones ſunt æquipollentes, Pro aliquo tempore futuro habebo te in uxorem, & habebo te uxorem, nam prima eſt expoſitio ſecunda: ſed clarum eſt, quod per primam propoſitionem non contrahitur ſtatus matrimonialis: ergo & nec per ſecundam.

QVibus poſitis reſpondetur ad argumenta in oppoſitum in principio. Ad primum igitur illius rationis reſpondetur primo, quod ex illo textu non habetur, quod illa dicantur illicita qui ſic iurauit, ſed quod debet eſſe in futuro aliqua tranſgreſſio, & ita non reſpondetur immediate de peccato, ſed ſpecialia de iuramento illa ſunt explicanda habere materiam fundamentã in ipſo textu, in quo quidem nõ dicitur, quod eſt unum eorum ſed quod ſi unum eorum. Secundo aliqui reſpondent, quod illi duo verbi habent diuerſum de præſenti, & ita illa verba quæ

A licet eſſent, explicatiua: cõtrarium de præſenti, & conſequenter erant ſufficientia ad matrimonium. Hæc ſolutio aliqualem habet probabilitatem, ſed prima eſt melior & magis conſona textui.

¶ Ad ſecundum reſpondetur, quod cum in illo textu dicatur, quod ille non poſſit illam particulam, ab hac tempore, exponendo eſt, quod poſita in verbis matrimonii fait poſita illa particula, vel quod ſit ſubintelligenda, etiam ſi formaliter nõ fuerit expreſſa in textu.

¶ Ad tertium reſpondetur negando antecedens. Et dicendum eſt, quod illa verba, ego accipio te in meã, negatiue ſignificationem ſunt de præſenti, ſed de futuro, nec hæc diſtinctio eſt illi, ſcilicet quod in uno verbo ſit ſignificatio de futuro, ſed ſolum ad illum actum ſignificandum requiritur verbum ſimul de præſenti, & de futuro.

¶ Ad quartum reſpondetur ex Adriano in loco ſupra citato, concedendo quod quia vult conſequentiam, etiam vult id quod neceſſario antecedit, ſed non requiritur, quod velit illud antecedens ad ſtatum conſummati matrimonii, ſed pro tempore quo vult conſequentiam conſummati matrimonii, & eam illa verba conſequentia ſunt de futuro, ſolum ſequitur quod velit illud antecedens, pro tempore futuro.

¶ Ad quintum reſpondetur ex dictis, quando promittitur aliquid ſine determinatione & præfinitione temporis, ſtatim contingit obligatio, ſed non ad ſtatum. Et aduertit optime Adrianus, quod ille poſſunt multa contrahentes non implere de facto poſſea ſuam obligationem, ſed cum mala conſcientia, & quod tunc non incurrerit obligationi ſtatus matrimonialis.

¶ Ad ſextum reſpondetur, quod in noſtro caſu illa particula, ab hoc tempore, non excludit, ſed includit illud præſens tempus, ſicut cum Hiſpanè dicitur, deſde eſte dia, per eſte dia, quod ab illo die incipit amicitia, & quando aliquis tempore elapſo facit aliquid dignum penitentia, ſolet cõmuniter dicere, nunc me pœnitet illud feciſſe. Poſſit optimum fructum, Adrianus ex capitulum eſt noſtrum. 13. quæſtione 5. ubi dicitur, in perſecutionibus mihi non licet propria manu perire abſque eo ubi ecclitia perſecutionis illa particula, abſque, non fuiſſet excluſa, ſed inclaſa, nam ſi excluderet, ſenſus eſſet falſus (nam ſcilicet) ubi cuilibet perſecutione licitum ſeipſum occi-

Cap. nõ eſt nobis. 13. quæſtio. 5.

Cardin. cit. n. 64

dere. Ita etiam accipitur, Canticorum 4. Oculi mei columbarum absque eo quod intrinsecus latet. Et sic solet dici communiter, & Petrus percussit Paulū absque hoc quod illū expoliauit. Si verò illa particula, ab hoc tempore, accipiatur explicatiuè, concedo Adrianum quòd non esset absurdum grammaticalitèr ita verum esse. Et ad primam responsionem, quòd illud argumentum solum probat, & illa particula possit accipi exclusiuè, tamen probat, quod necessario semper accipiatur exclusiuè.

¶ Ad secundam argumentum negando sequelam, quamuis aliqui Doctores eam concedant, consentio illo modo, quando forma baptismi proferretur de futuro, sed negata est sequela. Nam est maxima differentia inter alia Sacramenta & matrimonium. Nam forma aliorum Sacramentorum sunt determinata verba tradita ab ecclesia, unde si illa variarentur à tali determinatione, nō reddibit vera forma Sacramenti & per consequens nec Sacramentum, sed in Sacramento matrimonii non necessario requiruntur verba determinata de re praesenti, ut ibi dictū est: quando regulariter fiunt in alijs verba requirūtur determinata sicut in alijs Sacramētis, sed sufficiūt verba vel signa quae explicent mutuū consensum de praesenti; & quia hoc fieri potest aliquando per verba de futuro secundū communem grammaticalem, quae tamen ex aliquibus circumstantijs particularibus, faciunt fidē de praesenti, ideo aliquando erit verum Sacramentum matrimonii & non filium consensus matrimonii per verba de futuro: quia inter Christianos baptizatos nunquā est verum contractus matrimonialis sine ratione Sacramenti. Ex quibus colligitur, quod si contrahentes volunt contrahere & intelligunt se velle contrahere, quo modocunq; explicetur consensus & per quaecunq; verba, est verum matrimonium. Ratio est aperta, quoniam ad rationem matrimonii sufficit, quod explicetur consensus de praesenti, sed ibi explicatur consensus de praesenti: ergo. Aliqui vero Theologi dicūt, quod in hoc casu quia verum contractus matrimonialis, non tamen verum Sacramentum. Ut ratio illorum declaretur ex iam dictis. Nam si quis dicat, ego te baptizabo in nomine patris, &c. & finaliter aliquis, nō conficit verum Sacramentum baptismi, quia non appo-

A nit verba de praesenti: ergo idem nō in alio proposito. Et hoc etiam tamen dicendum est, quod non solum est verum contractus matrimonialis, sed etiam verum Sacramentum matrimonii. Et ad primum cum dicitur de dicta regula consequentiam non valere differentiae est. Nam licet aliqua requirant verba determinata sine quibus non constituat verum Sacramentum, non tamen verum Sacramentum matrimonii requirit verba determinata, sed quaecunq; verba vel signa quae explicent mutuum consensum de praesenti, sufficiunt ad verum matrimonium sicut etiam ut est Sacramentum.

B EST tertium dubium circa illud articulum & praecedentem an requiratur ad rationem matrimonii & mulieris ista filiatio & coniunctio simul consentium & explicatum. Conclusio sit. Ad rationem matrimonii nō est necessaria forma Physica, vel Metaphysica, sed sufficit forma moralis quae est necessaria ad contractum matrimonialem. In hac conclusione consentiunt omnes Theologi & Iuriperiti. Videre Magistrum Scoto dist. 27. quaest. 1. art. 3. dubitatione 1. circa secundam conclusionem, & Nauar. in Manuali cap. 22. num. 80. ubi hanc opinionem dicit, & Sylvestrū verbo matrimonium 1. quaest. 6. Caiet. super 4. Decretal.

C parte 2. c. 4. nu. 7.

¶ Primò probatur ex ista ecclesia. Nam consensus contrahentium non exprimitur forma Metaphysice loquendo, sed solum moraliter, ut constat, & tamen nullū est matrimonium: ergo non requiritur forma Physica vel Metaphysica.

¶ Secundò probatur conclusio. Nam (ut supra dictum est) omnis coniunctio matrimonialis inter fideles baptizatos habet veram rationem Sacramenti, sed certum est, quod ad rationē contractus matrimonialis nō requiritur forma Physica vel Metaphysica in expressionibus contrahentium, sicut neque in aliis contractibus requiritur talis forma, sed sufficit moralis ergo.

¶ Tertio probatur conclusio. In omnibus aliis Sacramentis nō est necessarium quod materia, & forma sint formae Physicae, vel Metaphysicae loquendo, sed solum moraliter secundum exigentiam cuiusque Sacramenti, ut patet discurrendo per quaestiones eorum: ergo idem erit in Sacramento matrimonii. ¶ Advertendum tamen est, quod non dicimus esse fi-

D

nale

mal confessio mortaliter, quando perfectus erubescit: libenter verecundatur confessarium suum, ita vt vnus contahens non cōfiteatur vxori se quæ quidem ne adverti possit, & ita non habeat debitū finē magni momenti v.g. Petrus & Maria cōtrahentes iuxta normā Concilii Tridentini bona fide, sed in eo vel ijsdē matrimonium fuit nullum, q̄ Maria cognouerat aliqua consanguinea Petri in gradu prohibito, vnde reluctans impedimentum affectauit: est præsens difficultas, si Maria possit vereri sibi de impedimento obstante fateri dispensationē & quod se reuocet & explicet confessum cum Petro, an sufficiat talis cōfessio ex se ita ista parte vt vera & validum sit matrimonium propter fœdus morale confessionis alterius. Idem est dubium quando est aliquod aliud impedimentum contingens vni, vel quid simile.

¶Et videtur vera pars affirmatiua huius dubij. Primo arguitur. Nam (vt supra q. 42. art. 1. dictum est) matrimonium fuit per procuratorem validum est, quia si confessio alterius absentis differatur, & nullo alio modo moraliter constet præsente cōfessionis contrahentis: ergo idem erit in nostro casu. Probatur consequentia. Nam etiam si alter non cōfiteatur illatum & acceptet corpus alterius: alius tamen reuera donat corpus suum, & transfert dominium illius.

¶ Tertiò arguitur. Si professio falsorum non fuit valida v.g. quia ille qui professus est non habebat confessarium ad hoc quod valida sit talis professio, non est necessarium quod iterum accipiatur a prælato, sed sufficit, quod professus habeat veram confessionem interna: ergo idem erit in nostro casu. Probatur cōsequentia. Nam videtur quod sit eadem ratio.

¶Et tamen non obstant hæc, si confessio. Certissimum est, q̄ in alio casu requiritur vera confessio expressa de nouo & quod nō sufficit alterius tantum, itaq; pars negativa huius dubij efficacissima. Hanc sententiam tenet Magister Socus in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. & hanc supponit Cajet. tomo 1. opusculorum, tract. 12. quæst. 4. Adrianus in 4. materia de matrimonio, & Victoria super illum articulū, quam sequitur fere omnes expositores D. Thomæ. Et adæquatius est, quod modo tātum requiratur si nihil effectuosum per Concilium Tridentinum circa matrimonia clandestina, nam quid si faciendum post Concil. Trid. obtenta illa dispensatione, dicemus infrà in art. vltimo huius quæstionis.

¶Probatur conclusio primò. Ante dispensationem illius impedimenti matrimonium illud fuit nullum, vt supponimus, sed ad vltimum matrimonii de nouo, requiritur ex vna conclusio expressa mutuaque: ergo non sufficit expressio vnius, nam Dispensatio superueniēs tantum facit habiles personas & nō dat valorem matrimonio. ¶Confirmatur argumentum & explicatur. Illud matrimonium fuit nullum, et subinde cōtrahentes ita se habent, ac si nihil fecissent, sed si matrimonium de nouo celebrarent (vt nunc celebrant) effet necessaria mutua expressio consensus ex vtraque parte: ergo idem erit in nostro casu.

¶Secundò probatur conclusio, quia forsan alter cōiux odio habet suum alterum, & renuet dilectū, & velle, si posset, nō cum eo cohabitare, & forsan ille consensus habuit fuisse certum duratione & iam ex illa vltergo vt valeat sit matrimonium quod de nouo debet contrahi, necessaria est expressio cōsensus ex vtraque parte. ¶Confirmatur: Nam si matrimonium fuisset illud impe-

dimen-

dimentum, poterit contrahere ergo clam A
sus illum non tenet: similiter, neque per-
fruetur.

¶Tertio. Quia alius talis esse necessa-
rius consensus de novo, quia non est ratio
propter quam reputetur consensus prius
virtualis, vanus & non unitus, supposito
a principio nullum fuit matrimonium: ita
sequeretur, & ibi consensus antecedens nihil
contingit fuit vila expressione exercitio va-
luisse esse illud matrimonium, nisi per
expressionem ad eum finem seu actum alium
contingit.

¶Sed dubium est, quodnam remedium B
erit in tantibus casibus, ut reddatur validum
matrimonium. Ad quod dicendum dicendum
est, & ante Concil. Trident. quando valida
erant matrimonia clandestina, eiusmodi
remedium erat, quod allegatum à Caietano
in dicta quæst. 2. q. si esset tam casus impe-
diens, ex subito, nihil revalida nuptio,
ei dicas, in pro sua declaratione iterum secum
contrahat, sed coram aliis presbytero se-
cundo loco: ut absente prius secreta dis-
pensatione, & nihil revalida matrimonio pe-
dent vigore quo ille fuit ligatus & nuptus ch
illo agendi de cætero non se diligenter, quod si
non obtenta voluntate, velem de novo rei
contrahere. At vero, dico me tecum contra-
here libenter dic tu Similiter ob tuæ animæ
& propriandæ meæ conscientiæ tranquilla-
tionem, quod quidem ipse facio. Si vero impedi
mentum fit ex parte viri, facilius erit simul
ferre impedimentum supposita continuatio-
ne matrimonii, quod si timeatur de vali
tate matrimonii, recurratur ad primum remedium.
Quando vero impedimentum ex parte
mulieris quæ sum: confitetur ei in quare
se gratia, & nullum ei per valet quod ele-
menta dispensatione matrimonium alteri se fe-
cerit de novo inire contrahat, det ma-
nifeste ei fidem se non fit ita matrimonium, ob
fugiatur ad primum remedium. An vero obten
ta dispensatione licitum sit in secreto con-
trahere sine parocho & testibus post Con-
cilium Tridentinum, dicetur infra in arti-
culo tertio huius quæstionis.

QVibus positis, respondendum est ad ar-
gumenta facta in principio. Ad pri-
mum respondetur, & concessa minori eli
matrimonium Theodosiorum negare consequen
tia. Et ratio differentiæ assignatur, quia vel
do celebratur matrimonium per procura- C
torem, ipse consensus prodest in futurum, ne-
deo statim in actu & quando se matrimo-
nium inter præsentes non perficit consen-
sus in futurum, sed statim initiatum. Sed ma-
trimonium videtur respondendum secundo ex
do consequentiam. Sed ratio differentiæ est,
quia matrimonium quod fit per procu-
ratorem ex natura sua dicit consensum præ-
sentem in facto esse proportionem dicen-
tis secum in casu hanc dubi quidem ex
trinsecum sub modo à principio inito per
sonas propter aliquod impedimentum, dum-
ex dispensatione non perficiatur & virtua-
lis consensus legitimus ex illa parte non
inducit consensum. Quod quidem patet,
quia consensus virtualis præteriti consen-
sus formalem, sed præsentem formalis
consensus ante dispensationem non sufficit
ergo multo minus stricte poterit mi-
nuli aliquis consensus legitimus. Et ex hi-
ter hic dicentes non aliquis vinculum
est differentia magnæ inter matrimonium
per procuratorem & per literas, vide Sanch.
ante Concil. Triden. Non quando ma-
trimonium fit per procuratorem Regis ex
curatus præter suum consensum in præ-
tia alterius contrahit qui non præsens sed
consensum effecit tam matrimonium
contrahens & consensum validum
matrimonium, sed quando fiebat per literas,
tamen ut alter recipiebat literas & eas leg
bat, & illa celebrabat, erat validum ma-
trimonium, donec revocaret ut primum lit-
teras, & religioso ignorans & accepta
tum. Ratio dic: Nã ante omnia hæc non
facta mutua expressio consensus per lit
ras. Ex quo sequitur quod si in illo ma
tempore quo ille scribebat reliquit prius
scripsit, antequam legatur & accipiat
scripsit, ille scribebat manet consensus
vel interna impedimenti absentia, lum
alias legat & accipiat scripsit, matrimo
nium contrahit, quia in puncto in quo de
bebat habere firmitatem & valorem, per hoc
erit inhabilis propter illud impedimentum
absentiæ vel defectu consensus: præsumpti
& matrimonium per procuratorem de præ
Conc. Trid. potest habere locum præsente
parocho & testibus: nisi si in celebratione
erit clandestinus, sed per scripturas non po-
test habere locum præ Conc. Triden. non
erit clandestinus, supponitur enim ex valle
stabilimento præsente per literas. Et ratio

quare

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum confensus expressio per verba, si delit interior consensus, faciat matrimonium.

AD QVARTVM sic procedi-tur. Videtur quòd consensus expressus etiam per verba, si desit interior consensus, faciat matrimonium; quia frustra & dolus vitiosus patrocinari debet secundum ius, sed illi qui verbis exprimit consensum quem in corde non habet dolum committit: ergo non debet sibi patrocinari, vt ab obligatione matrimonij liber reddatur.

¶ 1 Præterea. Consensus mentalis alteritur vt non possit esse alicui notus nisi quatenus per verba exprimitur, sicut ergo expressio verborum non sufficit, sed consensus interior requiritur vt verum consensum, quem nemo potest scire de alterò nisi ex verbis constet: & ita erit fermissimum quandocunque matrimonium verum.

¶ 2 Præterea. Si aliquis probatur per verba de præsenti matrimonium consensisse, vtpote per excommunicationis sententiam, vt eam habeat in vxorem, quamuis dicat consensum mentalem de facto, etiam si postea coram alia contrahat vi consensus mentalis verbis expressi; sed hoc non esset, si requireretur consensus mentalis ad matrimonium: ergo non requiritur.

SED contra est, quod Innocentius III. dicit in Decret. quoniam in casu ille loquitur. Sine consensu mentium carere solent perficere coniugale.

¶ Præterea, interior requiritur in omnibus sacramentis, sed ille qui corde non habet matrimonium matrimonium contrahendo: ergo non fit matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut se habet alienus exterior ad hominem, ita se habet expressio verborum ad hoc sacramentum, vt dictum est.

Vide

Cap. cum non sit, de præsumpt.

ra de sponsi aliquis obstaculum exte- A
riorem recipere non intendat recipere
sacramentum, sed ludum & dolum fa-
cere, non est explicatum ita expressis
verbis sive interius consensus matri-
monium non facit.

AD primum ergo dicendum, quod ibi simul duo sacramenta, defectus consensus, quo filii parentibus in foro conscientiæ non nati dicuntur spirituale matrimonii, quantum ad non in foro ecclesiæ in quo indicatur secundum allegata & probata: & hoc non patrinatum aut B
in foro penitentiæ, nec in foro ecclesiæ, quia in utroque pro hoc possunt.

AD secundum dicendum, quod si dicta confessus mentalis ex parte unius ex utraque parte sit matrimonium, quia matrimonium consilii in mutua conventione; vi dictum est tamen probabiliter credi debet non esse, nisi signa evidentia doli appareant, quia de quolibet præsumendum est bonum, nisi probetur contrarium: unde nisi ex C
dicta parte dolus non sit præsumendum facere per juramentum.

AD tertium dicendum, quod in tali casu ecclesia compellit eum ad hoc dicendum cum prima vocatur, quia secundum ea indicia quæ foris apparent, nec debet quis in justitia, quamvis decipiatur in facto: quia ille debet prius excommunicationem sustinere, quam primum testem dicat, vel det eis in aliis regulis non remotas fugere.

SVMMA ARTICVLI. D

PRima conclusio. Actus interior consensus in aliquo contrahentis non constituit verum matrimonium. Ratio hujus conclusionis est. Nam expressio externa obstaculo habet se ad matrimonium, sicut absentia externa in baptismate, sed si quis contrahens dicat non intendere consentire sacramentum baptismi dicta interiori, non conficit verum sacramentum baptismi: ergo neque in illo casu verum matrimonium.

¶ Secunda conclusio ad hoc dicta. Quamvis modus valide matrimonium contrahendi sit una sola parte non facta contentio verbis, ille tamen quo unus dolose, sed bona fide procedit, potest probabiliter credere, quod ab alia parte non sit dolus in alia parte, quia semper est præsumendum malum, donec probetur contrarium. Vnde ille ex cujus parte dolus non est, potest petere debitum, & ipse non tenetur ad petendum debitum, donec probetur contrarium.

¶ Circa illam articulo qui [illegible] dico sunt certa & supponenda. Primum est. quod si quis proponat intentionem consentiendi, non consentit verum matrimonium, ut docet D. Thom. in conclusione, quia ad certa secundum leges, ut dicitur in cap. finalium 3. quæst. 2. cap. ex parte. cap. ita nos, de sponsalibus & matrimonio, & in capitulis fratrum, platheam ideo & hoc confirmat ex Cæsario Florentino in Decreto super verbo Matrimonium, ubi conclusionem istam dicunt esse efficacem contra illa quæ D. Thom. procedit de matrimonio inquantum est sacramentum, sed loquendo de matrimonio quatenus est contractus quidam naturalis, habemus text. in L. 1. adeo ff. de patris, ubi dicitur, q. Papinianus quæ sit mens verborum, talis est. Secundum certum est, q. existit in foro externo judiciali tale matrimonium valere, etiam si dicat se non consentire. Et ratio hujus est, quia ecclesia solum judicat de externis.

¶ In solutione ad primum dicit D. Th. q. quamvis quando non fuit obstaculum ex parte rei propter dolum in contractu, nihilominus in foro conscientiæ non potuit nati illi debuit sibi suppetere existimari, quia in conscientia minime illi obligatus ad aliquid.

CIrca istum solutionem & circa totam doctrinam hujus articuli est primo dubium, ad quid teneatur in conscientia ille qui dolose simulavit se matrimonium contrahere cum aliqua & non habuit verum interiorem consensum. Et in particulari dubium est, an teneatur vere & sine simulare contrahere matrimonium cum illa: & videtur vera pars negativa.

¶ Primo arguitur. Decepit per illa verba quæ proculdubio externe, non tenetur se obligare ad matrimonium, nec sponsalia nam de futuro ergo per illa verba non tenetur contrahere. Probatur obscuri. Quia non potest exponere q. habeat aliquam aliam obligationem. Antecedens re-

ri prelatum, quia(ut supponimus) debuit
verum consensum, sola autem unius intentio
sine consensu alterius non sufficit ad matrimonium, ut con-
stat ex iam dictis in resp. huic quæstionis.
Quod autem non inducant obligationem ipsi
futurum consensum, quemadmodum defunt cæ-
teris ex parte desponsi, tū ēt quia non
sufficit tantū de facto, sed de præsenti.

¶ Secundo. Quado aliquis non ēst in pro
fectum, non tenetur ad obligationem reli-
gionis, aut tenetur ad aliquem consensum
prælationis ergo ēt in casu nostro consensus
proprius ille desponsi non tenetur ex
sententia matrimonij, & non obstante, Con
sequētia videtur bona ex paritate rationis,
ad Dicitur q̄ comparatur matrimonium
solum præteritum. Ad secundū non proba-
tur, quia religio dependet
ex mera voluntate, & ēt alius religionis, nō
aliunde, ergo non tenetur in istis habe-
re veram voluntatem, & vere profiteri.

¶ Tertio arguitur. Ex eo quod ille ēst
obnoxius dolo aliquo dimittendi, illud
peccatum sic non relaxatur ergo nō tenet con-
trahere matrimonium vere. Consequētia ēst
bona, ut constat, antecedens vero probatur.
Illud detrimentū cū sit temporale, per pe-
cuniam potest reformari, ergo. Confirmatur
argumentum. Si quis virum dolo promissæ
virginis sic casu ex matrimonium contrahe-
rum & ea tandem facit illi copiam sui corpo-
ris, non tenetur ēt ille contrahere in ea
dicta ergo neq; in nostro casu tenetur ve-
re contrahere. Consequentia ēst evidens,
paritas videtur, quia illud detrimentum re
fundi potest pecunia, credibile ēst, quia quā
do aliquis nihil promittendo violasset vir-
ginē, non teneretur ēt decere, sed satisfa-
ciendo illud detrimentū per pecuniā
ergo idem etiam erit quando peccatū ma
trimonium fuit.

IN hac difficultate, pro q̄ explicetur se
contingere ibi cōtrahere deceptorem.
Primō, quādo per verba de præsenti
aliquis dicto consensu extrahit ēt aliquem fœ-
minā contrahere q̄ similia verba de præsenti, sed
ut vero consensu de hoc ēst principaliter in-
tentus, vocali. Secundo nō quando
per verba de futuro absolute cum duo cōtra-
hentes ignorant, sed ex una parte, scilicet ex
parte viri, fuerunt falsa, & de hoc dictū ēst
supra, q. 44 part. 2. Vis discrimen, q̄ ille tan-
tum habet verum consensum. Tertio quā-
do per verba de futuro fuit facta promissio
simplex ex parte viri & fuit a fœmina acce
pta tamen non habuit promissionē contra
ipsum ēt ex parte fœminæ, & supponimus
q̄ vir habet cōsensum facti, & de hoc non
fuit dictū ēst in loco immediate citato.
Et alia nō habenda ēst, quando ex vi facta
simplici promissione à fœmina accepta
nulla subsequuta ēst detrimenti fœminæ,
nec in persona, nec in fama: & alia ratio
ēst habenda, quādo tale quantū ēst aliquod
simile detrimentū. Nā ēt nullum q̄ quan
ēst detrimentū, nec in persona, nec in fa-
ma, dicendū ēst, q̄ (quicquid sit de pecca-
mendacij quod commisit, nō habēdo animū
implendi quod promittebat) absolute nulli
his obligatur ad contrahendum cū tali
fœmina, vel si aliqua esset, tantum esset ibi
peccatum veniale. Prima pars probatur, quia
ille nō habuit animū se obligandi, nec pro-
mittēdi vere, nisi in casu ex hac parte
nulla existit obligatio, & absolute nullam
subsequitur detrimentum fœminæ, in perso-
na vel in fama ergo non ēst nō manere obli
gatum. Secunda pars patet, nō si haberet ani-
mum se obligandi, tūm esset tale peccatum,
quia tenetur esse obligatus simplici pro-
missioni & nō fuit promissio ex altera par
te, nec adest vere, neq; sequitur, neq;
intervenit promissio autem simplex fa-
cium obligat sub veniali, secundum proba
bilem sententiam, ut dicitur in 3. sent. dist.
40. Eadem dictū ēst, si dicta ēst peccatū
sic illa fuit iuramentum falsum, & deinde non
servatum, de quibus videbimus infra quæst.
89. Tertia conclusio tenet Martinus de Ledesma, in 4 tra-
ctatu

ino 3. quæstione 41. artic. 4. & alii moderni Theologi qui dicunt illum sponsalium esse probabilem.

¶ In hanc vel expositionem sit prima conclusio. Dolus talis decipere tentans in cõsensu matrimoniali contrahere cũ illa muliere decepta vel̃ & nullum matrimoniũ, nisi una de facto contraxerit cum secunda, nec; aliter ea absolvendus à confessario. Divinus in cõclusione sibi una de facto contrahit cum secunda, una vera res sit, & quando aliquis cõtrahit matrimoniũ per verba de præsenti, sed in uno solo. & pollet vero animo ex tractu cum secunda, validũ sit secundũ matrimoniũ, eo q̃ primum matrimoniũ fuit nullum. & ita nihil habilis ad secundũ matrimoniũ. & cõsequenter sua validã quidem sit obligatio cum muliere: grave peccatum. Hanc sententiam tenet D. Th. hic, & ceteri expositores illius, Magist. Sent. dist. 27. q. 1. art. 3. ante finem, & communiter Doctores. Scotus in 4. dist. 30. q. 1. post medũ, Adria in 4. q. 1. de matrimonio ad secundã fol. 181. in principio & Paludan in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. concl. 2. & a de hac sententia existimat frater Petrus de Soto, Navarro in Manuali, c. 22. nu. 76. & pro ea stat Major cit. & in Adria & Scoti dicunt, q̃ hæc sententia sit communis Doctorum.

¶ Primo hæc conclusio probari solet ex c. 1. & 2. de adulteriis, vel ex 2. & in c. 1. ex quibus accipitur de nostro casu, sed de illo qui vi cuncti virginis, de quod dicitur, q̃ dicat eã esse uxorem, & quod carnaliter cognoscat eã clam uxorem, & ita matrimoniũ dirimendum ad agendum pœnitentiã, in qua quidã reum habeant ita pure pœnalis quoad illa omnia mentitur, & sic non obligatur violare virginem, nec alicui nihil ei promittat, ad cognoscendum eam vxorem ex vi illius tractus.

¶ Quæ q̃ secunda probatur conclusio ratione. In omnib. aliis contractibus naturalibus tenetur virtute contrahẽs habere veram intentionem & conditionem obligandi, & aliat irrogat maximam injuriam, sed matrimonium est quidam contractus naturalis ergo si realiter careat in cõtractu vigore contrahentis ad habẽdum veram obligationem, vel ad petita illum inconsiderandũ à principio non habuit.

¶ Tertio probatur, quia si illa mulier sic decepta, petat ab illo viro post cognitam deceptionem, vt habeat veram confessam & vt reddat débitum matrimoniale, sic non petit, vt constat: ergo alius decepta ad petendũ tale débitum non petit. Sed bellum autem in tuto, parte sedula præsumpta, vt hic sedulus. Quod si quæratur de ratione, q̃ in isto casu illa femina manet omnino libera, cum eadem fuerit illi matrimonio, & ita possit libere de se ipsa disponere, & alteri vni nubere: dicit, hoc esse, q̃ cum illo cognoscens deceptus, nullã contrahit determinatã de facto & per consequens nihil vinculi retinere, nec illi debet.

¶ Quarto arguitur contra hanc conclusionem, & dicit prudenter conclusio. Hic enim pro eo q̃ dolus decepit illum, & præsumit finiens, videtur talis non contrahere cum ea propter illam injuriam, quæ fecit sibi, cum decipiendo in re grauissima, quæ non fecit nobis nisi dolus. Sed dicitur, quod decipiendo in re grauissima, quæ

dupliciter intelligi potest primo, q̃ nō pos- A
sit absolui, nisi prius habeat animum contra
hoc peccatum. Secundo, q̃ non tantum ha-
beat animū, sed quod actum prius debeat
exercere. Primum ergo quia absolu-
tio non primam formam facit pec-
tum, quia si nō haberet illud propositum,
manet in peccato mortali quod commisit
deceptando fœminam: ergo non potest fine
illo proposito absolui sacramentaliter. An-
tecedens probatur, quia ille peccatum mortale
fecit, quia deceptio fœminæ, quod fuit
peccatum contra iustitiam, non erat sufficiēs
causa contra reverentiam sacramēti, quia B
ipsum annullavit, quod est contra virtutem
religionis. Sed in secundo sententiæ distin-
ctione viginti octo dicitur absolutionem fac-
tam de illo peccato respectu absolutionis sacra-
mentalis & de debito, quia non contrahit
pœnam ordinis reiterandi, talis autē
habens primum actum absolutionis ab
illo proposito falsandi, quo quod fecit
peccatum in illa materia relictum est ha-
bitum fragilitatis & non est infinitum fal-
sum q̃ remanebit in occasione proxima in
qua peccabit in simili materia: videri ergo pos-
set sufficere, q̃ primus actus perfectibilis C
deceptæ ab illo proposito falsandi per-
fecti. Sed nihilominus placet q̃ talis primus
actus non sit absolutionis, nisi prius elicitus,
ad primum hoc q̃ est materia gratissima, ut
supra dictum fuit: ideo q̃ ille remanens
in proxima occasione peccandi in decep-
tione fœminæ, & sic vicibus illis occasionē
delinquendi est, ut prius elicitus, qui habi-
tum ejus destruit multo gratissimi exposito-
res D. Thomæ.

¶ Et ex hac doctrina patet solutio
secundæ dubiæ explicationis proximæ.
Quando inferius dicimus q̃ ille deceptor D
virginis teneatur eā formina decepta de-
bet intelligi per se loquendo, nā per accidēs
potest dari casus in quibus nō teneatur
aliquid. In hac enim conclusione non
sunt omnes discipuli D. Tho. Primus casus
est, si mulier deceptæ sibi dixerit esse vir
gines, cum revera non esset, in quo quidem
casu ille qui illā cognovit, non teneretur po-
stea ducere eam illi uxorem. Et ratio hu-
ius est, quia in primo dans recipientis, sed
illi adimendo se deceptum ponendo nulla-
tur illum ducere. Secundus casus est, si fu-
erint inæquales inter illos, vidua q̃ ipse
deceptus

deceptus est longe altioris status, v. g. si ille
sit filius Ducis, vel alicuius Comitis, illa ve-
rò de media plebe, vt si sit filia artificis aut
churli vel vulgatissimæ hominis, tunc qui
illam cognovit, non tenetur illam ducere in
uxorem, tenetur tamen restituere illi
tum ad arbitrium viri prudentis regulā de
re. Illi casui patet D. Tho. infra q. 61.
art. 2. ad quartū. Ibi idem facit indicii, quia
do decepit probabilissima figura
fuit deceptionis. Et casu D. Thomæ ibi,
quia tunc non præsumitur probabiliter q
illa fuerit deceptæ, vel q fuerit in decepti
quia ipsa debuerit cognoscere q ille loquebā
tur falsē, N. cū debuerit scire, ad nullo tenetur
restituere dictum placitum nisi, sed si tali
tempore illi dicere, teneretur restituere
dictum placitum nisi, ergo non teneretur illi
ducere. Tertius casus est si ille qui illā cog-
novit, non placeat sibi, in quo casu non
tenetur eam qua uxor postea, non tene-
tur primum ducere, sed debet dictum resti-
tuere ad arbitrium viri prudentis. Ratio hu-
ius est, quia (ut supra dictum) secundū ma-
trimonia sunt paria. Videtur casus est, qui
do ex tali matrimonio timetur malum ani-
mæ, vel grave dānū ex eo q̃ obtulit, ut si
puella sit huius rei nescia, in hoc casu nō
tenetur contrahere. Hæc tenet Sylvest verbo
lenuia, q. 11. Ioannes Andreas & idem te-
net alter Doctores. Quid verò debeat
facere volens deceptæ nubere, explicat
optime Magist. Soto in 4. dist. 35. q. 1. art. 4.

¶ Adverte tñ est circa dictum q̃ filii habi-
ti extra matrimonium ob offensā Sēi dice
potest, ob hanc filii ex pari sanctæ de
cepit ob matrimonii fieri celebrandi in facie
ecclesiæ non habendi se legitimi, ita dicti
tur in titulo qui filii sint legitimi. q. proba-
bilius, quo dicendum quod dicti filii
legitimum habendum se quod peccatum
fuit ex matrimonio contracto in facie eccle
sia, quia si eius posset habere primum ac-
tum legitimum matrimonii, sed secunda bona fi
cum illo contraxit.

Quia patet solutio ad argu-
menta facta in principio. Ad primum
argumentum respondetur, q̃ illud argumen-
tum recte probat, q̃ ille non maneat obligatus
matrimonio de facto, nec obligatione
spirituali, propter dictum de potentia & ita
non recedunt fideles ab actu matrimonia-
les exercendos, q̃ ad redditum debitum:

sed

ex. pro-
batur qui
filii sint
legitimi

sed non probat argumentum, quia non repetitur aliunde contrahere vitium, quia non repellendum naturâ deceptionis. Vtcunque dictum sit in primo probabile.

¶ Ad secundum respondetur primo negando consequentiam, nec aliqui viri docti dicunt, quòd tale peccatum mortaliter, nisi posteà habeat veram voluntatem præcisivam, ne decipiat virginem. Secundò respondetur negando assumptum, quòd ille deceptor non teneatur ex charitate impedire grave damnum fratris, ut dictum est, si aliter fratrem decipiat, vt dictum est, si aliter non impedire possit gravem jacturam, non videtur celare in gravi damnum religionis, quia homo religiosus non potest aliunde acquirere libertatem ita cognitam, ut ingrediatur religionem, nec tenetur dicere in confessionali religionis, sed potest negligere obligationem religionis & professionem, sicut frater non habens malè exemplum peccandi, quòd professus religionis potest dimittere habitum religionis.

¶ Ad tertium respondetur negando quòd dolus ille qui fuit causa obligationis alia vi, & dicitur quòd non potuit reddere pecunia sed illâ pro hoc quòd vere decepit, vt iam dictum est dictis in prima conclusione. ¶ Ad confirmationem aliqui viri docti videntur dicere, quòd si quis ante fidem promisit virgini, se cum ea matrimonium contracturum, & carnaliter fuit illi copulatus, & ea ignorante fuit ab infidelitate conversus, non videtur celare in gravi damnum religionis, quia homo religiosus non potest aliunde acquirere libertatem ita cognitam ut ingrediatur religionem, nec tenetur dicere in confessionali religionis, sed potest dimittere habitum religionis & professionem, sicut frater non habens malè exemplum peccandi potest dimittere religionem quòd professus religionis potest dimittere habitum religionis, non tenetur ea ratione ignorantiam deponere. Verum dictum est in primo probabile.

¶ Ad secundum respondetur primo negando consequentiam, nec aliqui viri docti dicunt, quòd tale peccatum mortaliter, nisi posteà habeat veram voluntatem præcisivam, ne decipiat virginem. Secundò respondetur negando assumptum, quòd ille deceptor non teneatur ex charitate impedire grave damnum fratris, ut dictum est, si aliter fratrem decipiat, vt dictum est, si aliter non impedire possit gravem jacturam, non videtur celare in gravi damnum religionis, quia homo religiosus non potest aliunde acquirere libertatem ita cognitam, ut ingrediatur religionem, nec tenetur dicere in confessionali religionis, sed potest negligere obligationem religionis & professionem, sicut frater non habens malè exemplum peccandi potest dimittere religionem quòd professus religionis potest dimittere habitum religionis, non tenetur ea ratione ignorantiam deponere. Verum dictum est in primo probabile.

¶ Ad tertium respondetur negando quòd dolus ille qui fuit causa obligationis alia vi, & dicitur quòd non potuit reddere pecunia sed illâ pro hoc quòd vere decepit, vt iam dictum est dictis in prima conclusione. ¶ Ad confirmationem aliqui viri docti videntur dicere, quòd si quis ante fidem promisit virgini, se cum ea matrimonium contracturum, & carnaliter fuit illi copulatus, & ea ignorante fuit ab infidelitate conversus, non videtur celare in gravi damnum religionis, quia homo religiosus non potest aliunde acquirere libertatem ita cognitam ut ingrediatur religionem, nec tenetur dicere in confessionali religionis, sed potest dimittere habitum religionis & professionem, sicut frater non habens malè exemplum peccandi potest dimittere religionem quòd professus religionis potest dimittere habitum religionis, non tenetur ea ratione ignorantiam deponere. Verum dictum est in primo probabile.

¶ Ad tertium respondetur negando quòd dolus ille qui fuit causa obligationis alia vi, & dicitur quòd non potuit reddere pecunia sed illâ pro hoc quòd vere decepit, vt iam dictum est dictis in prima conclusione. ¶ Ad confirmationem aliqui viri docti videntur dicere, quòd si quis ante fidem promisit virgini, se cum ea matrimonium contracturum, & carnaliter fuit illi copulatus, & ea ignorante fuit ab infidelitate conversus, non videtur celare in gravi damnum religionis, quia homo religiosus non potest aliunde acquirere libertatem ita cognitam ut ingrediatur religionem, nec tenetur dicere in confessionali religionis, sed potest dimittere habitum religionis & professionem, sicut frater non habens malè exemplum peccandi potest dimittere religionem quòd professus religionis potest dimittere habitum religionis, non tenetur ea ratione ignorantiam deponere. Verum dictum est in primo probabile.

A

B

C

D

¶ Videtur tamen dubium casus in quo licet alia nō sit virgo, remanet deceptor in conscientia eā ducere. v.g. si esset aliqua fœmina in flore suæ ætatis vidua, etiam post matrimonium contractum, nō esset species valida, & aliquis vir non teneretur durante matrimonio fidem promissam ei dissolvere, & sub ea promissione fecit ei copiā sui corporis & habuit eā ut uxorem consecutam, vide sine ulla pœna ei aut thoro matrimoniali quæ debentur, obligatus ille illā virum in conscientia ad implendā promissum & quod non satisfaciat restituendo in pecunia contra fœminæ voluntatem quæ omnia dicta sint alibi in explicatione huius constitutionis.

EST secunda dubia, an quando aliquis contrahit cū una fide & cū alterā vero, & copulatus ab ecclesia habitare cum Priori sibi uxore, tenetur & alias petenti illa uxori debitum reddere debet. Magist. Sententiarum 4. dist. 28. in fine, tenet quod tunc tenetur reddere debitum.

¶ Probatur hæc sententia. Primo. Ex duobus malis minus est eligendum, ut est dictum ne peccetur, & dicitur in cap. duo mala dist. 13. sed minus malū est reddere debitū quam esse excommunicatum: ergo tenetur reddere.

cap. duo mala dist. 13.

¶ Secundo. Si oppositū esset verū, sequeretur q̄ aliquis esset gravatus & nō haberet remedium, sequela autē est falsa: ergo. Sequela probatur, si reddit debitum peccat mortaliter, & committit adulterium, & si non reddit, est inobediens ecclesiæ & meretur excommunicationem ergo.

¶ Tertio. Innocens qui probatur accusatus fore externo potest occidi: ergo homo potest accedere ad non suum, quia probatur suus in foro externo. Explicatur argumentum. Nā sicut est intrinsece malum accedere ad non suum, ita occidere innocentem, sed licet occidere innocentem, probatum accendo ergo accedere ad non suum, probatum suum.

¶ Sit conclusio. Nullo modo hoc est licitum, & sententia Magistri Sententiarum est, errata in fide. Nam (ut dicit Innocentius 3. allegatus à D. Thom.) consensus matrimonialis nullus est. Eandem sententiam docet D. Thom. ad veritatem dicendum est impedimentum de sententia excommunicationis, cum dicitur q̄d petitum debet aliquis sibi humiliter in omnibus excommunicationis, quia accedere ad non suum, etiā probatum non suum, etiā probatum

cap. inq. sicut. de sent. excom.

exteriori. Et probatur ratione. Primò. Forò A
exteriori Ecclesia nihil, ita ut nulla ratione hoc notari possit, sed tales reatûs debeant in tali casu sacramentaliter. Major probatur, quia scandalum non sunt semper.

¶ Secundò. Si hæc sententia esset vera, sequeretur quòd Ecclesia posset dispensare in matrimonio cõsummato, cõsequens est haereticum. ergo. Sequela probatur. Ecclesia potest præcipere, ut nubat debeam primæ uxori exhibita vera voce, cum qua consummatum matrimonium (ut veram supponimus) ergo.

¶ Ad argumenta facta in principio respondetur. Ad primum, quòd in duabus tantùm rebus cõsistat, si quis sit nullo culpæ, B
in nullo vero casu reddere debeam cõ ma
lum culpæ, cum sit spirituale, et divinum, quæ vera communicatum non cõ ut ita culpa, sed potius cõmunicatum non cõ ut ita culpa, sed potius cõmunicatum non cõ ut ita culpa, id propterea vero dicimus, eligere quodlibet quæ malum potius, quàm re manere culpam cum sit contra ordinem.

¶ Ad secundum respondetur, quòd in illo casu fiat difficultas remedia D. Thom. ad ultimum potest aliqua remedia. Primum est nullâ est, & fugiat in regiones longinquas & si potest, debet secum deportare veram uxorem. Secundum remedium est, & bonus liter & privatim facit non excommunicationis. Tertium remedium & persuadere primæ uxori separationem petere, si vere non consentit, & ideo nõ facile verò matrimonii Quartum remedium est, quòd talis fiat religiosus à matrimonium non sit obligatus.

¶ Advertendum tamen & aliqui Doctores dicunt, & in hoc casu non licitum est consilium esse religiosum, sed vitâ præceptum ad vitandum periculum sed mihi hoc dictum non & falsum videtur. Nam tales quotcumque gravissimi peccatum, nõ intendit obligare se ad religionem. & ecclesia nunquam vult ita hoc remedium. Si verò sit melius remedium (si non potest fugere) & ingrediatur religionem omnibus. Ita docet Sylvest. verbo debitum cognoscit q. 3. p. & non videtur verum illud quod dicit Navarro loco citato, & in tali casu tenetur ex præcepto ecclesiæ cohabitare cum altero coniuge, dummodo nõ sit periculum habendi rem cum illa: tenetur ex præcepto ecclesiæ nulla naturæ obligatio, etiamsi non sit tale periculum, quia nõ datur ecclesia simpliciter in talibus præceptum, nisi tollatur scandalum, & nullum sit periculum.

¶ Ultimum, quòd occidere innocentem semper est intrinsecè malum, patet quia tollere auctoritate divina sententia semper est intrinsecè mala Sed tale dare, & occidere innocentem. Quando probatur ex eo, quòd nullum tale factum & potest ordinari ad finem Reip. Ad quod intelligendum, probatum fuit, quia est necessarium ad pacem Reipublicæ, ita ut non percipiatur in foro externo, sic & alia bona esse illa. Ultimo dico, & sine aliquo ad nõ fuisse facere ignorantia invincibili, non est peccatum mihi, ita occidere innocentem, probatur secundum, quia est impossibile malum. Nã inde patet ratio est publica, habet cognitionem & sic si innocens, & ignorat intrinsecè malum & occidere hoc enim propositio, Illa est mala, prout subest scientiæ publicæ talis res est, & necessaria, sed hoc, Petrus percutit, quæ obiectum est, prout subest scientiæ divinæ, necessaria est.

EST aliud dubium, quando potest esse ita innocens vir. v.g. dicit se fecisse habuisse verum matrimonium non potest illum credere, ita ut facta manet libera ad contrahendum & alio & vehementer. Hoc dubium magis habetur loco citato in fine. Tria quando permittebatur matrimonia clandestina.

¶ In hoc dubio expeditissima sit prima conclusio, in illo casu non licitum debet credere contra, sicut nec ecclesia credit. Hæc conclusio est expressa Navarro in c. 22. num. 12. in nostra. Probatur primo: quia licitum non est habere verum matrimonium, quod quidem est maximum inconveniens. Sequela probatur: Nam quilibet potest dare & habuisse verum matrimonium. ¶ Secundo probatur. Prudenter credit, hic & nunc quilibet tenetur illi habere fidem. Consequentia est bona & antecedens patet. Nã mens dare & hoc non verum matrimonium, ergo prudenter credit illi, & modo quo tenetur. Sylvester verbo matrimonium. 4. quæstione. 2. & Navarro in Manuali Hispanorum. 23. dicunt, & illo casu potest & debet facere diligentiam & ã inveniat esse tale impedimentum, vel non habuisse consensum, nec potest petere, nec reddere debitum, & tamen hæc non est impedimentum vel habuisse consensum, potest reddere & petere. Sed verò manet cum dubio potest red

dere

Th. 4.d. 28. q. 1. ar. 2. De clan. dest. impedi. cap. quod nobis.

A

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd ſolus conſenſus per verba de præſenti non faciat matrimonium, vel etiam ille conſenſus non manifeſtatus exteriùs non manifeſtatur in peccatum interius, nec conſentiens ille de cuius peccato agitur: ſed peccatum erat in peccatore primo, erat enim primò per inordinationem cruciſixi in peccatore, non autem per manifeſtationem exteriorem, ergo ſola de præſenti expreſſa, vocata matrimonium.

B

¶ 2 *Præterea.* Secreta in matrimonio eſſe debent, quia ſecreta in peccatis. Sed ſacramentum non recipitur per ſignum dumtaxat verificatum, quod ſunt facta exteriora, niſi ſint ſacramentalia, ergo nec matrimonium perficitur in actu ad quem ſit ordinatum per exteriora.

C

¶ 3 *Præterea.* Baptiſmus ſi quis petiit in occulto & in aperto fuit, non prohibet ei ad eccleſiæ fores accedere: ſed eccleſia prohibet clandeſtina fieri matrimonia, ergo non poſſunt fieri in occulto.

¶ 4 *Præterea* nihil eſt quin poſſit de gradu ſibi auferri, matrimonium autem ſecretum non poteſt, quia eccleſia prohibet: ſed ſimiliter eccleſia prohibet clandeſtina matrimonia, ergo non poſſunt eſſe occulta matrimonia.

D

SED contra, ſicut tanta peccata eſſentia, ſed ex cauſa ſignificandi matrimonium eſt conſenſus per verba de præſenti expreſſus: ergo ſolus ſufficit in occulto, matrimonium ſignificans.

¶ *Præterea*, effectus debita materia & debita forma habet ſacramentum, ſed ſpirituale matrimonium formatur debita forma, quia ſolus de verbo de præſenti conſenſus experimentis: & debita materia, quia ſunt legitimæ perſonæ ad contrahendum: ergo ſub his verbis matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quòd ſicut in aliis ſacramentis quædam ſunt

M 1 de ſi-

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum conſenſus in occulto factus per verba de præſenti, faciat matrimonium.

de essentia sacramenti, quibus consistit
non est sacramentum, quæ ad solemnitatem sacramenti pertinent,
quibus consistit verum perficitur sacra-
mentum, quamvis petitur quis contrahe-
re etiam consensu expresso per ver-
ba de præsenti inter personas legitimas
ad contrahendum, matrimonium facit:
quæ hæc duo sunt de essentia sacramen-
ti, alia autem omnia sunt de solemnitate
sacramenti, quia ad hoc adhibentur ut
matrimonium commodius fiat: unde
si contrahitur, verum est matrimonium
quamvis petens se contrahere, nisi
per aliquam legitimam causam excu-
setur.

AD primum ergo dicendum, quòd
puella non est in potestate patris quoad
exilia, ut sui corporis potestatem non
habeat, sed quoad filia ad educandum:
& ideo secundum hoc quòd libera est,
potest se in potestatem alterius absque
consensu patris dare sicut etiam potest
aliquis vel aliqua intrare religionem
absque consensu parentum, cùm sit per-
sona libera.

AD secundum dicendum, quòd actus
nolle, in potentia quantum est de essen-
tia sacramenti, non est sufficiens ad in-
ducendum præsentem effectum scilicet
absolutionem a peccatis, & ideo oportet
quòd ad perfectionem sacramenti inter-
veniat aliud sacramentum: sed in matri-
monio actus nolle sunt causa sufficiens
ad inducendum præsentem effectum qui
est obligatio, quia quicunque est sui ar-
bitrii potest se alteri obligare: & ideo si-
ne actualis consensus non requiritur in ma-
trimonio quasi de essentia sacramenti.

AD tertium dicendum, quòd etiam
prohibitum est, quod baptismus nullus
accipiatur, nisi à sacerdote, nisi in ca-
su necessitatis: matrimonium autem
non est sacramentum necessitatis: & ideo
non est similitudo. Prohibitum
autem [Sanctissima matrimonia pro-
pter pericula quæ inde eveniunt subtra-
cta frequenter in talibus est aliqua
fraus ex altera parte, frequenter etiam
ad alia contingit transire, dum pa-
rent de his quæ sibi non facta sunt, &
multa alia mala inde accidunt: & fa-
cere turpitudinem pater hoc habet.

AD quartum dicendum, quòd non
sunt prohibita clandestina matrimonia
quasi contra essentialia matrimonii,
sicut sunt prohibita matrimonia
illegitimarum personarum quæ
sunt materia indebita huic sacramen-
to: & ideo non est simile.

SVMMA ARTICVLI

PRima conclusio &c. Consensus in se-
creto factus per verba de præsenti est
verum matrimonium. Ratio hu-
ius est, quia omnia quæ sunt de essen-
tia matrimonij etiam in ratione facien-
tis ego est verum matrimonium.

¶ Secunda conclusio. Si aliqua repugnia
dicium, peccabunt: quidē sibi per aliquā
legitimam causam excusentur. Ratio hu-
ius conclusionis est. Non apponuntur ea
quæ sunt de solemnitate sacramenti: ergo
est peccatum.

¶ Tertia conclusio. Matrimonia clandesti-
na sunt prohibita ab ecclesia.

Circa istum articulum principaliter
est de matrimonijs clandestinis, pro-
pter quæ dispensatio semper fuit ne-
cessaria, materiæ tamen super post Concil.
Tridentinum sess. 24. cap. 1. de reformatione matrimonij cum diligentia necessaria explicanda fuit. Circa hanc ergo materiam tria proculdubio dispensationem patiuntur. Primum est, de matrimonijs clandestinis ante Concil. Trid. Secundum, de his post Concil. Tridentinum loco immediate citato. Tertium, de his quæ nunc requiruntur ad validitatem matrimonij de necessitate sacramenti & præcepti. De quibus omnibus dispensat Magister in 4. dist. 28. c. 1. & Paludanus ibidem q. 2. Ricar. in 4. quæst. 3. Magister Sent. art. 1. & 2. Martinus de Ledesma to. 1. 2. in quarti q. 47. art. 3. Conclusio 4. Dicit quæ. 2. cap. 6. in principio & sequentibus usque ad 17.

¶ Circa primum punctum supponendum
est,

...ut, quod dare vel non accipere poſſet ſine ...mortali, clandeſtinè: ita dicit Magiſt. Soto in dicto art. 2. & communiter ſequuntur D. Thomam & ſuos ſequaces. Pro cujus concluſione eſt, quia matrimonium clandeſtinè celebratum prædicto modo non habet ſuam ſubſtantialem perfectionem, quam habent cætera, quæ publicè celebrantur, ergo non eſt verum matrimonium. Conſequentia patet, quia ſicut ſubſtantialis perfectio conſiſtit in eccleſiæ & ſacerdotis præſentia, ſic & ſubſtantialis perfectio conſiſtit in præſentia ſui proprii miniſtri, ſcilicet Sacerdotis, ut dictum eſt in ſuo loco. Et confirmatur, quia ſicut ſine ſacerdotis benedictione, quæ eſt de eſſentia ſacramenti, non eſt verum ſacramentum, ſic ſine ſacerdotis & eccleſiæ præſentia non eſt verum matrimonium, quia ſacerdotis & eccleſiæ præſentia eſt de eſſentia ſacramenti matrimonii, ut habetur in cap. de ſponſa, & in cap. 1. de clandeſtina deſponſatione. Tertia concluſio eſt, quod matrimonium clandeſtinum in ſecunda & tertia ſpecie, non eſt proprie clandeſtinum, vel ſaltem non eſt ita propriè clandeſtinum, quod ſolum poſſit dici matrimonium clandeſtinum, quia non habet ea deficientia, quæ reddunt illa in cap. ſuper eo, & in cap. quod non, de clandeſtina deſponſatione.

¶ Hæc concluſio patet primò ex his quæ in prima concluſione dicta ſunt, quia matrimonium clandeſtinum propriè & in prima acceptione eſt verum matrimonium ante Concil. Trident. ¶ In quo ſunt aliqui errores qui ſub...mmerata, quod matrimonia clandeſtina in prima acceptione non eſſent vera & validi ante Concil. Trident. ita dicit expreſſe Concil. Trid. in ſua 1. decreto de reformatione matrimonii, Ut habeant ſolide aliqua quæ ſuperius non eſſe validum ...

¶ Nihilominus tamen in concluſio Concilium eſt ſecundum ſe...m, quod matrimonium clandeſtinum ante Concilium Tridentinum erat validum. In hac concluſione communiter omnes Theologi & Iuriſperiti, quos oportuerat eſt ad omnia quæ dicenda ſunt. ¶ Et probatur primò ex Concil. Trident. in dicto 1. decreto ubi ...it in principio, Tametſi dubitandum non eſt clandeſtina matrimonia libero contrahentium conſenſu facta, ea eſſe vera matrimonia, quamdiu eccleſia ea irrita non fecit: & proinde iure damnandi ſunt illi, ut eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea (ut vera eſſe negant, &c. ergo. ¶ Secundo probatur. Si matrimonium clandeſtinum ante Concil. Tridentinum erat validum, multo magis dicendum quod Concil. Tridentinum illud ratum & actualiter illud fecit, ſicut ſic irritat & annullat ergo tale matrimonium clandeſtinum erat validum. ¶ Tertiò probatur concluſio ratione D. Thomæ in hoc art. quæ quidem ratio eſt deſumpta ex Theodoro. Confirmatur argumentum & ratio D. Thomæ, Sancta ...ter eſt validum matrimonium ſine ſolemnitatibus ſponſalium, ſi tales ſolemnitates non ſint ...ſque ſolemnitatibus & reſpublica non ...ſtat tale matrimonium, ergo tale matrimonium ante Concil. Trident. erat validum.

EST ſecunda dubitatio, Virum matrimonium clandeſtinum ſit peccatum ...ſque eccleſiæ, an ſit ...n ex natura rei. Et videtur quod ſit peccatum ex natura rei. Formalis ratio eſt manifeſta nulla & ...ta, quoniam ex ea regulariter & vi ...ſequitur nullus inconveniens & ...ſ...ſ...ſ

tes negabant fidem, & coniugibus aliud A
nuntiantibus, & maneben perpetuo in peccato mortali, & puella metu parentum negabat matrimonium etiam consummandi, & aliquando inducebatur in matrimonio: ergo clerubet huiusmodi matrimonia esse peccata.

¶ Secunda conclusio. Regulariter loquendo, peccatum mortale erat ex genere suo Concil. Trident. contrahere matrimonium clandestinum. In hac conclusione conueniunt omnes Doctores, videre Magist. Soto vbi supra, artic. 2. Probatur conclusio primo. Contrahere huiusmodi matrimonia erat B contra praeceptum ecclesiae in re grauis: ergo erat peccatum mortale regulariter. Antecedens constat ex eo quod dicitur in Concil. Trident. quòd ecclesia semper detestata est talia matrimonia, & quia sunt malae legi ecclesiasticae in quibus prohibentur matrimonia clandestina, vt patet ex quae dicta per multa capita, & capitulum. de clandestina desponsatione.

ca. sibi ter, 30 q 5 ca fi. de clandest. desp.

¶ Secundo probatur, quia in talibus matrimoniis sequuntur multa inconuenientia quae dicta sunt in fine conclusionis praecedentis, & enumerantur à D. Thom. hoc articulo solutione ad tertium, ergo Ecclesia tendens, quòd propter illa inconuenientia essent huiusmodi matrimonia erant peccata mortalia contrahere clandestine.

¶ Tertia conclusio. Aliquando erat licitum, vel non erat peccatum mortale obtinere clandestine & occultè ita tenet Magist. Sot. [illegible] & alii Doctores communiter, & Magister Soto supponit, quòd ipsi possunt ab episcopo obtinere dispensationem, vel quòd non habent copiam episcopi, vel quòd episcopus nollet inuitè praebere licentiam vt contrahendi. Quibus positis, dicit Magist. Soto, quod potest licitè contrahere clandestinè in pluribus casibus. Tres pauciores assignantur casus in quibus licebat contrahere in occulto. Primus casus est, quando matrimonium contractum fuit in facie ecclesiae, & fuit inualidum propter occultum impedimentum: tunc decretum de sponsalibus licebat contrahere occultè ad vitandum scandalum. Secundus casus est, si urgeret necessitas grauis. v. g. si tyrannus ecclesiam minitaretur diruere, vt solis maleficis vetitis seruetur honor: tunc licitum erat virginibus contrahere matrimonium occultum „ ne tale detrimentum subirent. Similis casus esset, si duo consanguinei se inuicem deprehendissent simul iacere, possent licitè contrahere clandestinè, vt omnia scandala vitentur. Tertius casus est, quando puer vel puella facerent violentiam virgini, & nisi promitteret illam contrahere, ut parentes impunitatis, tunc ipsa posset occultè matrimonium contrahere, & idem est, quòdcumque alio casu simili. Aut enim est talis malitia delicti, & pactio eius, quòd non possit occultè matrimonium contrahere clandestinè non est iusta, & ita non tenetur seruare, & sic potest occultè matrimonium contrahere. Aut malitia delicti, & pactio non est illa opportunitas, possent licitè contrahere in occulto. Ratio quia contrahere clandestinè non est intrinsecè malum, & ita infra de eadem bonitate peccati, vt iam dictum est. Videte Nauarr. in Manuali cap. 22. num. 37. & Magist. Soto ea illo art. 2.

¶ Contra hanc conclusionem est argumentum. Quando non cessat finis legis in vniuersali, licet cesset in aliquo particulari non ideo cessat obligatio legis [illegible] tur in 2. 2. dist. 44. & est communis doctrina in libris D. Thomae, quod videre docet Caiet. super 3. Decret. part. cap. 6. quae. 2. ergo cum non cesset in vniuersali finis legis ecclesiasticae prohibentis matrimonia clandestina, licet cesset in particulari casu non ideo cessabit obligatio legis, ergo. Ad hoc argumentum aliqui moderni dicunt aliquam solutionem. Aut finis legis est de legislatore, & tunc non tollitur in casu particulari obligatio, nisi cesset finis in communi. Aut finis est remouere malum, & tunc bene potest cessare in particulari, licet non cessat in communi, & ita est in proposito. Sed regula posita in argumento locum habet in quacumque lege, & est infantia in lege quae prohibet ne vlli loca nobis dilecta violent, unde licet Petrus sit pauper homo, ex quo non timetur violentia, certum est, quòd non possunt illi locum illa ratio non praebet illi licentiam. Igitur argumentum respondetur, quod in talibus impedimentis prius petenda est licentia ab episcopo, & haec communis argumentum, quòd si ab ea sit commodum vel ex defectu Episcopi, vel quia nimis negat licentiam, tunc per epicheiam, idest, per benignam declarationem legis ecclesiasticae, poterunt: quia tunc rationabiliter declaratur nolle illi obligare cum tanto nocumento & detrimento: & sic conformant dicta in argumento de mente D. Tho. & [illegible]

[illegible]

paterem in regula illa. Et poſet in dicto exemplo, ſi homo ille ageret rectè eſſet, & non poſſet commodè petere licentiam, & ſineret accidium ſui animi, poſſet per quadriennio delinere quia tunc probabile: & ſic ſilentium, quod lex illa ſemper obligat, quando ad eſſet finis in communi, non ſufficeret, quod ceſſaret finis in particulari, ſimile eſſet ſub homini de quo non timetur incontinentia, nec aliqua causa ut præteriri lex excipiendi non eſt dicendum.

¶ Ad tertiam dubitandi dicendum eſt, quod actus humani ſunt in quadruplici differentia. Quidam intrinſecè boni qui nullo modo poſſunt fieri mali, vt dilectio Dei quando oportet, &c. Quidam intrinſecè mali, qui nullis circumſtantiis poſſunt honeſtari, quales ſunt blaſphemiæ. Alij indifferentes, vt lenare ſe, &c. Alij vero ſunt qui ſecundum ſe ſunt indifferentes, ſed habent de ratione honeſti poſſunt, et habere plura honeſta, quidam bonitatem. Matrimonium dicitur primo pertinere ad quartum modum, ſecundum ſe in malo, & per ſe, ſed ſecundum poteſt tamen honeſtari intentione de cauſa, & ſic ante Concilium Tridentinum aliquibus de cauſis illegitimi poterant. Vnde ad argumentum reſpondetur, quod fornicatio eſt intrinſecè mala, quia per ſe, & in natura ſua, ex illa ſequuntur mala inferenda regulariter, & vt in plurimum contra ea matrimonio diſtinctum per ſe, & ex natura ſua non ſequuntur inconvenientia & deformitas, ſed ſolum ſuppoſita malitia hominum: & ideo matrimonium diſtinctum non eſt intrinſecè malum. ¶ Ad obiectionem reſpondetur, quod matrimonium clandeſtinum remanet adulterium & fornicatio ſpiritus, non quia ſua ſint talia, ſed per accidens, & quia ſic reputantur in hoc caſu. Et quod hæc ſit legitima ex dicto conſtat ex verbis legentis dicentis, ubi dicunt, nisi propria voluntas, &c.

EST tertium dubium, an contrahere matrimonium clandeſtinum ſecundo modo dicto ſit ex ſe peccatum mortale ante Conc. Trid. & an aliquando eſſet peccatum.

¶ Prima concluſio. Sola hæc contrahentium non eſt peccatum mortale contra hanc ſic clandeſtinè, quando fiunt diligen-

A tiæ ne eſſet impedimentum. Hæc concluſio probatur primo, quia licet eſſet prohibitum in cap. Sanctâ, de clandeſtina deſponſatione, de præſumendis denunciationibus, ſic fuit de facto in multis Eccleſijs Hiſpaniæ, præſertim in Eccleſia Toletana in quibus non ſe præſumebat clandeſtinè matrimonium contractum ſine bannis, ergo in illa lege non erat obligatio ad mortale.

Secundò probatur concluſio. Nam neque in dicto cap. Sanctâ neque alibi apponitur ſententia excommunicationis, neque aliquod aliud ſignum exprimens intentionem legislatoris eſſe obligare ad peccatum mortale, ergo non erat mortale. ¶ Confirmatur. Quia ſuppoſita illa diligentia ad impedimentum, non videtur materia gravis ille defectus denunciationum, ergo non erat peccatum mortale. Quod ſi quis dicat, quod in illo cap. Sanctâ, dicit Sanctus Pontifex quod imponatur digna pœnitentia ſic contrahentibus, ergo ſignificatum ſignum eſt obligationis ad peccatum mortale, cum pro peccato veniali non ſolent dari pœnæ pœnitentiæ. Reſpondetur, quod tunc Papa loquitur de contrahentibus malitioſe, ſcilicet clandeſtinum primo modo, non ſecundo modo.

¶ Secunda concluſio. In dicto caſu parochianus in quibus erat appoſita ſententia excommunicationis lata, vel ferendæ, ſi ita ſe contraherent, eſſet peccatum mortale ſi ſe contraherent. Hæc concluſio probatur, quia excommunicatio non incurritur, niſi propter peccatum mortale, vt dicitur in materia de excommunicatione, ergo erat peccatum mortale. ¶ Confirmatur. Quia cum hac pœna pœnitur, eſt ſignum ſufficiens quod legislator velit obligare ad peccatum mortale, cum pœna hæc de ſe ſit grauiſſima, ergo.

¶ Hæc concluſio intelligitur de illis qui ſic contrahunt ſcienter, nam ſi adſit ignorantia talis certitur, poſſunt in duabus ſynodalibus, dicendo non ſic caſu, vel ſcipſum, certum eſt, quod non incurrunt cenſuram, vt habetur in cap. vt animarum, de conſtitutionibus in ſexto. & ita dicitur in materia de excommunicatione. Et hoc docet Magiſt. Soto in dicto art. 4. & aliqui eadem hac ratione Soto dicit, quod illa ignorantia non eſt vincibilis, ſi excommunicatio promulgata in lege generali, vel ſtatuto Papæ. Sed contra hoc

cap. vt animarum de conſtitutionibus in ſexto.

est verum, vt patet ex dicto cap. vt animarum. de quo latius in materia de excommunicatione: quæ doctrina est vera etiam si ignorantia sit culpabilis, dummodo non sit crassa, vel supina, vt patet ex dicto cap. vt animarum, in quo nomine ordinariè non eam comprehendunt Summi Pontifices.

¶ Tertia conclusio. In casibus à jure dubio præcedente divinum bonum esse cum aliqua dandestinitate, non incurrentur tales excommunicationes: Hæc conclusio certior videtur, quia tunc nulla esse culpa: ergo nunc non incurrentur excommunicationes, non excommunicatio non incurritur, nisi propter culpam.

¶ Ita quarto dubium, an sit bonum cum aliqua clandestinitate, & ea dubitatione, vt ea matrimonium habitum secretum in perpetuum, vel in longum tempus. Ad hoc dubium respondetur breuiter cum Magistro Soto in dicto art. 2. quod quamuis illi ex vi matrimonij, nullum esset peccatum, sed ex parte impedimenti, quia non excluderetur à matrimonij, non propter scandalum quia nec ibi haberetur legitimi, nec consulendo educarentur, sed quia ad partum tempus esset secretum, vel non esset peccatum, vel non mortale. v. g. vt matrimonium secretum petita, &c.

¶ Dubium quintum est, quas partes matrimonium clandestinum habeat propria sequendo ante Concilium Tridentinum, & deinde assidue. ¶ Prima conclusio. Inter contrahentes nulla matrimonia clandestina dirimebant habita excommunicatio, quando aliqua peccata mortalia. Hæc est communis, & accepta à fide digna: quod in aliquibus diœcesibus erat talis pœna. ¶ Secunda conclusio. Quando contrahebant clandestinè, & in prohibita ab ecclesia prohibitis illis non habitantur legitimi, etiam si impedimentum ignorarent. Patet ex dicto cap. huc. §. si quis, de clandestina desponsatione. Vide Soto dist. art. 2. merito improbat aliquos dicentes esse filios illegitimos tantum ex hoc quod clandestinè vel sine banns contrahebantur matrimonium. ¶ Tertia conclusio. Parochus qui contrahentes impedire tale matrimonium vel alias sacerdos prohibita absolvere, erat suspensionem ab officio per totum annum, vt patet ex dict. cap. fin. §. vltimo, de pœna simili quæ puniebantur contrahentes clandestinè, consule Iuristas.

ca. fi. §. fi. de clandest. desp.

Dist. 2. §. vltimo.

¶ Dubium sextum est, an omnia bona clandestina possint absolui excommunicationem speciali per bullam Cruciatæ, vel similem eam non habeat pœna peccati ex opposita in eadem quidditate propria bona ecclesiæ, & an possint absolui à tali peccato quod committitur omissa lectione publicarum matrimoniorum.

¶ Prima conclusio. Per bullam Cruciatæ vel similem possunt absolui omnia bona clandestina pœnam peccati. Hæc est communis, sed sit prima, quia si non sit non debent à nobis ad solutionem illam pœnam. Probatur, quia licet in bulla solum dicitur, quod bona, & illa pœna confirmata, non modificat antecedit. tamen intelligitur omnia bona & omnes pœnas ecclesiasticas, quæ sunt in regno concessum, nulla adhibita particularitate, nec est ratio, cur illa sit applicanda: ergo &c. Ad primum confirmationem non obstat quia non applicatur pœna, sed tollitur pœna. ¶ Secunda conclusio. Quando contrahebant peccata manifesta contrahentes matrimonium illud dirimebat, nō poterat sanari nisi illi antequam manifestarentur, vt referent inconvenientia propter quæ peccatum fit contrahendo si antea nō poterat remitti de facto manifestatur propter aliquod inconveniens exortum, poterit hoc absolui à peccato cum propria manifestatione quia primum potest. Hæc declarationes probantur ex eadem ratione. ¶ Et si quæras, an vbi clandestini matrimonium erat peccati ante Conc. Trid. respondetur sicut dictum est de pœna suspensionis, dubio 4. q. vbi erat peccatum ex parte impedimenti, vel sit ex parte scandali.

¶ Dubium septimum est, an matrimonium clandestinum ante Conc. Trid. esset verè sacramentum? Respondetur affirmando, quod est certū, ex supra dictis, & ipsi contrahentes sunt veri ministri. Potuerat dubitari vtrum an esset peccatum contrahere matrimonium ante benedictionem sacerdotis: sed de hoc in sequenti.

SEcundum punctum est de matrimonio clandestino post Concil. Trident. Et circa illud punctum supponendum est tanquam certum, quod matrimonium quod in sua parochia & proprie clandestinum, vel sine alio Concilio de facto pro parochi vel ordinarii, & tale matrimonium est validum, & est peccatum. Hoc

A ...ntia manifeſte in Concil. Trident. Seſſ. 24. in cap. 1. de reformatione matrimonij: ...conſtat: etiam in cap. cum inhibitio. de clandeſtin. deſponſ. & hoc docent omnes Doctores Moral. de Ledeſma, in 4. parte in principio huius tractati diſp. 1. dub. 2. Paludan. in 4. dict. 28. quæſt. 2. Conradus ſuper quæſtionem decimaquinta. cap. 8. Habentes in titulo de clandeſt. deſponſ. in Summa eiuſdem tituli.

¶ 2. quæ dubium poterat difficile & grauiſſimum, an quando contrahentes matrimonium coram proprio & tribus teſtibus ſed denunciationes, & hoc caſu ſint dicendum clandeſtinum matrimonium? ſolum ad effectum impediendi petendi debitum, ſed non ad effectum irritandi? poterat poſt Concil. Trident. Decretum quæri ad effectum irritandi patet ex cap. 1. de reformatione matrimonij, quod ſi clandeſtinum primo modo tollat quod matrimonium ſit nullum: eo enim ipſo quod ſit coram proprio, & tribus teſtibus celebratum, eſt validum: ut conſtat ex tenore eiuſdem Concilij Tridentini. ¶ Et ad intelligentiam huius quæſtionis aduerte, quod in L. 4. Tauri, & in L. unic. lib. 5. noua Recopil. prouinciarum qui contrahunt clandeſtine, ſunt tantum tres qui affectant tale matrimonium & impedimentum eſt tanquam certum, quod leges illæ quæ prohibent matrimonia clandeſtina & impoſuerunt poenas ſunt iuſtæ & ſanctæ. Ratio eſt aperta, nam cum eccleſia prohibeat matrimonia clandeſtina, poteſt aliquis primo ſecundum in fauorem talis præcepti, ad agere poenas, vel ex de nouo ſtatuere alias tranſgreſſoribus talis ſanctæ eccleſiaſticæ, quæ ita expedit ad conſeruationem pacis reipublicæ, ut patet de prohibitione contra uſurarios, & contra leges de habendis ajutoribus: poena vtor ergo eſt eccleſia prohibendo matrimonia clandeſtina, ut ea poenæ ſint impoſitæ & augere poenas.

¶ Tres ante dictas eſſe matrimonia contracta coram proprio parocho, & teſtibus, tamen ſine denunciationibus, dicunt clandeſtina ad effectum impediendi petendi debitum, patet ex cap. poſt Concilium Tridentinum. Et videtur mihi pro affirmatiua. ¶ Primo arguitur ex iure. Nam in cap. cum inhibitio, de clandeſt. deſponſ. habetur, quod matrimonia quæ ſunt ſine denunciationibus ſemper vocatur clandeſtina, quamuis eccleſia eſſent, ergo. Antecedens probatur, quia ibi præcipitur & ſanctionibus & quia illa matrimonia celebrata in eccleſia per parochum publice proponantur: & ibidem ſequenti, matrimonia quæ ſic ſine huiuſmodi denunciationibus ſolemnizantur clandeſtina abſolute loquendo, ſubſiſtunt eciam, ſi quis prohibuiſſet huiuſmodi clandeſtina nec interdicta eccleſiaſtica plectantur, &c. ergo matrimonium quod ſit ſine denunciationibus erit clandeſtinum, ſubſiſtunt & tantum ad effectum impediendi petendi debitum.

¶ Secundo arguitur ex Concil. Trid. in illo cap. 1. de reformatione matrimonij, in quo Concilium a principio incipit loquendo de matrimonio clandeſtino, & dicit ſi ſic malè &c. & poſtea dicit, & quia nonnulli de cautela deſiderant & prohibere, ne ecclesiaſtica ſanctio quibus in illa matrimonia contrahentibus irrogata, matrimonii illi deſiderant, ne dicit, matrimonium clandeſtinum & malum ſed ſolum detestandum, & matrimonium quod ſit non præſente parocho, & duobus vel tribus teſtibus, ſit malum & nullum: ergo cenſuit Concilium quod matrimonium ſit coram parocho, & teſtibus poteſt eſſe clandeſtinum? aliàs enim irritaret & annullaret matrimonium clandeſtinum, de quo cepit loqui in principio capitis.

¶ Tertio arguitur ex stylo huius Regni, antiquo & recto. Nã a tanto antiquo tempore recepta fuit in quo recepta remanet, ut habetur in L. penultima. C. de appellationibus, ſed in hac antiqua matrimonia ſolum ſine denunciationibus ſi erant clandeſtina, ut patet ex illo capite cum inhibitio, citato in primo argumento. Et ab hoc tanto antiquo non recedit notum ut Concil. Trident. ſit ſuus ex tanto decreto, imo videtur eſſe confirmatum iuri antiquo, cum dicitur, quod Antequam matrimonium celebretur, per ſolum proprio contrahentibus parocho tribus conuocatis de his, quibus in eccleſia ne ſi miſſa ſolemnia poſſint denunciatur inter quos matrimonium ſi celebrandum: quibus denunciationibus factis, & nullo legitimo appareat impedimento, ad celebrationem matrimonii in facie eccleſiæ procedatur, Ex quibus dicit Concil. nullo ſic ſolemnizato, & in alio aliunde non contento non dicit illo cap. nisi inhibitio. Ex quo aperte colligitur, quod Concil. Trident. non recedit à tanto antiquo, ſed potius obtemperat eſſe ſufficiendo ſolum tale matrimonium ſic celebratum licet ſit nullum, eſſe tamen clandeſtinum.

¶ Quarto.

L. ult. Tauri. L. 4. Recop.

Dicto c. inhibitio de clandeſt. deſpon.

L. penultima. C. de appell. L. in hac lege.

L. 1. de ri. nupt.

L. clam. poss. de, & quæst. poss.

¶ Quarto arguitur ex regula quæ habetur in L. 1. de ritu nupt. ubi dicitur, q quando non seruatur solemnitas de iure requisita dicitur actus clam factus. Ita citat vsus Iurisc. in L. clam possidere, de acquir. possessio. ... nam is solus dicitur quod à nobis qui adhuc erant præsentibus fuit coram decem vel triginta testibus, dicitur factus clandestinus & idem docet multis glossis Iurisperiti. Sed in nostro casu in tali matrimonio non seruatur solemnitas de iure requisita, & ita tractatum quod non venerit in publico & in conspectu populi, & coram duobus vel tribus testibus & parocho ergo tale matrimonium dicetur fieri clam, ac subinde erit clandestinum.

¶ Quarto arguitur. Si tale matrimonium post Concil. Trid. non dicetur clandestinum, tamen quidam ad effectum inducendi illam partem dispositiuam manifesti, q lex illa Tanti non esset imposita post Concil. Trid. Consequens est falsum, ergo et illud, ex quo sequitur. Sequela est manifesta, quia si post Concil. Trid. talia matrimonia essent clandestina secundum oppositam sententiam, nisi quatenus fuit præsente & scientibus tribus testibus quod fuit coram parocho & testibus nullo alio iure constat ex tenore Concil. Trid. Nullus contrahentes possunt. Quia in nova Recepta nulla est lex, quæ non sit correcta & quæ obligationem non tollat, ergo.

¶ In oppositum est primo, quia illa lex Tanti expresse loquitur de illo matrimonio quod ab ecclesia inducitur clandestinum, sed matrimonium, de quo disputatur in hoc dubio non, ante Concil. Trid. nec post illud inducitur ab ecclesia clandestinum propriè loquendo, ergo non cadit sub lege Concil. Trid. Secundo infertur illa pars Minor in qua est difficultas probatur. Nam in iure antiquo in illo capitulum inhibitio, si clam, ex præsentia est fieri de matrimonio clandestino proprie, ideo, sine scitibus, ut constat inquit illud capitulum & respectu illius matrimonii aliquando potest, ut filii inde nati in gradu prohibito ab ecclesia separentur illegitimi, &c. & in iure nostro Concilii Tridentini illum separatur clandestinum quod fit aliter, quam præsente parocho & testibus ergo si etiam definit denunciationes in ecclesia, adhuc non inducitur, nec notio separabitur proprie clandestinum.

¶ Secundo arguitur ex Concil. Trident.

A in illo cap. 1. de reformatione matrimonii in quo à principio vsque in finem dicitur de matrimonio clandestino, & dicit, q ecclesia semper detestata est illud, & irrita & annullat illud quod si sic parum, & nihil, ergo eodem Concilium, illud tantum esse matrimonium clandestinum quod fit sine parocho & testibus semper enim in determinationem Concilium attendit. Item est ad intentionem Concilii hoc irritum facere & annullare tale matrimonium clandestinum.

¶ Tertio arguitur. Illud matrimonium priùs & in rigore est clandestinum, quod fit B clam & occulte, sic ut prohiberi ab potest in facie ecclesiæ, ut patet ex ipso tenore, sed matrimonium, quod fit cum aliquibus & celebratum, etiam si non præcedant denunciationes, non fit clam & occulte, sic quod non potest in facie ecclesiæ, nam (ut ibi fit manifestè) prohiberi potest per illum ne fiat & parochum, ergo tale matrimonium non est clandestinum.

¶ Quarto arguitur. Manifestè est, quod illa lex sit penalis, & continuans in pœnam talis delicti, ergo non præcedit illud matrimonium odii, nihil ergo de fact. C Tanti ergo est argumentum. Matrimonium quod fit coram parocho & testibus non præcedentibus denunciationibus, vel non est clandestinum, vel non habet proprium & propriam rationem matrimonii clandestini, ut manifestè constat: ergo propter tale matrimonium non incurrunt pœnæ in illa lege clandestini.

PRopter hæc argumenta licet dicta opposita sententia sit communis Doctorum, ita tamen sententia affirmat, quod tale matrimonium est vere & propriè clandestinum, D licet non tam propriè sicut quod fit ita ut filius, & ita continetur illa pœna. Hæc sententia videtur gravissima autore. Nauarro in Manual. cap. 22. nu. 69. & tenet dicit, quod Concil. Trident. non annullat tantum matrimonia clandestina, sed solum illa quæ sunt sine parocho & testibus, vel aliquo alio sacerdote de licentia parochi vel ordinarij: & paulo inferius dicit æquè tenendum, quod si contrahentes coram parocho & testibus non præmissis vllis denunciationes, vel non curât legitimè, valent quidem matrimonia, sed dicentur clandestina quoad alios effectus, dicta &c. annulla-

A

B

C

D

Cas de Cardi. ſpec.

cralitate matrimonii, quia quod illos non videtur derogari bono antiquo, & quo non eſt recedendum, ſtatu quam recedit non eſſe Eccleſiam ſeparatum veram. Abbas in dicto cap. cum inhibitio, & Rurtus. nu. 13. & idem Abbas in cap. cum non, nu. 6. & in cap. ex tenore nu. 11. in. qui dicit ſic legitimo Cardinali dicendum eſt, ſic dicit, quod hoc ipſum eſt verum. & ſic communiter tenent eodem titulo Sylvester matrimonium 2. nu. 19. Ioannes Andreas in cap. non ſolum eodem. idem tenet Segura in Diſputationibus eccleſiaſticorum cap. 15. nu. 11. & Ioannes Cephalus conſilio 411. lib. 3. Mynſingerus libro 1. conſil. 89. & alii plures, quorum tam modernorum, quam antiquorum.

¶Secunda ſententia eſt hæreſis oppoſita, videlicet, quod tale matrimonium proprie & in rigore non eſt clandeſtinum, ſed improprie, & ita propter tale matrimonium non incurritur pœnæ poſitæ in illa lege. Hæc ſententia tenet Abbas in dicto cap. cum inhibitorium, & ratione illius aſſignat, quia illa lex ſolum intendit reprimere illos, qui ſibi temere & ſine publicatione matrimonium non dicunt clandeſtinum, cum publicè contrahunt. Idem tenet Ioan. Lupi Segouienſis in tractatu de matrimonio in fol. 5. col. 4. Sylveſt. verbo matrimonium 1. Covarruuias ſuper 4. Decretal. c. tametſi dubii dicit, quod hæc ſententia communiter recepta videtur ſecundum ſententiam Paludis in 4. Sententiarum. diſt. 28. q. 2. art. 3. concluſione 3. quia ut quod ſit clandeſtinum videtur, dicitur poſſidere ſimi: & hanc ſententiam tenent multi alii autores moderni.

¶In hujus rei expoſitione eſt prima concluſio. Matrimonium clandeſtinum ſimpliciter & abſolute, & in omni rigore eſt, quando celebratur ſine teſtibus. Hæc concluſio eſt omnium Doctorum, videlicet ſupra citatorum, & conſtat expreſſe ex capitulo 1. de clandeſtina deſponſatione. Ratio pro hac concluſione eſt aperta. Tunc quando fit clam & in occulto, & nullo modo probari poteſt in foro eccleſiæ: ergo tunc matrimonium proprie, & in rigore eſt clandeſtinum: & hæc concluſio certiſſima eſt apud omnes, & non eſt de illa aliquis diſſentiens.

¶Secunda concluſio. Certiſſimum eſt, quod matrimonium celebratum ſine denunciationibus eſt validum, itaque denunciationes non ſunt de eſſentia matrimonii, quod quidem intelligitur ſine aute Conc. Trid. hoc poſt. Hæc concluſio eſt contra Ioan. Cephal. & contra Mynſingerum in locis ſuprà citatis, qui exiſtimaverunt, quod ut tunc eſſent de ſubſtantia & eſſentia matrimonii ſecundum tenorem Concilii Tridentini. Noſtra tamen concluſio eſt communis Doctorum in cap. cum inhibitio, ſuspenſio ante Conc. Trid. & hoc docet Magiſter Sot. in 4. diſt. 28. q. 1. art. 2. & habetur in Conc. Florentino de Sacramentis. § 7. idem docet Martinus de Ledeſma in 3. partis quæſtionis 45. art. 2. Conan ſuper 5. Decret. part. 2. cap. 4. poſt Concilium Trident. certiſſimum eſt, quod non ſunt de eſſentia & ſubſtantia matrimonii, ut dicetur infra in tertia parte huius articuli.

¶Hic poſſet difficultas eſſe, an matrimonium ſolum ſit clandeſtinum ſine denunciationibus ſit clandeſtinum etiam ſi ſit coram parocho & tribus? In quæſtione expoſitionem ſit tertia concluſio. Prima ſententia eſt ſatis probabilis, ſecunda non videtur aliquatenus probabilior. Hæc concluſio habet duas partes. Prima pars probatur argumento facto primo loco quæ ſatis probabilis, & auctoritate Doctorum ipſi illam tenent. Secunda pars probatur auctoritate Doctorum qui illam tenent, & argumento facto ſecundo loco quæ videtur habere aliquam probabilitatem. Quæ omnia conſtringuntur ſub argumento, quod ſic ſequitur, quod matrimonium ſolum coram tribus & parocho ſit clandeſtinum, ſi non ſecundum proprie & in rigore clandeſtinum, ſi non proprie & in rigore clandeſtinum, ſi non ſecundum proprie & in rigore clandeſtinum: conſequens eſt falſum, ergo & illud ex quo ſequitur. Sequela eſt manifeſta. Falſitas conſequentis conſtat, quia illud matrimonium ſolum coram tribus & parocho eſt ſi ſine notitia eccleſiæ & non occulte, ergo.

¶Unde qui tenent omnes primam opinionem debet reſpondere ad argumenta ſo-

da secundum per fundamenta, quia pe-
nitus in argumento politus primo loco,
& qui relatum tetere illi dimentum quæ
dicitur aliquando in probabile, & ma-
gis probabile adhærere ad conclusionem quæ
contrarium in secundo loco, & ex illis pote-
rit colligere hoc tertium argumentum quia
posterior primo loco, & præterea debet
adhærere id quod dicit Cæsar, in loco la-
pis citato, quod illud debet fieri diu,
quod fit cautius, quare cum ista a le-
ge requirantur, nihil aliud æquale in
alia requiruntur, ex quo efficax alegatur
tertium fundamentum quod quidem ita evenit
(scilicet matrimonia contracta publice quod
ut plurimum non procedant denunciationes, &
tamen aliqui æquales in talibus matrimo-
nijs contracto coram parocho & testibus:
non ecclesia intendit quod hæc denunciatio
tanta, in matrimoniis peccant gravi in
facie ecclesiæ, quando non possunt tolli &
parochus idem efficito deducere, quia ma
trimonium privati potest in foro ecclesiæ,
& sic in tali matrimonio est aliquid æquale
huic denunciationi.

ET secundum dubium, an ecclesia, & Concilium potuerit irritare matrimonia clandestina. Et videtur quod non.

Primo arguitur. Matrimonium clande-
stinum ante Conc. Trident. erat validum in
re naturali, vere enim obligabat contrahen
tes ad invicem, ergo etiam post Concilium
tale, sed in re naturali non potest ecclesia
dispensare, nam in naturale est immutabi
lexis ut Deus non possit aliud facere, ergo
ecclesia non potest irritare matrimonium
clandestinum.

¶Secundo arguitur. Ecclesia non potest
tollere materiam & formam sacramenti,
hoc enim pertinet ad peculiarem excellen
tiam quæ est in Christo domino, sed consen
sus expressus in matrimonio clandestino ha
bebat veram rationem materiæ & formæ
in Christi institutione, nam confirmabat
verum sacramentum matrimonij, ergo ec-
clesia non potuit facere, quod illi consensus
expressi in secreto non habeant veram ra-
tionem materiæ, & formæ, ac deinde non
potuit irritare matrimonium clandestinum.

Tertio. Omnis causa naturalis applica-
ta producit suum effectum naturalem,
sed consensus matrimonialis contrahentium

A expressus per verba de præsenti, vel per si-
gna naturalia æquivalentia signa, est causa
naturalis obligationis naturalem existen
tis in eorum: ergo ecclesia potuit
facere, quod non habeat hanc efficaciam
naturalem, scilicet obligationem matri-
monij.

IN hac difficultate & propter hæc ra
menta alii docentes contra Tridentinum
dicunt matrimonia non habere eos
dem valorem peculiarem in conscientia qui
dicipi, & plures alii Doctores, in Concil.
Tridentinum tam clarum, & ita recepta
dum non fide digno quia Concilium inscio
& contradicente hoc recusat de hoc ita re
B pellavere hæc verba pelli Tridentinum
nam. Aliqui moderni ut tuentur Adria-
nus quodlibeto 6. & Dianus Lessius, &
Soto. Sed Soto revocavit id, quod primo ha
bat contrarium dicebat vt. quæstio
nis primo tom. 2. & videntur in
dem cohonestare id Innocentio, & Hos
tiensi, & canonistis antiquis & no
vis alijs doctoribus male citantes.

¶Conclusio 1ª, Ecclesia & Concilium ha
bet autoritatem & potestatem irritandi &
annullandi matrimonia clandestina, & fa
ciendo ea non fieri vera contractus etiam in
conscientia, & appellatum dicere ea matri
C sella hæresis.

¶Hæc conclusio probatur primo, Quia
de fide Ecclesia & Concilium irritandi
& irritavit matrimonia clandestina, ergo
cum de fide matrimonia clandestina irritandi
Papam non posse irritare in his invicti ca
thos fidei: vel contrarium ad præsens
quæstio patuit.

¶Secundo probatur. Nam Ecclesia
ab eodem Concil. Sessione 24. cap. 1.
ubi sic dicitur. Si quis dixerit prohibi
tos posse facere in prohibitis dirimen
tia matrimonia, vel ea irritandi hæc
D dicendi errare potest, anathema sit.

¶Confirmatur. Quia ita factum est in
eodem Concilio, in quo potuit sanctissi
dicens dirimendi matrimonium, ergo.

¶Tertio probatur. Matrimonii est quæ
dam contractus naturalis pertinens ad bo
num Reipublicæ, & ad bonum communi
mundi pertinet ad curam Superioris
Reipublicæ Christianæ, sed de hoc, quæ
spectant ad bonum Reipublicæ Chri
stianæ, ecclesia potest dispensare: ergo pot

erit

A

B

C

D

...ficiat naturalem charactherem, sicut ...dem naturæ permittat ad bonum Reipu...blicæ Christianæ.

Quarto probatur, Ecclesia in antiquis temporibus quædam matrimonia irrita constituit propter impedimentum naturale, ergo valida reputans dirimere, quia Ecclesia posset id facere ergo ex ista parte matrimonium charactherem ...non, ...quidem est eadem ratio.

¶ Quinto. Eadem inconvenientia quæ sequuntur ex eo quod Ecclesia irritet ...matrimonium charactherem, sequitur ex eo quod nullum matrimonium inter ...fideles, sive ex copula carnali quæcunque contractum, non matrimonium ...inter ...fideles, & quilibet alius ...matrimonium ...habet naturalem irritandi matrimonium charactherem.

HIS suppositis, respondetur ad argumenta facta in principio. Ad primum igitur dicitur est, quod hoc argumentum non habet peculiarem difficultatem de matrimonio charactherem, cum etiam procedat de matrimonio quod fit inter infideles, quod quidem antea validum erat de jure naturali, modo vero non est validum loquendo de consequentia inter quos tunc gratiam. Unde dicendum, quod aliquid est de jure naturali dupliciter. Primo per se, scilicet quod sit præceptum naturale de se illi, & quando aliquid est de jure naturali hoc modo, Ecclesia non potest facere oppositum. Secundo, aliquid est de jure naturali negative, quod nihil de illo dictat jus naturale, & quando aliquid est de jure naturali hoc modo, Ecclesia potest determinare & per aliquem oppositum, quod vero matrimonium charactherem existens validum, erat de jure naturali negative, & sic Ecclesia potuit determinare oppositum, scilicet determinando, quod matrimonium inter consanguineos nullum esset.

¶ Secundo dicitur & melius est, quod Ecclesia vicaria Christi hoc auctoritate determinandi modum obtinebat dicit: habet autem hanc determinandi modum facilem possibilem ad. & determinat quod non sit sic solemne, & vero non sic habet authoritatem dispensandi in casu simplici, ex rationabili causa, licet ...

...ret sic validum inter naturæ: & quod habeat authoritatem hanc, patet ex vita ecclesiæ.

¶ Ultimo respondetur & melius, quod id quod erat de jure naturali simpliciter quando a jure naturali formaliter loquendo, non est naturum, bene tamen materialiter, ut hoc est insolubilitas, ad ius materiales quidem existit materialiter, hoc modo ex eadem formaliter loquendo, non manet materialiter indissolubile, manet tamen formaliter, & matrimonia hominum naturaliter manent, sic nullum vero manet existit si ius naturale sit immutabile & immutabile, quia naturale est immutabile & immutabile, & manet quidem materialiter, & non formaliter, non mutatum, quod ipsum ius naturale essentiam proprietates habeat. Et ita in matrimonio christianorum possumus considerare illud quod pertinet ad rationem sacramenti, scilicet, quod est inter legitimas personas, & secundum hanc considerationem semper est matrimonium: quia sunt ante Concil. Trident. contracta inter legitimas personas efficaciter verum matrimonium, ita etiam post. Aliud erat velum naturale, & hoc, quod illi, qui contrahebant occulte, erant legitimæ personæ: hoc autem mutatum est, & iam non sunt legitimæ personæ. Et optimum simile in Socrate Cæsare. 1. 2. quæ co. ...arcendo 8. Hæc enim conclusio, mortua non est aliquo, quod est a lumine naturali, nunquam fuisse formaliter, fallificatur autem materialiter per aliquid: principalem autem non abscindat radicem, scilicet lumini naturali, sed est legis naturæ.

¶ Ad secundum argumentum primo dicitur, quod Ecclesia non potest immediate per se immutare, nec materiam & formam Sacramenti, nec aliquid est de essentia Sacramenti, aliquid vero solum præmium & antecedens ad eius effectum. Verbi gratia, in baptismo quod præmittitur & antecedens est aqua, essentia vero baptismi consistit in abluzione sub præscripta forma verborum. Unde Ecclesia non potest facere, quod ablutio sub prescripta forma verborum non sit substantia & essentia sacramenti baptismi: hoc enim solum pertinet ad potestatem ex-

cellentiæ

eſſentiæ Chriſti Domini, poterit tamen aliquis homo per aliquam actionem contrahere aliquam infirmitatem vel alium hyſopum, & hæc infirmitas præambulum ad baptiſmum; ¶ Item in Sacramento pœnitentiæ quæ præambulum eſt, quod peccatum ſit infirmitas, quod præambulum ſolvi poteſt per eccleſiam, præſertim cum Sacramentum illud ſit ſanctificatorium non ſolum ſanctificans, & ex conſequenti materia non ſit ſolum ſacramenti. Non dicatur dicam, quod in Sacramento matrimonii eſſentialis inter legitimos perſonas eſt vera eſſentia matrimonii, & ibi eſt vera materia, & forma, quod quidem naturæ non poteſt per eccleſiam: etenim quod ita perſonæ ſint legitimæ, eſt præambulum ad materiam, hoc autem mutari poteſt per eccleſiam.

¶ Secunda ſolutio eſt, quod confeſſus explicitum in oculis ſui materia, & forma: hæc ſolutio eſt quoad id quod dicit de ſubtali, non autem quoad id quod ſequitur de materiali: nempe cum materia & forma in quantum ſunt ordinatæ ad ſpecialem legalem perfectionem, quod quidem per Concilium Tridentinum non eſt mutatum, & ſic conceſſum expreſſum inter legitimas perſonas ſemper habet veram rationem Sacramenti. Concilium autem Tridentinum ſolum fecit, quod matrimonia eſſent clandeſtina non ſi inter legitimas perſonas, & ita inhabiles reddit ad hoc contrahendum. Quod vero hæc ſolutio de neceſſitate libertatis recipi debeat. Nam ratio Sacramenti matrimonii conſiſtit in ratione naturali, contractus vero naturales conſtituti ſub matrimoniali legamine, ita ut quod illegitimi habebat Verum matrimonium ordinationis, & ſacramentum habeant & ſic quod antea habebat rationem ſacramenti, non habet.

¶ Ad tertium argumentum reſpondetur, quod illa maxima habet verum cum duabus limitationibus. Prima eſt, dummodo materia qua applicatur ſit debita, & proportionata, defectu enim ipſius non conficitur ſolum. Secunda limitatio eſt, (ſuppoſito quod materia ſit proportionata) quod non impediatur à ſuperiori agente influente circa illam materiam: & propter defectum horum non dicimus ipſi non conferri poſſe in forma Baptiſmi. Sic in propoſito eſt dicendum ad materiam, quod quamvis ſua conſtitutio clandeſtina poſt Concilium Tridentinum, contracta ab illis materia debita ad illa & proportionata ad illum effectum ſacramenti matrimonii, ita abſolute ad eccleſiæ diſpoſitionem ſit ſufficiens, & valeat impedire ad ſui contractum. Unde ad argumentum in ſuma dicendum eſt mutari ab illa maxima ratione, & regula eſt ratione.

EST tertium dubium (Utrum [illegible] matrimonium in facie & Concilii Tridentini de facto contrahentes matrimonium clandeſtinum ſit ſit ſine parochi & teſtibus, ita ut ſit nullum in conſcientia. Et videtur quod non. ¶ Primo ſic: Si aliqua ratione de facto matrimonium ſit in eccleſia, eſſet quia in hoc ſit ſervare matrimonii ſacrum, quod ſit matrimonium ſit verum & validum, hæc autem ratio nulla eſt. Conſequentia eſt bona major eſt manifeſta. Minor in qua eſt difficultas probatur. Lex eſt ſuo proprio, quod voluntarium non ſit ſine ſuo conſilium, & quod obligatorium & validum, ut habetur ut hoc conſtabilitur C. de teſtamentis, & in Inſtitutis eodem titulo § ſimiliter, & in fine Inſtitutis ubi dicitur quod teſtamenta ſolemnia, tamen eſt optima probabiliſſima quod in noſtris ſit voluntaria quæ ſine hac ſolemnitate ſe ſunt valida, ſed in hoc caſu non ſunt ſolemnia, ergo neque Magiſter Sententiarum & ſequaces dicunt multi Theologi ergo ſecundum Concilium, quod matrimonium clandeſtinum ſit ratum & validum, & ſine conſenſu ſit ſine parochi, & teſtibus, & non in foro conſcientiæ, & non in foro exteriori.

¶ Contra hoc argumentum. Si lex ſecundum quod illud teſtamentum nullo modo eſſet validum, neque in foro exteriori, neque in foro conſcientiæ, non diceret alia verba ſortiora quam illa, quod ſit irritum & vanum: & tamen quamvis dicat illa verba fortiora, intelligitur in foro exteriori tantum: ergo quamvis Concilium Tridentinum dicat, quod matrimonium clandeſtinum ſit irritum & nullum, illud debet intelligi in foro exteriori tantum, & non in conſcientia.

¶ Secundo arguitur. Statutum eccleſiæ eſt, quod res eccleſiaſtica nullo modo alienetur,

nifi præcedentibus trium tractatibus, & quia
plus dicendo sit: unus & nullus, non habetur
pro 2 capite. ea enim de causa est opinio
probabilis illorum Autorum, qui dicunt
illum impedimentum prædictum, quod si ab
initio fuit clandestinum, est validum in
conscientia, licet sit revocabile in foro ex-
terno: ergo si matrimonium sit sine solen-
nitate decreta a Concil. videlicet sine
parocho & testibus, validum erit matrimo-
nium in conscientia, quamvis sit revocabi-
le in foro externo.

¶ Tertio Secundum aliquos una matri-
monium clandestinum validum erat in con-
scientia, ut definitur expresse in Concilio
Tridentino in principio illius decreti pri-
mi Sess. Concil. Trid. non fuit necessaria
de majori cautela, nam erat dictum in illo,
non obstante loco antiquo, in nullibi ob
illa ex eadem decreti, ergo in antiquum
manet firmum, & non obstantibus, ut
talia clandestina erat matrimonium in con-
scientia.

Hi non obstantibus sit conclusio. Con-
cil. Trid. de facto irritavit matrimo-
nia clandestina quæ non sunt cum
paroco & duobus vel tribus testibus: hæc
conclusio constat manifeste ex Conc. Trid.
in illo decreto de reformatione matrimo-
nii, ubi dicit. Qui aliter, quam præsente pa-
rocho, & duobus vel tribus testibus matrimo-
nium contrahere attentabit, ad sic
contrahendum sancta Synodus eos omni-
no inhabiles reddit, & hujusmodi contra-
ctus irritos, & nullos esse decernit, prout
eos præsenti decreto irritos facit & annullat: quæ quidem verba intelligo non posse
stare nisi in conscientia.

¶ Quod vero explicatum aliquibus est
quid ex hoc decreto evidenter colligatur,
quod matrimonium clandestinum sit irritum
& nullum in conscientia & non solum in fo-
ro externo: & hoc duplici ratione. Prima ra-
tio est. Nam ipsum Concil. non solum diri-
git verba ad ipsum contractum irritando, &
annullando illum, sed etiam inhabiles red-
dendo personas ad se contrahendum, in ut
vero quando verba dirigantur ad perso-
nas, inhabiles reddendo ad aliquem determi-
natum rei contractum, talis donatio vel
contractus nullus est in conscientia, & non
solum in foro externo, ut patet de legibus
quæ prohibent translationem dominii in

A filios clericorum, inhabiles illos reddendo:
talis enim donatio nulla est in conscientia.
In præsenti vero Concilium non solum ir-
ritans contractum, verum etiam inhabiles
reddit personas ad contrahendum sic, nam
dirigit verba ad illas, inhabiles reddendo:
& non solum dirigit verba ad contractum ip-
sum: ergo matrimonium nullum est in con-
scientia.

¶ Secunda ratio colligitur ex ratione con-
tractus matrimonialis. Nam talis habet pe-
culiare matrimonium inter omnes alios
contractus, quod est indissolubilitas ex natura
sua, ita ut ecclesia non possit illud dissolvere, & sic si semel est validum in conscien-
tia, non potest ecclesia illud reddere nullum:
quare verba Concilii dicentis & decernen-
tis, quod talia matrimonia sint irrita & nul-
la, non videntur debere intelligi ut non essent
matrimonium in foro conscientiæ. ¶ Con-
firmatur argumentum. Matrimonium quod
sit inter excommunicatos irritum est & nul-
lum in conscientia, ut patet ex uno ecclesiæ
quod inhabiles reddit personas, & ipsos
contractus irritos, & nullos decernit, sed
Conc. Trid. reddit eosdem personas inhabiles
ad se contrahendum, & ipsos contractus ir-
ritos & nullos decernit ergo tale matrimo-
nium nullum est in conscientia.

QVibus positis, respondetur ad argumen-
ta facta in principio. Ad primum
dicitur, quod licet sit probabilissimum, &
alii contractus quibus desit solemnitas ju-
ris sint nulli in conscientia, & quod per ta-
les contractus transferatur dominium in cō-
scientia, licet revocabilem in foro externo:
ad tamen asseritur de contractu matrimo-
nii, quod error in hac parte extra Conc. Trid.
nullam remedium præberet nullo, sed
potius inducit laqueum de eodem. Est au-
tem maxima differentia inter illos con-
tractus & alios, quod ille habet rationem
admittendi sacramentum, alio vero carentem
si pertinet ad forum conscientiæ, & ita
matrimonium est ratum & nullum in
foro conscientiæ debet esse irritum, &
nullum.

¶ Secundo respondetur, quod illi loci qui
vocantur in Concil. Trident. de matrimonio,
dicunt necessario intelligi in foro conscientiæ,
non enim alia lege quam irritant alios
contractus propter defectum solemnitatis.
Hoc patet primo ex interpretatione & ra-

Ligan-

Sapientissimorum virorum, quæ quidem A de contrahentibus, in fronte sic distin-
interpretatio habet fundamentum in natu- Licet Romanus Pontifex (qui vim omnia
ra rei, & in lure. In natura rei enim ómne in terris pedum sui habet vicarius,)
dum matrimonij est indissolubile ex natu- constitutionem poluerint edendo, pro
ra sua, ideo verum contractum dissolubilem quam de ipsa mutare non licet
vero tantum, quod per consensum, quibus- reuocare nolunt, &c. & sic ne ipse quod
dam solemnitatibus mediantibus seruatis Concil. Trid. condidit rotam confusionis
in conscientia, dicunt, illos esse infirmum, irritabile naturæ instituere dubitarunt:
& reuocabile per sedem Apostolicam, quod etiam si non facile reuocarent, impedire
habet locum in aliis bonis spiritualibus in non posset ius antiquum abrogare.
matrimonio vero non habet locum nam si
semel matrimonium de præsenti in conscien- ESt quarium dubium. Vtrum clandes-
tia, dicunt illud dicunt esse firmum & ir- tinum de futuro sit irrita & nulla post Con-
reuocabile per sedem Apostolicam, quia ma- cil. Trid. si fuit clandestinum. Ratio dubi-
trimonium est indissolubile ex natura sua. B di à parte affirmativa est, Matrimonium
In aliis vero habet fundamentum hæc solu- clandestinum, post Concil. Trident. est ini-
tio, nam ex iure conditur, aliud ius quod mum & nullum, & persona ipsa sunt inha-
verba dirigantur ad contrahendum, annullato biles ad se contrahendum, ergo etiam ipsi
& irritando illo, aliud verò quod verba di- sponsalia sunt irrita & nulla, nam sponsalia sunt
rigantur ad personas reddendo illas inha- velut via ad matrimonium, & inter duas,
biles ad matrimonium contrahendum: Nam quæ sunt inhabiles ad contrahendum ma-
quando verba dirigantur ad personas inha- trimonium, non possunt esse sponsalia, &
biles reddendo eas, non transeunt dominium si inter contrahentes intra quartum gra-
in conscientia, quantum per se, ut incep- dum non possunt esse sponsalia, quando
tum dominij, vel ad tradendum eadem domi- sunt inhabiles ad contrahendum matri-
nium. Et exemplum in proposito sicut in monium.
tam dominorum faltam aliis diligentiam,
talis quam dicunt non tenere in conscien- C ¶Confutatio rationis sit, quod spon-
tia, vt dicunt quidam Theologi in materia salia de futuro etiam si clandestina sint,
de dominio, quorum verba sequuntur quæ ir non sunt irrita & nulla. Nam in Conc. Tri-
ritant illos dominium dirigantur ad per- dent. solum reddantur inhabiles personæ
sonas, incapaces & inhabiles reddendo: & ad contrahendum matrimonium clande-
ita lex quæ habetur in Codice inquit de stinum, & solum irritantur contractus matri-
illis, quod sine patrum hæredumve indi- monij, & sic cum hæc lex sit penalis, non
gentia, & lex Regni dicit (*mi a) as no puedem* debet extendi ad sponsalia de futuro per
auer) ibi clare verba dirigantur ad ipsas verba de præsenti contracta sponsalia, sed
personas inhabiles reddendo verba ac in Concilij dirigantur ad ipsas personas, ita quare Concil. non irritant tales sponsa-
inhabiles reddendo ad se contrahendum, lia, sed ipsa non separant eadem ra-
& ita mediante inhabilitate ipsa contra- tione consensum ex sponsalibus de futuro in
ctum irritus & nullus dicitur, quare in ob- secundo talis, quæ figurantur in matri-
scientia matrimonium clandestinum nullum monio clandestino. Contra hoc etiam spon-
est. Et per hoc respondetur ad secundam D salia sunt (ut iam dictum) de se talia ut
argumentum. ea natura sua, matrimonium vero indis-
solubile.

¶Ad tertium respondetur, quod sit ma- ¶Adverte tamen, quod hæc sponsalia
xima differentia inter ius ex una parte, & validata fuerint copula carnali subsequente
consuetudinem particularem & privilegia non enim cum effectu matrimonium effi-
ex altera, quod ius abrogatur eo ipso quod cit verum matrimonium. Nam vbi de
contrahat aliud contrarium, etiam si non se sensu expressum in canone, conditiones
mentio de illo fiat. Sicut, non obstante ius non expressas in canone, inualidant, &
vt antiquo, privilegia vero & consuetudi- sic congregatio Cardinalium quæ habet
nes particulares non abrogantur, nisi fiat interpretari Concilium Trid. dicunt, hæc expressa decernens de-
cap. 2. de reb. inco. expressa mentio de illis, vel habeatur expe- cernit; Decretum Concilij Tridentini Sessi-
ne 24. c. 1. de reformatione matrimonium

clan-

...ullo tempore) contractus matrimo-
...nij per verba de præſenti clandeſtinè fa-
...ctos, ſponſalia autem per verba de futuro
...ſolemnitatis termino iuris communis, præ-
...ſumpta quod per copulam prædicta ſpon-
...ſalia eo tempore in matrimonium: quæ
...declaratio facta eſt Epiſcopo Tornacenſi.
Eveſam in alia declaratione eiuſdem Cæ-
...leſtini facta Epiſcopo Aquilano idem
...decernit, cum dicunt: Decreto Con-
...cilij Tridentini quo ſtatur, quod matrimo-
...nia contracta per verba de præſenti non ſo-
...lemnizata in facie Eccleſiæ coram paro-
...cho & teſtibus, habita tantum locorum ra-
...tione ſolemnizari per verba de præſenti non
...ſponſalibus per verba de futuro.

¶ Ad cuiuſmodi dubitandi decyſionem eſt,
...quod quamvis matrimonium clandeſtinum
...ſit validum, non tamen inde ſequitur, quod
...ſponſalia ſint irrita, & nulla propter ratio-
...nem ſuperius dictam, & quarumcunque clan-
...deſtinorum ſponſalium ſuper ad contra-
...hendum matrimonium, ſed ad ſolemniza-
...dendum, quare poſſunt ſine ſponſalia in
...ipſo ſtatu, non obſtante poſſeſſione matrimo-
...nij conſequendi & ſic non eſt eadem ra-
...tio inter de conſequentia. Nam obligatio
...quam abſolute tacta inducebat ad contra-
...hendum matrimonium, non vero ſponſalia de
...futuro quæ habent rationem viæ & diſpo-
...ſitionis ad matrimonium, non poſſunt eam
...ſic producere effectum.

SED adhuc eſt maius dubium circa hoc, ſi matrimonium clandeſtinum ſit vali-
...dum in caſibus ſponſalium de futuro.
...Et videtur quod ſic Primo. Nam in ca.
...unico, §. 1. de despon. impub. in ſexto, diffi-
...nitur expreſſe, quod matrimonium inter im-
...puberes, ſive ab ſit validum in ratione ma-
...trimonij, ut tamen valeat in ratione ſponſa-
...lium de futuro. Et ratio Panormitani hæc
...obſcurissima contractus qui non valet in fa-
...vore uxoris, modo quo poteſt, & ubi hoc
...eſt regula, & præſumitur mens latoris. Sed
...ſi non valeat quoad hoc, vt ſponſalia,
...ut videre videtur, quia regula habetur de
...tam arguitur de ſervitutibus, & alias ſæ-
...pe. Sed matrimonium clandeſtinum eſt ma-
...lum, ergo fit, & poteſt valere ut ſponſalia de
...futuro, ergo habet vim obligandi ut ſponſa-
...lia de futuro.

¶ Secundo arguitur & diſcurritur argu-
...mentum præcedens pro hoc dubio propo-
...ſitum ſub congregatione Cardinalium in

A pane eccleſiæ Valentinæ ſtatuta ſervare.
Verum matrimonium per verba de præſenti
per ſolemnem & ſolemnizatum contractum ibi
...fuisse non invenitur forma à dicto Cæleſtino
...dem ſi ſponſalia, reperiri & reſolvitur in ipſo
...caſu, quod aliquibus placuit Doctoribus de
...hoc ſtatuto Regulæ Bonifac. VIII.
...in cap. 1. §. 1. de deſpon. impub. in ſex-
...to & congregatio Cardinalium probavit hanc ſo-
...lutionem, ut matrimonium hoc valeat tanquam
...ſponſalia de futuro ut per matrimonium ſic
...celebratum ſint ſponſalia de futuro.

¶ Tertio arguitur. Datur quod aliquis
B ſecreto & in veritate velit contrahere, tamen
...eſt argumentum. Ille vult ſolvere aliquid
...quid efficere & ſignificare quod non
...humanum clandeſtinum non habet vim
...matrimonij: ergo efficax obligationem
...ſponſalitium.

¶ Unde dici intendit ſe obligare & non
...poſſunt ſe obligare per contractum de præſenti
...ergo obligant ſe per ſponſalia de futuro.

¶ In contrarium eſt Primo. Si quis faciat
...profeſſionem ante legitimam ætatem nulla
...modum obligatur ex tali profeſſione, ut
...dicit Conc. Trid. Sed hoc 2. exp. 25. diffi-
C nitive, quod tale profeſſio nulla ſit, ſic in ca-
...ſu Conc. dicitur expreſſe, quod matrimo-
...nium clandeſtinum nullum ſit ergo.

¶ Secundo. Contractus celebrati à pupillo, nullam habent vim, quoniam in tales
...contractus ſine iuris & nulli, ſed matri-
...monium clandeſtinum eſt huiusmodi, & nul-
...lum, ergo ex illo nulla naſcitur obligatio.

¶ Ultimo. Matrimonium celebratum clan-
...deſtine nullum eſt, ut habetur in Concilio
...Tridentino & consequenter non accedente ſpon-
...ſalia de futuro ergo tale matrimonium non
...habet vim ſponſalium de futuro. ¶ Con-
D firmatur hoc argumentum ex regula iuris
...quæ dicit quod cum aliqua volunt contrahere
...aliquem contractum, ſibi contractus non
...eſt reſolvendus in diſtinctam obligationem
...primo voluntatem conſentiendi, hæc re-
...gula colligitur ex l. 1. ff. quod iuſſu & l. 1.
...ff. de conſtituta pecunia, & l. 1. ff. de uſufru-
...ctu obligationibus, & l. non dubium.
...C. de veteri. ſed obligatio ſponſalitorum
...futuro eſt diſtincta obligatio ab obligatio-
...ne matrimonij de præſenti, ergo ſi matrimo-
...nium clandeſtinum ab ſolo ſit nullum non
...reſolvitur in obligationem ſponſalitorum de futuro.

L. 1. ff. quod iuſſu l. 1. ff. de conſtit. pecu. l. 1. ff. de uſufruct. l. non dubium. C. de veteri. ſponſ. l. 1. C. de ſponſ.

PRima est dubitatio. Matrimonium clandestinum ex se irritum, vel irritum ex Concilio Tridentino non inducit obligationem sponsalitium de futuro. Hæc conclusio probatur argumento facto ab inducto loco, quia contra eam militat. Nam illi contrahunt sponsalia de præsenti, qui contrahunt de præsenti cum copula facta: at in matrimonio clandestino sponsalia de præsenti contrahuntur: ergo. Et hæc ultima obligatur, quod si aliqui contrahant occulte per verba de præsenti, non tenentur aliquod aliud quid præstare ex vi illorum verborum. Nec obstat aliqua obligatio ex tali contractu ratione ipsius contractus: quia dicit aliquid: præterea, quod tenentur ex justitia, ut dictum dictum. Ratio est aperta. Obligatio oritur ex justitia commutativa, vel ex pacto seu libera voluntate obligandi seipsum, sed per contractum de præsenti non invalidum est, ergo

¶ Secunda conclusio. Aliquando quidem matrimonium clandestinum existens contractus de præsenti potest parere, & obligationem parere contractus, sed tamen dum illi. V. g. contrahentes aliqui in occulto, & ratione huius contractus vir accedit ad mulierem, tunc vere contrahit matrimonium clandestinum, quod valere non potest, nisi illius decreto vetitum: ergo tenetur illum servare. ¶ Quarto tamen ex capitulo conclusionem, quid hæc obligatio dum vir obligatur, sponsalitia dicta quæ oritur ex contractu de præsenti, nulo valore, & obligatio quæ oritur ex dicto illo sponsalitio contractu non est de præsenti.

¶ Tertia conclusio. Quæ contra illum clandestinum matrimonium obligationem sponsalitiam de futuro, habent obligationem sponsalitiam de futuro, & hæc obligatio non est tantum de præsenti, ea ratio clandestinum matrimonium, quia licet matrimonium, ratione solemnitatis, non sit contractus de futuro, tamen ratione sponsalitiæ, quæ in eo continetur de futuro, est contractus de futuro, & ratione illius sponsalitiæ, quæ in eo continetur de futuro, habet obligationem sponsalitiam de futuro. Minor probatur. Illi in hoc casu contrahunt sponsalia de præsenti volentes se obligare ad matrimonium contrahendum per verba de futuro, & ita dicitur in illa c. 1. cum igitur sponsalia de futuro, & matrimonium clandestinum sponsalia de præsenti, ergo obligant ad matrimonium contrahendum. Et confirmatur de primum, quia sponsalia per verba de futuro, & matrimonium clandestinum obligationem de futuro, ergo sponsalia de præsenti, & matrimonium clandestinum obligationem de præsenti. Quidam hanc secundam conclusionem impugnant, quod si aliqui vadit ad matrimonium clandestinum, non tenetur ad matrimonium contrahendum, quia non potest per prudentiam, & ita non obligat ad matrimonium. Sed hæc ratio non probat, quia licet non teneatur ad matrimonium, tenetur ad sponsalia de futuro, & ad matrimonium contrahendum, quando non potest per prudentiam, & ita non obligat ad matrimonium. Per hæc ad argumenta primum quod patet solutio. ¶ Ad secundum dicendum, quod duo possunt impedire matrimonium, quorum unum est impedimentum dirimens, & aliud impedimentum impedimentum, & ita dicitur in illa c. 1. cum igitur sponsalia de futuro. Dicunt hæc impedimenta, & interpretantur Cardinalium ita dicta vadum intelligo. Et est.

¶ Ecclesia hæc quæ cum matrimonium clandestinum sequitur, quod est. Tridentinum, matrimonium est prohibitum, matrimonium contrahere, & hi Conc. Tridentini matrimonium clandestinum, ut dicit matrimonium, & hi matrimonium clandestinum sequitur et hi.

¶ Secundo sequitur, quod in hac secunda decimum Concilium Tridentinum, quod matrimonium clandestinum prohibitum, matrimonium clandestinum non valet, vide si hæc si possunt illa matrimonia, & dicunt nullitas, hoc potest, quia contrahi hi matrimonium clandestinum, si dicendum est, quod illi matrimonium clandestinum sequitur ignorantia semper precipit matrimonium clandestinum sequitur ignorantia, & ideo quia potest esse litium per Concil. Tridentinum clandestinum matrimonium: & si grauius peccarent.

EST causa dubium hoc est per hi Concil. Tridentinum, contrahit clandestinum matrimonium alii parens, qui matrimonium non valet. In causa explicationem dicendum est primo, quod quidam alii contrahunt matrimonium ignorantia, quia ignorant matrimonium clandestinum, & alii contrahunt matrimonium, quia ignorant matrimonium clandestinum non valet. Et

Epilogus.

A

B

C

D

¶Quinto dicit, q relinquit arbitrio ordinariorum [illegible]

¶Quinto dicit, q si alias quam [illegible] te parochus, vel alius sacerdos ex [illegible] nolit velociam licentia & [illegible] bat, teneatur compellere arbitrabitur, [illegible] nere inhabiles, & sancta Synodus [illegible] mallet invitis & nolentibus dari.

¶Sexto exhortatur sancta Synodus [illegible] ges, ne sinant in cedes do nec celebrent, antequam sacerdote [illegible] benedictionem à [illegible] cerdote in ecclesia, docet etiam à nemine posse conced[illegible] licentiam tali benedictionem faciendi, nisi à parocho vel ordinario, qua cumque consuetudine in contrarium etiam immemorabili non obstante, & non impe diente privilegio dicit, quod tales clandestinæ nuptiæ corripedia facti dicit.

Septimo dicit, q quicunq; alius sacerdos seculare vel regulare, excepto alieno parochus contrahentibus in matrimonio, vel eis benedicendum suspendere, quando minent superbi, donec absolvantur ab ordinario illius parochi, à quo facienda est talis benedictio & consuetudo in matrimonio.

Octavo præcipit ipsi parocho, ut habeat librum in quo describat nomina contrahentium & testium, & diem, & locum celebrati matrimonii.

Nono vult etiam sancta Synodus, ut illi qui contrahunt matrimonium, antequam contrahant, diligenter peccata sua confiteantur, & sanctum Eucharistiæ sacramentum suscipiant. Et propter hanc decreti facilitatem est notandum quod certum sit contra, sunt in multis differentia. Quædam sunt de necessitate præcepti quædam de necessitate sacramenti: alia verò nullo modo sunt de necessitate, nec inducunt obligationem, sed tantum ponitur ad ordinem cleri. Quod ut magis explicetur, advertendum est, quomodo in quo in illo decreto continentur, sint statuta post Concilium Tridentinum & an sint æquè necessaria quod explicatus sequentibus articulis.

¶Prima conclusio. Certum est, & non sum omnia negat nec sufficere, sed aliqua de necessitate præcepti, alia de necessitate sacramenti: alia vero ad melius esse. Hæc conclusio patet ex tenore ipsius decreti. Nam respectu aliquorum potentiæ verbi præceptiva, respectu vero aliorum potentiæ verba quæ significant necessitatem sacramenti: respectu tamen aliorum ponuntur verba exhortatoria, & quæ nullam indicant obligationem, sed sunt veluti consilium.

¶Secunda conclusio. Tantum de necessitate præcepti requiruntur ad matrimonia hic tempore denunciationes publicæ faciendæ à proprio parocho in ecclesia, & illud illa verba, quæ debet proferre parochus ego vos in matrimonium &c. Hæc est conclusio probatur prima, quia Concilium illi verba ponit, dicit, præcipit Sancta Synodus. Secundo probatur, quod sint tantum de necessitate præcepti, nam alia ponit Concilium, quæ sunt de necessitate sacramenti, nempe manifestationem, nempe verborum ipsum parochi.

¶Tertia conclusio. De necessitate autem sacramenti matrimonii sunt illa quæ continentur in dicto quinto capite posito. præsentia parochi, & duorum vel trium testium: quod sic ab ipso parocho, vbi Concilium declarat materiam, & firmum quæ sunt de essentia matrimonii, sed illa præsupponit aliquam essentialitatem, docet quæ sunt de necessitate sacramenti, licet non de essentia.

¶Quarta conclusio. Ad necessitatem huius sacramenti, & quæ non tantum sunt obligationes pertinent reliqua explicata in isto & toto libro, videlicet quod contingat non contrahere matrimonium ante benedictionem nuptialem, & quod confiteantur, & recipiant Eucharistiam. Et hoc intelligitur, quod licet de ea liberum non præmittere confessionem vel Eucharistiam ante matrimonium, vel etiam non matrimonium ante benedictionem, nō peccabunt, quamvis ea de re iuris aliis contenta in hoc decreto Conc. Trid. Ratio ejus quia decretum illud respectu omnium hoc non solum ponit verba exhortatoria, & nulla modo præceptiva, ergo. Dicunt, ex si iuris obligationis contenti in hoc decreto ad Concilio solum ponit verba exhortatoria: aliunde tamen potest contingere, quod sit peccatum mortale, vt si quis habens ace

A dam ad contrahendum matrimonium sine confessione, sine præmissa communione propter generalem & communem rationem videlicet quia non præcipiuntur. Ergo non sunt de necessitate præcepti. Antecedens patet ex tenore legis huius decreti. Dicunt etiam ex ea lex decreti, non potest ratio quod in aliquibus diœcesibus sine confessione & communione frequentes diligenter grauiter & mortaliter ad præmittendam confessionem ante contractum matrimonium.

B Dicitur primum intra aliquem diem, in pœnis Concil. Trid. præterea ut non publicæ denunciationes in aliquibus sine causa rationabili fiant mortale. Dicitur sine rationabili causa, nam si ad frequentiam rationabilis Conc. declarat, & potuit aliquem in præsentia non contrahere matrimonium, vel redigi ad minorem numerum.

¶Prima conclusio. Præter tenorem dictæ decisionis in ecclesia sine rationabili causa, est peccatum mortale ex genere suo. Hæc conclusio probatur. Nā in Conc. Trid. dicit denunciationem ponit verbum præcepti, in quo significatur intentio ecclesiæ volentis obligare ad mortale. Et non Conc. ibi hoc ipsum explicuit, quia loquendo regulariter, & per se, quando non fiunt denunciationes publicæ in ecclesia, possunt inesse gravissima incommoda, quæ sit illa quod impedimentum matrimonii, & quod sequantur aliqua scandala, ergo est mortale ex genere suo. Dicitur, ex genere suo, quia quando ex rationabili causa potest prudens præsumere denunciationem, quia pœnæ contractum matrimonium, & hoc frequenter contingit, & non est mortale, vel de lam venialis ex indirecto, & alias secus si sufficientem diligentiam ad intelligendum si non adest aliquod impedimentum, nec sequantur inconvenientia. Ratio est, quia quod est mortale ex genere suo, potest esse veniale in individuo ex parvitate materiæ. Si vero parochus faciat sufficientem diligentiam alia via ne sequantur inconvenientia & scandala, erit mortale ex lege ergo. Et hæc conclusio loquitur stando in tenore Concilii Tridentini.

¶Secunda conclusio. Si in aliqua diœcesi esset præceptum sub excommunicatione maiori, & pœnis præsumptionis dictum decisionis, peccaret mortaliter in publicatione quamvis alias faceret sufficientem diligentiam ne sequantur inconvenientia. Et

hoc

de aliqua ſignatura ſpecialis habet animo
mentem obligandi ſub mortali eam in ma
teria quæ alias videtur levis, ſufficit pro
ſui obligandi ſub mortali explicatum ſuffi
cere in prima confeſſione? Et quo
ad 3. quæſtionem. Si parochus præce-
dentes veram tantum denunciationem
dando ſe aliter contrarii, non videtur quod
poſſet mortaliter in ſecundis ſuppeſtra
ſolemnia de gentia quæ fuit ab Ordinario.

Mihi non videtur dicendum eſſe cum ipſum
Concilium, ut parochus pro ſua
ſolemnia & diligentia poſſit
poſſit denunciationem ad matrimonium ne-
mini, dicit enim poterit ſuo
pria autoritate. Ad cuius expoſitionem ad
vertendum eſt, quod in decreto Concilii
poſſunt præcedere denunciationes ante
contractum matrimonium, quando eſt pro
babile dubium & matrimonium deberi im
pedimenta poſſunt eum præcedere
ante contractum poſt contractum
matrimonium & in hoc ſe contra videtur,
& poſt contractum matrimonium ante co-
habitationem non poſſunt præmitti de
nunciationes ab autoritate ordinarii. Hoc C
dicit quod Concilium, cum certum ex
dentium indicem hanc rem, cum dent, ab
ordinario hoc expedire in ſecundis, ne pro
dicte denunciationes remittantur quod il-
lius prudentiæ, & judicio ſancta Synodus
relinquat.

¶Dubitatur autem eſt, an ante contracti
matrimonium ex rationabili cauſa poſſint
præmitti denunciationes autoritate pa-
rochi ſue ſuperioris ordinarii. In hac diffe
rentia ſunt duæ ſententiæ. Prima ſententia eſt,
quod parochus ſua propria autoritate ineode-
ſiaſtico ordinario poteris in tali cauſa omnes il D
las denunciationes præmittere ante con-
tractum matrimonium, dummodo poſt ea
dem ante conſummationem ſuas denun
ciationes ſibi autoritate relinquantur,
ſuperiori autoritate ordinarii, ut divinus,
certum ut relinquantur ante contractum
matrimonium parochus propria autoritate
poteſt illas præmittere. Hanc ſententiam
tenent multi expoſitores D. Tho. & aliqui
Juriſperiti ſuper Concilium Tridentinum
ſeſſione 24.

¶Secunda ſententia eſt huic oppoſita quæ
nam tenet aliqui Theologi & Juriſperiti

A dicunt Dicunt illi tenentes oppoſitam ſen-
tentiam neque habet fundamentum in jure, ne
que in præxi, & argumentum ſuum eſt.
Quando Concil. dicit quod ante contractum
matrimonium poſſunt præmitti aliquæ
denunciationes vel omnes, nullum fit mi-
nimum parochi, ſed relinquit illam ex ami
ci contractu, ſed ſecundum jus communem
parochus non poteſt dispensare in dictis
denunciationibus. ¶Confirmatur hoc argumento à
quia in declaratione eſt in congregatione
Cardinalium quæ deputata eſt ad ex-
plicanda dicta Concilia Tridentini, & in
B Concilio Valentino & Bracharensi dicunt
hanc eſſe determinationem.

¶Concludit 2a, Secunda ſententia eſt ſa-
tis probabilis tenenda eſt eadem probabi-
liter ſtando in Conc. Trid. Patres pro ea-
dem ſententia probantur argumento facto & ra-
tione hoc. Et ſecundum istam ſenten-
tiam videtur dicendum quod quando in hac
Concilium relinquit arbitrio ordinarii pro-
rogationem denunciationum, referendum
eſt totum illud ad denunciationem ante
contractum & poſt contractum. Secunda ve
rò pars dicit, quorum eſt in Concilio
rum ſi Cardinales congregationis aliud de
terminent, determinatio eſt illorum ſtandi
eſt, habent enim autoritatem interpretan-
di à ſummo Pontifice. Hoc pars probatur.
Nam in Conc. Trid. videtur collegio & pa-
rochus propria autoritate poſſit præmittere
tere denunciationes in rationabili cauſa,
quia poſſunt determinare, denunciationes
eſſe faciendas à proprio parocho ante con
tractum matrimonium & ſatis ſolide, &
ſi tamen, multiplex poſſe matrimonium
impediri poſſunt vulgi ad minorem eum
ruinam, vel omnes præmittendi denuncia-
tiones autem hoc referuntur ad eundem
parochi, num poſſet admittere, quod poſt
contractum non remittantur denunciatio-
nes, niſi arbitrio ordinarii.

¶Ad argumentum factum pro oppo
ſita ſententia dicendum eſt, quod in Do
no non dispensat parochus in denunciationi
bus, ſed ultimum facultatem conceſſa à Con
in illo uno caſu in quo ſit exceptio à regu
la generali: unde ille caſus eſt obediat pa
rocho & ita alia ultima verba, Conc. Trid
cui vero relinquit arbitrio ordinarii poſſit
remittere omnes denunciationes ne
ſua referendi ad primam & antecedentia ſed

ad ea quæ proxima sint, respectu illius ter-
tia, in quibus est locus de denunciationib.
pub. contra illum matrimonium. Ad confir-
mationem reſpondetur ex tam dictis.

¶ Adverte tamen, quòd illæ denunciationes
debent fieri in unaquaque parochia vbi ipsi
contrahentes habitant: quod videtur colligi ex cod.
Concilio in quo dicitur, quod denunciatio-
nes debeant fieri, à parocho contrahentium
vtrique, & contrahentes tantum dicuntur
parochiam debere suam in unaquaque paro-
chia. Secundo confirmatur ratione, quia in tali
casu non sufficeret. Sexta dilatio debi-
ta ad cognoscenda impedimenta matrimo-
nii, si haberi possent denunciationes in una
parochia. Et hanc sententiam veram com-
munitèr Doctores tenent.

Sed adhuc est dubium, an si peccatum
mortale conficiatur matrimonium
contrahens pub. Tridentinum coram
parocho & testibus, quando sine ulla cau-
sa rationabili non fuerunt factæ denuncia-
tiones in ecclesia. Aliqui respondent, quòd de
se non est peccatum mortale, quia ille usus
est rei propriæ & legitimæ, sed per accidens
est mortale propter scandalum. Vt si quis
sciens aliquem parochum & ignorans legis
hanc violationem: & vere contrahentes
hos denunciationes prædictas quando
est tantum matrimonium, credo
peccare vitare scandalo, & sic non esse
peccatum mortale contrahere illud. Pro
qua re dubio ac, loquendo ante Tridentinum,
adducunt argumenta, sed post Tridentinum
reputatur mortale contrahere matrimo-
nium sine illis denunciationibus, quia Tri-
dentinum præcipit illas fieri & hæc est re
primo. ¶ Item, quia illa omittendo & ne-
glegendo ordinarium peccatum mor-
tale illarum impedimenti matrimonij, quod
est inconveniens.

¶ Secundo dicitur, quòd in ordinibus
peccat contingenter non est mortale et sum
mate illud matrimonium ante decretum il-
lum, videlicet quando ex parte contrahen-
tium vel parochi fuerit debita diligentia ad
cognoscendum an necessarium aliquod im-
pedimentum confi equitur, vel sufficientia
vel habitudo, ut scripsi. Nam non lo
quimur de peccato mortali quod contin-
gerunt in tali casu contrahendo sine dili-
gentia debita, sed de peccato gravi, quia Tri-
dentinum præcipit illas fieri & hæc est re
gravis

fimatæ matrimonium ante solemnem benedictionem celebratum. Hanc sententiam tenet Caietan. in loco immediate citato, & communiter expositores D. Tho. & multi iuris periti.

¶ Quæ sententia videtur mihi certa: & ut clare explicetur, sit prima conclusio. Certissimum mihi videtur, quod habitus matrimonij ante solemnem benedictionem non est peccatum mortale. Hæc conclusio probatur. Primo. Quia ex regula nullum reperimus præceptum quod habeat vim obligandi sub mortali, ut constat manifeste ex illis decretis, imo in ea oppositum docentibus, quod licet omissa benedictione matrimonio, nil erit peccatum mortale. & in Concilio Tridentino fidem percutiat verbo exhortantis quod non salubrium sit, & non pertinet ne- ad præceptum Divinum reiit in illo decreto sup- positum Parochus ea lempore Synaxeos benedictionem contrahentes ante benedictionem non copulaverit in templo suscipiendam in eadem domo non celebrantes ergo non est peccatum mortale.

¶ Secunda probatur. Non est peccatum mortale ex parte benedictionis, nulla enim ex illa parte benedictionis, quia nil dicit- nitur benedictio, ut suscipitur potest contrahens matrimonium, neque absolvitur potentia aliqua ad illam seu capacitas in qua benedictionem, cum nulla sit ibi mutatio de virginitate. Ex parte vero suscipientis benedictionis nullum erit peccatum mortale: quoniam illa benedictio ad duo ordinatur, videlicet, ad solemnem celebrationem nuptiarum, quæ quidem non omittere, non constituit matrimonium imperfectum benedictione ordinatur (quod dicit obitum de benedictione ipsa) ergo, quæ cum non omittit, quia ordinatur matrimonium subsequitur talis benedictionem quidem non illi informantem dicit. Actus obligati ad benedictionem eo ipso dicitur, qui fuerit benedictionem ante usum debitum, ne- pleni habet peccatum, si illum quem ex intentione est legis seu constitutionis prohibentis vel ratione benedictionis ipsius seu eius si vero ex nullo horum est peccatum mortale, ut in probatum est ergo consummare matrimonium ante benedictionem non est peccatum mortale.

A ¶ Advertendum est, quod hæc est intelligenda, ubi consummatur matrimonium ante benedictionem ex contemptu benedictionis, nam ante sine debito esset peccatum mortale, sicut esset peccatum mortale ex contemptu cujuscunque benedictionis, imo etiam suspecta de hæresi, quia in bulla Martini V. papæ habemus ad hæc Concilii Constantiensis, suspectos de hæresi ubertas inter cætera, statuit, quod Christiani contemnentes solemnitatem matrimonii peccent mortaliter. Et similiter peccat mortaliter filius parentibus diversitatem esse probabilem sub excommunicationis pœna, consummando matrimonium ante benedictionem, quæ fit in ecclesia, ubi si esset talis excommunicatio, esset peccatum mortale, quia grave præceptum, esset ejus rum signum quod prælati ecclesiæ valeant obligare ad peccatum mortale.

¶ Sed dubium est, an sit peccatum mortale consummare matrimonium ante benedictionem. In qua difficultate aliqui sunt dicunt Theologi exponentes D. Thomam, quod nisi fiat ex contemptu benedictionis, vel nisi excommunicatio hac contra consummantes matrimonium ante solemnem benedictionem, nunquam est peccatum etiam veniale consummare matrimonium ante benedictionem. Cæterum ego in loco supra citato dixi, quod illa confirmatio ante solemnem benedictionem non potest excusari a peccato veniali, tam ex parte personarum, quam ex parte celebrantis. Et ratio illius est, quia non servatur modus statutus & determinatus a lege vel consuetudine, nam si ante benedictionem, quod potest benedictionem expectandum erat.

¶ In quam rei expositionem est secunda conclusio. Hæc secunda sententia Cæietani videtur mihi probabilior, quamvis prima sententia æqualem habeat probabilitatem. Prima pars probatur auctoritate Cæietani & ratione illius. Secunda vero pars probatur auctoritate aliorum Doctorum, qui illam tenent. Advertendum tamen est, quod Magister Sentiarum in loco supra allegato dicit, ad quæstionem, sic dicens, quod aliquando propter aliquod bonum finem, videlicet ad vitandas pulsationes inter ipsos contingentes, non esset peccatum consummare matrimonium ante benedictionem, imo esset peccatum illud omittere si benedictio esset differenda.

¶ Quibus positis, respondetur ad argumenta facta in principio. Ad primum dicitur, quod illa iura & decreta loquuntur de bene esse, quod videtur inducere in equivocationem, ita pro nunc. Secunda expositio est, quod iura loquuntur illa iura quando matrimonium fuit clandestinum in tempore interpositum eum propter grave scandalum erat peccato mortale denunciare matrimonium. Tertia expositio est, quod illa iura debent intelligi ubi prodesset si contrarium, sicut modernitas est in maiori parte Hispaniæ, & ita illa iura non habent vim. Concilium vero Tridentinum nihil præcipit in iam dictis, sed solum exhortatur, ne simul celebrentur. Vltima expositio est, quod illa iura intelligantur quando ad impugnandum benedictionem ex consuetudine. ¶ Dominus Caietan. in loco supra citato aliter respondet, dicit enim, quod hæc consuetudo nihil valet contra, seu contenta ecclesiæ non servatur: ergo est peccatum mortale. Sua enim est, quod sit mortale, quia plus requiritur ad peccatum mortale, quam violare statutum, vel consuetudinem ecclesiæ: non enim omne statutum seu contentio ecclesiæ obligat sub mortali, ut per se est manifestum in multis statutis & consuetudinibus ecclesiæ.

¶ Ad secundam argumentum respondetur, falsum esse, quod ubi est rationabilis causa violandi seu non servandi statutum & consuetudinem ecclesiæ, ibi est contemptus. Hæc enim opinio quod ex ignorantia seu oblivione venialis fiat transgressio, & sic contrarium videtur accidere in hujusmodi casibus. Vbi de regulariter & communiter loquendo non est peccatum mortale, sed veniale.

¶ Ad tertium argumentum respondetur quod (ut iam dictum est in secunda ratione proxime concludente) in benedictione solemni ecclesiæ quando tam consuetudinem est matrimonium nulla est falsitas ut non dicitur. Et ad canones & decreta Pontificia dicendum est, quod per apparentiam virginitatem in benedicendo, debent in ipsis non quidem de necessitate, sed de congruitate, & secundum ea quæ communiter accidunt regulariter & communiter loquendo sponsa quæ benedicitur, non est corrupta, sed integra. Et quod debeant intelligi illa decreta & canones de congruitate, & ad de

A recollitur, constat manifeste ex hoc quod pueba corrupta ante octavum non est aliquando locum habet nuptialem benedictionem suscipere.

¶ Et secundum dubium circa illa, quæ sunt necessaria necessitate medii ad habendam matrimonium secundum formam Concilii Tridentini, quia non præsentia sit necessaria ad hoc sacramentum ut parochi & testium.

¶ In nobis expositionem est prima conclusio. Præsentia quæ est necessaria ad præsentiam moralem, non & modo habemus, & non sufficit præsentia physica, præsentia enim physica dicitur, quando aliquis corporaliter secundum suam naturalem dimensionem sine adsistunt, sive non, sive habeant aliquam rationem sive non præsentes ex naturalem aliam physicam adhibeant attentionem & præsupponunt vera ratione, ne possint reddere testimonium. Quod vero sit sufficiat præsentia moralis, patet ex ipso nomine (ut dicitur in legibus) coram Testibus. L. aut quid facere est iho scientes & adhibentes attentionem patet ex l. coram Titio ff. de verborum & rerum significatione, Itaque si sit ibi præsens ut quidam homines, non a dicitur habere præsentiam moralem. Testis ff. de verb. sig.

¶ Hæc conclusio probatur, quia in decreto Concilii requiritur matrimonium quod non fiat coram parocho & testibus, ita tunc non (ut patet ex dicta lege) sit dicitur præsentia moralis, nisi adsint scientes & ad attentes: ergo. ¶ Secundo probatur specialiter. In matrimonio regulariter ordinato præsentes vt possint esse testes oculati, qui si non haberent perfectum conscientiam, non possent esse testes oculati: quia non possent adhærere, quam si non essent præsentes. ¶ Et dicitur secundum, quod si matrimonium fiat coram parocho & testibus non adhærentibus, nullum est: si dormiat vel non adhærent, quia tunc non sunt præsentes moraliter loquendo, licet aliqui dicta probabiliter, quod si matrimonium fiat coram parocho, & testibus transeuntibus quibus matrimonium contrahitur, non est verum matrimonium eorum qui contrahunt, nullo tempore dormiant præsentes.

MAior autem difficultas est, quando parochus est præsens per accidens, & idem est de testibus. In qua re circa illum est quæstio quod si sit

sua

ſua præſentia manifeſtet, quantumuis de
ea per teſtimonia, multiplicia ſit manifeſ-
tatum alijs hominibus coram quibus poſſit re
quiri, dicit ergo, quod aduertat & auclia-
tur, & hoc ſignificatur in illa voce Tuo
aliquid facere &c. de parocho vero dicit ve-
ra doctrina.

¶ In qua re ſunt duæ ſententiæ. Prima
dicit, quod etiam parochus ſit ibi per
violentiam, vel ſaltem matrimonium quan-
dam ſit contra eius voluntatem. Hæc ſen-
tentia probatur primo ex L. citata, vbi ex-
preſſe dicitur, & coram Tuo aliquid fa-
cere eſt, & ſcienter & aduertenter adeſſe, &
ſubſtine ibidem in ſecunda parte legitur
matrimonium etiam velle in debitum & in-
tentum vſum fidei quod ſufficit. ¶ Secun-
do probatur. Ille tale eſt perfecte præſentia
moralis & inquantum homo, & non ſe non
præſentia phyſica ergo validum eſt matri-
monium. ¶ Tertio. In contractibus modo ex-
preſſo & loquendi omnium hominum con-
tractus ille ſit coram ſacerdote: ergo validè
eſt matrimonium.

¶ Secunda ſententia eſt huic oppoſita, ſci-
licet quod requiritur ad verum matrimonij
contractum, vt ſit præſens ibi voluntarie.
Hæc ſententia probatur primo, Sicut eſt de
ratione hominis & ſani & intelligentis eſt
quod velit, ſed non dicitur præſens homo
vt homo, niſi ſcienter & aduertenter ſit ibi:
ergo non erit præſens ſi ſit contra ſuam vo
luntatem.

¶ Secundò Conc. Tridentinum vbi ſupra dicit
ante quod matrimonium (cum habeant ra-
tionem ſacramenti) conficiendum ſit in
eccleſia: ergo neceſſarium eſt, quod paro-
chus ſit ibi voluntarie & voluntarie appro
bans matrimonium.

¶ Tertio. Præſentia parochi ad aliquid
aliud requiritur, quam præſentia teſtis: er-
go requiritur non ſolum ad teſtificandum,
verumet ad approbandum matrimonium,
ex ſolide ſi ſit ibi inuitus, non erit verum
matrimonium. ¶ Obijcitur. Quidam in iure
præcipitur fieri aliquid coram aliquo, ille de-
bet eſſe præſens, moraliter ſecundum ſuã
naturam & officiũ v. g. ſi præcipitur, quòd
fiat aliquid coram teſtibus & tabellione, non
ſufficit, quòd tabellio ſit ibi et teſtes, ſed de
bet eſſe de eorum de numero ſuum officium: ergo
cum dicitur in Cõcilio de matrimonio fiat
coram parocho & teſtibus, parochum debet
eſſe ibi in parochi exercitium officium
& approbans illud ſacramentum & contra-
ctum. Itaque ad rationem teſtis ſufficit, &
ſi de naturalibus loquebãtur, & de hac præſen
tia ordinis loquitur illa lex coram Tuo: ad
præſentiam vero parochi nõ ſufficit, quòd
ille ſciens & aduertens: ſed requiri-
tur, quòd ſit ibi velut approbans matri-
monium.

¶ Vltimo. Probabilis ſententia eſt, quòd
matrimonium non habens alium defectum
ſacramenti, etiam ante Conc. Trid. ſi in
ordine ad parochum approbantem illũ con
tractum ita tenet Magiſter Cano, in diui-
nus ſuprà cap. 30 nũ parochus ſit ibi præſens
voluntarie et approbans contractum, nõ erit
verum matrimonium.

¶ In expoſitione huius dubij ſuppoſtan-
dum eſt, quòd illi qui contrahunt ibi non
peccant mortaliter. Nam peccatum eccle-
ſiaſticum eſt, quòd ſacerdos ſit ibi præ
ſentialiter eccleſiaſtica: ſacerdos ſit ibi præ
ſens non tollerando per violentiam, non re-
cipiens ſacramentum matrimonij intentate
eccleſiæ ergo peccare mortaliter: per ac-
cidens mortaliter tabore interior illius.

QVo poſito fundamento, in explicatio
nem huius rei ſit prima concluſio.
Simpliciter in litera Conc. Trid. Vna-
quæ ſententia eſt ſatis probabilis: eorum
fundo declarationi congregationis Car-
dinalium qui habet authoritatem à Papa in-
terpretandi Concilium Tridentinum, pe-
na ſtructura eſt certa. Hæc concluſio mo-
raliter obtinet tres partes. Prima pars eſt,
quòd prima ſententia eſt ſatis probabilis. &
hæc pars certificatur argumento ſolis, p
illa quæ reddunt illã partẽ maxime probã-
bilem & explicabitur amplius in 3. parte
huius concluſionis. Secunda pars concluſio-
nis eſt, quòd ſtando in litera Concil. Trid.
Secunda ſententia eſt ſatis probabilis, quæ
pars probatur argumentis ſolis pro illa.

¶ Tertia vero pars huius concluſionis eſt
quòd modo illo in declaratione Cardina
lium prima ſententia eſt certa, & in illa uti
dum eſt in caſibus contingentibus circa in
declaratum eſt, & declaratio facta eſt Epi-
ſcopo Salmanticen. quæ quidẽ hic in hoc
modo Reuerendiſſimus Dominus Ludo. hic
annotationes ſuas manu propria quas
nouella continentur quæſita ad decretũ
matrimonij ſpectãtia peregrinos fuit in Ec-

ne congregatione Cardinalium interpretationi Concil. Trid. præiudicium, quatenus hæc sua sententia ad permouendum ab habitatione matrimonij iuramenti, et parochum alia quæ vxor proferat, ideoque valere matrimonium, quamuis vxor experimenta confessionis probata sint à conuincentibus tantum, dummodo parochus alibi viua contubernium sit præsens & intelligat id quod agitur, Iudex declarat & confirmat parochum vero intelligi adhuc manu, vxorem ea causa vocatam sit, dummodo ad illum alium habitandum.

¶ Et alia declaratio eorundem Cardinalium facta episcopo Giecensi, quæ quidem declaratio grauissima est, & habet in hanc modum. Illustrissime & Reuerendissime Domine, in causa Giecen. quidam Abrahamo pretendens contrahere matrimonium cum quadam Catherina sub pretextu quod a parochus eiusdem impedirentur, petijt vnum D. episcopi Giecen. vt dicta Catharina in loco sacro obstringeret, in quo liberè posset voluntatem suam declarare. Interim vero per vtrum & contingentiam dicta Catharina eum occultauit, quod Vicarius intelligens & instar illi quod potuit euenit, præcepit omnibus parochis diæcesis vt huiusmodi prohibitionis pretextu cum aliquo desponsari. In quadam tamen nocte quidam contingentia dictæ puellæ, vocauit parochum pro audienda confessione infirmi & quendam malum puncturam habentis in extremis. Qui parochus debebat domi suæ ingredi, vbi aderat dicta puella, & subitò confessum malis hominibus armatis earum quinque dicta puella vt ipsa puella coram dicto parocho cum quodam Andrea matrimonium clandestinè fecerunt, exclamauit & dixerat parocho, se neque vt parochum, neque vt talem illi diuinitus vnionem posse, nec velle interesse: verba tamen dicens, contractum fuisse matrimonium. Ille tamen (vt ipse refert) eodem paroche obstante nam, licet ei vis fieret, & reluctaret ne videret neque intelligeret, sic cum tractasse matrimonium, propter vota ac tumultum, & ita dixisse. Vt autem de validitate huiusmodi matrimonij certiorado fiat, ex parte prædicti episcopi Giecensis supplicatur pro responsis super dubijs infra scriptis.

¶ Primum dubium est. Vtrum prohibitio facta ab ordinario, ne parochus alius quis despondeat, ita tollatur inhibitio parochi, vt absque eius licentia matrimonium contra talem prohibitionem non sit legitimum parochum, cum posse ordinarium in locum vel in parte subtrahere a parochia ex causa manifesta, sine et quando referatur aliquas causas, quod in proposito minime videtur habet, quando prædictum sacerdotem non esse principalem parochum, videlicet rectorem parochiæ, sed ad annum Vicarium, qui pro ad nutum ab ordinario removeri.

¶ Congregatio Cardinalium respondet valere matrimonium coram parocho qui interrogatus est ab episcopo, ne interponat.

¶ In quo ordine dictum dubij. Vtrum matrimonium, in quo obtentum fuit consensus non inducit, sed voluit, contra prohibitionem tamen ordinarij, sit validum, petitio nullum. Congregatio respondet, nullum esse.

¶ Tertium dubium est. Si matrimonium per vim ad fit faciendum consensum matrimonium, precedente vel non precedente dicta prohibitione, vel tali interdictione. Vtrum tale matrimonium sit valitum. Congregatio censuit dubitare.

¶ Quartum dubium est. Si sacerdos ad hoc, nihil minus consentiat, quæ requisita ad decretum inducit. Vtrum tale matrimonium validum sit. Congregatio censuit non valere, si sacerdos non intelligat, nihil minus consentiat non intelligat.

¶ Quintum dubium est. Si alij testes essent, diem contrahentium matrimonium coram parocho, et alij ad id vocati, sed aliud quidam dum intra se contrahentes matrimonium, in quo fuit presens, non tamen mentio facta, neq; ad id vocatus expresse, nec interpretes suum intentionem. Congregatio censuit valere, et parochum alium ab eodem alloquium et illum adire.

¶ In his declarationibus colligitur aperte, quod prima sententia non est certa, & illæ declarationes hæc matrimonij fundamentum in ipso Concilio Tridentino vt patet ex argumentis addactis pro prima sententia. Item est hæc fundamentum in hac Nauarri patet ex dictis supra quæst. 42. Sacerdos non est necessarius huius sacramenti, & sic non est necessarium quod sit de voluntate, sed sufficit præsentia materialis.

¶ Ex dictis sequitur, q; si aliquis esset

...ente decem parocho & testibus matrimo-
...lium & fornicem, si tamen adsuerat ad minus
...probabiliter est, & probabile est contra
...Et verum matrimonium quia est illi par
...tantum coram testibus, & sacerdote non
...saltem tamen in articulo mortis, tunc
...pore esset matrimonium, tum
...non videt practica moralis.

¶ Secundo dixit quinto (vt alterius aliqui
...gratium Doctores) & quando parochus
...negligens contra statuta et edicta matrimo-
...nium, vbi parochus erat præsentandus
...dem contrahentes non peccant: nec esset ma-
...si dixit illos præsentandos esse tale matri-
...Ratio est, quia leges humanæ ecclesiasticæ de
...declinabiles præsentia non obligant nec
...secula obligare cum tanto detrimento, &
...si aliqua darent esset posita ex malitia
...casu contra parochos qui non præsentant
...dem contrahentes ante matrimonium, aliqua
...nobis quo certa mortis diximus dixi, non
...ponit excommunicationem eadem ra-
...tione.

TErtium dubium est, quis eam paro-
...chum debent ele præsentem matrimo-
...nio, vt validum sit sacramentum quæ-
...que parochus est alienus. Et videtur quod C
...Pragalgia sententialiter, non reiiciendo
...& præcipue hoc habet etiam in fa-
...vorem matrimonii, sed Concil. solum dixit,
...si sit parochus, & non dixit, si sit pro-
...prius parochus: ergo. ¶ Confirmatur, quia
...in diplomate bullæ Cruciatæ dicitur, quod
...potest: eligere confessorem approbatum
...ordinarium intelligitur valentem pos-
...sed quicunque ordinarius: ergo cum
...Concilium, si sit coram parocho, non in-
...telligitur de proprio.

¶ Prima conclusio. Parochus qui debet
...esse præsens matrimonio, est proprius paro-
...chus, & assistentialiter. Itaque nomine D
...parochi intelligitur ille qui habet potestatem
...ordinarium ministrandi sacramenta, & ille
...dicitur parochus in Curia qui dicitur pro
...prius sacerdos, in cap. omnis utriusque sexus,
...de pœnitentiis & remiss. Hæc conclusio pro
...batur ex Concilio, & ex antecedentibus &
...subsequentibus huc dictum. Primo, nam
...expresse patet, quod denunciationes fiant
...à proprio parocho. Secundo dixit, & præ-
...sentia verba. Ego vos coniungo &c. & de
...illo subdit qui aliter quam præsente paro-
...cho, & ergo debet intelligi de eodem pro-

a. ex-
...mu-
...cipe
...ne de
...prio.
...dicit

...prio parocho. Præterea Concilium loquitur
...sit, cum dicit, quod alias facerdos de licentia
...parochi vel ordinarii, ubi nomine ordinarii
...intelligit proprium, ergo nomine parochi
...intelligit proprium parochum. ¶ In oppo-
...situm, si tamen dubium & est
...matrimonium (vt iam dictum) intelligitur &
...Concilium loquitur de proprio parocho.

¶ Sed adhuc dubitatur, an debeat esse
...proprius parochus (in casu vbi non Natus,
...in Manuale cap. 22. num. 24. tenet, & rationi-
...num necessario præsentia parochi ipsius fœ-
...minæ, & dicit se posse & se declarasse coram
...gato Cardinali tunc Pio V.

¶ De quo in secunda conclusione. Contra
...alios loquitur, debet esse præsens parochus
...ipsius fœminæ, ubicunque causa fuerit illa
...non sit præsens, & si præsens proprius pa-
...rochus sit, satius est malitiam si mitescere
...tiam. Hæc conclusio est communis Doctorum supra illud de-
...cretum. Ratio est: quia parochus ipsius viri
...competit iure ordinario & potest illi ministrare
...sacramenta: ergo & hoc sacramentum matrimonii. ¶ Confirmatur, quia Concilium
...dicit, quod si sit proprius parochus, ipse
...sit sponsæ: ergo quicunque; sufficit. Et ob-
...servant Interpretes quod in illo casu etiam
...quando adillam effectum sponsa contrahat
...debita proprio parocho sponsi, & ita Na-
...varrus mutavit sententiam in ultima impres-
...sione Latina in eodem loco, & ultimo gravissi-
...me dicere & congregatio Cardinalium pa-
...tius declarasse ipso facto. Dicunt, communiter, & regulariter, debet esse præsens
...parochus fœminæ, propius communiter
...& regulariter celebrantur matrimonia in
...domo fœminæ. Dicitur tamen communiter,
...& parochi in illo casu absolutum sit matrimo-
...nium, ut possint adesse matrimonio: & si
...se haberent in malo declarationibus Card.
...sabini, quas ego vidi.

¶ Sed adhuc est maius dubium, quando
...proprius parochus nesciens est Sacerdos,
...ac vocatus ad alium matrimonium, & ibi pe-
...tens proprius parochus, qui non est Sacer-
...dos. Ratio dubitandi est ex eodem Concilio
...nium Concil dicit, qui aliter quam pro
...cho præsente, vel alio sacerdote de licentia
...parochi vel ordinarii, ubi Concilium infra
...sum, quod parochus qui debet esse pre-
...sens, debet esse Sacerdos. ¶ Contra hoc

debet

velet ille presens qui habet potestatem ea
dicantam recipiendi sacramenta, ibi pro-
prius parochus qui vero est successor non ha-
bet potestatem ordinariam ministrandi sa-
cramenta ex defectu characteris ergo.

¶ In oppositum est pro alia parte. Nam
Concil. nihil dicit, qui alter quam parochus
presens, non vero dicit, quod in locum
ergo. Confirmatur. Tibi parochus potest
concedere licentiam alteri sacerdoti, ut ef-
fet presens matrimonio: ergo ipse potest
per scipsum esse presens.

¶ In hac dubio sunt duæ sententiæ oppo-
sitæ. Prima est, quod non sit validum ma-
trimonium in hoc casu. Secunda vero dicit
oppositum.

¶ Sit tertia conclusio in hanc oppositio
nem. Vera tue Sententia habet probabilitatē,
propter aliquas rationes. Adhuc tamen
tutius est, quod una contrahens medium
eligat, ut hoc parochi esset presens alium
sacerdotem, & aliud simile esse potest, nam
illa verba quæ dicit Concilium, Interesse
à parocho, & benedictionem sibi dari; nō
possunt convenire nisi proprio parocho.
Et ratio, quia ut validum sit matrimonium,
sufficiens est, ut sit presens parochus, vel
qui eorum locum tenet, quia ex quo ma-
trimonium fuerit celebratum coram pro-
prio, Abbas vel alius Prælatus potest ta-
men alii Sacerdoti committere potestatem, & ju-
risdictionem assistendi matrimonium. ¶ Ad secundam
etiam est, quod Archiepiscopus non habet
hanc potestatem, nisi in ecclesia sua subdi-
torum. Episcopi enim subrogati ab Sede Sub-
diti Archiepiscopo possit in aliquibus vallare
in sua electione, unde si Archiepiscopus
esset presens matrimonio in alterius Diœcesi
illud matrimonium nullum esset.

¶ Et dicitur secundum, quod simplex Sacer-
dos vel alienus parochus, neque proprius ne-
que vicarius, neque vicinus talis Ordinarius vel
alterius privilegium non sufficit ad hoc
ut sit validum matrimonium sit ex pre-
sentia sua licite & prudenter vel ordinaria, nisi
sit articulus mortis alicuius qui vult contra-
here propter bonum finem: loquimur autē
de privilegio, quod earum habet alicui sibi
generaliter ad dispensandum vel ministrandum
Sacramenta (ut patet ex usu & praxi) tantum intelligitur
de Sacramento penitentiæ & communio-

A nis, quia sunt communia fidelibus quibus
prosequi statim in contrarium tamen ex
est basis ubi ecclesia in articulo mortis, ita
no ob, quia licet in illa mundo possit qui-
libet sacerdos ministrare Sacramentum pe-
nitentiæ & absolvere à quibuscunque pec-
catis quantumcunque reservatis, & etiam si de
mo & in fine articulo possit ministrare
Eucharistiam quæ sunt Sacramenta longe
maiora, non tamen hoc sequitur, quod possit
ministrare Sacramentum matrimonii. Ratio
differentiæ est. Nam alia Sacramenta
sunt Sacramenta mortuorum, matrimonium
vero non est Sacramentum necessitatis, quare
si in articulo mortis aliquis vir esset despo-
B sus ad contrahendum cum aliqua femina,
ea præsente tale clericus non esset verum &
validum matrimonium.

¶ Ultimò dicitur, quod licet parochus
proprius esset excommunicatus & suspen-
sus quantumcunque, non relaxatus ab ecclesia,
& tamen esset presens matrimonio, validū
esset matrimonium præsente illo non
est alius infidelitatis ergo de mente pro-
prius parochus etiam privatus jurisdictio-
ne, validum erit matrimonium ibi enim fa-
cultas data secundum ad rationem muni-
nus secundum Concilium Tridentinum.

C Quintum dubium est, quis nam possit
concedere licentiam alteri sacerdo-
ti, ut sit presens matrimonio.

¶ Prima conclusio. Hanc licentiam pote
dare proprius parochus, vel ordinarius
vel Summus Pontifex, & ex consuetudine
alterius, qui ad hoc habuerunt potestatem,
ut vicarii generales Episcoporum, qui solent
habere ad hoc facultatem. Archiepiscopus
vero non possunt concedere hanc licentiam
extra suam jurisdictionem. ¶ Ex hac sequi-
tur primo, quod si proprius parochus vel
Episcopus esset excommunicatus vel sus-
pensus, tolerates tamen, & sic præsens talem
D facultatem, licet si peccarent exercendo
actum jurisdictionis, matrimonium tamen
validum esset, quia licentia valida fuit, pro-
pter bonum fidelium. ¶ Secundò sequitur,
quod parochus vel Episcopus si esset excō
municatus non tolerans, licentia esset nul-
la, quia est suspensus a jurisdictione, & ita
quantum talis sacerdos sit præsens matrimo
nio, meritissimum nullum dicimus non est
presens parochus, nec alius sacerdos de li-
centia parochi.

¶ Secunda

¶ Secunda conclusio. Hæc licentia potest esse ratione personæ vel habeat vagi rationes, sic tamen potest esse ut non sit sufficiens, quando sit diuturna. Ratio est nam Concilium præcipit dari, quando sit propria parochus vel alius sufficiens de licentia parochi.

¶ Dubitatur adhuc circa hoc, quando sponsi ad loca ex propriis manentibus & ibi se præsentant ante nuptias: an valeat matrimonium. Dic sic, quoniam ecclesia tantum tenebatur talem licentiam, tantum sufficit volentes & cupientes nubere illam concedere. Respondetur pro nunc, quod si ecclesia tantum non esset validum, quando illa licentia nulla esset, vt communiter & non valeat sponsos esse præsentes, de licentia parochi vel ordinarii. Et hoc non simile, si præcepta non essent sufficienter intimata alicui, talis excusaretur nulla ignorantia illa licentia valuit. Ita in propositio.

A Aliud dubium est, quia si habentes parochias peregrinum vel vagum, quando solet inter se matrimonium.

¶ Dico primo, Certum est, quod illi vagabundi & non habentes certas sedes non debet simile, recipi ad matrimonium, vt habetur in Concil. Tolet. sess. 24. de reformatione matrimonij cap. 7. Ratio Concilij est, quia sepe contingit, vt vxorate prima vxore illi decem alias vel plures.

¶ Dico secundo, quod parochus tenetur nō interesse matrimonio hominum vagantium, nisi de speciali dilatione. Prima, quod faciat primo diligenti inquisitionem & nō desistat ab ordinario. Secunda, quod de facto primo obtineat licentiā ab ordinario, vt patet ex dicto c. 7 Concil. Tridentini. ¶ Hinc sequitur, quod si parochus interesset matrimonio horum vagantium absque licentia ordinarii, peccaret mortaliter ex genere suo. Patet, quia faceret contra expressum præceptum ecclesiæ in hac materia (præcipit sancta Synodus) & in re graui & periculosa valde, ergo.

¶ Dico tertio. Si de facto nullus parochus interesset matrimonio alterius vagabundi, verum esset & validū, quicquid sit de peccato & requiritur, quod interesse proprius parochus contrahentium. Vide an vagabundus si habeat vagi rationes, si alterius habeat tamen permanentiam in alio oppido, requiritur proprius parochus in quo ille habitat permanē ter: quod si vterque contrahens sit vagus, dicitur interesse ille parochus vt valeat sū matrimonium, ad quo debuerunt suscipere sacramenta confessionis & cōmunionis ibi de die ea recipere vellent. Parochialis ecclesia de Concil. Trident. habentur, & requiruntur ad proprias parochias alterius cōtrahentium, vel alius sacerdos, cum legitima licentia sui ordinarii, quod dilatum, nullus est alius proprius parochus alterius contrahentis quā matrimonium celebrans ille, qui tenetur ex dilatum, vel ecclesiarum, vel alius sacerdos ad tali parochia deligatus hoc potest ex mero decreto Tridentini Concilij. Verum est tamen, quando in simili casu non esset cōmuna licentia ordinarii, vel quia res ad eō non est dilata, vel quia non reperit, sic peccaret parochus vel assistendo tali matrimonio, vel petendo alterī licentiā, sic etiā peccaret ex genere suo mortaliter alius sacerdos qui scienter sine licentia ordinarii esset presens ei soli licentia parochi. Verū quoniam quidam decreta Trid. Concilium sine validi sit matrimonij, præter testes requirit ibi presentiā parochi, vel alterius de ipsius licentia? Ide tamen Concil. dicit, præcipit, vt ad sint hoc matrimonio vagantium sine licentia alterius ab ordinario: ergo peccatur illius contra illud præceptum, tā parochus quam alius, qui id faceret sine licentia ordinarij.

C Circa testes vero qui debet esse presentes matrimonio alterius dilecti est, & debet esse duo, vel tres, distincti ab ipso parocho, vt patet ex verbis Concilij. & dicit testes debere habere istas rationes, alias cū non essent peritiam moralem non possent habere sufficientem scitiā.

¶ Dubitatur adhuc, an testes qui debent esse presentes matrimonio, debeant habere qualitates que necessarie sunt in casu ordinario, puta ea que dicuntur in c. si testis dist. 4. & 5. vbi habetur, quod testes in criminali bus non debent esse infames, vel vagabundi, vel contingentibus qualitates ponit D. Tho. 2. 2. quæst. 70. art. 3. vbi videtur aliam conditionem quā dicere debeat esse homines.

¶ Conclusio sit. Quia videtur, quod in casu matrimonij post Concil. Tridentinū sufficit quod vagi nulli habeant istas rationes, vt videlicet sit matrimonium, nisi non habeant qualitates necessarias ad validitatem in ca-

A

B

C

D

ex. lib. sexto & re-
gula-
rum,
c. in fide
finem,
de sum-
ma Trin.
& fi-
de cath.

[illegible] & la parola vbi tolto in ma
[illegible] paroni, nisi quando [illegible]
[illegible] & habitare alias inter [illegible] & christian
[illegible] [illegible], c. ita vulgari. Hoc
[illegible] [illegible] [illegible] Thom
[illegible] & Sot. [illegible] [illegible] Caiet. & de
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

vō fas præfatæ tribe. & prædicta Sedes A
matrimonium est, quod fideles qui habitant
inter fideles non, nullas matrimonia con-
trahere, nisi unus habeat parochum. Vtri-
usq; impositionem est, quod peregrini ne
[illegible] contrahere, quia non
habent proprium parochum. Ita opposita
Concilio Tridentino.

¶Conclusio est. In nullo casu matrimo-
nia facta sine parocho & testibus est vali-
dum Concilium Tridentinum, sive excepta-
re dixit, & matrimonium facta sine pa-
rocho & testibus nullum est.

¶Vnde est argumentum principale rectum
dicit. Ad primum dicendum est, quod in tali ca-
su B matrimonia sic contracta sine parocho
& testibus invalida confirmat, & irrita
dicta. Et videtur, quod non. Primo, Quia
ea quæ in contractu sunt nullius, sacrilegia
non sunt, quando non fit dispensatum, sed
sine parocho & testibus, ergo sine nullum
sacrilegium Concilium Tridentinum.

¶Sed o. In Conc. Tridentino dicitur, quod
licet quam plurimi parochi &c. intelli-
Concil. q parochus & testes sint personæ
prohibitæ contrahi, & sic sint personæ
dicta relatione personæ vero prohibitæ, sed C
si sine eis non habeat: verum interpretes ea-
dem, quam licet à prohibitione testes & paro-
chus sunt prohibitum, non tamen prohi-
bent quin matrimonium sit validum,
ergo nullum est matrimonium.

¶Tertio. Nihil valet dicit lex in par-
ticulari casu, ob propterea cessat lex ab
lege, ut patet, ergo licet in hoc casu cessat
lex dicta lege Conc. Trid. videtur quod
non sequatur inconvenientia, videlicet quod
illa non habet locum vim & obligationem.

¶Quarto. In aliquibus locis Christia-
norum quædam clandestinæ, in quas dare fa-
cultas communitas, & possit dispensare ab D
hac quæ contrahuntur in aliquo impedimen-
to occulto, & possint occulte contrahere
ergo sine tali dispensatione legum ubi quod
non fecit validum matrimonium.

¶In oppositum est Nam illud matrimo-
nium non est clandestinum per se loquendo,
quia præcedunt solemnitates, ut sit dis-
tinctum per accidens, cum in præsentia
proprii parochi & testium, vel ea quæ sunt
per accidens non excludunt omnino legem
ergo ea vi illius decreti & legis non irrita-
ta sunt talia matrimonia.

¶Secunda illud decretum Concil. Trid.
fidem intendit: unusquisq; illud matrimo-
nium clandestinum quod ecclesia sancta
dixit esse, propter multa incommoda
quæ ex illo imminere sol, in illo tempo-
re clandestina non separantur incom-
moda, & si fuerint probata, dicendum
est ecclesiam illud irritum & nullum esse
hanc decreti illius mentem esse.

¶Tertio. Ecclesia in dicto decreto loquen-
do irritum matrimonium clandestinum
quod est vere & proprie clandestinum,
sed illud non est vere & proprie clandestinum
ergo illud non prohibuit, nam ne excla-
mare voluit solemnitates.

¶In hac difficultate sunt duæ opiniones
sententiæ. Prima sententia est, quod in tali
casu requiritur presentia parochi & te-
stium, quod sit vere clandestinum, & quod
illa matrimonia irrita sint. Hanc sen-
tentiam tenent expositores D. Thom. qui
eam intelligunt Concilio Tridentino,
& Cordubensis in sua Summa casuum in sen-
tentia Hispano, quibuscumq; traditionibus, hanc
sententiam esse probabilem & magis securam.

¶Secunda sententia est, quod in hoc ca-
su sit validum matrimonium, etiam sine
præsentia parochi & testium. Hæc senten-
tiam tenent multi Theologi expositores
D. Thom. & aliqui dicti interpretum Con.
Trid. ut inter Navar. in Manuale ca. 22.
pa. & alios. Pius V. declarauit, in hoc casu
eo esse necessariam præsentiam parochi & te-
stium. & Navarrus loco citato dicit, quod sum-
mus Pontifex, postea sum matrimonia si
sine parocho & testibus. Eadem sententiam
tenet Vernon in suo appendice ad Sylve-
strum contra Cabassutium &c.

¶Prima conclusio. Si matrimonium præter
id Concilium Tridentinum, probabilior
videtur prima sententia quæ in dicto hoc
concilio probatur, nisi apparentia quæ
probant in contrario primam sententiam
leges probabiliora sint.

¶Secunda conclusio. Secunda sententia
mihi videtur certa. Primo, quia declara-
tionem Pii V. Nicolai Pont V. ita interpreta-
tur est, ut dicit Navarro in loco citato pro
secunda sententia. ¶Secundo, quia in qua-
cumque negotio Cardinalium quæ ha-
bet auctoritatem declarandi dictum Conc.
Tridentinum expresse declarunt, quod in hoc
casu, & matrimonium factum sine præsen-
tia

Ac-

& teſtibus validum ſit Bene declaratum. A
ego vnà cum in praxi hęc ſententia ever
ſenda vide hæc tenus ſemper probabilitate ha
bet ſecundum veterem Concilij Tridęc.

¶ Ad argumenta primæ ſententiæ reſpon
dendum eſt, quatenus hęc ſecunda ſententia
vera ſupponit eſſe, & non eſt dicendum, quod
declarato Card. nullo in contrario Cœlio

¶ Vnde ad primum reſpondetur, q primo
matrimonium nullum fuit propter occul
tum impedimentum. Secundo vero validum
fuit ex quo ſine expreſſo conſenſu matrimo
nij inter legitimas perſonas, & in ſuo eccle
ſia & in facie Eccleſiæ præſente parochi B
& teſtium. Concilium autem Tridentinum
nullum ſolum inualidat matrimonium,
per ſe clandeſtinum, quod matrimonium fuit
ſine parocho & teſtibus: hoc autem ma
trimonium ſecundum eſt in ſuæ ecclęſia, & co
ram parocho & teſtibus per ſe loquendo.

¶ Ad ſecundum, quod parochus & teſtes
requirantur à Concilio, vt in ſuo ſuæ ec
cleſiæ valide vnta de matrimonio
in alio vero loco validum habitur matri
monium primum, & ita non ſequuntur in
conuenientia, quæ intendit vitare Cœlio.

¶ Ad tertium reſpondetur, q quidem eſſe
ſine lege tamen in particulari, non eſſe
ſine obligatione aliqua in particulari, niſi
ipſe legislator velit, vt eſſet: in hoc autem
caſu dicendum eſt, quod eccleſia & Concil.
Trid. nolens obligare, non potuit obligare in
conſcientia quæ Concil. intendit vitare.

¶ Ad Quintum reſpondetur, q illa clau
ſula Bullæ Cœnæ conceſſa fuit à Pio V.
ante illa declarationē, & ante declarationē
Cardinalis, quibus erat debitum inter De
fectus, an eſſet validum matrimonium, &
ſic ad ſecundum eſt reſponſum, data ei
facultas talis Commiſſario. ¶ Aduertendum
tamen eſt, q hoc reſpectu non ſolū habet
vna quæcunque matrimonium fuit nullum,
pro pter occultum impedimentum, veruntā
etiam quando fuit nullum propter defectū
conſenſus dicentium contrahentium, qui ſupe
riori non potuit per ſententiam Prouiſoris.
Eſt idem dicendum eſt, ſi Epiſcopus diſpen
ſauerit in ſupradicto impedimento, bene dixit
quidam, q in ſingulo caſu Epiſcopus poteſt
diſpenſare. De quo infrà. Per hæc patet ad
primum argumentum dubiū principale.

AD ſecundum argumentum principa
le eſt grauiſſima difficultas, an epi- C

ſcopus habeat in ſingulari de matri
monio clandeſtino, prohibito in Concilio
Tridentino apud Turcas habitantibus, vel
apud infideles, quicunque ſubditos,
vt non obſtante parochi, de quibus quæ
ſiui, ei poſſint contrahere matrimonium ſine
ſuo parocho.

¶ In quo non expreſſum ſit mandatum
Concilium tollitur, q Concilium optimi
apud quoſcunque inducit, vt non ob
ſtante parochi, poſſit Turcarum priuos
contrahere matrimonium validum, nulla
tenus ſpecialem diſpenſationem poſtulant
quia in Concil. Tridentino ſine exceptione
dicitur, quod aliqui quam parochi, &
non ad ſic contrahendum inhabiles, &c.
ſed tunc non eſt proprius parochus, nec alius
de iure humano. ergo ¶ Hæc eſt contra
aliquos qui ſolent pro ſe dicti duos: q quod
per epiſcopum ſine validum matrimo
nium habitantes & ſocialiter aliqui expo
ſitum D. Tho. dicit quam de illa captiua
apud infideles. Nam vel ſuorum capitaſ
poſſit ſufficienter prouiſa per ſententiam
Concil. Tridentini in ſua parochia verſari,
niſi ante ſit diuini primo, quod ſi hoc non
capitaſ poſſit peregrinationem in ſua pa
chia, matrimonium quod contrahunt ſi
ne præſentia parochi, & teſtium vali
dum eſt, & imbet opinio hęc tenetur, &
dicunt non eſſe ſatis quod tunc ob talem
illi matrimonium, ſint tunc non eſſi mi
nentur, quod deſint alia ſacramenta
ta neceſſaria, ſcilicet pœnitentia &
Euchariſtia. Dicunt tamen ſeparato, q ſi
hoc matrimonium ante prouiſa per
tinuerit in ſua parochia, tunc ſine eſt vali
dum illud matrimonium quod ignorantia ſine
hunc ſine præſentia parochi. & hoc videtur
ſatis, vel ſaltē ante ab eis declarandū. Poſſe
tunc quia poſſet contingere caſus in quo illa
mulierem captiua ante prouiſa Concil.
Tridentini in ſua parochia, & tunc nulli eſſet
matrimonium, quod aduertendū in ſpecialitate
ab præſente parocho, ſcat ſi ante illū pro
uiſa patriam capiuorum ab infidelibus, &
poſſent ab eis habere, nil poſſit facere prouiſa
patriam à patria recedere ab eis ignorantia.
Hic aduertur. In tali caſu nullū eſſet matri
monium ſine præſentia parochi, quia decreto
Tridentini Concilium habent vim in pa
chia illorū, vbi de facto ſolemnizant ab illa
ignorantia ergo per illud nullum fuit ſale

matri-

A

B

C

D

hãm certa vel ch, quòd ch ibi acceptetur A
& pro malgaem nihil valet.

¶ Et videtur vera ysta negativa. Primò
arguitur, quia illi qui ex alio puncto ad
veniunt obligantur legibus Concilij Tridē
tini, cum illis promulgatis & Concilio Tri
dentino, & ab illo accepterunt & (ut dixe
dictum) tam promulgatum ch & accepta
tũ in illis provinciis & regionibus, sed Con
cilium Tridentinum irritat & annullat per
suam legem clandestinos contractus: ergo tales
matrimonia nullum ch & invalidum.

¶ Secundò arguitur. Concilium Triden
tinum non solum irritat & annullat contra
ctus, sed etiam ipsas personas inhabiles &
incapaces reddit ad contrahendum sive pa
rochi & testibus, vel coram eo, cum eo
dem Concilio ergo hæc incapacitas & in
habilitas inducit ipsam prohibitionem vide
lice fieri, ac libere matrimonium celebrare
bitatem hæc paroche & testibus etiam in
illis partibus, nullum erit.

¶ Tertiò arguit & confirmatur argumen
tum precedens, ex dictum ch in precedē
tibus, illi capiti qui apud Turcas vel alios
infideles dimorantur, non possunt contrahe
re matrimonium sine parocho & testibus,
quia non sunt in loco in quibus ab obliga
Concilio Tridentino: ergo similiter in
nobis vita matrimonia celebrantes ab
His nullum erit, quia celebrant in locis
in quibus non obligat Concil. Tridentinũ.

¶ Quarto arguitur. Illegum ch iniustus
fautor, & habetur in digna depositionis re
tinere ablatum & iniustè locũm mortui
fuit excludit, etiam si ille in alia diœcesi in
qua ille erat, contractũ reculdit diver dimitti
bil

Concil. Tridentini.

¶ Vltimo pœnas respectu habens ad eos qui contra illa decreta aliquid attentare præsumunt, statuit, quod ipsi præter pœnas à sacris canonibus, aliisque legibus Concilii Tridentini, dum fiant in præsentia illius, & testium vbi Concilium Tridentinum non habet vim obligandi, ipso facto sint infames, & si clerici fuerint, post competentes admonitiones priuilegio clericali priuentur, & ad alia beneficia, dignitates, & officia ecclesiastica inhabiles existant, & quod illa inhabilitas & incapacitas ipsis semper adhæreat, etiam si postea ad alia beneficia, dignitates, & officia ecclesiastica promoueantur, & in eis dispensatum fuerit, & quod ipsi ab omnibus excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententiis, quas ipso facto incurrerint, nisi in mortis articulo constituti fuerint, à nullo præterquam à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constituti, absolui possint. Hæc Concilium Tridentinum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod illa inhabilitas & incapacitas ipsum personam vbique sit, quod solum vbi obligat decretum Concilii Tridentini. Non inhabilitas illa est per modum legis, sicut ipsa excommunicatio, vnde si leuis illa pœna in loco, & regionibus, in quibus non recipiuntur decreta Concilii Tridentini, non ligabunt, ita etiam inhabilitas non ligabit personam ipsam vbicunque sit, sed solum vbi recipitur.

¶ Ad secundum quod est confirmatio per oblationem argumenti dicendum est, quod illa non debuerunt capere apud infideles, vel Turcos pro pace habenda, nisi præcessisset pax per parochos & testimonium, & si contrahit, non tenet vinculum, vt iam determinatum est in parochiali loco. Iam est pro malo suo. Concil. Tridentin. & ibi non fuit parochus vbi hoc fit promulgatum, vnde apud Turcos, & infideles pro ea parochia, nec ibi Christiani capiant obligationem illorum locorum.

¶ Ad quintum argumentum respondetur, quod illa quæ ibi inducta sunt, & ea in eis contenta in quo non recipiuntur Scholastici decreta Concilii Tridentini pro regno Galliæ, & recipiuntur quoad alia decreta in regno illo, & in prouincia illi possunt obligare sine parochio & testibus, & sic contrahentes possunt illos pro quibus sunt.

¶ Ad illa difficultates & dubia proposita ad-

dici in hac materia circa decretum illud Concilii Tridentini, illa tamen dicta non dixi esse obligatoria de dicto, & passim in alijs ecclesiarum, propter quam illa excommunicationis, ad alia existimo hanc materiam de matrimonio tractatum.

QVAESTIO XLVI.

De consensu, cui aduenit iuramentum, vel copula carnalis.

Deinde considerandum est de consensu, cui aduenit iuramentum, vel copula carnalis. Circa quod quæruntur duo. Primò, vtrum iuramentum additum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium. Secundò, vtrum copula carnalis eidem consensui aduenions faciat matrimonium.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum iuramentum additum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod iuramentum additum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium. Nihil enim potest se obligare, vt faciat contrarium alicui de iure diuino, vt patet Matth. 5. Eadem autem potentia videtur esse ligandi se per votum, & per iuramentum, quia vtrumque pertinet ad religionem. Sed per votum additum consensui per verba de futuro expresso matrimonium non contrahitur, vt patet per Magistrum in 4. dist. 38. Ergo nec per iuramentum additum consensui per verba de futuro matrimonium contrahitur. Præterea, aliquis alteri se obligat per verba de præsenti: videtur quod matrimonium debeat contrahere per verba de præsenti, quæ sunt fortiora: sed hoc non est nisi matrimonium

esse matrimonium. Nec perfectum, ergo sine carnali copula consensus per verba de futuro facit matrimonium.

¶ 2 Praterea. Veritas divina fortior est, quam veritas humana, sed per carnalem copulam veritate divina firmatur aliquid: cum ergo verba exprimentia consensum de præsenti in quibus est fides humana, matrimonium perficiant, videtur quod multo amplius id efficere possint verba de futuro carnaliter firmata.

¶ 3 Praterea. Secundum Apostolum Hebræos 6. Omnis controversiarum finis est juramentum. ergo in judicio sacro plus ratione est juramento firmatum quam sine juramento. sed per carnalem copulam verba de præsenti, postquam consensum in aliquem cum juramento per verba de futuro, videtur quod ante copulam debeat compelli stare cum prima, & non cum secunda.

¶ 4 Praterea. Verba de futuro simpliciter prolata faciunt sponsalia, sed per carnalem copulam ibi aliquid operatur: ergo facit plus quam sponsalia, sed minus quam matrimonium. ergo facit medium inter sponsalia & matrimonium.

SED contra. Quod fundamentum habet, non est: sed juramentum additum non facit quin verba de futuro significent consensum de futuro. ergo illorum nullum est. ¶ Præterea perfectum est matrimonium, non ergo quicquid aliud consensui interveniat ad matrimonium, sed post consensum quo matrimonium fuit, aliud frustra interveniet aliquid ejus firmationi: ergo non facit matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quod sacramentum adhibetur ad confirmationem alicujus: unde illud tantum confirmatur per sacramentum quod in dubio significatur per significationem nostram: inter omnia verba de futuro ex ipsa sui significatione habentur, quæ quod matrimonium non facient, quia quod faciendum promittitur, secundum se, etiam si juramento adhibito, matrimonium non facit. Unde patet solutio ad primum.

AD primum ergo dicendum, quod implere juramentum est licitum: unde si aliqua obligatio frequens juramentum, facit aliud illicitum, cum prius fuerit licitum, non datur ex hoc quod juramentum primi debitum non firmet: ex hoc est in proposito, illicite enim ruit, qui illicite promittit. promissio autem de aliquo est illicita, unde consensus frequens per verba de præsenti, quibus transfert dominium sui corporis in alium, facit quod ulterius juramentum non illicitum quod prius fuerit, non amittat.

AD 2 dicendum, quod juramentum aliquid operatur, non ut ejus obligationem faciat, sed factam confirmet, & ita gravius peccat qui cum juramento mentitur.

¶ Unde patet solutio ad tertium.

AD quartum dicendum, quod juramentum aliquid operatur, non ut ejus obligationem faciat, sed factam confirmet, & sic gravius peccat qui cum juramento mentitur.

SUMMA ARTICULI.

COnclusio articuli est negativa. Ratio positiva principalis est. Sacramentum fidem confirmat, quod in dubio significatur, unde verba de futuro quæ non faciunt ad matrimonium per se significata matrimonium facere non significant, ergo nec juramento firmata matrimonium facient. Ratio secundum solutionem. Sacramentum adhibetur ad confirmationem, ac fidem facit tantum circa illud quod per verba de futuro expedit non fieri matrimonium.

¶ In solutione ad ultimum adverte illud quod docet D. Thomas sacramentum adjunctum in casu amicabili aliquid operari, non solum obligationem, sed factum confirmare: & ita gravius peccat qui cum juramento mentitur, præcipue cum causa sacramentorum sit in tantum.

CIrca illum articulum habetur illud, an vera sit quæ D. Thomas docet in illo Videtur quod non. Plato apud

Ia cōpl. ex parte de sponsalibus futuris A
Prædes de quibusdam verbis de futuro
quibus supervenit iuramentum dicunt,
faciunt verum matrimonium. & quod vi
nil potest plus ex medio vno dimittere: ergo
¶ Confirmatur 2 principaliter. Nam in cap.
si quis diuites 30. quæst. 5. dicitur, quod &
qui iurauit sponsalia alicui nolleri, illa de
bet eā rectē ducere, etiam si nulla diu steter
ex quo iuramentum illud non contulit
expressis per verba de futuro consensum
matrimonialem.

¶ Secundō arguitur. Si iuramentum su-
perueniens sponsalibus de futuro non facit B
verum matrimonium sequitur quod si ali
qui contrahāt cum alio de præsenti & post
hæc matrimonium consequatur & illud
non est. Falsum consequens probatur, nam
ibi non sequitur, quod iuramentum illud nō
obligat, & hoc est falsum, cum illud iura-
mentum non sit relaxatum nec irritatum
ergo est obligatorium. ¶ Confirmatur. Ira
mentum superueniens sponsalibus de fu-
turo aliquid operatur, & hoc aliquem effe-
ctum quem non habent sponsalia de futu-
ro ergo talia sponsalia cum iuramento alia
do habent vim matrimonii de præsenti.

¶ Tertiò arguitur. Matrimonium claude
stinum si superueniat iuramentum est validū,
quarto secundum se & malum ergo licet
sponsalia de futuro secundum se nō habeāt
vim matrimonii, si superueniat iuramentum
habebunt illum. Consequentia est euidens
ex paritate rationis. Antecedens verò proba-
tur. Multi contrahūt qui sunt inhā & C
nulli, & superueniat iuramentum fiunt vali-
di, ut patet de pœnitente facto latrone,
qui quidem non obligat in conscientia, si
tamen superueniat iuramentum obligat in
conscientia, ut dicitur in cap. 1. & vnico, & in
cap. verum de iureiurando licet pro nullis
vim & obligationes & scripturæ, quas huius
modi habent. Adeste possunt fieri, frite
& valere, ut habetur in lege huius regni, ita
cum si superueniat iuramentum, adeo pro-
nullius vim, obligationes & scripturæ obli-
gantia obtinentes ergo quantum matrimo-
nium clandestinum sit verum & validum
post Concil. Tridenti. si adhuc iuramentum
validum esse

¶ Quarto arguitur. Doctrina D. Thomæ
ibi est vera propter eius rationes. Antece-
dens probatur. Iuramentum non potest
ordinari ad confirmandum contractum in
firmum, cum in omnibus sit actus religionis
& religio se virtus excellentior quam iu-
stitia, & actus virtutis superioris non possit
ordinari ad actum virtutis inferioris ergo
HIS non obstantibus conclusio sit, quæ
doctrina Diui Thomæ in hoc arti-
culo est certissima, veracissima, communis
perfectissima, quam cum inconcussam
nisi de novo repetimus omnia quæ sunt
de essentia contractus. Regula namque illa
pro vera habenda est, quod cum aliquis
contractus à principio non fuit ratum
gratia per malum exercitium, nec per
confirmationem ulterius potest fieri matrimonium. Et ratio est ipsa naturam matrimonii definitur. Nam cum sit mutua
dominij traditio, si à principio firma nō
fuit, necessarium est quod si ista traditio
ac proinde & repetamus omnia, quæ sunt
de essentia contractus. Vnde sponsalia qui-
buscumque pactis interueniat, nunquam efficiūt
matrimonium, nisi adsit omnia expressis de
præsenti. Et hanc conclusionem probant ra-
tiones D. Thom. præcipue illa quæ adhuc
est in corpore.

¶ Et quo sequitur, quod post sponsalia
de futuro etiam iurata possit quis transire
ad religionem absque illa dispensatione.
Ratio est, nam iuramentum illud confirmat
obligationem, cum ergo post sponsalia possit
quis transire ad religionem, potest etiam
post iuramentum superadditum. ¶ Confir-
matur primò argumentum. Iuramentum
illud ordinatur ad contractum matrimonii
de præsenti, sed post istum matrimonium
de præsenti potest quis libere ad religionē
transire, ut dictum infra, ergo & antequam
ultimatur. Confirmatur secundò. Iuramen-
tum non debet esse impedimentum malorum
boni, ergo. Hoc autem consilium intelli-
gitur, etiam si iuramentū sit permansum per
verba quæ sponsa, ut constat ultima con-
firmatio.

QVibus positis ad argumenta in prin-
cipio facta respondetur. Ad primum
dicitur quod verba de quibus loquitur Sū-
mus Pontifex in illo loco, quamquam ha-
bent formam de futuro, habent tamen
efficaciam de præsenti in quantum expri-

c oclesiam de præsenti verba vero habent A
vim obligandi quatenus confirmantur hoc
consensu. Hoc confirmatur ex ipsa ap-
pellatione ipso dictum, quod Andreas Barbat
vero præbitur valdi maleri, quod eum ab
eo tempore pro coniuge teneret, & ei fide
vxori fuæ fidem seruaret, & idem Ioan. ipsa
mulier: ex quibus verbis apparet verba
fuit consensus de præsenti, vnde Paludan.
non propter religionem iuramenti, sed pro-
pter defectum consensus, decretum valdè
efficacem amisimus. ¶ Ad confirmationem
respondetur, quod illud capitulum non de-
finit quod ibi vocem matrimonium, sed cir-
cum definit quod ibi fit vnica sanctio inter-
uentu, quod etiam si deficiat alia solemni- B
tates, tenetur homo contrahere propter
sanctitatem iuramenti.

¶ Ad secundum argumentum respondetur,
quod non dubito si aliquis contrahat cum
aliqua de præsenti post sponsalia etiam in-
tra eum alia, verum est matrimonium rat
(vt dicimus) iuramentum non facit quod
consensus de futuro sit de præsenti, & ita
ille tales, viuens vxore non tenetur adim-
plere iuramentum: quia materia iuramenti
licita facta est illicita.

¶ Circa hanc solutionem est primum du-
bium, an homo viuente vxore cum qua contraxit
de præsenti teneatur adimplere iuramentum C
& seruare illi fidem cum qua contraxit de
futuro. In hac difficultate Palud. in 4. dist.
28. quæst. 1. art. 1. existimat, quod talis non
teneatur postea adimplere iuramentum. Et
ratio illius est: nam matrimonium contra-
ctum de præsenti est finale sponsalia, vt dicit
dictum, sed iuramentum est substantia ma-
trimonium sponsalitorum, ergo etiam cessat
iuramentum, & eius obligatio. ¶ Confirma
tur hac ratione. Iuramentum est corrector
per hoc quod contrahit de præsenti cum
alia quia illa vxore teneretur, sed ex hoc
quod vxor viuit mortua fit, non remanet D
iuramentum, vt constat, ergo.

¶ Nihilominus tamen dicendum est, quod
iuramentum obligat nonobstante. Proba
tur primo. Votum simplex religionis obli-
gat illum qui contrahit de præsenti & con-
summauit matrimonium, si mortua vxor
eius, ergo idem omnino erit de iuramento.
¶ Secundo. Qui contrahit de præsenti cum
aliqua post sponsalia de futuro, tenetur tam
tua vxore adimplere fidem, quam primæ

sponsæ, enim si sponsalia sunt celebrata, vi &
præ dictum, ergo idem erit de obligatione
iuramenti. ¶ Tertio. Iuramentum natura-
peditum, quia antecedit actum vt dicitur il
licitus, sed non sunt illi licita post mor-
tem vxoris, ergo obligat modo. Item vo-
cationalem est, quod Deus Lapis voluntarie ha-
bet ad desiderandum, si tamen apponatur
impedimentum ne desiderii adsit, & ibi
no impedimento sunt desiderii per illam
virtutem impedita virtus iuramenti non
habet obligandi, apposito vero est impe-
dimentum per hoc quod contrahit de præsenti
cum alia, mortua vero vxore tollitur impe-
dimentum, & sic iuramentum obligat.

¶ Vnde ad rationem Paludani respondetur,
quod quidam iuramentum non obligat
ratione sponsalitorum, obligat tamen ratione
sanctitatis, & quia fidem data obligat.

¶ Ad confirmationem respondetur, quod
iuramentum non est existimum per hoc
contrahit de præsenti cum aliqua, cum ha-
bet suam virtutem, sed est impedimentum, & ita de-
lato impedimento statim obligat, sicut ego
in exemplo allegato de Lapide & de vno
filio plus religioso.

¶ Secundo dubium est, an ille qui iura-
uit sponsalia de futuro, & postea contrahit
de præsenti cum alia, possit libere vi matri-
monio petendo & reddendo debitum & ha-
bitum præcipue habet homo, si iuuenis, & non
habeat vxorem aut cognitam. Ratio dubitandi est: nam videtur,
quod illud iuramentum æquiualeat voto cælibatus: sed si fecisset votum, non posset libere
vti matrimonio ergo nec in hoc casu. Nihilominus tamen dicendum est, quod po-
test libere vti matrimonio etiam si iuraue-
rit quod nullam aliam haberet vxorem, quia
illud iuramentum fuit confirmatiuum primi
dum facti de matrimonio futuro, vt dic-
tum dictum, & ideo quando impossibile
est matrimonium, nullam vim habet.

¶ Ad rationem dicendum quod non obstante
quod illud iuramentum æquiualeat vo-
to cælibatus quod sit Deo, tamen fuit additum
in confirmationem promissionis facta de
matrimonio futuro, quod non est impossi-
bile, & ita nullam vim habet nunc, tamen
vero cum fuit Deo, tunc habet vim. Hæc
dicta sint in explicatione secundi argu-
menti dubii principalis.

¶ Ad confirmationem respondetur, quod

ratio-

ſtantem: nã ſi perueniens obſtantia expreſſe per verba de futuro, aliquid operaretur ſi per verba de futuro, aliquid operatur: non enim facit matrimonium de præſenti. Ad cuius euidentiam eſt, quòd illud tantum obſtat alicui actui, & contrariatur conſenſui & contractui, ita ut ſi illa non eſſent, ille actus ordinem, ordinem ſeruaret: ſed non obligat ex talibus ex iuſtitia, nullo unquam obligat ex talibus ex iuſtitia, nullo unquam obligat ex talibus neque Sanctiſſimum ſacramentum Theologicum. Deinde aliqui Philoſophi ſolebant qui habent demonſtrationem habent ſcientiam, Deus eſt, & ſcientiam ad ſcientiam habet: aliquam ſcientiam habet aliquam ſcientiam ſolum propter demonſtrationem, ſed propter ſuam ſcientiam & demonſtrationem, propter veritatem primam cognitam, non tamen habet ſcientiam aliquam, ſed ideo aliquam habet ſcientiam quia eſt ſcientiæ ſcientiæ, quia ſcientia ſcientiæ ſcientiam ſcientiæ ſcientiæ ſcientiæ

contra sed multo non videtur peccare A
adulterium spirituale ad carnalem copulam; ergo per hoc fit matrimonium.

¶ 4 Praterea. Non videtur peccare aliquis, nisi ratione alicuius, sed aliquis non potest mulierem quam desponsavit sub specie matrimonii retinere ad carnalem copulam sine peccato: ergo videtur dicendum, quod si etiam post carnalem copulam aliquis contrahat per verba de praesenti, quod teneatur ad primum reddire, quod non esset nisi inter eos esset matrimonium: ergo carnalis copula B
post consensum de futuro, facit matrimonium.

SED contra est quod dicit Nicol. Papa, Si consensus in nuptiis defuerit, etiamsi cum ipsa carnis celebrata fuerit copula. ¶ Praterea. Quod consequitur ad aliquid non facit ipsum, sed carnalis copula sequitur ipsum matrimonium si est officium consors: ergo non potest facere matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quòd de matrimonio possumus loqui duplicter. Uno modo quantum ad forum conscientiæ, & sic inter verum carnalis copulam non habet, quòd perficiat matrimonium, cum sponsalia praecedentia per verba de futuro si consensus exterior defit: quia verba de praesenti erant consensum exprimentia, si consensus cordialis deesset, non facerent matrimonium. Alio modo quantum ad iudicium Ecclesiæ, & quia in exteriori iudicio secundùm C
ea quae foris parent iudicatur, cum nihil possit exprimere, significare consensum, quam carnalis copula, secundum iudicium Ecclesiæ carnalis copula consequens sponsalia matrimonium facere iudicatur: nisi aliqua signa expressa doli vel fraudis appareant.

AD primum ergo dicendum, quòd de qui carnaliter commiscetur facile contingit intentionem carnalem copulam secundùm rei veritatem, sed in matrimonium non consentire ex hoc ipso, nisi secundùm interpretativum modum. D

AD secundum dicendum, quòd iuxta praeterea illa non indicatur res veritatis fundamentum quod de rebus exterioribus fit.

AD tertium dicendum, quòd si post sponsalia adulteret cognoscendo aliam carnaliter, non propterea matrimonium confirmatur, nec solvitur à peccato, nisi aliqua signa expressa fraudis apparent: secus si sponsa discessit conditionata, vel quasi non adhibuerit, vel quaerendo ad festum vel aliud signum evidens apparuit, sed tamen sponsus peccat si fornicando (quod plus est) fraudi quam facit.

AD quartum dicendum, quòd in casu sponsus antequam aliter cognoverit, tenetur eam dimittere si velit, quia non potest ei reddere debitum aliud ad quod tenebatur & sibi facere si in tempus promiserat, & ad hoc etiam non tenetur, ut quidam dicunt, si sponsus sit multo melioris conditionis aut aliquod signum fraudis evidens fecerit: quia praesens prohibitio potest, quod sponsa non fuerit decepta, sed dare posse.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio est. Quod forum conscientiæ copula carnalis absque pacto verbo de futuro nō facit matrimonium, si nullus sit consensus. Ratio huius conclusionis est quia. Ad matrimonium requiritur consensus de praesenti, & ita vetus promissio consensus de praesenti non est quae verum matrimonium, si desit consensus, ergo.

¶ Secunda conclusio. Quod forum externum ecclesiæ copula carnalis superueniens facere matrimonium, licet ecclesia iudicare illud esse matrimonium. Ratio huius conclusionis est. In foro exteriori ecclesiæ iudicandum est secundùm ea, quae foris apparent, & secundum signa externa consensus interioris, sed nihil potest ex praesumptione significare consensum interiorem secundùm talem copulam, quam carnalis copula, ergo. Quod quidem intelligitur (ut dicit D. Thom.) nisi aliqua signa expressa doli sint

&c.

& valide apponatur, tibi enim non est in facil
dispositionem.

¶ Ex hac concludo ad tertium. Si spōs. absentes contrahant per procuratorem ad copulam carnalem, & ipse procurator à procuratore, & ipsa sponsa procuratrix, vel in locis formam non habentibus.

Circa istum articulum fuerunt quam plures & difficiles quæstiones inter antiquos & apud Theologos, & Interpretes tam in foro conscientiæ, & in foro exteriori. Communis tam post decretum Concilii Tridentini omnes illas difficultates evitandi. Advertendum tamen est, quod in isto matrimonio quando post sponsalia de futuro sequitur copula carnalis in occulto cum animo affectu maritali, dicit, cum animo præsumendi, quod erat præsumpserat verum matrimonium etiam in foro conscientiæ, tamen cum adsint consensus de præsenti, illa copula repetitur tanquam legitima expressio interioris consensus, non tam facile quam ante. Si autem talis copula non fiebat cum affectu maritali ex utriusque parte, non erat verum matrimonium in foro conscientiæ, in foro tamen exterior valebat matrimonium, & non admittebatur probatio contrarium, de quibus tamen in cap. veniens 2. & ca. in quibusdam, qui de sponsalibus, sed tunc necessarium erat, post secutam copulam consummatam, & non defectum ulterius, nec alii subiungunt, nec etiam consensum ad copulam, ut patet in cap. finali de sponsalibus. Nam in iure antiquo matrimonium clandestinum erat validum, & erat sufficiens expressio consensus ad verum matrimonium. Jus vero Concil. Tridentini in illo decreto sæpe dicto introxit matrimonio D clandestinum.

¶ Sed post Concilium Tridentinum sunt duo dubia breviter. Primum dubium est, si sponsalia celebrata essent coram parocho & legitimis testibus, & postea sequeretur copula in occulto, an tale matrimonium sit validum nam videtur, quod habeat solemnitates requisitas à concilio. ¶ Nihilominus unum dicendum est, quod non est verum matrimonium, sed irritum & nullum. Ratio est, quia virtute illius Decreti Concilii Tridentini duo sunt necessaria. Primum est, scientia, quæ sit de essentia consensus

publicè fiant, quod quidem defuit in præsenti contractu, & ea non est verum matrimonium. Secundum est, quod dubia quæ olim possent de contractu inter ipsum, & ipsam certo cessent tribus & parochis, quod nunc defuit in præsenti casu.

¶ Et secundum dubium, quod habet maiorem difficultatem. Si aliqui contraxerint sponsalia de futuro, & postea habuerint copulam carnalem cum affectu maritali in præsentia parochi & testium, an tale matrimonium sit validum. Ratio dubitandi est, quia adsunt omnia necessaria ad validitatem matrimonii, videlicet expressio interioris consensus & præsentia parochi & testium, ergo validum est tale matrimonium post Concilium Tridentinum. ¶ Confirmatur hac ratio: Nam est sufficiens signum interioris consensus de præsenti coram parocho & testibus ergo est verum matrimonium. Consequentia probatur. Quia ad ratione matrimonii secundum textum Concilii Tridentini nihil amplius requiritur. Assecolem vero constat. Nam copula carnalis est sufficiens signum consensus interioris, alias enim nec in iure antiquo esset verum matrimonium. ¶ Propter hanc rationem ergo videtur quibusdam dubium quæ evidens esse, quod in hoc casu etiam post Concilium Tridentinum erat validum matrimonium.

¶ Nihilominus tamen concludo sit. Etiā si ita contingeret, quod esset validum matrimonium post Concil. Trident. Hæc conclusio probatur. Ad validitatem matrimonii necessaria est præsentia vicarii parochi & testium, ut possint testificari de ipso matrimonio, sed in præsenti casu nō est talis præsentia vicarii parochi & testium respectu matrimonii, sed respectu copulæ carnalis, ergo non est validum matrimonium. Major probatur. Nam Concilium Tridentinū exactè præsupponit, quod parochus, & testes sint præsentes ad hoc quod possint testificari de validitate contractus, illi autem non possunt testificari de illo contractu, sed de copula carnali, quam videnti, ergo.

¶ Unde ad rationem dubitandi respondetur, quod respectu contractus matrimonij solum est præsentia physica parochi & testium, respectu vero copulæ est præsentia moralis, solum enim possunt testificari de copula & non de contractu, unde post Concil. Trident. tale matrimonium nullum erit.

¶ Ad

¶ Ad 6. Illud verum est, maior difficultas. Nam ad rationem matrimonii verum potest Concil. Trident. satis esse praesentia mere passiva parochi, & testium respectu expressionis externae consensus interioris, quocunque sit illa, sive mediante expressione verbis, sive alio signo facto ad placitum ecclesiae mere passive parochi & testium respectu expressionis externae interioris consensus, ad illa tantum signa expressa in praedicto Concilio requisita consensum coactum per se & regulariter irritantia: ad matrimonium autem ratum necessaria est, quod sit consensus per aliqua signa quae per se & regulariter ordinentur ad exprimendum consensum coactum per se & regulariter irritantia: equale autem consensui tali quod non sufficit ad matrimonium ratum, non est consensus coactus per se & regulariter irritans.

¶ Ad hoc dicendum est, quod quamvis coactus ratificet, & consensum interiorem efficiat, tamen non ratificat per signa talia quae per se, & regulariter ordinantur ad exprimendum consensum coactum per se & regulariter irritantia: quia ratificatio est actus secundus parochi & testium, respectu illorum signorum interiorem consensum exprimentium per se & regulariter irritantium consensum. Quod autem haec ratificatio non sit necessaria in foro Concilii patet: quia Concilium requisivit tantum praesentiam, & responsum recipientis de futuro, ad hoc ut esset necessarium ei, quod fiat consensus per aliqua signa quae per se & regulariter ordinantur ad contrahendum: aequale autem consensui tali quod non sufficit ad contrahendum celebrandum.

QVAESTIO XLVII.
De consensu coacto.

DEinde considerandum est de consensu coacto & conditionato. Circa quod quaerunturs ex. Primò, utrum aliquis consensus possit esse coactus. Secundò, utrum aliqua coactio cadat in constantem virum. Tertiò, utrum consensus coactus faciat matrimonium Quartò, utrum consensus coactus faciat matrimonium ex parte cogentis. Quintò utrum consensus conditionatus matrimonium faciat. Sextò,

utrum aliquis possit cogi à patre ad matrimonium contrahendum.

Haec omnia dicuntur D. Thom. Scholastici in 4. dist. 28. & Innocentius hoc loco sic dividit.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum aliquis consensus possit esse coactus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod nullus consensus possit esse coactus. Quia sicut dicit Philosophus 3. Ethic. illud dicitur esse involuntarium cuius principium est extra, nihil conferente vim patiente. Sed consensus est actus voluntatis, ut ibidem dicitur: ergo consensus est voluntarius, & non potest esse coactus.

¶ 2. Praeterea. Violentum videtur esse contrarium naturali, sed contra naturam est quod aliquis consentiat nolens: ergo consensus non potest esse violentus, vel coactus.

¶ 3. Praeterea. Omne peccatum voluntarium est: sed consensus est peccatum, quia fornicatio & adulterium consistunt in solo consensu: ergo consensus non potest esse coactus, vel violentus.

¶ 4. Praeterea. Dominium voluntatis appetitivae est respectu eorum quae ad finem ordinantur, ut patet in 9. Metaphys. sed consensus est in voluntate sicut in subiecto: ergo est in potestate voluntatis consentire vel non consentire: ergo consensus non potest esse coactus.

SED contra, illud quod est sine potentia, non potest aliquid impedire: sed ratificatio coactionis impedit matrimonium, ut in littera dicitur: ergo consensus non potest esse coactus: sed in coactione, potest esse violentia coactionis, unde Augustinus in quodam responsione adducit rationem quia habet quod sit, necessitas enim facit illi: ergo videtur in matrimonio posse esse consensus coactus.

Respondeo

RESPONDEO dicendum, quod duplex eſt coactio, vel violentia. Una quæ facit violentiam abſolutam, & talis coactio dicitur à Philoſophis violentia ſimpliciter; ut cum quis aliquem corporaliter compellit ad motum. Alia quæ facit violentiam conditionatam, & iſtam vocant Philoſophi violentiam ſecundum quid: ſicut cum quis timore mortis vel periculi mortis abicit merces in mare ne periclitetur: & in iſta violentia videtur mixtum eſſe voluntarium, inquantum homo vult hoc quod eſt, conſiderata circumſtantia in qua eſt: & ideo violentia ſimpliciter dicta excludit voluntarium, violentia autem ſecundum quid magis participat rationem voluntarii quam involuntarii: unde & magis laudabilia videntur quæ violenter fiunt, quia ſcilicet per violentiam voluntas inducitur ad id quod ſecundum ſe eſt ei ingratum. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta: nam primæ rationes procedunt de coactione primo modo. Secundæ autem rationes procedunt de coactione ſecundo modo.

SVMMA ARTICVLI.

PRima concluſio. Coactus poteſt eſſe voluntarius ſecundum quid, non autem ſimpliciter.

¶ Secunda concluſio. In præſenti quæſtione per violentiam accipitur ex parte agentis quælibet violentia, quæcunque apud Philoſophum diſtinguuntur.

¶ Tertia concluſio. Motus eſt violentus vel coactus per accidens, quando impedimentum

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum aliqua coactio cadat in conſtantem virum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod coactio nullo modo cadat in conſtantem virum: quia de ratione conſtantiæ eſt, quòd non trepidet in periculis, cum ergo motus ſit trepidatio mortis, vel alterius periculi imminentis, videtur quòd non cogatur motus.

¶ 2 Præterea. Omnium terribilium fugæ eſt motus, ſecundum Philoſophum in 3. Ethicorum: ſed conſtantes non timent terribilia, ſed contemnunt mortem, quia fortes etiam pericula mortis ſubeunt: ergo nullus motus cadit in conſtantem virum.

¶ 3 Præterea. Inter alia pericula, præcipue à bonis timetur periculum famæ, ſed timor infamiæ non impellit motus cadere in conſtantem virum, quos vel dictat lex, timor infamiæ non cogit ſuper illo edicto, quod mortis causa factum eſt: ergo nec aliquis alius motus cadit in conſtantem virum.

¶ 4 Præterea. Refert in eo quod quis cogatur peccatum admittere: quia facit eum transire quod non vult ſolum re, & ſic facit eum involuntarium: ſed non eſt conſtantis aliquod peccatum admittere ad

timorem

mundo pro aliquo tempore fuerat: ergo nullus meritus cadit in conditionem viroso.

SED contra. Abrahæ & Isaacæ fuerunt filii meritorii quia meritorie meruerunt, & tamen fuerunt filii conditionis: ergo meritus potest cadere in conditionem viroso.

Praeterea voluntarium est violentum mixtum, sed aliquis meritus cogitat, sed aliquis quandoque conditionem, potest pati talem violentiam quam fugit in mari, meritus proiecit se pro naufragio: ergo meritus potest cadere in conditionem mixti.

RESPONDEO dicendum, quod cadere meritum in conditionem, & malum esse, sumitur multipliciter: cogitur enim aliquis meritus, quando aliquid facit quod alias non vellet ad evitandum id quod timet in hac mixta coactio ab ea conditione distinguitur quatuor ad hoc. Primo, quia non ad quodlibet pertinet quod timetur, quia violentia sequitur naturam rei cui fit vim per quam fit quod per quod dicit relationem ad rationem, semper autem meritus malo sed malum bonum aliquodum est, & ideo cadit ad malum simpliciter voluntarium cogitur autem ad malum secundum quid, ut vitet malum simpliciter cogitur ad malum malum, ut vitet minus malum sed meritus cogitur ad malum propter meritum minus malum, subiacet ad peccatum propter meritum corporalis pœnæ: sed permissa meritus non patitur cogi meritus ad minus malum sustinendum vel faciendum, ut vitet malum maius / unde conditio est medium inter voluntarium & permissum. Secundo differunt quantum ad actionem meritus partialis unum, meritus quia forte non existit forte dilationem, & probabilis cogitur sed invitus in hoc. Prov. 27. Melior vulnera amantis per fraudem.

AD primum ergo dicendum, quod conditio sicut & de forte dicit possibilem, est quia potest: non ex eventu non timeat, sed quia non timet quia non vult, vel nisi quando vult.

AD secundum dicendum, quod peccatum sit malum simpliciter voluntarium, & malum est hoc modo potest dupliciter cogi: uno modo dicto bonum mortis quia ratio sustinere: & istam philosophus B. Ethic. Sed quadam damna corporalia sunt minora quibusdam aliis, sicut quæ sunt præcepta quæ ad personam pertinent sunt mori, verbera, debilitatio per membrum & similia: & ideo ex illis causis cogitur ad alia damna corporalia, & hoc consistentur hic assumpsit quæ sunt minora mortis, aqua ducis: hic dicit, quod hæc pertinent ad personam propriam vel tangit vel filium vel aliorum consimilia.

AD tertium dicendum, quod conditio se habet dupliciter quandoque se habet dupliciter ex parte facti ocurrit potest: & ideo meritus potest cadere in conditionem viroso secundum substantiam facti loco.

AD quartum dicendum quod conditio non cogitur ad meritorium, quia tunc vult dare, sed cum potest vult potest refutare meritorium vel saltem indicare denunciare si sit promissi nō prohibetur vi plus facere: non potest autem promittere si non determinate: quia ex hoc si contra: non consistit ad hoc cogitur potest. vi. f. contra conditionem facere.

SVMMA ARTICVLI.

CONclusio est. Coactio potest cadere in virum constantem. Hanc conclusionem explicat D. Thom. in tribus primis articulis. Vide Sabunetum ad secundum Divi Thomæ.

Circa illum articulum sit advertendo, & primo dupliciter dicitur in 1. & 2. libro Aristotelis ethic. Aliquis dicitur cadere in vim constantiæ vero gravis quia cadat in casu gravioris mortis mortalis & cadere in propensi, & infamiæ perpetuæ. Et hic nostrum dicitur cadere in vim constantiæ, vel quidem causa est gravis, nulla est infamia vir constans manet. Et tunc advertendo & dicit sunt conditiones necessariæ ad hoc quod dicatur cadere in vim constantiæ. Prima conditio est, & tangitur aliqui ma-

gnum

A ...ſum in ea, cum dilectus, de his quæ vi ...ſum, & in hoc utrobique, & in ego puto. ...s Lib. quæſt. 8. de eo quod metus cau...ſa, & inter alia rationem periculum ſta...ti, vel quod immane poſſit, & etiam Se...ca, ſi immineat pœna, ſupplicia, & ...ortes.

B ...Etiam tamen eſt de infamia, de qua D. Thom. ad tertium dicit, quod non eſt ...ſtimanda inter mala gratiæ. Sylueſter ...ſtionibus, nunc, & ante dicit, quod infamia ...ſti, & non ita non eſt grave malum, & ...ſi hoc ſit. D. Thomæ quæ infamia ſolum ...ſt inferat per ſententiam iudicis, ſed gra...ſi naturaliter ſequatur alii, ut Magi...ſter Sanctus in 4. dicit, quæſt. 1. art. 3. ...ſtio tamen melius dicitur, quod quæ...ſtio facti eſt talis quod facili opere reme...ſi poteſt, non eſt grave malum quod ...ſtat in continens virum: quando vero ...ſtincta eſt talis quod facili opere non ſi...ſi emendari, tunc eſt grave malum quod ...ſſet cadere in conſtantem virum. ¶ Se...ſunda concluſio eſt, quod illud malum ...ſſibile moraliter & in numero, & ...ſod revera cuncta, ſi tamen eſt neceſ...ſtum quod tale metum ſi liberus & ſapiens. C Nam ſi quis mere mortis formidet, tale ...ſtum eſt illicitum, tamen cadit in virum ſi...ſtum. Vide non eſt recta diffinitio quæ ...ſſignat ab aliquibus metus gravis, quod ſi ille cui non cadit in virum ſi. & cadit in ...ſtum tunc quando metuit ſi, quod ſi ...ſſiatur vir ſerius & conſtans coram Deo, qui multa de facili facit malum, & propter ...ſa ratione D. Tho. in articulo dicitur ...ſtum grave tamen ad videndum an ma...ſtimonium teneat vel non teneat, non debe...ſus conſiderare, an metus ſit levis vel ...ſvis, ſed an malum quod imminet ſit D ...ſave vel leve. Cætera ſatis videntur ſint ...ſa loco citato.

ARTICVLVS IIII.

Vitium conſenſus coactus tollit matrimonium.

DUBITATUR ſit primo dicendum ſi vitium conſenſus coacti tollat matrimonium quod ſcilicet ad matrimonium requiritur conſenſus, ita abſolutionem requirit ſine metu incurſus: ſed coactus timore adhibendi baptiſmum recipit ſacramentum, ergo coactus ad conſentiendum aliquo timore, matrimonio obligatur.

¶ 1 *Præterea*. Violentum mixtum ſecundum Philoſophum plus habet de voluntario, quidem non voluntario. ſed non poteſt aliter conſensus eſſe coactus, niſi per violentum mixtum: ergo non omnino excludunt matrimonium, & ita adhuc eſt matrimonium.

¶ 3 *Præterea*. Et qui conſentit in matrimonium coactus conſulendum videtur, quod in matrimonio alio Dei, quia ſpecies mali habet permittere, & non ſolvere, ſi quis Apoſtolus non adhibere: hoc autem non eſſet, ſi conſensus coactus omnino matrimonium tollere: ergo, &c.

SED CONTRA eſt, quod Decretal. *Cum conſensus locum non habeat, ubi metus, vel timor incutitur, neceſſe eſt, ut ubi coactus metu conſensus requiritur, coactionis materia repellatur: ſed in matrimonio requiritur cum metu conſensus, ergo*, &c.

¶ *Præterea*. *Matrimonium ſi quis ſine conſensu Christi ad ecclesiam quæ ſit ſecundum libertatem arbitrii: ergo non poteſt fieri per conſensum coactum.*

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium eſt perpetuum, unde illud ſit perpetuum requiritur matrimonio nihil ſit contrarium quod ſit contrarium perpetuitati conſensus tollit, quia poteſt regula reſiduum in integrum, & ideo hoc coactio tollit matrimonium, & non alia: cuilibet enim viri indeſinenter quæ eſt naturalis in omnibus operibus humanis, ut Philoſophus dicit in 3. Ethic. Quidam autem dicunt, quod ſimile conſensus quamvis coactus poſſit, eſt tamen matrimonium quoniam ad Romanos ſextus quæ præſumitur ibi non ſit conſensus interius pro

prie

pere matrimonium. Sed hoc nihil est, quia ecclesia A
semper debet præsumere de aliqua petitione quæ fuit facta præsente parocho, nisi constet de revocatione & mutatione voluntatis: sicut de voluntate præsumitur quod est in habitu, nisi constet contrarium, ut dicitur in 2. de anima. Ergo si constat de voluntate habituali, non est sufficiens ad matrimonium.

AD primum ergo dicendum, quòd licet non sit actus efficiens sacramentum in præsentia sacerdotis, tamen est actus significans, qui sufficit ad sacramentum: quia ad hoc sufficit quodcunque significans. B

AD secundum dicendum, quòd non omnis voluntas sufficit quodcunque matrimonium, sed voluntarium complens: quæ debet esse perpetua: & talis per se semper manet, nisi impediatur.

AD tertium dicendum, quòd licet se dicat habere habitum ad hoc quod se matrimonio illo fruatur, sed solum quando venit ad actum per accidens de difficultate, alias autem non peccat: quia non tenetur præmissa & cætera facere, nō est species mali- C

SVMMA ARTICVLI.

CONclusio. *Cōsensus noster per cō-*
ditionem, quæ cadit in virum cōsen-
tem nō efficit verum matrimonium, tamen verificatur cōsensus per nostri lenera-
tos ante nullum matrimonium. Ratio D. Th. in corpore definitus est perpetuitas ma-
trimonii cui repugnat talis conditio, nil nul-
lum valorem est perpetuum, ut constat ex ultimo numero. ¶ *In solutione ad secun-*
dum adverandum cum D. Th. quod ad ma-
trimonium non sufficit quodcunque nōn
mutatum, sed voluntarium complens, cum
debeat esse perpetuum: vide declarationem
matrimonium non sufficit ad matrimonium.

CIrca illum argumentum est prima dif-
ficultas illúque grauissima, Vtrū ne-
mo & quālis qualitas cadit in vinculum cōsensus inter contrahentes & quo iure. Et videtur, quòd irritet matrimonium. ¶ Pri-
mo arguitur ex doctrina D. Th. in hoc ar-
ticulo, in quo aperte docet, quod matri-
monium faciam per actum voluntatis in

virum constanter nullum est. Hæc enim
conditio ex natura sua ita habitum tol-
lunt, quòd matrimonium factum per
eiusmodi voluntatem in virum conditionatum
irritum & nullum sit naturali, quia ex
illius defectu ex natura matrimonium
est irritabile perpetuum, & de ratione
conditionis ergo matrimonium factum
est iure naturali sub conditione D. Tomæ.

¶ Secundo arguitur. Matrimonium ex
natura sua dicitur ad mentem obligā-
tionem amorem inter virum & mulie-
rem, & ad prædictum declarationem re-
quiritur vinculum: sed conditionata
talis in virum contrahentem tollit vin-
culum: ergo matrimonium sic factum est ir-
ritum, & nullum iure naturali. Minor pro-
batur. Matrimonium sic factum non potest
esse cum illum amore & consortium
nisi potest esse omnino elevatus per-
fectum. Confirmatur argumentum. Matrimonium
est vinculum perpetuum, & indissolubile
ex natura sua, ut hoc dictum est, sed conditio
tua & cuilibet repugnat perpetuum tam
indissolubile vinculum: matrimonium est per-
petuum: ergo matrimonium celebratum cum
tali conditione, nullum est & nullum
iure naturali.

¶ Tertio arguitur. Omnes alij contrahē-
tes celebrant, per talem mentem cadentem
in virum celebrantem sunt irriti, & nulli de
iure naturali: ergo multo magis matrimo-
nium. Consequentia est evidens. Nam ma-
trimonium naturaliter inter virum & mu-
lierem dicit esse maius vinculum, & ma-
iorem perpetuitatem. Antecedens
ita probatur in contractu emptionis &
venditionis. & in donatione quæ si fiunt
per metum cadentem in virum, ex natu-
ra sua irritantur, & donatio nulla est,
etiam iure naturali, & bene omnes scholas-
tici id quod accepit.

¶ Quarto arguitur. Quando matrimo-
nium celebratur per aliquem cadentem in
dissimile vinculum, & per aliquam passionem
animi illius, si mutatio animi non
redimit, ut manifestè constat, ergo nec ma-
trimonium est indissolubile etiam iure natu-
rali. Probatur consequentia. Quia quæ cō
tradunt in quo ut mutatio animi efficit
iure naturali. Cōfirmatur argumentum. Ob-
ligatio est relaxanda iure naturali
si matrimonium celebratum per metum exter-

fiat

ſeret Deum eſſe validum iure naturali ſine
peccato non poſſet reſiſtere: ergo non eſt
validum iure naturali. Minor probatur.
Secundum Scotum Deus iure naturali eſt vali-
dus quia ſi poteſtatem poſſet exce-
gitari aliquis modus quo reſiſtere illa
poſſet.

¶Quinto arguitur. Votum ſimplex vel
ſolemne eſſet per impotentiam ſubſequentem
non obligans: ergo etiam matrimonium. Conſe-
quentia eſt bona ex paritate rationis. Ante-
cedens vero probatur. Eccleſia in hoc &
aliis caſibus, ex eccleſia non habet au-
thoritatem irritandi quæ facit de iure na-
turali: ergo talia vota non fiunt
valida iure naturali. ¶Confirmatur argu-
mentum. Precepta quæ ſunt de iure natu-
rali ſunt indiſpenſabilia ex natura ſua, ut
docet D. Thom. in 4. quæſtione 100. ar. 8.
ad eccleſia diſpenſat in voto quia ſunt per
accens obligantia, ergo talia vota ſunt irritabilia iure na-
turali.

¶Sexto arguitur. Metus cadens in virum
conſtantem valde poteſt voluntariam re-
ddere matrimonium ſubſequens per talem metũ
illatum & nullatenus iure naturali
Conſequentia eſt evidens. Quia ad ratio-
nem matrimonii requiritur voluntarium,
ut conſtat. Antecedens vero probatur pri-
mo. Si quis occidat fratrem propter
metum cadentem in virum conſtantem,
quando aliter facturus eſſet, non peccat
ex accidens, ut docent omnes Theologi
in materia de correctione fraterna: ergo ho-
micidium eſt quod illud non fuit voluntarium
ita ſi eſſet voluntarium non excuſaret a
peccato mortali. Secundo probatur ra-
tione. Si aliquis metu mortis coactus ad
mortem depoſitum gladium ad occidendum
alium, non peccat mortaliter, ut dicunt Theolo-
gi in materia de reſtitutione: tunc ſi eſſet
ſimpliciter voluntarium peccare mortali-
ter: ergo matrimonium factum per talem
metum non eſt ſimpliciter voluntarium.
Minor probatur. Reddens depoſitum gla-
dium ad occidendum aliam, eſt invitus
quia & invitus: ergo ſi fiat voluntarie
non peccatum. ¶Confirmatur argumentum,
& explicatur. Invitatio ipſa eſt invitatio
mala quæ non poteſt bene fieri, ſi alias re
ſtituendo depoſitum gladii

A ad occidendum aliquem eſſet intrinſece malum:
ergo non poteſt hoc ſervato actu voluntario
matrimonio cum tali hoc fit, ſignum eſt,
quod non eſt voluntarium.

IN oppoſitum eſt primo. Metus cadens
in virum conſtantem non irritat ma-
trimonium iure naturali, nec iure hu-
mano ergo tale matrimonium nullo modo
eſt invitus. Conſequentia eſt evidens. An-
tecedens vero probatur. Ex quo homo ha-
bet iure naturali exercitium voluntarium
ac naturali dominio voluntarium ſufficit
B pro hoc reperiri conſilium voluntarium, ac
conſilium ergo. Sed & nõ ſe irritum iure hu-
mano probatur. Si in aliquo loco irritaret
matrimonium per vim humanum eſſet
in illo ſpecialis locus, de ſponſalibus. Sed
in illo expte ſolum dicitur, & matrimo-
nium eſt nullum & irritum quando deficit
conſenſus, ergo conſtat, ut ſupra. Quia homo
non habet dominium ſui metu mortis coacti
incondite: ergo matrimonium ſibi metu
ſolum quoniam per metũ cadentem in virum
conſtantem, non eſt irritum iure humano.

Secundo arguitur. Si tale matrimonium
eſſet irritũ & invalidum, illud eſſet ad
C defectum libertatis, ſed propter illum ma-
ximum, ſed ſecundum hoc ſufficit ad irritãdũ
matrimonium, ergo matrimonium ſic contra-
ctũ non eſt irritum & nullũ. Minor proba-
tur. Et ex ſe irritũ propter defectũ libertatis
contrahendi alias poſſet non peccare ne-
tum mortale libertatis, quia tunc eſt ir-
ritum propter defectum conſenſus. Et ex
ſe irritum propter defectum libertatis proba-
tur, quia alias matrimonium poſſet irritari
ex quo tunc eſſet matrimonium

¶Tertio arguitur. Ut tam dicunt omnes
D ſi peccaret. Secundum ſuperiorem matri-
monium inducens invalidũ ſed confirmat ſic
dicens, ſi abſolvat iuramentum ſuperioris
facto per metũ cadentem in virum conſtantem
tale matrimonium eſt validum, ut videtur
dicentibus multis iuxta quæ allegantur
infra: ergo ſimpliciter voluntarium eſt quia erat validũ.

¶Quarto arguitur. Si quis metu mortis
incutiendæ, ſcindit, ſcindat, ſcindat ut mi-
nus malum ſuperioris peccet mortaliter
precio ſcindendi poſſeſſio illa vestis. Ergo
ut magis in uno. Conſequentia eſt clara
ex materia. Sequela probatur: Quia poſſet
ſecundum ſupra matrimonium inducens, ut ſi

Aut,

Et simile dicendum de Spirit.

stat, ergo est sacrilegus, & ita vir pius in tali casu nulla ratione posset evadere.

¶ Quinto arguitur. Si innocens compelleretur ad matrimonium contrahat, & simul excludatur, vel de potest libere matrimonium contrahere vel nondi potest contrahere, ergo matrimonium esset factum violenter, & per consequens illicitum: etiam si ecclesia: consequitur, & est magnum inconveniens, ergo.

IN hac difficultate propter pedia argumenta fuerunt duæ oppositæ sententiæ Doctorum. Prima sententia est, & simul mortua fidei per metum celebrum in vi ritu ecclesiæ validum esse naturale & humanum, & in foro Dei verum & rite matrimonium: ita refert Sylvester verbo matrimonium. q. 11. Hæc ita sententia est falsa, quia matrimonium quod simul est validum inter Christum & mortalis non potest rescindi per ecclesiam, cum matrimonium sit indissolubile perpetuum irrevocabile, in quo differt contractus matrimonii ab aliis contractibus: nam alii contractus cadunt dissolvi revocabile, matrimonium vero irrevocabile.

¶ Secunda sententia est huic opposita, & matrimonium celebratum per metum cadentem in virum constantem firmitatis est civile vere naturale. Et qui servat illa servatione divina, & coram ecclesia irritat tale matrimonium nihil aliud facit, quam declarare factum naturale secundum quod illud matrimonium est nullum. Hanc sententiam tenet Scotus in 4. dist. 29. q. & Durand eadem. Gabriel in 4. dist. 39. q. 2. & Magister Sonsin 4. dist. 29. q. 1. artic. 3. & in eadem sententia fuit Magister Victoria, ut dicam cum discipulis & multis aliis Theologis.

¶ Tertia sententia est valere medio quid ego existimo verum, & explicabitur aequalis conclusionibus, si tamen prius appendamus aliqua fundamenta.

¶ Suppono primum est primo, quod in hac difficultate loquimur quando metus incussus ille qui cadit, licet ille confessus extorsit se per iniquitatem, eo modo si nullum fuisset effectum, sed consensit libere, tunc ille non fuisset matrimonio-

A nium, & standum in jure naturali ut vinculum dicit) offensus est ei effectum matrimonii. Hic vero quæritur, quid aliquis effectus si nullus consensit, loco consensit ad secundo quid, vi ille qui prius in matrimonium in vinculo sic naturali matrimonii.

¶ Secundo Suppono est, quod metus grauis potest esse duplex, vel directe & causa naturali, vel a genere vel a pulsu, vel a quia infirmitate potest esse illatus a causa libera & extrinseca, vel ab ipsa natura. Metus vero qui infertur a causa libera extrinseca potest inferri dupliciter. Uno modo mihi, vt cum ladro mihi minatur alicui mortem vel aliud grave supplicium. Secundo modo mihi, vt cum pro

B sona privata communitati alicui minatur. Metus vero grauis illatus a causa libera extrinseca, potest inferri vel extorquendo consensum vel non extorquendo. Si infertur ad extorquendum consensum, dupliciter ordinatur ad matrimonium. Primo enim potest infertur ad ejus prohibitionem (quia sic) vel extorquendo per accidens ad matrimonium contrahendum ad aliud ordinatur. Suppono ulti fiunt quæ dicimus in articulo præcedenti.

QUæro primo est prima conclusio. Matrimonium factum ex metu gravi

C incussu ab extrinseco injuste, si ille metus præcedat a causa naturali, & aliquo modo mortis præmittatur dant in virum qui habuit constantiam, tale matrimonium est ratum & validum, nec ullo unquam tempore rescindi potest. Hæc conclusio probatur primo ex decretalibus, ubi expresse cavetur de matrimonio facto per metum gravem, & injuste incussum a patre, quod sit validum & ratum, & obligatorium, & quod non possit rescindi. Probatur consequentia. Nam ibi supponitur eodem modo. ¶ Secundo probatur conclusio. Ut dicam ratione, matrimonium est validum per metum celebratum in quo ille metus solum est directe juste & justus possum, sed

D

ſa ſine humano politico exigitur, quod conſtet de conſu: ergo in noſtro ca-
ſu verum eſt matrimonium. Probatur conſequentia. Quia in caſu noſtro con-
ſenſus non eſt coactus, cum nulla ſit
violentia. Minor verò probatur ex ca-
pite Iuvenis, de ſponſal. & ex alio capi-
tulo in quibus dicitur, quod conſen-
ſus locum non habet, ubi coactio in-
tercedit.

¶ Secundò concluſio. Matrimonium ſi-
ctum per metum gravem cadentem in vi-
rum conſtantem, ſi metus ſit illatus à cau-
ſa libera iuſtè: validum eſt, & tenet inter
eosdem, & poſſitne V. G. condemnatus
aliquis à Iudice iuſtè ad mortem propter
homicidium, condemnatus verò ex iuſti-
ſa parte eandem mortem, dicit in vo-
cem conſanguineam occiſi, ille talis ſi me-
tum mortis contrahat: verum efficit matri-
monium.

¶ Hæc concluſio probatur primò ex uſu
totius Reipublicæ Chriſtianæ, ita enim
expeſſum eſt in Republica Chriſtiana, &
omnes exiſtimant illum contractum eſſe ve-
rum matrimonium: ergo.

¶ Secundò probatur. In hoc matrimonio nulla ſit iniuria contra naturam, nam iuſtè con-
demnatus eſt ad mortem ergo ſtando in ſta-
te naturæ nulla eſt ratio quare illud ma-
trimonium ſit nullum, ac ſubinde in poſi-
tivum non debet illud irritare, cum nulla
ſit ratio irritandi.

¶ Tertiò probatur. In tali caſu metus
mortis non erat certus, & non eſt inculpa
ad contrahendum conſentire, ſed quia
de metu eſt per accidens, non impedit ma-
trimonium ergo. Confirmatur argumen-
tum. Offert ei oraculum vitæ non eſt
cogere ad matrimonium, ut conſtat ſol ma-
trimonium ſolum eſt irritum, & nullum
quando abeſt conſenſus: ergo in tali caſu non
eſt irritum & nullum.

¶ Tertia concluſio explicatiua præceden-
tis. Matrimonium contractum per metum
incuſſum à legitimo poteſtate ad coer-
cendum contrahentem, validum eſt, & intel-
ligitur, ſi talis poteſtas abſit, & iuridicè
procedat, non verò ſi vi opprimat. V. G.
eſt accuſatus aliquis de ſtupro virginis, iu-
dex verò ei minatur mortem, niſi illam
in uxorem ducat, & ille ducit illam
in matrimonium eſſet matrimonium.

¶ Hæc concluſio probatur primò ex ra-
tione, § ſed vim. ff. de eo quod metus
cauſa, quæ dicit, quod ita quam magiſtra-
tus reſtituit ipſe facto, non vitiat contra-
ctum, ſed in hoc caſu adest reſtitutio
in vim: ergo contractus matrimonialis
validus eſt.

¶ Secundò probatur. Eccleſia per ordi-
nem, & alias graviſſimas pœnas quæ poſſit
intentare metum inducit in mentes
contrahentes aliquando magis, ut ſponſalia
per matrimonium perficiantur, & tamen
ſi tale matrimonium eſſet nullum, ipſa
ſa ſibi ipſi eſſet contraria: ergo tale matri-
monium validum eſt.

¶ Ex hac concluſione ſequitur, quod
quando Iudex condemnat aliquem rem
iuſte ad mortem propter homicidium, &
non vult condonare, nili ducat filiam oc-
ciſi in uxorem, & condemnatus contrahit
cum illa, verum efficit matrimonium nam
ſi legitima poteſtas, & iuſte incutitur tali
metus.

¶ Sed tamen adhuc eſt dubium circa di-
ctam hanc concluſionem, an ſi parentes com-
prehendant copulatam virginis, & di-
cant, quod niſi eam ducat uxorem perira-
bunt eam ad baliuos, tale matrimonium
ſit validum, nulla penitus alia vis inferatur.
Dico, ſi nulla penitus alia vis inferatur
niſi ſi inferatur in illa vis quæ cadere poſſit
in virum conſtantem, nullum erit matrimonium.

¶ In hoc dicto Magiſtri Sententiarum ſunt
duæ partes, quod non erit matrimonium
quamvis conſentiat in hac vltima concla-
ſione, & corollario. Nihilominus tamen mihi
videtur dicendum, quod eſt probabilis-
ſimum in hoc caſu eſſe verum matrimo-
nium. Ratio eſt. Pulcra conjectura eſt
in carcerem, & eſt ſententia lata contra eũ,
matrimonium eſt ſimulatum: ergo etiam in
noſtro caſu. Probatur conſequentia. Nam
ſimplicitè eſt legitimus metus, & nulla ſit
iniuria.

¶ Quarta concluſio. Metus gravis ila-
tus à cauſa libera iuſtè, non tamen in-
torquendo confeſſarium, non irritat matri-
monium: itaque ſi violentia per ac-
cidens ſe habet ad matrimonium vali-
dum eſt matrimonium. V. G. Si quis con-
trahit matrimonium cum captiva ſæ-

L. obſti-
net. §.
ſed vim.
ff. de eo
quod me-
tus cau-
ſa.

in morte. Et hoc est angelicum testimonium
item si nova haeresis introduxit accipere vxorem
filiam viri fortissimi qui illam à haeresi
defenderet: item gens aliqua inimicitias
cum gente aliqua, & verosimiliter timet
mortem, & ut conciliet amicitiam ad eum
dandam matrimonium dicit in voto contra-
ctum fieri, in omnibus istis casibus va-
lidum est matrimonium.

¶Haec conclusio probatur primò. Vali
ens filius ab eo qui consuevit inter Tur
cas, vt liberetur ab eis, nullum est, si con
suevisset contrahere per infidelitatem ta-
men tale votum si per metum grauem ex
cessum per iniustum inuitè enim dicitur
inter Turcas. ergo matrimonium in ho
sto casu validum erit.

¶Confirmatur. Si qui fidei votum fe
cerit vt liberetur ab infidele, illud vo-
tum est validum tamen si per metum gra
uissimum illatum per iniustum, ergo idem
erit de matrimonio.

¶Secundò probatur conclusio. Lege hu
mana solum diuinum matrimonia, quae
procedunt & consensu coacto per iniuriã,
sed ille consensus in isto casu non est ex
metu per iniustum, nam iniuria per acci-
dens se habet ad matrimonium, ergo tale
matrimonium est validum.

¶Confirmatur haec ratio. Talis metus
non erit, etiam si matrimonium non fuisset
secutus, sit proinde ac si habebat ille me-
tum, qui si incurrit ex causa naturali, sed
si oriatur ex causa naturali, non obst irri-
tum matrimonium, ergo nec ob metum in
isto casu.

¶Sequuntur conclusiones, quae directè
respondent ad quaestionem. Quarta con-
clusio. Metus grauis qui cadit in virum ob
seruandam libertatem à causa libera inuitè inter
gendo contrahit non irritat matrimo-
nium stando in iure naturali. Haec senten
tia tenent Paludan & Ricar. in dict. citato,
quam si quisquam consentire interpretes
D. Thomae.

Prima probatur conclusio ex D. Aug. (cuius sententia refertur 33. q. 4. inter ex
tra.) vbi docet Aug. quod tale matrimo- extra.
nium est validum de iure: debet vero in- 33. q. 4.
telligi stando in iure naturali. Nam alio ex
plicatio abhiberi posset ab aliquibus, si quod
loquitur de matrimonio coacto ineuitabi-

A li confensu, & quod quamuis matrimo-
nium contractum nullum sit, si tamen exis-
tente impedimento celebratum, sicut dicun-
de prohibitione facta Iudaeis ne habeant
(vt infra dicetur) matrimonium quod
nullum celebrare possunt, nihilominus
cum Iudaeus nullum est matrimonium
cum Christiana quamuis ecclesia
separet ipsum, tamen est & nullum
ergo si matrimonium contractum metu ci
& nullum stando in iure naturali, etiam
si iuramento confirmetur interueniat, & nullum.

¶Secundò. Si baptizatus fidelis pro-
pter aliquem proprium commodum ex causa
B contrahens valida est; ergo idem erit de
matrimonio celebrato in iure naturali. Con-
sequentia valida. Quia sicut matrimo-
nium infidelium vinculum perpetuum, ita e-
tiam fidelium baptizatorum. Et sic
D. Thom. hic ad primum, in quo dicit,
quod aliud est de infidelium baptismo,
aliud vero de contrahente matrimo-
nium baptizatum habet se passiue, & in
eo requiritur ex parte illius ita passiua
relaxatio, qui vero contrahit, ha-
bet se actiue, & ita requiritur ex parte il-
lius plena relaxatio, hoc est, quod ita
plenè quoad vinculum sit exempta ab ea
potestate quod talis non teneatur contra-
here, quia si aliquis modo recepit aliquem
baptismum, tenetur baptizatus habere se actiue,
ergo licet consensus actiue coactus ad
matrimonium, validus erit stando in iure
naturali.

¶Tertiò probatur conclusio. Si talis ma-
trimonium esset invalidum stando in iure
naturali, vel esset quia talis metus tollit li-
bertatem, vel propter iniuriam illatam, sed
vtrumque est falsum, ergo Minor patet
C quoniam ad primum. Nam si metus gra-
uis proueniat a causa naturali non tollit li
bertatem, & talis matrimonium est validum
in omni iure, ergo si proueniat metus gra-
uis a causa libera non tollit libertatem, & ta-
le matrimonium erit validum in iure natu-
rali. Probatur consequentia. Quia quod ma-
nat a causa propinqua a causa naturali, vel a
causa libera non refert, quod tollit neg-
ue tollit metus de libertate.

¶Con-

¶Confirmatur hæc probatio ratione. Nullum bonum respectu boni naturalis est grave, sed est nullum grauissimum respectu boni naturalis fieri & contrahi, sed non hoc non tollit bonitatem alicuius matrimonii, ergo nec nullum grave ab homine fieri. Minor vero probatur quoniam ad hoc quòd matrimonium non sit nullum sufficit causa intrinseca illius. Tanta iniuria afferatur homini testiculos per malitiam sibi auferendo, sicut homini fieri per nullum grave, vel matrimonium celebratum per metum cadentem in virum constantem est simile bonum naturale illius.

¶Confirmatur hæc probatio. Dicunt aliqui cogi hominem ad contrahendum cum uxore quæ ab illo nihil pertinet, nec facit illud matrimonium de sua aliqua intrinseca ex parte nullum esse cum quo contrahit, tamen est celebratum per metum cadentem in constantem virum & ab illo, ut dicunt, ergo tale matrimonium non est simpliciter iniustum.

¶Quarto postremo concluso. Voluntas efficax ad consentiendum dominium sui corporis facta ab matrimonium lædit in lege naturæ, sed talis voluntas potest esse facta quocunque metu, vt manifestè videtur, ergo tale matrimonium est validum stante in foro naturali. Minor verò est manifesta.

¶Ex hac conclusione colligitur manifestè, quod modo apud infideles qui non habuerunt legem canonis valida fore matrimonia quæcunque contracta per metum cadentem in virum constantem.

¶Sexta conclusio. Matrimonium celebratum per metum cadentem in virum constantem, quando metus infertur per iniustam extorquendo consensum, irritum est & nullum iure humano positivo. Hæc conclusio probatur ex definitione ecclesiæ in cap. cum locum, & in cap. veniens 2. & in c. consultationi tuæ, de sponsalibus & matrimonio, in quibus locis huiusmodi matrimonia dicuntur irrita & nulla, quod expressius infra. Ratio verò quare huiusmodi matrimonia sunt irrita iure humano est manifesta. Nam matrimonium (vt dictum est, & vt docet D. Thom. in 4. sic.) est vinculum perpetuum & indissolubile, violentia vero repugnat perpetuitati, cum nullum violentum sit perpetuum, ergo.

¶Confirmatur. Contractus naturalis est natura sua ordinatus ad quosdam actus inter viros, & feminas, & ad procreationem filiorum, si vera matrimonium sit constitutum per metum cadentem in virum constantem, hos actus fieri commode non possunt: ergo iuxta & sanctæ ecclesiæ iuratio.

¶Secunda ratio etiam est optima. Matrimonium ratum, quamvis iure naturali non sit invalidum, iure tamen illi naturæ prohibitum, quoniam illi sit aliquod malum, quæ nullo modo reparari potest, si valida sint; ergo maxima conformitatem cum iure naturali, ut intuenti tale matrimonium iure positivo. Adumbratum enim est, quòd matrimonia huiusmodi coacta quamvis valida sint iure naturali, sunt tamen prohibita iure naturali, quia ad matrimonium requiritur plena deliberatio, & solemnitas, & sponsalia illata assumpsit, cum matrimonium sit vinculum perpetuum, cæterum contrahentes sui matrimonii, qui est prolis educatio, & mutuum obsequium inter coniuges, & sic quod matrimonium tale sit omnino non potest habere matrimonium secundum in iure naturali, & est ibi maxima conformitas. Et hæc est quæ dicitur in dicta capitulo cum locum, & in dicto capitulo consultationi, quòd eodem repugnat consentiri, non vult diuina Scriptura Pontifex, quòd ubi est coactio, non sit consensus, non cum coactione potest esse simpliciter consensus, sed cum coactione potest esse consensus mixtus spontaneus, & deliberatus quales ad matrimonium requiritur.

Circa dicta in hac conclusione dubium est, nam ex illa videtur sequi, quod in tali casu contrahens nullo modo posset habere consensum internum. Consequens autem est contra dicta in primo sententiarum in 4. loco. Sequela probatur. Ille talis contrahens per metum cadentem in ipsa constantem scit, quòd matrimonium est validum, &

Dicit dicta loca, & alia ecclesiastica.

posse iure positivo, & quod est impossibile esse matrimonium: ergo non potest habere effectum absolutum vinculi matrimonialis: voluntas enim nō potest circa illud quod est impossibile. Respondetur, quod in illo casu non est impossibile habere consensum qui de se sit sufficiens ad matrimonii, quamuis hoc, & nunc non sit sufficiens propter impedimentum iuris positivi, & hoc est quod dicitur in fundamento.

¶ Circa hanc conclusionem adverte illi esse, quod licet ius naturale sit immutabile, & immutabile, vt docet D. Thom. 1. 2. q. 100. art. 8. ipsum tamen ius naturale quædā determinat in communi, quæ postea requirit determinanda in particulari per iura positiua: vnde cum matrimonium secundum contractum iuris naturalis, inde est, quod non est omnino determinatus a iure naturali, sed Respublica habet antecedenter ab ipso iure naturali determinandi in particulari modum ipsum contrahendi. Et cum ius positiuum potest determinare ea quæ sunt iuris naturalis, vt docet idem 1. 2. q. 95. art. 2. & sic determinauit positiuè, quod matrimonia contracta per metum cadentem in virum constantem nulli essent propter iniuriam inferentem, & valida essent: & quia non est coactum plenè deliberatum.

¶ Ex hac conclusione, & probatione illum aperte colligitur, quod matrimonium contractum ex toto metu quantumuis iniusto validum est in certis casibus: quia in capitulo fin. citatis, solum irritatur matrimonium factum per metum graue, & cadentem in virum constantem. Item in capit. veniens, 2. & in 2. conclusione, præcipit Pontifex examinare, an metus cadens in virum constantem ad diuinandum matrimonium, tamen si leuis metus diffideret matrimonium, frustra fuisset talis examinatio: ergo. Et in c. de mulier. eodem tit. constituit Pontifex de quadam violentia illatam ut iniret matrimonium, respondet non licit, quia non excusabat de qualitate violentiæ, & tamen si quæ violentia irritaret matrimonium, aperte esset dissimile: ergo conclusio est certa. Et ratio est aperta, nam cum matrimonialis foederis sit ea quæ maxime exigat mutuum

c. Pontifex. 2. de conclusione. in fine. eodem tit.

A matrimonium, tenetur valida, sed matrimonium est ius mutuum corporum in ordine ad generationem actuum, in quibus est valida: ergo secundum ius est validum. Quia autem ius mutuum pertinens ad ius matrimoniale, requirat mutuum consensum, quod aliqui metus possit esse grauis in uno, qui non sit in alio, & aliquis sit valde debilis, & infirmus, qui non sit in alio.

B Vltius potest respondetur ad argumenta facta in principio pro vtraque parte, nam quæ pertinent primum membrum contra quintam conclusionem, & quæ pertinent secundum pro secunda conclusione. ¶ Ad argumenta facta pro primo hoc quidem quatenus procedunt contra tertiam conclusionem respondetur. Ad primum dicitur, quod D. Thom. supponit determinationem iuris positiui, quæ supposita bene dicit, quod matrimonium si esset simpliciter loquendo, & ad hoc ad quod ius naturale quidem non contrahit, quod matrimonialis fœderis in ratione naturali, cum ibi sit verum consortium omnium quod est maxime differentiatum naturale, illud matrimonium esse irritum & nullum iure positiuo. Et quod D. Thom. supponat determinationem iuris positiui constat ex eo, quod ibidem in argumento. Sed contra, addatur ea cum hoc, quod irritat matrimonium factum per metum cadentem in virum constantem.

C ¶ Ad secundum argumentum respondetur, quod matrimonium coactum illato iure naturali validum est, quoniam simpliciter, & absolutè est voluntarium, & hoc satis est ad hoc quod illi duo contrahentes in argumento possint habere eorum quorum non est plene voluntarij, sed habent aliquid admixtum de non voluntario, & est possibilium iure naturæ, quia non sequitur incommoda educatio prolis quæ est finis matrimonii inter virum & feminam nullo modo cadens sub habet aliquam determinandi modum contrahendi, irritans tale matrimonium.

D ¶ Ad confirmationem respondetur, quod matrimonium coactum simpliciter est irritatum, sicut dicit Aristo. de Ile qui peccat mortaliter in mare, non tamen est omnibus modis voluntarium, nisi secundum quid est involuntarium: & ad rationem in contrario dicto in iure naturali, sufficit hoc

relata-

A ...ſolubiles quamuis ſit noxiæ fœditatis (vt ſupra dictum) in quo non ſecundum ſe ſumptum per ſe poſitum.

¶ Ad tertium dico, quod alia concubitus non ſunt nulli ſpeciei, ſed debent reſtringi per fœdus coniugium, ſicut ſanguis naturalis, & huiuſmodi. Vnde non ſequitur ex dictis, quod voluntarius ſimplex ſit malus, & nullus ſolemnis ſponſalitius (per dictum) ſimiliter contingit in fœdus ex natura ſua poſitiuo alii contrahere non ſolemniter & nullo, ſed veniam reſcindendi per indultum, ſacramentum tamen ſit ipſe non nullum. Ratio differentiæ datur in hoc quod matrimonium inducit vinculum perpetuum, & nullo ſolemni ſolidum, poteſt reſcindi per aliquam partem ſanctæ Eccleſiæ, alii vero contractus poſſunt ſimul reſcindi.

¶ Ad quartum argumentum reſpondetur: quod non omnis corruptibilis qui ſit ſub natura eſt irrationabiliter fœdus in ſuo naturali, quia medium quo ſit per naturam calorem in ſuum oppoſitum ſalubre eſt ſuo naturæ B ſi quando debeat reſcindi per ſortis euentum, quare ſi tale vinculum ob naturæ priuilegium ex parte vinculi quod ſit ab homine naturaliter propter naturam bonum eſt fœdus in ſuo naturali ordine. Vnde Theologi dicunt, quare ſit cum minima iniuria, quia tua iniuria eſt reſpectu boni non naturalis, quod impedit ei nullo modo facit quod impedit bonum naturale, ſicut quod naturaliter inducit vinculum perpetuum, & nullo ſolemni ſolidum eſt, poteſt reſcindi per aliquam partem ſanctæ Eccleſiæ

¶ Secundò probatur hæc pars & explica- A
tur. Matrimonium clandestinum per verba de præsenti celebratum non valent diligentissimum de futuro, vt iam in præcedenti, quorum conditiones de præsenti nullæ, & ipsi non se intendant obligare de futuro, sed in præsenti vnus matrimonium sic factum est nullum, & ipsi non se intendant obligare de futuro; ergo nec habet vim matrimonii tale coram Deo, nec sponsalium.

AD argumenta in principio huius dubij respondetur. Ad primum argu- B
mentum; quod est tertium in op-
positum dubij præcedentis) respondetur, & illa non eligatur, quando exclusa alia non actualiter intenditur, in præsentia vero sicut intentat matrimonium, ita etiã nullum est intentatum. ¶ Ad confirmationem ex responsione, & illa non seruando vim matrimonii non est petitum, nam ecclesia validauit illa intentionem.

¶ Ad secundum dicitur, nullam esse con- C
sequentiam, nam contractus celebratus sub
bonorum fide iuramenti & alij similes alias
sine poterit rescindi per sententiam iudi-
cis, contractus vero matrimoniales; quia est indissolubilis ex natura sua.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quod non est necessaria tales relationes ista necessitate, quoniam illud iuramentum nunc est obligationis. Et non est eadem ratio de aliis contractibus coram Ecclesia celebratis sub iuramento & de matrimonio, quia valida sine tali relatione iuramenti, quia pedam relinquitur integrum, per relationem non amittitur; at vero matrimonium si se non est validum, non potest esse aliquo modo, & ideo invalidatum est ab ecclesia etiam sub iuramento confirmetur. ¶ Ad quar- D
tum argumentum cum sua confirmatione respondetur ex dictis in solutione ad tertium argumentum.

Ad vltimum argumentum est primo Irrito Matrimonio Sancti Spiritus non cir-
cumuge ille homo ut dederit quæ iuramento, vnum non potest licitè simplex & expeditum vnus & filios de domo, & non prohibere illa aliquando necessaria: hoc enim est contra iuramentum tamen D. Augustinus, & ibi cum potuit adimplere aliud quod iuramentum, scilicet reconciliare cum coniuge, hoc non licitum est. Et dicit Magister Sent. quod

Augustinus dicendit, & statim dicet quod
iuramentum validum, sed quod sua illi facultas
adimplere potest, & iuramentum sic factum est
firmum, non illud iuramentum non est de
verbis de præsenti, sed de futuro, & sic dicit
& Augustinus in illo casu non dicendo
habet vim matrimonii vel sponsalium, sed
concedit licentiã. ¶ Secundo solutio ipsa
vera doctrina est, quod D. Augustinus
de matrimonio contracto de præsenti &
firmato iuramento, & dicens quod illud iura-
mentum & matrimonium est validum inter
fideles, quoniam irritum non matrimonium
non erat factum in quo loquitur D. Augu-
stinus quoad irritationem? vera valida erant
patio, & hoc explicatio est efficacia iura-
mentum. ¶ Tertia explicatio est, quod Augustinus de
non loquitur de matrimonio de præsenti
confirmato iuramento, sed de sponsalibus
de futuro, quæ si iuramento confirmentur
etiam quando sine, valida sunt ac matri-
monium etiam secundum Augustinum, quia pos-
sunt, et illatio dicentis & ita iuramentum
sua obligatione.

CErta hac vltima est tertia & solu-
tio præcedenti contraria, quia
sola de futuro contracta per verba de
presenti in virtute solemnitatis sint valida, ac
vera sint matrimonia ecclesiastica, non sola
est de matrimonio contracto de præsenti
confirmato. Dixi pro ecclesiastica, quando
in aliis statutis talia sunt: talia sponsa-
lia, sicut diximus matrimonium esse vali-
dum, inter fideles sponsalia non habent
facilitas revelationis, nõ enim sunt indissolu-
bilia ex natura sua, sicut matrimonium et
hæc sufficit declarationem.

¶ Et videtur quod non sint ecclesiastica sine
malo. Primò, Ius ecclesiasticum videtur vi-
dere considerationis de matrimonio contracto &
iuramento confirmato, & de sponsalibus et
ergo non videtur matrimonium, quod est in-
ter ecclesiasticos, et dictum est: ius etiam di-
cendum est de sponsalibus etiam iuramento
confirmatis.

¶ Secundò, Nihil (vt supra dictum est) spi-
rituale nihil aliud sunt, quam quæ ad præ-
dispositionem ad matrimonium, sed matri-
monium mediante iuramento confirmatum est nihilum: ergo sponsalia etiam sunt
laicalia.

¶ Tertiò. Quamuis ita sit, quod nõ sint
eadem ratio de sponsalibus atque de matri-
monio,

[illegible] ſponſalia fuerit diſſolubilia, non
[illegible] conſentiens, & ita habent ſcholaſtici
[illegible] ſolemnes poſſumus fingere ca
ſum in reſolutione, vt dicatur ad ſpon-
ſalia regni ad conſolidandum ſub intentio-
ne ſi conſulitur in ea ſpatia, vt patet
ex ſuis dictis locis, & noſtris parochis &
aliis ſcholaſtis tenetur Concilij Triden
tini, vbi ſi In tam breui tempore ſi in tali
loco cōtrahere nō poterit accedere ad pre-
ſbiterum, vt clare intelligitur ergo dicen-
dum eſt, q illa ſponſalia conſta & iurata
cōſummata fuerunt nulla.

¶ In oppoſitum eſt Primo. Non eſt eadē
ratio de matrimonio & de ſponſalibus ergo
ex eo q matrimonium conſtans & iuratū
non conſummatum ſi nullum, nō ſequitur, q
ſponſalia ſint nulla. Antecedens probatur.
Matrimonium ſi ſemel eſt validum, eſt in-
diſſolubile per ecclēſiam, ſponſalia vero diſ-
ſolubilia ſunt, & habent ad minus tempe-
dimentū.

¶ Secundō arguitur. In toto iure non re-
peritur vlē annullētur ſponſalia de futuro,
ergo figura eſt, q iure ecclēſiaſtico ſponſa-
lia de futuro non ſunt irrita etiam ſi fiant
ex metu cadente in virum conſtantem.

¶ Tertio arguitur. Stante enim ecclēſia
ſtico & in dicta D. Tho. voluntas ſolemne
ſalium per metum cadentem in virum cō-
ſtantem irrita eſt iure ecclēſiaſtico, quo-
niam eſt timidum peccatum q dicebat
non poſſe retrocedere aeto ſimplex non eſt irri-
tum & nullum iure ecclēſiaſtico, quoniam
iste metus ex causa dependet peccatum ergo
ſponſalia non ſunt irrita & nulla iure eccle
ſiaſtico: habemus minimum ſimilitudinem
cum vno ſimplici.

¶ Propter hæc argumenta pro vtraque
parte ſunt duæ ſententiæ inter Doctores.
Prima ſententia eſt, q ſponſalia facta per me
tum cadentē in virum conſtantē ſunt irrita
iure poſitiuo, ſicut ipſum matrimonium
Ita tenet Magiſter Sotus ar. 3 citato & mul
ti alii moderni Theologi. 1. 2. q. 89. artic. 7.
¶ Secunda ſententia eſt, q talia ſponſalia non
ſunt irrita iure poſitiuo, q d ſi iurabit, iura
mentum obligat, & non rebarbare. Hic fin
xerūt inter alios Magiſter Sotus, & de iu-
ſtitia quæſtione. 7. poſt medium, & allegat
D. Bonauen. 3. diſt. 39. & Caiet. in ſumma
verbo peniteatia, tum quia ſicut videtur
ſatis hanc ſententiam tenet apertē Syl-

veſt. verbo ſponſalia, quæſt. 6. 8. & in alijs
locis, Ricardus in 4. diſtinct. 29. quæſtiun.
Palud. in 4. diſtinct. 29. quæſt. vnica. 3. dicit
quamque opinionem eſſe probabilem, colligi
tur tamen ex illo q ſecunda ſit probabilior.

¶ Concluſio ſit. Prima ſententia eſt pro-
babilis, ſecunda vero probabilior. Hæc con-
cluſio habet duas partes. Prima pars proba
tur argumento facto primo loco & antece
dens declaratur ex illam tenere. Et ſecundō
illam ſententiam defendere eſt, q ſponſa
lia facta cum metu cadente in virum conſtantem eſt irrita, ita quod ſpon
ſalia facta cum eadem conditione, quæ irrita
ſunt per vim ad matrimonium. ¶ Secunda pars
probatur argumento facto ſecundo loco
quæ loqꝫ prohibitoria ſunt, & autoritate
doctorum qui illam tenēt. Et hæc ſententia
eſt conformis illi doctrinæ D. Tho. ſuperius
ſtructa & ſolēni, imo videtur eſſe expreſſa
ſententia D. Thomæ 2. 2. loco citato ar. 3.
ad tertium, vbi dicit vbi excipiuntur dicit, q
iuramentum conſtans de re alias licita vin
dum eſt & ſeruandum, eſt tamen intelligen
a prælato: & D. Tho. ibi nullam excepcio-
nem ponit de ſponſalibus & de iuramento
circa ſponſalia.

¶ Aduertendum tamen eſt, q ſecundā
primam ſententiam dicendum eſt, q ſponſa
lia eo caſu facta irrita & nulla, & incontē
ti ſubditus nullam habet obligationem, nō
indiget cōſilio illius petendo, vel abſol-
uendo, q ſic facta ſponſalia ſint nulla ita
tamen tenetur illa & non obligat ratione
iuramenti. Contra tamen ſecundam opinio-
nem dicendum eſt, q iuramentum eſt vali
dum, & ſecundum aut colorandō propter
religionem & honeſtatem ſeruandā, & tam
diu tunc ſeruari poſſit, obſeruandum eſt
& non eſt ipſo iure ſoluendum.

¶ Sed aduc eſt aduertendum, q talis in
ramenta per vim extorta poteſt ſpōte reuocari
relaxari cum ſua conſenſu partis, quæ fe
cit iurari, & per alias diſpenſata quæ ſuo
confeſſor poterit ea relaxare, non obſtante
q dicat, dimittendo non ſe in prædicta
tertij, ad nihil ſi in grauidationem eius, quia
tamen ius acquiritur ſed ſolū tenetur pro
pter religionem iuramentū. ¶ Quod ſi quis
arguat, Sequit, q ſi cui ſecit iuramentū etiā
vtile, non poſſit rebarbare hanc obligationē,
nec alias erit tutus in contractibus, conſequēs
autem eſt falſum, vt patet: ergo & ſecunda

probatur

probatur, quia nullum ens adpositum, sol fi-
lium tenetur propter relationem intrinsecam.
Respondetur negando antecedens. Ratio
quare esset impossibile, quia ille terminus
habet intrinsecum quendam respectum, et-
iam ex parte rationis, at vero remoto illo ab-
soluto, iam non est amplius aliquid
relatum.

¶ His positis, respondetur ad argumenta
facta in primo loco, quorum secunda senten-
tia est probabilior. Ad primum dicitur, quod
vtrum sit valida ratio de matrimonio & de spo-
salibus. Matrimonium enim est indissolubile
ex natura sua, sponsalia vero quocumque
tempore rescindi possunt. ¶ Ad secundum re-
spondetur, quod licet sponsalia sint promis-
siones ad matrimonium, subsunt ta-
men dictates obligationem & possunt dis-
solvi & sic non sistentia. ¶ Ad tertium re-
spondetur, quod etiam in illo casu dictae spon-
salia valida sunt, certum quidem in eo casu
tempore non possunt transire ad praesens
vt relevet impedimentum & relicta spon-
salia huiusmodi circa sponsalia referendum in eo
dicendum circa matrimonium: & sic matrimo-
nium est celebratum per verum contractum in
solemnia sponsalia, & ipsa sponsalia
relicta: & hoc modo matrimonium liber. Haec
dicta sint circa solutionem ad tertium in oppo-
situm primae difficultatis.

AD quartam argumentum in oppo-
situm dicendum primae difficultatis quarta difficultas acerca praedictum,
Virum coactum per metum cadentem in ti-
more constantem ad contrahendum matrimo-
nium per verba praesentis proferendo illa verba, Ego te
accipio in meum.

¶ In hac difficultate virtualiter sunt duo
dubia. Primum dubium est, an ille talis qui
se coactus & profert illa verba, transeat
ille validum & matrimonium. Quando dicit illa
verba, accipio te in meum, facienda aliam fa-
ciem, contrahe matrimonium tecum: hoc ma-
tum est falsum & nullum, & matrimo-
nium fit nullum: ergo matrimonium. ¶ In hoc di-
co primo. Si quando coactus profert si-
milia verba, & eo habet animum & &
proferat illa formaliter, & sic dubio pecat
peccato mendacii, quia dicit contra mentem.
Et si forte illud mendacium propter grave

A metum excusat & quia est in iniurium ali-
cui parti. Nihilominus satis patet quod
ibi malitiosum periculosum in ille
est peccatum mortale. Quia coactus
tio in ratione, licitum in periculo
tamen & multo minus peccatur, quia
indico non est periculum, nec
propter metum illatum: ita in proposito.
¶ Dico secundo. Si coactus non
de peccato simplici verba in
sed tantum materialiter, si non
significando, certum est, quod non
eo modo quo non dicit
tio mentis, sed tantum dicere illa verba
B intentione cogentis, supponendo
cogit per metum & aliunde non habet
gravem in tali genere: ergo simplex
ad minus hic incepit mortale
Dico tertio. Si ille qui cogitur contrahere
bere illa verba in sensu formali & quidem
ille de se laudabile facere, & putat se
peccato mortali, non dicit verba
mentis. Vide ad rationem dubitandi
respondetur, quod illa verba accipio te in
facient illam sensum, concubo tecum, illa
verba secundum se obtinet rationem matrimonii
quia quantum est de se, non dicit quod
ta esse.

C Secundum dubium est, an ille talis pec-
cet peccato sacrilegii contra religionem
sacramenti. Et circa dubium dicendum
ponitur in quarto argumento principali, et
apponit formam super dubium in oppo-
ut videtur ergo est sacrilegium. ¶ In hac di-
cendum est quod non est sacrilegium, quia
si forte peccet illa verba significat
se si non essent verba significantia, non pec-
cat peccato sacrilegii contra religionem, quia
tenetur. Ratio est, quia per illum primum
non intendit facere sacramentum: ergo Et simile si quis proferat ver-
ba coactus non intendit facere sacramentum
dicta non incepit sacramentum. ¶ Secundum etiam est quando quis
D & si ille qui cogitur, intendit proferre illa
verba in sensu formali, & quamvis ille se
intendat facere verum matrimonium & ve-
rum contractum, si tamen ex ignorantia vel
pabili & invincibili, & bona fide non
mittit aliquod peccatum. Ratio est quia
non est aliter ignorantia invincibilis.

¶ Tertio autem difficultas est, quando pro-
fert verba formaliter & aliter, & non se

A

B

C

D

matrimonia, sic in ratione sacramenti, sed quam ratione sit pars sacramenti, sed quam ratione sit pars sacramenti, & ratione eius peccatum peccatum sacrilegij contra sacramentum. Et hanc opinionem D. Thom. sequitur. Prima igitur conclusio eius q̃ in clericis non peccat peccato sacrilegij, contrahendo matrimonium. Ratio huius fundatur eius, quia ille solum intendit facere quod est de se, quia non potest facere sacramentum, nec obstaculum ponit sacramento. Et applicatur exemplum de medicina, cui obstaret actus de comitatu, ne posset facere quod intendit, sic enim non peccaret sacrilegium. Item, ita sentit, ego te absolvo: illa enim significant, q̃ quantum est ex se, sed facit aliud sensus, scilicet mentem absolutis in tali impedit, ut dicit D. Thom. 4 par. quæst. 14 artic. 3. ad quintum argumentorum & ibi expositores eius, unde exemplum nō est ad propositum.

¶ Secunda sententia dicit, q̃ talis profert de illa verba, modo dicto, peccat peccato sacrilegij. Et applicant exemplū autores huius sententiæ in confessore qui absolvit, & parocho qui ad illum accedit, non habet legitimam dispositionem ad absolutionem, & tamen absolvit. Quidquid sit de hac sententia, exemplum allatum nō est ad propositum. Nam confessor qui absolvit illum quem scit habere malā dispositionem, non facit sacramentum & non habet quantū est de se ea in propositio sacramentum matrimonii. Item, ita sentit, ego te absolvo, non facit illam sententiam ego te absolvo quantum est ex me

determinata a no particulari in quinta Bon A
mami. Et dicit facile respondetur argumentis & ad rationem dubitandi in principio. Et secundum illum concludatur pecatum venialem esse duas sententias.

¶ Aliud dubium potest esse circa hoc, an Ecclesia possit peccata mortalia contra aliquam partem, vel aliquo alio modo. Hoc autem non est hoc loco scire, & est scire hoc explicare ex dicta, per quae solvatur argumentum quartum in oppositum principio & difficultatis.

AD quartum argumentum in oppositum primae difficultatis, et quinta B difficultas simul pertractentur. Virtus quidem quia respicit ad matrimonium ut propria materia existens in vita communi, possit etiam confirmare matrimonium quando cogitur eodem merito ad confirmandum talem quod si accedat ad finem mortali validum & matrimonium.

¶ Videtur quod sic. Primo arguitur illo quod in argumento dicto, quoniam alias ille talis nullo modo posset cavere in vita sua, nec si confirmatur matrimonium peccat mortaliter, si vero non confirmatur videtur, ergo.

¶ Secundo arguitur, quia videtur hoc intolerabile quod obligat quam cum detrimento vitae, sed si ille caeli teneretur non confirmare matrimonium, obligaret cum detrimento vitae, cum ille actus sit secundum quod ei immediate nullo, & propter nullum motum habet ergo.

¶ Tertio arguitur. Ecclesia potest in totum matrimonium conferre in favorem vitae qui cogitur, sed quando ille est reductus ad istum articulum, vel quod debet pati mortem vel peccare mortaliter, ei matrimonium favore illius quod talis matrimonium sit validum per illum confirmatum C
positum effectu matrimonii, ergo verum illud est, quod in tali casu ecclesia non intendit, & illud matrimonium sit nullum. ¶ In contrarium. Via cujuscunque potest videri quae in summa una est, et apertum est esse, sed hoc sic in totum non intendit una est in favorem intendit potest: ergo si ipse velit confiteri, et debet matrimonium: pace illa, sed in hoc casu ille vult confiteri in matrimonio magis quia peccat mortaliter: ergo videtur est matrimonium, et sic dicto confirmato illud non est pec-

¶ Quarto arguitur. Si ille esset tenetur confiteri matrimonium effectu mortali si peccaret mortaliter, ille tenetur non esse caecus in vitam confitendum, quia videtur nullo de facto debet committere peccatum mortale propter illud non impedit matrimonium quod si per matrimonium caecitatem in vitam confitetur.

¶ In oppositum est Primo. Si hoc matrimonium confirmatum & consummatum esset validum, non sufficeret praedicta ad declarandum remedium contra concubitum quae in ipso matrimonio, cum aliquo cogitur matrimonium facili ut possit cogere ad declarationem illius contra.

¶ Secundo arguitur. Ista regula aliquando aliqua exceptione in jure numerata cessat per nullum existentem in numero illorum, sed tale matrimonium est aliquando solum in voluntate, ergo etiam est irrita & nulla.

¶ Tertio probatur. Omnia inconveniencia quae sequuntur ex contractu nullo, sequuntur in confirmatione ejus, sed sequuntur in confirmatione matrimonii, ergo sunt irrita. Consequentia est manifesta etiam & alias. ¶ Ad D
fundamenta argumenti. Stando in isto casu, in conditione ad confirmationem si ex alia causa quae cessante voluntate non potest, & matrimonium est validum: ergo tale matrimonium est irritum stando in ea positione.

¶ In hac re pro ter argumenta pro tria quae parte posita sunt duo ex positis licet ita sunt dubium. Prima tamen affirmat, quod in hoc casu validum est matrimonium etiam stando in isto casu, & nullus vult contrahere; & novit aliquis matrimonium. Haec sententia videtur tenere Magister Scotus in 4. dist. 28. q. quaest. 2. articulo 3. Paludanus dist. 4. Cajetanus 4. secundi parte 2. capite 4. §. 1. versic. 2. Videtur declarare in hanc sententiam. ¶ Secunda sententia est quod in illo casu modo est validum matrimonium contractum effectu mortali confirmetur illud. Et haec est communis sententia inter expositores D. Thom. cum quos Navarro in Manuali cap. 22. num. 11. citato tenet & allegat pro hac sententia Panormitan. & alios & citra illos communiter.

¶ In hanc rei expositionem sic videlicet.

Prima

Prima ſententia aliquibus habet probabilis
tatem, ſecunda vero eſt probabiliſſima &
nobis hoc certo. Primæ patet huius concluſio
nis probatio auctoritate doctorum qui te
nent illam ſententiam & argumentum falſis
primo loco quæ aliquibus habent probabi
litatem. Adamittendum tamen eſt, quod
hæc prima ſententia habeat aliquale proba
bilitatem ante Concilium Tridentinum,
quando validum erat matrimonium clande
ſtinum. Et ſi habet probabilitatem poſt Co
cilium Tridentinum, dicendum eſt q̃ habet
illam, attendendo celebratum eſſe matrimo
nium per ſimplicem curatum parochi & te
ſtibus & poſſeſſa in oculis quando ſolem
nitas matrimonij, expectanti conſenſum
Ad rem hoc ſufficiant ad quæſtionem matrimo
nij, dicenda ſtatim. ¶ Secunda vero pars pro
bationem habet ex doctrina qui ſtatim tenẽt
& argumentis factis ſecundo loco quæ ſunt
probabiliſſima & hoc continent. Et quia
hoc colligitur, quod qui in illi caſu matri
monij conſentientes, peccant mortaliter.

¶ Quibus poſſunt reſpondere ad argumẽ
ta facta primo loco proprio in ſecunda ſen
tentia perſuadentia eſt. Ad primum argumẽ
tum (quod eſt quinti primæ difficultatis)
reſpondetur, q̃ in caſu illius argumẽti nullo
modo poteſt obſeruare matrimonium, &
non eſt inconueniens, quod in illa caſu non
poſſit eadem ratione illatum: hoc enim
reſpondens concingit.

¶ Ad ſecundum dicitur, quod ad illum
ea inconuenibilia illa lex quam illa quæ ex
ſtat matrimonium inter conſanguineos,
vel ſine conſanguinei non poſſunt con
ſummare matrimonium etiam propter ho
nam cohabitationem in vitam conſtitutam, ita ta
lis caſu non poſſent conſummare matri
monium propter illam rationem quæ non
obligat lex naturalis ad non conſummandũ
hypothecalege humana eccleſiaſtica, ut ſup
poſita illa lege conſummatio eſt fornicatio
& ſecluſa ad non ſaltem: quæ fornicatio eſt
contra legem naturæ.

¶ Ad tertium argumentum reſpondetur
quod illa irritatio eſt facta primò & per
ſe ab eccleſia in fauorem conſenſus primò
& per ſe ordinatur in bonum bonorum ad
quod ordinatur ipſum matrimonij,
videlicet: vt commodè poſſent obſeruare per
petuo cohabitare & prolem educare, quæ
vtilitas nonnullis ſeri non poſſet ſi matri
monium eſſet celebratum & conſummatum
per conſuetum: ſecundum vero ordinatur
illa irritatio in bonum ſecundo modo
ſic in beneficium eccleſiaſticum quæ primo
& per ſe ordinatur in bonum communẽ ec
cleſiæ, ſecundario vero in bonum oppoſi
torum. Vnde quamuis in quibuſdam caſi
bus poſſit irritatio cedere ſeu redundare
contra illi vel illum propter bonum cõmune
tamen eſt nullum propter bonum cõmune
tamen propter tale bonum eſt inhibitio ad
conſummandum durante & perſeuerante ir
ritatio. Ad confirmationem reſpondetur ex
dictis.

¶ Ad quartum reſpondetur, quòd ille qui
conſummaret matrimonium affectu mali
tiæ proprie motus grauis peccaret mortaliter, & quamuis hic motus non eſſet vi
tiatiuus ex parte obiecti, vt probat argu
mentum, eſt tamen motus eidem in vitam
conſtitutam ex parte obiecti, quatenus co
mittitur malum grauẽ: ad hoc quod ſit in
ſolidum matrimonij, ſatis quod ſit ma
lus grauis & eidem in vitam conſtitutã ex
parte obiecti. ¶ Item dicendum eſt, q̃ motus
eidem in vitam conſtitutam perſonalis eſt
non ex effectu quem cauſat in particulari
ſubiecto, ſed ex effectu quem ex natura rei
cauſare poterat, & quia motus mortis per
iniuriam illatum quæcunque vitam ſanam
mortis poteſt, ideo quidam ſic modo ſe
inconſultus ſecundum virtutem, motus habet
ſuum effectum quantum ad irritandum ma
trimonium quia ſua efficacia illud quod
ſimiliter exerit. Et ſic hoc reſpondetur ad
quintum in oppoſitum primæ difficultatis.

VLtima difficultas eſt affinis præcedẽ
tibus. Vtrum matrimonium conſen
ſuum coram parocho & teſtibus, ſi
poſſet in occulto celebretur ſine parocho
& teſtibus per expreſſionem diuinæ ſuæ
ſimplicis voluntatis, ſit validum. Et ratio dubi
tandi ſit parte affirmatiua eſt. Nã matrimo
nium celebratum bona fide coram parocho
& teſtibus, ſi poſtea ſit impedimentum, va
lidum eſt ſi exprimatur conſenſus in occul
to poſt obtentam diſpenſationem, vt ſupra
dictum eſt quidam ſuerat impedimentum
diriment quando fuit peractum parochus &
teſtes ergo idem erit in noſtro caſu. Proba
tur conſequentia, quia videtur eadem ratio.
¶ Confirmatur. Vt ſupra dicitum, Conſtã
tinus in illo decreto ſolum intendit, q̃ ma
trimonium probari poſſit in foro eccleſiæ,

ſed

sed hoc matrimonium de quo disputamus, probatū potest in suo collegio, cum iam fa-
ctum sit coram parocho & testibus, bon
ergo. Et eodem argumento probari
potest, q in illo casu illud matrimonium se
cundum per accidens, quod non initur
in Concilio Tridentino, vt declaratum.

¶ Ita hanc expositionem attendendū est q matrimonium coactum factum coram pa-
rocho & testibus, potest dupliciter fieri. Primo modo ita vt cōtra parochū & testi-
bus de coactione facta per metum cadentem in virum constantem quorum coactio ipsa
facta est in praesentia ipsorum. Secūdo mo-
do potest fieri coram parocho & testibus
talium quod non cadit illis de coactione,
sed solum de matrimonio, quamū coactio
facta est in occulto & non in praesentia pa-
rochi & testium.

¶ Quo posito fundamento est prima co-
clusio. Si matrimonium coactum fiat coram
parocho & testibus primo modo, non est
verum matrimonium, quamuis ibi con-
sentiant in oculis. Probatur conclusio. Pa-
rocho & testibus constat in foro ecclesiæ, q
illud matrimonium sic celebratum est inva-
lidum, quia illi constat de coactione per me-
tum cadentem in constantem: ergo tale ma-
trimonium coactum quamuis partes con
sentiant in oculis, non est validum. ¶ Con-
firmatur haec ratio. In casu illo matrimonium
est occultum per se loquendo, non tamen cō
stat de illo in foro ecclesiæ: ergo est invali-
dum. Probatur consequentia, quia matri-
monia occulta per se loquendo,
valent vt sequitur tenet Cōcilii Tri
dentini, in hac conclusio potest explicari
exemplo in matrimonio quod contrahunt
inter contrahentes intra quartum gradum
coram parocho & testibus, si parochus &
testes sciant impedimentum & celent illo
de illo taliter quod vidque matrimonium
est nullum: nunc enim quamuis in oc-
culto contrahant post aliquam dispensa-
tionem, fortasse non est validum matrimo-
nium, quia non est probabile in foro eccle-
siæ: sic in proposito.

¶ Secunda conclusio. Si matrimonium
coactum celebretur coram parocho & testi
bus secundo modo, si partes in occulto con
sentiant, probabile est, quod matrimonium

A est validum. Hanc conclusionem probat ex
positio facta in principio, nam cum illud
matrimonium est occultum per accidens,
& eadem ratio videtur esse de matrimo-
nio, sicque de matrimonio contracto in
fide inter contrahentes coram parocho &
testibus, si partes in occulto consentiant.
Dari ista probabile, cum aliud contra fa-
cientium hoc non sit declaratum a Concilio
Tridentino vt certum, aliud vero
declaratum est, vt certum. ¶ Et ad con-
firmandū dictum in principio quaestionis
sunt contra primam conclusionem rationes
dubitandi. Primo in quarto sententiarum
dicit Scotus quod matrimonium coactum
est validum, quia matrimonium est sacra-
mentum vivorum, sed mortuorum: ergo
matrimonium coactum est validum, quia
matrimonium est per se occultum, quamuis
in facie ecclesiæ matrimonium fuit nullum.
Et per hoc respondetur ad istam rationem.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum consensus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod consensus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium, quia matrimonium est sacramentum spirituale consistens in spirituali vinculo quod est per charactarem, patet ergo ad eum qui non habet characterem: ergo matrimonium est validum quamuis.

¶ 2 *Praeterea*. Si illa quae fuit coacta postmodum consentiat, non matrimonium verum erit, sed ille qui coegit primo ex consensu illius non liberatur: ergo ex primo coactio ligabatur matrimonium.

SED CONTRA. Matrimonium est relatio aequiparantiae, sed talis relatio aequalitatis est in virtute: ergo ubi impedimentum ex parte unius non est in alterius matrimonium ex parte alterius.

E E 3

RESPONDEO dicendum, quòd ...

Ad primum ergò dicendum, quòd ...

Ad ſecundum dicendum, quòd ex conſenſu habito illius qui prius accepit, non ſit matrimonium conſenſui præcedenti ab alio facto in ſua vigore: unde ſi diſſentiat non fiet matrimonium.

SVMMA ARTICVLI.

ANte omnia explicanda videtur articuli complexio. Quia poſſet videri ex parte fœminæ quòd definitum eſſet, quòd ex parte viri nondum eſſet matrimonium & conſenſus quem dicit D. Thomas ex parte fœminæ quæ ſint ſi conditionata non valeant & ratio dubitandi eſt, quoniam illa nō fait nulla. Concedit D. Thomas, q̃ conſenſus ponitur non facit matrimonium ex illa parte & nondum matrimonii non claudicat ex aliqua parte. Nō conſtabat eſſe. Nam matrimonium eſt quædā relatio, & ita non potest eſſe in uno extremorum ſine eo quòd in alio reddi poſſit impedita matrimonium in uno, impedit in alio.

Circa illum articulum ſuppponendum eſt. Primo tum D. Th. q̃ matrimonium quòd nullo eſt ex parte conditionatum erunt eſt ex parte cogētis, quia matrimonium eſt vinculum mutuum ex utraque parte, & ita ſi ex una parte non eſt vinculum nec relatio, nec erunt ex alia: & hoc eſt, q̃ dicit D. Th. conſenſum matrimonialem non claudicare ex aliqua parte: eſt ad matrimonium (ſalem ex ipſo eius fine) requiritur mutuus conſenſus plenæ liber, in præſentia vera non eſt mutuus conſenſus plenæ liber, quia quatenus ex una parte ſub lyſtema libertatis, ex alia unā non eſt plena libertatis & ſic non eſt mutuus cō ſenſus plenæ liber.

¶ Secundò. Suppponendum eſt, quòd ille qui cogit alterum ad matrimonium, matrimonium inualidum facit alteri & tenetur ex iuſtitia reſtituere, scil. eādem quando latiſ in manifeſtione corporis, tenetur libertatem matrimonium alteri offerre. Et ratio eſt quia matrimonium iniuſtum facit, quam ſi alium decepiſſet, ſed ſi decepiſſet, teneretur contrahere, vt iam ſupra dictum: ergo eadem ratio. Aduertendum eſt tamen, quòd ſi facit legitimum impedimentum iuxta regulas alias poſitas, tenetur iudex prudentis & boni viri ſtatuere.

ARTICVLVS V.

Vtrum per conſenſum conditionatum fiat matrimonium.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd per conſenſum conditionatum matrimonium fiat matrimonium, quia quod ſub conditione ponitur, non ſimpliciter exprimitur, ſed in matrimonio oportet eſſe vnū ſimpliciter exprimentis conſenſum ergo conditio alicuius conſenſus non facit matrimonium.

¶ 2. Præterea, Matrimonium debet eſſe certum, ſed ubi dicitur aliquid ſub conditione, poterit illud ſub dubio: ergo tales conſenſus nō faciūt matrimonia.

SED contrà, In alijs contractibus ſi obligatio ſub conditione & ſtat ſtante conditione: ergo cum matrimonium ſit contractus quidam, videtur quòd poſſit fieri per conditionatum conſenſum.

RE-

RESPONDEO dicendum, quòd conditio apposita aut est de præsenti, aut est de futuro; si de præsenti, & non est contraria matrimonio, sive sit honesta sive non honesta, stat matrimonium stante conditione, & est non stante nil stat. Sed si sit contraria bonis matrimonii, non est facienda matrimonium. Si autem sit conditio de futuro, non est necessaria, sicut sæpe accidit, & tunc est matrimonium, quia separata futura non sunt præsentia in actibus suis; aut est contingens, vel dubia scientiæ vel scientiæ præviæ, & tunc idem est judicium de sola conditione, sicut de conditione quæ fit per verba de futuro, unde non facit matrimonium: & per hoc patet solutio ad obiecta.

SVMMA ARTICVLI

PRima conclusio. Si conditio sit de præsenti & non contraria matrimonio, sive sit honesta sive non, tunc citius stat matrimonium & non stante nil stat: si autem sit contraria matrimonio non sit matrimonium.

¶ Secunda conclusio. Si conditio sit de futuro & necessaria stante pactione matrimonium stat, vt si quis dicat alicui, contrahe tecum & exhibita dote statim te ducam in uxorem, tam est posita in sua causa & ita se habet, ac si esset posita de præsenti.

¶ Tertia conclusio. Si conditio est de futuro & contingens, non stante matrimonium, sed tale contractus habet vim sponsalitiorum de futuro.

¶ Quarta conclusio. Si conditio est impossibilis in fieri habetur pro non adiecta.

¶ De materia huius articuli disputant Theologi in 4. dist. 29. & Iurisperiti in 4. decretalium titulo de conditionibus appositis, præcipue in citatis.

¶ In explicatione huius articuli præmittendum est primò, quòd conditiones sunt in duplici differentia. Quædam sunt impeditiæ conditiones quæ non impediunt confestim in futurum, vt si quis dicat, contrahe tecum & statim ducam, vel si coram

A dicto testibus, alia erunt conditiones non suspendentes confestim sed in futurum, & est de illis secundum notitiam præmittenda aliqua dependentia in futurum. Aliæ verò conditiones sunt propriè, quæ suspendunt confestim in futurum, vt si quis dicat, contrahe tecum si placet patri tuo confestim. Conditiones propriè, aliæ sunt honestæ, aliæ turpes: turpes verò sunt in duplici differentia. Quædam quæ adversantur bonis matrimonii, vt si quis dicat, contrahe tecum si procuraveris homicidium veneni: Aliæ sub communiter bonis matrimonii, vt si quis dicat, contrahe tecum si

B interficias, vel si quis dicat, contrahe tecum si concubinam tuam amet. De his omnibus dictum est in præsentia.

¶ Secundo supponendum, quòd conditio aliquem matrimonio, impedire potest habere ad confessum. Primo modo antecedenter & tanquam causa moralis ad illud, v.g. ego contrahe tecum qui rogasti me antea secundo modo potest & habere immediate tanquam pars objectiva, puta contrahe tecum si dederis mihi centum, ibi enim contractus non fertur in personam sub tali conditione. Inter quæ duo tertia dumtaxat est, quòd altera aliquando esset tantummodo, altera verò talis tantummodo, certum enim est, quòd si condicio antecedenter se habet ad matrimonium, sive sit de præsenti, sive de præterito, sive de futuro, sive impossibilis, non impedit matrimonium, si alia necessaria habeat, v.g. contrahe tecum, quia vocem Ecclesiæ impossibile vel quia credo te sanctum, vel quia placet regi. Ratio huius est, quia talis consensus potest esse absolutus, & de præsenti, etiamsi habuerit annexum ab aliquo tempori vel consensus talis sufficit ad matrimonium

C

D

sibi ergo. Confirmatur. Aliud est contrahere ex talis affirmante, aliud verò contrahere cum tali conditionatum, sed sicut est consensus conditionatus, sed absolutus, quod autem præcedens ex talis affirmante eò initus contrahens, aliquem malitiæ contractui humani eò esse valide, quia secundum sanctorum & præcedentia humana, ergo. Quidam positis disputandum est de conditionibus impossibilibus: & ante omnia de conditionibus impropriis.

¶ Primò est supponendum & advertendum, quòd est maxima differentia inter

alios

alias omnibus notis & ſacramentum, A
& quæ propter matrimonium, circa quem versa-
tur & circa id quod ordinatur, poſſunt
eſſe impedimenta matrimonium poſſunt
tangere dirimendo ipſum vel impedien-
do, ut matrimonium ex natura ſua eſt
indiſſolubile perpetuum, quia legitimum ex-
pers alicui ex poſſibili proveniat diſſolu-
tionis perpetuum dicimus, quia, ſi, ut ſi ali-
quod matrimonium ſemel fuerit validum,
propter nullum eventum ex ingenium
quod unitum fuit, ac proinde ſi quando
contrahitur invalide, nunquam fuit validum.
Videtur alia matrimonii eſſentiales poſſunt
eſſe ut ſic, non autem matrimonium, & ideo
alias ſequendum eſt de conditionibus ap-
poſitis matrimonio, & aliis contingibus,
quæ propter ſe etiam aliqua ſtabilitate.

Et ſi igitur primum dubium, utrum ille
contractus ſit validus, contrahi ſub
ſi calum digito tetigeris. Videtur q
non ſit validus. Primo arguitur. Ad nutri
mentum requiritur conſenſus, ſed qui ad
hunc modum contrahit, non habet conſen-
ſum, ſed potius videtur habere diſſenſum
ſecundum ſubſtantiam omnium ſacramento
ergo non eſt verum matrimonium.

¶Secundo. Contractus conditionatus
non eſt validus, niſi poſita conditione, ſed
eſt impoſſibile quod ponatur conditio ſe-
cunda in illo contractu: ergo eſt impoſſibi
le quod in hoc caſu obligatio matrimonii.
Conſequentia eſt bona, tunc probatur,
quia non contrahit, niſi ſuppoſita illa con-
ditione.

¶Tertio. Quoties contractus validus ſub
conditione impoſſibili naturæ inducit
obligationem, ut diximus de ſubſtitutis in-
ſtitutis diſpoſitionibus ſub impoſſibili, de
aliquibus obligationibus, ſed matrimonium
celebratum eſt ſub hac conditione impoſſibili
ſi Deus faciat: ergo validum eſt ma
trimonium.

¶In oppoſitum eſt Gregor. IX. in ca. ſe-
de conditionibus appoſitis, ubi dicitur, q
in matrimonio conditio impoſſibilis habe
tur pro non adiecta, idem dicitur de ip-
ſis quæ in ratificationibus inſeruntur. Infertur de hæ-
reticis infirmandis, & impoſſibili, & D. Tho.
in ultima concluſione huius articuli idem
docuerat.

IN explicatione huius difficultatis eſt
advertendum, quod conditio impoſſibi-
lis eſt duplex. Alia eſt ſpecialis, quæ
non pertinet ad naturam, ut ſi quis dicat,
contrahо tecum ſi cœlum tangam digito vel pe-
dem; poſitiva quæ pertinet ad naturam, ut ſi
quis dicat contrahо tecum ſi ſcivero me re
gem. Item conditio impoſſibilis alia eſt de
præſenti, alia de præterito, alia de futuro.

¶Hoc poſito dicendum aliqui aliter
dicunt, quod ſi conditio impoſſibilis eſt de
præſenti vel præterito tollit eſt matrimo
nium, quamvis illa conditio non eſt pro-
pter eventum, tunc enim ſi ſciverit contra-
hunt. Hæ ſententia videtur omnino ample
dicenda quia tunc nō ſi bona quæ
etiam conditio impoſſibilis de futuro ſca
ſi propria loquendo conditio, nec ſuſpen-
dit conſenſum.

¶Tota autem difficultas eſt de conditio
ne impoſſibili de futuro, ut ſi quis dicat,
contrahо tecum ſi cœlum digito tetigero.
In hac difficultate Durandus in 3 dist. 39.
quæſtione quarta dicit, q tuta poteſt intel
ligere, quando eccleſia in tali caſu præſu
mit matrimonium, cum tamen opponitur
diſſenſus perſeverans, quamvis non videatur
poſſe præſumere conſenſum.

¶Alii vero dicunt, quod in hoc caſu Reſpu
blica Chriſtiana habet veram matrimonii, &
ut patet ex illo decreto Gregorii IX. Hæc
unica ſententia (ſi ſtricta eſt, ratio
nem ſuperius) ſolus Deus poteſt facere verum
matrimonium ſine conſenſu contrahentium.
¶Dicunt alii dicunt, quod Gregorius IX.
in illa c. tenuit vt Doctor particularis, &
non eſt difficile illum in eo poſſe notari
erroris, cuiſcumque quia eſt eadem
ratio de matrimonio & de reliquo, ſi
tamen ſit diverſa ratio. Nam tutum eſt
populum poteſt Reſpublica tueſtur dum
ni vni ſine voluntate particulari domini,
at vero non poteſt transferre dominium
cuiquam ſine voluntate contrahentium.
Poſſet dicendum alia expoſitione huius
textus.

¶Prima concluſio. Matrimonium cele-
bratum ſub conditione impoſſibili, ſi non
adſit verus conſenſus contrahentium, non
eſt verum matrimonium. Hæc concluſio
eſt manifeſta quia ad verum matrimonium
non requiritur conſenſus contrahentium,
ut ſupra dictum eſt: ergo ſi non
eſt verus conſenſus, non erit verum matri-
monium. ¶Confirmatur argumentum ad

(et dicam ea) tota ecclesia non potest fa-
cere matrimonium sine consensu contrahen-
tium: ergo si sit verus & legitimus con-
sensus, non erit matrimonium.

¶ Secunda conclusio. Matrimonium ce-
lebratum sub conditione impossibili, non
semper judicatur verum matrimonium,
nec judicari potest. Hæc conclusio probatur
argumento sibi in principio, præcipuè
tertio argumento. Constat etiam manifes-
ta ratione. Illi qui contrahunt sub condi-
tione impossibili, aliquando illud faciunt
per iocum & non serio: ergo ecclesia non
potest judicare illud esse matrimonium.
¶ Confirmatur, quia aliquando aperè con-
stat, quòd contrahunt sub illa condi-
tione impossibili non habere animum con-
trahendi: ergo illicitum esset tunc præstare
ne matrimonium, & judicare illud matri-
monium verum. Et ex dictis facilimè re-
sponderi potest ad argumenta posita in
principio.

TOta igitur difficultas est circa ar-
gumentum in oppositum & explicare
contra Gregorij IX. qui dissimile est,
& sic inter doctores fuit varia expositio-
nes. Prima expositio est Paludani in 4. dis-
tinctione vigesima septima, quæstione sex-
ta, qui dicit, quòd matrimonium sub im-
possibili conditione contractum nullum est
à principio propter defectum consensus, ra-
tum contrahitur sub illa impossibili condi-
tione tenentur de facto celebrare, propter
præceptum ecclesiæ quod ponitur in illo tex-
tu: & ita matrimonium habetur sub effectu,
& hac ratione dicitur, q. talis conditio ha-
betur pro non adjecta, & idè dicit de tali
conditione. Hæc sententia seu explicatio
merito reicitur ab Adriano in 4. in mate-
ria de matrimonio dubio 7. & à Soto de
Medina C. de celebr. conjug. quæst. 3. Ratio
ejus est, quia in hoc textu nullum ponitur præ-
ceptum de contrahendo matrimonium, ne-
que sed solum declaratur, q. est ratum
tantum.

¶ Secunda expositio est Adriani loco ci-
tato, qui dicit, q. quando contrahentes fuerunt
conditionem esse impossibilem, nunc non
debet haberi pro non adjecta, quia esset ex-
ea præsumendi consensum, aliud verò est si
putabant esse possibilem, quia tunc præsu-
mitur, q. voluerunt se ligare. ¶ Hanc expo-
sitionem sequitur Magister Soto in præallega-
ta

A mata in 4. dist. 27. q. 2. art. 2. Primo. Non est
ens hic error imaginandum, quòd aliquis
putet habere pro non adjecta, & impossi-
bilem, ut verò videtur tangere mentem
q. est turpis, habetur pro non adjecta: ergo
est impossibilis. ¶ Secundò arguitur contra
illius explicationem. Quamvis contrahentes
putarent conditionem esse impossibilem, ni-
hilominus bene fuerunt effectus apposuerunt
q. haberetur absolutus consensus: ergo
potest fuisse argumentum q. habetur
consensus pendentem ex illa conditione,
quam putabant possibilem: ergo non ha-
B bidem matrimonium validum.

¶ Tertia interpretatio est, q. quando in
matrimonio fuerit adjecta conditio impos-
sibilis & non constet ex præsumptione, quòd contra-
hentes habuerint consensum, ut in casu
bi generaliter quòd contrahentes habu-
erint animum contrahendi & quod adji-
cient conditionem impossibilem per ioc.
& hoc fuisse est inferendum maximè,
mentionem est credibile quod voluerint
contrahere inutiliter. Hanc interpretatio-
ponit Martinus de Ledesma in 2. part. q.
C q. 45. art. 5. & Joannes de Medina ubi su-
pra, & alii. Hæc tamen declaratio non vide-
tur legitima. Primò: quia quamvis quod
conditionem impossibilem aliquo modo hoc
explicatio posset defendi, tamen quando
dictores tantum non potest defendi, dicit
se verum esse dictum, quod conditio
impossibilis habeatur pro non adjecta, &
q. conditio turpis habeatur pro non adje-
cta, ergo Major probatur: quia qui in ma-
trimonio apponit conditionem impos. p.
si contrahere matrimonium contrahit vera ac-
dicens nihil contrahere, nisi sub illa condi-
D tione: ergo. ¶ Secundò. Si in casu præsen-
to non est præsumendum, q. contrahen-
tes habuerint consensum: ergo nullum erit
peccatum, quod talis conditio fuit adjecta per
iocum.

¶ Quarta declaratio illius textus est illa
quorumdam modernorum Interpretum, qui
dicunt, quod in Canonicum intenderit ma-
trimonia retinere ab eo tales conditiones,
q. si illud ita se haberet, contrahentes ni-
hilominus intenderent & consentirent in
matrimonium, ut scirent vel sic habebant,
sine tales conditiones vel non habebant, &
fuerunt in foro externo q. sciant hoc ma-

Hæc

Hæremi declaratio incerta reiicitur. Prima
ratio Cardinalis non tendebat ad
probandum de matrimonio bonafidei cō-
summato in ordine ad Christ, cum
dicat, quia illud potius est subsequens
matrimonium ad consummationem bonæ fidei, quam
sit ratio illi bonæ fidei ipsi matrimonio
dare robur: sed Cardinalis respexit
ad matrimonium existimans totum esse
unum matrimonium ex duabus partibus
constans. ¶ Secunda Pars dicit quod
non habens scientiā bonæ fidei, nec eā ha-
bere quærens, non enim bonum quærit
qui id ignorat, nec enim bonum quærit omnis
peccans.

¶ Illi ergo & alii quam plurimi dicti
Cardinalis, recte dicunt, quia & legitima interpre
tatio eā Magistri Sententiarum, quam Scripturæ
quatuor 5. articulo 2. quam Scripturæ
canonicæ Theologi, quod de illo con-
tractu dicendum est, & non ex
fide dicendum est, & non ex
conditione impossibili: itaque ex ea quod
apponitur conditio impossibilis non ita-
tum judicandum est, non esse verum matri-
monium judicandum est, si non fuerit inter-
ea ex voluntate, ita quod si habeat effi-
cacem, valida est matrimonialis, vero non
habeat eā validū: in foro vero exteriori
ad hunc modū judicandū est, si fit probabi-
lis opinio q̄ illi voluerunt contrahere, ad
id dictum, vel potius conditionem ad deci
perandum, cognoscendum est ad cōsimilia: q̄
quidem fit in duabus materialibus, & in fa
cem deceptū, quia in dubiis judicandū est
pro matrimonio.

¶ Sed ex hac interpretatione amplius
explicandi, arguitur contra illam. Nā non
Sententia Pōtifex in prima parte illius ca-
pitis dicitur quod matrimonium contractū
cum conditione contra substantiam matri
monii, vel validum, subdit illum ex fide
in parte. Alia conditiones apponit in ma
trimonio & tempus ad impossibiles futurum
debitum pro nō adiecto habent: ergo, ut re-
fert adversarius præcedentem, Sententia pō
tifex sentit, matrimonium contractum sub
tali conditione vel impossibili esse validū,
vel quod est penitus non validū. ¶ Con
tra: Mens Pontificis videtur fuisse hic
finire matrimonio sicut in casibus suis si
mum voluntas, sed in ultimis voluntatibus
conditio impossibilis ad tempus non solum
habetur pro non adiecta, sed vim dispositio
nem non habet sine aliqua præsumptione.

A ri habetur, l. 1. & l. conditiones. ff. de condi-
tionibus institutionum ergo cōditio tempus
vel impossibilis nō tantum reiicitur de ma
trimonio, sed vim tenendi validum aliqs
alijus præsumptionis. Minor constat ex pos
tea. Dicit enim Gregorius vel alienatus
matrimonium quando celebratur sub conditio
ne ulterius subditus matrimonii, tunc ille
dum quæritur, contractus matrimonii
sit firmabilis, licet alia conditiones appo-
sita in matrimonio si tempus aut impossibi
les fuerint, debeant propter favorem ma
tro non adiecta haberi.

B ¶ Ad hoc argumentum respondetur, quod
dictum Pontifex ibi dicens, quod quia cō-
dicens ulterius substantiam vel de matrimo
nium nullum, tunc conditionem tempus vel
impossibilem nō inducit matrimonium, sed de
bent haberi pro nō adiecto, quoniam adhuc
inducendum est de odiosis, & valere matri
monium. Et hoc satis ob, ut sufficienter recte ad
versitio qua fundata pars prima allegatum.
¶ Ad obiectionem respondet, quod non
fuit intento Summi Pontificis velle nō ge
nerare matrimonium, quo inducit genera vel
tunc voluntas, est enim dare sufficiens, re pe-
tita nolim dicere, quia ultimum est vel
lativo dicitur vel nō, quia pōt fieri
alicui in alia casu ex sine voluntate ver
do simili matrimonio vero fuit odiosa con
sabētiū nunq̄ fieri potest ex ab ecclesia.

M Odo dicēdū est de conditione vel
sitia, & de dubio secundū. Verum
matrimonium quod fit sub conditio
ne necessaria de futuro, si non matrimo-
nii sit ratum, & finitus obligatorius, si quis di-
cat, contrahō vel nō celebrō de cetero sic,
vt quod non statim fit matrimonium, quia
contractus ille fuit sub conditione de futu
ro vsque non inducerent de vinculo corporum
vsque dum ponatur talis conditio.

¶ Propter hoc argumentū gl. in c. per tuas, de conditionib. apposita vera, quod non
fit verum matrimonium ratum, sed quod
ille coram sibi habet non speculationem de
futuro vsque dū ponatur talis conditio D.
Th. in hoc artic. conclusione 2. expresse dicit
ex quod ratum est verum matrimonium,
quia talis conditio non est prætium in fu
turo, & ita non suspendit consensum.

¶ In huius rei exemplum fit primū con
clusio Matrimonium celebratū sub tali condi-
tione in foro exteriori sine dubio est validū

Glo. ca. per tuas. de conditionib. appos.

& obligat facien, arcel penam condicio. Ratio est, qa conditio necessaria de futuro
A est in fa ch ergo in foro externo epotest psumi, quod illa solum sit contra
bene matrimonii de ptri, & hoc est quod solum dicere D. Tho in illa conclusione.

¶Secunda conclusio. In foro conscientie
indicandū est sin cōditionem quam habuit
vir, itaq; si voluerit ille quidem contrahere
vigi ad certū finē, non quidem finem matri
monium, sī autem voluerit finem contra
here, vel effectum matrimonii. Ratio hu-
ius conclusionis est aperta, qa matrimonium
dependet ex voluntate contrahentium.

¶Tertia conclusio. Qui apponit condi
tionē necessariā, q̄ ea est penitus in fa ch,
B vt quod finem velut consequens ex contra
ctu opportuna sit cognita. Hāc tenet D. Ba-
nnez in 4 quem refert, & sequitur Sylvest.
verbo matrimonium, q. 4. Hanc conclusio
probatur, qa hoc videtur docere D. Tho
in illa conclusione. Nēmō obligatur ad con
fessionē sacramentalē virtualem qā peccat si fu
turo sacerdoti in illo casu non peccabit si fu
turo sacerdoti. Ergo Deus in conclusione, si con
ditio necessaria sit cognita, ad ēē qd ei sūt
C plicite necessariō exhiberetur consensus
ex aliorum ignorātiā, tum falsitatem con-
tractus vigi ad finem cōtrā, dicit in illis
contingentibus suspendium: et si quis dicat
malecognitā. Ego dicebo rectē si pecu
niam mutuā. Et eodem modo dicendū est
de conditione impossibili quā existimat
possibilem quo casu credūtur tale condi-
tionē possibilē, & sic ea consentire volūt,
& non aliter in virtute sui contrahere ab obligatione contractus vigi ad futurū
exercitium.

¶De conditionibus vero de præsenti, &
D de præterito dicendum est, quod si illa con
ditiones non concurrant matrimonium illis
casibus non erit validum matrimonium, illis
casibus ille non habet consensum, si supponit illa conditiones.

CIrca illas conditiones dubiū venit et
an sit validum illud matrimonium, contra-
ctum vigi ad finem. Respondetur, q̄ illae illa conditiones vere efficiāt voluntatem & non illae non efficiant vere voluntatem propter rationē ad lāpē positā. Quod si quis
dicat, si talis mulier corrupta fuerit, vel con-
cubo impossibilis, ad id petitū non est petē-
tus, & Hieron. epist. ad Eustochiū (quā refert

A tur. 32 q. 1. cū Paulus) hinc Augustin. dicit, quod
cum ob id petit Deus, ut sint ei filii, quia
potest poli rumpi, sed conditio supposita
sua Greg. habetur pro non facta, ergo
Respondetur q̄ secundus Paulus loquitur
de conditionibus impossibilibus de facto, & de
facto, non autem de impossibilibus de iure
positivo, & etiam per accidens: quia tamen
vero sunt impossibilia per accidens.

¶Dubium autem est de illa conclusione, cum
tractatur si homo se vinculo, & dicit
dicendū est, q̄ si facta illa conditione
in contrahendo tenetur ille matrimonium
in facie ecclesiæ celebrare, & ibi consentire
de presenti, si vero ille matrimonium ibi
B sine causa celebrat, quando illa conditio
sine causa non erit, quia ille matrimonium il-
lud expulsa causa, quando illa conditio est impossibilis, ut
iure habetur pro non facta, & consistit
¶Ad hoc conclusionem reducūtur casus
modi & demonstrationes. Cū ergo, si
si quis dicat, contrahō, modo quia pulchra
mea ego nobilissima, mediante q̄ quia dicat,
contrahō tecū et mihi necessaria sit quæ-
libet: demonstratio vera est, si quis dicat,
contrahō tecū Maria quia pulchra mea la
cundā. hic casus. Exempli gratia si ego
dicam interiora quia si non pulchra illa
conditione, modi vel demonstrationis. Ra
tio est: qa omnis contractus validus, si non
sit deceptio in substantia contractus, sed in
conditione illius tantū, non est deceptio in sub
stantia, sed in causa, modo vel demonstratio
ne, ergo validū est matrimonium. ¶Adhuc
dubium erit, quod illae dicat vel modi vel
demonstratio exhibere si velim mihi cele
brare matrimonium, non ut obiectū sit pars
obiecti, sed quasi mortalis, & ideo non requi-
ri consensum: in Theologia enim non
me refert, quod illa qualis sit obiectū sit pars
obiecti, vel accidentaliter se habeat, ut con-
sensus.

DE conditionibus vero propositionis
de futuro. Est grauissima disputatio
& dubium quomodo an modus de futuro
quæ sit contractus matrimonio facias validū
matrimonium. v. g. contrahit aliquis ali
hanc modi, contrahō tecū hac lege, & con
dicione, ut permittas me fornicari quoties
cunque, & non si per me licet, & reddas
dum debitum inquam non: dubium est, an in
hoc casu sit validum matrimonium.

¶Et videtur in hoc casu matrimonium

si possint & quòd illa conditio nō teneat
valere testamentum. Primò arguitur. Conditio
illa est professio vel votum solemne contra
bonum sacramenti matrimonii: ergo non debet
servari sub pœna solemnis. Consequentia patet
ex parte antecedentis, eadem enim est ratio de
matrimonio ratō, & non solemni. Antece-
dens vero probatur ex cap. qui clerici ext.
de voto, ubi expresse dicitur, q̄ votum
positum a quolibet vitare hanc legē & con-
ditionē, ut haberet prolem, & mereretur in
hac vita, nullo modo est. Dicitur enim ibi q̄ sic
ex nostro & solecto tenore, ut si dona-
tio facta cum certa solemnitate sua remane-
ret, illa certa conditio contracta est solēnis
non solemnis, contrariatur enim paupe-
tati & obedientiæ quæ fiunt de essentia
voti solemnis, ergo. ¶Confirmatur argumē-
tum. Quia licet ordo recipiat sacta pro-
testatione à recipiente se velle habere uxo-
rem & eam posse cognoscere, tenet non obstā
te illa protestatione, tamen illa protestatio
adhuc potest retractari, ergo matrimonium
est nullum etiam cum tali conditione contra
ria ipsi. Consequentia est bona, maior habe
tur expressa in canonibus, 21. dist. Minor ita
pōt probatur, quia qui ordinum ordines sa-
cros sunt tantum solemne votum castitatis
sive continentiæ, ut habetur in ca. unico, de
voto libro 6.

¶Secundò arguitur. Illa conditio, ultra
hanc totam si perdurat non perpetuam virgi
nitatem servare, talem quod inter non nō
si perendum non reddendum debitum, nō
tollit matrimonium, at illa conditio est cō
tra substantiam matrimonii, ergo conditio
contra substantiam matrimonii non tollit
matrimonium. Consequentia est optima,
minor probatur, nam talis conditio est in cō
sensum in copulam etiam impotentem. Ma-
ior, in qua est difficultas, probatur multi-
pliciter. Primò probatur. Inter Beatissimā
Mariam & Ioseph fuit verum matrimonium
ut habetur de vita Mariæ cap. 1. & cap. beata
Mariæ, 27 quæst. 2. tamen fuit ipsa & consti
tuta ratio debiti reddendi virginitatem, & de
non petendo & reddendo debitum: ergo.
Minor constat, nam beata virgo habuit vo-
tum castitatis, ne est certū: ergo non potuit
petere, nisi cum illa lege & conditione,
alias peccaret mortaliter contra votum.

Secundo probatur minor. Inter non red-
dendi ideo eam non petendi, non contrarietas matrimonium, nam tale matrimonium fuit de
bito fuit in beata Virgine ut qua fuit verum
matrimonium, ergo conditio non reddendi
nec petendi debitum non contrariatur
matrimonio. Probatur consequentia, nā eā
dem ratio de intentione atque de conditione Tertio probatur minor. Matrimonium
sic contractum, conditio tacita si quæra-
tem nobis, seu si caliginem vovemus, est vali
dum, ut significatur in c. inquisitioni, & ca.
rursus, qui clerici vel voventes ingrediuntur
matrimonium contractum cum conditione
de servanda perpetua castitate. Probatur
consequentia, quia qui in casu antecedēti
vult cohabitare, per votum tenetur illi fer
vare, & alias teneretur permittere alterum
servare perpetuam castitatem, & non po-
test petere debitum.

¶Tertiò principaliter arguitur, & confir
matur argumentum in præcedens. Si aliqua
conditio tollat, vel est contra de non pe-
tendo & reddendo debitum, sed hæc non tol
lit matrimonium: ergo nulla. Consequē-
tia est bona & major est manifesta. Minor
probatur. Copula carnalis non est de essen
tia matrimonii, sed consummativa & perfe
ctiva illius sacramentalis, ut supra dictum est
& constat manifestè, quia matrimonium per
solum consensum de præsenti est verum ma
trimonium non consummatum, sed consumma
tum, ut habetur c. matrimonium, ext. qui matri
mon. c. Beata Maria, eodem, 27 quæst. 2. &
Imperialis. ff. de regul. iur. ergo illa copula
carnali potest illud matrimonium, ac tollere
de conditio de non petendo & reddendo de
bitum non impedit matrimonium. ¶Quod
si quis dicat, q̄ matrimonium bene stat ha
ne copulā carnali, nō tamen sine obligatio
ne ad reddendum debitum, & sine ista ad
petendum, quia talis obligatio & ista est de
essentia matrimonii. Contra, obligatio ad
reddendum debitum & ista ad petendi, nō
est de essentia matrimonii: ergo conditio de
non reddendo debitum non tollit matrimo
nium. Consequentia est eadem, antece
dens constat, nam si aliqua pari matrimonii
tali & efficaciam ut firmant ad religionē
re voluntate utriusq; , nō hæc obligationē
reddendi deberent, nec ista ad petendi, nam
habent modi solemnes callitatis, & ipso re
quiritur obligatio reddendi debitum, nec

ius ad petendum: tamen eſt non matrimo- A
nium inter illos, vt dictum infra, ergo. Inf.
nam ſeparatio matrimonio propter adulte-
rium, ſiliem innocentis licet eſt ab obligatione
reddendi debitum: ergo obligatio ad im ad
copulã nõ eſt de eſſentia matrimonij. ¶ Cõ
firmatur argumentum. Sepelit matrimonij
ratum obligans contrahentes nõ tollitur, non
eſt obligatio ad reddendum debitũ, nec ius
ad petendum, tamẽ eſt verum matrimonium
vt conſtat: ergo obligatio ad reddendum de
bitum & ius ad petendum non eſt de eſſen
tia matrimonij, ſi ſolemnis conditio de non
reddendo debitũ non obtrariatur matrimo- B
nio, quia ſic matrimonio contracto accidere
poteſt, non eſt illi obſtaculum vt contrahã
tur. Maior patet, nam ſi haberet votum ca
ſtitatis, non eſt obligatio ad reddendum de
bitum, nec ad petendum potest obligari.

¶ Quarè arguitur, ſequitur, & ſi aliquis
contrahat ſic, contrahit non ſi generationẽ
prolis exitus, non ſit validum matrimonij,
conſequens eſt falſum, ergo illud ex quo ſe-
quitur. Sequela probatur quia matrimonij
eſſentiam ponimus alia. Falſum conſequens pro
bat, nã probo ali ſi de eſſentia matrimonij
vt cõſtet: ergo illa cõditio, ſi generationem
prolis tollat, nõ eſt contra ſubſtantiã matri
monij. ¶ Cõfirmatur argumentum. Matrimo
nium ſi conſummatum, cõtra ho tollit ſi ſe- C
ſillimõ eſt validum, tamẽ ſterilitas non
ne tollit, tamen illa cõditio nõ tollit matri
monium: ergo. Conſequentia tam ratione
eſt certa, maior eſt probatur, quia (vt di-
ctum infra) ſterilitas non tollit matrimo
nium, & ſic matrimonium inter illos eſt
validum.

¶ Quinto arguitur. Si conditio contra D
matrimonium non tollit matrimonium, ſequitur
quod illa contrahat ſit invalida. Conſequens
reddit falſum quia nullum ex matrimonio
expectatum, conſequens eſt falſum: ergo illud
ex quo ſequitur. Sequela probatur. Sicut
matrimonium ordinatum ad procreationẽ
prolis & ita conditio de vitanda prole non
tollit matrimonium, ſi etiam ordinetur
ad eandem obligationem prolis: ergo ſicut
dum eſſe valebit, haec autem obligationi
contrahitur illa conditio, ſi filios expoſue-
ris falſum conſequens probatur. Ita ma-
trimonium contractum valebit illo tali ma-

Dicit 6. de cõd. appoſit.

dito, & nihilominus valebit illa matrimo
nium, vt conſtat ex vũ voluẽs, ergo.

¶ Sexto arguitur. Si aliqua conditio
contraria matrimonio & destruens illud, ſi
illa, deest aliqua ſingularis honeſtas & ſan
ctitas dignoscens, haec eam ponentem in
lo caſum de conditione illius appoſita. ſed D Dicit.
illa non eſt contraria matrimonio: ergo illa
non probatur. Subſumptum non eſt de eſ
ſentia matrimonij, vt manifeſtũ eſt: ergo illa conditio non eſt contra ſubſtantiam
matrimonij. ¶ Et ſi quis dicat, quod illa
habitus eſt perpetua pudica, & quilibet ma
trimonium pudicam, obtrariatur eſſentiae
eſt ratio talis pudicae. Contra, quia vt di-
cetur infra, matrimonium aliquod iuſtũ
ſit & ſit diſſolubile: ergo indiſſolubilitas non
eſt propria paſſio matrimonij. ¶ Confirma
tur argumentum. Si quis contrahat ſibi
mulam, Ego contrahã tecum, dum tamen
per decem annos non cohabitemus, tunc
eſſet matrimonium, tamen illa conditio, ut
contra ſubſtantiam matrimonij. Conſe
quentia eſt bona, quare oſtendit ex vũ, ma
xime quando pars contrahens Minime in-
tendit probare, quia in diffinitione matrimo
nij ponitur, individuum vitæ conſortium
tenetur: ergo illa conditio eſt contra eſſen
tiam & ſubſtantiam matrimonij.

¶ Septimo arguitur. Si aliqua obligatio
contraria matrimonio & eius ſubſtantiæ, ſi
ſit pro quibus ſe abſtinendum inhibeat,
haec enim ponatur tempus contrahendi
hic & nunc, ſed illa non eſt contraria ma- Dicit.
trimonio: ergo. Maior patet. Minor patet
ſi autem illa obligatio eſſet contraria ma-
trimonio, ſequeretur quod ſi aliquis ſub
ſtantiam matrimonij nõ intendat, & illa
abſtinentiam eligat, & conſequentia illa
conditio non eſt contra matrimonium, ut
ipſum vitandã habeant pro non ſimpla
tamen ut tempus, ut ſcilicet in eodem opi-
tulo finali. Dicit.

¶ Octauo. Matrimonium contrahens ab
uno ex contrahentibus abſolute, & hoc ille
conſentit & ab altero ſub conditione non
tangendi ſubſtantiã matrimonij, ſolet expo-
ſito contra ſubſtantiã matrimonij nõ im-
tat ipſum. Conſequentia illius probatio
dicto non probatur ex aliquibus ſu- ra
ſi autem, ſequela ubi Dicunt [illegible] &
matrimonium contrahens ab uno ſub
ſub-

A ſolutione de probabilis veritate ſententiæ
ſua de contiguando facta cum vitiata,
ſecundum veritatem, valeant rationes ſuæ,
per quas probabilem, ſed per hoc probabi-
lem non efficiunt, ſed per hoc probabi-
lem illa rationis eſt falſa
ſecundum matrimonium & ſubſit, & ſi ambo
ſunt falſa probabiliſſi vnus tantum ſubſit
probabilis, ſed neutra eſt validam: licet
B ſit ſe quod ſecundo tantum neceſſa
ſit ſe quod ſecundo aliter vnus, Et ſic
vna aperte obligatur probabiliſ antece-
dentis.

¶ Nunc arguitur Sequitur, q ſi ſit ſo-
lum ſponſalia de futuro cum illis ſubſ-
ſecundo non poſſit, q contrahat tertium
ſecundo non poſſit contrahere, ſi ſecundo
ad primum non poſſit contrahere, ſi primo
non poſſit contrahere, ſi ſecundo
ſol

substantiam rei finem obtinebat nullum fuit, A
re patet in emptione, & venditione, nam si
quis contrahat hac lege, & conditione quòd
non transferatur dominium rei venditæ, nulla est venditio: quoniam talis conditio adversatur substantiæ obligationis, de cuius substantia est quòd transferatur dominium rei venditæ. Item si aliquis contrahat hanc conditionem quod non fiat particeps dominii, non tamen facit, contractus ob talem conditionem contrarium. Sed ergo nullus esset matrimonium. Patet consequentia ex dictis & hæc explicabitur magis in obiectionibus sequentibus.

¶ Secunda confirmatio, explicationis præcedentis. Matrimonium contractum sub conditione contraria substantiæ matrimonii est irritum, & nullum iure naturali: ergo, illud in iure naturali erit sine iure perfecto inseparabile est. Hanc confirmationem docent omnes Theologi, & probatur, quia ex rationibus eorum habetur pro præcedenti conclusione apprime obligat, q matrimonium ita celebratum sit irritum, & nullum iure naturali: ergo cum secundum naturam non possit subsistere sine substantia, & essentia propria stando in lumine naturali: ergo iure naturali matrimonium celebratum sub conditione contraria, & destruente substantiam, est nullum. ¶ Item, omnes alii contractus in quo ponitur aliqua conditio essentiæ substantiæ, vel finis obtentus insuper sit iure naturali, vt obtat in exemplis allatis de emptione, & contractu societatis: ergo matrimonium celebratum sub conditione contraria substantiæ vel fini matrimonii inseparabili est iure naturali. Et quidem in naturali generatione si aliqua B
lex iuberet contra substantiam rei genitæ
nulla sequitur generatio ita in contractibus, conditio contraria substantiæ matrimonii naturali iure destruit matrimonium. ¶ Ex hac obiectione sequitur, q definitio Papæ in illo cap. fundat, de consanguin. approbata contra eli declarando iure naturali, quia determinatio Pontificis siquatuor gradus (ut sunt dicunt) est principia naturalia. Idem dicendum est de aliis similibus definitionibus.

¶ Tertia confirmatio explicationis præcedentium. Matrimonium celebratum sub conditione contraria potissimi matrimonii ad

hanc est, filios esse in iure naturali &
celebratum sub conditione contra hoc non
transeunti est nullum, videtur iure. Pa-
tio sic. Illa habet partes, sine quo non esse
tant contento, vt si quis contrahit ex aliqua
hac lege, & conditione quod non sit pro-
dem aut celebrandum, vel q matri-
monium se dissolvat, tale contractus
est nullum iure etiam naturali. Hæc pars
est D. Th. in locis allegatis propterea con-
clusio, & ratio tenent in istis omnes. Ita
docet etiam in eadem conclusione.

¶ Primo probatur hæc propositio. Ad
essentiam matrimonii filii esse in iure
naturali, requiritur vera coniunctio in
matrimonium, sed quia matrimonium
matrimonium dissolubile, ergo in matrimonio
ea ipso non esset iure, & obligatio ad
dilectionem, & prolem educandam, nam
hæc in vero matrimonio ergo ad esse
non matrimonium filii in iure natu-
Minor probatur. Nam in vero matrimo-
nio esset indissolubilitas, & ius, & obligatio,
ergo.

¶ Secundo probatur hæc per. Quidquid
alterat propria passiones, contrariatur
etiam essentiæ: quia vnum sine passione
& obligatio ad prolem educandam, &
dilectionem, & indissolubilitas sunt passio-
nes quæ oriuntur ab essentia illius
status: ergo quidquid contrariatur hi
matrimonii ille vero conditiones contrariatur
passionis, vt patet ergo. Maior probatur.
Quidquid contrariatur effectui alicuius
causæ illius effectus, vt causa est. ens
esse qui absolutum scientiæ, contrariatur
enim per illis dispositis ad scientiam, &
sic hæc conditio quæ contrariatur esse, contrariatur
etiam causæ præcisæ esse, quidquid
Dei quod est tantum sensibus obiectum
contrariatur visioni beatificæ, quæ est
præcisa causa, sed propria passio
effectus essentiæ a qua oritur per simplicem
emptionem, ergo quidquid contrariatur
passioni, contrariatur etiam essentiæ præ-
dictæ passionis.

¶ Secunda hæc conclusio patet
est etiam D. Th. & alii auctores
tant, & probatur. Filiatio naturalis
filii in celebris ortum in locum
singulorum, in vestibus ex eius
tur in cap. fatiscar. cap. Beata Matth. 17.
quæstio

...ge a. ...ero aliqs. fal in hoc contrahit in-
...dat cor ...dus Silvest in placitis in ver-
...bo matrimoniū. ...ampe quia fides & fa-
...cramentū perpetuitatem, ergo ...ā il-
...la boni matrimonij in existentes & con-
...tra fidē Silvest ...plicito ...on effectus ma-
...trimonij ...ūcta conditio ...ecuta
...set aliquā debuit matrimonium. Hæc pars
& præcedens ...ūtur in ...ā capit de con
...sultat ...pplicēs, vide glossā illud
cap. & Covarr. in loco citato ...po prima
...redictione. §. 1. nu. 1. Majolū & Soto in
...quæst. 2. art. 3. & dub. 3. 1. quæst. 1.
...ticulo 2.

¶ Ex dictis ...equitur primò, quòd si quis
...ma aliqua contrahat donec talem ma-
...ter vel ab aliqua simili conditione qua
...dubitet se perpetuam non futuram, nihil
...minus existente ...ra tali conditio ...ecu-
...ta, nullum ...ūtur matrimonium, & ex consequenti
...ti ...ngunt nullum.

¶ Secundò ...equitur, quòd si quis ab ali-
...qua contrahat hac conditione quòd ...ter
...per adulterium, vel ...emittat illi habere
...concubinā, nullum est ...ūtur matrimonium, quia
...qualis ...ervitus libē non fit de essentia ma-
...trimonij, obligatio tamen ad ...equendū fi-
...dem ab ea ...ūtur matrimonij, sed ea hoc
...ita ...ositiva conditio contra ...ūtur ma-
...trimonij est, ergo nullum est matrimonium.

¶ Tertiò ...equitur, quòd si aliqua con-
...trahat vel aliqua conditione quòd debet da-
...re operā theologiæ, & quòd debet absque
...ea vestā ...ecularis, nullum est matrimo-
...nium, quia ...ūtur pacta non fit de essen-
...tia ...ūtur matrimonij, sed tamen ad peccatum est
...de essentia ...ius: & sic conditio contra ...ūtur
...matrimonium. Hæc autē omnia ma-
...nifestē declarantur in solutionibus argu-
...mentorum.

¶ Advertendum tamen est primò, quòd
...ibi conditiones si ponantur de præsenti,
vel de ...uturo, nullum ...ūtur matrimonium fa-
...ciunt ponantur de præterito, nullum est
matrimonium. Ratio est: Nam quod ma-
...ter adulterium commisit de præterito,
non contrahitur matrimonium, bene tamen
si ponatur de præsenti, vel de ...uturo.

¶ Secundò advertendum est, quòd hoc
...ossit fieri dupliciter, vel per modum ſim-
...plicis ...fferendæ, & si ad hunc modum fiat,
non vitiatur ...ūtur matrimonium. Secun-
...do modo potest fieri per modū obligatio-

nis, & si illo modo ponatur conditio effi-
...citur nullum ...ūtur matrimonium. Ratio est: Quoniam
...simplex ...fferre non contrahere matrimo-
...nium, obligatio tamen contrahitur matrimo-
...nium: quod ...ūtum ...upra explicabitur in
...solutione ad ...ecundum argumentum.

A D argumenta facta in principio re-
...spondetur. Ad primū respondetur
negando ...ssumptum, etenim licet
...ūtum nullum sit, si ponatur conditio con-
...tra eius ...ubstantiā, quidquid dicant aliqui
...antiqui, reliquum verò perpetuum, ut con-
...stat ex dicta quæst. ...ubstantiæ religionis, cum
B abdicatio proprietatis sit de ...ubstantia reli-
...gionis, ut ...uprà quæst. 108. art. 2. dictum est,
...de ...ua monachorum. Et ad probationem in
...contrarium ...ssumptum, dicendum est ad
...antecedentia respondendo, quòd illa mulier
...facit votum ...ecum, ceterum potuisset
...valide votare, habuit facultatem à præla-
...to ut haberet bona quæ ...ecum ad vitam, hoc
...autē non contrariatur voto ...olemni, & si
...non sit eadem ratio æquæ de matrimonio
...in casu nostri dubii, vide glossā in dicto cap.
...citato in argumento, & Covarruviam ubi ſu-
...pra, & alios dicentes, quòd quando ...ūtum
...fit ita, ut liceat illa retinere quantum ad
C ...ius ex licentia prælati, licitè sit, & non
...contrariatur ...ubstantiæ voti ...olemnis, ut ha-
...betur in cap. non dicatis, 19. q. 3. Ad con-
...firmationē respondetur, quòd illa prohi-
...bitio non sit de essentia ...ubstantiali ...ūtus
...ti, ut adnotatur in cap. Nicæna. dist. 31. &
...in cap. cum olim, de clerico conjugato: ſed
...est de essentia illarum ecclesiæ in illo capite
...citato in confirmatione, efficacia enim
...ordinis Sacri non consistit in illo nexu, ſed
...potest separari eius efficacia sine tali nexu,
...tamen ecclesia ordinavit, quòd ille qui or-
...dinatur velit sine, amittat tale votum, &
D ſic talis prohibitio non est contra ſubſtan-
...tiam, ſed contra ſtatū: in nostro verò casu
...conditio apposita est contra ſubſtantiam,
...vide non est eadem ratio.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpon-
...detur negando maiorē, quamvis opponēs
...dicat Paludanus in loco citato & Angelus,
...verbo, matrimonium impedimenta, & ratio
...eius est conditionem non tollit bonū fi-
...dei & quòd hæc non vitiet matrimonium, hoc
...autem falsum est, quia ea illud ſolvit, ut
...ſuperiùs docet, quòd omnis obligatio con-
...tra ſubſtantiam matrimonij dirimit matri-
...monium in quam: omnes Doctores, Sylve-
...ſter.

...ge ...ero ...ūtum ...ūtum ...ūtum

uelatrices, matrimoniam cum. 6. Sot. in 4. Cauetus. & alij omnes, Victoria in Summa tra. 260. Et ratio eſt aperta ex ſupra dictis, nam talis conditio quærens probationem de conſequente in bona significati, & ita ut reſpiciens ad copulam, & ſic deberet matrimonium.

¶ Ad primam probationem matrimonij reſpondetur. Ad primam probationem dicitur primò, quod conditio poteſt poni duplicater in alio contractu. Primo modo taliter quod conditio ſit intrinſeca contractui, eo modo ita vt ex neceſſitate conſequentiæ vltra aliquis illud faceret, taliter quod non ingre- B diatur rationem contractus: v. g. ſi aliquis ordinat beneficium huic lego & ordinato, quod rebelle cantum, ita vt conditio ſit intrinſeca contractui, talis ordinatio eſt ſine mente, irrita, & nullius iuris naturalis: ſi in ea ordinatio non reddere debito, talis contractus ſtando in iure naturali nõ eſt ſimoniacus nec ipſum ius matrimonio ſi ponitur conditio non reddendi debitũ & fornicandi perpetuam cælibatus tanquam intrinſeca contractui; irrita & nullius contractus iuris naturalis, ſi autem ex amicitia inter eiuum & ſororem fiat pactum perpetuæ cælibatus, & non petatur aut reddatur debitum, validum eſt matrimonium. Et ſic ſi dicam fuit matrimonium inter Beatã Virginem & Ioſeph, nã B. Virgo valide dominium & poteſtatem ſui corporis Ioſeph, & Ioſeph per illum contractum habuit ius ad copulam carnalem, nec oppoſita fuit aliquo conſenſo intrinſeca contractui, erat tamen vera B. Virgo ex mente Spiritus Sancti quod matrimonium non deberet eſſe consummatum, & ita matrimonium B. Virginis non fuit contractum pro virginitate, quia habuit firmum intentionem & propoſitum nunquam reddendi debitum: hoc autem propoſitum non contrariatur eſſentiæ matrimonij vel priuat eius, nã tali voto ſolum remanet copula carnalis in actu exercito, non vero copula carnalis in potentia, quæ eſt copula ſeruandi quid. v. g. Si quis habeat iuramentum vel votum non reddendi religionem vel ſeruandi cælibatum, & contrahat cum aliqua mulier non obſeruandi matrimonium, ſed contrahit propter aliquem bonum finem, iſte talis verũ eſſet matrimonium, quamuis non haberet propoſitum reddendi debitũ. Item, ſi quis

C

D

facit profeſſionem ordinis S. Dominici, & non habet propoſitum reddendi debitum, quam ſeruandi promiſſa, valida eſt profeſſio, vt dicit ibi in materia de ſponſalibus, quæſt. 43. quamuis peccatum committat quia hanc modum profitetur. Ita dicendum eſt de B. Virgine habuit animum obligandi ſe ad copulam carnalem, habuit tamen intentionem ex motiuo Spiritus Sancti & ſi eum propoſitum non reddendi debitum. De quo vide D. Tho. 3. part. quæſt. 29. art. 2. & in dictis reſpondetur ad primam probationem.

¶ Ad ſecundam probationem matrimonij reſpondetur, quod intentio & propoſitum non reddendi debitum non tollit matrimonium, quamuis talis propoſitum (vt dictum eſt ad primam probationem) non contrariatur ſubſtantiæ matrimonij, tamen eſt contra bonum ſacramenti. Et ſic ſi dicam fuit matrimonium inter Beatã Virginem & Ioſeph, nã B. Virgo valide dominium & poteſtatem ſui corporis Ioſeph, & Ioſeph per illum contractum habuit ius ad copulam carnalem, nec oppoſita fuit aliquo conſenſo intrinſeca contractui, erat tamen vera B. Virgo ex mente Spiritus Sancti quod matrimonium non deberet eſſe consummatum, & ita matrimonium B. Virginis non fuit contractum pro virginitate, quia habuit firmum intentionem & propoſitum nunquam reddendi debitum: hoc autem propoſitum non contrariatur eſſentiæ matrimonij vel priuat eius, nã tali voto ſolum remanet copula carnalis in actu exercito, non vero copula carnalis in potentia, quæ eſt copula ſeruandi quid. v. g. Si quis habeat iuramentum vel votum non reddendi religionem vel ſeruandi cælibatum, & contrahat cum aliqua mulier non obſeruandi matrimonium, ſed contrahit propter aliquem bonum finem, iſte talis verũ eſſet matrimonium, quamuis non haberet propoſitum reddendi debitum. Item, ſi quis

¶ Ad tertium probationem matrimonij reſpondetur, negando conſequentiam. Ratio differentiæ eſt inter matrimonium ſic contractum, quando ſcilicet tantum, & inter illud matrimonium contractum ad hunc modum, quando tamen cælibatus conſeruandi ſi poſſibile eſt perpetuam virginitatem ſeruare. Nã in caſu præcedenti quidem ſic contractum erat ſimpliciter matrimonium, quamuis contrarium eſſet ius de ſubſtantia ad prædictum ſtatum (quidquid dicat Sylueſter, verbo matrimonium 7. §. 1.) & in omnibus partibus debitum reddere non tenetur, ſed exigere poteſt: ſecus autem eſt in caſu quando per illum non fuit contractum ſub tali conditione, quod ſi voluerit poſſit ſeruare virginitatem, ita vt non ſi poſſit reddere debitum, nec poſſit exigere, & ſic matrimonium non tenet, & in hoc casu non ſubſiſtit.

¶ Quòd vero animus ad illam conditionem, ſi poſſibile eſt, ſeruandi virginitatem non ſufficiat ad matrimonium. In hac differentia Magiſter Sotus in 4. diſt. 29. quæſt. 1. art. 3. dicit, quod ſi contrahens illo modo Contrahendo ſecum ſi vellet ſeruare virginitatem, & vellet ſeruare ſi poſſet, ſed

nihil

nibi reddi debeatur, non eſt matrimonium
(ſi dicas hæc eſſe matrimonii ſignificata,
quæ docet Conradus ſuperius, & alii
Doctores. Ratio eſtium eſt. Talis conditio
de re non ſtatuit poſita principio eſſentiæ
unius ſpecialis matrimonialis, ac ſubinde ſa
cultatem ergo ſimpliciter non concedit ſa
cultatem ſuperius quæ eſt propter vitam, &
non eſt matrimonium. ¶ Nihilominus ta
men aliqui volunt dicendum, quod contra
hens matrimonium celebratum ſub tali condi
tione valide eſt, & non tenetur propter ta
lem conditionem. Hanc ſententiam tenuit
aliqui antiqui. Ratio huius ſententiæ eſt,
quia talis conditio non impedit traditio-
nem dominii & poteſtatem corporis quæ
datur aliqui tenetur facere: ergo dicendum
eſt, quod matrimonium eſt validum. Con-
ſequentia eſt bona, antecedens probatur.
Quamvis de quibuſdam bonis quæ proce-
dunt ex habitu debeatur, puta ſcientia
contra religionem ſaltem vitæ, tamen ha
bens debitum de talibus potest reddi non ob-
ſtante conditione de futuro: vota emitten-
tes poteſtatem corporis. ¶ Et ad rationem in
contrarium patet per concordantiam di-
cendum eſt, quod talis conditio non eſt ob-
ſtans matrimonio, quia (ut dictum) tradi-
tio poteſtatis corporis ad vitam matrimonia
lem, & ſic ex ſaltem potest petere debitum,
quamvis peccet contra religionem exigen-
do debitum. Et ſecundum hanc ſententiam
ad rationes probationes negatur conſequen
tia: non dicta vere illud debitum.

¶ Ad rationes oppoſitorum reſpondetur,
quod ſine debito illa conditio de non petendo
& reddendo debitum vitæ matrimonii
& eſſentiæ illi, & ita concedatur major
argumenti, & negatur minor. Ad probatio-
nem patet ex dictis in eſt, quod quamvis
copula carnalis non ſit de eſſentia matrimo
nii obligatio tamen ad copulam carnalem
& ita ad petendum eſt de eſſentia matrimo
nii vel proprio paſſio illius, cum qui malie
dominium & poteſtatem ſui corporis, ſibi
que ſit reddendum debitum, & acquirit
ius ad petendum, & ſic in matrimonio re-
quiritur conſenſus ſibi eum implicitus in hoc
ergo primo eſt reſpondeo paſſus in ipſo ar
gumento. Ad ſecundum reſpondeo ne-
gando antecedens, & ad probationem ante-
cedentis reſpondetur negando conſequen-

A tiam. Ratio eſt. Quia dicta ſunt neceſſaria
ſecundum ad finem de generatione requiſita
tamen non ſunt neceſſaria quantum ad con
ſummationem. V. g. ſi matrimonium ante co-
pulam carnalem, matrimonium nihil eſſet,
nec poſſet fieri, tamen habitudines ad ma
trimonium conſummatum matrimonii, quam
ut non poſſit debitum petere. Et quia ha
bitudines prædictæ diſpoſitiones ſunt ne
ceſſariæ quantum ad finem, quæ tamen non
ſunt neceſſariæ quantum ad conſummationem
matrimonii habent rationem talium
productivæ & requirunt certa diſpoſitio-
nem ſine qua effectum poſſunt ſimpliciter
B & abſolute (nam via corruptionis nihil ve
tuisset habet intrinſecum) & diſpoſitionem
quæ erat ſimiliter generationi hominis im
poſſibilem aliquo modo creationem animæ,
tamen diſpoſitiones quæ corruptæ humi-
nis, non corrupto anima, ita in propo-
ſito obligatio ad reddendum debitum &
ad petendum eſt neceſſaria diſpoſitiva & pro
pria paſſio illius quantum ad finem, ſine illa
tamen poteſt eſſe unum, & ita ſi principio
matrimonii quidam ſit non ſit obligatio
ad reddendum debitum, nec in ad petendum
eſt impedimentum productivum matrimonii, quo-
niam impedimentum traditionis dominii. Et ratio
poſt dicti matrimonium ſolutum illa obli-
gatio (ut recta, ſolutum in caſibus unde
in) non ſolutum matrimonium, quoniam eſt
traditio dominii, & ſibi impedit ne eſſet
matrimonium, non poſſet impedire
C alicuius rei, ſine quia non poteſt impedire.

¶ Ex ea hac ſolutione ſequitur ſecundum
concluſionem. Primum debitum eſt. Virum
matrimonium contrahens ſub hac condi-
tione, Ego tibi volo, ita tamen ut nunquam
ſim petiturus debitum, ſolutum valet
ſi valide. Et videtur quod ſit valida, ad
petendum debitum non eſt de eſſentia matri
monii, ut conſtat, ergo matrimonium contra-
D hens ſub tali conditione valide eſt. ¶ Con
firmatur hæc ratio. Si ſuperveniat infir-
mitas poſt contractum matrimonium non eſt
ius ad petendum debitum, tamen eſt ve-
rum matrimonium: ergo ius ad petendum
debitum non eſt de eſſentia matrimonii per
ſolutio: illa conditione non vitiat matrimo-
nium. Sylveſter, verbo, matrimonium. 4.
dubio 7. dicit, quod conditio non petendi
debitum etiam ſi declaretur in pactum,
non vitiat matrimonium quia non exigens non

eſt

est contra bonum fidei, nec ceteris paribus grauem præstat, si reddat altero petente.

¶ Nihilominus tamen dicendum est, quòd talis conditio virtualiter matrimonium & facit illud nullum. Ratio est, quia de substantia matrimonij est mutua traditio corporum, ex qua resultat mutuum ius ad corpora, & facultas ad petendum & reddendum debitum, sed in hac casu nulla est talis traditio ergo. Hæc sententiam tenet Pisanus citatus ab eodem Sylvestro. ¶ Ad rationem dubitandi dicendum est, quòd quamuis petere debitum non sit de essentia matrimonij tamen & facultas ad petendum debitum est de ratione matrimonij. Ad confirmationem respondetur sicut ad replicam, quod in ad petendum debitum est necessarium quantum ad finem matrimonij, & quantum ad prolationem illius, sed tamen quoniam ad eius consummationem.

¶ Secundum dubium est, Virum matrimonium contrahere sub hac conditione, Contubernium carnale debitum tori nego, quia nullus id cogere non licet sit, sit validum, & non videtur talis conditio annexa matrimonio quòd sit validum, cum illa ob dictam conditionem contra substantiam matrimonij, & illi non licet exigere, ergo in tali casu non habet ius ad petendum, & sic ea conditio non est contra substantiam matrimonij, ac subinde matrimonium est validum.

¶ Nihilominus tamen dicendum est, quòd illa conditio virtualiter matrimonium. Hanc sententiam tenet Cajetanus citatus & illam optime explicat. Ratio est illa conditio est contra substantiam matrimonij, quia virtualiter matrimonium. Consequentia est evidens, & antecedens probatur. Non aliquis dicere non licet exigere debitum propter votum religionis, vt iam dictum, tamen petere habet ius ad petendum ergo conditio illa dicebat petitionem habet ius ad petendum quod virtualiter ex matrimonio, ergo quod est contraria matrimonio. ¶ Ad rationem dubitandi dicendum est, quòd illa conditio est contra substantiam matrimonij, quia quamuis ille non potest exigere propter religionis votum, habet tamen ius ad illud per ordinem matrimonij. Verum est, quòd conditio potest tali modo, Contubernium & debitum dicitur nihil repugnat, quia non habet ius ad petendum, validum erit matrimonium, & talis conditio est illicita matrimonio: nec est contraria iuri quod in matrimonio. Hæc dicta sit in confirmationem rerum argumenti.

¶ Ad confirmationem illius posimus opponi respondendo quod sit contra matrimonium & eius replicam. Secunda respondetur & longe melius, quòd illi qui habent vsum rationis, quamuis possint petere debitum tamen habent ius tantum ad petendum debitum, & ita possumus dicere, quòd illa conditio contra actum & virtualiter religionis, & habet ius tantum ad petendum, & ad reddendum tantum meum. Est simile in illo qui habet votum castitatis, qui licet peccet proprium votum si mutet sine causa, & tamen potest contra illum habere ius ad hoc.

¶ Ad quartum argumentum principale respondetur, quod sine dubio si quis contrahat cum illa conditione, si generet non peccet, nullum esset matrimonium, sed quia in illo capitulo in quo habetur illa conditio tangitur contra substantiam matrimonij, & posito antecedente non habet matrimonium. Vide Angelum de hoc coniugali cap. 5. ubi hoc idem docet. Simile habetur ex Magistro in 4. dist. 30. quæstiuncula 1. ad primum, vbi dicit, quòd si quis ponat conditionem contra substantiam matrimonij, & veniat ad matrimonium, non est matrimonium.

¶ Confirmatur argumentum. Matrimonium ex natura sua est aptum natum ad generationem prolis, sed cum hac conditione non est aptum natum, ergo potius repugnat ipsum conditio illa contraria est ipsi matrimonio. ¶ Vide ad argumentum respondetur concedendo sequelam & negando consequentiam, & ad probationem respondetur, quod quamuis possit non sit de essentia matrimonij, sed potius de esse, & sic dicitur, quamuis ad petendum debitum sequatur essentialiter illum contractum, & non aptitudinaliter repugnat illa conditio.

¶ Ad confirmationem respondetur, quod matrimonium contrahitur sub illa conditione, si fecundus quis est validum sine conditione, & illa conditio non est contraria substantiæ matrimonij, quia non tollit consensum in aptitudinem ad prolem quamuis possum. Vide capitulum 3. quæstionis 1. ca. fin. 1. 4.

¶ Ad quartum argumentum dicitur est solutio. Prima solutio est, quod quamuis illa conditio esset contraria matrimonio-

[illegible] A
[illegible] de effectu matrimonii, eſt tamen propria paſſio illius, & eſſentia eſt radix talis paſſionis, vt dictum eſt ſuperius in argumento. Et ad replicam ſecundam Reſpondetur, quod quamuis aliquando aliquibus detur diſpenſatio diſſolvendi matrimonium conſummatum, diſſolubilitas eſt propria paſſio conſequens matrimonium, vt iam ſupra explicatum eſt.

¶ Ad confirmationem dicitur eſſe, quod dicta de non cohabitando ſimul, ſe habent ſubſidium matrimonii, ratione quodlibet vnius. Ratio deſignandi à parte negationis eſt quia poſita eſſentia in argumento, quæ conſtituit propriè. Nam conditio illa, ſi filios procreauerit, poſt eſſentiam ſubſidium matrimonii, ſed illud vltimò, vt dictum eſt ſuperius, ſed ſecundum ſe ſumptum eſt ſecundarium finis matrimonii: ergo conditio contraria huic finis, ſcilicet conditio de non cohabitando ſimul, non ſubtrahit ſubſidium & eſſentiam matrimonii. ¶ Confirmatur ſecundo. Talis conditio non impedit tranſlationem dominij corporum, poteſt enim opponi tranſferri donationem ſine eo quod ſimul cohabitent: ergo non tollit tantùmmodo talis conditio, nec illud reddit nullum.

¶ Nihilominus tamen dicendū eſt, quod ſi conditio ſit de non petendo cohabitando ſimul, ſine debito eſt contrahi matrimonium & vitiat illud. Ratio eſt propria, quia in definitione matrimonii ponitur illa cohabitatio, vel in illa potentia, materialis, vt ſæpe dictum eſt, vel in illa, habitualis vnius conſummationem reſpiciens: ergo conditio de non cohabitando ſimul, contrariatur eſſentiæ matrimonij. Adhuc tandem eſt, quod de ratione matrimonij non eſt cohabitare ſimul ſemper, & pro omni tempore: & ſi aliquando ipſi coniuges non cohabitent ſimul, vt ſenſus experimentis, quare non ſit intentionis quod apponitur conditio non cohabitandi ſimul per aliquod certum tempus: & per hoc patet ad primum confirmationem poſſimus hic reſpondere, quod eſt maxima differentia inter illum qui donauit filio exponſam, & alium, ſi nō cohabitauerint ſimul. Nam hæc vltima eſt ſine eſſentiam & ſubſtantiam matrimonij,

prima

prima vero minime, vt ibi dixim: illa A
enim pertinet ad finem vtilis conficiendi
vel saltem non ita principalem. ¶ Ad ter-
tiam confirmationem respondetur, quod
quia tali conditione non potest ille tradi-
tio dominij corporis in ordine ad vsum ma-
trimonialem. & ad rationem dicitur, quod
est de ratione matrimonij.

¶ Ad septimum argumentum Angelus in
Summa, verbo matrimonium, §. 11. dicit,
quod illa conditio, si adiungatur tradi-
tioni corporis est contra substantiam matrimo-
nij: debet ibi non matrimonium, sic
dicitur, ita vt ibi non contrahatur reddere B
debitum coniugale: & meum est argumen-
tum. Contra hanc sententiam est expresse
contra illud cap. finale, de conditionibus
appositis, vbi haec conditio consummetur
meum conditionem contrarium matrimonio
quae ipsum vitiat, quod tenet communiter
ter Theologos & Iurisperitos. Adrianus in 4.
quaest. dub. 2. de matrimonio. Sylvest. ver-
bo, matrimonium. 4. quaest. 6. ibi docet, q
si bonum fidei in matrimonio virumque
ponitur, debitum non reddi coniugi, nec
alteri consentiens. Magister Sanc. dist. 29.
quaest. 2. art. 3. ad primum. & Couarr. in
dicto cap. finali. §. 1. num. 8. Rano allegatus
ex D. Thom. in 4. dist. 31. quaest. 2. num.
fides coniugale virumque excludit, & redde
re debitum coniugi, & alteri non consentire
ri. & Paulus virum ipse arbitratur, cum dicit 1.
1. Cor. 7 Cor. 7. Vir non habet potestatem sui cor-
poris, sed mulier: nec vitat sui, sed vir: ergo
cum illa conditio, & ut alteri non reddat debi-
tum tollat consensum in talem fidem, se-
quitur matrimonium & quod vitiet matrimonium.
Vide ad argumentum concessa minori, ne-
gatur minor: & ad probationem minoris C
respondetur, quod si fiat matrimonium &
illa fides non sufficiat, quod vere debitum
vito reddat ratione excepti, sed minus per-
tinet, quod non communicetur alteri, cum
non habeat proprium sui corporis.

¶ Ad octauum argumentum sit dictum
quietum, in matrimonium contractum si
vno ex contrahentibus pure & sine vlla ob
ligatione, & ab alio sub conditione contra-
ria substantiae matrimonij: validum. Ra-
tio dubitandi a parte affirmatiua desumi-
tur ex illo cap. aliquando, quod habet tam
diffi-

Dub. ca
liquido
32. q. 1.

ficultatem.

¶ In hoc dubio & proxime D. Thomas tres sententias refert circa illud cap. aliquando conditionibus apponitur dare, quas omnes merum in illo casu ab vtroque, & vna illa conditio apposita ab vno solum non vitiat matrimonium. & quod illud cap. finale intelligi debet, quando vterque ordinabat contractum matrimonij, non vero si alter tantum in eo ordinabat, vel tacens quia illa dicit quod habetur pro consensu contrario matrimonij, quod nil habet contrarium in alio contrahente in quem nullus cadit consensus contrarius. Secunda sententia quam sequitur Sylvius (quamvis tuta sit) est, quod matrimonium & quae §. vbi dicit, quod conditio contra substantiam matrimonij si tacit matrimonium, si tale conditio deducta in pactum expressum ab vtroque contrahente si tacita si tale conditio & mihi videtur quod ita dicit, quod si alter tantum contrahens eam ponat in eodem verbo quo dicit se dare. Ita dicit Couarr. videtur reducere in hanc sententiam Nauarr. 1. c. & aliqui alios Doctores: contra quam sententiam hic sententia illud cap. aliquando contra in argumento.

¶ Nihilominus tamen haec sententia est falsa, & conditio contra substantiam matrimonij a quocunque ponatur, etiam si non ponatur ab utroque, vitiat matrimonium & reddit illud nullum. Haec sententia tenet Adrianus in 4. quaest. de matrimonio & Couarr. videtur reducere in hanc sententiam, & hic etiam tenent alii Iurisperiti qui citantur à Couarr. ibidem. Et probatur nostra sententia primo, ex illo cap. finali, in quo absolute dicitur, quod conditio contra substantiam matrimonij vitiat matrimonium sine illa exceptione: ergo sine ea casu ponatur ab utroque, vitiabit matrimonium. ¶ Secundo probatur eadem, ratione (ut iam saepe dictum est) per matrimonium contractum vterque contrahens tradit dominium & potestatem sui corporis, & ex natura traditionis corporis ad vsus matrimoniales, sed in isto casu non fit mutua tradi-
tio corporum, cum alter contrahentium non

Dub. ca
liquido
32. q. 1.

transeat

A

B

C

D

ſtrictior dominium dicat, quia apponit
conditionem contrariam ſubſtantiæ matri-
monii, ſcilicet poſſe alium ad matrimonium. Et
ſimiliter ſi quis ſalutet aliquem, Et
tua ſalus ita conſiſtat, vt opulſa inimica
tua ſalus habeat probabiliorem: & ita ut
non ſalutet pro illa ſortalis hæc intelligen-
da, ipſa tale matrimonium eſſe ſalutem
ſibi, quia ſine illo matrimonio eſt ſalutem
habere & quærere ad ſalutem ſi
hæc, matrimonium ſi ſequatur copula carnalis,
non eſſet prohibitum, quod tollitur cond
tio ſic dicta aliqui. De quo dicemus ſtatim,
& ſic hæc glo. dicit, pro matrimonio vali
dando, ſi alter tantum apponit conditio-
nem, & ita alio loco dicit, quod in hoc caſu
non eſt matrimonium ſalutis quæ ad vocabi-
lem matr.

¶ Ad oppoſitum dubitandi de exemplo ex
illo cap. dicendum eſt, quod
mille ſalutationes Ad hoc, quam inſuper
Contra illi ſupra, dicendum eſt, quod ex
illo cap. non colligitur aliquid contra no-
ſtram concluſionem. Et vt ho explicetur, ſi-
ne tenuis hic conſiderandi eſt, quæ ſit ha-
bitus. Aliquando conſtituo pœnam ſi hoc
ſecundo vel tertio credidi, vt eſt
de ſi talis vellet ſecum intra viſera aliqua
modo cogitaret, quæ fandum videndo ſal
pridem potuit intra ſe, quam vitare, ita ſi
in modo quæ, occidi antequam nubo. Si am-
bo tales ſint, contingit non ſunt & ſi ab ini-
tio tales fuerunt, non ibi per conſubium,
ſed per ſingulos poſſet contrahere. Si am
bo modo non ſunt tales, modo dicere, ſuc
illa quodammodo eſt matrimonium, aut
de adulter manu. Hoc ſuppoſito dicendū
eſt, quod textus ille in illis verbis, Si ambo
tales ſint & in illo, ſi autem ambo, loquitur
quando matrimonium à principio fuit cō-
tractum pure abſque aliqua conditione cō
tra ſubſtantiā matrimonii, & in hoc caſu
verum eſt matrimonium. Dicit tamē tex-
tus, quod poſſet modo contingere oppoſi-
tum ad hoc, ne factum conſideretur, aut ſi fe-
mina conceptum fortaſſe, aut formatum ex-
tinguatur, ſi ingrediatur ſine ſanctidhiata cō-
tinga non obſeruare, vt opulſa ecclēſia de
gloſa, ſed non adulteri reputandi, quia no
vt adulterium operatur & ſe habent, ut
dicit eadem gloſa eadem. Si autem ambo
non ſunt tales, ſed vnus ſolum, ille tale
non ſcimat iura contingit quod ſi ne fuerit,
habet ſe ad modum adulteri vocabili ante
nubet, habet ſe ad modum meretricis. Et
ille eſt legitimus ſenſus, nec ſignificatur in
hac verba, quod matrimonium non ſit ra-
tum. Verum eſt, quod in illis verbis tan-
tum, Et ſi ab initio tales fuerint, &c. conſti-
tuit textus aliam cauſam diſtinctam, videli-
cet, quando ab initio in ipſum contractum
matrimonii fuit appoſita conditio contra
ſubſtantiam matrimonii, tempo de procrean-
di ſobolem legitimam aut de exhibendo
debitum in quo caſu dicit textus, quod
matrimonium eſt nullum, & quod non per
copulam carnalem fit per ſimplicem conſenſum.
In quantū textus in illis verbis, Si ab
initio loquatur, quando ambo contrahūt
in ipſo contractu appoſuerunt prædictam
conditionem, ch hoc dubio id ipſum dicen
dum eſt, ſi vnus tantum appoſuit eam &
hæc eſt legitima interpretatio illi⁹ textus.

¶ Sed adhuc dubium eſt, an ſi apponatur
conditio illa ab vno tantum, & adoriri
copula carnalis & conſummatur, ſit validū
matrimonium? Ratio dubitandi deſumitur
ex hoc. Tunc per copulam carnalem ille
qui poſuit conditionem videtur recedere à
conditione de habitude pure conſentiens: ergo
validum eſt matrimonium. Conſequentia
ſit bona. Antecedens probatur ex capite cap. per
per tuas: de conditionibus appoſitis: ibi tuas. de
dicitur, quod qui ſub conditione hone- condit.
ſta ſponſalia contrahens, & ante conditio- appoſ.
nis euentum copulatus carnaliter, videtur
à conditione recedere, atque ſolo pu-
ro pure conſentire in matrimonium. Et ita
in hoc caſu habebit locum ſententia illorū à
Doctoribus, qui iam dicti ſunt in ſubſtantia
huius argumenti.

¶ Nihilominus reſpondetur, quod cōiū
& communiter peruenitur ad conſummā
tionem matrimonii, adhuc eſt nullum, vt
colligitur ex ſepè dicto quinto matrimoniū
fuit contractum cum conditione contraria
ſubſtantiæ matrimonii ergo nullum eſt.

¶ Ad rationem dubitandi reſpondetur,
quod illa ratio procedit in iure antiquo,
quia poſt Concil. Trident. Seſſio 24. c. 1. de
reformatione matrimonii non licet locum
ad copulā carnalis adueniens non facit ma-
trimonium, imo in iure antiquo illa ratio
non procedit, quia illud quod dicitur in il-
lo cap. per tuas procedit, quando pendente
conditione contrahentes copulantur car-
naliter, tunc enim præſumitur, quod rece-
dant a conditione & contrahere pure &

ſine

sine conditione ipsum matrimonium: si libet caput habet locum quando percelebrant sponsalia sub ista conditione vel matrimonium conditionatum in nullum vsus casu quando vna contrahit pure & alter cum conditione contrahit non valet, nã pendet contractus à conditione, sed statim sit nullum contractus. vnde etiam si pollet quis contrahere, non est sine præsentia, quia necessitas à conditione, cũ non præcedat sponsalia conditionata. Vi de Couarruuias supra citato nu. 14.

¶ Ad rationem in contrarium dubium fertur est, an si contrahit de futuro contractu cum conditione debet necessario sint valida, & ponendo tecum consulere, & generare cum prole existente, an si pro quarta vel adhuc pridem tradidere. Et inde nisi quod sint valida propter impossibilem subitam, non tales conditiones non contrahunt substantiæ sponsalitiæ: ergo contractus sponsalitius non validus est. In hoc tu expositione aduertendum est, quæ illæ conditiones possint referri ad tempus ante contractum matrimonii quod promittunt, & ad ipsum matrimonium præsentis in hoc tertio quid contrahendi dicat. Contrahunt tenetur si generationem prolis exiret, idest si in matrimonij contractu se obligat vnus prolem viuere, an si modo se obligat prolem viuere, poliquam matrimonium fuerit contractum.

¶ Quo posito fundamento dico primum. Si sponsalia contrahantur illis conditionibus nullum contrahuntur primo modo, sponsalia subsistunt sint, sine illa sponsalia contracta sub illis impossibilibus conditionibus, de quibus hic dicimus illatum: quia illæ conditiones non contrahunt matrimonium, cum non referantur ad tempus matrimonij.

¶ Dico secundo. Si sponsalia contrahantur secundo modo viuendo, & sunt irrita & nulla. Hoc docet expresse Sylvester, verbo sponsalia, quæst. 5. ubi dicit, quod si conditio fuit contra bonos mores, v. g. Si Petrus vxorem proprium, sponsalia non contrahuntur. ¶ Et probatur hoc dictum. Sponsalia immediate & essentialiter ordinantur ad matrimonium, vt iam supra dictum est: ergo quidquid contrariatur ipsi matrimonio, contrariatur ipsis sponsalibus, ac subinde conditio vitiata & nulla non

A tribuatur in præsenti conditionali contractu, nisi de sponsalibus præsentis. ¶ Sponsalia de præsenti nihil aliud sunt, quã præsens sui futurum expressum, vt constat ex definitione sponsalium, sed impossibilis illa conditionalis non valet, vt supra dictum est, ergo etiam promissio quã est nulla. ¶ Confirmatur argumentum. Illa non habent huiusmodi conditionem pro tempore quo debet impleri, quæ tamen non illa copulatur non valet: ergo nec promissio nulla est. Probatur consequentia quia nulla potest obligari ad impossibile, & si non possibilem non est obligatus, et habetur impossibilem de præsenti.

¶ Vide ad argumentum respondeo, quod illæ conditiones licet de tempore præsenti sint contrariantur tamen matrimonio, quia si ipsa matrimonium, et sponsalia sub conditione non sunt nisi conditionata habent valorem. Quæ sequela videtur bona ex primis rationibus, antecedens vero constat, nam quilibet potest nihilominus dominium rerum suarum vel tali additione & nõ alia, Confirmatur fortissime hoc argumentum. Ego possum nihilominus dominium alterius ei sub tali additione ita vt possit additione illa differunt dominium ipse tamen obligatus illa non possit manere dominium omnium rerum suarum eligendo aliquam illarum, & non videtur quod se aliqua: ergo non possit ita transferre dominium sui corporis.

¶ Secundo arguit. Quando aliqui contrahunt celebrem sub conditione, impleta conditione habet pares & eadem obligationes sine actu consistit: ergo matrimonium et sponsalia sub conditione, impleta conditione sine actu consistit habent valorem. Consequentia videtur bona ex primis rationibus, antecedens vero constat, nam quilibet potest nihilominus dominium rerum suarum vel tali additione & nõ alia, Confirmatur fortissime hoc argumentum. Ego possum nihilominus dominium alterius ei sub tali additione ita vt possit additione illa differunt dominium ipse tamen obligatus illa non possit manere dominium omnium rerum suarum eligendo aliquam illarum, & non videtur quod se aliqua: ei quæ non possit ita transferre dominium sui corporis.

¶ Secundo arguit. Quando aliqui

vij ſolemnitas ſal ehi tacta impleta conditio habet nouam obligationem, & eſt ibi per obligatio ſpōſalitiū de futuro, ergo ſubſequitur matrimonii. Conſequentia eſt bona, & maior probatur, quia certū eſt habebat rationem obligationis ſue impleta obligatione: ergo habet nouam obligationem. Minor probatur. Antequam poneretur conditio, erat obligatio ſponſalitia: ergo modo eſt aliqua alia obligatio, a qua diſtincta eſt obligatio matrimonij. Et ſi quis dicat, quod eſt eadem obligatio ſponſalium, quoniam tacta erant ſponſalia conditionata & modo abſoluta.

¶ Tertiò arguitur contra hanc ſolutionē. Contractus nihil eſſent, niſi ex intentione contrahentium, ſed contrahentes poſita cōditione non intendunt ſponſalia de futuro, ſed matrimonium: ergo ſolum efficiūt ea intentione de præſenti. Conſequentia eſt bona, & minor eſt manifeſta, maior verò probatur ex ipſorum intentione, & quia ſi cōtrahant per verba de præſenti. ¶ Confirmatur argumentum. Si aliqui pel Cor. Tridē. contrahant de præſenti conditionate, & intendāt facere matrimonium de præſenti non contrahunt ſponſalia de futuro, vt ſupra dictū eſt, quoniam non intendebant facere illa: ſed ſi contrahentes de præſenti cum tali conditione non intendunt ſponſalia, ſed ſolum matrimonium: ergo non contrahunt ſponſalia.

¶ Quarto arguitur. Maior eſt obligatio quando aliquis obligat per verba de præſenti dicendo, Contrabo tecum, quam quando contrahit per verba de futuro, dicendo, Contrahum tecum ſub conditione de futuro: ſed quando obligat per verba de futuro adimpleta conditione, habet ſponſalia ſine nouo conſenſu: ergo contrahens ſub conditione per verba de præſenti adimpleta conditione ſtatim ſit matrimonium de præſenti, ſine nouo conſenſu. Conſequentia eſt bona, quia maior obligatio inducitur per matrimonium de præſenti, quam per ſponſalia de futuro, & ſi vtrque contractus eſt conſummatus, nec erit maior obligatio in vno quam in alio adimpleta conditione, cū vterque ſit purus & abſolutus. Minor verò videtur nota, alias nunquam eſſet ſponſalium contractus ille. Contrabo tecum ſi dederis tantum, ad illa, Contrahes tecum ſi dederis tantum. Minor eſt per ſe nota.

¶ Quinto arguitur. Si Petrus contrahit cum Maria ad hanc conditionem, Contrabo tecum ſi conſenſeris, in illo caſu matrimonium pendet ex futuro conſenſu dicentium vtrū illa conſentiens non eſt neceſſarius nouus conſenſus, vt conſtat manifeſtum: ergo ſolummodo conditionate fit nouus conſenſus ad matrimonium. Conſequentia eſt bona, maior probatur, quia in illo caſu ponitur conſenſus de futuro, ergo matrimonium pēdet ex tali conditione.

¶ Sexto arguitur. Matrimonium celebratum per procuratores habet valorem quando procuratores obtinuit ſuas reſpectiuas ratificationes, quoniam tunc conſentiunt conſentientes, ſed adimpleta conditione poſita, alterantes verè conſentiunt: ergo impleta conditione fit nouus conſenſus efficax verum matrimonium.

¶ Vltimò arguitur ex dictis de illis de cōtrahentibus appoſitis, vbi dicimus, quòd ſi quis iuraſſet alteri quòd illum acciperet in vxorem ſi tale fuerit, non eſt compellendus, niſi conſentiens de præſenti aut completa fuerit ſubſequuta, ſed in noſtro caſu conſentit de præſenti, ergo ſtatim eſt matrimonium: & in capit. ſuper eo, eodem modo, diſtinctus expreſſe, quòd ille qui contrahit ad modum dictum in noſtro caſu, non eſt cogendus: niſi voluntas partis poſtea eadem interueniat: ergo ſi voluntas parti interueniat, verum efficitur matrimonium.

A

B

C

D

a. de illis, de cond. appoſit.

c. ſuper eo ibid.

IN oppoſitum eſt primò D. Tho. in hoc articulo ſecundo, vbi dicit, quòd tunc demum eſt iudicium de tali conſenſu, facto de ſe ſenſu qui ſe per verba de futuro vnit ſecundum veritatem matrimonium, ergo ille tantū locus D. Thom. non ita clarè conſentit, vt dicemus infra.

¶ Secundò arguitur. Ad matrimonium requiritur expreſſus conſenſus de præſenti, ſed in noſtro caſu non eſt expreſſus conſenſus de præſenti, ergo non eſt matrimonium. Conſequentia eſt bona, maior eſt manifeſta, minor in qua eſt difficultas, probatur. Nā expreſſus conſenſus de præſenti à principio cōtrahit quando ponitur cum dicto de futuro, non ipſa conditio quæ ponitur, ſed quòd effectus pendeat in futurū, & ita quòd virtualiter ſit de futuro, nec eſt quando conditio impletur explicetur conſenſus de præſenti, quia talis conditionis

tionis eſt effectus noſtri ex ſimplici. Confirmatur. Ille talis ſic contrahens potuit diſtenti re ante obligationem: ergo ſimplicio conditionis ſub expreſſi conſenſu de præſenti.

¶ Tertiò arguitur. Contractus celebratus cum prædicta conditione de futuro habet vim obligandi ſub conditione, tamen non habet vim obligandi in ratione matrimonij: ergo ſaltem habet vim obligandi in ratione ſponſalium. Conſequentia eſt euidens, quia ex minori ad maiſcula, minor probatur. Si enim ſimplicitatem conditionem illa adimere deberet, matrimonium ſecundum eſſet verum, vt dicunt omnes Doctores: ille autem illa extrahens ſic celebratum ſolum reddit obligationem ſponſalitiam: ergo etiam ſimplex conditionem erunt ſponſalia. Probatur conſequentia. Nam per hoc quod ponitur conditio, non ſit nouus contractus, aut eſt verum contractus: ut ſubinde non ponit nouam obligatio.

¶ Quarto arguitur & confirmatur argumentum præcedens. Eadem conditionata non facit nouum conſenſum, conſenſus enim ab initio perfectus non eſt ſufficiens ut eidem adiungatur conditionata nouitas: ergo non eſt verum matrimonium ſi aduenerit conditione. Conſequentia eſt bona, minor probatur. Si differatur extrahere ante adimpletam conditionem ſimpletis obligationis nō operatur: cui ſimilem contrahit ergo conſenſus ab initio præſtitus non eſt ſufficiens, nam ſi eſſet ſufficiens, nihil referret an modo tempore contrahere differret, ſi conditio poſita extitiſſet: vt eſt per ſe notum in omnibus alijs contractibus ſub conditione celebratis.

¶ Quinto arguitur. Nullū ſacramentum nouæ legis ſub conditione de futuro quicquā valet, ſed matrimonium eſt tale ſacramentum: ergo ſub conditione de futuro nullum eſt. Conſequentia eſt bona, minor eſt manifeſta, minor probatur inductiue in certis ſacramentis, nā ſi quis baptizetur, conditionate, vel abſolutis ſub conditione de futuro nihil agit: & ſi poſtea adimpleatur conditio. ¶ Confirmatur argumentum. Hoc eſt ſacramentum religionis in quo eſt vera traditio nō poteſt fieri ſub conditione, ut ſuperius dictum: ergo nec matrimonium.

c. ſuper eod. de conditi. appoſ.

¶ Sexto arguitur ex c. ſuper eo de conditionibus appoſitis in quo dicitur, quod ſi quis contrahit ſub conditione de futuro, ita

A plena conditione debet compelli ad ſolennizandum matrimonium, ergo ſimplex conditio non excludit eius conſummationem.

¶ Propter hæc argumenta pro vtraque parte poſita, ſunt duæ oppoſitæ ſententiæ inter Doctores. Prima ſententia eſt, quod in hoc caſu adimplens conditionem ſic apta matrimonium ſine nouo conſenſu. Hæc ſententia eſt communis inter ſimpliciter eam tenet Innocentius in c. de illis, de conditionalibus appoſitis. & Panormitanus. Notatur in Manuali ca. 22. num. 23. & expreſſius num. 61. Sylueſter, verbo, matrimonium 1. num. 3. & 4. Angelus in Summa verbo, matrimonium, & alij. Theologi tenet illam ſententiam Vaſquez in 4. diſp. 14. c. 4.

¶ Secunda ſententia eſt, quod matrimonium celebratum ſub conditione etiam ſimplex conditione non habet valorem matrimonij ſine nouo conſenſu de præſenti. Hæc eſt communis ſententia inter Thomiſtas, & Maiores pro illa D. Thomas in hoc articulo & in 4. diſt. 28. quæſt. 3. art. 2. Adrianus in 4. in materia de matrimonio, quæſtione 2. Magiſter Victoria Relectione, in relectione de matrimonio, 1. part. n. 8. per aliquot annos Magiſter Soto in 4. diſtinct. quæſtione 2. art. 1. Hanc ſententiam Theologorum ſequitur Cauarr. in dicto c. ſuper, & alij quamplurimi.

¶ In hac diſſentione aliqua ſunt ſuppoſita de quibus certa in omni ſententia. Primo ſuppono tanquam certum, quod ille contractus ſit abſolutus ex parte conditionis & obligationis ſimplex, non habet ſimplicem & abſolutam naturam matrimonij, & hoc docet expreſſe D. Thomas hoc articulo. & in loco citato quæſtiuncula ante adimptam conditionem non eſt conſenſus de præſenti, qui eſt neceſſarius ad rationem matrimonij ſimpliciter & abſolute loquendo, & conſequenter talis contractus inter Chriſtianos non habet rationem ſacramenti ante adimptam conditionem quia ratio ſacramenti ex dictis ſufficienter colligitur eſt eam rationem poſſidere matrimonialis quæ habet ſimpliciter rationem contractus matrimonij & de hoc ſit eſt omnium inter Doctores. Dubium eſt an eſt poſt impletam conditionem. ¶ Ex quo colligitur primò, quod ex illi contractu inter ſe impleta conditione ab vtra parte

ſe-

[illegible] N. indiſſolubile, cum tale ſit A
[illegible] ex ſuppoſitione, quod habet ve-
[illegible] rationem matrimonii, hoc autem contra-
[illegible] non habet vt cum catechumeno matri-
[illegible] ſine ſolemnitate ſubeat, dicit, vt tam di-
[illegible] dicit. ¶ Secundo ſequitur, quòd ſi quis
[illegible] contrahat cum vna ſub conditione, & eam
[illegible] matrimonio conditionem ſtatuat primò, &
[illegible] ſe conditionem eam ita, validum eſt ſecun-
[illegible] matrimonium quod facit: quod [illegible]
[illegible] ſecundo, matrimonium primum tollit. & ne-
[illegible] matrimonium. & quod ita dicitur? Ra-
[illegible] eſt aperta: quia primo in matrimonium
[illegible] ante aliarum conditionem non habuit ſim
[illegible] placet de abſoluta ratione matrimonii re-
[illegible] go diſſolvitur per matrimonium de præſenti
[illegible] quod habet ſimplicem rationem matrimonii
[illegible] habet ſimplicem rationem matrimonii

¶ Secundò ſequitur, quòd ſi ali
[illegible] contrahens ſub conditione ſi pater con-
[illegible] matrimonium ita ſecundum, Contrabo tecum
[illegible] ſi pater conſenſerit, & ſimul de præſenti
[illegible] per verba de præſenti, ſecundum reſpec-
[illegible] matrimonium de ipſo quod pater con-
[illegible] ſenſerit inita dicta ſupra de matrimonio
[illegible] contracto per procuratorem, quem ille ha-
[illegible] bet pater in illo caſu ſibi procurare, ut
[illegible] matrimonium cum illa ſuo nomine contra-
[illegible] ctum ſibi matrimonium quod celebra-
[illegible] ret per procuratorem.

¶ Item ex his quæ ſtatim aliqua adverta-
[illegible] da ſunt. Primum eſt, quòd ſi matrimonium
[illegible] habeat ſimplicem rationem, videlicet ratio-
[illegible] nem contractus naturalis & rationem ſacra-
[illegible] menti, poſſumus loqui de matrimonio, &
[illegible] de contractu quidem naturali eſt, & ut ha-
[illegible] bet rationem ſacramenti. ¶ Secundò aliud
[illegible] notandum eſt, quòd de matrimonio ſub extra-
[illegible] nea ratione poſſumus loqui ſtando primo in
[illegible] ordine naturali & diuino ſupernaturali, & ſic
[illegible] de eodem ſe nunc poſſumus Concil. Tridenti.
[illegible] Seſſion. 24. de reformatione matrimonij. c. 1
[illegible] & primo declarat eſt ſtando in ordine na-
[illegible] turali diuino ſupernaturali, & poſtea de eo
[illegible] ſtando in dicto ordine poſitivo.

PRima concluſio. Sciẽs in ordine naturali
ſi finis probabile eſt, quòd matrimo-
nium celebratum ſub conditione de fu-
turo adimpleta conditione eſt verum ma-
trimonium. Et intelligitur adimplenda con-
ditione non differente, quia tunc eſſet ſciẽs
ac ſciende finis probabile eſt, quòd ſtando
in ordine diuino habet rationem ſacramenti.
Hæc concluſio explicatur exemplo. Con-
trahit aliquis cũ aliqua ſub hac forma, Con-
tracto tecum ex nunc ſi pater conſenſerit, ſi
tibi probabile eſt, quòd pater conſentiat, &
ipſe non differentiæ ante conſensum patris, eſt
verum matrimonium in ordine naturæ & ci-
vili in ordine ſacramenti ante illum conſenſum

¶ Hæc concluſio ſic explicata duas ha-
bet partes. Prima pars probatur argumen-
to primo huic, quia tam probabilis eſt, & ſa-
pientiæ grauiſſimorum doctorum quæ
illam tenent, quæ contra argumenta ſolu-
mus poſſunt probabiliſſimo argumento.
Nam ſtando in ordine naturali per illam con-
tractum: Diuina tibi cum luna, ſi pater con-
ſenſerit, poteſt transferri dominium rei pe-
ne conſentientis, & ille conſenſus de ſe eſt
ſufficiens ad tranſferendum dominium re-
gis cui datum eſt ad tranſferendum do-
minium corporis. Pater conſequentia quia
tranſlatio dominii in utroque caſu debet
fieri per conſenſum. ¶ Confirmatur argu-
mentum. Sponſalia de futuro (ut ſupra
dictum eſt) poſſunt fieri abſolute & pure,
poſſunt etiam fieri ſub conditione: ergo ſi
tractus eſſet matrimonialis poteſt fieri ab-
ſolute & ſub conditione, & eſſet cum ea
dictum. Probatur conſequentia ex paritate
rationis, & ſi impleta conditione eſſet ibi
ver matrimonium.

¶ Secunda pars huius concluſionis pro-
batur. Probabilis eſt (ut ſupra quæſt.
42. art. 1. dictum eſt) quòd omne matrimonium
quod ſimplicem habet rationem matrimo-
nii & contractus inter fideles baptizatos,
habet rationem ſacramenti, ita Chriſtus
Dominus nihil aliud fecit, quam elevare
ipſum contractum matrimonii ad rationem
ſuper naturalem ſacramenti, ſicut dictum
eſt in prima parte concluſionis, ſed ſi ſit
dum impleta conditione ſtat matrimonium con-
ſi habet ſimplicem rationem contractus
matrimonii: ergo probabile ſaltem eſt, quòd
habet veram rationem ſacramenti. Videtur
dicta ratio de contractu matrimonii qui
fit per procuratorem.

¶ Sed ex explicatione iſtius concluſionis
& probabilitate ſententiæ ſatis perſpicuum
ſolutum eſt, an ſuppoſita prima parte con-
cluſionis, videlicet, quòd ad impletam conditi-
tionem eſt ſimplex matrimonium ſemper
dum eſt probabilem ſententiam, poſſi-
mus dicere, quòd ſit habet rationem ſacra-
menti, ſed tamen eſt communis opinio

dantes fiant quidam dicunt de matrimonio per procuratorem.

¶ Et videtur quod possimus ita dicere. Primo. Nam (vt dicit Caietanus & docent multi) matrimonium per procuratorem habet veram rationem contractus matrimonij, cum non habet rationem sacramenti: ergo etiam ille contractus poterit habere veram rationem ultimi matrimonij adimpleta conditione, tamen non habere rationem Sacramenti. Probatur consequentia ex paritate rationis.

¶ Secundo arguitur & maiorem arguendo per praecedens. Aliqui inconsiderate, quia sequitur ex hoc quod matrimonium per procuratorem habeat veram rationem matrimonij, sequitur ex hoc, quod matrimonium habeat rationem Sacramenti in nullo valeret ergo licet propter illa inconuenientia affirmetur ab aliquibus quod matrimonium per procuratorem non habet veram rationem Sacramenti, illa etiam dici debet in nostro casu. Consequentia videtur bona, antecedens probatur, quia sequitur, quod dormiens recipiat gratiam & quod pereat, quod est absurdum, vt ibidem dicimus. Sequela probatur. Nam quando ponitur conditio efficitur simpliciter matrimonium & Sacramentum secundum illam sententiam, ut potè est, quod si dormiens quando ponitur ô dicto, & si sic in gratia recipit gratiam, cum recipiat verum Sacramentum: si vero si in peccato mortali, peccat mortaliter, dû recipit Sacramentum in peccato mortali: ergo.

¶ Tertio arguitur: Quando adimpletur conditio nullum est signum sensibile quod habeat rationem Sacramenti: ergo tunc nû est ratio Sacramenti. Consequentia est bona; antecedens vero patet, quia nullum aliud signum est sensibile, nisi adimpletio conditionis, haec autem non est in contrahente, sed in parte contrahente: ergo non est aliquod signum sensibile quod habeat rationem Sacramenti.

¶ Nihilominus tamen dicendû est quòd suppositâ prima parte conclusionis, longè probabilius est, quòd habeat rationem Sacramenti, quamuis oppositum non sit omnino improbabile. Itaque ille qui dicunt, quòd in illo contractu adimpleta conditione est vera ratio contractus matrimonialis, non improbabiliter possunt dicere, quòd nû habeat rationem Sacramenti ad eum modum quo dicitur in hoc casu de matrimonio per procuratorem: & hoc probant, quia matrimonium immediatè sicut Christus non est, quia ille contractus absque ultimo non habet veram rationem contractus matrimonialis simpliciter loquendo: habet etiam rationem Sacramenti: & hoc est longè probabilius.

¶ Ad secundû dicendum est quòd dicitur ad tertium pro sententia Caietani.

¶ Ad tertiû explicandû est quòd nû signum sensibile in hoc contractu quod habeat rationem Sacramenti. Ad quod dicitur, quòd est Christi influentiam ad rationem Sacramenti nihil amplius requiritur, quàm quod requiritur ad rationem contractus nec aliquod aliud signum est necessarium. Vnde cum ad rationem contractus in ille contractu explicatum non adimpleatur conditio, hoc etiam sufficit ad rationem Sacramenti, licet in tali matrimonio de facto signum sensibile habeat rationem Sacramenti, cum expressum in illo contractu non sit cum ipsis conditionibus, nisi ut hoc, sum signum sensibile imponens conditionem de praesenti. Itaque si quis contrahit ad hunc modum Contraho tecum si potes confessare, ibi expressio effectus nû indiget, sed quia non adimpletur cum consensu partis, habet rationem ultimi matrimonialis absolutè & veram Sacramenti. Et hanc est sententia suspectissima quae sum probabilis est.

¶ Sed ut aliqua amplius explicemus aliqua adhuc intenda sunt, per quae solvantur argumenta facta secundo loco, quae militant contra illam, & quia volentes illam defendere eorum haec sententia non ita mala displiceat, sicut displicet aliis Theologis.

¶ Prae-

¶ Primo ergo ostendam ab, quod sanctus Thomas in hoc articulo & alibi docet, scilicet quod est addictum de illi contractu, ligare de presenti quæ fit per verba de futuro, vide non licet matrimonium, loquitur de illo contractu, cui aliqua adimpletio additur, vt manifeste patet, & ratio eorum esse videtur, quoniam per hanc conditionem illi tales contrahentes non intendunt se obligare de presenti, & ita non fit matrimonium simpliciter & absolute: quare absolute contrahere simpliciter est matrimonium, nec opponitur dicere Diuo Thomæ.

¶ Secundo notandum est, quod ille contractus matrimonialis secundum aliam sententiam non habet simpliciter & absolute existere perfectum quando unus habet aliquam conditionem, quam aliquo modo habet illam. Confirmatur ista ei, quod ille tales contractus reddunt matrimonium simpliciter & absolute, & ratur contractus matrimonialis conditionatus, & sic participat utroque extremo & differentiis illi matrimonio: ergo eorum tantum habet confirmitatem cum matrimonio simpliciter. Consequentia patet, nam simpliciter, nam sicut participat de presenti, sed de futuro ita tales contrahentes non intendunt se obligare de presenti, sed de futuro ita tales contrahentes non intendunt se obligare de presenti, & ita non fit matrimonium simpliciter & absolute: quare absolute contrahere simpliciter est matrimonium, nec opponitur dicere Diuo Thomæ.

¶ Secundo notandum est, quod ille contractus matrimonialis secundum aliam sententiam non habet simpliciter & absolute existere perfectum quando unus habet aliquam conditionem, tamen aliquo modo habet illam. Confirmatur ista ei, quod ille tales contractus reddunt matrimonium simpliciter & absolute, & ratur contractus matrimonialis conditionatus, & sic participat utroque extremo & differentiis illi matrimonio: ergo eorum tantum habet confirmitatem cum matrimonio simpliciter. Consequentia patet

nentem matrimonij ab celebrante fab eâ
dicione, sicut nec alia licita omnia,
mentem matrimonij ex expresso externa
antecessit contractus consensus cum aliqua
plendae conditionis. Haec sententia sic explicata est satis probabilis, & ex dictis optime respondetur potest ad argumenta oppositae sententiae.

¶ Secunda conclusio. Secundo in iure satis & diuino longe probabilius est, quod matrimonium celebratum sub conditione de futuro quam adimpleta conditione non est verum matrimonium sed mera conditionata, nec habet substantiam Sacramenti. Haec conclusio probatur auctoritate Doctorum qui illam tenent, argumento sibi secundo loco quae longe probabiliora videntur, & praecipui argumentum quod desumitur ex illo cap. super eo vbi dicitur, quod adimpletio conditionis est expellenda ad contrahendum, ac vero si matrimonium esset validum, adimpletio conditionis non esset expellenda ad contrahendum, sed ad eo habitualiter simul, licet alias sit obligatio non est verum matrimonium. ¶ Confirmatur illa argumenta. Nam secundo probabilissima sententia omnes matrimonium inter fideles baptizatos habet rationem Sacramenti, sed in illo casu non potest commode explicari quando matrimonium etiam impleta conditione habet rationem Sacramenti, nam adimpletio conditionis non videtur signum sensibile continens, nec adimpletam vero conditionem certum est, quando non habet rationem Sacramenti, nec fit contractus matrimonialis absolutus, ergo. ¶ Ex dictis in hac conclusione colligitur regula generalis quae talis est. Quando matrimonium non fit statim, quando sit contractus, sed copula carnalis, seu adimpletio conditionis, non fiunt vero matrimonium sine mora contracto.

¶ Sed illud est difficultas dubio in iure positivo Concilii Tridentini Sessione 24. c. 1. de reformatione matrimonii, an prima Sententia habeat aliquam probabilitatem. Dicit in particulari de prima sententia, nam secunda sententia dicit, quod non est matrimonium inchoatum nec Sacramentum stando in iure naturali & diuino etiam ante iam publicum Concilij Tridentini.

¶ Et videtur quod prima sententia vallum habeat probabilitatem pol Concilium Tridentinum. Nam pol Concilium Tridentinum non tollit expressa mentem consensus cum de praesenti, nisi adsint praedicta & tales, quando sit expressa, sed hoc non habet locum in praesenti, ergo adimpletam conditionem, non potest matrimonium non habet probabilitatem, quod est matrimonium.

¶ In oppositum est. Nam (ut dictum est in prima conclusione) satis probabile est illud contractum consensuale esse matrimonium, & quod habet tantum sua natura adimpleta conditione stando in iure naturali & diuino, sed id quod dicitur in Concilium Tridentinum potest ita esse obligatum ut tale matrimonium existens probabile est, quod non sit matrimonium. Minor probatur. Quia potest esse persona parochus & testes ita de iure ordinario consuetudinali, verum etiam adimpletam conditionem quando non est ratio matrimonij.

¶ In hac difficultate Theologi non multum probabilem putant sententiam dicunt, quod pol Concilium Tridentinum illa sanctio non est promulgata saltem sufficienter ita certum dicunt, quod pol Concilium matrimonium contractum sub conditione de futuro non valet, etiam impleta conditione sine nouo consensu, sed est necessarium, vt de nouo consentiant coram parocho & testibus etiam si ab initio quando contractum est sub conditione adfuerint parochus & testes. Ita docet Didacus Perez in Ordine tabbo. 3. ordinarium & multi alii.

¶ In hac re expositionem sit veritas dicto. Certum est, quod matrimonium celebratum sub conditione de futuro nullum est pol concilium, etiam & adsint parochus & testes ipsi contrahentes consentiendo, & non adsint simul impletioni conditionis. Haec est communis sententia Theologorum & Canonistarum.

¶ Haec conclusio probatur. Primo ex vno Concilij Tridentini edicto, quod praesentia parochi & testium requiritur ad de contrahitur matrimonium quod est in plenitudine & omnibus modis matrimonium, & quod indicit absolutam indissolubilitatem, sed non adimpletionem conditionis ergo ad hoc ut sit contractus matrimonialis non est necessaria

matrimonium

matrimonia ſimpliciter, nec inducit vinculum indiſolubile, ut nam dictum eſt: ergo non ſufficit, quod parochus & teſtes ſint preſentes contractui conditionali.

¶ Secundo probatur conſequentia & explicatur argumentum principale. Nam iuxta ea quæ dicta ſunt, quod matrimonium ſit hoc vel tale, requiritur quod parochus & teſtes per ſuam de præſenti, quæ eſt parochi & teſtium efficiunt matrimonium ſimpliciter, ſed in noſtro caſu matrimonium celebratur coram parocho & teſtibus ſub conditione, & non per verba quæ ſignant, quæ efficiunt matrimonium ſimpliciter de præſenti: ergo non eſt matrimonium. Conſequentia eſt bona, quia vel manifeſta ex eis dictis, vel probatur, tum quoniam hoc conſtat ex verbis ipſius Concilii, tum quia hoc exigit ratio ipſius Concilii, quod in hoc decreto voluit evitare abuſus, & grauia peccata, quæ ſolebant in matrimoniis clandeſtinis, eum qui primo in occaſu contrahebat cum ſecunda, ducta prima, ut videtur ex mente: ſed eadem inconuenientia ſequuntur, ſi ad matrimonium ſufficiat ſola explicatio conſenſus ſub conditione de futuro coram parocho & teſtibus: ergo tale matrimonium nullum eſt. Minor probatur. Quia poterit eſſe, quod conditio adimpleretur in occaſu contrahentibus manentibus in eadem voluntate, & ſic matrimonium eſſet abſolutum & ſimpliciter matrimonium, & poſſet alter illorum forſan contrahere cum ſecunda, ducta prima. Igitur cum Concilium abſolutum contrahere vitare voluerit, dicendum eſt, quod matrimonium ſit celebrandum coram parocho & teſtibus quando eſt matrimonium ſimpliciter per verba de præſenti quæ obligat ſtatim in vi matrimonii ſimpliciter & non ſufficit, quod ſint præſentes matrimonio & conſenſui eorum mutuo tantum.

¶ Sed adhuc eſt dubium ſuppoſita probabilitate primæ ſententiæ, an matrimonium ſub conditione, adimpleta conditione ſit verum matrimonium ſine noua conſenſu, ſi parochus & teſtes ſint præſentes non ſolum contractui conditionali, ſed etiam ſi ſint præſentes quando adimpletur conditio: & hæc eſt quæſtio difficilis.

¶ Quinta concluſio. In iſto caſu non videtur nimis improbabile dicere, quod ſit verum matrimonium, propter conditionem implendam ſtatim poſt contractum conditionalem. ¶ Hæc concluſio probatur primo. Nam Concilium Tridentinum in dicto ſuo ſolum dicit eſſe neceſſariam præſentiam parochi & teſtium quando conſenſus verus & abſolutus matrimonium, reconſtat ex verbis Concilii: ſed in hoc caſu parochus & teſtes ſunt præſentes contractui conditionali, & adimpletioni conditionis, ex quibus omnibus conſtituitur matrimonium verum & abſolutum: ergo valida erit matrimonium.

¶ Secundo probatur concluſio & confirmatur argumentum præcedens. Nam Concilium Tridentinum requirit præſentiam parochi & teſtium ad ſecundas nuptias inconuenientia quæ ſequuntur ex matrimoniis clandeſtinis, quæ tum dicta ſunt, ſed ſi parochus & teſtes ſint præſentes contractui conditionali, & etiam adimpletioni ipſius conditionis, non ſequuntur talia inconuenientia, eum ſit tale matrimonium eſt publicare & prolem poteſt in foro externo, ut conſtat: ergo.

¶ Confirmatur argumentum & explicatur. Nam Concilium Tridentinum ſolum intendit matrimonia clandeſtina quæ in occaſu fiunt, ut conſtat manifeſte ex illo capitulo: ſed ſi matrimonium ſit celebratum eſt ſatis ſimplex conditionatum, ut dictum, non eſt clandeſtinum, ut conſtat, cum nihil ſit in occaſu, ſed coram parocho & teſtibus quorum ad ſcientiam: ergo valida erit matrimonium. Sed quoniam notabile perfectionis eſt in ſecunda ſententia Theologorum, quam dicimus eſſe probabilorem, reſpondendum eſt ad argumenta facta primo loco, quæ militant contra illam.

AD primum argumentum Magiſter Sotus loco ſupra allegato dicit, quod illud argumentum eſt imbecille, & nullius roboris & vigoris, mihi tamen difficultatem videtur. Et propter illud mihi videtur ſua probabilis ſententia Conſiliorum. Et ſalutis huius gravitatis Doctoris eſt, quod in aliis contractibus licet præſumatur conſenſus ſemper in ſecundo durante quocunque tempore ſuperueniat, & adeo licet ille fuerit de facto, impleta

conditiones confirmat contractum: secus vero in matrimonio vbi necessarium est consensus de presenti. Nec tamen solutio videtur multum valere, vbi enim adhibet rationem quare in alijs contractibus presumatur, & dicit obstare vtique ad implendam conditionem, non vera in matrimonio cum nulla sit ratio quare in hoc contractu sit necessaria conditio de presenti sicut in alijs conditione, non vero in alijs contractibus. ¶ Magister Victoria diffusissime in hoc loco tres affert difficultates huius argumenti, & ita arguit ille auctor, & dicit, quod etiam alij contractus celebrati sub conditione de futuro, impleta non statim sunt validi sed non ex conditio legendo ex natura rei. Dicit tamen quod leges disponunt, quod effectus valeat, & in matrimonio leges non distinguunt inter presens & futurum. Hec tamen solutio difficilima est, cum hoc repugnet ex modo concipiendi, & cum veritate, quia naturaliter loquendo contrahens dicit, & ex natura rei petitum ego per meā voluntatem transfero dominium rei propriæ absolute & conditionaliter & hoc dicunt Imiperiti in l. cedere diem. de verbo rum significatione. & in l. hac venditione. ff. de contrahenda emptione, vbi asserunt, q contractum conditionalis adveniente conditione statim est validus, illi vero auctores non intelligunt secundum jus, sed docent id quod ex natura contractus habet verum. c. ced e- re dicen d verb. sign. & in l hac vēditio. ff. de ōtrah. empt.

¶ Vnde in certis solutis aliud, quia lex humana habet aliter constitutionem, quod est maxima differentia inter illum obligatum & alios contractus, vt iam diximus: alij enim contractus possunt fieri absolute & cum conditione, quorum vendi possunt &c. & possum mutuare denarios ad tempus, matrimonium vero si semel habeat valorem, nunquam potest vendi, & ideo ex hoc non potest fieri sub conditione, sed si fit absolute debet fieri, & debet vsq; dominium perpetuum: & ita ficut differt ab alijs contractibus in alijs, sic fert etiam in hoc. Hec solutio probabiliter dissolvit argumentum, quamvis semper non aliquam difficultatem dissolvimus autem concedendo antecedens & negando consequentiam propter rationem dictam &c. ¶ Ad confirmationem respondetur eodem modo sicut ad argumentum, q

A dominium alterius rei quod est inferius non constituere de futuro sed tunc cum ipsa res corporea.

¶ Ad tertium argumentum cum sua declaratione, explicandum est. Quod obligatio non indiget omnibus requisitis ad perfectionem obligationis quam ipsa facit. In contractu enim spousalitio deus, qui ille contractus habet vim spousalitiam quia dicit aptitudinem ad matrimonium. Matrimonium vero facit obligationem perfectam per verba de presenti: quod autem de futuro, & adimplet conditionem de futuro in matrimonio, quia prædicta de futuro, & ita non erant de futuro absolute nec de presenti, quando fuit facta, ut si absolute non fuit de futuro, & sic tale contractus in quo profertur de futuro nō est sufficiens ad matrimonium nec indiget obligatione ad matrimonium, sed spousalitium. Et ad improbationem dicendum est, quod si non esset tam conditionem ille contractus non esset sufficiens ad matrimonium, alioquin conditione enim non est sufficiens, & in semper ille contractus habet vim spousalitiam quia imperfecta conditionata habet tantum ibet aim & obligationem inter eadem ciuem obligandi. quamvis non eadem quia non erant spousalia conditionata: post adimpletā vero sunt spousalia absoluta, non ista posita in conditione. Et optimum simile in non simplici, religiosus conditionaliter quod quidem non adimplentem conditionem non est conditionatus: post adimpletam vero conditionem manet votum absolutum religionis.

¶ Ad tertium argumentum quod est expressa contra Solutionem secundi) Magister Victoria & Adrianus ubi supra dicunt, q quamvis non habeant intentionem spousalitium, sed matrimonium, tamen in verum matrimonium valet: & ita intelligunt illa verba. Si nō valet, vt agitur, valet meliori modo quo potest. Hec tamen solutio nulla est, nam nulla sunt verba in hoc quod intelligit spousalia extrahere per intentionem contrahentium nō valere sicut habet liberum arbitrium quod ad necessaria in matrimonio: & adhuc agentia non operantur ultra eorum intentionem, ut habetur 1. sententia. ff. si certum petatur. Respondet ergo illi dicendum quod

finis

ſponſalium erit maior obligatio ad
matrimoniū, quia permittit ad eandem
tantum ſine diuisione de loco ad locum.

¶ Ad quartum argumentum, Magiſter
Sententiarum quod obſeruatio de futuro
tantum donec ſit mutua adhæſio ſ. ſe-
cundi aduerſi. Et ideo nō eſt ſimile de illo
qui vouit ſe ſuturum obſeruaturum ſi ſua
uxor ſuerit pulchra, quia ſi ſit deformis
tenetur ſoluere debitum, quia ſtatim ex
primo actu matrimonij ſe obligauit ad
reddendum debitum, & ſic ſtatim ſe
obligauit ad ſoluendum, & ſic ſtatim
ſoluit. Sed ſi ſe obligauit ad ſeruandum
caſtitatem, ſtatim ſoluit, quia ſtatim
ſe obligauit ad non ſoluendum. Vel
dicendum quod ſi contrahentes ſolum ob-
ligarent ſe ad conſentiendum de præſenti,
ſtatim per conſenſum conditionatum
impletum matrimonium conſummatum
eſſet, & ſtatim eſſet ſimpliciter matri-
monium, & ſic non eſſet ſponſalium
matrimonium de futuro, ſed ſolum
de præſenti. Sed quia ſponſalium
matrimonium de futuro ſtatim ſe obli-
gauerunt ad conſentiendum de præſenti
ſimpliciter, & ſic ſtatim ſe obligauerunt
ad conſentiendum de præſenti ſub con-
ditione, ſi ſuerit pulchra, & ſic ſtatim
ſoluit, quia ſtatim ſe obligauit ad ſo-
luendum, ſed ſtatim ſe obligauit ad non
ſoluendum, quia ſtatim ſe obligauit ad
non ſoluendum ſub conditione, ſi ſuerit
deformis, & ſic ſtatim ſoluit. Et ſic
patet ſolutio ad quintum.

¶ Ad ſextum argumentum primo negatur
maior obligatio ex illis verbis de præſenti cum conditione de
futuro, quam ex verbis de futuro cum ſimi
li conditione. Ratio huius eſt. Nā, vt ſupra
dictum eſt, quod verba ſint de præſenti vel
de futuro, ſupponitur eſſe, ſed ſolum eſt ob-
ſeruatio in illis verbis, quid exigitur
dicentium de præſenti vel de futuro. Et quo-
niam verba illa de præſenti propter appoſi
tionem conditionis ſuperuenientis conſtituta
de futuro ideo nō inducunt obligationem
ſuturi, ſed ſponſalium. ¶ Secundo.
Quod ſi iam dictum eſt quia illa impletam
conditionem erant ſponſalia conditionata,
poſtea vero abſoluta, & ita iam ſuerunt

¶ Ad quartum argumentum, Magiſter
Sententiarum quod obſeruatio de futuro tantum donec ſit mutua adhæſio ſ. ſecundi aduerſi. Et ideo nō eſt ſimile de illo qui vouit ſe ſuturum obſeruaturum ſi ſua uxor ſuerit pulchra, quia ſi ſit deformis tenetur ſoluere debitum, quia ſtatim ex primo actu matrimonij ſe obligauit ad reddendum debitum, & ſic ſtatim ſoluit. Sed ſi ſe obligauit ad ſeruandum caſtitatem, ſtatim ſoluit, quia ſtatim ſe obligauit ad non ſoluendum. Vel dicendum quod ſi contrahentes ſolum obligarent ſe ad conſentiendum de præſenti, ſtatim per conſenſum conditionatum impletum matrimonium conſummatum eſſet, & ſtatim eſſet ſimpliciter matrimonium, & ſic non eſſet ſponſalium matrimonium de futuro, ſed ſolum de præſenti. Sed quia ſponſalium matrimonium de futuro ſtatim ſe obligauerunt ad conſentiendum de præſenti ſimpliciter, & ſic ſtatim ſe obligauerunt ad conſentiendum de præſenti ſub conditione, ſi ſuerit pulchra, & ſic ſtatim ſoluit, quia ſtatim ſe obligauit ad ſoluendum, ſed ſtatim ſe obligauit ad non ſoluendum, quia ſtatim ſe obligauit ad non ſoluendum ſub conditione, ſi ſuerit deformis, & ſic ſtatim ſoluit. Et ſic patet ſolutio ad quintum.

¶ Ad ſextum argumentum primo negatur maior obligatio ex illis verbis de præſenti cum conditione de futuro, quam ex verbis de futuro cum ſimili conditione. Ratio huius eſt. Nā, vt ſupra dictum eſt, quod verba ſint de præſenti vel de futuro, ſupponitur eſſe, ſed ſolum eſt obſeruatio in illis verbis, quid exigitur dicentium de præſenti vel de futuro. Et quoniam verba illa de præſenti propter appoſitionem conditionis ſuperuenientis conſtituta de futuro ideo nō inducunt obligationem ſuturi, ſed ſponſalium. ¶ Secundo. Quod ſi iam dictum eſt quia illa impletam conditionem erant ſponſalia conditionata, poſtea vero abſoluta, & ita iam ſuerunt

f. hæc verba ff. de legib. & Senatuſcon. l. ſi quando, ff. de condition. & demonſtr. Nam legatum ſub tali conditione, ſi heres adierit hereditatem, non eſt conditionale, quia ne eſſent ſub obligatione. Vide Sanctum Antonium, verbo matrimonium. Vide etiam Sylueſtrum verbo matrimonium. quæſt. 14. 5. quæ non eſt obligationale matrimoniū. Contrahit ergo Maria ſi obſeruet illa ipſa, vel eam ſimili conditione. Vide quæ ſcripſimus à Sylueſtro in primo loco, nam optima ſunt.

¶ Ad ſeptimum reſpondeo. Quod
ut dictū eſt in ſecundo fundamento, ſi con-
ſenſus contrahitur ſub conditione, ſi patet ef-
fectus, & finis ſeu ſacramentum contrahen-
di loco illius, habet eſſe matrimonij, alias
nō habet. Ratio huius eſt: nā matrimo-
nium ſuſcipit per procuratorem nō eſt ma-
trimonium conditionatum, ſed abſolutum
& ita optat eſſe matrimonium, matrimo-
nium non vult, de quo loquimur, ſi ſuerit
ſub conditione.

¶ Ad

¶ Ad septimum negatiuum. Quòd
ad id quod arguit ex cap. de filii diuersi
tit, quòd in textu dicit quòd si Imolatus
videatur omissis de petitione matrimonij esse
re ut consensus de futuro virualiter. Ad
uertendum tamen est circa illud capit. quod
post Concilium Tridentinum expressio ver
borum quibus de presenti debent fieri co
sensus parochus & testes. Ex quo colligitur
quod licet non habeat locum illud capitu-
lum quoad id quod dicit de copula
subsecuta. Idem dicendum est de cap. per
uenit de conditionio apposita, in quo dici
tur, quod si petit matrimonium celebrato B
sub conditione de futuro inquirere copula
carnalis habita tum est verum matrimo-
nium, si non deprehendatur conditionem. Ad
cap. verò super eo, dicendum est quod po-
tuit ille textus fuisse solum sententiæ: nam
dicit: quod post adimpletam conditionem
ingredi est ad matrimonium, ex quo col
ligitur quod ante non erat matrimonium.

¶ Circa ea quæ dicta sunt dubio præce-
dens fuit aliqua beneficium debet conferri
præcedenti. Advertendum est est inter ver-
ba quod causa illa debet habere locum in
omni sententia. Nã in prima per adimple-
tionem conditionis fit verum matrimo-
nium, in secunda verò per adimpletionem condi
tionis fiunt sponsalia absoluta, & habet ma
trimonium obligationem, vt iam dictum. Pri-
mum dubium est quid dicendum sit, si quis
staret cum aliqua sub ista conditione si
pater placuerit & antequam pater consen
tiat ille eam velit cognoscere. Et etiam est
dubio de alia pertinente ad istam condi-
tionem. Et huius est septimum, dico pri-
mum. Si pater consentiat, & ante eius con
sensum filius moriatur, an est verum matri
monium etiam secundum Imolensem, de-
bet tamen compelli ut ducat. Prima pars
huius dubij probatur, tum etiam in senten-
tia Concilium non est verum matrimo
nium, nisi detur consensus vsque ad adim-
pletionem conditionis, sed in hoc casu non
datur, ergo nõ est matrimonium etiam im
pleta conditione. Secunda verò pars proba
tur, nã dicit ille tales desponsatos vel te-
neri in vi matrimonij obligationis, vt dicunt
Imolenses, vel in vi sponsalium de futuro,
ergo compellendus est, vt contrahat. Proba
tur consequentia, nã in omni sententia tenen-
tur de talibus contrahere. Ad hanc sententiam

A tam tenet Archidiaconus in cap. de
desponsatione impuberum. Dicit enim
Sed pro certo quod pure illo casu ma
trimonium non valet nisi tantum pro
tractu illo conditionali existente in ea (quod
Imolensis dicit). Nam nisi tunc esset
potest adimpleri, non esset matri
monium, vt dictum est, ergo tale
matrimonium est obligatorium. Vide
quid aliqui Imolenses, vt Imolensis de
dicit. Ad illud quod hic dicitur per
& dicit quod sic dicendum potest tamen
matrimonium illa conditio est impossibilis
habetur pro non adiecta, vt dictum est
loquendo de conditionibus impossibilibus
si vero ignorabatur ab initio non esset
contractus de presenti, sed esset matrimo
nium in altera non fuit ratum nec
mansum.

¶ Sed quid dicendum est si pater pri
dixerit, nolle ex eo consentire? In quo ca
dem ratio tam supra dictum. Aliqui enim
dicunt non esse matrimonium, nec esse
dum adhibitum: nam conditio apposita
delet de primo effectu pure. Ita Ioannes
Andreas citatus a Sylvestro in ver. matri
monium 3. dubio 4. dicit. 3. & addunt pro
se aliqua lege, vide ibi. Et hanc sententiam te
net etiã Sententia Rosella. Sicra amõ Ange
lica dicit, quod si ibi accepit nõ est matri
monium. Nihil minus dicendum, quod ob
trahentes etiam postquam potest pro
dissentir per sententiam in primo proposito
uehi expectantes conditionem patris, ma
trimonium nullum est, & posset facere
contentia talem in se ipso Ecclesiam
tenere. Ita tenet Archidiaconus in cap. Si
per eo de conditionibus apposit. Ratio eius
tam tunc colligitur manifesta, quod adim
tur quando contrahentes fait quod pure dixit
tunc quando contrahunt, sine pactis fit ma
trimonium. ¶ Sed adhuc est maior dubietas si
pater expresse non consentit nec dissentit
contradicendo, an sit matrimonium. Istae
difficultatis est prima sententia quod est ma
trimonium, & contrahunt parui; quia ista
matrimonia habetur per clausula Ecclesiae matri
monij: & ita est specialis in matrimonio.
Hanc sententiam tenet Sãta Rosella, & Car
dinalis in dicto c. super eo, & Ioannes An
dreas & Bellicadi. Alij vero tenent quod
non est matrimonium, nec contrahit pa-

tres

ni & abſolutum. Ita tenet Sanctus Angelus & alii ante ipſum. Quia hæc §. 2. & 3. Hæreticus, qui contrahebat & deſponſabat ſimpliciter, ita expreſſe dicitur quod dicto de facto impleri in forma ſpecifica, & ita requiritur quod expreſſe conſentiat. Veritas eſt quod requiritur quod poſit expreſſe conſentire: de hoc omnia manifeſtè ex dictis apparet. Ad argumenta in oppoſitum. Ad primum eſt quod in dicta opinione Sylueſtri ſuo immediate citato dicto 4. aliquando requirendo poſſit expreſſe conſentire, ibi quando de facto delectatur, & hoc poſſibile eſt contingere. Poſſet etiam aliquando tacere ſi quia ei ratione placet contrahere, poſſet tacere quia dilatat. Ita dicit ante dictus Sylueſter quod in ſuo executabilitatem eſt pro matrimonio in facie Eccleſiæ.

¶ Et ad breue dubium præcedentis concluſionis, quid ſi dicendum ſi Petrus contrahit cum Maria hac lege & obligatione quod det illi centum, & antequam adimpleat contrahit cum alia eadem lege & conditione, & tempore poſtea eodem tempore det illi centum, talem quod impleat primo dato illi centum eodem tempore? In hac difficultate ante omnia ſuppono quod ſi quis dicat ſe ſponſum alicui ſub conditione de futuro, ſi poſtea contrahat cum alia ſine ſponſalibus

quamuis pœnâ ponatur conditio secundi. Ratio huius est, quia semper contrahi-
tur ratione spes filiorum, ut habetur in fabrica
promissionis pecuniæ vero non reciditur
nisi per aliquid præsentialiter subsequens:
ergo pœna promissio tamen habet vim
& obligationem quantumcumque secunda sit ab-
soluta. Vide in hac causa compellendus est
in foro conscientiæ, & in foro exteriori cha-
re ytiens contrahitur. Ad rationem dubi-
tandi dicendum est, quòd quamvis obligatio
spectabilem impleta conditione sit minor
vt optime probat argumentum, est tamen
maior obligatio ad conditionem impletam
ratione pœnæ, & ita secunda cum
nullis non refundit primi matrimonium
verò habet obligationem maiorem quam
sponsalia, quatum ad obligationis alterius ac
cipientis, quoniam habet rationem
traditionis, & ita matrimonium refundit
sponsalia, quæ solum habent rationem pro
missionis. Et per hoc respondetur etiam ad
confirmationem stando in sententia la-
tæ opinionis.

¶Sit tertia conclusio. Ante adimpletam
conditionem stantem ad effectus pri-
mæ matrimonialis & conditionati. Hæc conclu-
sio est manifesta: nam secundum contractus
matrimonialis conditionatus non potuit ha-
bere vim vt constat. Etenim secundus cō
tractus sponsalitius non potest habere vim
nisi prius rescindatur per naturalem vim
secundi contractus matrimonialis condi-
tionati, propter habere vim ad impedi-
tam conditionem, ergo stando ad primi
contractus matrimonialis non est va-
lidus ad impletam conditionem, sed secundus,

A Dicitur tamen in contrarium quòd talis
sit contractus, procul dubio nullus, non
habet vt iudicia omnia facit primi
matrimonium, & ad illud effectum non
est contractus, ergo procul dubio nullus.

¶Ad secundum dubium primum de
certa conditionem hoc habet de
legitimum & communis sententia ad
mandatum. Verum illa vera tali
cum obstitisset Papa dispensationi
sic non obstitisset. Et hoc dubium primi
dispensationis simul & sponsalitiæ &
B matrimonio. Nota communis conclusionem et
iam supra dictam, quòd possibilis per
dispensationem, potest etiam fieri pro
præsenti, contrahi vel contrahi
pro dispensatione. Et quoniam argumen
ta sunt eadem vtrobique dubij primi
dicium simul explicandum est. Impedi
tum est, an sint sponsalia in vna
alterum sit matrimonium. Et respon
sio pars negativa vtriusque dubij.

¶Primo arguitur ex legibus citatis, ad Le 18
L1. & Ulpianum & communem. Et de- Ulpia
terius obligatione, expresse dicitur, quòd in fi
C conditio quæ pendet ex voluntate pro- ne,
pria potest impediri, & habet locum, si d vi
ille de legato dicitur, quòd quod vsque ad fi
finem diei non extiterit, principi dicitur im ibi le
pune impedire: sed ista conditio & Papa gat.
dispensatio, pendet à voluntate primi, E
vt constat, ergo in hac conditione impedi de lega
tur. Tunc vltra. Conditio impedita in casu
habetur pro non adiecta, ergo impedi
tum est, ergo matrimonium vel sponsalia
ita sc habent, ac si illa conditio non esset
adiecta: & matrimonium vel sponsalia essent
pura & sine conditione, non habent vim
vt constat manifestè, ergo non habent vim
obligandi.

¶Secundo arguitur etiam ex legibus ci- Le 18
tatis, nam L. si stipulatus sit aut quod le ver
gat. ff. de verb. oblig. expresse probatur, bis
quòd impedimento de eo quod lex prohibet
nullus est, & ita apponi consuevit. Et ita
stipulatur sponsus sub suspensivo, & alias
sic quod hoc etiam est verum quòd tale con
ditionis impedimentum non sit perpetuum, vt potest
in foro accipitur, quia quidam sunt pacta
non adeo quæ perpetuo, tamen
si quis stipulatur ab illa diem illi adiecta,

Illa

tium ſint perpetuum eſſe, nullum eſt inconueniens, & non ceſſat aliqua obligatio ceſſante matrimonio, & habito impedimento. Et ſimile datur ratione: quia illa ſtipulatio ab initio eſt ceſſatura ceſſante matrimonio, ſi ſit in noſtro caſu, eſt de eo quod ſæpe probatum, & valet, ergo caſu illo ſtipulatio eſt nulla, nec manet obligatio. Confirmatur primo ex Lucio ſtipulatum §. ſi quis. ff. de verbor. obligation. ubi probatur quod ſtipulatio de re ſacra vel publica, &c. nulla conſtituit, nec ea lucra poſſit fieri poſſint & res publica poſſit ſieri priuata, & idem colligitur ex l. continuus, ff. eod. ergo ſi ſtipulatio in noſtro caſu nulla etiam eſt. Confirmatur ſecundo, ex dicta l. 4. ſicut, ubi ſponſare ſecundo, ex dicta l. 4. ſicut, ubi ſponſare quod non valet ſignatum hominis non valet ſicut ea facta, ſtipulatio ergo nec valet ſignatum in noſtro caſu, per quæ non poterat ipſa ſponſalitia à Summo Pontifice.

¶ Tertio arguitur. Ex contractu qui impedimentum in iure nullam omnino obligationem, vt dicitur in l. non dubium, C. de legibus, & l. vtro dubium, C. de legibus, ſed tales cedula non impedimentum in iure, vt patet in C. per veſtras 2. tum ſim. de conſanguinitate, & affinitate, ubi prohibetur contrahere ob conſanguinitatem quartum gradum, ergo illa cedula nullam obligationem inducit. Confirmatur. Nam ſponſalia de futuro nihil aliud ſunt quam promiſſio matrimonium ſuſcipiendi, ſed inter conſanguineos illa non poſſunt eſſe nupciæ; ergo nec promiſſio futurarum nuptiarum. Tertio arguitur eadem ratione. Nam ſi de contractu matrimoniali rationabiliter, qui habet rationem promiſſionis virtualiter, vt iam dictum, præcipue ante aliquam conditionis.

¶ Quarto arguitur. Matrimonium vel ſponſalia celebrata inter perſonas illegitimas ſunt nulla, nec inducit aliquam obligationem, ergo etiam ſi approbatur talis cedula ab eis facta nec inducet obligationem. Antecedens conſtat ex Clementina ſi vir, & conſtat, hoc fieri ne polygamia non probetur, nam illa cedula, hac approbatur non approbata ſemper reuelabitur ſi eſt inualida contractui cum alia nulli ſit matrimonium. Confirmatur argumento. Illi inter quos eſt canonicum, & legitimum impedimentum, materia inhabili, & legitima nuptiarum. Sed ſponſalia, vt dicitur, ergo illorum cedula quæcunque ſi ſint, ſit nulla, nec poſſit ſeruari ſuper nuptiarum illegitimarum.

¶ Quinto arguitur. Quando Papa diſpenſat ſuper impedimento naturali datur facultatem contrahendi, non autem habet rationem quod ante facta ſit, ergo in caſu quo Papa non diſpenſat ſuper impedimento à Summo Pontifice non confirmatur per id contractus ante celebratus, quamuis fuit conditionate: ſed illi contractus ſine tali diſpenſatione fuit nullus, ergo etiam nec ſi nullus, ergo adhuc nec valet vt matrimonium, vel ſponſalia. Antecedens conſtat quia diſpenſatio reſpicit futura non præterita, ergo qui diſpenſat non tollet nullitatem quod ante factum eſt. Conſequentia eſt bona, ea enim tollere poſſumus, quæ ſunt, non præterita, ſi dicitur in contrarium ſicut & ea quæ ſunt de præterito tollimus, ergo a ſimili in diſpenſatione reſpicit futura non præterita.

¶ Sexto arguit, Si aliquis ſuperiorum præſumat matrimonium de facto celebratum priuilegium & ſpecialia ab habere vim obligandi ipſum & facta fiat ſub conditione, vt diffinit in c. veniens, de eo qui cognouit con conſanguineã vxorem, & in c. ſuper eo de conſanguinitate, & affinitate, ergo ſi aliquis tale eſſet ſponſalia priuilegium erit nulla, nec obligabit in conſcientia quamuis ſuperior approbaret, quod ſi Papa diſpenſauit. Probatur conſequentia, nam facilius eſt ceſſare vel impedire quam rem iam exiſtam extinguere, vt habetur 1. parte furioſo, ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.

¶ Vltimo arguitur. Regula eſt quod non ſit talis diſpenſatio tollat, diſpenſatio verò eſt extra regulã, ergo matrimonia contracta non ex conſenſu ſed ex his quæ per ſe, & regulariter ſunt, debent iudicari, ergo ſi contractus non eſt verus obligationem nec, ut matrimonium, nec, ut ſponſalia. Cõfirmatur argumentum. Non debet attendi quod poteſt fieri aliqua ſpecialis, vt dicitur in l. 4. §. 1. ff. de ſtipulationibus, ergo in illo matrimonio non debet attendi quod poſſit fieri contractus de iure ſpeciali, atque adeo nullo modo erit obligatorius.

¶ In oppoſitum eſt primo. Omnis actus prohibitus ceſſante in ſe non habile, valet, ſed matrimonium, vel ſponſalia contracta il-

A

B

C

D

a. regno ſicut, & ea. ſin de conſtit.

c. veniſ. de eo q̃ cognouit conſanguineã vxorem, & in c. ſuper eo de conſanguinitate, & affinitate.

l. pupe. ferioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.

l. 4. §. 1. ff. de ſtipulationibus.

l. si ea lege de hered. inst.

l. Gallus. §. vt. ff. de lib. & post.

hus in cōtrarium eſt actus prohibens cellum in tempus habile ergo valet, & habet vim obligandi. Cōſequentia eſt euidēs, & minor eſt manifeſta, quia tempus in quo debent cōtrahere eſt tempus inutile. Maior probatur ex l. si in tempus, de hered. inſtit. vbi dicitur, si in tempus expenſum & prædictum pœna hæredem inſtitutus legatarium eſt, vt ſupra inſtituat hæredem. Lucid cum aperte poſſit habere eſt in legato, vt dicitur in l. Gallus in principio, & in §. vt inſtituat, ff. de lib. & poſth. & in aliis legibus, ergo Contractus arguentium ſolidus eſt ſub conditione ſi Princeps cum legitimam cauſam vt docent cōmunitur ſuſpenſi in dicto §. vt inſtituat de quo vide Couarr. in aliquot epiſtolas Apoſt. cap. 8. §. 3. num. 12. ergo etiam valet matrimonium ſub prædicto pacto contractum inter perſonas illegitimas ſi conditione ſi Papa diſpenſauerit.

¶ Secundo arguitur. Aliquando expedit ad bonū Reipublicæ quod tales matrimonia vel ſponſalia contrahantur, & non poſſunt commode fieri niſi præcedant illi pactum conditionale, ergo tale contractus eſt licitus, ac ſalubre obligatorius in conſcientia. Confirmatur argumentum. Quod matrimonia vel ſponſalia contrahuntur ſub modo nullam eſt inconueniens, nec eſt prohibitum, ergo tales contractus ſunt obligatorii. Antecedens conſtat, nam nullibi habetur prohibitio: & quod non ſit inconueniens probatur, nam contractus illi ſunt de re bona, & poſſibili.

¶ Tertio arguitur. Quando eſt cōtractus ſub modo aliquo de aliquo bono licito eſt quod vnus illum promittat perſolutum ſi Papa diſpenſauerit, & tale contractus eſt licitus & obligatorius in conſcientia, ut patet ex vſu totius eccleſiæ, ſunt enim illi ſponſalia contracta cum effectu ſolemnizandi, & conſummandi matrimonium ſub conditione ſi Papa diſpenſauerit ut habetur ex c. 1. quæſt. 1. ergo ſimiliter in noſtro caſu contractus ſponſalitius vel matrimonialis ſub conditione ſi Papa diſpenſauerit eſſet obligatorius in conſcientia.

¶ Quarto arguitur. Si aliquis promittat Deo aliquid ſi faciat talem votum tunc talis promiſſio obligat in conſcientia & ſi illa conditio ſit impoſſibilis per naturam vt patet ex 2. 2. quæſt. 88. ergo quando aliquis obligat ſe per iuramentum ad contrahendum non poſſit poſt ad per Sū-

A mum Pontificem tales contractus obligatorios, & obligatorios. Confirmatur argumentum. Nam quando quis ſponſalia ſub tali conditione ſi Papa diſpenſauerit, & tale contractus eſt licitus, & obligatorius in conſcientia, ergo ſi ſponſalia ſub conditione ſi Papa diſpenſauerit, & tale matrimonium eſt licitum, & obligatorium in conſcientia, ergo ſi ponatur in noſtro propoſito illi contractus ſunt validi.

¶ Quinto arguitur. Si quis contrahens ſub B conditione non poſſibili, vel impoſſibili, vel turpi, vel in turpitudinem, vel ſub impoſſibili, & ſi illa ſuperuenerit ſolemnitas, vel ſponſalia, patet in l. 4. tit. 4. par. 4. & idem docet Martinus Sotus in 4. diſt. 29. quæſtione 1. ad ſecundum tamen Chriſtianum, & valet ſi fiat ſolubile ad contrahendum ſine matrimonium dicemus infra, ergo ſimiliter in noſtro propoſito.

¶ Sexto arguitur. Potest quis ſimpliciter quod ſibi detur res ſua ſub hac conditione ſi ſua eſſe deſierit, & impleta conditione tali contractus eſt obligatorius, Petrus ſimpliciter promittit Ioanni quod ſi Ioannes ſuperauerit Petrum in certamine, & ſuperauerit, tenetur Petrus ex tali promiſſione ſibi ſoluere, ergo ſimiliter in noſtro caſu. Conſequentia eſt manifeſta, & antecedens probatur ex l. Seruo meo, §. 1. ff. de verbor. obligat.

¶ Septimo arguitur ex l. quidam rogatus, ff. de rebus dubiis, vbi approbatur legatum ſub conditione impoſſibili, & dicitur in illo legato quod pœna ex voluntate principis non veniat impoſſibilis, ac ſubinde in caſu illorum cōtractuum illi, ſi Papa diſpenſauerit pœna ex voluntate principis non eſt cenſenda impoſſibilis. Cōfirmatur. Si quis inſtituat hære-

l. si ita quis. ff. de hered. inſtit.

l. Gallus. §. vt inſtituat. ff. de lib. & poſth.

l. 4. tit.

l. 1. §. 1. ff. de verbor. obligat.

l. quidam rogatus

katedra Matiana ſub conditione ſi nupſe
rit Petro eius conſanguineo intra quartum
gradum ex dispensatione Papæ, verum dubi
tant quam conditio valeat, quando Maria
alteri contrahenti Petri, in quo gradu affi
ni ex dispensatione, licet prædicta conditio
ex vi juramenti præcipiat, ergo idem erit in
nostro casu.

¶ Vltimo. Ex opposita sententia sequi
tur, quòd contrahentes in casu quæstionis
peccatum mortale committant, obſequium ali
cui, ergo illud ex quo sequitur. Sequela
probatur, quia contra oppositam sententiam
licent non prohibeantur & in grani materia,
ergo peccant mortaliter. Confirmatur argu
mento probante, quia dantes mutuum
exercent usuram in tali casu mortaliter pec
cant mortaliter. Confirmatur argumento
& angelus citatus. Ex opposita sententia
sequitur etiam, quòd peccet diuersitas
contrahentes talem prædictæ conditionem ap
positam. Et Clementina vnica de consan
guinitate & affinitate, contra expressam
rationem, de qua ibi, consequens est falsum,
ergo. Sequela probatur, quia secundum
dictam oppositam sententiam illa conditio
existens impossibilis, & ita reputata ab illo
contrahente, sicut de remoto matrimonium
parum & absolutum, ita & contrahit ea
ne conditione illa, si Papa dispensauerit
contrahentes etiam, ergo.

PRopter hæc argumenta pro veri
tate posita, fuit varia sententia Doc
torum Theologorum & Interpretum. Prima ſe
ntentia est quæ asserit, quòd talis conditio
ſi cadat non tollit impedimentum dirimens
matrimonium, itaque ſi ex contractu per
verba de futuro, non habet secum rationem
ſponſalium: ſi verò celebretur per verba
de præſenti, cum illi consentiunt, non habet
rationem contractus matrimonialis, nec
ſponſalium. Et in vtroque casu etiam ſi
parentes consentiant, nulla est obligatio in con
ſcientia. Hæc ſententiam tenet inter Theo
logos Ioannes Maior Magiſter Victoria in
Summa, titulo de matrimonio num. 158. &
Magiſter Soto in 4. dist. 29. q. 1. art. 1. ubi di
cit, quòd hæc ſententia est communis. Eam
dem ſententiam tenet Sylueſter verbo ma
trimonium, 3. q. 9. Et Lancelotus, & Pan.
ſuper cap. super eo, de conditionibus appos
tis. Hanc etiam ſententiam ſequuntur alij
quamplures qui citantur à Sylueſt. & à Ca
jetano

jetano in dicta quæstione part. 2. ad R. § ſecun
do. 12. ¶ Secunda ſententia est hanc oppoſitam, ſ.
quòd talis conditio ſic celebrata, habet
vim de præſenti in conſcientia & iuſtitia. Et
ſi contrahens ex vi verbi de futuro intra
ret illicitam obligationem ſponſalitiam
num, ſi autem ſit per verba de præſenti, in
dicit obligationem matrimonialem conditio
nalem, & prædicta conditio eſt veram
matrimonium ſine vllo diſcrimine. Hanc
ſententiam ſpatiam adducit quidam
ſponſalitiæ recte multi Theologi. Adducun
tur in hac materia de matrimonio, q. 10. & ſe
quentes cum illis Magiſter Canus ut com
munem referunt & Summa Angelica um
bo, matrimonium. Et cum communiter
modo ſequuntur diſcipuli D. Thomæ. Hanc
eandem ſententiam ſequuntur Gabriel Biel
in 4. Scoti dist. 28. q. 1. & Summa
Rosella, verbo Sylueſter, hac tam citata.
Et ex conſequenti etiam illi autores tenent
hanc ſententiam quicumque affirmationem
conditionem, dicens quòd obligat in ma
teria ſponſalitia etiam poſita conditione, ſic
ut dicta in prima dicto, non autem ex ea
existente etiam a licente contrahente.
Alia vero censent quòd obligat ex matri
monium, & quòd adueniente conditione effi
citur ex tunc matrimonium ſine nouo con
ſenſu, ex dicunt omnes ſupradicti, ſi talis
illicita hæc conditio & Papa dispen
ſauerit, alio hominum & poſſibilem. ¶ Ter
tia ſententia aſſerit, quòd quamuis in casu
noſtræ diſſicultatis illa contractus celebra
tus ſub conditione & Papa diſpenſaturi,
valeat ut matrimonium, non ut ſponſalia
obstante diſpenſatione, ac dicit prima ſen
tentia, tamen qui contrahit ſub prædicta con
ditione tenetur ex
lege naturæ contrahere cum illo. Hanc
ſententiam tenet quidam Eſcobar Anglus
in ſua Summa, materia de matrimonio,
quæſtione 2. de conſensu conditionato. n. 8.
Et probat pars hæc ſententia probatione ſe
cundæ ſententiæ ſuperius loco. Secunda verò
probatur ab illo, Quoniam ſimplex promiſ
ſio in re grani qualis eſt matrimonium, ob
ligat de natura ſua mortaliter, dicunt alij
quamplures, & inter illos Magiſter So
to, lib. 5. de iust. & iure, quæſtio. 2. artic. 3.
in 2. arg.

¶ Sed in veritate explicabo de illis opi
nionibus

A

B

C

D

nocebat dicendum eſt quòd teneatur; & inducendum eſt de iure, & vt à claſſicis præcedentes, dicendum eſt primo, & ante omnia de ſecunda ſententia.

¶Prima Concluſio. Hæc tertia ſententia probabilis mihi ſatis videtur quatenus ad ſecundum eſt quæ aſſerit, quòd illa promiſſio obligat ex iuſtitia & non ſit ſpecialis, nec ut mittens rium. Hæc concluſio probatur. Primò Nauarrus communiter Theologi præcedentes pro Thomiſtis in 2. quæſtione. 71. promiſſio ſimplex à non dantibus, & habentibus habentem ſignificantibus ex genere ſuo non obligat ad peccatum mortale, principaliter in iuſtitia, quatenus talis promiſſio pertinet ad remuneratorem & liberalitatem, quæ ſolum obligant ſub venialis & non ex iuſtitia, ſed ex veracitate & fidelitate, quatenus mendacia ſit grauia: ſed in illa ſententia ſolum eſt promiſſio ſimplex, & nullo modo mutua, cum non habeat rationem mutuitatis per ſpecialitatem, ergo non obligat ſub mortali ex iuſtitia.

¶Secundo arguitur contra hanc ſententiam. Talis promiſſio vel eſt de re impoſſibili, vel de re quæ impoſſibilis fiet, ergo ex tali promiſſione nulla omnino obligatio. Conſequentia eſt euidens, quoniam promiſſio de re impoſſibili vel quæ impoſſibilis fit non obligat; antecedens verò probatur quoniam ad hoc non ſum iſti autores dicit quòd promiſſio, & matrimonium nullam habere vim quando fiunt de re impoſſibili, & quæ impoſſibilis fit: ergo ſimpliciter promiſſio ſimplex in illo caſu eſt de re impoſſibili, & quæ impoſſibilis fit, ac ſubinde non obligat in obſeruantia. ¶Tertio arguitur ſuppoſito quòd tempore contractus præmiſit aliter quòd contrahens cum illo aliquid ſit ſpecialiter. Tunc ſic. In illo caſu utraque contrahens ex iuſtitia ſub mortali ſtare promiſſionis vt docet illa ſententia, ergo talis contractus habet vim ſpecialitatem ſibi. Probatur conſequentia, quia obligatio ſpecialitatis nihil aliud eſt quàm obligatio de iuſtitia ad contrahendum. Confirmatur argumentum: nam ſi ſecundi contrahens ex iuſtitia contrahere, ait non dicentes, quòd eſt obligatio ſpecialitatis inter illos? Hæc igitur reiecta ſententia.

¶Sit ſecunda concluſio. Prima ſententia eſt probabilis. Hæc concluſio probatur ex

tacita Doctorum qui illam tenent & approbata ſatis patet. Nam ſecunda pars huius concluſionis eſt expreſſa huius ſententiæ quòd illa in hac ſententia dicendum eſt, quòd quando eſt inhabilitas & incapacitas in materia illa, non valet actus talis materia etiam ſi fiat in tempore habili, vt dicunt nobiles Iuriſperiti, & communiter omnes in tertio in l. eam quam, ff. de Adoptionibus, & ſit vnicum exemplum pro Theologis. Nam ſi matter conſentiret alicui in dubio, tenerenda affirmatiua, & ſic pro ſolo matrimonio, alia adiuncta ſunt valet ut ait cum Iuriſperiti, & ita in caſu noſtro dispoſitionem non valet actus etiam ſi conſideretur in tempore habili, cum eſt inhabilitas, & incapacitas in caſu efficiente. Nam impotentia vt. g. & alij habentes ſimile impedimentum ſunt caſu efficiens matrimonij, quia ſi conſideretur vt contractus ſunt caſu ſi finem principalis, ſunt in ſecundum ſunt caſu inſtrumentaria & miniſtri, & ſi omnes ſunt inhabiles, & ita etiam ſi permittant fuiſſe rationes referendo ad tempus habile diſpoſitionis actus nullam habet valorem. Et quo inſtante cum Magiſtro Scoto vbi ſupra, quòd perſone illegitime contrahentes matrimonium ſi promiſcua, etiam ſub conditione, & Papa diſpenſauerit, intendentes facere matrimonium vel ſponſalia, peccant mortaliter ex natura rei, tali igitur actu, & bona fides eos excuſat. Et grauius peccatum erit ſi intendant ad id erat. Ratio huius eſt. Nam tam contractus eſt iure poſitiuo, ac ſubinde eſt peccatum mortale, & ratione cum ſit per materiam prohibitam. Dicit item Magiſter Scotus, quòd ſi illi non eligerent nec intendant ſponſalia vel matrimonium facere, ſed intendunt & obligare ex honeſtate, ne expoſita incaſtum ſint, vel alia tali caſu, nullum peccatum erit etiam ſi iurare. Alij vero Doctores dicunt, quòd remanendo in hac ſententia, non eſt locum ad iuramentum iam non intendunt ſe obligare ex honeſtate, ſed ex neceſſitate: & iuramentum cadit ſuper rem probabilem. Poſſet forte dici dubium in prædicta ſententia, quòd quando peccarent iurando prædicta ſponſalia, vel matrimonium, tamen implent conditionem, teneretur matrimo-

nium

ein impleo, cum poſſet ſervari finis pœna. & videtur hoc rationabiliter quod ſervato pœnæ fine poenitentia ſervanda eſt, vt diſtinguatur inter ſimplicem contingat, & incontinenter. Sed ſolum debitum iuris ſervandum. Ad ſi expreſſe diſpenſationi facta fuerit, ne ſervetur, non poterit ſolvere ille qui alteri parte diſpenſationis non fuit de iure cō ſervare. Reſpondetur quod non, ſolvendo ſecundum partem. Eſt enim actus obſervandi ex quod alteri vtrique iure fuit pœnitentiale de iure cū compellendum ſolvere. Et hoc probat. Lucian, ff. de regulis iuris, & in dicit Magiſter ſuper ſententiam quando cogunt poſt ſervare ſuper quantitatem. Intendentes ſe obligare ex honeſtate, & facient expenſas ad obſervanda diſpenſationes, & poſtea alter non vult contribuere non tenentur ipſe ſolus expenſas ſolvere. Imo ſi diſpenſio petitur ad inſtantiam vnius tenetur ipſe ſolus expenſas ſolvere. Et ſecundum illam ſententiam quæſtiones ſolvuntur argumenta in oppoſitum. Primum enim ſolvitur ex dictis in poſitiuo immediate, & ſimiliter ſecundum confirmatio. Secundum verò ex ſua confirmatione ſolvitur ex eodem quod non expedit ad bonum publicum quod ea quæ ſunt annexa ad ſpoſalia clandestina, non hoc eſt prohibitum. Tertium verò ex primo non poteſt dicendo, quod quæ ſunt impotentia poſſo in alio caſu vbi impotentia ſupervenit ab ipſo Summo Pontifice de conſenſu partis, & ita manet obligatus non ex vi conſuetudinis quæ tantùm dat quidem contractum de conſentiendo poſſeſſi, ſed ex vi impoſitionis perſonæ factæ a Papa de conſenſu partis: unde conſuetudo quod ſit valet prohibitio ſecundi, in noſtro verò caſu obtinebat ſecundum de re prohibita. Quartum argumentum ſimiliter dicendo quod in illo caſu arguebat nondum inhabilitatem ex eſſentia, hoc enim vbi eſt inhabilis ad matrimonium ſed Deo ſibi talis matrimonium non ſolvit verò caſu obtinebat (quod hoc non ſufficiat) vbi inhabilis ad contrahendum poſſit ex impedimento. Et ad confirmationem dicitur quod quia antecedens ſit verum conſequentia nihil valet. Ratio differentiæ eſt ex ſupra dictis ab eſt abſolute, & ſimpliciter prohibita ingredi religionem nec eſt inhabilis ad hoc, ſed vbi poſt ingredi religionem Deo licentia Papæ, ut dicit in decret. de regularibus, & ideo poteſt venire religionem & Papa volente. Et quantum ſimile in caſu ſi quis effectum de rem ſuam. Officiales aliquam prohibere ad tempus, qui eſt prohibitus facere vtrique aliquam inde contrahere, vel de contractum habentem poteſt ſpoſalia contrahere, & promittendo contrahere poſt officium depoſitum, quia ille non eſt ſimpliciter impedimentum ſed pro tempore officij: at verò in noſtro propoſito non eſt eadem ratio: unde cogitari poſſet. Et aliquando ſunt ſimpliciter inhabiles ad matrimonium & ſponſalia, ut ſupra dictum eſt de ſimplici ſolemni. Quantum vltra argumentum dicitur aliqui aſſerendo quod ille contractus ſuum non habeat non eſt ratum, & dicunt quod lex canonica non potuit aliquod statuere contra naturalem. Multum tamen differtur inter dicta, quia in alio caſu non eſt inhabilis ſimpliciter ad contrahendum cum infideli, ſed ſolum eſt inhabilis pro tempore quo manet in infidelitate. In noſtro verò caſu eſt inhabilis ſimpliciter. Secundum & ſecundum dicendo quod illo caſu non eſt inhabilitas & impedimentum in eſſe efficiendi, ſed in effectu, in noſtro verò caſu eſt impedimentum in cauſa efficiente, videlicet in ipſo contrahentibus. Secundum etiam argumentum habet facilem ſolutionem ex dictis. Nam in caſu illius legis non eſt inhabilitas & incapacitas in ipſo ſubjecto. Et idem dicendum eſt ad confirmationem. Vltimum verò argumentum cum eſt ſolum in corollario, quia infertur ex hac ſecunda concluſione vbi dictum eſt quod perſonæ illegitimæ matrimonium ſub ſide ab Ecclesia Papa diſpenſatum, poſſunt matrimonium contrahere ſolvitur.

¶ Sed circa conſtitutionem vltimi argumenti eſt dubium in hac ſententia. An perſonæ inhabiles ſub prædicta conditione vel ſimili incurrant excommunicationem quæ habetur in Clementina vnica, de conſanguinitate & affinitate. Et ratio dubitandi eſt quia ponitur in ipſa confirmatione? Ad hoc dubium dicendum eſt, quod non incurrunt excommunicationem ita contra hæreſes: nam illa excommunicatio lata eſt contra perſonas, de quibus ibi, contrahentes matrimonium de facto. Qui autem contrahunt ſub conditione ſi Papa diſpenſaverit, non contrahunt de facto, ut dictum

Clemē. vnica, de conſanguin. & affinit.

& ita non incurrunt excommunicationem etiam simpliciter conditionatè, ita docet glossa in predicta Clementina, & eius doctrina recipitur communiter in hac doctissima Concordia in dicto capitulo, cap. 4. Et hæc sententia probatur patenter ex l. Pomponius ff. de pact. Regula Octa. E. 6.

l. Pomponius ff. de pact.

Regula Octa. E. 6.

Sed adhuc est dubium circa hanc conclusionem etiam intendo illam sententiam. Ad idem dicendum si quando duo inter quos est impedimentum non dirimens, sed tantum impediens, contrahunt matrimonium vel sponsalia sub conditione si Papa dispensaverit, v. g. Petrus scit mulierem esse baptizatam & sit Maria, contrahit vel contrahunt sponsalia si Papa dispensaverit. Dubium est an tale contractus habeat rationem matrimonii vel sponsalium. Et ratio dubitandi à parte negativa est. Nam si sit impedimentum dirimens non sunt sponsalia per sententiam, ergo nec quando est impedimentum quod tantum impedit. Ad hoc dubium hanc possemus dicere ex mente sententiæ q̃ ille contractus non habet vim sponsalium, vel matrimonij quoniam tali conditio cum dependeat ex voluntate principis censetur impossibilis, & non aliter. Nihilominus tamen pleraq; habent dicere, etiam standa in dicta sententia quod si impedimentum tantum habet impedire, ille contractus habet vim sponsalium vel matrimonij. Ratio huius est. Nam ut dictum in notabili huius conclusionis quando non est inhabilitas, & incapacitas in causa efficiente, sed solum prohibitio

A

B

C

D

actus, tales contractus tales valorem, & gratiam vero illi non sunt inhabiles ad recipiendum, vel illum recipiendum, ergo. Ad secundum in oppositum est, quod quis scit se esse baptizatum & contrahit sub conditione si Papa dispensaverit, non intendit petere dispensationem etiam si bona fide id faciat petendum. Et contra illi: Quia tunc nullus posset petere dispensationem, & esset contra ius positivum & contra ius naturale. Et ad rationem in oppositum primo dicitur quod illa conditio non suspicitur tanquam impossibilis, ut constat ex dictis in hac conclusione. Secundo possumus dicere, & quamvis illa conditio reiiciatur ab illo contractu tanquam impossibilis ut dicebant multi Doctores, adhuc ob trahens ex tali dolo non intendens ex communicabitur: quia ut dictum est supra, ex eo quod conditio impossibilis habetur pro non adiecta, non sequitur, quod de facto actus contrahere.

¶Sed adhuc est dubium circa hanc conclusionem etiam intendo illam sententiam. Ad idem dicendum si quando duo inter quos est impedimentum non dirimens, sed tantum impediens, contrahunt matrimonium vel sponsalia sub conditione si Papa dispensaverit, v. g. Petrus scit mulierem esse baptizatam & sit Maria, contrahit vel contrahunt sponsalia si Papa dispensaverit. Dubium est an tale contractus habeat rationem matrimonii vel sponsalium. Et ratio dubitandi à parte negativa est. Nam si sit impedimentum dirimens non sunt sponsalia per sententiam, ergo nec quando est impedimentum quod tantum impedit. Ad hoc dubium hanc possemus dicere ex mente sententiæ q̃ ille contractus non habet vim sponsalium vel matrimonij quoniam tali conditio cum dependeat ex voluntate principis censetur impossibilis, & non aliter. Nihilominus tamen pleraq; habent dicere, etiam standa in dicta sententia quod si impedimentum tantum habet impedire, ille contractus habet vim sponsalium vel matrimonij. Ratio huius est. Nam ut dictum in notabili huius conclusionis quando non est inhabilitas, & incapacitas in causa efficiente, sed solum prohibitio

A

B

C

D

actus, tales contractus tales valorem, & gratiam vero illi non sunt inhabiles ad recipiendum, vel illum recipiendum, ergo. Ad secundum in oppositum est, quod quis scit se esse baptizatum & contrahit sub conditione si Papa dispensaverit, non intendit petere dispensationem etiam si bona fide id faciat petendum. Et contra illi: Quia tunc nullus posset petere dispensationem, & esset contra ius positivum & contra ius naturale. Et ad rationem in oppositum primo dicitur quod illa conditio non suspicitur tanquam impossibilis, ut constat ex dictis in hac conclusione. Secundo possumus dicere, & quamvis illa conditio reiiciatur ab illo contractu tanquam impossibilis ut dicebant multi Doctores, adhuc ob trahens ex tali dolo non intendens ex communicabitur: quia ut dictum est supra, ex eo quod conditio impossibilis habetur pro non adiecta, non sequitur, quod de facto actus contrahere. Est enim maxima differentia in eo quod aliquis simpliciter, non illa petere ad perficiendum finem. Denique adhuc est nova illam sententiam dicit Sylvester Lutaria, quæstione quinta, quod si contrahens dolose intendit contrahere matrimonium, si Papa dispensaverit, & illa propter finem bonum facit ex copula sui corporis, tenetur cum illo & non simulans dolose illum. Itaque in illo casu quamvis possimus dicere dispensationem & contrahere, non quidem tacitam dispensationem vel matrimonij, sed propter dictum finem. Hæc sententia si quidem probabilis est, & qui velit illam defendere, debet ita latius explicata.

¶Nihilominus tamen sit vera ob dicta. Tertia sententia est longe probabilior quam ob ea hæc q̃ alia dicuntur, hoc sit de quo sponsalia de futuro habet valorem tibi in ratione sponsalium & ob eam limitationem hoc conclusio explicanda est. Dictum enim in precedenti dubio, quod quamvis sit probabile, quod contractus matrimonialis sub conditione honesta habet rationem matrimonij sine eam conditio impleta conditione, longe minus probabilius est oppositum, videlicet, quod habeat vim sponsalium enim impe-

ti conſtituere. Igitur in noſtra concluſione A
dicimus, quòd illa conditio, ſi Papa diſpenſauerit, reſolutiuè eſt vnquam impoſſibilis, & ita probabile eſt ſecundam ſententiam ſi diſpenſatum, quòd eſt contractus matrimonialis ſi ſit de præſenti: & quòd illa matrimonia conditionata eſt verum matrimonium ſtatim facta. At vera ſecundum ſententiam Theologorum, quæ longe probabilior eſt, dicendum eſt quòd illa contractus ſint de facto, ſint de perſona, habet vim ſpecificam eſſendi impoſſibilem, probatur authoritate Doctorum qui illum tenent, & B argumento facto in oppoſitum quæ longè probabiliora ſunt, & nobis perſidendum eſt in hac ſententia.

¶Ad 1. illum explicatum, explicandæ ſunt aliquæ diuiſiones quæ ſunt neceſſariæ ad illas explicandas, aduertendum eſt, quòd impedimentum duplex eſſe poteſt. Aliud quòd quòd proueniat quia per ſuam ſuæ allegiantiæ ſit inhabilis ad contrahendum matrimonium, vt ſunt conſanguinei intra quartum gradum aliud eſt, non quia perſona ſuæ allegiantiæ ſit quòd non poſſint contrahere ſine merito, ſufficit habeant totam ſimplex religionis, & in diſpenſatio dupliciter eſt neceſſaria, ſilicet, vel ad tollendum primum impedimentum vel ad tollendum ſecundum, quæ ſuppoſito fundamento.

¶Prima diuiſio eſt. Si impedimentum ſit tale in quo non ſolet fieri diſpenſatio vt in primo gradu tranſuerſali; talis contractus etiam cum clauſula, ſi Papa diſpenſauerit, non habet valorem vllum, ſint ſint de præſenti, ſint de futuro nam in iure eſt dicto impoſſibile habetur pro non apoſta, ergo dicta eſt illa conditio, ſi Papa D diſpenſauerit, regulariter & communiter eſt impoſſibilis in tali caſu: quia communiter & regulariter non ſit diſpenſatio in tali gradu, ergo habetur pro non apoſta. Tunc vltra ſed ſine illa conditione contractus eſſet nullus, ergo nec cum illa. Hanc ſi mitationem efficaciter probant argumenta facta in principio. ¶Secunda diuiſio eſt. Si impedimentum eſt tale in quo ſolet fieri diſpenſatio ex rationabili cauſa, ſcil. Si qui contrahit cum illa conditione non habet illam cauſam rationabilem, talis promiſſio vel contractus conditionatus nullum inducit obligationem in conſcientia. Ratio eſt quia. Nam tale matrimonium non poteſt fieri ſine diſpenſatione & ipſi non poſſunt petere diſpenſationem, nam peccarent mortaliter petendo illam ſi non haberent rationabilem cauſam, ergo talis promiſſio vel contractus non obligat, alias eſſet obligatoria ad peccatum mortale, ſequeretur obligaret ad petendam diſpenſationem ſine rationabili cauſa. Caterum ſi impedimentum ſit tale in quo ſolet fieri diſpenſatio ex rationabili cauſa, & contrahentes habent illam cauſam rationabilem, talis promiſſio ſine contractus haberet vim obligandi ut ipſi filii, ſine contractus ſint de præſenti, ſint de futuro. Et quoniam debemus perſiſtere in hac concluſione, reſpondemus eſſe ex profeſſo ad argumenta facta primo loco quæ ſunt contra illam.

Ex dictis ſequitur, quòd ſi quis promittat infideli ſuæ non ſi conuertatur ad fidem, talis promiſſio eſt nulla, & habet veram rationem ſponſalium, & ſi alius conuertatur ad fidem tenetur adimplere promiſſionem.

¶Ad primum argumentum ſunt variæ ſolutiones. Prima ſolutio eſt, quòd illæ leges intelligantur quando contractus eſt ſolitus non conditionatus. Hæc tamen ſolutio quamuis adhibeatur ab aliquibus Doctoribus, nulla eſt. Nam in ipſo legibus ſit expreſſe mentio de contractibus conditionatis, & de illis loquuntur clericis, ut conſtat ex illis, ergo hæc ſolutio nihil valet. Vide ſecunda ſolutio quòd illæ leges intelligantur quando diſpenſatio non ſolet fieri in tali gradu, tunc cum tali conditione conſtituit non adiecta, quoniam impoſſibile eſt. Et ita ex tali contractu nulla naſcitur obligatio. Aduertendum tamen eſt, quod etiam ſi Papa de facili non ſoleat diſpenſare in ſecundo gradu conſanguinitatis, tamen matrimonium contractum ſub conditione, ſi Papa diſpenſauerit, eſt ei ligatorium: illæ enim conditiones in his in quibus non ſolet de facili fieri diſpenſatio, magis continent difficultatem quam impoſſibilitatem, ut recte dicit Conradus ubi ſupra. Et ita in his conditionibus non intelligantur prædictæ leges.

¶Ad 2. vltimum argumentum reſpondetur, quod illæ leges procedunt quando eſt diſpenſatio, & promiſſio abſoluta non poſ-

dicentur in dolo, aut eam non esse dispensatio absoluta, & ita non prohibetur iurare. Ad primum confirmationem respondeo, quod ideo in illa casu non valet dispensatio vel fatua aut pueriles, aut hominis fatui etiam confirmare sub conditione ad tempus quo homo liber esperat esse firmus, aut non fatuus profutus, & prohibeatur non permutare, quia illud expectare effet inutile: & frustra ut ibi ait textus, & luce clarius, & prout etiam est expectatio irrita cum, vt habetur l. cum tale, in principio ff. de conditionibus & demonstrat. Secundo respondeo, quod illa lex formalis loquitur de dispensatione absoluta non conditionata. Et ex dictis respondetur ad secundam confirmationem argumenti.

l. cū tale. ff. de condit. & demō stra.

¶ Ad tertium argumentum respondeo, quod si promissio conditionata non prohibetur iurare, sed promissio absoluta, & ne contrarium absolute. Ad confirmationem respondetur, quod inter insanientes non possunt esse captiæ nec matrimonium sine dispensatione Papæ; & ita inter illos non possunt esse sponsalia absoluta, possunt tamen esse sponsalia conditionata, & similiter matrimonium conditionatum habent una specialitate.

¶ Ad quartum argumentum, quòd si conditio pendet similiter ad virtualem, ac aliquando potest ex tacita contrahentium voluntate, contractus existimabitur. Dicimus tamen, quod non semper in matrimonio, ad sponsalibus sine conditione relatum potest implicite talis conditio, fiat cum contrahuntur sponsalia, vel matrimonium pure, & absolute inter personas illegitimas non potuit implicite talis conditio. Ad confirmationem respondetur concedendo antecedens, & negando consequentiam: huic quæstioni dic inter quas est Copulatio impedimentum sine matrimonio nihilominus matrimonii, & sponsalium, tamen quando contrahunt sub conditione, & Papa dispensat, si obligatio in ordine ad tempus habile. Hæc enim est mutua quæstio, an suspendat illa, & cum absolutum obligatio non in tempus impleta nullitatem inducit de eius in dicta lectione dicam & sub additione, de sponsalibus clandestinis. Atque adeo contrahit illegitimum personæ non quæ contrahit matrimonium vel sponsa-

l. Ordine, & verbor. obligat.

A Ita sub conditione, si Papa dispensaverit, valet sicut matrimonium absolutum, quia non continebit pro nullo, sed pro tuto.

¶ Ad primum argumentum respondeo, quod quamvis Papa dans dispensationem de facultate complendi matrimonium habet tamen quod actus factum est, dispensatio est qualitas simplex, & dispensatio sub qua matrimonium celebratum est conditionata, & ideo non est simile de conditionibus necessariis ad actum simplex existentiæ, & ideo matrimonium sub specialibus absolutum non ita dicta.

B ¶ Ad secundum argumentum respondeo quod nulla est disparitas de sponsalibus, quia non dirimunt sponsalia, quia non dirimunt matrimonium. Vide supra. Similiter respondeo ad secundum. Dispensatio absoluta, quia non impedit sponsalia sub conditione, & hoc videtur velle Cardinalis, & hoc verum est, quia non impedimenta tacite, & sponsalia etiam contrahuntur sub conditione, ergo a fortiori inviti sunt. Vide dispensatio Pontificis, quod argumentum probat quando matrimonium ibi fiunt sub conditione, si Papa dispensaverit, quod non quando fiunt sub tali conditione.

C ¶ Ad ultimum argumentum respondeo quod natura contractus ex his quæ per se infert, & regulariter debet intendi, nisi aliud constet ex voluntate contrahentium, & ita contingit in proposito. Et per hoc respondetur etiam ad confirmationem.

D ¶ De conditionibus impossibilibus dicendum. Verum est quod bona matrimonium factum sub conditione tempore præterito, vel præsenti contrahitur tamen si conditio non fuerit impleta. Dubium est an sit verum in futuro? Et videtur non per negativam. Primo. Ad valorem matrimonii requiritur consensus de præsenti, sed ille consensus non est de præsenti cum de futuro, ergo non est matrimonium. Confirmatur argumentum. Illa femina, à qua est ista conditio tempore

A contrarium absolute illum conditionem
quam adjecit pro tempore: nam illa con-
ditio est illicita, ergo matrimonium est
adhuc ligatum ex illa parte contrahentis.

¶ Secundo arguitur. Si aliqua ratione
matrimonium est validum in hoc casu ra-
tione quia conditio est turpis, & talis con-
ditio habetur pro non adjecta, ut dicitur in
5. Decretal. finali hoc autem ratio est, quia
B impedit finem matrimonii, sed hæc ratio
habet locum quando matrimonium non ha-
bet pactum, & absolute contrahit, nam non
habet pactum, & absolute contrahit,
sed matrimonium cum hac conditione, qui
non, est impedimentum, ergo nulla est ta-
lis conditio.

¶ Tertio arguitur contra eandem rationem. Si
conditio turpis, vel etiam impossibilis habetur pro non adjecta sequitur q
contrahentes sub conditione turpi vel etiam
impossibili in præsenti, incurrent eandem matrimonii quæ habetur in
C Clementina unica, de consanguinitate & affinitate consequens videtur esse turpe, quod
habetur pro non adjecto. Sequela probatur. Nã
hæc conditione adjuncta de matrimonio,
ergo remanet matrimonium purum,
& absolutum, si fuerit sine aliqua conditione, sed si hanc turpem conditionem matrimonium illi contrahentes, ergo essent
in tali conditione.

¶ Item. Si conditio turpis habetur pro
non adjecta in matrimonio, sequitur q si
habetur pro non adjecta in sponsalibus.
Consequens patet, ergo Sequela
probatur: nam sponsalia non differunt ab
matrimonio. Falsum consequentis proba
tur, quia q dicitur in illo c. Et si vero
fuerit, de sponsalibus, ergo re-
D linquendum est ab matrimonium.

alia de
oppo-
sito

¶ In oppositum est Epistola Innocentii de conditionali in specie, in qua Gregorius IX. sic dicit, q conditio impossibilis habetur pro non adjecta, ita etiam dicit q conditio turpis habetur pro non adjecta: sed hoc non apparet: ergo dicit, quod matrimonium est matrimonium, ergo non conditionem etiam est validum.

¶ Ad hoc dubio supponendo sunt omnia quæ dicta sunt supra in principio huius articuli de conditione impossibili. Supponendum etiam est q conditio turpis dicitur ab

E se potest, quædam enim conditio est contra substantiam matrimonii & hoc dicitur, vt si quis dicat contrahere tecum si fornicationem commiseris. Et loquendo de hac conditione certum est ex dictis q nõ efficitur verum matrimonium, sed illa conditio debet in dubium, ut D. Thomas tractando de Murphia Sotus, distinctione 29. quæstione 2. tractando de conditionibus, dicit quæstione turpis quæ non est contra substantiam matrimonii, vel contra bonum prolis, vt si quis dicat, contrahe tecum si furtum facies & de hac conditione disputatur in præsenti.

F ¶ Secundo principaliter, sit prima conclusio. Quando matrimonium fuit contractum cum illa conditione turpi de futuro, tunc hoc matrimonium est validum & verum matrimonium. Hanc conclusionem dicit expresse Cardinalis in epistola super quarto Decretalium, part. 2. cap. 3. § numero 4. ubi infert quod matrimonium contractum sub conditione turpi impossibili, & contra substantiam matrimonii dicit in veritate & nullum, sic etiam Adria in 4. quæst. 3. de matrimonio & Paludanus in 4. distinctione 29. quæstione 2. articulo quæstione 3. & Soarez de Medina de contractibus, quæstione 43. & hanc sententiam videtur sequi ut ita. Et probatur. Nam ut constat ex dictis ad matrimonium requiritur consensus de præsenti, ergo non est matrimonium de præsenti. ¶ Sed certa ibi in consensus est de futuro, ergo si in conditionem conditionem turpem habeatur pro & valeat ex vinculo matrimonii conditionali vel etiam substantiam, aliter, quod habeat ab Ecclesiam de nullitate & consequenter conditione turpis contrahere. Et

ratio dubitandi à parte negativa est, Illa conditio est licita non sit turpis, ergo valet & servari obligatio in contrahendo. De hoc tamen dicemus ad argumentum oppositum. Pro nunc dicendum est quòd tales contractus habent vim obligandi, Nam illa obligatio non cadit supra turpem conditionem, nec cadere potest, sed supra rem honestam supposita conditione turpi scilicet, quòd faciat turpem si tale peccatum committat tale unicum est obligationem: quia cadit supra rem honestam supposita conditione mala.

¶ Tertia conclusio. Quando fit qui cum B tricon sub conditione turpi de futuro habet animum contrahendi de presenti, sed dum conditionem apponit occultat dò est matrimonium de presenti. Hanc sententiam docent omnes Doctores Antiqui & probatur. Primò. In illo casu fatur verum contractus de presenti, & non fatur suppositio per illam conditionem ut credatur non fuit ex animo perfecto, ergo valorem est matrimonium. Secundò probatur conclusio. Turpis conditio illum modum imperfectum habentem pro non adjecta turpi secundum veritatem suppositionem valet ubi nunquam non debet poni in practica conditionis, sed oculis: sed recta conditione ab ipso contractu validum est matrimonium in casu, ergo simpliciter & absolute tale matrimonium est validum in tali casu.

¶ Quarta conclusio. In casibus dictum primum conclusionem in foro etiam externo dicit matrimonium fuisse validum; in casu vero tertiæ validè. Hæc conclusio duas habet partes. Primam partem tenet Covarr. Joan. Semplarit citatus; vbi docet quòd in foro judiciali in illo casu D si constet confessim contrahentes de tertio, nullo modo est matrimonium. Idem docet Adrian 4. q. 1. de matrimonio, & in q. 7. dicit, quòd quando ex conjecturis potest colligi conditionem contingentem defecisse, in foro externo est validum. Et probatur hæc pars tali ratione. Ad matrimonium requisitus consensus est ista scripta dictum est, ergo si in foro externo constet quòd contrahentes non habuerunt animum obligandi, nisi sub tali conditione. Ad matrimonium requisitus consensus est ista scripta dictum est, ergo si in foro externo constet quòd [illegible] nisi sub [illegible]

¶ Quinta conclusio. Matrimonium [illegible] tractum sub turpi conditione de [illegible] firmando tantum quod esset [illegible] set de presenti, nec potest dici pro [illegible] Ouan, 1. 3. Contrahens aliquis non [illegible] hac conditione, si consensit debitus, [illegible] non requisitus, in quocunque [illegible] an firma sit inter non contrahentes copula, [illegible] quidem exhibitum. Imò potest [illegible] desistere volendo vivere ab [illegible] Romam, prodit tamen consensum [illegible] esse exortum. In hoc casu non [illegible] matrimonium. Hæc Sententia [illegible] quam Covarr. ubi supra numero 6. & Navarr. quæst. 7. de matrimonio, ubi apparet [illegible] sed exemplum, & probatur conclusio. Tum quia talium turpium conditionum, appositarum contractibus in foro non efficiunt pœnam matrimonium [illegible] Tum.

¶ Sexta conclusio. Quando conditio turpis est de præsenti vel de præterito [illegible] conditione valebit est matrimonium, [illegible] aliter non est validum. Hæc conclusio [illegible] dictis supra circa 3. & est etiam tenet [illegible] Quarta. In illo casu nullus [illegible] peccandum per talem conditionem [illegible] de præsenti vel de futuro, nec ipse [illegible] spondus est. Et ita D. Thom. in hoc articulo intelligi debet de conditione turpi de futuro, non verò de præsenti vel præterito. Et ratio est de illo qui simulat de consensu absolute apposito. Conditio enim turpis de præsenti vel præterito non facit [illegible] ad præsentiam, & [illegible] facit, v. g. Contrahit aliquis matrimonium cum aliqua ad hunc modum, quando occidi Petrum occidisti, tali conditio nō debet haberi pro non adjecta. Et hac objectione [illegible] quòd est eadem ratio dubitandi in hac & inter conditionem turpem & impossibilem, nam turpis conditio & est de præsenti vel de præterito non tollit ab obligatione [illegible] datum bonum matrimonium vel non [illegible] ex conditione enim vel de facto. Sed conditio [illegible] impossibilis etiam si sit de præsenti vel de præsenti, seu per se illicita si non [illegible] ipse non vult [illegible] ut si [illegible] fæminæ, contrahit est si hoc non fecerit [illegible] versel. Hoc evolliarium [illegible]

Ad ſecundum dicendum, quod Paludanus in 4. dist. 38. quæſtione 1. articulo 1. Et dicendum, quod aliqua ſunt ſecundum ſe impoſſibilia, ſicut hoc quod eſt contradictoria eſſe ſimul: & talia nunquam poterunt impoſſibilitatem ſuam, & ſemper eſt dicere impoſſibilitatem, & ſic de præſenti, ſine de præterito, ſine de futuro, & ita ſub præſentialitate ſua. Quædam vero ſunt impoſſibilia ratione materiæ, propter impoſſibilitatem, & quæ ratione materiæ propter impoſſibilitatem, & quæ ratione ſui dicunt aliquam relationem ad diſtans, & hæc eſt dicere impoſſibile quando eſt de præterito vel de præſenti, & quando eſt de futuro, ſecundum, & eſt de præterito vel de futuro, quia ſecundum aliquam ad diſtans, non tamen ab ipſa impoſſibilitate cadit, quando vero eſt de futuro per talem conditionem cadit tali conditione intenta aliquo ad impoſſibilitatem, & ad diſtans quando ita non eſt dicendum. His poſitis ſequitur ad argumenta facta in principio.

¶ Ad primum argumentum reſpondetur, quod in loco contrahentia inducta eſt ſenſu confeſſionem contrahentis, non explicatum illorum diſtans non habuiſſe rem conſeſſam, ſed eandem eſt non ſufficientem matrimonium, in loco vero collatio aperiam eſt confeſſatum, & alias ex tunc, ut tunc dictum eſt. ¶ Ad confirmationem reſpondetur, quod hoc quod eſt eſſe validum matrimonium non dependet ex eo quod illa teneatur adimplere conditionem, immo tenetur non adimplere, cum ſit impoſſibile ſed accidentaliter eſt ad confeſſionem quia habetur intra ſupradicta, quod explicabitur ampliùs in ſolutione ad aliud.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondetur, tanta dicta quod qui contrahit ſub tali conditione, & non vult contrahere pure & abſolute ſed quodammodo, non eſt ſecundum veram matrimonium ſuper ad quem ſpectabam.

¶ Ad tertium argumentum, Dicendum eſt breviter. Virtute contrahitur in gradibus prohibitis in illa Clementina de conſanguinitate, & affinitate, ſub conditione turpi vel impoſſibili, intelligatur ſecundum quod habetur in illa Clementina contra illos qui contrahit abſolute, & pure in gradibus prohibitis. Ratio dubitandi a parte affirmativa eſt quia ponitur in illo argumento. Conditio turpis vel impoſſibilis habetur pro nullo adiecta, & ita remanet contractus pure, & ſine conditione, ſed ſi contrahens in ſolute, & ſine oblitione impoſſibilis excommunicationis ergo. In oppoſitum eſt. Nihil in facto matrimonii cadit impoſſibile aut turpe habetur pro non adiecto, ergo dicit ſolum expreſſam habet ergo abſolutam eſt dicere quod in noſtro caſu tollitur conditio cum ipſam pariat, & abſolutum matrimonium dabitur valoris firmatum ſit in propoſitione de ſecundo matrimonii.

IN hac difficultate ſunt duæ de ſuppoſitis duæ. Prima ſunt ne aſſerit quod contrahentes matrimonium ſub conditione turpi vel impoſſibili in gradibus prohibitis in illa Clementina, ligantur illa ex ſuo matrimonio, & conſequenter ſi mutuo reſtituere, & conſequenter ſi mutuo remanet juncta. Ita docet Adria quæſt. 11. de matrimonio, & Cumer in dict. §. 2 num. 8. & pariter exemplum, ut ſi dicerent, contrahebo tecum in quarto gradu, ſi quo licentiam eſt contrahere, Quod exemplum debet intelligi quando contrahentes ſciebant non eſſe licitum de iure contrahere matrimonium in quarto gradu, ut explicat Adria ubi ſtatim, alias enim talis conditio non eſſet habenda pro non adiecta, ſed potius eſſet conditio illiſoria. Et hæc ſententia debet etiam intelligi quando illa pars habet locum in illa cui tali conditio contingit nocumentum defectus, ut dicit etiam Cumer. et Adrianus in loco citato. Secunda ſententia eſt hæc oppoſita primæ ſententiæ in oppoſitum, quæ in illo caſu non admittit parta expoſitionem dicta textus. Hæc ſententia tenet Caſtill. Mart. Salcedo et alii. &. & alii autores.

¶ In hoc ſit concluſionem dico primo. Si contrahentes in gradibus prohibitis in dicta Clementina ſub turpi, vel impoſſibili conditione habent talem contrahendi de præſenti, & apponant talem conditionem hoc vel quia alia reſpectu illius de cuius, incurrunt prædictam excommunicationem. Ratio eſt aperta. Nam non tali caſu pure, & abſolute contrahunt in gradibus prohibitis in illa Clementina, ergo.

¶ Dico ſecundo. Si illi contrahentes apponunt talem conditionem intendunt ſuſpendere abſolutum uſque ad tempus impoſſibilis conditionis, ſunt in foro

tim expressam circumscriptionem. Ratio est manifesta, quia sic contrahentes non contrahunt absolute, & pure in gradibus prohibitis, sed vere ad matrimonium illum consummandum requisitum quod si contractus purus, & absolutus de præsenti, et tunc dirimit eth: ergo non intendit ullus contrahens matrimonium. Sed dubium est an tenerentur illam quando absque illa contrahunt.

¶ Dico tertio. In sententia Canonistarum bene agit, peccat, quando utrique simpliciter conditionate, non vero in opinione Theologorum si non sit secum copulata. Prima pars conclusionis probatur. Nam Lambertini docet quod dationi simpliciter absolutæ sine vera consensu sit matrimonium pure, & absolute: sed per matrimonium pure, & absolutum inter illos contrahentes instituitur excommunicatio, ergo. Secunda pars constat. Nam Theologi dicunt quod sine vero consensu non sit matrimonium pure, & absolute, ergo non instituitur excommunicatio. Contrarium. Nam qui contrahunt sponsalia in illis gradibus prohibitis non incurrunt excommunicationem, ut postea dicemus, sed in opinione Theologorum etiam possunt contrahere solum habitum contrahendi illo vinculo sponsalitio de futuro, ergo in opinione illorum non instituitur excommunicatio. Propter hoc respondetur ad tertiam argumentum.

¶ Ad quartum argumentum dubito. An conditio turpis habeatur pro non adiecta in sponsalibus de futuro, & non in matrimonio, & ratio est, in matrimonio fit contractus indivisibilis. Et videtur quod sic habeatur pro non adiecta. Primo arguitur a simili facto. Illud quod dirimit actu contractum sponsalitium, & impedit de matrimonio, ergo non impedit quin sit matrimonium. Secundo arguitur, & confirmatur argumentum primo. Nulla decisio evangelica hæc circumstantia adiecta vitiat matrimonium, ut patet in regula Ofti. Ex. Sed illud quod dirimit illo copulatum contractum, & impedit in matrimonio, videtur adiecta. Tertio, quia non fiunt in hac materia divisibilia sicut matrimonium, et habetur c. Iuratos de pace

Regula Ofti. c. Iuratos de pace habetur.

A tionem, & ex. Sed ex. Quia ut tale de existen, ergo decisio [illegible] non [illegible] dendo ad sponsalia.

¶ In oppositum est Palud. Nam [illegible] lia sunt aliquid pravum ad [illegible] ut iam dictum est, ergo si condit. turpis vel impossibilis habetur pro non adiecta in matrimonio eis habeatur pro non adiecta in sponsalibus. Secundo. Prima pars declaratur quia circumscriptum non [illegible] tum, venum etiam de sponsalibus, ut si dicatur quod si apponatur clausula [illegible] damni inferendi nulla fiat de sponsalibus, ergo Similiter si conditio turpis apponatur non fiat de sponsalibus. Tertio. Hoc habetur expresse in cap. Iuratos de [illegible] & cap.

Propter hoc argumenta sunt dicenda contra istos Doctores quæ sunt [illegible] sponsalibus. Prima est observandum, quod conditio turpis vel impossibilis habetur pro non adiecta, non solum in matrimonio, sed in sponsalibus. Tertio dicendum est hæc habeatur pro non adiecta tam in sponsalibus, & dicendum est de sponsalibus, sponsalibus de matrimonio in quo potest talis conditio dirimere dicitur. Secunda sententia est hæc opposita quod illa conditio non habeatur pro non adiecta in sponsalibus sed solum in matrimonio. Hæc tenent multi Theologi doctissimi ex schola Salmanticensi, & moventur argumentis dictis pro hac secunda sententia quod non est necessarium de illa lege Regula adducta in tertio argumento in oppositum, cum patet ibi in nostra allegatione, quia sunt species illa, quæ non pertinent ad matrimonium, pertinet solum ad forum ecclesiasticum, et dicit communiter Doctores in c. 2. de [illegible] c. 2. de [illegible]

¶ Ad hoc dubium dicendum est quod utraque sententia est probabilis, prima tenet hæc probabiliter dicitur. Prima pars probatur auctoritate Doctorum quibus nitur & argumentis dictis primo loco quæ sunt probabilia. Secunda vero pars probatur auctoritate Doctorum qui illam tenent & rationibus dictis secundo loco quæ sunt probabiles & facile est respondere ad argumenta pro contraria sententia dicta, & per hæc patet ad ultimum argumentum. ¶ Ad primum in oppositum respondetur di-

dico

filiis de conditione impossibili. Et ibi dicitur quod non tenetur quòd illud dictum sit quod conditio turpis vel impossibilis habeatur pro non adiecta.

¶ Ea dicta in hoc Libro reiicitur ad, videtur quòd dictum sit de sponsalibus de futuro clandestinis sub illa conditione turpi, & pontifex non, de quo vide Sylvest. verbo matrimonio 3. q. 7. & verbo sponsalia q. 1. Nauar. in Manuale. c. 22. nu. 45. Covar. loco supra citato manifestè.

¶ Denique animadvertendum est quòd cum nuper post Concilium Trident. sess. 24. de reformatione matrimonii, c. 1. decretum sit coram parocho & testibus, nullumque contrahere matrimonium quod in matrimonii appellatione corpora contrahentium vel impediatur, si tamen aliquando inciderit, quod aliquantum dubium esse videatur, quòd matrimonium contractum sine parocho & testibus, sit ratum & validum, an non, dicendum est, quòd non, quia Concilium irritum facit, quod ante non erat irritum, ut ibi dicitur.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.

Dicitur enim ad Col. 3. Filij obedite per omnibus enim per omnia, ergo & in hoc etiam obedire tenentur.

¶ 1 *Præterea Exod. 18. Iethro præcepit Iudæ quòd non acciperet uxorem de filiabus Chananæi, nec præcepisset ei si hoc licere præcipere potuisset, ergo in hoc tenetur obedire patri.*

¶ 2 *Præterea. Nullus debet præmittere præcepta pro alio quorum non potest cogere ad seruandum: sed parentes præmittunt futura matrimonia pro filijs, & etiam interdum filiabus, ergo possunt præcepta cogere filios ad implendum.*

¶ 3 *Præterea. Pater spiritualis, scilicet Papa, potest compellere præceptis ad matrimonium spirituale, scilicet, ad episcopatum accipiendum ergo potest & pater carnalis ad matrimonium carnale.*

SED contrà. Pater interrogat de matrimonio, filius potest sine peccato ei Ioquentem mittere, ergo non tenetur ei in hoc obedire. Præterea. Si teneretur obedire, sponsalia per patrem contracta absque consensu filij rata essent. Habilia: sed hoc est contra iura, ergo &c.

De despons. impub. c. 1.

RESPONDEO dicendum quòd cum in matrimonio sit quasi quædam seruitus perpetua, pater non potest cogere filium ad matrimonium per præceptum, cum sit libera conditionis: sed potest eum inducere ex rationabili causa: & tunc filius se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum patris: si causa illa cogat de necessitate, vel de honestate, & præceptum similiter cogat, obtemperat.

AD primum ergo dicendum, quòd verbum Apostoli non intelligitur in illis in quibus est liber sui, sicut pater, & huiusmodi est matrimonium per quod etiam filius sit pater.

AD secundum dicendum, quòd impossibilitas contrahendi ad seruandum hoc quod mandabat Isaac non propter malitiam illarum mulierum, sicut quia forsan Chananæ de stirpe pessima erant, quæ filiorum patriarcharum promerebantur: & ideo Isaac præcipere potuit.

AD tertium dicendum, quòd non iuratur nisi de conditione sabbatizationis filij placentis, & ideo filius tenetur ad ea tantum seruanda.

*AD quartum dicendum quòd licet Papa non possit præcipere alicui quòd ingrediatur episcopatum, quia consensus debet liber esse. Sed hoc potest procurare quòd sufficienter disponatur aliquis possit ex quo sufficienter requiritur ordinis, ecclesia confirmare non potest: quia quòd dispositi illi qui sunt idonei ad hoc, nolint suscipere nisi coacti. Et ideo dicendum, quòd

quod cum eſt ſimile bono laudi, quia non eſt aliqua corporalis ſeruitus in matrimonio ſpiritualis ſicut in corporali: ſed eſt ſeruitus ſpiritualis in matrimonio ſicut quod alicui officium ſit ſeruire Reipublicæ: prima Corinth. ſeptimo, Sic unuſquiſque in qua vocatione, &c. in multis locis, &c.

SVMMA ARTICVLI

PRima concluſio. Pater non poteſt cogere filium ad matrimonium per præceptum. Et eſt tenens filium eſt liberæ conditionis. ¶ Secunda concluſio. Pater poteſt filium inducere ex rationabili cauſa ad matrimonium. Tertia concluſio quæ ſequitur ex ſecunda. Sicut ſe habet filius ad cauſam illam, ita ſe habet ad præceptum patris, an ſit ei illa cauſa de neceſſitate, vel de honeſtate & filius præceptò cogatur, vel non. Itaque filium pro rationabili cauſa tenetur pater obedire circa matrimonium.

¶ In hoc articulo fuit dubia. Primò eſt an conſenſus patris ſit ita neceſſarius ad matrimonium, quod ſine illo non poſſit ne ſi matrimonium à tenente conſenſum filius, & an ſufficiat conſenſus quasi ſine fide conſenſus. Et videtur quod conſenſus patris ſit neceſſarius.

¶ Primò arguitur ex hac concluſione expreſſa in hac q. ubi expreſſe dicitur, alter legislatorum non ſit obligatus ad id, qui ſuper iſtum ſecundum dominium habet videtur, & ſi quidem obligaret, non poſſet, & præcipiens & præceptum filius ſolvitur. Ergo filium filia non eſt ſolo patris non exiſtit legitimè matrimonium, Et c. Nulli mortalium, ſequendo de matrimonio dicitur, ſadera quæq; conſentia eorum qui hanc contrahunt & eorum in quorum poteſtate ſunt celebretur: ubi idē ſignificatur de filio. Et in c. videtur quod nullo quis matrimonium ſecundare poſſit, ubi dicitur de puellis, ita vt ſi nō interfuerint, & conſenſum non adhibuerint ſecundum leges nullum eſt matrimonium, quo nihil clarius dici poteſt. ergo.

¶ Secundò arguitur, ex legibus ciuilibus. Nam leges ciuiles exigunt conſenſum patris in filia nubente, imo etiam in filio ſecundis nuptiis. Ita habetur in l. ea quæ patri ff. de ſponſa. In qua expreſſe conditionem patris, in filia quæ dicitur matrimonium, & in filio nubente ſecundis nuptiis petitur, quia ſine illa non ſecundæ nuptiæ. Et idem habetur in Authen. & Las Conſtitutiones C. de nuptiis & l. de filia nuptiarū. Illi enim leges quæ patrem conſtituunt in exercitio earum quæ patris poteſtati ſubiacent [illegible] ¶ Contra arguitur ratione. Pater eſt ſolus per naturā corporum ſignorum & principaliter filiæ vt dicta eſt. Ergo ſolus pater habet de dominio, itaque hic in materia ſponſalitia ita Cæſarum a. l. Hæc ſi dictum quod pro conſenſu matrimonii inferat patrem ſub cuius tutela & cuius matrimonium filii non poteſt ſine conſenſu patrem. Probatur conſequentia: ſi enim poteſt transferri dominium corporum ſeruorum cum quibus habet res habitas ad hunc eum ratione dominii ergo quod non poteſt fieri matrimonium ſine voluntate alterius, quia habet res habitas ad primum corpus.

¶ Quarto arguitur ad probandum quod ſufficiat filius conſenſus patrem ſine conſenſu filiæ vel filii Nam [illegible] non dictum de filia. Nec enim voluntas patrum, vel eam cogitant matrimonium [illegible] poſſit diſſuadere poſſunt voluntas patris vel parentum: ergo conſenſus filiorum ſufficit ad matrimonium, Et hæc [illegible] de deſponſatis ne impedimentum dirimens [illegible] aurem filium ad adultam (vbi in eam diſſentiri non poteſt) patet ex vtroque textu, & probatur filius patris vel parentis ad perfectū vtrumq; cum alterum, ergo ſufficit ſolum conſenſum filii non adhibiti, in quibus [illegible] eam diſſentiri non poteſt.

¶ Quinto arguitur idem. Proles ſi homo ſit ex ſola voluntate & conſenſu patrum, ergo eſſet matrimonium. Probatur conſequentia ex paritate rationis, cum [illegible] ſit vera traditio. Antecedens vero probatur ex c. duo virum. de regulis iuris, vbi fuit propoſita diſputatio. Poteſtne virum ea, quæ inter diſſentientes [illegible] parentibus matrimonium traditis, Adam non [illegible] gitatis audiens, benedictionem accepit, & eandem poſſeſſionem ſe cuidam nihil repellunt ad matrimonium reditur ergo? & reſpondet Pontifex, Cōſulationem eam [illegible] ſequen-

...ipabilem, quod cum ista Constit. To-
...lomei confirmata monachis aut personis de
...lomei, aut propria proclivis fuisse quæ-
...quibus non facta allegatione teneat, quæ
...bi tali secularis adire penitus interdictos
...ipsi sola devotio & voluntas patris subje-
...cum plena solemnem professionem.

¶ Secundo arguitur ad idem. Filius potest
...ibere dominium sui corporis eo quod
...dit ubo per naturam sui corporis, quam-
...cui non subest dominium illius, vt dicitur
...a materia de donatione: sed pater etiam est
...ubo per naturam filii & corporis eius, vt
...dicit Aristo. & in loco allegato in tertio B
...gumento, ergo etiam potest subesse pro-
...prietati dominium sui corporis. ¶ Confir-
...matur argumentum. Pater potest subesse de-
...creto malorum filium in seruitutem perpe-
...tuam, vt dicunt omnes Imperti & Theo-
...logi & habetur l. 2. C. de patribus, ergo
...multo magis in matrimonii. Probatur con-
...sequentia. Nam grauius videtur esse, mi-
...nus seruitutis.

¶ In hac difficultate Communis in quæ-
...stione super quartum Decretalium, dist. 3.
...§ Quinto autem refert sententiam quo-
...dam autoris asserentis, quod matrimonium
...contractum a filio sine consensu patris, nul-
...lum est. Imo refert sententiam aliorum af-
...firmantium quod in matrimonium contractum a filio absque parentum con-
...sensu nullum est omnino. Refert etiam sen-
...tentiam alterius Doctoris dicentis, quod
...matrimonium contractum a filio sine con-
...sensu parentis, post recitati sententiæ, no
...de carnis commixtio secuta non sufficit.

¶ In hanc autem questionem fit primo ob-
...iectio. Certum est quod consensus paren-
...tum non sit ita necessarius ad matrimonii
...quod sine illo non possit filius matrimonium
...facere & filius contrahit matrimonium fa-
...ciendo consensu patris, vt etiam supponitur a
...nobis in hac questione. Hinc ita arguit
...quidam Imperti, vt refert Cajetanus
...in supra, & etiam omnes Theolo-
...gi de Scotus in 4. dist. 29. quæst. 1. art. 1.
...& Caietanus in suo Quadragesimale, quæst.
...11. Et probatur conclusio primo ex diffi-
...nitione Pontificem Honorium Secundum Pon
...tifex cap. 2. de desponsatione impuberum.
...bi videtur significare. Et hoc diffinitur ex
...parte in capit. penult. 1. de sponsalibus &
...matrimonium. & datur 27. quæst. 2. capit.

A sufficiat. vbi dicitur sufficit: solus secundi
legat consensus eorum de quarto quæ-
rendo, contenta & contrahentibus agitur.
Et idem dicitur expresse cap. cum causa
de separationibus, vbi dicitur Raptor dici non
debet cum habuerit mulierem assensu & vo-
luntate parentes reclamantes. Ex quibus ve-
bis colligitur aperte, quod matrimonium
fuit contentu parentum sit validum inter
filios ergo. Contra hoc citato allegatis di-
stinctionem Concilii Tridentini circa hunc
locum quæ quidem habetur in Sessione 24. c. 1.
de reformatione matrimonii, vbi dicitur,
quod filio absentium aliquo asserente ma-
trimonium à filio familias sine parentis con-
sensu celebratum esse, & parentes ea rata vel
irrita facere posse, & obtentum per annum
nunc. Sicut do probatur conclusio. Vt supra
dictum est, ad sacramentum matrimonii
valide celebrandum, quantum ad vinculi
perpetui & quoad nullo violari-
tum est perpetuo reparatum offensas ad hoc
autem sufficit consensus filiorum quæcum-
que, & non est necessarius consensus
parentum: nam in vinculo illo solum con-
nectuntur filii, ergo consensus parentum
non est necessarius, patet. quod sine illo fit
sacramentum. Confirmatur hæc ratio
& explicatur ex diffinitione matrimonii.
Matrimonium est contractus vni & soli
uni, mutua inter legitimas personas indi-
uiduam vitæ consuetudinem retinens, ergo
sufficit, quod ipsæ personæ individuæ quæ
contrahunt, & consequenter illo vinculo,
consentiunt, & nō est necessarius consensus
parentum. Tertio. In hac propositione quæ
vbique tenenda est, videtur dicendum fi-
lius a patre, & separatus ab illo, & ita dici-
tur Genes. 2. Quamobrem relinquet ho-
mo patrem suum & matrem, & adhærebit
uxori suæ, & erunt duo in carne una, ergo
adultum diuisum & separatum non
videtur quod sit necessarius consensus pa-
rentum. Alia multa rationes & congruen-
tiæ possent adduci, sed pro nunc sufficient.
Quæ dicta sunt, videtur de intentione in-
quisitionis Dei. Mirabili tamen sacramenti dis-
pensatione, ut supra diximus & multis
aliis nō parentes, ergo sufficit consensus ip-
sorum solorum, ut supra diximus & multis
& confirmatur hæc ratio
ex ista doctrina quæ in hoc casu matri-
monia sine consensu parentum.

¶ Secunda

c. 1. de spon. & matrim. 27. q. 2. c. sufficiat.

c. 1. de raptoribus Genes. 2.

¶ Secunda conclusio. Confessio parentum
ante consensum filij non sufficit ad matri-
monium. Haec quamvis aperte contine-
atur in dicta diffinitione, vel potius ex ea
sit, eadem est assumenda. Haec conclu-
sio etiam est certissima, & probatur primo
ex doctrina Pontificum. Hac enim diffini-
tione in capitulo, 1. de despensationibus impube-
rum, vbi quidam, Verum quia dubitari
potuerat a patruis quo filio fuit celebratum
matrimonium, dicit respondet Summus Pontifex,
Si aliquo modo non consensit filius, sicut non
potest hoc etiam diffinitum expresse capitulo
de despensationibus impuberum, in e-
ius expresso dicitur, quod etiam specialis
diffinitio i particulari pro filia, nullum fa-
ciebat, vel ipsi filio aliquo modo consentiente.
Idem dicitur in cap. Sufficiat, vbi dici-
tur, Sufficiat filio secundum leges consen-
sum patrum quamvis ipse consen-
tiendo aliquid quod lesivum fuerit contra
eum ex ipso coitu celebrato inducat:
cum ergo dicat illud consensus intellectus
(qui non matrimonialis fuit) patet: hoc con-
tra facit. Item dicitur cap. penultimo 1. de
sponsalibus & 31. quæst. 2. cap. 1. 2. & 3. vi-
de ibi capita ergo. Secunda probatur. Vi
dictum, matrimonium est vinculum per-
petuum & indissolubile in ipso contrahen-
tibus, ergo quamvis aliquo modo filius pa-
tentibus consentiens ipsi filiæ, non erit ne-
tum matrimonium. Confirmatur argumen-
tum. Nam alias posset fieri matrimonium
per solum consensum parentum, contra ve
ritatem ipsorum dictorum, & ita per
matrimonia & conditiones quod maxime
repugnat essentiæ matrimonij, vt iam supra
dictum est. Tertio Matrimonium sit con-
tractus viri, & mulieris, individuum vitæ co
stituens vinculum, ergo tale matrimonium
& tales contractus fieri debent ex voluntate
ipsorum contrahentium, & nullo modo suffi-
cit consensus parentum. Quarto probatur
conclusio de matrimonio impuberum, vt ha
beatur. Haec non est similis huius ha
bentis, sed solum ipsi contrahentes, ergo
si ipsi non habent inclinationem contra-
hendi & consentiendi in matrimonium quod
quocunque consentiant parentes, non erit
validum matrimonium. Advertendum ta-
men est, vt dicit Cajetanus loco iam citato,
quod quamvis matrimonium sit de se fa-
ctum ad finem vitæ, quatenus ad consensum pa-

A ter, (sive consensus requisitus tempore ma-
trimonij) quod quidem ita est in ma-
trimonio de despensatione impuberum, in quo
quod matrimonium non sit de se ad finem
vitæ non est ex natura legis, sed ex malitia
hominum, ut dicit Panormitanus, & alii
communiter, ita dicit expresse dictum capitulo
de despensationibus impuberum, & ita
hoc expresse dicunt, videlicet Lucas de
Penna & præcedentes ibidem, quamvis
quam fallax sit illa sententia Panormitani,
per illa quæ ibidem quidam notant, qui
confirmant quæ, dicunt de consensu pa-
rentum, referendi potest sententia Abbatis. Nec
B matrimonium inter eos est vitæ (vt
ita est enim filia quæstio parentum) non
potest reddi per subsequentem interpre-
tationem patrum, vt dictum
¶ Tertia conclusio. Matrimonium
ab & contractus, & de primæ mo-
vitæ, quod filij & proprie filiæ in
matrimonio contrahendo parentum consen-
sum exigant. Hæc conclusio probatur primo ex
decretis citatis in primo argumento pro
in principio. Nam vbi supra dicit Gre-
vbi superadditur decretum de quo dicitur
subsistere ad primum. Confirmatur hoc
C garantum ex legibus nostris in fuero z
garanto, quæ ad significantiam modi
probatur ex D. Ambr. l. 1. de Abrahamo c.
& refertur 31. q. 1. cap. hoc autem ita est
ret. Hoc autem patrum Rebecæ matri
lium, consensus prolis, non de ipsa
illa enim inferior expectat parentum
est enim regula patens dicere quod
Et addicit ibi Ambr. dicens quod Phi-
losophus persona malicia dicit
sabetur aperiri pater nostra
hoc enim non est naturale (vt ait Ari-
stot.) quod & ipsi Philosophi
sternum virginis. Ita docet Tertull. lib. 2.
ad uxorem, ita docet. Nam nec in tempore
D sua obscuris parentum nec & nec ratio
Vide etiam Basil. can. 18. 41. & quadrigin
vide Cajetanum ubi supra, num. 2. cap.
Tertio. Filius est aliquid patris, & non est
aliquid omnino diversum ab illo, & ita
non est nisi una communitas inter patrem
& filium, vt dicit philosophi, & Theologi
in 2. 2. quæst. 17. & 58. ergo hæreditas
& contractus, & Reipublicæ omnino
quod filius non contrahat matrimonium
de alienis parentum. Confirmatur

Pro eadem

Patrem: sed ratione filiorum per naturā
A & hoc matrimonio habet rēm in respectu filio-
rum ad hereditatē pertinet. quod filius nō
est natus matrimoniali fide: relatione pa-
trum. Et ideo dicitur quod hoc matrimo-
nium non fuit ratum: & non potest habere matri-
monium ratificatum & consummatum: Arbo-
rem autem virginalis pudoris eligere matri-
monii. Et denique, quoniam parentes debent
providere filio de dote necessaria ad matri-
monium contrahendum.

¶ Ad secundum dicendum quod illa verba
dubia, & obscura. Ad primum argumen-
tum respondetur ergo Cōcilium Vienense,
quod in omnibus illis decretis significatur
quod ad matrimonii decisa, & honestum quod
filii & propter filios, non contrahant matri-
monium sine consensu parentum vera dis-
positiva validitatem, non tamen significa-
tur quod consensus parentum, sic ita ne-
cessarius quod nullo modo sit matrimo-
nium sine illo. Et hoc significatum cum dici-
tur quod matrimonium celebratum à filio
sine consensu parentum, nō est legitimum:
quidam non sit consensus, nec secundum
legis beneficium. Ad vltimum vero rectum
verborum dubitationem, respondeo pecul
cipiter. Primo, quod in illis verbis dubi-
tare ratio, quare patres possint ratificare
in matrimonio, & matres quæ adhuc
sint in desponsibus non similiter: quod
est valde specialis, quod sine secundū legem
quidam matrimonium celebratum à filio
sine consensu parentum nullum erat, modo
vero illæ leges abrogatæ sunt, & ita nullū
est matrimonium.

¶ Ad secundum respondetur similiter,
quod leges illæ erant constitutæ pa-
rentum in matrimoniis filiorum in bene-
ficium & defensā, non tamen ex necessitate:
ubi quod radium sit matrimonium sine
illi consensu.

¶ Ad tertium respondetur, quod illud
argumentum procederet quod matrimo-
nium fieri non posset sine consensu respe-
ctuum: non enim respicitur ad ordinem
civilem. Vnde ad argumentum dicen-
dum est, quod potest ab exilio per naturam
ipsum filii, aliter quam ipsorum filius: nam
potest ab exilio velut extraneus; non ita
autem sunt parentes & filii: due inde
adhuc difficultas naturæ humanæ, quæ habet
difficultatem relationis: & ita filius potest vali-
B sine consensu parentum per naturam
& hoc matrimonium habet rem in respectu filio-
rum ad hereditatē pertinet. quod filius ad
est natus matrimoniali fide: relatione pa-
trum. Et ideo dicitur quod hoc matrimo-
nium non fuit ratum: & non potest habere matri-
monium ratificatum & consummatum: Arbo-
rem autem virginalis pudoris eligere matri-
monii. Et denique, quoniam parentes debent
providere filio de dote necessaria ad matri-
monium contrahendum.

¶ Ad secundum dicendum quod illa verba
dubia, & obscura. Ad primum argumen-
tum respondetur ergo Cōcilium Vienense,
quod in omnibus illis decretis significatur
quod ad matrimonii decisa, & honestum quod
filii & propter filios, non contrahant matri-
monium sine consensu parentum vera dis-
positiva validitatem, non tamen significa-
tur quod consensus parentum, sic ita ne-
cessarius quod nullo modo sit matrimo-
nium sine illo. Et hoc significatum cum dici-
tur quod matrimonium celebratum à filio
sine consensu parentum, nō est legitimum:
quidam non sit consensus, nec secundum
legis beneficium. Ad vltimum vero rectum
verborum dubitationem, respondeo pecul
cipiter. Primo, quod in illis verbis dubi-
tare ratio, quare patres possint ratificare
in matrimonio, & matres quæ adhuc
sint in desponsibus non similiter: quod
est valde specialis, quod sine secundū legem
quidam matrimonium celebratum à filio
sine consensu parentum nullum erat, modo
vero illæ leges abrogatæ sunt, & ita nullū
est matrimonium.

¶ Ad secundum respondetur similiter,
quod leges illæ erant constitutæ pa-
rentum in matrimoniis filiorum in bene-
ficium & defensā, non tamen ex necessitate:
ubi quod radium sit matrimonium sine
illi consensu.

¶ Ad tertium respondetur, quod illud
argumentum procederet quod matrimo-
nium fieri non posset sine consensu respe-
ctuum: non enim respicitur ad ordinem
civilem. Vnde ad argumentum dicen-
dum est, quod potest ab exilio per naturam
ipsum filii, aliter quam ipsorum filius: nam
potest ab exilio velut extraneus; non ita
autem sunt parentes & filii: due inde
adhuc difficultas naturæ humanæ, quæ habet
difficultatem relationis: & ita filius potest vali-
C fide desponsā sine corporis per suam volun-
tatem sine patris consensu, non tamen pote-
rit habere tam intimam subditam filii, qui
est necessarium ad contrahendum
dum dominium.

¶ Ad quartum quod militat contra quæ-
dam conclusionem pō dicere. Ad primum di-
co, & concedo sic absolute, dicendū est, quod
filii habentes tantum de virginitate quæ habet
celebrare matrimonium de facto sic expec-
ta patrum. illæ enim non debent cogi ad
matrimonium, nisi voluntatem propriam
explicent expresse, vel saltem patet facto ip-
sarum; nec valet dicere, quod erit validum
matrimonium de tali cōsensu filiæ vel pa-
tris. Ad illam vero tertiū rēspōdetur, quod
ex illa tenui collectione aperte quod mul-
tis virtus saltem sine consensu filii per solū
consensum parentum non est validum
illi filium dicimus, quod filius cum per-
venit ad perfectum annum debet simplice
professionem ponere, saltem tacitam ex-
tunc effectualem, non tacita erit validum
matrimonium, si nolit aliquid.

¶ Ad quintum respondetur negando an-
tecedens, scilicet, quod solemnis professio
facta per solam cōcilium patrum sit ne-
cessaria ad perfectionem deliquium ex illo
verbo illi dubio, respondeo, quod ibi
fuit tacita voluntas & cōsensus implicitus
& ita dicam ibi. Non enim videtur illa ma-
nifesta professio à se posse legem ex-
cusare, cum eam non cadit cōsensus pa-
tris ad ratificandum benedictionem accepit, &c.
Et ratio dicendi quia, quod fuit in illa
matre tacitum postea.

¶ Ad sextum conclusio dicta ad tertiū.
Ad confirmationem vero respondetur con-
cedendo antecedens, & negando consequē
tiam. Est enim manifesta differentia inter cō
tractum matrimonii, & formam eius nam in
D tractu matrimonii (qui ordinatur ad pro-
creationem prolis & bonum cohabitationis
alius, & mutui obsequii non corrupti) si
fuit contra voluntatem contrahentis, non
sequitur illa effectus, nec natura consequa-
tur finem intentum & ideo fieri non potest
consensus manifestatus sine matrimo-
nio subsequi, at vero in forma sequa-
tur semper ad effectus, suo tradatur a pa-
tre, scilicet filius de tradi, scilicet, dilecta
te alterius ad seruiendū sufficit, quod
seruus faciat ex nutu id ad quod tenetur

ad

ad matrimonium vero requiritur mutuus consensus in matrimonio requirendus ex sententia, non vero in scientia ad perpetuam.

¶ Et secundum dubium in hoc articulo. An pater possit compellere filium per præceptum ad matrimonium contrahendum. Et videtur vera pars negativa dubii. ¶ Primo ar gumentor auctoritate D. Thomæ in hoc articulo qui expresse, dicit quod pater non potest filium compellere ad matrimonium propter potestatem, quia cum in matrimonio sit quædam servitus perpetua, pater non potest cogere filium ad matrimonium per præceptum ad matrimonium. Sed filius est in potestate patris, ergo pater non potest compellere filium per præceptum ad matrimonium. Confirmatur ratione D. Tho. Filius est liberæ conditionis, & ad matrimonium debet esse maxime voluntarius, ergo pater nō potest filium compellere ad matrimonium, per præceptū & mandatum.

¶ Secundo arguitur. Pater quamvis sit causa per naturam, filii, non tamen est superior velut princeps vel prælatus filii ergo non potest filium compellere per præceptum ad matrimonium. Antecedens est notum, consequentia vero probatur. Compellere per præceptum est proprium superioris, vel saltem principis vel prælati, ut dicit D. Tho. in 2. 2. q. 104. art. 2. & ita virtus obedientiæ (cum proprium obiectum est præceptum) proprie & in rigore est respectu superiorum & non respectu parentum.

¶ Tertiò arguitur, Filius per matrimonium exit à patria potestate, secundum illud, Propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori, ergo in patre non est potestas ad compellendum filium per præceptum ut contrahat matrimonium. Probatur consequentia. Potestas prælati non potest compellere per præceptum subditum ut exeat à sua potestate & transeat ad alium religionem, quoniam illud est actus extra rationem suæ potestatis, ergo similiter in nullo propósito pater non potest per præceptum compellere filium, ut contrahat matrimonium, cum hoc sit exire à patria potestate.

¶ Quartò arguitur. Pater per præceptum non potest compellere filium ut assumat statum religionis. Illum actus est maxime perfectionis & sanctitatis, & perpetuum dat esse & maxime voluntarius, ergo similiter non potest filium compellere per

A præceptum, ut contrahat matrimonium. Probatur consequentia. Nam eadem ratio est de matrimonio sicut de statu religionis.

¶ In oppositum est primò. Nam D. Thomas expresse dicit materialiter, quod si ex rationabili causa pater inducat filium ad matrimonium, præceptum patris ex obligatione obligat filium, ita ut teneatur ex tali causa matrimonium contrahere, ergo pater potest filium per præceptum ad matrimonium compellere secundum sententiam D. Thomæ. Confirmatur argumento. Quicumque homo in libera conditionis, obligationem per præceptum
B potest compelli ad illa materialiter ad quæ liberum arbitrium, ergo similiter potest compelli per præceptum à patre ut obligat matrimonio quamvis materialiter sit maxime voluntarium.

¶ Secundò arguitur. Pater per præceptum potest compellere filium ad perpetuam fornicationem, cum possit filium cogere ad illam & illam vendere si sic esset pauper necessitate, saltem secundum sapientes antiquos. C. de patribus l. 1. ergo quamvis in matrimonio sit quædam servitus perpetua, potest pater compellere filium præcepto, ad contrahendum matrimonium. Ad rationale in D. Tho. in articulo non est bona. C Cap. 1. de patribus l. 1.

¶ Tertiò. In cap. 1. de despensatione impuberum, expresse dicitur, quod pater potest filium secundum scholiasten (rationem enim dicere non potest) matrimonio cui vult tradere, & subdit, quod postquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, non debet hoc adimplere, ergo tenetur in hoc obedire patri, ac subinde pater potest filium compellere per præceptum ad matrimonium. Cap. 1. de despensatione impuberum.

¶ Quartò. Ut dicunt illustres, Pisanus & alii propter necessitatem Reipublicæ potest præcipere subdito & compellere illum per præceptum ut contrahat matrimonium, ergo similiter pater propter bonum domesticum potest filium compellere per præceptum ut contrahat matrimonium. Probatur consequentia ex paritate rationis.

¶ Quintò ex opposito sententia sequitur, quod filius qui contrahit contra voluntatem parentum, nō peccat mortaliter. Consequens autem est falsum, ergo illud ex quo sequitur. Sequela est manifesta, nā si pater nō potest filiū cōpellere per præceptū ad contrahendū: filius nullo præcepto tenetur obedire, ac subinde nō peccabit mortaliter

Lin-

ſtrictam peccatum mortale debet eſſe ob
tra aliquod præceptum. Falſum conſequen
ab probatur. Nã alias lege humana qua
ceptum non qui contrahat contra voluntatem parentum, & primam ſententiam hæreticum, no eſſet aufer, quod eſt abſurdũ. Secunda probatur quia gravis gravitatis peccatum eſt quod non eſt peccatum mortale.

¶ In hac diſſicultate ſuppoſuendum eſt ex dictis, quod pater vel quicunque alia perſona humana nõ poteſt compellere filium vel filiabilem ad matrimoniũ, talitet quod ſint matrimonium ſine conſenſu filij, vel filiabilis (de ſolum diſputamus, an pater poſſit compellere filium, vt habeat verum conſenſum, & effectivum matrimonium, & vt à diuturnis procedamus, &c.

¶ Prima concluſio. Pater per ſe & abſolute loquendo, non poſt cõpellere per præceptum filium, vt contrahat matrimonium & vt celebret ſtatum matrimonialem. Hæc concluſio formalis eſt Diui Thomæ in hoc articulo: nam hæc eſt vna interpretatio dicti, vt dicemus in ſolutionibus argumentorum. Probatur hæc concluſio rationibus. Prima. Nam per ſe & abſolute loquendo filius poteſt tranſire ad religionem, & aſſumere ſtatum maioris perfectionis (qualis eſt ſtatus religionis) ergo per ſe & abſolute loquendo, pater non poteſt eum compellere, vt contrahat matrimonium. Probatio conſequentiæ eſt quod dicit D. Th. quod filius eſt liber ex conditione ſuæ, quod debet intelligi quoad hoc quod eſt aſſumere ſtatum. Confirmatur. Filius poſſet quoad omnia mori ſecundum ordinem naturæ, ergo poſſet ad hoc vt poſſit tranſire ad religionem ergo multo magis poterit, & ſubinde nõ poterit compelli ad matrimonium per præceptum patris. Et hoc eſt quod dicit Hieronymus epiſtola 1 ad Heliodorum: licet ſortito time & filii veſtibus vetera quibus te amictas, tamen dicendum, licet in hoc pater iocetur, per cilicium tamen pergit patrem ficta oculi ad veritatem cordis, ſubtilem pietatem gerat ei in hac re eſt crudelem. Secundo probatur hæc concluſio tertio & quarto argumento facto primo loco, illa enim dant argumenta hanc concluſionem concludentia. Adnotandum tamen eſt, quod in concluſione dicimus per ſe loquendo, & abſolute dicimus & regulariter nam in aliquo caſu propter neceſſitatem patris non ſolum filius recipitur, non ingreſſus religionem ut dicunt omnes Doctores, ſed debet patri mittere in ſeculo ad ſubueniendũ tali neceſſitati, verum etiam tenebitur quærere matrimonium, & tali contractum effet medium ad ſubueniendum neceſſitati patris, vt ſi filius contraheret cũ muliere pauperrima que poſſet ſubleuare neceſſitatem patris, & tunc pietas patrem obligaret illum ad contrahendum.

¶ Secunda concluſio. Regulariter & per ſe loquendo, ſi filius debet contrahere matrimonium illud debet facere ex voluntate parentum, & ſi non faciat, peccat mortaliter, præſertim ſi pater inducat filium ad aliquod matrimonium ex rationabili cauſa. Hanc concluſionem docet D. Thom. hic ar. 2 ad 3. Communiter ibi ſequitur Navarro in manuali, cap. 14. num. 11. & idem docent communiter Doctores tam Theologi, quã Iuriſperiti, & probat concluſio. Primo. Si non contrahit cum voluntate paterna ſtatim eſt valde illicitum, eſt materialiter peccatum quia ſic patet, & in re grauſſima, nulla enim alia gravior poteſt eſſe in filio reſpectu patris ergo eſt peccatum mortale. Probatur conſequentia. Nã filius ex quarto præcepto Decalogi tenetur debitam reuerentiam exhibere patri. Confirmatur argumentum. Per matrimonium filius qui eſt aliquid patris, & de ſubſtantia illius datur & ſeparatur quodammodo ab ipſo patre, ſecundũ illud: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ ergo maxima irreuerentia eſt quod filius contrahat matrimonium & diuidat ſe à patre contra illius voluntatem. Secundo probatur concluſio. Pater debet providere filio de annuis neceſſariis ad matrimonium, vt dictum, & alijs ſimilibus ergo filius contrahit matrimonium celebrando ſine voluntate parentum, vel contra illorum voluntatem ſecundo filius non debet manere contra voluntatem patris. Tertiò. Omnes nationes quantumuis barbaræ deteſtantur eos qui contrahunt matrimonium ſine voluntate parentum, & conſuetudo eſt in tota Græcia quæ ſi obſerga. Vltimò probatur concluſio ex tumultu factis in oppoſitum quæ hanc concluſionem confirmant, primo per primum, tertium & vltimum: & hoc habetur expreſſe in iure, capit. aliter, 30. quæſtione

dicens. 3. & capitulo hoc tantum. 72. quæ-
stione 1. & cap. 1. de disputatione impube-
rum, ergo, Non concedam tamen eſt, quod
in declaratione dictum per ſe & regulariter
& ſi adſit rationabilis cauſa; nam caſus po-
teſt contingere in quo pater inducat filium
ad contrahendum matrimonium cum alia
qua muliere ſine cauſa rationabili, ſed po-
tius filius ex rationabili cauſa renuat matri-
monium cum tali muliere contrahere, &
tunc filius non peccabit non contrahendo
contra voluntatem patris, & ita dicit
D. Thomas in articulo, quod pater peccat in-
ducendo filium ad matrimonium contrahē-
dum ex rationabili cauſa & tunc ſicut ſe ha-
bet filius ad cauſam illam, ita ſe habet ad
præceptum patris, ut ſi cauſa illa cogat de
neceſſitate, vel de honeſtate, & ſimiliter
præceptum cogit, alias non. Quando vero
cauſa non eſt rationabilis, non cogit de ne-
ceſſitate, vt conſtat, ergo non peccat filius
non contrahendo.

¶ Tertia concluſio. Quamuis filius tenetur
contrahere iuxta voluntatem patris, nihilominus tamen proprie & in rigore lo-
quendo, pater non potuit imponere præ-
ceptum filio contrahendi etiam cum hac vel
illa de Explicatum conſtabit. Filius tene-
tur ex reverentia debita patri & ex virtu-
te pietatis contrahere iuxta voluntatē pa-
tris & contrahit, & ſi contrahat filius ſine vo-
luntate peccat mortaliter, vt diximus, ta-
men hoc peccatum non eſt contra obedien-
tiam debitam patri in rigore loquendo, nec
contra præceptum. Nam pater non habet
voluntatem præceptivam, tum in rigore ob-
dientiæ non eſt ergo peccatum, ſed peccat cō-
tra virtutem pietatis quæ eſt ſuperior ipſa
obedientia. Et ita quando filij dicuntur in-
obedientes contra parentes nō eſt proprie
& rigoroſe loquendo. Hæc concluſio ſic ex-
plicata probatur argumentis facta in prin-
cipio, præſertim primo, vñ fortaſſis D. Th.
ita intelligitur, vt ſtatim dicemus. Et eadem
hac probatur ſecundo argumento facto
facto, quod hoc conſtituit: nam pater non
eſt princeps nec ſuperior, ergo proprie &
in rigore non poteſt patter præcipere.

¶ Quibus poſitis reſpondendum eſt ad
argumenta facta pro utraque parte, nam
quæ pertinent primo loco procedunt contra
ſecundam concluſionem, quæ vero pertinent ſecundo loco procedunt contra pri-

A mum & tertium. Ad argumenta in contrarium primo loco, quando [illegible] procedens contra hanc concluſionem reſpondetur. Ad primum D. Thomas dicitur eſt ſolutio. Patet ad quod Divus Thomas loquitur per ſe & regulariter loquendo. Ita quod ſenſus eſt quod pater ſimpliciter & per ſe loquendo non poteſt filium cogere ad matrimonium contrahendum, nec poteſt filius ſimpliciter & abſolute loquendo ſine cauſa rationabili contrahere matrimonium contra voluntatem patris, ſed ſolum ſecundum quid & cum cauſa rationabili.

B Ad ſecundum dicitur eſt quod licet filius non poſſit ſine cauſa rationabili contrahere matrimonium contra voluntatem patris, non tamen ſequitur quod ſit ſuperior patre, ſed ſolum quod pater non poſſit ſine cauſa rationabili cogere filium ad matrimonium contrahendum. Et ad illud quod dicitur quod matrimonium debet eſſe maxime voluntarium, dicendum, eſt quod ex hoc quod filius tenetur contrahere matrimonium ex virtute pietatis, non tollitur quod matrimonium non ſit voluntarium. Et eodem modo dicendum eſt ad illud quod dicitur quod filius habet voluntatem & liberum arbitrium, ita ex hac ratione teneatur Deum diligere, ſequitur quod ſibi debitum non ſit voluntarium.

C ¶ Ad ſecundum reſpondetur quod filius contrahit & potest abſolute & per ſe loquendo non poteſt filius eligere vt ſibi placet matrimonium. Quod ſi in aliquo caſu filius eligeret, vt dictum in prima concluſione dicendum eſt, quod filius tunc contra-heret contra patris pietatem, propter bonum patris, & ad ſubtrahendum eum peccatum, ſicut aliquando Deus præcipit vt à dextra veniamus, & ſinistra recedamus, vt præcidamus neceſſitatem propriam.

D

¶ Ad

¶ Ad quartum respondetur, quòd illud A
dictum quòd pater absolute & per se,ab
omni obligare filium vt alimenta illi ma-
nistret, quod si potest in aliquo casu dici
dum est ad argumentum, quòd non potest
obligare filium ad statum religionis in ali-
quo casu. Ratio differentiæ patuit eis, quo-
niam status religionis est aliter se habens
ad perfectionem quàm status matrimonii:
& ex quarto pater potest filium obligare ad
id quod est contra illum matrimonium, non
tamen potest illum obligare vt abeat statu
religionis. Secunda ratio dicebat eis, quòd
filius matrimonialis, potest esse medium
ad finem salutis paternæ sanctificationis,
sic non religionis, in qua
ei præcludi perpetuum, & est spiritualis;
non potest esse medium ad illum finem, &
sic non est eadem ratio in vno statu & in alio.

¶ Ad argumenta falsa secundo loco, quæ
tamen præcedunt contra primam & ter-
tiam conclusionem respondetur. Ad pri-
mum respondetur, quòd filius aliquando
tenetur complere matrimonium cum hac
vel illa, cum qua tolerantem parentem, ex
quibusdam causis non tamen potest pater
præcipere filio vt absolute contrahat matri-
monium, imo propriè & in rigore non po-
test aperire præceptum. ¶ Ad confir-
mationem respondetur ex dictis, quæ
D. Thom. dixit, quòd homo ad libertatem con-
sensûs quærendam ad hoc quod ei absque
ullum peccatum: non tamen oportet quòd
dictis argumentum ex libertate non obli-
gitur operare quod bonum non potest: com-
pelli præcepto.

¶ Ad secundum respondetur, quòd pater
propriè & in rigore non potest compellere
filium per præceptum vt contrahat matri-
monium; & ita propriè non potest compel-
lere per præceptum ad sententiam, quam
aliquando tenetur filius ex pietate seligere
vt si in sententiam propriè patris possit
impugnare tenetur eam contrahere.

¶ Ad tertium respondetur, quòd concla-
sio secundum conclusionem: nihil tamen
obstantis contra patrem, vel tertium.

¶ Ad quartum argumentum respondetur
quòd loquendo de præcepto proprie & in
rigore neganda est consequentia. Ratio
est quoniam princeps & superior cum ha-
beat superioritatem, potest propriè & in
rigore aperte præcepta, & exigere ele-

mentit pater vere cum propriè non sit su-
perior respectu filii, non potest propriè
compellere per præceptum, sed inducere &
flectere ea ratione habili ad contrahendum
matrimonium.

¶ Ad vltimum argumentum respondetur
negando consequentiam quoniam pater
non potest filium per præceptum propriè
compellere ad matrimonium, nihilomi-
nus tamen ipse filius ex pietate naturali &
propter reverentiam debitam parentibus,
tenetur contrahere iuxta voluntatem pa-
rentum, & si non contrahat iuxta illorum vo-
luntatem peccat mortaliter contra pietatem
& contra quartum præceptum Decalogi.

¶ Circa illud argumentum dubium est.
An leges humanæ, quæ ponunt contrahi
tales contra voluntatem parentum & pri
mum superiorem subordinatum, sint iustæ & pos
sint exequationi mandari. Quod quidem
dubium propterea fit propter leges huius re-
gni quæ primam sententiam ponunt humana-
tas. Si contrahunt contra voluntatem paren-
tum. Ita habetur l. 40. Taur. & l. 1. & 4. lib. l. 40. Ta
6. ordinationum Regalium, alibi alias leges ur. & l. 1
quas addunt Magister Sot. dist. 32. quæst. & 4. l. 4.
1. artic. ultimo, vide etiam Cassum in hoc ord. re
supra citato cap. 3. §. 11. num. 5. &. 7. & Na gn.
var. in summa, cap. 14. num. 11.

¶ In hac difficultate hæc duæ opposite
sententiæ inter Doctores. Prima affirmat, quod
illæ leges civiles non habent vim legis, nec
possunt exequationi mandari, nec pater po-
test obligare filium qui contraxit con-
tra eius voluntatem. Hanc sententiam sequi-
tur Cassum & alii, quos ipse citat. Et hæc
sententia fundatur in hoc quod matrimo-
nium debet esse maxime liberum & vo-
luntarium, cum sit perpetuum, & ita po-
tius permittenda est hæc ignorantia & inve-
recundia, quæ potest fieri, quam quod liber-
tas matrimonii impediatur. Et ad legem cui
les addunt, & ad alias quæ plurimæ quas
addunt alii graviores auctores, dicendum
est, vt ipse dicit, quod non habent vim le-
gum quarum interest pœnis contrahendi
matrimonium suæ parentum obedire:
Nam iure omnino sublatæ sunt, & quod
principes ignorare nihil possint illarum
quod matrimonii liberum obedientiam impe
diat, vide patet in obedientia non poterit fi
lium contrahentem contra eius voluntatem
eluctedare. Secunda sententia est hæc, op-

potra, videlicet, quod lex illa sua sit
& sancta, & habeat vim legis, & princi-
pes Hispaniarum eo iure uterentur ad illi
hostilium perfidiam, qua conflat in
exigendo parentum consensu. Nam
contrahere matrimonium contra voluntá-
tem parentum, sit peccatum contra lu
gi naturæ, & pœna permittitur, vt contra
experimenta: nullum est vt publica au-
thoritate puniatur. Nec obstat quod cau-
sæ matrimoniales pertinent ad forum eccle
siasticũ, quia aliud est dirigere de habili
tia institutionis, & aliud vitia punire. Hoc
docet Magister Sanct. ibi supra, qui uero
alia leges sint mihi, explicatarium poenæ
sint contra parentum irreuerentiæ & impie-
tatis quod committitur contra parentes &
regis potestatem optime ad hæc facere. Nam
secundum legem humanam & diuinam bene-
ficia illatarum est, vt tota substantia pertí
neat ad illa quæ pars tradatur in legitimos
hæredes: quam potestas publica potest ex-
cipere illum casum & alios absque aliorum
iniuria: & ita primi fecerunt Reges Ca-
tholici cum potestatem inhabiles puniẽ-
di. Explicatur alio exemplo. Si pater vi-
ro legitimum sortẽ legauerit filiæ mille au-
reos, si capiatur tantum de substantia ma-
tris & fratrum, illa legatio est legitima: & si
contra faciat, legatum auferri, ergo simili-
ter lege quæ dispensat hæreditatem pa-
rentis filius, cum conditionem possitam
apponere. Aduertendum tamen est, quod
secundum illam sententiam confessores de
bent parentes admonere, quod in vtroque hu
iusmodi pœnis multa moderatione vtan-
tur, nisi fuerit grauissima irreuerentia. Pri-
mo, quoniam illæ leges (ut mihi vide-
tur) sunt mere pœnales. Secundo, quoniam parentes legitimi
ni id faciunt ex odio. Tertio, quoniam ut
sæpe dictum est, matrimonium debet esse
maxime liberum & secundum ius naturale,
& secundum ius Canonicum: ut uero si
mile legem ad vinculum reducatur esse iqua
quamia qui liberum matrimonii, ergo. Ma-
tor obstat, & quidem quod ex iure natura
li matrimonium sit liberum euidenter osten-
dit: quod uero id debeat esse maxime
liberum secundum ius Canonicum, constat
ex supra dictis de matrimonii dissolu-
tum ratorum in vtroque contractu, constat
etiam ex duobus capitibus iuris Canonici,
& mar. cap. Gemma de sponsal. & matrim. ibi pater

c. Gemma de sponsal.

A absolutam a pœna imposita sibi, & illa
nolle persistere matrimonium, & ita pœna
dans perpetuam libertatem sui in contra-
matrimonium: & in capite de fornicatione
ytio. ibi vidua quæ intra annum luctus
pœnitentiam, absoluit a pœ
fornicationis quæ notata erat per legislatorem
patet. C. de secundis nuptiis. Et
tenet Magister Sanct. ibi supra, & alii
quos plenius inducit Theologus & Iure
peritus. Et uirag, sententia sunt satis pro
babilitatem.

¶ Et simul dubitatur, an pœnalem
B ti. Ac mater & princeps possint compe-
re subditos ad matrimonium. ¶ Prima
conclusio. Princeps & iudex propter mate-
riam Reipublicæ possunt compellere per
præceptum subditos ut contrahant matri-
monium. Ratio est aperta. Nam princeps
& iudex tenetur procurare bonum
mune ex iustitia, sed aliquando expedit
maxime subditorum contrahere, quod non
contrahat matrimoniale, ergo princeps &
iudex possunt per præceptum compellere ad
trahendum matrimonium.

¶ Secunda conclusio. Princeps & iudex,
C & iuste non potest compellere singula
dos homines, ut ducat uxorem, quia
uis quis virginem per violentiam, non
illam compellere ut ducat illum in uxo-
rem. Hæc conclusio dicitur in l. omnes
nec ff. de ritu quod metus fit: & con-
tentia supra, quod matrimonium cele-
bratum per metum iustum, non tenet ma-
trimonium.

¶ Circa tertiam dicta adnotandum est,
quod Concilium Tridentinum Sessione
cap. de reformatione, in omnibus aliis
bus præcipit sub sententia excommu-
D nicationis latæ sententiæ, quæ ipso facto in-
curritur, quod nullus compellat ad matri-
monium. Ait enim Concilium. Quare tam
nefarium sit matrimonii libertatem
violare, & ab eis iniurias nefarias, a quibus
impediuntur: præcipit Sancta Synodus
omnibus cuiuscunque gradus & conditio
nis fuerint, sub anathematis pœna quam
ipso facto incurrent, ac quam nos decer
nit ut indicto sibi non esse, absque ullo
alio ordine, quo minus liberè matrimonia
contrahant.

QVAE-

QVAESTIO XLVIII.

De obiecto conſenſus.

Deinde conſiderandum eſt de obiecto conſenſus. Circa quod quæruntur duo. Primo, verum conſenſus qui facit matrimonium ſit conſenſus in carnalem copulam. Secundo, utrum conſenſus in aliquem propter aliquam inhoneſtam faciat matrimonium.

De hac materia Doctores in 4. diſtinctione 29.

SVMMA ARTICVLI.

¶ Verum conſenſus qui facit matrimonium, ſit conſenſus in carnalem copulam.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod conſenſus qui facit matrimonium non ſit conſenſus in carnalem copulam. Dicit enim Hieron. ſuper illud Matth. 1. Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, dimittere occulte decreuit: ſi autem eſſet damnabile niſi eſſet ibi copula carnalis, cum nullus ſit ita iuſtus qui abſque peccato poſſit dimittere uxorem ſuam, ſequitur quod copula carnalis non ſit de eſſentia matrimonii.

¶ 2. Præterea, Omnia quæ ſunt de matrimonio inter virum & uxorem, poſſunt eſſe licita inter fratrem & ſororem excepta carnali copula: ſed non poteſt ſic eſſe inter conſenſus matrimonialis: ergo conſenſus matrimonialis eſt conſenſus in carnalem copulam.

¶ 3. Præterea, Si mulier dicat viro, conſentio in te, etiam ſi poſtea non ſequatur carnalis copula, videtur eſſe matrimonium: ſed ſi eſſet conſenſus matrimonialis qui eſt de aliquid contra ſubſtantiam matrimonii conſentire: ſed non eſſet matrimonium niſi eſſet conſenſus eſſet in carnalem copulam, ergo &c.

¶ 4. Præterea, In quibus vir non habet conſummationem reſpondet: ſed matrimonium conſummatur per carnalem copulam: ergo cum ſolvitur per conſenſum, videtur quod conſenſus ſit in carnalem copulam.

¶ SED contra. Nullus conſentiens in carnalem copulam eſt virgo mente & carne: ſed beatus Ioſeph, conſenſum nuptialem fuit virgo mente & carne: ergo non conſenſit in carnalem copulam.

¶ Præterea. Effectus reſpondet cauſæ: ſed conſenſus eſt cauſa matrimonii: cum ergo de eſſentia matrimonii non ſit carnalis copula, videtur quod nec conſenſus qui matrimonium, carnalem copulam.

RESPONDEO dicendum, quod conſenſus qui matrimonium facit eſt conſenſus in matrimonium, quia eſſentia proprius voluntarii eſt ipſum voluntas. Vnde ſicut carnalis copula ſe habet ad matrimonium, ita conſenſus qui matrimonium cauſat eſt in carnalem copulam. Matrimonium autem (ut dictum eſt) non eſt ipſa copula carnalis, ſed quædam affectata vinculi inter virum & uxorem ad carnalem copulam, & alia quæ ex conſequenti adjuncta & vicaria pertinent, ſecundum quod dicit Damaſcenus, ſpiritalis copula. Et hæc affectata vinculi copula dicitur. Vnde patet quod hoc dixerunt illi qui dixerunt quod conſentire in matrimonium eſt conſentire in carnalem copulam implicite, non explicite: non enim debet intelligi, niſi ſecundum quod effectus in cauſa, quia poteſtas carnalis copulæ in qua conſiſtit, eſt cauſa carnalis copulæ: ſicut poteſtas activa eſt cauſa actus.

In corp. art. ſic ponitur diſtinctio.

De diſſertatione Topica lib. 2.

¶ *AD primum ergo dicendum, Quod consensus in matrimonium idoneus est damnabilis post votum virginitatis, quia per talem consensum datur potestas ad id quod non licet, sicut patuit qui dicit potestatem accipiendi illud alterius, quod ipse in deposito habet non solum in hoc quod ei aliter tradatur de consensu autem beatæ Virginis infra dicetur.*

¶ *AD secundum dicendum, quod interfractum & sororem non potest esse potestas iuridica ad carnalem copulam, sicut nec licita carnalis copula, & ideo ratio non sequitur.*

¶ *AD tertium dicendum, quod illa conditio explicita non solum actus, sed potestatem contrariatur copulæ carnis, & ideo est contraria matrimonio.*

¶ *AD quartum dicendum, quod ignorantia matrimonium respicit ex parte eius qui est ignorans. Ratione autem ignorantis matrimonium contrahentis, & non est consensus in carnalem copulam explicitus, & hoc est verum.*

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Consensus, qui facit matrimonii est consensus in substantiam & effectum matrimonii. ¶ Secunda conclusio. Ad matrimonium nō est necessarius consensus explicitus in copulam carnalem; bene tamen implicitus. Ratio huius conclusionis est. Nam effectus voluntarius est potestas voluntaria, ut constat, vnde sicut copula carnalis & habere ad matrimonium ita consensus qui matrimonium constituit in carnalē copulam: matrimonium autem essentialiter consistit in coniunctione viri & fœminæ, potestas autem ad copulam carnalem cōsequitur in matrimonio actum implicite, & in ista causa: ergo consensus qui matrimonium facit est consensus in effectum matrimonij, in copulam verò carnalem implicitè.

¶ Reliquum D. Thomas præcedentem doctrinam consensum esse necessariū ad matrimonium, in hoc articulo vult explicare consensum per obiecta secundū doctrinam eiusdē. D. Tho. 1. p. q. 77. art. 3. vbi dicit, quod potestas per actum, & actus per obiecta debet explicari & definiri. Et vt videatur an explicuerit, & definierit. Et vt videatur an explicuerit, & definierit. D. Thomas doctrinal

¶ Aduertendum est primò Quod sicut bo ad substantiam & constitutiuum requiritur essentialis substantia & distinctio. Hoc docet expresse D. Tho. in prima conclusione. Hoc docent omnes Doctores, de quo vide Conan. in epitome super quartum Decretalium parte 2. lib. 1. & cap. 3. nu. 1. vbi plura adducit. Et ratione probatur. Nā matrimonium est sic per consensum constitutum, necessarium vero sine non potest fieri matrimonium, & sine tali consensu non potest fieri matrimonium. Secunda adnotatio est, quod ad matrimonium requiritur saltem consensus virtualis respectu proprij passivi matrimonij, & respectu omnium quæ cōsequuntur ad illud. Hoc patet ex hoc quod matrimonium sit perpetuum, & non habilitans matrimonium, potestas ad copulā carnalē & alia bona dicta prolem, fidem, & sacramentū. Et ita similiter, & implicitè debet esse vt, & habere habitū consensū virtualē & impliciū. Hoc est apertè quia ipsa essentia & substantia matrimonij claudit intrinsecè ordinem proprie passivum: ergo qui consentit in essentiam virtualiter, debet consentire in proprias illas passiones. Confirmatur hæc ratio: Supra loco allegato in prædicta nō tabula diximus, quod si matrimonium celebretur cum conditione contraria potentiæ matrimonij, nullum est matrimonium, ergo. Itaque in matrimonio debet esse consensus in potentiam ad copulam carnalē. Confirmatur traditur dominium alterius rei, tradita potestas circa ea illa. Et in hoc conuenit omnes doctores supra citati, nec esse Tertia.

ri. Adhuc etiam dicit quod non est necessa-
rium consensum expressum & explicitum in
carnalem copulam. Hoc declarat D. Tho.
in hoc articulo & in 4. distinct. 28. quæstio-
uncula 4. Et Paludanus ibidē. Quarto
est. Cajetan. tertia quæstionum quæ-
stionis 3. de contractibus & Sotus lib. 5.
Caus. 29. quæst. 2. Contradicunt. de spō-
salibus. vide Couarr. cap. 3. citatis §. 1.
nal. part. 1. Et ratio est manifesta. Nam po-
test esse vera electio, & substantia matrimo-
nij, sine copula carnali, vt ista lupra di-
ctum est. & potest esse vera malitia corpo-
rum, sine actu, cum actus ille sit magnum
accidens respectu matrimonij: ergo ad ma-
trimonium non requiritur expressus & ex
plicitus consensus in carnalem copulam. Sed
in hoc omnia perfecte & complete explica-
ntur, & simul doctrinam D. Thom. ex-
plicant.

EST dubium, de quibus circa secundā in
conclusionem Diui Thomæ. Virum
in matrimonio sit necessarium consen-
sum implicitum in copulam carnalem. Et vi-
detur quod non sit ita.

¶ Primo. Vt dictum est in secundo argu-
mento, ad matrimonium est necessarius con-
sensus implicitus in potentiam copulæ car-
nalis: ergo si ad matrimonium est necessa-
rius consensus implicitus in actum carna-
lem, sequitur quod eodē modo sit necessa-
rius consensus in copulam ipsam carnalē,
& in potentiam ad copulam, consequens
autem est falsum, ergo illud ex quo sequi-
tur. Sequela probatur. Nam sicut respectu
potentiæ ad copulam est necessarius con-
sensus implicitus, ita etiam respectu ipsius
copulæ. Falsitas vero consequentis patet:
nam potentia ad copulam magis intrinseca
est ipsi matrimonio, quā ipsa copula (si qui-
dem copula ipsa est accidens respectu ma-
trimonij) & ita nō continetur in ipso matri
monio ut finis: & vnde potentia ad copu-
lam est propria passio, quæ in virtute secun-
dum actum in essentia matrimonij.

¶ Secundo arguitur. Copula carnalis est
actus accidens respectu matrimonij: sed ma-
gis videre videtur intelligere est merū accidēs
respectu hominis, quod quidē non sequi-
tur: ergo ad matrimonium non requiri-
tur aliquis consensus implicitus in copulā carnalē. Proba-
tur consequentia. Copula carnalis nullo mo-
do continetur in essentia matrimonij, sicut
nec videre continetur in principijs essen-
tialibus substantiæ: & sicut posset quis quædā
tantos & aliquibus cognoscere aliquod
substantiæ, absque eo quod cognosceret acci-
dens illius, ita etiā posset velle & consentire
in effectum alicuius substantiæ, absq; eo quod
cōsentiat in accidēs illius. Cōfirmatur & ex-
plicatur argumentum ex doctrina D. Tho.
in articulo. Sicut copula carnalis & habet
ad matrimonium sicut quidditas qui matri-
monium causare habet ad copulam carnalem: sed copula carnalis non accidentali-
ter se habet ad matrimonium, ergo etiam
consensus in matrimonium non accidēta-
liter se habet ad copulam carnalē, ac sub-
de dilectio necessaria ad matrimonium, non
est contenta implicitē in copula carnali.

¶ Tertio arguitur, etiam si copula car-
nalis sequeretur ex matrimonio. Qui vult
aliquem non, non necessario vult eum in
finem id quod sequitur ex illo: ergo ex
eo quod aliquis consentiat in matrimonium,
non sequitur quod consentiat implicite in
carnalem copulam, quæ sequitur necessa-
rio ex matrimonio. Consequentia est bona
& antecedens probatur. Deus vult substan-
tiam alicuius peccati ut quasi necessario se-
quatur deformitas, tamen nō vult deformi
tatem, & Deus vult producere creaturas,
ex productione vero creaturæ necessario
sequitur peccabilitas & defectibilitas, tamē
non vult peccabilitatem, & defectibilita-
tem: ergo Cōfirmatur. Qui vult antecedēs
bonæ consequentiæ, non necessario vult ob
sequens quod consequitur ad tale antece-
dens: ergo qui vult matrimonium nō necessa
rio vult copulam, etiam si necessario sequa
tur ad matrimonium. Cōsequentia est bona,
& antecedens probatur. Hæc est bona con-
sequentia, corruptor ergo peccati: ergo
qui vult antecedens, scilicet, corruptionem
non vult consequens, videlicet peccatū.

¶ Quarto arguitur. Stat copulam quod ali-
quis velit transferre peccatum sui corporis
& quod nō sequatur vitium, ergo potest quis
habere affectionem in matrimonium, & in hoc
quod est transferre peccatum sui corporis,
absq; eo quod in affectione implicetur in co-
pulā. Consequentia est bona, & antecedēs
probatur. Deus potest efficaciter velle ali-
quem hominem esse visibilem, & habere po-
tentiam ad videndum, & nolle absolutè quod
unquam videat vel videre.

gratiæ. Oritur dar quod homo velit ma
tere peccare ad aliquod opus, tamen efficaciter velit quod nō sequatur illud opus
ergo illa velle caret peccato in materia
tali, & actus q nō sequitur copula carnalis.

¶ Quinto arguitur. Ex oppositis sententiis sequitur quod matrimonium & contentus in illud contrahere non peccant & contentus in illud contrahere non peccant: sed prius est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur, quia in matrimonio tales implicitum consensum in circulem copulam, ut nunc ostendetur: sed consensus in copulam carnalem actualem absolute non peccat: ergo. Falsitas consequentiæ probatur. Quoniam B. Virgo habuit votum virginitatis, tamen vere elicuit in matrimonio, ergo illi consentire in matrimonium non ad carnalem usum virginalem, alias esset Beata Virgo peccare materialiter elicendo matrimonium, & consentiendo in illud.

¶ In oppositum est id quod dicit D. Thom. in secunda conclusione, quod ad matrimonium est necessarius consensus implicitus in copulam carnalem: ergo.

¶ In hujus rei explicationem sciendū primo. Quod copula carnalis dupliciter potest sumi primo pro potestate quæ est carnalis copulam, & obligatione ad reddendū debitū, quæ dicta potestas copula carnalis (quæ est in matrimonio conjugibus corporalem carnalem actum elicitive & quasi ordine ad illū) & sic D. Thomas in articulo dicit, quod in matrimonio est quædam obligatio vel & mutua ordinata ad carnalē copulā & alia quæ ex consequenti ad vitā & necessariā familiā, sicut quod sit ibi potestas alterius respectu carnalis copulæ: & hæc obligatio consistit copula divina. Secundo modo accipit copula carnalis proculdubio ipsa delectabilis corruptio pro ipso vitio naturali, quæ dicitur obtinere matrimonii accidentaliter. Secundo notandū est quod est maxima differentia inter copulam carnalē acceptam primo modo, & secundo. Nam copula carnalis accepta primo modo est propria passio matrimonii: nam ista potestas respectu carnalis copulæ, & ius obtinendi in effectus matrimonii actu, similiter tamen, sicut si fuisset actu, existunt in effectu humano, tamen consurgunt virtualiter actui in principio & radice. Copula autem carnalis accepta secundo modo, non est propria passio, sed actus quidam propriæ passionis, & po-

A testatis sortiendi & actui proprio passionis hominis. & ius copulæ carnalis obtinendi in effectu matrimonii: actui autem copulæ carnalis secundo modo accepto, scilicet ut est actus propriæ passionis, non videtur consentire in matrimonio, nisi implicite, ut dictum est. Et ideo dicendum est quod ad matrimonium non requiritur consensus in copulam carnalem secundo modo acceptam, nisi implicite. Et hoc sufficit probatum. Nam ut dicit Aristotel. qui habet effectum principalem, necesse est habere effectum consequentem, non implicitum quia causa consequens non intenditur nisi propter: ergo si consensus in matrimonium non esset nisi in copulam carnalem secundo modo, sequeretur consequentia. Copula carnalis primo modo continetur implicite virtualiter in effectu matrimonii, cum sit propria passio illius. Confirmatur. Nam ut dicunt communiter Theologi, ad quæ inducimur ex passionibus non possunt esse mala quæ autem inducimur ex principiis ipsius naturæ, & consentimus in ipsa velut in radice: & cum ita sit quod in natura est volita Deo ita etiam inducimus ipsum, & ea ad quæ inducimur ex passionibus naturæ sunt volita a voluntate, etiam est volita copula carnalis primo modo dictum contrahere in effectu matrimonii velut in causa & radice. Dicitur in oppositum, quod dicta est consensus virtualis qui non implicat. Quod probatur. Nā in dicto D. Thomæ articulo dicitur quod ita possibile est matrimonium contrahi, ut in dictam copulam, sed carnalis copula accepta primo modo scilicet, prout ipsa peculiari delectatione consistit in ipso matrimonio actualiter ipsa non implicite (cum propria passio actualiter consistat in effectu quamvis virtualiter

B

C

D

ter) ergo nullatenus in copulam carnalem
secundum est actualis. Confir-
matur: quia secundum actualis implicat alte-
ritatem actualem, actualiter tamen (quamvis
habitualiter maneant in primo
[quamvis implicite]) sed copula carnalis
secundum actualiter consistit in matri-
monio (cum in propria illius passione) ergo,
quamvis in matrimonium, actualiter
continet in copulam carnalem secundum.

¶ Secundo modo. Necessarium est ad
matrimonium consensum saltem implicitum
in copulam carnalem acceptam. Secundo
modo quidem actualiter sed in potentia,
& potentialiter, sed respectu copulæ
actualis, sed in potentia vel potentialis
Hæc conclusio hab duas partes. Prima pars
est D. Thomæ in hoc art. circa finem & do-
ctorum Caietani in opusc. 17. respondendo
secundæ 1. Probatur & simul explicatur.
Copula carnalis etiã secundo modo accepta
continetur in potentia in ipso effectu ma-
trimonij, videlicet in eã & in vxore: nam in
ipsa effentia matrimonij continetur potes-
tas ad copulã carnalem & potestas ad illã,
ergo quæ vtik ipsius continentiam, vtik et
copulam carnalem implicite, quam ipsa co-
pula carnalis obtinet in matrimonio. Et
hæc est litteralis sensus D. Thomæ in corpore
articuli finem. Et hæc pars optimè explie-
atur in solutione ad vltimum. Secunda
pars conclusionis videtur etiam esse D. Tho-
mæ finem art. Dicit enim, quòd potestas
carnalis copulæ in qua essentiam, et ratio
carnalis copulæ: sunt potestas videlicet eã
eã carnalem, potestas vero continet vtrum
in potentia tantum. Et idem docet Cai. in
loco immediate citato. Primò probat hanc
parte primo argumento & secundo subdit in
principio quæ videlicet continuum illum
potens. Secundò probatur. Copula carna-
lis accepta secundo modo saltem continen-
tur in potestate matrimonij essentiali, et eã
tamen consensus implicitus in illum non
dicit esse actualis, sed sufficit in potentia.
Consequentia probatur. Nam vt dicit D.
Thomas in simile: sicut carnalis copula se ha-
bet ad matrimonium ita consensus quo ma-
trimonium contrahitur, est in carnalem copulã.
Confirmatur hæc ratio. Quamvis copula
carnalis secundo modo accepta non esset ita
intrinsecè in matrimonio sicut accepta primo
modorum primo modo est propria passio

A matrimonij: secundo verò modo est actus
propriæ passionis, ergo non est necessarium
eodem modo contentum respectu matrimonij
respectu alterius: sed respectu copulæ car-
nalis primo modo, est necessarium actionem
implicitam actualem (vt dictum) ergo respe-
ctu copulæ carnalis acceptæ secundo modo,
non est necessarius consensus actualis: sed
sufficit in potentia. Et hanc considera-
tionem, quòd ipsa copula actualis, & consen-
sus matrimonij non est eiusdem rationis
accidentis respectu matrimonij, sed accele
aliquo modo ad rationem propriæ passio-
B nis: nam est actus propriæ passionis, &
ita requiritur ad matrimonium aliquis
consensus in copulam carnalem, non ta-
men requiritur actualis, sed potentialis, cũ
non sit propria passio, nec contineatur in
propria passione nisi in potentia. Quæ omni-
mo amplius explicabuntur in solutione ad
vltimum. Hic potius, respondetur ad argu-
menta facta in principio.

¶ Ad primum argumentum respondetur
ex dictis in hac conclusione, negando se-
quelam, ad quamvis sit necessarius saltem
consensus implicitus in potestatem ad co-
pulam & in ipsam actualem copulã, directi
modo tamen. Nam in potestate requiritur
consensus implicitus actualiter in copulam
vero carnalem vt necessarium continetur in
illum in potentia, vel respectu copulæ in
potentia non actualiter.

¶ Ad secundum argumentum respondetur
quod quidam copula ipsa carnalis secun-
do modo accepta vt actualis respectu ma-
trimonij, habet vtrũque quoddam actualitatem
cum propria passione illius, cum potestate
ad copulam carnalem: nam est complemen-
tum, & consummatio illius, & actualis ra
D tio potestatis, & ita continetur in ipso ma-
trimonio in potentia. Vnde consensus est
consensus implicite in copulam carnalem
in potentia illius: si consensit in matrimo-
nium. Ad confirmationem respondetur, non
esse dictum quòd copula carnalis accidita-
liter se habet ad matrimonium continendo
tamen in potentia in ipsa potestate qua-
liter in matrimonio.

¶ Ad tertium argumentum quod procedit contra tertiam conclusionem respondetur, quod D. Thomas simile dicit, quod quando aliqua res aliquam rem, ipsa con-
tinetur illa in virtute, & aliquam incom-

necessaria vult illam, quæ obtinere talem implicite & sicut continetur, præcipue si illa sit perfecta & consummata alterius. Quod quidem contingit in proposito. Nam copula carnalis primo modo sumpta est propria passio matrimonij perfecti. Illud autem quæ consequitur ad illud, copula vt só carnalis secundo modo sumpta est consummatio & perfectio matrimonij, non tamen continetur in illo nisi in potentia. Vnde ad tertium argumentum in forma negatur antecedens. Ille vere loquitur ex talibus, & continetur in illa in virtute. Et ad probationem antecedentis respondetur quod ad talem actum actus peccati, prout est talis, & prohibita à Deo, non sequitur deformitas peccati, nec illa deformitas continetur in virtute in illa substantia, prout est à Deo. Et idem dicendum est ad aliud, quod peccabilitas & defectibilitas non contineatur in virtute in reprobatis ab ipso Deo, præcipue prout est à Deo. Ad confirmationem dicendum quod Diuus Thomas non dicit, quod vult antecedens, *licet velit consequens quod inde sequatur*, sed solum dicit, quod vult aliquid, debet velle id quod continetur implicite, & in virtute in illo, præcipue si velit illud prout est principium, & ita vult ratio. Secundo dicitur quod qui vult antecedens, debet velle consequens quod continetur implicite, & in virtute in antecedenti, nó vero consequens, quæ non continetur implicite & in virtute in antecedenti sed illud est quod necessario per consequens: vt in nro proposito peccatis est necessario permixtum ad constituendum, non tamen est aliquid necessario contentum implicite & in virtute in constitutione.

¶ Ad quartum argumentum respondetur quod sit sic, quod aliquis actu transferre potestatem sui corporis, & quod non sequatur ipse, non tamen sit, quod aliquis actu transferre potestatem sui corporis, & quod non actu ipsum vsum, vt continetur in ipsa potestate, scilicet, in potentia & implicite, vt in exemplo ibi adducto. Nam si Deus efficaciter vult hominem esse nihilum debet velle ipsum actum huius potentiæ implicite & in potentia. Quod amplius explicabitur in solutione ad tertium. Et sic respondetur ad confirmationem.

Circa quintum argumentum est instare sicut & contra quartum procedendo. Quod sic primo quod aliquis actu transferre potestatem sui corporis, & quod non sequatur ipse, non tamen sit, quod aliquis actu transferre potestatem sui corporis, & quod non actu ipsum vsum, vt continetur in ipsa potestate, scilicet, in potentia & implicite, vt in exemplo ibi adducto. Nam si Deus efficaciter vult hominem esse nihilum debet velle ipsum actum huius potentiæ implicite & in potentia. Quod amplius explicabitur in solutione ad tertium. Et sic respondetur ad confirmationem.

Circa quintum argumentum est instare sicut

de aqua carnalis, & consensus in alias
A
huius copulas carnales.

¶ Quarto arguit. Consensus necessarius
ad matrimonium non contrariatur propo-
sito perpetuæ virginitatis, ergo nec contra
votum perpetuæ virginitatis. Consequentia
patet quia ille potest tam voto simplici
quàm solemni perpetuam virginitatem.
Antecedens vt
per quam cadit propositum. Assumptum
probatur ex communi illam, de sponsa
ubi dicitur, quod mulier quæ habet fir-
mum propositum transeundi ad religionem,
& firmandi per emissa castitatem, & tam-
men postea firmat matrimonium, petens con-
sentiri, & petita consensu ad religionem, ergo
matrimonium nō contrariatur illi proposi-
to firmandi perpetuam virginitatem.

¶ Tertiò arguitur ex doctrina D. Tho.
vbi dicit, quod copula carnalis excidit im-
plicite sub consensu B. Virginis, licet actus
explicite sub consensu non contrariatur
virginitati nisi ratione alterius qui quidē nō
erat in proposito B. Virginis, ergo ex
doctrina D. Tho. consensus ad ma-
trimonium nō contrariatur voto virginitatis.
C

¶ In oppositum est primò. Nam D. Tho.
in corpore articuli dicit, quod consensus ne
cessarius ad matrimonium implicite excludit
copulam carnalem, ergo contrariatur voto perpetuæ virginitatis. Probatur consequentia. Nā omnia illa quæ implicite excludūtur in copulam carnalem cōtrariantur voto virginitatis. Quod si quis dicat, quod in matrimonio consensus necessarius, est in copulam carnalem in potentia, & consensus quod non in actu, sic vero consensus copulæ im-
plicitus non contrariatur voto perpetuæ
virginitatis, sed solum consensus in copu-
lam carnalem actu.
D

¶ Secundò arguitur simpliciter contra
hanc sententiam. Consensus necessarius ad
matrimonium implicitè includit consen-
sum in copulam carnalem in potentia, ad
illum finem, quod tradit Abbas quæstione
& vult Abbas valere pactionem ad copu-
lam carnalem in potentia si velint in mo-
mento & voluntate alterius, & non in voluntate
in potentia habentis. Horum manifestè contra-
riatur voto virginitatis perpetuæ, vt clarè
ergo consensus necessarius ad matrimo-
nium manifestè contrariatur voto virginitatis.

A Tertiò arguitur ex ipso loco, quem citat
tur adducit. Nam ibi dicitur ex D. Augu. de
bona viduitate. Non enim virginitatem
nō solum nubere, sed etiam velle damnabi
le est. Vbi clare, & aperte dicitur, quod cō
sensus necessarius ad matrimonium contra
riatur voto perpetuæ virginitatis. Et in ca
sinaplerit virgo, in multis dicit dicitur ex D.
Hieronymo contra Iouinianum. Si ergo
nec virgo esse potest non illa virgo quæ fe-
cit contra desponsationem, licitum enim
quæ nupserit habebit damnationem, quia
primam fidem irritam fecit) ergo consensus
necessarius ad matrimonium manifestè cō
trariatur voto virginitatis.
B

¶ Quarto arguitur ex doctrina D. Tho.
Nam in hoc articulo ad primum
expressè dicit, quod consensus in matrimo
nio est damnabilis post votū virginitatis,
quia per illū consensum datur potestas ad
id quod nō licet, &c. Et in quarto loco cita
to in vltimo argumento pro illa ad primū
expressè dicit, quod post votū virginitatis
absolutè factū non potest aliquis in matri-
monium consentire sine peccato, & ibidem
quòd peccant contrahentes post votū sim-
plex, & hæc ratione dicit quod votum B.
Virginitatis de lege communi virginitatem nō fa-
ciebat absolutè, sed sub conditione. Et idem dicit
in 3. part. quæst. 4. in corpore, ergo
in doctrina D. Tho. consensus necessarius ad
matrimonium contrariatur voto absoluto
virginitatis.
C

¶ In hac differentia, & propter hanc ar-
gumenta pro vtraque parte possunt fieri ma-
gna Scholastica inter Doctores. Prima sen-
tentia est quod consensus necessarius ad matri-
monium est contrarius voto absoluto fac-
tæ perpetuæ virginitatis, & ita dicunt multi
recentiores, quod est peccatum mortale alicui
hoc posse tale votum absolutè factum. Hāc
sententiam videtur tenere D. Tho. hic, &
in loco citato in hoc ultimo argumento, &
infra quæst. 53. art. 1. ubi sequitur Sylvester,
verbo matrimonium. 3. quæst. 5. ubi pro hac
sententia allegat Archidia. & Ricardū. Hāc
eandem sententiam tenet Magister Sanc. in
4. dist. 30. quæst. 1. art. 2. & dist. 38. quæst. 4.
artic. Sonnius Palentinus disputatione
tum 2. nu. 3. & Navarro in manuali cap. 22.
nu. 74. & D. Antoni. 3. part. titul. 1. ca. 4. &
hanc sententiam sequitur multi expositō-
res D. Thomæ.

¶ Secunda

¶ Secunda sententia est huic opposita, videlicet, quod filiorum nuptiarum ad matrimonium non est necessarium votum perpetuæ virginitatis absolutè factum. Vnde differre in matrimonio, & contrahere post talem votum non est peccatum mortale. Hæc sententiam tenet Scotus in 4. dist. 30 q. 2. Caiet. in opusc. 19. respondendo ad 9. & in verbo, matrimonium, c. 2. post medium, & Sylvest. hoc etiam allegat, & hanc sententiam Cajetani & Sancti Angelicum & illi sequuntur multi expositores D. Tho. Verè est quod illi auctores fatentur, quod quando aliquis post votum simplex virginitatis A absolutum, vel etiam cum illo contrahit matrimonium, & carnaliter in illud ultimo consentibili peccat mortaliter. Dico vel etiam cum illo: nam quantum ad hoc illi sunt de nostra sententia.

IN hanc rei expositionem sit prima conclusio. Secunda sententia est probabilior, prima verò probabiliter. Hæc conclusio habet duas partes. Prima pars probatur ex generatis factis primo loco, quæ sunt probabilia, & amborum Doctorum qui illam tenent. Secunda vero pars probatur ambobus illis Doctoribus qui illam tenent, & præcipuè quidem est hæc sententia propter ambo rationes D. Tho. probatas, quæ argumentis factis secundo loco, quæ probabiliora sunt. Quæ omnia explicantur. Primò, Nã ille per talem matrimonium peccat alteri fœdatè, ad id quod non est locutus, videlicet ad actum matrimonialem: ergo ille de cessatione ad matrimonium cũ cõtrario virginitatis, & castitatis ac fœderis peccat, qui post talem votum virginitatis, vel castitatis cõ matrimonium. Consequentia est bona, antecedens probatur exemplo alicujus depositarij, qui quidem non solum peccat quando tradit alteri rem alienam absq; sed etiã quando tradit alteri fœderatam acceptanti rem. Cõfirmatur secundo: Ille, qui se vouit per votum castitatis, & non confirmans necessariam obligat se ad actum incompossibilem cum obligatione ejus: nam obligat se ad actum matrimonialem, & alium castum: ergo talis votum est contrarium tali voto. Confirmatur tertiò. Quoniã & ille qui differunt in matrimonium expresse haberet intentionem contrahendi matrimonium, talis decretum esset sine dubio contrarium voto virginitatis, vel castitatis: ergo si non haberet B expressè talem intentionem. Probatur ista sequela. Nam si differre necessariò ad matrimonium includit intentionem contrahendi alteri fœderatè ad illum actum: Ille qui vouit sententiam differre, & copulam possunt conciliari per sequentes explicationes. ¶ Et ad explicationem hujus conclusionis advertendum est, quod licet differre sit actus simplex, tamen differre ad matrimonium ordinatum contra debitum virginitatis, & castitatis, est actus duplex: uno modo negativus, sive est recessus, quod in vero sui ratione, & uno modo simpliciter, sive est recessus simpliciter, secundum quod in se est differre matrimonium, quod de differre matrimonium possumus loqui dupliciter, uno modo de differre necessario ad matrimonium, & consequenter illicito, & contrario virginitati, & castitati voto: & consequenter peccatum mortale est contrahere matrimonium cum tali voto. Hæc conclusio C

¶ Secunda conclusio. Confessarius non tenetur ad matrimonium regulariter, & consequenter cõtrahat voto virginitatis servandæ. Vnde regulariter loquendo, & generaliter post votum virginitatis, vel castitatis est peccatum mortale. Hæc conclusio est communis, & magnæ fidei, & ab omnibus habet vel dicere D. Tho. in hoc loco de cujus mente illa argumenta confirmatur. Nã confessarius necessarius ad matrimonium regulariter, & consequenter est ille, qui constituitur in tali positione, & consequenter in actu, (cum potestas sit propter actum) & regulariter loquendo ille, qui constituitur in matrimonium non potest se matrimonium contrahere. Ille autem confessarius constituitur in virginitatis, & castitatis (ut constat) ergo confessarius necessarius ad matrimonium regulariter, & consequenter tenetur & obligatur ex officio ad matrimonium contrahendum cum tali voto. Itaque qui constituitur regulariter, & consequenter necessario habet officium habere filium implicitè in copulam carnalem, & non debet illam recipere formaliter, ut habitualiter sit confessus contrarius castitatis, & virginitatis voto: & consequenter peccatum mortale est contrahere regulariter post tale votum. D

¶ Tertia conclusio. Confessarius necessarius ad matrimonium simpliciter loquendo non tenetur ad contrahendum voto virginitatis, aut castitatis, ac habitualiter aliquando contrahere matrimonium cum tali confessio non erit peccatum mortale. Hæc conclusionem communiter

A

B

C

D

...ssionem sponsi sententiæ, & argumentum talis poterit hoc quæ hoc modo contrahere consentiret. Quæ omnia confirmatur primo. Nam contrahere necessitate simpliciter ad matrimonium est illa, quæ valet aliquis subire alteri peccatum sui corporis, quod ita significetur verbis, quod non sequatur copula carnalis, sed hoc conferas non contra matrimonium, sed substantia, ergo possibile simpliciter necessarium ad matrimonium non contrarium, non virginitati vel castitati. Consequentia est bona, ex manifesta. Nam ad hoc quod consensus sit coniugium, quod consentiat in ipsam copulam carnalem in actu exercito. Major vero patet. Nam hæc tam est, vel ex lege vel primo pacto matrimoniali contrahere ad aliquid non contrarium matrimonio, & licitum est aliquando contrahere cum aliquo matrimonio ad religionem (ut dicitur in illo ca Cœnobium.) ergo conditio simpliciter necessaria ad matrimonium est illa, quo aliquis vult tradere potestatem sui corporis quamvis efficacius velit

vt dicitur, hoc non est consentire copulam carnalem nisi in potentia. Potuit B. Virgo formaliter hoc explicite consentire in exhibitionem potentiæ, & formaliter excludere actum carnalis copulæ: quia ex privilegio propter dignitatem regulariter non fuit, quod non esset futura copula carnalis inter alios. Et ita D. Thom. quod quæ sunt a Deo, quod B. Virgo, & Ioseph obligabantur ad copulam conjugalem: non autem expresse ut copulam carnalem nisi sub conditione si Deo placeret. Vide Cajet. hoc loco tertia dicta.

¶ Ad secundam argumentum respondetur, quod regulariter. Ad tertium concluditur, quod aliqui actus humani possibiles ex parte sui, & quod velit quod ad eos sequatur vitium hoc tamen in casu, quando humanus est ex præcepto vel ex consuetudine legis vel boni status est. Et in consilium ac exhortationem regulariter, & communiter est contrarius vitio vitiositatis, vel alterius, non tamen excludit necessitatem in aliquo casu. Ad Confirmationem respondetur ex dictis in argumento principaliter: & explicabitur amplius in sequenti dubitatione.

¶ Ad quintum argumentum respondetur, quod qui consentit in exercitium per consensum necessitatis, regulariter obligatus in copulam carnalem aliquo modo alias licitam, & non subest in potentia: & ita talis consensus necessitatis regulariter excusatur vere simpliciter, vel culpabiliter. Quod si explicetur, absurdum est, & dicit, qui ita consentit, vult illum posse licite copulari quod ipse non habet potestatem sui corporis, sed alius ut dicit D. Paul. 1 Corint. 7. Mulier non habet potestatem sui corporis &c. Vade ex vi translationis in te potestatis in alterum obligatum exercitii ad copulam carnalem, quando alter solus vult; & ita consentit aliquo modo in copulam carnalem non subest in potentia: vel aliquo modo in actu. Quamvis illa potestas licita non sit in reipso, sed in manu, & potestate alterius. Etiam si illa potestas esset in ipso contrahente, tamen quod ipse contrahens possit velle libertatem, & posset illa cessatione velle non esse contentus in copulam carnalem actu, & posset velle, quod velles transferre actu potestatem: & quod velles efficaciter quod ad sequendum actu.

A Certum non potest non velle debitum, quoniam omnis obligatus ad hoc, vel potest efficaciter velle quod non sequatur debitum tradita potestatem. Et quia [illegible] aperte, quod non est valens omnis voluntas Dei, qui dat potestatem ad vitandum, vel intelligendum. Nam Deus sine dat ita hoc practicum: ita etiam efficaciter prohibet impedire ipsum actum: non tollit, & potestatem ipsum actum, & velle efficaciter, & non sequatur actus talis potestatis. Certum contra ipse quod ingrabit, non habet [illegible] & ita non potest regulariter velle malore potestatem, & velle efficaciter quod non sequatur actus.

¶ Ad quartum argumentum respondetur quod conclusio necessitatis simpliciter ad matrimonium non contrahendum propter virginitatis, & religionis, & contemplationem non valet, & opinio contraria communiter tenetur, quam conclusio explicatis regulariter, & communiter.

¶ Ad quintum argumentum respondetur quod concedit actum.

¶ Ad argumentum sibi sancto loco, quod nullum contrarium consuetudinem. & ex nullum contra illum respondetur. Ad primum respondetur quod loquendo de consensu simpliciter necessario ad matrimonium, optime dictum est in ipso argumento.

¶ Ad secundo in argumentum, quod ad regulam communem dicit patuit, dicta dum est quod quamvis consuetudo esset ad ter potestatem, ubi tamen ex privilegio, vel lege possit habere firmum propositum nequam redendi debitum & potest velle efficaciter quod non sequatur copula carnalis. Quamvis id tamen est si vult transire ad religionem.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quod illa iura intelligitur locum invenire secunda conclusione.

¶ Ad quartum argumentum respondetur, quod D. Thom. in eumdem illum locum loquitur de consensu regulariter necessario ad matrimonium. Plura de hac quæstione dicentur infra q. 45. ar. 1. In dubio in hoc dubio refertur aliorum argumentum dubii præcedentis.

¶ In argumento primo, Sed contra D. Th. videtur sibi quod [illegible] de qua-

bet Esbar Ioiam. 1. quòd sacram sepeliat Ioannes Apostoli. Quæ secretaria obiunet eum appellare malorum auctorem, & ad illud quòd sequitur de statim Dominum, dicunt. Quod illud factum est, ut deprauatum priuilegium & contestitur religiosæ & ideo rotatum est a sepulchro ad Apostolum. Alii non credunt Dominum fuisse dictum ille matrimonium. Hæc tamen ratio non concludit, quia licet sua præsentia euitasset nuptias, & etiam primo miracula fecit enim ad obediendum & maiorem perfectionis est statim religionis, ut colit illum. Non tamen sum audiendi, qui dicit, esse in illis nuptiis tactæ Mariæ Magdalenæ. Vnde dicto spretio nobis de dilectione dare, quod tempus est inhibitio quia Dominus ibi contulisset gratiam etiam si vellemus ignoscere, & non erant æquales ipsum Ioannes pictam, & domina magna pede illud ibi mere figmentum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium non possit esse ex consensu alicuius in aliquem propter causam inhonestam. Finis causæ unicæ est actus: sed matrimonium est vinculum sacramentale, ergo non potest fieri ex alterius finis intentione, quare ultimus ad quem a Deo inclinatum est, scilicet ad procreationem prolis.

¶ 2 Præterea. Coniunctio matrimonii est a Deo, ut patet Matth. 19. Quos Deus coniunxit homo non separet: sed coniunctio quæ fit propter turpem causam non est a Deo, ergo non est matrimonium.

¶ Præterea. In aliis sacramentis finis formaliter intentus ecclesiæ non est necessum sacramentum, sed intentio ecclesiæ

A sacramentis matrimonii non est ad aliquem turpem causam, ergo si ex aliqua turpi causa matrimonium contrahatur, non erit verum matrimonium.

¶ 4 Præterea. Secundum Ambrosium, omnis vir est homo, ipsum quoque bonum est: sed matrimonium semper est bonum, ergo non est matrimonium si propter malum finem fiat.

¶ 5 Præterea. Matrimonium significat coniunctionem Christi & ecclesiæ: sed ibi non cadit aliqua turpitudo, ergo non potest matrimonium contrahi propter aliquam turpem causam.

SED contra est, quòd quæritur aliunde turpiter lucrando, ut a baptizato, ergo & qui contrahit cum aliqua intentione lucri, verum est matrimonium. ¶ Præterea. Hoc idem probant exempla & auctoritates, quæ ponuntur in littera.

RESPONDEO dicendum. Quòd causa finalis matrimonii potest accipi dupliciter, scilicet per se, & per accidens: per se quidem causa matrimonii est ad quam matrimonium est de se ordinatum, & hæc semper bona est, scilicet, procreatio prolis & mutuum fornicationis: sed per accidens causa finalis ipsius est hoc quod contrahentes intendunt ex matrimonio. Et quia hoc quod ex matrimonio intenditur consequitur ad matrimonium, & propria non matrimonia ex pluribus, sed econtra idem ex alia causa non recipit matrimonium honestum, aut inhonestum, sed ipsi contrahentes quorum est finis per se: Et quia causa per accidens sunt infinita, ideo infinitæ tales causæ possunt esse in matrimonio, quarum sunt quædam honestæ, & quædam inhonestæ.

AD primum ergo dicendum. Quòd verum est de causa per se & principali: sed quod habet unum finem per se, & principalem: potest habere plures secundarios per se, & infinitos per accidens.

AD tertium dicendum. Quòd con-

sentire

...mediatam recipi pro ipsa relatione, A
quæ est mutua relatio, & talis semper
est ad Deo, & bona est à quacunque fiat
causa: sed pro actu contrario quo carnalitā
ter, & sic est quando peccatum, & mala
est ad Deo simpliciter loquendo: nec est
inconveniens quòd aliquis actus sit ad
Deo, unius causa sit mala, sicut patet
quòd ex adulterio sequatur prolis: quia
est ex illa causa magis mala quàm sit
sed ex malitia subjecti ad illud sacra-
mentum, quæ est ad Deo, quamvis non
simpliciter sit ad Deo.

Ad secundum dicendum, Quòd in-
tentio ecclesiæ quæ intendit sacramen-
tum celebrare, est de necessitate cuius-
libet sacramenti, ita quòd carens hac
intentione, nihil in sacramento agi-
tur ecclesiæ quæ intendit matrimonium ex
sacramento proveniens, est de bene
esse sacramenti, & non de necessitate e-
jus: unde si non observetur solemnitas
est verum sacramentum. Sed tamen
propter malitiam hujus matrimonii, pecca-
ficus si in baptismo non intendat sacra- C
mentum, quam ecclesia intendit. Et
similiter ille qui intendit matrimonium
contrahere, quamvis matrimonium
non ordinet ad illum finem quem eccle-
sia intendit, nihilominus verum matri-
monium contrahit.

Ad quartum dicendum, Quòd ip-
sa unio est signum conjunctionis Chri-
sti ad ecclesiam, ex non operante naturam:
& ideo ratio non sequitur.

SVMMA ARTICVLI

D

IN hoc articulo D. Tho. disputat de ca-
sa finali efficiente matrimonii: (nam
nam sit adhuc notandum ipsa confessa
debet habere aliquem finē) & supponit, q
causa finalis talis contractus potest esse du-
plex, & per se, & per accidens.

Quo posito fundamento, est prima conclu-
sio: Causa finalis matrimonii per se lo-
quendo est. Ratio huius conclusionis est. Nā ma-
trimonium per se ordinatum est ab ipsa na-

tura ad procreationem prolis, vel ejus
dinatum ad vitandum peccatum
per se loquendo.

¶ Secunda conclusio. Causa finalis per
accidens potest esse multiplex
matrimonii. Prima pars declaratur, quia
Non contrahitur matrimonium ad finem
matrimonium ad aliquem finem, quæ per
accidens causa finalis, est multiplex
contrahi per ipsum matrimonium. Secunda
vero pars constat. Nam hoc quod est matri-
monium ordinari ad multos actus
potest contrahi ex multiplici fine
sed contra, ergo causa per accidens finalis
est multiplex. Adverte tamen Doctor An-
gelicus quòd causa per accidens finis
& ita intendit hanc causam posse esse
matrimonium, quamvis quòd non sunt
tia quædam incidentalia.

¶ In relatione ad unum affirmat Doctor
finalis quod duplex est intentio subjecti
in tradendo sacramentum. Altera est,
qua intendit sacramentum tradere, & hæc
est de necessitate ministri sacramenti ita
ut ea non observata, nihil in sacramento age
tur. Alia est finis ecclesiæ quæ intendit in
stitutum et sacramentum proveniens, &
hæc intentio est de bene esse sacramenti,
& non de eius substantia quæ, licet non
observetur est nihilominus verum sacra-
mentum, propter malitiam tamen hujus
bonum peccatum est si in baptismo non in-
tenderetur finis ille, quem intendit
ecclesia. Et similiter ille, qui intendit
matrimonium contrahere, propter malitiam
matrimonium non ordinat ad finem intentum
ab ecclesia, tamen quòd contrahit.
Notandum circa id quod D. Thomas re-
spondet ad quartum. Quia dubium ad quar-
tum est quæ possit esse ratio, quare
quartum respondet in doctrina pulcra
in solutione ad secundum. De hoc dicit
Magister Sotus quòd ita quod est articulo
secundo.

Circa istum articulum est primum du-
bium. Verum contractus matrimo-
nialis propter malum finem sit ali-
quando licitus, & rectus. Videtur quod
pertinaciter non recte matrimonium ad malum
finem.

¶ Primo arguitur ex D. Aug. cuius sen-
tentia refertur in quæst. aliquando
dentur. Quod qui contrahit ex animo,

verò filios non susciperent, aut susceptos
educare non haberent, obnubere & si fue-
rint simul sola ex una parte illi adulter
sperare, ergo talem quando scit esse contra
bonum matrimonii, vitiat ejusdem matrimo-
nium & potest illud nullum.

¶ Secundo arguitur. Supponatur quòd
aliquis intendat ita perversum finem, quod
ob quem in matrimonio nisi libidinosè, aut
similiter, non velit, tunc sic arguitur. In
illo casu nullam ibi matrimonium intendit
secundo aliam causam nisi propter perver-
sum finem, ergo perversus finis aliquam
dicit matrimonium. Consequentia ibi
bona minor ibi manifesta major probatur.
Contra veritatem Sacramenti, imo contra
naturam contractus est quod aliquis se
sua culpa libidinosè vel divitiis in matri-
monio, ergo nullum ibi matrimonium.

¶ Tertio arguitur si quis abstrahat matri-
monium cum intentione separandi se ali-
quando ab illo matrimonio, vel cum inten-
tione non serviendi fidem, vel prolem educandi,
dicit talis nō contrahit verū matrimonium &
plus propter perversitatem intentionis:
ergo per veritatem intentionis aliquātō actual
sit matrimonium. Consequentia ibi bona:
minor ibi manifesta multis probatur. Tale
dissensio ibi contra substantiam matrimo-
nii, vel contra bona illius, ergo destruit ma-
trimonium.

¶ Prima conclusio. Si quis intendat vin-
culum contrahere, & habeat conditionem in
illud, quam intendit se perversum circa finem
per accidens ipsum matrimonii non impe-
dit matrimonium si ordinet ipsum matri-
monium tanquam ad finem per accidens ad
faciendum, vel accidentalem, vel ad quid fi-
nem dicentem ipsi intentioni substantiale,
& essentiali necessario ad matrimonium (quā-
vis si perversus circa alios fines) sit ma-
trimonium. Explicatur conclusio. Ad ratio-
nem matrimonii simul in lege naturæ, fini
ibi intendere vinculum contrahere, quia
non sit formalis intentio ad bonum matri-
monii. Sed finis ibi virtualis. In omnibus ibi
contrahens & actionibus, tunc ibi formalis
esse debet quod ibi de substantia, & in
ali relatione virtualiter includitur finis,
ad quem per se ordinatus ibi de contrahere:
sicut qui misereor pauperis, & vult dare
eleemosynam ibi habet duplicem intentionem, virtualiter
vult salvare vitā suam, & ordinat in Deū

A Et quoniam in lege nostra sacramenti tales
inseparabiliter contrahit ex contractui na-
turæ, sufficit secundum aliquos ad suscipi-
dum sacramentum formale nolitus istum
de contractum. Hæc igitur intentione falsa,
qualitercunque scitur circa finem per accidens malum ex matrimonio.
Et quoniam simile Theologicum. Secun-
dum probabilem sententiam si quis habeat
aliquem finem malum, Deum ex Tetano, &
unum, propter primum accidentem vendere,
& ordinet hunc actum ad finem gloriæ;
talis actus ex fide supernaturali (quam ha-
bet finem ipsum secundum quem ordinatur ad
finem extrinsecum ultimatum) ita in proposito
si in matrimonio se habitualis, & efficia-
lis intentio ad vinculi matrimonialis quam
ab operante ordinatur ad finem extra
secum malum, vera efficax matrimonium:
Hæc conclusio sic explicata ex omnibus do-
ctoribus, quos tenet D. Tho. in hoc articulo.
Magister Sent. hoc sapra citato. D. Bona
ventura, in 4. dist. 30. Et eam tenent
alii omnes, qui tractant à Sylvestro, ver-
bo, matrimonium, 4. quæst. 3. & eam tenet
ipse Sylvester ibi. ¶ Probatur hæc conclu-
sio. Primo ex capitulo 32. qu. 2. ubi ex
præsumptione finitur nulla contractus, ergo tale
matrimonium non est initum. C. si vero. 32. q. 2.

¶ Secundo probatur conclusio. Nam in
illo casu repentinus omnis substantialis,
& essentialis ad verum matrimonium ex pro-
positum consensum, ergo nō est initum
matrimonium. Consequentia ex causis,
& antecedens probatur. Nam contrahens
habens substantialem & essentialem intenti-
onem necessariam ad matrimonium initum
ergo. Confirmatur argumentum ex ra-
tione D. Tho. in hoc articulo. Nam per
matrimonium, & ex matrimonio inducit
illam pertinentiam bonum, ergo prius supponat
ipsum matrimonium, ac deinde est
validum.

¶ Tertio probatur conclusio. Omnes
alii contractus sunt nulli si in illis repenta
tur proprius substantialis, & essentialis ad
illum contractū, quamvis finis per ac-
cidens sint pertinentes pars in illo qui emit
rem, & vult acquirere dominium illius, &
vendere dominium pecuniarum, hac per-
versa intentione ut possit aliquem non
facere quæ rem vendit: ergo similiter con-
tractus matrimonialis erit nullus, si ille
sub-

substantiam intentio, quam usualis perueri-
si sit inuenta circa alios fines.

¶ Quarto probatur conclusio de matri-
monio in ratione sacramenti. Ratio enim
subsequens pessima intentione est valida, si
baptizatus habeat intentionem subsequendi
sponsalia & idem est de consummatione,
& sic dico, ergo sic actualis intentio matrimonii
est validum, si habeat habitualem intentio-
nem inuendi, nisi actum contingat quando-
cumque si alias peruersa intentio circa alios fi-
nes; Antecedens est notum. Consequentia
tamen probatur ex pariter ratione.

¶ Secunda conclusio, Vt digne, & fructuo- B
se sacramentum suscipiatur, necessa-
ria est recta fides, & pia intentio ad bona ma-
trimonii sacramenti, saltem virtualis. Hanc conclusionem
docet expresse D. Thomas ad tertium ar-
gumentum. Et hoc docent omnes Theolo-
gi, & probatur conclusio.

¶ Primo. Nam generale est ad omnia sa-
cramenta digne suscipienda ut supra dictum est, & suscipienda
utique liberum, & in hoc sacramento ma-
xime habet locum, in quo ceteris non
solum suscipiendi, verum etiam conferendi sa-
cramentum ut supra dictum, ergo.

¶ Secundo probatur conclusio. Quia C
omnia sacramenta conferunt gratiam ex o-
pere operato (ut dictum in 3. par. quæst.
68. de sacramentis in genere) tamen omnia
sacramenta exigunt dispositionem ex parte
suscipientis, quod suscipiat sacramentum; hæc
autem dispositio est recta fides, & pia intentio
ad bona matrimonii saltem virtualis, ergo.

¶ Aduertendum tamen, quod non est necessa-
rium nosse plene suscipere formaliter se-
quendo alia huiusmodi, sed sufficit ea sal-
te illa bona virtualiter, & interpretative suscipere
quod facit ecclesia, quod etiam in aliis sa-
cramentis regulariter sufficit.

¶ Quibus positis, respondetur ad argu-
menta facta in principio. ¶ Ad primum ar-
gumentum, quod illæ verba intelligantur
quando intentio est contra bona matrimo-
nij, & deducitur pactum (vt dicetur in
solutione ad tertium.) Et ille textus supra
explicatus est quæst. 49. art. 3.

¶ Ad secundum argumentum D. Bona-
venturæ in 4. dist. 30. dicentis, quod si aliquis
non quæreret nisi libidinem aut diuitias,
non videretur matrimonium, nec
sacramentum. Et pro hac sententia refert
etiam Scotum Sanctum Angelicum. Nam

hoc esset contra suos sententiam saltem
virtualem bona fides recta intentio, verbo ma-
trimonium, quod dicit esse impossibile,
quod aliquis quæret solum libidinem
matrimonium, vel ex matrimonio aliud
velit ad libidinem, vel diuitias primarie
per matrimonium, necessarium est quod
quærat matrimonium, tanquam medium
ordinatum à contrahente ad talem finem,
& ita dicit unus D. Th. & alia verba,
quod dicit quod hoc non stat contra-
dum. Sed quod quæret matrimonium, non
contrahere matrimonium. Et hæc sententia
nullo modo videtur vera, & certa.

¶ Ad tertium argumentum. Circa hoc
argumentum dubitat vtrum de intentione ex-
pressa in matrimonio, & ad actualem
matrimonium, vel boni matrimonii (dubi-
tatum etiam alias) an alia intentio viciet matrimo-
nium, vt matrimonium si nullam bo-
nam vel expressionem supponendam vel ma-
gnam certam, quod si contrahens intendit
finem contractum matrimonium, vel bona ha-
bita, & alia finem in pactum deducit, ma-
trimonium est nullum vel dicunt communiter
contrahens intendit frustrare sola spe
generationis prolis, vel si contrahat finem,
contrahit rectam cum intentione separandi
aliquando matrimonium, vel cum condi-
tione ad tempus, vel cum alijs similibus intentio-
nibus in pactum deductis, nullum est ma-
trimonium. Ita docet Palud. in 4. dist. 30.
quæst. 1. art. 3. & Sylvester verbo matrimo-
nium 3. quæst. 5. & addunt pro hac sen-
tia multos auctores. Ratio huius est. Nisi quod
do deducitur in pactum totus ratione
conditionis contrariæ matrimonio, vt con-
stat, sed quando conditio est contraria ma-
trimonio redit nullum matrimonium, &
D similiter ipsum, vt supra dictum est quæ-
stione præcedenti art. 3. ergo. Et idem dici-
dum est quando intentio est contra bona ma-
trimonii, & deducitur in pactum si simi-
liter sit non seruandi fidem, & similis pro-
les. De quibus omnibus vide Soto in
hoc citato quæst. 6. Et ratio est. Nam vt di-
ximus, talis intentio, quæ deducitur in pa-
ctum, reddit talem conditionem, non ita
vero contra bona matrimonii reddit nullum
matrimonium, sicut dictum est in loco si
mili, ergo.

TOta autem difficultas est de intentio
ne matrimonii, quæ habet partem in

thesi

...ficere intentionis, & nullo modo contrahi. Et consequenter non dedicatum in pectore, sed retinetur in corde. Et dubii est. An talis intentio si in ea persistat, quod est contrahi matrimonio, vel boni matrimonii, irritet & annullet ipsum matrimonium, vt in casu per ipsa patet in fundamento precedenti. Et videtur quod talis intentio nō irritet matrimonium.

¶ Primo arguitur. Nam vt supra dictum est, causa matrimonii principalis & intrinseca est consensus legitimè expressus, inter quod nec ligata fuit aliqua operatio, nec conditio fuit ligata, ergo quæcumque conditio, vel intentio retenta in corde, quæ non annullat ligatum consensum (quatenus causa est matrimonii, vel boni matrimonii) nihil operatur, ac videtur non annullat matrimonium.

¶ Secundo arguitur. Si quis consentit in matrimonium hac sola ratione, & intentione, vt possit aliam ducere non naturaliter, vel vt possit habere rem vel aliquid, tale talis habet intentionē contrariam substantiæ matrimonii, vel boni matrimonii (vt constat) tamen contractus est validus, ergo intentio contraria substantiæ matrimonij vel boni illius nō vitiat matrimonium, videtur quod nullum. Minor probatur. Nam licite tali intentione potest quis consentire in vnam copulam si ingrata, vt videtur, ergo licite illa conditione potest esse verum matrimonium.

¶ Tertio arguitur. Baptizatus suscepere posset ordinem, ergo contractus ipsi baptismo validus est, (vt si quis baptizatus esset, vt melius posset seruire hæreticis) & tamen est de sacramento confirmationis & ordinis, ergo similiter matrimonium contractum posset intentione & contraria substantiæ, & boni matrimonij non annullat ipsum matrimonium.

¶ In oppositum est. Primo: Nam vt dictū est in illo tertio argumento, tale intentio est contra substantiam matrimonij, vel saltem est contraria bono illius, ergo talis intentio omnino debuit matrimonium.

¶ Secundo arguitur. Ad matrimonium matrimonia requiritur legitimus consensus in copulam coniugalem, vt per se est manifestum, sed cum tali intentione contraria substantiæ matrimonij, vel boni illius nō fuit legitimus consensus in copulam coniugalē ergo non est matrimonium. Consequentia est bona. Minor probatur. Nam consensus est actus voluntatis, & similiter intentio. Tunc sic. Per intentionem vult aliquid quo tollitur ipsi matrimonio, ergo per eandem fuit vult ipsum matrimonium. Probatur consequentia. Nam impossibile est simul velle efficaciter duo contraria.

¶ Tertio arguitur, & confirmatur argumentum precedens. Matrimonium ipsum non fuit cum aliquo sibi contrario (vt constat) nec cum aliquo contrario bonis illius, ergo nec consensus legitimus in matrimonium fuit cum intentione contraria ipsi matrimonio, vel bono matrimonii.

¶ In hac difficultate & propter hæc argumenta fuit varia sententia inter Doctores. Prima sententia est, quòd intentio pertinens & contraria substantiæ matrimonij, vel boni illius, si non dedicatum in pectore, sed retinetur in corde, non irritat matrimonium: vt si quis contrahat cum intentione aliquando se separandi, siue cum eadem final tempus, vel cum intentione non seruandi fidem, & castitatem prolem. Hanc sententiam tenet Innocentius, & Panormitanus vt refert Sylvester verbo matrimonium 4. q. 5. & ipse Sylvester in eodem verbo q. 6. in dicto 3. expressè tenet illam sententiam dicens. Ego autem dico, quòd secundum Sanctum Thomam omnis conditio, quæ est non solum contra substantiam, sed etiam contra bona matrimonij illud vitiat, si dedicatur in pectore sic quòd operetur ab vtroque contrahentium, etiam si teneatur in mente non vitiat matrimonium. In hanc dicit est communem sententiam Canonistarum, & nostræ primo argumento posito primo loco. Verū vltra ipse dicit, quòd in hoc casu illud matrimonium, modo sit intentio ostensa di expressa. In hanc sententiam tenent aliqui Theologi.

¶ Secunda sententia est huic opposita, vi dicens, quòd matrimonium in hoc casu tali modo est validum, & quòd talis intentio vitiat matrimonium. Hanc sententiam tenet Palude. di. 28. quæst. 2. artic. 3. & Panormit. citat. Sylvester in loco supra citato, Idem tenet Summa Angelica, vt citat

idem autor ex Richardo in 4. dist. 31. & A
idem certum ab[s]q dubio esse.

¶Prima conclusio. Si intentio sit ita per
uersa circa substantiam, vel circa substan
tiam matrimonii, vel circa eius bona, vel
contra, vt tollat consensum necessarium ad
matrimonium, irritat veram matrimo-
nium. In hac conclusione omnes debent ca
dere. Et ratio est aperta. Nam ad hoc q
sit validum matrimonium necessarium est ver
bum obsensus, vt iam supra dictum est, ergo
si illa intentione pervertit consensum tale
consensus necessarius, non erit matrimo-
nium. Sed explicandum est in particulari,
quando intentio pervertit excludat consen
sum necessarium ad matrimonium.

¶Ad cuius explicationem animaduertendum
est, quod consensus necessarius ad matri-
monium est actus quo aliqui matrimonium,
scilicet ius in copulam coniugalem, & in
vinculum matrimoniale, & etiam in tra
bona matrimonij sibi inuicem, & simul
facer, vt iam dictum est. Vnde si necesse est
sit ita pervertit q cum illa non faciat talis
consensus, talis intentio irritat matrimo
nium v. g. Si quis contraheret, & haberet
intentionem non transferendi dominium
sui corporis nec percipiendi, vel si intende
ret vinculum matrimoniale ad tempus, &
non perpetuum, vel bona ita dicti non se obli
garet ad copulam carnalem: talis intentio
tollit consensum necessarium ad matrimo
nium (vt constat) & ita reddit nullum ma-
trimonium, & si illa intentio non declara-
tur in pactum. Hanc conclusionem concedi-
mus omnibus secundis sententijs.

¶Secunda conclusio. Quamuis intentio
sit pervertens circa substantiam, vel bona
matrimonij, vel contra substantiam, vel bo
na matrimonij si non tollit consensum ne-
cessarium ad matrimonium, sed illum sanat
validum est matrimonium. Hanc conclu-
sionem concedimus omnibus primae sen-
tentiae. Et ratio pro hac conclusione est ma
nifesta. Nam in praedicto casu est consen-
sus necessarius ad matrimonium, ergo vali-
dum est matrimonium: Supponimus enim, q
adsint omnia alia necessaria, & quod ob ali
quid defectum, esset irritum necessarium.
Sed explicandum est in particulari quando
dicta intentio in praedicto casu matrimonium
irritum facit contra

¶Ad huius propositionem animaduertendum
est, quod potest aliquis habere veram in
tentionem ad matrimonium, quia vera
intentio consistit in copulam coniugalem, & in
vinculum illud et perpetuum, & in tra
bona matrimonii, & vult tradere potestatem
sui corporis, & obligare se ad copulam car-
nalem: nihilominus tamen potest habere
pravam intentionem circa matrimonii
substantiam, vel contra matrimonii substan
tiam, & circa bona matrimonii vel contra
bona illius. Quamvis intendit non tamen
illud ad quod valeat se obligare intendit,
se separare à matrimonio. Item habet vel
dicere non tenendi fidem, & non tradere
& debitum, & retinendi proles, & quamvis
firmiter in illis, quia tenetur vellet praestare re
ligionem, & habere animum se obligandi ad
carnalem, quae spectant ad religionem, tamen habuit pravam intentionem non fir-
mandi illud, quod promittit. Haec intentio
est contra religionem, nihilominus ali[s] in
tentiones praedictae. Nil dubitandum in
tollit consensum necessarium ad matrimo-
nium, & quamvis ipsum matrimo-
nium non tamen tollit matrimonium.
Quibus positis respondetur ad argumenta
posita pro utraque parte. Nam quae ad pri-
mam conclusionem pertinent, illa vero
contra secundam.

AD argumenta posita primo loco quae
tenus procedunt contra primam con
clusionem respondetur. Ad primum
argumentum, quod dicebatur Sylvester,
dicendum est, quod si in sola cedula iuris
sit defectus, etiam non exprimatur in
signo externo, scilicet matrimonii, & ibi de-
fectus efficaciter non signum externum
habet aliquam vim ad tollendum dum
matrimonii inconstantia est expressum con
sensus interni. In proposito autem illa inten
tio in corde retenta dicit, quod dicendum
non sit sufficiens: & ita reddit matrimonium
nullum. Itaque intentio etiam in corde re
tenta ab quando aliquid operatur. Solum,
quando deficit efficacium operandi ad
matrimonium. Idem dicendum est de con
ditione in corde retenta, quibusdam dicit
Sylvester.

¶Ad secundum argumentum respondet
tur, q ô retenta habetur notorie tollit
vim ad matrimonium cum tali intentio
ne non habuit potestatem in illo ar-

gumento

[illegible] ſacramentum ſine [illegible]
[illegible] ſacramentum ſine [illegible]

¶ Ad primam argumentum reſpondetur, quod ſi quis tali pollens intentione [illegible] ſacramentum ſuſcipiat, [illegible] ſacramentum ſuſcipiendi dicitur eſt neceſſaria ad hoc, quod ſacramentum ſit validum (in ſubiecto in quo ponitur illo exiſtente) validum eſt ſacramentum, ſicut miniſtri; ideo dicendum eſt de ſacramento.

¶ Ad ſecundum dicendum eſt, quod [illegible] contraria ſubditus matrimonii, vel bonis illius, ſi debuit matrimonium. [illegible] ſecundum eſt, quod ex diuitiis in ſecunda concluſione, illa intentio [illegible] matrimonii, vel bonis illius, quorum contrahens dispositionem, & ex oriuntur ex matrimonio ipſo.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondetur ex dictis in ſecunda concluſione, quod tali intentione contraria ſubditus matrimonii, vel bonis illius fiat. Secundo legitur eius conſentiens in matrimonium.

¶ Ad tertium argumentum, ut ſæpius [illegible], & perfecte omnia explicemus, dicendum eſt, quod antecedens eſt verum & ſequela conſequentia illius eſt. Nam, ut explicatum eſt, illa intentio non eſt contraria conſenſui requiſito ad matrimonium; Quidem illa intentio ſtat ſimul cum conſenſu requiſito ad matrimonium.

¶ Ex ſecundum dubium. An [illegible] matrimonii propter malum finem ſubſequendo peccatum, & quodlibet peccatum ſit. ¶ Prima concluſio. Si quis principaliter intendit aliquem finem impertinentem matrimonio, ſed ſalvo recto ordine, & ſibi non peccat mortaliter, ſed ſolum venialiter. v. g. Si quis principaliter contraheret propter delectationem aut diuitias. Hæc concluſio videtur colligi aperte ex D. Aug. de bono coniugali c. 10. Et quidem quia ſit peccatum, patet. Nam peruerſus eſt finis a proprio fine detrahere, aut quod unus principale eſt alteri præponere, ergo eſt peccatum. Quod vero non ſit peccatum mortale probatur. Nam ſtante illa principio ſtruitur ſubſtantia, & actus ordinatus ſubſequens, ergo non eſt peccatum mortale.

¶ Secunda concluſio. Si quis applicatur ad contrahendi propter aliquod humanum, ſcilicet, propter diuitias vel pulchritudinem, ſciens quod finis ille exterius ſolum ſit modum ad applicandum ad bonum, ſic non peccat, hoc accidit Iacob, qui propter Rachel pulchritudinem petiit eam ille ſeruiendo quem non ſeruiret eius Patri: Nam finis ille exterius ſit ſuus debitus, ergo nullum eſt peccatum mortale propter illud motiuum. Contrarium arguunt. Nam ſi liceret alias non celebrare, nec propter aliquem finem applicare ad celebrandum, non peccat, ſimiliter contrahere videtur ad bona temporalia aliquem finem, non peccat. Et confirmatur ſi aliquis applicet contrahere propter pecuniam, non peccat mortaliter, ergo nec ille qui contrahit propter aliquod temporale humanum, ut iam dictum.

¶ Tertia concluſio. Quando finis peruerſus eſt mortaliter, tunc habet peccat mortaliter, ut ſi quis contraheret ut liberius poſſet ad lenocinia ſurgere. Et hæc concluſio dicit intelligi ad illo modum, quod in illo actu ſit duplex peccatum, & ſacrilegium: alterum quod ſuſcipit ſacramentum, alterum quod abutitur re ſacra, ordinando illum in tam peruerſum finem. Et ratio pro hac concluſione eſt manifeſta ex dictis.

¶ Quarta concluſio. Contrahere ſolum propter aliquid temporale ſpirituale, vel finem illum præſcindendo, eſt peccatum mortale. Hæc concluſio probatur. 32. qu. 1. cap. ſolet & cap. aliquando, ubi talis matrimonia appellatur ſtupra, & non matrimonia. Et ratione conſtat hæc concluſio nam ſacrilegium eſt non uti ſacramento ad finem ſtatutum, qui ante appositum facit contra ipſum matrimonium, ubi ſacramento, ergo peccatum eſt mortale. De his omnibus plura dicentur in quæſtione ſequenti. Sententia vide Cajetan. optime loquentem in Summa, verbo matrimonium, & in quibuſdam quæſtionibus de ſacramento matrimonii, qui vide etiam Sylueſtrum verbo matrimonium, quæſtione 9. optime loquitur. 32. qu. 1. cap. ſolet & cap. aliquando.

QVAESTIO XLIX.

De bonis matrimonii.

COnsequenter considerandũ est de bonis matrimonii. Circa quod quæruntur sex. Primò, utrum debeant haberi aliqua bona ad excusandum matrimonium. Secundo, utrum sufficienter assignentur. Tertio, utrum bonum sacramenti sit principalius inter alia bona. Quarto, vtrum actus matrimonii per predicta bona à peccato excusetur. Quintò, utrum sine eis aliquando à peccato excusari possit. Sextò, utrum quando est sine eis sit semper peccatum mortale.

DE hac quæstione disputant Doctores fibulatim cum Magistro in 4. dist. 31 in principio distinctionis.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrũ haberi debeãt aliqua bona ad excusandum matrimonium.

Tho. 4. dist. 31. quæst. 1. & sequent. 3. & sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium non debeat habere aliqua bona qui bus excusetur. Sicut enim conservatio individui, quæ fit per ea, quæ ad nutrimentum pertinent, est de lege naturæ, ita conservatio speciei quæ fit per matrimonium, & multo magis quanto nobis & dignior est bonum speciei quam bonum vnius individui: sed ad nullum nutrimentum excusandum quis indiget per aliquibus, ergo

A nec est ad excusandum matrimonium.

¶ 1 Præterea. Secundum Philosophum in 8. Ethic. Amicitia quæ est inter virum & vxorem est naturalis, & dicitur honestum, vtile, & delectabile: sed illud quod de se est honestum non indiget aliqua excusatione, ergo cum matrimonio debeant naturaliter aliqua excusantia.

¶ 2 Præterea. Matrimonium est institutum in remedium ex illo dicitur distinct. 26. quæst. 2. cap. 1. ad 2. sed secundum quod est in remedium non indiget excusatione, quia sic esset in paradiso excusari indignum, quod falsum est, ubi tales fuissent humanales motus, & actus naturales: ergo simpliciter matrimonium non indiget excusatione. Similiter nec secundum quod est in remedium sicut alia sacramenta, quia in veteribus peccatis sunt infirmata: ergo matrimonium humanum excusandi excusantia habere non debet.

¶ 3 Præterea. Ad omnia quæ humana sibi possunt naturaliter dirigere: sed per matrimonium aliquibus bonis potest homo vti, non indiget aliis bonis virtutibus, quam actibus virtutibus, & sicut per matrimonium aliqua bona assignantur quibus homo vtitur: sicut non alia virtutes dirigunt.

SED contra. Peccatum quod est indulgentia dei est necessaria aliqua excusationis ratio: sed matrimonium conceditur in pœnam infirmitatis secundũ indulgentiam, vt patet 1. Corinth. 7. Ergo indiget per aliqua bona excusari.

¶ Præterea. Conceptiones formicarium & matrimoniales sunt eiusdem speciei quantum ad speciem naturæ: sed conceptiones formicarum de se est carpi, ergo ad hoc quod matrimonialis vsus de se carpat, oportet aliquid addi quod ad honestatem eius pertineat, & in aliam speciem moris trahat.

RESPONDEO dicendum. Quod nullus sapiens debet indicere aliquam sustinere nisi pro aliqua recompensatione alicuius agendi vel sustinendi: debet enim quilibet

ab-

habeant habet operationem, indigit alia A
causa bona aliunde, per quam reddatur
proportionata ordinetur & bonificetur:
sic proximum amor viri & mulieris
virtuosorum bonificatur, tamen quia
proximi dilectio non est ratio, vt ama-
to aliquid boni exhibeat ipsa, ait Philosophus dicit,
bonificatur propter virtuosorum amo-
rem, quamvis proximi talis solitudo ex ſola
dilectione temporalium, vt patet 1. Cor.
7. Quidam tales coniunctionis dilectio non
potest esse ordinata nisi per recompensa-
tionem aliquorum ex quibus dilectio cum
debito bonificetur: & hoc sunt bona,
quæ matrimonium excusant, & bono-
stum reddunt.

Ad primum ergo dicendum. Quod B
in actu consummato est tanta perfectio
dilectionis virtuosæ, absolute, sicut &
in præcedente dilectione: non quidem
generatione per quam ens quodlibet tradu-
citur ad infelix & corruptio, unitatem
autem per quam non tradicitur, sed cor-
rupto & non infecto, tamen ratio quæ
defectum includit quilibet magis sen-
tit in ſecunda quam defectum specie: tra-
ductionem autem ad consummationem se-
cundum quam defectus includit subtra-
hitur ſecundum ipsius defectus: sed ad
coniunctionem ad actum qui defe-
ctui speciem subtrahitur, dimma proxi-
mi dilectionem appetunt in illis actu,
quæ etiam animalia bruta habent, ut
patet non ſit ſimile.

Ad secundum dicendum. Quod C
illa bona quæ matrimonium bonificat,
sunt de ratione matrimonii: & ideo non
indigent quasi exteriora aliqua ordi-
nem ad bonificandum, ſed quasi causa
ſolvit in ipſo bonificatum, quæ ex ſecun-
dum ſe completur.

Ad tertium dicendum. Quod ma- D
trimonium ex hoc ipso quod ſit in ſe
unum vel in remedium, habet rationē
boni & honesti: ſed ut magis quæ bonum
ei conferunt, dicitur quod bonificanti bo-
na habet, quibus ſit & ſolemne, & re-
motum corruptionem adhibeat.

Ad quartum dicendum. Quod ali-
qui actus naturis bonificatur mediante
quasi principio elicitivo & circumſtan-
tia quasi formalitas principiata: hoc
autem modo ſi habeant bona ad ma-
trimonium, ſicut circumſtantia ad actum
naturalem ex quibus habet quod meritorius
actus esse poſſit.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio est affirmativa. Et ra-
tio huius conclusionis est. Nā in vim
matrimonialis alphabetum vita ratio
propria vehementem dilectionem. Ergo
matrimonium aliquem habet aliquem ac-
tum, ergo habet debitum aliqua bona ad
matrimonium consummandum.

¶Secunda conclusio ad secundum. Bona
quæ bonificant ipsum matrimonium sunt
immediate in ipso matrimonio. Vide D. Tho.
si opinio loquatur, & etiam est videndum
si bonificant ad primum.

CIrca mentem loquendi D. Thomæ in
hoc articulo est dubium, vtrum ſi bo-
na, videntur enim quod non. ¶Primo ar-
guitur. Nam moralium operationum ſunt
tria genera, quædam enim operationes ſunt
quæ per ſe bonæ, quædam quæ intrin-
ſecum habent malitiam, alię vero ſunt in-
differentes ex natura ſua. Tunc eſt argu-
mentum. Vbi matrimonium eſt intrinſe-
ce bonum vel intrinſece malum, vel in-
differens, ſi eſt intrinſece bonum, nulla
ſubeat conditione, vt ſit bonum, ut in ca-
ſu, dabatur, ſi eſt indifferens, etiam non
indiget conditione, alias enim omnia in-
differentia indigerent conditione, ut ambu-
lare & legi, quod tamen eſt falſum: ſi
non eſt in via Doctorum apponere talem
conditionem, ergo male dicitur ſi matri-
monium contrahas.

¶Secundo arguitur. Matrimonium ipſum
intrinſece eſt bonum, & laudabile, vt ſupra
dictum eſt, ſequitur autem ipſa ordi-
natur ad illud, ergo matrimonium non indi-
get conditione. Probatur conſequentia:
Nam illud quod eſt intrinſece bonum non
indiget conditione ſine non indiget ea.

sione ejus dilectionis Dei, vel ejus ni A
sericordiæ.

¶Tertio arguitur Matrimonium in sta-
tu innocentiæ non indigebat emundatione,
ut per se est manifestum: ergo nec modo
indiget: et consequenter quia eadem est ratio,
ac videtur modus de bonitate non est
bonus.

¶In hac dubia Scotus in 4. distinctione
3. quæstione prima. impugnat illum mo-
dum loquendi D. Tho. & asserit aliquis
bus argumentis solvit.

¶Nihilominus tamen in tantis
dissolutus Modus ille loquendi D. Th. est B
optimus. Hanc sententiam tenent omnes
nove Doctores cum Magistro in allegata
distinctione, qui quidem utuntur isto mo-
do loquendi, & habet fundamentum in D.
Aug. ad Iulianum Comitem 3. & etiam in
alijs materijs, & ita Scotus non debuit in
hoc litem facere à communi modo loqueñ-
di doctorum. Et veritas modum loquen-
di explicandi aliqua alterenda sunt.

¶Primo Advertendum est, quòd in ma
teriali sive manifesta quædam determi-
ta, non solum pœnæ meriti, sed quæ se-
cundum rationem non videntur fatenda
nisi propter aliquod eminens bonum, illa
sunt in determinata nō sunt mala culpæ, sed
pœnæ. Illa autem determinata sunt tria.
Primo enim in ipso matrimonio est pœ-
nalis servitus libertati contraria, quam om-
nes fugiendam rectam rationem naturaliter
appetunt, secundum illud Psalm 2. Cor. 7.
allegatum in voti, &c. & possibile videtur
infirmum ex parte rei aliqui perfectior est,
& nobilior. Secundo in ipso vinculo matri-
monii est quædam voluptas carnalis quæ
naturaliter in illo fit. Et in dicit Augu-
stinus 1. de civitate capite 16. et ea voluptas D
sequitur, quæ mixtio in corporis seminibus
nulla culpa vel inverecundo ipso, respe-
ctu ejus ad finem perquem est concessa pa-
ret omnino, & quasi angelica cogitatio-
ni obnoxius. Tertio est subtractio plurium
rerum, licet sanctarum, quæ Apostolus vo-
cat distentionem circa mulierem indivisam.
Et hæc omnia in ipso matrimonio ut mul
ta angustiat, ut dicit D. Basilius homi-
quantadè virginitate. Et ex his omnibus
colligitur quod illæ non essentialiter sit ma
ta imperfectionis. Et propter illa determina
ta malis pœnalibus & primis dicuntur, &

matrimonium, & etiam manifesta ha-
bet mentem mali, & pœnæ (vt videtur ut
in Alphonso de Castro lib. de hæresibus ver-
bo quinquagesima hæreticorum) & contra illa
rationem dictam ut in principio huius quæ-
stionis dictum est in principio huius quæ-
stionis. Sicut patet de D. Thomas, quia
illi cognitum est aliqua bona in matri-
monio, quæ in omnibus bonis dicuntur
bona, vt propter illa bona matrimonium
inveniam. Nam vt dicit D. Thomas ibi-
dem, nullus ignorans debet aliquam ma-
teriam scindere, nisi per alia materia
satisfiat diversa cognita, vel nisi non bona.
Ideo ignorans, quæ sit materia quæ
pendat materiam bonis quæ sunt in ea.

¶Secundo Advertendum est ad id
in D. Thomas secundum illa bona quæ ex
matrimonio honestè & excusari, licet de
rationes matrimonij, & non sint causa
ejus, & ita non exigit ea quæ quæ habilia
existunt ad honestandum, sed quæ ibi con-
sistunt in ipso bonæ actu, & ita matri-
monium intuitu eis bonum. Hæc ma-
teria non est indifferens de se, & licita
in malum, & exigit honestum aliqua ex-
cusatione: dum enim honestas, vel excusa
tio accedit ad matrimonium honestum,
& ita per se non est bona.

¶Quibus positis, respondetur ad
argumenta dubia in principio. Vnde matri
monium dicitur carnale, non quidem ab
existentia ex parte ipsius operantis sicut
excusatur actus inhibitus in materia sua, quæ
fit per ignorantiam invincibilem operan-
tis, sed excusari dicitur ex parte obiecti, &
finis. Quia ex parte operantis & finis ne-
scitur tale obiectum cum sensibus illis bo-
nis proportionatibus determinata ipsius
matrimonio.

¶Ad primum argumentum Aliqui Theo-
logi respondent quòd in materialibus pœnæ
alia materia operantis est aliud genus ope
ris, quod à malo specificat, peccatum
quandam imperfectionem, vt occisio homi-
nis, vel occisio innocentis, & hæc pœnalia
culpæ & ita dicunt, quòd materialia pro-
pter excellentiam in rebus quibusdam videntur
propter inveniendo aliquid, vel ut
ut conditionem voluntatis humanæ, &
bonæ consequentiam per se licitandum est.
Et sibi videtur videtur mihi verè. Nam
ea quæ sentit in actu, & præsentat rep-
sibilem facit indifferentiam, & ali habeat

ea-

...sacramentum debeat habere aliquem effectum in
...Caelos. & habent respondere bene rationi
...eamdem esse rationem matrimonium re
...si ab illo aliquid indifferens, nec habet ef-
...fectum nullo modo, nec quia bonum est ei ad-
...jungi. Unde ad argumentum dicendum
...est quod illa duo dicta, quod matrimonium ha-
...bet quendam decorem sanctitatis quæ illud
...facit pœnæ, & culpæ. Et ideo, ut matrimo-
...nium elegans reddatur pœnam relinquendi,
...adjungi oportet aliquod bonum, ut recedat
...peccatum illo removendo.

¶ Ad decimum argumentum respondeo
...quod matrimonium in statu innocentiæ non
...imponebat excludendo, quia in illo statu nul-
...la erant defectuosa. Eadem ratio est de ma-
...trimonio B. Virginis, in quo nulla fuerunt
...defectuosa. Verum in quod in statu inno-
...centiæ esset illa bona, quæ excludit matri-
...monium, etsi non illi matrimonio [in divi-
...no tamen decreto erat excludere matri-
...monium, quia in illo statu non esset deter-
...minata matrimonio vero B. Virginis hoc
...non erat illa bona, & dicimus excludere
...matrimonium, quia quamvis in tali matri-
...monio non succederet defectus, illud erat
...extra per accidens, cum illud matrimonium
...ibi esset de eodem ratione cum alio. Hæc ob-
...scura declarabuntur in articulo sequenti.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm bona matrimonii sufficienter assignentur.

Ad 2. [illegible] AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod insufficienter bona matrimonii assignentur à Magistro Sententiarum.

A *Scilicet fides, proles, & sacramentum. Quia matrimonium non solum fit in hominibus ad prolem procreandam, & nutriendam, sed ad conservandum omnem modum vitæ, propter operam humanam exercendam: ut dicitur in 8. Ethic. ergo sunt plura proles bona matrimonii, ita debet poni commendatio & fides.*

¶ 2 *Præterea. Connubium Christi ad ecclesiam, quam matrimonium significat perficitur per charitatem: ergo inter bona matrimonii magis debet poni charitas, quam fides.*

B ¶ 3 *Præt. In matrimonio non exigitur quod mutuo concepti ad alterius bonum accedat, sed exigitur quod unus alteri debitum reddat: sed primò pertinet ad fidem: & Magister dicit ergo deberet esse una species propter reddibilitatem debiti inter bona matrimonii computari.*

¶ 4 *Præterea. Sicut in matrimonio conjunctionem significat terminatorem* C *Christi, & ecclesiæ requiritur indissolubilitas, & mutua, ut sit unum: sed sacramentum quod inter bona matrimonii computatur pertinet ad significationem: ergo deberet esse aliquid aliud quod pertineret ad indissolubilitatem.*

SED contra. Videtur quod superfluant: quia unum horum sufficit ad unius alicujus bonestationem: sed fides est una virtus: ergo non oportuit alia duo addere ad bonestandum matrimonium.

¶ *Præterea. Nec ex eadem aliquod ac-* D *cipit rationem utilis & honesti, cum utile & honestum ex opposito dividantur: sed ex prole matrimonium accipit rationem utilis: ergo proles non debet computari inter bona quibus matrimonium honestatur.*

¶ *Præterea. Nihil debet poni, ut proprietas vel conditio sui ipsius: sed hæc bona ponuntur ut quædam conditiones matrimonii, ergo cum matrimonium sit sacramentum non debet poni sacramentum inter bona matrimonii.*

RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium dit in essentiam naturæ, & dit sacramentum ecclesiæ, ingrediendo ergo dit in essentiam naturæ debuit eodem modo, sicut, & quilibet alius mortalis actus, quorum unum exigitur ex parte ipsius agentis, & hæc dit intentio finis debiti, & sic primus homo non primum peccatum: aliud exigitur ex parte rei, scilicet, quia dit homini in genere, ex hoc quod caret statu debiti naturæ, & sic dit filii, per quem homo ad finem accedit, & non ad alium, & alterius habet aliquam dependentiam ingrediendo dit sacramentum, & hoc significatum ipso nomine sacramenti.

A

B

AD primum ergo dicendum. Quòd in prole non salvatur intellectus prolis: sed ratio educationis ipsius, ad finem ordinatur ista communicatio sperma, quæ dit inter virum, & uxorem, ingrediendo sunt matrimonium communem: quia patres naturaliter diligunt filios, ut patet 8. Ethicorum 2. & sic in prole quasi in parte ipsali finem aliqui quasi secundarium intendunt.

C

AD secundum dicendum. Quòd fides non accipitur hic, prout dit virtus Theologica, sed prout dit pars institiæ, secundum quod fides dicitur ex hoc quod stat dicta in conventionibus prohibitum: quia in matrimonio pars fit quasi pactio: contractus dit quidam promissio per quam ratio aut alii manifestatio.

D

AD tertium dicendum. Quòd sicut in primis filiis matrimonium consummatur, ut nemo ad alios thorum divertat, ita etiam quod nihil mutetur debitum reddendi. Et hoc etiam dit principaliter, cum sequatur ex ipsa matrimonii perfectione: & idirò ut magis ad finem pertinet. Sed ut dicta patuerunt quod dit minus manifestum.

AD quartum dicendum. Quòd in sacramento non solum intelligenda dit ordinis: sed omnia illa quæ consequuntur matrimonium ex hoc quod dit significativum rei sacramenti Christi & ecclesiæ. Et dicendum quod omnes quotquot baptizati pertinent ad fidem Christi, & ordinis ad sacramentum.

AD quintum dicendum. Quòd fides non accipitur hic pro aliqua virtute, sed pro quadam conditione naturali ex qua fides nascitur, & prout pars institiæ debitum reddendi dicit. Et dicendum. Quod sicut debitum usus huius actus accipitur ratione honesti, non quidem ex actu sed ex re huius quæ redditur usus facit, ita etiam ordinatio ad aliquem finem actus potest facere honestatem huiusmodi actus, & hoc modo ratione ordinis dit quod debitum dit: & hoc modo ratione prolis dit quod debitum dit principaliter inter humanos actus, & secundum hoc in ipso matrimonio. Similiter sacramentum non solum intelligenda dit ordinis: sed etiam omnia quæ ad significationem ipsius pertinent.

SVMMA ARTICVLI.

COncludo ult. Sublatis assignatis malis bonis matrimonii solum planè fides & sacramentum.

¶ Circa illam artic. illa secundi principii, quod

quod (vt dictum in articulo præcedenti) ea dispositio sit in matrimonio, scilicet propria finalis, & voluntas explenda per quam absolvatur actus, & denominetur formalis: Et propter hæc tria dicitur essentia & vnitas prolis, scilicet quantum ad procreationem, & educationem: tria bona in matrimonio recompensata illa vnitas prolis, & hæc tria bona ponit D. Thom. in hoc articulo, scilicet, proles, fides, & sacramentum, & hæc tria bona ponitur in matrimonio. 2. quæstione 2. capitulo omne. vbi dicitur, Omne malum naturæ bonum implorat in ipsis parentibus Christi, prolem, fidem, & sacramentum. Ita etiam bona recenset in Concilio Florentino, traditum de sacramento matrimonii. Et vt certius illa explicetur. ¶ Secundo occurrit, quod primum bonum ponitur proles. Nonne vero proles non solum intelligitur per vnitatem prolis, vnitas etiam educandi dicta (vt dicit D. Thom. hic ad primum.) quemquid dicat Richardus in quarto, distinctione 31. vt refert Sylvester verbo matrimonium 4. quæstione. 5. qui dicit quod educatio prolis est aliquid accidentale matrimonio. Imo vnitas intelligitur respectu alterius antecedentis, & consequentis ipsam. Et ratio est. Nam qui dat formam dat totum, dat etiam omnia consequentia ad totum. Cum igitur percipiant fides, & proles generatio, & educatio, omnia obsequia, & cuncta quæ pertinent ad procreationem eorum referantur ad primum matrimonii bonum, & blandiuntur, quæ antecedunt ad procreandam prolem, & obsequia, quæ sequuntur ad educandam prolem.

¶ Sed circa illud primum matrimonii est dubium; Nam si proles est finis principalis matrimonii necessarius ad existendum in matrimonio sequitur quod quando non vult proles in matrimonio, quod ipsum matrimonium non existat, scilicet si prolis non conceptæ est sterilis. ergo Sterilis videtur esse matrimonia in dicto. Sterilis contra scripturam sonat. Nam sterilis, & etiam senex habet matrimonium contrahere, & tamen in tali matrimonio non est proles, ergo Ista ordinis in matrimonio David & Sunamitidis 3. Reg. 1. in quo non potuit esse proles, tamen erat matrimonium bene dictum, ergo.

¶ Ad hoc dubium dicendum est, quod in hoc matrimonio, filiatur enim bonum prolis, nam repetitus proles in intentione contrahentium. Etenim finis medius non est semper finaliter, sed sufficere finaliter medijs requisitis, sic etiam contrahentium non est semper generare prolem, sed inde contrahere, quæ est à natura inclinatus ad generationem prolis. Vnde eo ipso quod contrahunt matrimonium secundum quod est à natura inclinatum, habetur ipsa proles in intentione, quamvis non finaliter in executione. Aliqui enim dicunt, q̃ hæc bona possunt esse in matrimonio, & matrimonia infirmi, non tamen est necessarium quod in omnibus, sic enim sufficit secundarios fines matrimonij, scilicet, mutua obsequia, & officia, quæ possunt esse inter ipsos contrahentes etiam sine prole. Tertio notandum est, quod secundum bonum excludens matrimonium potest fieri. Videtur vero vt dicit D. Thom. hic. Quidam non accipiant hoc per virtutem Theologicam, qua credimus mysteria supernaturalia, sed pro vt est pars iustitiæ, secundum quod fides dicitur, & hoc quod sunt dicta in confessionibus promissorum. In matrimonio enim cum sit quidam contractus, est quædam promissio, per quam vna alteri obligatur: & ita fides secundum istum accipitur est virtus quædam naturalis, scilicet fidelitas, qua potest ad alterum, & ad istã virtutem spectat, quod coniuges teneantur ad inuicem reddere debitum fidei obligati sunt ex vi contractus, & ita si coniux non vellet debitum petenti, peccaret contra fidelitatem.

¶ Circa hoc bonum sunt bona matrimonii sex dubia. Primum dubium est, non est ita difficile, An ad illum fidelitatem pertinet, non solum reddere debitum alicui contingit cum petitur, verum etiam non consulere alteri quam proprio scilicet. Et videtur quod hoc secundum non pertineat ad fidelitatem. Nam non committeri alteri videtur maxime accidentarium ad rationem fidelitatis, quæ servari debet in matrimonio, nam ex vi istius matrimonialis fidelitas obligatur reddere debitum contingi, si quidem tradit alteri potestatem super suum corpus, ergo non reddere alteri non pertinet ad talem fidelitatem.

¶ In hac dubitabat Richardus in 4. dist. 31. (vt refert Sylvester verbo matrimonium 4. quæst. 6.) Vtrum quod est circa bona fi-

dei eſt, non negare debitum exigenti petenti
ſupponitur enim ſecundum, & antecedenter eſt
dare debitum, alias quando ſuo coniugi red-
dit non peccaret. Et idem docet Sanctus Angeli-
cus ſuper 4. Sententiarum.

¶ Concluſio nihilominus eſt quod ad Eccleſiam. Contra hanc eſt quod ad Eccleſiam in matrimonio efficaciter petitur, non ſolū non negare debitum petenti debitè, verum etiam hoc omnibus modis dare. Hanc concluſionem docet expreſſè D. Thomas hoc articulo ad tertium vbi dicit, quod ſi petens ſcienter exigat debitum à non habente, ſimiliter peccat ac ſi ipſe non haberet. Et idem docet Caietanus in Summa, verbo, matrimonium, peccato. Sylueſter loco ſupra citato, vbi ſequitur Richardum. Et magiſter Sotus in 4. diſtinct. 32. quæſtione prima, articulo ſecundo. Et idem tenent omnes Theologi, & Iuriſperiti. Et poſſunt hanc concluſionem Primo. Ex illo cap. Omnes, 27. q. 2. vbi expreſſe dicitur, quod in matrimonio. Ita Virgines ſunt ſicut. Quia ibi nullum fuit adulterium, quando ibi non fuerit negatum debitum. Ex quo aperte colligitur, quod pertinet ad fidem debitum in matrimonio non commiſcendi alteri, & quod adulterium ſit contra fidem ſeu fidelitatem debitam in matrimonio non petendo. Secundo probatur concluſio. Nã per fidem dati in matrimonio, & per promiſſionem factã in illo contractu vxor cõiux tradit alteri dominium, & poteſtatem ſui corporis, ergo contra fidelitatem illam eſt, quod alteri commiſceatur. Probatur cõſequentia. Nam ex eo ſi talis promiſſionis facta coniux poteſt vti tali corpore, & eius actibus alius poteſt vti tali modo vt iuſtè dicitur, & ex vi talis poteſtatis. Tertio probatur rondeſia. Quoniam plus adulterium non eſſet ſpecialis peccatum habens ſpecialem deformitatem contra fidelitatem debitam in matrimonio, quod eſt contra Theologos. De quo in 2. q. 154. ar. 8. corp. Dicendum eſt q̃ non ſolū pertinet ad fidelitatem, vt debitum petenti reddatur. ſed etiam quod nõ commiſceatur alteri. Et ad primum obiectum dicendum eſt, quod non commiſceri alteri non eſt accidentarium fidelitati. Nam ex vi contractus matrimonialis non ſolum obligatur

27. q. 2. Omnes

A ur ad reddendum debitum alteri: verum etiam tenetur non commiſceri alteri. Itaque reddendo debitum matrimoniale, primo eſt ne debitum petenti reddatur, tanquam ſibi propriæ rei, quantum ex tali peccatum ſit corporis. Secundum eſt, ne propriam corporis fidem violet commiſcendo ſe alteri contra ſignificatum ſuæ ſolemnis traditionis fidei corporalis.

¶ Et ſecundum dubium eſt manifeſtum, quoniam ſecundum ſe principaliter in matrimonio, & in eius fidelitate redditionem coniugi, nõ non commiſcendi alteri. Et videtur quod hoc ſecundum ſit principalius.

B ¶ Prima argumentatio. Si iſtud principaliter in fidelitate matrimonij reddere proprio coniugi quam non commiſcendi alteri, ſequitur quod grauius peccatum ſit petendo debitum proprium coniugi, quam non commiſceri alteri contra eius voluntatem, conſequens eſt falſum, ergo illud ex quo ſequitur. Sequela probatur. Nam non reddere debitum proprio coniugi eſt contra id, q̃ eſt magis principale in fidelitate matrimonij, ergo eſt grauius peccatum. Falſum conſequens conſtat. Nam peccare interna eſt alteri commiſceri in adulterio omnium horrendum.

C ¶ Secunda argumentatio & confirmatio argumentum præcedens. Quoniam virtuoſius peccatum eſt contra fidelitatem matrimonij (vt bene dicitur in dubio præcedenti) & contra eius formalem rationem, ergo ſi reddere debitum eſt magis virtuoſum & principale in fidelitate matrimonij, quam non commiſceri, non reddere debitum erit contra id, quod eſt magis principale in fidelitate, ac ſubinde erit grauius peccatum, cum grauitas peccati ſumatur ex oppoſitione ad virtutem.

¶ Tertio arguitur ad probandum quòd ſibi ſit ius æquale ſui & ſui coniugis in fidelitate matrimonij. Nam ex contractu matrimonij nil æqualius cernitur obligatio ad reddendum ſe toti, ſi habet æqualem ad fidelitatem matrimonij. Conſequentia eſt bona & antecedens probatur. Nam ex contractu matrimonij datur poteſtas ſupra corpus alterius, & dominium ſibi, ſed ad hoc dominium, & poteſtatem æqualiter pertinet ad illud proprio coniugi debitum, & q̃ alienum non vtrique proprie corpore, ergo.

D ¶ Quarto arguitur & confirmatur ſuprà

matrimonia

sumptum præcedit. Non respecta virtutis
malitiæ æqualiter se habent ad reddere alii
cui suum, cum aliquis reddere teneatur, &
petenti alii non reddat, in casibus, & illud
dicit Cicero, 2. de offic. & 3. articul. 2. ergo
respectu virtutis & malitiæ, & subiungit, quæ
est in matrimonio, æqualiter se habent ad
reddere debitum coniugi proprio, & eadem
de proprium corpus alteri. Probatur vero
consequentia ex paritate rationis.

¶ Prima conclusio. Principalius est, & magis proprium respectu fidelitatis debitum proprio coniugi, quam adulterio alteri. II
Hanc conclusionem tenet expresse Diuus Thomas in hoc articulo ad tertium argumentum. Hocetiam docet beatus Richardus citatus dicto præcedenti, qui affirmat, reddere debitum proprio viro est actus fidelitatis, non autem alteri est actus fornicationis & adulterium. Et hunc conclusionem tenent communiter Doctores. Et probatur hæc conclusio. Primo, Ex ratione assignata Doctoris in dicta fidelitate. Nam ex quo peccatum mortale magis & magis principaliter, & magis principium respectum habet ad unum quam ad alterum, magis principaliter & magis proprium respectum habet ad illum quam ad alterum. Sed ex fidelitate & iustitia matrimonii dicitur principaliter respectus debiti proprio coniugi. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Nam ex talibus partibus principaliter, & magis huius actus fidelitatis, quod actus potest vti in hac quam quod alius non vtatur talibus, ergo reddere debitum proprio coniugi, est magis principale & proprium quam non committere alteri. Confirmatur argumentum. Non committere alteri actus ex eo, quod teneatur reddere debitum proprio coniugi, qui habet potestatem supra tale corpus: & non committere alteri, ordinatur ad hoc, quod reddat debitum proprio coniugi, ergo reddere debitum proprio coniugi, principalius pertinet ad fidelitatem, & est magis intimum, & proprius. Secundo probatur conclusio. Respectus charitatis principalior, intimior, & magis proprius est diligere Deum, quam non odire. Non hæc fidelitas ordinatur ad primum, & illa ad istum differunt. Eadem est in omnibus aliis virtutibus, ergo in fidelitate, quæ est bonum matrimonii, principalius & intimius, & proprius inclinatur reddere debitum

A proprio coniugi, quam non committere alteri.

Hoc tamen videtur multis dubium, & primum in argumentis. Quod non magis opponatur fidelitati, si reddere debitum proprio viro, an reddere alteri se libidinose habendo quod sit grauius peccatum. Nam si est magis intimum & principale reddere debitum, quod non alteri committere, magis opponatur non reddere debitum, quam alteri committere de illo grauius peccatum. Et hic difficultas propter hanc rationem aliqui moderni Theologi dicunt, quod magis opponatur fidelitati matrimonii non reddere debitum proprio, quam reddendo alteri, propter regulam B iuris, Exceptorum regula est de contrario, si non peccatum non reddere debitum proprio coniugi, quam committere alteri.

¶ Nihilominus contra hanc secundam conclusionem habetur expresse. Magis opponitur fidelitati matrimonii committere alteri, quam non reddere debitum proprio viro, ac fidelitati grauius peccatum. Et probatur consequentia ex virtute charitatis, cui magis opponitur odium Dei, quam non diligere Deum, quando homo tenetur illum diligere. Et grauius peccatum est odio prosequi Deum, quam non diligere illum, quia de essentia præcepti Dei diligere, quia C principalius, & magis proprium sit respectu charitatis diligere Deum, quam non habere odium illius. Hæc conclusio sic explicata probatur. Primo. Nam inter alia genera mortalium peccatum illud magis contrariatur virtuti peccatum contrariando, quod peccatum est. Sed alteri committere vel peccatum committionis, non reddere debitum proprio, vere loquendo, vel peccatum omissionis, non reddere debitum proprio coniugi, ergo magis committendo fidelitatem, ergo magis committendo fidelitatem

D debita in matrimonio alteri committendo, & est grauius peccatum. Consequentia est bona minor est manifesta. Maior probatur inductione. Nam grauius peccatum est odio habere Deum, quam non diligere, ita tenemur. Eadem est de aliis virtutibus, ergo. Secundo probatur conclusio. Quæcumque debita, quæ est in matrimonio, ordinatur ad bonum prolis, (cum ipsum matrimonium ex natura sua hoc ipsum ordinetur) sed alteri committere magis illi contra bonum prolis, quam non reddere debitum proprio coniugi, ergo alteri committere est magis contra

fidelitatem

fidelitatem debitã in matrimonio, & fidelitatem gratiæ percepta. Consequentia est bona: maior est manifesta. Minor vero probatur. Nam qui non reddit debitum, fidelitatem proles non seruat quo ad hoc, quia non sequitur proles qui non reddit petenti uxorem proles, tum quia ad bonum proles est necessarium per subsequens copulatum matrimoniale: & etiam quia impedit bonum proles alterius. De quo D. Thom. in 2. sent. dist. 154. artic. 2. ergo. Et ad rationem dubitandi dicetur in solutionibus huius argumenti contra.

¶ Quibus positis respondetur ad argumenta in facta in principio. ¶ Ad primum argumentum in oppositum, quod magis principale & magis proprium est matrimonium reddere de iustitia propria coniugi, quam non reddere alteri. Nam primus actus est immediatior, & ad primum actum, qui est reddere debitum proprio coniugi, requiritur actus secundus, scilicet non committere alteri. Sed sequenda de applicatione ad ipsum fidelitatem matrimonii, aliter res se habet. Nam committere alteri magis dirimit a proprio actu fidelitatis, & ita obligatur ad illum actum contrarium committere alteri, quam non reddere proprio coniugi. Sed ut hoc magis explicetur adnotandum, quod committere alteri magis dirimit a proprio actu fidelitatis debitæ in matrimonio, qui quidem actus est reddere debitum proprio coniugi. Nam inchoat negationem illius actus petendi, & addit aliquid aliud positivum. Et ideo tale actum non colligit proprio & particulariter alteri, sed non reddere proprio coniugi. Unum de his applicationem. Quod explicatum amplius in solutione ad secundum.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quod committere alteri est enim contra id, quod est principale in fidelitate debita in ipso matrimonio. Nam ut dictum in dubio: etiam negationem illius actus positivi

¶ Ad tertium argumentum respondetur negando antecedens, videlicet, quod ex matrimonio æqualiter oriatur obligatio ad virum, & principaliori ad hoc quod est reddere debitum. Et ad probationem antecedentis negatur minor. Nam ad probandum supra dictum non requiritur æqualiter ille duo.

¶ Ad quartum argumentum concedo antecedens: negatur consequentia. Ratio dicti

A ventis est, nam in antecedenti vinculum est essentialius. Nam non reddere alteri non facit ad reddere tempore quando etiam est committere peccatum contra præceptum negativum semper obligans, & ita habent æqualem gravitatem. Committere vero debitum non semper est peccatum committere. Alias non committere est peccatum committere, & ita non æqualiter se habent in ratione oppositorum ad rationem fidelitatis. Et quidem antecedens etiam colligitur, quod magis principale, & proprium est respectu iustitiæ fidelitatis reddere debitum proprio coniugi, quam non committere alteri. Nam ista positivum principalius est, & principalius quam negativum.

¶ Ulterius advertendum est in hoc articulo, quod etiam bonum creatum naturale non est sacramentum. Sacramentum vero, ut est terminus bonum matrimonii displicet potest accipi. Primo modo proprie, prout est connexum ad essentiam alia sacramenta. Et sic contractus naturæ perficitur per ratione sacramenti, & elevatur ad almam rationem ordinis. Sed ut non sibi sit opus bonitate, & sanctitate, verum etiã sit gratiæ collativum, sed alia sacramenta. Et hoc modo supernaturale sacramentum accidentale est non essentialiter naturali. Itaque matrimonium in nova lege gratiæ, habet hoc optimum bonum quod est esse sacramentum continens & collativum gratiæ ex opere operato, quo modo existit matrimonium. Et sic pro quæst. 42. dictum, continet gratiam per aliam supernaturalem relationem. Sequitur modo similiter pro ipsa firmitate & indissolubilitate contineret, quæ quidem eodem modo est effectus ipsius sacramenti.

D Nam quamvis ipsum vinculum naturale ex natura sua sit firmum, & indissolubile, tamen ex ratione sacramenti adiungitur quandam majorem firmitatem, & indissolubilitatem, ut supra quæst. 44. dictum est. Nam ex eo quod significat indissolubilem illam unionem, & consequenter Christi cum Ecclesia perfectam, & firmam vinculum erat, virtualiter quidem fidelitatem & charitatem, & non formaliter (teste Ind. Paul.) Vnde, dicitur Ephes. 5. Viri diligite uxores vestras. Ignitum non sacramentum dominetur inter bona naturalia, mirabiliter loquendo augetur illo secundo modo, non primo.

Illud

Patris est aperta, cum ista mia bona manifestari semper per fœderati: cum ipso matrimonio, cum ipsa detrimenta semper si fuit concessa. Ratio vero sacramenti in prioribus non pertinuit, sed transit cum ipso consensu, manet verò ipsa firmitas matrimonii: quia per hoc acceptatum est sacramentum. Hoc etiam constat ex illo capitulo 32. quæst. 2. vbi dicitur, quòd in matrimonio B. Virginis fuit sacramentum, & subdit rationem, quia in illo nullum fuit detrimentum. Vbi aperte significatur quòd sacramentum significat indissolubilitatem. Et idem constat ex cap. quanto. de divortijs vbi dicitur, quòd matrimonium inter fideles initum existit. Et subdit rationem, quia sacramentum fidei, quod semel est admissum, non amittitur, sed ratum efficit conjugij sacramentum, vt ipsum in cœlesti lumbo docuit perduret. Hoc ipsum docet D. Thomas hoc articulo in solutione ad quartum vbi dicit, quòd in sacramento bō dicitur intelligibile est indissolubile, sed omnia illa quæ consequuntur matrimonium ex hoc quòd est signū conjunctionis Christi & ecclesiæ.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sacramentum sit principalius inter bona matrimonii.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non sit principalius inter bona matrimonij. Quia finis est principalissimum in vnoquoque: sed proles est matrimonij finis: ergo proles est principalius matrimonij bonum.

¶ 2. *Præterea*. Principalius in vnaquaque specie est differentia quæ complet speciem quàm genus, sicut forma quæ materiam in constitutione rei naturalis: sed sacramentum competit matrimonio ex ratione sui generis: proles autem & fides ex ratione differentiæ cognoscitur esse tale sacramentum: ergo alia duo sunt magis principalia in matrimonio quàm sacramentum.

¶ 3. *Præterea*. Sicut nominatur matrimonium fides & proles & sacramentum

A nec sine inseparabilitate, sicut patet quando alter contrahens ante matrimonium consummationem ad religionem transit: ergo in hac ratione sacramentum est in matrimonio principalius.

¶ 4. *Præterea*. Effectus non potest esse principalior sua causa: sed consensus qui est causa matrimonij frequenter non manet: ergo & matrimonium fidei proles, & sic inseparabilitas non semper continuatur ex ipsis.

¶ 5. *Præterea*. Sacramenta quæ habent effectum perpetuum imprimunt character: sed in matrimonio non imprimitur character, ergo non addit ei inseparabilitas perpetua: & ideo sicut est matrimonium sine prole, ita potest esse sine sacramento, & sic idem quod prius.

B SED contra, Illud quod primo in definitione rei est sibi maxime essentiale: sed indissolubile quod pertinet ad sacramentum ponitur in definitione de matrimonio dicta non autem proles vel fides: ergo sacramentum inter alia est in matrimonio essentialius.

¶ 6. *Præterea*. Vltimus dictus quòd in sacramentis operatur est efficacior quàm virtus humana: sed proles & fides pertinent ad matrimonium secundùm quod est in officium naturæ humanæ, sacramentum autem secundum quod est ex institutione divina: ergo sacramentum est principalius in matrimonio quàm alia duo.

C RESPONDEO dicendum Quòd aliquid dicitur in se aliqua principalitate duobus modis, aut quia essentialius, aut quia dignius. Si quia dicamus quòd malus modus sacramentum est principalius inter tria bona contingentia pertinet ad matrimonium in quantum est sacramentum gratiæ, alia vero duo pertinent ad ipsum in quantum est quædam naturæ officium, perfectio autem gratiæ est dignior perfectione naturæ. Si autem dicatur principalius quod est essentialius, sic distinguendum est: quia

fides

q. 44. a. 3. ad 1. ad 2.

fides & proles expressè duplicitèr consideratur. Una modo ut scripta, & sic pertinet ad ipsum matrimonium per quem & proles procreatur & pacta coniugalia seruantur, sed inducibilitatem quoad sacramentum importat, pertinet ad ipsum secundum se matrimonium; quia ex hoc quod per habitudinem coniugalem sunt perfectiua sui mutuum in perpetuum coniuges tradunt, sequitur quod separari non possint, & inde est quod matrimonium non quoad vinculum maneat sine separabilitate, inducibilitatem autem sine fide & prole, quia ista ei non videntur ab esse sua, & secundum hoc sacramentum dicit essentialiter matrimonium quam fides & proles. Alio modo potest considerari fides & proles secundum quod sunt in suis principiis, nempe pro prole accipiendo mentis pravitatem, & pro fide debitum seruandi fidem, sive quidquid etiam matrimonium esse potest: quod hoc modo matrimonio ex ipsa actione coniugali conferunt; ita quod si aliquid contrarium horum impedimentum in contrahendo, quo matrimonium fieri non esset, matrimonium non esset: & sic accipiendo fidem, & prolem, prolis dicit essentialem significationem matrimonio, & secundo fidei ut terna sacra ordinem sicut esse humanitatis essentialiter est esse naturae quamvis esse gratiae, quamvis esse gratiae sit dignius.

AD primum ergo dicendum, quod sicut secundum intentionem est principium esse, sed secundum executionem est ultimum, & similiter proles se habet in matrimonio terna, & ideo quodammodo dicit principalitatem, & quodammodo non.

AD secundum dicendum, quod sacramentum potest pertinere ad matrimonium tripliciter: uno modo pertinet ad matrimonium ratione suae differentiae: dicitur enim sacramentum ex significatione hominis ad Christum determinata quam matrimonium significat.

de bono coniug. cap. 24. tomo 6.

AD tertium dicendum, quod sanctus secundum Augustinum sunt bona matrimonii, videlicet ut refertur ibidem ut

A *bona nuptiarum nuncupantur, ut dicitur Ad Gen. lib. 11. Et ideo dicendum, quod sacramentum non significatur tribus bonis, ut res & tribus dictum in secundo libro, quia non possunt in hac vita separari, sed per matrimonium suae corporalem prolis virtus continentem: sive spiritualem prolis spiritualem virtutem.*

AD quartum dicendum, quod quamvis consensus qui facit matrimonium non sit perpetuus materialiter: tamen quantum ad substantiam actus quem ille actus causat, & potest sortiri secundum esse: tamen formaliter loquendo est perpetuus, quia est de perpetuitate vinculi, alias non faceret matrimonium. Nam actus consensus ad tempus ut sic, quem matrimonium facit: & duos facit secundum esse quod actus dicitur significare ab obiecto, & secundum hoc matrimonium ex consensu quasi habitualiter habet.

B

C

AD quintum dicendum, quod quamvis consensus quo matrimonium perficitur, non sit actus permanens, sed transiens potestas ad actus significandos, sed in matrimonio ad actus corporales: unde matrimonium ratione potestatis, quam ex se matrimonio contingit acquirit, causatur ratione sacramenti in quo actus ille imprimitur, & ex hoc habet infra rubricam, ut Magister dicit: sed differt ab eis in quantum potestas illa est ad actus corporales, & propter hoc non imprimit character spiritualem.

Vide D. Thom. 3. p. q. 63. art. 5.

D SVMMA ARTICVLI

PRimo per id quod dicitur, quod quidam tale est. Aliquid dicitur principaliter duplicitèr, aut quia essentialiter, aut quia dignius. ¶ Quo posito sequitur. Prima conclusio. Si attendatur principalitas primo modo dicendi, sic sacramentum est principalius inter alia bona. Ratio huius conclusionis est, quia perfectio gratiae est dignior perfectione naturae (ut constat): tale autem existentia pertinet ad plenam matrimonium, inquantum

est

eſt dicendum, vt ſit collatiuum gratiæ: alia A
vero duo ſecundum perueniunt ad ipſum, inquan-
tum eſt in effectum eiusdem gratiæ: quia pertinent
ad ſacramenta in dispoſitione.

¶ Secunda concluſio. Si principalius ac-
tendatur ſecundum id quod eſt magis effectua-
le: ſic Sacramentum aliquo modo eſt prin-
cipalius prole, & fides alio modo eſt ma-
gis principale. Explicatur concluſio. Nam
ſi proles & fides conſideretur, ſecundum
quod ſunt in actu, aliquid principalius eſt
Sacramentum. Nam matrimonium in actu
non poteſt eſſe ſine Sacramento, ſic tamen
non, & valde ſalubriter: poteſt tamen eſ- B
ſe ſine prole, & fide in actu. Si vero pro-
les & fides accipiantur in ſuo principio &
causa in utroque: ſic proles & fides ſunt
aliquid principalius, videlicet ſecundum ſe-
cundum actum naturæ proles eſt
effectus finalis in matrimonio, ſecundo
fides, & tertio Sacramentum. Sed ſic bo-
nitas eſt eſſentialius eſſe naturæ quam eſſe
gratiæ. Ratio eſt. Nam proles & fides ſic
ſumpta modo ea quæ actuæ excitabili dis-
tinguntur.

Circa iſtam Thomæ concluſionem du- C
bium eſt de ſecunda parte illius, in qua
dicitur, quod ſi proles accipiatur in
ſuo principio eſt eſſentialiſſimum in matri-
monio, ita videtur hoc falſum. Et certo du-
bium eſt. Nam ſimpliciter proles ſic
accepta eſſet eſſentialiſſimum omnium, ma-
xime quorum omnia alia quæ ſunt in ma-
trimonio, vt fides & Sacramentum ordinan-
tur ad prolē (neceſſitas enim fidei, & indiſ-
ſolubilitatis in matrimonio ex ipſa prole
deſumitur) ſed hoc ratio nulla eſt, ergo. Mi-
nor in qua eſt difficultas probatur. Nam ſi
fides & Sacramentum ordinantur ad prolem
in ipſo matrimonio, ſequitur quod proles
non ſolum ſit eſſentialiſſimum, ſed etiam ſi
priſmum omnium, quæ ſunt in matrimo-
nio. Conſequens autem eſt falſum (nam vt D
dictum eſt in prima concluſione D. Tho.) Sa-
cramentum eſt aliquid dignius & excellen-
tius. Sequela probatur. Nihil ad quod
ordinatur aliud excellentius eſt, quam id quod
ordinatur ad illud: Nec enim ratione finis
eſt aliquid excellentius, quam medium. Quæ
enim media ordinantur ad finem. Igitur ſi
fides & Sacramentum ordinantur ad prolē
in matrimonio, proles erit dignißimum eo-
rum, & non ſolum eſſentialiſſimum.

¶ Nihilominus tamen dicendum eſt, quod
doctrina D. Thomæ in illa concluſione eſt ve-
ritas. Ad cuius expoſitionem advertendum
eſt, quid in hac concluſione non intendat
D. Thomas de intrinſeco conſtitutionis, nam
de neceſſitate Sacramenti matrimonii non
eſt, quod concurrant actus ſeu finaliter
perficiendum Sacramentum, etiam
ſi habeat impedimentum contrarium effectui,
ſed ſufficit, quod concurrant in ſuo ſtatu
complete. Loquitur igitur de matrimonio
conſummato matrimonium, & reſpectu huius
principium (ideſt) efficacius eſt proles
quam fides & Sacramentum, ſed inſeparabi-
liter. Quia ex inconſequenti infallibiliter om-
nia, quæ ſunt in matrimonio ordinantur ad
prolem, vnum ad finem. Itaque ſine ma-
trimonium eſt inſeparabile, quia ſic eſt ordi-
natum ad prolem, & ita magis eſſentialis eſt
proles ad quam omnia ordinantur. Conſi-
derandum enim eſt, quod ſicut albus ſumit
ſpeciem, & eſſentiam ab albedine & ſic ea
quæ tendit ita matrimonium inquantum
coniugium humanum ſpeciem & effectum
habet à prole mediante à natura, & ita proles
eſt ibi eſſentialis ſicut de ratione potentiæ
eſt actus ad quem ſimpliciter natura ordinatur,
& à prole ſumitur noſtra fidei ſecunda
dicta ratio vitalis perfectionis, vt iam ſupra
dictum eſt.

¶ Vnde ad rationem dubitandi dicendum
eſt, quod ratio eſt vera: & ratio de ad-
dicta optima. Vnde negatur minor. Et ad pro-
bationem minoris negatur ſequela, falſum,
quod proles ſit etiam dignißimum omnium,
quæ ſunt in matrimonio. Nam quia om-
nia ordinantur ad prolem, tamen quædam
ordinantur vt media ad finem vltimum, &
hæc ſunt minus perfecta, vt dictum eſt ſu-
pra. Sacramentum ergo ordinatur ad
prolem non tanquam medium ad finē, ſed
tanquam aliquid perfectius, & ſuperius ad
perficiendum id quod eſt finis. Et ita ra-
tio ſacramenti perficiendi eſt in matrimonio
quam proles. Advertendum etiam eſt, quod
aliquando ea quæ excellentiora ſunt ordi-
nantur ad minus perfecta, non aliquam ra-
dicem ad finem, ſed tanquam cauſa perfectiua
ad aliquid perficiendum. Et ita dicunt Theo-
logi in materia de incarnatione, quod Chri-
ſtus Dominus, qui eſt perfectiſſimus ordi-
natus ad noſtram ſalutem & miſſionem fuit,
non tanquam medium ad finem, ſed tanquam

cauſa

ſalis ſuperior perficiens. Et D. Thomas 2.2. quæſtione 82. artic. 3. ad primum dicit, quòd charitas ordinatur ad virtutem religionis. Quoniam charitas perficit ſubiectum, & perficitur tot, vt dicunt eiusdem Doctores. Ordinatur ergo tanquam aliquid ſuperius perficiens. Non diſſimiliter in propoſito ſacramentum, quod includit aliquid ſupernaturale, ordinatur ad ponendum gratiam, & perfectius perficiens ipſam hominem ponit. Verum quia ſi homo ſecundo de indiſſolubilitate naturali, committeret aliquod peccatum, quod eſſet digniori prudei. Quoniam tale indiſſolubilitas ordinatur ad priorem vnionem ad Deum. Hæc dicta ſint de hoc articulo.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum actus matrimonii excuſetur per bona prædicta.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod actus matrimonij non poſſit excuſari per bona prædicta ne ſit omnino peccatum. Quia quicunque ſuſtinet damnum magnum propter minus bonum, peccat: quia ſeruare ſuſtinet ſed bonum rationis quod latius in iſto actu continetur eſt magis quam bona ſecundum quæ bona prædicta bona non ſufficiunt ad excuſandum continentiam concubitum.

¶ 2. Præterea. Si bonum malo addatur in genere moris, totum efficitur malum, non autem potuit bonum, quia vna circumſtantia mala facit actum malum, nec aliæ vna bona facit ipſum bonum: ſed actus continentiæ ſecundum ſe eſt malus absque excuſatione non indigens: ergo bona matrimonij adiuncta non poſſunt ipſum bonum facere.

¶ 3. Præterea. Quicunque eſt immoderatus poſſunt ibi eſt actuum in moribus: ſed bona matrimonij non poſſunt efficere quin delectatio illius actus ſit immoderata: ergo non poſſunt excuſare

A ſuum quin ſit peccatum.

¶ 4. Præterea. Verecundia non eſt niſi de turpi actu ſecundum Damaſcenum: ſed bona matrimonij non tollunt verecundiam ab illo actu ergo non poſſunt excuſare quin ſit peccatum.

¶ SED contra. Concupiſcentia carnalis non differt à fornicatione niſi per bona matrimonij: ſed ea ſola non poſſunt excuſare ipſam, nec matrimonium ſimpliciter illicitum reddunt, quod eſt contra id quod habitum eſt ſupra.

¶ Præterea. Bona matrimonij ſe habent ad actum vnius ſicut circumſtantia dicitur (ſicut dictum eſt) ſed circumſtantiæ tales ſufficienter faciunt quod actus aliquis non ſit malus: ergo & hæc bona poſſunt excuſare matrimonium, vt nullo modo ſit peccatum.

RESPONDEO dicendum, quòd actus dicuntur excuſari dupliciter, vno modo ex parte facientis, ita quod non competat facienti in talibus quæ ſi malus, vel ſaltem non in tanto in talibus, ſicut ignorantia dicitur excuſare peccatum in toto vel in parte. Alio modo potest excuſari actus ex parte finis, ita ſcilicet, quòd non ſit malus, & hoc modo prædicta bona dicuntur excuſare actum matrimonij: cum prædictum amorem habet actus aliquis quod non ſit malus in genere moris, & quod ſit bonus: quia ea eſt aliquis actus vtilis ſeruet, vt in 3. libro dictum eſt. dicitur autem aliquis homo actus bonus dupliciter. Vno modo bonitate virtutis, & ſic habet actus quod ſit bonus ex his quæ ipſum in ſe malum ponunt: & hoc faciunt in actu matrimonij debiti & proles, vt dictum eſt. Alio modo bonitate ſacramenti ſecundum quod actus non ſolum bonus, ſed etiam ſanctus dicitur, & hanc bonitatem habet actus matrimonij ex indiſſolubilitate coniunctionis, ſecundum quam ſignificat coniunctionem Chriſti ad eccleſiam: & ſic patet quod prædicta bona ſufficienter actum matrimonij excuſant.

AD

AD primum ergo dicendum, quod per malitiam actus non tollitur totum bonum naturæ, sed aliquod particulare bonum. Et ideo quicunque actus malus, aliquod bonum naturæ tollit, qui vel melior fuit, quam actus ille qui tollitur, vel æqualis. Nec tamen quicunque actus malus, totum bonum naturæ tollit. Unde non sequitur, quod sit actus malus, qui totum bonum naturæ tollat.

AD secundum dicendum, quod actus malus ille qui tollit totum bonum naturæ, non est malus, quia tollit totum bonum naturæ: sed quia tollit bonum naturæ, secundum quod ordinatur ad debitum finem. Et ideo ille actus malus est, qui tollit bonum naturæ, secundum quod ordinatur ad debitum finem.

AD tertium dicendum, quod sicut peccatum dicitur passio, non quia faciat aliquem pati, sed quia facit aliquem agere ea quæ pertinent ad passionem: ita dicitur esse bonum passibile, non quia faciat aliquem pati, sed quia facit aliquem agere ea quæ pertinent ad bonum naturæ.

AD quartum dicendum, quod sicut peccatum quod semper est in actu malo, non semper habet rationem culpæ: quia actus non est malus culpa: sed quia est malus culpabilis: ita bonum naturæ, quod est in actu malo, non semper habet rationem boni naturæ, sed quia est bonum naturæ, secundum quod ordinatur ad debitum finem.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio est affirmativa Et dicit D. Thom. quod actus malus naturalia in eis bona corrumpit ex his ex quæ bonum naturæ necessario sequitur ad integritatem, & sanitatem ex ratione boni naturæ. Vide figuram D. Thomæ quæ est optima, & maximè necessaria pro omnibus quæ sequuntur.

¶ Contra illum articulum est adducendum. Vivens vitam, & actus naturalis

A talium excolitur per hunc malum actum, quod nullo modo sit malus: sed potius bonum ex suo genere, & meritorius. Videtur vera pars negativa.

¶ Primò arguitur argumento dicentis ex capit. Virum propria. 33. quæst. 4. ubi D. Gregorius dixit, quod virum cum propria uxore dormiens, nisi bona aqua ecclesiam ingrediatur, ab illicito in quibus vehementer videatur, & actus matrimonialis sunt pro peccato excusatus, ergo. c. virum propria. 33. q. 4.

¶ Secundò arguitur. Qui ponit detrimentum in bonis potioribus, & excellentibus

B illius propter non ordinata bona peruersa conuersationis, & subtracto peccato in ea contingat bonum illius detrimentum in bona excellentiora: ergo propter mortale peccatum Consequentia est bona, maxime est manifesta. Nam mortale bonum ordinatur ad minora tanquam ad finem, & non econtra. Et ita nostra opinio est, quod aliquis patiatur detrimentum in bonis inferioribus ex dignis propter excellentiora bona, & non econtra. Minor nostra probatur. Nam in illa matrimoniali patitur bonum, & subtilem detrimentum in bonis rationis propter illa vita bona, bonum autem rationis excellentius est quam illa bona, ut constat per Consequentiæ argumentum. Nisi si quis subtilitet detrimentum in bonis naturalibus, ut in vita vel in fama propter certum peccatum pertulit ordinem & pœnæ. Quoniam bona naturalia & fama sunt excellentiora bona, ut ecclesiastica: ergo similiter ille, qui patitur detrimentum in bono rationis propter illa bona.

¶ Tertio arguitur. Nam bonum (nisi si adhibeatur malo, & contingat illi) nequaquam efficit illud bonum bonum tamen ad

D bonum naturale ordinatum efficit aliquando bonum: Nam mendacium solet interficere salutem, quæ ab illo separari non potest: Sed actus contingens de se est malus cui se in illo detrimentum naturale: ergo per malum bonum excusari potest, ac subinde remanet malum. Confirmatur argumentum. Nam quodcunque malum sit in actu primo totum actum. Quæcunque enim circumstantia mala inest bono actui ergo si in actu contingat esse aliquod malum, quantumcunque illud bonum semper erit malum.

¶ Quarto arguitur. Quædam illa mala bona adhibita non possunt efficere aliquid

tus delectatio in illo actu se inuoluerit, nec possint tolli per reuocationem, quæ omnia ad malum pertinent: ergo omnia hæc peccata sunt in matrimonio, non excusat actum coniugalem ab omni culpa veniali.

¶ In hac difficultate D. Bonauentura in 4. distinct. 31. artic. 3. quæst. 1. ad 4. ait, aliquos, qui dicunt, quod actus matrimonialis nunquam sine peccato fit, nisi aliquo præcedat dispensatio. Quod etiam tenet Hugo Lincolniensis super illud cap. Vir ob prouisionem citato in primo argumento. Hi non obstantibus.

¶ Concludit ex, certissimum esse, quod illa tria bona sufficienter excusent actum matrimonialem: nimirum quod actus matrimonialis sit absque culpa aliqua. Et hæc conclusio est contra secundum dictum: & probatur. Primò. Nam si actus matrimonialis non esset absque culpa, sequitur quod nec ipsum matrimonium esset sanctum, & absque culpa. Consequens autem est hæreticum (vt dicemus in principio huius materiæ) ergo illud ex quo sequitur. Sequela patet. Nam ipsum matrimonium est naturaliter ordinatum ad vsum, & actum matrimonialem: non ergo si actus ipse matrimonialis non est absque culpa, ipsum matrimonium ipsum, in quo datur potestas ad talem actum, absque culpa. Secunda probatur conclusio. Nam hæc est doctrina gratiæ sacramentalis, vt dicam, q. vero ipsum subsequatur in matrimonio ad quod ipsum matrimonium ordinatur ex natura rei, debet gratia in ipso matrimonio dari gratia in ipso actu coniugali, excitatur a culpa. Tertio probatur conclusio. Actus coniugalis cum illa bona est actus virtutis, ergo bonus & excusatus a culpa. Consequentia est bona. Antecedens probatur. Nam generalis ratio virtutis consistit in hoc, quod opus in aliquo genere consistat, sed actus matrimonialis consistit in moderantia rationi fidei, & pudicitiæ, & sacramenti, quæ reducuntur ad generalem rationem virtutis, & consequenter in specie virtutis collocantur, ergo actus coniugalis cum illis bonis est actus virtutis, & excusatur ab omni culpa. Quarto probatur conclusio. Tales actus coniugales pertinent in specie ad virtutem iustitiæ, nam consistunt in debitis & debitate

A reddendo debitum ergo talis actus est excusatus in particulari quod ad actum iustitiæ. Quarto probatur conclusio. Nam opus ipsum est bonum. Quando in ipso exercitio reperiuntur tria bona, quæ dant gratiæ actum esse gratum & significant sacramentum Ecclesiæ non ecclesiæ hoc actum actus & sacramentum matrimonij significant rectitudinem veræ diuinæ humanæ, in ipso dominium ergo talis actus excusatur in particulari ab omni culpa veniali quod ab actus humanus. Vide D. Augustinum libro de nuptiis & concupiscentia cap. 4.

B ¶ Quibus positis respondetur ad argumenta facta in principio huius dubij. Ad primum argumentum respondetur, quod Gregorius non dicit illud propter naturam actus, & quia ille actus redditur aliquo modo honestus inhabilem ad spiritualia & diuina. Et quod hæc diligentia interpretatio constat ex his quæ ibi dicuntur, nisi fidelis ratio. Nec hoc dicens culpabilem potentiam esse contingere sed quia ipso facto

C sunt non possibile.

¶ Ad secundum argumentum primo dicitur, quod quamuis in vita matrimoniali sit aliquod demeritorium in bono matrimonio, quod est deficientia in bonitate, ob tamen demeritoria per modum causandi, & non per modum permanentiæ illa vero bona sunt per modum permanentiæ. Et quia ob est inconueniens subtrahere dona talium, & demeritum in illo bono perficiens propter hæc bona existens permanentia. Aliquem dari enim ob, quod aliquando ob bonum subtrahantur propter demeritum in bono perficiens propter

D bona, vel bonum, si illud demeritorium ob partem propter bona subtrahi si sunt alia non existens. Et ita ad quæstionem potest quia subtrahere demeritorium bona existens, (partem inquam demeritoriam & per modum causandi) propter illa bona permanentia. Et ita in solutionem argumentorum D.

Thom.

A

B

C

D

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum actus matrimonialis excusari possit sine bono matrimonii.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod actus matrimonialis excusari possit etiam sine bono matrimonii. Quia enim a natura tantum inclinamur ad actum matrimonii, non videtur aliquod bonum matrimonii excedere: quia bona naturalia naturaliter appetimus propter se, sed quando aliquis fuit appetitus naturalis inclinatur ad actum praedictum, non videtur esse peccatum, quia voluntas naturalis eius motivum sit propter naturam & prolis ordinem: ut Dionysius: ergo actus matrimonialis excusari potest etiam sine bono matrimonii.

¶ 2 Praeterea, ille qui videtur peccare ad formidinem, videtur aliquid bonum matrimonii intendere: sed talis non peccat, ut videtur, quia ad hoc ut matrimonium contrahatur sufficit consensus inter personas legitimas, ut supra habitum est in prima Quæst. ergo etiam sine bono matrimonii potest actus iste excusari.

¶ 3 Praeterea, ille qui videtur petere ad libidinem, non facit contra substantiam, & sic non peccat, ut videtur: sed per matrimonium non efficitur res turpis, & e contrario: ergo si se misceat ad libidinem matrimonii, non videtur esse peccatum: & sic idem quod prius.

¶ 4 Praeterea, illud quod est bonum ex genere, non efficitur malum nisi per malam circumstantiam. Sed actus matrimonialis qui quis exercet secundum debitum generationis: ergo non potest esse malus nisi per malam intentionem: sed potest bona intentione fieri etiam si non intendat ali-

quod bonum matrimonii, puta cum quis falsum certificat per hoc impedit fieri matrimonium, aut consequ. ergo videtur quod primus sine matrimonio bonum actum alium ille possit excusari.

SED CONTRA. Remota causa removetur effectus: sed causa bonitatis alicui matrimonialis sunt matrimonii bona: ergo sine eis non potest aliquis matrimonialis excusari.

¶ PRAETEA. Non differt aliqui praedicta bona ab actu formaliter nisi ut praedicta bona: sed circumstantia sic mutat speciem semper ex malo: ergo semper excusabit ab alio bono, etiam matrimoniali actu semper erit malus.

RESPONDEO dicendum, quod sint bona matrimonii secundum quod sunt in habitu faciunt matrimonium honestum & laudabile: unde etiã secundum quod sunt in actibus interiores facti sine actibus matrimonij bonestatur, quamvis illa sint bona matrimonij quae ipsum actum respiciunt: unde quando contingit contrahentes causa prolis procreandae, vel ut sibi mutuo debitum reddant, quae sunt finis pertinens, excusantur a peccato sed secundum bonum non pertinet ad essentiam matrimonij: sed ad esse ipsius ut dictum est. Unde facit ipsum matrimonium honestum, non autem alium actum, ut per hoc actus eius alioqui peccato vacans: quia cum sit actus significativus coniugium: & ideo dicendum sicut modus requirit ab- B C D

ſit; omne peccato vacaneum, scilicet causa procreandae prolis, & debiti reddendi: alias autem semper est ibi peccatum, ad minus veniale.

AD primum ergo dicendum, quod proles prout est bonum sacramenti addit supra prolem prout est bonum naturae: Natura enim intendit prolem prout in ipsa salvatur humana species: sed in prole secundum quod est bonum sacramenti matrimonij, ulterius intenditur ut proles suscepta ulterius ordinetur in Deum: & ideo oportet quod interior natura quae prolem intendit, referatur ad eius finem: & invenietur proles in bono sacramenti: alias parvulus in utero quod sine peccato esse non potest: quia quando natura tantum movet ad actum matrimonii, non excusatur a peccato veniali, nisi quatenus motus naturae ordinatur ad bonum finem prolem scilicet quando est bonum sacramenti: nec tamen semper quando ista natura sit vitiata, sed quando sit imperfecta nisi ad aliquod bonum matrimonii adiectum ordinetur.

AD secundum dicendum, quod aliquis per actum matrimonii illicitum potest fornicationem in exteriori non est aliquid peccatum, quia hoc est quaedam reddita debiti, quae ad bonum debiti pertinet: sed si intendit virtute fornicationem in se, sic est de ratione fornicationis, & secundum hoc est peccatum mortale, nec ad hoc est matrimonium institutum, nisi secundum rationem quae est de peccatis venialibus.

AD tertium dicendum quod ista circumstantia non facit ad hoc quod actus sit bonus: & ideo non oportet quod qualitercunque: quia ex ista circumstantia vitiet sit bonus: sed quando actus ex ista circumstantia vitiatur secundum aliquid circumstantiam.

AD quartum dicendum, quod quamvis intendere sanctam conjunctionem non sit per se malum, tamen hoc intendere efficiens malum & excludens sanctam intentionem, quando non est ad hoc de se ordinatum: sicut qui ex sacramento baptismi tantum salutem corporalem quaereret, & similiter etiam est in proposito in alio matrimonio.

SUMMA ARTICULI

PRima conclusio illa bona secundum habitum bonitatis matrimonialis.

¶ Secunda conclusio. Illa dicuntur bona, fides, fides, & proles, quae respiciunt actus matrimonij, bonestant quidem actum matrimonij, & eum honestum: illa actus a bona

pariunt

accepta in tertium bonum, scilicet, fœtus educationem, non pertinet ad vsum matrimonij ejusdem educationis ipsius.

Tertia conclusio. Quando contrahens accipiens gratia generationis, vel ad reddendum debitum in debitum nullo modo peccat, aliàs autem semper peccat ad minus venialiter.

CIrca secundam conclusionem, & solutionem ad primum D. Thom. est primum dubium breve. An si aliquis accedat ad proprium uxorem, ut per illum significet fidem ecclesiæ, peccet venialiter. Videtur certa pars negativa. Nam licitè ex ea intentione ad eam fidem ad quem ordinatus est contractus matrimonialis, ergo ex eo peccatum non accedere propter talem finem.

¶ In contrarium est. Quia D. Tho. in præsenti conclusione dicit, quòd per nullum significationem excusatur actus ille ex quo actus ille est peccatum. Confirmatur. Nam in certa conclusione dicit Doctor Sanctus, quòd contingat semper peccare mortaliter in actu contingali, vel illum finem gratiæ generationis, vel ad reddendum debitum: sed ille talis non accedit ad proprium uxorem propter aliquem finem illicitum, ut constat, ergo peccat.

¶ Ad hoc dubium dicendum est, quòd actus matrimonialis non excusatur propter aliquam significationem. Hæc est mens Doctoris Sancti in hoc articulo. Hoc etiam docet Paludan. in 4. dist. 3 1. q. 2. artic. 1. Dum enim, quòd fiat si aliquis baptizaretur Sortes ad significandum Christi ingressum, non caret culpa: ita etiam non caret culpa, qui accedit ad proprium uxorem propter talem significationem. Verum est quòd si aliquis non evidenter aliquem finem in actu contingali intenderet hoc significare, non peccaret mortaliter. Nam si quis non credens alios fines baptismi intenderet repræsentare mortem Christi, non peccaret, ergo etiam non peccaret in nostro casu.

¶ Et rationem dubitandi dicendi est, quòd quamvis Sacramenta sint signa, positiuum tamen habituant finem ad effectum (nam sunt signa practica) & ideo qui talem finem habet Sacramento ad significandum habet rectum finem. Item dicendum est, quòd ratio Sacramenti non pertinet ad vsum matrimonij, ut dixit D. Thom. corpore & ita non habet esse finem.

¶ Et contra, quæ dicenda sunt in hoc articulo, melius explicentur, advertendum est, quod multis modis potest maritus accedere ad uxorem, vel è contra uxor ad maritum. Primo modo ad procreandi prolem. Secundo modo ad reddendum sibi debitum. Tertio modo ad vitandam fornicationem, vel in se ipsa, vel in altero conjuge. Quarto & ultimo modo propter delectationem tantum. Et certa res est quòd est licitum accedere ad uxorem, vel uxor ad maritum duobus primis modis, scilicet gratia procreandi prolem, & reddendi debitum sine aliquo peccato. De quatuor verò modis dispositis articulo sequenti, & ita in hoc articulo solùm est explicandum, an sit licitum accedere tertio modo, scilicet, gratia vitandi fornicationem in se ipso, vel in altero: & hoc tangitur à D. Thom. in solutionibus argumentorum.

EST igitur secundum dubium circa tertium modum, & circa solutionem D. Thomæ ad secundum. An sicut maritus accedere ad uxorem peccatum debitum ab illa propter vitandam fornicationem uxoris, & idem ab uxore respectu mariti. Videtur quòd non sit licitum.

¶ Primò arguitur ex doctrina Doctoris Angelici in tertia conclusione, ubi expressè dicit, quòd quando contrahens contingens vel gratia generationis, vel ad reddendum in actum debitum, nullo modo peccat, aliàs verò semper peccat ad minus venialiter: sed in isto casu non accedens generationis causa, nec ad reddendum debitum ergo peccat. Minor videtur nota. Quòd si quis dicat cum D. Thom. ad secundum quòd de illo casu virtualiter est quædã reddito de hinc & ita licitum est.

¶ Secundo arguitur contra hanc solutionem. Nam ex illo sequitur, quòd aliquis in illo casu teneretur ex infidia & fidelitate accedere ad alterum contingem, & quòd aliàs peccabit mortaliter: consequens verò dicitur videtur: ergo &c. Probatio est nam infidia & fidelitate teneatur reddere debitum, taliter quòd si non reddit peccat mortaliter, sed in isto casu est addito debiti secundum D. Thom. ergo.

¶ Tertio arguitur. Ipse contra ad virum-

dam propriam fornicationem non potest licite accedere ad alterū. (de quo in dubio sequenti), ergo nec ad virandam fornicationem alterius. Probatur consequentia ex paritate rationis. Nam sicut certum tenetur prouidere bono spirituali alterius cōiugis ita etiam tenetur prouidere bono spirituali proprio.

¶ Prima conclusio sit Certissimum est, quòd sit licitum accedere ad alterum coniugem propter vitandam fornicationem in illo. Hanc conclusionem docet expressè D. Thom. hic ad secundum. Primò probatur ex Diuo Augustino libro de bono coniugali cap. 7. & cap. 10. Vbi hoc expressè docet: & idem docet Beda super epistolam primam ad Corinthios cap. 7. Vide etiam Magistrum Sotum dist. 38. q. 1. artic. 2. & 4. vbi hoc etiam docet: ergo. Secundò probatur conclusio ratione. In illo casu virtualiter, & interpretatiuè alter coniux petit debitum, & ita in altero contingit petitio debiti petiti: est reddita debita: redditio verò debiti in tanta fornicatione est licita: ergo licitum est in illo casu accedere ad alterum contingens propter vitandam fornicationem. Et aduertendum quòd hoc potissimum habet locum in vxore, quæ prætensa fornicatione non audet petere debitum. Sed adhuc est dubium an teneatur in tali casu tenenus petere debitū ad vitandam illam fornicationem.

¶ Secunda conclusio, vt hoc explicemus. Si maritus in simili casu aduerteret periculum vxoris, tenetur petere debitum, ipsa teneatur ex fidelitate, & iustitia. Prima pars, scilicet, quòd teneatur est grauissimorum doctorum, & probatur. Nam maritus tenetur prouidere bono spirituali vxoris quando commodè potest: sed in illo casu periclitatur bonum spirituale vxoris, & ipse maritus potest commodè subtrahendo petendo debitum formaliter: ergo tenetur petere. Secunda pars, scilicet quòd teneatur ex iustitia & fidelitate probatur. Primò argumento facto. Maritus ex iustitia tenetur prouidere bono spirituali vxoris si commodè potest, cum alter teneatur quam respecta alterius proximi, sed commodè potest in illo casu petendo debitum: ergo tenetur ex iustitia.

¶ Secundò probatur hæc pars ex prima conclusione. Quoniam ad bonum fidei

A & iustitiæ pertinet, quòd reddatur debitum coniugi, non solum quando expetitur petitione, verum etiam quādo incipiendum est quando ei periculum in coniuge, est implicita petitio: ergo tenebitur expulsis & delitate ad illū accedere, ac subinde ei non accedat, vti peccatum mortale contra iustitiam & fidelitatem. Diuisum ex conclusione, si maritus aduertat periculum, non tenetur aliquis exhibitionem.

AD argumenta facta in principio respondetur. Ad primum argumentum, quòd dictum est in D. Thom. quòd in illa quæstione formaliter B & metaphysicè loquendo videatur petitio debiti: tamen virtualiter & interpretatiuè & moraliter, est reddito debiti, quæ quidem ficta est, vt docet tota Doctrina in eadem conclusione. Et optimum simile Theologicum. Nam vt docet Theologia 2. 2. quæstione 64. articulo 7. ad quæstio aliquis actus formaliter & metaphysicè loquendo est aggressivus, tamen virtualiter, & moraliter loquendo, est defensivus vt si homo inclusus sit in aliqua domo & obstantia ab hostium, qui solum expectat exitum, quæ licebit prorumpere, & occidere inimicum cum eo habeat aliud remedium. & in illo casu moraliter & virtualiter est defensivus aggressivus. Idem dicendum in nostro proposito.

¶ Ad secundū argumentum, quòd est replicatum contra solutionem primi, patet ex dictis in secunda conclusione.

¶ Ad tertium verò respondetur pro nūc negando consequentiam, vt eam negat D. Thom. in illa solutione ad secundum. Et ratio differentiæ est. Nam in casu antecedentis non est redditio debiti sed petitio eius virtualiter & moraliter: & ita nō sequitur in vera obiectione est redditio debiti vera liter & virtualiter & ita est licitū. Quod ex placibus amplius dubio sequenti.

EST tertium dubium, circa eādē tertium membrum. Vtrum sit licitum vni coniugi accedere ad illū petendo debitū est propter vitandam propriā fornicationē. Et videtur quod sic licitum & nullo modo peccatum. ¶ Primò arguitur ex D. Paul. 1. Corinth. 7. vbi expressè dicit, Quod vnusquisque propter fornicationem, suam vxorem habeat. Et loquens illum de mulieribus, quæ carnem non pollent, dicit. Mo-

lius

hoc eſt malum quam sit, ibi expreſſè Dicit Paulus dicit, licitum eſſe cōiugibus reddere ad vitandam fornicationem, ergo licitum eſt etiam eſt, vt matrimonio ad vitandam fornicationem. Probatur conſequentia. Nam quando poſſunt ad bonū propter aliquem finem, illi & actus proximè ordinati ad illum eundem finem. Confirmatur argumentum. Illi dicuntur, qui matrimonium conſulendo, vt dicit eandem propter vitandam fornicationem vel non, ſecundum eſt contra D. Paulum, qui conſilit vt dicat vicissim. Licitum autem dicuntur primum, ergo licitum eſt, & conſilium illud, quod conſulitur, ad ſubeundū licitum eſt vt matrimonium ad vitandam propriam fornicationem.

¶ Secundò arguitur. Matrimonium poſt naturam lapſam inſtitutum eſt à Deo naturam ſolum ad generationem prolis, & multiplicationem generis humani: ſed etiam in remedium concupiſcentiæ, vt dicunt omnes Sancti patres, & non illud deſtruitur ſupervigo licitum erit contrahere matrimonium, & illo vti in remedium concupiſcentiæ & ad vitandam fornicationem. Probatur conſequentia. Nam licitum eſt vti medio ordinato à Deo ad aliquem finem.

¶ Tertiò. Copula carnalis coniugum de ſe non eſt mala, nec illicita, ut conſtat manifeſtè, ergo ſi ordinetur ad bonum finem, & de ſe bonum non erit mala. Tunc vltra, ſed viure fornicationem non eſt malus finis, ut conſtat, ergo ordinare ad proprium vxorē propter illum ſoē licitum eſt & ſanctum.

¶ Quartò arguitur & confirmatur argumentum precedens. Licitum eſt, vti re propria vxore ad bonum finem coniugum, ſed ex propria vxore, vti eſt vxor, & vitare fornicationem non eſt malus finis, ergo licitum erit illa vxori ad vitandam propriam fornicationem. Confirmatur. Nam ex oppoſito ſententiæ ſequitur, quòd ſcem & liberes & vxores proprias non poſſent licitè petere debitum. Conſequens autem eſt manifeſtè falſum, ergo. Sequela probatur. Nam ſi non poſſent habere alium finem niſi vitare propriam fornicationem.

¶ Quintò arguitur. Quoniam licitum eſt vtri matrimonio ad vitandā fornicationem alterius, vt dictum dubio precedenti: ergo à fortiori licitum erit vti matrimonio ad vitandam propriam fornicationem. Probatur conſequentia. Nam magis tenetur homo proximo bonum ſpirituale proprio, quā bonum ſpirituale ſuum.

¶ In oppoſitum eſt petitio ex illa Dicti Pauli 1. Corinthiorum 7. ubi loquens de coniugibus inquit. Quod ad tempus vacetis orationi, ſed quòd poſſea redeatis ad vſum matrimonij. Et ſubdit hoc autem dico ſecundum indulgentiam, & non ſecundum imperium. Indulgentia autem non eſt de bono, ſed de malo, ergo præſupponit D. Paulus, quòd ille actus ſolus propter incontinentiam ſit illicitus, & peccatum venialiter.

¶ Secundò arguitur. Vſus matrimonialis ex natura ſua non ordinatur ad iſtum finem, ſed ad procreationem prolis, & abſque dubio ſolicitum in matrimonio, ergo peccatum veniale eſt ordinare actum coniugalem ad vitandam fornicationem. Conſequentia eſt evidens, ut probatur. Nam ad vitandam fornicationem ſunt alia media per ſe ordinata, vt ieiunia, vigiliæ, orationes.

¶ Tertiò arguitur & confirmatur argumentum precedens. Vti medio inordinato ad aliquem finem eſt peccatum, hoc enim ratione pulchri propter ſimilitudinem eſt peccatum, vt conſtat, ſed qui vtitur actu matrimoniali ad vitandam fornicationem, vtitur medio inordinato, vt probatum eſt, ergo talis actus erit illicitus & peccatum.

¶ Quartò arguitur. Ille actus matrimonialis propter fornicationem vitandam non licitus erit, quia excedit ipſum actum matrimonialem, ordinatum ſolum & proximum ergo ille actus eſt malus & illicitus. Probatur conſequentia. Nam homo in tali actu patitur detrimentum in bonis rationis ſine aliquibus bonis beatitudinis ipſum (ut constat.) Antecedens vero eſt manifeſtum. Confirmatur argumentum. Eligere medium, cui annexa ſunt maiora detrimenta, eſt contra rationem: ſed actui coniugali ſunt annexa maiora detrimenta quam alijs mediis, ſcilicet cibo, & orationi, ergo eligere illud alias negligendo, eſt contra rationem.

¶ Quintò arguitur. Nam homini eſt indictum bellum contra concupiſcentias) ut dicit Paulus ad Galatas cap. 5. quibus reſiſtere debet non credere ſibi qui propter iſtum finem exercet actum coniugalem, quia dicit concupiſcentia eſt, ut conſtat peccat, nec ſtatim pugnat in militia Chriſtiana. Confirmatur argumentum. Nam qui accedit

ad vitandam fornicationem negligas alijs remedijs, quæ sunt (ut diximus) accepta propter delectationem; sed accedere propter delectationem est peccatum veniale, ut dicemus articulo sequenti, ergo non est debitum.

PRopter hæc argumenta pro utraque parte possis sibi diversas sententias do dicere. Prima sententia est veluti extrema, quæ asserit, quòd accedere ad aliquem contingens peccato debitum propter vitandam propriam fornicationem nullum est peccatum etiam veniale. Pro hac sententia Magister Soto in 4. distinct. 31. quæstione 1. articulo 4. addecit quam plures authores. Eam tenet Alnisiodor. quæst. sua Summæ, capit. 4. quæstione 1. Hugo super Ecclesiasten, in illud, Tempus amplexandi. Soto tenet hanc sententiam in 4. distinctione 28. quæst. 1. Durandus distinctione 3. quæst. 4. Sylvest. verbo, debitum conjugale. §. 6. circa finem. Dicit tamen Magister Soto ubi supra, Quod Sylvester decepta fuit putans esse sententiam Divi Thomæ. Et allegat pro hac sententia Cajetan in summa cap. de vitio nutritivo, & eam tenet in 2. 2. quæstione 88. articulo 2. dubio quinto circa finem. Navarro in manuali cap. 23. numero 32. Et expositores Divi Thomæ communiter sequuntur illam sententiam.

¶ Secunda sententia est huic opposita, videlicet, quòd non est licitum accedere ad proprium uxorem propter vitandam propriam fornicationem: sed est peccatum veniale. Pro hac sententia Magister Soto loco citato addecit Divum Augustinum hoc immediate tacitato in prima conclusione dubij precedentis, & addecit D. Gregor. Beckan, & alios multos Doctores. Et hæc sententia videtur tenere Doctor Angelicus, in hoc articulo in corpore, & clarius in solutione ad secundum, ubi dicit. Sed si intendit uxorem fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas, & secundum hoc est peccatum veniale, nec sic ibi est mortificatum nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.

¶ Tertia sententia est veluti media inter has duas extremas, & communior est. Ad cujus expositionem advertendum est. Quòd duplicitèr potest contingere quòd aliquis petat debitum propter vitandam fornicationem. Primò modo quo sibi non est A medium simpliciter necessarium ad vitandam fornicationem, quamvis potest uti multis alijs mediis v. g. penitentia, abstinentia, vigilijs, etcætera. Secundò modo quando moraliter cessant media remissiva ad vitandam fornicationem. Quo in posito hæc sententia duo dicit. Primum dicit, quòd si peccatum veniale petens debitum ad vitandam fornicationem proximam in primo modo, videlicet, quando non adest media necessitas loquendo, & quòd in hoc casu debet intelligi secunda sententia. Et probat istam sententiam quoad hanc B partem. Quia cum sint alia media proportionata ad illum finem, aliqua remissiva vel medio de servitute ad quæ non tenetur, & ad servandum fidelitatem ad illum finem consequendum.

¶ Secundum dictum hujus sententiæ est, quòd nullum est peccatum etiam veniale in secundo casu, videlicet, quando non est aliquod aliud medium moraliter loquendo. Et in hoc dicunt, quodlibet aliquam primæ sententiæ. Extremum hujus est. Quia in tali casu verum habet quòd est medium remissum moraliter loquendo ad illum finem consequendum, ergo licet finis non est malus & vitiabiliter, non erit malum medium vitiabiliter. Hæc sententia & proxima hi sequuntur multi moderni Theologi, & citant hanc sententiam Pabadino in 4. distinctio. 31. quæst. 3. & Capreolo ibidem.

¶ In hoc tri expositionem conclusio sit. Duæ priores sententiæ sunt satis probabiles: tertia verò opinionem probabiliorem. Hæc conclusio virtualiter habet tres partes. Prima pars (videlicet) quòd prima sententia sit satis probabilis probatur argumentis & D tis primo loco, quæ sunt satis probabilia & authoritate grandiorum Doctorum quibus tenent. Et qui vobuerit illam primam sententiam defendere, debet dicere quòd in tali casu salvare bonum fidei, id quod pertinet, quòd proprium corpus exhibeatur conjugi & ad hoc sint vitium esse sibi contrarium, ac dicere ad alium: Secunda pars (videlicet) quòd secunda sententia sit satis probabilis constat argumentis satis secundo loco, quæ sunt satis probabilia & authoritate doctorum, qui illi tenent, præcipue authoritate D. Thom. qui videtur illam expresse dicere. Et secundò illam se-

sententiam

ratum dicendū est, quod in mortalibus ob finem aliquem bonum, quod ordinetur ad finem debitum inordinatum, quatenus tali fini debitus proportionatum. Non enim debet ad bonum finem aliquis peccatum mortale committere, sicut furari ad pascendum pauperes: sed in eo qui fornicatur in mortalibus non est aptum ut dicatur ad quemcunque finem voluerit ordinatus, sed oportet habere proportionem ad illum. Ad propositum vero dicendum est quod per se ordinatum est ad aliquem vel quia per se ordinatum ad bonum, & cum his habet proportionem. Unde si vir ordinet se ad fornicandum non est finis legitimus. Et sic patet solutio secundi, quod certa sententia sit communis probabilissima omnibus: argumentum tamen fit pro illa, quæ sunt communis probabilissima. Et quoniam secundum illam sententiam constabatur alia duæ sententiæ & illustratur doctrina D. Thom. & quoniam hæc sententia est omnibus probabilissima, respondetur ad argumenta facta pro aliis quatuor quædam milcere contra primam dictam huius sententiæ, quædam vero contra secundam dictam.

A D argumenta igitur facta primo loco, quatenus procedunt contra primam dictam respondetur. Ad primum argumentum quod in illo tabernaculo legitur Deum Paulus. Quando matrimonium & eius usus est medium virtuosum ad vitandam fornicationem aliter quod mortaliter loquendo nō potest aliter esse licitus. Et ideo dicendum est ad confirmationē argumenti.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quod matrimonium inficiatum est post naturam lapsum in remedium concupiscentiæ quando non est aliud remedium, & pro tempore quo mortaliter loquendo nō adest aliud medium. Non si adest aliud remedium, & vitare ipso peccato mortali. Quoniā eligit medium quod habet maiora detrimenta adiuncta.

¶ Ad tertium argumentum dicendū est, quod si aliqua alia regula, ipsa coepta carnis, quæ habet aliquid adiunctum vitæ rationis, est mala, & non honestum aliquibus.

¶ Ad quartum argumentum respondetur quod licitum est uti re propria quando usus illius non habet detrimentum adiunctū, in locis excellentioribus, in propositio tamen alio modo habet detrimentum adiunctum & ita non licebit illis bonis ut dictum est, et licitum si ad finem alia media. Ad confirmationē respondetur, quod sensus & resides, & in aliis peregrinantes non possunt hoc modo petere debitum ad vitandam fornicationem filium, si adsint alia remedia; sed erit peccatum veniale, si tamē filii si necessarium remedium, sicut, alias mortaliter, nullum erit peccatum petere debitum.

¶ Ad quintum argumentum respondetur negando consequentiam. Nam quando uitur quis matrimonio ad vitandam fornicationē alterius, est ibi virtualiter relatio debiti, ut dictum est & ita talis actus honestatur per debitum ipsum. In nostro vero casu & adest aliud remedium, non est aliquid per quod talis actus honestetur: & ita sem per ille actus erit illicitus penitus.

¶ Ad argumenta facta secundo loco quæ tenus militant contra secundam dictam aliorum sententiæ respondetur. Ad primum argumentum ex D. Paulo respondetur, quod (ut iam dictum est supra) illud verbum indulgentia, non significat condonationem peccati sed aliquam significat: Paulum, quod ille actus & actus imperfectus erat impeditivus maioris boni, & in remedium concupiscentiæ & ita concessus est ut sic actus per modum indulgentiæ.

¶ Ad secundum respondetur, quod matrimonium & eius usus non est medium ordinatum directe ad vitandam fornicationem precipue quando est virtuosum mortaliter loquendo. Imo ex divina institutione post naturam lapsum ordinatur in remedium concupiscentiæ. Secundo respondetur quod quando non est aliud medium in tali actu seruatur bonū fidei, ad quā pertinet quod proprium corpus exhibeat proprio coniugi ut debitum, & ad hunc finem vitur vxore ob eius directus ad alterum.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quod, ut dictum est, matrimonium & eius usus est medium per se ordinatum ad vitandam fornicationem post naturam lapsum, præcipue quando nō est aliud remedium mortaliter loquendo. Vnde non est idem de pollutione propter fornicationem. Quoniam talis pollutio per se ordinatur ad conservationem speciei, & ita quando ordinatur ad hūc finem inficitur, ordinatur contra finem naturæ, & est peccatum mortale.

¶ Ad quartum argumentum respondetur

Sicut

sint diuersa in secunda solutione secundi argumenti, & sic datur bonum fidei. Ad confirmationē respondetur q illud argumentum obeisset, quando aliunde alia media, nō esset quātō talis actus est medij rationis.

¶ Ad quintum argumentum respondetur, quod quando non est aliud medium, qui exercet actum coniugalem ad vitandā fornicationem, non cedit concupiscentiæ, sed potius vitat illum: bene tamen fit per alia media. ¶ Ad confirmationem respondetur, quod quando sunt alia media, & vitatis illis, qui se accedit ad uxorem propriam, operatur propter delectationem, & sic dicat venialiter, si tamen non sit aliud medium non operandi propter delectationem sed propter bonum fidei, ut valle conservandi proprium corpus.

EST quartum dubium, Venialiter peccatum veniale accedere ad propriam uxorem petendo debitum ad vitandā fornicationem, & propter proprium filetum corporalem, vel prosequendum, aut ōservandum, & ad peculiarem sanitatem corporalem Dici de venialī. Quoniam certum est apud omnes authores, quod accedere ad propriam uxorem aliquam est peccatum mortale, nisi appetatur malus finis extrinsecus non pertinens malus, vel mala circumstantia. Et videtur quod nullum sit peccatum in tali actu.

¶ Primo arguitur. Ille actus coniugalis de se non est malus (ut constat) & intendere sanitatem non est finis malus, ut est per se notū, ergo nullo est ō quare talis actus sit peccatum veniale. Probatur consequentia. Nam non hēt malū sit peccatū veniale.

¶ Secundo arguitur. Licitum est medium per se possibile est medium ad filiorum corporalem necessarium, ut debeant Theologi in 1. 2. quæstionem. 102. artic. 2. (Vide de Castro & in Summa, verbo, abstinentia) ergo de eis licitum accedere ad propriam uxorem propter sanitatem: quando est medij necessarium ad illam. Probatur consequentia in particulari notorio.

¶ Tertio arguitur. Qui accedit ad propriam uxorem propter sanitatem, habet bonum, quia honestatur talis actus finitus, generatio prolis, ergo talis actus omnino est licitus. Consequentia est eiusdem. Antecedens non probatur. Nam imperfecte ordinatur ad infirmitatem reducitur ad generationē prolis. Nam si matrimonium non ordinatur ad generationem prolis.

¶ Quarto arguit. Satis probabile est (ut dictum fuit dubio præcedenti) quod est bonum accedere ad propriam uxorem vitandam fornicationem propriam: quia licitum est accedere ad propriam uxorem propter sanitatem, vel ad vitandam infirmitatem. Pariter ergo est licitum accedere ad propriam uxorem propter sanitatem. Et hæc argumenta probant, quando non est aliud medium ad acquirendam sanitatem, vel ad vitandam infirmitatem.

¶ In oppositum est primo. Nam D. Thom. hic in solutione ad quartum, expresse docet quod talis actus matrimonialis propter sanitatem acquirendam, vel infirmitatem vitandam est malus, ergo.

¶ Secundo arguitur. Actus matrimonialis non ordinatur ad filiationem corporalem, vel ad generationem prolis: ergo de ratione eius in hoc actu matrimoniali, si ordinetur ad filiationem corporalem. Consequentia videtur bona, & antecedens probatur. Nam actus matrimonialis ordinatur ad ōservationē, & nullo modo ad conservandam salutem. Semper enim ille ordinatur ad conservationem individui quod ordinatur ad generationem individui. Sed ut explicetur illum sensum aliqua advertenda sunt.

¶ Primo. Advertendum est, quod hæc sententia intelligitur de illis actibus, cum quibus moderatione debita præcedentibus, siebant, quando non est aliud medium ad conservandam salutem, vel repellendā infirmitatem. nam si sit aliud medium dicis

hoc

hoc ſecundo, quod eſt veniale, exercere il
lo actum propter talem finem. Et dicit
D. Thom. in ſolutione ejus intelligi ma
xime quando non eſt aliud medium ad con
ſequendum illum finem.

¶Et ex ſolutis patet in oppoſitum. Secundo dicitur: illi autem, quod ſi
cut actus contingit non ſit primario, &
principaliter ordinatus ad conſequendum
ſalutem corporalem, eſt tamen ordina
tus ſecundario. Et ita quando non eſt a
liud medium conducens ſalutem nisi per
tale malum. Et ita Sancti & Doctores, qui vi
dentur dicere oppoſitum, dicunt illi autho
res, quod loquuntur de principali fine u
nius matrimonialis, & de bonis principali
bus ipſius matrimonii: quæ ſunt: generatio
nis prolis, & conſervatio fidelitatis. Nihil
tamen tollunt quin hæc principalia bo
na ſint alia bona velut ſecundaria matri
monii, & hujuſmodi ſint vitare propriam
fornicationem, & infirmitatem corpora
lem. Et hæc bona ſecundaria dicunt ordi
nari ad primaria bona, & principa
lia. Nam vitare propriam fornicationem
(ut dictum habeo præcedenti) reducitur
ad fidelitatem matrimonii. Nam qui intra
de propriam fornicationem vitare, intra
de ſervare fidelitatem alteri conjugi: vitare
vero infirmitatem reducitur ad generatio
nem prolis: nam ſi matrimonium ſit infruc
tuoſum poterit vacare generationi prolis. Et
ideo dicunt illi authores, quod eſt maxi
ma differentia inter baptiſmum, & actum
matrimonialem. Nam actus matrimonia
lis, licet non primario & principaliter or
dinetur ad ſalutem corporalem, ſecunda
rio tamen, & minus principaliter ordinatur
ad illam, quando non eſt aliud medium ad
illum finem. Baptiſmus vero ſacramentum
nullo modo ordinatur ad ſalutem corpo
ralem, nec primario nec ſecundario. Et
eſt enim alia differentia. Nam matrimo
nium & habet rationem contractus, & ha
bet rationem ſacramenti, & ita actus ma
trimonialis in quo eſt actus conjugii
contractus ſimilis ſine illo inconvenienti
ordinatur poteſt ad ſalutem corporalem.
Non autem nullo modo dici poteſt de ba
ptiſmate: nam baptiſmus ſolum habet ra
tionem ſacramenti.

¶Secunda ſententia eſt, quod eſt pecca
tum veniale. Hanc ſententiam tenet D.
Thom. hic ad quartum, & ita ſi quis dicam pro
hac ſententia D. Thom. in 4. diſtinct. 31. Et illi authores qui tenent, ſecundam ſententiam dubii præcedentis, neceſſario debent tenere illam ſententiam. Nam magis ordinatur vita matrimonii ad vitandam fornicationem propriam, quam ad vitandam infirmitatem. Et hanc ſententiam tenent multi interpretes D. Thom.

¶In hujus rei expoſitionem ſit, prima concluſio. Quando conjux accedit ad alterum conjugem, & intendit generationem prolis, & ſimul concomitanter intendit propriam ſanitatem, vel vitare infirmitatem, ſimilem eſt, & bonum, & nullum eſt peccatum, etiam veniale. In hac concluſione debent declarari omnes Theologi & probatæ concluſo. Primo. In tali caſu eſt aliquid vide ordinatur talis actus, ergo nullum eſt peccatum. Conſequentia eſt bona, antecedens conſtat. Nam talis actus bonificatur per generationem prolis, quæ eſt bonum ipſius matrimonii. Secunda probatur concluſio. Nam actus matrimonialis per ſe ordinatur ad generationem prolis, & concomitanter poteſt habere rationem medij ad conſequendam ſanitatem, vel vitandam infirmitatem: ergo ſi quis accedat ad alterum conjugem, & ſimul concomitanter intendat propriam ſanitatem, vel vitare infirmitatem, nullum erit peccatum. Probatur conſequentia. Nam exercet actum cum illa intentione, & in ordine ad illum finem qui convenit ei ex natura ſua.

¶Secunda concluſio. Quando conjux accedit ad alterum conjugem ſolum propter ſanitatem corporalem propriam, & eſt aliud medium ad illum proximum eſt veniale. In hac concluſione convenient omnes Doctores variæque ſententiæ. Et hanc concluſionem probant argumenta facta ſecundo loco, quæ omnia confirmantur. Accedere ad proximum vitandam propriam fornicationem eſt peccatum veniale, quando moraliter loquendo eſt aliud medium: ut dicimus in præcedenti dubio ſecundum ſententiam probabiliorem: ergo idem eſt in noſtro caſu. Item à fortiori: nam vita matrimonialis magis ordinatur ad vitandam fornicationem propriam, quam ad ſalutem corporalem, vel vitandam infirmitatem corporalem.

¶Tota

¶Tota autem difficultas eſt, quando A non eſt aliud medium ad acquirendam ſanitatem, vel vitandam infirmitatem.

¶In hunc eſt poſitionem ſit tertia concluſio. Probabile eſt primum ſententia, quæ aſſerit, q̃ in caſu accedere ad proximum propter ſolam ſanitatem corporalem, non eſt peccatum: tamen probabilius tamen eſt oppoſitum. Hæc concluſio habet duas partes.

¶Prima pars probatur argumento facto primo loco, & authoritate Doctorum, qui illam tenent. Et explicanda eſt ad illam modum quo illam declaravimus.

¶Secunda vero pars probatur authoritate Doctorum, qui illam tenent, præcipue authoritate D. Thom. Et cum eſtimo ſequitur Magiſter Sotus, et probabiliorem hoc ſepe citato. Probatur enim argumento facto ſecundo loco, quæ fuit longe probabilior. Quæ omnia confirmantur ratione D. Thom. Nam actus contingens nullo modo ordinatur ad conſervationem individui: ſed ad conſervationem ſpeciei, ergo aliqua inordinatio eſt ordinare illum actum contingentem ad conſervationem individui: ac ſubinde erit peccatum veniale. Et hæc eſt differentia inter ſumptionem cibi & potus, & actum contingentem: nam ſumptio cibi, & potus, ordinatur ad conſervationem individui: & ita nulla eſt inordinatio ſumere cibum, vel potum in maxima quantitate, etiam vitioſe ad ebrietatem, ſi ſit medium neceſſarium ad conſervationem, actus vero contingens nullo modo ordinatur ad conſervationem individui, & ita utcumque eſt ſaltem ordinare illum ad aliquem finem bonum. Et quoniam debemus perſiſtere in hac ſententia tanquam in probabiliori, reſpondendum eſt ad argumenta facta primo loco.

¶Ad primum argumentum reſpondetur, cum D. Thom. ad primum, quod quamvis intendere conſervationem ſanitatis nõ ſit per ſe malum, tamen hæc intentio efficitur mala, ſi ex aliquo finem inordinato, quod non eſt ad hoc de ſe ordinatum: & ſic contingit in propoſito. Nam actus matrimonialis de ſe non eſt ordinatus ad ſanitatem: & ita aliqua inordinatio eſt ordinare illum ad ſanitatem, ac ſubinde erit peccatum veniale.

¶Ad ſecundum argumentum reſpondetur negando conſequentiam. Ratio diſcriminis eſt, quia ſumptio potus, & cibi non eſt ordinata magis ordinata ad conſervationem individui, quam ad conſervationem ſpeciei, & ita inordinatio eſt ordinare illum ad ſanitatem, & conſervationem individui.

¶Ad tertium argumentum reſpondetur negando conſequentiam. Ratio diſcriminis eſt, (ut ipſum dictum) quia actus contingens magis ordinatur ad generationem: quam ad ſanitatem corporalem.

¶Adverſus tamen eſt dicta illud dictum, & probabilius illum quod ad ea media hæc intermiſcenda optimum remedium eſt, quod contingat accedere propter ſanitatem corporalem, & ſanari, & principaliter ut exinde generationem prolis quantum eſt ex parte ſua. Et ita nullum erit peccatum, & poterunt conſequi ſanitatem. Sed ut referunt homines fide digni, & experientia teſtatum, accedere ad ſeminam vel vehementer cupiens, potius nocet illius. Nam quando natura indigent tali expulſione ipſa in ſeminis vel alia via curat hunc expulſionem.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

¶ Verum cognoscens inordinem non intendens aliquod bonum matrimonii, sed solam delectationem, mortaliter peccet.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod quicumque aliquem verum cognoscit non intendat aliquod bonum matrimonii, sed solum delectationem, mortaliter peccet. Quia secundum Philosophum, in 10. Ethic. habentes in bona fortuna, quæ dicuntur superabundanter habent, quæ autem non sunt necessaria existentibus bonis, delectabilia sunt: ergo superfluitas circa talem delectationem est peccatum mortale. 10. Eth. 6.

¶ 2. Præterea. Consuetudo delectationis est peccatum mortale, ut in 2. libro dictum est: sed quicumque cognoscit verum sentit tamen delectationem cum fertur in delectationem: ergo mortaliter peccat.

¶ 3. Præterea. Quicumque vitium attendit non referendo in Deum, peccat mortaliter: sed quicumque habet propter solam delectationem uxorem, donec vitium non refert in Deum: ergo mortaliter peccat.

¶ 4. Præterea. Nullus debet excommunicari nisi pro peccato mortali: sed aliqua excerpta sola libidine cognoscens absque uxore delectationem, ut in littera dicitur: quasi excommunicata sunt: ergo omnes tales peccant mortaliter. 2. p. tit.

Inscription de homine qui

SED CONTRA. Quia secundum Apostolum 1. Cor. 7. quidam habent proprium donum ex Deo, alius sic, alius autem sic: ut habet in littera sed tamen hujusmodi non peccant mortaliter: ergo &c.

¶ Præterea. qui ducit uxorem ad delectationem tantum non peccat mortaliter: sed multi ducunt uxores propter solam delectationem: ergo &c.

RESPONDEO dicendum, Quod quidam dicunt quod quicumque ad aliquem carnalem delectationem habendum principaliter intendit peccatum mortale, sed quando habet uxorem tunc est peccatum veniale. Quia dicunt quod omnis delectatio circa tactum dispositive, & dispositiva, tunc est omnino sine mortali peccato: ac si delectationem ad aliquam quamvis partem tactus, delectationem obscenam accipiunt pro peccato veniali: sed hæc non videtur esse per se vera. Sed hoc non potest esse secundum philosophum in 10. Ethic. Eth. 6. Et ideo dicendum quod delectatio quæ est de delectabilibus in operatione, quia operationis hujus est delectatio bona, & modo modo. Unde cum actus matrimonialis non possit fieri modo, nec quarta delectationum ejus peccatum mortale semper.

Et sic dicendum, quod delectatio quæ statim supra honestatem matrimonii, ut scilicet aliquis eo carnaliter non excedat quod convenit, sed solum quod nunquam, parentes tamen facere ejus ea finis ejus conjux, sit peccatum mortale, & sic dicunt aliqui dicentes quod actus ille, quia statim ille extra bona matrimonii fertur. Si autem quis cum delectatione infra limites matrimonii, ut scilicet talis delectatio in aliquem quarum ter quam in conjuge sit sit mortale peccatum.

AD primum ergo dicendum, quod cum matrimonium ordinatur ad totum genus humanum conservandum per actum generationis, quamvis aliquis in actu delectationis quæ est in actu generationis, quamvis non referat actum in

AD secundum dicendum, quod cum finis in delectatione consequatur quod sit peccatum mortale, sit peccatum mortale in actu talis delectationis sit mortale.

AD tertium dicendum, quod quamvis delectationem non referat actum in Deum in eo tamen ponit in eo finem delectationis sed aut quærendo, aliud eum vel quamque indifferenter quærendo & idem non operis quod ut actum finem

AD

finalem sed ut inest creaturæ propriæ se, si autem habitualiter propter Deum, quatenus non ultra.

Ad quartum dicendum, quòd hoc nil dicunt propriè hoc & peccato bonum exercitium excludere meretur, sed quia spiritualibus se reddit inhabilem propter hoc quod efficitur in actu illo se inordinatus.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclus. Accedere ad propriè materiam propriè delectativam, aliter quod solum intendunt delectationem extra bonos matrimonii, ita ut respectus propriam bonum, non in mortem sit, ut communem opinionem: & si parum idem facere cum quibus alia, peccat mortaliter, Nā ordinatio delectationis extra bona matrimonii fertur.

¶ Secunda conclusio. Quando illa delectatio quæritur intra limites matrimonii: scilicet debitus non excedens talem defectum sinegra nil extra propria sedes, peccat tamen venialiter.

IN hac articulo ell primum dubium, An quando aliqui tendit actualiter ad alterum propriè solum delectativum, sed intra limites matrimonii petens, & quodam sit peccatum; Ratio dubitandi à parte negativa ell. Non dicit Scriptura, quod si vir velit accedere ad uxorem propriè solum delectationem, tunc, quod tunc reddito debitum peccet saltem venialiter. Nam ex illa parte ni, quæ ell peccatum venialis, ergo Oppositum arguitur contra. Nam non ell bonum reddere debitum tunc (quia si sic propriè debitum illum) ut se contineat de matrimonium corporale, quod sibi vel alteri posset nocere, ergo non licet reddere debitum. Quorum sed in fine declarentur, non peccet.

¶ In hac difficultate Magister Sent. dist. 32. quæst. 1. artic. 3. refert tres sententias huius rei, & duæ illarum sunt extremæ, & tertia ell media. Prima extrema ell, quod ell peccatum mortale. Secunda extrema ell, quod nullum ell peccatum. Tertia vera media ell, quod ell peccatum venialis.

¶ In hanc rei expositionem conclusio ell,

Conclusionem nulla ratione, quod hæc ultima sententia est vera. Hæc conclusio D. Thomæ hic, & ibi docent communiter Thomistæ. Hæc conclusio manifestè [illegible] quia patet. Prima pars ell, quod nullus ad peccatum mortale. Probatur hæc. Dilectatio de se nec ell bona, nec mala, sed [illegible] in ordine & conversione sed illa operatio directa ad propriam substantiam de se nulla, ergo delectatio ex ea nata [illegible] nulla, quia delectatio consequitur [illegible] Secunda pars, scilicet, quod sit peccatum veniale, probatur primo ex D. Augustino de bono conjugali, & libro de nuptiis, & concupiscentia, ubi [illegible] ca, ubi hæc expresse dicuntur. Hoc etiam dicit Alensis super 4. dist. 31. [illegible] & Scotus in Camera. Vide etiam Durandum quæst. 4. Et ibi docet Richardus de Mediavilla, Theologi, quem refert, & [illegible] Gilber Sutton dist. 31. quæst. 2. artic. 1. ergo. Secundo probatur hæc pars ex illa Pauli 1. Corinth. 7. Vbi D. Chrysostomus [illegible] venialem, ut unusquisque debet [illegible] propriæ debitum delectationem exercendi. Ergo ibi peccatum venialis. Et alius propriè debitum delectationem ibi, ergo illa mala. Confirmatur ratione. Illa actio propriè debitum ell bona. Nam in Actione Deus est Augustinus in 1. 2. q. [illegible] dicit actus indifferens in malitia. Antecedens patet. Nam si illa actio esset ibi, sequitur, quod si ille actus fiat in gratia Dei, sit meritorius, & ell incredibile. Quod quod Deus non potest ibi meritorius, nisi ex se ad propriam naturam propriè debitum delectationem. Ipsa ell valde, & ibi subest venialiter (ut probatum in prima parte conclusionis) ergo ibi malum venialiter. Quæ ex probatur hæc pars ratione fundamentali. Natura inclinat omnes creaturas ad sua generationem, & ad [illegible] delectationem, & ipsa delectatio ordinata ell ipsi operationi propriæ ipsam operationem, si non esset ordinata talis delectatio, homines de facili ab actu ibi, ergo ordinate operantes ad delectationem propriæ debitum ac subjacet peccatum veniale. Confirmatur. Illa actio propriè debitum non ordinatur ad finem ad bonum honestum, sed tantum ad bonum delectabile in effectu.

ergo

ergo non habet rationem liciti, & honesti: & consequenter peccat venialiter.

¶ Et dicendum hanc conclusionem facile esse salvare de illis exemplis communiter assignatis, quæ de se imperant actum delectationis. Nã cum hæc scriptio non sit sine delectatione mentis: ipsa cum parata voluntate illam & petens, non est delectationem vt ad finem, sed ad conjunctum illius vt ad finem. Vnde quando illa scriptio est ordinata ad matrimonium vel ad habendum corpus vel ad aliquem honestum finem, tunc ad talem delectationem non erit aliquod peccatum veniale propter illam hæsitationem.

¶ Ad rationem dubitandi respondetur negando consequentiam. Et ad probationem dicendum est. Quod ratio sua nulla debitum non petendi peccatum mortale. Nã ille actus est bonus, qua honestus. Nam ei rectitudo debiti, quæ pertinet ad substantiam, & non conferre malo viti sol solet debitum vitio. Sicut depositarius qui reddit peccatum depositum proprio domino quem bibit eam petere ad insaniam prodigum, non committit aliquod peccatum peccatum sed solum debitum. Ad confirmationem, quæ est vltima ratio contra hanc sententiam, respondetur, negando consequentiam. Ratio differentiæ est. Quia nullum bonum malo potest vitiare à qualibet per suam substantiam: sed debitum matrimonii, licet aliquis sit de se venialis, tamen semper est de se bonum, & sæpe postulatum & reddendum propter illam substantiam, & ad hunc finem aliquis de debitum reddere eam alicui pro alio tempore, de quo in 2. 2. quæst. 62. & in alijs locis.

Et secundum dubium. An in aliquibus alijs casibus possit contingere quod si coniugati peccent venialiter, vel mortaliter. Et in speciali an quando habent accessum extra legitimum vas. Secundo quando effundunt semen extra vas. Tertio, an quando copulam intra legitimum vas possint ibi peccatum mortale. Quarto an amplexus, osculo, & alijs tactibus inter coniuges, quando non habent copulam carnalem sint peccata mortalia.

¶ In huius rei expeditionem sit prima conclusio. Quantum ad primum certum est, quod quando contingit se cognoscere extra vas legitimum, sit peccatum mortale propter deformitatem actus. Hæc conclusio docet Caietan. & Magister Sententiarum, vbi supra. Et ratio huius est clarissima: quoniam ille actus est contra rationem, & impedit generationem naturalem, ergo est peccatum mortale grauissimum. Et ita merito legem contra illum statuit pœnam ignis.

¶ Sed circa istam conclusionem dubium est. An cognoscere se extra vas sit grauius peccatum inter coniugem quam inter alios solutos. Magister Sententiarum in loco immediate citato tenet quod grauius peccatum sit inter coniugem quam inter alios solutos. Et ratio illius est distincta ex eo, quia filii naturo debent.

¶ In oppositum videtur esse. Ille actus tam in coniugato quam in soluto est peccatum contra naturam, ergo non est grauius peccatum in coniugato quam in soluto. Antecedens est notum. Consequentia probatur. Nam est æquale in vtroque. Nã omnis actus tantum dicendus est, qui de actu est grauis peccatum in coniugato, quam in soluto: & quod ille actus aliquo modo sit contra fidelitatem inter eos seruandam. Nã vt dicit Caietanus, hoc circumstantia adiuncta non est vnde cum ad substantiam actus, & ita est contra fidelitatem. Et quantum simile si aliquis accedat ad propriam uxorem propter delectationem, ibera habetur quam quilibet alia quælibet peccat contra fidelitatem debitam antecedentem non accedit ad illam vt ad uxorem. Idem dicendum in proposito. Vnde ad argumentum in oppositum respondetur, quod non est æquale peccatum: quoniam quamuis in vtroque sit contra naturam, in coniugato est contra fidelitatem debitam in matrimonio, non autem in soluto.

¶ Secunda conclusio quantum ad secundum. Coniuges peccant mortaliter quando voluntarie effundunt semen extra legitimum vas. Hanc conclusionem docent Caietan & Magister Sententiarum, vbi supra. Et ratio pro conclusione est aperta. Nam illud est ibi peccatum contra naturam, ergo est peccatum mortale.

Sed dubium est etiam circa illam conclusionem. An voluntarie effundere semen extra legitimum vas, sit grauius peccatum

in coniugato, quam in filio. Dicendum
A nihil constare ex dictis quod sit gratiam peccati in coniugato, significatum aliquo modo esse contra fidelitatem & non filiam contra naturam. Nam ille actus non est coniugati vt sic; sit quoniam non cadit sub vsum proprie corpus vxoris, cum tamen ex virtute fidelitatis debite teneatur illud exhibere.

¶ Ad primum ergo tantum est circa illum casum Magistro Soto vbi supra, & loci eo genere non fit peccatum mortale gravissimum, seminare extra legitimam vas, potuit tamen contingere aliquando & fit peccatum mortale ex parvitate materiæ & potuit exemplum Magister Soto quando ejaculatio seminis extra vas.

¶ Tertia conclusio etiam quantum ad secundum. Aliquando potest contingere effusio seminis extra legitimum vas in ea gravitate inter coniugem, & quod nihil sit peccati. Hoc quidem docet Magister Soto vbi supra, & potest exemplum quando ipse vir humido ascendente ad proprium vas legitimum, & fœminæ intra eum, tenens semen extra vas præter suam voluntatem. Ratio huius conclusionis est. Non enim in minimo non est illa ejaculatio, nec voluntaria cum sit ipse actus. Idem etiam potest dici in puro somnio, quia in somnio potest effusio seminis extra vas.

¶ Quarta conclusio quantum ad primum quando contingit ejaculatio extra legitimum vas ad quam vir potest peccare mortaliter. Quando vir in somnio ejaculatur extra vas legitimum vel sibi fœminæ, quia ille actus non est ejus, quia non cadit sub vsum proprium corporis, & ideo non est peccatum mortale. Hæc conclusio affirmatur à Cajet. vbi supra. Ratio huius conclusionis est. Vir non tenetur ascendere ad proprium vas, sed ejaculatio extra B vas (dico, extra impeditur generatio naturalis ad quam voluntarie non ordinatur ex natura rei) & ita est actus non naturalis quia non ordinatus.

¶ Quinta conclusio etiam quantum ad primum. Si ex aliqua impotentia tempora li quando vir ascendit ad fœminam non fœminet tunc talis non peccat mortaliter cum peccato mortali. Ratio est. Nam ille actus quidam est ex se illicitus peccati & quidam est ex se incendit effundere semen. Hanc conclusionem ponit Cajetan. in loco citato & ponit exemplum in viro, qui contrahit primam C vas malum & generatur pollutio ve

nè contrahit ejaculatio, & non generatur quia non potest effundere semen & accedat ad fœminam vxorem vel meretricem primitivam, & videns pollutionem generandi. Hic enim nullum mortale si peccatum.

¶ Sexta conclusio similiter quantum ad primum. Contingit copulando se cum legitimam vxorem, & fœminam peccare mortaliter quando ex aliqua causa vel ratione videt impedire generationem, sicut illi coniugati qui vtuntur matrimonio ad libidinem explendam & non ad prolem. Hæc conclusio est contra Scotum vbi supra. Ratio huius conclusionis est. Vir non tenetur accedere ad proprium vas legitimum, & fœminam intra eum, tenens semen extra vas præter suam voluntatem. Ratio huius conclusionis est. Non enim in minimo non est illa ejaculatio, nec voluntaria cum sit ipse actus. Idem etiam potest dici in puro somnio, quia in somnio potest effusio seminis extra vas.

¶ Quarta conclusio quantum ad primum quando contingit ejaculatio extra legitimum vas ad quam vir potest peccare mortaliter. Quando vir in somnio ejaculatur extra vas legitimum vel sibi fœminæ, quia ille actus non est ejus, quia non cadit sub vsum proprium corporis, & ideo non est peccatum mortale. Hæc conclusio affirmatur à Cajet. vbi supra. Ratio huius conclusionis est. Vir non tenetur accedere ad proprium vas, sed ejaculatio extra D vas (dico, extra impeditur generatio naturalis ad quam voluntarie non ordinatur ex natura rei) & ita est actus non naturalis quia non ordinatus.

¶ Quinta conclusio etiam quantum ad primum. Si ex aliqua impotentia tempora li quando vir ascendit ad fœminam non fœminet tunc talis non peccat mortaliter cum peccato mortali. Ratio est. Nam ille actus quidam est ex se illicitus peccati & quidam est ex se incendit effundere semen. Hanc conclusionem ponit Cajetan. in loco citato & ponit exemplum in viro, qui contrahit primam vas malum & generatur pollutio ve

¶ Sexta conclusio similiter quantum ad primum. Contingit copulando se cum legitimam vxorem, & fœminam peccare mortaliter quando ex aliqua causa vel ratione videt impedire generationem, sicut illi coniugati qui vtuntur matrimonio ad libidinem explendam & non ad prolem. Hæc conclusio est contra Scotum vbi supra. Ratio huius conclusionis est. Vir non tenetur accedere ad proprium vas legitimum, & fœminam intra eum, tenens semen extra vas præter suam voluntatem. Ratio huius conclusionis est. Non enim in minimo non est illa ejaculatio, nec voluntaria cum sit ipse actus. Idem etiam potest dici in puro somnio, quia in somnio potest effusio seminis extra vas.

¶ Quarta conclusio quantum ad primum quando contingit ejaculatio extra legitimum vas ad quam vir potest peccare mortaliter. Quando vir in somnio ejaculatur extra vas legitimum vel sibi fœminæ, quia ille actus non est ejus, quia non cadit sub vsum proprium corporis, & ideo non est peccatum mortale. Hæc conclusio affirmatur à Cajet. vbi supra. Ratio huius conclusionis est. Vir non tenetur accedere ad proprium vas, sed ejaculatio extra vas (dico, extra impeditur generatio naturalis ad quam voluntarie non ordinatur ex natura rei) & ita est actus non naturalis quia non ordinatus.

¶ Quinta conclusio etiam quantum ad primum. Si ex aliqua impotentia tempora li quando vir ascendit ad fœminam non fœminet tunc talis non peccat mortaliter cum peccato mortali. Ratio est. Nam ille actus quidam est ex se illicitus peccati & quidam est ex se incendit effundere semen. Hanc conclusionem ponit Cajetan. in loco citato & ponit exemplum in viro, qui contrahit primam vas malum & generatur pollutio ve

¶ Septima conclusio. Quando in polluto corporum non seminat ex naturali, quando se cognoscunt etiam in tali naturali pungunt ad peccatum mortale. Hæc conclusio non se exponit periculo effundendi extra vas & impellendi generationem peccatum venialiter gravius. Ponit exemplum Cajet. in loco citato, vel quando fœmina est super virum vel se cognoscunt illum, vel solum, vel quia vir non seminat quamvis in vas legitimum. Hæc conclusio est contra aliquos antiquos. Sed dimittunt Cajet. & Magistr. Soto vbi supra. Et tribuitur Alberto Magno vbi supra. Et D. Thom. videtur in expositione huius Magistri, non illum. Et supponunt tres

mul

Ibid. Ell, 31 q. unica art. 2. conclu. 2. Sylue- A
ster verbo debitum coniugale, q. 2. Natar.
in Manual. cap. 16. num. 91. & Victoria in
Summa num. 144. Et Sylvester refert Sum-
mam Angelicam & Rosellum, & idem di-
cere multi recentes. Et probatur conclusio,
tali ratione fundamentali.

Ratio itaque fundamentalis hæc est. Nam semen (secundum Philosophum 2. de generat. animal. 36.) per prolectionem nerui dorsalis defertur per attractionem medullæ spinalis ad testiculos, quæ est in ipsa matrice: sicut est virtus naturalis attractiua in stomacho re- B
spectu cibi, ergo quamcumque poterit corpus mulieris frustra non impedit generationem, si caritas ne fundatur semen ac subinde ser-
uus finis matrimonii & ita non erit pec-
catum mortale. Et in hanc confirmationem adducit Sylvester, quod vt contrahatur scan-
dalum in matrice, ob id necessarium, quod mem-
brum virile ingrediatur claustrum foeminæ. Nam aliquando contingit in habitu foemi-
nas concipere: quia vim ibi semen effundit. Et D. Thom. addit optimum exemplum ad hoc, prohibere ne ab aliquo filia ejus
pueri, sed non grandem, qua propter hoc C
licet in potest lecto esse cum proprio patre, quo pollutione si in somnis fuerit alia
ipsam accesserit ad filiam filia concipit sine
aperione claustri virginalis per solam in-
troitionem seminis. Et (vt dicimus) hæc
conclusio est contra aliquos autores. Non
refert est contra Paludanum, & Henricum
Suitanum, & contra Abulensem, qui putant
esse peccatum mortale, quia existimant ip-
sum fieri per se, sed contrarium sequitur
Magistri Sent. locutate. Prima pars proba-
tur. Effusio seminis extra vas est contra
naturam, cum impedit generationem, ergo actus talis cum tali periculo sunt pec-
cata mortalia. Secunda pars probatur. Ipse-
met actus copulæ malum est peccatum, quando finitur ad generationem, ergo cum illo actu ordinatur ad illam finis ma-
lum. Tertia pars probatur. Quia ipse actus copulæ propter talem delectationem est peccatum veniale, ergo etiam illi actui.

QVAESTIO L.

De impedimentis matrimonii in generali.

DEinde considerandum est de impedimentis matrimonii. Et primo in generali. Secundo in speciali.

DE hac materia disputant Doctores Scholastici cum Magistro in 4. dist. 34. & Summistæ, scilicet, matrimonia impedimenta.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum matrimonio conuenienter impedimenta assignentur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur. Matrimonium enim quoddam fœdus est contra alia dicitur: sed aliis non assignantur impedimenta: ergo nec matrimonio assignari non debent.

¶ 2 Præterea. Quando aliquid est minus perfectum facto proportionato non dicitur impedire posse: sed matrimonium inter alia fœdera est minus perfectum: ergo nulla nec pauca impedimenta ei assignari debent.

¶ 3 Præ-

¶ 3 *Praterea si recipiatur illi morbi illi necessarium remedium morbi: sed consanguinitas in tertio remotissimo matrimonium illi includens, illius remedium est: ergo non debet esse aliquod impedimentum quod aliquam personam illegitimam faciat penitus ad contrahendum.*

¶ 4 *Praterea. Illegitimum dicitur quod est contra legem: sed huiusmodi impedimenta quæ in matrimonio assignantur non sunt contra legem naturæ, quæ non similiter concernuntur in quibus lex illa humani generis: plures enim gradus consanguinitatis inducuntur esse prohibiti: non tempora quam alia. Lex autem humana non potest (ut videtur) matrimonia impedimenta ponere, quia matrimonium non est ex institutione humana sed divina, sicut & alia sacramenta: ergo matrimonia non debent aliqua impedimenta assignari quæ faciant personas illegitimas ad ea contrahendum.*

¶ 5 *Praterea. Legitimum & illegitimum per hoc, quod est contra legem vel non contra legem, differunt, inter quæ non datur medium, cum sint opposita secundum affirmationem & negationem: ergo non possunt esse aliqua matrimonia impedimenta quibus personæ media inter legitimas constituantur.*

¶ 6 *Praterea. Consensus viri, & mulieris non est licitè nisi in matrimonio: sed omnis consensus illicitus debet: ergo si aliqua matrimonium contrahendum impediat hoc divinum contractum de facto, & si non debent aliqua impedimenta matrimonia assignari quæ impediant contrahendum, & non dirimant contractum.*

¶ 7 *Praterea. Nulla impedimenta possunt dare aliqua remedia quod in definitione legis cadit: sed impedimenta cadunt in definitione matrimonij, ergo non possunt esse aliqua impedimenta, quæ matrimonium contractum dirimant.*

SED contra videtur quod debeant esse impedimenta matrimonij impedimenta, quia matrimonium quædam bonum est

sed defectus medij est defectus boni, ut dicit Dion. 4. de divinis nominibus: ergo defectus huius medij impedit matrimonium.

¶ *Praterea. Impedimenta matrimonij accipiuntur secundum conditiones personarum particularium personarum: sed conditiones huiusmodi sunt infinitæ: ergo matrimonij impedimenta.*

RESPONDEO dicendum quod in matrimonio sunt quædam quæ sunt de essentia matrimonij, & quædam quæ sunt de solemnitate eius: sicut in aliis sacramentis: quia primum dicit quod sunt de solemnitate eius in aliis sacramentalibus: unde primum dicit quod sunt de essentia matrimonij: & talia dicuntur impedire matrimonium contrahendum, sed non dirimere contractum: sicut prohibitio ecclesiæ, & tempus feriatum. Unde verum est Ecclesiæ statutum, non tempus feriatum, impedimentum facere, permittens tamen celebrari. Impedimenta autem quæ contrahunt hoc quod sunt de essentia matrimonij, facientia ut non sit matrimonium: & talia dicuntur non solum impedire contrahendum, sed dirimere hoc contractum, quæ hoc ultimum causant.

Error, conditio, votum, consanguinitas,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.
Si sis amens, si forte coire nequibis.
Hæc secunda vetant, connubia facta retractant.

Horum autem unum quodque per se impedit matrimonium impedire aut ex parte contrahentis matrimonium, aut ex parte contrahentis. Si primo modo: tunc aliquis matrimonium sibi per ignorantiam contrahit, qui scilicet per ignorantiam et per malitiam, erit duo impedimenti matrimonij. Malitia, & error ex parte ignorantiæ. Et in de ubi duo impedimenta. Malitia dirimit matrimonium, ubi agitur de ipsa matrimonij. unde autem agit de impedimento quod accipitur ex par-

te

propter fornicationem contrahentium, quæ fit
dilatamentum: Per eum enim aliquis impe-
dit matrimonium contrahendum vel jam
contractum, non per respectum ad alterum
simpliciter, sed propter adulterium ad
alterum personam: sicut qui non vult
uxorem habere, non potest alteri co-
niungi: & sic ibi ligamen matrimonii: vel
quia dicit propositum ad alterum perso-
nam: & hoc propter tria. Primo quidem
propter naturalem dilationem ad infans: &
sic ibi dispensatio culpæ. Secundo propter
naturalem propinquitatem: & sic potest tri-
plex impedimentum fieri cognatio, ge-
nerat propinquitatem duarum per-
sonarum ratione tertiæ matrimonio co-
niunctæ, & publica honestatis, in qua
ibi propinquitas duarum personarum
respectu tertiæ per sponsalia inducta. Ter-
tio quod inducit consuetudinem ad quod
primo facta & sic impedit crimen adul-
terii prius causa ipsa cognitis.

A

B

C

D

Ad primum ergo dicendum, quod ibi alia
sacramenta impedire possent si aliquid
quod sit de essentia vel solemnitate sacra-
menti subtrahatur vel additum sit. Sed ta-
men magis matrimonium quam alia sacra-
menta impedimenta affinitatis propter
tres rationes. Primo, quia matrimo-
nium consistit in duobus: & ideo plures
modi possunt invenire quo alia sacramen-
ta quam ipsum corporaliter. Secun-
do, quia matrimonium est in nobis cer-
tum & in Deo, sed alia quidem sacramen-

In cor-
pore.

Ad primum ergo dicendum, quod ibi alia sacramenta impedire possent si aliquid quod sit de essentia vel solemnitate sacramenti subtrahatur vel additum sit. Sed tamen magis matrimonium quam alia sacramenta impedimenta affinitatis propter tres rationes. Primo, quia matrimonium consistit in duobus: & ideo plures modi possunt invenire quo alia sacramenta quam ipsum corporaliter. Secundo, quia matrimonium est in nobis certum & in Deo, sed alia quidem sacramentum

Ibid. Ad 26.

Ad secundum dicendum, quod affinitas plurimodis impedire possunt matrimonium ad ea plura requiruntur. Si autem sit aliquid imperfectum ad quod plura requirantur, illud in habebit plura impedimenta, & sic ibi de matrimonio.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procederet si eius effectus alia remedia quibus etiam possit efficaciam morbo concupiscentiæ salutaria, quod falsum est.

Ad quartum dicendum, quod persona illegitima ad matrimonium contrahendum dicitur ex eo quod est contra legem quæ matrimonium sanxit. Matrimonium autem consideratum est in effectu naturæ. Naturalis lex naturæ, magnum est sacramentum, Genesis: lex divina: inquantum est in effectum remunerationis. Datur lex civilis. Et sic ex quolibet dictarum legum fit aliqua persona illegitima ad matrimonium illegitimum. Nec est simile de alio sacramento, quod sit sacramentum tantum: Et quia lex naturalis, secundum diversa statum respicit diversas determinationes divinas, et ideo possunt quædam personæ esse inter simpliciter legitimos, & inter simpliciter illegitimas.

Ibid. dist. 34.

AD sextum dicendum, quod illa impedimenta quæ non dirimunt matrimonium contractum impediunt secundum contrahentes, non ne non fiat, sed ut non licite fiat: & tamen fiat, matrimonium contractum est, quamvis contrahentes peccent: sicut si aliquis conficiens vel ministrans peccaret contra statutum ecclesiæ faciens, nihilominus verum sacramentum perficeret, quia intentum conficientis non est de necessitate sacramenti.

In corp. art. *AD septimum dicendum, quod impedimenta prædicta non dirimunt matrimonium contractum quoad substantiam veri matrimonii, quod vitè contrahitur est, sed quia solvunt matrimonium quod contractum est de facto, & non de iure: Unde si impedimentum aliquod matrimonio vitè facto superveniat, matrimonium solvit vel non solvit.*

AD octavum dicendum, quod impedimenta quibus aliquid homo per accidens impeditur ne operetur, sicut & ea ex quibus causa per accidens: sed causa contingens aliquod homini per se sunt dare veniale, sicut etiam causa conjungentes: quia causa debitorum, & contractus aut alicujus rei sunt oppositi, vel eidem contrario modo simpliciter.

AD nonum dicendum, quod consideratio particularium personarum in singulari sunt infinita, sed in generali possunt reduci ad certum numerum: sicut in medicina patet, & in omnibus artibus operativis quæ sunt particularium, in quibus, & ultra considerantur, & conditiones.

SVMMA ARTICVLI

CConclusio est. Impedimenta matrimonio non consentientibus assignantur. Vide Lectum D. Thomæ, qui appetit optimas congruentias.

CIrca istum articulum supponendum est ex D. Thoma in hoc articulo, quod quædam sunt de essentia matrimonii, quædam vero de solemnitate sacramenti. Sicut in medicina patet, & in omnibus artibus operativis quæ sunt particularium, in quibus, & ultra considerantur, & conditiones.

A ut etiam contingit in aliis sacramentis. Vide de colligit D. Thomas quod illa impedimenta matrimonii quæ tantum contrahentes faciunt de solemnitate matrimonii, non irritant matrimonium. Et ita impedimenta dirimunt impedire matrimonium fieri, non tamen dirimunt contractum. Alia sunt impedimenta tam quæ contrahentes, quæ illum de essentia matrimonii. Et ita hæc impedimenta quæ sic tollit impedimentum, sed etiam dirimens consilium. Videtur D. Tho. ponit differentiam inter hæc duo genera impedimentorum. Et deprauis quidem agunt Doctores varia de hoc. Dicunt B Nota 3. partitulo 11. Sylvester de impedimentis in genere agit vide matrimonii, 6. Et de impedimentis quæ impediunt, & non dirimunt vide matrimonium 7. & 8. Cajet. in Summa, verbo matrimonium, capite 1. agit de impedimentis. Covarr. 4. Decretal. parte 2. c. 8 agit de quibusdam impedimentis. Magister Soar. disput. 14. quæst. 1. articulo 2. agit de materia hujus articuli.

CIrca istum articulum est prima difficultas illaq; gravissima. Virum potestas humana ex ecclesiastica possit constituere impedimenta matrimonii C sine quæ impediat matrimonium, sine quæ impediat, & dirimens. Istud Videtur vera pars negativa.

¶ Primo arguitur. Id, quod auctoritate superiori ecclesiam, & firmatum est, ab potest ab inferiore posse vel revocari, vel impediri (vt per se est notum) sed circa matrimonii constitutum, & firmatum est auctoritate divina, ut patet, ergo non ista potestas, inter quæ non est impedimentum hujus dictio, potestas quia non potest constituere impedimentum, libera dimens matrimonium. Confirmatur, & explicatur argumentum. Nam stando in iure divino illud matrimonium est validum, & ratum, ergo nulla potestas humana potest facere, quod non sit validum. D

¶ Secundo arguitur de matrimonio in ratione sacramenti. In omnibus sacramentis non solum materia, & forma sunt a principio institutionis circa ipsa subjecta, quæ debent suscipere sacramenta, ergo ista potestas humana non potest mutare materiam, & formam sacramentorum, nec etiam ipsos suscipientes. Patet consequentia in primis-

A

B

C

D

ſe habitis. Tunc dico, ergo poteſtas huma-
na non poteſt fieri de perſonis legitimis
ad eas poteſtatem, vel oeconomia. Alias enim tollere-
tur lex Chriſti, ergo.

¶Tertio arguitur. Nam hæc poteſtas ob
ſignalem impedimentum, vel obſtaculum
ſuæ exiſtentiæ, eſt ita naturaliter con-
tra eam, aliàs eſſet ſe lege veteri
non poſſent eſſe impedimenta naturalia,
quod eſt falſum, ut conſtat. Si ergo naturali
ſimilia hæc poteſtas, ergo hæc poteſtas
poteſt cedere Reipublicæ tali, quam Re-
publica Chriſtiana. Nam ius naturale eſt
ſemper idem in Republica quali, imo illi vi de-
tur eſſe.

¶In oppoſitum eſt doctrina D. Tho. in
hoc articulo, præcipue in ſolutione ad quar-
tum. Vbi dicit, quòd per ius humanum poſſunt
fieri impedimenta contractui.

IN hac difficultate, & ad explicationem
doctrinæ huius articuli obſervandū eſt
& ſuppponendū primo, quòd aliqua ſit
impedimenta de iure naturali, quæ dirimūt
ipſum matrimonium, ut ſunt illa, quæ ſunt
de iure naturali impedimenta ne tranſeat
dominium, aut ne poſſit fieri actus ob
ſignalis, aut ne legitimè ſequatur. Ratio aũt
prima patet eſt: Nam matrimonium ſecũ
dum ſubſtantiam, eſt voluntaria dominij
traditio, ergo vbi fieri aliquod contrarium
huic traditioni, iure naturali impedit
matrimonium? Vbi error, & conditio, quæ om-
nino tollit libertatē, iure naturali impedit
matrimonium, quia tollit conſenſum. Item qui contrahit ob votum ſe perpetuo
manſurū religioni, iure naturali non poteſt
eſſe habere matrimonium, quia non poteſt
fieri dominium ſui corporis, quia ſui ab-
dicauit à ſe dominium illius & ita non poſ-
ſit in alterum tranſferre. Secundò pro eiusdem
conſtat: quia quamuis actus coniugalis non
ſit de eſſentia matrimonij, tamen facultas
ad illum actū conſequitur eſſentiam matri-
monij. Quando autem actus ſequi non po-
teſt, aut non poteſt ſequi legitimè, nulla
tenet poteſtas in lege naturæ, ergo. Et
ita impotētia perpetua ad naturalis officia
iure naturali dirimit matrimonium. Et in-
ter parentes, & filios non poteſt iure natu-
rali conſtare matrimonium. Nã reperitur
actus coniugalis, in quo reperiatur æqualitas,
quæ eſſe non poteſt, inter illos, cum pa-
rentibus debeatur maxima reuerentia. Nec
eſt idem de vno conſanguineo, quando pro-
cedit ex vno actu de illicito, ſed
per accidens tantæ obligationis adiectum
fit. De quibus omnibus dicetur infra in par-
ticulari.

¶Secundò. Aduertendum & ſuppponendum
eſt, quòd ſicuti in iure diuino, inue-
nimus, quæ impediunt ius naturale, diri-
munt verum & conſummatum matrimonium
& adhuc illa quæ ſunt contraria
rebus ſacramenti. Prima pars probatur. Nã
obſtaculum naturale (vt ſupra dictum eſt) eſt
eiusmodi ad tollendum ſacramentum, de ipſo
naturalis ſeruatur ratio ſacramenti, ergo
eo ipſo, quòd diuinitus contractus iuris na-
turalis reddatur deliuitus ipſi ſacramen-
to. Confirmatur hoc & explicatur. For-
ma aliqua duplicem poteſt contrarietatem
eodem modo à ſuo contrario, alio modo; quia
contrariatur ſubiecto immediate, deſtruendo
enim ſubiectū deſtruuntur accidentia, quæ
illi inhærent. Vnde quidquid contrariatur
ſubiecto, conſequitur ex conſequenti for-
mæ, quæ illi inhæret. Ratio autem ſacra-
menti in contractu naturali fundatur & ſub-
ſtatur: & ita quidquid iure naturali de-
struit contractum, iure diuino deſtruit ſa-
cramentum. Secūda pars conſtat. Ex Chri-
ſti inſtitutione matrimonium ſimile eſt
ad ſacramentorum ſignatum, ergo quod
tollit rationem ſacramenti iure diuino, de
iure matrimonium. Hinc infert Magiſter
Sent. in hoc dicto art. 1. quòd impedimē-
tum ligamen eſt de iure diuino. Et quidē
ſi intelligatur ratione voti, illud impedi-
mentum iure etiam naturali impedit. Nam
(vt dictum) corpus ſuum nullus poteſt tranſferre in poteſtatē alterius absq;
diuina diſpenſatione. Verum eſt, quòd etiã
contrariatur ſignato ſacramēti, quod qui
dem ſignificat indiſſolubilitatem, & conſti-
tutionem Chriſti cum eccleſia. Secundo eſt
ligatum quòd infidelitas fidelis non infideli
iure diuino vitietur irritus. Nam cum infi-
delis non poſſit recipere aliquod eccleſiæ
ſacramentum iure baptiſmum, & illud ſa-
cramentum recipi non poſſit niſi à fideli
quando alter eſt inceptum, neuter poterit ſa
ſciperē. Non loquimur hic de illis impedi-
mentis, in quibus non poteſt eſſe diſpenſa-
tio. Sed dubium eſt an Reſpublica poſſit de
nouo conſtituere impedimenta, etiam dirī
mentia matrimonium.

¶Prima conclusio. Certum est ab initio naturali, quòd potestas humana per legem humanam posset constituere impedimenta dirimentia matrimonium. Conclusio autem est scandalosa sibene, quod Ecclesia possit constituere etiam huiusmodi impedimenta. Hæc conclusio habet duas partes. Prima pars probatur. Primò. Iure naturali constat, esse necessarium humanæ reipublicæ, vt matrimonium impedimentis per legem humanam constituendis, ergo humano naturali constat: quod potestas humana possit constituere huiusmodi impedimenta. Consequentia est bona. Antecedens probatur. Nam humano naturali constat, esse necessarium generi humano, quod aliquando plura, aliquando pauciora fiant impedimenta dirimentia matrimonium. A principio enim naturæ, quando multiplicanda erat ipsa natura, pauciora debebant esse impedimenta. Postea verò natura multiplicata necessarium erat & effecta plura impedimenta, ut amicitiæ differentiarentur inter homines. At aliter hæc varietas fieri non posset, si hæc omnia impedimenta constituerentur à natura: quia ea quæ sunt naturalia, sunt immutabilia & inamissibilia, ergo humano naturali cõstat & potestas constituendi impedimenta relicta est Reipublicæ. Secundò probatur hæc pars. Publica potestas debebat iudicare de matrimoniis, an essent legitima vel nõ (quoniã in matrimonio conflictus multa de malitia & dolo) sed nõ posset eorum debet iudicare de illo, nisi sciret leges humanas matrimonii, ergo non tantum debuit habere humanas leges, etiam quantum ad impedimenta matrimonii. Tertiò probatur hæc pars. Nã maximè expediebat reipublicæ, ut inter aliquas personas non essent matrimonia, & propter aliquas pecias federa sed ea est natura humana naturalis, & semel mutata fit, retrò mutari non potest, ergo necessarium fuit ut potestas humana haberet potestatem constituendi impedimenta, etiam dirimentia matrimonium.

¶Secunda pars conclusionis probatur, ex definitione Ecclesiæ in Concil. Tridentino sessione 24. canone 3. & præcipue 4. Vbi sic dicitur. Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in his constituendis erasse, anathema sit, ergo. Confirmatur ar-

Concil. Trident. 24 can. 3. & can. 4.

gumentum. Supra dissimus, quod potestas dirimendi matrimonium, quod Ecclesia potuit constituere, ergo. Secunda probatur hæc secunda pars. Nam quod aliquæ personæ nõ fiant impeditæ non est de iure naturali negativo, & positivo, sed humano negativo, ut supra dictum est, cum ageremus de matrimonio clandestino, ergo Ecclesia habet potestatem, & auctoritatem dirimendi hoc.

¶Secunda conclusio. Quamuis potestas constituendi impedimenta matrimonium dirimentia conveniat etiam potestati civili, illa tamen non usurpavit illa potestas Ecclesiastica. Prima pars probatur argumentis factis pro præcedenti conclusione, præcipuè pro prima parte confirmatoria: quæ omnia procedunt. Pro secunda. Matrimonium ordinatur ad bonum Reipublicæ civilis, ergo potestas civilis potest constituere impedimenta, quæ sunt necessaria ad bonum naturale civilis Reipublicæ, quia Confirmatur secunda. Potestas civilis habet pro fine bonum intra limites naturæ ad hæc natura humana ordinatur ipsum matrimonium, ergo Reipublicæ civili potest constituere impedimenta etiam dirimentia matrimonium.

¶Secunda pars conclusionis ob Magistri Victoriæ in relectione de matrimonio, parte secunda num. 1. Vide etiam Palud. in 4. dist. 26. quæst. 1. art. 3. Extrahitur prima. Potestas Ecclesiastica est altioris ordinis, quam potestas civilis (nam respicit finem magis elevatum, scilicet, finem supernaturalem) Vel maxime impedit ad finem finem supernaturalem quod Ecclesia usurpet sibi hanc potestatem, ergo nulla & iusta potest illud facere. Minor probatur. Nam in contractu matrimonii humano inest quædam spiritualitas respectu illius & coniunctum & ordinatum ad finem supernaturalem, &c. Consequentia vero probatur. Nam Respublica Ecclesiastica quoniam superior

est

ab, potest pertingere Respublica ciuilis
[illegible] Ergo potest ad ea se extendere potestas
Ecclesiastica personalis.

¶ Secundo probatur hæc pars. Ad Ecclesiasticam potestatem directa pertinet consecratio matrimonij, & diuersa ratione ciuilis: sed ciuilis potestas in ordine ad consecrationem pertinet ad fidelem Christianum: ad fidelem autem infidelis nullo pacto Christi ministrum, ergo.

¶ Tertio. Ad Ecclesiæ doctrinam maxime pertinet diiudicatio fidelium, sed per matrimonium efficitur quidam fidelis in duas Ecclesiasticas, ergo ad potestatem Ecclesiasticam maxime pertinet constituere impedimentum matrimonium. Ex quo colligitur, quod quamuis olim per ius Ethnicum matrimonia fuerint, non tamen per ius Christianum erunt facta: nisi quæ confirmantur per illud, & si quid amplius regendis eis dixerit, nihil facerent: quoniam restricta est illorum potestas.

¶ Ex his omnibus infertur colligitur. Primo, quod est modo diuersum de facto inter principem fidelem Christianum, & infidelem. Quod principi fidelium infidelis potest etiam modo quodcunque legem inhabilitatem personam sibi subditam ad contrahendum matrimonium in vi sacramenti illud constituere nihil refert. Sed princeps fidelium Christianus modo non potest, huiusmodi legem ciuilitus matrimonium facere: quo hoc sibi reseruauit Ecclesia Ratio est. Quia apud infideles matrimonium non habet rationem sacramenti, sed tantum rationem contractus. Simile autem in lege nostra neque olim apud veteres infideles, principi ciuiliter habet potestatem obligandi legem, quæ tamen de hoc vel illo contractu inter viatores Reipublicæ, ergo nec potest eum obstringere matrimonio. At vero apud Christianos supra rationem contractus inest matrimonium ratione sacramenti: ut lex inde pertinet ad potestatem spiritualem ipsius Ecclesiæ, sicut religiosa sacramenta. Et ideo merito eadem Ecclesia sibi reseruauit præfatas leges inualidantes hunc vel illum matrimonium inhabilitando hanc, vel illam personam. Vide Magistrum Victoriam ubi supra, ubi hoc expresse dicit.

¶ Secundo colligitur, quod error gradus qui in Leuitico prohibetur, potuerunt ab ipsis legislatore, etiam si diuina auctoritate non fuisset, constitui. Ratio est. Quia secularis potestas, & eius ciuilis ad hoc se extendebat, ut dictum est.

¶ Quibus positis respondetur ad argumenta in principio huius dubii. ¶ Ad primum argumentum respondetur, quod à potestate superiori potestatur deputatur aliquid concedi. Vno modo absolute, ad quæ nulla dependentia, alio modo dependenter ab inferiori potestate. In matrimonio itaque cuique hominum ratione vitæ humanæ & ciuilis ab natura nostra ciuilis est, ut sub libero ciuilis potestate matrimonio contrahi & in hoc à suis inferioribus dependere, nec ab quia inferior illud facere potest. At vero quod attinet ad præsens inter quos contrahendum est vinculum, non natura sua quia ciuiliter conuenit eligendi, dependet tamen à publica potestate. Quia sic expedebat genus humanum. Et ideo publica potestas maxime spectat sibi obedientiam à superiori petere, cum illegitimam personam contrahimus matrimonium. Per hæc dicta facile respondetur ad confirmationem.

¶ Ad secundum argumentum respondetur concedendo totam consequentiam. Et ratio est. Quia potestas humana non potest mutare materiam, aut formam sacramentorum etiam sapientum. Nam autoritate diuina illi potestati tantum subsunt qui tanquam legitimi reputantur ab Ecclesia. Quare autem illa potestas fuerit ciuilis Ecclesiæ circa hæc sacramenta, & non in alio, ratio est in promptu. Quia alia sacramenta de nouo fuerunt instituta quamuis ad ciuilitatem autem sacramentorum quæ tanta ad substantiam accepit. Christus à natura ciuilitatem. Et ideo relinquit eandem potestatem Reipublicæ, quam antea habebat.

¶ Ad tertium argumentum respondetur ex dictis in secunda conclusione.

EST secunda difficultas. Vtrum detur aliquod aliud impedimentum diriment, & annullans matrimonium præter ea quæ assignat D. Thom. Et est specialis difficultas de raptu, an diriment matrimonium contractum inter raptam & raptorem.

¶ Ad hoc dubium respondetur, quod de hoc aliter dicendum est iure ante quo, & aliter iure nouo. Nam Strodo in hac arti-

quo optimè dicit Diuus Thomas in 2. 2. quæstione 154. articulo sexto ad tertium, quòd raptus virum prohibet matrimonium, sed non dirimit. Vnde dicit, quòd capitulū placuit 36. quæstione sexta. (non dirimit) quod raptus inualidat matrimonium, derogatum est per Decretū Hieronymum in capitulo, una eadem causa, & quæstione. Sed stando in iure nostro dicendum est, quod raptum pro aliquo tempore inualidat matrimonium, & sic est impedimentum dirimēs pro illo tempore. Et hoc non habet veram propter auctorem Martinū de magistris, qui vt refert Caietanus in dicto articulo 6. addendo pro ratione. Quod cū iure antiquo raptor maneret excommunicatus, fuerunt matrimonia inualida propter illam excommunicationē. Sed recte hæc ratio impugnatur à Caietano. Primo. Quia non inter antiquos non manebat excommunicatus raptor, sed erat excommunicandus. Secundo. Quia quamuis esset excommunicatus, non inde sequitur quod esset nullum matrimonium etiam in foro externo. Nam si excommunicatus contrahit matrimonium, validum est, ergo idem erit de sacramento matrimonii. Igitur ratio quare sit impedimentum dirimens habetur ex decreto Concilii Tridentini sessione 24. De reformatione matrimonii capitulo 6. Vbi dicitur quod inter raptorem & raptam, quādiu ipsa in potestate raptoris manet, nullum potest consistere matrimonium. Itaque sunt inhabiles ad contrahendum pro illo tempore tam pro illa tempore tam pro illo tempore tam pro illo tempore. De excommunicatione autem, quam de facto incurrit, & raptor & alii, qui perhibent consilium, vel auxilium, fuit in 2. addito articulo 6. & etiam de alia parte allegatis in Concilio Tridentino & an incurrant illam ante iudicis declarationem & sententiam.

TErtia difficultas est. An si peccatum mortale contrahere matrimonium, quando est aliquod impedimentum impedientorum, siue prohibens, siue dirimens matrimonium. Et videtur quod sic: Nā lex dicit, & Ecclesia obligat sub mortali in materia grauī: sed huiusmodi leges, quæ constituunt impedimenta in matrimonio sunt talis, & Ecclesia (ut constat) & materia est grauis, ergo qui contrahit, quando est impedimentum quodcunque, peccat mortaliter.

¶ In hanc rei explicationem sit prima conclusio. Contrahere sciens & impedimentum quodcunque, sub pœna mortali obligans, est peccatum aliquando. Hæc conclusio est certissima, & est communis Doctorum. Et primo probatur conclusio. Lex iusta & lata. Ille obligans in foro conscientiæ, sed lex quæ impedimenta matrimonium sunt iusta, & sancta, ergo facere contra illa, aliquando peccatum est. Secundo probatur conclusio. Omnis actus humanus, qui ex suo genere peccatum, est peccatum. Sed qui contrahit cum impedimento, facit actum humanum ex suo genere peccatum, ut constat, ergo est peccatum.

¶ Secunda conclusio. Certum est, quod est peccatum mortale scienter contrahere matrimonium cum impedimento dirimente: & quia religiosus, vel clericus ordinis sacri immunis, vel consanguineus intra quartum gradum attingens contrahit. Hæc conclusio probatur. Primo. Ille facit contra legem iustam, & sanctam & in re grauissima, quale est illa, ergo peccat mortaliter. Secundo probatur. Nam facit contra legem dilectionis, & in re grauissima, vt constat, ergo peccat mortaliter contra nobilissimam aliorum partis.

¶ Aduertendum tamen est circa istam conclusionem, quid aliqui grauissimi doctores tenent quod ille tales peccent etiam contra religionem Sacramenti matrimonii, eò quod in illo actu est duplex malitia. Altera contra legem, & iustitiam, alia contra sacramentum. Quorum imago est matrimonium sacramentum matrimonii, & annulla ipsum sacramentum. Et hæc sententia est satis probabilis. Non tamen videtur improbabile quod non sit peccatum mortale sacrilegij. Nam (vt sæpe dictum) in hoc differt matrimonium ab aliis Sacramentis, quod alia Sacramenta habent materiam determinatam extra usum, & formam, sacramentum vero matrimonii non habet ita determinatā materiā, sed habet in generali & in communi, quam sui inter legitimas personas: & ita cum in hoc vsu sint sui legitimæ personæ, ob id dicunt sacrilegium contra rationem sacramenti.

¶ Tertia conclusio. Aliquando est etiam peccatum mortale, contrahere matrimo-

nium

dum esse impedimentum prohibens, non dirimens, vt cum quis post sponsalia facta cum prima, contrahit matrimonium de præsenti cum secunda. Secundo esse impedimentum simplex edictum.

¶ Et ratio huius distinctionis est. Quia etiam in primo casu esset peccatum contra religionem, & in secundo contra iustitiam religionis: sed obligatio iustitiæ & religionis non eiusdem generis est sub mortali, ergo est peccatum mortale. In secundo intelligendum est quando contrahit cum animo non firmandi matrimonium. Nam si contrahit cum animo nō confirmandi matrimonium, & sic peccat mortaliter contra religionem est aliud, de quo dicetur alibi.

¶ Quarta conclusio. Etiam est peccatum mortale aliquando contrahere cum impedimento tantum prohibente, quod sæpe in casibus prohibitis vel interdictum ecclesiæ.

¶ Ad huius explicationem aduertendum est, quod interdictum est multiplex. Primum est generale, & particulare quando hic ponitur esse aliquas personas ecclesiæ matrimonium interdictum per aliquod matrimonium contrahere, peccat mortaliter. Nam in capitulo simili de matrimonio contracto contra interdictum, præcipitur, quòd tales excommunicentur, quousque contentis iudicium Ecclesiæ, ergo signum est, quòd sit peccatum mortale. Nam excommunicatio non potest ferri, nisi propter peccatum mortale. Confirmatur. Quia facere contra legem tam iustam iudicis, & in re graui, est peccatum mortale. Quia sententia iudicis est quoad hoc particularis, ergo. Secundum interdictum est generale loci. Et de hoc interdicto per ordinem ad solemnitatem matrimonij aliqui vbi dicit non ita recte loquuntur sunt, non ita dicendo, & dicit. Nam concedunt tempore interdicti generalis localis licitum esse contrahere matrimonium de præsenti sine solemnitate nuptiarum, sunt tantum solemnitates nuptiarum non esse licitum tempore interdicti, & allegant cap. Cum pridem, de feriis. Sed non videtur ad propositum. Nam ibi tantum dicitur, esse consuetudinem Ecclesiæ Romanæ, vt quoquo tempore fiat matrimonium per scripturam confirmetur de præsenti, recipitur, nec ne: non aliud dicit et dicere, nisi quòd non

c. Alma mater de feriis eodem titulo in 6.

c. tñ operet. 334. 4.

validum quocumque tempore anni fiat. At vero semper fuit licitum, vel non nihil dicimus. Ita hoc capitulum nullam mentionem facit de tempore interdicti localis. Igitur dicendum aliquid erit, & etiam aute antiquo semper citra fuit licitum contrahere matrimonium de præsenti, tempore interdicti localis: vt diximus in materia de interdicto, & sic ignorans multorum Doctorum. Ita tenet Sylvester, secundo, interdictum quarumlibet personarum, nihil dicit, quòd eo tempore sit licitum contrahere matrimonium, etiam à personis interdictis. At vero de solemnitate nuptiarum dilingentiam est. Nam iure antiquo ante capitulum Alma mater, de feriis, tota celebratio excommunicationis in fine, non erat licita solemnis benedictio nuptiarum, quia tunc non omnia officia diuina licebant. At post cap. Alma mater de feriis benedictio, etiam tempore interdicti localis: dummodo fieretur moderate eisdem capitulo. Vade si illi sponsi, qui benedictionem solemnem cum illa moderatione, habent privilegium allatum diuina officia, sine tunc possunt recipere benedictionem nuptialem. Quia post illud cap. omnia diuina officia sunt licita cum illa moderatione, sed ante illud cap. etiam si sponsi haberent privilegium allatum diuina, non poterat licite recipere solemnem benedictionem nuptialem etiam cum illa moderatione. De hoc plura in materia de interdicto. Ex quo colligitur, quod non est curandum de peculiaritate, quam in hoc puncto exhibet Sylvester verum in locis. Nam Sylvester ibi sui contrarius, cum verbo, interdictum, quæcumque sperata, exceptione 5. dicat, quòd non est licita benedictio nuptialis & solemnis quæcumque 2. libro 3. dicit expresse, quòd est licita talis benedictio. Tertium interdictum Ecclesiæ in ordine ad matrimonium est, quo designatur aliqua anni tempora, in quibus prohibentur velationes, vel solemnitates nuptiarum. Sed hæc tempora alias designantur in iure antiquo, quam in nouo: nam in iure antiquo designantur ab Aduentu Domini vsque ad Epiphaniam, & a Septuagesima vsque ad Pascha, & octauam, & a tribus diebus Litaniarum vsque ad octauam pasch. Pentecostes. Ita Nauarro in Manuali, capite 22. numero 7. Vide capit. non oportet, 2. 33. quæstione

¶ Et de eodem videbit in sexto libro.

c. nō oportet, de feriis.

Concil. Trident. S. 24. cap. 1. de reformat. matrimonij.

Hoste 4. Arvero in Concilio Tridentino, ſeſſione 24. de reformatione matrimonij, capite ultimo tantum ponitur de Adriano Damiriſſi, ad Epiphaniã, & à Feria IIII. Cinerum vſque ad octauã Paſchæ inclusiue, in quibus temporibus præcipit Sancta Synodus, vt ab omnibus obſeruentur antiquæ prohibitiones circa ſolemnitatem nuptiarum. Vnde in his temporibus poſitis à Concilio Tridentino ſolemnitas nuptiarũ eſſet peccatum mortale. In quo quidẽ omnes conueniunt vnum eſſe contra præceptũ Eccleſiæ in re grauiſſima. Sed quæ eſt intelligendum huiuſmodi ſolemnitatem nuptiarum reſpectum Reſpondetur eam Cæſum, verbo nuptiarum peccata intelligentia. Primo intelligitur benedictio nuptialis. Secundo tradito ſponſæ in domum ſponſi. Tertio celebritas conuiuij. Reliqua omnia ſunt ſancta, & de hoc illis temporibus contrahere ſponſalia de futuro huc quam contrahere matrimonium de præſenti, ſine dicta ſolemnitate, ita Cæſar in loco ſupra dictos & Nauarro in dicto numero 71. Vnde audiendi dicunt aliqui moderni Theologi, eſſe peccatum veniale celebrare matrimonium de præſenti, extra ſolemnitates. Et ſimiliter dicunt Paludanus qui in quarto diſtinctione 34. quæſtione quinta dicit, quod eſt prohibitum. Et eius ratio eſt. Nam tale matrimonium non debet eſſe clandeſtinum ſed debet fieri in facie Eccleſiæ, ergo eſt prohibitũ ob publicitatem, quæ requiritur, vt fiat in facie Eccleſiæ. Sed hæc ſcrupula remouenda ſunt. Quia peccat tam celebrando ſolemnitatem extra parochiã, & celebrãdo requiſitis, quod ſufficit, vt extra hatur in facie Eccleſiæ: non eſt ſolemnitas ſuperuacua, vt manifeſtè conſtat, ergo Et ſic ſolutur ratio Paludani. Quod ſi quis obiiciat in contrarium eas nec vocem 33. quæſt. 1. Vbi Summus Pontifex dicit. Nec vocem dicere Quadrageſimali tempore ſieri poſſe matrimonium, ergo prohibetur matrimonium de præſenti, Reſpondetur quòd ibi per dicere vocem, nil intelligitur peculiariter contrahere matrimonium de præſenti ſed contrahere cum ſolita ſolẽnitate: quia hoc eſt penitus dicere vocem: Quod colligitur apertè ex vltimo capitulo immediatè præcedentibus vbi dum ſe mentio ſimilis prohibitionis, ſcripta eſt de ſolẽnitate nuptiarum. Et Concilium Trid. ſe præcauit aduerſus, quod non poſſit prohibitionem illam lege, qua Sabbato ante Dominicam primam Aduentus benedictionem ſolemnem, & poſtea in Dominica Aduentus alia data, celebretur tradationem ſponſæ, & celebrationem. Ratio huius eſt: Quia primum ſolum, benedictio ſpecialis prohibitum eſt aliud dum alia dedita. Vide gratianopoſt hæc illa dum prohibita tali tempore. Sere enim ceremonia, primum non ſolum eſt. Hæc ſunt præcepta tantum Eccleſiæ. Nam de alio quam quæ contradicitur, & prohibetur matrimonium clandeſtinum, non ſolum ex ſupradictis, quod poſſint eſſe impedimenta dirimentia matrimonij poſt Conc. Trident. ſi fiat coram parocho & duobus teſtibus. Standum de quæſto intendit quo ſolum Eccleſia, ne aliquis contrahat hæc præcepta ſtantia. Et denique de hoc, quod intendit ne aliquis poſſit contrahere matrimonium illud celebrando, ita ſolemnem benedictionem, ſolemnem tradationem ſponſæ, & celebrationem.

¶ Vltima concluſio. Contrahere ſi cum hac ſolemnitate impedimenti, peccet ſupra dicta eſt peccatum mortale etiam ſi ſit abſque dispenſatione. Hanc concluſionem tenet Cæſar, verbo matrimonium contractum contra Sylueſtrum verbo matrimonium, Quinio idem Sylueſter in principio valorem tenere oppoſitum. Hæc concluſio probatur. Non obſtante impedimento non exiſtente ab Eccleſia eſt magna materia (vt conſtat) ex eo quod tranſgreſſores non puniantur à prælatis, leges autem de hac materia non obligant ad mortale, ergo contrahere cum hac huiuſmodi impedimento non eſt peccatum mortale. Aduertendum tamen eſt, quòd ad calendum peccatum veniale, quòd contrahitur, quando contrahitur cũ huiuſmodi impedimento non exiſtente, eſt penitus diſpenſatio caret à prælatis. Hæc autem diſpenſationem in caſibus in quibus ſolum eſt peccatum veniale contrahere cum impedimento, poteſt ſpiritus concedere ſecundum probabiliorem ſententiam, & hoc ratione imitatis & certitudinis materiæ.

¶ Ad ultimum dubitandi propoſitum in principio reſpondetur, quòd licet ſecundum rationem aliquando peccatum in materia venialis

vel virtutis, & cum per per veritatem peccatum, hoc impedimentum actus obligat solum ad peccatum veniale, ita etiam dicendum est de Ecclesiastica lege, quæ nunquam intendit gravare subditos ultra id, quod propter vitandum peccatum mortale obligat subditos, cum hoc solum obligat ad peccatum veniale.

QVAESTIO LI.

De impedimento erroris.

DEinde cõsiderandum est de impedimẽtis matrimonii in speciali. Et primò de impedimento erroris. Circa quod quæruntur duo. Primò, vtrum error de sui natura matrimonium impediat. Secundò, quis error.

DE hac materia Magister, & Doctores in 4. distinctione 30. Turrecrem. de eccles. perfectione 29. quæstione 1. capite mihi 8. & de errore consentiendi dicam, quæstione 1.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum error consentientes ponatur impedimentum matrimonii.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod error non debeat poni matrimonij impedimentum per se. Consensus enim qui est causa matrimonii impeditur ficte & violenter: sed violentia secundum philosophum, 3. Ethic. potest impediri per ignorantiam quæ non est idem quod error, quia ignorantia nullam obligationem ponit, sed error ponit: ergo quod approbare fal-

Th. 4. dist. 29. q. 1. a. 2. & 3.

A sa pro vera sit error: secundum augustinum ergo non debuit hoc poni impedimentum matrimonij error: sed magis ignorantia. 3. de Trin. c. 11. to. 3.

¶ 2. Præterea. Illud potest impedire matrimonium de sui natura quod habet contrariatem ad bona matrimonij: sed error non est bonum sacramenti: ergo error de sui natura non impedit matrimonium.

¶ 3. Præterea. Sicut consensus requiritur ad matrimonium, ita requiritur ad baptismum. Sed aliquis baptizat ioannem & credit baptizare Petrum, nihilominus vere baptizatus est: ergo error non excludit matrimonium. Hoc argumentum habet Gratia. ch. 29. q. 1. de hac dubitatione omnium infidelium. l. 6 per errorem. lib. 3. cap. 2. & lib. 1. ca. 3. li. 26. 14.

¶ 4. Præterea. Inter Laban & Iacob fuit verum matrimonium: sed ibi fuit error: ergo non excludit matrimonium.

SED contra est, quod in Digestis dicitur: Quidam contrahens cũ consulto quæro errat: sed consensus requiritur ad matrimonium: ergo error matrimonium impedit.

¶ Præterea. Consensus aliquid voluntarium nominat, sed error impedit voluntarium: quia voluntarium secundum philosophum & Greg. Nyssenum & Damascen. est cuius principium est in agente sciente singularia, in quibus est actus quod erratio non competit: ergo error matrimonium impedit.

RESPONDEO dicendum quod quicunque impedit causam, de sui natura impedit & effectum simpliciter, consensus autem est causa matrimonij ut dictum est: & ideo quod tollat consensum tollat matrimonium. Consensus autem voluntatis est actus qui præsupponit actum intellectus dijudicantis de obiecto primo, necesse est defectum contingere in secundo: & ideo quando error cognitionem impedit, sequitur etiam in ipso consensu defectus, & per consequens in matrimonio, & sic error de sua natura habet quod matrimonium impedit.

Quæst. 43. art. 1.

AD

AD primum ergo dicendum, quod ignorantia differt simpliciter loquendo ab errore: quia ignorantia de sui ratione non importat aliquem cognitionem actum sed error potius indebitam rationis perversionem de aliquo: ratione quorum ad hoc quod ille impedire valeat matrimonium non differunt interdum dicere ignorantiam vel errorem. Quia nulla ignorantia potest impedire voluntarium, nisi quae habet errorem admixtum, eo quod actus voluntatis praesupponit aliquam cognitionem sive inclinationem de aliquo in quod fertur: unde si ille ibi ignorantia oporteret ibi esse errorem: & idcirco etiam possimus errorem quasi causam proximam:

AD secundum dicendum, quod quamvis non contrahatur secundum se matrimonium, contrahatur tamen quantum ad causam suam.

AD tertium dicendum, quod consensus baptismalis non constituitur ex interiore baptismatis dicto: sed ex elemento materiali exteriori adhibito. Intentio autem operatur solum ut dirigens: sicut enim motus materialis ad effectum propriam: sed voluntarium consequale ex ipso consensu constituitur dicto; & ideo non est simile.

AD quartum dicendum, quod sicut Magister. probat ¶ Scriptura non dicit: matrimonium quod fuit inter Lyam & Iacob non fuit perfectum ex ipso concubitu, qui ei error remisit, sed ex consensu qui postmodum accessit, utrique a peccato excusetur, ut patet in eadem distinctione.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio huius articuli est affirmativa. Ratio huius conclusionis est. Nam error impedit cognitionem, ac subinde vel in totum, qui est causa matrimonii. Vnde consequenter ponitur impedimentum matrimonii. Ex quo colligitur cum D. Tho. ad secundum, quod error quicunque non contrahentes secundum se matrimonium: tñ contrahuntur ei, quantum ad suam causam

A Et ita consequenter ponitur impedimentum matrimonii. Vnde solutionem ad primum D. Thom. quae est maxime videnda, ille tum continuit differentiam inter hoc tiorem modum necessitatis ad baptismum, & confirmationem ad matrimonium. Nam character baptismalis non causatur in intentione baptizantis directe, sed ex elemento materiali exteriori adhibito: & intentio istius operatur ut dirigens elementum materiale ad effectum proprium. Consensus vero per se & directe causat matrimonium: quamvis consequatur

B reflexe matrimonium in ratione contractus non se habet, ut talis vel materialiter, sed ut causa principalis. Similis verò in baptismo habet se intentio ut instrumentum.

¶ Circa illum articulum, & notanda quaedam supponenda est utrum *dictum*, quod error significat indebitam falsam intellectus, & ignorantiam privationem dispositionis.

SEd dubium est an dicatur error & ignorantia, v. g. dicitur error pertinax, vel crassus, non dicitur ignorantia. Et causa dubitandi est. Nam ut dictum est error inducitur, & similiter inducitur ignorantia.

¶ Ad hoc dubium respondet D. Thom. hic, in solutione ad primum. Et dicendum est, quod quaecumque attinent ad validitatem matrimonii, illud refertur, sive dicatur ignorantia, sive error. Nam quodcunque illud sit, tollit causam matrimonii, & ideo matrimonium: sed quo ad proprietatem loquendi magis dicitur error. Et ita vocant errorem ab omnibus Doctoribus. Nam cum matrimonium fit ex consensu praesupponit necessario aliquod iudicium, & hoc quando est falsum, in proprietate sermonis dicitur error: & si est falsum circa personam dicitur error personae, & si est falsum circa conditionem, dicitur error conditionis. Ignorantia verò non tam proprie dicitur. Quia ignorantia de se solum dicit negationem veram, & non indebitam privationem. Vide ad rationem dubitandi. Secundum est, quod error includit ignorantiam coniunctam cum falso iudicio.

A ij

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum omnis error matrimo nium impediat.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod omnis error matrimonium non impediat, & non solum error conditionis aut personæ, vt in littera dicitur. Quia quod communiter alicui secundum se, communiter et secundum totum suum ambitum habet. Sed error de sui natura habet, quod matrimonium non impediat, ut dictum est, ergo omnis error matrimonium non impedit.

¶ 2 Præterea. Si error conditionis libertatis matrimonium impedit, maior erit error qui facit debere impedire: sed maior videtur esse error falsi quod ille sit in hac vel illa parte vbi sacramentum quàm error personæ, ergo magis debet impedire quam error personæ.

¶ 3 Præterea. Error non cadens super principale nisi ignorantia vel voluntarium, sed ignorantia circumstantiæ voluntarium tollit, vt patet in 3. Ethicorum: ergo non solum error conditionis & personæ matrimonium impedit.

¶ 4 Præterea. Sicut conditio seruitutis aliquid est annexum accidens personæ, ita qualitas corporis aut animi: sed error conditionis impedit matrimonium: ergo eadem ratione error qualitatis aut fortunæ.

¶ 5 Præterea. Sicut ad conditionem personæ pertinent seruitus & libertas, ita nobilitas vel ignobilitas, aut status dignitatis & primatus: sed error conditionis libertatis aut seruitutis impedit matrimonium: ergo & error aliorum duorum.

¶ 6 Præterea. Sicut conditio seruitutis impedit, ita etiam disparitas cultus, & impotentia coeundi, vt infradicetur: ergo & error circa ista duo impedit matrimonium.

Ad primum ergo dicendum quod error conditionis seruilis impedit matrimonium, quia ex tali errore sequitur quod vir non intendat matrimonium contrahere, nisi cum seruo, quod est contra bonum matrimonii, quod est vnum ex tribus bonis matrimonii, vt dictum est. Et eadem ratio est de errore qui est circa alia bona matrimonii, quæ impedimenta matrimonium præstant.

SED contra videtur, quod nec error personæ matrimonium impediat. Quia secundum Philosophum, in 5. Ethicorum, ignorantia est quidam error, non autem matrimonium: sed in emptione & venditione si error circa aliquid accidens non impedit contractum: ergo nec matrimonium contrahitur si pro vna muliere alia accipiatur.

¶ Præterea. Potest contingere quod per multos annos ille error durauerit, et filius & filia genuerint simul: sed grauius esse videtur quod matrimonium dissoluatur: ergo primus error non frustrauit matrimonium.

¶ Præterea. Potest contingere quod frater viri in quem constanter credit mulier efferatus sit, & mox se committat carnifici, & mox videtur quod non possit reduci ad illum in quem consentire se credidit, sed debeat fieri matrimonium cum fratre eius: & sic error personæ non impedit matrimonium.

RESPONDEO dicendum. Quod omnis error ex hoc quod in substantiam cadit, habet excusare peccatum, ita habet quod matrimonium impediat: error autem non excusat a peccato nisi sit alicui circumstantiæ, cuius oppositio vel remotio facit differentiam liciti & illiciti in actu: Si enim aliquis putaret patrem suum esse seruum, quem credit liberum esse, non excusaret eum a toto, quin sit actus: sed si crederet quod pro certo filium esset disciplinæ, & putaret patrem inuenisse eum a tota adhibita diligentia: vnde aperte quod error qui matrimonium impedit, si aliquem errorem quæ sunt de essentia matrimonii. Duæ autem inclinationes ipsum matrimonium, scilicet personæ duas quæ coniungunt, & naturam perficiunt humanæ in qua matrimonium consistit. Primum autem tollitur per errorem personæ. Secundum

Quæst.

dicon per errorem conditionis quia semper non potest probari errorem sui corporis labore alterius tradere sunt consensus facit dominii & propter hoc hi duo errores non primordiales impediunt & non alii.

A

AD primum ergo dicendum quod error non habet ex natura sua quod impedit matrimonium, sed ex materia differentia adiuncta primo, scilicet ex alienatione quae sunt de essentia matrimonii.

AD secundum dicendum, quod error infidelis de matrimonio non est circa ea quae sunt matrimonii consequentia, scilicet, ut sit sacramentum, ut hic sit unus: & ideo error talis matrimonium non impedit sicut nec error circa baptismum impedit acceptionem characteris, dummodo intendat facere vel recipere quod ecclesia dat, quamvis credat nihil esse.

B

3. part. q. 61. a. 3.

AD tertium dicendum, quod non quilibet error circa substantia ignorantia causat involuntarium, quod excusat peccatum, ut dictum fuit: & propter hoc talis non sequitur.

C

AD quartum dicendum, quod diversitas formae matrimonii aliquid refert quae sunt de essentia matrimonii, non diversitas qualitatis sicut fides cum alia fermentata: & ideo talis non sequitur.

AD quintum dicendum, quod error nobilitatis in matrimonio humano non exactus matrimonium calido vitiat quia nec error qualitatis: Sed si error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorem personae, tunc impedit matrimonium: unde si consensit mulieris serva in illum personam dominii, error nobilitatis ipsius non impedit matrimonium, si autem domina intendit consentire in filium regis quicunque ille sit, tunc si alium praesentatur ei quam filium regis, error personae; & impedit matrimonium.

D

AD sextum dicendum, quod error etiam aliarum impedimentorum matrimonii, quae sunt ad ea quae faciunt ad

de pecc. de fornic. tom. 2. Cretia. in decr. caus. 32. q. 1.

Cretia. ibid. & Major. in secund. dist. 30.

sensus Allegationem impedit matrimonium, sed ille de errore illicito non facit matrimonium, quia illa impedimenta matrimonii sunt circa errorem sine quo non est consensus, sed error circa substantiam personae non est circa errorem sine quo non est consensus, sed circa personam, ut si Regina contrahat cum scholastico, ut ei visum fuit esse, non est matrimonium: sed conditio frustratoria non impedit si fermitas fuisset, & idem iudicium simile.

Q. 58. a. 4.

AD septimum dicendum, quod primum de contrahibili accipitur quia non sunt alienabiles res nisi pro parte ut [illegible] & non quasi proprie se gerens, & dare simon datur illa pecunia quae creditur sed alia equivalens, nihil aliud contrahit: sed si iuvet quae sua proprie sit error, impediretur contrahere, sicut si alicui vendiderunt aliquid pro equo: & similiter est in proposito.

AD octavum dicendum, quod quamcunque fuerit una causa de novo insurgens valet, non est matrimonium.

AD nonum dicendum, quod si error non consistat in fraterno vinculo, potest unus quem per errorem accipit retinere: nisi post ad frangit vinculum reddere prius quam accipiat. Si autem consistat in primo per verba de praesenti, non potest sicut dum habere primum maritum, sed primi vel secundum retinere, vel ad primum reddere sed [illegible] sunt extraneae si potest consummatum matrimonium ad vinculum: ut si fraudulenter egressi essent, quia frustra alterius non debet sibi praemicare.

SVMMA ARTICVLI.

PRima excluditur Error, qui impedit matrimonium, debet esse circa personam eorum, qui inire de eligenda matrimonium. Nisi error dicti obiectum impedit matrimonium tollit consensum necessarium.

Secunda excluditur. Duo tantum errores impedium & tollunt matrimonium, scilicet, error personae & error conditionis servitutis. Ratio huius conclusionis est. Nam duo indicat ipsum matrimonium, scilicet, per-

A prolem dat, quæ coniugatis & matrimonium procreandi auferat, in qua matrimonium consistit, sed priùs tollitur per errorem personæ, secundum verò per errorem conditionis seruitutis. Quia seruus non potest contrahere sine corporis libertate, vt patet sine expressa seruitutis diuersitate, ergo.

¶ Tertia conclusio. Alius verò error non impediens, nec malitiam matrimonio adhibens, error qualitatis circa bona fortunæ: vt si quis contrahat cum aliqua existente, quæ dicat se diuitem & esse puellam, & existimans quòd sit virgo, & ea corrupta. Nam hæc omnia non pertinent ad vllam matrimonii substantiam.

¶ Quarta conclusio. Error qualitatis & præsertim ex personam, nullo modo matrimonium tollit. e.g. Mulier nobilis filia Ducis contrahit cum aliquo existimans eum filium Comitis, & ille est de media plebe: talis error redundans in personam, & dolosus matrimonium tollit. Hanc conclusionem vult D. Tho. in solutione ad quartum argumentum.

¶ Circa illum articulum & istâ quæstione notandum, & supponendum est, quòd potest dari error in quadruplici differentia (vt colligitur ex cap. 2. 29. quæst. 1.) circa matrimonium. Primus error est circa personam ipsam. Vt si quis existimet quòd contrahit cum Petro, & contrahit cum Paulo. Secundus error est circa conditionem seruitutis, vt si existimet contrahere cum libera, contrahendo, est nulla. Tertius error est circa qualitatem personæ, vt si quis existimet contrahere cum diuite, & contrahit cum paupere. Vltimus error est circa qualitatem personæ in bona natura, vt si quis existimet contrahere cum virgine, & contrahit cum corrupta. Ad illo errore redeuntem error nobilitatis: vel ignobilitatis: de quo mentem D. Tho. in hoc art. ad 4. & ad hoc est relatum error pulchritudinis, vel turpitudinis. Quo patet fundamentum.

EST primum dubium in hoc articulo. Vtrum omnes illi quatuor errores annullent matrimonium? ¶ Conclusio S. Doctoris omnes actualem matrimonium (scilicet) error personæ, & error conditionis qualitatis ad seruitutem. Hæc conclusio est D. Tho. in hoc art. & cum tenet communiter Doctores. Vide Conradum in cap. bonæ memoriæ super 4 decret. part. 2. c. 3. §. 1. num. 4. Et hæc conclusio habetur ex

B

C

D

prefat. in fam. 2. q. 5. c. 1. Sed hæc Vide Cajet. hic & ibi Sanch. de matr. lib. 2. disp. 5. & 6. & 7. & 8.

¶ Secundo dubitatur, vtrum error personæ & conditionis seruitutis contingat adesse in matrimonio, & qualiter? Et ratio D. Tho. & communis est. Nã error personæ, & conditionis seruitutis circa ea, quæ sunt de substantia matrimonii. Error verò in personæ virtute circa ipsas personas, quæ sunt substantiales contrahentes: error verò conditionis seruitutis versatur circa mentalem potestatem, quæ non substantialiter concernit matrimonium, sed error fortunæ & qualitatum, sed virtutes circa substantiales substantiam, sed circa existimationem virginitatis. Ergo error personæ & conditionis seruitutis annullat matrimonium in sua natura, non verò error fortunæ. Et quidem de errore conditionis seruitutis dicendum quatuor sequentia. Hic dicendum est de errore personæ.

¶ Primo arguitur de matrimonio inquantum sacramentum. Si Gregorius baptizet aliquem, & Petrum existimans eum esse Petrum, vere baptizat Petrum. Et ideo dicendum est de Episcopo ordinante vnum existimans esse alium, ergo si quis contrahat cum Iohanna putans eam esse Marianam, vere contrahit cum Iohanna, & est validum matrimonium stando in foro naturali. Probatur consequentia ex paritate rationis. Antecedens verò est manifestum.

¶ Secun-

¶ Secundo arguitur ad Mem. Qui contrahit cum aliqua, quam habet illum animum, & consensum, vt contrahere cum illa quacunque alia si (quamuis ea error putet esse illam) tal. si habeat hunc animum validum est matrimonium stando in iure naturali, ergo. Consequentia est euidens. Minor probatur. Nam si habeat illum animum & consensum, vere consentit in illam presentem, ergo vere efficit matrimonium cum illa, licet error. Item probatur minor. Qui baptizat cum errore personæ vere confert baptismum, quia cū se applicat ad operandum vt baptizet illam, qui est presens quicunque ille sit, ergo idem est de matrimonio. Maior vero probatur. Nam episcopus cū ordinat, putans peccatum mortali sacrilegii, si vere habeat animum ordinandi illum, quicunque ille sit, & idem est de baptismo, ergo qui contrahit tenetur habere animum, & consensum contrahendi cum illa, quæcunque illa sit.

¶ Tertio arguitur de matrimonio in radice contracto. Si quis vellet Petro equū petito esse Paulum, & vendat illo pretio stando in iure naturali validum est contractus, & verum transfert dominium in Paulum, quamuis sit error circa personam, ergo stando in iure naturali, qui contrahit cum Maria putans esse Ioannam, verum efficit matrimonium. Antecedens videtur notū. Consequētia vero probatur ex paritate rationis.

¶ Quinto arguitur de matrimonio etiā in radice contracto. Si quis vendat sericū Toletanum pro Granatensi, vel vinum Melitense pro Malvatico, si sit eadem utilitas, & nullum malum error contractū stando in iure naturali, vt dicunt in 2. q. 77. quæstio ille, qui est, error circa substantiam rei, & vellet emere sericum Granatense, & vinum Malvaticum, ergo iure naturali matrimonium est validum, quamuis contrahens erret in persona, quia est de substantia matrimonii. Probatur consequētia ex paritate rationis.

¶ Quinto arguitur. Error circa personam non impedit matrimonium, ergo nō est de essentia matrimonii stando in iure naturali. Antecedens videtur notū, non enim apparet unde habeat dirimentiam. Consequentia vero probatur. Nam si aliqua esset error circa personam iure naturali in esse matrimonium, est propter contractum

A tum. Quod si quis dicat, quod propter talem errorem non consentiret matrimonio, voluntarie tamen causa vxoris, & matrimonii, filiorum, dotis &c. ex consequenti consentiret matrimonio. Contra hūc dicitur sicut arguitur. Nam non quia quid voluntarie causa, & debuit illam dotem effectum, ergo ad quodlibet debuit dotem dotatur matrimonium. Consequentia est bona. Antecedēs probatur. Ego emo equū Petri, & puto illū; tamen licet quodlibet dotium sit, nō potest, dotem vel filium.

B ¶ Vltimo arguitur. Nam ex appellatione sententia refertur, quod non sit error matrimonium inter Petrū & Ioannam, quamuis secum ille quem habuit (ut credit) ergo iuxta quod dicitur. Secundo probatur. Nam Leonis habuit errorē circa Ioannā, ut credit ex dictis Petri, ergo.

¶ In oppositum est D. Tho. qui in art. 1. expresse videt dicere, quod error personæ iure naturali impedit matrimonium. Et videtur dicere in art. 2. huius quæstionis.

¶ Conclusio affirmativa sit. Error personæ iure naturali dirimit matrimonium. Hæc conclusio tenet ois discipuli D. Tho. Vide Sylvest. verbo matrimonium 8. in principio. & Nauarr. in manuali cap. 22. nu. 32. & 33. quæritur. Et probatur conclusio. Primo. Error personæ tollit consensum necessarium ad matrimonium, ergo debuit matrimonium iure naturali. Consequentia est euidens. Nam stando in iure naturali ad matrimonium est necessarium consensus. Antecedens vero probatur. Nam error personæ facit, quod consensus non sit voluntarius directe in personalibus, vt dicit D. Tho. in 1. 2. quæst. 6. art. 8. & ita qui est, non consentit, vt dicitur 3. de anima. Et per textum de antichristo. Omnis malitia & omnis culpa nulla est, vt dicit Leo in Decretis. Ex hoc igitur & dictum Leonis dicitur, quod error personæ nullum est. Et ratio est aperta. Nā error personæ tollit cognitionem personæ, quæ est causa conditionis, & quantum ad voluntatem (dictante Augustino de Trinitate) quid inuitā diligere possumus, incognita vel aliquatenus? Quod si quis dicat, quod ignorantia concomitans non tollit inuoluntariam, nam si sciret nullo modo contraheret. Contra. Nam ignorantia concomitans

D

1 6 re
mili.
Edi
ill. co
nal

dilectio

Christ esse non voluntarium, vt dicit D. Thomas ibidem, ergo hæc ignorantia iuxta rationes adductas inuincibilem. Probatur cõsequentia: Nam ibidẽ in isto naturali ad matrimonium requiritur voluntarij positiue

Secundò probatur conclusio. Nam matrimonium versatur circa personam paratam salutem spiritualem tribuendam conditionem, & ita dicitur in definitione matrimonij, vt inuicem vitæ coniugalis sibi reddant, ergo si non fit conclusio circa particulares personas, iste naturalis erit nullius matrimonium. Confirmatur argumentum. Nam matrimonium versatur circa personã A particularem tradendã alteri potestatem, & dominium illius, & accipiendo dominiũ alterius, ergo si non fit conclusio circa personam in particulari, nõ erit matrimonium fundatum in isto naturali error vero personæ, vt dicit Sanctus Thomas conclusionem circa personam in particulari, non constat, ergo iste naturalis deberet matrimonium. Tertiò probatur cõclusio. Nam error circa personam est error circa substantialia & essentialia matrimonij (quidem per hoc individuum & particulare est de essentia matrimonij) ac proinde nulla conclusio circa essentialia matrimonij, ergo iste naturalis deberet matrimonium. Probatur consequentia. Nam ad matrimonium iste naturalis requiritur conclusio in essentialia matrimonij. Quarto probatur in illo casu, vt quæst. 1. ad 3. dicitur, quod error personæ annullat matrimonium, & addit exemplum. Sicut ille qui ordinatur ab eo, quem putat episcopum esse, & talis est Petrus, erat, nec recipere ordinem, & sic ista error nulli est vtilis & contrarius. Sed ibi nihil in errore naturæ non esset conclusio, ergo nec alia expressa cõsensus. Confirmatur ex exemplo in eodem quæstionis circa medium. Si quis promittebat se voluisse ordinari ab episcopo, & postea se ordinari a quodam presbytero, non excusatur a culpa, quia non fuit conclusio circa personam, ergo nec alia in tali matrimonio. Sed contra hoc illæ nullæ est iste naturalis, ergo nec matrimonium. Itaque illa de subito dicta est explicanda iuxta naturalia. Vide alias rationes D. Tho.

¶ Ad explicationem conclusionis, & ad intelligendum quomodo ad rationem matrimonij & ad eius firmitatem & valorem, requiritur voluntarium, & ab accidentali coactione. Et idem est in aliis contractibus, donationibus, & collationibus. Ad videndum vero quando contracta donatio, vel collatio est validæ firmæ, & voluntariæ hæc debet esse regula optima. Contractus, donatio, vel collatio habet firmitatem, & valorem, & per se loquendo habet rationem voluntarij ex fine ultimo, ad quem immediate, & per se ordinatur: & est in bono publico ad quod mediate ordinatur. Sic exemplum. Collatio beneficij per se spectat ad virtutem religionis, & ideo ex hac virtute habet firmitatem, & valorem & est voluntaria per se loquendo. Vnde signati baptizare. Petrum putant esse Paulum, per se loquendo, verum possent baptizare, & est voluntaria talis collatio per se, quamuis error in persona quoniam spectat ad virtutem religionis. Virtus autem religionis expostulat, quod qui baptizat habeat animum baptizandi personam, quicunque ille sit. Quoniam alias occasio se peruadendi communi diffugiendi. Et ita si non habeat talem animum, peccabit peccato sacrilegii contra virtutem religionis, & tunc baptismus non erit validus, per accidens tamen propter sacrilegium intentionem quam habet: nam si haberet intentionem quam debebat habere per se loquendo, & quam exposcit virtus religionis, per se loquendo, baptismus esset validus. Idem est de ordinante. Secundum exemplum est in contractu emptionis & venditionis, qui spectat per se ad iustitiam commutatiuam, in qua requiritur æqualitas, & ita ex virtute iustitiæ statuenda est firmitas, & valor contractus, & per se loquendo, est voluntarius sub contractus, quia non laditur iustitia commutativa, ad quam pertinet æqualitas. Et ita si quis addat unam rem pro alia quidem voluntarie & commutative tempore, nullum est commodum, & per se loquendo voluntarius: quoniam non laditur iustitia commutativa, ad quam pertinet æqualitas. Tertium exemplum est in collationibus beneficiorum. Collatio enim huius etiam indigno, valida est; & est voluntaria per se loquendo: quoniam illa collatio per se ordinatur ad bonum publicum Reipublicæ Christianæ: est autem maxime necessarium ad bonum publicum quod talis collatio sit firma, & valida, alias enim sacramenta ab illo collata essent inutilia. Ita si Episcopus habet ex alia intentione, vt bene conferat bene-

fœmina hæc, si digna est, si tanta est ipsius est, si colenda est, si colenda est, si diligenda est, si tanta est ipsius est, per accidens tamen propter malam intentionem Episcopi, qui dedit bonum pulchrum, non bonum pulchrum opportunum intentionem tribuebat per se loquendo.

¶ Secundo. Quod quamvis matrimonium spectet in ratione contractus ad virtutem religionis, non tamen contractus, sed virtutem sua dignitate, & excellentia, & alios contractus. Nam ad matrimonium non satis est objectum in communi, sed requiritur objectum determinatum ad certam personam individuam in particulari. Nam matrimonium est unius ad unam in particulari. In definitione enim matrimonii ponitur illa particula individuam vitæ, &c. In votis vero castitatis & religionis non requiritur certa determinatio in particulari, sed sufficit quod fiant expresse inter certas aptas & proprias personas vel plures. Nam ad votum castitatis per accidens se habet quod detur certa persona in matrimonio, & alia similiter, quod matrimonium versetur circa personas individuas in particulari secundum individuam conditionem, propter materiam sacramenti matrimonii, scilicet, talem contractum, alia vero sacramenta licet versentur circa personas in particulari, non tamen respectu conditionis individuantes personas, sed potius dicuntur conditiones & qualitates necessarias ad rationem sacramenti, & ad recipiendum sacramentum ipsum. Omnia autem explicata respondentur ad primum argumentum.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, negando consequentiam. Nam qui baptizat, vel ordinat per se loquendo debet habere intentionem baptizandi, vel ordinandi illum peculiarem, quicunque ille sit: & hoc in potestate voluntatis ejus qui baptizat, vel ordinat talis voluntas, quod si dicat, baptizo istum virum ad libitum, v. g. Petrum, talem quod si non est Petrus, non vult illum ordinare, vel baptizare, peccat peccato sacrilegii: & si non est Petrus, non est valida collatio per accidens tamen propter sacrilegam intentionem: & hoc est necessarium per se & regulariter dico regulariter. Quæres si episcopus vellet aliquid in particulari differre ordinationem, & sacramentum habere beneficium istius talis personæ, quam perfectum habet si aliquis

A supponeret, aut audiret, vel beneficium propter, communiter tamen & regulariter debent intendere ordinare ordinandos. Et ita quasi generaliter potestatem, & malle ordinare eum quem ordinat, quam alium, non tamen, si quis talis se opponit, manet ordinatus. Quia in particulari B hæc accidentia erant conjuncta ordini, & hæc intentionem debet habere per se. In matrimonio vero qui contrahit non debet habere animum contrahendi cum ista persona, quæcunque alia sit, sed cum Maria in particulari. Nec est eadem ratio de aliis sacramentis & de matrimonio (ut iam dictum) nam in aliis illud exponit virtus religionis, &c in matrimonio.

¶ Ad tertium argumentum respondetur negando consequentiam. Quoniam actus ad quem spectat consensus emptionis, & venditionis, solum expedit aequalitatem inter eum accipitem, & pretii. Quid enim pretium refert à Petro, vel à Paulo emptum est dando in communi. Quod si haberet istum animum solo addere rem meam vili Petro, nulla esset venditio, nihilominus per accidens propter impudentem intentionem. At vero in matrimonio requiritur determinatio personæ in particulari. Verum est quod in illo exemplo, v. g. quo- [illegible]
fiscus v. adducitur pro exemplo, si quis ita [illegible]
differret, & nobilissimam aquam Maroccha, & pollicitus esset Paulus dicens se velle Mariam illam quod vile contractus est nullus. Et ita secundum illam solutionem respondetur

dum

dandæ attendatur. Nihilominus tamen
dirimens est, quod formalis exceptionem
non requirat veritas. Cæterum itaque est
Difficultas cognita.

¶ Ad quartum argumentum aliqui autho-
res negant, et recedunt. Magister tamen So
tus, & plures alii, quorum sententiæ
quod talis error sit validè, & res sit quoad
se valorem in usu fori conjugii. Et ratio
eadem est de minoritate. Nam matri-
monia requirit consensum determinatum
non ad præsentem in particulari. Cùm
enim error circa accidentia non
impedimentum, & accidentia per se respicit
etiam in contractibus: ergo
error circa accidentia non potest ma
trimonium dirimere.

¶ Ad quintum argumentum respondet
quod quidquid dicatur causam secun-
dum quid esse, & secundum quid istam
in effectum destruat ipsum effectum. Qui
quid destruit causam, non secundum quid
causat, sed simpliciter loquendo non destruit
effectum. Nam secundum illam causam
non fit causa. Causa autem simpliciter non
semper influens in effectum nisi solum sine
qua non quantum ad fieri, & ita effectum po-
test conservare sine influxu causæ. Vide de
illa re parte, vel quæstione sequenti, vel ca-
pite. Ratio vero D. Thomæ procedit de con
sensu secundum quod est causa matrimonii, &
in esse fieri. Nam matrimonium manet
in duratione etiamsi quando ab eo consensus.
Imo sequitur D. Th. de consensu à prin-
cipio quem dicit, & causat matrimonium
non matrimonium tunc deficit à continu
ua in fieri, ab tamen in conservari, per nihil
minus potest contrahentium non potest ma
trimonium dirimi.

¶ Ad ultimum argumentum respondet
quod de cap. Veniens, quamvis ibi ob-
servat præcedentes citando Lucam in Ra
dicem fecit matrimonium cum Lia: hoc
non fuit error personæ, qui nocebat ma-
trimonio ex natura sua consensui, quem
habet contrahens cognitum cum Lia in
particulari: & esse non fuit error perso-
næ, nec alio conditionis fuit servitium. Quo-
niam habuit ignorantiam non nobilem.

TErtium dubium est. Vtrùm error qua
litatis, & fortunæ dirimat matrimo-
nium. Et videtur pars affirmativa.

¶ Primò arguitur. Error qualitatis, & fortu
næ dirimit consensum & voluntarium: ergo
dirimit matrimonium etiam iure natu

A li. Consequentia est bona, ut constat ex D.
Thom. & ex dictis præcedenti. Antecedens
ostenditur. Quia contrahit ex aliqua qua
tas esse diuturna, & magistra, & tenaci
pacem, vel compatrem contrahere: si il-
lud foret: ergo est invalidum, & non est
sanctum. Confirmatur. Ad contractum requi-
ritur consensus validus: ergo præter hæc alia
bona, tale sit diuturna, vel magistra: ergo
non consentit cum illa nisi sub illa ratione.
Minor constat. Nam nihil est voluntum nisi
prius cognitum: ergo ea ratione quæ aliquid
est cognitum est voluntum.

¶ Secundo arguitur. Sinulator, qui fin-
B git se pauperem ob eamque fit diues, & sub
hac ratione acquirit electionem, non acquiri-
tur veram diuitiam electionalem, ac
ratione manifestam, cum fraude acquisi-
tam. Sed multer pauper, quæ fin-
git se virginem nel corrupta, quæ fingit se
virginem fraude & dolo contrahit, ergo non
acquirit dominium corporis viri. Minor est
manifesta. Consequentia vero probatur ex
paritate rationis.

¶ Tertiò arguitur. Contractus est prin-
cipii, & resolutivus, quando est læsio in ea
tanto, est invalidus: ergo etiam matrimo-
nium est invalidum, quando est læsio
C in qualitate. Consequentia videtur bona.
Nam apparet similitudo eadem ratio. An-
tecedens vero probatur. Si quis quidem ignorat
infirmum, vel surdum pro sano, venditio est nulla (ut constat) quia læsio est
læsio in qualitate: ergo contractus emptio
nis, & venditionis est malus, si sit læsio in
qualitate.

¶ Quarto. Si error fortunæ, aut qualita-
tis non dirimit matrimonium, maxime
quia non est error circa ea, quæ sunt de es-
sentia matrimonii, (hoc enim est ratio D.
Thom. in hoc articulo) sed hæc ratio est
D nulla: ergo Consequentia est bona. Minor
in qua est difficultas probatur. Nam si duo
habilia ad matrimonium contrahant, & al-
ter illorum existimet, quòd sit impedi-
mentum dirimens inter illos: ille talis fa-
lsum habet errorem circa ea, quæ sunt ac-
cidentalia matrimonio (ut constat) tamen
non est matrimonium, nam non videtur
quòd possit consentire in matrimonium,
qui existimat esse impedimentum dirimens
inter illos.

¶ Prima conclusio. Error qualitatis, &

foetum, si precisè sit qualitatis & formæ, non dirimit matrimonium iure naturali, vel humano. Hanc conclusionem docet ex professo Dominus Sanctus in hoc articulo. Et quidem quòd non dirimat matrimonium iure naturali, probatur ratione.

¶ Nam contractus iste matrimonii per se determinatur ad personam secundum id quod salem eius substantiam: ergo si non sit error in persona, sed in qualitate, non dirimit matrimonium. Confirmatur hæc ratio. Qualitas vel forma in persona, non pertinet ad individuum rationem personæ: ergo error in qualitate, vel forma non dirimit iure naturali non dirimit ipsum matrimonium.

¶ Quod vero talis error nō dirimat matrimonium iure humano, imo nec aliquo iure, docent omnes Doctores. Caietanus super quartū Decretalium, par. 2. capit. 3. §. 7. numero. 1. Sylvester, verbo matrimonium, 1. Navarro in Manuali, cap. 22. num. 31. Magister Sotus ubi supra. Probatur ex ipso iure. Nam 29. quæst. 1. cap. Veniens expresse 29. q. 1. ca. Veniens. dicitur, & allegatur ibi ratio. Quia error in qualitate, vel forma nō impedit ad sciendum in illam fœminam, qui consensus contingit. Quia error tunc impedit ad rem, quando ad circa ea quæ sunt de essentia actus. Vide prædictos authores in locis citatis.

¶ Advertendum tamen est circa istam conclusionem, quòd si quis haberet hanc intentionem, Nolo contrahere cum ista si sciret illam esse matrimonium, per accidens tamen propter malam intentionem. Nam per se eius intentio & consensus non debebat ferri in qualitatem, sed in personam. ¶ Ex hac conclusione colligimus, quòd dolus committens in contractu matrimonij circa qualitatem personæ, vel circa formam illius, si precisè sit circa qualitatem vel formam, non vitiat ipsum contractum, etiam si det causam ipsi contractui. Hoc docet Cornutus loco immediate citato, numero. 3. Vide illum. Ibi etiam ad dictum multos Doctores, & eorum ad probandā conclusionem. Ratio est aperta, & declarata ex dictis. Nam error circa qualitatem, vel formam, non vitiat matrimonium, vt dictum est: ergo etiam si contingat dolus causans illum errorem, nō vitiat ea matrimonii, nā est dolus circa ea, quæ non vitiāt ipsum matrimonium.

¶ Secunda resolutio. Error qualitatis vel formæ quando reperitur in persona, ita ut naturali facile dirimit matrimonium. Hanc conclusionem docet D. Thomas in hoc articulo ad quintum argumentum. Et docent Sylvester, & Navarro loco immediate citato. Et probatur primò. Error qualitatis enim iure naturali dirimit matrimonium, vt dictum est dabile præcedenti, sed talis error reperitur in persona, ut docent: ergo talis error etiā iure naturali dirimit matrimonium.

¶ Secundò probatur. Quando error qualitatis & formæ reperitur in persona, ibi error circa eas, quæ dant essentiale matrimonio, ex dictis: ergo talis error iure naturali dirimit matrimonium. Confirmatur argumentum. Nam hic non consentit in hanc personam individuam: ergo manifestum dictum nullum est matrimonium iure naturali. Sed explicandum est, quando error qualitatis & formæ redundat in personam.

¶ Ad cuius expositionem advertendum est quod D. Tho in dicto articulo ad quintum constituit regulamque ibi est. Si quis sentiat v. g. mulierem ferarum in hanc personam directe, error redundans ipsum nō reflectitur in personam, nec dirimit matrimonium: si autem directè intendit contrahere in filiam v. g. regis, quamcunque sit ille, & indirectè tendit in personam, tic si alius præferretur ei, quam filia Regis, est error qualitatis, & formæ, qui redundat in personam, & dirimit matrimonium, etiam iure naturali.

¶ Advertendum etiam est, quòd aliud est dicere, quòd aliquis contrahat cum ista divina, idest, cum conditione expressa conditionis formæ, vel qualitatis, & aliud contrahere cum errore qualitatis, vel formæ. Nam in primo casu dicendum est, quòd illa conditio, sine qua non, si non sit, non stat. Ratio est: Quia non consentit absolute. In secundo autem casu verum est matrimonium propter supra dicta. Quando tamen est error qualitatis vel formæ qui redundat in personam, tam si redundet vel non, etiam ecclesia excommunicat, vt iam dictum est.

¶ Denique advertendum est, quòd ex

Secret qualitatis & formæ reſundetur in
proſectum, ſi tamen quando actu contrahit
ſentiens abſolute in præſentiam ſpiritus
ſpiritu, veram efficit matrimonium: ut opi-
nio dicti Nauarri hoc ſupra citato cap. ſa-
tis eſt aperta. Quoniam tunc habet conſen-
ſum ſufficientem & excellentem ad matri-
monium.

¶ His patet reſpondetur ad argumenta
facta in principio. Ad primum argumentū
reſpondetur, quod talis eſt matrimonium
tantum. Quia per ſe loquendo debet habere
facultatem contrahendi cum Maria, ſine
virgo ſit, ſine corrupta ſine dote, ſine pau-
pertate, cæteris matrimonii veris
ter circa individuam conditionem. Ad
confirmationem reſpondetur, quòd licet
non exponatur illam ſub illa ratione, ſibi
ſufficiens conſenſus eſſet abſolutus ad hanc
perſonam in particulari: ſtat enim optimè
quòd cognitio ſit confuſa, & quod vo-
luntas ſive ſimpliciter conſentiat ſecun-
hoc enim ſtante cognoſcimus Deum per con-
ceptum confuſum, vt docet D. Thom. 1.
part. quæſtione 13. & tamen voluntas fertur in
Deum, prout in ſe eſt. Et hæc ratione actus
voluntatis circa Deum in hoc ſtatu excel-
lentior eſt: quam actus intellectus. Sic in
propoſito actus intellectus poteſt termina-
ri ad aliquam mulierem per oſtenſionem ad qua
datam: tamen voluntas & conſenſus po-
teſt ferri abſolute, & ſecundum ſe in perſo-
nam illam.

¶ Aduertendum tamen eſt circa hoc ar-
gumentum, quòd quando eſt error perſo-
næ, dirimit conſenſum ſimpliciter, qui vi-
detur eſſe neceſſarius ad matrimonium: & ita
deſtruit matrimonium. Sed quando eſt er-
ror fortunæ, vel qualitatis, qui non tranſit
in errorem perſonæ, quamuis faciat inuolū
tariam ſecundum quid, non tamen facit in-
uoluntariam ſimpliciter. Et ita ſimpliciter
loquendo relinquit voluntarium ſufficiens
ad matrimonium.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondetur
ſimpliciter. Prima ſolutio eſt, quod col-
lectio electa ſit in illo caſu valida eſt, &
valet dotatio per illam in curia ſal-
tem ſi pauperta: licet aliqui oppoſitum
ſentiant. Noſtram tamen ſententiam tenet
Magiſter Scotus libro 4. de iuſtitia quæſt. 5.
articulo. Et ratio illius eſt regula poſita
dicto præcedenti. Nam ad matrimonium dum

A ſpectat dare electoſyni nomine Chriſti,
& nihil aliud reſpicit. Vnde ſecundum iſtā
ſolutionem ad argumentum negatur maior
ſtatus. Secunda ſolutio eſt, quòd quamuis ſit
dotatio non eſſet valida, matrimonium
in caſu dicti eſſet validū. Quoniam matri-
monium verſatur circa individuam conditi-
onem perſonæ, non vero circa qualitatē
vel fortunā: electoſyna vero reſpicit qua-
litates perſonæ. Non ad miſericordiā dñi pertī
net ſublevare miſeriam paupertis. Vnde ſe-
cundum iſtam ſolutionem neganda eſt con-
ſequētia. Et ratio differentiæ eſt aſſignata.

B ¶ Ad tertium argumentum reſpondetur
quod emptio & venditio per ſe ordinatur
ad vtilitatē emptoris. Quādo vero eſt defe-
ctus in qualitate, quæ materialiter facit ad vti-
litatem emptoris ſolū eſt venditio, & ita
eſt in exemplo adducto. Tunc enim vtili-
tas redundat in ſubſtantiam rei venditæ: ma-
trimonium vero conſiſtit in traditione cor-
porum, non in alio & conſequitur. Et ita
non eſt eadem ratio. Et adhæc dicitur, q̄
contractus in quo eſt defectus in qualitate ſi
abſit fraus, & dolus validus eſt aliquando.
Vt ſi quis emat ager, & putat eſſe fertilē,
& exacta eſt ſterilis: talis cōtractus validus
eſt, vt dicitur in dicto cap. ratio. 23. quæſt. 4. circa
circa finem capitis. Et huiuſmodi ſunt alii 3. q. 1.
caſus contractus.

C ¶ Ad vltimum argumentum reſpondetur
quod ratio illa adducta eſt optima: tamen ſi
cella maioris, negatur minor. Et ad proba-
tionem minoris pro nunc dicendum eſt, quod
matrimonium in dicto caſu eſt validum, &
quòd ille talis potuit habere conſenſum
ſufficientem ad matrimonium. Nam (vt ibi
dicitur) error ille non eſt circa eſſentialia
matrimonii. De hoc tamen diſputabitur
infra, cum dicetur de aliis impedimentis
in particulari.

QVAESTIO LIII.

De impedimento conditionis ſeruitutis.

D Einde cōſiderandum eſt de
impedimento conditionis.
Circa quod quæruntur quatuor.

Primò. Vtrùm conditio seruitutis matrimonium impediat. Secundò, vtrùm seruus sine consensu domini possit matrimonium contrahere. Tertiò, vtrùm aliquis postquam uxoratus est possit se seruum facere sine consensu uxoris. Quartò, vtrùm filii debeant sequi conditionem patris vel matris.

Dist. 56. & 35. Iurisperiti circa de conuiugio seruorum, & in decreto 32. q. 2.

Th. 4. 2. 38. q. 1. a. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod conditio seruitutis non impediat matrimonium. Nihil enim impedit matrimonium nisi quod habet aliquam contrarietatem ad ipsum: sed seruitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimonium, aliàs inter seruos non posset esse coniugium: ergo seruitus non impedit matrimonium.

¶ 2 Praterea. Illud quod est contra naturam non potest impedire illud quod est secundum naturam; sed seruitus est contra naturam, vt ita fatui dicunt Greg. Contra naturam est hominem bonum velle dominari: & primum patet ex hoc quod seruitus dicitur ea, vt pote pugnans naturæ. Contra naturam est priuare hominem: ergo non potest impedire matrimonium, quod est naturale.

In pol. parte 1. c. 6.

¶ 3 Praterea. Si impediat, aut hoc est de iure naturali, aut de iure positiuo non de iure naturali: quia secundum ius naturale omnes homines sunt æquales, vt Greg. & Isidorus dicunt: & in præcepta Dei positiuum dicitur, quòd seruitus non est de iure naturali, vt Tullius dixit: ergo secundum ius naturale seruitus impedire non potest.

In pol. parte 1. c. 5. In Dig. vet. l. 1. l. 4.

¶ 4 Praterea. Illud quod impedit matrimonium æqualiter impedit, siue

A sciatur, siue ignoretur, vt patet de consanguinitate: sed seruitus bonum et malum ab alterò non impedit matrimonium: ergo seruitus quæcumque sit est, quæ habet quod impediat matrimonium, & ita non debet poni per se mediantem impedimentum ab aliis distinctum.

¶ 5 Praterea. Nemo tenetur facere id per quod fornicari posset esse certo, & per libertatem, & potest seruus quod habet: sed libertas non potest matrimonium impedire: ergo nec seruitus debet esse pœna.

B

¶ 6 Praterea. Magis facit ad matrimonium seruitus matrimonium et plus impedit quàm bonum non habere quod seruus est: sed bonum non potest impedire matrimonium: ergo non seruitus debet poni.

SED contra est quod Decretalis dicit de conuiugio seruorum, quòd seruitus conditionis impedit contrahendum matrimonium, & dirimit contractum.

Dist. 56. c. 1. 35. q. 2. c. 4.

C ¶ Praterea. Matrimonium est de his quæ per se expetenda sunt, habet enim beatificare: sed seruitus est de per se fugiendis: ergo matrimonium, & seruitus sunt contraria, & per seruitutem matrimonium impedit.

RESPONDEO dicendum quod in matrimonio alia obligatur vxori ratione actus ad debitum reddendum, & alia ille qui se obligat est impotens ad soluendum, ignorantia tamen superueniens in eo casu obligationis nullo modo excusat, sicut autem per impotentiam coniugi efficitur aliquis impotens ad soluendum debitum, ita quod non possit soluere, sic per seruitutem, vt libere debitum reddere non possit: & ideo sicut impotentia coniugi ignorata impedit matrimonium, non autem si sit ignota, ita conditio seruitutis ignorata impedit matrimonium, non autem seruitus ficta.

Aug. in Ioan. tract. 9. In Decret. 35. q. 2. c. 1. Ibi Decret. c. 4.

AD primum ergo dicendum, quòd seruitus contrariatur matrimonio quatenus ad actum ad quem quis per matri-

monium

alicui obligatum ipsum non posse liberare exigi, & quantum ad hoc non posse parentes filium efficere ex servum parentis: sed quia quilibet potest se quoad hoc facere servum, ideo dicendum quod matrimonium aliquod subsequens non tollit primum matrimonium. Secundum quod matrimonium efficitur obligatio ad reddendum parti alteri debitum matrimoniale, non potest aliquis reddere matrimonium obligationem ex parte alterius quam ipse possit facere: & propter hoc impedit matrimonium: & si pater quod servitus non impedit matrimonium quando ille ignorans aliquo modo liberatur & ille qui habet servum non potest facere matrimonium, quia ille non est sui juris.

AD secundum dicendum, quod nihil prohibet aliquod esse contra naturam quantum ad primum intentionem naturæ, quod non est contra naturam quantum ad secundam intentionem naturæ: sicut semen corruptio, & defectus & sterilitas est contra naturam, ut dicitur in secundo de Cœlo, quia natura intendit ad ipsa & per se loquendo, non tamen est contra secundam intentionem naturæ: quia ex quo natura non potest conservare viventia, conservando in altero quod generatur corruptione alterius: & quia de natura non potest provenire ad naturam per se loquendo, sed quando non potest facere melius sunt sterilitates, quæ ab multi dicunt in 16 de animalibus. Similiter dicendum, quod servitus est contra primam intentionem naturæ, sed non est contra secundam, quia naturalis ratio ad hoc inclinat et hoc appetit natura, ut quilibet sit liber. Sed ex quo aliquis peccat, natura etiam inclinat ut ex peccato puniatur, & sic servitus in peccatum peccati introducta est: unde est in secundum aliquod naturale per hoc quod est contra naturam hoc modo impedi-

AD tertium dicendum, quod aliquis non potest dicere se pro culpa punienda, & similiter culpa parentis delicti: sed determinare poenam secundum conditionem personæ & culpæ, ad unius prudentis: & ideo servitus quæ ab poena determinata ante peccatum, & a naturali prudentia sicut determinatum & indeterminatum & ultimum ante peccatum determinatæ est talium quod servitus matrimonium impedit, ne aliquis sua culpa puniatur: est enim quodammodo poena quod habeat uxorem servam, & contrario.

AD quartum dicendum, quod aliqua impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium illicitum: sed quia nullum impedimentum facit licitum aliquid nisi illa causa, sed hoc tria malitiæ subdi debet: ideo ignorantia nullius impedimenti quæ malitiam tollit, sed servitus nihil facit ad hoc & matrimonium tollit, & talis impedimentum est affinitas, nec non & consanguinitas. Quædam aut impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium efficax ad subsequens debitum, & quia in libertate nostra consistit debitum nobis relaxare: & ideo nulla impedimenta sicut ignorantia matrimonium non tollunt, sed solum quando ignorantia malitiam excludit, & talis impedimentum est servitus & impotentia coeundi: & quia etiam si sit habens aliquam talium impedimenti, ideo possunt specialia impedimenta præter errorem: non non perfecte matrimonium possunt specialia impedimenta præter errorem, quia persona alia sibi introducta non habet matrimonium impedimenti nisi ex intentione contrahentis.

AD quintum dicendum, quod libertas non impedit matrimonium ad illam, unde liber non ignorans non impedit matrimonium.

AD sextum dicendum, quod lepra non impedit matrimonium quantum ad primum adhuc sanum, quia leprosi debitum reddere possunt libere, quamvis

nit aliqua grauissima matrimonij infe rens quæstionem ad secundas effectus, & ideo non impedit matrimonium sicut seruitus.

SVMMA ARTICVLI

PRima conclusio affirmatiua. Quod sicut naturalis impotentia coeundi vel fœcundandi reddendi debitum, & si ignorata, annullat matrimonium: ita conditio seruitutis, nolle fœcundandi reddendi debitum, & si ignorata, annullat matrimonium. Secunda conclusio. Sicut impotentia coeundi ex parte non annullat matrimonium, ita nec seruitus ex parte. Tertia conclusio. Si aliquis seruus contrahat cum ancilla putans esse liberam, validum erit matrimonium. Ratio est: Nam nullus debet expere malitiam pauitatem, quam ipse habet. Hæc conclusio habetur in solutione ad primum. ¶ Quarta conclusio in solutione ad tertiū. Error seruitutis vel seruitus ignorata ex parte hominis annullat matrimonium. Ratio huius conclusionis est: ne aliquis suæ culpæ patrocinetur: ni est quædam pœna vanitatis quod habeat seruum vel ancillam.

¶ Circa illam articulum, Supponendum est ex quinta conclusione, quod error obiecti sine seruitus ignorata, annullat matrimonium aliàs iure humano, ut dicitur cap. 1. de conuiuio seruorum, & in capite. Licet, & habetur 29. quæst. 2. ca. Si quis liber, ca. Si quis ancillam, cap. Si quis ingenuus. Et hic sententiam tenent omnes Doctores, Magister Sent. dist. 31. quæstione vnica, articulo secundo, Sylvester verbo matrimonium. 2. præcipue quæstione 1. Conradus 3. conclus. § primitiuo 1. Navarro in Manuali cap. 22. nu. 32. 33. & dein cap. Et hoc definit D. Thomas in prima conclusione. Vnde eius prima conclusio certissima est. Secunda etiam conclusio D. Thomæ dicta est in cap. Si quis liber, cap. Si quis ancillam. cap. Si quis ingenuus. 29. quæst. 2. & cap. Propositum, ca. Ad nostram. de conuiuio seruorum. Vide doctores citatos. Tertia etiam conclusio D. Thomæ habetur in dicto cap. Si quis liber, cum aliis præcipue capitibus citatis.

¶ Circa primam, & vltimam conclusionem est primum dubium gratissimum,

Ca. 1. de conuiuio seruor. & in ca. Licet. Et habetur 29. q. 2. c. Si qs liberta. Si quis ancillae. Si quis ingenuus. cap. Propositum, ca. Ad nostrum, de conuiuio ser.

A Verum error seruitutis, siue seruitus ignorata, iure naturali annullet matrimonium, an vero solo iure humano. Et videtur quod iure naturali.

¶ Primo arguitur ex doctrina Angelici Doctoris in hoc articulo, vbi concludit impedimentum seruitutis esse naturali impotentiæ: sed naturalis impotentia ex parte mulieris dirimit matrimonium, vt infra dicetur: ergo etiam seruitus ignorata dirimit impotentiam coeundi ignoratam. Confirmatur prima argumentum, ex ratione D. Thomæ dictæ. Nam sicut per impotentiam coeundi cessat vnus aliquis impedimentum ad salvandum debitum, ita per seruitutem: ergo sicut per impotentiam coeundi ignoratam debitum matrimonium iure naturali: ita etiam per seruitutem ignoratam. Confirmatur secunda. Nam (vt dicit Doctor Sanctus, in secundo ad primum) error circa finem matrimonij quatenus ad actus ad quem quis per matrimonium alteri obligatur, & quatenus ad bonum prolis, ergo seruitus ignorata iure naturali debuit matrimonium. Probatur consequentia. Nam id, quod contrariatur matrimonio iure naturali dirimit ipsum matrimonium.

¶ Secundo arguitur. Error seruitutis circa essentiam matrimonij, & contra essentialia illi, sicut error personæ: ergo iure naturali destruit matrimonium, sicut error personæ. Consequentia est bona. Antecedens vero probatur ex doctrina D. Thomæ, quæstione præcedenti, articulo 2. Vbi dicit, quod error, qui matrimonium impedit, debet esse circa aliquem errorem, qui sit de essentia matrimonialis habitus. Deus autem inclinat ipsum matrimonium, scilicet, personam, quæ congruit & matrimonialem potestatem inducit, in qua matrimonium consistit. Primum tollitur per errorem personæ, secundum per errorem conditionis: quia seruus non potest potestatem sui corporis libere alteri tradere, & itaque est extra matrimonialem potestatem, ergo circa essentiam matrimonij tollit matrimonium, iure naturali.

¶ Tertio arguitur. Error seruitutis sicut seruitus ignorata, tollit consensum, sicut error personæ: ergo iure naturali destruit matrimonium, sicut error personæ. Consequentia est eadem. Antecedens, in quo est dubitatur, probatur. Nihil dicit, quod nullus

est

eſt ſcilla, non contraheret cum illa, ut a- A
pene conſtat: ergo talis conſenſus tollit ob-
ligationem neceſſariam ad matrimonium.

¶ Quarto arguitur. Si quis cõtrahat hac
lege & conditione, vt celebret cum talle
re, & reddat debitum, ſolum quãdo domi-
nus ſuus voluerit: tale matrimonium eſt ir-
ritum, & nullum iure naturali (quia hæc
conditio adiecta ſubſtantiæ, & eſſentiæ
matrimonii) ſed hæc conditio virtualiter
ponitur à ſerua cõtrahente, vt cõſtat. Non
alias habet dominium illius, & ita non po-
teſt cohabitare, & reddere debitum, niſi
quando dominus voluerit: ergo tale matri-
monium eſt irritum iure naturali. B

¶ Quinto arguitur Alexander Tertius
in ca. Propoſuit, de coniugio ſeruorũ, præ-
ſupponit, quòd error ſeruitutis annullat
matrimonium: ſed hoc non præſupponit
ratione cuiuſpiam legis Eccleſiaſticæ: ergo
tanto ab aliquo ſeruum Pontificem ergo illud
præſupponit ex lege naturali.

¶ Propoſito hac argumenta aliqui Doctho
res cõcludunt, quòd error conditionis ſeu
ſeruitutis ignoratæ, annullat matrimonium
iure naturali. Hanc ſententiam tenet ex-
preſſe, Sylueſter, verbo, matrimonium, 6.
quæſt. 2. vbi dicit, error perſonæ vel con-
ditionis impedit matrimonium iure natu-
rali, & verbo matrimonium, 1. quæſt. 3. di-
ctio 1. vbi dicit, error circa conditionem ſer-
uilem aliquando dirimit matrimonium ex
ſua natura: quia ſcilicet, repugnat pote-
ſtati quæ traditur in matrimonio. Hanc
etiam ſententiam tenent aliqui moderni
Theologi allegantes pro ſua ſententia Da-
rand & alios authores.

¶ Pro hac igitur concluſione ſit. Error ſeruitu-
tis ſeu ſeruitutis ignoratæ, non annullat matri-
monium ſtando in iure naturali. Hanc con- D
cluſionem docet D. Thom. expreſſè in hoc
articulo, in vltima concluſione, vbi dicit,
quod eſt impedimentum ex ſolo iure humano.
Hanc tenet Magiſter Sotus diſtinct. 35.
quæſt. vnica, artic. 2. & Palud. in 4. diſt. 35.
quæſt. 1. Et idem tenent communiter om-
nes diſcipuli D. Tho. Et probatur.

¶ Primo. Seruitus ex natura rei non ob-
ſtat matri monio: ergo iure naturali
nõ dirimit matrimonium. Conſequentia eſt
euidẽs. Nam illud ſolum dirimit matrimo-
nium ſtando in iure naturali, quòd contra
tatur illi. Antecedens verò conſtat ex ſcri-
ptura ſancta, non contrahere cum illa, vt a- A
pene conſtat: ergo talis conſenſus tollit ob-
ligationem neceſſariam ad matrimonium.

¶ Quarto arguitur. Si quis cõtrahat hac lege & conditione, vt celebret cum talle re, & reddat debitum, ſolum quãdo domi-nus ſuus voluerit: tale matrimonium eſt ir-ritum, & nullum iure naturali (quia hæc conditio adiecta ſubſtantiæ, & eſſentiæ matrimonii) ſed hæc conditio virtualiter ponitur à ſerua cõtrahente, vt cõſtat. Non alias habet dominium illius, & ita non po-teſt cohabitare, & reddere debitum, niſi quando dominus voluerit: ergo tale matri-monium eſt irritum iure naturali. B

¶ Quinto arguitur Alexander Tertius in ca. Propoſuit, de coniugio ſeruorũ, præ-ſupponit, quòd error ſeruitutis annullat matrimonium: ſed hoc non præſupponit ratione cuiuſpiam legis Eccleſiaſticæ: ergo tanto ab aliquo ſeruum Pontificem ergo illud præſupponit ex lege naturali.

¶ Propoſito hac argumenta aliqui Doctho-res cõcludunt, quòd error conditionis ſeu ſeruitutis ignoratæ, annullat matrimonium iure naturali. Hanc ſententiam tenet ex-preſſe, Sylueſter, verbo, matrimonium, 6. quæſt. 2. vbi dicit, error perſonæ vel con-ditionis impedit matrimonium iure natu-rali, & verbo matrimonium, 1. quæſt. 3. di-ctio 1. vbi dicit, error circa conditionem ſer-uilem aliquando dirimit matrimonium ex ſua natura: quia ſcilicet, repugnat pote-ſtati quæ traditur in matrimonio. Hanc etiam ſententiam tenent aliqui moderni Theologi allegantes pro ſua ſententia Da-rand & alios authores. C

¶ Pro hac igitur concluſione ſit. Error ſeruitu-tis ſeu ſeruitutis ignoratæ, non annullat matri-monium ſtando in iure naturali. Hanc con- D cluſionem docet D. Thom. expreſſè in hoc articulo, in vltima concluſione, vbi dicit, quod eſt impedimentum ex ſolo iure humano. Hanc tenet Magiſter Sotus diſtinct. 35. quæſt. vnica, artic. 2. & Palud. in 4. diſt. 35. quæſt. 1. Et idem tenent communiter om-nes diſcipuli D. Tho. Et probatur.

¶ Primo. Seruitus ex natura rei non ob-ſtat matri monio: ergo iure naturali nõ dirimit matrimonium. Conſequentia eſt euidẽs. Nam illud ſolum dirimit matrimo-nium ſtando in iure naturali, quòd contra-tatur illi. Antecedens verò conſtat ex ſcri-

¶ Pro hac igitur concluſione ſit. Error ſeruitutis ſeu ſeruitutis ignoratæ, non annullat matrimonium ſtando in iure naturali. Hanc con- D cluſionem docet D. Thom. expreſſè in hoc articulo, in vltima concluſione, vbi dicit, quod eſt impedimentum ex ſolo iure humano. Hanc tenet Magiſter Sotus diſtinct. 35. quæſt. vnica, artic. 2. & Palud. in 4. diſt. 35. quæſt. 1. Et idem tenent communiter om-nes diſcipuli D. Tho. Et probatur.

¶ Primo. Seruitus ex natura rei non ob-ſtat matri monio: ergo iure naturali nõ dirimit matrimonium. Conſequentia eſt euidẽs. Nam illud ſolum dirimit matrimo-nium ſtando in iure naturali, quòd contra-tatur illi. Antecedens verò conſtat ex ſcri-

ptura ſancta, non contrahere cum illa, vt a- A
pene conſtat: ergo talis conſenſus tollit ob-
ligationem neceſſariam ad matrimonium.

¶ Quarto arguitur. Si quis cõtrahat hac lege & conditione, vt celebret cum talle re, & reddat debitum, ſolum quãdo domi-nus ſuus voluerit: tale matrimonium eſt ir-ritum, & nullum iure naturali (quia hæc conditio adiecta ſubſtantiæ, & eſſentiæ matrimonii) ſed hæc conditio virtualiter ponitur à ſerua cõtrahente, vt cõſtat. Non alias habet dominium illius, & ita non po-teſt cohabitare, & reddere debitum, niſi quando dominus voluerit: ergo tale matri-monium eſt irritum iure naturali. B

¶ Quinto arguitur Alexander Tertius in ca. Propoſuit, de coniugio ſeruorũ, præ-ſupponit, quòd error ſeruitutis annullat matrimonium: ſed hoc non præſupponit ratione cuiuſpiam legis Eccleſiaſticæ: ergo tanto ab aliquo ſeruum Pontificem ergo illud præſupponit ex lege naturali.

¶ Propoſito hac argumenta aliqui Doctho-res cõcludunt, quòd error conditionis ſeu ſeruitutis ignoratæ, annullat matrimonium iure naturali. Hanc ſententiam tenet ex-preſſe, Sylueſter, verbo, matrimonium, 6. quæſt. 2. vbi dicit, error perſonæ vel con-ditionis impedit matrimonium iure natu-rali, & verbo matrimonium, 1. quæſt. 3. di-ctio 1. vbi dicit, error circa conditionem ſer-uilem aliquando dirimit matrimonium ex ſua natura: quia ſcilicet, repugnat pote-ſtati quæ traditur in matrimonio. Hanc etiam ſententiam tenent aliqui moderni Theologi allegantes pro ſua ſententia Da-rand & alios authores. C

¶ Pro hac igitur concluſione ſit. Error ſeruitu-tis ſeu ſeruitutis ignoratæ, non annullat matri-mon

hiantem maximam fundamentum habet in iure naturali.

¶ Secundò probatur oppositum. Nam haec impotentia antecedit, ut tollatur instantia probationis, quoniam talis proles non in communi educari potest, cum non possit esse perpetua cohabitatio virginum, quae necessaria est ad communem educationem prolis, ergo haec impotentia antecedit ius naturale habens in iure naturali.

¶ Ultimò probatur oppositum argumenti facti in principio dubii, quae contra eadem ipsa probatur illius conclusionem. Impotentia iure naturali habet maximum fundamentum: tamen finem ultimum completum non habet per legem humanam, ut dictum fuit supra distinctione, quod matrimonium contractum per tactum calentem in aliquem contractum, quidam est iure naturali: tamen est introductum per humanum, in quod habet maximum fundamentum in iure naturali, ut tollatur inhonestas in eius debitum petitione.

¶ Quibus positis ad argumenta facta in principio respondetur, quorum primum concludit contra primam conclusionem. Ad primum argumentum respondetur, quod de impedimento naturali impotentiae dicendum infra quaestione 5. Pro nunc intendens dicere, quod D. Thomas non comparat omnem servitutem naturali impotentiae. Nam (ut ipse dicit) per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad solvendum debitum, ut omnino non possit solvere, per servitutem vero non efficitur impotens omnino ad solvendum sed, ut libere debitum solvere non possit. Vade in doctrina eiusdem D. Thomae, quod omnino eadem ratio de impotentia naturali, & de servitute ignorata. Et ita ad illa Doctoris Angelici est argumenta optima sup posita lege humana. Et est optima ratio ad hoc, quod ius humanum introduxit tale matrimonium. Ad primum confirmationem oratur ex doctrina ad argumentum. Ad secundam confirmationem respondetur, quod Divus Thomas ibi dicit, quod servitus eo ipso tollit omnino matrimonio quoniam ad actum, ad quem quis per matrimonium ad invicem obligatur. Sed dicitur virginum (ut ipse dicit) quia non potest omnino ius libere reddi. Et hoc vel aliqua contradictio, aut saltem, quia nullus matrimonium: sed cum qua non fuit bene matrimonium.

A Et ita hoc naturali non destruitur matrimonium, quoniam ius naturale ibi dictat, ut servitus, & impotentia tollatur per ius positivum. Et quoniam facile. Nam supra dictum, quod contractus matrimonii per tactum calentem in ultimum complementum, non habuit matrimonium fundamentum iure naturali. Quoniam non contrariatur omnino illi contractui quia tollatur per ius naturale. Deinde ibi. Idem dicendum est de hoc primo, quod non contrariatur omnino illi.

¶ Ad secundum argumentum negatur ma-
B tor, negando antecedens. Et ad probationem dicitur Doctore Angelico, quod etiam in doctrina illius sententiae ratio de errore personae, & de errore servitutis quoniam ad hoc, quod sit matrimonium contractum debet esse de persona. Et ad probationem dicitur, quod etiam ille, qui contrahit cum aliqua, putans esse liberam, vel virginem, & ipsa est pauper, vel corrupta: non contrahet si sibi scitet: tamen tenetur habet consensum requisitum ad matrimonium.

¶ Ad quartum argumentum respondetur primo, quod argumentum illud etiam habet eum, quando servitus ignoratur. Tamen certum est, quod quando servitus non ignoratur matrimonium est validum iure naturali & humano non solvi, & debitum petitur in omnia. Secundo respondetur, quod servitus non impedit reddentem debitum, & ita non dirimit matrimonium stando in iure naturali: sed solum impedit ne exigere tam facile reddatur debitum. Tertio respondetur, quod dominus nil po-

test

quæ impedire redditionem debiti videbantur. Et sine rationabili causa (ut infra dicetur) & ita servitus non impedit reddition. debiti coniugalis, quæ pertinet ad essentiam matrimonij. Vel dicendum ad argumenta respondendo concessa maiore negando minorem. Nam servus non potest absque domini conditionem formalem, vel virtualem, seu scitum supponitur illud quod est huiusmodi servitutis, videlicet, & non reddere debitum, quando ex rationabili causa impeditur a domino. Ita citra verò maiorem aliquid explicandum, quod est contra quam matrimonij.

¶ Ad vltimum argumentum respondetur, quod Alexander III. in capitulo fine dubio præsupponit, matrimonium esse validum ex vi legis ecclesiasticæ, non verò ex vi legis naturæ. Nam lex ecclesiastica, lata fuit ante Alexandrum III. à Zacharia summo Pontifice, qui est antiquior illo, in cap. Si quis liber, 29. q. 2. Vnde unde aliqui non dicerent, hanc legem naturalem, & semper ignotam omnibus matrimonium, postquam ab Ecclesia, sol validum esse, cum in dict. cap. ii qui liber, & aliis eiusdem quæstionis reperiatur. Similiter non placet quod dicunt, quod Sylvester non vsque primam sententiam, cum dicit, & aperte repetitur in illa, vt iam dictum.

¶ Circa eandem primam conclusionem, D. Thom. aduertendum est, quod dicit in illa, quod error seruitutis actualis matrimonium, debet intelligi, quando liber contrahit cum seruo ignorante seruitutem, si seruus contrahat cum ancilla, quam putat liberam, validum est matrimonium, vt dicit Doctor noster ad primum. Quamuis enim hoc non sit expressum in iure, sic tamen communiter receptum à Doctoribus vt videre in ipso in loco supra citato, & colligitur ex ipso iure in loco citato cap. Si quis liber, cap. Si ingenuus cum ancilla. Ad secundum enim, quod inconuenit aliquem actualem tantum, quando liber contrahens cum ancilla ignorat seruitutem, dicitur si quis liber, si quis ingenuus. Et ratio huius est: Nam in tali casu nulla fit iniuria. Sunt enim eiusdem conditionis, & quæ non nocet, non facit iniuriam, & liberè potest reddere debitum etiam nec alter. Illa verò iura, quæ annullant matrimonium, facta A sunt ad tollendam iniuriam. Et quoniam ignorans seruus, & si seruus putat se contrahere cum ancilla, & contrahit cum libera vera efficax matrimonium. Nam putat ignorans nulla fit iniuria. Putat enim se contrahere cum coniuge pariter libertatem, & contrahit cum coniuge meliorem conditionis. Ille verò qui scit, non putat aliquam iniuriam. Non enim putant iniuriam fieri & velim.

EST secundum dubium circa idem. Quando aliquis liber contrahit cum ancilla, quam à principio existimat B liberam, & postea non erat (in quo casu certum est quod non erat validum matrimonium) & illo ignorante potest eum reclamare? Dicitur (inquam sic) Vnde ille qui cum ea contrahit debet habere vna conscientia, vt sit validum matrimonium vere sufficiat, & sit ad illum actum vt actu mutuali, quamuis maneat in priuata ignorantia.

¶ In hac difficultate est prima sententia, quæ affirmat, & hinc non esse validum matrimonium. Hanc tenet Magister Sotus dist. 35. q. 1. art. 2. & pro hac sententia citat in 4. qui ingenuus, 29. q. 2. Et hanc sententiam sequuntur multi moderni Theologi. Ratio huius sententiæ est: Illud matrimonium à principio fuit nullum propter defectum consensus: quia fuit ignorantia circa conditionem seruilem: sed adhuc perseverat eadem ignorantia, ergo illa copula cum affectu maritali non efficit verum matrimonium.

¶ Secunda sententia, est huic opposita, quam sequuntur aliqui ex discipulis D. Thom.

¶ Ad huius rei expositionem supponendum est, quod in hac difficultate sit maxima differentia ante Concilium Tridentinum, & post illud.

¶ Hoc posito fundamento, sit prima conclusio. Ante Concilium Tridentinum prima sententia erat maxime probabilis: secunda etiam habebat suam probabilitatem. Quod prima sententia sit probabilis, patet me contra authoritate Doctorum qui illa tenent, & etiam ratione. Nam si ille accedat cum affectu maritali, haberet verè cum seruo,

quæ impedire redditionem debiti videbantur. Et sine rationabili causa (ut infra dicetur) & ita servitus non impedit reddition. debiti coniugalis, quæ pertinet ad essentiam matrimonij. Vel dicendum ad argumenta respondendo concessa maiore negando minorem. Nam servus non potest absque domini conditionem formalem, vel virtualem, seu scitum supponitur illud quod est huiusmodi servitutis, videlicet, & non reddere debitum, quando ex rationabili causa impeditur a domino. Ita citra verò maiorem aliquid explicandum, quod est contra quam matrimonij.

¶ Ad vltimum argumentum respondetur, quod Alexander III. in capitulo fine dubio præsupponit, matrimonium esse validum ex vi legis ecclesiasticæ, non verò ex vi legis naturæ. Nam lex ecclesiastica, lata fuit ante Alexandrum III. à Zacharia summo Pontifice, qui est antiquior illo, in cap. Si quis liber, 29. q. 2. Vnde unde aliqui non dicerent, hanc legem naturalem, & semper ignotam omnibus matrimonium, postquam ab Ecclesia, sol validum esse, cum in dict. cap. ii qui liber, & aliis eiusdem quæstionis reperiatur. Similiter non placet quod dicunt, quod Sylvester non vsque primam sententiam, cum dicit, & aperte repetitur in illa, vt iam dictum.

¶ Circa eandem primam conclusionem, D. Thom. aduertendum est, quod dicit in illa, quod error seruitutis actualis matrimonium, debet intelligi, quando liber contrahit cum seruo ignorante seruitutem, si seruus contrahat cum ancilla, quam putat liberam, validum est matrimonium, vt dicit Doctor noster ad primum. Quamuis enim hoc non sit expressum in iure, sic tamen communiter receptum à Doctoribus vt videre in ipso in loco supra citato, & colligitur ex ipso iure in loco citato cap. Si quis liber, cap. Si ingenuus cum ancilla. Ad secundum enim, quod inconuenit aliquem actualem tantum, quando liber contrahens cum ancilla ignorat seruitutem, dicitur si quis liber, si quis ingenuus. Et ratio huius est: Nam in tali casu nulla fit iniuria. Sunt enim eiusdem conditionis, & quæ non nocet, non facit iniuriam, & liberè potest reddere debitum etiam nec alter. Illa verò iura, quæ annullant matrimonium, facta

sunt ad tollendam iniuriam. Et quoniam ignorans seruus, & si seruus putat se contrahere cum ancilla, & contrahit cum libera vera efficax matrimonium. Nam putat ignorans nulla fit iniuria. Putat enim se contrahere cum coniuge pariter libertatem, & contrahit cum coniuge meliorem conditionis. Ille verò qui scit, non putat aliquam iniuriam. Non enim putant iniuriam fieri & velim.

EST secundum dubium circa idem. Quando aliquis liber contrahit cum ancilla, quam à principio existimat liberam, & postea non erat (in quo casu certum est quod non erat validum matrimonium) & illo ignorante potest eum reclamare? Dicitur (inquam sic) Vnde ille qui cum ea contrahit debet habere vna conscientia, vt sit validum matrimonium vere sufficiat, & sit ad illum actum vt actu mutuali, quamuis maneat in priuata ignorantia.

¶ In hac difficultate est prima sententia, quæ affirmat, & hinc non esse validum matrimonium. Hanc tenet Magister Sotus dist. 35. q. 1. art. 2. & pro hac sententia citat in 4. qui ingenuus, 29. q. 2. Et hanc sententiam sequuntur multi moderni Theologi. Ratio huius sententiæ est: Illud matrimonium à principio fuit nullum propter defectum consensus: quia fuit ignorantia circa conditionem seruilem: sol adhuc perseverat eadem ignorantia, ergo illa copula cum affectu maritali non efficit verum matrimonium.

¶ Secunda sententia, est huic opposita, quam sequuntur aliqui ex discipulis D. Thom.

¶ Ad huius rei expositionem supponendum est, quod in hac difficultate sit maxima differentia ante Concilium Tridentinum, & post illud.

¶ Hoc posito fundamento, sit prima conclusio. Ante Concilium Tridentinum prima sententia erat maxime probabilis: secunda etiam habebat suam probabilitatem. Quod prima sententia sit probabilis, patet me contra authoritate Doctorum qui illa tenent, & etiam ratione. Nam si ille accedat cum affectu maritali, haberet verè cum seruo,

sensum, & alias personæ essent habiles, ergo verum efficax matrimonium.

¶ Secunda conclusio. Post Concilium Tridentinum certissimum est, quòd matrimonium est nullum. In hac conclusione debent omnes convenire. Nã post Concilium matrimonium, quòd non sit coram parocho, & duobus vel tribus testibus, nullum est. Hoc autem sit sine parocho, & testibus, ergo nullum est. Et per hoc respondetur ad dubium, & ad argumenta facta pro illis sententijs.

¶ Ex solutionibus istis dubij resolvitur quod, quod tale est. Virum liber qui contrahit cum errore servitutis, & postea scit servitutem illius: & accedit ad illam effectu maritali, & reddit debitum: verum efficit matrimonium. In qua dubitatum certum erat in iure antiquo, quòd erat validum matrimonium. De quo vide Constitutionis capit. 3. citato. § 1. in principio. Et hoc significatur in capit. decima. de clandestina desponsatione. vbi dicitur. Itaque pollicitum intellexit conditionem ipsius, nec facto, nec verbo consentiente, &c. Et idem significatur in cap. si quis rapuerit. Et idem dicit Sylvester verbo, matrimonium 4. quæstione 3. Et hoc confirmat lex Regia 11. tit. 2. part. 4. Et huius ratio est. Quia lex humana intendit tantum vitare iniurias alterius partis: sed quando sit conditionem, & accedit affectu maritali nulla sit iniuria, ergo tunc validum erat matrimonium.

¶ Dicendum tamen est nunc post Concilium Tridentinum, quòd matrimonium in hoc casu est nullum, nisi de novo existeret consensus coram parocho & testibus. Hæc enim exigit ipsum Concil. tanquam aliquid necessarium, sine quo non fit matrimonium.

¶ Dubium tamen esse posset circa hoc debita immediate præcedentia: quando matrimonium primo est contractum in facie ecclesiæ cum impedimento erroris coram parocho & duobus testibus, & postea ex ea seruitute vult contrahere: dubium (inquam) est. An sit necessarium, quòd postea, quando non adest impedimentum, celebretur contractus coram parocho & duobus testibus. Ad hoc dicendum est, quòd necessarium sit ut celebretur coram parocho & duobus testibus, sunt dicta sunt supra de matrimonio celebrato per verba de præsenti

in situm confluentes. Vide quæst. 27. art. 1. circa finem.

EST tertium dubium. Verum quando dominus servi vel ancillæ matrimonium contrahit cum libero, ignorantem tamen quòd sit ancilla, & e contra matrimonium.

¶ Conclusio sit. In illa causa nullum est matrimonium. Pro hac conclusione sunt illi qui supra ad nostram, de contrahentibus, allegati ad hoc propositum dicitur fuit. Hanc tamen sententiam tenet gloss. super illud ca. ad haec Concil. quæ incipit, & alligat alios autores. Sylvester ibi, matrimonium 4. quæstione 5. Idem docet Magister Soto, artic. 2. citato, & allegat Panorm. Navarr. in Manual. cap. 22. num. 33. 34. Et ratio huius conclusionis est optima. Quoniam ex ipsa quòd dominus tradit ancillam nuptui viro libero, censetur eam manumittere, & concedere ei libertatem, si ex qualibet ex contractu matrimonij: Inde refert Magister Soto ex Panormitano vbi supra, quòd si aliquis homo liber contraheret cum aliqua ancilla filiæ domini, & non contradicente, & consentiente domino, & non contradicente sed tacente, consentire videtur. Cæterum si verum dominus tradere ancillam nuptui alicui servo, non conferetur libertatem illi donare, tunc enim non esset æqualitas in contractu, & nulla iniuria.

¶ Hinc colligit Magister Soto 4. sententia, quòd si pauper dominus daret suam ancillam in uxorem, conferret illam libertatem donare. Et hoc declarant leges nostri regni. l. 1. titulo 13. parte 4. & l. 5. titulo 22. part. 4. vbi etiam habetur, quòd si sicut domino & non contradicente servus duxit uxorem liberam, & e contra liber. Et econtra si ancilla fuerit, & non contradicente domino habuit alicui viro libero, manet libera. De his omnibus vide Sylvestrum in loco citato, & præsertim Covarruuias, vbi supra. Et de aliis, quæ spectant ad istam materiam vide iura positiva, quoniam illa non pertinet ad Theologum: & si aliqua pertinent, sunt parum necessaria, & valde dubia sunt in Magistro Soto, & Sylvestro.

AR-

ARTICVLVS SECVNDVS.

¶ Verùm ser uus possit contrahere matrimonium sine consensu domini.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd servus matrimonium contrahere nō possit sine cōsensu domini. Nullus enim potest alicui dare quod ejus alienari sine consensu ejus: sed servus ejus res domini est: ergo non potest contrahendo matrimonium dare potestatem corporis sui uxori sine consensu domini.

¶ 2 Praterea. Servus tenetur domino suo obedire: sed dominus potest ei præcipere quod in matrimonium non cō sentiat: ergo sine consensu ejus non potest matrimonium contrahere.

¶ 3 Praterea. Post contractum matrimonium servus tenetur reddere debitum uxori: sed si tempore quo uxor debitum petit dominus aliquod servitium ei imponat, quod facere non potest, si carnalis copula uxori redditur: ergo si sine consensu domini possit servus contrahere matrimonium, præcertim dominus servitia sibi debita sine culpa, quod esse non debet.

¶ 4 Praterea Dominus potest mittere servum in extraneas regiones, quò uxor sua non potest eum sequi, vel propter periculum viæ, vel propter infirmitatem: puta si vendatur ultramarinis: nel etiam dominus uxorem non permittere ire sibi contra, & sic matrimonium dissolvitur, quod est inconveniens: ergo non potest servus sine consensu domini matrimonium contrahere.

¶ 5 Praterea. Favorabilior est obligatio quæ homo dominis obligatur se mā cipiat, quam illa quæ homo se uxori subjicit: sed servus sine consensu domini non potest religionem intrare, nel ad ordines promoveri: ergo multo mi-

A nus potest sine eius consensu: matri monium contrahere.

SED contra Galat. 4. In Christo Jesu non est servus neque liber: ergo ad matrimonium contrahendum in fide Christi Jesu nudum est libertas liberi & servili.

¶ Præterea. Servitus est de iure positivo: sed matrimonium de iure naturali & divino: cum ergo ius positivum non præiudicet iuri naturali nel divino: videtur quod servus absque domini consensu matrimonium contrahere possit.

B RESPONDEO dicendum, quod ius positivum (ut dictum est) progreditur à iure naturali: & inde servitus quæ est de iure positivo, non potest præiudicare his quæ sunt de iure naturali: sicut autem supra dictum est, matri monium ordinatur ad procreationem prolis, tradit ad conservationem speciei per generationem unde & finis servitus non habetur dominus, quia liberè possit contrahere, & dimittere, & alia humana facere quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conservari non potest, ita non habetur dominus ad hoc quod non possit liberè matrimonium contrahere, etiam domino nolente aut contradicente.

C AD primum ergo dicendum, quòd servus est rei dominii quantum ad ea quæ naturalibus super adduntur: sed quantum ad naturalia, omnes sunt pares, unde in hoc quæ ad alios naturales pertinent, servus potest alteri homini dominio sui corporis potestatem per matri monium præbere.

D AD secundum dicendum quòd servus domino suo tenetur obedire in his quæ dominium huius potest pertingere: sicut autem dictum est non potest dominus præcipere servo quòd non contrahat vel det uxori debitum etiam nec quòd à matrimonio contrahendo abstineat: secus autem de virginitate quam aliter quilibet re sua vovere: & ideò si dominus præcipiat servo quòd non contrahat matrimonium, servus non tenetur dominum audire.

AD

AD tertium dicendum, quòd si vir volendo domare mulierem cum frangit fidē debet postea matrem se mittere domum reportandi, & reddere debitum mori, quia per hoc quod domum contēpsit ut matrimonium firmum contraheret, intelligitur concessisse omnia quæ matrimonium regerent. Si autem matrimonium ipsum non contrahendo domum contēnit, non potest debitum reddere, sed potius debet ei obedire, sicut & in cæteris operibus humanis obedire tenetur. Sicut & in cæteris humanis officiis patet. Nam qui contrahit religionē, & suscipit ordinē obligat se ad aliqua opera q̄ sunt materialia. Facere tabernaculum quòd dominus petebat erat huius, & nō in materialibus, ad quæ obligat se per religionem: unde possit contrahere illam religionem: sine constitu domini.

AD quartum dicendum, quòd in casu dicto prædicto non tenetur reddere quod facit opera matrimonij ordinata, præcipue cum nō dicto facultas obtinendi seruum vendendi multa pretio.

AD quintum dicendum: quòd propter religionem & ordinē suscipiendū aliquis obligatur domum ut sequatur quā uxor ad locum ubi sedere non tenetur debitum reddere uxori nō semper, sed cū grauis incommoditas, & talis nō est simile. Et propterea ille qui contrahit religionē, & suscipit ordinē obligat se ad aliqua opera q̄ sunt materialia. Facere tabernaculum quòd dominus petebat erat huius, & nō in materialibus, ad quæ obligat se per religionem: unde possit contrahere illam religionem: sine constitu domini.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclus. Seruus Christi tenetur ad contrahendum matrimoniam sine cō sensu domini. Ratio huius conclusionis est. Nam ius positiuum diuinum, q̄ est de huic positivo, non potest præiudicare iuri naturali, quod est de matrimonio contrahendo, ut habetur Genes. 2. & Matth. 19. Et propterea ille qui contrahit religionē, & suscipit ordinē obligat se ad aliqua opera q̄ sunt materialia. Facere tabernaculum quòd dominus petebat erat huius, & nō in materialibus, ad quæ obligat se per religionem: unde possit contrahere illam religionem: sine constitu domini.

A

B

C

D

¶ Secunda conclusio ad secundum. Debitum matrimoniale habet ius ad præceptum ut ab eo contrahi matrimonium. Quod sic potest sensum declarari & intelligi. Ius quod habet debitum matrimoniale ad præceptum ut ab eo contrahi matrimonium. Nam sine tali præcepto nemo tenetur debitum matrimoniale reddere vel petere, nisi prius matrimonium contrahatur.

¶ Tertia conclusio ad tertium. Si quis velit debitum matrimoniale petere, vel reddere, tenetur prius matrimonium contrahere, & tunc debitum petere, vel reddere. Ratio huius conclusionis est. Quia per religionem, & suscipiendū ordinem aliquis obligatur diuina obseruare quæ tamen ad tempus differri possunt. Et ita non est idem, quod de matrimonio. Nā in matrimonio vir ab initio tenetur reddere debitum uxori semper, sed aliquando potest differre. Inter alia differentia quæ dicuntur à D. Thom. Vide illum.

¶ Quarta conclusio ad quartum. Potest fieri quòd vir matrimonium sine domini consensu, aut de domino rendere seruum in regionem longinquam, ubi non possit uxor commodè cum illo ire. Nam tunc facere potest matrimonium ipsum.

¶ Vltima conclusio, ad quintum. Non potest tamen sine consensu domini ingredi religionem ingredi, aut ordines suscipere. Ratio huius conclusionis est. Quia per religionem, & suscipiendū ordinem aliquis obligatur diuina obseruare quæ tamen ad tempus differri possunt. Et ita non est idem, quod de matrimonio. Nā in matrimonio vir ab initio tenetur reddere debitum uxori semper, sed aliquando potest differre. Inter alia differentia quæ dicuntur à D. Thom. Vide illum.

CIrca illum articulum *Supponendum* est unum certum, quòd seruus ex voluntate sui domini potest opus non contrahere matrimoniale: & tunc domino, qui concedit talem licentiam, tenetur

caliter, & ſecundum concedit causa, quæ ad eam ſecuta ſequitur; vt dicit Doctor noſter in Sententiis ad tertium: ac ſi dicatur ſecundum liberè potuit validare dictum matrimonium contractum cum Doctoca. Vide Magiſtrum Notum in dicta dist. 3 q. 1. articulo 2. & ibi eidem ſententiam tenet. Sylueſter verbo, matrimonium quæſtio 6. q. 1. & verbo, ſponſalia quæſtio quarta. Idem Nauarr. in Manual. cap. 22. num. 34. Et hoc diſcurrit expreſſe Caiet. Dicit ergo 2. q. 1. ubi dicitur: Nichil vitium eſt, vt contingat ſeruum ordinari, etiam ſi dominus ignoret, de cuius ſeruitute ſit. Et hoc in illo obſeruandum eſt vbi legale conſenſus fuit & per voluntatem dominantis. Vbi debuit talis matrimonium eſſe validum non licitum, & quod debeat permanere in contractu. Et ratio eſt aperta. Quia non vitiat eſt quod matrimonium ſeruorum reddat nullum, vel illicitum, ergo.

QVa poſito à prima difficultate in hoc articulo, Vtrum ſeruus poſſit contrahere matrimonium ſine voluntate veri domini, vel illo præſumente vel ignorante. Et videtur ex ea parte negatiua.

¶Primo arguitur. Matrimonium ſeruorum ſine domino, eſt peccatum mortale, (hæc enim ratione ſeruum eſt peccatum mortale) ſed ſeruus qui contrahit ſine domino, & illo contradicente accipit rem alienam contra dominum: cum diſponat de rebus ſuæ domini, ergo peccat mortaliter.

¶Secundò arguitur & confirmatur ergo ratione præcedenti. Quoniam dominus habet poteſtatem, & dominium ſuper ipſam ſeruum, ergo ſeruus per matrimonium non poteſt tradere dominium & poteſtatem ſui corporis coniugi ſine voluntate veri domini. Probatur conſequentia. Nam ſibi non auferret dominium, & poteſtatem ſine dominio illo iniuſto; non enim poſſum dare habitum dominium & poteſtatem alicui rei. Confirmatur. Si ſeruus eſſet traditus mihi per ſeruitutem, non poſſet alteri ſe tradere ſine licentia prioris domini, ergo nec in matrimonium ſe poteſt tradere ſine licentia illius. Probatur conſequentia. Nil in matrimonio eſt maius traditio.

¶Tertiò arguitur. Matrimonium à ſeruo contractum principaliter ſine licentia ſui domini, cedit in iniuriã prolis naſcituræ (vt

A ſæpiſſime contingit) ſed matrimonium, quod eſt cedit in iniuriam prolis, eſt illicitum: ſi quis leproſus copularet, ergo tale matrimonium eſt illicitum.

¶Quarto. Matrimonium celebratum à ſeruo contra voluntatem ſui dominiſ non eſt validum, ergo tale matrimonium eſt illicitum. Conſequentia eſt euidens. Antecedens vero probatur ex cap. dilectus 2. 32. quæſtione 5. vbi dicitur, quòd contingit ſeruorum non diuinitus, niſi per voluntatem dominorum ſactum fuisse coniugium quòd diſſolui debeat in illo. Quæ Deus ſeparauit homo non ſeparet, &c. Et hoc in illo obſeruandum eſt, vbi legale conſenſus fuit, & per voluntatem dominantis, ergo ſine voluntate veri domini matrimonium contractũ diſſoluendum eſt, & non eſt permanendum in illo. B

¶Quinto arguitur. Si aliqua ratione eſt licitum quod ſeruus contrahat contra voluntatem ſui domini, maxime propter rationem Diui Thomæ, videlicet, quoniam ſeruitus, quæ eſt de iure poſitiuo, non poteſt præiudicare iis, quæ ſunt de iure naturali, cuiuſmodi eſt matrimonium: ſed hæc ratio nulla eſt, ergo non eſt ſimilis. Conſequentia eſt bona. Maior eſt manifeſta. Minor vera in qua eſt difficultas probat. Ius naturale de matrimonio celebrando (ut ſupra diximus) non obligat pro ſemper, ergo pro illo tempore, quo non teneatur ſeruus ſatisfacere ſuum effectum: aliter quod ſeruus nõ poſſit contrahere ſine ipſius domini. Confirmatur argumentum & explicatur. Ius naturale matrimonium non obligat pro tempore neceſſitatis. & eò modo, quando non peccat habentem prolem ſatis eſt, ergo ſi modo ſeruitus impediret matrimonium, non eſſet contra ius naturale: ſine ſubinde modo non poſſit ſeruus contrahere ſine voluntate domini. Et quo colligitur, quòd non eſt eadem ratio, atque de illo, quod habet locum ad conſecrandum & dormiendum. Nam illud obligat quotidie, cum quotidie ſit neceſſarium conſulere, & dormire ad conſeruationem individui. C

¶In hac difficultate ſuppono tantum eſſe, quod hic non loquimur de peccato, quod contrahit ſeruus contrahens cum Eccleſia, vel contra: quando alter ignorat ſtatum eius, & ſeruum decipit illum. In illo enim D

casa rei est pertinens, quod iste talis pre- A
dat moraliter. Nam licet ceteris inferiorem
in re gravissima decipiendo abeat. Et hoc
colligitur aperte ex legislatio. licet enim
in hoc casu ei nullam matrimonium. Hic
autem finem est Effectus, ut si peccatū
in ordine ad dominum: quia contrahitur
sine licentia. Itaque dubium est. An servus
ita sit erectus dominio suo per servitu-
tem, quod non possit contrahere sine licen
tia illius, seu matrimonium possibilem sit con-
petens.

¶In casu rei expositione sit prima con
clusio. Matrimonium contractum a ser- B
vo contra voluntatē sui domini, validū est,
& ratum tenet. Assumptum enim est, q
olim talis matrimonia irrita erant, per lā
cinile, vt constat in l. ei ancillæ. C. de in-
cest. & de inut. nup. Nihilominus hi valida
sunt. Et hoc tenent autores citati in prin-
cipio art. Et probatur primo, ex iure Cano
nico cui ibidem est in hac parte. Ibi enim
matrimonia legitima censet, vt patet in ca
pit. de peregrino ferarum, ubi dicitur. Si
ne iusta vocem Apostoli ad Galatas 3. in
Christo Iesu neque liber, neque servus est
& sacramenti ecclesiæ non accedunt nec C
inter servum matrimonia debent, licitum
possibile illa si contrahentibus domino,
& inuitis contracta dirimit, nulla ratione
sunt propter hoc dissoluenda: ergo vali-
da sunt.

¶Secundo probatur. Nam (vt dicemus
in conclusione sequenti) servus non subdi-
tus domino est in ordine ad civilia obli-
gationis his autem quæ pertinent ad officia
naturæ sunt. Si ergo servi possunt ob
tinere filios civiles, quod matrimonia
sint valida, & nullo modo irrita.

¶Tertio probatur conclusio. In his quæ D
pertinent ad officia naturæ, nullo modo ha-
bet potestas superior civilis Dominus su-
per servum: nam dominus nullum ius ha-
bet in hoc, quod vere est subiectum per naturā
corporis filii. Sed matrimonium contractū
a filio contra voluntatem patris validum
est, vt dictum est supra: ergo similiter ma
trimonium contractum a servo contra vo-
luntatem sui domini. Hæc conclusio am-
plius probatur in sequenti.

¶Secunda obiectio. Servum posse etiam
licite contrahere in actu dominio, est igno-
rantia. Habet etiam conclusionem docent au

l. ei ancillæ. C. de incest. & inutil. nup.

thores citati in hoc articulo, & in locis ibi
citatis, & hæc docent D. Tho. supra hic,
Hæc conclusio probatur.

¶Primo in ipso iure tenetur. 4. per verba
capit. vbi hoc aperte significatur. Et in ca. 4. q. 1.
1. de coniugio servorum, dicitur, quod hæc
matrimonia non debent prohiberi. Ar-
go si illicita essent, & peccata, possent & de
beret prohiberi: ergo licita sunt tale co-
niugia.

¶Secundo probatur conclusio, ratione
D. Thomæ hoc articulo. Illud quod est
iure positivo, non debet præferri huic,
quæ sunt de iure naturali: cum iure positi-
vum deficiat a iure naturali: ergo præfer-
tur, quæ est de iure positivo non debet con
trariare, nec præiudicare matrimonio. Q
est de iure naturali. Hæc ratio D. Thom.
evidenter ostendit, quod quando matri-
monium est in præcepto naturali, & pro
tempore quo est in præcepto naturali ius
situm, quæ est de iure positivo, non potest
impedire matrimonium: alias ius positivū
esset contrarium iuri naturali. Sicut impe-
dimenta, quæ impediunt matrimonium de
iure positivo, non habent vim pro tempo-
re, quo obligat ius naturale ad contrahendum
matrimonium. Cuius ratio est, quia
quo modo hæc ratio procedit pro tempo
re, quo non obligat præceptum iuris natu
ralis. Hæc enim servitus, quæ est de iure po
sitivo, etiam si non posset esse licitum matri
monium sine voluntate domini, non esset
contra ius naturale, quod non possit fieri
matrimonium inter obligationem iuris naturā
tum gradi, & est de iure positivo. Nihilo-
minus tamen dicendum, quod illa ratio D.
Thom. non fallum procedit in illo casu ma
gistratus sed in omni alio. Ratio vero An-
gelici Doctoris ad hanc rationem pate-
bit. Nam homo etiam si servus sit, ab ip-
sa natura habet ius circa ipsa naturalia, &
ad disponendum de seipso circa naturalia
quia sit subiectus per naturam sui ipsius ma-
gistratui, vt dictum est in materia de
dominio. Itaque per naturam habet ius,
vt disponat de se ipso circa naturalia: ergo
illud ius non potest tolli per seruitu-
tem, quæ est de iure positivo, alias etiam
ius positivum præiudicaret iuri naturā
li. Et ad hoc propositum adducit D. Tho.
illud simile de clericatione inhibita. Nā
sicut homo a natura habet ius circa natura-

lia,

ſubiecte pertinens ad indiuiduum, et poſſ. A ſola naturalia, ad quæ non habet ius dominus.

¶Ad tertium argumentum reſpondetur, quòd quamuis poſſet priuatus aliquod de ſua re tantum quantum ad libertatem, & nullo modo ancillatui ſic ſuam dominij partem ſubijcere voluntate, hoc tamen non obſtante licitum eſt ſeruo contrahere matrimonium, etiam cum ancilla. Quia filius naſcitur nullam ius habet ad libertatem, niſi mediante voluntate patris, poſſet vero dominus contrahere matrimonium cum filia ſua ſi noluerit eſſe: & ita nulli fuit iniuria, nec dominus poſt. Item. Nam quidam eſt filius naturæ habere eſſe naturale, quamuis non eſſe: ſua poteſt autem patri nihil ſub his operationibus, & ſub ſeruitute. Et ita non infertur iniuria aliqua proli.

¶Ad quartum argumentum reſpondetur, negando antecedens, ut iam dictum in prima concluſione. Et ad probationem ex illo textu reſpondetur, quòd illi non obſtante, quòd ſi matrimonia fierent contra dicta verba voluntatem poterunt diſſolui: ſed quòd tunc debet ſeruus ad libitum domini deſeruire domino, & quòd non poteſt tam libere cum uxore conuerſari, & hoc ſignificatur in dicto textu.

¶Ad quintum argumentum, cum ſua confirmatione reſpondetur, ex dictis in ſecunda concluſione ſequentis concluſionis. Ex illis enim facile colligitur ſolutio.

¶Sed circa hoc ſunt duo dubia præcedenti connexa, primum dubium eſt. Quid de ſeruo ſine voluntate domini contrahit impotentiam ſeruitutis? Et de hoc diſputat infra D. Thom. in ſolutione ad quartum huius articuli. Et quæ quidem ſit certum eſt, quòd dominus poteſt vendere ſeruum. Nam eſt res propria, & aliquod ibi pretium. Tota autem difficultas eſt in ordine ad matrimonium, quòd vendit illum in terram remotam, & ita ne mulier eum poſſit illum ſequi. In qua re Nauar. in Manuali cap. 22. numero 14. dixit, quòd non peccat mortaliter dominus vendendo illum, & quod hæc eſt communis ſententia Doctorum in cap. 1. de conuiuio ſeruorum. Alij vero diſtinguunt de peccato contra charitatem, & contra iuſtitiam, & dicunt, quòd ſecundo

de peccato contra iustitiam satis' probabile est, quòd non sit peccatum mortale. Ratio est. Quia dominus habet veram dominationem illius serui: ergo potest illam suæ iustitiæ, in vendere. Loquendo tamen de peccato contra charitatem, dicam, quod peccabit mortaliter. Quia mortaliter loquendo posset illam vendere in aliam regionem, vbi non posset illam sequi. Hîc tamen authores non vndique conueniunt: sufficiens pondus difficultatis.

¶Tota enim difficultas est, an tale dominus peccet mortaliter contra iustitiam in prædicto casu, quia est in statu ex vno B et non vendatur debitum. Et ratio dubitandi a parte negatiua est. Nam vt definitur in c. 1. de conuersio seruorum, seruus proprie est mancipium coactilium etiam contra voluntatem domini. Non tenetur dominus debet confiteri, & debita seruitia proprii dominii exhibere: sed si non esset coactilium matrimonium posset dominus illam vendere in regionem longinquam: ergo etiam potest contrahere matrimonium. Confirmatur: seruus vitat iure suo contrahendo matrimonium contra voluntatem veri domini, ita etiam dominus vitat iure suo vendendo illam: ergo si illam vendendo, ergo non peccat contra iustitiam.

¶In oppositum est. Quoniam (vt dictum est) in omni statu permittitur vendere seruum seu subditum domino, ergo dominus vllo modo potest illum vendere in regionem longinquam, vbi non potest illum sequi.

¶In hoc dubio opinionem sit prima conclusio. Si dominus seruum vendat in regionem longinquam, vbi non potest illum sequi, peccat peccato mortali contra iustitiam, & sine necessitate facit. Dixi §. D sine necessitate facit. Quoniam dominus potest quando illum vendere in proximam regionem, & mortaliter loquendo tenetur emptor. Hæc conclusio habetur tle ad mentem doctoris Nauarri. Nã dicit, quod non est peccatum mortale, filium quando commode in vicinia regionem vendere nõ posse. Et hoc videtur docere Angelicus Doctor ad quartum & Magister Sotus in 4. dicto. Et probatur prima argumento facto in oppositum: Confirmatur. Nam tunc dominus peccat quando vendit seruum sine necessitate, at certum, ergo peccat mortali-

A ter contra iustitiam. Consequentia est bona. Antecedens constat. Nam qui habet ius iustitiæ ad vsum matrimonii,

¶Secunda probatur obiecto. Quia bona esset ius dominium matrimonii & obligatio, quod quidem dominus probabiliter non potest, nec habet ius ad prohibendum, vt ne peccet mortaliter, etiam contra iustitiam. Confirmatur argumento. Vnus habet ius iustitiæ ad hoc, quod reddatur ille debitum alio vtero vendito priuat illum eius vsu, quod habet, ergo peccatum etiam contra iustitiam. Et hæc secunda sola videtur certa.

¶Secunda conclusio. Quando seruus C trahit contra voluntatem domini, & dominus compellitur urgente necessitate, probabile est, quòd dominus potest illum vendere in regionem longinquam: probabile etiam est oppositum. Dixi in conclusione, quando seruus contrahit contra voluntatem domini, & de licentia illius, nam tunc licitum. Hæc enim debet declarari quando necessitas ad matrimonium, vt suprà dictum. Dixi etiam si compellitur urgente necessitate, v. g. quia non potest illum alere in vicina regione, nec inuenire pretium illum. Hæc conclusio ita explicata duas habet partes.

¶Prima pars probatur: argumentum factum primo loco Confirmatur. Matrimonium contractum à seruo contra dominij voluntatem, nõ dicet esse in eius quo minus se ius possit vendere. Et ad argumenta in oppositum dicendum, quòd tibi imperet seruus, qui contrahit sicut esse seruus. Quod dicitur, quòd peccat mortaliter dominus, quando vendit ita seruum sine necessitate non verũ quando cum necessitate. Respondetur: Quoniam tunc potest optime vti re sua, & iure suo sine detrimento matrimonii. Et ita determinatum illud imperare domino. Certum quando vendit cum necessitate, non est iure suo. Et determinatum quod sequitur in matrimonio, non debet illi imputari.

¶Secunda pars probatur argumento facto in oppositum, & argumentis factis pro prima conclusione. Et circa hæc facile solvuntur argumenta obiecta, quæ videri possunt ibidem seruentiam. Vide Sylvestrum verbo, seruus, quæstione vltima, qui hanc tenet.

¶Circa omnia dicta aduertendum, quòd

(ut dixi-

ca. 1. de clerico seruorũ

(vt dixitur) semper peccat mortaliter
debet dicere dictum in scripturis secundo
Hoc enim dicitur expresse ad galla-
de coniugio seruorum. Et ita dicendum est
ipsum hoc naturale. Nam sicut seruus
non debet esse contrarius matrimonio,
nec contrarium potest significare de iure
positiuo, & id quod est de iure positiuo, ad
dimittit ius naturale, quia est ius de ma-
gis probabilis etiam matrimonio non debet
habere voluntatem ad seruum peccandi
eodem modo ratione.

¶ Secundum dubium est. Quid debet fa-
cere seruus, quando est necessarium de alio
facere debitum, & aliter non esset ei pe-
dendum? ¶ Dicit Thomas in solutione
ad secundum, dicendum, quod si seruus
velit domino matrimonium contrahe-
re, debet reddere debitum, quando non simul
compatitur cum seruitio domini. Ratio hu-
ius est: Nam cum dominus velit nutri-
mentum seruitij seruorum, vellit subsi-
dium seruitij sequitur ad matrimonium, ergo
debet in eo casu reddere debitum de bo
matrimonio. Debitum igitur quod
ex propria ratione, seruitus, seu seruus, quæ-
dicitur virtus.

¶ Debitum tamen est quando contrahit
sine voluntate domini an debeat reddere de
bitum, an cedat in preiudicium domini, quando
non vult, est manifestum. Et videtur quod
debeat reddere debitum. Nam quando cō
trahit cum voluntate domini tenetur reddē
re debitum, sed voluntas domini est impe
dita, quia attendit ad hoc, ergo etiā quā-
do contrahit contra voluntatem veri domi
ni tenet reddere debitum. Consequentia
est bona. Maior patet ex dictis. Minor pro
batur. Nam (vt dictum est) in hoc quod est
contrahere matrimonium, seruus ob subdi
tam dominio, ergo quod debeat reddere,
vel dilectum est impedimentum. Oppositum
In hoc quod est contrahere matrimonium
non dependet ex voluntate veri domini, nec
subditur dicitur dicto est) ergo nec in reddi
tione debiti, quæ consequitur ad ipsum ma
trimonium.

¶ Conclusio D. Tho. ad tertium in hoc
dicto est. Quod matrimonium est contra
ctum ignorante, vel contradicente domino,
non tenetur reddere debitum sed potest do
mino dicere, si tamen quod ille non potest

A Hoc etiā dicen. Sylvester bene intelligi
endo, & pro hac sententia stat melior ra
tio. Et patet quia. Nam vt iam dictū
est matrimonium non debet esse contrariū
seruitutibus debet esse in eadem seruitu
tis, ergo. Adaptemus ratione pō, quod nō
potest dari certa regula in hac difficul
tate & si aliqua esset illa non posset haberi. De
bent confessarii pericula ex vtraque parte,
& pro ea parte quæ fuerit maius periculū,
proferenda est sententia. Itaq; si fuerit mai
us periculum inobedientiæ vestri, ex eam
partem declinandum est, si vero seruitus ma
ius detrimentum in rem temporalem domi
ni seruitium domino, declinandum est in
seruitium alium. Hæc regula habet fundamē
tum in doctrina multi Doctoris ad tertiū.
Vade ad rationem dubitandi cum sua cō
firmatione dicendum est, quod non est ea
dem ratio, quando contrahit seruus ex vo
luntate domini, & quando contrahit sine
eius voluntate. Nam quando cōtrahit cum
eius voluntate interpretatiue, & virtualiter
concedit, quod possit libere ut matrimo
nio: ceterum quando non contrahit eius
voluntate interpretatiue. Matrimonium verò ex
traditum à seruo de se habet, quod non pos
sit ita libere debitum reddere (vt eius dicē
tum) & cum contrahens sine sua voluntate
dominus non potest ita libere reddere debi
tum sed tenetur etiam domino inferre,
vt dicitur in illo capite primo de coniugio
seruorum.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum seruitus in matrimo-
nio possit supe ruere.

D ADTERTIVM sic pro-
cedit. Videtur quod ser
uitus matrimonium non pos
sit superuenire, ne non se
alteri in seruitutem tradat.
Quia quando in fraudem & præiudicium
alterius fit aliquid non debet
esse: sed nisi se quis in seruitutem tradat
facit hoc quandoque in fraudem ma-
trimonij, et ad maius detrimentum uxo
ris: ergo non debet valere talis traditio
ad seruitutem subsequens.

¶ 2 *Praterea*. Dua fœnerabilia præiudicant unius fœnerabili: sed mors & infirmitas sunt fœnerabilia, & repugnant seruituti quæ non est fœnerabilis in ore; ergo talis seruitus debet penitus annullari. A

¶ 3 *Praterea*. In matrimonio vir & uxor ad paria obligantur: sed uxor non potest se in ancillam dare nolente marito; ergo nec vir in seruum, nolente uxore. B

¶ 4 *Praterea*. Illud quod impedit rei generationem in naturalibus, deffectus etiam rem generatam: sed seruitus viri inducit uxori impossibilitatem procreationis filiorum; ergo si possit matrimonium superuenire deffectui matrimoniali, quod est inconveniens. C

SED contra: Quilibet potest dare alteri quod suum est: sed vir est sui ipsius sui domini: ergo potest dare uxori alteri.

¶ *Praterea*. Seruus potest nolente domino uxorem ducere, ut dictum est: ergo eadem ratione vir potest domino se subiicere nolente uxore.

RESPONDEO dicendum, quòd vir subdere uxori solum in his quæ ad actum naturæ perficiendum in quibus sunt æquales: ad quæ seruitutis subiectio se non extendit: & ideò vir nolente uxore potest se alteri in seruum dare, non tamen ex hoc matrimonium dissolvitur, quia talium impedimentum matrimonium superueniens potest dissolvere ipsum, ut dictum est. D

AD primum ergo dicendum, quod frater bene potest nocere ei qui fratrem fecit, sed non potest alteri præiudicium generare, & ideò si vir in fratrem uxoris alterius det se in seruum, ipse repetitur damnum inestimabile bonum libertatis amittens: sed non ei aliud potest ex hoc præiudicium generari, quàm teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia quæ matrimonium requirit, non enim potest ab his retrahi dominij sui præcepto.

AD secundum dicendum, quod generatio ad hoc, quòd seruitus matri non repugnet, non requiritur præiudicij, quia hæc seruitus tollit actum uxoris debitum reddendi, etiam sine hoc.

AD tertium dicendum, quòd (quia non in actu matrimoniali, & in his quæ ad matrimonium spectant, vir præest uxori indecenter sibi quæ conditio seruitutis se bene extendit: tamen quia extenditur ad subseruiendum domino, & alia huiusmodi subseruibilia, non est contra rationem matrimonij: & ideò uxor non potest se dare in ancillam nolente viro.

AD quartum dicendum, quòd (sicut dictum est) impedimenta matrimonium præcedentia non sufficiunt ad dissolutionem ipsius matrimonium: sed impedimenta perpetua possunt impedimentum præstare ne ipsum fiat, non autem ut effectum: sicut patet de impotentia naturali, & similiter etiam est de matrimonio, quod est perpetuum vinculum, præsentem etiam dissolvit.

SVMMA ARTICVLI

PRima conclusio. Matrimonium contractum inter seruum & ancillam potest valere alicui in seruitutem redacto: ac uxore. Ratio huius conclusionis est. Nec uir habet uxori subesse in his, quæ ad actum naturæ pertinent, seruitus vero, ad se extendit ad officia naturæ.

¶ Secunda conclusio ad primum & secundum. Nihilominus tale matrimonium tali viro tenetur reddere debitum reddi etiam nolente domino. Ratio est. Quoniam hoc est pactum matrimonium ex natura sua, ergo seruitus superueniens non potest illud impedire.

¶ Tertia conclusio ad tertium. Vxor non potest se tradere seruituti sine mariti uoluntate. Ratio est. Quia, vir est caput mulieris.

CIrca dictum articulum dubium est de prima conclusione; videtur enim quòd sit falsa. ¶ Primo arguit. Nihil ut docet D. Tho. in tertia contra) nullos

mulier non posſit ſine ſua culpa reddere exigenti debitum, nec sic repugnat voto religionis obſequium. Nam utrique ha bent æqualem potestatem ſuper corpus alte rius, ſi æquale ius ad reddendum debitum. Quod ſi quis dicat cum D. Thom. ad 1. primum, quod quidam in actu matrimoniali, & in his quæ ad necessitatem ſpectant, ad pa ria virile & vxor indicentur, ad quæ conſilia ſeruitus non ſit extenda, tamen quan tum ad diſpenſationem ſimum, & alia huiuſmodi ſupereroga, vir eſt caput vxoris, & ideo vxor non potest ſe dare in ancillam ſalutis ſuæ.

¶ Secundo arguitur contra hanc ſolutionem. Ex illa ſequitur, quod vxor valendo ſe in ancillam ſalutis ſuæ, non peccat contra iuſtitiam, & fidelitatem debitam in matrimonio, conſequens eſt falſum, ergo & illud ex quo ſequitur. Sequela probatur: Nam in dicto Angelico Doctor in his, quæ ad ſalutem ſpectant, ait & vxor ad partem iudicantur, ergo ſi vir non peccat contra iuſtitiam, & fidelitatem debitam in matrimonio, videtur vxor. Falſitas conſequentis probatur: Nam non apparet contra quid aliud peccet vxor in caſu.

Tertio arguitur. Mulier ex conſilio vir tutis ſe in ſeruitutem ſine illius voluntate, ſequitur maximum detrimentum in his, quæ ad matrimonium ſpectant, ergo non eſt licitum. Conſequentia eſt eadem: Nam (ut dictum) vir & femina in his quæ ad matrimonium ſunt æquales. Ante eadem vero conſtat. Quoniam, vir ante quam ſe tradat ſeruituti, poterat omnino libere ei reddere debitum, ex ante poſtquam ſe tradit ſeruituti, non poteſt libere reddere debitum, non debet intendere damnum, ergo mulier potius maximè detrimentum.

¶ His non obſtantibus tenendum eſt, Dictum Diui Thomæ in illa concluſione eſſe veriſimum. Et ratio addenda pro illa concluſione eſt ſequens. Hunc ſententiam tenent omnes Doctores ſupra citati. Et eſtilur hæc concluſio ex cap. Perlatum 29. q. 2. vbi dicitur, quòd ſi ſeruitus matrimonio ſuperueniat ex parte viri, quòd nihilominus matrimonium teneat.

¶ Ex hac concluſione ſequitur, quòd ſeruitus matrimonio ſuperueniens regulariter loquendo non eſt ſufficiens cauſa diuorcij. Ita dicitur in cap. Perlatum citato. Non

Ad 1. pōtum 29. q. 2.

Ad 2. pōtum eiuſdem cauſæ

tandum tamen quod ſeruitus duplicitèr poteſt aduenire matrimonio. Vno modo per violentiam, vt cum exigua ciuitate victa religuntur in ſeruitutem. Et tunc non potest quia ſeruitus ſuperueniens absque culpa, cuius relictus nullo modo poteſt imputari potest diuortium, & regulariter in eli eſt non oriri ſequi conditionem captiui. Quia cum tanto detrimento non tenetur reddere débitum, ſed ſolum, & meritò vxor dicit operari, vt in libertate veniat. Et hoc maximè locum habet in ſeruitute, cum ciuitas ex diuturna periclitaretur. Secundo poteſt ſeruitus accidere ex voluntate contingente. In quo caſu (vt dictum) vir poteſt in ſeruitutem ſe tradere, non tamen propterea poteſt vxor fine culpa ſua reddere, non tenetur ſe tradere ſeruituti. Quod ſi vir in fraudem matrimonij ſe vendit in ſeruitutem, grauiſſimè peccat contra ſidem ſuam, & in illo caſu non habetur vxor petendi virum quantum ad obligationem. Denique & ſolum ſit caſu, vt vir ſe tradat in ſeruitutem, ignorat mulier patienter expectare ſicut in alijs caſibus iuſtè abſentiæ. Nec in caſi illo vir vitare iuſte poſſet, & ita mulier non haberet vltra querelam.

Multa alia dicentur infra latius in argumentorum. Vide ad argumenta reſpondetur.

¶ Ad primum argumentum reſpondetur, quòd allegata eſt optima ſolutio.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd ex natura ipſius matrimonij naſcitur, quòd vir ſit caput vxoris, vt dicit Diuus Paulus ad Ephes. 5. cum admoneret ſubditas ſuos ſuis viris. Et ita contra ipſum arguitur. Et ad probationem dicendum eſt, quod quamuis vir, & fœmina æquales ſe haberent in ordine ad reddendum ſibi debitum, quæ debet eſſe æqualis omnia tamen quantum ad alia, vt dictum. Et per hoc reſpondetur ad argumentum. Ad Ephes. 5.

¶ Ad tertium argumentum reſpondetur, quòd illud detrimentum conſequitur ex ſeruitute. Nec ex natura ipſius matrimonij naſcitur, quòd vir poſſit diſponere de ſuo ſine voluntate, ſi alias rationabilis cauſa. Verum eſt, quod ſi ab eſſet cauſa rationabilis, peccaret mortaliter, propter illum rationem. Vnde colligitur, quòd aliquando peccat vir contra iuſtitiam, & fidelitatem debitam vxori, tradendo ſe in ſeruitutem, & non eſt illa

vicium: tum propter periculum mortis, tum etiam quorum tutelæ in infinitis, & fideliter reddere debitum. Etsi vir non posset per multum tempus perficiri ad matrimonium, apud Indos sine matris voluntate.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum filii debeant sequi conditionem patris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod filii debeant sequi conditionem patris. Quia dicit Ambrosius super ad Galat. Sed pater in generatione est de genere: quare mater, ergo &c.

¶ 1 Præterea. Essentialiora magis descendit à forma quam à materia: sed in generatione patre dat formam, mater materiam: vt dicitur 16. de animalibus: ergo magis debet sequi prolem patrem quam matrem.

¶ 2 Præterea. Illud præcipuè debet aliquid sequi, cui magis assimilatur: sed filius plus similatur patri quam matri, scilicet, & filia plus matri: ergo ad minus filius plus debet sequi patrem & filia matrem.

¶ 3 Præterea. In sacra Scriptura non computatur generatio per matres, sed per patres: ergo proles magis sequitur patrem quam matrem.

SED CONTRA. Si quis fornicatur in terra aliena, proles sequitur terram, sed mater melioris reputatur loci, vel saltem terra reputatur seminis: ergo &c.

¶ Præterea. In animalibus bene videmus quod ex diuersis speciebus nascuntur, quod patres magis sequuntur matrem quam patrem: vnde mulus qui nascitur ex equa & asino, magis assimilatur equabus, quam illi qui nascuntur ex asina & equo: ergo similiter debet esse in hominibus.

RESPONDEO dicendum quod secundum leges ciuiles, patres sequuntur matres, & hoc rationabiliter. Quia proles habet à patre complementum formale, sed à matre subiectum corporis: sicut dicit Auicenna, sperma dicitur esse, cum formam sit quasi informans omnia membra in spermate: & ideo proles in libertate, & seruitute sequitur matrem, sed in his quæ pertinent ad dignitatem seruandum quod est ex forma vel sequitur patrem, sicut in hominibus & municipijs & hyeraticatu, & aliis huiusmodi: & hoc etiam considerauerunt Canones, & lex Aegyptiorum, vt patet Exod. 21. In quibusdam tamen terris, quæ vere ciuili non regentur, patres sequuntur deteriorem conditionem, vt si sit pater seruus, quamuis mater sit libera erunt filij serui: non tamen à pari in malitiosa mutilatione patris si in seruum debet culpa vitare, & similiter si sit e contrario. Si autem vterque sit seruilis conditionis, & pertinaces ad aliquem sit delictum: quia dubium est filios à patres sint: vel à quo ratione, vnde alterutrum impossibile de prole: & accipit probationem in seruis: nam non est credibile, quod talis coniunctio posset esse sine rationali, sicut dicit, quod malitiosa separatione dominus coniugis determinatum est. Hic etiam in matre dubium incurrit, quod vterus ejus recipiendo per modum recipientis, non per modum actus: & ideo rationabile est, quod semen recipiens in modum ad conditionem ipsius trahatur.

AD primum ergo dicendum, quod quamuis pater sit agens principium, tamen mater dat subiectum corporale ex parte cuius attenditur conditio seruitutis.

AD secundum dicendum, quod in his, quæ ad rationem speciei pertinent, magis sequuntur filij patrem, quam matrem, sed in materialibus conditionibus magis debet similari matri quam patri: Quia mater habet à forma esse

esse vero,

In Addit. ad 3. Partem.

gitimos, sed conditiones matrimoniales à matre.

¶ D Tertium dicendum, quòd secundum sententiam Philosophi semen quod manet habet in se complementum, secundum quod pater: & ideò non est ad propositum.

¶ D Quartum dicendum, quòd homo magis est ex patre quam ex matre: ideò in genealogiis in scripturis, & in multis communibus consideratur magis nomen patris quàm matris: filij à patre quàm à matre, tamen in hoc quod ad formalem speciem magis mater se- B quuntur.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Secundum legem communem partus sequitur ventrem. Itaque si mater est ancilla, licet sit liber & contra si mater est libera, etiam si pater servus sit, filij sunt liberi. Ratio huius conclusionis est. Nam proles habet à matre substantiam corporis, & quasi totum corpus: habet autem corpus C (cum semen sit quasi instrumentum Domini ad operandum) à patre verò habet complementum formale. Item nam in animalibus inuenitur, quod receptum est in recipiente per modum ipsius recipientis: aut per modum datis, ergo, rationabile est, quod semen receptum in matrice, ad conditionem ipsius matris trahatur.

¶ Secunda conclusio. In aliquibus terris, quæ non gubernantur secundum leges, sequatur deterioratio: & ideò homo sive ex patre sit, sive ex parte seruitus. ¶ De doctrina huius articuli vide Sylvestrum, verbo, matrimonium, quæstione 4. & Inuocentium, qui citatur ab illo.

IN hoc articulo dubium esse posset, an sit peccatum, quod ancilla vel seruus possint matrimonium. Et ratio dubitandi est. Nam ex tali matrimonio sequitur deterioratio prolis, si quidem proles nascitur cum seruitute. Nihilominus tamen dicendum est (ut fuit dictum in art. 1. huius quæstionis in solutione ad quartum argumentum) quòd est licitum. Nam melius est prolem ita esse, quam omnino non esse.

¶ Circa hunc articulum potest dispu- D tari de impedimento gratiæ. Nam Magister Sententiarum dist. 35. quæstione unica, impedimentum seruitutis connexit cum impedimento status. Ceterum D. Thom. disputat de impedimento status infra quæstione 58. art. 5. & ita de disputabitur de illo impedimento.

QVAESTIO LIII.

De impedimento uoti, & ordinis.

DEinde considerandum est de impedimento uoti & ordinis. Circa quod quæruntur quatuor. Primò, utrum votum simplex matrimonium dirimat. Secundò, utrum votum solemne. Tertiò, utrum ordo matrimonium impediat. Quartò utrum aliquis post matrimonium sacrum ordinem suscipere possit.

DE hac materia Magister in 4. dist. 28. & ibi Doctores Scholastici. Magister Sententiarum eodem. Sylvester, verbo, matrimonium, 4. quæst. 1. Navarro in Manual. cap. 22. nu. 31. & deinceps, & nu. 52. & nu. 53. Covarr. in epitome lapsi quintum Decretalium, cap. 6. §. 3.

ARTICVLVS PRIMVS

¶ Verùm per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat.

DUBITATVR primò. Videtur quòd per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat. Sponsa enim minorem debitum præstare potest: sed vinculum voti est fortius, quam vinculum matrimonij, quia hoc

Tho. 4. dist. 38. q. 1. art. 3. q. 2. & 3.

si homini, illud autem Deus: ergo vinculum non præiudicat secundi matrimonij.

¶ 2 Præterà. Præceptum Dei non est minus quam præceptum ecclesiæ: sed præceptum Dei adeò obligat, quòd si ea ora ipsum matrimonium contrahatur, dirimitur: sicut patet de illo qui contrahit in aliquo gradu cognationis ab ecclesia prohibito: ergo eò firmare ut non sit præceptum, videtur quòd qui ea hora matrimonium contrahit quando ex hoc matrimonio fit dirimendus.

¶ 3 Præterea. In matrimonio potest homo vti carnali copula sine peccato: sed ille qui facit votum simplex castitatis, quam potest carnaliter vxori commissam tenet sine peccato: ergo votum simplex matrimonium dirimit. Probatio media, quia ille qui post votum simplex castitatis contrahit matrimonium contractit, peccat mortaliter, quia secundum Hier. vir qui ante votum castitatis non habuit vxorem sed habere potuit habere dñm habere potuit: sed contra illos matrimonium non fit contra quos copula carnalis copulæ carpi quando primus carnaliter commissionem vxoris, non peccat, & eadem ratione postea debet alij accedere, quia peccatum primo commissum non potuit excusare à peccato sequenti.

¶ 4 Præterea. Vir & mulier in matrimonio debent esse pares, propter quod non admittitur copulam: sed ille qui votum simplex castitatis fecit, quamdiu potest petere debitum sive peccat, quia hoc est manifestè contra votum continentiæ, ad quam ex voto tenetur: ergo non reddere potest sine peccato.

SED contra est quod Papa Clemens dicit: quod votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, ut ex dicto patet.

RESPONDEO dicendum, quod per hoc res aliqua dicitur esse in

potestate alicuius, per quod transit in dominium alterius. Promissio autem alicuius rei non transfert eum in dominium eius cui promittitur. Et inde est ex hoc ipso quod aliquis rem promittit aliquam, dicitur rei illi esse in potestate sua: cum ergo votum simplicis non sit nisi simplex promissio propter corpus ad castitatem Dei seruandam facta, patet votum simplex castitatis non hunc dominum sui corporis: & ideò potest ipsum alteri dare, magis dicitur facere contractum matrimonium cum filia, quod indissolubile est: & propter hoc votum simplex quamuis impedat contrahendum, quia peccat contrahendo matrimonium post votum simplex castitatis: tamen quia nunc contrahit, non potest matrimonium propter hoc dirimi.

AD primum ergo dicendum, quod votum est forma circularis quam matrimonium, quantum ad id in quo & ad quod obligat: quia per matrimonium homo in potestatem vxoris vel vxor in potestatem viri vel vxoris non datur per votum simplex, ut dictum est. Potest autem esse semper conditio possidentis: sic quantum ad hoc simile modo obligat votum simplex sicut sponsalia, unde propter votum simplex sunt sponsalia dirimenda.

AD secundum dicendum, quod peccatum prohibens matrimonium inter consanguineos non habet rationem nisi præceptum Dei vel ecclesiæ, quod dicatur matrimonium contrahendum: sed impedimentum facit quod consanguineus non possit transire in potestatem consanguinei: hoc autem non facit præceptum prohibens matrimonium post votum simplex, ex dicta parte: & ideo ratio non sequitur penitentiam pro causa quod non est causa.

AD

In decretali. 4. c. ult. vocab.

In decretali. 4. tit. qual clerici vel vouen. c. consulta.

Cessa. cau. q. 2.

In corp.

In corp. ad pri.

AD tertium dicendum, quod ille qui A
contrahit matrimonium per verba de
præsenti, post actum simplex, non potest
exigere votum solum sine peccato
mortali: quia adhuc restat sibi facultas
implendi matrimonii consummationem: sed
tunc matrimonium consummatum
est. Quia facilius illicitum est cui reddi-
tur debitum exigere ex culpa solvi-
tis: sed ad hoc obligatus non fuit ex-
tendit, sed ex præcedentia patet: tamen de-
bet humiliatam pœnitentiæ recompensa- B
re pro offensa huiusmodi.

AD quartum dicendum, quod quā-
tum ad eum qui dum erat solus po-
terat votum continentiæ firmare, ad-
huc potest frangere matrimonium obli-
gatum ad firmandum: propter quod non
tenetur proprie votum continere:
& quod ex matrimonii statuto nō cēsē-
tur ad debitum petendum, sed non
potest petere debitum sine peccato quam
ut possit sine peccato reddere debitum
exigenti, faciunt ea obligatus est ad hoc C
per matrimonium contractum præcedentem:
hoc autem intelligendum est sine mo-
tivo expresse petendi, sine interpretative,
ut quando uxor verecunda est, & vir
simile est nolentem se reddituram de-
biti, unde sine peccato reddere po-
test. & præcipue si ei timet de petendo
explicite. Nec obstat quod non sunt pa-
res in matrimonio actu, quia quilibet po-
test hoc quod sua est, abdicare. Quæ-
dam tamen dicunt quod potest petere D
& reddere, ne minus exercitium redda-
tur matrimonium: unde semper exi-
gunt: sed si velle infringere, bene est exi-
gere interpretative.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Votum simplex castitatis impedit contrahendum, non tamen dirimit contractum. Ratio huius conclusionis est. Nam per votum simplex fit sola promissio per matrimonium vero fit tradito, ergo matrimonium tenet non obstante illa promissione: ac solvendo quidem votum simplex impedit matrimonium, non tamen dirimit contractum. Sed matrimonium est fortius vinculum, quam votum simplex. Quia per matrimonium traditur aequaliter in potestatem voventi, non vero per votum simplex.

¶ Secunda conclusio ad primum. Votum simplex castitatis dirimit spōsalia de futuro. Ratio huius est. Nā inter rationem promissionis futuræ aliquam est promissio Deo facta.

¶ Tertia conclusio ad tertium. Qui post votum simplex continentiæ contrahit matrimonium, peccat mortaliter in vīo simplici mortij, prima scilicet vice petendo vel reddendo. Ratio est. Quia adhuc ante consummationem matrimonii potuerat implere votum. Sed secunda vice non peccat, reddendo debitū. Quia iam ad illud non se extendit obligatio voti.

¶ Quarta conclusio ad vltimū. Qui contrahit matrimonium, & consummat illud post votum castitatis, ne petat debitum; non tamen petere, tenetur vxore tenetur integrē seruare castitatem. Ratio est. Nā tenebatur implere suum votum in hoc quod potuit. Adverte tamen D. Th. quod petitio debiti ex parte voventis potest esse nō solum formalis, verum etiam interpretativa: quia vxor pro pudore non audet petere debitum. Et vtroque modo tenetur reddere debitum.

¶ Circa illū articulū notandū est primo, & supponendum, quod Doctor noster in hoc articulo intendit de voto simplici castitatis in particulari: & non videtur facere mentionē de aliis votis simplicibus quæ impedire possunt matrimonia, vt sic in tam videbimus.

¶ Secundo notandū est & supponendū, quod de triplici voto simplici potest fieri questio in proposito. Primum est votum castitatis, quod includit obligationem semper castitatis seruare, & sub præcepto negandi ad illud tempus. Votum enim est votum simplex perpetuum. Secundum est votum simplex perpetuum castitatis, quod licet non affirmet præceptum de, votum simplex absolutum clericale, cui petitum est castitatis seruare. Tertium est votum simplex religionis, quod etiam habet vim affirmandi præceptum de

bis est diuino iure annexa illi restrictio ligeali. Et ista duo vltima distinguuntur à primo, quatenus ad materiam impedientem. Nam duo vltima referuntur circa virtutem religionis: primum uero circa uirtutem ipsam temperantiæ.

¶ Tertio notandũ est & supponendum, quòd antequam ille uotus sit emissus, & habeat rationem impedimenti ad contrahẽdum matrimonium, vt habetur 27. distinct. nouerint & 27. q. 1. cap. Nuptiarum & unde, quòd clerici uel monachi. cap. Rursus. Quando uero habent rationem impedimenti, explicandum est in practica. Et quoniam D. Thom. loquitur in speciali de voto castitatis, primo dicendum est de illo. Et circa primam conclusionem D. Thom. duo explicanda sunt. Primum est circa primam partem, quomodo sit impedimentum ad contrahendũ. Secundum est circa secundam partem circa finem contractus. Circa primum punctum.

27. Dist. nouerint & 27. q. 1. cap. Nuptiarum & unde, quòd clerici uel monachi. cap. Rursus.

EST primum dubiũ. Vtrum qui habet votum simplex castitatis, possit valide contrahere. Et ratio quidam re contrarium est, quòd ille, qui contrahit, & habet animum consummandi matrimonium, possit tale uotum, peccãt mortaliter peccato sacrilegij. Hoc confirmatur ex capitulis citatis in primo sed dubio, quibus votum simplex castitatis ponitur impedimentum matrimonij, & quamuis ad hoc ibi citentur alia duobus locis. Et rõ est aperta. Nã quicunque ponit impedimentum ne persoluat rem Deo pertinentem, est sacrilegus, sed matrimonium maximè consummatum est impedimentum ad omnia illa uota, ergo peccat ea uouendo & consummando matrimonium. Cõfirmatur. Nã cõsummatio matrimonij est actus contrarius voto castitatis in speciali, imò omnibus aliis actibus quæ ante adhibentur uoto, est peccatum mortale sacrilegij, ergo.

¶ Difficultas autem est de illo, qui citra hoc potest uotum castitatis, & non habet animũ consummandi matrimonium, sed transeundi ad religionẽ. Et videtur quòd sic cõtrahere sit peccatum mortale.

¶ Primo arguitur ex iure. Nã iura in locis supra citatis expresse dicunt, quòd votum simplex castitatis est impedimentum ad contrahendum, & idem docent omnes Doctores, & in speciali in capit. inuentibus. 27. q. 1. dicitur ex D. Hieron. uouentibus

c. conclusio. & c. unica, cap. vide uoto, & uotum de poen in 6.

A lui originem non habere, sed quia vide uotum castitatis, & c. de uoto & uoti redemptione, ergo peccatum mortale est in uotum casu contrahere matrimonium.

¶ Secundo arguitur ex doctrina D. Tho. in hoc articulo, ubi expresse dicit, quòd uotum castitatis impedit consummationem matrimonij, ergo peccatum mortale est contrahere, cum illi animus hoc sit. Nec valet dicere aliquem discursum D. Tho. & illa ratio in quibus consistebat peccatum mortale, quando contrahebat habens animum non consummandi matrimonium. Nam D. Tho. & ratio non distinguunt illud, quòd dicunt esse, videlicet, quòd copula carnalis adimplenda uoto castitatis, sit solum peccatum, quòd illud votum simplex est impedimentum ad contrahendum, ergo D. Tho. & ista loquuntur de impedimento ad contrahendum, & respectu matrimonij illi.

¶ Tertio arguitur eadem ratione D. Tho. quam ponit supra, quæstione 88. articul. 1. ad primum. Nam ille contrahens per tale uotum occidit aliam mulierem fecundam ad aliam quæ ille non licet uouere, ergo peccat mortaliter. Consequentia est bona. Antecedens explicatur à D. Tho. eodem loco dicente, qui quidem non solum peccat, quòd alia uadit ream alteri, quam habet quæ se dispositam. Sed etiam quòd uadit ille facultatem acquirendi rem.

¶ Quarto arguitur. Ille tale per contractum matrimonij obligat se ad aliam impossibilem cum uoto, videlicet, ad aliam retinendam, ergo frangit fidem Deo datam. Consequentia est bona. Antecedens patet. Nam aliam retinere non licet. Nam aliam retinere est matrimonium. Constituatur. Stante, quando contrahit matrimonium, haberet propositum animũ consummandi matrimonium, peccaret mortaliter, vt supponimus ratione eorum, ergo etiam peccat habendo intentionem tradendi facultatem ad talẽ alterum non vt illum alium virtualiter.

¶ In oppositum est primo. Tale licet habet firmum propositum seruandi castitatem, nunquam uult uenire ad religionem, & ita facit votum non consummandi, ergo non peccat mortaliter contrahendo. Patet consequentia. Nam ut facit aliquid contra uotum. Cõmunis arguentes. Ille tale neque cogitauit, neque opere fecit aliquid

contra

A ſponſa Christi habet firmum propoſitum non
peccandi mortaliter, ergo non pec-
cat mortaliter contra illud votum.

¶ Secundo arguitur. Virgo quæ habet vo-
tum virginitatis, & contrahit matrimo-
nium non peccat contra
votum religionis, ergo nec in noſtro caſu
contra votum ſimplex. Conſequentia eſt
manifeſta. Nam (ut dixerunt) quando
B duo vota ſunt inter ſe contraria, ſicut
vota religionis, & virginitatis, ſi quis
habens votum virginitatis, intrat reli-
gionem, non peccat contra votum ſimplex
religionis, ſed ſolum contra votum virgi-
nitatis. Conſequentia eſt bona. Maior
patet: Nã de eſſentia matrimonij ſolum eſt
copula carnalis in peccatis, & penalis ad illã.

¶ Præter hæc argumenta pro utraque
parte poſita, ſunt duæ oppoſitæ ſententiæ
inter Doctores. Prima ſententia affirmat, D
quod ille qui contrahit in noſtro caſu, pec-
cat mortaliter; imo potest regulariter lo-
quendo, quod in quocunque caſu poſt votũ
ſimplex, ſeu religionis de ſe loquendo, ſe-
clusã reclusione, eſſet peccatum contrahe
re matrimonium animo tranſeundi ad religio-
nẽ. Et citant pro hac ſententia D. Thom.
in hoc articulo & ſupra, quæſt. 88. articulo
primo ad primum. Hanc ſententiam tenent
Sylueſter, verbo, matrimonium 7. quæſt. 5.
Nauarr. in Manual. cap. 22. num. 73. Ma-
giſter Soto etiam videtur tenere illã ſenten-
tiam, lib. 5. quæſt. 2. art. 1.

¶ Secunda ſententia eſt huic oppoſita,
videlicet, quod nullũ ſit peccatum contra-
here matrimonium poſt votum ſimplex
ſimplex religionis: & habeat animum
tranſeundi ad religionem. Hanc ſententiã
tenet Caiet. 2. part. quæſt. 88. & in Summa,
eſt communis illorum, qui etiam a Syl-
veſtro hoc immediate citato, ut Caiet.
& Silua Angelica. Et multi Thomiſtæ ex-
ponentes D. Thom. hic, ad ſupra, quæſtio-
ne 88. articulo. Videnda ſunt, quæ dixi-
mus ibi.

¶ In huius rei declarationem ſit prima
concluſio. Certum eſt, & poſt quid quæ
votum ſimplex religionis, regulariter
& per ſe loquendo, peccat mortaliter con-
trahendo matrimonium: & hæc concluſio
ne contendit: autores utriuſque ſententiæ,
& hanc concluſio probatur.

¶ Primo probatur argumentis factis pri-
mo loco, quæ hanc concluſionem euidẽ-
ter conſtituere. Hæc enim ratione votum
illud ponitur impedimentum matrimonij.

¶ Secundo probatur concluſio. Quia re-
gulariter, & per ſe loquendo, qui contrahẽs,
habet animũ, & intentionem contrahendi
matrimonium, vel ſibi ipſi exponit ſe gra-
ui periculo violandi illud, vel habendi
aliquas tactus impudicos, ergo peccat: non
tamen regulariter & per ſe loquendo. Et pro
prior hæc ratio patet, & D. Thom. dixit
quod votum ſimplex religionis, vel religio-
nis habens rationem impedimenti ad con-
trahendum.

¶ Secunda concluſio. In ea ſi noſtri dubii
prima ſententia eſt probabilis. Secun-
da vero eſt longe probabilior. Hæc concluſio
habet duas partes.

¶ Prima pars probatur argumentis fa-
ctis primo loco, quæ illam reddunt proba-
bilem: & auctoritate Doctorum, qui illam
tenent. Confirmatur illa argumenta. Nam
iura, & D. Thom. abſolute definiunt, quod
votum religionis eſt impedimentum ad ma
trimonium. Et ſolutio dictorum: videlicet,
quod iura & Doctor Angelicus intelligan
tur, quando ille, qui contrahit, habet animũ
vere conſtituendi matrimonium (ſcilicet
(inquam) illa nõ omnino falſificãt. Nam ea
tam dictis locis non definiunt, quod ea
clariſſimum, ſcilicet quod votum ſim-
plex religionis non eſt tantum habere im-
pedimentum tantum: Sed in eo ſenſu dicitur

Sed

Illud verum simpliciter esse impedimentum
A al contrahendum, sed non esse impedimen-
tum dirimens: in quo sensu dicimus istam
votum solemne castitatis dirimere matrimo-
nium. Certum autem est quòd in iure decisi
tum, quòd votum solemne castitatis dirimit
quodcunque matrimonium, secutum cum
animo contrahendi, licet non & eò usque di
rimat copulã & forte subsequatur, apparet
quòd dicunt simulans matrimonium. Et ã
aliquis velueris tenere istam sententiam,
debet dicere ad argumenta in oppositum
facta. Primò quòd qui fecit votum castita-
tis, licet, verbis expressis, & formaliter
& in actu signato non fecerit votũ non con
trahendi, illud tamen fecit virtualiter, &
equivalenter. Quoniam eo ipso, quòd im
plicite & absolute, & sine illa conditione
vouit castitatem, vouit virtualiter & implici
te non contrahere. Nã voto castitatis nõ
solum repugnat actus exterius virtualis, sed
etiam obligatio ad talem actum. Dicebam
est secundo ex dictis, quod si votum religi-
tatis fit absolutum & nõ conditionatum,
matrimonium contrahitur illi. Et cõsequens
est dicendum, quòd Beata Virgo ante
matrimonium contractum non habuit votũ
absolutum virginitatis, sed tantũ conditio-
natum. De quo D. Thomas 2. part. quæst.
29. Vnde qui contrahit post votum castita-
tis, vel virginitatis absolutum, non videtur
facere fidei Deo data per contractum pre-
bet aliqui propterea ad aliam contractum
incompossibilem cum illo voto.

¶ Secunda pars conclusionis probatur
argumentis factis secundo loco, quæ hoc
ipse probabiliora sunt, & præcipue ultimo
argumento, & auctoritate Doctorum, qui
illum tenent. Cõfirmatur argumentum illa
ex c. Consultationi de sponsalibus, ubi con-
sultus habenti votum religionis quòd cõ-
trahat matrimonium, in forum fori cen-
sumit, & postea ingrediatur religionẽ, er-
go voto religionis non contrariatur hoc,
quòd est contrahere matrimonium. Quod
vero ille habens votum religionis contrac-
tum dirimat in illo cap. probatur lege dictus
ad finem melioris intellectus. Votum
autẽ est dictum Theologi, & Imperiti est
primus lex. Quòd si quis dicat, quòd aliud
est de voto simplici religionis, aliud verò
de voto castitatis. Nam qui habet votũ sim
plex religionis, non vouit actu castitatem,

castitatis de specialibus.

B & in contrahere matrimonium de præsenti
potestatem ad copulam carnalem, non ad
mittens tali voto, si haberet annexum votum
simplex ad religionem. Cæterum qui emit
votum castitatis, non potest matrimonium
cum potestate ad copulam carnalem
ibi dirimere. Contra hanc doctrinam ex-
gatur contra primum opponens universale,
quia ex ipso iure existimatur, quòd non
cum aperte opposita dirimatur. Nam iste
aequalis dicunt, quòd votum simplex religio
nis est impedimentum ad matrimonium,
sine votum simplex castitatis per quem in
ipso iure existit, quòd factum est contrahere
posit votum simplex religionis, si habeat
animum se ordinandi ad religionem, expedit
ergo de voto castitatis. Et hanc puto esse
sanctam Iudæi veritatem, quibus est ab
qua militat, vel necessitas pœtrahendi pro
pter aliquod dimittere, vel propter aliquod cõmodum ex jam
dictum est in materia de sponsalibus.
Quibus positis, respondetur ad argumenta
facta primo loco, quæ militant contra illam
partem.

C ¶ Ad primum argumentum respondetur
sicut ex dictis in prima conclusione, quæ
ta sequentes reprobamus, & per se loquen
do, & quòd votum castitatis est impedimen-
tum ad omnem actum, ita consequitur ob
trahere cum animo contrahendi matrimo
nium, vel facere non perpetuo consensum
illicitus in intentione Dicunt Recentio
res de quo sint dictum est supra quæstio-
ne 48. art. 1.

¶ Ad secundum argumentum idem, re-
spondetur mihi cum D. Thoma intelligi
tur sicut ipse. Vide Soluta dictis affirma
ta est opinio. Et ad replicam ibi pro fun
D damento respondetur quòd nullam est incompossibilitas,
sicut dicebam, quòd christianus est, ni
ta impossibile fuisset, & ita tacitum dixi
bis verbis citatis.

¶ Ad tertium argumentum respondetur
quòd ille qui contrahit, dat quidem pote-
statem ad copulam carnalem, habet tamen
animum retinendi debitum, quo
niam licite pot ad facere potest contrahere
matrimonium, & potest sine alio peccato
non reddere debitum requirendo ad al-
terum finem. Ramphum vero & doctrina,
quæ addiscere ex D. Tho. communis opini
nẽ communiter, & regulariter loquendo,

Quo-

Quædam regulariter loquendo circa hoc. quæ dubio cōsummari matrimonium.

¶Ad quartum eam sic cōsummatione re quiritur in dicta Ecclesiæ fuit, quæ dictum fuit quæst. 48.

¶Et sicut dictum est dubium magis difficile. Vtrū ille qui contrahit matrimonium post votū cathedrale, peccet mortaliter de facto cōsummando matrimonium, an vero licite possit illud facere, si petatur debitum, & quid tenetur facere, si petatur debitum, & quid tenetur facere in illo casu, an teneatur velle ad religionem. Et videtur quod non teneatur transire ad religionem nec peccet mortaliter cōsummando matrimonium.

¶Primo arguitur. Talis non tenetur ingredi religionem, nam non licet vobis de ingrediendo religionem, quod ei necessarium ei, qui servare cathedrā, & non ei aliud medium ad servandum cathedrā, si non ei in matrimonio non possit nō reddere debitum, ergo non tenetur servare cathedrā hoc nō sed poterit cōsummare matrimonium sine peccato. Consequentia ei bona. Minor probatur. Quia post cōsummatum matrimonium nō ei aliud medium ad servandum cathedrā, nisi perfici religionem: nam si in matrimonio manet: tenetur debitum reddere.

¶Secundo arguitur. Si aliquis debeat alii certum, non tenetur illa solvere ei tenetur cum bonorū, vt dicitur in 3. q. 61. de restitutione. Nam tunc retineo moraliter loquendo certeat impossibilia, ergo qui non potest servare cathedrā nisi profitendo religionem, non tenetur servare illam, sed poterit cōsummare matrimonium. Nam nunc servare cathedrā certeat impossibile moraliter loquendo, cum non possit fieri nisi per professionem, quæ includit infinitam contrabentem, cum sit vocalis irrita.

¶Tertio arguitur. Bona inferioris ordinis non sunt restituenda cum detrimento bonorum ordinis superioris per se loquendo, vt dicitur in eodem loco nō enim debemus restituere bona fortunæ cū detrimento fame vel honoris vel bonorū naturalium, ergo nec debemus solvere votum cathedrā cū detrimento in rebus superioris ordinis, ut professione. Si solvamus ei detrimentum in rebus altioris ordinis. Confirmatur Religio non ei medium ordinatū ad servandum

A dum cathedrā, ergo qui contrahit post votum cathedrale, non tenetur ingredi religionem, sed potest cōsummare matrimonium. Antecedens probatur. Nam perfectio religionis ei quid excellentius, quam cathedrā, vt manifestum constat, ergo perfectio religionis non ei mediata ad cathedrā, Res enim superioris ordinis non potest habere rationem medii in ordine ad res ordinis inferioris, ut per se ei notum.

¶Quarto arguit. In statu religionis ei qui homo ad relinquendum omnia bona sua temporalia ex ei voti propositi, & ad relinquendum proprium libertatem per votum obedientiæ, ergo quādo tantum emittit votum vitæ cathedrā, ad cuius obligationē non debet obligari homo ad relinquendum omnia bona, & libertatem, quæ obligatio ei in illo religionis.

¶In oppositum ei primo. Nam alias sequeretur, quod aliquis post votum cathedrale possit contrahere & cōsummare matrimonium sine peccato mortali, consequens apertē ei falsum, ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nā (vt dictum ei in precedenti dubio) secundum probabiliorem sententiam, potest contrahere sine peccato, ergo si post contractum matrimonium potest illud consummare, poterit contrahere & cōsummare sine aliquo peccato mortali.

¶Secundo arguitur. Si quis post votum cathedrale non sed contrahat, sed consummet matrimonium, reddit se impotentem ad servandum votum, ergo peccat mortaliter. Probatur consequentia. Nā qui se impossibilitat ad servandum votum cathedrale peccat. Antecedens vero probatur. Nam ante cōsummationem matrimonii poterat servare votum cathedrale, post cōsummationem vero matrimonium non habet tenetur reddere debitum, ergo reddit se impotentem ad servandum votum cathedrale.

¶Tertio arguitur. Qui habet votum cathedrale, & non pōt servare illud nisi in articulo sine periculo mortali, tenetur ingredi religionem, (quia nō habet aliud medium ad servandum votum) sed ille de quo loquimur non potest servare votū cathedrale, nisi ingrediendo religionem (vt patet) nunc si non ingrediatur, debet cōsummare matrimonium, ergo tenetur ingredi religionē.

¶Prop-

¶Propter hæc arguenda prouinciæ pro
ba pulsa sunt duæ sententiæ oppositæ. Pri-
ma sententia est negatiua, videlicet, q non
peccat mortaliter contrahendo matrimo-
nium per nubilitatem debiti, & quòd non
teneatur ingredi religionem ad seruandam
castitatem. In hac sententia dicunt fuisse
Magister Spiritualium Victoria. Extat
nec Magister Soto in 4. dist. 38. quæst. 2.
ar. 2. & ei sequitur modò discipulus D. Tho.
In hac sententia tribuitur Angelo, & Gre
dubar in quæstionibus quodl. 16. positio
2. & allegat pro ea Venetus in Appendi-
ce ad speculum conscientiæ.

¶Secunda sententia ei huic opposita
videlicet, q peccat mortaliter contrahendo
matrimonium, & per nubilitatem debi-
ti, & q post contractum matrimonium
tenetur ingredi religionem. Hic sententiæ
videtur tenere Doctor Angelicus in hoc
articulo Paludan 4 dist. 38 q. 3. ar. 3. Sy-
luester verbo matrimonium 7. §. 5. ubi ci-
tat Cajetan, & Richardum Caietanebo ma
tri vocatum. Nauarro in Manual, capit. 22.
num. 71. & cap. 12. num. 7. Et quidam di-
cunt q frater Petrus de Soto tenet hanc
sententiam, & tenent eam multi expositores
D. Thom.

¶In hanc rei expositionem sit prima con
clusio. Certissima est, quòd si ille qui post
natum castitatis votum contrahit matrimonium,
non est apta religioni, & quòd nō recipe-
tur in aliqua monasterio, nō tenetur ingre
di religionem, ut seruet castitatem: sed potest
contrahere matrimonium nubendo de-
bitum. Hæc conclusio est certissima apud
omnes, & clarissima Ratione illius est in prō-
pta. Quoniam nunc religio nō est aptum
possibile meritorie ingrediendo, & ita non te-
netur ingredi religionem, & non est aliud
medium ad seruandam plene castitatem, ergo.

¶Aduertendum tamen est, quòd in na-
stra sententia si ille talis antequam contra-
heret, videbat, quòd nō esset aptus religioni
meritorie peccaret contrahendo. Quoniam
contrahit cum animo ordinandi ad inutile
medium.

¶Secunda conclusio. Certissimum est, q
si ille qui contrahit post votum simplex ca
stitatis aliqua ratione, & sic peccat mortre
in matrimonio sine eo quòd contrahat il
licè, non tenetur ingredi religionem. V. g. si
alius coactus, qui non potuit, celebrauit ma

A trimonium ad petendum debitum, nō tenetur ingre-
di religionem ad seruandā castitatem. Item
quando alter contrahentium est impotens,
debitum non contrahendo, vel petendo, vel
reddendo in hoc casu, non tenetur in-
gredi religionem. Ratio huius conclusionis
est aperta. Nam tunc non est religionem ido-
neum aptum ad seruandam castitatem,
ergo non tenetur ingredi religionem
ad illam seruandam. Et in his et omnibus
aliis casibus contrahendo. Vota autem
tunc est, quando ille, qui vouit, potest illud
B medium ad seruandam castitatem, vel alte-
rum religionem.

¶Tertia conclusio. Probabile est, quòd
in casu huius diuisionis non est peccatum mor-
tale contrahere matrimonium, & q non
tenetur statim ad religionem ingredi, probabi-
tatem tenet ad religionem, quam ipsum secula
quam simplex castitatis votum obligat
C ad religionem. Sed quia hæc conclusio non
habet locum in his qui habent votum religio-
nis, & ideo quidam vocabit Caieta-
nus hoc casu consequentia est falsa,
ergo illud est quo sequitur. Secunda pro-
batur. Nam hæc peccatum in religione, &
professione non dant medium ad seruandā
castitatem. Nam si non fuit peccatum
statim contrahere ratione matrimonii,
& consummare. Dico. Falsum consequens
probatur. Nā est difficile cauere, & diuisi-
tum quod tractatur quia probatur in hac
casu. Et hoc probatur ratione. Nam non
obligamur peccare non tenemur obligari ad
D ad religionem, quam ipsum secula
quam simplex castitatis votum obligat
tantum, cum non sit formaliter contra reli
gionem. Sed qui habet formaliter religionem
non tenetur semper statim professionem,
& in religione perficere, sed secundum
id commune fit in ad profectum reli-
gionem, & si bona fide cooperatur, quòd re
ligio sit super aliquem, non tenetur pro-
fiteri, ergo votum castitatis non obligat
ad professionem.

¶Et aduertendum est, quòd qui habe-
rit votum illa parte huius conclusionis.
debet dicere, quòd ingredi religionem pos
sit tantum tantum tempus licet sit medi-

possi-

- pollicit, Metaphysice loquendo, non tamen moraliter est medium pollicitationis bonum ad difficultatem? Respondeo quod non est obligandum ad hoc, licet ibi alia constituatur. Quapiam est medium alicui ordinatum dicendum est, quod si aliquis dare vellet in ipsis, non posset servare votum castitatis, quod constat, non ingrediendo religionem propter maiorem difficultatem. Quamvis autem ista ligatura casta, vt Summus Pontifex dispensare cum illo in aliquot contrahat matrimonium Deo ipso secundum illam legem dispositam est, quod post votum simplex castitatis peractum est contrahere matrimonium. Quamvis per hoc quod contrahit de obligatione ad actum

Ex dictis facilè patet argumenta secundo loco posita.

¶ Secunda pars conclusionis probatur auctoritate Hieronymi, qui illum tenet, & præcipue auctoritate D. Thom. & Cai. & aperiùs facilis secundo loquendo, quæ sint probabiliora. Præterea hoc constat primo ex argumentis in oppositum supposita doctrina dicti precedentis. Et ita Angelicus Doctor in hoc articulo expressè dicit quod voluntarie matrimonium post votum castitatis est peccatum mortale de necessitate. Vide responsionem ad argumenta facta primo loco: quæ milites contra illa facta conclusionis.

¶ Ad primum argumentum respondetur quod in isto casu venitur ingredi religionem ex quo vovit religionem: sed quia vovit castitatem, quam seruare non potest hoc & nunc, nisi ingrediendo religionem. Itaque votum obligavit per accidens ad ingrediendum religionem ratione voti castitatis. Sæpe enim contingit, quod unum præceptum etiam affirmativum obligat per accidens ratione alterius: vt præceptum de charitate, vel obedientia potest aliquando obligare per accidens propter alterius præcepti inferioris. Exempli gratia aliquis ut in periculo submergi & mortaliter non potest nisi proiciendo, quod est contra iustitiam Dei (quod potest obtinere in aliquo casu) teneri proiicere & in isto casu præceptum obligatorium ad eleemosynam in isto casu ad seruandum castitatem, & votum, per accidens tenebitur ingredi religionem, & postea

A ¶ Ad secundum argumentum respondetur primo, quod profectus religionis non est detrimentum boni, & beneficium Dei: & ita nō est eadem ratio. Secundo respondetur quod qui debet certam ex iniuncta acceptare debet illa retinere, etiam cum detrimento boni sui, qui vero conditionē potest vtrā castitatis seruandæ probabiliter deseruit, sua culpa debet castitatē, & non potest hoc soluere hic & nunc, nisi ingrediendo religionem & ideo tenetur seruare castitatem per professionem religionis, illud vero detrimentum (si dimissum est) sibi imputet. Prius tamen solatio est longe melior.

B ¶ Ad tertium argumentum respondetur quod professio religionis habet maximum affinitatem cū voto castitatis, & fere fine quibus ordinis & rationis, & professio ipsa religionis est medium per se ordinatum ad seruandam castitatem, & ideo absque dubio tenetur ingredi religionem seruandam castitatem. Vbicunque vero deficiunt aliquid detrimentum in bonis exterioribus fiat, vel honoris non est medium per se ordinatum ad vitandum bona fortunæ.

C ¶ Ad obiectionē respondetur, quod si esset dispositio virtutis superioris est necessaria ad virtutem inferiorem, sicut charitas est necessaria ad religionem, quæ exhibet debitum cultum Dei (Nā charitas purificat cor, vt docet D. Thomas 22. quæstione 81. articulo 8. ad 2.) & tunc virtus superior non habet rationem medii ordinis respectu virtutis inferioris, sed potius habet rationem causæ perficientis virtutem inferiorem, quæ adiungitur ad eius perfectionem ita etiam dicendum est, quod professio religionis in nostro casu non habet ordinem rationem medii respectu voti castitatis, sed habet rationem causæ perficientis. Item dicendum est, quod actus superior, & id, quod est excellentius per se loquendo non ordinatur ad inferiorem bene tamen per accidens & aliquo supposito.

D ¶ Ad quartum argumentum respondetur quod quamvis ille talis solum emiserit votum castitatis, & ex vi voti solum teneatur ad seruandam castitatem, tamen per accidens quia non potest aliter seruare castitatem hic & nunc, tenetur eandem votā religionis. Sicut præceptum de non seruiendo ex vi sua solum obligat ad seruiendum,

dum, ceterum si non potest hoc adimplere A
nisi multis uxoribus, tenebitur per accidens
præcepto matrimonii, vt iam dictum est.

¶ Circa illa, quæ dicenda sunt in his de
bitis, sunt etiam aliqua dubia breuissima
circa illa. Primum dubiũ est, An ille, qui
petit votum simplex castitatis contrahit
matrimonium, & illud consummauit per
uice sua petendo, sue reddendo debitum
(in quo quidẽ peccauit vt dictum) possit
petere nõ solum reddere, sed etiam petere.
Ratio dubitãdi a parte affirmatiua est. Nã
illud matrimonium est iam perfectum, &
consummatũ, de ratione uero matrimonij B
est, quod liceat ad petendum, & obligatio
ad reddendum, ergo peccans ille talis non
solum potest, sed etiam debet.

¶ In oppositum est. Nam ille talis habet
obligationem veri castitatis, quæ pertinet
ad statum religionis, & antecedit ipsum
matrimonium, ex vi cuius non obligatur ad
hoc quod est non habere actum venereũ, ergo
ex vi illius non potest petere, nec reddere põt.

IN hac difficultate aliqui Doctores exis
timãt, quod ille talis possit petere, & red
dere debitum soluere, & quod petendi
uti matrimonio sine aliqua limitatione. Ita
tenet Hostiensis, & Cardinalis, super cap.
per litteras qui clerici vel conjugati alii,
quos sunt glossæ super cap. Siquis post ue
xam, 27. quæst. 1.

ex. ii. qui
petitur,
27. q.
2.

¶ In hoc rei expositionem sit primus ob
stabo. Ille talis tenetur reddere debitum,
si petatur, quemadmodum quæ petitur. Hæc
conclusio est communis Theologorum, & in
super communis. Et probatur.

¶ Primo. Ex capitulo, Quidam, de conuer
sione obligatorum, vbi expresse dicitur
ea in decisa, quod nõ reddere debitum nõ
est in potestate istius coniugis, sed in pote-
state alterius, secundum illud 1. Corinth.
7. Vir non habet potestatem sui corporis
sed mulier, idem dicitur in capit. Placet
eodem titulo & in cap. Translatæ de
eo, qui cognouit consanguineam uxoris, vbi
dicitur quod ille talis tenetur reddere
debitum, ergo.

ex. ii. qui
petitur,
27. q.
2.

c. quidã
de conuer
sione cõ
iug.

1. Cor.
7.

c. placet.
ex. ti. ca.
Translã
ta. de eo
q. cognõ
uit cõsã
guin. uxo
ris.

¶ Secundo probatur conclusio ratione
deducta ex dicto Quoniam (ut dicit Pau
lus) ut non habet potestatem sui corporis,
sed mulier, & contra, ergo si alter coniux
posset debitum petere, & non reddere debi-
tum, sequeretur ex iniuria, & C
delictum reddere debitum.

¶ Aduertendum tamen est, quod dicta
ratio in conclusione ipsa modificanda est
ut debitum. Nam ut dicit D. Thom. hæc
relatione ad quæ vere, et nisi potest pe-
re debitum dupliciter vno modo formali-
ter, & expresse, alio modo interpretatiue,
ut quando petit ea quæ sunt de ratione illius
sine quibus esse non potest. Vnde etiam fur pos-
sit petere ad illum actum. Nam quamuis
ille petere debeat, tamen non est
debitum.

¶ Secunda conclusio. Certissima est,
quod ille talis nõ potest petere debitum.
Hæc est expressa sententia D. Thom. hic,
& Magistri Soto in 4. dist. 32. quæstione
2. articulo 2. hæc est communis Theologo-
rum, & de communi usu omnes Confes-
tes. Et probatur.

¶ Primo ex ipsum dictis per eos, ad
quæ probandum adducta sunt. Nam ille
potest petere debitum, in quibus expresse dicitur,
quod licitum est reddere debitum, talis
non modo potest petere.

¶ Secundo probatur conclusio ratione illa
ra. Ille talis tenetur non petere debitum
ex vi sui status castitatis ex eo, quod pe-
tendo petit se ipsum exponere periculo
manifesto non obligatum petere debi-
tum, ergo tenetur non petere. Probatur ante
cedens, quia ille talis potest se ipsum exponere
periculo

hoc ſecundum intelligimus, quod alius à Romano Pontifice poſſit absolvere à reſervato casu. Et ita à diſponente Nicolao, vel Ordinario, vt petat debitum, tamen tenebitur ſecundum ſe petere confitendo. Vide Caietanum 1.2. quæſtione 87. articulo 4. & Sotum libro 5. de iuſtitia & iure quæſt. vlt. artic. vlt.

¶Ad rationem dubitandi, quæ militat contra ſecundam concluſionem reſpondetur, quod quamuis tale matrimonium ſit perfectum & conſummatum, & obligationem talis, qui habet totum cultellum, habet ſe in ſtatu ad petendum debitum, eſt tamen impedimentum pro tali statu, quod quidem tradit habet vim, quamuis ad id, quod petit, & ita impedit petitionem debiti.

¶Ad rationem in oppoſitum, quæ militat contra primam concluſionem reſpondetur, quod ex vi actus nullum actum ſeruilem habere poſſit. Nihilominus tamen quicquam tale non obſtante non tollit dominij ſui corporis in alterum; alius habet ius ad petendum, & qui habet totum, potest & tenetur reddere. Quoniam totum quantum ad hoc eſt velut impeditum per translationem dominij.

¶Secundum dubium conſultum patet deciſum eſt. Si autem duo contraherent matrimonium, fecerunt votum ſimplex caſtitatis poſt conſummatum finito poſſet quilibet illorum petere debitum. Et videtur quod poſſit. Nam alius in tali matrimonio non poſſet eſſe petitio & redditio debiti, ergo.

¶Prima obiectio. In illo caſu tenetur petendi licite petere. In hac obiectione conſentiunt Theologi. Et ratio pro hac concluſione eſt. Nam ille per votum caſtitatis ſe obligauit ad ſeruandam caſtitatem, & non obſtante matrimonio poſſunt illi ſeruare ſuum petendo debitum, nec obligatio tenetur ea non ſe extendit ad hoc, quod teneatur petere debitum, ergo tenentur non petere. Et hoc eſt in concluſione ſecunda dubij præcedentis. Vnde ad rationem dubitandi dicendum eſt, quod non eſt inconueniens, quod in tali matrimonio nō poſſit eſſe petitio & redditio debiti propter impedimentum extrinſecum ad rationē matrimonij, quale eſt votum caſtitatis: licet impediat naturalis inclinatio lapidis ab extrinſeco per impedimentum extinctō, ita ut non ſequatur deſcendit.

¶Ad rationem autem maior dicitur ſecundum ſe. Ad ſi alter illorum petat debitum alterum obligationem ſeruandi caſtitatem reddere. Ratio dubitandi à parte negatiua eſt. Nil ibi tale petendo debitum peccat mortaliter peccato ſacrilegij, imo in ipſa acta matrimonialia peccat tale petentum, ut conſtat: ergo alius non debet reddere. Alius enim cooperaretur peccato alterius. Sed melius, verbo, matrimonium, & quæſtione quinta dicta ſecundum, quod ibi tenetur non tenetur reddere debitum, imo non petere.

¶Ex hoc ratio expoſitionem ſit ſecundæ concluſionis. In tali caſu alius potest licite reddere, ſi ſolum teneretur reddere. In hac concluſione conſentiunt communiter Theologi. Ratio eſt. Nam quamuis alius petendo petat contra virtutem religionis, habent tamen tale matrimonium habet ius ad petendum, ergo alius ex iuſtitia tenebitur reddere quod ſuum eſt. Confirmatur. Ille, qui reddit debitum in illo caſu, non contribuit ad illicitum petitionem alterius, ſed ſolum ſalvat debitum ex iuſtitia, nam quamuis alius peccet contra religionem, non peccat contra iuſtitiam, ergo alius tenetur reddere ſuum. Sit opinion ſimile. Si aliquis tibi debeat centum aureos, & modo ſit oppreſſus graui neceſſitate, ſi modo ſi eo petas tibi debitum, cum alias commode ſoluere poſſit peccabit quidem contra charitatem ſi ſuorum ſibi graui neceſſitati proximi, ex non poſſit, nō tamē peccabis contra iuſtitiam quia habens ius ad hoc. Vnde ad rationem dubitandi dicendum eſt, quod quamuis alius petendo debitum peccet mortaliter peccato ſacrilegij, tamen alius non cooperatur peccato illius, ſed ſolum reddit debitum alteri. Conſideretur tamen ibi ille, vt ſtatim petam diſpenſationem propter periculum incontinentiæ.

¶Sed adhuc eſt difficultas dubij. An quando virgo contrahit poſt matrimonium conſummatum votum caſtitatis, & alter illorum nihilominus petit debitum, an alius teneatur reddere. Et certa ratio eſt, quod alter petendo debitum peccat mortaliter contra virtutem religionis, & ceteris paribus. Et videtur quod teneatur reddere debitum. Quia in caſu præcedenti concludebatur teneri reddere debitum, ergo etiam in illo caſu. Probatur conſequentia ex paritate rationis. Nam

Nihil nouum simplex cathenus accedat, vel subsequatur, impossibile est ad illam obligationem. Confirmatur hoc argumentum & explicatur. In casu secundæ dictæ sententiæ, dico alias teneatur reddere debitum, qui etiam illum petendo solum peccat contra religionem, non vero contra iustitiam, ergo contingit etiam reddere debitum.

¶ In oppositum est. Nam eo ipso, quod ex matrimonio contracto contrahit vera cathenus, videtur cedere iuri suo, ergo alias non tenetur reddere debitum.

¶ In hac opinionem sit tertia conclusio. Si aliquis cathenus contrahat per matrimonium non se faciens mancipium, sed quilibet illorum sua vel alterius, si quis petat debitum, alius tenetur reddere. Si autem ex matrimonio contracto sit sic faciens, non est impossibile, quod si alter petat debitum, alius teneatur reddere, loquo impossibilitate videatur oppositi. Hæc conclusio habet tres partes. Prima pars conclusionis intelligitur, si vterque habeat vsum cathenus quoad id, quod petitur, videlicet, quoad hoc, quod est non petere. Et probatur hæc pars. Nam ille vsus cathenus habere vim argumenti facti primo loco, & non non contra argumenti facti in oppositum, non tenetur reddere iuri suo. Secunda pars probatur argumento facti primo loco, quia est omnino improbabile. Tertia & vltima pars probatur argumento facto in oppositum, quia vltimo improbabile. Et ita est petendo iure, se vltimo cedere iuri suo, non habet ius actiuæ ad petendi, & ita alius non tenebitur reddere, & sic quoad hoc non potest. Aliter enim sua voluntate cooperabit peccato alterius. Quod vero in illo casu ex duobus iuribus cathenus loquendo videatur manifestum. Nam ex matrimonio contracto existit talis vsus, & ita est, quod ex matrimonio contracto illud faciunt, videtur esse concessum implicitum de non petendo debitum, sed de videtur cedere iuri suo. Quare hæc sententia est probabilior.

¶ In hac opinionem prima pars huius articuli explicandum est, quomodo alia duo vota simplicia, scilicet, votum simplex religionis, & votum simplex alterius status

A clericalis habeant cathenus impedimentum.

¶ Et ne hoc exponatur dubium est, An ratione impedimenti matrimonii aliquis de facto contrahat vsum cathenus? Et videtur quod sic, quia dicta sententia est de vsu cathenus, quia dicta sententia est de vsu cathenus, quia dicta sententia est de vsu cathenus. Et in hoc dubium est. Nam licet dicta sententia habeat vsum cathenus impedimenti matrimonii, ergo habent de facto eadem per matrimonium vsum cathenus. In oppositum est. Nam ita sit vinculum quod obligatur ad vsum cathenus quoad hoc non tenetur cathenus impedimentum facere ejus vinculum, ergo non habet vsum cathenus.

¶ In hac re declarationi sit prima conclusio. Habitudo duo vota simplicia religionis impedimenti matrimonii aliquem de facto habere eadem ratione vsum cathenus, quia vinculum aliquo modo diuersum & ita quoad id aliqua ratione eadem cum voto cathenus, & quia tenetur ad aliqua differunt. Hæc conclusio sic probatur: Habitudo aliquem facto contrahere matrimonium, ergo habet vsum cathenus quoad hoc, quod petere debitum, & quia tenetur ad aliqua differunt. Quoniam vero conuenient, & quoniam differunt, explicabitur in sequentibus conclusionibus.

¶ Secunda conclusio. Habitudo duo vota simplicia religionis, quorum vnum habet vsum cathenus quoad hoc, quod si aliquis contrahat matrimonium cum alio vsum cathenus quoad illud petendi vocum simplex religionis, quod alterum habet vsum cathenus quoad petendi debitum, sed non habet vsum cathenus quoad reddendum debitum, ergo potest illi matrimonium contrahere potest habitudo vota, sicut illi peccatum mortale contrahere potest votum cathenus.

¶ Secunda probatur conclusio. Qui ita contrahit potest impedimentum, ne peti-

tum

uerit Deo preceptiua, ergo peccat mortaliter peccato letali omissiuo eius cui astringitur ratione cuiusdam mali annexi. Consequentia elucet, & antecedés eli per se notum. Nã quæ naturaliter in obligatione non potest aliquem alterare ad illum cui obligatur, nec ad finem eius.

Ex dictis colligitur aperte, quod negabunt & cõmuniter loquendo contrahere matrimoniũ non est peccatum mortale, quia non est peccatum mortale ponere actum simplex existentiæ. Ratio eli aperta. Nam regulariter, & communiter contrahitur matrimonium non animo offendendi illud.

¶ Secunda sequitur ex dicta conclusione quod si quis contrahat post hujusmodi votum simplex, & consummauit matrimonium in ipsa consummatione eli peccatum mortale. Ratio eli aperta. Nam in ipsa consummatione redditur se impotentẽ ad alium placitum talem committendo tunc peccat mortaliter.

¶ Tertia conclusio Certum eli, quod eli peccatum mortale contrahere matrimonium cum animo transeundi ad religionem post votum simplex alicuius status clericalis. Et in hoc differunt: huiusmodi votum a voto simplici castitatis. Nam non eli certum, quod non sit peccatum mortale contrahere post votum simplex castitatis, etiam si contrahat cum animo transeundi ad religionem. Nam (vt dictum eli in hoc articulo dubio 1.) probabile eli oppositum. Ratio huius conclusionis declaratur eli differentia, quæ eli in materia huius votorum. Nam votum castitatis obligat ad non habendam aliam uxorem, in matrimonio vero datur potestas ad aliam ducendam, & obligatur contrahens ad illã, & ita eli probabile quod eli peccatum contrahere post talem votum, votum vero religionis vel alterius status clericalis non obligat ad castitatem, & ita quamcunque detur potestas ad aliam ducendam, non eli mortale, si habeat animum transeundi ad religionem.

¶ Quarta conclusio Si post votum religionis aut status clericalis matrimonium fuerit consummatum, possunt fieri quædã distinctiones quo etiam differunt huiusmodi vota a voto simplici castitatis. Hæc conclusio probatur. ¶ Quoniam hæc

A infirmi vota non habent eandem obligationem, quã percepta affirmatiua, sed post quam consummatum eli matrimonium alia existit causa, & opportunitas impedi tale peccatum, ergo ad nihil tenetur. Consequentia patet. Hæc vota non tenet ad castitatem, nisi postquam essent in religione aut in statu clericali professi sed durante illo matrimonio non essent illæ professi, cum non sit possibile, ergo nec tenentur etiam.

¶ Adiungendo tamen eli, quod si infirmi essent habentes diuortium tale, tenerentur vouere teneretur ad religionem, aut sacros ordines tunc si. Quoniam tunc obligat, & opportunitas & possibilitas adest. Si autẽ separatim vouerit non tenetur quamquam in negotium, post contractum matrimonium ad nihil aliud tenetur se obligare, nisi ad hoc, quod vouerit non reddere debitum petenti non potest cum fructu contrahere matrimonium. Hæc dicta sunt de hujusmodi votis simplicibus quantum ad primũ, scilicet, quantũ ad hoc q eli impedire. Et hoc multiplicata prima pars prima conclusionis Doctoris Angelici in hoc articulo.

¶ In secunda parte huius articuli explicandũ eli secunda pars conclusionis D. Thom. Et ut recte hãc procedam.

¶ Dubium eli an huiusmodi vota simplicia, scilicet voti castitatis, religionis, & alterius status clericali dirimat matrimonium. Et q; matrimonium post hæc nullum sit. Videtur vera pars affirmatiua.

¶ Primo argumur ex exp. Regis Ezech. qui dicit vel voluerit, vbi expresse dicitur, quod votum simplex castitatis obseruãdum eli. Et reddit Summus Pontifex rationem dicendo, Quod cum simplex votum apud Deum non minus obligat quam solemne, &c. Tunc sic, sed votum solemne propter hanc obligandi vim non solum impedit matrimonium contrahendũ, sed etiam dirimit contractum, vt constat & dictum fuit. ergo etiam votum simplex non solũ impedit contrahendum, sed etiam dirimit contractum.

¶ Secundo arguitur & confirmatur, explicando vim argumenti præcedentis. Nam vota simplicia de voto solent fieri eiusdẽ speciei, vt constat in materia de voto, in 2. 2. q. illic inducebatur vna ratio quare vota eli eiusdem rationis & speciei sed vo-

c. Regis. qui dicit. vel voluerit.

tam solenne ex ui sui obligationis habet non solum impedire matrimoniũ, sed etiã dirimere contractum, ut dictum in illo loco, & ita dicemus intra: ergo similiter votum simplex, non habens eandem cum obligatione, non solũ impedit consecrandum sed etiam dirimit contractum.

¶ Tertiò arguitur. Omnis libertas obligationis est irrita & nulla ipso iure naturali, ut si quis obligaretur ad aliquod homicidium aut sacrilegium: huiusmodi obligatio qua quis obligatur ad matrimonium post sua vota simplicia, illicita, & mala, & sacrilega: nam ut dictum est sacrilegium est ita contrahere: ergo talis obligatio erit irrita, & nulla iure naturali: ac consequenter votum simplex dirimit matrimonium.

¶ Vltimò arguitur ex quadam nota cuiusdam Gregorij XIII. data Anno Domini 1584. Vis demonstrare, quòd votum simplex obligatio in Societate Iesu in aliqua speciali casu, scilicet quando adimpletur alio bono non simplici obedientiæ, & paupertate post bienniũ probationis expletum, dirimit matrimonia polita factum, & inhabilitat personam ut nequeat ad cõsummandum, ergo aliquod votum simplex dirimit matrimonium.

¶ In hujus rei explicatione sit prima conclusio. Certissimum est, quòd votum simplex castitatis & religionis, & votum simplex obedientiæ Summi Pontificis, non dirimunt matrimonia ex natura sua, nec ex iure positivo antiquo. Hæc est communis sententia omnium Theologorum, & omnium Doctorum Sanctæ hic, & ubi cumque discipuli Iesu nullum est qui oppositum dicat. Vide Doctores in 4. dist. 38. & ibi Magistrum 4. ubi constituunt differentiam inter vota simplex, & solemne, & solemne ex natura sua, & iure antiquo dirimit matrimonium, votum vero simplex minime.

¶ Probatur conclusio. Primo ex ipso iure antiquo, tit. Qui clerici vel voventes, cap. cælibatus, & cap. Karissimi, & in cap. ex eo de voto, & voti redemptione in 6. & in c. Quidam, 27. dist. in quibus omnibus ex pressè dicitur, quòd votum simplex castitatis non solùm non dirimit contractum, sed etiam dicitur contractum, ergo.

¶ Secundò probatur conclusio ratione desumpta ex natura rei. Ad sanctum matrimonium ex natura rei satis requiritur vera traditio dominij in alterum, ut dictum est supra: sed illam non tollit votum simplex: ergo votum simplex non dirimit matrimonium. Minor probatur. Nã votum simplex solum habet rationem promissionis pleni: ut autem per solam promissionem aliquis obligetur ad dominij traditionem potest intelligi tantum de aliquam fui in aliquam. Et hæc est prima huius rationis ratio.

¶ Secunda conclusio. Licet votum simplex ex natura sua non dirimat matrimonium ex iure tamen humano in aliqua casu dirimit matrimonium: ut in casu quo redditur inhabilis ad matrimonium, qui emittit illa vota in Societate Iesu. Hæc conclusio constat ex illa nostra constitutione dicta in illo titulo ex quo capite hæc determinatur. Potuit siquidem Summus Pontifex providere aliquos inhabiles ad contrahendum, ita potuit reddere inhabiles illos, qui talia vota simplicia emittunt. Et aliqui auctores circa istam constitutionem multa dicit & disputant: ego tamen non attendo ad omnia: quoniam non attendo ad scripturas propositas, nec sunt hujus loci. Et in hac dicta sufficiant, quia ad illum locum pertinent. Quibus potest reproduci ea ad argumenta facta in principio.

¶ Ad primum argumentum respondetur, quòd illa verba, quæ videtur sunt ex illo cap. Karissimi, intelligenda sunt quoad aliquem obligationis. Nam utrumque votum obligat ex religione, & Scripturam illud verbum utrumque votum non tangit quoad quantitatem obligationis. Nam magis obligat ex religione votum solemne quam votum simplex, & gravius peccatum est facere contra votum solemne, quam facere contra votum simplex. Et ad primum finem. Nam supra dictum est, quòd matrimonium, & specialiter de facto, quam tam ad speciem obligationis non differunt, nam utrumque contractum obligat de natura sua æqualiter, tam magis obligatio est in matrimonio, quã in spiritualibus, ad differentiam in proprio. Et ideo matrimonium obligationem, quæ est in voto solemni, ita non tollit, sic non solent impedire matrimonia, imo etiam dirimere, non ergo vota simplex.

¶ Ad secundum argumentum respondetur,

ter, vt dicit, quod quamuis votum simplex, & solemne sint eiusdem speciei, & similiter obligationis: nihilominus tamen votum obligatio est in voto solemni, ratione eius quæ dirimit matrimonium, non autem simplex, vt dictum est in materia de voto. Nam in voto solemni est traditio ecclesiæ vel inhibitio: tamen in voto simplici, vt dicebat alibi.

¶ Ad tertium argumentū respondetur, q obligatio potest esse diuisa multipliciter. Primo quia est supra materiam repugnantem contractui, vt debitio terræ Sarracenis. Secundo modo, quia secundum se ordinatur ad opus illicitum, vt cum fit obligatio per contractum alicuius ad furtum. Tertio modo contingit illicitum esse contractum ex circūstantia proprie dicta ipsi rei eidem, quod accidit personæ. Ignorat proposituram dicendum est, quod quando obligatio est illicita primo modo, ipso iure est irrita: non autem si sit illicita tertio modo. Quia neque ex materia nec ex circūstantia hæc repugnantiam habet. Et isto modo est illicita obligatio, qua aliquis obligatur, post votū simplex castitatis, vel religionis, vel alterius talium spiritualem. Vnde non dissolutur contractus matrimoniales, quia per se ad opus licitum ordinatur, per accidens autē peccat contrahendo ratione voti suscepti.

¶ Ad quartum argumentum respondetur ex dictis in vltima conclusione.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum votum solēne dirimat matrimoniū iam contractum.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod votum solemne matrimonium dirimat iam contractum: quia sicut Dominus dicit: & quod Deō non minus obligat votum simplex quam solemne: sed matrimonium acceptatione diuina fit & dirimitur: ergo votum simplex matrimonium dirimit, nec votum solemne dirimere potest.

¶ 2. Præterea votum solemne non ad

A diminuendum videtur super votum simplex: ergo æquum: sed votum simplex etiam matrimonio superueniens non dirimit matrimonium contractum: ergo nec votum solemne.

¶ 3. Præterea votum solemne nihil habet quod non possit votum simplex habere, quia votum simplex possit habere scandalum, cum possit esse in publico sicut & solemne: similiter & ecclesiæ posset, & dici debet quod votum simplex dirimat matrimonium cum contractum, ut multa peccata dicuntur: ergo generaliter votum simplex non dirimit matrimonium, nec votum solemne dirimere debet.

SED contra est, quod ille qui facit votum solemne contrahit matrimonium spirituale cum Deo, quod est multo dignius quam materiale matrimonium: sed matriale matrimonium prius contractum dirimit matrimonium postea contractum: ergo & votum solemne.

¶ Præterea etiam probari potest per multas auctoritates & penitus in forma

RESPONDEO dicendum, quod omnes dicunt quod sunt vota solemne impedit contrahēdum: ita dirimit iam contractum. Quidam autem assignant pro ratione scandalum: sed hoc nihil est: quia & simplex votum, quandoque habet scandalum, cum sit quandoque quodammodo publicum. Et prima infallibilitas matrimonij est de veritate eius quæ non est propter scandalum dimittēdo. Et ideo alij dicunt quod hoc est propter statutum ecclesiæ: sed hoc etiam non sufficit, quia secundum hoc ecclesia posset etiam contrarium facere, quod non videtur verum. Et ideo dicendum est cum aliis quod votum solemne ex sua natura habet quod dirimat matrimonium contractum, in quantum per ipsum homo sui corporis amittit potestatem, sed Deo ad perpetuum continentiam tradendi, ut ex dictis patet: & idem non potest seipsum tradere in potestatem vxoris matrimonium contrahendo: & quia matrimonium quod sequi-

ent tale votum nullum est: & ideo tale A
votum dirimit distans matrimonium
contractum.

AD primum ergo dicendum, quod
votum simplex quod Deum dicitur vi
ovens obligare quamvis faciens in hoc
ad Deum spectet, sicut est separatio à
Deo per peccatum mortale, quia mortale
quia mortaliter peccat frangens votum
simplex sicut solemne, quamvis gravius
sit peccatum frangere votum solemne,
si comparatio in genere accipiatur, non
in determinata gravitate rei: sed B
quantum ad matrimonium per quod
homo homini obligatur, non oportet &
sit aequalis generis obligationis ex se
votum solemne & non simplex.

AD secundum dicendum, quod
non est votum plus obligat ex parte rei
ex qua fit obligatio quia maius, sed ve-
rum solemne obligat quantum ad mo-
dum obligandi in quantum adhibetur modus
hic quod praemittitur, quod non fit per
verba mutua, & ideo non sequitur ra- C
tio.

AD tertium dicendum, quod non
solemne habet actualem exhibitionem
propriii corporis, quam non habet votum
simplex ut ibi dictis patet: & ideo ratio
ex insufficienti procedit.

Artic. 1. huius q.

SVMMA ARTICVLI

PRima conclusio. Votum solemne impe-
dit contrahendum, & dirimit contra-
ctum. Ita dicit D. Thom. quod in hac con-
clusione communiter omnes.

¶ Secunda conclusio. Votum solemne ex
sui natura habet, quod dirimat matrimonium
contractum. Ratio D. Thomae: Nam per
votum solemne homo amisit potestatem
sui corporis, ergo non potest seipsum vale
te tradere per matrimonii contractum. Et
quo infert Sanchez. Dicitur quod quia ma
trimonium, quod sequitur ad tale votum
nullum est, ideo dicitur, quod non solem
ne dirimat contractum. Vide Silvestrem ad
tertium, ubi D. Tho. dicit quod votum so-
lemne habet actualem exhibitionem sui cor
poris, quam non habet votum simplex.

¶ In hoc articulo supponendum est con
quae certissima de fide in Ecclesia, quod
votum solemne religionis, et sufficiens ad
dirimendum matrimonium, et votum simplex, et
etiam divinae confirmatum. Ad cuius pro-
bationem adducendum est, quod votum so-
lemne religionis habet antecedere, & subsequi
ad matrimonium. Si enim votum religio-
nis antecedat matrimonium, est impedi-
mentum matrimonium, & dirimit matrimo-
nium, quod matrimonium subsequitur
est nullum. Nam, quod matrimonium sit
res esse nullum & pollicitum, sed quod
est impedimentum nullum Ecclesia dili-
cit 27. q. 1. in multis capitibus, & tenet
Qui clerici, vel monachi per multa capitula
& in cunctis, de voto & voti redemptione
in 6. & in Concil. Trid. sessione 24. cano
9. penitus distantio Concil. Quando vero
subsequitur votum solemne ad matrimo-
nium, explicabimus infra, ubi est specialis
difficultas de hoc.

EST tamen dubium in hoc articulo.
An votum solemne dirimat matrimo-
nium subsequens ex natura sua. Et
videtur quod non pro primo.

¶ Primo arguitur. Votum solemne habet
dirimere matrimonium ratione solemnitatis
sed solemnitas consistit in accidentali,
non ex natura rei: sed ex iure humano: ergo
votum solemne hic dirimere matrimo-
nium non ex natura rei, sed ex humana sta
tuto. Consequentia est bona. Minor est manife-
sta. Nam votum simplex ut dictum est, non
dirimit matrimonium: ergo votum solem
ne solum dirimit matrimonium ratione solem-
nitatis. Minor probatur, ex cap. de vo-
to, & voti redemptione in 6. ubi Bonifacius
VIII. hoc expresse dicit, quod sic. Non ob-
stat secundum quod voti solemnitas ex so-
la confirmatione ecclesiae sit inducta ergo.

¶ Secundo arguitur. Nam lex Ecclesiae
est distincta a lege naturali & divina sed
votum solemne dirimit matrimonium ra-
tione solum legis Ecclesiasticae ergo non dirimit
illud ex natura rei nec iure divino. Con
sequentia est bona. Minor est evidens. Mi-
nor (in qua est difficultas) probatur ex ca
pite 27. q. 1. ubi dicitur. Vt lex continentiae
in Ecclesiastica persona & sacris ordi-
nibus diuinae, percipiens, quantum Epi-
scopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, re-
gulares canonici, monachi, atque eremi-
pro-

c. ut lex 27. q. 1.

gendi, qui facrum transgredientes propositum non impulere profanipicere, anathema erunt. Et reddit rationem dicens. Hujusmodi nuptiae impulsionem, quam contra Ecclesiasticam regulam gerebat, effecerunt, &c. Quod si quis dicat, se dicere aliquid Bonifacium in hoc casu in primo argumento, loquatur de solemnitate de Matrimonio accidentali vero de essentiali, & ideo dicta parum ad secundum.

¶ Tertio arguitur similiter contra hanc solutionem ex eodem Bonifacio, qui dicit contrahi dissentium inter virginem non solemnizatum & virginem matrimonio ligatam dicit. Quod virginitas matrimonii ab ipso Ecclesiae capite, primum sanctum conditore, quam in paradiso & in illius innocentiae infantiae, sanctae, & indissolubilitatem accepit, solemnitas vero noti ex sola institutione Ecclesiae est inventa, quod accipi debet in ea sententia qua dicimus, sanctum matrimonium esse a Deo ergo clare colligitur, quod secundum Papam, quod virginitas matrimonii non est ab Ecclesia, sed a Deo, solemnitas vero accipere est immediate a Deo, sed ab Ecclesia. Quod si quis dicat, quod Bonifacius non dicit, quod solemnitas matrimonii sit de jure divino, sed divino inventa ab Ecclesia quam Ecclesia posset revocare, Contra hunc solutionem arguitur eadem ratione. Nam idem docet Summus Pontifex de matrimonio ergo.

¶ Quinto arguitur. Votum simplex, & solemne non differunt specie, ut dicit Tho mista, in 2. 2. quest. 88. & consequenter habent obligationem, & non eadem specie, ut constat, quia & efficacia votum simplicis non se extendit ad hoc, quod dirimat matrimonium, ut iam dictum in articulo precedenti, ergo nec etiam virtus, & efficacia voti solemnis. Quod si quis dicat, quod votum solemne habet istam virtutem ratione traditionis, quae fit in voto solemni, ut ait dictus doctor D. Thom. hic, cum dicit, quod per votum solemne assistit homo sui corpori in perpetuum, & ideo ex natura sua dirimit matrimonium postea factum.

¶ Quinto arguitur contra hanc solutionem. Traditio est accidentaria voto solemni in ratione voti solemnis. Quidé in ratio ne talis voti, habet totam suam rationem ab ipsa sua traditione, ergo votum solemne ex natura sua non habet dirimere matrimonium postea factum. Probatur consequentia. Nam habet dirimere matrimonium ratione traditionis ut patet ex dictis D. Tho. traditio autem est illi accidentaria, ergo ex accidentali non ex natura rei habet dirimere matrimonium. Confirmatur argumentum. Corpus non habet ex natura rei dispergere radium, quoniam non habet illud aliquando, illud habet ex alibi, quia est illi accidentaria, ergo votum solemne non habet dirimere matrimonium ex natura rei, sed ex accidenti: si quidem habet illud removere malitio ne, quae aliquando illi accidentaliter.

¶ Sexto arguitur contra eandem solutionem. Votum quodcunque votum solemne, essentialem habet rationem promissionis, ut constat ex ipsa definitione voti, quod est promissio Deo facta, ergo impossibile est, quod votum solemne habeat aliquam rationem traditionis, etiam accidentaliter ac fortasse ratione traditionis non habet ex natura sua dirimere matrimonium. Haec ultima consequentia per se est manifesta prima vero consequentia probatur. Nam ratio promittendi & ratio tradendum sunt rationes contrariae, id enim quod traditur, & donatur, non promittitur, nec promitti potest. Confirmatur argumentum, & explicatur. Nam si in voto solemni est essentialis traditio sui hominis, ergo nihil relinquit promittendum. Si fortasse cum ratione promissionis non potest esse connexa ratio traditionis etiam accidentalis. Plura argumenta possem adducere, sed sufficiant modo quaquam illa pertinent ad materiam de voto.

¶ In hac difficultate & propter aliqua argumenta istorum, plures Doctores existimant, quod votum solemne religionis non dirimit matrimonium postea factum ex natura rei, sed ex jure humano Ecclesiastico. Itaque est impedimentum dirimens matrimonium postea contractum jure humano, & sicut votum solemne sacri ordinis habet dirimere matrimonium postea factum jure humano positivo ita etiam votum solemne religionis. Fundamentum hujus sententiae est: Quia solemnitas annexa voto est de jure positivo. Haec sententiam tenet Scotus in 4. distinctione 38. & idem docet Paludanus in eadem distinctione, & Durandus quaestione 2. eiusdem distinctionis, & Dionysius Antoninus & alii quam plurimi Theologi

logi & Iurisperiti qui solent citari in 2. 2. quæstione 58. articulo 7. & 11. & eam tenere Cajetanum ibidem, articulo 11. Itaque votum solemne religionis ex natura sua non habet vim & efficaciam ad dirimendum matrimonium subsequentem, sed ex iure humano. Et hanc sententiam tenent multi moderni Theologi, qui non sunt ex schola Divi Thomæ. Et adverendum, quod non in præsentia nos intendimus explicare omnia, quæ pertinent ad votorum solemnitatem, nec intendimus declarare an Summus Pontifex possit in illo dispensare. Hæc enim omnia (ut constat) sunt alterius loci. Solum igitur intendimus declarare ea, quæ pertinent ad illum locum, scilicet, an votum & efficacia ad dirimendum matrimonium contractum sit solemnitati religionis annexa. Ita quod non solum habeat vinculum & efficaciam ex natura sua ad impediendum matrimonium hoc enim satis habet votum simplex, vel ex alia causa ad dirimendum.

¶ Conclusio sit. Certissimum mihi videtur votum solemne religionis, non solum iure humano ecclesiastico, sed iure divino habere vinculum & efficaciam ad dirimendum matrimonium postea factum. Itaque hoc convenit illi ex natura rei juxta naturalis & divinum, & etiam iure humano. Hanc sententiam tenet expresse D. Thom. in hoc articulo, & in 4. loco immediate citato, & Magister Sententiarum 4. dist. 38. quæst. 2. artic. 1. D. Bonaven. dict. quæstione circa finem, Sylvester verbo votum 4. quæst. 1. & gloss. in cap. non 4. ad monasterium, de statu monachorum, & alii quam plurimi, qui citantur a Magistro Soto ubi supra, & quatuor discipuli D. Tho. Cajetan. excepto in hoc citato. Sed possem adde Cajetan. in opusculo quæst. 20. ubi quæritur an Summus Pontifex possit dispensare cum Sacerdote occidentalis Ecclesiæ, ut accipiat uxorem, quamvis teneat quod Summus Pontifex possit dispensare in voto solemni religionis, dicit tamen, quod votum solemne religionis per se dirimit matrimonium postea contractum, in quo distinguit votum solemne religionis a voto ordinis Sacri, illud enim per se dirimit matrimonium postea factum. Hæc conclusio diligentissime probanda est.

c. Si qs fuerit. 27. q. 1.

¶ Primo probatur ex ipso jure in cap. Si quis furio. 27. q. 1. Ubi Papa dicit, quod obligari potest votum solemne verbo Domini,

A et, & auctoritate Canonica sparsum. Ait enim: De illis, verbo Domini, & Canonica auctoritate in hac sacra Synodo præcipimus, ut virum sponsum ante non solemnizare humano Canone, quam Deo vivo, & mundo matrimonium delibutum per votum solemne Religionis, quod antecedit. Et in ea. Ne aliqua, eadem causa & quæstione, dum Cyprianus, & tale est similiter Christo. Constat enim hoc esse de jure Concil. Tridentini sess. 24. Can. 9. Si quis dixerit clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto, &c. Vbi adverterendum, quod propter, scilicet, legem Ecclesiasticam, possit propter votum ordinis, qui ex lege Ecclesiastica dirimunt matrimonium. Secundum quod potest esse propter religionem, quorum oppositum in hac sua ex natura rei. Et Concilium considerando rationem aliam ergo habet votum solemne ex natura sua dirimendi matrimonium postea factum.

¶ Secundo probatur conclusio, ex traditione Ecclesiastica. Votum solemne religionis ante omnem legem Ecclesiasticam a quoquam Apostolorum habet istam vim, & efficaciam dirimendi, seu dirimendi matrimonium: ergo credendum est, quod hoc tenuerit Christus Dominus: ut scitetur quod illud habet ex natura sua iure divino.

¶ Tertio probatur conclusio. Nam castitas virginalis & continentia est essentialiter annexa, & connecta cum religione Ecclesiastica, ita ut religio non subsistat, & ex natura sua includat continentiam virginalem, ergo ex natura sua & iure naturali divino votum solemne religionis habet dirimere matrimonium. Consequentia est bona. Antecedens vero constat. Nam religiosus totum se Deo consecrat & immolat: ergo non potest partem sui vitæ dare, & alteri dimittere. Confirmatur argumentum. Quoniam (ut dicit Angelicus Doctor) in voto solemni religionis ex natura rei traditur, & exhibetur totalis corporis hujus actus: autem exhibitio ipsius corporis ex natura rei cum statu matrimoniali ergo jure naturali, & divino dirimit matrimonium. Consequentia est bona. Minor vero ibi manifesta.

¶ Quarto probatur hæc conclusio secun-

fum

Eius argumentum. Si ex natura rei votum solemne non habet efficaciam ad dirimendū matrimonium, magis qui votum simplex, (vt dicunt auctores contrarię sententię) sed solū ex Ecclesię statuto, fequitur, quod ex natura solemnis religionis non habeat efficaciam ad dirimendum matrimonium, consequens autem est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Sit casus, quod Summus Pontifex non dispenset cum aliquo religioso in voto solemni religionis: sed quod solum tollat impedimentum illi obstans ad diriment. effectū quidē secundum authores opposita sua retinere possit facere, cum sit ex statuto Ecclesię, & talis religiosus contrahat matrimonium. Tunc sic. Etiam si ille talis religiosus peccet, validum est matrimonium contractum: ergo votum solemne religionis non habet efficaciam ad dirimendum matrimonium contractum, quamuis sit peccatum ponere votum simplex, quamuis sit peccatum contrahere. Falsitas consequētiæ constat ex eo. Cum ad matrimonii, sive expressè dicatur, quod abdicatio proprietatis sicut & castitatis ordinata adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere. Itaque illante religionē non potest, non ille annexa continentia.

¶ Quinto probatur conclusio optimo argumento. Votum solemne religionis non tantum dirimit matrimonium postea contractum (quod etiam fatis aperte declarat) verū etiam habet efficaciam ad dirimendū matrimonium ante contractum, & ratum, ergo non est cōsummatum (quod infra dicemus) sed illam efficaciam ad dirimēdum matrimonium ante contractum, non habet ex iure humano Ecclesiastico, sed ex iure divino vel iure naturali: ergo votum solemne religionis habet efficaciam ad dissolvendū matrimonium postea factum iure divino, & naturali: non ex natura rei. Consequentia est euidens: quia antecedens, vt patet in ordine suos discipulos consequens, & non inuersè relent. Confirmatur etiam ratione, quia magis est dirimere matrimonium ratum obligatū, quam impedire, illud ne efficiatur. Hinc enim constat, cur alias Ecclesia habeat ut plurimum ad dissolvendum matrimonium ratum non consummatum, & semper quod dissolvitur per ingressum religionis diuinæ vitæ authoritate Ecclesiæ, & non per illud

A eo & supernaturali vel naturali, quod videtur falsum, vt demonstrabitur infra. Confirmatur argumentum. Nam huius efficacia, quæ est dirimere matrimonium ratum non consummatum, non legitur aliquod fundamentum in vllo Concilio, non in aliqua lege Pontificia. Quæ loca Pontificum, quæ de ipsa loquuntur, cum efficaciam referunt ad Christum, vt patet cap. Verum, & cap. Ex publico de conuersione coniugatorum, & Canon Scripsit, & cap. Deponimus, & ca. Decretū 13. quæst. 2. quod explicabitur infra: ergo indicium est aperte, quod à Deo eorum habeat illa efficacia.

B ¶ Sexto probatur eadem ratio. Votum simplex castitatis, vel religionis ex natura rei habet efficaciam ad dissolvendā sponsalia postea facta: fortius enim videtur est peccatum Deo facta, quam promissio facta hominibus, de quo iam supra dictū est quæst. 45. ergo votum solemne religionis ex natura sua dissolvit, & dirimit matrimonium postea factum. Probatur consequentia. Nā sicut se habet votum simplex ad sponsalia, ita etiam votum solemne ad matrimonium postea factum: & sicut tale votum simplex est fortius vinculum, quam sponsalia: ita etiam votum solemne est fortius vinculū, quam matrimonium. Confirmatur fortiùs hoc argumentum. Si ergo solemne religionis ex natura sua ad habet virtutem, & efficaciam ad dirimendum matrimonium postea factum, sequitur quod ex natura rei solemne iure humano, & positivo sit vinculum fortius, quantum ad modum ligandi vinculum matrimonij quam non solemne. Consequens autem videtur distinctum, & absurdum, ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nam loquimur inter naturale, & diuino vinculum non solemne nō dirimit matrimonium postea factū: sed ipsum matrimonium habet vim obligandi fortem ad reddendam debitam, non obstante voto solemni consentiente: ergo fortius vinculum est quantum ad modum obligandi matrimonium quam votum solemne. Probatur consequentia. Nam hac ratione D. Thomas articulo 1. docet, quod matrimonium quantum ad modum obligandi est fortius vinculum, quam votum simplex, quia per matrimonium traditur alteri in potestatem alterius, non autem per votum simplex: sed primitus, & ideo validum

est

a. Et ad primū de fine matrimonii.

c. Et ad 1 de consummatione & ing. & can. Scripsit, & can. Deponimus, & c. Decretū 13 quæst. 2

est matrimonium pro vero simplici.

¶ Itaque secundum nostram sententiam affirmandum est, quod votum solemne religionis ex natura sua est fortius vinculum, quam vinculum matrimonii, et quia excellentioris ordinis. Matrimonium autem est fortius vinculum, quam promissio seu votum simplex, quatenus quamvis votum simplex sit absoluta ordinis, cum sit promissio facta Deo, est tã sũ promissio, matrimonium vero est traditio, & exhibitio sui petii corporis. Cæterum votum solemne est etiam traditio, sicut matrimonium, vel habet rationem traditionis, & illa traditio fit Deo, in matrimonio vero fit traditio homini: & ita fortius vinculum est traditio voti solemnis, & ipsum votum solemne.

¶ Ex dictis colligitur, quod quamvis aliqui dicerent, quod Summus Pontifex potest dispensare in acto solemni religionis, (ut dicam aliqui authores) nihilominus vix debet dicere, quod votum solemne religionis ex natura sua divino matrimonium possit solvere. Nam difficilimum est dicere, quod votum solemne religionis non divinit matrimonium potius solum ex natura rei, quã dicere quod Papa possit dispensare in acto solemni religionis. Nam qui dicit, quod Summus Pontifex potest dispensare in acto solemni religionis, dicit, quod illum potestatem habet iure divino, sicut habet authoritatem ad dispensandũ in voto simplici iure divino. Qui vero dicit, quod votum solemne religionis nõ dirimit matrimonium ex natura rei, debet concedere, quod tum voto solẽni religionis possit fieri matrimonium, quod est difficilimũ. Vnde Caietanus in illo opusculo circa finem ait, quod Summus Pontifex potest dispensare in voto solemni religionis. Dicit tamen, quod votum solemne ex natura rei dirimit matrimonium possea factum. Itaque illum matrimonium ex natura sua habet repugnantiam cum voto solemni religionis.

¶ Ad argumenta facta in principio respondetur, & patet ex dictis. ¶ Ad primum argumentum respondetur concedendo antecedens, videlicet, quod votum solemne habet dirimere matrimonium ratione solemnitatis. Vnde argumentum nihil. Et ad probationem autoris ex illo texto dicendum est, quod illum non habet expositionem illius textus. Prima expositio est, quod loquitur Summus Pontifex de solemnitate accidentali, & consuetudinaria, non de illa substantiali & essentiali. Ad cuius exponentis intelligentiã quod vt dixi in 2. quæst. 88. art. 7. duplex est solemnitas in voto, alia accidentalis & extrinseca, vt benedictio sacerdotis, seu professio expressa coram solemni ecclesiastica persona, & huiusmodi, que pertinet ad habitudinem & quidditatem ipsius voti, que vel ipsa solemnitas & votum sunt ipsum. Igitur Summus Pontifex dispensat de solemnitate accidentali, non autem de solemnitate essentiali. Votum vero solemne ratione solemnitatis substantialis non accidentalis dirimit matrimonium. Et ad replicam factam in principio contra hanc solutionem, quæ est primum principale, dicendum ad secundam, quod est expositio est, quod etiam si religiosa est de solemnitate substantiali, loquitur Summus Pontifex de ea ratione, qua est iure solemnitas ecclesiastica, quæ quidem non est de iure humano positivo. Hæc tamen expositio non videtur mentem textus, ut satis est aliquibus dictis. Tertia expositio est, quod textus si intelligatur de solemnitate solemnitatis & essentiali ratione verba Pontificis verum habent, quod sola solemnitas sit inserta ordinatione Ecclesiæ. Id autem verisimile est Quoniam sola Christi Ecclesia a Spiritu Sancto edocta, & illuminata inserit voti solemnitatem etiam in voto religionis, quia quod a sola Deo solũ est, a sola Christi Ecclesia mediante est. Illa igitur de sola repetit, quod votum religionis ex iure divino naturaliter solum dirimat matrimonium. Et ad replicam, quæ fit contra hanc expositionem in textu expresse dicentur oppositum. Quarta expositio est, quod in potestate Ecclesiæ est solemnitatem etiam religiosam accipere quoad hoc, quod est hoc vel illo modo fieri. Quemadmodum in loco supra citato, votum solemne religionis quantum ad acceptationem dependet ab Ecclesia, & quantum ad hoc vel illo iure positivo, & obligatorio a Deo Ecclesiæ concessa vel in potestate Ecclesiæ quod non sequitur actualiter tale votum non inducat obligationem illam, & quod habeat efficaciam ad dirimendum matrimonium, sed ex natura rei habet illud dirimere.

¶ Secundo respondet huic argumento

Cum

Eccleſiæ ſpectabile dicere, quod quantùm ſa-
pientiæ per ſolam Eccleſiæ diffinitionem
ſit inductum, adhibendus tamen ſecun-
dum ſe naturæ ſpectantis matrimonium
poſſe ſubſtare. Et ad primum ergò dicen-
dum etiam conſecratio calicis nec in
ipſo Eccleſiæ ſanctæ conſilio, ſed in dei-
tate beneficiatur: ita etiam ſolemnitas rati
eſt ex eccleſiæ conſecratione, & tamen ori-
ginem in divina benedictione & conſecratio
ne. Et ita ſicut calix Domini conſecratus ex
propria natura repugnat profanis uſibus
ex ipſius conſecratione, ſic poteſtas ſolem-
nizet ex propria natura repugnat proprie-
tati eorum, & adhibet veneficia, & alia hu-
jusmodi, ut inquit Sanctus Doctor, 2. 2. q.
88. ar. 11.

¶ Ad ſecundum argumentum reſponde-
tur ſicut dictum eſt ad argumentum pre-
cedens. Ibi enim dicitur poſſe aliquid Eccle-
ſiaſtica regula non ſolum appellatur illa,
quæ ab hominibus eſt inducta, ſed etiam
illa, quæ firmata in Eccleſia, vel ab Apo-
ſtolis, & Chriſto inſtituta, vel ab aliis ſanc-
tis.

¶ Ad tertium argumentum quo arguitur
prima expoſitio poſita in ſolutio-
ne ad primum argumentum reſpondetur,
quod Boetius in illo loco non conſiderat
illam differentiam ab aſſignatam, ſed alia,
videlicet, quod ratum ſolemne religioſum
(ut dictum eſt) quantum ad acceptationem,
dependet ex eccleſiæ inſtitutione, & cauſa
quare eius indiſſolubilitas quodam mo-
do pendet ex tali inſtitutione: indiſſolubili
tas vero & vinculum matrimonii, non pẽ-
det in tali acceptatione. Item dicendum eſt,
quod prima ſolutio ſecunda ibi aſſignata,
eſt optima. Et ad replicam ibi factam dicen-
dum eſt, quod non eſt eadem ratio de ma-
trimonio. Nam indiſſolubilitas vinculi ma
trimonii non eſt inducta naturæ in Eccle-
ſia, ſed illa fuit & in lege veteri & in ſtatu
innocentiæ, ut conſtat ex ſupra dictis: ſed
ratum vinculi indiſſolubile non ſolemnis alia
quantum eſt per Eccleſiam, ut conſtat.

¶ Ad quartum argumentum reſpondetur, quod in eodem argumento dictum eſt
replicando, quod ratum ſimplex, & ſolemne
non differunt ſpecie (de quo diſputatur in
illo ar. 3. de quo) ſilicet quia tantum vo-
tum ſolemne ex natura ſua habet virtutẽ,
& efficaciam ad dirimendum ſubſequens

matrimonium ratione traditionis illi adi-
ctæ, non verò ratum Eccleſiæ. Illud tamen
ſine advertendum, quod quantum aliqua
duo ſint eiuſdem ſpeciei, nihilominus tamen
ex parte materiæ aliquid poteſt eſſe
intrinſecum uni, & non alteri: ſimiliter tamen
& ita ſunt eiuſdem ſpeciei, & nihilominus
aliquid eſt intrinſecum uni, & non ſo-
lum, & econtra. Similiter lux in ſole & in
aere ſunt eiuſdem ſpeciei, tamen lux in ſo-
le eſt illi intrinſeca, & propria paſſio ejus:
non verò in aere licet in nonnullis ſpon-
ſalibus de futuro & matrimoniis ſint eiuſ-
dem ſpeciei in ordine ad virtutem inducti-
vam ſint matrimonium eſt quidam con-
tractus indivis, ita etiam ſponſalia nihilo-
minus tamen matrimonium obligandi hi-
bet contractus matrimonialis, qui inducit
vinculum perpetuum, & indiſſolubile, qui
ſponſalia, quæ inducunt vinculum diſſolu-
bile. Non ſimiliter in propoſito, votum
ſimplex ſolemne ſunt eiuſdem ſpeciei in
ordine ad virtutem religionis: nihilomi-
nus tamen votum ſimplex non habet ex
natura ſua diruere matrimonium ſubſe-
quens, votum verò ſolemne habet virtu-
tem, & efficaciam ad dirimendum matri-
monium ſubſequens, & hoc ex natura ſua,
ratione adjuncta malitiæ, quæ eſt intrin-
ſeca nota ſolemnitatis. Similiter dicendum
eſt de lux in sole, & lux in aere. Lux enim
ſolis lux ex natura ſua habet virtutem, &
efficaciam ad lucem producendam, & ob
hoc lucida, non verò lux aeris, & ſic ma-
trimonium ex natura ſua habet virtutem
& efficaciam ad diſſolvendum ſponſalia præ-
cedentia, non verò contractum ſponſalio-
rum: quæ omnia ſatis ſimplex declara-
bunt.

¶ Ad quintum argumentum, quod eſt
replica contra ſolutionem præcedentis ar-
gumenti, reſpondetur, quod malitia quæ
in ſit accidentaria non ſolemni in ratio-
ne ſpecifica ejus, non tamen eſt omnino ex
trinſeca, & accidentalis voto ſolemni ſimpli-
citer, ut votum ſolemne ſit potius eſt in
trinſeca, ut in exemplis poſitis aliquæ con-
ditiones ſunt intrinſecæ uni, quæ non ſit
intrinſecæ alteri, & econtra: & lux ſolis
aliquid eſt luminoſum ſolo ad principia
eſſentialia ſolis, quod tamen non eſt intrin-
ſecum luci aeris. Et denique, matrimonii con
tractus qui eſt eiuſdem ſpeciei cum contra
ctu ſponſalitio, aliquid eſt intrinſecum,

A

B

C

D

ſcilicet,

sollice, traditio, quæ carnem non est elevata
in contractu sponsalitio nec immissa
& ita votum solemne in ratione voti abso-
lute totam suam rationem specificam habet
sine ratione traditionis: non tamen omnē
suam rationem suæ illa & ita habet divine
ac sanctificatam ratione traditionis, quæ
est illi intrinseca quia rationabilem traditio
nis habet repugnantiam cum matrimonio.
Et experimur in tali Theologinum Roma
in ratione hominis absolute loquendo se-
cundum suam rationem specificam non ha
bet repugnantiam cum peccato, nec ab il-
lo pendella gratia per modum proprie pas
sivitatem est homo sollicet, Christus in
ratione humanæ hominis, & ex ea humani ho-
minis & ex natura illius habet repugnan-
tiam cum peccato, & est rebus origo gra-
tiæ per modum proprie passivum. Quoniā
aliquid intrinsecum includit ille homo in
ratione humani hominis, quod non includit
homo secundum suam speciem. Non dis-
similiter in proposito votum solemne in ra
tione voti absolute, & secundum suam spe
ciem non includit aliquid, quod repugnet
cum matrimonio, ita vt dicatur illud
ex natura rei cum voto solemne in
ratione voti solemnis habet aliquid mon
strosum, cum repugnet matrimonio: ita
ut divinum illud ex natura rei, & hoc,
quod includit, ab ipsa traditio. Et per hoc
respondetur ad confirmationem huius ar-
gumenti.

¶ Ad secundum argumentum, quod est re-
plica contra eandem solutionem, animadver-
tendum est, quod in solemni
religionis voto duo intelligimus. Alterum
est totalis traditio ipsius hominis, per quā
tradit se totum Deo, & consequenter in se
ipso tanquam in principio & radice tradit
omnia sua, conjecturam, perfectum, ope
dientium, & omnia opera, quæ ab ipso reli
giosi deinceps sunt facienda in tota vita
professa. Alterum est promissio horum ope-
rum quæ postea faciendi sunt. Eorum quo
rum illa opera sunt in futuro tempore fien
da & exhibenda in scipso & in actu, ideo
oportuit quod posset unaquæque illarum ope-
rum sua habitum in principio, & radice se-
quentium promissio eorundem in scipsis.
Considerandum enim est adhuc, quod tra-
ditio & exhibitio propria & in rigore non
potest esse respectu rerum, quæ non

fiunt actualiter enim non potest tradi
& tradere, nisi quæ alio habet ipsa re
ro rerum, quæ adhuc non sunt facta sicut
in radice, & in potentia ex quibus pro-
missio non distat. Igitur in homine alia
est corporalis rerum alienarum, ut libri,
vestis &c alia huiusmodi, quæ sunt radi-
cem quidam, quæ in virtute consecra-
tionis, & in voto solemni omnia alia vota
sunt homo, dum primo habens rationē
principij respectu actuum & operationū:
earum ipsis operationes non tradit ha-
bitum, quoniam adhuc non habet illa, & ideo
promittit illas, & respectu illarum est pro-
missio: quamquam illa promissio consequa-
tur quodam modo ad traditionem, qua ea
dantur principia illarum operationum: ut
ibi cum traditur, ipsæ operationes virtuali
ter. Et ita dicunt Theologi, quod votum
solemne religionis est traditio antecedā-
ter & constitutiva, non formaliter, ut propriè
loquamur. Nam illa traditio est causa illius
voti & promissionis, & in illa ultimata re-
latio continetur, & virtualiter tanquam in
causa, & radice. Et ita traditio, quæ est in
voto solemni religionis non est alterius spe
ciei à promissione voti simplicis: nam tra-
ditio illa pertinet ad ejusmodi religiosis
formaliter loquendo, ut eidem quædam im
molata, & tradita Deo abdita. Quibus pa
tet ad argumentum in forma cum dicitur an-
tecedenti negatur consequentia prima. Et
ad probationem dicendum est, quod ratio
traditionis & ratio promissionis si sint re-
spectu eiusdem rei, habent repugnantiam:
& si res aliqua traditur non promittitur,
& econtra: earum promissio respectu va-
rias rei, & traditio respectu alterius non
repugnant. In proposito verò traditio, &
promissio (ut dictum) sunt respectu di-
versorum. Nam est traditio respectu eorū,
quæ acta sunt in homine, promissio verò
respectu operationum quæ actu non ha-
bet, sed futuræ sunt.

¶ Ad confirmationem respondetur quod in
voto solemni est traditio rerum hominis, quā
tum ad id, quod actu habet, & in ratione ta-
lis primi habiti, quantum ad id quod non
habet actu: sed est in potentia in ipso ho-
mine, ut sunt operationes.

¶ Circa omnia dicta in hoc articulo ad-
vertendum est, quod quilibet potest vo
tum solemne religionis, præter hoc quod

nihil

Quod si non habet, & grave peccatum committit, quia non tenetur dare ipsi sponsæ, ita habetur in Clementina vnica de consanguinitate, & affinitate, quam replicat Caiet. verbo excommunicatio, c. 17. de qua non dicemus infra: & in aliis casibus capitalia reperitur homicidæ excommunicabilis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm ordo impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ordo non impediat matrimonium. Quia nihil impedimenti affert consortio: sed ordo non est contrarius matrimonio, cum virtus sit sacramentum; ergo non impedit ipsum.

¶ 2. Præterea. Idem ordo est apud nos & apud Ecclesiam Orientalem: sed apud Ecclesiam Orientalem non impedit matrimonium: ergo &c.

¶ 3. Præterea. Matrimonium significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ: sed hoc præcipuè competit significare in his qui sunt membra Christi, scilicet, fidelibus: ergo ordo matrimonium non impedit.

¶ 4. Præterea. Omnes ordines ad spiritualia ordinantur, sed ordo non impedit matrimonium spiritualem: ergo si ordo impedit matrimonium quilibet ordo impedit, & falsum est.

¶ 5. Præterea. Omnes ordines participant ecclesiastica beneficia habere, & participant clericali gaudere æqualitate. Si ergo propter hoc ordo matrimonium impedit, quos vxorati non possunt habere beneficium Ecclesiasticum nec gaudere priuilegio clericali, vt furtiua dimissio: videtur quilibet ordo impedire debere. quod falsum est: nec patet per Decretum Alexandri clerici coniugati, & sic nullus ordo (vt videtur) matrimonium impedit.

SED contra est quòd Decretalista

A q. 2 in Subdiaconatu & alijs superioribus ordinibus vxores accepisse non permittuntur vxores dimittere compelluntur. Quæ non esset si esset vinculum matrimonii.

¶ Præterea. Nullus videtur posse matrimonium contrahere; sed quidam ordines sunt qui habent non tantum cõtinentiæ annexã, sed expressam, vt patet, quòd ordo matrimonium impedit.

RESPONDEO dicendum, quòd ordo facit de se vacare ab quadam congruentia, quod matrimonium impedire debeat, quia in sacris ordinib. constituti sacra missæ & sacramenta tractant: & ideò decuit eos a matrimonijs corporalibus per continentiam se seruare. Sed quod impediat matrimonium, ex constitutione Ecclesiæ habet, tamen aliter apud Latinos quam apud Græcos: quia apud Græcos contrahit matrimonium vterque conthoralem sibimet ex ordinis: sed apud Latinos impedit ex ordinis, & vlterius ex noua coniunctione, quod ille ordinibus sacris annexa quod tamen si quis verbo tenus non emittat ex hoc ipso quod ordinem suscipit, secundum ritum Occidentalis Ecclesiæ intelligitur emisisse: & ideo apud Græcos & alios Orientales sacer ordo impedit matrimonium contrahendum, non tamen matrimonij prius contracti: possunt enim matrimonium prius contractum non petere, quamuis non possint matrimonium denuo contrahere: sed apud Occidentalem Ecclesiam impedit matrimonium & matrimonium petere, vt patet per Decretalem. Vide Decret. dist. 31. cap.

B

C

D

Vide Decret. dist. 31. cap.

In Decretali. 12. de. super quæst. 3. ar. 3.

AD primum ergo dicendum, quod quamuis ordo facere non habeat contrarietatem ad matrimonium in quantum sacramentum, habet tamen aliquam grauitatem quandam ad ipsum rationem alterius: sicut quæ spiritualia alterius impedit.

AD secundum dicendum, quod dis-

Dec. dist. 31. c. 2.

tho præcedit ex falsi Ordinum obtu- A
batur versum annexum.

Ad D tertium dicendum, quod illi
qui sunt in sacris ordinibus significãt
Christum nobiscum, ultra quæ potest ex
dictis in tractatu de ordine patet. quare
illi qui sunt matrimonio contracto : &
adest ratio non sequitur.

Ad D quartum dicendum, quod illi
qui sunt in susceptibus ordinibus consti-
tuti, ex vi ordinis non prohibentur non
transire ulterius: quia quamvis
ordines illi dignitatem ad aliquam spiritua- B
lem, non tamen necessitatem habent ac-
cessionem ad tractandam sacra, sicut illi
qui sunt in sacris ordinibus ipsa sic ex-
cercere tenentur. Unde ecclesia ma-
trimonii sibi ex necessitate ordinis non
facit impedimentum propter firmandam matri-
monii bonitatem in officio ecclesiæ: & ea
quia aliquis ex benefacto ecclesiastico re-
net ad excommunicationem ordinis : & ex
hoc ipso prohibetur ab gaudio, nisi
hoc apud Deum vel ecclesiam dispensetur
fortasse. Et per hoc patet solutio ad ul- C
timum.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Ordo sacer ex natura sua habet quandam congruentiam, vt impedat matrimonium. Ratio D. Thom. est. Nam ille, qui sacr. constituti in Sacris ordinibus, tota vita & tota mente tradere Deo debent, ergo ex natura rei impedit matrimonium cum se quæ sunt mundana etiam corporalia, ergo &

¶ Secunda conclusio. Ordo sacer ex ista- D
tuto Ecclesiæ habet, q̃ de facto impediat, & dirimat matrimonii postea contractum. Vt in hoc est aliqua differentia inter Sacerdotes Orientales, & Græcæ Ecclesiæ, & Ecclesiæ Latinæ.

¶ Tertia conclusio ad quartũ Minores ordines nõ impediũt matrimonium. Nã quia illi ordines spirituũ hominem ad aliquã spiritualẽ, nõ tamen immediate habent accessum ad tractandum sacra, sicut illi qui sunt in sacris ordinibus ipsa sic exercere tenentur. De hoc artic. in 4 dist. 37 & D. Thom. hic, q. 1. art. 2.

¶ Circa illum art. 3. principaliter est, q

Angelicus Doctor disputat in Addendis ad hunc locum, quando accidit ei mutatio. Et certa res est, q̃d si vxor fuit matrimonium rata et non consummata potest facere ingressum religionis et emittere vota, et ordinem in c. 1 & 2. Qui clerici, vel voluntarie, & in c. 1 de conversione Conjugatorum. Ita Clementina vnica de Observantia, & communiter : & videtur in Clem. Tribus. q. 1. can. 9. vbi hoc dicitur expresse. Imo ad mentem, quod ille qui obtinuit in Ecclesia ordinis sacrati matrimonium, potest facere q̃ valide faciat, & absolvi matrimonium, & excommunicationis ipso facto, vt dicitur in Clementina vna de Observantia & alibi citata. Imo qui se contulit religioni, vt patet c. 1. & aliqui dicunt de necessitate, vt dicit Cajetanus q. 4. Dicunt. part. 3. Ch. q. 30. a. 1.

¶ Dubium tamen est circa primum. Nã solũ impedimentum sit ordo sacer impedimentum, & dirimat matrimonium facere naturale, & divinum, an etiã iure humano. Et videtur q̃d ita ex naturali ratione. Et cõfirmatur ex Clementina vna de Observantia, & cõfirmatur in c. 1 de Conversione Conjugatorum.

¶ Primo arguitur. Quia ut dicebatur in articulo præcedenti, vnus Clericus religionis iure naturali, & divino impedit. & dirimit matrimonium postea factũ, quatenus ex natura rei habet se totum tradere Deo, vt dictum ergo si impedit, & dirimit matrimonium ex natura rei. Cõfirmatur. Nã si per ordinẽ Sacrũ homo tradit se totum Deo, ergo ex natura rei repugnat eadem illa ei traditione, quã tradunt mihi in matrimonio ac debitũ reddere. Ita Sanctus Thomas, q. 1. art. 2. ad 4. Dicendum, quod ille qui ordinem sacrum suscepit, ex hoc ipso quod ordinem suscepit, se totum Deo tradidit, & ideo non potest ei reddere debitum matrimonii, quod est de his quæ ad hominem pertinent, quæ quidem tradidit Deo, quando ordinem suscepit. Ergo ex natura rei impedit, & dirimit matrimonium postea factum.

¶ Secundo arguitur & confirmatur ex Innocentio primo Epistola 2. ad Victricium Rotomagensem, & ex Leone primo Epistola 87. ad Rusticum Narbonensem, vbi dicit, quod vetũ fuisse Patres matrimonium postea contractũ, sine dubitatione facere per susceptionem sacri ordinis, nec per consequens ergo significat Sanctus Petrus Damianus, quod habeat q̃dam virtutem ad dirimendum matrimonium postea factum. Sed vetũ fuisse ex natura rei iure naturali, & divino dirimit matrimonium postea factũ, (vt ista docuerunt) ergo fuisset vetũ fuisse matrimonium per susceptionem sacri ordinis.

¶ Tertio arguitur. Videtur de ista opinione posse. Quæstio talis fuisse. Ille qui ante Sa-

ne eſt perfectior, quam illam religioſorū
ne per ſe eſt meritoria illam religioſorum
non dicimus habet annexam contrarietatem,
ſalvo quod ex natura ſua non ſibam impe-
diat, neque etiam dirimit matrimonium
poſita factum, ut diximus ad 2. articulo
præcedenti: ergo ſimiliter illum epiſco-
pum.

¶In hac diſtinctione aliqui nostri caſti
gant, quod ordo ſacer ex ſola matrimonii
ſupervenientis nullitate & diſſolvitur ſimi-
liter, ſicut votum ſolemne religio-
nis ex natura ſua impedit, & dirimit matri-
monium ita etiam ordo ſacer. Hanc ſen-
tentiam tenet Thomas Vualdenſis lib. de
ſacramentis, cap. 128. & cap. 129. Hanc etiam
tenet Victoria, lib. 2. de potestate ecl. cap.
4. & 5. usque ad 13. & Major in 4. diſtinct.
24. quæſt. 2.

¶Ita non obſtantibus, ſi prima concluſio. Ordo ſacer non impedit, & dirimit ma-
trimonium poſtea factum ante diuino, &
ex natura ſua. Hæc eſt communis ſententia
omnium Theologorum & Interpretum
Juris tenet in primis D. Thom. in hoc ar-
ticulo, & in 2. 2. q. 88. art. 7. ubi expreſſe di-
cit, quod ſolemnitas ordinis facit eſt de ju-
re poſitivo, eam tenet Cajet. ibidem, & in
opuſculis in quæſito illo 24 nobi interrogat
utrum Summus Pontifex poſſit diſpenſa-
re cum ſacerdote occidentali Eccleſiæ, ut
ordinet uxoratum. Hanc etiam ſententiam
tenet Magiſter Soncin. in 4. diſt. 38. art. 1. &
Ioan. de indictis & jure q. ultima articula
ultima, & omnes diſcipuli D. Thom. Cajet.
ſuper 4. Decretal. tit. 3. c. 6. Navar. in
Manual. cap. 22. Sylv. verbo matrimo-
nium 8. q. 12. & illi autores allegant mul-
tos alios Doctores pro hac ſententia. Et
probatur concluſio.

¶Primo, Quia in ordine ſacro ſit tra-
ditio, non tamen eſt votum ſolemne, ſed ſi
mum ad cultum Dei & divinum officium:
ſed ex natura rei cum hac traditione com-
patitur matrimonium: ergo ordo ſacer na-
turalis, & divina non impedit, nec dirimit matrimonium. Conſequentia eſt bo-
na, Minor probatur. Nam ille, qui con-
trahit, poteſt miniſtrare in officio divino
conſiderata natura rei, & ita fit in Eccle-
ſia Orientali, & fuit in principio
Eccleſiæ.

¶Secundo probatur concluſio. Ordo ſa-
cer ante naturalis & divina non dirimit ma-
trimonium antecedēs: ergo nec ſubſequēs.
Probatur conſequentia. Nam ſi ordo ſacer
ex natura rei haberet contrarietatem ad
matrimonium, & cum matrimonio, diriment
rei matrimonium antecedentem contra-
ria non poſſunt eſſe in eodem ſubjecto. Ar-
tecedens rem confert. Nam Sanctus Do-
ctor articulo ſequenti docet quod ordo ſa-
cer poteſt ſupervenire matrimonio ex natura rei. Et ita multi contingunt ordinati
fuiſſe, ut conſtat, ergo ordo ſacer non divi-
no non dirimit matrimonium antecedens.

¶Item ſubargumentor pro hac concluſione. Nam ſi Dionysius ſubdiaconus ordinetur, & diaconi diaconi ſacerdotii, & quando ordinati ſunt diverſum tale habere propoſitum: tunc ſi ordo ſacer non dirimit matrimonium, non poſſet Eccleſia talem conſtitutionem condere (ut conſtat) nam nihil poteſt eccleſia contra ius divinum: ergo ordo ſacer non impedit matrimonium non dirimit.

¶Quarto probatur concluſio. Quando aliquod matrimonium eſt initum, & ratum non dirimit, & nullum non diriment, ſed actum matrimonialem non habet re pugnantiam cum ordine ſacro: ergo ordo ſacer non dirimit matrimonium non dirimit. Conſequentia eſt bona, Minor probatur. Nam modo de facto in Eccleſia Latina ſi aliquis accipiat ordines ſacros repugnante uxore, verum recipit ordinari, & poteſt actum matrimonialem exercere, & vacat petit ſolum debitum. Minor de ſe patet.

¶Quinto probatur concluſio. Votum ſolemne religionis, quia ex natura rei dirimit matrimonium, & habet contrarietatem ad illo, nullo modo poteſt ſtare cum matrimonio, & ita dirimit matrimonium poſtea factum, & matrimonium antecedens: ſed ordo ſacer non dirimit matrimonium antea factum (ut conſtat ex iam dictis) ergo ex natura rei non habet contrarietatem ad matrimonium ſic ſubſequens, ita dirimit matrimonium poſtea factum immediate. Ita quod ſimpliciter conſideretur ſecundum ſe, quia conſequens eſt ex natura ſua, nullo actuali, non habet efficacitatem ad impediendum, & dirimendum matrimonium.

¶Secunda concluſio. Conſentire filium & ſi legi evangelicæ & naturali non tene-

tur

confessionem, quod ordo facere impedit, A dirimat matrimonium postea factum: & quod in ordinati soleant confiteri. Itaque quamvis impedire, & dirimere matrimonium postea factum non sit de iure divino: habet tamen maximum fundamentum in iure divino Evangelico, & habet maximam affinitatem cum illo. In hac conclusione communem Doctorum sapientem in eisdem locis. Et quidem quod sit consentaneum legi Evangelicæ, & illi confessionem probatur.

¶Primo sacerdotium Leviticum & veteris testamenti propter puritatem, & dignitatem ministerij percipitur, vt fuerunt puritatem & mundiciam, secundum illud Le Lev. 11. vitici 11. Sancti eritis, quoniam ego Sanctus sum. ergo multo magis requiritur puritas, & continentia in ministris, qui sunt sanctiores in nouo testamento. Nam in nouo testamento est maior gratia & sanctitas, maiorque dignitas in ministro & in sacrificio: ergo lex illa confessionem est legi euangelicæ, vt ordo sacer impedat, & dirimat matrimonium postea factum. Et ita docuit omnium noui testamenti Ioannes. Si- Ioan. 3. cut missus me pater, & ego mitto vos, dicens ipsis spiritum sanctum. Confirmatur hæc ratio. Sacerdotes veteris testamenti fuerunt legis Angelici dicuntur multo melius quam Sacerdotes veteris testamenti, quibus dicitur Malachiæ. 2. Angelus domini exercituum est. Sacerdos ergo consentaneus est legi Evangelicæ, vt vitam angelicam referat, & sit in terris velut in cœlo vbi Matth. 22. non nubent, nec nubentur, vt dicitur Matthæi. 22.

¶Secunda probatur hæc pars. Quoniam hoc est maxime consentaneum illis ministris maximi officij, in quo sint fere continue, vt tale ministerium recte fiat. Quod probatur sic. Nam Sacerdotes Levitici tempore, quo ministrabant, abstinebant ab vxoribus propter immunditiam, & sanctitatem ministerij, vt colligitur de Zacharia. Luce Luce c. 1. 1. sed Sacerdotes euangelici continue per tractant sacra, vt constat. Nam nostrum sacrificium perpetuum est, cui multa sacra ministeria sunt annexa, vt collationes sacramentorum, & alia huiusmodi: ergo maxime consentiunt, & consentaneum legi euangelicæ est, vt illi ministri seruent, consecrationem & non fiat coniugij.

Tertio probatur hæc pars. D. Paulus 1. Cor. 7. consilium dat, vt qui vxores habent, quasi non habentes sint. Ex quo colligitur, vt Matth. 19. ait Augustinus lib. de bono coniugali, quod Christus Dominus in lege euangelica dixerit se non venisse ad soluendum legem, sed ad perficiendum: ergo matrimonium consentaneum est legi euangelicæ, vt non impedat, & dirimat per ordinem sacrum. Confirmatur argumentum. In veteri testamento quamvis non fuit prohibitum, vt vxores haberent, non fuit consentaneum legi Dei ad cultum diuinum ordinatis, quod consentaneum est legi euangelicæ, vt non possint vxores habere.

Secunda pars. quod sit consentaneum & conformatum iuri naturali, & legi naturali probatur primo. Quia lex ipsam naturalem docet & dictat, quod ea quæ ad rem sacram tractandam, vasa in naturali reuerentia habeantur. Sed sacerdotium euangelicum & eius sacrificia sunt res maxime sacrosanctæ, quæ habent ordinem ad ipsum Deum: ergo lex naturalis dictat, quod in maiori reuerentia habeantur. At vero in maiori reuerentia habentur, si non contrahantur quibuscumque, sed illis qui habent vitam puram, & consentaneam est lumini naturali, quod in vtribus nouis seruandum sit vinum: cælibatum, & sint inhabiles ad nuptias. Confirmatur argumentum. Ius Gen. 2. matrimonium, sacerdotium legis naturæ: cum maxima reuerentia accepta Genes. 4. semper Abel per pecuniam seruauit virginitatem, vt videtur, in figura statim à principio mundi videndum erat, quanta in cælibatu Sacerdotio, & ministerio sacro conseruaret: ergo multo magis in lege euangelica conformatum hoc iuri naturali, vt cælibatus conseruetur cum sacerdotio, & cum alijs ministerijs sacris.

¶Secundo probatur hæc pars. Lumen naturæ dictat, quod efficaciores vires præbeat his qui ad aliquid munus sunt ordinati ad illa, qui possint illi munere exequi: sed sacra ministeria sunt officia maximè necessaria, & continentia sunt maxime expedita ad exequationem illorum: ergo consentaneissimum est naturali lumini, quod qui illa exercent, sint impediti ad contrahendum matrimonium.

¶Tertio confirmo. Ordo sacer in Ecclesia

Ex Latina impedit & dirimit matrimonii
jam hominem ex infidelitate. Secũdo. Quia hoc
ſit maxime conſentaneũ iuri euangelico di-
uino & iuri naturali, ex vitanda alterius
illi ſuper ius humanũ poſitum. Ad expe-
ſitionẽ huius concluſionis aduertẽdũ eſt, q
quẽ ſuperius, q̃ matrimoniũ ordinatũ de iure
diuino, vt iuxta ius in poſſe matrimoniũ
contrahendi ſupervũ illud vetus nõ eſt ne
ceſſarijs ſitus ex natura rei, ſed ex inte
ſtatum poſſunt ius inducitias ad contra-
hendum matrimoniũ, ſine quibus diriman
matrimonium poſſit facilius, nõ contra
ordinem ex natura rei, nec inter ius
euangelicũ ſed iure humano poſitiuo, ſi quo
diligentiã nihil facer a voto ſolẽni religio-
nem (vt diximus) eſſentiam ſolidat religio-
ni ex natura rei includit votum eſſentiale, &
inhabilitatem ad contrahendum, & de iure
diuino. In hac concluſione ita explicata con-
ueniunt vbi doctores Theologi & iuriſperi
ti. Vide ſupra citatos pro prima concluſio-
ne. Et hæc concluſio probatur. Nam ut di-
ctum eſt ſupra in principio huius art. ecclia
ſter impedit, & dirimit matrimoniũ po-
teſtas ſolum ius humanũ poſitiuum, nõ impedit, & dirimit ius
naturale, vel diuinum euangelicum ergo impe-
dit impedimento poſitiuo Canonico. Et hoc
Inſinuat in tertio citato in principio huius
artic. dicitur enim ca. Sicut & ca. Eccleſia
ſtica. 32. dist. Ideo aliquam fuiſſe legem in
Eccleſia conſtitutam poſſe fieri ordinem ſed
ab initio naſcentis Eccleſiæ hoc fuiſſe prohi
bitum. Quoniam hæc prohibitio erat mani
feſtatiua euangelico, & hoc colligit ex
verbo apoſtolorum ca. 15. cuius verba ex
Hebraica translatione hæc ſunt. Ex his,
qui ex libris in eleuum pertinentium, iubeã
ſcitores ibi, & conuertã ſe vobis, ſuperiũ
conſtitutum & in c. Nullus, 28. dist. præcipi-
tur, quod nullus ordinetur, nũ prius vxo
ri ordinetur, & 32. dist. c. 1. & in mul-
tis ſcriptoribus illius dist. Vide Alexandrum de
Caſtro, Hoſtiẽſem, verbo ſacerdotium,
& Michaelem de Medina lib. 1. de cælibã
tu, & Iohannem Eckium contra Lutherum
ca. 12. Et quod prohibitio hæc & inhabili-
tas ſit maxime antiqua, colligit ex Caſtro
Pap. in c. penult. 27. dist. ubi agit de presby
teris, diaconis & ſubdiaconis, & ſubdit. Con
ſtat ergo quoniam matrimonia ab hominibus
perſonis Eccleſiæ ſunt ſacrorum canonum
diſpoſitione inducta. Vbi ſignificat

A hoc eſſe ordinatum a principio naſcentis
Eccleſiæ. De illis conſule Doctores in
præmiſſis ſpecialiter Cajetanus, ubi ſupra,
qui optime loquitur. Et in particulari di-
ſputatur an talem ſacrum ordinem Eccleſia
poſſit matrimonium dirimere
& contrahi vti. Vide illum. Et idem diſpu
tant alij autores. Hoc autem non eſt neceſ
ſarium hic diſputare, nec plura dicere pro
nũc ad illum locũ ſed ad materiã de voto.

¶ Ex hac concluſione colligitur aperte
quod Summus Pontifex poteſt diſpenſa-
re cum eo, qui eſt in ſacris conſtitutus, ut
contrahat matrimonium. Ratio huius eſt.
Quoniam illud impedimentum quod tollit
aliquale fundamentum habet in iure na-
turali & euangelico, tunc eius complemẽ-
tum eſt de iure humano poſitiuo (vt
dictum eſt) ut nunc Summus Pontifex po-
teſt diſpenſare ſuper ius humanum: ergo.
Adiungendum tamen eſt, quod non ordi-
nẽ ſacro ſit annexum votum ceremoniæ
ex inſtitutione Eccleſiæ, (quod quidem
conſtat ex multis capitibus ſuperius citatis &
ex uſu Eccleſiæ, nam in ordinatione eccle-
ſiarum earum ſolent implorare ad hoc quod
diſpenſatio ſit valida, ita ut non poſſent di-
diſpenſare contrahendo, deberet eſſe legiti-
ma cauſa. In quo differt ab aliis impedi-
mentis hoc impedimentum. Ratio huius
eſt. Nam Summus Pontifex non poteſt ſi-
ne diſpenſare ſine rationabili cauſa. Di-
xi autem, ut non poſſet diſpenſare contra
herede. Quia quemcunque quisque diſpenſet
ſuper inhabilitate ad contrahendum ſine
ſine rationabili cauſa, nihilum ei matri-
monium. Caſus autem poſſet contingere e-
tiam ſi haberet ſuam cauſam ſufficiens ad
hoc quod non poſſit petere debitum.
Quoniam diſpenſatio facta in vno nulla
eſt, cum non ſit rationabilis cauſa ad
diſpenſandum. Et hoc eſt maxime adver-
tendum, & conſiderandum in hac materia.

¶ Quarta concluſio. In minoribus ordi-
nibus conſtitutis ſemper licitè poterunt
matrimonia contrahi. Hanc concluſionem
docent omnes Theologi, & Iuriſperiti. Vi-
de ſupra citatos. Et probatur concluſio.
Primo ex Conſtitutionibus Apoſtolorum Can.
27. Vbi hoc expreſſe dicitur. Vide Sylve-
ſtrum verbo matrimonium. 1. quæſtione
22. & verbo clericus quæſtione 4. Secun-
do probatur ex vſu, & more totius Eccle-

Ca. 15. in concilio apoſtolorum

Ca. per totã. 28. dist.

Ca. 3. in canonibus apoſtolorum.

fix. Quia semper licitum fuit A eli, quod illi, qui iam in miserabili conditura, mera lavant matrimonium: ergo illud fieri potest. Tertio probatur conclusio. Quia res naturales ex natura rei naturali, vel divino non impediuntur, nisi divinitus matrimonium, ut constat: ergo malum est, & licita matrimonium ab illis contractum. Quarto probatur conclusio ratione. Et: Magister Soto in loco supra citato ubique quando matrimonium tollitur, quod ordinem non habeant matrimonium sacramenti, & ita possunt optime contrahere. Hec tamen ratio non est bona. Non enim est certum ex Theologo, quod ordines minores non sint sacramenta, de quo in materia de ordine. Et tacio est. Nam ministeria, ad que deputantur homines per huiusmodi minores ordines, non sunt adeo sacra, ut eum officio coniugali stare non possint, & ita possunt contrahere illa ministeria exercendo. De quo in Concil. Tridentini sessione 23. per totum capita precipue in 5. & 6. & ibi & in D. Thom. in solutione ad quartum dicit, quod coniugati in ordinibus minoribus possunt matrimonium contrahere, quia quamvis ordines illi deputentur ad aliqua spiritualia, non tamen immediate habent accessum ad tractandum sacra, de quo significat, quod ministeria ad que deputantur, non sunt ita sacra, ut non possint simul esse cum officio coniugali. Et hec ratio est optima.

¶ Quibus facilitate respondetur ad argumenta facta in principio. Ad primum argumentum respondetur, quod in B ordine sacro non est totalis, sed partialis traditio ad effectum ad ministerium divinum, scilicet, ad divinum officium, & ideo hoc ministerium non habet contrarietatem matrimonium in toto vero sed ibi est totalis traditio, & ideo ex natura rei habet contrarietatem ad matrimonium. Et enim impedit id, quod destruit totaliter traditum Deo, & quod realiter contrariatur matrimonio, tale non est ita sacrum, ut non possit simul esse cum officio coniugali. Et hec ratio est optima simile in impedi-

A mento servitutis, quod quidem (ut dicit Aristoteles) non dicitur matrimonium tollere naturale, quamvis in servitute sit totalis traditio, sed quedam modo partialis, ad illa que officia. Ad confirmationem respondetur, ex dictis ad argumentum.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quod quamvis Sacerdotium in illo casu quando ad opportunitatem populi illum eligit dicere, quod vovens Deo divina ministeria, hoc est religiosus, & ita sacerdotium religiosi sacerdotis sacerdotium sit ex perfectione religionis, nihilominus tamen si in ea vovere ad matrimonium dissolvendum esset manifestum, quia collegisset in ipso natura rei, & impedimentum ab ipso Sanctissimo Pontifice.

¶ Ultimum argumentum est ad certum argumentum. Virtus sacra episcopalis est naturalis, & divino impedita & divinitus matrimonium pollet tollere. Et videtur vera pars affirmativa.

¶ Primo arguitur tertio argumento Lodo in dubio procedendi. Talis status secundum se divinum perfectior est, quam status religiosus, ut diffusius in 2. 2. q. 184. probatur art. 8. Sed licet religiosus ex natura sua iure naturali, & divino impedito, & divinitus matrimonium pollet tollere, ut dictum est, quia habet annexam continentiam ex divino: ergo etiam sacra episcopatus.

¶ Secundo arguitur & confirmatur argumentum precedens. Status religiosus ex natura sua iure naturali & divino impedito, & divinitus matrimonium pollet tollere, quia status religiosus secundum se traditur ipsi Deo (hec enim ratio addicta est in precedenti) sed in illum episcopalis quia Episcopus totaliter traditur ipsi Deo: ergo iure naturali & divino impedito, & divinitus matrimonium pollet tollere. Consequentia est bona a minori pro statu. In statu religionis propter perfectionem. Esto est traditio totalis, sed perfectior status est status episcopatus: ergo Episcopus totaliter traditur ipsi Deo.

¶ Tertio arguitur. Quia status episcopatus ex natura sua iure naturali & divino evangelico habet annexam continentiam, sed non habet annexam consummationem, sed dum ibat 1. Corin. cap. 11. patet ex quo annexam est consummatio, sed hec consummatio repugnat ibi-

1. Cor. cap. 11.

mm

tali ordinatione data: ergo ſtatus epiſcopalis ex natura ſua iure diuino impedit, & diuinum matrimonium dirimit. Conſequentia eſt bona, eſſe non probatur. Qui eſt ſi monet, dicitur eſſe & habet rectum ſacrificium, hoc eſt quia habet rectum ſacrificium: ergo &c.

¶ Quarto arguitur. Epiſcopi iure diuino conſtituti ſponſari ſponſæ Chriſtianæ a Chriſto ordinatæ, ſi ſibi quidem ad præceptum, non tamen quantum ad eſſentiam & de iuramento ſit iuris diuini. Matt. 5. ut ſupra dictum eſt. Ergo ſtatus epiſcopalis ex natura ſua non impedit, nec diuinum matrimonium poſſit diſſolui.

¶ Quinta concluſio. Status epiſcopalis ex natura ſua iure diuino euangelico non impedit diuinum matrimonium poſſit diſſolui. Hæc concluſio probatur primo. Si ſtatus epiſcopalis ex natura ſua iure euangelico diuinum matrimonium poſſet diſſolui, ſequeretur quod ille qui habet epiſcopalem dignitatem poſſet ſibi facere diuortium, & ſic poſſet ſibi facere quod non eſt licitum. Conſequentia eſt bona, quia ex natura ſua iure Euangelico habent epiſcopi ſibi facere quod non eſt licitum, ſed hoc non eſt ſimile, ergo ſtatus epiſcopalis ex natura ſua iure Euangelico non diuinum matrimonium poſſit diſſolui conſequentiam. Conſequentia eſt bona, quia eſt exemplum Moyſi vnde probatur: Nam ſtatus epiſcopalis poteſt ſimul ſtare cum matrimonio, ergo non habent contrarietatem ex natura ſua iure diuino. Conſequentia eſt ſpecialium contrariorum non poſſunt eſſe ſimul. Antecedens vno probatur. Nam a principio naſcentis Eccleſiæ multi obtinuit ſtatum epiſcopalem, ut refertur ex dicto D. Paul. ad Tim. 3. Vnius eſt mulieris virum, & legitur de epiſcopo, & D. Dionyſius Areopagita fuit conſagratus, ut legitur Act. 17. tamen ut dicunt ſancti ſtatus epiſcopalis eſt ſtatus perfectionis, ergo ſtatus epiſcopalis ex natura ſua iure euangelico non impedit matrimonium poſſit diſſolui. Conſequentia eſt bona, quia ex natura ſua iure Euangelico habent epiſcopi ſibi facere quod non eſt licitum, ſed hoc non eſt ſimile, ergo ſtatus epiſcopalis ex natura ſua iure Euangelico non dirimit matrimonium poſſit diſſolui conſequentiam. Conſequentia eſt bona, quia eſt exemplum Moyſi vnde probatur: Nam ſtatus epiſcopalis poteſt ſimul ſtare cum matrimonio, ergo non habent contrarietatem ex natura ſua iure diuino. Conſequentia eſt ſpecialium contrariorum non poſſunt eſſe ſimul. Antecedens vno probatur. Nam a principio naſcentis Eccleſiæ multi obtinuit ſtatum epiſcopalem, ut refertur ex dicto D. Paul. ad Tim. 3. Vnius eſt mulieris virum, & legitur de epiſcopo, & D. Dionyſius Areopagita fuit conſagratus, ut legitur Act. 17. tamen ut dicunt ſancti ſtatus epiſcopalis eſt ſtatus perfectionis, ergo ſtatus epiſcopalis ex natura ſua iure

¶ Tertia conclusio. Status episcopalis iure humano ecclesiastico impedit & dirimit matrimonium postea factum. Itaque quamuis hoc sit maximi momenti spirituale coniugium, tamen ulterius complementum habet a iure humano. Haec conclusio est manifesta ex supra dictis in dubio praecedenti. Nam eodem modo impedit, & dirimit matrimonium postea factum iure humano, sicut status episcopalis iuridice & essentialiter habet in se vim ordinem sacrum in maximo perfectionis gradu constitutum, ergo ille status episcopalis iure humano ecclesiastico impedit & dirimit matrimonium.

A

SED contra conclusio, & praecedens explicentur est adhuc dubium: An episcopus electus, & confirmatus per Summum Pontificem, qui habet intentionem, non tamen est consecratus, nec ordinatus, atque ordine sacro gaudet, impedit matrimonium. Itaque dubium est, an episcopatus tantum ratione ordinis sacri habeat impedire, & dirimere matrimonium: an vero ratione invisibilitatis, & dignitatis episcopalis. Ratio dubii est. Nam ratione status episcopalis habet statum perfectionis.

B

¶ Nihilominus tamen dicendum est, quod sit hoc ratione ordinis. Nam si quidem ordo sacer impedit, & dirimit matrimonium postea factum, multo magis id habet supremus ordo sacer. Itaque solum ordo sacer sufficit ad hoc, quilibet qui consecratus est Episcopus maiorem obligationem habet ad hoc. Ratio huius est. Quoniam in iure soli habent, quod ordo sacer impedit, & dirimit matrimonium postea factum, & nulla fit mentio de statu Episcopali. Ex quo colligitur, quod Episcopus electus, & confirmatus per Summum Pontificem, qui habet intentionem, non tamen est consecratus, nec ordinatus, atque ordine sacro gaudet, non impedit matrimonium, nec est inhabilis ad illud. Et ita si contraheret, valeret matrimonium nec opposito in iure.

C

¶ Advertendum enim est, quod perfectio status & obligatio ad perfectionem in Episcopo oritur ex voluntaria assumptione pastoralis officij, per consecrationem tamen confirmata, ut dictum in 3. 4. quæst. 184. art. 6. Itaque in illo voluntaria assumptione status perfectionis spirituale quoddam matrimonium inter Episcopum, & Ecclesiam, ut dixit Innocentius III. in capitulo licet. de translatione Episcop. ubi comparat

ca. licet de translatione epísco.

a. Et ad rationem istum de tempore subiecti

D

S. D. explicandum est, hæc non sunt aperta ex natura rei iure divino status episcopalis, quo sit excellentior, perfectior, & eminentior in omnibus statibus sanctæ ecclesiæ ex natura rei sacræ religionis. Ad hoc dicendum est, quod excellentia & perfectionis status episcopalis colligitur aperte, quod virtutes & abdicatio propriorum non sit aperta ex natura rei episcopalis status, & ex eo quod non sit status ita eminens & perfectus status religionis, colligitur clare, quod est occultum ex natura rei custo-

dia

da cohibitio & abdicatio proprietatis ſa-
cui religioſorum. Et vt hoc explicetur ob
ſeruandum eſt, & maxime aduertendum
quid in ſchola perfectionem euangelicæ qui
dam ſunt diſcipuli; alij verò Magiſtri. Reli
gioſi habent ſtatum diſcipulorum, Epiſco-
pi verò habent ſtatum Magiſtrorum, & ita
ſtatuit lex diuina, & ſic patet. Ad perfe-
ctionem diſcipulorum neceſſaria eſt cuſto-
dia cohibitiua & abdicatio rerum exteri-
orum, & quantum ad proprietatem, & quan-
tum ad dominium & vſum exterarum rei
rum: diuino hæc ſtatui annexa eſt, vt
dictum in illo cap. Cum ad monaſterium.
A. ergo ad perfectionem Magiſtrorum eſt
neceſſaria cuſtodia cohibitiua, nec abdicatio
proprietatis: & ita ex natura rei iure di-
uino euangelico hæc non ſunt annexa ſtatui
epiſcopali.

¶ In ratio huius doctrinæ elegantiſſima
eſt. Ideo enim cuſtodia cohibitiua & abdica-
tio proprietatis ſunt annexa ſtatui monaſti-
cali ex natura rei, quia actus contemplati-
ui & proprietates rerum temporalium valent
illum perfectioni. Auaritia enim rei &
actus illicitus hominem à ſe plus trahit, &
auocat hominem à rerum ſuperiorum ſpiri-
tualium contemplatione, diſcipuli verò ſpiri-
tualia ſolent auertere à diſciplina, quam Doctō
res à doctrina, & ideo ex natura ſtatus
monachalis, & religioſi, ſequitur prohibi-
tio actus contrarij, & prohibetur etiam
poſſeſſio rerum illa, quæ maxime impediunt
perfectionem. Vnde illi ſtatui ex natura de
iure diuino eſt annexa cuſtodia cohibitiua,
& abdicatio proprietatis. Cæterùm epiſcopa
lis natura ſui iure diuino non prohibetur
ſtatui nec eſt annexa cuſtodia cohibitiua, & ab
dicatio proprietatis, quoniam epiſcopi ſunt
in ſtatu & culmine perfectionis, & ſunt ma
giſtri & Doctores virtutis, qui non ita ſoli
ſunt diuinorum à perfectione, imo per vſū
matrimonialē, & proprietatem rerum, poſ
ſunt maximè meritum augere. Illi opi
mum ſtatus in naturalibus. Nobis enim
melius eſt non intelligere res ſingulares, &
non abijcias, quorum cū intellectus noſter
ſolus ſit, ſi daret optionem, vt intelligeret
humanitus res ſingulares, & abiectas, nec eſ
ſet ſanum eſſet, quin impediretur à cognitione
rerum ſuperiorum, cæterum magna perfe
ctio eſt, in Deo intelligere res ſingulares
quibuſlibet infimas, & abiectas. Quoniam cū

A. intellectus Diuinus ſit infinitus, & omnia
ſimul intelligat, non impedimur à contēpla
tione ſublimium, & rerum ſuperiorum: & ſimi
dicendum eſt de angelis, Deō diſſimiliter in
proposito religioſi, qui ſunt diſcipuli in vir
tute per actus contemplatiuos, & proprietatem
rerum impediuntur à perfectione, non ſic
epiſcopi, qui ſunt magiſtri & Doctores
in virtute. Cæterum per hoc poſitum fa-
cilè eſt ad cuſtodiā cohibitiuā & amoue
dum ſacro & epiſcopali, non verò abdica-
tio proprietatis.

¶ Sed vt hoc adhuc amplius explicetur,
B. dubium eſt, cur annexa eſt ſtatui mo-
poſitiuum ordini ſacro & epiſcopali cuſto
dia cohibitiua, & non abdicatio proprietatis.
Ratio dubitandi eſt: nam ſicut actus contē
platiui impediunt perfectionem, & diuidunt
hominem circa rerum proprietatem & domi-
nium rerum, ergo non debet eſſe magis annexa
per ius poſitiuum cuſtodia cohibitiua, quā
abdicatio proprietatis. Nihilominus ratio
dicendum eſt, & magis conuenit huic ſ
eſſet annexa ordini ſacro cuſtodia cohibi-
tiua, quam abdicatio proprietatis. Quoniam
vſus ipſe inutilium & omnia alia, quæ
ſequuntur ad contemplationem, magis impe-
diunt perfectionem, & mentem diſtrahunt
diuinæ verò poſſunt eſſe inſtrumenta ad
maximum meritum: de quo in materia de
ſtatibus loco citato.

C. ¶ Ad ſecundum argumentum concedi
mus, negatur minor. Quoniam in dato
epiſcopali (vt dictum) non eſt totalis tradi
tio, nec ad aliqua effecta, & similiter nuda
me abnegatio. Et ad probationem minoris di
cendum eſt, quod in ſtatu religioſorum nō
eſt totalis traditio propter perfectionem
ſtatus ſimpliciter loquendo, ſed propter per
fectionem ſtatus diſcipulatus dictum eſt in
præcedenti ſolutione: epiſcopi verò ſtatus
eſt ſimpliciter perfectus, & eſt ſtatus magi
ſtri, & ita non eſt in eo totalis traditio. Vi-
de præcedentem ſolutionem.

D. ¶ Ad tertium argumentum reſpondetur
negando minorem. Nam ex natura rei in
re euangelica ſolemnizato matrimonio ecclesia-
rum bene potest ita esse cum matrimonio
principe in ſuo perfecto, quia debet eſſe
epiſcopus. Concludit tamen argumentum,
quod eſt maximè conſentaneum iuri euā
gelico, & maximè accedentium, quod epiſco
pus non ſit coniugatus.

¶ Ad quartum argumentum respondetur, quòd ex nouella Ilarii epistola, & Ilario in aure dicto, quòd episcopus debet ille exemplar virtutis, non tamen potest seruare omnia vtilia, nec debet ille exemplar omnium consiliorum dici tamen debet, quòd vt dictum fuit grauissimum vsum est in Ecclesia, quod postquam aliquis est consecratus episcopus euangelium exercuit, & ita fuit exemplar talitatis. Ecclesia vt dicimus à principio successit Ecclesiæ aliqui existimauerunt ordinari episcopi & sacerdotes. Verumtamen & postquam fuit vsus assumpti ad episcopatum, nunquam fuit vsus habendi vnam legitimam. Et hoc propter causam additam in quarto argumento. Vnde si aliquando in veteribus canonibus inuenitur posita positio episcopi, & sacerdotes, quæ prætermittebantur religiosis causis placentes, intelligendum est de illis qui absque vxoribus ad tempus tenebantur, & alicuius ministerio non autem de illis qui erant sæpius quam ad altare. Et in hac parte Græci Latinos superant. Non quod ad altare multo circa sacra ministeria vtiantur in episcopis ad pristinam religionis professionem, ut prius fuit dictum, quam virtutis magistri, & Doctores.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum ordo facer matrimonio possit supervenire.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod matrimonio ordo sacer superuenire non possit. Quia sicut præmissum est sanctificatio spiritualis quam corporalis: ergo si matrimonium inutilem vxorem sustinere prohibuerit generabiliter vxorem, ne non possit debitum exigere, quod ordo sacer spiritualem & matrimonium corporale: & sic videtur quod non possit aliquis ordinem sacramentalem sustinere post matrimonium consummatum.

¶ 1 Præterea. Post matrimonium

A consummatum datur remedium per confessionem alterius non posse consistere ibidem: sed ordo facit hoc in sacramentum: ergo &c. Probatio prima: quia per sacramentum matrimonii per fidem acceptum, vt dictum est, per primam Petri 3. sed quod virgo habet illud quod facit in sacramento matrimonii, scilicet consensum: ergo per quod virgo potest sustinere ordinem post matrimonium.

¶ 3 Præterea. Matrimonium quod non imponit ordini, nullum ei impedimentum: sed ordo præcedens non præcedit matrimonium sequens, ergo &c.

SED contra Malignè resistere alicui continentiam facit illi qui sunt in sacris ordinibus: sed post matrimonium potest aliquis religiosum votum facere: ergo ad consummationem matrimonii ordo sacer sustinere.

¶ Præterea. Aliquis potest fieri seruus: hoc autem post matrimonium: ergo & seruus Dei per sacrum ordinem.

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium non impedit ordinis sacramentum, quia si matrimonium inuenitur ad finem ordinis, quando vxor mala non vult consentire, vir ordinis sustinet, sed excusatur vt dictum fuit. Si autem malitia vxoris non ipsa desponsata, vir ordinis non excusatur.

AD primum ergo dicendum, quod matrimonium ordinis sibi accidentaliter impedimentum præstat matrimonium, ne

Deut. 24. Luc. 14.

quia

quia sine fide impossibile est animam
illuminari ex parte eius qui suscipitur
sacramentum, quia non potest petere debitum,
nec scire si petendum reddatur: nec tamen
fides ex parte ministri, quia ipse veram
intentionem habere non potest nisi fidem
eius inducere ad contentionem.

AD secundum dicendum: quod si
quis simul, & de eius consensu aliquod
sacrum sacramentum suscipiat, veruntamen
priorem contrahendi omnino non intendat, nec
consentiat religionem ingredi, si sibi
non liceat de propria substantia providere
sibi quod sufficiat matrimonium contrahit,
secus autem esset si omnino matrimonium
non vellet nisi ex hoc sibi aliqua
præbenda procuraret.

AD tertium dicendum, quod si
probabiles coniecturæ aliquando quidem
contrarium dixerint, quod etiam Deus
si non debeat accedere ad sacros ordines
sine confessione peccatum quod ad mem-
bra corporis veritatem sui fundamenti
pertinet, quod fundamentum non
possunt secundum ordinem ecclesiæ si in
eum alienentur aut ignorantibus viris
ordines suscipiantur.

AD quartum dicendum, quod sicut
dictum est ipse dominus ejiciens ementes
templo quod non sunt ordinem sustu-
lerat, ejiciat se ad hoc quod ipse in per-
petuum alteri non vendat: quia significa-
tur matrimonium non firmari nisi quæ in
matrimonio succedunt principaliter exigi-
tur, si mentes sint consensui animarum
non videntur ad hoc tendere.

AD quintum dicendum, quod ma-
trimonium habet pro causa naturam
consensum pro anima ordo, sed habet
causam sacramentalem determinatam
à Deo: unde matrimonium potest im-
pedire ne ordines præcipui quod non fit
matrimonium quod tū fit matrimo-
nium quia sacramentorum materia est
immutabilis, sed alias humanas possunt
impedire.

A SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio est affirmativa. Quoniam ille qui iam ordinatus est sacerdos ordinem accedat etiam recta intentione, verum character suscipit.

¶Secunda conclusio. Si matrimonium recta intentione, & redamante, suscipit quidem characterem, tamen caret vim characteris.

¶Tertia conclusio. Si matrimonium ordinetur contrahentis vnum subiecti characterem, & vim characteris.

¶In hoc articulo disputatum est de matrimonio quando succedit ordinem sacrum. In cuius hoc supponendum est, & tractatum hactenus contingat, qui ad sacros ordines promoueri, conuolare posse. Primum itaque est, quando matrimonium quidem ratum erat, sed nihil adhuc consummatum. In quo quidem casu certum est, quod tale matrimonium per votum solemne sacrorum ordinū non dirimitur. Et quæ sit de hoc olim inter doctores in Ecclesia, nunc tamen certum est. Nam hoc aperte diffinit est in quadam extrauagante Iohannis 22. de voto, vbi asserit Summus Pontifex, quod tale matrimonium non dissolvitur quia sic in iure dicitur, nec in facto ecclesiæ reperitur, quod diffinitio matrimonium rerum vero religiosi solemni dare causa existimat est, quia ille est verus ordinis Deo, in sacro vero ordine non est vera traditio, vt hoc diffinitum est in articulo precedenti.

Circa illum illud est dubitabile. Vtrū ille, qui ordinum est ordine sacro post matrimonium ratū, secundū eam sententiā, vxorem impedi religionem, & profiteri. Sed antequā hoc dubium explicemus, aliud veluti præuiū explicandū est, vt dicitur, vt ille, qui ordinum ordine sacro post matrimonium ratum cum consummandi contrahentis voto, peccet mortaliter, si aliud facias cum animo transeundi potius ad religionem. Dici contrahentis voto. Nā contrahentes voce tam & mente, & huius potest quoscunque ordines, & etiam sacerdotalem suscipere. Imo si mulier dolet cum sum discessū, vt si adulterum, potest vir licentia iniuncta sibi licentia mulieris, & tūc re-

c. 4 & 6. de conuersione conjugatorum

ad religionem. Hoc diffinitur cap. 4 & 6. de Conuersione coniugatorum. De quo vide Magistrum Soto in 4. dist. 38. Artic. 1. Et Couarr. super. 4 decretalium parte. 1. § 3. num. 3. Sylueſtrū verbo matrimonium 2. impedimento 11. quæſt. 19. dicto 4. Nauarr. in Manuali cap. 22. num. 92. Diuinum cum animo transeūdi poſſet ad religionem. Nā ſi ordinem ſine tali animo, certa res eſt, & eſt peccatum mortale grauiſſimum & ſacrilegium: quia ille talis & talis, & ſanctus ordinatus eſt interioriter: dicunt autem ſuperiorem. Item, quia ille talis in ſuſceptione ſui ordinis voluit votum caſtitatis abſolute & ſimpliciter, quod autem ſimile votum poſſit ſine transitu ad religionem, ſine peccato mortali non. Vide poſtea multi ſuſ. de conuersione coniugum. Dico vt dicit Felinus 2. de Rescriptis circa quæ ſuperiores ſolent dispenſare talis non habens non poſſit miſſarum in ordine ſuſcepto, tamen eſt nec ad alios ſacros ordines promoueri, quod eſt vbi irregularē, nec aliquod bonum ſuum aut officii eccleſiaſticum obtinere. Verum eſt quod matrimonium ante non conſummatum diuiniter, vt iam dictum. Et ita non habet ius ad petēdū debitū, & ipſe tenetur reddere debitū, nō tamē poteſt petere, nec ad id habet ius. Vide multi ſuper matrimonio per quem ſit irregularis.

¶ Tota autē difficultas eſt quando ordinatus ordinē ſacrū cum dicto voto, tamen cum animo transeūdi ad religionē, an tunc peccet mortaliter. Et videtur pars negatiua.

¶ Primo arguitur. Maior. Appoſitionem habet matrimonium ratum, etiam ſi nō ſit conſummatum cum voto ſimplici caſtitatis, quia ordo ſacer ex matrimonio rato ſolemni poſt votum ſimplex caſtitatis poteſt aliquis obtinere matrimonium cum animo transeūdi ad religionem vt dictum eſt in art. 1. huius quæſtionis ſecundū probabiliorem ſententiam, et ego ſtudiose poſt ma trimonium ratum nondum conſummatum poteſt aliquis ordinari ordine ſacro cū animo transeūdi ad religionem. Conſequentia ita eſt bona. Minor probatur. Quia matrimonium ex natura rei repugnat cum voto ſimplici caſtitatis, ergo non facit ad habet repugnantiam ex natura rei, ſed ex ſtatuto Eccleſiæ.

¶ Secundo arguitur & confirmatur arga-

A mentum præcedens. Si ordo ſacer habens aliquam repugnantiam cum matrimonio ratione voti ſimplicis caſtitatis ordine ſacro, illa eſſet propter ſtatutum caſtitatis, quod eſt ſolum ex Eccleſiæ ſtatuto, ſed illud non poteſt operari, nec aliquam repugnantiam cum conſummato, et probatū eſt in loco ſimilitudinis ciuca id argumentum præcedens, ergo ordo ſacer nullam habet repugnantiā cum matrimonio rato, indeque nullū eſt peccatum ordinari ordine ſacro cum animo transeūdi ad religionem poſt matri-
B monium ratum.

¶ Tertio. Iſte talis, qui ſic ordinatur, talem intendit ſuscipere ordinem ſacrum, ergo ratione modo peccat. Conſequentia eſt de ſe. Antecedens vero probatur. Et quidem quod nulla ſit intentio recti contra. Nam recte habet ius ad transeūdum ad religionē & religiosus viuendi, et habitude ex hoc quod habet ordinē ſacrū cū animo tranſeūdi ad religionem, non habet aliquam intentionem recti. Quod vero non ſit intentio recti ex ſacro ordine patet. Quia ordo ſacer nullam habet repugnantiam ex natura ſua cum ſimplici voto caſtitatis, ergo non eſt illi formale, nec eſſentialiter habet repugnantiam cum illi oppoſita ex natura Eccleſiæ et ita probatur.

¶ Quarto probatur hoc & confirmatur argumentum præcedens. Nam non obſtante matrimonio rato conſummato ipſe talis, poteſt ordinari ordine ſacro ſine aliquo peccato, quod quidem conſtat. Nam ſi transiret ad religionē (quod poteſt licite facere) poteſt ordinari ordine ſacro, vt poſtea dicemus, ergo a principio poterat id facere cū animo tranſeūdi
D ad religionem. Probatur conſequentia. Quoniam quod ordinatur mediante vel immediate ad aliquem referre ad propoſitum, ſeipſum quidem ad meliorem vitam. Nam ſi ipſe habet ius in ordinem, & licite poteſt illud facere mediante religione, non eſt illa intentio recti, quod ſit ius mediate ad animo tranſeūdi ad religionem. Confirmatur. Ille talis poſt matrimonium ratum conſummatum poteſt recipere caſtitatem abſolute cum animo tranſeūdi ad religionem, ergo talis caſtitatis votum ordini ſacro antecedit, & ita poterit licite fieri cum animo tranſeūdi ad religionem.

¶ In

¶ In oppositum sit primo. Ea sunt in hominis potestate in principio articuli sit pro habitum. Q aliqui ordinate ordinem facere post matrimonium. Itaque sicut ponitur impedimentum ad matrimonium ita tale actus Empticonis, & ideo non sit licitum contrahere enim cum animo transeundi ad religionem, ut dictum fundatum probabiliorem sententiam in loco ii. citato. Ita etiam peccatum mortale erit ordinari ordine facto post matrimonium ratum non consummatum, ut constat ex ipso iure, ergo peccatum mortale erit ordinari ordine facto post matrimonium ratum non consummatum cum animo transeundi ad religionem.

¶ Secundo arguitur. Secundum probabiliorem sententiam ibi citatam matrimonium ratum non consummatum ex natura sua repugnat cum voto solemni, ut de mortale contrahere post votum illud, etiam si fiat cum animo transeundi ad religionem, quoniam in matrimonio datur ius petendi ad copulam, ergo similiter erit peccatum mortale ordinari ordine facto propter nodi celebrati absolutionem ex Ecclesiæ institutione. Probatur consequentia. Nam aeque absolute & simpliciter dicit, quod non sit in eius potestate, sed in potestate alterius; sicut peccaret mortaliter, qui iuraret celibatum absolute, si velit permanere in matrimonio.

¶ Tertio arguit. Ecclesia in illa iuribus sancta constituit, q ordo facere aliquo modo sit cum matrimonio rato, ergo peccatum mortale erit ordinari ordine facto post matrimonium ratum, etiam si ordinari cum animo transeundi ad religionem. Consequentia est evidens, antecedens probatur. Quando ordo facere præcepit, Ecclesia inhibendo recidit personam, ita ut non possit celebrare matrimonium ratum, etiam si illud faciat cum animo transeundi ad religionem, ergo signum manifestum est, quod in aliis casibus vult, quod nullo modo fieri ordo facere cum matrimonio rato, etiam si non sit consummatum.

¶ In huius rei explicationem supponenda sunt aliqua. Prima supponenda est tanquam certum, q si aliquis post matrimonium ratum & consummatum ordinet ordine sacro, certum est dicere sacrilegium, & unum sacramentum & matrimonium ordinatum. Hoc docet D. Thom. in articulo & omnes Doctores supra citati. Talis enim ordo est sacramentum character impri-

A mens. Ita N. Nã ubi est legitima materia, & legitima forma, & intentio, ut ordinetur: licet subiectum ordinis, in quem cadere omnia ista adsunt, ergo tenet ordinem sacrum. Secunda supponenda est tanquam certum, quod filius ex iure diuino tenet facere (ut iam dictum est) cultum habet repugnantiam cum voto solemni, & ita nullum est peccatum filium ex iure diuino, q aliquis ordinetur ordine sacro post matrimonium ratum non consummatum.

¶ Quibus positis, ut hoc dubium explicemus primo dicendo. Probabile est, quod licitum ordinari ordine sacro post matrimonium ratum non consummatum cum animo ingrediendi religionem.

B Ita est nam talem matrimonium contrahere cum animo ingrediendi religionem est peccatum mortale ex genere suo. Hæc conclusio probatur argumento facto primo loco. Quæ eadem repugnantia vel non repugnantia habet votum castitatis cum matrimonio rato, illud votum præcedat matrimonium, vel subsequatur, loquendo ex natura rei: & ita si unum est probabile, & aliud etiam est probabile.

¶ Secunda conclusio. Absolute loquendo mihi videtur, quod ordinari ordine sacro post matrimonium ratum non consummatum cum animo ingrediendi religionem est peccatum mortale: & illud sit contrahere inter. Hæc conclusio probatur argumento facto secundo loco principe ultimo, quod quidem hoc videtur evidenter consequi.

¶ Et ex his illum argumenti explicationem

D adverto ad illud, quod Ecclesia in illa prohibitione manifeste intendit, quod ordo facere nullo modo sit cum matrimonio etiam rato non consummato, quod quidem conflat ex hoc, quod quando præcepit ipse ordo facere, inhibendo recidit personam ad contrahendum matrimonium, taliter, quod matrimonium postea factum nullo modo sit validum: quando vero præcepit matrimonium, non potuit Ecclesia facere, quod ordo facere postea subsequens, dirimeret matrimonium etiam non consummatum. Nam quos Deus coniunxit, homo separare non potest. Nec potuit facere, quod bonum, qui

con-

contrahit matrimonium, non erit habilis ad actus ordinis. Si in intellit clare & ea mente, quod vota sunt nullo modo illicita, contrahit matrimonium coram non catholicis, quod explicabitur amplius in solutionibus argumentorum.

A Dargumenta ista primo loco, quæ procedunt contra illam secundam conclusionem respondetur. Ad primum argumentum respondetur, ex illa distinctione religionis religantium ignorantia facti bene ordo facit cum matrimonio, quia non habet simplicem cohibitionem, quamvis religantia illius qui sit ex numero religantium vere possint facere cum matrimonio exercitio. Ecclesia. Quia tamen Ecclesia in illa prohibitione intendit, quod nullo modo ordo faciat cum matrimonio, & hoc propter reverentiam ordinis sacri: quia non vult quod ordo differatur ante solemnia religionis, quod tale votum dirimit matrimonium verum ante factum iam dictum, non vero ordo facit tantum Ecclesia propter sacrilegium ordinis prohibitum, quod non esset potentia quodcunque. Itaque quodcunque matrimonium est impedimentum ad suscipiendi sacri ordinis. Et ut hoc amplius explicetur, considerandum est, quod votum simplex castitatis est impedimentum matrimonii ex natura sua, tam quantum ista docent, quod tale votum est impedimentum ad contrahendi, illa vero nihil aliud faciunt quam explicare, & declarare ius naturale. Probabile vero est quod votum castitatis non habet religantiam cum matrimonio vere non consummato, & ita probabile est, quod non est peccatum pati tale usum contrahere matrimonium cum alio ante votum castitatis ad religionem. Ceterum matrimonium ex natura sua non est impedimentum ad ordinem sacrum, nec iure diuino, sed ex iure Ecclesiæ. Ecclesia vero dicit matrimonium esse impedimentum ad ordinem sacrum: & ita qui post matrimonium vicios sacros suscipere velimus etiam non animo recedendi ad religionem mortaliter peccaret, & incurreret easdem suspensiones, & illud facit contrahendo vinculum.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quod ordo facit non solum habere religantiam cum matrimonio ratione cohibitionis adiunctæ ex iure Ecclesiæ. Non enim solum habetur religantia ex illa parte, quia ordo non potest argumentum effectuale habere diuinum in prima celebratione, quod sic contrahere non sit peccatum contra legem naturalem, sed religantia prohibitionis Ecclesiæ quia vult intendit, quod nullo modo fiant ordo sacrum matrimonio, ut iam dictum est.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quod illa argumentum concludit, quod sine dubio in illo casu nulla sit intentio veri matrimonii talis intentio tamen est illicita. Intendit tamen illicite contra prohibitionem Ecclesiæ. Nam quia scit non esse religantiam vere matrimonii ex natura rei vere dicitur, religantia tamen ex iure Ecclesiæ.

¶ Ad quartum argumentum iam respondetur, quod ille talis potest verum licite petere debitum matrimonii religantem, & dicta tamen matrimonii, non tamen tenetur matrimonium, quamvis hoc ei prohibitum per Ecclesiam.

¶ Argumenta ista secunda loco dicta dant, quod illa non concludat secundum ea dubitanda.

HOc supposito, est dubium primum, quid ordinatus est ordine sacro posse matrimonium verum contrahere? Tenuit Ingoli religiosi & prælati, illud fieri contra voluntatem Dei. Dixi illud fieri contra voluntatem humanam, non tamen voluntatem illam ordinem, non recipere religiosum, vel petere dicendum.

¶ In hac dubio conclusio sit. Probabile est, quod ille talis non teneatur ingredi religionem: probabilius tamen est oppositum. Et in hoc dubio omnia dicenda sunt, quæ dicta sunt in secundo dubio de illo, qui post votum castitatis contrahit ante consummationem matrimonii. Vide omnia ibi dicta. Est tamen specialis difficultas in hoc contra secundam partem conclusionis. Nam Summus Pontifex in illa Extravagante dicitur dare, quod talis admoneatur, & inducatur ut religionem ingrediatur, non tamen dicit quod ei imponendo, ergo non tenetur ingredi religionem. Respondetur dupliciter. Prima solutio est, quod in hac parte sunt opiniones æquales probabiles, & ita non tenetur compelli ad ingrediendum religionem existens & probabiliter, sed solum admoneri. Secunda solutio est, quod quamvis in talibus casibus

In

...ficos concilium tenetur ingredi re... ...ipiscendi per ecclesiasticas censuras... ...per subditos compellendi ad illud, nisi forsan... ...regni appellatur, aut mansiones suas, &... ...in exitu iubilæi peccatis suis renunciare... ...Item si qui habent uxores simplices... ...reperti, non compelluntur per censuras... ...Ecclesiæ ut uxores simplices dimittant... ...sequi dispensetur, quamvis in facto officium... ...Vide Iubeo tenuarum illud simplex.

¶Certum tamen est, quod si religiosus... ...intra certum tempus ille talis ingressus... ...habeat, quod teneatur matrimonium consummare, ad petitionem alterius, & ad hoc est compellendus. Nam alias esset manifesta... ...iustitia mutua. Verum tamen ea mortua non... ...potest petere debiti solutionem nisi ingressus,... ...& professus fuerit religionem approbatam.... ...Hæc tenus omnia habentur de professis ex... ...stragani.

¶Secundo dicitur, quod de potestate confirmationem de consilio sacri... ...dotes simplex.

¶In quo quidem casu sit prima conclusio. Post factum solemne sponsalitium utrique... ...contrahenti primum vir matrimonij. Ita docent enim Doctores supra citati. Vir pe... ...nam ratione eiusdem voti, nisi per eius... ...ne consensum prælati. Ita habetur 32. dist. cap. Seriatim ubi dicitur, quod non licet... ...discedere ad ordines sacros post matrimo... ...nium nisi de consensu voti sine, ut sit de... ...cimus de virgine spirituali consecrata, nec... ...ne vovente continere per hoc permittitur po... ...test uxor virgo ei dare matrimonium consum... ...mare, nec cuiquam habere in uxorem, aut post... ...votum illam.

¶Secundo conclusio. Vxor in tali casu... ...tenetur continentiam servare, & si facere... ...voluerit votum de casto coniugio tenetur... ...servare, imo religionem ingredi, & in clau... ...sura manere. Ita diffinitur in capite 2. 4. & 6. de conversione coniugatorum. Item in... ...telligitur quando vir de consensu uxoris... ...religionem ingreditur.

¶Tertium datur, quod post consummatum... ...matrimonium uxore requirente vir sacros ordines recipere.

¶In casu vel casibus in dubium... ...Supposita est prima conclusio, Si enim di... ...mittij causam dedit, vir legitime potest ea... ...mora sacros ordines recipere, & religionem... ...profiteri, & si valide ad ipsorum contra...

A fiet. Ratio est aperta. Nam cum vir prius... ...erat mortuus in lapsu uxore relicta, ergo... ...multo magis potest ad altiorem statum tol... ...lere sua defectum in copulatione, de con... ...sensu coniugum. Vide tunc tempo... ...ris vir & ordines, & exoptationem obti... ...nere recipit. c. mulier, & conver... ...sos 28 iung.

¶Secunda conclusio. Si vxor ejus consen... ...serit, & ea habita sacros ordines recipit, ad... ...primum vsque haec exigendi debitum, sed... ...ille petere non potest quamdiu redditur... ...remanet. In diffinitiua in Flaurangbis illa... ...civitate. Alii tamen Doctor Sanctus ad pri... ...mum quod vxor in illo casu non habet obli... ...gationem reddendi debitum.

¶Circa hoc potest esse dubium an uxor re... ...manere illo casu reddere debeat viro sic or... ...dinato petenti. Nã quamuis ipse peccet pe... ...tendo debitum: nihilominus ea ipsa bene or... ...dinate ad procedam, & ita vt, q̃ teneatur... ...reddere debitum. Item. Nam in casu nõ est... ...diffinitum, quid vxor in eo casu ob tem... ...mi reddere debitum sed solum habetur, quo... ...niam in eius manet potestate hinc vsque con... ...tinuam, vel habere illam matrimonii fidei... ...ipsa vxor pẽ eligere, quid valeat. Nun... ...quam tamen dicunt, quod ipsa nõ teneatur... ...reddere debitum, si eligat matrimonii vinculum. Et ita aliqui eius discipuli D. Thomistæ... ...quod non est ita certum, quod vxor non te... ...neatur reddere debitum in illo casu.

¶Nihilominus tamen D. Th. in illa so... ...cietate dicit, quod vxor non tenetur reddere... ...debitum. Et ratio est potest. Nam ex ipso,... ...quod ordinatus contra voluntatem vxoris... ...videtur odire eam implicite & virtua... ...liter. Vir tamen in casu huius conclusionis... ...manere tenetur, etiã defectu exire, ut... ...habetur in illa extravaganti. Vide plura de... ...re hac & in Magistro Sota, & in alijs pla... ...tis. Pio materia de matrimonio hæc sufficiant. De quibus Graecorum dogmatibus... ...D. Tho. secunda in solutione tertij & quar... ...ti argumenti, vide ibi.

QVAESTIO LIIII.

De impedimento consanguinitatis.

DEinde considerãdum est de impedimento consanguinitatis.

tatis. Circa quod quæruntur quatuor. Primo, utrum consanguinitas conuenienter à quibusdam definiatur. Secundo, utrum conuenienter distinguatur per gradus & lineas. Tertio, utrum de iure naturali matrimonium impediatur secundum aliquos gradus. Quarto, utrum gradus impedientes matrimonium possint per statutum Ecclesiæ determinari.

De hac materia Magister in quarto distinctione quadragesima. 41. & 42. & ibi Scholastici, Iurisperiti, & quæstione prima. usque ad quæstionem quartam, vel fortiùs & in Decretalibus. titulo de consanguinitate & affinitate, & in Clementina unica eodem titulo. Vide Magistrum Sotum in distinctione 40. quæstione unica. Syluestrum, verbo, matrimonium. 5. quæstione sexta, Nauarro in Manuali, capitulo vigesimo octauo. numero quadragesimo primo & sequentibus. Couarruuias super quartum Decretalium, parte secunda, capitulo septimo.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum definitio consanguinitatis sit competens.

Thom. 4. d. 40. q. vnic. art. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd definitio consanguinitatis quæ quidam ponunt sit incompetens: Iudices. Consanguinitas est vinculum ab eadem stirpe descendentium carnalis propagationis carnalium. Omnes enim homines ab eadem stirpe carnalis propagationis descendunt: Iudicat ab Adam, Sergo reliqui: ergo prædicta definitio consanguini-

A tatis, omnes homines essent adinuicem consanguinei, quod falsum est.

¶ 1. Præterea. Vinculum non potest esse nisi aliquorum adinuicem connexionem, quia vinculum nihil aliud sonat quàm quod deseruiens ad vnum stipite non est maior conuenientia adinuicem quam alterum hominum, cum connexionem speciei & differentiæ semper sint & adinuicem: ergo consanguinitas nō est aliquod vinculum.

¶ 3. Præterea. Carnalis propagatio

B sit de superfluo alimento, ipsum vero superfluum magis habet conuenientiam cū rebus exterioribus, cum quibus in subiecto non existit, quam cum ergà non existens aliquod vinculum consanguinitatis ponit quo ex eo existit existere ad res exteriores, nec ad generationem ex carnali propagatione existere aliquod propinquitatis vinculum.

¶ 4. Præterea. Genes. 2. Tulit de costis eius, & replevit carnem pro ea: Dixit ergo Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: ratione cognationis quæ erat inter eos: ergo talis propinquitas magis debet dici vinculum, quam consanguinitas.

¶ Præterea. Carnalis propagatio est communis bonum, & animalibus: sed in eisdem non existit ex carnali propagatione consanguinitatis vinculum: ergo nec in hominibus.

RESPONDEO dicendum, quod secundum Philosophum 8. Ethic. Omnis amicitia in aliqua communicatione fundatur, quia amicitia dicatis fiat cuiquam est: adeò communitas quæ est amicitiæ causa, vinculum dicitur: et adeò secundum quemlibet communicationem denominatur aliqua quasi colligatio adinuicem: sicut dicimur fratres qui habent politicam communicationem adinuicem, & ciues habentes in multis negotiis & eadem re aliqua communione: quamobrem dicuntur consanguinei: & in prædicta definitione primum quod consanguinitatis genus ponitur, quasi

C. 2. et. 22.

satis-

subiectum, persona descendentes ab una stipite, quarum ex coniunctis mixtionem quæ principium carnalis propagationis.

AD primum ergo dicendum, quod virtus aliena non recipitur secundum eandem perfectionem in virtute suscipiente qua est in principali agente: & quia omne mixtum mistione elementorum, inde est quod mixtum primum non potest ab aliquo generari per mistionem elementorum, sed per resolutionem & permixtionem ad id quod est mistum & non mistum. Virtus autem generativa movet non solum quantum ad id quod est specie, sed etiam quantum ad id quod est individuo: virtus enim activa principalis agentis intenditur in accidentalibus, & non solum in natura specifica: unde individua quorum unum perfectius in specie est, sunt etiam in parte, & calidius in mixtione mixtorum, & sic diversificantur: & inde est quod virtus illa quandoque deficit, ut alia præcedere non possit: & quia consanguineus est inquantum multi communicant in tali natura ex uno in modum per propagationem reducta, patet quomodo se consanguinitas diversificat, ut fundamentum: & ideo non oportet accipere filium primum communi in distinctione consanguinitatis, sed principium, cuius virtus ad hoc maxime in illo qui ex eo propagatur.

AD secundum dicendum, quod caro patris ex praedictis, quod non solum generalem consanguinei in natura specifica, sed etiam in mixtione propria individui ex qua in matris praedicta: ex qua consurgit quandoque quod filius assimilatur non solum patri, sed avo vel remotis parentibus, ut dicitur libro 2. de Animalibus.

AD tertium dicendum, quod consanguinitas magis extenditur secundum formam secundum quam aliquid est ens, quam secundum materiam secundum quam est in potentia quod patet in his quæ certo magis convenit cum igne quam cum arbore vnde absistens est.

A *Et similiter alimentum bene convertitur in speciem nutriti per naturalem virtutem nutritivam magis communem cum ipso nutrito quam cum illa vnde sumptum est ex principium. Ratio autem procederet secundum opinionem illorum qui dicebant quod ista naturalis est materia, & quod forma mixti sumi accidentis, quod falsum est.*

AD quartum dicendum quod illud quod proxime convertitur in sanguinem est sanguis: ut probatur 15. de Animalibus, & propter hoc mixtum quod propagatione contrahitur carnaliter, carne mixtum dicitur consanguinitas, quasi carnalitas: & quod aliquando non cum sanguinem dicitur esse cum alterius, hoc est inquantum sanguis qui in semen vertitur in matrimonio convertitur ut præmissum est, &c.

AD quintum dicendum, quod quidam dicunt quod tales consanguinitatis vinculum viriliter inter homines ex carnali propagatione, & tamen non inter alia animalia, quia quicquid est de natura humana naturæ in omnibus hominibus sunt in primo parente, quod non est de aliis animalibus: sed secundum hoc consanguinitas nostra non magnum diversi pareil: Prædicta autem positio in 2. lib. Dist. 10. improbata est. Et ideo dicendum: quod hoc ideo contingit, quia animalia non communicant ad invicem ex natura propagationis generationem ex uno parente primo, sicut est de hominibus, ut dictum est.

D

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio est affirmativa. Consanguinitas est vinculum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum. Explicat D. Thom. illam definitionem dicens, quod illa particula communium est relata generis, & subiecti, omnia enim alia habent harum differentiæ. Vide autem Doctorē in solutionibus argumentorum in quibus optime dicit.

¶ Circa illam definitionem explicandū est ante omnia, quid consanguinitas, & cum definitio est declaranda. Et alterius

pars

prima cum magistro Soto dist. 40. quæst. A
vnica, articulo primo, & triplex est cognatio hæc sanctæ. Prima est carnalis. Secunda spiritualis. Tertia est legalis, quæ est secundum legem. Cognatio carnalis est illa, quæ habetur per carnalem propagationem & hanc vocatur hic consanguinitatem, & de hac disputatur in hac quæst. & absolute quæ omnes ex cognatione carnali in quantum huiusmodi consequuntur. Cognatio vero spiritualis est illa, quæ contrahitur in Sacramento Baptismi, & Confirmationis & de hac disputatur in quæst. 34. Cognatio vero legalis est illa, quæ contrahitur per adoptionem secundum legem, de qua disputat D. Thom. in quæst. 17. in hac quæst. disputat de prima cognatione.

¶ Secundo adnotandum est, quod Magister Soto in loco intendit etiam, quod illa particula, nisi clarum, in definitione consanguinitatis ponitur loco generis. Non sicut ratio animalis est esse ad plura animalia, & ideo tenet locum generis in definitione hominis: quia etiam ratio vinculi communis est ad multa vinculi, & ita in definitione consanguinitatis tenet locum generis.

D Videtur tamen illorum illam particulam. An hæc propositio sit vera Consanguinitas est vinculum. In qua quidem distinctione quidam dicunt, quod illa propositio mentaliter in sensu diuisionis non formali, sed in sensu compositionis est causa vinculi. Et pro hac sententia Magister Soto refert Richardum & quod Magister Soto dicit, quod sint duo vincula simplicia, si tamen causalia sit, videlicet quod vinculum sit causa consanguinitatis. Dicit, quia, quod vinculum accipitur pro ipso sanguine, in qua contrahitur ob sanguinis, consanguinitas vero est ipsi quæ contrahitur, & sanguis ab ipsam vinculum. Possemus etiam dicere, quod vinculum pro tali duplicitur sumi. Primo modo pro sanguine, & sic verificatur textus Magistri Soto, videlicet quod vinculi sit causa consanguinitatis. Secundo modo potest accipi pro ipso inseparabile quod habet consanguineus quam habens in suo sanguine, & ita verificatur dicit Richardi, quod consanguinitas, idest, consanguineus in sanguine suorum vinculi, idest illud inseparabile. In quocunque modo sensu dicitur vinculum, quia ex natura sua ordinatur ad unionem & familiaritatem,

et dicit Diuus Thomas [illegible] Vel alia causalis non habent [illegible] quæ, licet ab eodem dicitur [illegible] tamen in illis non potest esse [illegible] dicitur in diuersis ad [illegible] diuersimode. Quod quidam [illegible] dum est de primis dicit esse [illegible] & loquimur de [illegible] vinculo Adæ. Et quod intelligitur de [illegible] pace. Non tamen [illegible] gat illud esse [illegible] dicit Adam [illegible] sum quatuor de generatione [illegible] Sanctæ Trinitate & de Deo [illegible] gat illud esse [illegible] dicit, quod unum [illegible] dam modum [illegible] & vinculum [illegible] cordiam [illegible] sicundum [illegible] dicunt [illegible] & [illegible] nitatis [illegible] & [illegible] nitatis [illegible] & [illegible] nitatis

scendentem, diuersos consortes gradus sibi vbi vltra aliquid consanguinitas extenditur, cùm vtrique parenti per vnam solam consanguinitatis vltra eundem gradum, vbi autem vterque debet distingui per seipsum, ergo consanguinitas vltra eundem continetur per diuersos gradus.

A

¶ 1. Præterea. Illud secundum quod dicitur aliquid, communiter non potest dari in definitione communi: sed diuisum per diuersa in definitione propria consanguinitatis: consanguinitas ergo non potest dividi per lineam ascendentem, descendentem, & transuersalem.

¶ 2. Præterea. Definitio finita est, quæ constat ex paucis: sed duo pauca non faciunt nisi vnum graduum, ergo vna linea habet tantum vnum gradum, & ita eadem varietas videtur quæ esset diuersa fieri diuisio consanguinitatis per lineas & per gradus.

B

¶ 3. Præterea. Gradus definitur esse habitudo distantiæ personarum cognoscitur quanta distantia personæ inter se differunt: sed cum consanguinitas sit propinquitas quædam, distantia personarum consanguinitatis oportuit magis quam sit eius pars accipere per gradus consanguinitatis diuisionem non priùs.

C

¶ 4. Præterea. Si consanguinitas per gradus diuiditur et cognoscitur, aut erit quia illi qui sunt in eodem gradu sunt æqualiter consanguinei: sed hoc falsum est, quia pro patruus & consobrinus pro vtroque sunt in eodem gradu: non tamen sunt æqualiter consanguinei. Deus enim dicit, ergo consanguinitas non debet distingui per gradus.

D

¶ 5. Præterea. In rebus ordinatis quælibet addita alteri facit aliquem gradum, sicut quælibet vnitas addita facit aliquem speciem numeri: sed persona non addita persona non semper facit gradum aliquem consanguinitatis, quia in eodem gradu consanguinitatis est pater & patruus, quamuis sint ergo non re-

Et per gradus consanguinitas diuiditur.

¶ Præterea. Inter duas propinquas semper videtur eadem consanguinitatis propinquitas, quia æqualiter distant extremorum ab alio, & econtrà, sed gradus consanguinitatis non inuenitur semper idem ex vtraque parte, cum quandoque unus propinquior sit uni & alius in quarto gradu, ergo consanguinitatis propinquitas non potest sufficienter per gradus designari.

RESPONDEO dicendum, quòd consanguinitas vel gradus propinquitatis non numerali communicando secundum aliquem generationis quæ naturaliter propagatur. Vnde secundum Philosophum, 8. Ethic. vita communicationis est triplex. Vna secundum quòd ordinatur principij ad principiatum, & hæc est consanguinitas patris ad filium. Vnde dicit quòd parentes diligunt filios vt sui ipsius ad aliquid existentes. Alia est secundùm habitudinem principiati ad principium, & hæc est filij ad patrem: vnde dicit quòd filij diligunt parentes vt ab illis existentes. Tertia est secundùm habitudinem eorum quæ sunt ab vno principio adinuicem, sicut fratres dicuntur ex eisdem nasci, vt ipse philosophus dicit: & quia paucis naturalibus facit ad propagationem quodammodo pater descendit in filium: & ideò secundum tres dictas habitudines, tres sunt consanguinitatis: scilicet, linea descendentium secundum primam habitudinem, linea ascendentium secundum secundam, linea transuersalis secundum tertiam. Sed quia propinquitatis non quæritur in una tantum, sed vltra progreditur: ideò contingit quod patris est accipere patrem, & filij filium, & se diuersis, & secundum hos diuersos progressus, diuersi gradus in linea inueniuntur: & quia gradus cuiuslibet est pars aliquæ linea recti, gradus propinquitatis non potest esse nisi vnius: & ideò secundum tres dictas habitudines, tres lineæ consanguinitatis: scilicet, linea descendentium secundum primam habitudinem, linea ascendentium secundum secundam, linea transuersalis secundum tertiam. Sed quia propinquitatis non quæritur in una tantum, sed vltra progreditur: ideò contingit quod patris est accipere patrem, & filij filium, & se diuersis, & secundum hos diuersos progressus, diuersi gradus in linea inueniuntur: & quia gradus cuiuslibet est pars aliquæ linea recti, gradus propinquitatis non potest esse nisi vnius: & ideò secundum tres dictas habitudines, tres lineæ consanguinitatis: scilicet, linea descendentium secundum primam habitudinem, linea ascendentium secundum secundam, linea transuersalis secundum tertiam. Sed quia propinquitatis non quæritur in una tantum, sed vltra progreditur: ideò contingit quod patris est accipere patrem, & filij filium, & se diuersis, & secundum hos diuersos progressus, diuersi gradus in linea inueniuntur: & quia gradus cuiuslibet est pars aliquæ linea recti, gradus propinquitatis non potest esse nisi vnius: & ideò secundum tres dictas habitudines, tres lineæ consanguinitatis: scilicet, linea descendentium secundum primam habitudinem, linea ascendentium secundum secundam, linea transuersalis secundum tertiam. Sed quia propinquitatis non quæritur in una tantum, sed vltra progreditur: ideò contingit quod patris est accipere patrem, & filij filium, & se diuersis, & secundum hos diuersos progressus, diuersi gradus in linea inueniuntur: & quia gradus cuiuslibet est pars aliquæ linea recti, gradus propinquitatis non potest esse nisi vnius: & ideò secundum tres dictas habitudines, tres lineæ consanguinitatis: scilicet, linea descendentium secundum primam habitudinem, linea ascendentium secundum secundam, linea transuersalis secundum tertiam.

Cap. 12.

consanguinitatis tollunt, quia nullus est filius sine progenitore, sicut nec aliquis fundus: & propter hoc nulla persona per seipsam, facit aliquem gradum, sed comparata alicui personæ gradum facit ad ipsam. Sed tamen diversa est ratio computandi gradus in diversis lineis. Gradus enim consanguinitatis in linea ascendentium & descendentium attenditur in hoc, quod una persona ex alia propagatur communiter quot gradus: consanguinitatis; & ideo secundum generationem canonicam & legalem persona una prima in progressu accepta ad ascendendo, vel descendendo differt ab aliqua, puta a Petro in primo gradu, ut pater & filius: quæcumque secunda accipiatur existens, distat in secundo gradu, ut avus & nepos, & sic deinceps. Sed consanguinitas quæ est eorum, qui sunt in linea transversali, contrahitur non ex hoc, quod una ex alia propagatur, sed quia utraque propagatur ex una: & ideo debet gradus consanguinitatis in hac linea computari per comparationem ad unum principium ex quo propagantur: & secundum hoc est diversa computatio canonis & legalis, quia legalis computatio attendit distantiam a communi radice ex utraque parte, sed canonica tantum ex altera, ex illa, scilicet, ex qua numerus non gradus incipiat. Unde secundum legalem computationem fratres & sorores sui dicuntur esse in secundo gradu, quia uterque a radice communi distat per unum gradum: & similiter filij duorum fratrum distant a se invicem in quarto. Sed secundum computationem canonicam duo fratres dicuntur esse in primo gradu, quia uterque eorum distat a radice communi nisi per unum gradum: filius vero unius fratris distat ab altero fratre in secundo gradu, quia uterque distat a communi radice: & ideo secundum computationem canonicam quot gradu differt quis ab aliquo gradu superiori, tot differt a quolibet descendentium ab ipso, & econtra ut

A aut quia propter quod unumquodque, & illud magis. Unde eadem definitio à communi principio remotionis, & aliorum ratione principij communis, non possunt proportionaliter esse diffinitiones ex alia parte, quarum sit primum principium & proportionale. Aliquando tamen plus distat aliquis ab aliquo descendens à communi principio quam ipse distet à principio, quia ille forte plus distat à communi principio quam ipse, & secundum remotionem distantiam oportet consanguinitatis computare.

B AD primum ergo dicendum, quod obiectio illa procedit ex falso. Consanguinitas enim non est collectiva, sed relativa quædam aliquarum personarum quarum collectio linearem consanguinitatis ordinem facit.

C AD secundum dicendum, quod differentia communiter sumpta non dicit secundum quamlibet consanguinitatis distantiam, quia secundum propagationem quæ videtur consanguinitatis gradum differentia quidem sit: sed differentia talis, scilicet, a persona cuius consanguinitas quæritur, linearem descendentium facit.

D AD tertium dicendum, quod linea dupliciter accipi potest. Aliquando proprie pro ipsa diversitate, qua ille prima pars quantitatis continua & sic linea recta dicitur tantum una pars illa, ab termino ad terminum ipsam, sed in potentia in partes, quarum quælibet figuram in aliquid dividunt, & sunt duæ lineæ. Aliquando vero linea sumitur pro his quæ linealiter disponuntur: & secundum hoc assignatur in numero linea, & figura, prout scilicet plus minusve protenditur in aliquo numero, & sic quælibet mixta adiecta gradum facit in ea linea: & secundum hoc de linea consanguinitatis videtur una linea continere plures gradus.

AD quartum dicendum, quod frater secundum non potest esse tribus in aliquo diversus, ita propinquitas non est

ubi non est aliqua distantia, & idcirco dicuntur quidam non opponuntur consanguinitati sed ratio distantiæ quæ consistit consanguinitati propinquitatem excludit.

AD quintum dicendum, quod sicut philosophus dicit unitas duplicatur: Una quidem ex unitate ipsius qualitatis. Alia vero ex quantitate superficiei: & sic consanguinitas dicitur multiplex uno modo secundum diversitatem consanguinitatis inter quas consanguinitatis propinquitas attenditur. Alio modo secundum diversitatem gradus. Et quantum ad consanguinitatem inter eas personas inter quas consanguinitatis propinquitas attenditur, sunt duo fratres, & hæc secunda unitas duplicatur; & idcirco quamvis quæ aliquos eorum duorum qui sunt in eodem gradu consanguinitatis respectu aliorum propinquiores quam alios, tamen unus eorum qui sunt in eodem gradu consanguinitatis, sicut pater & frater utrumque alium in primo gradu consanguinitatis quia ex uno a patre immediate aliqua persona medio. Secundum vero quod respicit magis unitatem alicuius personæ patet sunt quasi fratres, quia frater non attingit ei nisi mediantibus eis ex eadem parte: & idcirco quamvis ali-quis propinquior consanguinei principio quam consanguineus descendit, tamen ille magis consanguineus, qui immediate ad propinquior gradu & secundum hoc propinquus magis est consanguineus alicui quam pronepos eius quamvis sint in eodem gradu.

AD sextum dicendum quod quamvis pater & patruus sint in eodem gradu respectu radicis consanguinitatis, quia tamen distant uno gradu ab ea, ratione respectus eius cum consanguinitas quæritur non sunt in eodem gradu, quia pater est in primo gradu, patruus autem non potest esse propinquior quam in secundo ut quæ dicit.

AD septimum dicendum, quod semper persona in æquali numero graduum distant a se invicem, quamvis quandoque non æquali numero graduum distant a communi principio, ut ex dictis patet.

SVMMA ARTICVLI

PRima conclusio est affirmativa. Hanc conclusionem ipsemet declarat D. Tho. in articulo.

¶ Secunda conclusio. Competenter ponuntur tres lineæ consanguinitatis. Prima per comparationem principii ad principiatum sicut patris ad filium, quæ est linea descendentium. Secunda per comparationem principiati ad principium, ut inter filium & patrem, & hæc est linea recta ascendentium. Tertia est manifesta, quæ sumitur per comparationem plurium descendentium ab eodem principio, sicut plures fratres dicuntur esse in linea transversali.

¶ Circa illum articulum sciendum est primo quid sit linea. Linea vero in præsenti non accipitur proprie sed impropria & large & per quandã similitudinem. Nã licet in linea recta ascendentium sint multi gradus, in linea recta descendentium sunt patres, filii, nepos, pronepos &c. Tñ tamen linea ordinata collectio personarum consanguinitatis continuatarum, diuersis tamen gradibus eius dicit habitudinem quædã vnius personæ ad aliam personam consanguineam, & eiusdem quod dicunt inter se non est distantiam potest esse consanguinitas, licet non potest esse finalitas, nisi ubi est aliqua diuersitas. Vnde si recte & exacte definiatur linea, nihil aliud est, quam ordinata pluralitas collectio ordinata personarum consanguinitate continuatarum ab eodem fiipite descendentium, quæ quidem habet suos gradus, sunt populus est collectio plurium personarum sub certa lege vnitatis. definitio linæ.

¶ Ex quo colligitur, quod consanguinitas, & linea consanguinitatis non sunt idem. Quia linea est collectio personarum, consanguinitas est ipsa habitudo inter ipsas personas in ordine ad consanguineum.

¶ Secundo Suppponendũ est, quod ut dicitur, ibi habendo inter ipsas personas potest esse duplex. Vnum est habendo

principi ad principiatum, & se definitur linea recta descendentium, scilicet, patris ad filium, aut ad neptem. Alia est habendo principiati ad principium, & se definitur linea ascendentium, ut filii ad patrem, &c. Tertia habendo est procedentium inter se, & hæc dicitur linea transversalis. Vide ipsum arborem in titulo de consanguinitate, & affinitate circa finem, ubi enim est necessarium hic illum cognitionem supponere.

1. Reg. ¶ Tertio supponenda sunt aliqua ad cognoscendum, in quo gradu distent consanguinei inter se. In prima regula est pro linea recta. Quando inter personas, quæ sunt in linea recta, nulla alia persona media, sunt in primo gradu, sicut pater & filius sunt in primo gradu: quoniam nulla persona media inter illos. Si autem medium aliqua persona, est gradus primus: quot faciet personæ numerando ascendendo, & medium non dicendo, tot gradus: ut avus & nepotem medium aliquam personam, & ibi sunt tres personæ numerando extremum illum, qui medium dicit & dicendo non medium duo, & ita sunt in secundo gradu. Item filius est in primo gradu cum patre quoniam sunt duæ personæ & duæ pars unum gradum.

2. Reg. Secunda regula pro linea transversali. Qui sunt in linea transversali æqualiter in eo gradu in quo differunt ab illorum communi patre, v.g. filius, & filia eiusdem patris, qui æqualiter sunt in linea transversali, sunt in primo gradu inter se, sicut sunt in primo gradu cum patre, & cum illorum. In hac regula omnes in unum conveniunt. Vide ipsum in arbore ibi. Et vocatur linea collateralis. Nam quamvis filius sit magis consanguineus patri, quam fratri, non tamen inde sequitur, quod velit sit magis consanguineus patri, qui alter & ille in gradu, quo unus frater distat à patre, eodem distantia frater inter se distare, ut dicit Magister Sententiarum in distinctione ista quæstione vicesimanona. Tertia regula

3. Reg. quam pro linea transversali. Qui sunt in linea transversali si diffidit in æqualitate ab illorum communi est gradus remotior, & in quo gradu distat ab illorum communi, eodem gradu distant inter se ipsi collaterales, v.g. inter nepotem Petri & amitam eius est distantia in duobus gradibus linea collateralis, quia cum tot gradibus ambo distant ab eodem illorum, scilicet à Petro, qui est avus

A vus, & pater absolute, nepos dicitur esse in secundo gradu, inter quos distat regula collateralis distans. Hæc regula patet quia dicit D. Thom. habetur in capit. Vitæ qui ab illorum, de consanguinitate & affinitate, ubi dicunt, quod si unus distat ab alio in quarto gradu, omnes alios qui sunt inter illos constituent manifestum [illegible] dà regulam una affirmativa. Et tertia hæc regula est, quod collaterales non habent in se consanguinitatem nisi quam habent ratione primi illorum, ac proinde nullus unus inter potest habere maiorem propinquitatem ad alium alterum inter, nisi quam habere tenetur primi illorum, & ad illorum Consanguinitatem unus unus quæ vo magis declarat, tanto magis distant, & deinde consanguinei, ut habere consanguinitatem ad quem quarto. Quoniam eadem ratio, qui est proximus ipsum, reduc. ad alio non pare quanto magis distant unus ab illo, tanto magis distant ab illo. Magister Sententiarum in distinctione quæstione articulo primo. ergo persona, quæ magis distat ab illorum, ut inter habet propinquitatem, & remota [illegible] gradus habenda est ratione ad aliquem proximum illorum.

C Hæc ultima regula sic explicatur de [illegible] quibuscunque gradibus. Advertum sit, quod ad obtinendum veritatem & debitam dispensationem in diversis gradibus diversum gradum remotionis tantum exprimere: ac ergo sit necessarium quemque gradum declarare. Et ideo est necessarium unumquemque exprimere, & unus distantium ex ipsa ratione in illo in pertes, quod si alter consanguineorum distet in secundo, ad tertio, non possum contingi, ergo non sufficit exprimere gradum remotionis, sed necessarium est exprimere utrumque gradum.

¶ In hac ultima regula supponitur. Sequitur corollaria. In diversis casibus sufficit exprimere gradum remotionis, & non necessarium exprimere gradum magis propinquum. Hoc habetur expresse in capit. Vitæ de consanguinitate & affinitate, ubi ex ea Vide hac doctrina differit Petrus, quod si unus differt ab illorum in quarto gradu, secundus autem in quinto gradu, possunt bene copulari. Idem habetur in canonibus Ec-

clesiæ

...VI quæ eligit. Nyder: modum ... videlicet, tamen à Canonicis ... quarum Dioecesium ... in ... 3 in ... tertio ... illas ... & eadem refert Philippus in ... de ... ad ... Et hinc intelligitur ... Dicit Thomas hic, & Soto ... an quælibet ... articulo Scotti, Sylvestri ... intelligenda ... ubi dicit Abbas. Et hæc dicta sufficiant ... Et ratione ... in ultima regula.

¶ Secunda conclusio. Si prædicta ... Pontifices, aliqui ... in hac parte. Vt hæc conclusio ... declarata ... quod Pius quar... gradus quoad ... expresse per ... declarat ... gradus, ... & propinquior ad ... Dispensationem, sed postea Pius V. in alio proprio motu Anni 1566. regulam de Angeli expresse ... illi ... & non hanc ... ut ... quatuor ... rem exprimere.

¶ Et adverbiū primo circa hoc, q. Pius V. expresse ... quod quando propinquiores gradus ... gradum remotiorē exprimere, sed ... expressum propinquiores gradus. Et ... ratione quia aliquis intendit in primo gradu dispensare. Hoc intelligitur quando impedit, quod unus sit in primo gradu lineæ transversalis, alter vero in gradu remotiori sit infra quartum gradum, communiter doctores docent, nullam esse necessariam dispensationem ad hoc contrahēdū. Et ... plures ... & Sylvester ubi ... plures refert, & alterius ... Hostiensis opposita ... esse singulariter. Semper tamen loquimur de consanguinea in linea transversali nam si sit in eadem linea recta, ... dictum est, quod nec Adam ... contrahere ...

Secundo notandū quod Pius Quintus in ... motu proprio ... hunc ... ampliationem, dicens, Imperando ... hanc declarationem super gradu propinquitatis ... distinctionē Gregorij, & Clementis ... quæ verba ... videntur, & habet hanc sententiam, quod ... casu necessitatis sunt dispensationes ...

A ... declaratoria, quando autem ... declaratoria. Literæ dispensationis ... falsitatis, si exprimatur tantum gradus remotior. Hoc tamen non ... tollatur ... Pontifex, ... apponatur ... literæ declaratoriæ circa gradus propinquitatis, quod ... est ... Primum, enim aliqui cognoscere illum consanguinitatis gradus propinquiores, & aliquoties ... dispensationem in gradu remotiori ... pro scandalum, quod nullum esset illud ... & ideo fit ... si apponatur ... literæ declaratoriæ gradus
B propinquioris.

¶ Ad rationē ... dubitandi respondetur ... in iure expressis similis doctrina, dicit intelligit tantum tali ... provincia, ubi ... consuetudo, quod licet aliquantum sit impedimentum remotioris gradus non ... solutum impedimentū propinquioris: in alia ... provincia ... habet dictum ... qui ... tenet.

¶ Vltimo ... dū est in hoc articulo, quod ... gradus lineæ transversalis, ita ... computantur secundum dispositionem iuris canonici, quæ quidem dispositio observanda est quantum ad id quod attinet ad nostrum propositum. Iura autem civile aliter designant gradus transversales, ut patet, ex cap. Adiecta, 35. quæst. 5. duplicationis gradus. Nam duo fratres ... collocant in 2. gradu consanguinitatis, filios autem horū ponit in 4. gradu, propter ... intendēs ... in ... &c. At illi ... in ... Ad ... dum, ... est ... in civile in hac parte.

c ad Se dem. 35 q. 5.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod consanguinitas de iure naturali non impediat matrimonium. Nullus enim videtur posse ... propinquior ... quam ... sui ... de quo dicit Gre-

Dd 3 gor.

nest. Hæc nunc est exhibens matri, & cape eam tecum: sed Ema fuit mulier cuiuscūq; Adæ: ergo consanguinitas nulla quantacūq; est de lege naturæ matrimonium impedit.

¶ 2. Præterea. Lex naturalis eadem est apud omnes: sed apud barbaros matrimonia nulla personæ cuiuscūq; consanguinitatis à matrimonio excludunt: ergo consanguinitas quæcūque est de lege naturæ matrimonium non impedit.

¶ 3. Præterea. Jus naturale est quod natura cuncta animalia docuit, ut dixit Ulpianus in principio Digestorum: sed animalia bruta etiam inter se vere coeunt, ergo non est de lege naturæ quod aliquæ personæ consanguinitatem à matrimonio repellatur.

¶ 4. Præterea. Nihil impedit matrimonium quod non contrariatur alicui bono matrimonij: sed consanguinitas non contrariatur alicui bono matrimonij, ergo non impedit ipsum.

¶ 5. Præterea. Eorum quæ sunt unius generis propinquus & remotus videtur esse communis: sed matrimonium quodlibet cuiuscūq; est, cum sit unius generis, videtur propinquitas quælibet matrimonium non impedire, sed magis non.

SED contra illud quod impedit bonum prolis, etiam matrimonium inter dissimiles secundum legem naturæ: sed consanguinitas impedit bonum prolis, quia ut ex morbis Greg. habetur, experimento discimus exhalationes sanguinis salubrem non posse procreare, ergo consanguinitas secundum legem naturæ matrimonium impedit.

Cicero. in hac sua rep. libri hunc sequitur.

¶ Præterea. Illud quod habet naturæ humanæ in prima sua conditione est de lege naturæ: sed a prima sua conditione hoc habuit humana natura quod pater & mater a matrimonio excluderentur: quod patet per hoc quod dicitur Gen. 2. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, quod non posset intelligi quantum ad cohabitationem, & sic aperte quod intelligitur quantum ad matrimonij consummationem, ergo con-

A sanguinitas impedit matrimonium secundum legem naturæ.

RESPONDEO dicendum, quod in matrimonio aliquid est de intentione operantis, per quod matrimonium perficitur, & hoc est ordinatum per se & primo ad bonum prolis, quod quidem per aliquam differentiam sortitur, inter patrem & filium, vel filiam & matrem impeditum, non quidem totaliter, quia filia ex similitudine patris potest prolem suscipere, & similiter pater matrem & vicissim in quibus bonum prolis reperitur, sed non ut communiter modo fit. In matrimonio vero est quod filia patri per matrimonium copulatur in quibus causa prolis & educationis quæ aperitur per unitatem patris fit sufficiens; unde ex hoc procedit ratio de lege naturali ei, ne pater & mater à matrimonio repellantur, & magis etiam mater quam pater: quia magis videtur ad matrem pertinere quæ debitum filiationis magis novit. Et similiter de filio ad matrem: quod si pater filium duxerit ex uxore, non videtur ita sufficiens ad matrimonij consummationem per se ex communi cursu rerum, quæ deficere possunt in quolibet consanguineo præter in matrimonium ducti: quia magis consuescit ad alios præparatior, & inter personas quas oportet in tali divino semen fieri, esse carnalis copulæ necessitatem: & ideo lex divina non patrem & matrem excludit à matrimonio, sed etiam alias consanguineas per quas oportet fieri copulam, quas debent amicum alterius alteri præsentiam exhibere: & hanc causam assignat divina lex dicens, Non videbunt turpitudinem patris sui nudi, quæ turpitudo una est. Sed per accidens filii matrimonij est consideratio hæreticorum & amicitiæ multiplicatio, dum homo ad consanguineos uxoris suæ ad suos se habet: & ideo hanc multiplicationem amicitiæ præsciens lex fidei quos consanguinitate remotiores uxori

Leuit. 18.

duxerit,

dantur: quia ex hac causa non videtur posse matrimonium nulla accrescere: & ideo secundum leges humanas & Romanas ecclesiæ placuit consanguinitatis gradum citra decimum septimum non extendere. Sic ergo ex dictis patet quod consanguinitas quarta ad aliquas personas impedit matrimonium de iure naturali, quasdam vero ad aliquas de iure divino, & quasdam ad aliquas de iure per homines instituto.

AD primum ergo dicendum, quod Eua quamvis sit ex Adamo producta, non tamen fuit filia Adæ, quia non producitur ex eo per modum illum quo naturaliter egreditur filius similis in specie, sed quia per miraculum divinæ virtutis producta est. Et ideo non est tanta naturalis connexio inter Euam & Adam sicut filiæ ad patrem, nec Adam est naturale principium Euæ, sicut pater filiæ.

AD secundum dicendum, quod nō procedit ex lege naturali, quod aliqui barbari parentibus carnaliter commisceantur, sed ex concupiscentia ardore quæ legem naturæ in eis obfuscauit.

AD tertium dicendum, quod consensus mentis & voluntatis est de iure naturali, quia natura hoc dictat. Ea vero, sed hanc commixtionem diversa animalia diversimode declinant secundum diversas earum conditiones: quædam enim earum carnalia ad parentes declinant vitantes id quod est dedecori. Sicut enim parentibus inhibita naturaliter filiorum filiæ prosequendæ, ita inhibita naturaliter filiæ ad parentes: nulli autem generi animalium inditus fuit instinctus filiorum aut virginum parentum in aliquo tempore nisi humanis: alia enim animalia plus & minus verecundantur cum filiis parentibus vel parentes, filiæ. Ita de ovibus & quibusdam animalibus, ut dicit Plinius, cognoscere matrem coperunt quamdiu nescit apud ipsum quod est cognitus maritus, & revertentia quædam ad ipsum, ut refert Plinius in 6. de Animalibus. de camelo & trage & quæ eorum brevitas vitæ, animalia

A liores in hominibus congregari sunt reprobatæ, & prohibitum quod in aliis, & per hoc patet quomodo naturaliter abhorret coniungi vir non fœmineo matri, sed etiam filiæ quod est dictum contra naturam, ut dictum est. Et eorum in aliis animalibus ex propagatione earum non constat horum consanguinitas sicut in hominibus, & ideo non est formalis ratio. Lib. 9. de histor. animal. cap. 47.

B AD quartum dicendum, quod licet ex dicta quarta consanguinitate matris creatura bene matrimonium contrahat, nulla tamen præcedit ex facto. Ad. 3. dist. 41. q. 2. ad 5. In corpore huius artic.

C AD quintum dicendum, quod non est inconveniens aliquid naturale ordini naturæ impedire, sicut non est admittenda non est simulanda, & similiter consanguinitatis nascalem potest impedire matrimonii consummationem.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Consanguinitas quo ad aliquas personas impedit matrimonium iure naturali, quæ inter patrem filiam, & inter matrem & filium. Ratio huius conclusionis desumitur ex fine perfectæ matrimonii, scilicet, ex prole, filius enim debet suæ matri & fidelissimæ patri, & ita nō potest esse æqualitas in debito ad procreationem & educationem prolis.

¶ Secunda conclusio. Consanguinitas quo ad aliquas personas impedit matrimonium iure diuino positiuo, sed quo ad aliquas iure humano Ecclesiastico. Vide literam D. Thomæ optimam est.

CIrca illum articulum est primo dubitabilis. An consanguinitas, quæ est in recta linea in primo gradu impediat matrimonium iure naturali, ut inter patrem & filiam, matrem & filium. Et videtur quod non. Primo. In his gradibus potest esse matrimonium, auctoritate Diuina, ergo non est illicitum iure naturali. Probatur consequentia. Nā in his, quæ sunt de iure naturali, non potest esse dispensatio, ut dicit D. Tho. 1. 2. q. 100. art. 8. & ea quæ sunt contra ius naturæ nō possunt licite fieri etiā auctoritate Diuina, si sint rationi contraria. Antecedēs autem probatur: Filius potest auctoritate Diuina occidere matrem, quod est malum, ergo pos-

tes contrahere matrimonium cum matre.

¶Secúdo arguitur. Filius in extrema necessitate potest cõtrahere matrimoniũ cum matre, ergo non est illicitum. Prima ita nota naturalis. Probatur minor. Quia ea, quæ sunt intrinsecè mala, nõ licet facere in extrema necessitate. Antecedens vero probatur. Nam quando extrema necessitas urget præceptum naturale, illud tenendũ est, quod est gravius & magis necessarium: sed in extrema necessitate urget præceptum de propagando genere humano, & de reverentia debita parentibus, & est gravius præceptum primũ, ut patet, ergo.

¶Tertiò. Nam si aliqua ratione cõsanguinitas in primo gradu recta linea ita natura impediret matrimonium, eadem potest ratione D. Tho. Sed illa est nulla, ergo. Minor probatur. Alias sequitur, quòd in aliquibus aliis gradibus recta linea etiã impederet matrimonium iure naturali, quòd est falsum, ergo. Sequela probatur. In illa linea recta semper inferiores debent reverentiã superioribus exhibere, sequitur autem ex dictis, ergo. Et probatur ex cap. Cardinalis, de consanguinitate, dicitur, quod infidelis, qui ostenderit in gradibus prohibitis proximi primum ad cognoscendum ad fidem, debent permitti manere in matrimonio: si si matrimonia in aliis gradibus essent irrita iure naturali, non essent permissa, ergo.

¶ In oppositũ est D. Tho. in hoc articulo, & rationes eius, quæ hoc claudicant: & de hac re agit Doctor Angelicus, 2. 2. q. 15. ubi videndus est Caietan.

IN hac difficultate est prima conclusio. Regulariter & communiter loquendo matrimonium in isto primo gradu adeo est illicitum, ut iure naturali cõtrahi nõ possit. Hanc dicit de iure naturali regulariter & communiter loquendo, sicut retulere dependi ex gladio. Et in hac cõclusione videtur omnes ferè Theologi. Et probat Magister Sent. 4. d. 41. q. 1. ar. 3. ¶ Primo probatur. Ea unitas vinculi matrimonialis orta æqualitas inter virũ & uxorẽ, & hoc significatũ est in eo Dñs edixit Gen. 2. Erunt duo in carne una, in quo significatur, q̃ contrahentes æqualiter obligati ad officia matrimonialia sed inter patrem & filiam nõ est æqualitas iure naturali, ergo. Minor probatur. Quoniã hæc ideo non potuit dici unitas vinculi matrimonialis inter patrem & filiam, qui in talibus dominatio est, quæ æqualitatem excludit, quæ requiritur ad matrimonium, ergo. Maior patet. Minor probatur. Quia ratione alterius illicitum est tale matrimonium, & tale adgredi, ut patet ex dictis. Vide D. Paul. 1. Cor. 7. dicit, quòd fornicatio inter eos, & talis fornicatio quam nõ est inter patrem & filiam, ergo.

¶ Hanc conclusio probatur specialiter in matre & filia. Ea unitas matrimonialis unius quod maritus dilige uxorem & cui scriptum, mulier verò debet timere virum, ut habetur ad Ephes. 5. Sed illa reverentia non potest esse inter patrem & filiam, quia nõ potest exhibere illi reverentiam, ergo. Confirmatur. Nam vir est caput mulieris, ut dicit D. Paulus, sed inter naturali filiam non potest esse caput mulieris, ergo.

¶ Et quia hoc primo, quòd eam dicit Angelicus Doctor q̃ non potest bene contrahi matrimonium inter matrem & filium intelligitur, q̃ non potest audire & eam docere naturaliter rationem.

¶ Secundò sequitur, quòd etiã apud barbaras nationes, quarum utique legislatores esset culpam matrimonium requirentes, si contraherent in primo gradu. Et ita si contraherent ad fidem, & reperirentur in huiusmodi matrimonio cõsolidando effectus, si fuerint tunc iure naturali.

¶ Tertiò sequitur quòd Summus Pontifex non potest dispensare in hoc gradu recta linea. Nam tale matrimonium irritum est iure naturali sed Summus Pontifex nõ potest dispensare super iure naturali: ergo. Videt Sylvestrum verbo Papa 5. 17.

SED hæc quæ dubia. Primum dubium est. Virum in aliquo casu vivo, qui peculiariter genus humanum, liceat esset contrahere matrimonium in isto primo gradu & in ili similem.

¶ Secundum dubium est. Vtrũ de pœna

c. gaude mus, de divortiis.

vti Deus diſpenſat, & auctoritate diuina poſſit
eſſe licitum & validum matrimonium in illo
primo gradu. Et pars negatiua horum du-
plex probatur argumentis factis pro pri-
ma concluſione: quorum primo illa reſoluitur
dicendo, quòd in nullo caſu licitum eſt
contrahere matrimonium in primo gradu,
& quod ſi contrahatur, nullum eſt matrimo-
nium. Contrarium tamen affirmatiuæ pro
hac ſua argumenta facta in principio.

¶ Ad hanc concluſionem ſunt tres ſenten-
tiæ. Prima affirmat, quòd in aliquo caſu rare,
quando periculum eſt generis humani in-
ſurgere, contrahere tale matrimonium, &
quod ſit validum. Hanc ſententiam tenet
Sanct. 1. 4. quæſt. 154. citatus, & tuetur illam
Maſius de Magiſtris. Hanc ſententiam vi-
detur tenere Magiſter Sententiarum loco ſupra ci-
tato. Secunda ſententia huic oppoſita eſt,
quòd in nullo caſu eſt licitum ſtando in iure naturali,
quòd in nullo raro periculo generis hu-
mani eſt licitum contrahere in illo primo gra-
du, nec matrimonium eſt validum. Itaque
eſtimat hæc ſententia, quòd ſi in aliquo ca-
ſu nullo, vt nullo ratione & fine honeſto
poſſit fieri mendicium. Hanc ſententiam
tenet Caiet. 2. 2. loco citato: idem Doctor
videtur in illo loco, & hic videtur tenere illa
ſententia: & cum ſimpliciter tenuit diſci-
pulus D. Tho. Tertia ſententia eſt media,
quòd tale matrimonium iuxta naturæ eſt pro-
hibitum & nullum, ita vt per naturam non
poſſit fieri oppoſitum non tamen eſt ita in
iuriæ malo, vt mendacium. Et ita dicunt
quòd ex diſpenſatione Dei & auctoritate di-
uina poteſt eſſe licitum in illo raro caſu uel
in alio ſimili. Hanc ſententiam tenet Magi
ſter Sententiarum citato, hanc ſequuntur reli
qui moderni Theologi. Et de his opinionib.
videre Couarr. 4. Decret. parte 2. ca. 6. §.
10. num. 4.

¶ Secunda concluſio probabilis ſimul om-
nibus mihi videtur, quòd nō ſit ita intrinſe
ex malum contrahere in illo primo gradu,
vt mendacium: ſed quòd poſſit haberi ex
Dei diſpenſatione, & quòd poſſit fieri auto
ritate diuina in aliquo caſu, & quòd obſi
tente ſumma neceſſitate matrimonium non
ſit ita intrinſece malum, quin poſſit fieri aliquando auctoritate Dei
iuxta contrahere in illo primo gradu. Hæc
concluſio probatur. Nam Deus cum ſit do
minus corporum poteſt optime dare ſibi

A poteſtatem ſuper corpus mariti, ita vt mali
ſit intereſſentia, nec turpitudo in cōiunc-
tione virili, ergo poterit fieri matri-
monium in illo primo gradu. Itaq; ſicut poſ-
ſet concedere filio poteſtatem, & de facto ma
ter in ſeno portauerit ſuper patrem; ita
poteſt concedere facultatem ſuper corpus
mariti quantum ad vſus matrimoniales, er-
go poterit fieri matrimonium. Secun-
Quòd ſi pater & filia, vel filius & mater,
poteſt Deus auctoritate ſua facere æquiua-
lens inter illos quantum ad vſus matrimo-
niales, ergo poterit fieri matrimonium in-
B ter illos. Antecedens vero conſtat. Nam in
hoc nulla eſt implicatio. Vnde ad argumen
ta pro prima concluſione, quæ nititur con
tra illam ſecundam, dicendum eſt, quòd
matrimonia ſic autoritate Diuina, illa ra-
tiones nullam habent vim, vt patet argumē
tis factis pro ſecunda concluſione.

¶ Tertia concluſio. Probabile eſt, quòd
in extrema neceſſitate matrimonium in hoc
primo gradu eſt validum iure naturali pro
babilius tamen eſt oppoſitum. Prima pars
concluſionis probatur argumento ſecundo fa
cto in principio & eius confirmatione. Secū
do probatur. Circuitantia contrariæ neceſ-
ſitatis variat ſpeciem rei, & de illicito iu-
re naturali reddit licitum & validum, accepto
enim rei alienæ eſt illicitum extra caſum ex-
tremæ neceſſitatis, tamē in extrema neceſſi
tate licitum eſt iuxta dictum prius accipere
tanto extra caſum extremæ neceſſitatis eſt il
licitum contra ius naturæ, tamen in caſu ex
tremæ neceſſitatis probabile eſt, quòd licet
quantum eſt de ratione venialis, ergo ſi
malitiæ in propoſito circuitantia extremæ
neceſſitatis reddit matrimonium ſimpliciter in-
re naturali. Et ſecundum illam partē, Ad
argumenta pro prima concluſione, quæ ei
militant contra illam partē reſpondetur, quòd
circuitantia extremæ neceſſitatis reddit ma
trimonium licitum in illo caſu. Secūdo ar-
gumentis probatur argumentis factis pro prima
concluſione quæ illa reddunt probabile oppoſitum.
Et ſecundum illam ſententiam dicendum
eſt, quòd perſonæ illius gradus ſunt inhabi
les iure naturali & ideo matrimonium nō
poteſt fieri inter illas. Eſt ſimile in ſupra di
cto. Mendacium enim nō poteſt fieri vene-
reum etiam in extrema neceſſitate, quoniā
perſona eſt inhabilis ſtando in iure naturæ
vt dicendum eſt, quòd illi non poſſunt ſi

tralem inter parentibus etiam in extrema
necessitate, quoniam sunt inhabiles propter
matrimonium debitum parentibus.

AD argumenta in principio dubii re-
spondetur, quòd Deus nō dispensat
in iure naturali, sed variare rebus tractan-
dis aliquando ius naturæ materialiter lo-
quendo, non formaliter. Et ita si filius superior
deum contraheret matrimonium cum ma-
tre, non esset malum ius naturale. Et simile. Occidere innocentem per se,
& ex intentione est ex ipsa ius naturæ,
si fiat auctoritate divina est licitum secundum
ius naturæ.

¶ Ad 1m respondet, relatis in 3. contra.

¶ Ad 2dum argumentum est ex parte
dissimilis optima. Virgo in omnibus aliis
gradibus linearibus recte se invicem, & illicitū
matrimonium iure naturali. Et ratio
non. Primo ergo primum argumentum tertio fa-
cto ex illo capitulo de Sponsis. Cle-
mentina. Ecclesia tantum prohibet matri-
monia in recta linea usque ad quartum gra-
dum, ergo in aliis gradibus non est illicitum
matrimonium iure naturali.

¶ Secundo arguitur ex doctrina D. Tho.
in 4. dist. 15. q. 2. art. 3. ad tertium, ubi docet
D. Tho. quod aliqua sint peccata contra
naturam sibi immediate dictata, in quo
num adeste est numerus carpendo: & pa-
ter exemplificatur patres & filios: sed inter
aliqua personas quæ no sunt filii immedia-
te contracta, inter quas personas videtur
dicere D. Tho quòd non est per se turpitu-
do naturalis, ergo saltē in primo gradu est
illicitum & illicitum iure naturali. Confir-
matur ex eodē Angelico Doctore ibi potius
D. Tho. filium ponit exemplum inter pa-
rentes & filios, quando dicit quòd est mala
ratio impedimenti matrimonii.

¶ Tertiò arguitur. Nā aliis obligationes
quæ nō sunt in primo gradu lineæ rectæ nō
debentur reverentia per se, sed per accidēs,
quia nō sunt ebonitati per se, sed per accidēs,
scilicet per aliud medium inter patre, ergo iure
naturali non erit illicitum matrimonium in-
ter illos. Confirmatur argumentum. Ex pe-
ritia patet, q̄ non tanta reverentia exhibe-
tur aliis superioribus in recta linea sicut pa-
rentibus, ergo tanta distantia potest esse, ut
nulla debeatur reverentia, & possit con-
trahi matrimonium inter illos.

¶ In oppositū est primo. Pueri sunt sem

A per superiores est si non sit in primo gra-
du, & tanta reverentia debetur illis sicut pa-
ri, imo forte maior, & ita oritur in vita ho-
minum genitum, quod tanta reverentia exhi-
betur eis & prout non per accidens sed
essentialiter inter parentes & filios est in-
tuitu iuris naturalis propter reverentiam illis
debitam ergo. Confirmatur. Secundum le-
ges divinas & humanas omnes ascendentes
in recta linea vocantur patres & omnes de-
scendentes vocantur filii, ergo in omnibus
illis gradibus est naturalis reverentia, quæ
est inter patrem & filium in primo gradu.

B ¶ Secundo arguitur. Omnes illi gradus
non habent tantum principia, & omnes de-
scendentes eadem principia, vide relle-
gitur, quod aliquomodo habent patrem su-
periorem, ergo naturalis debetur illis reve-
rentia, ita ut non possit contrahi inter illos
matrimonium. Confirmatur. Quilibet De-
mentina dicitur in Sacris scripturis filius Da-
vid quamvis remotissime ab illo distet, ut
Christus Dominus potuit dilectissimo fa-
dere, quando Dominum ait puer, & ita
potuit vocari Christum Dominum, & dicta
Dixit Dominus Domino &c. ergo signum
aliquod debetur naturalis reverentia, præ-
sertim in recta linea quamvis remota
sint.

¶ Tertiò arguitur. Nam omnes homines
communiter dicunt convenire parentem
originale ab Adam, ita quòd omnes homi-
nes eradicant velut patres ipsum Adam, &
velut coetum in primo parente ut principio
& radice, ergo ratione huius principij
deberet reverentia superioritatis similis
non posset contrahi matrimonium inter il-
los iure naturali.

¶ Quartò arguitur. Ex vitiosa natura
C est ortum æqualitas inter virum & mulie-
rem, sed in illis, quæ sunt in recta linea, non po-
test esse æqualitas, ergo. Minor probatur.
Tum quoniam habent se sicut superius &
inferius in eadem quotione, ergo superio-
res & ascendentes ut plurimum, & non tantam
communitatem propter hoc gradum, ergo

IN hac difficultate propter diversa argu-
menta sunt diversæ sententiæ inter Do-
ctores. Prima sententia affirmat, quòd in so-
lo primo gradu rectæ lineæ est illicitum ma-
trimonium iure naturali, in omnibus vero
aliis gradibus licitum est. Hæc sententia
videtur tenere Cajet. 2. 2. hoc primo in se-

cundo

multo arguimus primo loco facto Tribu
nal huc ſententia D. Bonauentu. in 4. dist. 40.
quæſt. 2. Alex. de Ales 2. part. quæſt. 103.
D. Richard. martyr. Rolandus capit. de ma
trimonio Regis Angliæ, Summa Angelica
& Rofella.

¶Secunda ſententia eſt huic oppoſita, vi
delicet, quòd in omnibus gradibus lineæ re
ctæ aſcendentis, & deſcendentis matrimonium
ius naturale. Et quia ſententia iſtorum
non modo extenditur ad hos in primo, non
poſſet contrahere cum aliqua fœmina ſine
diſpenſatione. Hanc ſententiam tenent cō-
muniter Theologi, & Iuriſperiti. Magiſter
Sent. 40. pro hac ſententia refert Richar
dus. Durand. Scotum, Palu. dict. 40. Enan te
in Comment. in 4. Decret. part. 2. cap. 2. §. ne
ot. 4. & pro hac ſententia refert D. Ant. &
Sylueſtrum ibo, nam inuenio 2. quæſtiones
Nauar. in Manu. cap. 22. num. 14.

¶Tertia ſententia eſt media, quæ aſſerit,
quòd ius ſolū impediat matrimonium iure
naturali in primo gradu rectæ lineæ: uerū
poſſum alijs gradibus non tantum in omnibus.
Ratio, propoſitionē huius ſuæ mediæ ſum
dicendi modi dicendi. Primus modus dicen
di eſt, quòd impediat matrimonium uſque
ad quartū & quintum. Hæc ſententia tribuit
Magiſtro Videcur, tamen refert Martinus
de Ledeſma, ſecundo tomo ſuæ quæſt.
4. 53. art. 3. Et hic modus dicendi ſuadetur
ex hoc, quòd uſque ad illum gradum uide-
mus ſic maximam reuerentiā, & honorē in alijs
gradibus. Et D. Thom. 1. ad primum. di-
cit, quòd cognitionis non extenditur in
infinitum, ſed habet certos & determinatos
gradus. Secundus modus explicandi eſt, q
iure naturæ ſolum impediat matrimo-
nium in primo & ſecundo gradu, non uero
in alijs gradibus. Hic modus placet aliqui-
bus expoſitoribus Sancti Doctoris, & Magi-
ſtro Soto. Hunc modum art. 3. concedunt
non audet concedere, quòd Papa poſſit diſ-
penſare in ſecundo gradu, neque negare
quòd Papa poſſit diſpenſare in alijs gradib.
uſque ad quartum. Tertius modus dicendi
eſt, qui ſolet attribui Magiſtro Soto in iſto
loco propter uerba ſua, quòd matrimo-
nium non iure naturali impeditur uſque ad
quartum gradum. Hanc ſententiam uident
multi interpretes D. Tho. & uidetur quòd
habeat fundamentum in probatione Ec-
cleſiæ. Et alij multi modi dicendi ſunt in
hac re, uide illos in Countrau. hoc caſu.

¶In hac expoſitione ſuppoſitorū eſt
primo, quòd ius impediens non naturam
uidetur referre, ut matrimonium iure natu-
rę impediatur in aliquo gradu linex re-
ctæ uſque ad 4. uel 3. Nam ius humanum
ius temporibus nō tantum durat, refert ta-
men fiue, ut in 2. uel 3. gradu impediatur
matrimonium iure naturæ quantum pōt
contingere, quòd ſit matrimonium cum
duabus ſororibus infidelibus in 2. uel 3. gradu, & q
poſſet conuertantur ad fidem, & ſi fuit ma-
trimonium iure naturæ, non eſſet ſeparandi.

¶Secundò ſuppono etiam eſt, quòd auto-
ritate diuina & ex diuina diſpenſatione po
teſt fieri matrimonium in omnibus illis
gradibus rectæ lineæ, ſeu dicō eſt in primo
gradu, & in alijs extremis neceſſitatis, dict
dum eſt, ſicut dictum eſt de matrimonio in
primo gradu, & ſi forſitan nō ſuppo. certum
eſt inter Doctores q matrimonium eſt inter
ſum in primo gradu, quam in alio gradu.

¶Quibus poſitis, concluſio ſit. Omnes
iſtæ ſententiæ habent probabilitatem, ſe-
cunda tamen multo uidetur omnium pro-
babiliſſima. Hæc concluſio conſtat manifeſte
argumentis factis pro iſta ſententia, & au-
ctoritate Doctorum, qui illam tenent. Argu
menta tamen ſecundo loco facta ſunt euo-
lenta, & ideo ſecunda ſententia eſt omnium
probabiliſſima.

¶Ad argumenta facta primo loco reſpō
deretur. Ad primum quod Papa in illo capit.
loquitur de matrimonijs, quæ regulariter
ſeparantur inter hoc ſententia quamuis ui
ſum eſt, quòd illud contrahatur cum matre,
uel ab ſuperioribus. Secundo reſponderetur ab
aliquibus, quòd Simon Pōtifex in illo cap.
non loquitur de linea recta, ſed de linea col
lateli, & ita dicit, quòd ſi infideles conuer
tā ad fidem reperiantur in matrimonio in
primo gradu collateli, ſeparandi ſunt:
ſpeciem iure naturæ eſt nullius dicendus
ſtatus, in ſecundo uero, uel tertio gradu nō
ſunt ſeparandi. Ad confirmationem ſolutur
primo, quòd Eccleſia id facit quoniā non
inueniuntur conſiderantes niſi uſq; ad quar-
tum gradum, & quoniam recta linea eſt re
gula & menſura lineæ tranſuerſalis, & ideo
non menſurat niſi uſq; ad quartum gradū,
quoniam in linea tranſuerſali ſolum inueni
tur prohibitio uſque ad quartum gradum.
Secundo reſpondetur, quòd illa diſpoſitio

Eccleſiæ

Ecclesiæ solum debet intelligi quo ad quantum gradum lineæ transuersalis, nō vero lineæ rectæ: quoniā gradus lineæ rectæ per debitā lineæ naturalis, & ita experientia patet, quòd nunquam fit talis dispensatio in aliquo gradu lineæ rectæ, bene autē in transuersali vsque ad secundum gradum.

¶ Ad secundam argumentum respondet aliquis quòd D. Th. loco citato solum vnum dixit, non esse declarationi ab ipso inire matrimonium, sed hoc esse declaratum ab Ecclesia dicit, & lege, sed quòd D. Th. tantum intelligit de illis gradibus, quorum in linea recta, sed vnus secundum ipsum vnius filiationes non recte quidem. Vnde secundum eū, quòd Doctor Angelicus in prima parte dicit filiationem nouem patrum, & filiorum intelligi omnes ascendentes in recta linea, et dimmos in aequaeos in oppositis, quoniam semper habent plures superioritates id in alia parte pluribus filiationes per alios consanguineos intelligit eos, qui sunt in linea transuersali, de quibus quod lege sua: verba D. Tho. Ad confirmationem respondetur primo, q D. Th. in loco citato potuit exemplum ad declarandum gradum lineæ rectæ, in quo nullus est impedimentum inire matrimonium in primo. Nihilominus, quamuis hoc exemplum sit verificatum, & planum per hoc tamen non excludit alia exempla, quæ possent constitui in eadem recta linea. Secundò respondetur, quòd omnes patrem & filiorum intelligit omnes ascendentes, & descendentes in recta linea.

¶ Ad tertium respondetur, q quamuis perfecte loquendo non contrahatur causa per accidens respectu, nihilominus tamen quia nere fuit principium sui patris debent illi naturales reverentia tanquam suo naturali superiori & principio, & hoc appellatur ab omnibus nationibus: nam apud omnes nationes politicas repetes naturam exhibent reverentiam suis suis, quam immediatis principiis, & ita est confactado inter nobiles, quòd primogenitus nomine nomen in reverentiam.

¶ Et tertia dicendum de linea transuersali. Verum sit inimicus & nullum iure naturali matrimonium in primo gradu lineæ transuersalis, v.g. inter fratrem & sororem, & videtur quòd non.

¶ Primò arguitur. A principio naturali

A fuit datum matrimonium inter fratrem & sororem. Ergo. Consequentia patet, quia ab eodem principio: primum. Quia aliis gentibus non potuit aliter propagari. Secundò. Illud non legitime tulit dispensatio. Tertium probatur. Quia non est vero simile, quòd Deus a principio voluerit legem naturalem in quibusdam debere dispensari.

¶ Secundò arguitur. Nā Abrahā duxit in Sarā & Sara in Saracam, ergo Matrimonium Patris Genes. 11. Mirum non erat Genes. 20. Abraham dixit de Sara soror mea. Consummatum & Regum 3. constat, quòd Thamar Filia David, cū incestū a fratre fuit dimissa. Nō facere ab omnibus tollitur legem naturalem, quòd peccet illum in omnibus. Ex quo tandem colligitur, quòd esset licitum apud illos, quòd possent contrahere matrimonium inter fratres.

¶ Tertiò arguitur, ex auctoritate D. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 2. ad 3. ubi dicit, quòd in aliis gradibus excepto primo licet recedere ab illis matrimonium non naturali, & in arg. huius quæstionis videtur sonare hanc sententiam.

¶ Quinto arguitur. Primus gradus affinitatis ex copula matrimonii non naturalis, sic et matrimonium sit nullum, quoniam sic licet tamen ergo talis erit de primo gradu illum generatis. Probatur consequentia ex paritate rationis. Antecedens, reprobatur a Cajetano loco citato aliquis complicans Papa dispensare cum regis, ut contrahere cum duobus fratribus, vel duabus sororibus.

¶ Quinto arguitur. Nā si aliqua ratione matrimonium in primo gradu lineæ transuersalis esset invalidum, maxime propter honestatem debitam inter fratrem & sorores, qui familiarissime conversantur. Sed hoc nō est satis, quia multa in secundo gradu, & tertio lineæ transuersalis requiruntur honestas grandis, tamen matrimonium non est inimicum iure naturali, nec requiritur ad dispensatio in illis gradibus.

¶ Propter hæc argumenta est sententia aliquorum, quòd matrimonium nō sit inimicum iure naturali in primo gradu lineæ transuersalis sine dispensatione tenet Cajetanus loco immediate citato, Magister Sotus loco citato pro hac sententia refert Richardū Durand, & Scotum, & Thomā de Argentinā,

Lib. 4. Verū eſt, quod dicit Soto
A ſi diſcordia inter iſtos Doctores, nā
Caietā & Thomas de Argentina, videtur
inter eos eſſe: in hac re, nam dicunt,
quod Summus Pontifex potest diſpenſare
in tertio, ſed non eſt de iure natu
re opportune. Dicunt enim, quod ſi duo
infideles contraherēt in primo gradu lineę
collateralis, ut germani ad fidem, non
debent ſeparari. Alij vero quidam dicunt,
quod tale matrimonium nō eſt prohibitū
iure naturali, dicunt eſſe prohibitum iure
diuino, Leuit. 18. & dicunt q̄ illa prohibi-
tio manebat poſt Chriſtum promulgatū.
Et ideo Doctores reprehendantur secun-
dū Magiſtrum Soto. Nam quāuis ſupra
prohibita in lege veteri, in lege tamen
nouæ relicta lex antiqua quoad eam
partem, dicunt omnes Theologi. Item
quia ex ſola lege naturali non poſſet alia
B præcepta, niſi præcepta legis naturæ,
& poſitiua Dei, & Ecclæſiæ: & ita ſi ma
trimonium in illo gradu non eſt prohibitū iu
re naturali, non eſt prohibitum in lege nul
la, niſi per legem Eccleſiaſticam, in qua
Summus Pontifex poteſt diſpenſare.

IN huius oppoſitum ſuppono primū eſſe,q̄
ſtando in iure naturæ, quodcunq; contrac
tus eſt illicitus, & inualidus, matrimonium eſt irritum iure naturali. Ratio eſt. Nam matrimonium eſt vinculum perpe-
C tuum de ſe ordinatū ad optimum coniugij
finē: ſed actus illicitus eſt ſtando in iure natu
rali, quando nullam habet ſtando in eodē in
nullo enim naturæ repugnare ſibi ipſi.

¶ Et quo ſequitur regula. Quādo inter
aliquos eſt impedimentum propinquitatis
naturalis habens peculiarem deformita-
tem, quæ in confeſſione neceſſario expli-
D cāda eſſet: ex natura deformitatis contrahentes
ſtando in ſtatu, ſine matrimonio ſit irritum iure na
turali ſine poſitiuo, peccatum tamen erit
graue: non tamen grauius ſecundum quali-
tatem propinquitatis.

¶ Prima concluſio. Matrimonium in primo
gradu lineæ tranſuerſalis, ſcilicet, inter fra-
trem & ſororem, adeo eſt prohibitum iure
naturali, vt cōdiſpare non poſſit inter illos ſal
tem regulariter loquendo, extra caſum ex-
tremæ neceſſitatis. Hanc concluſionem te-
nent communiter diſcipuli D. Thom. eam
defendit Magiſter Scotus in 4. d. 40. quæſt.
1. Lib. 4. Verū eſt, quod dicit Soto
A 1. artic. 4. & dicit, quod in hac ſententia ſuit
Magiſter Victoria.

¶ Prima pars probatur. Nam ita hēt ex
natura conſenſus contrahentium, quem
conſenſum ſupplet D. Auguſt. 15. de ciuita
te c. 16. Et probatur argumentis ſactis pro
ſecunda parte.

¶ Secunda pars probatur primo. Nam In
nocentius III. c. gaudemus, de diuortijs,
diſſerit, quod matrimonium in primo gra
du, ſi reperiatur inter infideles cōtrahēs al
ſidem, diſſolueretur ſi autem reperiatur in ſe
cundo, vel tertio gradu nō diſſolueretur. Vñ
B explicat Summus Pontifex, quod matrimo
nium in primo gradu eſt irritum iure na
turæ. Et propter hoc argumentū Soto loco ci
tato putat, quod ſententia Caietani ſit ce
tota, tamen quia rerum ſit quod po
ſtea concluſio eſt veriſimilis, & communis
apud Theologos: nō tamen eſt de fide
Quoniam non eſt definita in ſacra Scriptu
ra, vel Canonibus, vel ab aliquo Summo Pō
tifice: & illud expendendum, quia pro-
bet noſtram concluſionem ſatis apparenter, non tamen ita clare, ac oppoſitum ſit
C certum. Nam Summus Pontifex ſolum
dicit, quod ſi contrahunt in ſecūdo, vel ter
tio gradu matrimonium inter infideles, quod
maneat in huiuſmodi matrimonio, etiam
ſi ad fidē conuertātur: nihil eſt dictū de pri-
mo gradu, vel quia matrimonium in primo
gradu eſt irritum iure naturæ, vel quia eſt
dubium inter Doctores, an ſit irritum iure
naturæ, vel non, & noluit tale dubium diffi
nire. Et ideo tamen expedit, deſinire argu-
mentum pro noſtra concluſione.

¶ Secundo probatur concluſio. In omni
bus gradibus qui non prohibentur iure na
turali facta eſt diſpenſatio in eccleſia, imo
in illis gradibus, de quibus dubitatur
an poſſit fieri diſpenſatio ſed humanæ nō
eſt vlla diſpenſatio inter fratrem & ſororē,
ergo impedimentum eſt naturale, quod non
poteſt fieri talis diſpenſatio.

¶ Tertiò. Actus coniugalis inter fratrem
& ſororem ex natura rei eſt nefarius & in-
honeſtus, ergo matrimonium eſt irritum
iure naturali. Conſequentia patet ex ſimili
mens antecedens vero conſtat ex illo quo
nam gentium.

¶ Quartò probatur. Matrimonium qui
bus ſequuntur incommoda circa
finem matrimonij, ſunt iure naturæ
Ad

sed ex matrimonio inter fratrem & sororem
sequitur maxima incommoda contra bo-
num matrimonii, ergo Maior patet, minor
probatur primo. Nã peccatum crimen in
tali matrimonio ab creatore dicit D. Gre-
gorius dist. 35. q. 1. capitulo ex
11. q. 3. dem. Nã natura ipsa videtur repugnare ta-
capitulo li matrimonio. Secundo probatur minor.
Quia prolis, quæ perducitur in tali matri-
monio, non potest bene educari secundum
ejus conditionem, ergo ab omni matri-
monio. Antecedens probatur. Nam matri-
monia hominum communiter ordinata
ad multa bona communia, scilicet ad
ea possint aliqua magna cogitare circa il-
los. Vltimo probatur minor. Quia alia
omnia matrimonialia officia impedirentur
mutuo, dando aut negando, & sic per consequens
matrimonium, quæ intendunt per matri-
monium, non haberet effectum.

SED adhuc dubium est. An in hoc ca-
su in tertio contrahere matrimonium
sit in hoc primo gradu ita modo sit
licitum, etiam in casu quo perducerentur
usque ad vltimum. Et quod ita modo sit licitum
in illo casu videtur posse argumento
propter ea concludentem.

¶ In casu supposito non peccatum
est, quod matrimonium in illo primo gra-
du fiat: ergo est licitum. Hæc ro-
manet primum argumentum. Sed in prin-
cipio erant plures homines in principio mundi contrahe-
matrimonium filii Adam in illo primo gra-
du, & licet hoc autem fuerit licitum
ex divina dispensatione, ergo Et consequens
tur. Nam matrimonium in primo gradu li-
cet nostro tempore possit ex divina dispen-
satione secundum probabiliorem sententiam,
sed stando in ipsa natura simpliciter est
matrimonium in primo gradu hoc modo,
quem in tribus filiis, ergo licitum
erit in primo gradu linea transversalis, &
habere matrimonium ex divina dispensa-
tione.

¶ Dicendum autem est, Verum esse di-
spensationem divinam, qua permitteretur
talis, locum obtinere illo primo gradu.

¶ Secunda conclusio. Probabilissimum est,
& sententiam, quod in tali casu finitum ut
celebrare matrimonium. & tale matrimo-
nium est nullum. Hæc conclusio probatur
argumento primo facto in principio.

¶ Secundo probatur. Nam probabile est,

A quod in primo gradu linea recta sit il-
licitum matrimonium, ergo tenendo
sententiam suam dispensationem divinam
non procedentem, ergo probabile
est, quod in primo gradu linea recta sit il-
licitum. Probatur antecedens. Multo ma-
gis est contra naturalem rationem
matrimonium in primo gradu, quam
in primo gradu linea transversalis.

¶ Vnde ad argumenta facta in principio
respondetur. Ad primum dicitur, quod
sufficienter est dictum in hac conclusione,
matrimonium non esse licitum in
B linea recta in primo gradu, quia
illud matrimonium non est licitum
ex divina dispensatione, quia non est
matrimonium, sicut quod Sara non fuit so-
ror Abrahæ, sed consobrina filia Aaron fra-
tris sui. Et hæc est communis opinio Sanctorum
pro hac sententia relicta Magistro Sancto, Hie-
ronymo, Augustino & D. Thoma. Et secun-
dum illam sententiam tenendo quod
argumenta dicendo, quod non fuit soror
Abrahæ. Ad confirmationem aliqui ratio-
nem non esse certum, quod Thamar non
fuerit soror Amon, ut refert Magister Sen-
tentiarum secundo quod fuerit soror il-
lius & filia regis Dauid dicitur est, quod
Thamar protulit illa verba, ut se defenderet
a fortiori fortis, ut non tamen cogitaret
posse fieri tale matrimonium, quia sibi
fuit prohibitum de lege naturæ, ut quæ ipsi
dicebant.

¶ Ad tertium respondetur. Ad primum
vltimorum dicendum est, quod tolerari
Item

[illegible] licentiare, quia non est tanta irreue
rentia in matrimonio sic contracto sicut alio
rum consanguineorum, quia est in primo
gradu linee recte unde in multis gradibus
[illegible] est irreuerentia matrimonio
rum naturalis, ubi homines ducunt in
primo gradu linee recte ascendentis ut
[illegible] sequitur D. Thomas aliquid dicit in
[illegible] Ad secundum ergo dicendum
quod [illegible] quod potest D. Thomas est pro co-
[illegible] sanguinei lineæ, nam in primo modo
[illegible] tantum videtur loqui de variatione ma
trimonii secundum ius politicum pro di-
versis temporibus.

¶ Aliquantum respondetur, q. Summus Pontifex potest dispensare in primo gradu
[illegible], & q. matrimonium in illo gra-
du non est contra ius naturale, de quo q.
dicitur non sequitur q. in primo
gradu linee transversalis possit dari
matrimonium.

A D tertium est quæstio difficultatis ad
tacta præcedenter. Virum in alio gra
dum linee transversalis sit primum matri
monium iure naturæ, & videtur quod sic,

¶ Primo arguitur argumento altivo sa
A. Non videtur esse eadem ratio de alio
quibus aliis gradibus atque de primo, ut
ibi probatum est ergo.

¶ Secundo arguitur. Specialiter in secun
do gradu linee transversalis inter affines
& consanguineos & inter personas que in
gradu tertio distant ab itinere, licet inter pa
rentem & consobrinum, quia inter hos per
sonas est quædam reuerentia naturalis, ex
qua matrimonium inter illas est prohibi
tum iure naturæ. Probatur consequentia. Quo
cumque iure ratione existente inter patrem
& filium est dictum iure naturæ, quia est
quædam naturalis reuerentia.

¶ Tertio arguitur ex Concilio Toleta.
quarto, 41. Vos permittitur, quod in do
mo defunctorum habitet mater, soror, & ami
ta & filia, quia cum his personis manet ab
horrens affectus coniugalis, ergo matrimonium
inter has personas iure naturæ est illicitum.
Idem videtur probare ex D. Ambr. lib. 8.
Hexameron, epist. 6. ubi hoc videtur signi
ficare, videlicet verba illius.

¶ Prima conclusio. Matrimonia in illis
gradibus consanguinitatis linee transversalis
in quibus est dictum iure naturæ,

¶ Probatur primo ex sacra scriptura

A Nam Abraham duxit Saram consobrinam
suam, ut patet ex dicto. Et Isaac ex Genes. 24.
Otoniel accepit matrimoniam eo modo
brina sua Caleph fratris sui minoris.

¶ Secunda probatur. Nam in eo gradu
matrimonia videtur differunt, quod
matrimonia in secundo & tertio gradu, si
maneant in ista subconcursu ad fidem,
non dissolvuntur & essent inita iure natu
ræ, Ecclesia dispensare illos in re grauj, ergo.

¶ Tertio probatur. Nam in Conc. Trid.
Sessio 24. can. 3. dicitur expresse, quod
Summus Pontifex, potest dispensare in ali
quibus gradibus prohibitis in Leuitico sed
in Leuitico non prohibentur nisi secundus &
tertius gradus ergo.

¶ Secunda conclusio loquendo specialiter in casu secundi argumenti, illud matrimonium, licet sit validum iure naturæ est prohibitum, & habet quantum ad hoc quod annullatur iure positiuo. Hæc conclusio probatur contra argumenta facta in principio. Ad primum colligitur, q. inter tales personas est annulla in matrimonium ergo matrimonium in illo gradu est prohibitum propter infidelitatem Adam tamen dicit, ut opinor aliqui Theologi, q. peccarent graui in contractu illo tali matrimonio, etiam si non esset legitima causa: nam si esset ex legitima causa, nullum esset peccatum, & sic excusatur Abraham & consanguineus suus consobrinus, & Otoniel. Et ex hoc probatur obiectum, quod est ad primum fundamentum in natura sui, ut tale matrimonium intueor.

¶ Aduertendum tamen est, quod hic tempore Summus Pontifex potuit dispensare in tali matrimonio. Quia ut dictum est prima conclusione, illud matrimonium non est iniquum iure naturæ sed iure Ecclesiastico, in quo iure potest esse dispensatio per Summum Pontificem. Et si quis dicat, quod illud matrimonium, quamuis non sit iniquum iure naturæ, est tamen prohibitum iure naturæ ergo saltem si hoc causa bona dispensationis factura non teneret: sicut non tenet facta, quando Summus Pontifex dispensat in illo quo unus sit causa rationabili. Dicitur q. est maxima differentia inter ea, quæ sunt mala iure diuino, & inter ea quæ sunt de iure Ecclesiastico in primo Summus Pontifex est iuris dispensator. Mortus autem dispensatio, non potuit sine rationabili causa, ita

vt valeat dispensatio, quia dispensat sine ea-
sanitate Dei, & ita dispensatio non sine ra-
tionali causa est nulla, qa obligans non est
de iure diuino. Sed in secunda, quæ ita va-
lida, vel inualida iure Ecclesiastico, potest
Papa dispensare, ita vt factum teneat, cùm
il fut sine rationali causa. Et ratio est, quia
in similib. non habet maiam, saltem ex di-
spensando, sed indeit quærēdi rationem
deorsū, & ita dispensatio sine rōnabili cau
sa facta in alio gradu, de quo loquimur, vali
da erit: quæ tamen nunquam in alio gradu
fieret, nisi in casibus in alio gradu
fieri, nisi in casibus in quibus expe-
dit ab una causa, & principio, & ideo ne
cessarium est, quod fundamentum habeat
in causa. Tū quia illud matrimonium
quod prohibitum iure naturæ non
quia est prohibitum iure Ecclesiastico.

¶ Ex quo colligitur. Quòd si modo apud
infideles tolerantur pactus cum consobri-
na (quidquid sit de pœnis) validum erit
matrimonium. Quia non est primum iure na-
turæ vel iure Ecclesiastico, & ita si conuer-
tur ad fidem, tale matrimonium non est di-
rimendum: dicetur infra tamen dispen-
dium, & dispensabitur. Et ratio est, quia
in natura sua & in naturali indecentia, & in
reverentia, ut matrimonia illa irritentur,
cadit ex dicta in secunda conclusione, &
ex argumentis dictis in principio.

¶ Vltò ad argumenta dicta respondetur.
Ad primum respondetur, quod non est ea-
dem ratio de primo gradu consanguinita-
tis in linea transuersali, & de alijs gradibus,
eam inter fratres ex natura rei requiritur
cohabitatio & familiaritas quædam proce
dens ab vno capite, & principio, & ideo ne
cessarium est, quod simul cohabitent, ex
principium dicat posse influere. At inter in
secundo, & tertio gradu nō requiritur tan-
ta familiaritas, neque cohabitatio: quare
non procedit ab eodem principio. Ad alia
vero argumenta respondetur, quod nonen-
tent secundam conclusionem.

EST vltimum dubium. Vtrum omnes
illi gradus prohibiti Leuit. 18. sint ex
prohibiti modo fuerint iure Ecclesia
stico. Ad cuius euidentiam aduertendum
est, quòd ibi prohibetur matrimonium in-
ter consanguineos in primo, & secundo gra
du linea recta, & in primo linea transuer
sali, & in secundo gradu linea transuersa-
li cum certa mulierum, quia non prohi
betur ibi matrimonium inter quoslibet

Leuit. 18.

A consanguineos in quocunque gradu linea
transuersali, &c. non prohibentur matrimo-
nium inter fratres, qui sunt in illo ge-
dū supra dictum de propinquitate
matrimonium inter consanguineos in in-
cundo gradu linea transuersali
dictum ab illis, &c. inter consanguineos in
vel inualidum. Verum quam non ibi pro-
hibetur inter consobrinos, vel patruum,
vel nepotem. Et aliqui alij gradus affini-
tatis prohibentur, &c. quos enim. Mo-
Sato hoc etiam. Et rotam inducta in
illi gradus sint prohibiti iure natura, vel
B diuino: nam si sint ex prohibitis, ibi patet
Sententia Pontificis dispensare in illis gra-
dibus. Si autem sint prohibiti iure Eccle-
stico tantum, potest Papa in illis dispensa-
re. Et videtur quòd illi gradus sint pro-
biti iure diuino.

¶ Primò arguitur ex doctrina D. Th. in
4. q. 39. art. 2. ad tertium, vbi dicit, quòd si
aliqui infideles, dum erant simul, contraxerunt matrimonium contra
prohibitionem Leuit. 18. priùs quam con-
C uertantur ad fidem non possint petere re- Leuit.
stitutionem, quod est dicere, quòd sint separandi: ex
quo sequitur D. Tho. quòd illi gradus sint
prohibiti iure naturali & diuino.

¶ Secundò arguitur ex capitulo Iuxta, de
reditu inter spolium. vbi Innocentius
III. dicit, quòd in gradibus prohibitis
lege diuina non potest dari dispensatio. At
gradus dicti explicantur in lege diuina, vbi
Leuit. 18. ergo.

¶ Tertiò arguitur ex. quinto, de ma-
trimonio, & affinitate, vbi dicitur Ioan-
Basilio, quòd subditus, qui contraxerat
secundum suam sectam, conuerso ad
fidem vult tum, quæ sunt separanda ergo
gradus Sententia Pontificis, quando contra-
xerunt contra statuta iuris diuini, quæ ha-
bentur Leuit. 18. sunt separanda. Ergo illud
tale matrimonium est contra ius naturale,
ad diuinum.

¶ Quarò arguitur. Illa prohibitiones,
quæ habentur in illo capite, sunt præcepta
moralia iuris naturalis, ergo eodem in lege
euangelica habent vim. Consequentia pa-
tet, procedens probatur. Prima. Nā ibi de-
cit Deus. Præcepta mea seruabitis, quæ cer-
ta intelligunt Doctores de præceptis mora-
libus. Secundo probatur antecedens ex ra-
tione qua ponit: Dominus Deus enim. Ne

nullo

rentes in primaeuum &c. Sed non reſtare impedimenta pertinet ad dictamen rationis naturalis, vel naturalia erga. Tertio probatur ſecundum, in illis verbis, quæ ſunt in Deo, quæ ſunt in Deo exprimit, ac poſtulantibus in his quibus ſecundum ſunt omnes gentes: in quibus mihi obligatur eſſe præcepta naturalia, & moralia, quæ ſpectant ad omnes gentes. Quorum probatur ex D. Aug. qu. 83. Leuit. ubi ait, quod illa præcepta Leuit. 18. ſunt interdicta in Decalogo: ſed Decalogus conſtat ex præceptis naturalibus, & moralibus, ergo.

¶ In hac difficultate Videtur, ut refert Magiſter Scoti hoc tenuiſſe, & Thomas Vualdenſis lib. de ſacramentis cap. 123. quod omnes illi gradus Leuitici, eſſe prohibiti in lege diuina Euangelica, ita ut Papa non poſſit in illis dispensare. Aliqui enim cathedra docet eſſe peccatum mortale dispensare, qui ſunt prohibiti Leuit. 18. Hoc docet D. Bonauent. 4. dist. 42. q. 2. Richardus ibi, qu. 2. art. 1. ad 2. D. Thom. hic ad 3. huius hic inferius. Alii vero Doctores ſi quos illos gradus eſſe tantum prohibitos, qua tam prohibiti iure diuino naturali ita ut non poſſit Summus Pontifex dispensare. In Palud. lib. 4. qu. 41. 1. D. Anton. 3. part. tit. 1. cap. 14. in fine, Sylueſter, verbo, Papa, quæſt. 17. in fine.

IN explicatione huius difficultatis ex quibus eſt primo, quod lex vetus in omnibus ſuis præceptis non ſolum quantum ad præcepta iudicialia, vel cæremonialia ſed etiam quantum ad moralia, ſimpliciter ab obligatione legis noſtræ ſunt legis veteris, ſed in quantum pertinent ad legem naturalem. Sic dilatat in materia de legibus. ¶ Ex quo colligitur, quòd in noua lege nulli gradus illorum, qui prohibentur Leuitic. 18. obligant ex vi legis veteris, ſed ex vi legis naturalis.

¶ Secundo notandum, quod Chriſtus in lege Euangelica elegit matrimonium ad eſſe quoddam ſupernaturale ſacramenti, & hoc ſtatim inter ſupernaturalium ex lege diuina vendit. Aliqui reſtituere eſt matrimonium in lege naturæ. Vnde nulla prohibitio, nulla impedimenta conſtituta habetur ex iure diuino in lege noua, quæ non habeatur ex iure naturali.

¶ Tertio aduertendum, quod aliud eſt quod aliquid ſit prohibitum iure naturali, & aliud eſt quod ſit irritum, & nullum iure naturali: nam poteſt eſſe aliquid prohibitum iure naturali, & non irritum. Nam, ut patet ex his, quæ dicuntur 2. 2. quæſt. 39. electio indigni ad officium eccleſiaſticum prohibita eſt iure naturæ, & tamen ſi talis electio ſit ab habente auctoritatem, ſaltem tenet, & non eſt irrita: & in hac materia contrahere de præſenti cum aliqua forma poſt ſponſalia de futuro, cum alia, prohibitum eſt iure naturæ, tamen non eſt irritum iure naturæ, ut ſupra diximus.

¶ His poſitis, eſt prima concluſio. Probabile eſt, quod non omnes illi gradus prohibiti Leuit. 18. ſunt iure naturæ prohibiti, ſi hominum certum eſt quod non omnes illi gradus ſint irriti iure naturæ ſaltem aliqui. Prima pars concluſionis probatur. Quoniam inter omnes illas perſonas videtur quædam naturalis reuerentia debita, ergo prohibitum eſt iure naturæ. Secunda vero pars patet. Nam primus, & ſecundus gradus conſanguinitatis linea recta, & primus linea tranſuerſalis certum eſt, quod irritant matrimonium iure naturali, (ut iam dictum eſt,) contra vero alios gradus non eſt certum quod irritent iure naturæ, tamen probabile, (ut dicimus,) quod ſint prohibiti iure naturæ.

¶ Secunda concluſio. In lege noua nullos gradus prohibitos eſt iure diuino poſitiuo, atque adeo non irritat matrimonium contractum iure. Concluſio conſtat. Nam talis impedimenta non reperiuntur in toto teſtamento nouo, nec in aliqua traditione eccleſiaſtica, ergo. ¶ Ex quo ſequitur, quod omnis prohibitio, quæ tunc habetur in eccleſia circa illos gradus, ut eſt iuris naturalis, aut eccleſiaſtici.

¶ Vltima concluſio. Stando in iure eccleſiaſtico omnes illi gradus Leuit. ſunt prohibiti, & irritant, ut patet ex vſu Eccleſiæ, & ex multis capitibus iuris. Ex qua concluſione facile ſequitur, quòd in aliquibus gradibus illorum, qui non ſunt de iure naturali prohibiti, poterit Summus Pontifex dispenſare.

¶ Ad argumenta facta in principio reſpondetur. Ad primum argumentum reſpondetur, quod D. Thomas illo loco loquitur ſecundum communem aliquorum, ut dicit Richardi, & Bonauent. qui putant, quod illi gradus ſunt prohibiti eſſe iure diuino.

tiam. In 4. enim Secundarum saepe loquitur secundum mentem aliorum. Videte alias solutiones in Magistro Soto.

¶ Ad secundam respondetur, quod Innocentius III. non loquitur in illo loco universaliter, sed indefinite, ut sensus sit in aliquibus casibus prohibitis Levit. 18. Summus Pontifex non potest dispensare, ut patet, de primo gradu utriusque lineae non tamen asserit Summus Pontifex, quod non possit dispensare in aliis gradibus.

¶ Ad tertiam respondetur, quod totum quod ibi dicitur est verissimum, dicimus tamen quod Papa non supponit, quod fidèles illi contrahunt in quocunque gradu secundum constitutionem Levit. 18. separandi non solum sunt separandi in aliquibus gradibus, & in aliquibus non, & ita dicimus tamen est secundum fidem, quod Ecclesia potest dispensare in aliquibus gradibus contentis in Levit. ut dicitur in Concil. Tridentino sess. 24. cap. 3. Ex dictis ad argumentum facit illud quod dicit Sanctus Thomas, quod aliqui allegant contra unam sententiam, quod capi potest in certis locis aliquid contrarium contra unam tertiam, dicunt enim loquitur Summus Pontifex quando aliqui contrahi cum sorore sanctimonia, & dicit, quod si contrahunt ad fidem, non sunt separandi tamen Papa praecipit, quod fidèles matrimonia non fiant, pòtquam contrahi fuerit ad fidem, non tamen dicit simpliciter Pontifex, quod Ecclesia non possit dispensare in tali matrimonio.

¶ Ad quartum, aliqui dicunt quod non omnia praecepta Levitici 18. sunt moralia, sed quaedam sunt judicialia. Sed quid quid sit, adverto quòd omnia sint moralia, quaedam vero dicti aliquando causa illis prohibitionibus apponitur, inde enim solum claudicant, quòd omnia illa praecepta sunt prohibita iure naturae, propter naturalem reverentiam debitam inter illas personas non tamen inde colligitur, quod matrimonia non in omnibus illis gradibus sit irritum iure naturae, imo ex vi legis veteris, & novae colligitur oppositum. Nam in veteri contrahebat Abrahem cum Sara, & eadem lege consuetum erant accipere relictam à fratre sine semine, quod non esset, si vitio iuris naturalis matrimonium iure naturae: & in lege nova saepe dispensavit Summus Pontifex, ut consobrinus contraheret cum consobrina, vel ut idem cum duabus sororibus faceret, vel simile.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum consanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerint tolli ab Ecclesia.

ADVERTENDVM est primò, quòd consanguinitatis gradus matrimonium impedientes dicuntur non potuisse tolli ab Ecclesia quoad illos gradus Matth. 19. dicunt: Qui dimiserit uxorem suam excepta fornicationis causa, & aliam duxerit, moechatur: Qui dimittit uxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam moechari: ergo nec Deus nec Ecclesia potest dimittere uxorem sine causa fornicationis.

¶ 2 Praeterea Matrimonium est sacramentum significans perfectam unionem Christi ad Ecclesiam: quod illi qui ad Baptismum accedit non accipiunt: ergo illi non suscipiunt sacramentum, & ita non Ecclesia non potest facere quod matrimonium non sit inter illos qui per eos sunt matrimonium contracturi.

¶ 3 Praeterea Ecclesia non potest ea quae sunt naturalia tollere vel mutare: sed consanguinitas naturalis est: ergo quod quantum est de se, natum est matrimonium impedire, ergo Ecclesia non potest aliquos gradus facere quod aliqui possint matrimonium contrahere in illis gradibus: sine manifesta facere quod sint consanguinei, vel non consanguinei.

¶ 4 Praeterea Sancti non possunt aliquam rationem reddere cur aliquos gradus tollant, quia secundum consanguinei-

habet jà iure naturæ præcedit fidei cau-
sa quæ afficiunt de matrimonio gra-
dum antiquo naturæ irrationabiles,
cum nullam habeant habentiam ad
causam: sicut quod consanguinitas pro
habetur usque ad quartum gradum pro
pter quatuor elementa, usque ad sextū
propter sex ætates mundi, usque ad se-
ptimum propter septem dies quibus tē-
pus currit agitur, ergo videtur quod ea
de prohibitio matrimonium viguerit habeat.

¶ 3 Præterea, Præterea eadem causa
debet esse eadem effectus: sed causa qua
consanguinitas impedit matrimonium
est bonum prolis, respectu cuius est ami-
citia, & multiplicatio amicitiæ, ut ex di-
ctis patet, quæ semper necessaria
fuit: ergo debuit semper
matrimonium consanguinitatis
matrimonium impedire, quod non est
verum, cum modo usque ad quar-
tum, antiquitus usque ad septimum
gradum matrimonium consanguini-
tas impedierat.

¶ 4 Præterea. Vna & eadem ratio
non videtur esse in genere Dacti: sed hoc videtur esse
de ratione Dacti, quod habeat potestatem
de omni sua substantia in præjudicium
prædictorum consanguineorum: ergo
videtur quod gradus quousque pro-
hibitus fuit consanguinitas, affinitas, & cognatio
spiritualis Dacto esse: sed postmodum eadem
ratio cessavit, cessat ecclesiastica prohi-
bitio: ergo videtur quod prohi-
bitio matrimonii cesset.

¶ 5 Præterea. Sicut dominus debet
imperare uxori dominium, sed secundum
dictum, quod in lege veteri contine-
batur: non aperiebat carnis prohibitus gra
dus in sursum, & deorsum quos in no
va lege aliquis prohibetur accipere
in uxorem secundum patres sui, non ma-
ter filium fratris vel germani: modo dicit
Ecclesia de cognat. & patrui matre.

SED contra est quod Dominus dicit

A discipulis. Quæ Deus coniunxit: ergo præ-
ceptum ecclesiæ habet formaliter sic
præceptum Dei: sed ecclesia quandoq;
prohibuit & quandoque dicitur aliquos
gradus quos ex natura non prohibuit: er-
go illi gradus matrimonium impediunt.

¶ Præterea. Sicut alius modus matrimonii
spiritualem & spiritualem per legem ci
vilem non erat per Romanam ecclesiam: sed
olim lex civilis determinabat gradus
consanguinitatis qui matrimonium im-
pedire & quos non: ergo & modo possit
hoc fieri per ecclesiasticum.

RESPONDEO dicendum,
quod secundum diversa tempora diver-
sus consanguinitatis terminus gradus di-
versos matrimonium impedivit. In prin-
cipio enim humani generis salus potest
& erat a matrimonio repellendum,
eo quod tunc temporis erat paucitas homi
num & oportebat pro pullatione humā
ni generis maximam copiam suscipere
prolem: non tamen omnem copiam sed
certam quantum ad hoc matrimonium pro
cipiens quod est bonum prolis, ut dictū
est. Postmodum autem multiplicato ge
nere humano per legem Moysi plures
personas sunt exceptæ, quarum copiæ
fecundæ prohibitæ: unde ut
dicit Rabbi Moyses, Omnes illæ personæ
sunt à matrimonio quæ in una familia
habitare solent. quia facilius eis car-
nalis copula esse potest, quarum ra-
tionem libidinis præcavetur: sed alias
consanguineus gradus hoc modo per-
mittit non quod damnando præcipiat: ne,
scilicet, de consanguinea sua uxorem
ducere accipiat, ne successionem con
fusio esset, quia nunc temporis cultus
divinus per successionem generis pro
pagabatur. Sed post modum in le-
ge nova quæ est lex spiritus, & amo-
ris, plures gradus consanguinitatis non
prohibet, quia non per spiritualem ge-
nerationem sed per carnis corruptam cultus
Dei derivatur & multiplicatur: un-
de apostolus, ut homines etiam magis à
carnalibus retrahantur spiritualibus vacā-

tes, ne amor amplius diffunderetur: ideo
antiquum usque ad remotiores gradus
consanguinitatis matrimonium impe-
diebatur, ut ad plures per consanguini-
tatem & affinitatem naturalis amici-
tia perveniret, et rationabiliter usque
ad septimum gradum: nam quia vitae
hoc non defuit remanebat communis
radicis memoria, unde quia septiformis
Spiritus Sancti gratia cognoscitur.
Sed postmodum circa haec minus attem-
perate restrictum est ecclesiam inter dilectum
usque ad quartum gradum, quia ad-
huc manet & personalis fere et ad gradus
consanguinitatis pertinere. Unde quia
dicunt quia extraneos consanguineos
quasi nullum fedus in actis amicitiae
quam ad extremos habebatur charis-
tate in nullo modo videtur frigescere.
Periculosum autem, quia concupis-
centia & negligentia praedictae ne-
mo fere consanguineum nullius
vero hominis manifestis obscurabant, et
sic lapsum dilectionis humilis impe-
dirent ex remotiores gradum prohi-
bitum. Satis etiam convenienter usque
ad quartum gradum dilectio prohibetur
et redditur, quia quia usque ad quar-
tam generationem homines cognati
sunt, et sic non potest consanguini-
tatis memoria abolere. Unde Deus in
tertiam & quartam generationem pec-
cata patrum visitantem in filios esse
minatur, quia in qualibet generati-
one nova naturae fragilitas causa hu-
milis consanguinitatem facit, si cum
sanctus dicto. & quamvis in scripturis
aliter, ratione relationis a primo, &
quia elementa sunt, quaenam quamvis
quodlibet tamen facultas est miscibile
quanto est magis subtile: calor in pri-
ma commixtione cumulat sanguinis
identitas quantum ad primum, ut ante
tam quod ad subtilissimum, in secunda
quantum ad secundum, in tertia quan-
tum ad tertium, in quarta quantum
ad quartum, & sic consequenter post
quartam generationem parum trahit ad
carnalis consuetudo.

Tract. cap. 20.

A AD primum ergo dicendum, quod
sine Dei cum corrumpit illos, qui se
ipsos contra divinum praeceptum
hic matrimonia ejiciunt, qui contra ecclesiae praeceptum
contrahunt obligationem sibi ad divinum
praeceptum.

B AD secundum dicendum, quod
matrimonium non remanet effectu-
tum: sed manet esse ejus: & ideo manet subiectus ordinem ad
significandum ecclesiae, quem baptismus
qui est sacramentum tantum: quia
sunt contractus, & ejus haec
determinantur legibus humanis, ut
temporalibus, & ejus spiritualia lege
ecclesiae.

C AD tertium dicendum, quod
quamvis consanguinitatis quantum
sit naturale, tamen non sit naturale,
quod consanguinitas carnalem copulam
impedat, sit secundum aliquem gra-
dum, et divinum est: & ideo ecclesia sua
statuta non facit quod aliqua sint con-
sanguinei, sed facit quod aliquibus im-
pedimentum sit ratione consanguinitatis
diversa tempora in diversis gradibus con-
sanguinitatis.

Ad pri. ult. pun.

AD quartum dicendum, quod lex
divina ordinata magis dantur per
modum admonitionis, & magistra-
tis, quam per modum causae & ne-
cessitatis.

D AD quintum dicendum, quod
non est eadem causa secundum di-
versa tempora gradus consanguini-
nitatis prohibendi: unde quod aliquando
non videtur concedatur, alio tempore
prohibetur.

AD sextum dicendum, quod Ju-
stinianus non imponit modum praescribendi
& fandi, sed dicendo prohibet esse
quod gradus qui sunt in quarto gradu consanguinitatis, non
esse separandi. Nullum enim impedi-
mentum matrimonii separationem ip-
sum potest dirimere, & sic contradictio
quae primo fuit matrimonium non fuisse
nec per statutum ecclesiae magis fuisse

Sicut

[illegible] gradus concederetur qui A
[illegible] prohibetur, illa consuetudo non
[illegible] matrimonium ex statuto ec
[illegible] separatur prima contractio, quia pos
[illegible] fieri ut sit valida, sed tamen pos
[illegible] de nouo contrahere, & alia contrahi
[illegible].

AD septimum dicendum, quod in gradibus consanguinitatis prohibendis maior diligentia adhibenda est circa agnatos quam ad patruum, sed circa matrem maior circa propinquos ex patre quam filios patris, vt dictum est in 2. Sicut propter hoc agnationis gradus transgressionem inducit in patruum, & matrem. Sed lex data in persona prohibendi accipit praecipue cōsuetudo contra contemptum contrahentium prohibentis illas personas ad quas facilius pertinet matrimonii propter mutuam cohabitationem. Aliqui autem consuetudini non parent propter quam causa non potest fieri dispensatio, quia non est de mente illius qui statuit, sed forte ideo est hoc modo statutum, quia non fit ad gradum illum frequens matrimonium, & ideo non erat eadem ratio prohibendi inferius & superius.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio, quæ per hypothesim à D. Thom. est affirmatiua. Et pro illa D. Thomas allegat rationem.

¶Secunda conclusio. Olim in Ecclesia illi prohibebantur matrimonium contrahere vsque ad septimum gradum: sed post modum restrictio facta est in ecclesia vsque ad quartum gradum. Videre licet D. Thom.

CIrca istum articulum supponendum est vnum certum in fide, quod gradus impedientes matrimonium possunt tam in Ecclesia. Hoc fundamentum constat ex diffinitione Ecclesiæ in Concilio Tridentino sessione. 24. canon. 3. vbi sic affirmat. Si quis dixerit, eos tantum consanguinitatis, & affinitatis gradus, qui Leuit. 18. recensentur, posse impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum nec posse Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut constituere, ut plures impediat, & dirimant, anathema sit. Hæc enim omnia ex vsu Ecclesiæ.

¶Supponendum etiam est quod secunda conclusio D. Thomæ certa est enim habetur in Deut. 27. quæ habetur 3. ca. de affinitate, & capite de consanguinitate, & quæ habetur 3. capit. ad finem. Sensus ex pura constitutione habetur capitis, non dicet, de consanguinitate, & affinitate, vbi Innocen. III. potuit declarationem afferendo, quod de cætero prohibitio copulæ consanguineæ quantum ad consanguinitatis, & affinitatis gradum non excedat.

¶Et est aduertendū primo, quod olim prohibitum erat matrimonium vsq; ad septimū gradum affinitatis, & consanguinitatis, quod virtus generatiua vsq; ad illū gradum se extendebat, vt dixit Angelicus Doctor art. 3. ad primum, nunc autem solum se extendit vsque ad quartum gradum.

¶Secundo est aduertendū, quod illi gradus sunt prohibiti nunc Ecclesiastico, sit tamen materia congruentia ex natura rei, vt matrimonium in his gradib. prohibeatur, hæc tamen congruentia non prohibitionē non transferebat actum coniugalem ad alteram speciē, nec aggrauabat notabiliter, sed erat simplex fornicatio loquendo de illis gradibus tantum, qui prohibebantur ante penitus. Post prohibitionem vero talis fornicatio erat ad alteram speciem, scilicet ad incestum, & ita, qui accedit ad consanguineā quartum gradum, committit incestum.

¶Et ultimo aduertendum, q Concil. Trid. sess. 24. c. 2. de reformatione matrimonij præcipit, quod non fiat dispensatio in secundo gradu nisi inter magnas personas, & maximè de causa propter magnum indecentiam, & maxime hoc præcipit Concilium. Plures vero difficultates, quæ sunt de consanguinitate, & affinitate simul, dicentur in sequentibus.

Dist. 35 q. 2. de affinitate. c. de consanguinitate & q. 1. ca. ad fidelem. cap. de affinitate & consanguinitate.

Concil. Trid. sess. 24. ca. 2. de reformatione.

QVAESTIO. LV.

De impedimento affinitatis.

DEinde considerandum est de impedimento affinitatis. Circa quod quæritur vndecim.

Primò, vtrum affinitas ex matrimonio causetur. Secundo, vtrum maneat post mortẽ viri aut uxoris. Tertiò, vtrum causetur ex illicito concubitu. Quartò, vtrum ex sponsalibus. Quintò, vtrum affinitas sit causa affinitatis. Sextò, vtrum affinitas matrimonium impediat. Septimò, vtrum affinitas habeat per seipsam gradus. Octauò, vtrum gradus eius extendatur sicut gradus consanguinitatis. Nonò, vtrum matrimonium quod est in consanguineos & affines semper sit dirimendum per diuortium. Decimò, vtrum ad dirimendum tale matrimonium sit procedẽdum per viam accusationis. Vndecimò, vtrum in tali causa sit procedendum per testes.

DE hac materia Doctores in quarto Sententiarum, & Innocentius in Decretalibus titulo de consanguinitate, & affinitate, & titulo de eo qui cognouit consanguineam vxoris, & Magister Sotus in citata distinctione. Sylvester verbo matrimonium. 8. quæstione 16. de impedimento publicæ honestatis verbo matrimonium, & quæstione 14. Conueniunt super quartum Decretalium parte 2. capitulo 5 & 7 per totum.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum ex matrimonio consanguinei affinitas causetur.

Th. 4. Sententiarum dist. 41. quæst. 2. art. 3. q. 2. & seq.

QVOD PRIMO SIC proceditur. Videtur quod ex matrimonio consanguinei affinitas non causetur. Quia propter quod vnumquodque, illud magis: sed matrimonium dirimit affinitatem, quia

A impeditur aliqui de consanguinea vxoris: ergo ipsa non fuit vera affinis alicui consanguineæ non affini viri.

¶ 1 Praterea. Eorum quæ sunt ab inuicem separata, si vna abscindatur, alterum non oportet propter hoc quod sit alterum auferri: sed consanguinea vxoris est ab vxore separata, ergo licet quod si aliqua mulier remaneat alicui viro quod propter hoc consanguinea vxoris consanguinea viri remaneat.

¶ 3 Praterea. Affinitas ex aliquibus ventribus non transeunte sed nulla vxoris sit ne consanguinea viri per hoc quod ille aliqua vxorem, ergo non videtur ex affinitate relata.

SED CONTRA. Vir & vxor efficiuntur vna caro secundum illud Genesis 2. Erunt duo in carne vna, & mulier cognoscitur ab viro ex illa dicta ¶ Praterea. Hoc patet per diuisionem in littera additam.

RESPONDEO dicendum quod sicut ex quadam naturali proportione consanguinitas causatur, ita ex quadam naturali conuenientia affinitas causatur. Vna enim per carnalem copulam fit vna caro per carnalem copulam, sicut ex hac dicitur quod persona coniuncta alicui per carnalem copulam fit filiæ pars, & participat consanguinitatem radicis & principii: eadem ratione genere vinculi obligatur filius consanguinei patris cum quo pater copulatus est, scilicet, ex consanguinitate, quousque perueniatur ad certum gradum propter maiorem distantiam a radice: sed persona coniuncta per carnalem copulam participat consanguinitatem radicis, sed quia per matrimonium adiungitur & efficitur alicui

quasi

quod de virtute dicitur. Virtus vero pro quo fit, finem gradus. Quia perfectio quæ consistit in gradu generis attingitur fine alio gradu: per carnalem vero relationem fit in alio genere.

AD primum ergo dicendum, quod quamvis causa sit prior effectu, non tamen oportet semper quod omne relatum effectus & causæ convertatur, quia quandoque aliud quod in effectu invenitur in causa non eadem modo. Sed aliquando, & ideo non oportet quod causa & effectus per idem numerum, scilicet per eandem relationem fiant patris ad filium, & filii ad patrem: & hoc modo consanguinitas oritur ad consanguineos: virtus autem dicitur ad diversa genera: sed matrimonium quod est unius ad unam, sicut hoc ad illum genus, ad consanguineos.

AD secundum dicendum, quod consanguinei sunt quodammodo fratres, & quodammodo extranei, extranei quidem secundum quod persona quæ non consanguinea alicui modo unitur consanguinei: sed propter fraternitatem & similitudinem accidit quod persona quæ unitur uno modo, aliquo modo unitur alio modo, vel secundum genus, vel secundum aliquem gradum.

AD tertium dicendum, quod relatio quandoque transit in materiam ejus cui advenit, sicut paternitas in filium. & talis relatio est realiter in utroque genere: aliquando autem ex materia alicui advenit: sed hoc contingit dupliciter. Uno modo quando relatio unius fundatur in materia unius, sive materia alterius vel præcedentis, vel concomitantis, sicut in creatura & creatore patet, & similiter & simile: & similitudo et similis, & hæc relatio fit in uno secundum rem, & in altero secundum rationem tantum. Alio modo quando transit ex materia unius sive materia alterius tantum existit, sive materia præcedente: sicut æqualitas fit inter duos homines per augmentum unius, sive hoc quod alius augetur: secundum genus

A ad hanc quantitatem quam habet per aliquam mutationem vel mutationem pervenit, & sic in utroque extremorum talis relatio realiter fundatur, & similiter est de consanguinitate & affinitate, quia relatio fraternitatis quæ consistit aliquo patre non alicui est pro matre, consanguinitas quidem sive mutua non existente, sed ex motu ipsius præcedente, si genus attendatur. Hoc enim ex hoc quod ex motu alterius fili unus talis relatio innascitur. Similiter ex hoc quod ille discendit per generationem proprium ab eadem radice cum illo, provenit affinitas in ipso ad uxorem filii alicujus cum consanguineis ipsius.

SUMMA ARTICULI.

Conclusio hujus articuli est affirmativa: ratio hujus conclusionis est, quia per carnalem copulam efficiuntur una caro: ergo relatio quædam consimilis oritur ex ea sicut per carnis propagationem. Adverte tamen D. Thom. quod hoc vinculum dicitur affinitas non consanguinitas quoad differentiam inter se. Nam persona alteri conjuncta per carnis propagationem fit particeps eorundem sanguinis, & stirpis, & in illud unum quod resultat: dicitur consanguinitas: sed persona conjuncta per carnalem copulam non fit particeps eorundem stirpis, sed efficitur quasi extranea: & ita nascitur quod resultat, dicitur affinitas. ¶ In solutione ad tertium advertendum est cum Doctore nostro, quod relatio affinitatis, sicut & relatio consanguinitatis est realis in parte utriusque extremi, quia ex parte utriusque participantis mutationem realem, vel non quando contrahitur, vel quia de generata persona ab eodem principio, vide illum Solaticeum.

¶ Circa istum articulum & totam quæstionem explicandum est ante omnia quid sit affinitas. Et in primis supponenda est definitio quid dicatur. Affinitas nihil aliud dicit nisi propinquitatem facti. Explicatur hoc exemplo. Nam sint tres fratres duorum patres, quia fratrum est germanum fratris alterius, & ipsum consanguinei secundi dicuntur affines secundi, & consanguinei tertii dicitur

affines exeria: quia sines marito, & uxoris
sunt inter se pares. Et nó heim ell ni ci
vit, & uxor per copulam carnalē sunt una
caro, sanguis vnus: dicitur autem ingere aliqui-
ad alterum, & in alia affines. Et sicut ille có
sanguinei in ipsis, qui ex illa sua Linea
ēt affinitatis ex copulato matri & uxoris.

¶Secundo suppositis ex definitis quæ
rei affinitas, videlicet. Affinitas ex propa
quarta personarum ex carnali copula, vel
eius peccatis proximus unus carō pars
erit. Ratio definitionis ex. Nā uir & mulier
ex, qui contrahunt in matrimonio, vel per
fornicationem, sunt una caro, & ita dicunt
propinqui, unde ita proximi in definitione
alia parentela, propinquitas, hoc genus.
Et carnali copula vel eius peccatis proxi
mum. Nomine copulæ carnalis intelligitur
quæcunque copula sine licita, sine illicita.
Idem ex peccatis, qui dicuntur in matrimo
nio non consummato, ad copulam carnalem ex
trahitur affinitas quam si nulla sit copula
carnalis. Omnes carnes, & illa peccata pro
pinqua ad copulam, quod carnali affinita
tem non sit consanguinitas, impedit matri
monium & in illa puncta prohibitus in
telligenda ex. Non aliquando posset fi-
mul ibare consanguinitas & affinitas, nam
si consanguineus consulens ex dispensatio
ne Summi Pontificis simul habeat consan
guinitatem, & affinitatem. Vide Conrra
rias hoc intendere citato in principio.
Quibus potest aliqui dispensatio sint de
cætibus secularis.

EST prima difficultas. Virum contra
here affinitas per matrimonium. Et
videtur quia pars negativa.

¶Primo arguitur. Affinitas ex impedi
mento reale ergo non potest aliquis ha
bere sine subiecto recipiente. Hæc sequela
ex recte, non potest aliquis habere sine recipi
ente reali subiecto in quo ex. Tenet ultima ergo
ex ea, quia frater meus contrahens
alicui per matrimonium, ego non contra
ho affinitatem. Probatur consequentia. Nā
non ex aliqua mutatio in me.

¶Secundo arguitur. Si matrimonium
causat affinitatem matrimonialem copu
le carnalis, videlicet, quia per illam efficitur
una caro, sed hoc non ex. ergo non ex ar
gu. ex matrimonio non causatur impedi
mentum affinitatis. Consequentia ex ho
mo enim aliquis contrahit cum ea qua

A ex distinctas probatur. Affinitas sequitur
quod affinitas ex secundum matrimonium
consanguineum: sicut dicimus contrahere per
aliquem matrimonium consanguineum sine
consanguinitas. Et enim illud aliquis dicitur
consanguineus, quia descendit ab eadem
stipite, ex quo illi sunt affines, quia contra
hitur una caro.

¶Tertio arguitur ad Item. Si dicatur
affinitas ex matrimonio propter copu
lam carnalem, quia efficitur una caro
contra, quod ex matrimonio non sit una caro
consanguinitas, non tamen affinitas, consequens
ex falsum: ergo illud ex quo sequitur.
Sequela ex manifesta. Ex antecedens
vero nondū ostenditur: non ex copula ca
nalis, per quam efficitur una caro. Patet ex
ēt ex allegatis contrahit ex si una sit con
sanguinitas matrimonialis, dicitur affinitas.

¶In hoc ex explicatione si prima ex
dicta. Affinitas contrahitur per matri
monium ratum & consummatum. Hæc con
clusione communis contra Theologi
& Canonistas.

¶Ex probatur veritas prima. Quando
ex dubium in iure capit distinctionem de
eo, qui contrahit consanguinitatem matri
monialem, ex dubium, quod per copulam car
nalem contrahitur affinitas. Ex multa ibi
sunt loca, seu testimonia in iure, quæ hoc
ipsum dicunt, quæ adducentur inferius ergo per matrimonium consummatum contra
hitur affinitas.

¶Secundo probatur conclusio. Quia
per matrimonium consummatum per co
pulam carnalem ita & homines efficiun
tur caro, ut dicitur in cap. debitum, & hæc
mia, & in cap. fraternitatis 35. quæst. 2. ergo
per matrimonium consummatum contra
hitur affinitas. Probatur consequentia,
ex definitione affinitatis. Affinitas ex pro
pinquitas personarum, &c. Quæ quidem
propinquitas contrahitur per matrimonium
consummatum. Quæ vero copula carnalis
sit necessaria ad contrahendam affinitatem, pa
ret in separatione, pro vero solum
dicere, quod illi copula carnalis facta,
quæ sufficit ad hoc quod matrimonium re
ne sit consummatum.

¶Secundo concluditur. Ex consensu ma
trimonium non consummatum quidem,
quod se extendit usque ad primum actum
carnalem

Ca. debitum de Regulis contrahendi. 35. q. 2.

mum.

matrimonio. Itaque prædicti ex matrimonio
non oriatur quoddam impedimentum quod
dirimat ſi contrahi vel petat ad quartum gra-
dum, ſecundum quod impedimentum dicatur affi-
nitas, non ita hæc concluſio erit ita be-
nè communis apud Theologos, & iuris
peritos.

¶ Ad probatur primo, ex ipſo iure. Nam
hæc obſcura diffinitio capitis in iuncta
quibuſcunque. Porro, ubi dicitur. Ita ab inve-
ſtitura ad viri conſanguinei affinitatem
eſt ergo per matrimonium etiam ſi non ſit
conſummatum, contrahitur impedimen-
tum quoddam.

¶ Secundo probatur concluſio ratione. Per
copulam matrimonii vir & fœmina con-
ſtituuntur, & efficitur quodammodo una
caro, & unum principium generationis, ut iam
ſupra dictum eſt & conſtat hoc. Nam ex
copula matrimonii conſequitur vinculum
carnis, & vnio inter illos, & ex contractu
matrimonij, quod virtute vnum principium
generationis, ergo contrahitur impe-
dimentum quoddam. Probatur conſe-
quentia. Quia impedimentum matrimonij
conſiſtit in hoc, quod vir & fœmina ſint
vnum principium generationis, & effectus
ſui ſimilis.

¶ Tertiò probatur concluſio. Impedi-
mentum affinitatis eſt vinculum quoddam,
ex quo oritur reſpectus & reuerentia ad in
uicem, & natura familiaritas, & amicitia,
vt dicit D. Thom. in hoc articulo: ſed ex
matrimonio rato, etiam ſi non ſit conſum-
matum, oritur ista reuerentia, & familiari-
tas, vt conſtat manifeſtè ex vſu omnium
hominum ergo ex matrimonio rato etiam
non conſummato oritur impedimentum
matrimonij. An verò hoc impedimentum
dicatur, & ſit affinitas, an verò iuſtitia pu-
blicæ honeſtatis, explicabitur in ſolutione
ad primum, vbi etiam explicabitur, quo-
modo hoc impedimentum ſe extendat vſque
ad quartum gradum.

¶ Quibus poſitis dicendum eſt ad argu-
menta facta in principio. Ad primum ar-
gumentum reſpondetur, negando. Prima
ſolutio eſt, quod aliqua ſint eiuſdem ordi-
nis cuiuſcunque, quæ poſſint alterè ſub
ordine ſine ordinatione. V. g. ſi concipe-
retur modo primum mobile, in quo eſſet
tempus, illa entitas, quæ haberet rationem
formalem temporis, poſſet ſecundo non
habere rationem temporis, ſed per ſolam corruptionem primi mobi-
lis: ita affinitas eſt eiuſdem ordinis, quod poteſt alterè ſine ſubiecti corru-
ptione. Secunda ſolutio eſt, quod affinitas
eſt relatio realis; ad hoc autem quod poſſit
ceſſare relatio realis, non requiritur,
quòd ſubiectum materiæ, quando prædi-
cta relatio eſt factum, quod aliquando
ceſſare ſit, & quod modo placeat ceſſa-
re, vt patet in fundatione, quæ ceſſat
in actu per hoc, quod actus ille ceſſat
in actu: ita dico quod affinitas perdatur
de esse in aliquo per hoc, quod ali-
qui contrahit cum fœmina, aut cum con-
ſanguinea illius, quod nec ſit vnus
ne in illa.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondeo
negando, quod verum eſt, quod affinitas eſt vin-
culum quoddam naturale, quod quidem ſe
habet ad modum conſanguinitatis, & ha-
bet maximam ſimilitudinem cum conſan-
guinitate & hoc vnam ratione dicitur affi-
nitas quaſi attingens ſimul conſanguinita-
tis. Vide ſcot. ex conſequentia ordinis
reſpectus & reuerentia, qua inferiores ha-
bent ſuperiores, oritur etiam quædam ſi-
militudo: ita ex vinculo matrimonij oci-
tur reuerentia ad ſuperiores, & quædam ſi-
militudo inter affines. Itaq; affinitas eſt vin-
culum quoddam naturale, quod optimè
explicat D. Thomas in articulo.

¶ Ad tertium argumentum eſt ſecun-
da difficultas, itaque grauiſſima, vt etiam
explicemus ſecundum concluſionem, du-
bia præcedentia, & decimam Diui Tho-
mæ: an impedimentum, quod oritur ex
matrimonio rato non conſummato, debeat
dici affinitas, & an revera ſit affinitas, an im-
pedimentum publicæ honeſtatis. Et videa-
tur quod non ſit affinitas, ſed impedimen-
tum publicæ honeſtatis.

¶ Primo arguitur, ex iure. Nam. 35. 35 q. 2. ca-
quæſtione 3. capit. porro, huiuſmodi im- perua.
pedimentum, quod contrahitur ex matri-
monio rato non conſummato vocatur pu-
blicæ honeſtatis iuſtitia, & idem habetur
expreſſè in capit. Alexander, de eo qui
cognouit conſanguineam uxoris, ergo hu- c. diſcre-
iuſmodi impedimentum non dicitur affi- tioni de
nitas, ſed impedimentum publicæ hone- eo qui
ſtatis. cognouit conſan-
guineã uxo-
ris.

¶ Secundo arguit, ex ipſo nomine af-
finis & affinitas, Affines dicitur quaſi ſuæ

vnius, eſt proximus ſui alterius, & ipſum attingit, & ita explicatum eſt ſuperius in principio huius materiæ: ſed hoc non fit per copulam carnalem: (nam per illam vir, & mulier fiunt vna caro, & ſanguis vnius attingit ſanguinem alterius) ergo per ſolam copulam carnalem non fiunt affinitatis ſubitò de vna matrimonio rato non conſummato, non contrahitur affinitas, ſed ſolùm publica honeſtas.

¶ Tertiò arguitur. Quoniam vt infra dicemus, ſine conſummatione matrimonij per ſolam copulam carnalem contrahitur affinitas, vt conſtat: nam vt infra dicemus, per copulam illicitam contrahitur, quia hæc vna ſtrictior ratio, & cauſa quare contrahatur affinitas, eſt quia obſtringit ad reddendum debitum per matrimonium rato, non conſummato non contrahitur affinitas, ſed ſolùm publica honeſtas.

¶ In oppoſitum eſt primo. Communis eſt in omni ſcientia & Theologorum & Iuriſperitorum, quod impedimentum affinitatis publicæ honeſtatis contrahitur ex ſponſalibus de futuro, vt dicemus infra dict. 4. quæſt. 6. ſed in matrimonio rato non conſummato eſt maius quod ratificat in patria ſponſalibus, cum ſit firmum amodum ergo tale impedimentum eſt affinitas & non honeſtas (quidem eſt dubium.

¶ Secundo arguitur, & eſt maius argumentum pro dicendum Poſt Concilium Tridentinum impedimentum affinitatis publicæ honeſtatis non evenit primum gradum, vt dicetur infra, & habetur in Concilio Tridentino ſeſſione 24. cap. 3. de reformatione matrimonij ſed impedimentum quod oritur in matrimonio rato non conſummato excedit in vigore ad quartum gradum, vt poſtea dicemus, ergo tale impedimentum non eſt honeſtas ſed affinitas.

Concil. Tridentin. ſeſſ. 24. c. 3. de reformatione.

¶ Tertiò arguitur, Maius impedimentum oritur ex legitimis copulis quam ex copula illicita (maior enim proximitas ſanguinis & maior familiaritas, vt conſtat, ſed ex copula illicita naſcitur affinitas, vt conſtat, & probabitur infra articul. 3. ergo ex matrimonio rato non conſummato naſcitur etiam affinitas, & non impedimentum publicæ honeſtatis.

¶ Quarto arguitur. Impedimentum pa-

A Affinitas honeſtatis in omni ſententia habet ortum ex Eccleſiæ inſtitutione, vt poſtea dicemus: ſed impedimentum quod oritur ex matrimonio rato non conſummato non habet ortum ex Eccleſiæ inſtitutione, ſed ex natura rei, ergo quod oritur ex matrimonio rato non conſummato non eſt honeſtas, ſed affinitas.

¶ Quinto arguitur. Nam per matrimonij vim, & formam efficitur vnitas, & vnitas principium generationis, ergo ex tali vnitate hæc conſanguinitas oritur affinitas. Probatur conſequentia. Affinitas ſanguinis in hac quæſtione, & diſputatione ſumitur pro principali generationis, ergo antecedens vero conſtat. Quia per matrimonij vim, & formam contrahentes in vnam vnitatem principij, & ita ipſum matrimonium dicitur copula carnalis. Conſequitur argumentum. Affinitas dicitur quia attingit duos conſanguineos, & inducit naturam reſpectivam ad ſuperiores, & inferiores conſanguineos, ſed ex matrimonio rato non conſummato hæc omnia oriuntur, ergo dicitur affinitas & non ſolùm publica honeſtas.

B

¶ Propter hanc argumenta pro vtraque parte poſſunt hæc difficultas in tres diuerſas opiniones diuidi Doctorum. Prima ſententia affirmat, quod impedimentum quod oritur ex matrimonio rato non conſummato, non eſt affinitas ſed impedimentum publicæ honeſtatis. Ita communiter omnes ſcholaſtici, quod affinitas non quæratur niſi per copulam carnalem, & ita definiunt affinitatem per copulam carnalem, & dicunt affinitatem in ſua efficacia illam. Affinitas eſt proximitas conſanguinei vnius ad alterius ſanguinem, ita tenet Panormitanus, capitali 1. de ſponſalibus in 6. Conſummatio, ſuper quartum decretalium parte 1. capite 6. § 3. numero 1. & 3. & addunt ibi plures auctores pro hac ſententia. Idem tenet Navarrus in Manuali capite 22. numero 45. & eam dicit ſententiam tenet Sylueſter, verbo, matrimonium, 8. quæſtione 14. dicta 1. & dicit videtur tenere Cajetan verbo matrimonium, cum loquitur de impedimento affinitatis, & idem tenet multi alii Doctores Scotus diſtinctione 41. Paludanus quæſtione 1. articulo 3. cum ſequen.

C

D

¶ Secunda

¶ Secunda ſententia eſt hæc oppoſita; A
videlicet, quod per contractum matrimo-
nii rati copula carnalis contrahitur im-
pedimentum affinitatis & non impedimen-
tum publicæ honeſtatis. Hanc ſententiam
tenet Angelicus Doctor in hoc articulo, &
in articulo ſequenti ad primum hoc aſſe-
rens, & expreſſe hoc dicit in 4. diſtinc-
tione 39. quæſtione 1. art. 2. Eandem te-
net Durandus Ariminenſis, ſuper tertium
libri 4. Magiſter ſententiarum in eadem
diſtinctione dicit, quod ex matrimonio ra-
to non conſummato publica honeſtas ori-
tur, ſed ſola affinitas. Eandem ſententiam B
tenet Magiſter Sotus, quæſtione 1. artic. 2.
de ſacra ſcientia ubi dicit quæſtionem eſſe
de communi, nihilominus tamen videt
quid dictus affirmet. Et Palacius in
4. ſcripto dicit hanc ſententiam eſſe proba-
bilem, & ſubdit Sylueſter ubi ſupra, &
hanc ſententiam tenent omnes interpretes
D. Thomæ.

IN hac concluſione ſuppponendum eſt, C
quid impedimentum publicæ honeſtatis
ortum ex ſponſalibus de futuro, ut dice-
bat ſecundo articulo, & ita difficultas eſt in
propoſito, an hoc impedimentum etiamne
ortum ex ſponſalibus de præſenti, & ex ma-
trimonio rato non conſummato, an vero
aliud ſortiatur impedimentum, ſcilicet,
affinitas.

¶ In cuius rei expoſitionem ſit prima
concluſio. Prima ſententia eſt probabilis,
ſecunda non longe probabilior. Prima
pars probatur argumentis ſupra primo lo-
co quæ ſunt probabilia, & rationibus Do-
ctorum qui illam tenent. Adintendam ta-
men eſt quod qui voluerint tenere aliam
ſententiam poſſunt: dicere cum Sylueſtro
ubi ſupra dicto ſecundo, quod quamuis in
ſponſalibus de futuro ſit hoc impedimen-
tum publicæ honeſtatis, & etiam in ſponſa-
libus de præſenti ſit in matrimonio rato
non conſummato, nihilominus tamen ſor-
ſan tutius eſt in matrimonio rato non
conſummato. Nam major honeſtas eſt in
non ducere conſanguineæ ſponſæ de præ-
ſenti, cum qua matrimonium ratum non
conſummatum eſt, quam cum conſanguinea
ſponſa de futuro, de quo plura dicentur
ſuis locis. Secunda pars hujus concluſionis pro
parte affirmativa ſicuti ſecundo loco quæ
ſunt longe probabiliora, & auctoritate do-

ctorum qui illam tenent. Ita tamen oppo-
ſitæ ſententiæ poſſunt concilari, & conci-
liantur ab illam modum.

¶ Et ut iſta ſententia concilietur, ſe-
cundo concluſo &c. Per matrimonium ra-
tum non conſummatum, ſeu per ſponſa-
lia de præſenti, contrahitur affinitas primi
primæ & initiativa, non tamen completa
& perfecta. Hanc concluſionem docet ex-
preſſe Sylueſter ubi ſupra, & illam ſequun-
tur multi Doctores, & mihi videtur opti-
ma concluſio, & probatur tali ratione quæ
optima eſt. In matrimonio rato non con-
ſummato contrahentes conſentiunt in copulā
carnalem ſibi ex implicite, & velut in ter-
tiam & radicem, unde poſſunt ſua copu-
lis, ac ſubinde jam conſummato eſt ipſa
copula carnalis initiative, non tamen eſt
completa, & conſummata, & in ipſo actu
exercito, ergo eſt affinitas initiative, non ta-
men completa & perfecta. Et ut hanc con-
cluſionem amplius explicemus, & ut ſimul
hanc concluſionem declaremus, adverten-
dum eſt, quod matrimonium ratum non-
dum conſummatum vellet obtinere medium
locum inter ſponſalia de futuro, & matri-
monium conſummatum, cum non ſit ma-
trimonium perfectum & conſummatum.
Et ita vellet habere rationem veritatis ex
utroque, hæc enim eſt proprietas medii. Et
ita in hac aliquando vocatur matrimo-
nium, aliquando vero ſponſalia. Vnde im-
pedimentum quod oritur ex matrimonio
rato non conſummato, in hac & in Do-
ctoris habet utrumque nomen & vo-
catur impedimentum publicæ ho-
neſtatis, vocatur etiam affinitas. Et huius
ratio eſt ibi data, & alia etiam aſſignari
poſſit. Nam ut ſæpe dictum, hoc impedi-
mentum quod oritur ex matrimonio rato
non conſummato, oritur ex ſponſalibus de
præſenti (quæ habent ſuprematam rationem
ſponſalitiam) & ita habet rationem ſuprē
ni impedimenti publicæ honeſtatis, & ita
attingit rationem affinitatis quæ contrahi-
tur per matrimonium conſummatum & per-
fectum. Igitur optime dicit Sylueſter quod
hoc impedimentum eſt affinitas initiativa,
non tamen perfecta & conſummata. Vnde
hoc impedimentum commodius appella-
tur affinitas publicæ honeſtatis. Sed ne quæſtio
& difficultas ſit contra de vocabulo, do-
ctrina eſt & illud gratiſſimum, ac ſolutio

Cle. Trident. sess. 24. c. 3. de reform.

fata in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 3. de reformatione matrimonii, in quo nullingit tur impedimentum nullitat publicæ honestatis primum gradum, dicen. intelligi de impedimento etiam quod oritur ex alia matrimonio rato non consummato, quod sedu dum Iurisperitos vocatur impedimentum publicæ honestatis primi gradus dirimendi est. Nã Concilium Tridentinum in illo capitulo declarauit, valere impedimentum nullitatis publicæ honestatis primum gradum non explere, sed probabile est, vt dictum est quòd impedimentum quod oritur ex matrimonio rato non consummato sit impedimentum nullitatis publicæ honestatis ergo probabile est quod tale impedimentum non excedit primum gradum, nec se extendit vltra ad quartum gradum.

¶ In hac difficultate non debent dispensari qui dubitant de hac re, sed mihi certitudinem videtur oppositum.

¶ In cuius oppositi euidentiam sit tertio nõdũ fo: Conciliorum nihil aliud quod nullitatis gradum facta a Concilio Tridentino in hoc casu intelligenda est de impedimento de facto, & nullo modo de impedimento iuris nihilum continente. Itaque impedimentum quod oritur ex matrimonio rato non consummato, extenditur vltra ad quartum gradum, hoc illud impedimentum nouetur affirmat, sed impedimentum nullitatis publicæ honestatis. Hæc consequentia patebit primo ex ipsa Conc. Concilio, cum expresserit impedimentum & consanguinitatis ex sponsalibus, & illud restringit ad primum gradum, sed nomine sponsalium in hac scripsit intelligunt matrimonia de facto: ergo de huiusmodi sponsalibus illud decretum est intelligendum. Secundo probatur eadem in ipsa ratione legis: quòd publicæ honestatis oritur ex illicito matrimonio

*Ad quintum argumentum respondeo quod per venerabilem matrimonii ir
A rumpa efficiatur una caro initialiter, non completive ut iam dictum est, inquantum ad vinculum pertinet facultatem ad copulam carnalem. Ad aliud autem dicendum quod ex matrimonio rato sed non consummato impedimentum affinitatis non oritur, quod ex matrimonio consummato oritur, propter quod ratum non dicitur.*

Ad hoc autem quod aliquid primum sit causa alterius, duo requiruntur. Quorum unum est quod primum sit causa secundi secundum esse. Aliud autem quod primum sit causa secundi secundum fieri. Et quia matrimonium est quoddam vinculum spirituale, ideo ex hoc quod aliquis per matrimonium copulatur alicui personæ, non sequitur quod ipse sit causa esse alterius personæ, sed solum quod sit causa fieri. Et ideo ex hoc quod aliquis per matrimonium copulatur alicui personæ, non sequitur quod ipse sit causa esse alterius personæ, sed solum quod sit causa fieri. Et ideo ex hoc quod aliquis per matrimonium copulatur alicui personæ, non sequitur quod ipse sit causa esse alterius personæ, sed solum quod sit causa fieri.

Ad primum ergo dicendum quod consummatio matrimonii causat affinitatem non solum ex hoc quod est actus conjugis, sed secundum hoc quod est primus coitus conjugum.

Ad secundum dicendum quod consanguinitas non est proxima causa affinitatis, sed conjunctio ad consanguineum non solum quæ est sed quæ fuit, et propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum affinitas maneat post mortem viri aut uxoris.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod affinitas non maneat post mortem viri aut uxoris, inter consanguineos viri et uxoris, quia est C *same causa essendi affinitatis sicut consanguinitas. Sed consanguinitas non manet post mortem viri, quia tunc solvitur matrimonium, ut dicitur Rom. 7. ergo nec affinitas predicta manet.*

¶ *Præterea. Consanguinitas causat affinitatem: sed consanguinitas viri existit per mortem ad consanguineos suos, ergo et affinitas uxoris ad eos.*

SED CONTRA. *Affinitas ex consanguinitate causatur: sed consanguinitas D est perpetua vinculum quamdiu persona vivunt, ergo et affinitas, et ita non solvitur affinitas salvis matrimonio per mortem personæ.*

RESPONDEO dicendum, quod relatio aliqua esse desinit dupliciter: uno modo ex corruptione subjecti. Alio modo ex subtractione causæ. Sed simpliciter desinit quando alter horum modorum, vel quando qualitas quæ erat principium ultimum subtractum. Sunt autem quædam relationes quæ habent pro causa actionem vel passionem, aut motum: ut in 5 *Phys.* dicitur: quarum quædam consistunt ex motu inquantum aliquid movetur actu, sicut ipsa relatio quæ est motus: quædam autem inquantum habent aptitudinem ad motum, sicut motivum et mobile, domini et servus: quædam autem ex hoc quod aliquid primo motum est, sicut pater et filius. Non ex hoc quod est generatum esse: aptitudo autem ad motum et ipsum motum transit: sed motum esse perpetuo est, quia quod fuit motum est semper de cætero esse fuisse. Et ideo paternitas et filiatio semper durant quamdiu persona vivit, sed aliquando per corruptionem subjecti per abstractionem extremorum. Et similiter dicendum est de affinitate quæ consistit ex hoc quod aliquis commixtus fuit, non ex hoc quod copulatus est: quia non dicimur copulari nisi per actum. Sed commixtio manet quamdiu caro manet, quæ per mortem non corrumpitur.

Ad primum ergo dicendum quod consummatio matrimonii causat affinitatem non solum ex hoc quod est actus conjugis, sed secundum hoc quod est primus coitus conjugum.

Ad secundum dicendum quod consanguinitas non est proxima causa affinitatis, sed conjunctio ad consanguineum non solum quæ est sed quæ fuit, et propter hoc ratio non sequitur.

SVMMA ARTICVLI.

CONclusio est affirmativa. Et ratio hujus conclusionis est. Nam affinitas consistit in hoc quod aliqui elementi sint, non ex hoc quod consanguinitas alterius personæ divinitus affinitas mutuamque personæ inter quas affinitas est constituta, quamvis mortuus persona, ratione cujus constituta fuit.

Circa istum articulum dubium est hoc est, circa doctrinam D. Thomæ in hac conclusione, videtur enim falsa. Ra-

tio

tio dubitandi eſt. Affinitas fundatur ſuper copulam carnalem, & ſuper contractum ipſum matrimonialem in quo datur facultas ad copulam carnalem, ergo ceſſante matrimonio, & illo diſſoluto diſſolvitur affinitas. Probatur conſequentia, nam deſtructo fundamento deſtruitur etiam relatio que ſuper illud fundatur.

¶ Nihilominus tamen conſulto ſi quòd doctrina Angelici Doctoris in hoc articulo eſt rectiſſima, itaque diſſoluto matrimonio vinculum affinitatis ſemper perſeuerat. Et aduertendum quòd eſt intelligendi conſenſo, siue diſſolutum matrimonium per mortem naturalem ſiue per ſolemnem professionem religionis, quæ eſt quædam mors ſpiritualis. Hanc ſententiam docent omnes Doctores citati in principio, ſed præcipue vide Sylueſtrum, verbo matrimonium. 1. q. 11. dub. 8. Et hæc concluſio prius eſt explicanda quam probetur. Ad cuius explicationem aduertendum quòd duplex eſt genus affinitatis, de quo vide Palaudum diſp. 6. de iustitia quæſt. unic. 3. & Sylueſtrum loco immediate citato & Magiſtrum Sent. art. 1. Sed quoniam illa genera ſunt aliunde relicta ſatis, non operæ pretium eſt in eis explicandis morari. Habemus ergo ab explicatis in capitulo præcedenti diſtinguendum & aſſignandum. Hæc concluſio habetur expreſſe 3. quæſt. 30. cap. Sanctimonialis ubi penitus imperfectum dicitur eſſe matrimonium quando ex eo nullum genus affinitatis quidem ortum eſt. Et probatur ratione concluſa. Si poſſet matrimonium conſummatum ſolui per ingreſſum religionis, nunc certum eſt quòd matrimonio non ſolutum, ergo manet illud, nunc certum eſt quòd affinitas habet ſuum effectum, ergo manet. Hæc conſequentia eſt ex vi diei Communis, loco citato, §. 7. vir & uxor eſt una caro, ſed hæc plus quàm affinitas, ergo ſi non eſt affinitas ſaltem aliquid maius quàm affinitas inter illos manet. Quia vir & fœmina per matrimonium non perficiuntur conſummatum ſunt una caro, ſed libertatem tamen ex eis præcidentur & dirimuntur vinculum hoc affinitatis per quod adducit ibi autor ibi plures Doctores. Et ſicut patet & inter eos, non habent fraternitatem qui ſunt fratres, ex illa tamen data manet fraternitas, ita vir & uxor inter ſe non habent affinitatem, ex illa tamen derivatur

cap. non debet. 4. conſan-guinita-te & affinitat. 15 q. 10. ca. finalis ſtatis.

A affinitas. Videtur enim quòd ſi eſſet aliqua mater inter illos qui ſe rediret parte & matre deſcendere, ſi ſeparentur ſponſus diſcendat ab vxore, ea enim mater ſeparatur inter illos, etiam ſi conſentiant ſe non quæ aliquando carnali copula per matrimonium ſine per copulam carnalem,

¶ Et ad obiectum dubitandi in re penitus non aduertendum eſt. Quadruplex habet ecclaſiaſtes modum de ſecundo quem alij vocabulum per corruptionem intellexit ſacramentali, debuit enim dirimendo ſimul deſtruere matrimonium dubitatio tertium.

B Habet quem aliquis ſibi præcludere & non ſi deſcendi, per hoc quòd debuit matrimonium ; eam propriam eſt relationem habere ſimultaneum per illum matrimonium hominem ; vel huius albedo debuit diminuto. In noſtro propoſito relatio affinitatis non fundatur ſuper illa actione matrimoniali, qua duo nunc actum eſt conſenſu ſimul carnali copula, ſed in effectu vite ſequente, ſcilicet, in hoc quod ille ille coniunctione, qua ſimul cohabitant, & ita deſignando carnalem naturæ ſimilitudinem affinitatis & relatio ipſa quando perſonas intrinſecè & eſſentiam. Et eſſe ſacramentum finis, ut in ſuperiore intimum eſt, ſimul quoniam quod relatio fundamentum quam tertium paternitatis, quia fundamentum illius relationis non eſt illa perfectio quæ matrimonio ſed erat perfectio diuinum ab vno principio, quæ quidem ſimpliciter manet ipſa matrimonio. Eodem modo de affinitate dicendum eſt, & per hæc reſpondetur ad rationem dubitandi.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum illicitus concubitus affinitatem cauſet.

AD TERTIAM ſic proceditur. Videtur quòd affinitas non cauſet. Quia affinitas eſt quædam proprietas ſponſalium vel matrimonij, ergo ex inhoneſto concubitu non poteſt affinitas cauſari.

¶ 2 Præterea. Videtur eſſe quòd

non potest esse affectus, quia affectus ex cognitione provenit. Sed cognitio non causatur ex carnali copula. Ergo nec affectus ex ea causatur.

¶ 3 Præterea. Illicitum concubitum sequitur naturalis et conveniens affectus. Ergo si ex illicito concubitu affectus matrimonialis non causatur, videtur quod ex illicito concubitu affectus naturalis non causetur.

SED contra est, quod adulterium non retrahit aliquem a perfectione, ut patet per Philosophum. Sed hoc causa matrimonium affectualiter impedit. Ergo per carnalem copulam illicitam contrahitur.

¶ Præterea. Carnalis copula est causa affectus, ut patet per definitionem affectus quæ sic habet. Affectus est a propositi persuasione ex carnali copula proveniens inter carnis parentelas. Sed carnalis copula illicita causalis, ergo illicitum concubitum affectum causat.

RESPONDEO dicendum quod secundum Philosophum, X. Ethic. Communia vult et vinculi dilectio naturalis principaliter propter operationem communicationem, quarum primum per se ad matrimonium ratione carnalis copulæ, sed secundum inquantum est quædam societas et communicatio vitæ. Primum autem horum est in omni illo qualibet carnali copula, ubi est commixtio seminum, ex qua ratione potest proles produci, quamvis fecunditas desit: et ideo quia matrimonium affectualiter causabat secundum quod erat quædam carnalis commixtio, videtur fornicarium concubitum matrimonium causare, inquantum habet aliquid de carnali commixtione.

AD primum ergo dicendum, quod in fornicario concubitu est aliquid naturale, quod est commune fornicationi et matrimonio, et ex hac parte affectum causat: aliud est ibi inordinatum per quod a matrimonio distinguit, et ex hac parte affectum non causat: unde affectus semper honestus remanet, quamvis causa aliqua modo sit inhonesta.

AD secundum dicendum quod non est necessarium relationem ex opposita diversas causas semper ratio diversificationis: et ideo potest unus aliquis duas personas esse affectus et consanguinitatis, non solum per illicitum concubitum, sed etiam per licitum, sicut cum consanguineus meus ex parte patris duxit in uxorem consanguineam meam ex parte matris. Unde dicitur in definitione affectus, omni carnis parentela, intelligendum est inquantum huiusmodi habet rationem principii, quod aliquos consanguineatis sibi invicem affectos, quia affectus, sicut et consanguinitas diversificatur secundum lineas et gradum.

AD tertium dicendum, quod canonicus contra naturam non habet cum matre sua fornicationem quæ potest esse causa generationis: et ideo ex tali concubitu non causatur affectus.

Affectus.

Arg. 4 huius art.

SUMMA ARTICULI.

Copula affinitatis. Ratio huius conclusionis est. Matrimonium causat affinitatem secundum quod est quædam carnalis commixtio, sed illicitus concubitus habet aliquid de carnali commixtione, ut constat: ergo illicitus concubitus affinitatem causat. In solutione ad secundum videndum, quid docet D. Thom. posse aliquas personas esse affines & consanguineas, non solum per illicitum concubitum, sed etiam per licitum, sicut cum consanguineus meus ex parte patris duxit in uxorem consanguineam meam ex parte matris. Vide Doctorem ultimum ibidem.

Circa illum articulum est primum dubium. Virum ex copula illicita cum sorore affinem, & per quam copulam cessante, Et videtur quod ex copula illicita ad cessandum affinitas. Primo arguitur. Affi-

sitas est vocalem quæ dat bonum & hoc actum ordinatum quo dato ad amicitiam, & familiaritatem, & reuerentiam vt quod illicitus usus concubitus est res bona & mala ex genere per se est actus ergo affinitas non oritur nec exclusa in illicito concubitu. Probatur consequentia. Illud quod fictum est & bonum ratione non potest ex illo quod est malum.

¶ Secundo arguitur. Ni ut docet Angelicus Doctor in 2. 1. huius quæstionis, & etiam in 4. affinitas est quædã genus vinculi ordinatum ad amicitiam & familiaritatem ea quo oritur respectus & reuerentia ad ipsas personas (& hæc ratione potuerunt impedimenta matrimonii vt constat) sed ob exclusum illicitum non ordinatur ad amicitiã & familiaritatem, nec ex illo oritur respectus & reuerentia ad ipsas personas ergo non oritur affinitas ex illicito concubitu ob eandem rationem.

¶ Tertio arguitur. Si per aliquid copula illicita causaret affinitatem esset per illã quæ sufficit ad copulandum bonum matrimonii, per illam vero non causatur ergo affinitas non causatur ex copula illicita. Consequentia est bona ratione minoris quæ, nisi vero probatur. Quia probabilis videtur eis Theologorum, quod si quis potest matrimonium actum exercere exclusa prolis procreatione, & consequenter illicite copulando, tamen talis copulatus sufficit ad inducendam affinitatem nam non fuit vna caro, ergo per talem copulam non contrahitur affinitas.

¶ In hanc rei explicationem in prima conclusio. Per copulam carnalem illicitam contrahitur affinitas. In hac conclusione conuenient omnes Theologi, & Iurisperiti. Vide supra citatos in principio huius quæstionis & in speciali inde Sylvestrem hoc articulo 11. Et probatur hæc nostra conclusio. Primo ex iure. Nam hæc conclusio diffinitur expresse 35. quæst. 3. cap. Neque enim. Neque super eo & cap. diuersitatem. Ibi dicitur quod per illicitum concubitum contrahitur affinitas, ergo. Secundo probatur ratione. Vir & mulier etiam per copulam illicitam efficiuntur vna caro, ideo dicit D. Paulus 1. Corinth. 6. qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur, ergo per copulam illicitam contrahitur affinitas. Confirmatur hæc ratio. In matrimonio per copulam carnalem bonam contrahitur affinitas quia per copulam etiam illicitam efficiuntur vna caro, & per copulam etiam illicitam vnum corpus fit, & vnum principium generationis, ergo etiam per copulam illicitam contrahitur affinitas. Aduertendum tamen est circa istam conclusionem, & legem ciuilem quod affinitas non aduenit nisi quatenus tale matrimonium expedit. Et ratio differentiæ est. Quoniam lex ciuilis in materia (qualiscumque est permissio humana) non potuit facere illicitum copulam vere talem & naturalem propter quam matrimonium dirimitur quatenus respectu ad claudendum præcludendum aliquam ex humanis de bono communi non videtur esse ratio vt debeat dici affinitas.

¶ Ex hac conclusione sequitur, quod dicendum est quod omnes incestuosi & illegitimi vere sunt affines, & quod illegitimi vere sunt consanguinei, & quod sic, & quod non, & quod sic, & quod non, & quod sic, & quod non

esset facta in principio. ¶ Ad primum ergo A
principium respondet D. Thom. hic, ad
primum, q̃ in coniunctione illicita duo sunt,
alterum est naturale, in quo quidem ista
sic de coniunctis cum copula matrimo-
nali, & ea hac parte habet eandem affinita
tem: aliud verò est ibi inordinatum, in quo
differt ista coniunctio à copula contracta
& ea hac parte nō causatur affinitas, unde
licet affinitas sit aliquid honestum, & lo-
cum ha etiam ibi, unde causatur, secundum
quid est causa habet eandem honestatem &
bonū. Secundò etiam respondeti potest
quòd affinitas sit legale impedimentū ri-
spectu matrimonij sufficiens præcedens, & quā-
uis postea per coniunctionē illicitā fiat noua
culpa in copula, ea tamen non obstat quo-
minus faciat vnum carnale principiū ge-
nerationis, quòd est causa affinitatis, sicut
ex dicta præmissa potest solui ratio qui
locum dictus est, quamuis causa fecerit
contra se peccando.

¶ Ad secundum respondetur, quòd con-
iunctio illicita ex parte ipsius causat affini
tatē, & est aliquid naturale & connaturale
quod naturaliter per se ordinatur ad procre-
ationem & nutritionem, & ex illa oritur re
spectus ad superiores (nam dicit Aristo. in
nono quodam naturalium) quorum per ac
cidens non sit sequitur sanctitas & reli
gio & respectus ad superiores.

¶ Ad tertium arguendū est secundum
dubium per quam copulam causetur affini
tas & proponatur dubium ad hoc modum.
An affinitas causetur per solā copulā quæ
sufficit ad consummationem matrimonii.
Et videtur sic ratione pars negativa. Primo ar-
guitur contra argumentū factū in dubio
præcedenti. Nam probabile est, q̃ ad hoc
q̃ matrimonium sit consummatum quòd
aliquis aperiat claustra pudoris, etiam si
non fecundet, tamen talis copula non sa-
tis sit ad causandum affinitatem (nam non
sunt per illam vna caro) ergo per talē co-
pulam non causatur affinitas.

c. tuæ, de
sponsa. &
c. fraternitatis, de
eo qui
cognouit
consanguineam
uxoris.

¶ Secundò arguitur, In cap. inuenis de
sponsalibus, & in c. fraternitatis, dicitur quòd
cognoscit consanguineam uxoris dicitur, q̃
per solum respectum ad copulam habitam cum
femina cum obligatione, desinit se
quens matrimonium ergo obstabunt affi
nitas per illam copulam quæ non sufficit
ad consummationē matrimonii. Probatur
B
consequentia. Quia talis copula nō sufficit
ad consummationē matrimonii.

¶ Tertiò arguitur. Si quis accedat ad
feminam, & fecundet extra vas, sicut ac-
cidit Onā In Lr de quo Gen. cap. 38. talis Genes.
copula sufficiens ad contrahendam affi- 38.
nitatem, tamē non sufficiens ad consum-
tionē matrimonij, ergo ad affinitatem nō
est necessaria copula, quæ est necessaria ad
consummationem matrimonij. Cōsequen
tia est bona, Minor probatur. Nam si nō sit
minor inter vas, non fiunt una caro, per
vnum principiū generationis. Minor pro-
batur. Si aliquis vir cōiungatur ita accedens
ad aliam feminam, vterq; sufficiens ad ra
tionem adulterij, & possit vnus discretus
percre, ergo talis copula sufficit etiam ad
contrahendam affinitatem.

Quarto arguitur. Si sic copula esset, q̃
vir semel intra claustra pudoris, nō tamē
fecundet ipsa mulier, tunc est copula que
sufficit ad consummationem matrimonij
& contrahendam, quare non sufficit ad hoc quòd
contrahatur affinitas, ergo illa copula que
sufficit ad consummationem matrimonii
non sufficit ad causandam affinitatem. Cō
sequentia est bona. Minor probatur. Quo-
niam vt dicit Doctor Sanctus in hoc ar-
ticulo, & in articulo sequenti ad secundū, ad
affinitatem contrahendam requiritur non
mixtio seminum, sed in præsenti casu non
est commixtio seminum, quia ipsa mulier
non seminat, ergo non causatur affinitas.

¶ In hac difficultate primi conclusio sit. C
Copula carnalis ex qua sequitur affinitas
est illa ex qua de se natus est seq̃ generatio
prolis. Hanc cōclusionē docet expresse D.
Thom. 4. d. 41. q. 1. art. 2. q. 1. & eandē sen-
tiūt ferē Sylueste verbo matrimonium. q. 4.
11. dub. 2. & Magist. Sent. ibi sup. & om-
nes alii Theologi & probabil. hanc conclusio-
Primo Ni vt dicit D. Th. loco immediate
citato affinitas causatur p̃ copulā ad
huiusmodi ad carnis propagationem. Et cōsta
ratio. Nā ideo sic dicitur affinitas una
caro, sed per talē copulā, ex qua, ex se na-
ta est sequi generatio prolis coniungitur
ut unum principium ordinatum ad car-
nis propagationem, ergo per talem
copulā contrahitur affinitas. Secundò pro-
batur ex ipso nomine. Copula per quā con-
trahitur affinitas vocatur à Doctoribus co-
pula carnalis, sed hoc nō est nisi quia,

si illa

licet, nec ibi quinq; species in natura ef-
fentiali ad quod reſpiciuntur ad prolis gene-
rationem, ergo copula per quam contrahitur
affinitas debet eſſe ea que de ſe natta eſt ſe-
qui generatio prolis. Adeoq; talem tenet
quod dictum in concluſione, ex qua de ſe
nata eſt ſequi generatio prolis. Nã ad hoc
quod contrahatur affinitas, non eſt neceſſa-
rium quod illa copula talis ſit quod acta
ſequatur proles generatio. Quia quãuis ne
ſequatur eni affinitas: ſed eſt neceſſarium
quod ſit talis quod de ſe ad hoc ordinetur.
Ita hoc concludunt aliqui Interpretes to-
ledani. Primũ eſt, q; quia dãtur affinitates
ſimiles affinitati, q affinitas contrahitur
ex carnali copula, ſi etiam impediatur
illicita, per quam ſcitum fuit duo in carne
una, & contrahitur ẽt per aliam copulam
rapte, etiam ſi nõ ſit conſummata. quia
per illud datur ius & facultas ad copulam
carnalem. Secundo ſequitur, quod nõ con-
trahatur affinitas per ſola actualia oſcula
tactus quantũcunq; impudica, ad per pe-
netrationem & aperitionem vas ſi intra il-
lud mẽ ſeminetur. Ratio eſt, hanc habens eſt:
Nam iſti nõ ſũt una caro nec unum prin-
cipium generationis, nec eſt talis copula
ex qua nata ſit generatio, ergo non contra-
hitur affinitas. Plura quæ pertinẽt ad iſtã
materiam dicentur in ſolutionibus argu-
mentorum.

¶ Secunda concluſio quæ ſequitur ex
primo. Copula per quam contrahitur affini-
tas, nõ eſt illa per quam ſcitum fuit duo,
quorum alterum ſuſcitat ad conſummationem
matrimonii, ſaltem ſubintrando dicere quod
quamuis copula quæ ſpecie ſua eſſet pro-
pria ſit inducta ad conſummationem matri
monii, aliqui volunt: non tamen ſufficit
ad inducendã affinitatem quæ contrahitur
per ſolam copulã. Hæc concluſio eſt Syl-
veſtri ubi ſupra, & aliorũ. Et ſequitur ex
ea etiam dicta in præcedenti concluſione.
Copula per quam contrahitur affinitas debet
eſſe illa per quam ſunt una caro, & unum
principium generationis: ſed per copulam
carnalem quamuis ſpecie ſua ſcitum fuit ad
hoc ut ſint una caro, nec unum principium
actionis in ordine, ergo per talem copulã
non contrahitur affinitas.

¶ Quo poſito reſpondetur ad argumẽ-
ta facta in principio. Ad primum argumẽ-
tum quod eſt tertiam dicti præcedentis ve-

A ſponſetur per ſecundam concluſionem. Et
poteſt aſſignari aliqua differentia inter ma-
trimonium naturæ, & copulã quæ
ſuſcitat & requiritur ad inducendum affini-
tatem. Nam ad conſummationem matrimo-
nii naturalis quod quis ſpecie ſua habilis ſit
ſcitu, quantum ſi poſſit talem copulam qua
poſſint trahere ad religionem, quæ talis
erit; poſſit alia quã trahere ad religionem,
quod non eſt conſummatum ſeu ſit Euange-
lica. Quod non ſcitu ſit intra, tunc ſe-
cundum ordinem ad talem finem. Requiritur
ad inducendam affinitatem requiritur, quod
B ſint una caro & unum principium genera-
tionis.

¶ Ad ſecundum reſpondetur, quod ibi non
pollicentur duo per quorum alterum ſcitum
fuerit copula illicita, per quam ſunt una caro,
& per ſpecialem contrahitur impedimentum publicæ honeſtatis,
ut dictum eſt in ſecundo. Et ſi dicatur
ad oppoſitum, quia illa copula, per
quam ad copulam non erat ſufficiens ad in-
ducendum affinitatem, nec ad diriman-
dum matrimonium, ſed inducit tam publi-
cam honeſtatem. Adhuc contrã eſt, quod
C in utroque caſu & ſcitu duo impedimenta
obſtaculantur: alterum ſpecialis quæ pre-
ceſſerunt in utroque caſu, alterum ſcitu co-
pulæ. Et ad confirmationem ſequens nam
ſi una, non ſufficiens: quare ſicut copula
non eſt ſufficiens ad diriendũ matrimo-
nium ſeu inducendã publicam honeſtatem.

¶ Ad tertium argumentum reſpondetur,
negando conſequentiam. Nam ſi aliquis ſe-
ducat, non propterea contrahitur affinitas ex
copula illa ducta in argumento ſequenti.
Et ad probationem eius dicitur, quod
eadem negatur conſequentia. Nã ſi aliquis
D ad tabernam adducat ſuũ ſocium quod com-
ſcitu tractatum tractet cum ea, illa ea
ſcitu, non quia magis corrupta eſt
ſcitu eius tabernarius ſibi aliquid magis
ex contractu: ſed vt affinitas con-
ſtituat, oportet plus aliquid ad copu-
lam carnalẽ, aliter, ut generatio ſequi poſ-
ſit ex natura creaturæ.

¶ Ad quartum argumentum dicendum
eſt, quod aliqua ſunt dicta & dicenda eſt de
bene. Primum, certum eſt ex dictis q;
quamuis aliquis clauſtra pudoris
violaſſet, vel fregerit, non contrahitur affini-
tatem nõ ſunt una caro, nec ſunt principia
ge-

de Spiritu sancto, ut ipse ibi fatetur, sensit
ut ex parte contigisse, videlicet ex parte
sui, & ex parte Verbi quam plus dicassi-
se, id est contrarium sentiam, & sibi
ipsi cave & mihi primo omnium. Verba
Ricardi sunt. Dicitur ergo Spi-
ritus sanctus. Dicitur, ergo supra Spi-
ritum sanctum. Terminus causæ contra-
ctæ, quod si quis formidet ante hoc videre
quod ipsi conceptio formetur, matrimonium
celebrari, virum à sponsa non posse cognosci
absque peccato (quod potest contingere.)
Et paulo ibi. Nam licet una caro & una
principii generationis, & potestatis sexui
prævisæ. Quæ verba certe ibi, quod si ma-
ter Virginis in ejus conceptu, non intra virgi-
nalem affectum, quia non erit contrarium
præceptis, nec licet una caro, nec unū prin-
cipium generationis. Ita docet Innocentius
in explicatione de eo qui cognovit ob
frigiditatem uxorem. & Archidiac. cap. cum
ordinaria 31. quæstio 3. & multi alii tenent
illam fœminam qui refugiunt à Spiritu
sancto supra & hoc mihi videtur certissimum.
Sed aliqui dicunt, si ut fœmina non le
gitimum sit non esse fœminæ conjugi
illatæ. Ratio dubitandi desumitur ex illo
loco D. Thom. allegato in argumento, in
quo dicitur quod ad affinitatem debet ste
conjunctio seminum in carne una & una
principium generationis. Ita hæc diffi-
cultate, Sylvester ubi supra, refert aliquos
autores qui docent quòd non contrahatur
affinitas, & inter alios citat Innocentium
post alios fœminam & Hostiensem & Hugo
nem, & alii autores quorum rationes tam
facta Nihilominus tamen dicendum est,
quòd in illo casu contrahatur affinitas. Ita
tenet Panormitanus & Paludanus & alii
quos refert Sylvester ubi supra. Imo Innocen
tius quem alii sequuntur in citato capite ci-
vitis. Et hanc sententiam tenet Sylvester ibi-
dem. Et ratio pro ista sententia est. Nā
secundum Philosophum in lib. de Anima,
& omnia medicos, in generatione hæc
ita non requiritur necessitas finem materia-
lem ad generationem, ergo si aliquis in
tra virginalem matrem non semine emat
una caro & unum principium generationis.
Confirmatur. Nam si matris non sumitur
pro integra una natura, & tamen concepit &
parit, ridiculum est dicere quòd non con
trahat affinitas, ergo ad hoc quod contra
hatur, non est necessarium quòd mulier

A Resp. Vide ad hoc D. Thom. ex quo
dictum est ratio dubitandi refellitur, quia
non est necessarium ad generationem, quod
mulier fœminæ, nam ait B. Virgo non ad
re generatio Christi de qua, & per quem
gitur Quare Angelicus Doctor dicit, quod
requiritur commixtio seminum, per unam
ex parte materiæ sumpta id quod est fœmi-
nei seminis, & ex alia aliquid requiri
ut commixtio seminum sit necessaria ge
B neratio fœminæ, ut dicit Petrus de Palude,
hoc vero fœminæ tenet & multum fœ sim
pliciter in multis aliis naturæ potentiis. Ex dic-
tis colligitur quod si vir habet fœminæ quæ ge
nerare, dicit unus vel duo aut amplius, et
tamen gloria in dicto ex extraordinario
& fœminæ claudit penitus vas genera
tionis affinitas. Nam hic est eadem fœmi-
narum, & simul una caro & principium gene-
rationis, & ex alio communiter potest se-
qui generatio, licet de hac contingat in dul
nis, vel per aperta tantum, qui ex simi
re ratione aliis mulieribus mulieris ge-
nerare hominem, qui sunt filii hominum &
non deorum. Et Sylvester ubi supra re-
fert quod quidam autores filiis claudit
pudoris ano congenito arcta hujusmodi
cit. Et de hoc plura dicunt infra ubi ex
tubicar de consummatione matrimonii. Ra
tio autem est quoniam est commixtio se
minum. Quod quidem intelligitur nisi ip
se sit apertus claudi pudoris, nam si fo
cit quod est per se sufficiens ad generatio-
nem & apertio claudi sit per accidens. Ita
per hoc respondeat ad quamvis argu-
mentum.

C ¶ Circa istum articulum adhuc dubitā
dum est, quid dicendum de illo, qui prius
ex copula illicita, contrahit se impe-
dimentum gradus, et postea in forma ec-
clesiæ & contrahit cum ista supra quam
in primo illicito, dirimit hoc secun-
dum impedimentum? Respondeo quòd
Tridentinum reliquit hoc impedimentum
quantum ad dirimendum matrimonium, ad
primum & secundum gradum et multo
D ex eodem Concilio 24 cap. 4 de reform.
matrimonii. Et ideo capitulo hic
consummandum est, quoniam sunt gravis-
sæ difficultates circa illud. Dicit igit Con
cil. Provinc. Senen Synodus 2 libro & titu
lo 5 millimo de casibus absolutis, impedimen-

Concil. Tri. Sess. 24. c. 4. de reform. matrimo-

...quæ propter affinitatem ex fornicatione contractam ordinatur, & matrimonium postea fabari dirimit, ad eos omnes, qui in primo & secundo gradu constituuntur reliquos, in aliquibus casibus gradibus distans matrimonii dirimendi potestatem matrimonio contracto non dirimere. Hæc est littera Cōcilij. Ex qua ſ quis habeat copulam illicitam cū aliqua mulierc, postea obtinere dispensationem illius ac ipso vel in quarto gradu ea ex matrimonio natam, ab utroque in primo vel secundo gradu.

Circa hoc igitur ſeu declarationē est primū dubium in hac articulo illatæ opinionum varietas affirmantium contracta ex fornicatione quæ secūdā aperit Cōcilio solū dirimit matrimonium in primo, & secundo gradu impedit talem contrahendū in aliquibus gradibus pro in tertio & quarto. Secūda pars dicit, quod non solū dirimit matrimonium illis gradibus quibus nō dirimit. Nā in lege antiqua nō est distinctū inter quascunq; personas. Tertia dicit, quod habet impedire matrimonium in tertio & quarto gradu nō impedit in secundo. Quarta pars dicit, quod habet impedire quibus nō dirimit in illis gradibus. Probatur ratione dispositionis. Nā in lege antiqua talis affinitas in illis gradibus impediebat, & erat Moysi dirimens matrimonium. Confirmatur hæc rō, Cōcilij nulla fuit occasio, per eius dispositionem quæ prædicta est: si matrimonium ante illis gradibus, sed huiusmodi affinitas gradū matrimonio se habentium, & si matrimonium in illis gradibus impedit quam matrimonium contractum dirimit, ergo impedit, quamvis non dirimat.

¶ In hac difficultate propter rationē fundamentalem dubium existimat, si aliqui fuerint fornicati in primo & secundo gradu inter se, an tantū liceat eis quæ sunt ad matrimonium, quæ dirimunt, an tantū quæ sunt ad illa impedientia, hoc est de tertio & quarto gradu. Itaq; talis affinitas in primo & secundo gradu impedit matrimonium. Ita dicendum est quia Cōcilij ordinatio in his gradibus locū habet, non potest prudenter facultatē ut duo qui habēt illicitē copulam non possint matrimonium contrahere. Hanc sententiam tenet expresse Nauarrus Manual. cap. 22. num. 91. fol.

¶ In hac autem explicatione sit prima conclusio. Si tantū attendamus ad Concilij Tridentini

1 præcipuum. C. de appellatio.

A dentini dispositionem probabile est, quod prædicta affinitas impedit matrimonium contractum in illis, cui in tertio & quarto gradu prædictis tantū est opposita. Hæc conclusio habet duas partes. Prima probatur, quoniam licet de iure quidem non fuerit facta in primo & secundo gradu prohibitio matrimonii, ex quo illa quæ fuit probabilis est. Quia in obscuris dicit quod non affirmandum est, ergo præsumendum quod non fuerit facta in primo & secundo gradu. Confirmatur illa ratio ex capite, Non debet: de consanguinitate & affinitate vel

B Concilio generali, in quo fuit introductum tradunt affirmantes, & extenditur ad quartum gradum, cum antea fuerit dirimens impedimentum. Nam in illo Concilio renovatæ sunt antiquæ leges, & eadem modo prohibitæ Concilium Tridentinum quasi vetat, ergo vetuit & dirimendum. Tertia probatur hac parte. Affinitas & consanguinitas, & alia huiusmodi impedimenta dirimentia matrimonium, videtur quod habeant impedire quia habent dirimere, ergo si tollitur facultas quoad vim dirimendi matrimonium tollitur & quoad vim impedire. Quarta probatur hac parte. Quando Concilium Lateranense in illo cum dicit, primum gradum reducit ad quartum, ratione cuius aliquos antiquos legis eodem modo prohibuit Concilium Tridentinum quasi vetat, ergo vetuit & dirimendum. Ita

C

D

ceptum probabile in dubio sequi. Et hic
Sanchez aliqui citra dubitationem, qui interfuit
ibi Concilio Tridentino tenent.

¶ Secunda ordinatio. Quæ ultimò est ex bulla
Sanctissimi Domini Pij V. in quodam
suo proprio motu anno 1566. Kalend. Decembris
prudenter admodum ex fornicatione extracta
fuit, ne dictum matrimonium petitioni contra
eam, tanquam impedimentum obstaret. Hæc ordi-
natio pariter dicta una pragmatica, vbi dicit
Papa, quod valide & libere possint prædicta
matrimonia contrahere. Verùm est quod
in hac declaratione Pius V. nō declarat
hoc quod de Concilium, sed ipse in suo
motu proprio hoc declarat.

¶ Ad rationem dubitandi quæ militat ex
secundam partem primæ conclusionis
respondetur, quòd ex ipso quòd mulier
dormierit quod tale officium non sit im-
pedimentum dirimens matrimonium, ideo
non sequitur dirimere quòd nō impedit.
Et hoc patet facile ex ratione horum ex-
trahentium de secunda probatione
secundæ partis primæ conclusionis, & per
hoc ejusdem ad confirmationem hujus
rationis.

C In illam determinationem Concilij, quòd quarum dubium difficilium. Virum contingat qui post contractum matrimonium habuit rem cum cognata mulieris suæ in primo vel in quarto gradu, impedit ne à petitione debiti. v.g. ô: mulier aliqua cum Maria, & post contractū matrimonium accedit ad consanguineam illam in primo vel in quarto gradu. Dubitatur in hoc casu vir possit petere debitū, & reddere vera pars negativa.

¶ Primo arguitur Concilium Tridentinum in illa determinatione nolens dimittere aliquem peccatum saltem venialem quod fieri possit circa illud, addit hanc limitationem quod non fiat cum voluptate, & delectatione venerea petendi, si tam contingat impedit a petitione debiti: ergo talis impedit a petitione debiti.

¶ Secundo arguit ex decreto Concilij. Di-
cit enim impedimenta quod propter aliquod
ex fornicatione contracti inducit, ne
matrimonia possint fieri dirimit, hoc im-
pedimentum impedit ad duos gradus
tantum matrimonij, in illis post
matrimonia vero matrimonium non impedit

A matrimonij & dirimat matrimonium possit fieri
sed ut impedimentum petitionis debiti, ergo
illud non est retinendum, sed tollendum ad
quartum gradum quantum ad hoc.

¶ Tertio arguitur ex littera Concilij. Nē
in aliquo verbo dicit, quòd matrimonia
facta, non dirimit in illis in quibus prohibet
à primo & secundo ergo facta vel absque
impedimento quantum ad hoc, quod est dis-
sere matrimonium, non vero quantum ad hoc,
quòd impedit petitionem debiti. Confirma-
tur. Si Concilio vellet tollere omnino impe-
dimentum matrimonij in tertio vel in quarto
gradu quantum ad illa sine subtractione ab-
que, nō esset necessarium dicere illa verba, sed
absolute dicere, quòd tollit impedimentum
tum in fornicatione in tertio vel in quarto
gradu, non factum est in eo dicendo quando
tollit tum gradui alterum & consequenter
tollit duos gradus præcedentes, ergo.

¶ Ultimo arguitur. A lege vnius & ea-
dem nō est recedendum quamvis per no-
vi expositor, sed à dictum dicit præce-
dens: sed lex nova sibi dicit, quòd illud
impedimentum dirimens in illis gradibus quæ
ibi ad dirimendū matrimonium, est dictus ex li-
tera Concilij, ergo quòd ad impediendū pe-
titionem debiti post contractū matrimonium,
ibi dictum illud impedimentum in illis gra-
dibus, quòd in lege antiqua dicit habeat
& non tollitur per novam.

¶ In oppositū est primo. Per requisitum
ad impedimentū non requiritur habere, quòd
impedimentum actus habeat effectum, quòd
impedimentum contracti matrimonij accedit
ad consanguineā Mariæ in tertio vel in quar-
to gradu, post contractū matrimonij cum
Maria nō impedit à petitione debiti, sed
potest petere & reddere debitū Maria, ut
constat, ergo si post contractum matrimo-
nium accedat ad consanguineā Mariæ tam
in hoc in tertio vel quarto gradu, nō impe-
dit a petitione debiti.

¶ Secundo arguitur. Si impedimentū affi-
nitatis impedit petitionē debiti, ergo eā quæ
impedit matrimonium contrahendum, &
quæ post contractum matrimonium non
potest illud dirimere, sed quòd potest, & si
sit, impedit petitionem debiti, sed affini-
tas ex fornicatione in tertio vel in quarto
gradu non est impedimentum ad contrahē-
dum matrimonium, ergo nec ad petendum
debitum. Confirmatur. Affinitas impedi-

do matrimonium de diuinis illud bene ex
eodem quod impedire potuerit dirimit. ſi
ſi pot dirimere matrimonium ſed affinitas
ex fornicatione in tertio vel in quarto
gradu non habet primum, ergo nec illum ſe
cundum, qd eſt impedire petitionem debiti.

¶ Tertio arguitur. Affinitas vel conſanguinitas in ſecundo vel ſequito gradu impedit petitionem debiti, quamuis illi gradus abſint ſatis ab Eccleſia vt tam dicunt de affinitate ex fornicatione contracta in tertio vel quarto gradu eſt abſoluta ab Eccleſia, ergo non impedit petitionem debiti.

¶ Quarto arguitur. Quoniam vt conſtat ex multis proprie Pij V. matri dabis petere debitum affinitas in tertio vel quarto gradu ſe nata eſt ex illo actu quatenus ad illum determinatum matrimonium, ſed etiam quatenus ad eius impediendi matrimonium, ergo affinitas poſt conſummatum matrimonium non impedit petitionem debiti, nam ſi impedit petitionem debiti eo ipſo quia impedit matrimonium.

IN hac difficultate ſunt duæ oppoſitæ ſententiæ per varia argumenta pro vtra que parte polita. Prima ſententia eſt, quod affinitas ex fornicatione contracta in tertio vel quarto gradu abſoluta eſt per Concilium Tridentinum quoad aliquid, & ſi reſtrictiue, ſolum, quoad id hoc ſcilicet quod matrimonium nec etiã impedit ut iure diximus dubio præcedenti, non tamen eſt abſolutum quoad impedimentum quoniam ad petitionem debiti ſi contingat illi accedere ad copulam, tenetur in tertio vel in quarto gradu. Hic ſententiam tenent aliqui Theologi & Iuriſperiti, & illi dicunt tenere Nauarrus in locis citatis in dubio præcedenti propter hanc rationem, quam non eſt recedendum à lege ſtricta niſi impedimento expreſſum in textu. Secunda ſententia eſt huius oppoſita, videlicet quod tertium & quartum gradum affinitas ex fornicatione, aliqui ſunt eruditi quoniam ad omnem effectum ſunt abſoluti, quidam ad omnem effectum præter illi ſunt abſoluti quoniam ad omnem effectum præter illi ſunt abſoluti quoniam ad omnem effectum præter illi ſunt abſoluti quoni

ſit ſecunda hec, quæ ſunt probabiliora & A
dicenda qui illi ſentiunt, Et argumentum ſi
tantum facta ſit ſecundo loco habet vim
ad hoc pro illa ſententia. Nã Sixtus Pon-
tifex Pius V. determinauit quòd affinitas
in tertio & quarto gradu ſine vlla im-
pedimenti nec diriment. ergo determinauit
quòd nullo modo eſt impedimentum, ac ſal-
tem quòd in noſtris cãſibus non impedit pe-
titionẽ dictam Confirmati. Contrã: nulla
illud impedimentum affinitatis quintum ad
primum, quod erat diriment ante ſen-
tentiã: ergo etiam nullum quantum ad illam
effectũ, qui eſt impedire petitionẽ dictã.

Quidam poſtea dicendũ eſt ad argumen- B
ta facta primo loco, quorum hæc ſecunda
ſententia nihil videtur probabilius.

¶Ad primum argumentum reſpõdetur,
quod Concilium abſtulit illud impedimen-
tum affinitatis in illis gradibus quantũ ad
omnia eo ipſo quòd illud abſtulit quoad
id ſolum in affectum, & propterea hoc
habet verum ablatiũ determinatiuum Pij
V. in ſua mente propria.

¶Ad ſecundum idem reſpondetur, & ſi-
militer ad tertium cum ſua conſequentia:
& ad quartum, de quo etiam dictum eſt in
dubio precedenti in cõtrarium ad ratiocina-
tionẽ dictam.

¶Circa eandem determinationem Cõci- C
lij quintum dubium in hoc articulo. An
ille qui ſe gerens certaliter aliquam mole-
rem copulã illicitã & fornicariã, & poſtea
accedit ad conſanguineã illius in tertio vel
quarto gradu, poſſet peccatum fornicatio-
nis in eum ſic incidere, Et videtur quòd ſic
ſecundo eadem ratione. Conſilium ſolum
abſtulit illud impedimentum affinitatis
in illis gradibus, quantum ad vim diriman-
di matrimonia, ut conſtat ex contextu Con-
cilij: ergo quoad omnia alia manet: ſe-
quela ille actus eſt incẽſtus. In hac diffi-
cultate Navarro & alij dicũt dicere quod
ſi incẽſtus. Sed ego qui dixi quòd illud
impedimentum affinitatis in illis gradibus
omnino ablatum eſt dicam oppoſitum.

¶Ad hoc dicũdũ noſtrũ eſt. Probabile
eſt quòd ille actus ſit incẽſtus, & eò ſalti fornica-
tionis ſæpe ſit probabilius eſt oppoſitũ. Hæc
concluſio probabilis eſt quæ ad utramque
partem, & explicanda ſunt dicta in dubio
præcedenti hac. Ad rationem dubitãdi in
oppoſitum eſt dicendum quòd Lici-

enim qui dicunt quòd illud impedimentum
affinitatis in illis gradibus eſt ablatum
quantum ad effectum diriendi matrimo-
nium, ſed quoniam dicit quòd ille
actus eſt incẽſtus. Qui vero dicunt quòd
illud impedimentum eſt omnino ablatum,
tenentur dicere quòd illum eſt fornicatio.

¶Circa eandem determinationem Con-
cilij eſt ſextum dubium in hoc articulo. An
ſi aliquis ex fornicatione contracta affini-
tatem in tertio vel quarto gradu, ante Con-
ſilium Tridentinum poſſit poſt determi-
nationem Concilij contrahere matrimonium
in tertio vel quarto gradu cum affinitate. D
Ad hoc dubium dicendum eſt quòd opti-
me poſſit contrahere matrimonium &
quòd illud matrimonium eſt validum.
Hoc determinauit expreſſe Pius quintus,
in noua prorſus declaratione, ubi declarat
impedimentum affinitatis ex fornicatione
& dicit. Statuimus matrimonia poſt ſolemni-
tatem Cõcilij absque diſpenſatione ap-
poſita ſequenta & quæ de cætero ſequentur
inter perſonas quæ ante dictum contrahen-
tium affinitatem (nulla tamen ſecundum
gradum ex fornicatione proximiorem) con-
tracterant, propter huiuſmodi affinitatem
dirimi non debere, ſed valida & efficacia
exiſtere declarauit.

¶Circa eandem determinationem Con-
cilij eſt ſeptimum dubium in hoc articulo.
An hoc impedimentum affinitatis ex forni-
catione in tertio vel quarto gradu diriman-
te publica de facto quidem non diriman-
tem ſecretam. Ratio dubitandi ſit prima
facie. Nam ipſum Concilium ſilet de
illo, ergo non dirimit matrimonium, ergo cum
ante haberet dirimere ſponſalia, modo de
dirimit ſponſalia. Quia a lege veteri ad
ampliorem procedendum quam expreſſum ſit in
nouo lege. Confirmatur hæc ratio. Maior
videtur eſt regula matrimonialis quæ ma-
trimonia ſponſalibus, ergo quoad illud
impedimentum non tollat vim diriman-
di matrimonium habebit tantum illam de-
mendi ſponſalia ipſa de facto.

¶Nihilominus tamen dicendum eſt. Ta-
le impedimentum non dirimit ſponſalia
de futuro ſed tantum eò dirimit matrimo-
nium poſtea factum. Hæc concluſio eſt ex
illorum. Et probatur manifeſtè. Primo. Ni
cum ſponſalia ſint per ſe nata ad ipſum contra-
ctum matrimonialẽ, ſi matrimonium ſolum

non dirimunt per huiusmodi impedimenta affinitatis in hunc modi gradibus nec etiam sponsalia dirimuntur. ergo Secundo probatur euidenter ex declaratione congregationis Cardinalium, qui habent autoritatem declarandi Concilium, quæ quidem declaratio facta est Episcopo Tornacensi & habet in hunc modum, Cum quarta decretorum Tridentini de reformatione matrimonij, quæ impedimentum affinitatis ex fornicatione contracta inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, &c. habeat etiam locum & comprehendat etiam sponsalia de futuro contracta, ergo tale impedimentum non dirimit sponsalia.

¶ Ad rationem dubitandi respondeo, quamuis ipsum Concilium solum dicat formaliter, quod tale impedimentum non dirimat matrimonium, tamen virtualiter & implicitè ibi etiam dicit quod non dirimit sponsalia de futuro. Quoniam talia sponsalia habent rationem contractus primi, & veluti antecedentis ad ipsum matrimonium. Ad confirmationem dicitur, quòd illa verba Concilij, si ejusdem matrimonij quorum sponsalia, exhibentem tempus ipsa sponsalia dicente ordine immediate ad ipsum matrimonium. Ita ut matrimonium ea dirimatur per talem impedimenti affinitatis, nec ex sponsalia dirimantur. Placuit petitum in hoc articulo disparari, disputandum in sequentibus articulis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum ex sponsalibus affinitas causetur.

QVARTVM sic proceditur. Videtur quod ex sponsalibus nulla affinitas causetur, quia affinitas est perpetua quædam similitudo. Sponsalia autem non perpetuo durant, ergo affinitas ex sponsalibus non causatur.

¶ Præterea. Si aliquis clandestinè ducerit aliquam mulierem quam postea contrahat, sed non prævenit ad opera consummationis matrimonij, non contrahitur ex hoc affini-

A tas: sed talis est magis propinquus consanguineis mulieris, quàm ille qui sponsalia contrahit, ergo ille non contrahit affinitatem.

¶ 3. Præterea. In sponsalibus non fit aliquod consensus formaliter super hoc quod est copula carnalis. Sed affinitas non causatur nisi ex copula carnali. Ergo ex sponsalibus non causatur affinitas. Similiter ex sponsalibus non causatur affinitas ex copula carnali, quia nullus sponsalia contrahit cum aliqua, nisi ut postea ducat eam in uxorem: sed talis copula non est peccatum mortale, quia tunc sponsalia non essent ratificata per copulam carnalem, quod est contra Augustinum. Similiter non causatur affinitas ex copula carnali, quia talis copula non est peccatum mortale, quia sponsalia non essent ratificata per copulam carnalem, quod est contra Augustinum.

B Sed contra est, quod Alexander Papa respondens cuidam consulenti, quod sponsa moriebatur, cum sponsus ejus soror ejus dispensata quodammodo fuit, ut per sponsalia affinitas contrahatur, ergo &c.

RESPONDEO dicendum quod sicut sponsalia non habent perfectionem nostræ ordinationis, sed sunt quædam præparatio ad matrimonium, ita & sponsalibus non causatur affinitas. Sicut in matrimonio, si aliquis affinitatem sibi quæsierit per fornicationem publicæ hæresis, quæ non potest matrimonium dirimere, & si contrahat talem primò, & dispensetur sibi. Postea sponsalia facta cum alia ad propinquiores ejus sponsalibus per mortem solvatur, habens ex secunda affinitatem propter primi matrimonium, ex quo patet ratio secundi & causa, quod sicut talis propinquus secundæ consanguineæ non fit propinquus consanguineus.

D Ad primum ergo dicendum, quod sponsalia non ratificata, sed solum facta ad quod ordinantur consensus hoc ipso causant affinitatem, quod dicitur publica honestas orta ex sponsalibus & ideo sicut matrimonium non perficitur nisi per copulam carnalem, ita & perfectio affinitatis requirit.

Ad secundum dicendum, quod non quælibet copula carnalis sponsalia ratificat, sed illa quæ fit per consensum præsentis, quod sponsalia

vel sponsalia nisi sponsalium separatim de hoc affirmatur. Sed de hoc affirmatur sponsalium nomine affirmatum constat, nō solum patente carnalis copula, sed etiam tacente secretario carnalis copula, secundum quam etiam sponsalium matrimonio nil addit & affirmat. Ergo sponsalia per verba de presenti, cum copula subsequente per verba de presenti, contracta sponsalia quidem sed quodammodo matrimonium, consummatum affirmant sponsalia. Ergo sponsalia de futuro per copulam carnalem subsequentem non dirimuntur.

¶ Præterea dirimens impedimentum quod annexa impedimenta quæ faciunt sponsalia non esse sponsalia, nisi permittunt ex pactione sponsalium affirmatum fuisse, quod sponsi habeant defectum status, sponsalium matrimonium fidelem conscientiæ, non aliquod huiusmodi impedimentum sponsalia de facto contracta ex hoc non firmatur aliquo affirmato, quia sponsalia nisi sponsi affirmati affirmata nullo. Nō enim aliquis minor, frigidus, aut impotens habens impedimentum tale dicitur posse contrahere sponsalia cum aliquo, ex hoc contracta non sponsalia, quia nullum non erat in actu impedimento eorum, ne sponsi essent frigidus & non frigidus quantum ad aliquos illorum sponsi esse possent.

SVMMA ARTICVLI

PRimo obiecto. Ea quæ fiunt ex matrimonio; sed dirimere aliquid simile affirmat, quod dicunt publicæ honestatis iustitia. Ergo impedit matrimonium fore affirmatum. Et probatur, quod non omnem affirmat probat Nunc Eborac. Nam sponsalia non habent matrimonium, vel fere quodam proportionem ad matrimonium, ergo si illi illa affirmat. Quod vero omnino aliquid simile affirmat ostendit ex dictis. Secundo probatur idem. Sicut enim non habent matrimonium, ita & hoc impedimentum quod dicunt iustitia publicæ honestatis. Ratio est: quia sponsalia nō ratione sui, sed ratione eius ad quod ordinantur, videlicet matrimonii constant hoc impedimentum. Vide solutionem ad secundum & etiam distinctionem tertii.

¶ De hac materia disputant Theologi in materia de affinitate quarum ut dicit D. Tho. hoc impedimentum ab simile affinitati. Iuristæ vero in eadem materia de affinitate & in tit. de sponsalibus. Sylvester verbo matrimonium, & quæst. 14. Gabriel super 4. distinctionem par. 2. co. 6. §. 2. Navarro in Manuali cap. 22. num. 17.

CIrca dictum articulum est dubitatur. An per sponsalia de futuro contracta inducat impedimentum publicæ honestatis. Et videtur quod sic. Primo. Ea contracta per sponsalia de futuro, non est aliqua res nec essentialis, et cum tale sit non est ratio ut impedimentum. Videtur ergo ex sponsalibus de futuro nullum esse impedimentum matrimonium. Probatur consequentia. Nam tale impedimentum debet esse aliqua res nec quæ sit ante ipsum.

¶ Secundo arguitur. Si ex sponsalibus de futuro oriatur aliquod impedimentum dirimens matrimonium, sequitur quod si aliquis sponsus accedat ad copulam carnalem sponsæ in illo gradu in quo impedit & dirimit, committat aliquod speciale peccatum, & quod non sola illa fornicatio, quæ sequitur post est talis, ergo illud ex quo sequitur. Sequela est manifesta. Et enim quia affinitas & consanguinitas sunt impedimenta dirimentia matrimonium succedens alicui consanguineæ vel affini est speciale peccatum, habet specialem deformitatem, scilicet, & nō solum est fornicatio. Falsitas consequentis constat. Nam nō apparet aliquam specialem talem peccati pertinere, nisi ad fornicationem, non enim videtur quod fornicatio cum sorore uxoris sit cum consanguinea talis. ¶ Tertio. Si impedimentum publicæ honestatis oriatur ex sponsalibus de futuro, sequitur, quod si sponsalia de futuro nulla sint, quod non sit tale impedimentum, consequentia patet et falsum, ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Si causa talis impedimenti est contractus sponsalium ergo non est illud tale impedimentum quando non est talis effectus. Et sponsalia de futuro nulla sunt, ergo nullum tale impedimentum. Falsum vero consequens constat. Nam Bonifacius VIII.

cap. Ex ſponſalibus. de ſponſalibus in 6.

Incap. Ex ſponſalibus, de ſponſalibus in 6. dicitur & determinatur, quod etiam ex ſponſalibus futuri nulla, propter contingentiam vel affectatam contrahitur impedimentum publicæ honeſtatis.

¶ Quartus. Si ex ſponſalibus de futuro oritur impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis, quæritur quid hoc impedimentum contrahat ex ſponſalibus copulatorum, contingens antea eſt fornicatio ibidem ex qua ſequatur. Segunda pars dubii eſt. Quid ſponſalia conſummata, hoc eſt ratione copulæ ſponſalitiæ. Tullius vero contingentia contrahit ex Beneficio VIII. In hoc caſu, ex argumento præcedenti, ubi dictum eſt quod debent eſſe puræ, dicit, addendum hoc quod contrahat talia impedimenta.

¶ Concluſio ſit. Ex ſponſalibus de futuro oritur impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis, in hoc conſentiunt omnes Doctores & Theologi qui ſcripſerunt. Vide Doctores ſupra Gratian. & Magiſt. Sen. in 4. diſt. 42 q. unica. Probatur illa concluſio. Primo. Quorum tradit Gratian. in c. ſi quis 27 q. 2. & c. Innotuit de ſponſalibus, & in eodem cap. Ad audientiam, & in cap. Sponſam & in c. primo de ſponſalibus in 6. & in c. de diſpoſitione impuberum in 6. eſt iuſtitia. Secundo probatur eadem. Nihil ex prohibitione naturali reprobatum fit quædam malo gravamini non ſecundi effe diſperans, ſed ſecundum indifferentiam huiuſmodi matrimonio contrahentium ſponſalia eſt conſummata ex conſequenti tunc actu vigentia, ergo contrahunt impedimentum ſi per ſponſalia de futuro. Conſequentia hæc eſt. Nihil habet eſſe præmia ad matrimonium & inchoatio quædam matrimonialis, & ita inter ſponſalia de futuro & alia talium qui ſunt veluti quædam inchoationes actus matrimonialis, propinquiorem eſſe ex ipſis ſponſalibus etiam impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis. Ex dictis colligitur. Primo. Ratione quare hoc impedimentum non contrahitur, dicit, iuſtitia publicæ honeſtatis quia æquum eſt & eſſentiam honeſtatis Eccleſiæ ut propter inchoationes matrimonii contingentes ſequantur. Secundo. Colligitur differentia quæ eſt inter iuſtitiam publicæ honeſtatis. Publicæ honeſtatis iuſtitia eſt propinquitas ex ſponſalibus proveniens volens eadem de Eccleſiæ inſtitutione, propter

A

B

C

D

gener eius honeſtatem. Potest pervenire ad propinquos, pendet hoc ex gratia. In hoc casu consentit iustitia publicæ honestatis cum affectate. In illo vero quod dicitur ex sponsalibus præsentibus, dicitur quod iustitia publicæ honestatis ab initio non contrahit ex copula carnali quæ fuit ex sponsalibus carnalibus quæ fuit ex fornicatione, sed ex sponsalibus de futuro contrahit impedimentum iustitiæ publicæ honestatis, ubi sponsalia quæcunque ratione valida non existunt, sponsalia vero de futuro sunt valida, ergo contrahunt impedimentum. Probatur hoc dictum. Aliud est quod contrahitur in sponsalibus de præsenti, aliud quod habetur in sponsalibus de futuro. Quod habetur in sponsalibus de præsenti est quod ex illis habetur vinculum matrimoniale, quod non habetur ex sponsalibus de futuro, quod patet ex hoc quod sponsalia de futuro non sunt matrimonium, sed sponsalia de præsenti sunt matrimonium. Sed hoc non sequitur quod sponsalia de futuro non habeant aliquem gradum honestatis, quia non est ita quod omnia impedimenta matrimonium præcedentia sint matrimonium, sed sponsalia de futuro sunt quædam inchoationes matrimonii, ergo habent aliquem gradum honestatis. Ex dictis colligitur quod sponsalia de futuro non contrahunt impedimentum iustitiæ publicæ honestatis ab initio, quia non sunt matrimonium, sed sponsalia de præsenti sunt matrimonium. Ratio huius conclusionis est quia æquum est & essentiam honestatis Ecclesiæ ut propter inchoationes matrimonii contingentes sequantur. Secundo colligitur differentia quæ est inter iustitiam publicæ honestatis. Publicæ honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalibus proveniens volens eadem de Ecclesiæ institutione, propter

c. ſi quis 27. q. 2. & c. Innotuit de ſponſalibus. & in c. ſponſalibus. & in c. ad audientiam. & in c. ſponſalibus. & c. in c. de diſpoſitione impuberum. & c. ſponſalibus. & in c. & ca. 1. de diſpoſitione impuberum in 6.

Cap. 1. Tit. de ſponſalibus in 6.

A

B

C

D

...ficulta in principio, vbi multa alia ...ntur ad hoc expedienter declara...

¶ Ad primum argumentum respon...dum quod in Christo de futuro Ex qua...dam vita imperfecta & incompleta, & secundum inchoationem, & quæ est velut ...cessus ad eternam magnificentiam, & dicitur ad Hebr. 12. quod ...lebamus ad illa, & ita ratione huius vitæ ...mchristus in quibus imperfectionis ...bilis pœnæ hostilis, quantum ad diuinum hoc maxime signum fuit bonitas Ecclesiæ.

¶ Ad secundum argumentum dicendum ...t, Ambitio ratione sui non habet accedere ad malum quasi in primo gradu. Et ...dem quod non sit peccatum. Primo ...quitur argumentum de facto. Nam inordinata ...ctio non est contingentia actus, sed talis modus ...us est contingentia actus, ut dictum est, sed ...t contingentia per publicam hostilitatem, ergo non ...t inordinata. Confirmatur hoc argumentum ex definitione mo-
pa. 2. dum quæ habetur 3. ethic. 1. Inordinatum est contingentia ad alterum abolita, quod quidem videtur D. Thomas 1. 2. quæst. 54. art. 2. in 2. argumento.

¶ Secundo arguitur. Quia Doctor Subtilis in hoc consentiens dicto quod si inordinatum dicat ad contingentiam speciei, ergo ratione peccatum non habet rationem inordinati, sed simplicis hostilitatis.

¶ Tertio arguitur. Quia, ut supradictum est in aliquibus Doctoribus, non est inconveniens quod si species accedat ad actum naturæ non sit inordinatus, sed si tamen sit hostilitatis vitio speculationum est imperfectus, ergo similiter non erit inordinatus accedere ad contingentiam suæ speciei in primo gradu propter eandem consuetudinem.

¶ Nihilominus tamen dicendum est quod tale peccatum non est simplex fornicatio, sed habet rationem inordinati non ita perfecti. Hæc conclusio constat. Nam ex ipso quod inest illud est prohibitum matrimonium & etiam est inordinatum, prohibetur specialiori ratione, cognita ratione inordinati est manifestum, licet propter pœnam prohiberet eum actum vel abstinentiam, ergo illud peccatum non solum est hostilitatis sed habet speciales circumstantias in ordinatione Diuina tamen in ordinatione quod habet rationem inordinati imperfecti, velut ita perfecta, quæ ratio perfecti inesset reperitur enim qui accedit ad thalamum vel alterum, propter perfectum consanguineum, tamen recta in specialissima non ita perfecta consanguineo, vel non sit ita perfecta non reperitur ratio inordinati ita perfecta.

¶ Ad argumenta in principio huius dubij facta respondendum est.

¶ Ad primum argumentum, quod est certum dictum præcedentis respectatur, & tale peccatum, ita non dicimus est, habet rationem hostilis. Ad confirmationem respondetur, quod negatur assumptum, intelligendum illud quod consensus fuit in primo gradu per publicam hostilitatem. Potest enim hostilitas non inducta reducitur ad abstinentiam sed specialissima sint quædam inchoationes matrimonij tamen publica hostilitas est quod illa ipsum & inchoatio abstinentiæ.

¶ Ad secundum idem respondetur, quod D. Thomas per inordinatum qui abstinentiam ad sui, intelligit inordinatum, qui contrahitur cum illa quæ consanguinea est per publicam hostilitatem in primo gradu.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quod licet probabilius est vt dictum fuit quæst. 43. quod dispositio accedat ad abstinentiam commixtionis imperfectam, & ita secundum illam sententiam ne gandum est antecedens, & dicendum, quod licet illa consuetudo imperfecta duxerit ad hoc quod in illa ratione actus habeat rationem abstinentiæ, tamen satis est ad hoc quod habeat rationem inordinati. Secundo respondetur negando consequentiam. Ratio dubitandi patet, ad in casu antecedentis nulla ratio sed, nec aliquod in potissimum, sed solum attendatur pœnam ex natura rei quia etiam ex natura rei consanguinei specialioris est imperfecta, inde est quod ille actus non habet rationem abstinentiæ. Ceterum in casu dubio dicendum est: Ius & debet impedire tum de iure positivo, quod non solum impedit, verum etiam diuino naturali, & ille actus cum consanguinea specialis in primo gradu est inordinatus & per hoc respondetur ad argumentum secundum dubij primi dubij.

¶ Ad tertium argumentum dubij primi patet ex dictis. An si specialis dispensatio sit nulla, contrahitur impedimentum publicæ honestatis. In quo quidem dicendum

ea. 5 q. 4. despon. Suorum. 2 274. 2. capitex sponsali bus. de sponsali bus 15.

rallare suppletendam est formalis doctrinæ nullis Doctoris hic ad certum quid & consilia de iure factorum scita, nullam Angelus impedimentum. In quo quidem Doctore consequentia est manifesta naturalis. Quia id quod non est nihil, nihil est habet tur in cap. ignan. de sponsalibus. 2 2 7. 9. 2. scripsit hæresim impedimentum prædictum esse Sanctus Thomas in 4. dist. 27. quæstiuncula 2. ad 4. Scotus in 4. dist. 27. quæstione unica. Abbas Panormitanus in cap. Ex parte. de sponsalibus. in 4. quod ex sponsalibus clandestinis etiam si de iure essent nullis, non oriretur impedimentum vel affinitatis vel alius quasi cuiusdam cognitionis impedimentum publicæ honestatis. Eraque mihi hæc etiæ intelligendum declarare & rationibus confirmare, principio hanc arduam, præsertim a Cæsario X. a Sylvestro dicto 6. Sed post Concilium Tridentinum in cap. clandestina quo quidem determinatur quod quæcumque sponsalia sint quo iure nulla, nullum tamen impedimentum parit publicæ honestatis, aliqui ex his determinant. Sancta Synodus prædicta C tollit impedimentum publicæ honestatis.

¶ Dico illud determinat ei dubium. An sponsalia quæ sunt invalida tanti propter defectum in substantia contractus, non tamen ex fœdo externo fori contentiosi publici impedimentum publicæ honestatis. Dico si sint nulla propter solum defectum consensus interni vel si sint nulla propter aliquid quod impedimentum dirimens vel prohibens, vel propter quod sunt exterius, extra vero fori quod non inducere impedimentum illius e publicæ honestatis. Et indicior quia hæc non sola sponsalia inducant impedimentum hoc. Quæ talia sponsalia valida sunt in exteriori foro (nam eorum fides per unum vel plures exteriores impedimenta interiores confirmari, ita enim supponimus.) ergo per talia sponsalia contrahitur impedimentum publicæ honestatis. In hoc dissentiunt aliqui recentes Theologi existimantes quod in nostro casu contrahitur impedimentum publicæ honestatis, etiam post Concilium Tridentinum, quæ mihi hoc impedimentum videtur contrahi ex sponsalibus validis propter publicam honestatem, & ita quando illa sponsalia valida sunt in foro

A exteriori constanter talis impedimentum. Hanc sententiam tenet Sylvester Navarrus cum pluribus aliis post Concilium Tridentinum, tum in summa, tum in Manuali, tum in relectione Consilii [illegible] dicitur. Hæc autem sunt omnino contra Concilium Tridentinum, quæ expresse hoc impedimentum illi denegat, cum ita [illegible] quæ quæcumque sponsalia sint quo iure nulla, nullum tamen impedimentum illi parit publicæ honestatis. Tollit hoc impedimentum omnino. Tollit illud impedimentum omnino sponsalia [illegible] per verba de præsenti contracta, & consummata dicit, Et pro hac sententia Paludis [illegible] q. 1. art. 3. & D. Antoninus 3. p. tit. 1. Et hanc sententiam tenet quidam recentior Jurisperitus etiam post Concilium Tridentinum propter [illegible] Et illi autem dicere quod illa verba Concilii, nulla, intelligenda sint, nulla sint in ratione eorum contenta.

¶ Nihilominus tamen mihi videtur verum, quod in illo casu non contrahitur impedimentum publicæ honestatis. Et hoc declaratur & probatur. Non Concilium nihil de illo disponere potuit hoc dicere. Nihil enim, quod sponsalia quæcumque [illegible] nulla non sint, sed nulla. Adverto etiam aliud quæ [illegible] valida non sunt, ergo [illegible] non oriatur impedimentum publicæ honestatis, cum illa sponsalia [illegible] me invalida sint, nulla, propter defectum consensus Secundo probatur. Quod hoc determinatum, ut patet, est [illegible] ut sint naturalia: sed si sponsalia nulla sint propter defectum [illegible] [illegible] separatum non [illegible] [illegible] sponsalia: ergo consequens patet. Item quod non oriatur ex talibus sponsalibus impedimentum aliquod, evidenter [illegible] Tertio probatur. Nam [illegible] nullum ex propter defectum [illegible] sponsalia, non [illegible] ex talibus [illegible] aliquod impedimentum, non nulla separatione valida, & hoc ut apparebit ergo ex sponsalibus nullis propter defectum consensus nulla natum [illegible] publicæ honestatis. Et ad rationem [illegible] dicendum est; quod ex hoc quod sponsalia [illegible]

D

A

B

C

D

Ad 5 ala. In positi. huius a.

capitum Romanum de confirmationibus 6.

tum ibi dum est dispensatio) subjun- A
Bonifac. Nempe, dirimit si dispensat ob
fornicem et stuprum. Quidam ita proprie
est contractus obtinuerunt. Dic quo magis
in particulari vide Caiet. ibi supra & Ga-
millum Syluestrum ibi. 5. Et ego colligo
quòd si quis cum aliqua contraxit sponsa-
lia conditionata, & ea pendente contrahit
matrimonium per verba de præsenti cum
contingentia prioris in primo gradu v. g.
cum sorore vera, vbi matrimonium est
secundarium ac dirimens nullum est impe-
dimentum ad contrahendum cum secunda
dicit ea pendente, nam ibi non adest simplex B
vel conditio contrahendi, vt ex dictis pa-
tuit contra Caiet. Nec enim spōsalia mutuò
absoluta & pura absque vlla conditione. Qui
hoc posset respondeat ad argumenta hæ-
sitan dubij.

¶ Ad primum argumentum respondetur,
quòd quamuis sponsalia conditionata hæ-
beant veram rationem sponsalium, & obli-
gent ex iustitia, nihilominus tamen habent
imperfectam rationem sponsalium & non
habent debitam confirmationem. Et ita volvit
Sixtus Pontifex quod in tali casu non con-
trahitur hoc impedimentum, donec po- C
nerentur conditiones. Ita etiam ait Caiet.
licet Dubarra in hoc habeat rationem spō-
salium, vt iam dictum est & hæc etiam ratio
pertinet Summus Pontifex à quo habet
habet hoc impedimentum, quod per talia
sponsalia contrahitur.

¶ Ad secundum argumentum respondet
tur, quòd quamuis sponsalia illa conditiona-
ta non habeant rationem sponsalium, tamen
imperfecta in illa ratione, & ita non sequi-
tur quòd sponsalia absoluta inducant ali-
quid riuulum & impedimentum, quod illa
sponsalia conditionata. Eodem modo &
hæc horam interuallum sere excedens ratio D
nis & speciei, adhuc tamen non habet
habet veritatem & similitudinem veritatis
cum ipso Sole, non tamen hæc horam inte-
rioritatis cum ipso quoniam non habet tan-
tam perfectionem in claritate principio hoc
habet veritatis, quoniam vt iam dictum hoc
impedimentum solum habet in iure positi
uo quod quidem solum habet impedi
mentum esse annexum sponsalibus absolu
tis, non tamen ob id tantum proprie potest im
perfectionem istis illius rationem & in ho
die allegata in quo argumento est optima.

¶ Ad rationem quod est replica contra hoc
solutionem respondetur, quod Concilium
Tridentinum quia ad hoc nihil
determinauit nec annullauit illud ius ad
quem hi erant si nihil in hoc posset
sed tantum ad illud quod determinauit non
a Bonifacio quod per sponsalia inualida
tribuebat publica honestas. Cum igitur
in Tridentinum determinatum, quod ad hoc
quod contrahitur hoc impedimentum
talia debeant esse valida absoluta tamen, &
pura vt determinatur in illo iure quo
clusa Tridentinum nihil nouauit hac in re
minuit, & ita ius antiquum manet in
robore.

¶ Ad quartum argumentum hoc [illegible]
est difficilius. Ego per aliquid multum
obscurum per quod de præsenti cum
impedimento conditionali, contrahitur im-
pedimentum publicæ honestatis, & ita
contrahit cum aliqua ad hunc modum, ex
nisi contrahitur quia si pater non habe
ret. Dici in hac difficultate, an contrahatur
impedimentum publicæ honestatis, non
contrahitur affinitas, cum supponatur
est tanquam secundum dicta supra
quod [illegible] quod per sponsalia
contrahitur impedimentum publicæ
honestatis per verba de præsenti cum
dictum publicæ honestatis nisi quia
tum negotium, sine absque conditione
tionali, hoc ratio est manifesta. Nam si
sit contractus sine absque conditione,
tum, non habet perfectam rationem
tionis sponsalium, quia non habet
la. Quia si pendente conditione de futuro
sta contraheret verum efficeret matrimo
nium in casu limitato, quamuis effi
tatum, & ita per tale matrimonium non
contrahitur impedimentum, quod simul
ex matrimonio rato, quod habet perfe-
ctam rationem matrimonii. Verum pri
dicta opinione contenta, secundum il-
los qui dicunt quod sine copula
efficax matrimonium rato & non est ma
trahitur impedimentum rato & non est ma
trimonium. Secundum eos sententiam il-
lorum, qui dicunt quod sine efficax ma
trimonium rato, sine consummato [illegible]
sponsalia [illegible] dicunt quod sine copula
contrahitur tale impedimentum, sive ma-

...sponsalia etiam simplicia constituere.
Tertia igitur dubitatio est, an per contractum matrimonium ratum constituatur impedimentum publicæ honestatis. Et videtur quod sponsalia de futuro non impediant. Ec si hoc sit dicendum quare argumenta. Ec si dicas, quod non? Primo arguitur sic. Quia ergo quando fides in tali contractu datur de futura copula, quæ non habet ex se aliquod aliud vinculum publicæ honestatis, nec aliquod aliud vinculum, ergo per talem contractum non contrahitur tale impedimentum.

¶ Secundo arguitur. Ex tali contractu matrimoniali, nō oritur aliquis parentelæ, nō ortus nec nulla affinitas, quod est impedimentum publicæ honestatis, & attingit tantum illum, quem ō est impedimentum affinitatis (ex crimine) per etiam omne impedimentū publicæ honestatis, quod contrahitur per sponsalia de futuro. Quia tale contractus non habet sponsalia sponsalitia: ergo per talem contractū non contrahitur aliquod impedimentum.

¶ In oppositum est argumentum sancti in eodem argumento quarto ad probandum sponsalia consequentia. Contractus matrimonialis obligationem habet vinculum quod contractus sponsalitiorum absolutus: ergo causat impedimentum publicæ honestatis in illo sicut et sponsalitia. Antece dens videtur notum.

¶ Dico primum. In contractu matrimoniali quidem, quod contractus matrimonialis nō dissolvitur habet verum, antecedens non nō consistit, & quod adimpleta conditione est actum matrimonium absolutum sine vinculo contractus: videtur dicendum quod per talem contractum non adimpletā conditionem impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus absolutis de futuro. Et hoc videtur consonare quæstioni in oppositum. Quod quidē confirmatur. Nam talis contractus matrimonialis conditionatus, secundum illum sensum intentus videtur includere implicita, & in virtute contractum ipsum sponsalium absolutum: sed ex tali contractu oritur impedimentum publicæ honestatis: ergo etiam ex contractu matrimoniali conditionato, in secundum illum sensum videtur dicendum quod tale impedimentum non oritur ex tali contractu matrimoniali conditionato, quod est sponsalia de futuro absoluta

dimentum publicæ honestatis. Vide Sylvestrum vbi supra dicto 8. circa finem illum.

¶ Secundò aduertendum, q̃ ad hoc q̃ contrahatur hoc impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus, debent illa esse circa sponsalia f. debent esse circa certam & determinatam personam. Quia in personam incertam propriè non est sponsalia. Et hoc videtur colligi ex illo cap. 1. de sponsalibus in 6. Vide ibi glossam & Sylvestrum loco immediatè citato. Et quamuis ad hoc illud deuetum sit ex abrogatum per Concilium Tridentinum, nihil tamen refertur in illo cap. 3 per quod abrogetur.

¶ Tertiò aduertendum est cum Sylvestro vbi supra dicto secundo circa finem & cum Cosmin. vbi supra num. 4. q̃ possit accidere quod affinitas contrahatur cum publica honestate, ita explicando modum, vt si quis sponsalia de futuro sit cum nulla consumatio inter ipsos sponsos.

Clara hæc resolubilia est unicum dubium. An quando aduenerit affinitas cum publica honestate, & petatur dispensatio a Summo Pontifice super tali impedimento sicut si petere dispensationem super affinitate, & Summus Pontifex tollat impedimentum affinitatis sine eo quod dispensat super impedimento publicæ honestatis. Et videtur q̃ sufficiat explicare affinitatem, & quod dispensetur illi.

¶ Primo. Nam cum Summus Pontifex dispensat impedimento affinitatis, penitus auferuntur de licita affinitate, quæ præsumitur ex copula licita, sed in affinitate licita includitur publica honestas, vt dictum est: ergo ex ipso q̃ Summus Pontifex tollit impedimentum affinitatis, tollit impedimentum publicæ honestatis.

¶ Secundò arguitur. Sublata affinitate vltra quartum gradum, vt dicunt in Concilio Lateranensi publica honestas illa quæ vltra quartum gradum, vt dicunt inferiores: ergo si Summus Pontifex dispensat in impedimento affinitatis, consequenter dispensat in impedimento publicæ honestatis. Probatur consequentia. Nam videtur quod si omnino eadem ratio in vno casu sicut in alio.

¶ Tertiò arguitur. Impedimentum publicæ honestatis, dicit quendam fœditatem affinitatis, & habet se inter illum, & ordinem ipsum eo ipso q̃ Summus Pontifex tollit impedimentum affinitatis, tollit impedimentum publicæ honestatis. Vide Sylvestrum vbi supra dicto 8. circa finem illum.

¶ In oppositum est. Nam dirimit affinitas publica honestate, si patet ex dictis, quæ præsumit ex copula illicita, & publica honestas sine affinitate, vt patet casu de aliqua fœminarum sponsalia de futuro, & non fuit inter illos consummatio carnalis: ergo ex eo quod dispensatur in affinitate, non dispensatur in impedimento publicæ honestatis, vel econtra.

IN hac difficultate fuit duæ oppositæ sententiæ inter Doctores. Prima affirmans q̃ in dispensando a Summo Pontifice in impedimento affinitatis, ita est derogare impedimento publicæ honestatis, etiam si non derogetur impedimento publicæ honestatis. Hanc tenent aliqui Doctores, vt refert Sylvester vbi supra dicto 8. circa finem, & Cosmin. vbi supra num. 4. Tenet glossa in capite non debet. de consanguinitate & affinitate & Pisan. & Angelus in verbo affinitas, & aliqui communiter. Secunda sententia est bene opposita, videlicet quod in illo casu non datur dispensatio quod tollatur impedimentum publicæ honestatis, & quod in non quo dispensetur. Hanc sententiam tenet glossa communiter recepta in verbo affinitas, & Abbas in capitulo sponsalia. de sponsalibus & alij qui citantur a prædictis auctoribus.

¶ In hanc vtramque opinionem, & vt concordemus vtramque sententiam, & vt pateat ex dictis. S. hæc dispensatio affinitatis tollit impedimentum publicæ honestatis, dicit est facile argumentum de affinitate, & non est facile argumentum de honestate, & cum est q̃ dispensetur super affinitate. V. g. si impetrans dicat in recursu confessionis mei defuncti habui copulam illicitam cum publica prohibita. Nam ex ipso q̃ fuit narratum quod fuerat vxor consanguinei mei, sequitur ipsum incurrisse impedimentum de publica honestate, & si ex ipso quod inducat per Pœnitentem, & dispensetur in impedimento affinitatis, dispensatur in publica honestate. Hæc conclusio est probata, argumenta vtrique parti soluta, & ita intelligenda, vbi in casu dicta, & alij supra dicti.

¶ Secunda conclusio. Si ex narratione vel

Inter-

...sum non comprehendunt publica bo-
...nitas affinitatis, quamvis ſit affinis in
...gradu inpedienti matrimonium, non ra-
...tione affinitatis ſi non ex illa parte vbi
...eſt copula de publica honeſtate. Vt ſi
...inpotens ad copulam aliquis ad con-
...trahendum cum Maria, que eſt ita affini
...Petri habens ſibi, non affinitas ut dictum
...eſt ſupra, ſed conſors, potuit copulari
...cum illo ſine ullo peccato. Et hoc ſpectat
...ad, ergo ſub affinitate non erit ſufficiens
...dictus impedimentum publice honeſta-
...tis. Hec ſententia explicata per hos doc-
...tiſſimos ſit Panormitanus & non delec-
...conſequentiarum, qui ad illum modum ſen-
...dit dum dicit ſuam ſententiam. Et eam etiam
...tenet Sylueſter hoc citato. Et per hoc con-
...dationes reſpondentur ad argumenta facta
...per vtramque partem.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum affinitas ſit cauſa affi-
nitatis.

AD QUINTVM ſic proce-
...ditur. Videtur etiam quod affi-
...nitas ſit cauſa affinitatis. Quia Iudex Papa dicit conſanguinitatem vel affinitatem vxoris ſue, nullos ha-
...re vxoris, & in ſequentibus dicitur quod due conſanguinitates vnius vtrique nostrum prohibent: ſed hoc non eſt niſi quia affinitatem, que eſt ratione ex carnali copula ad conſanguinitatem: ergo affinitas eſt cauſa affinitatis.

¶ 2. Preterea, Carnalis commixtio tam viri quam mulieris facit carnalis propagationis affinitatem, & conſanguinitatem: ergo & affinitatis.

¶ 3. Prae. Quicunque vni ſe vidit ſimul eadem. Duo inuicem ſibi eadem: ſed vnus non videt alterum niſi videat eandem ſpeciem: ergo & omnes conſanguinitates viri ſunt affinitates vxoris cum omnibus qui habent eandem per affinitatem, & ſic affinitas eſt cauſa affinitatis.

SED contra, Si ſic Ioannes in affinitate conſtituit, aliquis qui copulatus fuerit alicui mulieri non poterit alteri copulari, quia ſic eadem haberet affinitatem ad vtrumque, quod eſt falſum: ergo affinitas non conſtituit affinitatem.

¶ Preterea. Si affinitas in affinitate conſtituit aliquis copulatus cum vxore defuncti fuerit affinis eandem conſanguinitati prius vxori habet affinitatem, ſed hoc non poteſt eſſe, quia maxime fuit affinis vxori defuncte: ergo &c.

¶ Preterea. Conſanguinitas eſt ſimilis quia aliquis affinitas: ſed conſanguinitas vxoris non efficitur affinitas conſanguinitatis viri: ergo nullus primus affinis vxoris efficitur eis affinis, & ſic idem quod prius.

RESPONDEO dicendum, quod duplex eſt modus quo aliquid ex alio procedit. Vnus ſecundum quem ex aliquo precedit in ſimilitudinem ſpecie, ſicut ex homine generatur homo. Alius ſecundum quem non procedit ſimile in ſpecie, & hic proceſſus ſemper eſt in inferiorem ſpeciem, vt patet in omnibus actionibus agentium. Primus autem modus proceſſus quandoque tendit ſemper in eandem ſpeciem, ſicut ex homine generatur homo per actum generationis viventis, & ex hoc genere alius homo, & ſic deinceps. Secundus autem modus ſicut in primo facit aliam ſpeciem ita quandoque tendit aliam ſpeciem facit, & ex ea per motum proceſſit diuerſum, ſicut patet in motibus ſuperficialibus, ſicut ex linea linea aliter mota non procedit linea, ſed ſuperficies, & ex ſuperficie corpus, & vltra non per talem modum proceſſus aliquis eſſe non poteſt. In motibus autem in proceſſu actionum diuerſa genera ſunt, quia ex vocali diuiſim ſcripto fit vox per carnis propagationem, & hoc ſemper facit eandem ſpeciem ſit ſanitatis. Quidam per quartum modum conſanguinitatem, & hoc facit aliam ſpe-

ciem

tãr de principio finis patris, & consequẽtia in arrimo existãt cõsanguineus nẽ filio cõsanguineus sit affinis? dicendũ est ille non dici præcise consanguineũ eius affinem: sed aliud attendẽda est de persona dicere, aliud simpliciter affirmare cõsanguineũ illi esse affinẽ, sed est aliud genus affinitatis, quod dicimus secundũ genus. Et rursus si affini in secunda genere aliquis per matrimoniũ iungatur, non erit affinis in secunda genere, sed in tertio, ut hactenus supra posita explicauimus.

Mittat supra genus, sed quæ grad⁹.

Arist. 1. hui⁹ q. illo. cor 3⁹. *Et hæc duo principalissima erant probanda propter quæ dixerat primo affinitatem esse quasi propter affinitatem: quia de secundo genere vera affinitate, sicut alia quæ ex spontalibus contrahuntur. Sed secunda illa probabimus cessare, & remanere sub prohibitione solum primum genus affinitatis: quæ est vera affinitas.*

AD primum ergo dicendum, & absque difficultate negandum quod affinitas in primo genere, & in secundo: quia nemini viro qui erat affinis non potest eadem dici in uxorem propter secundum affinitatis genus. Si quidem dicatur aliquis ei dicam in uxorẽ dicas, consanguineus patris viri, qui ille affinis existit in primo genere affinitatis affini secundo viro in secundo genere, & vxor illius consanguinea, quæ est affinis vxori viri in secundo genere affinitatis viro in tertio genere: & quia certum genus erat prohibitum propter honestatem quandam magis quam propter affinitatem, idco Canon dicit simul cohabitantes vxores duorum virorum alterum post alterum nubere posse: honestatis tantum causa cessante, sed non prohibitionis nunc cessante.

31. q. 3. c. pœnit.

AD secundum dicendum, quod quamvis carnalis copula copulam contrahat, non tamen eadem genere copulationis.

AD tertium dicendum, quod nemo vir est affinis simplicitur alicui consanguineæ viri quamvis ad gradum contrahat, sed non generis ad eum

A *affinitatis genus. Sed quia hæc affinitas ex matrimonio quasi fundata nunquam auferri affinitatem, & nullam vinculum in affinitate simpliciter ad aliam relationem respectum habet, ne antiqua Ecclesiæ probata hæc inuiolabilis videatur.*

AD quartum dicendum, & pariter dicendum est affinitatem affini in prima genere viro cum consanguinea viri cohabitante, ex præcepto Apostoli. Nulla consequentia

B *non declarata in exemplum valet ratione, affinitatem affini in tertio genere affinitatis, & hæc duas mulieres copulari ab eodem viro non antiqua Ecclesiæ statuta successive copulari prohibebant.*

AD quintum dicendum, quod licet vir non sit affinis vxori suæ in primo genere affinitatis affini secundo viro in secundo genere, & tertio gradu non præcedat.

AD sextum dicendum, quod mediante persona non contrahitur affinitas in

C *alia affinitatis linea, quod est dicendum de mediante matrimonio, quod medius est affinis duabus personis, non tamen propter hoc affinitatis propagatur ex ipsis, vel propter consanguineos ad eum, & vice versa aliqua affinitas contrahitur personis duabus secundum aliquod genus affinitatis mediante persona: quia filius non dicitur ex duabus affinitatibus ex diuersis affinitatibus mediis duobus affinis in eodem genere, sed in duobus gradibus, ut ex regula prius data patet: & ideo secundum quod unus affinitatem multi affinis in secundo genere. Sed aliquis consanguineus alterius mediante matrimonio patris. Sed ipse, vel ad aliquem ex filiis patris ut matrimonium prædictum habeat, vel principaliter considerando filium fratrem: unde frater affinis unius ex patre non affinitate multi affinis in aliquo genere.*

D

SVMMA ARTICVLI

CConclusio. Affinitas non est causa impedimenti Matrimonij quæ sit inter consanguineos

dotalem ha el matrimonialiter contrahi-
ta cū consanguinea, vel affini, ac ob-
stat: illa enim non facit aliud genus vin-
culi, ergo pariter quæ matrimonialiter
contrahitur alium non ab affinitate sobre-
dā affinitatem nō causat affinitatem, sed aliud
genus vinculi, quod quidem non habet
vim huius impedimenti.

¶ Circa istum articulum ab aliquibus,
quod D. Tho. solum quæritur istum arti-
culum ad explicandum antiqua iura quæ
habentur 35. quæst. 2. quæst. 3. Ex
illo enim apertè colligitur quod alius fuit
tunc gradus affinitatis. Primus gradus
quando contrahebat homo, inter eum
locutus, illa repellebat eum: ita primus ge-
neratē pellebat illa contrahens cum Petro,
illa autem nubit in secundo gradu: & si
prius Petrus contraxisset cum Maria, illa
nubebat nulli in tertio genere affinitatis,
& cum his omnibus erat olim prohibitum
huiusmodi matrimonium. De quo vide Pa
ludan. 4. dist. 41. quæst. 1. art. 3. qui optimè
hoc explicat. Modo tamē solum supereſt
primus gradus affinitatis in quo aliqua
consanguinea contrahere affinitatē
alii non audent sui consanguinei, & non ab
alia persona, quod quidem dicitur in ſa-
num debet, de consanguinitate & affinitate.
Vide Sylvestrum verbo, matrimonium, 6.
quæst. 15. dicto 3. circa 2. horum affinita-
tum, & Covarruviam 4. Decret. par. 2. c.
§ 7. nu. 6. Illi enim autores optimè explī-
cant illa genera affinitatis. Nobis tamen
licet tueatur illa, quoniam ad aliena præce-
dunt, & illa genera gradus excepto non
fuit usu in vsu.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum affinitas matrimonium impediat.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod affinitas matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimonium nisi quod est illi contrarium: sed affinitas non est matrimonio contraria: ergo non impedit matrimonium.

¶ 1. *Præterea*. Idem per accidens non efficitur res quælibet eius, sed consanguinei defuncti eius succedunt in re hæreditaria: ergo possunt succedere in uxo re ad quam habebam maiori affectum, ac alienam ab: ergo affinitas non impedit matrimonium.

SED contra est quod dicitur Levit. 18. Turpitudinem uxoris patris tui nō revelabis: sed illa est turpitudo affinitatis: ergo affinitas impedit matrimonium.

RESPONDEO dicendum quod affinitas præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum eadem ratione qua consanguinitas. Ratio huius est quia sicut consanguinei inter se necessitudinem quandam habent ad invicem, ita & affinitas: & est vinculum amicitiæ inter consanguineos, ita quod inter affines.

¶ Secunda conclusio. Si affinitas superveniat matrimonio non potest ipsum dirimere.

¶ 1. *Præterea*. Idem per accidens non efficitur res quælibet eius, sed consanguinei defuncti eius succedunt in re hæreditaria: ergo possunt succedere in uxo re ad quam habebam maiori affectum, ac alienam ab: ergo affinitas non impedit matrimonium.

SED contra est quod dicitur Levit. 18. Turpitudinem uxoris patris tui nō revelabis: sed illa est turpitudo affinitatis: ergo affinitas impedit matrimonium.

RESPONDEO dicendum quod affinitas præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum eadem ratione qua consanguinitas. Ratio huius est quia sicut consanguinei inter se necessitudinem quandam habent ad invicem, ita & affinitas: & est vinculum amicitiæ inter consanguineos, ita quod inter affines.

¶ Secunda conclusio. Si affinitas superveniat matrimonio non potest ipsum dirimere.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Si affinitas præcedat impedit matrimonium contrahendum & dirimit contractum eadem ratione qua consanguinitas. Ratio huius conclusionis est. Nam sicut consanguinei inter se necessitudinem quandam habent ad invicem, ita & affinitas: & est vinculum amicitiæ inter consanguineos, ita quod inter affines.

¶ Secunda conclusio. Si affinitas superveniat matrimonio non potest ipsum dirimere.

¶ Circa illum articulū ante omnia suppono ex dictis in præcedenti, quòd primo ex suppositione in hoc quæritur, & sint quatuor impedimenta pertinentia ad affinitatem. Primum impedimentum est affinitas perfecta, quæ oritur ex matrimonio rato & consummato si mul, & hæc extenditur vsq; ad quartum gradum, sicut olim. Secundum impedimentum est affinitas ex matrimonio rato non consummato, qui est quidem impedimentum minus perfectum, quia præcedens, quia dicit matrimonio accidentalem perfectionem, ita extenditur vsque ad quartum gradū & post Concilium Tridentinum. Tertium impedimentum est affinitas ex illicita copula subsequuta, & hoc impedimentum post Concilium Tridentinum extenditur vsque ad primum & secundū gradum tantū. Quartum impedimentum, quod est consimilis affinitas orta ex sponsalibus de futuro legitimè contractis, & per Concilium Tridentinum hoc impedimentum reductum est ad primum gradum.

¶ Secundo supponendum est, quòd affinitas possit habere triplicem causam. Primò enim potest ex matrimonio contractum. Secundò potest ex habere, ita vt adueniat ipsi ex fallere de futuro contractu, vt si quis cognouit consanguineā sponsæ in primo gradu. Tertiò potest supponere matrimonium contractū, & hoc dupliciter vno modo tacitè, quòd matrimonium non sit consummatum, alio modo ita, vt sit consummatum. Et primo loco dicendum est de affinitate in primo modo.

¶ Tertiò supponendum est circa illam facta, & prima recepta nostra Doctrina, quantum ad id quod affert, & affinitas præcedit matrimonium, vel non impedit, & dirimendi matrimonium, est certissima. Ita enim dicitur in c. fin. de Elect., de affinit., & consanguinitate, & 31 q. 3. & 4 in multis capitulis, & præcipue in cap. de propinquis, & æqualem in illo, q. 3. & in c. 1. De consanguinitate & affinitate dicitur. Æquè enim (vt cæteras dicam) illicitas est consanguinitatis vinculi, ita propinquitatis. Vide Magistrum Sent. dist. 41. quæst. 1. art. 3. & alios Doctores citatos. Et ratio huius est illa, quia tam sæpe allegata est tam vera & firmata per decretum, non carnalem, &c.

A Circa illum primum dicendum est primo, & circa primum istum puto pro certo non contineri D. Thom. de prima distinctione. Virum matrimonium inter affinitatem & ipso nire nullum sit per se bonum est, an hoc impedimentum affinitatis ortæ ex matrimonio rato & non consummato sit de iure diuino, quod iure ipso nullum sit. Et videtur sic pro primo huius dubij.

¶ Primo igitur. Quoniam nihil melius fabricat iure ipso se habens, & naturale, nihilominus tamen possibile est, quòd in matrimonio rato non consummato, ex diuina Theologia virgi, & temperantia, ex quarum ingressu fiat, quòd matrimonium non sit consummatum, ergo matrimonium non consummatum non est nullum iure ipso se habens, sed in foro ecclesiæ probatur existere, vt ex patuit ex dictis.

¶ Secundo sic arguitur. Si affinitas non iure ipso sit valens impedire, & homo sibi contrahens per verba de præsenti affinitatem nutriat, nihil tale matrimonium esse contractum in facie Ecclesiæ, eloquela sibi est falsum: ergo illud est probandum. Sequela videtur clara. Nam vnusquisque propria affinitate potest dissolvere matrimonium nullum sit, vbi dispensare, filium vero consequentia probatur: quia ex tali dicta sic propria affinitate sequeretur multa inconvenientia in Ecclesia.

¶ Tertiò arguitur. Qui contrahit cū nullo iure, si subsequatur copula carnalis inter illos, hæc dubio est peccatū mortale, cum sit accessus ad non suum: ergo sequitur quòd carnalis copula illa impediret matrimonium, similiter adhuc ipso contrahente hoc autem esset valde durum dicere, cum dicatur de primo Reges Israelitarum, quòd illa copula cum aliqua ex tali affinitate.

¶ Vltimo arguitur. Sapientiam, & matrimonium in facie Ecclesiæ fuit celebratum. Tunc sic. Tale matrimonium non potest dici nullum, vt patet, sed dici matrimonium ipsum non potest tanta forma iudicij, quòd aliquis teneatur illud matrimonium in foro exteriori dimittere, quia illa impedit fiat, vna cum posset dici aliqui. Ergo sequela tenet ratione: ergo.

¶ His non obstantibus contrarium est. Si affinitas oriunda matrimonium

perfectū,

ꝓcedit, matrimoniū eſt ipſo iure, & in oſ
ſolubile, & ſic ſequendū incalpabi
liter ignorando. In hac concluſione cōcordāt
oēs Theologi, & Iurisperiti nullo excepto.
Vide ſupra citatos. Et probatur concluſio,
primo ex iure. Nā in hoc caſu impedimentū
dirimens ſuperueniens matrimonio ratificato
non ſolum impedit, ymō & dirimit
matrimoniū: ſed ꝙ tale accidit matrimonio ratificato per ipſum iure, & in conſequentia nullum erit. Conſtruatur ſic argumentū. Quicquid impedit matrimoniū ratificatum, ꝙ poſtea contrahitur, & dirimit illud poſtea: illud impedit matrimoniū ratificatum, ꝙ poſtea contrahitur. Sed impedimentum ſuperueniens impedit matrimoniū ratificatum, ꝙ poſtea contrahitur. Probatur ꝛō
Aſſumptū. Quia ſunt ſubditi, & inhabili
ad nullo modo poſſunt per ignorantiam
quam prætendi illa ſcire poſſunt. Et idem
eſt de obligatione vel de præcepto, ubi
impedimento dirimente quantumcunque ignoretur. Nam eadem efficacia habet ignorantia in facto, & ignorātia. Verum eſt
ꝙ hæc ignorantia quantum ad alia eſt ali
cui valitura ſi qui inculpabiliter ipſo
rum impedimentum ſcire ignorauit, quia
pœna ſic excluſum a petendi debitum, ſe
cundum quod infra. Et ita nullo mō
poſſet matrimonium. Secundo ſic qui ex
fornicatione bona fide matrimoniū ha
bet: et ab Eccleſia pro legitimis datum ha
bet: et ſic ſolemnizato de facto
ſequitur. Sed ſi ignorat quoad primum
quod in illo qui nullo fide contraxerat, ut
habetur in c. Inuidi de clandeſtina deſponſa
tione quod reſpondetur ad argumenta fa
cta in principio huius dubii.

¶ Ad primum argumentum, ꝙ ut iam
dictum eſt in materia de impedimento clan
deſtino eſt maxima differentia inter tale
matrimonium ſolemne & matrimoniū in
facie eccleſie. Quia quando in facie eccleſie tale matrimonium nullum, non reddantur inhabiles perſonæ ad habitandum bona per tale matrimonium contracta. Contrarium tamen per impedimentum ſuperueniens reddunt ipſas perſonas inhabiles ad contrahendum, & ita matrimonium ipſo facto & in officio eſt nullum. Et eſt alia diſtinctio quam aſſignat ipſe

A matrimonii quod eſt indiſſolubile. Nam ſi tale male matrimonium ſemel validū eſt i
conſcientia, non ꝓt Eccleſia in ſuo exte
riori poſſet illud nullum. Et ita ꝓt dicit ꝙ
aſſumpta diuiſio matrimonium, & nullū
illud nullum, intelligendum eſt non ſolum
in foro exteriori ſecundum ſe in conſcientia,
ut vero in tali matrimonio ſolemni non ſit lo
cum hoc. Nā verba illa iuris, tale nullū ſit
ſecundum & nullum, ꝓt dicit ad finem ex
tremum. Nā quantum in conſcientia naturali
& inter diuinum poſſet in aliquo caſu
bile per ſecundum exteriorem, ꝙ non ꝓtingit
in matrimonio. Quia matrimonium ſemper
tribuit ſecuritatem firmam & inuiolabile.

¶ Ad ſecundum dicendū eſt primo ꝙ ſi
matrimoniū quidem erat contractum in
facie Eccleſie, & aperte conſtet utrique de ſi
militate ꝓcedit, propria auctoritate poſſunt
ſe matrimonio diſcedere, ne mater
Eccleſia talem ꝓcedere, nec eis ſit ſcandalum.
Et hoc habet locum quando matrimoniū
celebratum in occulto & clandeſtine. Di
co ſecundo. Si matrimonium fuit publice
contractum, & impedimentum poſt ſi cō
modo in locum eſſet, publico modo ſe
parandi fuit poſſibilitas ad euitandum
ſcandalum, & ne maneat impedimentum
ſequens matrimonio. Dico tertio. Quido
dam fuit ſcandalo publicum nō poſſe,
tamen debent abſtinere a copula & in
tempus diſpoſitionem quærere, ꝙ ſi obſer
uare non poſſunt, debet ei qui culpam hā
bet dari religionem, & tunc ſunt poterit
iuuare quod illud matrimonium poſt ſi
tum eſt non fuit conſummatum, ut alte
ri liceat poſſit tranſire ad matrimoniū.

¶ Ad vltimum argumentum reſpondetur.
Primo ꝙ cū ſacerdos ſecundū officium ad
dirigat ad bonum particulare, ſpecies o
ccurrens eſt ſi ita occurrant, bona fides
contingat, occultum impedimentum, &
magnum ſcandalum, ſi de diuortio agere
tur, & tunc ait prudens (licet ſcripſerit ali)
tacebit. Dico ſecundo. Si contingat debuit
aut ipſe probabiliter credit, quod alia via
meliori inconueniencia ſequantur, tunc ea
uitandum eſt impedimentum, eo mō quo
magis poſſibile eſt & etiam debite ad
hibendo etiam operam remedii. Dico
tertio. Contingit non tenere cuicunq; di
centi impedimentum credere niſi probabi
les rationes & coniecturæ adducantur, & ſe

rendam rerum affirmationi recurrat, vel dubitare & inquirere veritatem, aut certo credere, & de remedio cogitare. Ita quo ea de causa de iure regulæ de duobus potius fupra quæſtione 45. & de quærente in 1. q. 29.

¶ Ad vltimum argumentum reſpondetur, quod eiuſmodi matrimonia non in iudicio defenſi dentur in Eccleſia Catholica, vt definitum in Concil. Trid. ſeſſ. 24. can. vel ca. de Reformat. cum caſu ſingulo modo eſt diſtinctum ab alio caſu ſimilis procitis, quamuis ſecundus ſine actualiter probetur, & ſit poſſibilis & verus. Et poſſet quæſtionem in hac cauſa qui in alio reperiuntur, ſcuti parentes conſanguineos, & conſortes. Cæterum quicumque hæc materia ad inſpectionem pertinet, ea videre reſpicere poſſit. Vide Magiſtrum Sotum in loco citato, amicum vltimo, & Sylveſtrum verbo matrimonium 4. & Iuniperum, vt citato, qui materiam hanc acutiſſime pertractant.

¶ Secundo dubitari circa eandem ſententiam, & circa illi partem primo eſt, quomodo Angelici Doctoris in quodlibet. 9. articulo, & conſanguinitatis diuinæ ſententiam ea poſſit quæ conſanguinitati Domini aduerſatur? Dicendum quod ſicut ſupra dictum eſt, quod primo gradui conſanguinitatis in recta aſcendentium & deſcendentium, & linea collaterali, ſeruatur diſtinctio eſt illegitimi grauiſſimi, ita primo gradui huius rectæ eſt prohibitio, & ratione naturali. Et Genes. 49. Iacob maledixit Rubem primogenito

Concil. Trid. ſeſſ. 24. can. vel c. vlt.

1. Cor. 6. 1.

Genes. 49.

A quia maculauit ſtratum eius, & remittitur enim eius reatus, & quia alij filij illicita alia delicta grauiora committebant, quæ non fuerunt maledicti: ergo aliud in eius peculiarem diffamationem dictum, ergo adhuc illud erat contra ius naturale, ſicut dictum fuit ſupra quæſtione. Et Ambroſius ſuper primam ad Corinthios ſexta ſcripſit, non vult ſic ſcripſiſſe Ambroſium, ſed ſcripſiſſe Hieronymum, quia ſic habetur in B Hieronymo, & ſic ſcripſit Ambroſius, ſed ſcripſit Hieronymus.

¶ Secundo arguitur, quia ſolum fuit prohibita in ſigno gradu conſanguinitatis, ſed non in primo, vel ſecundo, vel tertio, ergo in illis gradibus licet. Antecedens patet, quia in Lege naturali non fuit prohibita, ergo nec in Lege Moyſi, quia non fuit addita. Et confirmatur, quia in Lege Moyſi non fuit prohibita, & tamen ſecundum naturam erat prohibita, ergo adhuc illud erat contra ius naturale, ſicut dictum fuit ſupra quæſtione. Et Ambroſius ſuper primam ad Corinthios ſexta ſcripſit, non vult ſic ſcripſiſſe Ambroſium, ſed ſcripſiſſe Hieronymum, quia ſic habetur in C Hieronymo, & ſic ſcripſit Ambroſius, ſed ſcripſit Hieronymus.

¶ Tertio arguitur ex iure, Num. 27. tit. 36. de conſanguineis & affinitate dumtaxat quinque Argumentum (vt communiter dicitur) ſubſtantiam eſt a conſanguinitate matris, vt patet ex, & 31. H. 3. 5. de propinquis, ibi, Aequaliter ex conſanguinitate matris, ergo ſic ex conſanguinitate patris, & vocatur conſanguinei, &c. Et ibi tenetur in Aequaliter eadem ratio, & quæ ſimilis, ſed patruus ex gradu conſanguinitatis huius rectæ linea matrimonium licite contrahere poteſt, & ſic in ſecundo gradu ſimilis primo gradu affinitatis huius rectæ linea ex Lege poteſt matrimonium contrahere, vt ibi dicitur. Communiter argui. Primo ſic, quia ſicut linea recta conſanguinitatis ſic recta naturali diuini matrimonium prohibet matrimonium contrahere, vt ibi dicitur

Num. 27. tit. 36. & 31. H. 3. 5. de propinquis

Lex 13.

Lex 13.

D

ſed ſpecialiter quæ pertinent ad eam. A
ſolum affirmatis, ſi dicere vis iura ergo
ſolum ille primus affirmatis dirimit matri-
monium iure naturali.

¶ Quinto arguitur, & confirmatur argu-
mentum D. Thomæ hoc modo. Impedi-
mentum dicit aliquid affirmative præcedens
impedit contrahendum, & dirimit contra-
ctum, eadem ratione qui & conſanguinei-
tas: ſed conſanguinitas propter rationem
naturalem impedit, & dirimit ma-
trimonium in primo gradu linea recta in
quantum ille: ergo eadem ratione affinitas
in eodem gradu impedit, & dirimit matrimo- B
nium in eodem gradu. Confirmatur aliter, &
explicatur. Secundum Doctorem Sententia
quæ ſunt præceptiva ut. g. conſanguinitas
in primo gradu linea recta impedit matri-
monium iure naturali, & dirimit illud: qz
parentes debetur reverentia, & filii debent
eſſe ſubditi ſuis parentibus, ad matrimonium
vero requiritur quædam ſubjectio inter
virum & mulierem, hæc autem ratio eodem
modo habet in primo gradu linea recta affi-
nitatis: ergo impedit matrimonium iure
naturali. & dicunt illud Magiſtri præſentis
Non ne dimittet Leſſinus. do impedit & affi-
nitas ſic dicendo, & deſcendentes in linea
recta affinitatis hic loco parentum, & libe-
rorum, ſcilicet ſicuti deſcendentes debet reſpe-
ctum, & reverentiam aſcendentibus, & de-
bent eſſe ſubjecti illis ita illi ſuperioribus.

¶ Quarto arguitur. Qui habetur in Ec
cleſia non eſt vir diſpenſatus in alio gradu,
& tamen talis diſpenſatio eſſet poſſibilis ali
quando accidere diſpenſatio in alio gradu
ſimilis illius: ergo ignotum manifeſto eſt, ad
affinitas in tali gradu impedit, & dirimit
matrimonium iure naturali, & non iure
poſitivo. D

¶ In oppoſitum eſt prima authoritas
D. Auguſtini q. ſuper Leuit. q. 100. ubi
ponit illa quæſtione, an illi prohibiti, qui
ſuerint Leuit. 18. de nō accipienda uxore
patris intelligenda ſint interdicta matri-
monia poſt mortem patris. Et dicit q. loquitur mortuo
patre. Et ſubdit. De his perſonis ergo vide
mus loqui, quæ poſſent non habentes vinc
lo matrimonio iam contracto, niſi lege pro-
hiberentur. Sicut ſoror ejus defuncto Pa
tre. ergo in doctrina D. Auguſtini dicere
noverca patris mei eſt prohibitum, nec ir-
ritum iure naturali, ſed iure poſitivo.

¶ Secundō arguitur ex doctrina D. Th.
in 2. 2. q. 154. ar. 9. ad tertium, ubi Doctor
noſter ait. In communitate personarum con-
ſiſtare aliquid eſt, q. ab ſe ſit inſeparabile, &
repugnans naturali ratione. Sicut q. omnis
filius habet patrem, & filios naturaliter ali
mentis, & immediata cognitione filii naturaliter debent honori parentis. Unde Phi
loſophus dicit in 8. de animalib. quod quæ
dam opera q. a deorum ſunt, ut nemo ob-
mittendum ſeipſum præcipitare quaſi pro
bonum, eo quod ſe ſalvo aliquis non ſit na
turaliter naturalia abjurantia. Aliter vero
perſonæ, q. nō conjungunt ſe ſe ipſis, ſed
per collatum ad parentes non hic, aut ex
ſcipſis inde exiſtunt, ſed naturaliter mox bre
decentia vel indecentia. Ex conſequenti,
ergo humanum, vel diuinum &c. ergo in
doctrina Angelici Doctoris affinitas in pri
mo gradu linea recta non impedit, nec di
rimit matrimonium iure naturali.

¶ Tertio arguitur. Noverca non eſt vere
mater, ſed tantū homo uxoris, ut per ſe eſt
manifeſtum, & ita in illo loco Leuitici ci-
tato in quarto argumento præcedenti dr,
quod accedētes per affinitatem hīt loco
parentum: ergo ſtando in iure naturali nō
eſt idem iudicium faciendū, atque de vera
matre. Confirmatur argō. Nata ſi illa no-
verca non eſt vera mater: ergo non debet
illi matri reſpectus, & reverentia filio in
iure naturali, ſicut vere matri, ſe ſal ſtāde
ſtando in iure naturali affinitas in primo
gradu linea recte non impedit, & dirimit
matrimonium iure naturali.

¶ Quarto arguitur. Qñ 3. Reg. 2. Adō 3. Reg.
nias filius David petit Abiſac Sunamitidem in uxorem, & Berſabe miſſa eſt ad il- cap. 3.
lū, ut hoc peteret a Salomone ſibi coniug.
2. Reg. 2. quod illa fuit coram David ex- 2. Reg.
po. affinitas in primo gradu linea recte ne cap. vltim.
impedit matrimonium iure naturali, nec
dirimit illud. Non enim eſt verū ſimile,
quod Adonias non haec peteret a Salomo
ne ſi illud eſſet contra ius naturale.

¶ Quinto arguitur. Nam D. Auguſtinus
ſupra citatus dicit, q. apud Perſas erat con-
ſuetudo, quod filii poſt mortē patrum ac-
ciperent illorum uxores, ac ſi eſſet contra
ius naturale nō eſſet tale conſuetudo. Ob-
ſervatur hoc ex Gelio Sethum regē Syriæ
quod habetur apud Valerium Maximū li. 5.
cum Antiocho filio qui ſuccederat Sta-

tionem veram partis, & solum illud indicare, & Scripturam tradidit illi illi in vacuo, & ille laudatur a Valentia. ergo si illud esset contra jus naturale potuit esse vanum laudare: ergo non est contra jus naturale.

¶ Ultimo arguitur. Quia si opposita sententia esset vera, sequeretur quod affinitas in omnibus gradibus recte impediret, & diriment matrimonium jure naturali: consequens est difficillimum: & videtur falsum: ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nam ubi abundantia in linea recta affinitatis habentur loco primum, ut supponitur: ergo si in primo gradu impedit, & dirimit matrimonium jure naturali, in omnibus etiam gradibus talis linea impedit, & dirimet matrimonium jure naturali.

¶ Propter hæc graviſſima argumenta pro utraque parte posita, fere omnes scriptores Doctores. Duo sunt veluti extrema, & alia sit velut media. Prima sententia existimat consanguinitatem in primo gradu lineæ rectæ affinitatem illi in quarto, & reliquis jure naturali impedire affinitatis in tali gradu superadditum, & diriment matrimonia posita talis jure naturali. Hanc sententiam tenent viri Doctissimi. Palud. in 4. dist. 41. q. vnica art. 5. Magister Capreolus, Victoria in relectione de matrimonio part. 1. num. 3. ad finem, ubi dicit, quod dato in jure naturali dari impedimentum de secundo, & de tertio. Verum est quod vitatur verbo probabiliter vel impedire jure naturali. Magister Soto, dist. 40. quæstione 1. art. 3. dicit hoc esse probabilius, & dist. 2. de justitia & jure, q. 3. art. 1. Martinus de Ledesma quæst. 40. quæstione 1. art. 1. Et hanc sententiam, ut magis probabilem multi discipuli D. Thomæ jurant quos citavi libro Magister Cano Lepidissimus. Hanc sententiam tenet Cathetinus in apologia contra Castrensem lib. 1. pagina 192. D. Antonius 3. parte tit. 1. c. 11. Sylvester verbo matrimonium. 1. q. 3. dubio 6. & Navarrus Papa. § 17. Corduba in 4. quæst. 6. q. 10. acuta & subtilis pro hac sententia D. Thom. super D. Pauli 1. Corinth. 7. & Prapositivus capite consanguineorum 31. q. 3. & multi alij inferiùs quos citabimus ab eis.

¶ Secunda sententia in alio extremo est quod inter matrimonium non sit impedimentum, & talem affinitatem naturali, & quod affinitas etiam in illo gradu non impedit, nec dirimit matrimonium jure naturali, sed jure positivo. Hanc sententiam tenent quidam antiquiores Caietanus 2. 2. q. 154. art. 3. circa salutationem ad finem, ubi dicit quod parentes & filii parum aut nihil differunt a patre & filio in primo gradu. Hanc sententiam tenet Abulensis super Genesim Quæst. 113. & 114. Hic meus Victoria in suo speculo coniugij quæstione 49. in 4. conclusione, ubi dicit, quod in omni gradu affinitatis etiam linea recta primi Pontifex dispensare. Victoria dicta de coniugio Regis Angliæ, & Magister Soto ubi supra dicit, quod hæc opinio non caret probabilitate. Et hanc sententiam sequuntur multi, et probabilem reputant inter quos D. Tho. inter quos antiquos Summistas refertur Magistrum Cano.

¶ Tertia sententia est quod solum jure humano existens quæ affinitas in primo gradu lineæ rectæ jure naturali impedit matrimonium, non tamen dirimit illud jure naturali. Hæc sententia videtur sequi Magister Victoria, ubi supra, & quod supponens Angelus Diffinit. Ioannes Albensis qui ultimus pro prima sententia & antiquo legatus videtur dicere quæ. Nam utrumque verbo improbandi non dixit, ut constat ex subscriptis.

¶ In hoc re explicationem absque demonstratione, quæ evidens est impossibilis reddi potest. Alia quidem res possunt esse impedimenta matrimonij vero quæ prohibent et matrimonium. Illa certe quæ prohibent ne matrimonium celebretur sine dispensatione sunt impedimenta, alia vero quæ prohibent ne matrimonium celebretur sine peccato, & sacrilegio, quæ vocantur impedimenta impedientia, & quæ impedimenta dirimentia, alia vero quæ prohibent ne matrimonium celebretur sine peccato, & dolo, quæ vocantur impedimenta impedientia & quæ impedimenta dirimentia, alia vero quæ prohibent ne matrimonium celebretur sine peccato, & dolo, & sacrilegio

dum ſtatim ſententiam facit probabilem. Et A
ad primum eſt, quòd ſententiam illam
ſententiam conſequenter dictandum eſt,
(quod tamen dictum auctores ſupra ma-
gis tollit) quòd ſummus Pontifex non po
teſt dispensare in primo gradu affinitatis
perfectæ recta linea. Dato eſt aperta. Nã
ſummus Pontifex non poteſt dispensare in
his quæ ſũt de iure naturali; ſed matrimo
nium in tali gradu eſt prohibitum, & ma-
trimonium ergo ſummus Pontifex
non potuit in illo dispensare. Secundo pro
batur argumentum ex dicto secundo loco,
quia ſunt prohibitiones & anthentiæ Do- B
cforũ quæ illi tenent, & præcipue authen-
tica D. Aug. quã tenet illam in illo loco ci
tato in prima argumento in oppoſitum. Ex
hac patet conſideratio manifeſta ſequitur.
¶ Summus Pontifex poteſt dispensare in
tali gradu affinitatis perfectæ. Ratio huius
eſt. Nam affinitas in tali gradu eſt im-
pedimentum impediens, & dirimens matri
monium tale naturale, ſed nemo tale impe
dimentum tollere naturale, ſed nemo poſſit
tollere recte loquendo. Ergo ſummus Pontifex non poteſt dispensare in
his quæ ſunt de iure naturali; ſed matrimo
nium in tali gradu eſt prohibitum, & nul-
lum iure naturali ergo ſummus Pontifex
non potuit in illo dispensare. Secundo pro
batur argumentum ex dicto secundo loco,
quia ſunt prohibitiones & authenticæ Do- B
ctorũ quæ illi tenent, & præcipue authen-
tica D. Aug. quã tenet illam in illo loco ci
tato in prima argumento in oppoſitum. Ex
hac patet conſideratio manifeſta ſequitur.
¶ Summus Pontifex poteſt dispensare in
tali gradu affinitatis perfectæ. Ratio huius
eſt. Nam affinitas in tali gradu eſt im-
pedimentum impediens, & dirimens matri
monium

ber verbis conſtat quod dicit illud ſimpliciter eſſe
vtile eis puero. Vnde ex illo loco nō eſt
ſequitur, q̄ filius contrahens cum matre pa
tris ſed quod accedebat ad illum, ille actus
actus abominabilis erat, vt conſtat: non eſt
huiuſmodi matrimonium, & nō contrahunt matrimoniū,
ſed illi qui eſſent puer. Et idem dicendum eſt
ad aliud teſtimonium Genes. de Ruben. Et
ad aliud teſtimonium Amos, q̄ tradidem q̄
ſunt teſtimonium aperte dicens Vel forte in
illis ſignificatur, quod eam reſpectu eius
alia copulatio in matrem, quod patet q̄a
filium ſuſtinere debebat in vtero, & fi-
mul filium ad eandem pueſtam introibat,
& accedebat, quod quidem erat ſignum
apertum malitiæ corruptionis.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondetur, q̄ ex ipſa diuiſione, affinitas habet
quandam ſimilitudinem cum conſanguini
tate, & eſt illi ſimilis, primum autem gra
dus affinitatis habet maximam ſimilitudi
nem ei primo gradui conſanguinitatis, q̄a
vt dicitur, aſcendentes in recta linea affi
nitatis, tenent locum patrum, & debent
illis reuerentia, & propter reuerentiam de
bitam primis gradibus affinitatis lineę re
ctę prohibet ille primi gradus linee vltę
conſanguinitatis in quarto gradu, q̄a ſi ma
ter coniungitur, vel quia magis ſit prohibi
tum, & ſcitum matrimonium, ſed tamen,
neq; prohibitū eſt matrimonium cum pa
tre habente & matrimoniatam cum ſi,
qui tenent locum parentum, & poteſt per
hibet matrimonium inter ſocrum

¶ Ad tertium argumentum reſpondetur, q̄ ſi
cut dictum eſt ſupra affinitatem conſanguinitatis
ſocrus ſicut a propria, ſequi
tur conſilia in hoc, q̄ ſicut impedimentum
conſanguinitatis in primo gradu prohibet, &
dirimit matrimonium, ita & affinitas, non
ſic conſilia ſequentia quidem ad eandem
impedit & dirimendi ſicut conſanguini
tas in aliquibus gradibus impedit, & di
rimit matrimonium inter naturalia, non ſic
ſic affinitas, & ita intelligantur illa iura,
Iniqua matrimonia, & affinitas quidem
ad effectum impediendi matrimonium ha
bent aequalitatem, non autem quantum ad
modum. Et q̄ illa ſic dicta, ſi intelligentia
illorum textuum conſtat: nam ubi in eo
dem gradibus, in quibus conſanguinitas
impedit matrimonium inter naturalia impe
dit etiam affinitas, quod eſt ſalſum, vt ha

A rum dictorum. & tam grauia peccata eſſent in
cedere ad affinē, ſicut ad conſanguineam
quę eſt falſum. Nā quę ad illa, eadē ratio
dicta tenet. Et ideo dicendum ad quę
tionem. Secundo dicendum, q̄ ſupp
ge poſitum regula ex ſe patet, & dum
uniuerſali affirmatiua, dato oppoſito
illa ſuppoſita ipſam in numero diſtur
ſibi contrahendi cum affini, & q̄ ad
nium eſt nulla, & ita ex quarto ad nu
lāſi expeditum aliquo modo, non ſup
terminū ſuppoſita aliqua dispoſitiua
tis poſitam ipſam in naturale aliquo
dat, q̄ abſolute ad dictum ſup
lege poſitiua, quę prohibet, q̄ filius
nū ad habendā cum patrem, & nulla illa
ſolubilis, de iure naturali eſt, quod ipſam
copula ſit nulla, ſi ſit habitum ſi receptibi

¶ Ad quartum argumentum dicendum, quod D.
Thomas intelligendus eſt ad hoc modū,
quod affinitas oppoſita, & dicens non
ri in eadem ratione qua conſanguinitas,
videlicet propter reuerentiam, & ſanctu
monium non ita talem, quod illi non ha
beat aequalem rationem conſanguinitatis, &
affinitatis, non certum eſt, quod illa non
matrem habet vim in conſanguinitate in
quia eſt maior reuerentia quam in affini
te, quod magis explicatur in ſecundo
ad obiectionem. Ad confirmationem re
ſpondetur, quod illa ratio non habet
dum vim in affinitate, ſicut in conſangui
te. Et huius ratio eſt. Nam in conſangui
nitate aſcendentes in linea recta ſunt vice
patrum, & ita debent illis maximam reuere
tiam in linea recta affinitatis aſcendentes
non ſunt vice patrum, ſed tenent locum pa
rentum, & ita non debent illis tantam reuere
tiam, & ita intelligitur locus ille Sotus

¶ Ad quintum dicendum, q̄ illud
non contingit quantum ad huiuſmodi
& ſanctum Pontifex non diſpenſare poſſe
tum, quia multi ſapientes probabiliter
quod ſummus Pontifex non poteſt diſpen
ſare in illi gradu affinitatis, & propter re
verentiam debitam parentibus.

¶ Ad argumenta in oppoſitum quantum
precedens concedit tantum concluſionem in
qua dicitur, quod matrimonium in illo gra
du affinitatis eſt prohibitum inter naturalia
reſpondetur. Ad primum negatur, & ſtultus
D. Auguſt. fuit illius ſententiæ Et D. Aug.
non omnino affirmat illud ſanctum Do

A

sed dicit quod ratione loci de illis
gradibus, quæ non habentur nisi per
dispensationem. Item posset dici quod D.
Augustinus loquitur de illa prohibitione
quantum ad hoc quod est dirimere matri-
monium, non vero quantum ad vim impe-
diendi. Ad

¶ Ad secundum argumentum respondet
ipse quod D. Th. loquitur quan-
tum ad hoc, quod ad dirimere matrimo-
nium. Secundo respondetur quod Doctor
Scotus in illo loco in prima parte illius,
quæ dicit quod affinitas, & cognatio ra-
tione naturali, & consanguinitas sint inter pa-
rentes, & filios pertinet filiorum, & paren-
tum intelligit affinitatem, & descendentes
in linea recta quam affinitatem ait om-
nem tollere locum petitionis.

¶ Ad tertiam argumentum respondetur, quod
quamvis cessaret ab ea vere mater, tenet
tamen natura, & ratione naturali debe-
mus eam respectu, & reverentiam, & hac ratione
iure naturali matrimonium in illo gra-
du affinitatis est aliquo modo prohibitum. Ad
confirmationem respondetur, quamvis ta-
men non sit vera mater, nisi deberet ei
filius respectum, & reverentiam tanquam veræ ma-
tri, deberet ei aliquis respectus, & reve-
rentia, ut sua domina, & ideo est prohibi-
tum illud matrimonium iure naturali.

¶ Ad quartum argumentum, quidam respondet
quod Deus non constituerit matrimo-
nium cum Adam Sanctitatis, & ita non
repugnat, est necessarium a Deo ipso
posse petere illum in vxorem. Alij vero
dicunt quod Deus non habuit illi in vxo-
rem, nec contrahit matrimonium cum illa.
Et denique dicunt quod ex respectu
ad Salvatorem voluit quod foemina illa
posito. Vide responsionem illius in loco ci
tato in argumento, iuxta enim fuit Salva-
tori propter talem petitionem.

¶ Ad quintum argumentum dicitur, quod
sic Augustinus, dicit quod erat tale con-
sensus apud Persas, non tamen laudat illum
consensum. Et D. Ioannes Chrysost. in
Matthæum Persicos reprehendit Persas de
hoc tamquam de incestu. Ad confirmatio-
nem respondetur, quod Valerius non lau-
dat talem illud, sed commendat benignita-
tem patris in ordine ad filium. Item di-
cendum est quod Romani Gentiles dicep-
bant filio velare virginis ipsa virginis

B

bare, nec talitas Lucæ in contrarium
quæ ibi fuit aliquis, & sic est in illo casu
nam præter malam hoc fuit aliud. quod
difficultatem est manifestum sine ratio.

¶ Ad vltimum argo, est dubium alias
precedens. An affinitas in linea recta im-
pedat, & dirimat matrimonium iure natu-
rali in omnibus gradibus. Ratio dubitandi
a parte affirmativa est ista, quæ posuit ar-
gumentum: Nam omnes ascendentes
in linea recta tenent locum parentum, &
debetur eis reverentia sicut parentibus: er
go in omnibus illis gradibus impedirent, &
dirimerent matrimonium iure naturali. Con-
sequentia: Nam si diximus in quarto gradu
consanguinitatis impedit, & dirimit matri-
monium iure naturali in omnibus gradibus in
recta, quia hominibus debetur reverentia,
qui sunt superiores, sed in linea recta affi-
nitatis omnes sunt superiores: ergo illis de
beant reverentia, ac indebite est oriturus, &
impedimentum matrimonium iure naturali in
omnibus illis gradibus. Et hoc probari po
test argumento facto penes loco huius de
bi principalis.

¶ In hac difficultate Sylvester loco sa-
pra citato expedit tenet quod affinitas in
linea recta impedit, & dirimit matrimo-
nium iure naturali in omnibus gradibus illius li-
nea in infinitum. Ac enim, impedit autē
affinitas matrimonium, & dirimit, si aliud
parentum quo ad ascendentes, & descen-
dentes eo modo quo, & consanguinitas, &
in perpetuum secundum opinionem vere
tem. Et nostrum argumentum sic factum.
Et propter illud quod dicunt iura, quod
non debemus affinitate a consanguinitate
distinguere.

¶ Nihilominus ut concludo fr. Mihi vi
detur certum, quod in omnibus aliis gradi-
bus affinitatis linea recta primo excepto, non
impedit, nec dirimit matrimonium iu
re naturali. Hanc sententiam valenter te-
nere ob rationes supra dictas, & in spe-
ciali Cajetanus vbi supra. Et ita in omnibus
aliis gradibus fatemur Patres posse dispen
sare. Hac conclusio probari potest. Primo
contra argumenta facta in oppositum
in hoc dubio, quæ quidem concludunt,
quod sit probabilior sententia quod in pri
mo gradu affinitatis linea recta non im-
pedit, nec dirimit matrimonium iure
naturali. Vide loquendo de aliis gradi-

C

D

bus

hæc tenentibus constituat quod est certa sanctitas, quod est impedimentum matrimonium inter naturales, vel solum iure positivo. Secundo probatur conclusio. In omnibus aliis gradibus illius linex parallelæ remotæ debent matrimonia dirimere, & hoc certum etiam est vbi omnium hominum: ergo propter talem reverentiam debitam ex natura sua non impedit matrimonium, nec dirimitur iure naturali. Confirmatur. Nulla est efficax ratio ad probandum quod talis consanguinitas impediat, & dirimat iure naturali, & ad probandum, quod summus Pontifex non possit dispensare in illius gradibus: ergo dicendum est contra. Tertio probatur eadem conclusio. Quia differentia inter affinitatem, & consanguinitatem, & inter ascendentes in linea recta consanguinitatis, & ascendentes in linea recta affinitatis. Nam ascendentes in recta linea consanguinitatis, sunt superiores, & ex hoc quod sunt magis ascendentes non augetur ratio reverentiæ superiorum, sed potius secundum aliquos sunt magis inferiores, quia inferiores descendunt super illis, & ideo dicuntur eis debere reverentiam, vel minor quam parentibus. Ascendentes in linea recta affinitatis non sunt nec superiores, nec habent eminentiam principij, sed habent rationem, & locum superiorum propter affinitatem ad aliquem superiorem. Et quatenus habent rationem superiorum propter consanguinitatem ad patrem, & ita affinitas dicitur ordinem ad consanguinitatem, vt supra in principio huius quæstionis diximus. Vnde magis ascendentes in linea illa affinitatis non habent ita rationem superiorum, sed potius æquiparantur illarum quia magis descendunt ab illa consanguinitate, quia magis distant ex tanta re veritatis: ergo propter reverentiam ad patrem non dirimit matrimonium ad primum gradum iure naturali.

¶ Ad rationem dubitandi dicendum, ex dictis in hac materia patere, quomodo ascendentes in recta linea affinitatis, debeant tantam reverentiam, quam parentibus, sed dum magis discedunt a primo gradu minor reverentia debetur. Et per hoc facile respondetur ad obiectiones, & ad quæstionem dubij principalis.

¶ Circa eandem datam affinitatis, & eandem conclusionem D. Thom. est sententia secunda. Vnum affinitas in primo gradu linex

A non tantum facit, vel quod impedit & dirimat matrimonium iure naturali, vel solum iure positivo humano. Et dicunt quod non vir possit contrahere cum sorore sue uxoris post mortem illius, vel mulier cum fratre sui viri, quod quidem dubium gravissimum est, & modis tractatum est celebre propter contractum Henrici VIII. Regis Angliæ. Et ratione quod affinitas in illo gradu impediat, & dirimat matrimonium iure naturali.

¶ Primo arguit ex sacra litera, ubi Leuites Deuteronomij vocatur frater Herodis, & legitur Matth. 14. & Marc. 6. & al. Herodes ita erat filius Herodis, ut legi potest, ve constat. Item non accipitur pro vocari vitanda fratre Philippo, quod quidem vi dicere D. Augustinus, de bon. & operib. c. 18. Vbi dicit antiquum dicere Herodes mortuus, ut vita humana de mundo, & ideo non dicere quod Leuites ex sua sorore duxerit. Et idem tenet Cajetanus super Matth. Item ex 2. ergo matrimonium contrahitum ab eo in primo gradu linex collateralis impeditur, & dirimatur iure naturali: alias enim Herodes non ita graviter reprehenderetur a Ioanne Baptista. Confirmatur argumentum. Nam Conrad. Necessar. 2. 2. Quæst. 9. Quæritur an mulier ipsi duobus nupserit, fratribus a consanguineo in primum: sed tamen multi sunt in Canonem: ergo hoc erat prohibitum, & irritum iure naturali.

¶ Secundo arguitur ex tertio quarto in tertio argumento posito in præcedenti dubio. Atque absurdum est Secundum sacras canones a consanguinitate recta, sicut a primo linex recta descendens affinitatem

D non impedit, & dirimit matrimonium in primo gradu linex transversalis iure naturali impedit, & dirimit matrimonium: ergo affinitas in eodem gradu Probatur consequentia. Quoniam aliàs non esset absurdum esset alia affinitas sicut a primo quia. Confirmatur argumentum. Quia vt dicit D. Thom. in eadem questione præcedenti, art. 3. quod non solum est prohibitum matrimonium inter parentes, & filios & initium, sed etiam inter alias personas, vt inter fratres, qui debent in eadem domo conuersari: quia aliàs periret honestas domus sua: ergo quod est impedimentum

primo

A tatione ſuerunt huius ſententiæ. Hanc & ſententiam tenet Cardinalis S. Sixti in 4. contractus nu. 51. q. 3. Et Panormit. 4. q. vol. 4. & conſil. 61. nu. 2. & 3. eodem volum. & alij qui referuntur a Communi vbi ſupra. Et aduertendum quod Archidiaconus idem dicit de affinitate contracta ex fornicatione, vt refert Sylueſt. ibidem.

¶ Hic non obſtantibus conclusio ſit Certiſſima eſt, q affinitas in primo gradu linea rectæ ex matrimonio ſit impedimentum iuris naturalis: etiam eſt affinitas proueniat ex matrimonio rato & conſummato. Et ita ſentiunt Pontifices poſſe dispensare in eā affinitate. Hanc ſententiā docent oēs Theologi, & Iuriſperiti. Et ita docet expreſſe D. Thom. 2. 2. q. 154. art. 9. ad tertium. Et Cajetan. ibidem. Et in tertia dicta de conceptu Regis Angliæ. Magiſter Soto in 4. diſtinct. 41. quæſtione vnica, art. 3. & omnes Thomiſtæ interpretantes D. Thom. in illo articulo. Nauarr. in Man. cap. 22. nu. 84. Couarru. ſuper 4. Decret. par. 2. c. 8. §. nu. 3. Speculum coniugij 1. par. art. 40. & ea ſentit Magiſter Epiſcopalis Victoria in Relectione de matrimonio hanc ſententiam tenet, & illam dilucidiſſime pertractat. Et hanc concluſionem multis rationibus defendunt Rebellus, Lauzes, & alij in ſuis tractatibus de matrimonio regum Angliæ. Et illi omnes auctores adducūt alios quam plures auctores. Et hanc vt maiorem confirmationem omnium Doctorum, & probatur ab illa multis rationibus. Nunc in contrarium hanc concluſionem probatur ex ſacris literis, in quibus habentur exempla de hoc in Gen. cap. 29. Duxit autem duas ſorores, ſcilicet, Rachelem & Liam, & quamuis in plurali numero vocarum facit dicit Genes. nulla fuit facta diſpenſatio ſuper illo primo gradu affinitatis linea rectæ: nullo modo legitime talis diſpenſatio. Item Gen. cap. 38. Iudas eidem Thamar dedit duos filios ſuos ſucceſſiue ab inuicem diſpenſatione. Item Iudas erat ſponſus deſponſati accipere vxorē & abſque liberis diſcoſſiſſet de quo ſit mentio. Matt. 22. At vero ſi tale matrimonium eſſet initum, & nullam iure naturali, idem eſſet, q diſcoſſet ſine liberis vel cum illis: ergo tale matrimonium non impediret, nec initum iure naturali. Secundo probatur. In eccleſia ſæpe diſpenſatum eſt in illo gradu affinitatis: ergo tale gradus affinita-

B

C

D

Gen. 29

Gen. 38

Deut. 25. Matt. 22.

¶ Tertio arguitur. Nullitas eſt peccatum grauis contra legem, ergo affinitas in primo gradu linea rectæ, ex matrimonio rato & conſummato, quæ eſt materia ſacramenti, non eſt impedimentum iuris naturalis propter quod matrimonium non poſſit contrahi. Hæc eſt regula Sanctorum. Hæc eſt regula Scripturarum. Hæc eſt regula Doctorum. Quia ſi dicat Dominus non poſſe contrahi, & tamen ſi contrahatur, non eſt nullum, ſed ſolum prohibitum: quia conſequentia eſt bona & aliquis dicit, quod conſequentia non valet, quia ſi quis contrahat in primo gradu affinitatis linea rectæ ex matrimonio rato & conſummato, non peccat, quia non eſt contra legem naturalem. Et præterea hoc habetur in illo primo gradu linea rectæ ex fornicatione: ergo ex illo primo gradu linea rectæ ex matrimonio. Antecedens patet, quia non eſt peccatum contra legem naturalem. Et ſi dicatur, quod ſit contra legem naturalem, quia eſt contra honeſtatem naturalem. Contra: quia ſi ſit contra honeſtatem naturalem, ergo eſt

tis non est irritus nec prohibitus iure natu-
rali sed positivo. Consequentia est evidés.
Nã si esset irritus, & prohibitus iure natu-
rali, Papa nõ dispensaret. Antecedens verò
constat: Quia Martinus V. (vt refert Syl-
vester in Archi-ep. Papa, q. 7.) dispensa-
uit cum eo, qui cõtra germanã consanguí-
nã, & cognitam matrimonium habu-
to cõsilio suorum peritũ Theologi, & Ca-
nonistarũ. Item dispensauit cum Catherina
Regina Angliæ postquam Arthur primi
genitus eius, et consanguineus ipsius Henrici VIII. fratre sui primi uiri, qui
quidem Henricus cum ea iuuenis cum repudiare
tendebat quod dispensatio non esset ra-
lida, & sic liberè matrimonium cum illo con-
traheret, tandem post multam deliberatio-
nẽ Papa Clemens hoc fecit ab ipso Papa
petendo in ipsum matrimonium & dispensa-
tionem fuisse. Quam sententiã ad literã
refert Alphonsus de Castro lib. 2. de lege
penali, cap. penult. & alia dispensationes
referuntur ab aliis authoribus. Tertiò
probatur conclusio ex hoc quia, si de
consensu, vel dissensu parentum, vel tutorum
filiorum contrahentium matrimonium fuisset
&c. At verò si talem matrimonium esset
prohibitum, & irritum iure naturali, non
posset concedi ullo modo, & quidem ob
talem matrimonium esset inualida fornicatio: ergo certum est ex ipsa lege, & ta-
lis gradus affinitatis non impedit, nec dirimit matrimonium iure naturali. Quinto
probatur conclusio. Certa res est quod con-
sanguineus distans in secundo & tertio
gradu consanguinitatis, non est irritus, &
nullus iure naturali: ergo certum est id est,
& matrimonium contractum in primo gra-
du affinitatis consanguinei, non est ir-
ritum, & nullum iure naturali, nec impe-
dit finem tale iur. Antecedens dicitur, quia
in quarto loco præcedenti art. 3. & habetur
expresse in textu ibi præfatus, de distor-
tus: Vbi dicitur quod pagani vocem sui
partes in secundo vel tertio, vel aliquo
gradu consanguinitatis ad fidem debent in
nulla omnino peruenire, ex quo dicit
colligitur quod tale matrimonium in illo
gradu non est irritum, & nullum iure na-
turali. Quia si illi nullum non debent in
tali matrimonio permanere, nec illo vo-
luntate probatur. Tertia conclusio,

c. grade
nus, de
distor-
tus.

A & familiaritas est duorum singulorum in
secundo gradu, sic inter alios in primo
& quidem de familiaritate similis & ita-
nus potest, de consanguinitate non potest.
Nã consanguineus in secundo gradu non im-
pedit a primo gradu alterius familiaris
alterius in primo gradu & separatus a pri-
mo gradu alterius, dicit ab alio primo
gradu per consanguinitatem, & ratio est
Quia consanguineus primi gradus sepa-
ratur a primo gradu consanguinitatis, et
secundo casu in consilio, & familiaris ali-
cui inter consanguineos in secundo gradu
quam inter alios in primo gradu huius
familiaritatis. Confirmatur hæc conclusio ex
B placitis. Consanguinitas & affinitas impe-
dita diriment matrimonium iure natu-
rali, propter consilium, quia expectatur
inde quies ex causa ira. Sed vt plurimum
tanta concordia est in secundo gradu con-
sanguinitatis. Sed in primo gradu affini-
tatis ergo si secundo gradu affinitatis non
impedit, vel dirimit matrimonium iu-
re naturali, nec in primo gradu affinita-
tis. Quinto probatur consilio. Nam si in
C primo affinitatis inter personas quæ fa-
miliares et conuersantes tanta pulchritu-
do inest in rare naturali, quod inter fra-
trem, vel filium, vel fratris filium facile
possibile esset vero affinitatis in primo gra-
du ergo propter hoc matrimonium, & ob hanc
causam esset affinitas non impedit, nec di-
rimit matrimonium iure naturali. Conse-
quentia patet. Tanta concordia & pulchri-
tudo est inter consanguineos in secundo gra-
du ex natura rei, sicut in primo inter
fratrem, vel filium, & constat ex his omnibus
hominibus ad propter istam familiaritatem,
& pulchritudinem amicitiæ spiritualis in se-
D do gradu non impedit, nec dirimit matri-
monium iure naturali, ut in primo gra-
du affinitatis iure naturali, sic de primo gra-

du

[illegible] transfertalis optime probatur, [illegible] quod ille gradus sit per se [illegible] linea naturali, [illegible] sed [illegible] patiatur. Vltimo probatur ex [illegible]. Ob nullam vel efficax argumentum [illegible] quod tale affinitas maneat, & [illegible] Sed [illegible] maneat inter naturales, & quod [illegible] Potuit non posse in illo [illegible] ergo nullo modo dicitur ab. Et ideo dicitur aperte quod opposita sententia nullam habet probabilitatem, cum nullam habeat pro se efficax argumentum, & patet. Declaratur principale huius quæstionis ex [illegible].

¶ Quibus patet responsio ad argumenta facta in principio. Ad primum ergo dicitur quod ille gradus sit per se [illegible] quod linea [illegible]. Hoc patet [illegible] Philippus inter, quod Dicit Thomas videtur dicere in quodlibeto. Verbum & Beda super caput 6. Marci. Et quod ista [illegible] debeat dici secundo loco, patet [illegible] capite 13. dicit quod vocabat Philippum Et Aegesippus libro secundo, de excidio Hierosolymitano, capitulo 4. N. 1. hæc dicit & hoc videtur colligi ex Euangelio, dicit enim quod asserebat Herodes propter Herodiadem, quæ erat uxor fratris sui Philippi. Vide videtur colligi quod melius. Et ad D. Aug. respondetur, quod illud non dicit affinitas, sed dat nomen. De hoc vide Cajetanum supra, qui optime & diligentissime pertractat hoc. Secundo dicitur quod quamvis effet uxor fratris Philippi, non tamen illorum nominibus erat uxor fratris. Et hoc videtur ratio est. Nam Herodes vocabatur fratris Iudæorum, quia erat unus Antipater filius ab progenitor, & vocabatur Herodes ex [illegible] Iudæ. De his omnibus vide Magistrum Sententiarum ibi supra. Ad ultimum principale respondetur, quod ratio dicit prohibitur de secundo, quæ vocant primo vinculum affinitatis, vel dicendum quod ille stupor per dispensationem potuit probabiliter. Ista ratio videtur quod Apostolus hoc voluit dicere in Scripturis: quia hoc maxime pertinebat ad Ecclesiæ sacramentum.

¶ Ad secundum argumentum, cum dicit ergo dubio precedenti ad primum argumentum, quæ possunt primo loco, &

A illud verbum, quæ obliterandi sit, &c. non dicit æquivalenter quidam ad modum vel solum quidam ad effectum. Itaque dicitur ut mediantibus æqualibus in gradu consanguinitatis sint affinitates, talem quod virumque matrimonium nullum sit: non dicit quantum ad modum illum, quod si unum sit nullum sunt omnia: sed dicit ad eadem sunt. Vide dicta ibi. Ad ultimum B principale respondetur ex quarta & quinta ratione pro nostra conclusione, quod non sit eadem ratio inter affinitatem in primo gradu linea transversalis, sicut inter fratres sit conflat ex dictis, quia sit inter affines tanta familiaritas, nec tanta necessitas cohabitandi simul, cum non sint ex quibus nascitur fratres. Et quidam D. Thomas addicit hanc rationem pro affinitate dicit illius tanquam congruentiam, ad explicandum quod opinio asserentium sit tale matrimonium per sua positionem: non tamen addicitur tanquam ratio quæ cogens de iure naturali.

¶ Ad tertium negatur consequentia, quod quia consanguinitas in primo gradu linea transversalis impedit, & dirimit matrimonium iure naturali, ergo dictum sit C sit idem de affinitate in primo gradu. Et similitudo sit, ut falsum argumentum quod magis clarum, & certum in lumine naturæ sit, quod copulatio in primo gradu linea recta impedit, & dirimit matrimonium iure naturali, quia copulatio una in primo gradu linea transversali non sit nisi per unum sit unus consanguinitatis inter parentes, & filios, quia inter ipsos filios inter se non filius, et aliquid pro nullo. Vide argumentum dictum respondetur, quod quamvis ratio quare matrimonium sit prohibitum sit unitas carnis, & unitas carnis D [illegible] patris [illegible] eadem una caro mihi non sit hæc ratio non habet dictum quin in primo gradu affinitatis linea transversalis, & in negante minori. Et ratio sit. Nisi mater consanguinei sit, et dicimus inter patrem & filii qui inter ipsos fratres inter se, & ita qui sit una caro cum patre mihi cum consanguineis habet cum filio quam qui sit una caro cum fratre vel sorore.

¶ Secundo respondetur quod cum uno patre impedivit, & dirimit matrimonium iure naturali propter rationem illi dictam: nam inter eos una unitas, ergo &

ta primo gradu linea transversalis non impedit matrimonium, & ratio quare dissimilitudo secundæ cohabitationis, & consanguinitatis non censentur vitium distinctum, & ita de matrimonium validum est inire tertio.

¶ Ad vltimum ergo eorum respondetur quod omnia illa argumenta optime se huius sententiæ dabão præcedenti, & illi solutioni eius præcedanti in hac difficultate. Ex resolutione tamen debet colligi una aperte, quod affinitas in vltimo vel primo gradu linea transversalis non impedit, nec dirimit matrimonium loquendo naturaliter etiam quoad ius naturale. Patet quia si esset, posset optime in illo dispensare. Colligitur etiam quod si affinitas secundo gradu linea transversalis non impedit, & dirimit illa quia sponsalia sunt potentia ad opus matrimonium. Et ita sponsalia matrimonium impedirent, & dirimerent etiam ipsa sponsalia præcedentia, & consequenter, & sic de infinitum, quod est falsum. Ergo dicendum est quod affinitas in secundo gradu linea transversalis non impedit matrimonium, nec dirimit matrimonium loquendo naturaliter etiam quoad ius naturale, & quod sponsalia de futuro non dirimuntur per affinitatem in secundo gradu linea transversalis contractam, subsequitur in vi sponsalia de futuro, quæ contrahit consanguineam speciei, a dextera, quod tale affinitas habet vim dirimendi sponsalia antecedentia, quæ quidem vi supra q. 42. diximus esse indissolubilia ex natura rei, & dissolvuntur in aliquibus casibus, & ita est verum. Hoc dicimus expresse in c. 2. de affinitate & consanguinitate, ex literis, de eo qui cognovit consanguineam uxoris. Et ratio huius est. Nam per affinitatem contractam est inhabile ad contrahendum cum illa, cui facta fit vna cum consanguinea illius in secundo vel tertio gradu. Hoc docent communiter Doctores supra citati & præcipue Sylvester verbo matrimonium 8 quæstio. 4. vbi etiam addit, quod ille vltimo modo potest matrimonium contrahere cum consanguinea sponsæ, quam cognouit propter impedimentum publicæ honestatis quod antea habebat ex sponsalibus. Illud tamen intelligi debet post Concilium Tridentinum. Et cum consanguinea in primo gradu, tam post Concilium Tridentinum dirimit impedimentum aliter non se extendit.

¶ Circa secundam illam affirmationem, videlicet, quod sponsalia non dirimuntur per affinitatem contractam cum consanguinea sponsi, & cum consanguinea sponsæ, & econtra, quod tale affinitas non dirimat matrimonium antea factum, ac illud tantum impedit. Sed quod tale affinitas non dirimat matrimonium antea factum, patet. Nam si dirimeret quod sponsalia antecedentia affinitatem de futuro dissolverentur. Vel quia significatum quod sponsalia de futuro dissolvuntur. Et tamen ita est. Quia matrimonium non dirimit sponsalia, ut dicit Sylvester ubi supra & alii Doctores. Et ratio est. Nam per copulam carnalem non contrahitur affinitas per prius inter illa quæ sponsalia de futuro habent, sed inter illa quæ matrimonium habent. Ergo tale affinitas impedit matrimonium. Consequentia patet, quia gradus consanguinitatis, qui subsistit in eodem affinitatis, nunc tantum obligationem reddendi debitum, quia primum non debet solvi, nec debet esse in primo instanti, ut supra dixerunt. Tum secundum de matrimonio consummato, in quo non est debitum. Tum tertium de matrimonio non consummato, & in primo instanti esse non potest. Quod si aliquis contra istam rationem dicat, quod affinitas habet vim dirimendi sponsalia, quia cognouit consanguineam sponsi, & ita dirimit matrimonium, quia sponsalia sunt potentia ad opus matrimonium. Et ita sponsalia matrimonium impedirent, & dirimerent etiam ipsa sponsalia præcedentia, & consequenter, & sic de infinitum, quod est falsum. Ergo dicendum est quod affinitas in secundo gradu linea transversalis non impedit matrimonium, nec dirimit matrimonium loquendo naturaliter etiam quoad ius naturale, & quod sponsalia de futuro non dirimuntur per affinitatem in secundo gradu linea transversalis contractam, subsequitur in vi sponsalia de futuro, quæ contrahit consanguineam speciei, a dextera, quod tale affinitas habet vim dirimendi sponsalia antecedentia, quæ quidem vi supra q. 42. diximus esse indissolubilia ex natura rei, & dissolvuntur in aliquibus casibus, & ita est verum. Hoc dicimus expresse in c. 2. de affinitate & consanguinitate, ex literis, de eo qui cognovit consanguineam uxoris. Et ratio huius est. Nam per affinitatem contractam est inhabile ad contrahendum cum illa, cui facta fit vna cum consanguinea illius in secundo vel tertio gradu. Hoc docent communiter Doctores supra citati & præcipue Sylvester verbo matrimonium 8 quæstio. 4. vbi etiam addit, quod ille vltimo modo potest matrimonium contrahere cum consanguinea sponsæ, quam cognouit propter impedimentum publicæ honestatis quod antea habebat ex sponsalibus. Illud tamen intelligi debet post Concilium Tridentinum. Et cum consanguinea in primo gradu, tam

c. 2. de affinit. & consang. cum lex ratio. de eo q cognouit consanguineam uxoris.

post Concilium Tridentinum dirimit impedimentum aliter non se extendit.

¶ Circa secundam illam affirmationem, videlicet, quod sponsalia non dirimuntur per affinitatem contractam cum consanguinea sponsi, & econtra, quod tale affinitas non dirimat matrimonium antea factum, ac illud tantum impedit. Sed quod tale affinitas non dirimat matrimonium antea factum, patet. Nam si dirimeret quod sponsalia antecedentia affinitatem de futuro dissolverentur. Vel quia significatum quod sponsalia de futuro dissolvuntur. Et tamen ita est. Quia matrimonium non dirimit sponsalia, ut dicit Sylvester ubi supra & alii Doctores. Et ratio est. Nam per copulam carnalem non contrahitur affinitas per prius inter illa quæ sponsalia de futuro habent, sed inter illa quæ matrimonium habent. Ergo tale affinitas impedit matrimonium. Consequentia patet, quia gradus consanguinitatis, qui subsistit in eodem affinitatis, nunc tantum obligationem reddendi debitum, quia primum non debet solvi, nec debet esse in primo instanti, ut supra dixerunt. Tum secundum de matrimonio consummato, in quo non est debitum. Tum tertium de matrimonio non consummato, & in primo instanti esse non potest. Quod si aliquis contra istam rationem dicat, quod affinitas habet vim dirimendi sponsalia, quia cognouit consanguineam sponsi, & ita dirimit matrimonium, quia sponsalia sunt potentia ad opus matrimonium. Et ita sponsalia matrimonium impedirent, & dirimerent etiam ipsa sponsalia præcedentia, & consequenter, & sic de infinitum, quod est falsum. Ergo dicendum est quod affinitas in secundo gradu linea transversalis non impedit matrimonium, nec dirimit matrimonium loquendo naturaliter etiam quoad ius naturale, & quod sponsalia de futuro non dirimuntur per affinitatem in secundo gradu linea transversalis contractam, subsequitur in vi sponsalia de futuro, quæ contrahit consanguineam speciei, a dextera, quod tale affinitas habet vim dirimendi sponsalia antecedentia, quæ quidem vi supra q. 42. diximus esse indissolubilia ex natura rei, & dissolvuntur in aliquibus casibus, & ita est verum. Hoc dicimus expresse in c. 2. de affinitate & consanguinitate, ex literis, de eo qui cognovit consanguineam uxoris. Et ratio huius est. Nam per affinitatem contractam est inhabile ad contrahendum cum illa, cui facta fit vna cum consanguinea illius in secundo vel tertio gradu. Hoc docent communiter Doctores supra citati & præcipue Sylvester verbo matrimonium 8 quæstio. 4. vbi etiam addit, quod ille vltimo modo potest matrimonium contrahere cum consanguinea sponsæ, quam cognouit propter impedimentum publicæ honestatis quod antea habebat ex sponsalibus. Illud tamen intelligi debet post Concilium Tridentinum. Et cum consanguinea in primo gradu, tam

¶ Circa vltimum illatum affirmatis, videlicet, quod sponsalia non dirimuntur per affinitatem contractam cum consanguinea sponsi, & econtra, quod tale affinitas non dirimat matrimonium antea factum, ac illud tantum impedit. Sed quod tale affinitas non dirimat matrimonium antea factum, patet. Nam si dirimeret quod sponsalia antecedentia affinitatem de futuro dissolverentur. Vel quia significatum quod sponsalia de futuro dissolvuntur. Et tamen ita est. Quia matrimonium non dirimit sponsalia, ut dicit Sylvester ubi supra & alii Doctores. Et ratio est. Nam per copulam carnalem non contrahitur affinitas per prius inter illa quæ sponsalia de futuro habent, sed inter illa quæ matrimonium habent. Ergo tale affinitas impedit matrimonium. Consequentia patet, quia gradus consanguinitatis, qui subsistit in eodem affinitatis, nunc tantum obligationem reddendi debitum, quia primum non debet solvi, nec debet esse in primo instanti, ut supra dixerunt. Tum secundum de matrimonio consummato, in quo non est debitum. Tum tertium de matrimonio non consummato, & in primo instanti esse non potest. Quod si aliquis contra istam rationem dicat, quod affinitas habet vim dirimendi sponsalia, quia cognouit consanguineam sponsi, & ita dirimit matrimonium, quia sponsalia sunt potentia ad opus matrimonium. Et ita sponsalia matrimonium impedirent, & dirimerent etiam ipsa sponsalia præcedentia, & consequenter, & sic de infinitum, quod est falsum. Ergo dicendum est quod affinitas in secundo gradu linea transversalis non impedit matrimonium, nec dirimit matrimonium loquendo naturaliter etiam quoad ius naturale, & quod sponsalia de futuro non dirimuntur per affinitatem in secundo gradu linea transversalis contractam, subsequitur in vi sponsalia de futuro, quæ contrahit consanguineam speciei, a dextera, quod tale affinitas habet vim dirimendi sponsalia antecedentia, quæ quidem vi supra q. 42. diximus esse indissolubilia ex natura rei, & dissolvuntur in aliquibus casibus, & ita est verum. Hoc dicimus expresse in c. 2. de affinitate & consanguinitate, ex literis, de eo qui cognovit consanguineam uxoris. Et ratio huius est. Nam per affinitatem contractam est inhabile ad contrahendum cum illa, cui facta fit vna cum consanguinea illius in secundo vel tertio gradu. Hoc docent communiter Doctores supra citati & præcipue Sylvester verbo matrimonium 8 quæstio. 4. vbi etiam addit, quod ille vltimo modo potest matrimonium contrahere cum consanguinea sponsæ, quam cognouit propter impedimentum publicæ honestatis quod antea habebat ex sponsalibus. Illud tamen intelligi debet post Concilium Tridentinum. Et cum consanguinea in primo gradu, tam

c. 2. de affinit. & consang. cum lex ratio. de eo q cognouit consanguineam uxoris.

¶ Circa illum illatum affirmatis, videlicet, quod sponsalia non dirimuntur per affinitatem contractam cum consanguinea sponsi, & econtra, quod tale affinitas non dirimat matrimonium antea factum, ac illud tantum impedit. Sed quod tale affinitas non dirimat matrimonium antea factum, patet. Nam si dirimeret quod sponsalia antecedentia affinitatem de futuro dissolverentur. Vel quia significatum quod sponsalia de futuro dissolvuntur. Et tamen ita est. Quia matrimonium non dirimit sponsalia, ut dicit Sylvester ubi supra & alii Doctores. Et ratio est. Nam per copulam carnalem non contrahitur affinitas per prius inter illa quæ sponsalia de futuro habent, sed inter illa quæ matrimonium habent. Ergo tale affinitas impedit matrimonium. Consequentia patet, quia gradus consanguinitatis, qui subsistit in eodem affinitatis, nunc tantum obligationem reddendi debitum, quia primum non debet solvi, nec debet esse in primo instanti, ut supra dixerunt. Tum secundum de matrimonio consummato, in quo non est debitum. Tum tertium de matrimonio non consummato, & in primo instanti esse non potest. Quod si aliquis contra istam rationem dicat, quod affinitas habet vim dirimendi sponsalia, quia cognouit consanguineam sponsi, & ita dirimit matrimonium, quia sponsalia sunt potentia ad opus matrimonium. Et ita sponsalia matrimonium impedirent, & dirimerent etiam ipsa sponsalia præcedentia, & consequenter, & sic de infinitum, quod est falsum. Ergo dicendum est quod affinitas in secundo gradu linea transversalis non impedit matrimonium, nec dirimit matrimonium loquendo naturaliter etiam quoad ius naturale, & quod sponsalia de futuro non dirimuntur per affinitatem in secundo gradu linea transversalis contractam, subsequitur in vi sponsalia de futuro, quæ contrahit consanguineam speciei, a dextera, quod tale affinitas habet vim dirimendi sponsalia antecedentia, quæ quidem vi supra q. 42. diximus esse indissolubilia ex natura rei, & dissolvuntur in aliquibus casibus, & ita est verum. Hoc dicimus expresse in c. 2. de affinitate & consanguinitate, ex literis, de eo qui cognovit consanguineam uxoris. Et ratio huius est. Nam per affinitatem contractam est inhabile ad contrahendum cum illa, cui facta fit vna cum consanguinea illius in secundo vel tertio gradu. Hoc docent communiter Doctores supra citati & præcipue Sylvester verbo matrimonium 8 quæstio. 4. vbi etiam addit, quod ille vltimo modo potest matrimonium contrahere cum consanguinea sponsæ, quam cognouit propter impedimentum publicæ honestatis quod antea habebat ex sponsalibus. Illud tamen intelligi debet post Concilium Tridentinum. Et cum consanguinea in primo gradu, tam

¶ Primo. Impedimentum affinitatis ex natura sua fuit & adhuc remanet cum illi persona fit incelebs, ut ex illi, sed post

c. 2. de affinit. & consang. cum lex ratio. de eo q cognouit consanguineam uxoris.

non ſciat illam adeſſe ignorans quia A
non per ingreſſum religionis ut eſt per
professionem (poteſt enim ingredi religionem in
bona fide existimans matrimonii,) ergo
tenetur ingredi religionem ſi non ſuperue-
nit dispensatio.

¶Secundo arguitur & confirmatur argu-
mentum precedens. Ille cui incumbit ur-
gens aliqua neceſſitas tam affinis ſe gracia
prohibens ſi poſſit ſine infamia, ut per ſe
vel alium, vel ille poteſt uitare adſit uero
tenetur ſic per penitentiam debita aberrans ſi-
ne aliqua infamia, ergo tenetur uitare illā
eo modo quo poteſt. Minor probatur. Nā B
quemcunque alias petat debitum ipſe
ſpouſe poteſt ingredi religionem, & non
ſolūm debitum ſine aliqua infamia, ex-
cepto illo uno caſu uitat uxorem
ne redditum aliquā.

¶Tertio arguitur & confirmatur argu-
mento precedentis. Qđ ſi dicatur cū ſco-
to q. 13. arti. 2. dubio ultimo, probabiliſ
eſt ſententia eſt, quod ille qui habet uxo-
rem ſimplex ſolitam, poſt conſummatum matri-
monium ante conſummationem debiti re-
mittendi religionem, quoniam poſt
matrimonium uitare poſſet uxorem ſine ali-
qua infamia, poſt quod quidem teneatur ea
ſi uelit ſic non poteſt conſummare ma-
trimonium per debiti redditionē, ſed ille C
caſus ſine aliqua infamia poteſt uitare a-
liam uxorem, cum tali affini, ſignidem
poteſt tranſire optimē ad religionem, ergo
tenetur uitare illum, & non poteſt ob
hanc rationem conſummare matrimonium
per redditionem debiti conſummati ergo ſic
habet uxorem ſimplicem ſolitam tenetur in
quantum poteſt uitare illam uxorem,
& quia poteſt ſine infamia ingrediendo
religionem tollere impedimentum D
in hoc caſu ſic tenetur illum tollere
tenetur tam affini inquantū pōt, & pōt ſine
infamia omnino uitare ingrediendo reli-
gionem, ergo tenetur ingredi religionem.

¶In hac difficultate Sylueſter verbo, ma
trimonium 2. q. 11. dicit, tenetur ſi ille q
ſit in culpa, quod cōtrahendo matrimonium
non poterit conſummare matrimonium p
petitionem debiti, nec etiam per redditio
nē tenetur ingredi religionem ad hoc
conſummet, & in primo caſu manifeſte
peccabit mortaliter peccato luxurie. Et
pro hac ſententia adducit Sylueſtra Pala
dinū, & dicit q eſt omnino ſimile ſicut de
habente aciem ſimplex calliditatis ad reli-
gionem. Ecce enim ſicut ille qui habet uxorem
ſimplex, non habet aliud impedimentum ad ſtrue
dum illud niſi ingredi religionem, & ita te
netur ingredi religionem, ſic etiam ille de
quo in propoſito. Et hanc ſententiam non ca-
ret aliquali probabilitate.

¶Nihilominus iſti obiectiones. Longe pro-
babilius & ferè certū mihi videtur, quod
ille non teneatur ingredi religionem, vel po-
teſt conſummare matrimonium per redditionem debiti ſine ullo preiudicium ſine
diſpendium. Hanc ſententiam tenent ō
mnes Doctores. Et hanc debent tenere
a fortiori ēēs illi autores, qui cenſuerunt,
q ille qui poſt votum ſimplex calliditatis ō
mnia matrimonium non tenetur ingredi
religionem ſed poteſt illud conſummare
per redditionem debiti, ſolet autores illius
ſententiæ ſupra q. 13. arti. dubio 2. Hanc
tenet Summa Angelica ut refert Sylue-
ſter ibidem.

¶Et probatur hæc concluſio ferè certiſ
mis argumentis. Primo ex ipſo iure
ex capit. Tua fraternitatis, de eo qui co-
gnouit conſanguineā uxoris ſuæ hoc ſuper
ex colligitur. Ibi interrogatus Summus
Pontifex utrum in qui casu ſoror legiti-
me contracti matrimonii, cum uxore poſſit
poſt mortem eius petere & exigere debitū
ac ſolucre. Et reſpondet Summus Pōtifex
quod mulier adhuc uiuente illa cognita
cum uiro debitum exigere uel reddere
carnis ingreſſus fuerit, quod ſi ſolutis
uel tradentur de ſuis illius uiri ei debi
ta conjugalia reddere. Et nō dicit Sanctus
Pontifex quod teneatur ingredi religionē,
ergo nō tenetur ingredi religionē. Quod ſi
quis dicat, quod illo ſic tacite requiritur quan
do iam eſt conſummatum matrimonium ō
nia hoc requirit. Nam Summus Pontifex in
ſua reſolutione hoc deberet explicare, &
dicere quod ſi matrimonium ſolum eſt
ratum, nō tenetur ingredi religionem,
ſi uero eſt conſummatum, tenetur reddi-
re debitū. Et ita ſolent dicere Pontifices,
ergo ſignū eſt per ſilentiū q ille talis nō te
netur ingredi religionē. Et hoc dicunt ca-
noniſtæ ex hoc iure. Et hoc ſequitur ex
Diſpectatum, ubi ēbiam cum quando
ſolum eſt impedimentum tale ſi ſolue ex
contractu, ergo. Confirmatur. Quoniā alte-

ra. Tua. fraternitatis. de eo qui cognouit conſanguineā uxoris ſuæ.

ter

nor Sanctitati sue dilectionem dicit, quia
Sanctitas sapientiæ non inuenit tem-
poribus debitum, non tamen pôt petere, &
nemquam desunt omnia ad religionem ex-
go non tenetur ille talis ingredi religionē.
Secundò probatur eadem ratio argumē-
tis, quia probatum est supra sic probabili
Sancta Scriptura, quod qui potest votum
religionis contrahit, non tenetur ante con-
summationem ingredi religionem. Sed pôt
consummare matrimonium per redditum
debiti: ergo ille argumentum sic probabili-
ter procedit, hic vero sive permittat ob-
servationem. Confirmatur: Nam exhibere &
reddere quodammodo idem sunt: cuilibet enim
ex vno mutuum quod aliquis tenetur red-
dere religionem ad Sanctitatem exhibendo
quam vouit, sed in vtroque proposito religio-
nem est aliquid exhibere rationem cum in-
gressu, videlicet cum hoc quod affectus
habeat ad hoc effectum consummandi
matrimonium, vt dictum est: ergo ad
tendum religionem ingredi. Item proba-
tur eadem ratio, & simul confirmatur differē-
tia inter illum qui vouit castitatē antequam
traderet matrimonium, & inter illum qui
contrahit matrimonium, & inter illum qui
contrahit matrimonium: quia in primo casu votum ip-
sum, & ipsa voti obligatio antecedit matri-
monium, vnde matrimonium subsequens
non potest tollere votum obligationem di-
ctum, possibile tale obligatio sit ita possi-
bilis ante consummationem matrimonij.
Caterum in secundo casu contrahendi, &
non obligationem antecedit affectionem, & ita
ipsa affectus subsequens non potest tollere
obligationem reddendi debitū, nec potest
facere quod redditus debiti esset inculpa-
bilis: ergo tenetur qui reddere debitum, &
consummare matrimonium per debiti red-
ditionem prius quam religionē ingredi.
Confirmatur hoc exemplo, & experientia: Nam
si aliquis vellet temerarie ingredi religionē
sine tali matrimonij reddendi debiti in-
tentione, sed ad hoc se teneret ingredi
religionem. Constat experientia
est bona, malum est manifestum, minus pro-
tus Reddere debitum quidam tenetur ex iu
Dei ex ui precedentis obligationis, non pôt
habere vim tollendi illam talem subsequē-
tem affectionem. Maior patet ex dictis: &
quod illa quibus non tenetur religionem

A ingredi pôt tamen transire ad illā ex
timam non liceat, quod religionis ut
nim essentiam ad vitam incompatibilis, &
inordinatus est, ut religionem ingredia-
tur. Si tamen velit, pôt consummare ma-
trimonium per debiti redditionem ad primā
actum formalis vitæ incompatibilis.

¶ Quibus patet responsum ad argumē-
ta facta in principio. Ad primum dicitur
quod affectus ad perpetuum matri-
monium ex natura sua finit, & affectus
ad vitam perfectam sicut se incompatibilis
ad vitam sic debitum ex natura sua &
debitum ex natura sua pôt habere tempo-
rem inexhaustum, & vitæ
B illum contrahere præcedere affectum ex
natura rei contrahendi, ille talis non obli-
gatus ex natura sua ad reddendum debitum.
Vnde affectus subsequens non potest tol-
lere quod reddito debiti si aliquando fu-
turum, potuit tamen facere, quod primus de-
bitum sic incultabile, quia non ad illum non
tenetur ex natura rei ante consummationem
matrimonium.

¶ Ad secundum pôt responderi, quod
sic non tenetur vitare actum matrimo-
nium sicut pôt matrimonium non
contrahere, sed sicut tenetur illum vitare,
si habet votum non contrahendi, relinquit
sic pôt non habere votum religionis ingre-
dia quæ quamvis sequatur affectus
matrimonium contrahendi non tenetur
ex, pôt illum habere votum religionis ingre-
dia, pôt illum habere obligationem, quia ne-
cessario tenetur ex quo matrimonium
C affectus ad debitum petendum, obligatio ex-
plicite tenetur ex consensu matrimoniali
ad debitum petendum. Ex vero potentia ad
petendi tollendo matrimonium, vnde affectus
impossibilem matrimonium non potest face-
re, quod ex matrimonio non tenetur
gatio ad reddendum debitum, & quod ip-
si reddito debito sit culpabile, & inordinatum:
Potest quidem hoc facere, quod
matrimonium in tali vel tali casu, non sit
validum, & si antecedit affectus ipsum ex
matrimonium, non tenetur quod facere, quod
matrimonium sit validum, sed non in-
citatur obligatio ad reddendum debitum.
Sed libet potest absque hoc. Vnde simpli-
citer antecedens non facit, quod matrimo-
nium sit nullum, nec sit sua præcisa
mi sententia quod primus Christus reddi-
tio debiti sit inculpata non tenetur ingre-

dorlegatem & non potest consummare matrimonium etiam per redditionem debiti exigendi. Item affinitas potest facere impedimentum quod contrahens matrimonium per subsequentem debiti illi incogniti redditionem non consummet. Ergo multo magis ignorantia affinitatis impedit. Antecedens patet. Nam sicut ignorantia consanguinitatis impedit ne aliquis matrimonium contrahat, ita ignorantia affinitatis impedit ne aliquis matrimonium consummet. Et ita ignorantia affinitatis impedit.

¶ Quinta illatio affinitatis est, quando sponsus matrimonio non consummato ex ignorantia affinitatis accessit ad consanguineam sponsæ in gradu prohibito. In quo quidem casu tale debitum reddere debet multo magis quam in præcedenti illata affinitas ex, non tamen potest petere debitum, sed ante petentem tenetur petere debitum sine dispensatione. (ita enim loquuntur.) Hic dicitur in illo cap. Tuæ fraternitati, & capitali, de eo qui cognovit consanguineam uxoris, & hoc docent tenentes Theologi & Iurisperiti nullo excepto. Ratio huius est quia dicti impedimenti affinitatis saltem non debuit petere, quia cum petat reddi debitum, non tenetur petere debitum, sed ante petentem tenetur petere debitum sine dispensatione. Et ita est dicendum in proposito. Et quod dictum est quia illum. Vide Scotum dist. 28. quæst. unica, art. 2. Adverte tamen cum Magistro Sententiarum, quod si aliquis cognovit matrem & filiam est incestus, quia reddendo debitum matri, non tenetur petere debitum filiæ, quia non tenetur petere debitum nisi ratione affinitatis, quæ non est ratione consanguinitatis. Et ita dicit Scotus dist. 41. quæst. unica, art. 2. Et ita dicendum est in proposito.

¶ Circa illam autem affinitatem & quæ fit circa factam copulationem D. Tho. est quinta dictio in hoc articulo. In quarto tamen casu contingentes aliquis ex ignorantia invincibili, sed per aliquem citra tale impedimentum talem quod tenetur petere debitum. Quidam autem contrahunt per illam ignorantiam invincibilem consanguinitatem matris in primo vel secundo gradu, dubium est an ista non impediat a petitione debiti. Et videtur quod sic, quia quicunque ignorabat debitum se tenere ut petat debitum, ille ignorantia impedit

non impedirent à petitione debiti, maxime, qa qui iniquitatis participes nõ essent sine non debet fieri culpa prima, ut habetur in c. Discretionem de eo qui cognouit consanguineam suam, ille autem ad illa habet ius ad petendum debitum: hæc autem ratio nulla est ergo. Cõtinuatur est optima. Minor in qua est difficultas probatur. Nam probabilissima sententia est multorum Theologorum in 2. quæst. 64. de homicidio art. 8. quòd illi qui initiant manibus ordinibus inuenti irregularitatem, & nõ possunt ordines exequi non debent sacrificium aggredere peccant quando tenentur illum celebrare si peccato, tale est illud tale habebatur minus ad celebrandum in ordinibus susceptum, tamen peccatum dicitur culpa primaria (vel in hoc casu potius habet rationem culpæ primæ) & impedimentum ab vtili vtilium, ergo sine culpa aliqua illa ratio poterit impedire vt non quod habet petendi debitum. Confirmatur & argumentum explicatur. Quia in illo casu est probabilissimum quod habet impedimentum vt non possit debitum exequatur reddere. Quia quamvis non sit culpa, est tamen ratio & causa, nam Christus ait dicendo *debet* expressum vt in exceptione ordinem sum: in subscriptione dare sed rationem in altio casu affirmat contrarium est, ergo talis ratio impedit vt à petitione debiti quamvis non sit culpa quando est eadem ratio & causa in ipsa affirmate.

¶ Quæres vltimo in Secundi quòd quis absolutatur vt cum confessarius teneat, cum excommunicatus petat ignoranter. Dicunt non modicum dissentire esse bene tamen intellexi communiter Doctores. Tunc sic. Probabilis sententia est aliquorũ Doctorũ vt dicit Magister Sententiarum in 4. dist. 21. capit. num. 2. quod quando per excommunicationem prohibetur quod ante erat prohibitum tunc ignorans tenetur ab Ecclesia sub pœna excommunicationis inuitus excommunicatus, & primum multis locis quæ inter hæc habetur 2. 3. pro hoc citat per excommunicationem sacrilegium petentis dicitur, cùm ipse ante excommunicationem Ecclesiæ sub pœna excommunicationis incurrit excommunicationem, ergo similiter est probabilis sententia quod ille qui sit illud peccatum esse absoluendi

A qualem immobilem [illegible] mouere impedimentum affectuale, & ita non habeat ius ad petendum debitum, & ita habuit conclusionem in primam partem.

IN hoc casu regulariter absolutionem est, quod hic dicitur primo quia quia ex ignorantia per suam culpam non B ipsa culpa caret ratione culpæ, & ratione culpæ succedere ad obligationem non sit nec ad obligationem vacua ingens est inhabilitatem mutuam vacua ne petendi debitum a petitione debiti & petendi. Nam ibi fuit culpa ignorantiæ & propter illam culpam primam sua petendi debitum & nulla ratione opponitur dicit se opponere in exceptione. Item ex hoc procedit quando est ignorantia culpabilis & crassa, Nam si ex ignorantia culpabili & crassa vincula primam iure petendi debitum propter eandem causam. Quando ibi tenetur ex culpa ignorantiæ in ea primam illam debita pœna ut iure potest di, & ipsa pœna in tempore vacua est excommunicatio.

¶ Quinto quæritur prima conclusio est de violentia. In casu quidam per vim C [illegible] vbi in primo probatum, licet quod petere debitum, & non primum licet petendi debitum. In hac conclusione communem Doctorum. Vide Magistrum Sotum d. 37. quæst. unica art. 2. qui expendit hanc veritatem docet. Et hæc conclusio probatur pœna in ipsa non esset. Dicunt omnes, de ex qui ex ignorantia consanguineam suam, quæ ignorantia est culpabilis, quod non tamen culpa est per accidens, non [illegible] pœna excommunicationis, quam peccatum [illegible] de ignorantia potest remitti. Vbi Magister Sententiarum Pontifex, quod tales male propter publicam honestatem quod absoluendi sit in nocumento animarum quia tunc primum sit quod ille absolutus debet reddere debitum & quod ita tenetur ad reddendum debitum & quod ad hoc est cogendus & quod ipse ad petendum non petit, ergo secundo probatur occulto tenetur [illegible] Sotum Pontificem. Ita tales nullum peccatum commisit: (dicunt enim ibi quilibet peccat

(mortaliter)

A

B

C

D

illo esse. Ad confirmationē respondetur
sequendo consequentiā, nam ante illud
matrimonium nō vel ille non habebat ius
habitus, vel contrahendum cum illa nō
illa & ita sine aliqua culpa impedīri potest
ad contrahēdum cum illa vel cum illa pp
dectum aliquem, licet impedire matri-
monium esse obligatorium in lesso vel
tertio aut quarto gradu. Certum est ab
initio aut quarto gradu. Certum est ab
tractum matrimonium hīc in infinitū ad
petendam debitum, & ita non potest petere
ni sine aliqua culpa sibi mea. Et eodem
modo. Nam quidam probabiliter dicunt
ac dictum in secunda solutione, quod si
aliquis occidat aliquem in defensionem ali
cuius quando occidendum illum occidens in
tegra vitam, sic ordine suo integralitatem
integralitatem, & sic potest ordinate quo
ad hoc ille non habet ius petitum ad vitam
esse: ius pollicem ordinate sit solum ius
habitus ad conservationem ordinatam. Si ita
in eodem casu, ille ordinatione vitam sit
integralitatem, nec potest iure q habet
ad requisitionē ordinatam sine culpa & pec
cato, non obstante in actu proprio.

¶ Ad tertiū negatur minor primi syllogis
mi, q scilicet allegata ibi opinio & ra
consentiatur, nunc & semper tenet. Et ad
probationem minoris dicitur, quod ut dic-
tum est & probabilissima, nulla in illo
casu non potest uxor quod habet ad petendum
debitum & ita non potest petere ni sine
aliqua culpa sibi mea. Et eodem modo
sicut

Sicut. Et videtur vera pars affirmativa.

¶ Prima argumentum. Ille habet ius petendi debitū quāmdiu alia via potest pecuniā impedimento absentiæ, ergo aliam rem habet ille debitū & reddendo nō peccat. Consequentia videtur bona. Nā reddit per quod fuit ei debitū ex iustitia. Antecedens vero constabilis. Omne illud quod impedit per accidens debitum, ergo habet ius ad petendum debitum.

¶ Secundo arguitur & confirmatur argumentum precedens, et contra habet ius exigendi, & reluctantem petat debitū peccando contra virtutē religionis, aliter posset reddere debitum, quod non habet ius ad illud ad petendum. Quod habet ius in illud ad petendum quamdiu potest sine peccato contra prohibentem Ecclesiæ & contra impedimentum absentiæ, et ita videtur reddere.

¶ Tertio arguitur. Si in illo casu aliter eō non posset peccatum vitare quam habendo ius petendi debitū, ergo habet ius petendi. Consequentia videtur, maior constat. Nam videtur quod illud ius amittetur propter peccatum contrarium cum contingat rem vocatā. Minor vero probatur. Si amitteret ius petendi ad petendum, sequitur quod alius reddit debitū quod ille peteret naturaliter accidentaliter ad propinquum motivum actus peccabilis et aliquam alienam quæ nō effectuat eum, consequens unum alterius aperte falsum, ergo & illud ex quo sequitur. Sequela patet. Quoniam non habet ius nisi ut ad finem ut ipse magis quod aliquis naturaliter sibi debitum quamdiu potest sine peccato contra prohibentem Ecclesiæ & contra impedimentum absentiæ, et ita videtur reddere debitum, ergo habet ius petendi.

¶ Nō obstantibus dictis sic, quod in illo casu nullus tenetur reddere debitū nec potest. Hanc sententiam debet tenere autores omnes supradicti in principio huius quæstionis, & probatur hæc conclusio. Illi peccatum sua culpa sunt absque intentione in gravia prohibitio ut vitare in ipso casu ne aliquis nullus alicui habet ius ad petendum illi ille sua culpa peccatum non est tenetur nec potest reddere debitū. Probatur consequentia, nam non est reddere debitum, cum nullus illorum habeat ius ad petendum debitum ut constat ex supradictis. Secundo probatur conclusio & explicatur ratio precedens. Quoniam accedit absentia intra gravia prohibitum, videtur illi finis in quantum est reddibile debiti ut distinctum est in quæstione precedenti hujus, sed in illo casu non est reddibile debitum, ergo illa absentia non est finis. Minor in qua nititur ratio probatur. Nam ille sua culpa privatum est iure petendi, ergo non habet ius ad petendum ac subinde accidit illi non quia reddibile debitum, cum ergo non habeat ius. Tertio probatur conclusio & solvuntur argumenta precedentia. Si enim ille sua culpa fuisset in casu huius absentiæ, & ille qui fuit in casu peccat debitum alium non teneretur reddere ut constat, ergo non est ille accidens debitum illi ex reddibile, ac subinde non est reddibile debitum. Tenet ratio, sed si non est debitum reddibile ille absens non potest esse finis, cum sit accidens absentiæ, ergo non tenetur in illo casu reddere debitum petenti. Advertendum tamen est, quod illud quod debitum est in hac conclusione intelligitur sibi ex parte rei quæ debetur est ut tunc licitum sit reddere, & non petitur inducit ad hoc quod inconveniens vitat de qua infra quæstione sequenti artic. duplici virtute. Vide illum.

¶ Quibus patet respondetur ad argumenta facta in principio huius dubii. Ad primum argumentum respondetur, quod verum dictum est supra, & dicitur patet quod ille ex voluntate manifestata a principio non potest eam sua culpa intendi petendi debitū tunc quod aliquam naturaliter a principio non potest eam sua culpa intendi petendi debitum, & est necessitas dispositionis quantum ad hoc: tamen patet optime potest

itaque non est necessarium hoc in ad 6us
consanguineos se porrigi in illo qui post
matrimonium contractum, utitur ad
religiosam exultationis unionisque, & eadem
in alio casibus qui pollet dicentur. Secun-
do dicitur posse esse, quod in hoc casu illud
non est impedimentum, & non est necesse illa
pars per illam affinitatem superuenire
& ita si esset cum illo dispensatum facit
super alio impedimento posset petere &
reddere debitum.

¶ Ad secundū argumentum respondetur
excludendo maiorem & negando minorem
ad illud qui his verbis continetur sic adiuncta
hac sublime quod habent ad petendi debitum,
illa vero q̄ sua culpa debita causa affinitatis
privatur non petendi debitum, in dicitur
in istorum petendi impedit illud in tali-
quod non possit petere debitū. Sed dubiū
est an peccato petere sibi ex contra prohi-
bitionē ecclesiæ, an vero contra institutū
de hoc communiter tenetur in sequenti Salua
res ubi hæc amplius explicabuntur.

¶ Ad tertiū argumentum respondetur ex-
cludendo maiorem, & negando minorem. Ad
probationem autem respondetur negando
consequentiam, videlicet, quod peccat
mortaliter in illo casu accedēdo ea propter
scit accedendo ad alienum. Ratio est. Nā
quamuis ex illo se possint inferre alia, & illud
est quodammodo se impedimentum, tamē ha-
bet rationem, quod ob istam matrimonialem
rationem cum illo accedat ad alienum,
& ita si tollatur impedimentum per Summum
Pontificem poterit illud in lege
& accedere ad alienū quamuis esset distin-
ctum peccatum, non vero quamuis non ha-
beat naturaliter impedimentum, ob tamen ha-
bita non est idem peccatum. Ad confirma-
tionem respondetur & distinguendo ob per
matrimonium contractum, ob quod non pos-
sit petere nec reddere debitum, sibi tamē
imperatum per hanc culpa appositum impe-
dimentum.

¶ Ad vltimum argumentum respondetur
negando consequentiam. Ratio differentiæ
est. Nam in casu antecedenti non est ap po
situm aliquod impedimentum vltra matri-
monialem ex quo alius adulterium com
mittat, sed facta est in via alteri contigit,
qui optime potest credere illud, in casu
vero consequentis apposita est impedimen-
tum ab omnia contingentia tenuit po-

A test petere nec reddere debitum. Cum hac
omnia possis esse difficultas, quomodo pos-
sit dispensare in hoc impedimento, ex
quem dicetur infra, de dispensationibus, facile
dissolvitur ex his quæ dicta sunt de natu-
ra affinitatis, nam in hac materia duo
B sunt in hac parte quæstionis vel
infra quæstionis vs.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum affinitas habeat per &
gradus.

AD SEPTIMVM sic Lib. 4.
dist. 41.
proceditur. Videtur quod
affinitas habeat ratio-
nem per stipitem gradus. Ea
enim habent eandem propriam
ratio: est autem aliquos per se gradus
sed affinitas proprietatem gradus est,
ergo habet gradus per se sine gradibus
consanguinitatis, ex quibus constituit.

C ¶ 2. Præterea. In litera dicitur, q̄
sobrini secundo vertunt Thomas non potest
transire ad constituendum affinitatem pro-
pter hoc quod hæc non est affinitas affi-
nitatem esse affinis, ergo affinitas ha-
bet per se gradus sine consanguinitate.

SED contra. Gradus ex consanguini-
nitate constatur, ergo & omnis proprie
affinitatis constituit ex gradibus con-
sanguinitatis, & sic non habet per se
aliquos gradus.

D RESPONDEO dicendum,
quod ea non diuidunt diuisione per se
sufficiente illius quod continet sibi se
eandem generis sunt. Sunt autem per
rationem & proximales non autem per
alia si nigrum: tamen autem proprie
bile per se comparatum ad consanguini-
tatem, quia ex ea immediate consan-
guinitatis, vocabulum similitudinis, sed
ad affinitatem non comparatur eius me
diante consanguinitate quæ est causa
eius: vnde non gradus attingunt per
propagationem carnis distinguuntur,
distinctos gradibus per se & immediate
se comperit consanguinitatis, sed affini-

tas

A

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum gradus affinitatis extendantur sicut gradus cõsanguinitatis.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod gradus affinitatis non extendantur sicut gradus consanguinitatis. Quia secundum

B Leon affinitatis est minor forte quam consanguinitatis, cum affinitas ex commixtione carnali consistens non dimittat speciem, sicut consanguinitas: sed quanto forte est vinculum, tanto dirimit, ergo vinculum affinitatis non durat usque ad tot gradus ad quos durat consanguinitas.

¶ 2 Præterea, homo debet imitari Deum, sed secundum aliquos gradus consanguinitatis est prohibita, in quibus gradibus affinitas matrimonium non impediebat, sicut patet de uxore fratris, quam alienus potest ducere in uxorem ipso defuncto, nonne ergo debet esse prohibita copula de affinitate & consanguinitate.

SED CONTRA. Ex hac ipsa est nobis aliqua affinitas quia omnes consanguineo ejus commixta, ergo in quocunque gradu sit mihi consanguineus, in illo gradu est mihi affinis, & sic gradus affinitatis computari debebit eodem modo ut sint gradus consanguinitatis.

RESPONDEO dicendum, quod ex quo gradus affinitatis sumuntur ex gradibus consanguinitatis: oportet quod tot sint gradus affinitatis quot sunt gradus consanguinitatis: sed tamen quia affinitas est minus vinculum quam consanguinitas, facilius & citius & cum dispensatione in remotis gradibus affinitas quam in remotis gradibus consanguinitatis.

AD primum ergo dicendum, quod illa mixtio vinculi affinitatis respectu

SVMMA ARTICVLI.

C

PRima conclusio: Affinitas gradum in medium & per se cognati sui, affinitatem autem non per se & immediate, sed mediante consanguinitate. Ratio est. Nam carnis propagatio per se extenditur ad consanguinitatem, ex ea enim immediate contrahitur vinculum consanguinitatis, sed ad affinitatem non extenditur nisi mediante consanguinitate ejus est causa una, ergo ut una gradum immediate & per se cognati consanguineus, affinitatem vero non nisi ejus mediante & per se, sed mediante consanguineo.

D

¶ Secunda conclusio. Ad inveniendi gradum affinitatis hæc est regula universalis quoties gradus consanguinitatis est mihi cognitus vir, eodem gradu affinitatis est mihi cognita uxor. Hæc autem conclusio colligitur ex præcedenti. Quia in hoc articulo dicendo quod, pertinent quidam ad affinitatem sequentem si in dicendo pertinet illa.

Deut. 25.

consanguinitatis facit dirimentem in A
gradu dirimente in gradibus, & ideo dicitur non esse ad propositum.

Ad secundum dicendum, quod frater non petitur in copula fratris sui, nisi ratione, scilicet quando uxor debetur sibi petenti, vel substituto fratris sui, & hoc requiritur ante copulam per prolatas actiones: quando autem debetur ex alia causa, scilicet quando uxor debetur petenti propria persona, sed quia desponsata fuit fratri sui.

SVMMA ARTICVLI.

COrpus huius articuli absque dubio est ista Regula Ecclesiæ. Quæ vt clarius pateat in articulo proposito, sciendum est, quod gradus affinitatis sunt tantum quatuor consanguinitatis, ergo tot sunt gradus affinitatis quot sunt gradus consanguinitatis. C

¶ Circa hoc dubium articulus supponit, & est tanquam certum, quod gradus affinitatis non distinguuntur per actus humanos, sicut gradus consanguinitatis distinguuntur, vt habetur ipsi expresse, vt dicunt. Ita colligitur ex capite Petro de affinitate 35. quæst. 5. & ex Magistro Sententiarum 4. dist. 41. cap. 1. & ex D. Thoma hic articulo: & ibi docet Magister Sotus in eadem dist. q. 1. art. 2. & Cajetanus super quartum decretal part. 1. cap. 8. §. 7. num. 6. Et ratio est. Nam affinitas ex copula est ex natura sua, vt quasi unitas quædam consanguinitatis. Vide infra Angelicum Doctorem in hoc articulo, quod affinitas nunquam vocatur quasi consanguinitas quod maxime attendendum est pro ligna dicta. Itaque si considerentur primi gradus affinitatis & consanguinitatis, nimirum circularis & circularis affinitatis quia consanguinitatis, est enim primus circularis in consanguinitate quia in affinitate. Ex quo citatur inferunt, quod inter eandem speciem & gradum eiusdem peccati est voluntas affinitatis, quam consanguinitatis. Ratio est in promptu. Nam propter rationem in se & illud magis, affinitas autem ex copula

ex Petro 35. q. 5.

gularis vocatur linea recta. Secundus vero gradus affinitatis dicitur ex primo, & ita deinceps. Et ita si Petrus dilexit Mariam in secundo gradu affinitatis, dicitur ejus uxor, & ipse vocatur vir ejus. Vide Cajetanum. Et quod in hoc affinitas differat a consanguinitate, vide Angelicum. Et ratio est, quia affinitas est unitas quædam consanguinitatis, & ideo non est in eodem gradu affinitatis quo est consanguinitatis, & ideo non est in primo gradu affinitatis quo est in primo gradu consanguinitatis, quia affinitas est quasi unitas consanguinitatis, & ideo non est in eodem

quæ impedit copulam carnalem, & inter eō A
[illegible] ex utroque parte, non tacē in
[illegible] Ioannes non fr. vig Petrus con
tra cum Martinus scotus ad illum, Pe
tre dispa affinitatis et consanguinis
nis sicut ad veram gradum, & contra,
qd sicut consanguinei inter se nullum ō
tū ad Ecclesiam. Unde pater & filius
pōnt contrahere cum matre & filia, &
ita habent incōpetentiam affinitatis. Ha
bent habere in lare, quoniam affinitas non
pariat affinitatem, et habetur cap. Quod sa
pe consanguinitatis affinitate.

¶ Tertia regula. Affinitas habet unde
[illegible] B
dum quidem ad impedimentum & diminu
dum matrimonium, & consequenter quan
to ad hoc quod actus matrimonialis inter
affines illicitus fiat inter consanguineos
non, quia non fit tam grave peccatum
ardere ad affinē sicut ad consanguineā. Un
dictum est. Haec ratio esse potest. Nam
affinitas habet rationem impedimenti pro
pter consanguinitatem, & ita magis habet
rationem impedimenti consanguinitatis. Et
ita in conditione explicandum est quod
dicitur quod consanguinitas inter illos
qui habuerunt copulam carnalem. Habet
enim aliquem effectum affinitas ex iam dic
tis. Nam si subsequatur ad matrimonium
copulam carnalem illicitam, quod quidem
non est per matrimonium contractum af
finitatem consanguinei mariti & consanguinei uxoris
C
et e contra quia non potest fieri peccatum
deformitate quo iam supra dictum est. Ad
quam vero primo se extendat affinitas ma
gis quam ad in precedentibus

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum coniugium contractū inter affines vel cōsanguineos semper sit dirimendum.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod coniugium quod inter affines vel consanguineos est contractum non semper sit per diuortium dirimendum. Quia quod Deus coniunxit, homo non separet: cum re- D

ge Deus fecerit inter gentes quod fa
cit Ecclesia, quae praedicque valet gene
raliter existere, videtur quod si quis
modum in matrimonio contracto, non sint
separandi.

¶ 2. Praeterea Fornicatio est mo
dus matrimonium quoad dominum: sed
homo per longi temporis praescriptionē
et quasi dominium in rem suam habet
dominum: ergo per diuortium non po
test matrimonium ratificatum, etiam
si prius ratum non fuit.

¶ 3. Praeterea. De similibus simile
est iudicium: sed si matrimonium ef
fet dirimendum propter consanguinitatem, vere in casibus quando duo fra
tres habent duas sorores in uxores, si
unus separatur propter consanguinitatem & alius pari ratione separari de
ret quod non videtur, ergo matrimonia non sic separandum propter affi
nitatem & consanguinitatem.

SED contra Consanguinitas & affinitas impediunt contrahendum, & dirimunt contractum, ergo si probatur affinitas vel consanguinitas superueniat etiam si de facto cum extraneo.

RESPONDEO dicendum quod cum matrimonium proprie loquendo non sit perfectum matrimonium, quod ecclesia nondum intendit confirmare, ad ipsam pertinet ea tunc quae non possit esse verum matrimonium separare, & praecipue consanguineos & affines, quia sicut ecclesia contrahere non potest eo modo.

AD primum ergo dicendum quod ecclesia quamvis deus, & auctoritate divina fulciatur, tamen impedimenta humana congregans aliquid de defectu humano in aliquibus pertransit quod non est divinum, & illa coniunctio quae fit in facie ecclesiae impedimenta iuris habet non habet infirmabilitatem ex auctoritate divina, sed est contra auctoritatem divinam errare humanum iudicio, qui excusat a peccato, cum si error facti quamdiu manet: & propter hoc secunda impedimenta

ad

ad ritum primitivæ ecclesiæ, debet pro
diffinitione communicationem separare.

Ad secundum dicendum, quod illa
quæ sunt præcepta affirmativa negativa nulla
præscriptione temporis tollitur, ut supra
dictum est. Dicendum tamen quod non omnia
peccatum sunt, quæ contra ritum ecclesiæ
fiunt, quod patet multoties quod tales ec-
clesiæ præsumunt aliquid corrigere.

Ad tertium dicendum, quod vir
ecclesiasticus, qui vult alios ritus
servare, debet non præsumere se in
publicum ferre quando communicat fratres
repellantur, et magis communis ritus servan-
dus est, quam ritus ecclesiæ alicujus particu-
laris, quia per hoc separatio ecclesiæ aliquo modo
videretur quod non necessarium sit ea se-
ve conservanda non aperte quod semper
obligetur ad hoc alius frater, sed diuturni
mores tacitum pactum, quod servetur
tales observantiæ ex mutuo pacto
præcedente, et per consequens præsumi-
tur de non operando quod contrarietur ipsi
observantiæ, sed hoc non semper est
necessarium servare. Sed diligenter
videtur in hoc agendum, ne habeatur
suos negligentiores de simplicitate male
interpretantes, aut superbos.
Si prælatus mandare exigere, non valde-
re debemus dubitare si secundo modo, de
servandis, sed non exigere.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio articuli est affirmativa. Ve-
rum illud quod est tale naturaliter est tale
ac tempore. Matrimonium initio fuit inseparabile
sua quod patet. Ecclesia nunquam hoc de-
beat impedire, ergo tale matrimonium
est dirimendum.

¶ De illis qui peccant in particulari ad
hoc articulo videtur esse supra in hoc quæst.
art. 1. in tota prima dubio. Vide quæ ibi
dicuntur.

¶ Circa illum articulum aliqua explica
da sunt communia contingentia & alia
rara. Et ante omnia dupliciter est quod il
lo qui obligatur ritum ecclesiæ servare,
fiat aliqua dispensatione separandi a

A sua cum impedimento [illegible]
vel affirmativo, gravi [illegible]
ma gravitudine [illegible]
ritum, & similiter [illegible]
& nullum. A tali dicendum, [illegible]
nullum. Et prater hoc quod dictum
fuit in solutione quinti [illegible]
fuit, et dicitur in Clementina, de re
judicata. & alterius quia habitus
quidam. Et qui dicunt quod pollicitatio
de ritu peculiari existens, [illegible]
præcepto servandi [illegible]
ritum, non religiosi et similiter
clericus facta ecclesiæ [illegible]
ritum ecclesiæ suscipiendi, [illegible]
ritum, et similiter non
sui loci. Et ex quo [illegible]
ritus impedimentum [illegible]
et dicendum quod [illegible]
et [illegible]

¶ Ad aliam Clementinam [illegible]
et dicendum quod [illegible]
[illegible] Ad quod
[illegible] Et
[illegible]
[illegible]
[illegible]

¶ Tertio arguitur. Si talis, qui habet illam fictam fidem confessus, & contrahit cum confessus, non tñ habet intentionem contrahendi. Sequitur q̃ ex illo casu qui habet clandestinum incurrat excommunicationem, consequens autem est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nam ille revera contrahit, & habet intentionem contrahendi, ac fidelitatem contrahendi: ergo incurrit excommunicationem. Falsitas consequentiæ probatur: Nam ille non contrahit clandestinum: ergo incurrit excommunicationem.

¶ Quarto arguitur. Si aliqui conjuges se absentent post Concilium Tridentinum ab invicem, vel contrahunt matrimonium in loco parochiæ, vel coram testibus de præsenti, vt constat, non incurrunt excommunicationem. Consequentia est bona, quia non probatur. Quia tales contrahunt post Concilium Tridentinum vel habent intentionem contrahendi matrimonium, & non habent: ergo non incurrunt excommunicationem.

¶ Quinto arguitur. Si aliqui sequitur q̃ aliqui contrahunt vel affines contrahit cum consanguineis, & revera vel non habent intentionem contrahendi, vel fidelitatem contrahendi, non incurrunt excommunicationem: consequens autem est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Illi revera contrahunt, & non habent contrahendi intentionem: ergo incurrunt excommunicationem. Falsitas consequentiæ patet probatur. Tales contrahunt cum fidelitate contrahendi, cum se invicem habeant ignorare: ergo qui se contrahunt, non incurrunt excommunicationem.

¶ Sexto arguitur de his qui contrahunt in gradibus matrimonium. Vel contrahit aliqui cum affine qui erat ille alterius ex matrimonio rato non consummato. Nã sequitur q̃ in illo casu incurrant excommunicationem, consequens est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Illi contrahunt in gradibus affinitatis interdictis: ergo incurrit excommunicationem. Falsitas consequentiæ probatur. In illo casu non est obstacula matrimonium in gradibus affinitatis possibile: ergo non incurritur excommunicatio. Nam ad hoc, quod incurratur excommunicatio, debet esse affinitas perfecta & consummata.

A ¶ Septimò arguitur. Sequitur ex opposita sententia, q̃ si affines vel consanguinei ludendo, & ioquendo contrahunt affectu contrahendi, q̃ incurrant excommunicationem. Nã falsum: quia non habent contrahendi intentionem: consequens autem est falsum: ergo Falsitas consequentiæ probatur. Quia post Concilium Tridentinum tale matrimonium non valet, & possibile non est transire in matrimonium etiam per quascunque copulas, quoniam debet fieri coram parocho & testibus.

B ¶ Octauo arguitur. Si quis excitatus cum consanguinea vel affini, ignorans in hoc esse excommunicationem contra hic contrahentes, & ignorans hoc verbum, scit tñ q̃ contrahens cum consanguinea vel affini, in illo casu incurrit excommunicationem: nam tenetur contrahere cum affini vel consanguinea, & videtur hoc facere: tamen non contrahit cum illo fictus quia habeat aliquam ignorantiam juris, vt supponitur.

C ¶ Nono arguitur. Si quis, quod aliquis fecit ipsam ut, sibi contrahat a principio primo contractu, ignorabat quod consanguinitatem vel affinitatem inter illum, & illam postquam faciant illi affines vel consanguinei, perseverare non tenetur in contractu, sed etiam in contingit. Sequitur quod in illo casu incurrat excommunicationem, consequens est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nã perseverare in ipso contractu, dando in se invicem ipsum exercitium: ergo est excitatio sua contra illum. Falsitas consequentiæ constat. Illi non contrahunt de præsenti: ergo non incurrunt illam.

D ¶ Nihilominus concludo sic. Contrahentes incurrunt in prædicta gradatim, & impedimentis incurrunt excommunicationem ipso facto. Hæc conclusio citata patet in illa Clementina citata. Et hunc sententiam tenent ibi Theologi & Interpretes. Vide in specialiter Cajetanum verbo excommunicatio. c. 47. ubi declarat illum textum. Sylvestrum verbo excommunicatio, 4. quæstione 41. Nauarrum c. 27. num. 141. Conradum super 4. decret. quæst. 2. 29. num. 2. & in alijs locis, & Theologi & Interpretes in materia de consanguinitate & affinitate. Et hæc conclusio nã indiget probatione: nam dependet ex voluntate Summi Pontificis, qui voluit ta-

lem

kin excommunicationem incurrat. Ve
rum est, quod vi ejus Concessum dari debet
munus facta est altera gravitas peccati,
& in valentia Summi Pontificis fuit ma-
xime reservabile. Quæ excommunicatio
dicatur explicatum est. Ad cujus expeditam
considerationem est, quærere an sit peccatum,
quæ excommunicatur, & quæ objecta, ex
ipsa excommunicatio manifesta sit. Pecca
ne excommunicationem sunt in quadrupli
differentia, videlicet, contemptus in
gravi publicitate contemptum vel ali-
quam, vel cum scandalo. Item religio
quam facit cum quolibet, sequentia
in triplo considerare quæ quibuscumque
vitia. Et dicitur dupliciter quæ contrahitur ex
quibuscumque malitiosis & sine ea. Con
dilectionem habentibus, & non alias. Adver-
dum obiter tria hæc, quia facta potest
differentia quantum ad hoc, quod mor-
talis contrahentis excommunicatio, & quæ
venialis contrahentis excommunicatio, vel
aliud non est de religione, & de clericis in
sacris ordinibus constitutis. Non tamen
in Clericis ordinibus constitutis aliud
incurrit excommunicationem, nisi
tamen cum quibus contrahit non incur-
runt excommunicationem cum illi incurrit
facit. Quod intelligendum sunt quæ
quæ leguntur excommunicationem incurrisse
cum mortalia, & secundum quæ
religionem autem & clericum in Clericis
tuscia ecclesiæ, in quibus excommunicatio
contrahentes cum illis. Adde quod ex
excommunicatus ex una parte est, excom-
ex alia vero parte immunis. Non est ita
habere excommunicationem, quæ quidem non
in religione, & in venialibus & in his quæ
sunt contrahi in Clericis ordinibus est facile-
re, in Clericis qui contrahunt cum illis
prohibitis excommunicationem vel aliquam
est incursus. Advertendum tamen quod
verbum contrahere mortaliter, vel il
lud, quæ ipsa contrahere, significat ex
excommunicationem per verba de præsenti in casu
fraterno, & ipsum verbum clare & aperte
hoc significat, ut constat. Et denique in Cle-
mentina dicitur, quod excidium qui scien
ter in gradibus prohibitis de facto copu
simul fuerint talis impedimenti illi potest.
Ex dictis infertur aliqua, quæ sunt vera,
& manifesta apud omnes. Primum est, q
qui contrahit vel secum contrahunt

A non dicit impedimentum publicum, quæ
cum, non excommunicationem incurrit. Quod
verum est, si quis contrahat cum impedimento
impedimenti, vel in casu quo talis copula non
legitime est publica, vel ex tali copula non
publica honestatis, quod videtur ex
Nam talis contrahens talis publicus
qui contrahunt cum alio impedimento, non
incurrunt excommunicationem. Secundum est quod
dicitur hic excommunicationem qui contrahit
cum alio impedimento, per verba de præ-
senti. Et hoc verum est, si non præsumat
B verum matrimonium. Nil dicunt de ea
matrimonii non est de secunda materialis non
matrimonialis. Quod advertit gravis impedi-
tus Cardinalis. Et debet intelligi de
qui contrahit matrimonium, & sic dispensa-
tur. Quia si contrahens non dispensatur
Summi Pontificis non incurrit illi Sum
mus Pontifex non incurrit illi Sum
mus Pontifex præcipue prohibi-
tus est, excommunicatio. Et qui
quam quod si quis contrahit
cum illo. Et tertium non est. Quando hoc
affirmatur, præsertim, videtur ita
non contrahens, nisi non
sua culpa, ut habetur de regulari
C Cardinalis, quod si quis contrahit
impedimento non dispensato, vel
affirmatur contrahens. Quia
dicitur quod quis contrahit
præsente qui non impedimentum habet
& valet, de dispensatione impedimenti. Et
Et hoc dicit Summus Angelus de matri
monio. Et hoc dicit Quod si quis
habet impedimentum. Non tamen
non contrahit, sed
D cum prædicto impedimento, non incurrit
excommunicationem. Ubi notat Sanchez dicit
Cardinalis. Tertium est, quod
quod si quis contrahit
ta, & non contrahens tamen
contrahentem. Dicitur quia in illo dicit
quia in hoc, &c. Ubi notat quod si
quis contrahit cum
impedimento, non incurrit
excommunicationem. Quia non
incurrit excommunicationem, vel
Et hoc colligitur ex hoc
ta excommunicationis non

A tabatur matrimonium in illi gradibus p
[illegible] Ita inter Adrianum in quarto de matrimonio Cardinalem, & nu
rum eſt quod ille ante appoſitam con
ne ſolvet, ubi conſenſus contrahen
nec deſcribi, ni ſi dubia erant & condi
tio ſit turpis, vel impoſſibilis, non inter
eo contrahentes.

¶ In hac concluſione ſuppone
dum eſt, ſi dicta ſint impedi de matrimo
nio conditionate. Quibus poſitis, aliqua ſi
conda lata de conditionibus breviter, &
ſtatim de turpibus & impoſſibilibus.

¶ Prima concluſio. Ante Concilium T
B tus probabile erat quod adimpleta con
tio, ſtatim incurrebatur illa excommuni
catio. Certum tamen erat quod nullo modo
incurreretur ante adimplectionem condi
tionis, longe tamen probabilius erat quod
non adimpleta conditione. Hæc concluſio
habet partes. Prima pars probatur. Ni
si contractus matrimonialis inter infideles
vel alios perfectus & abſolutus incurrit
excommunicationem illam in illo Ce
sentimus ſed probabile eſt matrimonium
C adimpleta conditione esse verum & abſolu
tum matrimonium: ergo probabile eſt quod
dictam excommunicatio adimpleta con
ditione. Secunda pars eſt certa ex eadem
ratione. Quoniam matrimonium ante adim
pletionem conditionis non erat verum, & ab
ſolutum & perfectum matrimonium, ſed illi
citum tantum: ergo tunc illa in poterat
esse. Excommunicatio enim incurritur p
contractum matrimonium qui eſt ſacra
mentum, intelligitur eſt de contracto matrimo
nio perfecto, & abſoluto, ut ſe les patet, ſive
eſt reſpiciendo Tertiam partem dictæ. Non
D ſatis probabilius eſt quod etiam adimple
ta conditione non erat abſolutus & perfec
tum matrimonium: ergo non incurrebant ex
communicatio.

¶ Secunda concluſio: Poſt Concilium Tri
dentinum longe probabilius, & fere certum
mihi videtur eſſe non incurri excommuni
cationem per contractum conditionatum
nisi adimpleta conditione, nisi de novo ex
plicet contrahens eandem formam verborum, & reſti
tuat. Quia poſt Concilium Tridentinum,
ni eſt contractus matrimonialis nisi fe
tum illa forma contrahendi: ergo non incur
ritur excommunicatio illa. Nam illa excom

munica-

matrimonium non incurrit nisi per cõtractũ matrimonialem. De qua dicemus plura in solutione ad quartum argumentum principale. Loquẽdo verò de corporali & impedibili copula copulantibus, quæ habeamus pro nunc adiecta in foro exteriori.

¶ Tertia conclusio sit, Qui cõtrahebant sub cõditione turpi vel impedibili valitèr, quod habebant animum stetit contrahendi de præsenti, & absolutè, & retinebant illum toto tempore, dato incarcerabantur matrimonium cõtrahunt. Nam finis erat matrimonium absolutum, & præsens, & vere non habebant animum ullo modo contrahendi, si conditio esset impedibilis: ergo dicimus sequi in solutione sequentis argumenti, ubi apponitur de cõpulsa matrimonium, vel de ficta vel fabulosa. Et vera videtur intelligere dicta in præcedenti conclusione. Et dicit facillimè respondere ad primum dubium dicti in hoc dubio, & ad primum principale dicti principalis.

¶ Ad secundum argumentum dicti principalis dicitur cũ Scoto dist. An per metum gravem matrimonium celebratum inter absentes vel cõtrahentes, vel alios qui præsentes in dicta cõtractione fuerunt absente aliquo eorum, quatenus habitualiter consentiebat, sit validum. Et videtur quod sic per communiter dicta.

¶ Primo arguitur principaliter sic dicta. In foro Ecclesiæ & in conscientia in quo iudicio Ecclesiastico est vere contractum matrimonium, vt constat, & si non contraxit de impedimento dirimente ab ipsa Ecclesia pro vero matrimonio: ergo tenetur ibi incurrere excommunicationem.

¶ Secundo arguitur ad idem. Si ad hoc quod incurratur excommunicatio in foro Ecclesiæ est necessarius consensus internus, sequitur, quod semper contrahens cum aliquo illum reputet, non quod si impossibile illum habuerit, consequens videtur falsum: ergo & illud ex quo sequitur falsum consequens. & antecedens. Sequela patet per probatum. Nam si est impedimentum interius dirimens matrimonium & hoc scitur, ergo non potest habere interius consensum contrahendi, sequitur quod est impossibile contrahere, & non potest habere voluntatem respectu rei impossibilis.

¶ Tertio arguitur. Non dispõitur meliùs ad [illegible] Hæresim, quàm [illegible] contra Hæreticos: ergo [illegible] excommunicationem [illegible] habet [illegible] contrahens in gratiam [illegible] consequens à iure. Qui [illegible] matrimonium [illegible] excommunicationem.

¶ In oppositum est Primo. Nam si esset in casu [illegible] non esset [illegible] Quia matrimonium [illegible] Quod [illegible] matrimonium [illegible]

¶ Secundo arguitur. Si [illegible] perfectus & integer, [illegible] & exactè interrogatus [illegible] & tunc [illegible] matrimonium [illegible] Ecclesiæ [illegible] matrimonium [illegible] excommunicationem.

¶ Tertio arguitur. Quod [illegible] Hæreticus [illegible] & [illegible] excommunicationem [illegible] Hæreticus [illegible] excommunicatus in [illegible]

IN hac distinctione [illegible] quæstiones [illegible] Primus [illegible]

A ma pia probatur experientia ſalſis primo loco quę ibi probabilia, & ſubiungitur Do ctorum qui illam tenent. Et ſecundò illę ſententiæ dęs abſurdę ſunt. Primum abſurdum eſt, quod hæc ſententia probabilior eſt quam ſententia Caiet. ut ibi quod. Hæreticus qui eò eſt hæreticus iratus, & poteſt hæreſim actu contra incurrit excommunicationem latæ contra hæreticos. Illa enim ſententia Caietani non recipitur à Theologis, nec à Canoniſtis pro probabili ſicut illa. Ratio differentiæ eſt. Nam hęc ſententia potius dicit aliquid impoſſibile quod euidenter in mente, vt conſtat, vnde non eſt tenenda quod poſſint hæreſim, & virtute hæreſis intelligere contra bona, & effigies hæreſis Chriſtum non tradere ſacramentaliter, & conſequenter ſalutem ſimpliciter, ſed potius dicit aliquid impoſſibile, vt credit, & ita per hoc quod eſt abſolute ſimpliciter impoſſibile intelligere contrarium ipſi veritati, & ſic non valet illa. Secundò abſurdum eſt quod ſecundum illa ſententia eſt aſſerendo quod illa Clementina de cenſib. & alię poſſunt peccatum, & irregularitas contrahendi in illis qui illos prohibitos in Eccleſia, & quantum ad dictum eadem ratio petendi, & irregularitas incidendi in ſumma excommunicationis ſine ſpirituali conſenſu, & contrahere cum confeſſo interiori: ideo minuitur ſubjectio excommunicationis, & ita incurrit excommunicatio quam hic confeſſus interno, ex eo ſolum quod vitę ſacramentę carentis, nam habet rationem contractus quantumcumque illicitus in forma exterius. Secunda pars hęc non concluſionis probatur auctoritate Doctorum qui illam tenent, & argumento ſui ſecundo loco, quæ ſunt probabiliores. Et confirmatur, nã ſi eſſet lata excommunicatio contra baptizatos ſine baptiſmo vel tales peccatores, & aliquis baptizaret aliquem illorum ſine intentione baptizandi illum non incurreret excommunicationem, nam tunc non baptizaret ego ſimiliter qui non habet intentionem contrahendi quando contrahit in forma exteriori, non incurrit excommunicationem. Quòd autem poſſit reſpondendum eſt ad argumenta facta primo loco, quæ probant contra illam ſecundam partem huius concluſionis, quæ eſt probabilior.

¶ Ad primum argumentum reſpondetur quòd illud argumentum concludit quòd in foro

B

C

D

foro

fore a primo illi inhæsisse existimandum, tanquam causa sui esse existimanda esset. Ad id negatur esse absurdum, quia, quamvis hæc propositio intelligibilis dicat identitatem & distinctionem ejus de quo enuntiatur, non tamen illa hæc propositio, qui dicit hanc ad rationem enuntiationis,

¶ Ad secundum respondetur negando assumptum, & ad probationem dicitur respondendo negando consequentiam, negatur enim quarta, nisi quia datur ens quod non potest non habere existentiam, ut deus, non tamen ideo existentia est ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent. Ad quintum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent. Ad sextum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad septimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent. Ad octavum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad nonum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad decimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad undecimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad duodecimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad decimum tertium argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad decimum quartum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad decimum quintum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad decimum sextum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad decimum septimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad decimum octavum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad decimum nonum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad vigesimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad vigesimum primum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad vigesimum secundum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad vigesimum tertium argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad vigesimum quartum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad vigesimum quintum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad vigesimum sextum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad vigesimum septimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad vigesimum octavum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad vigesimum nonum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad tricesimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad tricesimum primum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad tricesimum secundum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad tricesimum tertium argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad tricesimum quartum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad tricesimum quintum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad tricesimum sextum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad tricesimum septimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad tricesimum octavum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad tricesimum nonum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quadragesimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quadragesimum primum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quadragesimum secundum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quadragesimum tertium argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quadragesimum quartum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quadragesimum quintum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quadragesimum sextum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quadragesimum septimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quadragesimum octavum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quadragesimum nonum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quinquagesimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quinquagesimum primum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quinquagesimum secundum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quinquagesimum tertium argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quinquagesimum quartum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quinquagesimum quintum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quinquagesimum sextum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quinquagesimum septimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quinquagesimum octavum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad quinquagesimum nonum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad sexagesimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad sexagesimum primum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad sexagesimum secundum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad sexagesimum tertium argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad sexagesimum quartum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad sexagesimum quintum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad sexagesimum sextum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad sexagesimum septimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad sexagesimum octavum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad sexagesimum nonum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad septuagesimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad septuagesimum primum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad septuagesimum secundum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad septuagesimum tertium argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad septuagesimum quartum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad septuagesimum quintum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad septuagesimum sextum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad septuagesimum septimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad septuagesimum octavum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad septuagesimum nonum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad octogesimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad octogesimum primum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad octogesimum secundum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad octogesimum tertium argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad octogesimum quartum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad octogesimum quintum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad octogesimum sextum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad octogesimum septimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad octogesimum octavum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad octogesimum nonum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad nonagesimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad nonagesimum primum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad nonagesimum secundum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad nonagesimum tertium argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad nonagesimum quartum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad nonagesimum quintum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad nonagesimum sextum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad nonagesimum septimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad nonagesimum octavum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad nonagesimum nonum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

¶ Ad centesimum argumentum dicitur, quod ens possibile dicitur, quod potest esse, & non esse, quod non potest non esse, non dicitur ens possibile, quia de se non includit contradictionem, sed quia ens necessarium est ens possibile, ut communiter docent.

[illegible] peccatum quod A
[illegible] peccatis in illis gra-
[illegible] illud est ve-
[illegible] Quibus peccatis effundetur ad
[illegible] in principio dicta.

¶ Ad primum argumentum respondeo quod ibi vere contrahit in illis gradibus quantum ad id quod est de ratione matrimonii, & ideo matrimonium sic factum B
[illegible] in illis gradibus prohibitis una est
[illegible]

¶ Ad secundum argumentum respondeo quod in illo casu illa pollutio non
[illegible] in illis gradibus prohibitis quod non
[illegible] Et ita cum non debeat explicari
[illegible] de peccato, statim incurrit excommunicationem. Et dicendum ad hoc dubium respondendo ad tertium argumentum de hoc praedicto.

¶ Ad quartum argumentum dicendum quod illi qui contrahebant in illis C
[illegible] quod in se est ad contrahendum cum pari
[illegible] excommunicationem. Et ad
[illegible] quod in illa excommunicatione
[illegible] contra illum actum
[illegible] quae est contrahere matrimonium
[illegible] in gradibus prohibitis: quae quidem actio, cum grandissimum peccatum sit
[illegible] contrahentes separari quamvis
[illegible] quod in se est, ad matrimonium. Et ita cum non debeat explicari
[illegible] de peccato, statim incurrit excommunicationem. Et dicendum ad hoc dubium respondendo ad tertium argumentum de hoc praedicto.

¶ Ad quartum argumentum dicendum primo, ad quartum dubium circa illum Ce D
[illegible] Ad hoc aliqui respondent ad
[illegible], ubi dicitur in illa Clementina, quod Concilium Tridentinum de praesenti de parocho & testibus incurrant excommunicationem illam. Dicitur quod [illegible] ubi dicitur quod incurrant excommunicationem illam, intelligitur quod [illegible] Concilium Tridentinum incurrant excommunicationem illam.

¶ Praeterea arguitur: Illi qui contrahebant in illis gradibus prohibitis, ergo incurrunt excommunicationem. Probatur consequentia: Videtur esse in dubio praecedendum incumbendum illam excommunicationem, sive id facere sancta regula sit, consuetudinem mutuandam.

¶ Secundo arguitur. Ut supponitur ante Concilium Tridentinum erat in usu quod incurrebant in illo casu excommunicationem, sed haec petitio continebat in illis gradibus, sed id peccatum est magnum, & aliae gravius peccant quam bigamia. Cum ergo tempore multo magis incurrant excommunicationem modo illa excommunicationis.

¶ Tertio arguitur. Illa excommunicatio lata est contra illos qui contrahebant in illis gradibus prohibitis, & intelligendum est quantum videtur de illis qui contrahebant hoc tunc contrahebant sed tunc temporis maximum malum erat quia celebrabatur sine parocho & testibus, ergo etiam modo si contrahunt in illis gradibus sine parocho & testibus incurrunt illa excommunicatio.

¶ Quinto arguitur. Si aliqua talis non incurrit excommunicationem post Concilium Tridentinum, manifestum quoniam illa excommunicatio est nulla post Concilium Tridentinum, ergo nulla est, ergo. Minor probatur: Nam semper matrimonium celebratum inter aliquos vel cognatos est nullum, et constat, cum sit impedimentum dirimens, ergo illa ratio non est bona.

¶ Nihilominus tamen contrahentes post Concilium Tridentinum erat incurrit excommunicationem contrahentes in illis gradibus prohibitis, nisi fuit cum parocho, & testibus. Itaque si duo alibi vel contrahunt contrahentes modo per verba de praesenti in occulto, sine parocho, & testibus, non incurrit excommunicationem. Haec conclusio probatur primo tertio arg. mento. Ad incurrendi excommunicationem illa requiritur quod contrahat in gradibus prohibitis, sed illi contrahentes post Concilium non sunt contrahentes, quia in forma contrahendi matrimonium, ergo illi non incurrunt excommunicationem. Minor probatur. Nam illa non servata forma tridentina matrimonium non fit, sed in Concilio Tridentino constituta est forma contrahendi matrimonium, ergo illa non servata matrimonium non fit. Secundo probatur conclusio. Et ad primum est argumentum praedictum. In Concilio Tridentino non fuit intentum matrimonia aliter facta, & per[illegible]

tur inhabiles ad hoc contractum: verum etiam verificatur, & præscindit forma exactam tractationis, ita vt non sit ne- A
ces contractus hoc illo ergo post Concil
non est contractus matrimonialis nec ho-
mo alius si hæc in copulo, ac fidelis sit in
existit excommunicato hoc contra illos
qui contrahunt in gradibus prohibitis. Ter
tio probatur eadem. Secundum omnia
hi non tenent excommunicati sic hoc
contra sententiam, ergo non est forma
exacta contractus humani, si dicas
Theologum tenere de essentialibi le ne-
tho esse non seruata forma requisita in B
tractu matrimoniali, si hic probatur
ergo non tenentur excommunicato. Qui
hoc potest respondetur ad argumenta facta
in principio dubij.

¶ Ad primum argumentum respondet-
tur, quod illius contrahentes matrimo-
nium, quod in se est ad eum effectum non
non seruata forma præscripta à Con-
cilio Tridentino in quantum matrimonialis,
& in eis inuenitur excommunicatio tan-
tum contra contrahentes in gradibus pro-
hibitis.

¶ Ad secundum argumentum respon- C
tur, quod ante Concilium Tridentinum si
hæc dubia inuenirentur excommunicatio quo
ad nos. Ita erat vera forma exacta ad
matrimonialis, modo non est ita forma illa
contrahi. Itaque in illa Clementina ex-
communicatio affixa effectui, & ante Con-
cilium erat affixa effectui, qui vere pole-
& excommunicatio non est hic talis cum
ea peccatum, sed contra peccatum erat ta-
li modo & forma.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quod verba illius Clementinæ accipienda sunt secundum suam significationem: non D
habere vim matrimonialem dicit formā
contractus matrimonialis, quam non habet
si contrahit in occulto post Concilium
Tridentinum, & ita non incurrunt excom-
municatio in illo casu.

¶ Ad vltimum, respondetur, negando
maiorem, non enim illa ratio vi probat
optimi argumenti, & amplius explica-
bitur in dicto sequenti, sola ratio potis-
sima est, quia non seruatur forma contra-
ctus matrimonialis præscripta à Concilio
Tridentino, & ita non verificatur, quod
supponitur. Et per hæc respondetur ad

quartum argumentum.

¶ Ad quartum argumentum dicitur pri-
cipaliter ad Auctorem illius Clementinæ,
Gregorium, vel alios dicentes Concilium
nullum matrimonium irritum reddere
propter hæc verba illius Clementinæ
tam ex ratione quam ex verbis illius
Clementinæ. Et secundario dicitur quod
illa Clementina non habet locum in casu
quæstionis, quia illa Clementina non
habet locum in illis qui non sunt subditi
Concilio Tridentino, sed in illis habet
locum in quibus Concilium Tridentinum
habet vim legis, quia illi non sunt
subditi Concilio Tridentino, ergo illa
Clementina non habet locum in illis.

¶ Secundo dicitur quod illa Clementina
non habet locum in illis qui non sunt
subditi Concilio Tridentino, quia illi
non possunt incurrere excommunicationem
per illam Clementinam, quia illa Clementina
non habet locum in illis qui non sunt
subditi Concilio Tridentino, sed illi non
sunt subditi Concilio Tridentino, ergo illa
Clementina non habet locum in illis.

IN hac difficultate antiqui sapientes,
qui dicebant quod matrimonium fuit
per eorum ordinem in statu conjugii
non illi inter, & nihil aliud sequitur debet dicere, quod non contrahunt in illo gradu prohibito per ea
lem matrimonium non habet. Nam si repetitur ra-
tio contractus matrimonialis non esse ita
non sunt formam consuetudinis præscriptam à
Concilio Tridentino, non incurrunt ex-
communicationem per illam Clementinam, quia
dicunt matrimonium, nulla suspicio ex-
communicationis illi qui non in-
cunt formā consuetudinis illi ipso iure nul-
lum.

ne si non sit ratio contraria ma-
nifesta non debeat esse sorma.

¶Circa id nostra sententia sit etiam
dubium. Mihi videtur quod si contrahat
matrimonium sine per verum calorem
seminis vel humores in illo gradibus, non
propterea sit matrimonium, nisi forte
in casu. Hinc consequenter Na
varrus de Matrimonio c. 22. nu. 142. hoc tenet e
Sylvester solo, excommunicationem & irre-
gularitatem dicens. ¶ Ultimo dubio 24.
principaliter. Num et dicitur in ma
gradibus prohibitis, non obligat cum peri-
culo incontinentiæ si contrahat
matrimonium vitæ, vel propter
dum quod illa separabitur, nō manifes-
matrimonio si loca in illis Clementina.
Dicimus in conclusione, nisi forte in ali
quo casu tamen, quemadmodum si non sit perica
lum mortis, vel aegritudo illi, impotentia co-
ercendi, tum etiam quoniam, vt de-
mus in hoc casu hic humana diligentia
obligat cum periculo vitæ vt si incontinen
tiam contemptum legum ecclesiasti-
cum & in alio casibus vide dic. Non enim
dicat hoc loci hoc amplius explicare, quia
ratio respondendum est ad argumenta fa
cta in principio.

¶Ad primum argumentum videtur, q
in illo casu non incurritur excommu
nicatio, quia non sit de forum contentiosum
matrimoniale: sed quia sit propria ma-
teria illius prohibitionis, vt dictum est.

¶Ad secundum argumentum videtur,
quod argumentum optime concludit, q
ratio quare in illo casu non incurritur ex-
communicatio vera est, quia matrimo-
nium est nullum (. Argumentum enim hi
facit hoc manifeste constare) sed propter
matrimonium illegitimum. Ex dictis respon-
detur ad quartum argumentum dubij prin
cipalis.

¶Ad sextum argumentum dubii princi-
palis, est dubium de illis qui contrahunt in
gradu affinitatis quæ oritur ex matrimo-
nio non consummato, an incurrant ex
communicationem latam in illa Clementina.

¶In hac difficultate illi autores qui ex
similr, q ex matrimonio rato non consum
mato non oritur affinitas, sed impedimentū

A publicæ honestatis (vt dicunt alii pleri-
que sanctorum in arta huius quæst.)
consequenter tenentur dicere q illi qui ob
trahunt cum tali impedimento non incur
runt excommunicationem de latam. Nam
illa constitutio sex Clementina, loquitur
de consanguinitate in gradibus affinitatis
& vero qui dicunt q orta impedimento
affinitatis ex matrimonio rato non consum
mato (vt dicunt multi alii in eodem lo-
co) ex consequenti tenentur dicere q illi
qui in illo gradu contrahunt incurrunt ex
communicationem Constitutionis. Probabilis
B tamen est quod in illo casu incurritur ex-
communicatio probabilium tamen est oppositum.
Primo pro hac secunda conclusione militat au-
toritas Doctorum qui tenent
quod ex matrimonio rato non consum
to non oritur impedimentum affinitatis, sed
publicæ honestatis, & argumentis factis pro
illa, vt paulo post probatur. Nā vt ego existi
mari probabilius, ex matrimonio rato, nō
C consummato oritur affinitas imperfecta, & ra-
tam imperfecta, ergo probabilius est q
non incurritur excommunicatio. Probatur
consequentia: tum ex dictis hic contra
illos qui contrahunt in gradu affinitatis
imperfectæ debet fieri affinitate perfecta, & nō
de affinitate imperfecta. Vt per hoc respon-
detur ad secundum argumentum principale.

¶Ad septimum argumentum dubij prin-
cipalis est septimum dubium, an affines, vel
consanguinei qui petit sponsalia de futuro
habere coitum affecto maritali, incurrant
excommunicationem latam Clementinæ.
D Dicimus in dubio, affectu maritali tum
& coitus est fornicarius non interest mo
mentaneum tale sponsalia nō tollere
dubitandi possit in illo sexto argumento.

¶In hanc rei explicationem sit primo
conclusio. Ante Concilium Tridentinum si
non spōsalia de futuro inter affines, vel co-
sanguineos sequebatur copula affectu con-
gali incurrebatur excommunicatio. Hanc
sententiam tenet Cæcia verbo excommuni-
catio cap. 47. Sylvester loco supra citato
dubio 5. Navar in Manuali ca. 27. nu. 141.
Et ratio huius est. Nam talia sponsalia non

sancta cum tali æquale eam scient in ratione meritorii, & habent eandem rationem contrahendi meritorie & sunt effectus æquales, ergo, inclusæ in excommunicatione. Secunda conclusio. Licet Concilium Tridentinum illi qui contrahit spontalia per verba de futuro in illis gradibus prohibitis, & habent copulam etiam affectu maritali, non imponat illam excommunicationem. Hæc sententiam tenet Navarrus in loco remedia 16. citato, & hanc habent multi alii doctores qui dicunt quod post Concilium Tridentinum spontalia de futuro non pariunt matrimonium per copulam consequentem, etiam si fiat affectu maritali. Et ratio est manifesta. Nam ex incontinenti prædicta excommunicatio sit per contractum matrimonialem, ut iam supra dictum est, sed in isto casu non videtur contrahi matrimonium post Concilium Tridentinum, ergo non incurritur excommunicatio in tali casu. Et dicitur in hoc dubio respondeatur optime ad fundamenta argumentorum facta primo loco.

¶ Ad octavum igitur dubium dubii primi dicendum est, quod non incurritur illa excommunicatio, quando contrahitur cum affine, vel consanguinea ignorante. Ad cuius explicationem intelligendum est quod duplex potest esse ignorantia. Alterius iuris, alterius facti. Ignorantia iuris est hoc casu cum ignorat quis impotentiam consanguinitatis vel affinitatis, quia ignorantia facti est si quis ignorat se contrahere cum affine, vel consanguinea, &c. Et videtur quod incurrat excommunicatio talium si contractus matrimonialis sit ignorantiæ.

¶ Primo igitur ostendo argumentum principale. Quando quis ignorat contrahere cum quibus non habent ignorantiam facti in casu excommunicationis, tunc per eius ignorantiam iuris illa ignorantia non habet: ergo contrahens in illis gradibus prohibitis per ignorantiam talium excommunicationi Canonum non incurrit. Nam ut habet in regulis iuris in sexto, regula ignorantia. Ignorantia facti non iuris excusat: ergo quicumque aliquis ignorantiam iuris non habet excusatur ab excommunicatione.

De regulis iuris in 6. regula ignorantia.

¶ Secundo argumento illi qui contrahit in hoc casu gradibus prohibitis per ignorantiam affectionem sive habitudinis. In

A illo casu contrahitur ignorantia, & quicquid non habetur non habet ignorantiam, ergo non incurrit excommunicationem, ergo. Minor probatur. Nam cum illi ignorantia in affectu affinitatis non habeat ratione illius affectus, ipsa ignorantia non habet ratione illius qui ignorat. Hæc sententia tenet Sylvester verbo excommunicatio q. 1. Nauarrus in loco citato, & plures alii quos ibi allegat Sylvester. Secunda pars probatur. Primo ex quo Clementina. Non enim dubium est placuit de consuetudine, vel de consuetudine sciente, & non est nisi illa Clementina nihil potest ad hoc facit, ergo non incurritur excommunicatio. Hanc sententiam sequitur Nauarrus in loco citato & alii multi.

¶ In hac difficultate sunt duæ oppositæ sententiæ circa illam particulam posita in illa Clementina, scientes. Prima sententia est quod intelligitur de scientia facti, quia ignorantia facti excusat ab excommunicationibus, ideles, quia sufficiebat effectus actus ad affinem vel consanguineam, ignorantia vero iuris non excusat. Hanc sententiam tenet Clementina, hoc est quod dicta sententiam tenet. Sylvester verbo excommunicatio q. 1. Nauarrus in loco citato, quia quod dicitur Clementina, non videtur glossa super illam Clementinam, nec, loquitur de illo qui ignorat affinitatem vel consanguinitatem, quia dicit quod dicta sententiam allegata. Secunda sententia est hanc oppositam, quod non solum ignorantia facti excusat in illo casu ab excommunicatione. Hanc sententiam sequitur Nauarrus in loco citato & alii multi.

¶ In hoc casu explicationem sic concludo. Prima sententia est probabilis, secunda vero nihilominus probabilior. Hæc conclusio habet duas partes. Prima pars probatur argumento facto primo loco & auctoritate Doctorum qui illam tenent. Et secundum istam sententiam illa particula, scientes, debet esse ita quod ignorantia in gradibus prohibitis & ita quod scientia in quod sicut ab excommunicationem aliquod illarum effectuabat. Secunda pars probatur. Primo ex quo Clementina. Non enim dubium est placuit de consuetudine, vel de consuetudine sciente, & non est nisi illa Clementina nihil potest ad hoc facit, ergo non incurritur excommunicatio. Ergo

fit

Secundo probatur. Nam quicunq; ig- A
norantia aliquis excusat, non facit il-
lud fieri sine hac ignorantia facti, sive in
ea ergo hac excommunicatio, non incurri-
tur quandocunq; fit ignorantia. Conse-
quens arguitur: nam sive sit ignorantia
facti, sive iuris, etiam peccatum, ut dicitur
2.2.q. 76. art. 3. ergo si in uno casu
non incurritur excommunicatio nec in alio.
Et hic secunda pars conclusionis sequi-
tur. Ad ignorantia vincibilis, & culpabilis
quam si sit crassa excusat ab excommunica
tione? De affectata vero dicit posse. Hec
conclusionem ponitur in materia de excom-
municatione, ni quando dicitur aliquis fuit
ex hoc secuti sit excommunicatus, non in
curritur excommunicatio si sit ignorantia
etiam culpabilis & crassa, ut dicit D. Anto-
3 part tit. 24 cap. 36. ma. 3. Cajet. 1.2 quæ
stio. 73. art. 9. Sylvester verbo Ignorantia
§. 4. Advertendum tamen est, quod in
prima parte illius Clementine ponitur illa
particula scienter, cum dicitur, eos qui scien-
ter in prædictis contingentibus, & alijs
similibus cum mortalibus, &c. Pedra vero in
secunda parte non ponit illam particulam
scienter, necnō religiosos, & clericos in
clericos in sacris ordinibus constitutos, ma
xime habentes. Et ratio fuit Quo-
niā in casibus contentis in prima parte po-
nit esse gravis ignorantia nō vero in ca-
sibus secunde partis, & ita in casu, contem-
in secunda parte & incurritur ignoran-
tia culpabilis, & incurritur excommunicatio.

¶ Quibus potest respondeatur est ad ar- B
gumenta facta in principio. Ad primū ar
gumentū respondetur, quod quidam in illo
casu peccat etiam mortaliter, nō incurritur
excommunicatio propter rationes iam di-
ctas. Et idem respondetur ad confirmationē.
Licet dici posset ad confirmationē, q̄ igno
rantia non excusat nisi ipsum in quo est
& non tribuat qui habet ignorantiam.

¶ Ad tertium argumentum dicitur posse C
quis in casu casu, an si ignorantia sit affectata
sive in suis suæ facti incurritur excommu-
nicatio. Dicendum est breviter, q̄ incurri-
tur excommunicatio huius Clementine illi
sententiam tenet Sylvester supra, & glo.
super illum Clementinam: & hanc sententi-
am tenet Cajet. Nam ut ipse dicit ignoran
tia affectata reducit ad illam in qua non fuit
scientia & ita & hēt quid licet aliquid ex ig-
norantia, ut si fuerit ex certa scientia,
& ita sit illud opus scienter.

¶ Ad tertium argumentum respondetur
ch Sylvest. Dicit quod si aliquis contrahens
in illa gradibus prohibitis habet scientiā &
alter ignorantiam: ille qui habet ignorantiā
& contrahit ignoranter non incurrit illam
excommunicationem nemen ille qui habet
scientiam, & contrahit scienter incurrit di-
ctā excommunicationem. Et dicta respondetur
ad aliud argumentum dubia principalia.

A Decimo argumentum dubia principa
lia est dubium, An illi qui a princi-
pio contrahūt ignoranter consanguinitatem
vel affinitatē, vel aliud impedimentum
ex parte in illa Clementina, & postea
perseverant scienter ab solum in cohabita
tione etiam in copula, incurrant excōm
municationē. Et ratio dubitandi est illa que
posita est in illo argumento. In hac difficul
tate Cajetan. loco saepe allegato putauit
quod non minus sint excommunicati qui
licet ignoranter contrahunt scienter per-
severant, non in solo cohabitu, sed in con-
sortio, quia est in contractu affecta conjuga
li, quam si a principio contrahunt scienter.
Nam contractus affectat omnia quæ claudit
in se contractum matrimonii, quia quā
multum matrimonium claudit in se spōsa: &
ideo cum excommunicatus contrahēs,
multo magis excommunicatus consumā
tis scienter. Sylvester loco citato quæst. 1.
potest dubium, quid si quis ignoranter con
traxit sed supervenientes scientia cohabitat.
Et addunt varias sententias. Prima quæ
ra est Ioan. Andr. qui dicit, q̄ ille nō incidit
in excommunicationē. Nam illa constitu-
tio non penit cohabitationē vel incestum,
sed contrahi excommunicatē quamvis non
tales peccet copulando eam. Et probat
quia alia sunt inclusio Ecclesiæ non potest di-
vertere ab illa. Et hanc sententiam sequitur
Cardinalis. Appetit tamen exceptionē di-
cēs, nisi de novo contrahat. Paulus vero di
cit, q̄ si talis cohabitat ei affectu maritali,
incurrit illā pœnā, quam videtur ex novo
consensu si ea contrahere: si vero ex primo
non incurrit excommunicationē. Sylvester
vero dicit, quod illa non sequuntur quia
sunt in hoc q̄ ille incidit in excommunica
tionē, si postquā sciuit copulam ad matri-
monium contrahit. Navarro in hoc casu re-
spicit dicit quod ad incurrendam hanc pœ

fuadar quod Scientia supra dictorum impe
dimentorum superaretur, post contractū,
licet sufficiat ad peccatum si non superetur
& hoc sentiendum videtur Gabrielis super
dictum Magistrum, ut dictum fuit.

¶ In hanc rei explicationem sit prima
conclusio. Ante Concilium Tridentinum si
Medicus sine sua culpa haberet impedimentum
perseverando in aliqua infirmitate vel re
manendo absolvendi in secreto, incurreret
periculum proximum mortis vel certum gra
vem (& in meliori sententia Doctorum) si ab
sque culpa sua haberet impedimentum vel certum
periculum proximum manifestandi vel certum
periculum proximum infamiae, non teneretur
in illa Ecclesia manere vel ad illam redire.

¶ Secunda conclusio. Post Concil. Trid.
dem, qui tantum perseverat in peccato
post certum tempus de impedimento si de
nullo non contrahunt cum parocho & testi
bus, non incurrunt excommunicationem.
Ratio est. Nam ex tam diuturna non fuisse
sua culpa contrahendi matrimonium publicum
in Ecclesia non incurrunt excommunicationem
ratione contrahendi, ergo nec ratione
non contrahendi. Et dicitur hoc dubie solum
propterea quia non debet privari

¶ Circa illam Clementinam aliqui tutt
cum Cajetano loca quamplurima sacra, &
cum Sylvestro ubi supra debere se quod re
linquant loquor eadem facienda non peccare,
licet excommunicationem. Nostrae vero relinquendum
videtur quia illam Ecclesiam celebrandi
sacramentalem illam celebrandi in illa predictam.

¶ Secunda conclusio. Post Concil. Tri
dentinum quicumque perseverat in peccato
post certum tempus de impedimento si de
nullo non contrahunt coram parocho & testi
bus

ſolùm non poſſet: tum illa contrahere? at
quòd non poſſit habere hæreticum,
& conſequens communiter tam illa Pecba
ne conſequentia, tum eſt omnino eadem
ratio.

¶ Quinto arguitur in ſecundo Nam in l. in
quam de hæreticis in haredem, ca
ſum ibi volentarium repudiantem po-
ſſe negare opus præceptale eſt ſenſus,
ergo ſimiliter de qui exiſtimat quod eſt
impedimentum dirimens matrimonium
non contrahit, & opinio gratis fervida
eſt veritas exiſtit in noſtro caſu.

¶ In oppoſitum eſt primo Ia illa contra
ſtantes talis non eſt circa ipſius
poſſe, vt ſuppenitur: nec circa condi-
tionem ad contrahendum matrimonium eſſen
tialem rectus ſaltem ſit impedimentum
ergo tale matrimonium eſt validum.

¶ Secundò arguitur. Si aliqua ratione ne-
ſciri valeat matrimonium quoniam quia
ſit de cætero habili non poſſit vbi rectus con
ſenſus in matrimonio: ſed hæc ratio eſt inſi
ſufficiens. Conſequentia eſt bona, quia eſt
manifeſta. Nam illa ratio aſſignatur ab Ab-
bate Minor probatur ex capit. de ſpon-
ſa & matrimonio in fine expreſſe dicitur,
ſi ſponſalibus puris & certis, nihil ſi obſtan-
tiæ & affinitatis, vel publicæ religio-
nis ſeu alia quæcumque ratione fiat nullo dum
modo non fiat nulla exiſtente cauſa
dirimente efficax impedimentum. Sed in quibus
valet ipſum ſignificatum quod poteſt eſſe
ſufficiens ad contrahendum ſponſalia inter
abſentes, ergo & ergo etiam poteſt eſſe
ſufficiens ad contrahendum matrimonium.
Confirmatur: Nam vt dicitur eſt dubio ſe-
cundo in ſolutione ad ſecundum illa exi-
mentia quæ ponit in illa Clementina
ſecundum probabiliorem ſententiam non in
currunt, nihil ſit obſtans ſufficiens ad matri
monium, ergo non cognitus & abſens po
teſt eſſe conſenſus interior ſufficiens ad ma
trimonium.

¶ Tertio arguitur. Si quis ex vtero par-
tuliri exiſtimet quod in ſacramento ba-
ptiſmi nulla eſt virtus ad inſtificandi, &
ad remittendum peccatum originale, nihi-
lominus poteſt habere intentionem baptiſ-
mandi, quia quidem ſubſicit ad hoc quod
conferatur verum ſacramentum baptiſmi,
ergo ſimiliter in noſtro caſu, poterit eſſe ſuf
ficiens conſenſus ad matrimonium, qui ſi

A tis contrahentes exiſtimet quòd eſt impe
dimentum dirimens inter illos. Antece-
dens eſt communis Doctorum in materia de
Sacramentis in genere. 3 p. q. 64. Conſequē
tia vero probatur ex paritate rationis.

¶ In hac difficultate propter aperiendam
poſſo pro vnaquaque parte duas oppoſi-
tas concluſiones, & duabus
nem. Prima concluſio dicit quòd in ca
ſu noſtro matrimonium eſt validum, quia non
poteſt eſſe legitimus conſenſus. Hanc tenen
do quasi communem Sylueſt. verbo matrimo-
nium. Rayn. dicto 6. & citat pro illa tenē
B tia Hugo & Andr. & alios. Quorum ratio
nes videntur quod non poteſt eſſe in ca
ſu legitimus interior ad contrahendum. Quia
etiam Sanctus Angelicus in ſecundo Sen-
tentiarum. Eandem ſententiam tenet Navar.
in manuale ca. 22. n. 4. ſecundæ & ca. 16.
Secunda ſententia eſt huic oppoſita, videli
cet quod in tali caſu validum eſt matrimo
nium, & quod poteſt eſſe legitimus impedi-
mento & legitimus conſenſus ad contrahen-
dum. Hanc ſententiam tenet Sanctus Ro-
ſella, vt refert Sylueſt. ubi ſupra. Et hanc te
net Cajetan. 3. p. q. 29. ar. 2. ad primum. Pro
hac ſententia adducit illa verba Magiſt. Sen
tent. in 4. dist. 27. q. 1. ar. 3. ubi hoc videtur ſi-
gnificare cum dicit, quod conſenſus poteſt
eſſe in materia illegitimum, idem dicit
dist. 29. q. 1. ar. 1. & dist. 35. quæſt. vlt. ar.
2. ad quartum.

¶ In huius rei explicationem ſuppono
dum eſſe, quòd ut verbis ex dicto impe
dimento matrimonii duplex eſt, aliud qui
dem quod impedit, non tamen dirimit ma
trimonium, aliud vero quod impedit & diri-
mit matrimonium. Item illi qui obſtacle
poſſunt exiſtimare conditionem cognati vel
affinitatis habere aliquod aliud impedimē
tum dirimens deprehendere. Vno modo certa
ta in vtroque eſſendi quod habere tale im-
pedimentum, alio modo non certè & ſola
liter, ſed dubitanter vel opinative.

¶ Quo poſito ſimpliciter, ſit prima co
cluſio, in à dubitatione procedamus. Si con
ſtaret ordinate primum certaliter quod ha
bens impedimentum quod impedit, & non
dirimit, poſſum habere conſenſum & inten
tionem conſentiendi ad matrimonium, & matrimo-
nium erit validum, quia tale impedimē
tum ſe recipit à parte rei ita quòd extra
ta ſit. Hanc ſententiam tenent Doctores ci

ratí pro utraque sententia, & in specie eius
stante illato conclusionem Sylvestri loco ci-
tato & hinc debent tenere omnes Theolo-
gi. Omnes enim dicãt quod matrimonium
consummatum quia tale impedimento quia-
lis peccatum, talibi est. Et ex hoc declara-
ur manifesta ratio pro hac conclusione: &
de hac conclusione non est dubitandum.

¶ Vnde ad secundam conclusionem. Si ille con-
trahens existimet se habere aliquod im-
pedimentum dirimens matrimonium, videli
cet, affinitatis vel consanguinitatis, &c. illa ta
men existimatio non sit veracis certa, &
probabilis, bene potest habere legitimum
consensum, & invincibilem contrahendi, & B
talitude contractus matrimonialis erit va-
lidus si illum habeant. Hec conclusio proba-
tur primo argumento sublato prima
loco quia probabilitate, & scabanitate eo
dem modo quo illi utitur. Secunda vero pro-
batur eodem argumento sublato secundo
loco quia probabilitate. Quibus potest responderi ad argumenta
facta in principio quæ militant contra illã
secundam partem.

¶ Ad primum argumentum respondetur
negando antecedens. Ad probationem di-
cendum est, quod error ille qui excludit ad
se impedimentum dirimens, non est error
juris in quo fiat substantialis, & effectiua
ignorantia, vel error qui excusat
matrimonium. Ratio huius est quia vt di-

dit D. Thomas supra quæst. 19. artic. primo
qui excusat matrimonium de quo quæ
stio est error consistit in hoc quod
quo tendit ille impedimentum dirimens
est tanta non sit, sed tollit consensum
existimat ad matrimonium, vt ex dicto
tur fieri in solemnem vel hoc modo ma-
trimonium.

¶ Ad secundum argumentum respon-
tur negando antecedens. Ad probationem
dicendum est, quod quia quis potest, &
existimat quod sibi licite habere
non potest habere consensum & vo-
lum sufficientem ad matrimonium, quia
hoc stante non est impossibile. Nam bene
potest habere talem consensum qui sit
habere consensum & interiorem de se sub
ximum ad contrahendum, vt constat in eo
qui ponit fictum de futuro qui credit quod
in futuro tempore nihil de tanto vel hoc
stat quod postea habeat sufficientem consen-
timum ad effectum matrimonium. Sic ergo
in casu proposito, cum habeat sufficien-
tem consensum, & alias materia non sit illi
prima de inhabilitate consanguinitatis, cum
non sit affinis vel consanguineus vel habeat
aliud impedimentum dirimens contra
tum matrimonium bene potest ha-
bere illum consensum ad hunc modum. De-
cat vnus, ergo credo quod sit impedimen-
tum dirimens matrimonium, nihilominus
ego nolo obstare & habere tantum quod
possum & sufficit ad dicendum, & ha-
beri formã consensum, sicut homicida cre-
dit quod in baptismo vel si, nihilominus
tur vere facere quod alii ministri faciunt
quia quod illud facit sufficit ad sacramen-

¶ Ad tertium argumentum respondetur
negando antecedens, & dicendum quod ille
potest habere interiorem conscientiam vel
ordinandi, vt declaratum in precedenti
dictione.

¶ Ad quartum argumentum respondetur.
Concedo supra casum quod ille sit pra
cipe quod opinio sit probabilis vel tuti
quia vel illum actum est necessarium quod
agens sciat se quia credit, & quia sine medio
illum agit, vt in matrimonio non est ne-
cessarium, quod ministrum sciat se ex
habere, quod ministrum vere sit ha-
bere quod potest.

Articulus

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum ad separationem matrimonii contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod ad separationem matrimonii quod est inter affines & consanguineos non sit procedendum per viam accusationis. Quia accusationem præcedit denunciatio quæ aliquis se ad faciendum obligat sibi probationem defectus: sed hæc non requiruntur quando de matrimonii separatione agitur, ergo ibi locus non habet accusatio.

¶ 1. Præterea. In causa matrimoniali solemnior videtur probatio requiri debere: sed in accusationibus ordinibus etiam existentibus, ergo in causa separationis matrimonialis non agitur per viam accusationis.

¶ 2. Præterea. Si matrimonium accusationis daretur, tunc præcipue hoc esset faciendum quando minus difficile esset quod separarentur: sed hoc est quando sunt spiritualia tantum contracta non autem quando accusatur matrimonium, ergo non quam de facto debet fieri accusatio.

¶ 3. Præterea. Ad accusandum non solet aliquis per hoc quod non ita cum accusat, sed hoc fit in matrimonio, quia si primo tacui quando matrimonium contrahebatur non possum postea matrimonium accusare quasi suspectum, ergo &c.

SED contra. Omne illicitum potest accusari: sed matrimonium affinium vel consanguineorum est illicitum, ergo de eo potest esse accusatio.

RESPONDEO dicendum quod accusatio ad hoc est inducta ne aliquis sub umbra innocentiæ quæ culpam habet,

A sicut autem ex ignorantia facti contingit quod aliquis homo reputetur innocens qui in culpa est, ita ex ignorantia alicujus circumstantiæ contingit quod aliquod factum reputetur licitum, quod est illicitum: & ideo si matrimonium contractum quandoque in facie Ecclesiæ fuerit factum, & sic matrimonium accusatur quando propter ignorantiam impedimenti dirimentis allegatur legitimum quod est illegitimum.

B AD primum ergo dicendum, quod obligatio ad præstandum cautionis habere locum quando accusatus potest de crimine, quia tunc agitur ad pœnitentiæ finem: sed quando accusatur factum unde non agitur ad pœnam faciendi, sed ad impediendum quod est illicitum: & ideo in matrimonio accusatus non obligatur ad aliquam pœnam: sed licet accusatus possit & debeat & sæpe fieri, ita quod experiatur & persona accusans matrimonium quod accusatur, & impedimentum propter quod accusatur.

C AD secundum dicendum, quod in causis non pœnalibus sive consanguinitatem non per consanguineos, de quibus probabilius est quod sciat. Unde quando ignorantia sufficiens habetur circa existentiam, & ex malevolentia præsumitur per consanguineos probari melius potest repelli ab accusatione quando sunt consanguinei qui taceat & per quos probare non potest: sed consanguinei qui consilium præstiterunt repelluntur ab accusatione quando accusatur matrimonium propter aliquod impedimentum quod impedire contrahendo, & dirimere contrahens, sed quando accusatur ex hoc quod dicitur non fuisse contractum non patitur tanquam suspecti fama repelli, nisi ex parte illius qui est in tertio dignitate ob aliud de quo præsumitur aliquam pœnam quæ libere velit quod matrimonium fiat.

D AD tertium dicendum, quod si matrimonium non est contractum, spiritualia tamen non, non accusat quod non est: sem patuit denunciatio impedimentum ne matrimonium contrahatur.

AD

AD quartum dicendum, quod ille qui uxorem primo quam debuit ducere, postea si velit matrimonium decenter, quamdiu potest, repellere. quod patet ex Dicere quod sic dicit. Si vero petit uxorem ille matrimonium ut aliquis uxorem ducere ex. 4. dis. 28. c. cū ita sit. ducat, quando habuit facultatem consummandi matrimonium celebratum, non tamen tenetur statim consummare, dicendum est quod non peccat. Sciendum quod consummare matrimonium est carnaliter cognoscere uxorem. Et quia quandoque contingit quod aliquis ducit uxorem, quam postea videt esse leprosam, vel aliis infirmitatibus detentam, quibus ipse non tenetur se exponere, ideo quaeritur utrum talis uxor possit statim dimitti, vel non. Et videtur quod sic, quia nullus tenetur se exponere periculo infirmitatis. Sed uxor ducta ab aliquo, quae habet infirmitatem contagiosam, exponit virum periculo infirmitatis. Ergo vir non tenetur eam ducere, sed potest eam statim dimittere. Et videtur quod non, quia matrimonium est indissolubile. Ergo non debet dimitti propter infirmitatem. Et videtur quod non debeat dimitti propter fornicationem, quia fornicatio est peccatum mortale, et matrimonium est sacramentum. Ergo non debet dimitti propter fornicationem. Et videtur quod non debeat dimitti propter adulterium, quia adulterium est peccatum mortale, et matrimonium est sacramentum. Ergo non debet dimitti propter adulterium. Et videtur quod non debeat dimitti propter homicidium, quia homicidium est peccatum mortale, et matrimonium est sacramentum. Ergo non debet dimitti propter homicidium. Et videtur quod non debeat dimitti propter furtum, quia furtum est peccatum mortale, et matrimonium est sacramentum. Ergo non debet dimitti propter furtum. Et videtur quod non debeat dimitti propter rapinam, quia rapina est peccatum mortale, et matrimonium est sacramentum. Ergo non debet dimitti propter rapinam. Et videtur quod non debeat dimitti propter homicidium, quia homicidium est peccatum mortale, et matrimonium est sacramentum. Ergo non debet dimitti propter homicidium. Et videtur quod non debeat dimitti propter furtum, quia furtum est peccatum mortale, et matrimonium est sacramentum. Ergo non debet dimitti propter furtum. Et videtur quod non debeat dimitti propter rapinam, quia rapina est peccatum mortale, et matrimonium est sacramentum. Ergo non debet dimitti propter rapinam.

SVMMA ARTICVLI.

¶ Primo concluso huius animi ad effectum. ¶ Secundo concluso huius matrimonium secundo posse iudicis. Ratio huius est. Nam ipsum matrimonium aliquando de se est illicitum quidem propter a contingens, qui quidem actum ipsum impedimentum, ergo quicumque ipsum solutum potest sine peccato hominis. Videtur autem argumentum primo solutionem ad primum.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrum ad separationem matrimonii contracti inter affines & consanguineos processus debeat per testes.

FUNDAMENTUM procedit. Videtur quod in talibus causis non sit procedendum per testes. Sicut in aliis causis, quae de facto consistunt

A ad testificandum non exigitur forma exceptionis materia. Sed hoc non obstante fiunt exceptiones quae non sunt de forma exceptionis materia. Ergo etc.

¶ 2 Praeterea. Testes sunt de praemissis ad eorum repellendum. Sed non omnes possunt propinqui esse in parte ad quam accedunt. Et ideo non est dicendum per testes.

¶ 3 Praeterea. Matrimonium est sacramentum. Sed quaedam sunt quae non sunt de forma sacramenti. Ergo non

B sunt de forma exceptionis. Sed non omnes possunt esse testes. Et ideo non videtur quod non possit procedere per testes.

SED CONTRA. Testes inducuntur ad causas ad finem. Sed hoc non est de forma exceptionis. Ergo non est de forma exceptionis. Et ideo non videtur quod non possit procedere per testes.

RESPONDEO dicendum quod in hac causa separationis, quod per testes procedi possit, videtur quod non. Et hoc dicunt, quia causa matrimonialis spiritualis reputatur, videtur, quod hoc possit fieri per testes, et quod non, et quod non

C sit de causa spirituali, et quod non sit de causa spirituali, et quod non sit de causa spirituali, et quod non

¶ Quæritur hoc articulum diſputando ad primum ad Theologum, eſſet enim ſatis ſufficiens in medicina alicuius. De hoc autem dicendum eſt, quod ſacerdos non habens ſcientiam aliquam poſſunt, ut ſibi videtur ſufficere. Vide Cajetanum ſuper quartum Decretalium per totum, ubi per totum ſuper hoc verba. Manifeſtum eſt autem ex prædictis ad illos articulos quæſtionis. Videndum etiam eſt, quæ diſpoſitio ſufficiat. 6. horum quæſtionum in ſolutione primi principale in ſolutione ad primum argumentum unde trahi ſupponendo Magiſtrum Sententiarum in 4. diſtinct. 17. quæſtiuncula 4.

IN hac ergo prima difficultate eſt primo, quæ ſint ſigilla confeſſionis ſacramentalis poſſit in indicio ad probandum ſe confeſſum, vel non confeſſum. Et ad hoc dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis eſt peccati. Nam ſicut ſupra dictum eſt, ſigillum indicitur eſſe materiale principale recepta ab eo, vel ad quem ordinatur aliquid materiale ad manifeſtandum aliquid ſecretum. Unde ſigillum confeſſionis ſacramentalis eſt peccati, quod ſecretum confeſſionis ſacramentalis ordinatur. Et hæc dicta ſufficiant de quæſtione prima. Ad argumenta autem quæ ſtatim in oppoſitum adducta ſunt, patet ex dictis ſolutio. Ad primum enim dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad ſecundum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad tertium dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad quartum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad quintum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad ſextum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad ſeptimum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad octavum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad nonum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad decimum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad undecimum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad duodecimum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad decimum tertium dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad decimum quartum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad decimum quintum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad decimum ſextum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad decimum ſeptimum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad decimum octavum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad decimum nonum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati. Ad vigeſimum dicendum eſt, quod ſigillum confeſſionis ſacramentalis non eſt ſcientia aliquorum, ſed peccati.

EST ſecunda difficultas principalis circa articulum undecimum. De cuius materia, quæ ſecundum aliquos, & primo

ca. 1. de officio ordinarii, &c. libro de vocat. &c.

bitis indicatur validam eam rem ex se fi-
At qui enim dicit eos ego & indicatur
tales, concludit illatè infirmos & pollere, &
sententiam hic adhuc consequitur. Et ita
pro affirmativa huius dicta.

¶ Primo arguitur. Nam vt dicitur in
c. 1. quæst. 1. artic. 4. licitum est recedere
à sententia probata nec etiam sententia
allegata & probata in foro quæritur: ergo
licitum etiam erit accedere ad ea quæ pro-
batam illius secundam allegata, & proba
per testes Probatur consequentia quia licet
accedere ad non finem eli inimicis malen
ita occidere i occidendo ergo licet recedere
à sententia, illicitam licitam, propter pro-
bationes publicas ita etiam accedere ad il
finem, allegatis licitam in alio casu propter
probationes publicas & solemnes excom.

¶ Secundo arguitur. Index ordinarius ex
mandato iudicis delegati, nō habens potes
vt ab eius sententia recurrentes ad ipsum iudicem delegatum ei
sua causa à iudicem ab ordinario, ergo
dicitur ille qui iudicem facit contingere ab
ab allegata & probata potest eandem sententiam illam quando licitè ab ordinario.
Consequentia est bona ex paritate eadem
antecedens vera constat ex cap. pastoralis
§ quia vero ubi dicitur quod ab ordinario
c. pasto- tenentur ad ipsum delegatum & ibi sententia
de offic. ord. illam quidem, eandem confirmatam ce-
de legat. nere tenebuntur &c.

¶ Tertio arguitur. Supponendo quod in
diu ecclesiasticus pro aliqua causa pro
nunciauerit hanc sententiam, ex hoc adhuc
manet ille contingens. Tunc sic arguitur ma-
lus excommunicatus propter aliquam
causam dicit non esse ausus ad procedit se-
cundum allegata & probata, ex malus, ergo
talis excommunicatus legit in foro non
sententia, ac fidelis de illi quæ sunt absolute.
Confirmatur argumentum in particulari,
quando iudex pro aliqua sua causa excom-
municauerit eum hanc sententiam, quod facien
vnam irregularitatem, & reddunt debitum ecclesiæ,
si nō reddunt sequitur multa inconue-
nientia, ergo tenebuntur reddere quilibet illo
rum etiam si certo scirent non esse matrimo-
nium, antecedens vero constat.

¶ Quarto arguit. Si talis quod ex ob-
latione & peccatum mortale incurrit
excom. & iudex pro aliqua sua causa excom-
municauerit eum hanc sententiam quod ex hac
ex. Tunc sic. Sequitur, quod ex hac ex-

A re tollere debitum quod non tenetur si
mal solueret [illegible] ergo ad tol-
lendum excommunicationem non tenetur
peccatum. Nam [illegible] non tenetur
tur tollere debitum, quando illa exactio
ad nil finem, quia [illegible] malo
illa, non potest accedendo ad hoc finem
ergo. Falsitas consequentiæ constat: nā hoc
agens sequitur licitè in foro, ex
eo quod non obstante malitia intrinseca
debitum petitionis sua petens commu-
nicationem hanc sententiæ.

B ¶ Ille non absolvendus in foro conscien-
tiæ in alio casu ne existimans se solum ex-
tingere non potest solvere excommuni-
bus. Ita hac obstante secundum omnes
Theologi & Iurisperiti nullo excepto. Et
hoc concludo probatur primo. Ille malus
remanet eis non sua vi obligatus non eis vult
remittere [illegible] ergo accedere ad illam malitiam ei intrinsecam
ergo, ac videndo nulla de vitio petendi ex-
tinguitur in ille probatur secundum in
quo allegata & probata. Confirmatur ergo
a contrario sensu: non licet
C recedere quod nascitur ex
quod non fuit a principio illicitum,
ergo vi potest facere quod ultimum nascitur
ex, quod à principio erat illicitum,
ac videndo non potest causa, quod accedat
ad eius malitiam & finem. Secundo pro
batur eadem. Nā in diuinis in a. 2. q.
11. 5. [illegible] nulla sententia non
ta, nisi ipsa sit secundum allegata & proba
nulla in mundo causa sint mendaces
testes ille sedili rē eli iniustam ap-
pellans, quamvis possita sit secundum allega-
ta & probata: ergo malus in tribunali ec-
D clesiæ, ac videndo per sententiam de qua
hic [illegible] nullam ex ignorantia ex-
go illam malitiam, ac videndo accedere ad
illam erit illicitum. Tertio probatur ratio
ne & exemplo. Nā si dicitur in c. 1. q. 1. par. 1. Si quis
occisus [illegible], secundum allegata
& probata, non tenetur sua sententia mi
cia si sua [illegible] ipse possit, sed in pa
ratio sit potest non habere scientiam ex
ngelium sive aliquo [illegible], ex go
quia ad hoc ea non tenetur respondere
dere tali sententiæ. Quarto probatur ex ra
ipsa sententia appellans pro [illegible]

[illegible]

[illegible] ſententiæ. Nam vt diſſeruit A
[illegible] de excommunicatione
[illegible] excommunicationis in-
[illegible] ſua cauſa, quantumcunque alias ſit la-
[illegible] ſecundum allegata & probata
[illegible] iuſta eſt in foro conſcientiæ
[illegible] habet vim. Vide Scotum in 4.
[illegible] Caiet. in 1.4. quæſt.
[illegible] ad ſecundum. Ergo hæreticoli ſen
[illegible] quamuis apponatur cenſura ex
[illegible] nunciis, non obligat in conſcien-
[illegible] tenetur reddere debitum,
[illegible] actum excommunicationis.
[illegible] in particulari Sylueſtrum, verbo ſen
[illegible] 2. dubio 3. per totum, ubi hæc
[illegible] explicat.

¶ Secunda concluſio. Poſt ſententiam in B
[illegible] allegata & probata illi qui
[illegible] in foro [illegible] conſcientiæ non
[illegible] & quantum ad externum fo-
[illegible] debent ſi habere vt contingat impoſ-
[illegible] ſibile fieri, ſine offenſa exterorum
[illegible] quæ pertinent ad effugiendam exteriorem
[illegible] debent tamen hoc facere ſine
[illegible] Hanc etiam concluſionem tenent
[illegible] Theologi & Iuriſperiti. Probatur primo concluſio. Nam fideli non obedienti in forma exteriori debitæ cauſis præ-
[illegible] ſi ſine matrimonio ſub pœna excommunicationis, ſequeretur manifeſtum ſcan-
[illegible] dalum, cum aliquot ſententiam eſſe iuſtam
[illegible] allegata & probata: ergo tenetur
[illegible] obedire in quantum
[illegible] ſine ſcandalo. Secundo pro-
[illegible] concluſio. Nam vt dicitur in loco ſu-
[illegible] cauſa iniuſtè probata nec ſequitur
[illegible] ſolue ſententiæ mihi, ſi ex inobedientia
[illegible] ſequitur ſcandalum, & ita non poteſt ſe-
[illegible] ſine ſcandalo non poteſt illud facere,
[illegible] in noſtro caſu maximè ſequeretur ſcandalum in inobedientia, vt conſtat: ergo ſi-
[illegible] debet in exteriori forma quærere
[illegible] Tertio probatur concluſio. Vt dic-
[illegible] in ſuprà de excommunicatione, illa
[illegible] contra quem lata eſt ſententia excommunicationis iuſtè allegata & probata
[illegible] quantum in foro conſcientiæ ad ſe ex-
[illegible] ſpectat, quia excommunicatio iuſta
[illegible] ſcandalum non, tamen in foro contentioſo, & quantum ad ea quæ publica ſunt, debet ſe-
[illegible] vt excommunicatus; alias eſſet
[illegible] ſcandalum in Republica: ergo ſi-

militer in noſtro caſu ibi ſe debent habere, vt contingant in forma exteriori.

¶ Quibus poſitis reſpondendum eſt ad C
argumenta facta in principio. Ad primum argumentum reſpondetur negando conſequentiam. Cuius cauſa eſt, Quoniam occidere innocentem, vt ſic non eſt illicitum malum ſed aliquando bonum eſt vt dicitur in 1.2. q. 64. art. 6. accidere vero ad id quod ſæpe eſt manifeſtè malum Secundo dico eſt. Nã in illo caſu accideretur innocens, vt innocens eſt forma huius loquendo ſed magis ad occidere à perſona publica & à miniſtro publico, qui ſequatur ſententiam publicam. & occidere in publico ſi vero ille, vt ſubeſt illi ſententiæ publicæ non eſt innocens, ſed nocens, licet quicquam huius conſequentiæ. Deus iubet Amalechitarum ſtrauari: ergo Antichriſtum cum abſolute eſt contingens actionem, vt ſubeſt diuinæ ſcientiæ eſt neceſſarium. At vero in noſtro caſu ille ſingulariter & omnibus modis accedat ad mortem innocentis, illi non debet eſſe publicum, ſed ſecretum, nec procedat ab illo, vt a miniſtro publico: ſed vt a perſona particulari, quæ non ſequitur ſententiam publicam, ſed particularem. Denique ad poſt Reipublicæ nõ eſt neceſſarium quod ille accedat ad mortem, ſed ſufficit quod in exterioribus habeat ea vt præmiſſa, ſi vero in caſu innocentis eſt neceſſe ſuum ad pœnas Reipublicæ, quod occidatur innocens probatio noſtra.

¶ Ad ſecundum argumentum dicendo D
negatur conſequentia. Ratio eſt: Nam in caſu antecedenti iudex ordinarius eſt actiuus miniſter, & ſolus habet iudicio de lege, & debet ſequi ſententiã publicam illius & non propriam, tamen & in illo caſu poterit ſententiam mutare ab illo, & ita dicere ſolet. Ad tertium iuxta quod non oppo-
thetical conſequentia tamen deſiderare ſolet, reſpondemus quod eam ordinamus, &c. Certè in noſtro caſu ipſi qui iudicant ſunt de lege, non ſunt miniſtri iudicis potentialis ſententiam ſecundã allegata & probata
[illegible] ſunt tenere ea exequutioni accedat con
[illegible] ſolus habens de ea vt cauſa principalis
[illegible] ſequi ſententiam propriam. Quocunque vero intelligendus ille textus allegatus in principio magis in particulari reſpectu
[illegible] ſententiæ qui interpretatur illi textum

¶Ad tertium argumentum respondetur, quòd etiam si præcipiat index ut debitum reddat sub pœna excommunicationis, non sententiam, sed tenetur obedire. Et ad argumentum dicendum est, quòd peccando ex ignorantia, scilicet, ita sententia procedit à peccante etiam ignorante, sicut à peccante scienter, quia ignorantia crassa præsumitur culpabilis, sic dicimus, ergo. Et cum sit duplex error in errante circa præceptum, alius vero speculativus circa legem, error circa legem qui sit talis sententiæ per se obligat in foro conscientiæ, secundum est quod non excusat ab omni peccato. Ad aliud respondetur, quòd secundum se quod est intrinsece malum, & ita nullo modo debet accedere etiam si sequatur bonum spirituale, non enim sunt facienda mala ut inde eveniant bona, & ita non est necessarium ad illam ad vitanda scandala.

¶Ad quartum argumentum dicendum est, quòd si confessor haberet aliunde personalem notitiam, accedendi ad confessionem, ipse cohibere in se debet intuitu boni quod ipse accessus ad confessionem parit: cum ejus anima periculum patitur in illo, & in tali casu nullo modo debet cohibere à malo. Tunc autem remedium erit fugere in quem longinquum: vel si hoc facere non potest, debet petere sibi confessorem & se habere ut excommunicatum petens quem cohibere cum ad malum vel ultra.

EX prædictis patet solutio ad quæstionem, scilicet colligitur quid dicendum sit ad aliud dubium, videlicet, quando matrimonium revera est validum, tamen in foro exteriori secundum allegata & probata invenitur nullum, essetne via dicendum sicut ad dubium præcedens. Et in hoc est facilis remedium, non in hac vita possunt de novo contrahere in facie ecclesiæ. Hæc dicta sint de illis articulis, & de tota illa quæstione in particulari.

¶In illam tractat erant quædam difficultates pertinentes ad dispensationes matrimoniales, de illis tamen commodius dispensabitur postquam dictum fuerit de quibusdam impedimentis pertinentibus ad matrimonium.

A

B

C

D

In Addit. ad 3 Partem

QVAESTIO LVI.

De impedimento cognationis spiritualis.

DEinde considerandum est de impedimento cognationis spiritualis. Circa quod quæruntur quinque. Primò, vtrum spiritualis cognatio matrimonium impediat. Secundo, ex qua causa contrahatur. Tertio, inter quos. Quarto, vtrum transeat à viro in vxorem. Quinto, vtrum transeat ad filios carnales patris.

DE hac materia disputat Doctor in 4. dist. 42. huius tertii, quæst. 1. & 4. dist. in Decretalibus, tituli de cognatione spirituali & alibi in 4. ex communi. Sylvest. verbo matrimonium. 8. quæst. 3. Cæterum super quarta Decretalium tit. 6. & Magister Sanct. dist. 42. quæst. 1. Navar. in Manuali, capitulo 22. num. 41. & Cajetan. verbo matrimonium, & hic Scotus.

¶Vtrum spiritualis cognatio impediat matrimonium.

ARTICVLVS PRIMVS.

DVBITATVR si præsumptus Pater vel Mater spiritualis cognatio matrimonium hoc impediat. Arg. quòd non: quia non est ibi peccatum nisi quod contrahatur aliquis huius matrimonium: sed ipse non potest contrahere aliquis huius matrimonium: ergo si non impedit matrimonium.

¶ 1. *Præterea impedimentum perpetuum matrimonium non potest dare sed tale matrimonium: sed cognatio spiritualis fieri potest matrimonium.*

...dicitur: sicut enim ... spirituali cognatione, quia non prae- ... cessit matrimonium, nec sequitur. Si prae- cessit, impedit superveniens, & dirimit contractum: Si sequatur, non dirimit, sed tantum impedit: sed carnalis cognatio ad aliquem matrimonium est dirimens quia ante spiritualis: ergo carnalis cognatio videtur magis impedire matrimonium quam spiritualis.

3. Praeterea, Cognatio spiritualis est ... sed matrimonium non est inter ... ergo non sequitur ... spiritualis ... non impedit matrimonium subsequens.

4. Praeterea, Cognatio non videtur ... spiritualis: sed spiritualis cognatio videtur esse contraria ... ergo spiritualis cognatio ... matrimonium, sicut prius dictum est: ergo ... videtur quod spiritualis cognatio matrimonium non impedit.

SED CONTRA. Quanto aliqua virtus fortior est, tanto magis est contraria: sed vinculum spirituale est fortius quam corporale, cum ergo vinculum propinquitatis corporalis matrimonium impediat: videtur etiam & cognatio spiritualis idem faciat.

PRAETEREA. In matrimonio consensus ... principaliter quaeritur ... spiritualis cognatio, quia praecedit ... forte matrimonium impedire potest quam carnalis.

RESPONDEO dicendum, quod sicut per carnalem propagationem humana natura ... per spiritualem regenerationem ... spirituale: unde sicut vinculum, quod ex carnis propagatione contrahitur est humanae naturae primarium, ita vinculum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione est aliquo modo naturale alicui regenerationi: et ideo sicut carnalis cognatio impedit matrimonium, ita spiritualis ex multiplicatione. Tamen diligenter est

A de spirituali cognatione, quia non praecessit matrimonium, nec sequitur. Si praecessit, impedit superveniens, & dirimit contractum: Si sequatur, non dirimit, sed tantum impedit: sed carnalis cognatio ad aliquem matrimonium est dirimens quia ante spiritualis: ergo carnalis cognatio videtur magis impedire matrimonium quam spiritualis: videtur etiam & cognatio spiritualis idem faciat.

B PRAETEREA. In matrimonio consensus principaliter quaeritur corporalis, quia praecedit ... forte matrimonium impedire potest quam carnalis.

RESPONDEO dicendum, quod sicut per carnalem propagationem humana natura ... per spiritualem regenerationem ... spirituale: unde sicut vinculum, quod ex carnis propagatione contrahitur est humanae naturae primarium, ita vinculum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione est aliquo modo naturale alicui regenerationi: et ideo sicut carnalis cognatio impedit matrimonium, ita spiritualis ex multiplicatione. Tamen diligenter est

C de spirituali cognatione, quia non praecessit matrimonium, nec sequitur. Si praecessit, impedit superveniens, & dirimit contractum: Si sequatur, non dirimit, sed tantum impedit: sed carnalis cognatio ad aliquem matrimonium est dirimens quia ante spiritualis: ergo carnalis cognatio videtur magis impedire matrimonium quam spiritualis: videtur etiam & cognatio spiritualis idem faciat.

D PRAETEREA. In matrimonio consensus principaliter quaeritur corporalis, quia praecedit ... forte matrimonium impedire potest quam carnalis.

RESPONDEO dicendum, quod sicut per carnalem propagationem humana natura ... per spiritualem regenerationem ... spirituale: unde sicut vinculum, quod ex carnis propagatione contrahitur est humanae naturae primarium, ita vinculum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione est aliquo modo naturale alicui regenerationi: et ideo sicut carnalis cognatio impedit matrimonium, ita spiritualis ex multiplicatione. Tamen diligenter est

in altera una et gratia, ut qui mori in ea potuerunt regnare: Christus ex utraque parte mortalitatem tollendam.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio formalis cognitio quando prodest ad matrimonium impedit contrahendum & dirimit contractum. Ratio huius conclusionis vide. Nam ibi est per similem propagationem huius vitæ spiritualis gratiæ, quæ per baptismum propagatur corporalem vitæ naturalis per generationem.

¶ Secunda conclusio. Subsequens ad matrimonium non eum dirimit nec impedit.

¶ Tertia conclusio. Quæritur an alia matrimonium dirimat, vel impedit, quam illa cognatio naturalis quæ recipitur in filium quando pater baptizat filium vel filiam quos non suscepit ab alio, ut dictum est supra pertractatum, et notatur ibi.

¶ Quarta conclusio. Si autem illa cognatio naturalis certo casu occidatur, & ex ignorantia aliquis filius vel filia non baptizetur, alias dirimit matrimonium, eadem ratione qua si necessario baptizatus.

Quinta conclusio. Si autem non occidatur necessario, & ex malitia, tunc ille qui eum alio modo baptizat non peccat de lege, sed debet reddere si potest, quia ex culpa eius non debet alius aliquod commodum reportare.

Circa quam illius quæstionem & articulum supponendum est ante omnia quid sit cognatio spiritualis. Cognatio autem spiritualis sic potest definiri. Cognatio spiritualis est habitudo ex susceptione sacramentorum inter fidelem susceptorem, et ecclesiasticum ministrum vim habentem, vel in actu scilicet. cognatio spiritualis est quædam personarum proximitas, procedens ex hoc quod quis contrahit sacramentum baptismi vel confirmationis, seu ordinis vel susceptionis illius quinquelis sacramenti confertur. Hæc definitio colligitur apertè ex Iuristis & Decretistis supradictis. Et ut illam explicemus, sciendum est primo, quod ut dicit D. Tho.

Definitio cognationis spiritualis.

A in articulo, sunt per consilium prælatum hæc, scilicet ubi multa sunt per sacramenta quæ sunt per [illegible] per sacramenta [illegible] tale genus [illegible] vel [illegible] tur [illegible] ut [illegible] ex [illegible] ut [illegible] ex [illegible] ut [illegible] ex

Nico. Hæc autem infirmio redditur A
huiusmodi fundamentum in dis-
positione spiritualis generatio per Chri-
stum hominibus collata est per quã vt dicit
1. Petri c. 1. Pauit regenerauit nos, vt
de sua carnali generatio sit nobis pos-
sibilis & vtcunq; cognatiuus carnalis,
ex vtraq; causa generationis spiritualis
sibi inuicem impedimentũ cognatio-
nis spiritualis. Et huius inductionis vis
est ad hoc rationis. Prima ratio est, vt ma-
gis habeamus hoc spiritualis vnitatis
ecclesiæ, cum videmus cognatos
non contrahere inter se carnali B
more. Secunda ratio, vt obuiet baptizan-
tibus patribus spiritualibus impedi-
mentum vitandi & declinandi hoc vitium
& peccatum vt dicit D. Paulus
2. Cor. 5. Tertia ratio tam ratione huius
dilectionis quam etiã odij inter filios
carnales, & illos qui erant ex fuisse ortos
baptismo, vt esset vtrãq; semina ne-
cessaria inter illos, & ideo ecclesia huiusmo-
di legem talem ne matrimonia celebrẽ.
De quibus omnibus plura in sequentibus.
Hæc autem lex fuit antiquissima vt ali-
qui patet. 10. quæst. 1. per multa ca-
pita. Et quæ aperte colligitur q̃ Papa po-
test dispensare in hoc impedimento. Secun-
do sequitur dã. & explicandum quem
effectum habeat hoc cognatio spiritualis.
Et ex doctrina D. Th. in hoc articulo colli-
gitur, quod si cognatio spiritualis antece-
dat matrimoniũ impedit & dirimit
matrimoniũ, ita q̃ matrimonium subse-
quens nullum est. Si vero cognatio spiri-
tualis superueniat matrimonio, nõ dirimit
illud, licet in eum qui est in culpa, nõ possit
petere debitum, teneatur tamen reddere, vt
dictum est de affinitate in quarto præcedẽ-
ti. In hoc quatuor vide Doctores supra
citatos. Et consule aperte ex istis supra ci-
tatis & in speciali in cap. 8. vii. de cognatio
spirituali & in c. 1. 30. quæst. 1. Quibus
præmissis circa tres ultimas conclusiones D.
Thomæ in hoc articulo sunt aliqua dubia.

¶ Et primum dubium circa tertiam cõ-
clusionem D. Thomæ, si spiritualis cogna-
tio inducatur in casu necessitatis post ma-
trimonium contractum impedit actum ma-
trimonii v. g. quando pater baptizat filium
in articulo mortis, & non est alius qui illũ
baptizet & quod dicitur de baptizante in

huiusmodi dubijs sequentibus, dicendum
est de suscipiente, nã forte in hoc primo
dubio quæstio nulla videtur esse necessaria.
Suscipiendi. Et videtur quod impediat.

¶ Primo arguitur. Illi coniuges in ta-
li casu verã contrahunt cognationem spi-
ritualem, vt est manifestum, & dicetur
in articulo sequenti. Sed cognatio spiri-
tualis impedit actum matrimonii, ergo.
Quod sequitur dicat quod cognatio spiritua-
lis impedit actum matrimonii, quando non
inducitur in casu necessitatis, sed vero in ca-
su necessitatis, contrahens fornicatur vi-
detur. Nã cognatio spiritualis est omnino
eadem ratione hic inducatur in casu ne-
cessitatis hic non inducatur in casu ne-
cessitatis hic non est de se vt manifestũ, sed
si inducatur extra casum necessitatis, im-
pedit actum coniugalem, ergo etiam in illo
casu.

¶ Secũdo arguitur. Cognatio spiritualis
quæ inducitur in casu extremæ necessitatis
impedit matrimonium contrahendum, &
dirimit contractum & antecedit matrimo-
nium, ergo etiam impedit actum matrimo-
nij. Antecedẽs patet ex dictis supra
citatis, consequentia vero probatur. Im-
pedimentum aliquod in tantum impedit &
dirimit contractum matrimonialem, inquã-
tum ordinatur ad actum matrimonialem,
ergo si impedit & dirimit matrimonium in
alio casu etiam impedit actum coniugalem.

¶ Tertio arguitur in speciali quando ali-
quis baptizat filium suum suscepti ex fo-
nicatione in casu necessitatis. Nam sic ar-
guitur quod in illo casu possit contrahe-
re matrimonium cũ illius matre, cõsequẽs
patet ex falsum, ergo illud ex quo sequi-
tur. Sequela probatur eam post matrimo-
nium si superueniat cognatio spiritualis po-
test petere & reddere debitum in illo casu
in quo inducitur cognatio spiritualis in ca-
su necessitatis, ergo potest etiam celebre-
re matrimonium si antecedat. Falsum vero
consequens probatur. Nam inter illos est
cognatio spiritualis antecedens matrimo-
nium, ergo non potest contrahere.

¶ Quarto. Probabilis sententia est quod
aliquis post suscepcionem ordinis sacerdotalis
peccat mortaliter quando occidit aliquem in de-
fensionem innocentis quando tenebatur il-
lum ex præcepto defendere, taliter q̃ non
potest excusari, ratio dictum vt dicitur in
4. quæst. 64. art. 1. & in materia de irregu-

latitate, ergo finalem erit probabilis sententia quod in casu illo post confessionem matrimonium impediat a petitione debiti etiam si teneretur prenum baptizare.

¶ Hic nihil addimus deducta &c. In illo casu supponit Sylvester sententiam non impedit actum matrimonialem, ac fidem de petendo & reddendo debito. Hæc sententia dicens expresse D. Tho. in hac solutione & alii doctores Thomistæ, & etiam Doctores citati in principio huius quæstionis. Sylvester Ferrar. in principio Magister Sententiarum. 4. Nazarenus obligatus voto servandi castitatem &c. si habitur ei debito petenti. Et definitive tenendum est quod ibi. Ad huius obiectionem quod ait debet ille non separari ab uxore quæ voluntarie consentit in peccatum, dicendum quod non debet separari quantum ad debitum reddendum, quia non tenetur ad impossibile, sed in nostro casu mulier consentit culpa voluntarium, ergo licet possit petere & reddere debitum Tertia probatur. Nam si diceretur in dicto impedimento per ignorantiam non posset separari copula spiritualis, non privatur iure petendi debitum ex dictione in casu in quo copula spiritualis quæ ei ex precepto ad talia ei, est impossibilis, ergo multo magis poterit petere debitum, si inhabilitas copulæ spiritualis in casu necessitatis. Vltimo

3. p. q. 1. a. 2. ad 3.

c. si vir, de conuersione coniugatorum.

A

B

C

D

¶ Quia ex predictis sequitur &c. Ad hoc primo videtur quod dubium sit quia si est impossibile ille qui ex ignorantia non potest petere debitum quamdiu ignorat, ergo quamdiu ignorat non tenetur petere debitum, ergo non peccat non petendo, ergo non tenetur confiteri. Et confirmatur quia si ille qui ex ignorantia non potest petere debitum, peccat petendo, ergo non tenetur confiteri. Et confirmatur quia si ille qui ex ignorantia non potest petere debitum, peccat petendo, ergo non tenetur confiteri.

¶ Ad secundum &c. Ad hoc primo videtur quod dubium sit quia si est impossibile ille qui ex ignorantia non potest petere debitum, peccat petendo, ergo non tenetur confiteri. Et confirmatur quia si ille qui ex ignorantia non potest petere debitum, peccat petendo, ergo non tenetur confiteri.

¶ Ad

¶ Ad tertiam argumentum eſt dicendum, quòd ſicut dictum eſt, ſi aliquis baptizet ſe ipſum, ſacramentum eſt validum, quia ſalus ſpiritualis non eſt de neceſſitate ſacramenti, ſed ſolùm ejus perfectionis. Et ſimiliter ſi aliquis baptizet ſe ipſum in caſu neceſſitatis, ſacramentum eſt validum, quia ſalus corporalis non eſt de neceſſitate ſacramenti, ſed ſolùm ejus perfectionis. Et ſic patet ſolutio ad quartum.

¶ Ad quintum argumentum eſt dicendum, quòd non eſt ſimile de baptizato, & de baptizando. Nam in baptizato eſt impedimentum ex parte baptizati, quia ſcilicet non habet voluntatem baptizandi, & ideò non eſt inconveniens, quòd ſibi ipſi baptizatus conferat ſacramentum. Sed in baptizando eſt impedimentum ex parte baptizantis, quia ſcilicet non habet voluntatem baptizandi, & ideò non eſt inconveniens, quòd ſibi ipſi baptizatus conferat ſacramentum. Videtur illam ſolutionem.

EST ſecundum dubium ſecundum præmiſſa, an quando aliquis baptizat ſe ipſum ſine intentione ſe baptizandi in caſu neceſſitatis poſſit contrahere matrimonium cum aliqua muliere. Et videtur quòd non per allegata.

¶ Sed contra. In omnibus actibus humanis ſufficit habere intentionem virtualem, ſed quando aliquis baptizat ſe ipſum, habet intentionem virtualem baptizandi ſe, ergo ſufficit ad contrahendum matrimonium cum aliqua muliere. Et videtur per alia.

¶ Item. In omnibus actibus humanis ſufficit habere intentionem virtualem, ſed quando aliquis baptizat ſe ipſum, habet intentionem virtualem baptizandi ſe, ergo ſufficit ad contrahendum cum aliqua muliere matrimonium. Et videtur quòd ſic

tenebatur ex præcepto defendere, incurrit in irregularitatem, ratione cuius non potest ascendere ad sacros ordines.

¶ Quibus potuit respondere ad argumenta facta in principio. Ad primum argumentum respondetur, quod quamvis in extrema necessitate omnes teneantur iuxta dictum baptizare infidelium ecclesiæ petunt ratione dictæ præceptis, ut puta quod non cohabitent cum illis nec uxoret, sed cum aliis, licet potuit fuisse & fuit de facto quod aliquis propter aliam præceptum incurrat irregularitatem, ut in casu posito in tertio argumento pro sententia. Et quando A
inde contra aliquem quando tenetur illud facere ex iustitia. In isto enim casu habet aliquis modo privatum ius ad sacros ordines. Ad confirmationem respondetur quod operatio spiritualis in extrema necessitate constabilis non propria dicitur gratuita, sed potius ita necessaria ad salutem baptismo & eius generatione contrahitur quia quamvis alias gratuitus ecclesia potuit apponere aliud impedimentum derivatum naturaliter, aliter quod contrahitur per aliam præceptum.

¶ Ad secundum argumentum respondetur quod C
ecclesia statuendo irregularitatem respondit dispensationi. Ratio differentiæ est. Nec aliud est legi posse contrahere matrimonium quando ei in ad petendam debitum, non enim ne debet privari ille iure suo sua culpa, nec unus esse contrahens matrimonium potest esse impedimentum ad contrahendum matrimonium illi operationi spirituali, & huius rei exhibita sum exempla quia satis quæstionis præcedenti art. 2. dubio 5.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quod si hoc accidat ad illi nubet ex qua fuerit filii poterit baptizare illum, D
contineret pervenit incestus contra cognationem spiritualem, de ista negatur consequentia. Ad probationem autem dicendum quod ecclesia non potest contrahi cognationem spiritualem cum sua uxore, ut certum, ergo non potest ipsum dirimere. Confirmatur ratio. Nihil in facto dicitur quod esset hoc impedimentum, & præterea dispositio spiritualis, quæ impedit potest contrahi inter eos, ergo ipsum potest dirimere. Antecedens patet in illo casu. Ad primum patet quod ille non potest petere debitum, ergo non potest petere debitum. Ad secundum patet quod ille non potest petere debitum, ergo non potest petere debitum. Ad tertium patet quod ille non potest petere debitum, ergo non potest petere debitum. Ad quartum patet quod ille non potest petere debitum, ergo non potest petere debitum. Ad quintum patet quod ille non potest petere debitum, ergo non potest petere debitum. Ad sextum patet quod ille non potest petere debitum, ergo non potest petere debitum. Ad septimum patet quod ille non potest petere debitum, ergo non potest petere debitum. Ad octavum patet quod ille non potest petere debitum, ergo non potest petere debitum. Ad nonum patet quod ille non potest petere debitum, ergo non potest petere debitum. Ad decimum patet quod ille non potest petere debitum, ergo non potest petere debitum.

¶ Quæstio sit. In illo casu licet non petere debitum. Hoc dicit expresse Magister Sotus ibi supra, imo dicunt omnes Navarrus in Manuali, Sylvester, Conradus, Tabiena, Petrus de Ledesma, Petrus de Soto, Petrus de Aragonia, Petrus de Soto, Petrus de Ledesma, Petrus de Soto, Petrus de Ledesma, Petrus de Soto, Petrus de Ledesma

Pelen arguitur. In cap. peruenit ad nos, de
[illegible] expreſſe dicitur, quod qui ſu-
ſpicatur propriam filiam in facto fuiſſe
cognitam, non debet ad priſtinum ſtatum
admitti, ergo illam ignorantiam eſſe ſi propriâ
ſpecialem filiam ignorans.

Secundò arguitur. Cognatio ſpiritualis
contrahitur per ſolum baptizandi vel ſuſci-
piendi baptiſmatis filium factum, ergo ſine
dubio tam ex ignorantia fuit ex certa
ſcientia, dicitur illud impedimentum, ad
quod non poteſt petere debitum ille ex
cuius ſola inducitur.

¶ Prima concluſio. Si ignorantia eſt quale
ſcumq; inculpabilis, talitèr quod adhi-
bita diligentia ad hoc, v. g.
quod non ſuſpicaretur vel ſaltem non
ſuſpicaretur filium
ſuum non petendi fuiſſe debitum,
qui etiam poteſt illud petere. Ita docet
Magiſter Sent. in illo primo articulo. Sylueſter
ubi ſupra in principio. Et idem tenẽt
omnes alij antiqui, præcipue Inuocatiui
Nauarr. in Manuali cap. 16. num. 93. ubi
dicit Palac. Sylueſtrum, & alios, per illa ſen-
tentia. Hæc concluſio probatur primo ex
ſupra dictis, in cap. ſi vir, de cognatione ſpiri-
tuali, ubi expreſſe dicitur hanc concluſio
nem dari, quòd ſi vir vel mulier ex ignoran-
tia filium ſuum ex ſacro fonte ſuſceperit:
non ſine propter hoc ab inuicem ſeparan-
dos nec alteri illorum debitum debet ſolui. Ex
quibus rationem, quia ex ignorantia
illorum eſt non ignorantia excuſans ſicut
ex ſupra dictis probatur. Nẽ eſt primum
illorum petendi debitum poſt contractum
matrimonium ſine culpa ſua ne dicatur in
illo. Differentiam ab conſanguinitate &
affinitate. Sed hic nulla intercedit culpa, cũ
ſit ignorantia inuincibilis & inculpabi-
lis ergo. Confirmatur argumentum. Nam in
primo prouidenti dicitur eſſe, quod
ſi ex facile ad conſanguineam non ſit
ſcitum inuincibiliter non eſſe conſangui-
neam non impediret à petendo debitum, ſed
poſſet ſpontè petere debitum, ergo ſi-
militer in noſtro caſu dicitur eam poſſe
petere. Aduertendũ tamen, q; ſi poſſent
indirectè consentiendo in illo caſu, indirectè
ſunt & adhuc ſi dicit alle tenetur ſic.

Secunda concluſio. Si ignorantia ſit vin-
cibilis, culpabilis, vel affectata, ille non eſſet in
dicto cognatio ſpiritualis priuatur iure
petendi debitum, itaque nõ poteſt petere,

A ſed tenetur tamen reddere. Hæc concluſio pa-
tuit ex illo ca. Si vir, in quo additur ra-
tio. Nam ſi ex ignorantia id factum eſt,
non ignorantia excuſare videtur, ubi expreſ-
ſè loquitur tantum de ignorantia quæ excu-
ſat a peccato. Confirmatur argumentum.
Nam cum in illo caſu ſit culpa & peccatũ
poteſt optime priuari iure petendi debitum
propter illud peccatum.

¶ Ad primum argumentum ſicũ in prin-
cipio reſpondetur primo, quod ille tenetur
loquitur de ignorantia culpabili. Secunda
ſolutio eſt, quod illud decretum fuit tem-
cutum in illo regno, ut dicunt aliqui do-
ctores & Iuriſperiti.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod in illo caſu inducitur cognatio
ſpiritualis, non tamen impedit debitum pe-
tendi, quemadmodum determinatum eſt in
principio, quæſtionis determinatum eſt in
intellectu qui cognoſcit cognitionem inuin-
cibiliter ignorantiæ cognationis inculpabiliter, ſed
tra affinitatem, non tamen priuatur iu-
re petendi debitum ut dictum eſt quæſtione
præcedenti. Sunt enim impedimenta de iu-
re poſitiuo quæ obligant ante determina-
tionem ipſius iuris, & non alter.

C Et quamuis dubium circa ultimam
concluſionem, an ſi cognatio ſpiritua-
lis ex causa ualde neceſſaria inducatur ex
malitia, poſſit petere debitum ille ex
cuius ſola inducitur: vt ſi quis ex malitia
baptizet, vel ſuſcipiat filium ſuum. Et
quidem ſi noſtrum ſubeat intelligere
culpa, certa res eſt, ut ſupra dictum
eſt ille qui eſt in caſu, non poteſt petere
debitum quidem poſſit reddere & tenetur
reddere. Sed in hoc dicto tamen noſtrum
intelligitur ſpecialem malitia, quando illud
factum eſt in fraudẽ matrimonij: & in iſto
D caſu diſputamus an qui ſit in caſu poſſit
petere debitum. Et videtur quod poſſit pe-
tere debitum.

¶ Primo arguitur ex illo caſu ubi in eo
expreſſe Summus Pontifex dicit illũ de
illo qui ex malitia ſuſcipit aliquem per quẽ
inducitur cognatio ſpiritualis, loquitur de illo
qui ex ignorantia, dicit enim. Quia ſi ex igno-
rantia id factum eſt, ergo ignorantia excuſa-
re videtur, ſi ex malitia, ei fraus non debet
patrocinari nec delas, ſed certum eſt ex dicto
eius dicto præcedenti, quod ſi fecit illum
aliquem ex ignorantia inuincibili & inculpa-
bili poteſt nihilominus reddere, ergo eiũ

[illegible] ¶ Secundo arguitur ex ratione definiendi [illegible] ¶ Tertio arguitur. Actus [illegible] ¶ Praeterea arguitur aliqui [illegible] ¶ Nihilominus tamen [illegible] C [illegible] D [illegible]

A [illegible] ¶ Quinto pro [illegible]

¶ Aa

¶ Ad sextum respondetur, quod ut Augustinus testatur, quod ut matrimonium contrahatur non sic in traditè mutui consensus est, ut teneatur reddere debitum: per hoc enim nō fundatur matrimonium, sed ut videatur illi, quod ille qui petit debitum illud petere non debet reddere, sed incommodum, & petere debet quando sibi commodum est: & ita quia petat, nō tenetur reddere debitum, & consequenter non fundatur matrimonium in ipsum.

¶ Ad tertium argumentum respondetur, quod licet in conditione. Verique enim tenetur reddere in illo casu, non tamen potest petere. De his omnibus plura dicentur in quæstionibus.

ARTICVLVS II.

¶ Virum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur. Sicut enim per solum baptismum regnatur ad corporalem generationem filiationis, ad spiritualem: sed per solum baptismum datur spiritualis generatio: ergo per solum baptismum contrahitur spiritualis cognatio, sicut & per solum generationem carnalis cognatio.

¶ 1 Præterea. Sicut in confirmatione B non imprimitur character, ita nec in eucharistia: sed in sacramento ordinis non sequitur spiritualis cognatio, ut ex confirmatione & eucharistia dictum est: ergo nec ex baptismo.

¶ 2 Præterea. Sacramenta sunt ordinata ad gratiæ sacramentalis: sed ex quibusdam sacramentis spiritualibus cognatio non sequitur, sicut patet in extrema unctione, ex qua multo minus ex catechismo, ut quidam dicunt.

¶ 3 Præterea. Inter sacramentalia baptismus nobilia alia præter catechismum

A enim numeratur: ergo ex catechismo non magis contrahitur spiritualis cognatio quam ex alio.

¶ 4 Præterea. Oratio non est minus efficax ad promerendum in homine quā voluntas: sed ex oratione non contrahitur spiritualis cognatio: ergo nec ex catechismo.

¶ 5 Præterea. Instructio quæ fit in baptismo per prædicationem non minus habet quam illa quæ fit in alio sacramento: sed ex prædicatione non contrahitur B aliqua cognatio spiritualis, ergo nec ex catechismo.

SED contra 1. Corinth. In Christo Jesu per Evangelium ego vos genui: sed spiritualis generatio causat spiritualem cognationem: ergo ex prædicatione Evangelii per baptismum fit spiritualis cognatio, & non solum ex baptismo.

¶ Præterea. Sicut per baptismum tollitur peccatum originale, ita per pœnitentiam actuale: ergo sicut baptismus causat spiritualem cognationem, ita & pœnitentia.

¶ Præterea. Pater spiritualis generatio est: sed per pœnitentiam, & doctrinam, & errorum palliationem & multa hujusmodi aliquis dicitur alteri spiritualis pater: ergo ex multis aliis præter baptismum & confirmationem spiritualis cognatio contrahitur.

RESPONDEO dicendum quod circa hoc est triplex opinio, quidam dicunt quod spiritualis regeneratio fiat per fidem Jesu Christi & Spiritum sanctum gratiam causantia per septem efficienter, inquantum à primo pabulo fidei sacramentum est: ad confirmationem per episcopum fit: & per quemlibet horum septem spiritualis cognatio contrahitur. Sed illud non videtur rationabile, quia cognatio carnalis non contrahitur nisi per aliquam generationis completionem: unde & affinitas non contrahitur nisi facta commixtione seminum, ex qua potest sequi generatio carnalis: si ergo spiritualis cognatio non contrahitur nisi per aliquod salu-

matrimonium: unde non debet contrahere spiritualis cognatio contrahitur per aliquod sacramentum. Et ideo aliqui dicunt, quod per unum tantum sacramentum spiritualis cognatio contrahitur scilicet, per catechismum, baptismum, et confirmationem. Sed istis propriam non videtur tenere, quia catechismus non est sacramentum: sed sacramentale. Et ideo alii dicunt, quod contrahitur per duo sacramenta scilicet per confirmationem, et hoc est opinio communior: secundo dicitur, quod est opinio quod dicunt dicitur, quod est debile contrahitur per tria sacramenta, quia impedit contrahere. sed non dirimit contrahere.

AD primum ergo dicendum, quod duplex est carnalis nativitas. Prima est ortus ab alio ad quod nascitur est, alia debile per quam aliquis extra corpus matris producitur ad lucem carnalem. Similiter spiritualis regeneratio per baptismum, in qua regeneratur aliquis ad vitam gratiae intra Ecclesiae sinum. Matrimonium autem quod non erat in ortu carnali, sed spirituali quod est per baptismum scilicet per quod aliquis ad lucem spiritualem producitur, sed per alia sacramenta scilicet per confirmationem, et hoc quod aliquis ad spiritualem pugnam roboratur, et per eucharistiam nutritur, et per poenitentiam curatur, et per matrimonium generatio spiritualis completur.

AD secundum dicendum, quod per ordinem sacramentorum non fit alia regeneratio, sed quaedam promotio post Baptismum, et propterea similiter non fit ibi ordinatio, et si non potest aliquod impedimentum praestari matrimonio: et ideo talis cognatio non computatur.

AD tertium dicendum, quod in catechismo fit quaedam professio fortis baptismi, sicut in sponsalibus quaedam spiritualis fortitudinis impletionis: unde sicut in sponsalibus contrahitur quaedam cognatio propinquitatis, ita in catechismo ad minus impedimentum

A Secundum quandam dictorum sacramentalium.

AD secundum dicendum, quod professio fidei non fit in aliquo sacramento baptismi, sicut in matrimonio: et ideo non est spiritualis cognatio.

AD tertium dicendum, quod Apostolus ait ad Galat. vii. per medium catechismi, et per aliquod aliud sacramentum habetur ordinatio ad spiritualem generationem.

AD quartum dicendum, quod per sacramentum poenitentiae non datur proprie loquendo spiritualis regeneratio, sed spiritualis fortitudo ad vitam spiritualem, sicut per sacramentum confirmationis: alias filius sacerdotis non contrahit cognationem spiritualem cum filio quem baptizat pater eius, quia hoc non est per matrimonium carnale, sed magis per hoc quod per sacramentum poenitentiae sacerdos filium suum spiritualem regenerationis filium, et similiter per confirmationem, et per hoc videtur, quod matrimonium sit de necessitate salutis, et non per sacramentum poenitentiae.

AD quintum dicendum, quod pater spiritualis dicitur ad similitudinem patris carnalis: patet autem carnalis, ut Philosophus dicit in 8. Ethic. triplex est, scilicet generationis, nutritionis, et institutionis: et ideo spiritualis pater aliquis aliquem dicitur, tamen ille aliquis habeat patrem: tamen ex hoc quod ille spiritualis pater non habet spiritualem regenerationem nisi remotam, sed patrem, quantum ad generationem per quam ille est: et sic etiam potest filius nutritionis et

C. 11. & 12.

SVM-

SVMMA ARTICVLI.

Concluſio eſt. Tantum corrahitur hoc progenies per duo ſacramenta, ſcilicet per baptiſmum & confirmationem. Hæc concluſio eſt. Nam ba ptiſmus eſt quædam regeneratio, ſacramentum autem confirmationis eſt quædam ſimilitudo ætatis. Vide ſolutionem ad primum, & quæ D. Thom. magis in particulari ponit ibi ratiocinem.

¶ Circa hunc articulum duo explicanda ſunt. Primum eſt an corrahatur cognatio ſpiritualis per ſacramentum baptiſmi & confirmationis, alii enim explicanda ſunt quæ attinent ad hanc ſacramenta. Secundum explicandum eſt, an corrahatur ſpiritualis cognatio per aliqua alia ſacramenta.

VT ergo placentia primum. Dubium eſt, an cognatio ſpiritualis inducatur per ſacramentum baptiſmi nec confirmationis. Et videtur quod non pars negativa. Primo arguitur de utroque ſacramento ſimul. Cognatio ſpiritualis eſt impedimentum C
matrimonii: ſed impedimentum matrimonii non contrahitur per ſacramenta ſimul per ſacramentum baptiſmi vel confirmationis ergo cognatio ſpiritualis. Conſequentia eſt bona Maior eſt manifeſta Minor vero probatur. Nam per ſacramenta quæ ſunt ſpiritualia ordinis diuini & ſupernaturalis, ut confirmatio quæ dicta & non ſpiritualis, ergo non debet eſſe impedimentum matrimonii quod eſt res quædam naturalis.

¶ Secundo arguitur. Ad probandum quod non contrahatur cognatio ſpiritualis D
per baptiſmum. Cognatio ſpiritualis inducitur per catechiſmum, qui præcedit baptiſmum, ergo non inducitur per baptiſmum. Conſequentia videtur evidens: cum ſi inducatur per illud, quod præcedit, non debet etiam induci per illud quod ſubſequitur: ſed catechiſmus præcedens non contrahit ex decreto Eugenii Octavi in cap. per catechiſmum, de cognatione ſpirituali, in 6. Vide dicitur, quod per catechiſmum cognatio ſpiritualis contrahitur.

¶ Tertio arguitur, ad probandum quod ſacramento confirmationis non contra-

A hatur cognatio ſpiritualis: Cognatio ſpiritualis contrahitur per baptiſmum generaliter ſumptum in illo cognatione hominis ſpiritualis eſt ſpirituale, ſed cognatio naturalis per generationem & ſacramentum confirmationis non habet rationem generationis, ut conſtat, ergo per illud ſacramentum non contrahitur cognatio ſpiritualis. ¶ In hac concluſione duo ſunt explicanda. Primum eſt an corrahatur cognatio ſpiritualis per ſacramentum baptiſmi & confirmationis. Secundum eſt an per alia ſacramenta corrahatur cognatio ſpiritualis. In hac concluſione communiter omnes Theologi & Canoniſtæ. Vide ſupra citatos, & in ſpecial Magiſtrum in ſecund. 2. In probatur concluſio primo ex ipſo text. Ita enim diſtinxit in capit. 2. de cognatione ſpirituali in 6. Vbi Bonifac. viij hoc determinat de vtroque ſacramento, ſcilicet, baptiſmi & confirmationis: & idem ſuppponunt in titulo, de cognatione ſpirituali & de baptiſmo in particulari ſunt multi Canones 30. q. 1. cap. 1. Et de confirmatione in particulari habetur expreſſe in capit. ſi quis Rhetorum eadem quæſtione 4. & cap. 2. in Concilio Trident. Seſſion. 24. cap. 2. de reformatione matrimonii, manifeſte ſuppponitur, quod cognatio ſpiritualis contrahatur per illa duo ſacramenta, ergo. Secundo probatur concluſio & explicatur ratione D. Thom. in ſolutione ad primum. Cognatio ſpiritualis oritur ex generatione ſpirituali ſicut cognatio carnalis per carnalem generationem contrahitur: ſed generatio ſpiritualis fit per baptiſmum, ut dicitur Ioan. cap. 3. Niſi quis renatus fuerit, &c. & per confirmationem ſacramentum confirmatur: ut vt dicitur in materia de confirmatione 3. par. quæſt. 72. Confirmatio nihil aliud eſt quam cognatio quædam baptiſmo ab gratiam num per baptiſmum recipitur eſſe ſpirituale, & per confirmationem roborantur ad publicam fidei defenſionem, ſicut per generationem fit homo & per quantitatem augmentum: ſed validus homo, ergo per hæc duo ſacramenta contrahitur cognatio ſpiritualis. Confirmatur adhuc & explicatur ex verbis D. Thom. Nam ſicut in generatione naturali præcedunt diſpoſitiones & ſubſequitur generatio, & poſtea ſequitur nutritio ita in ſpirituali generatione antecedunt catechiſmi, qui ſunt vbi quædam diſpoſitiones ad generationem ſpiritualem, deinde

B ſequitur

Ioan. 3. ſi quis renatus fuerit.

30. q. 1. ca. de iis & 2. c. ſi quis ſuffiterit eadē q. & can. Concil. Tri. Seſſ. 24. c. 2. de reformatione.

Ioan. 3. ſi.

sequitur sortilegium qui est quidam spiritualis generatio & antiquae disciplinae observatio quae ab ecclesia nunquam per quem bonos publice libere profitetur, ergo per hoc sacramentum confertur aliquis spiritualis. Quae vero persona capax sit huius organicae spiritualem in baptismo, vel confirmatione dicetur in articulo sequenti.

¶ Quibus facile respondetur in ea ad argumenta facta in principio. Ad primum argumentum respondetur concedendo maiorem, & negando minorem. Et ad probationem eius dicendum est quod quamvis, & certissime per se per baptismum spiritualem divina ordinatione homo ratione potestatis impediendi matrimonium non fiat civis universalis, & quodam modo mundi materialis, & corporalis, sed civis spiritualis. Et ideo confirmatio spiritualis quae est impedimentum matrimonii

¶ Ad secundum argumentum. Dicitur quod sacramentum confirmationis spiritualis per excellentiam. D. Thomas in 4. distinctione quarta quaestiuncula prima, ad primum videtur de hoc dubitare, & dicit non esse sacramentum. Nihilominus communiter dicunt quod in confirmatione sit quaedam impeditiva coniugalium spiritualium, quod matrimonium dirimat, ratione impeditionis ut dictum est. Quod quidem verum habet si confirmatus sit in statu peccati mortalis, potest baptismum Christi recipere, quia in confirmatione figuratur peccatis fieri baptismi sed in spiritualibus de facto quia duo peccatis mortalibus simul existentibus, quod non antiqua existentia gratia spiritualis divina ordinatione, & publica potestatis ecclesiae non sit susceptiva ecclesiae quoddam impedimentum spirituale quod quidem dirimit matrimonium postea ratum: sed impedit. Hoc dicitur esse in ea per confirmationem, de cognitione spirituali in forma. Et ita dicit Cajetanus, loco supra citato, & citatus ut in tali materiali. Potest tamen non impedire matrimonium sub mortali per eum qui eo supra quaestione 30. & Caietanus in summa, vero minime omnium. Et hoc inferit Cajetanus loco immediate citato, quod dispensatio ad matrimonium contrahendum est stricta & talis quae tollit aliquod simul impedimentum certum dimittit

c. per confirmationem de cognitione spirituali in 4.

A matrimonium, & non sic vocatio de [illegible] impedimento quod contrahunt per eos de [illegible] Ratio huius est. Nam cum [illegible] matrimonii sint [illegible] [illegible] [illegible]

A

B

C

D

dicit ſtatim ſed in eo iure non repetitur quod ex alio facto oritur aliquid è vinculi matrimonialis ad ſalutem impedimenti ve manifeſte conſtat, ergo per alia ſacramenta non inducitur ille impedimentus.

¶ Quibus poſtea reſpondetur ad argumenta facta in principio. Ad primum igitur eſt dicendum quod infirmitas à D. Thoma ſubtracta ad aliud non ſe extendit quam confeſſionis perſonalis, ut per illam confeſſionis ſimulatæ propinquitas aut vinculum aliquod tollatur cum ſit ſpeciale peccatum accedere ad illam confeſſionem. Et ad illud quod p. to ſi fornicatio huius dabit.

¶ Primo igitur, ex doctrina D. Tho. in illa ſolutione ubi dicit: Per pœnitentiæ exercitium quodlibet ſecundum ſuum modum, & ſatis de tam enormi ſpirituali corruptione humile, ut tanti peccati non ſit ulterius cogitatio, ſi vero ſpiritualis filius, ſed ſi accedere ad ſpiritualem Medicum ſalutis illius ſpiritualis procuratio eſſet ſpeciale peccatum, ergo ſimiliter in noſtro caſu per Sacramentum pœnitentiæ ſtabilitum vinculi, ratione cuius eſt ſpeciale peccatum, accedere ad illum confeſſarium.

¶ Secundo arguitur. Ex reſpoſ. ſp. q. ad dicto in ſecundo argumento facta dubii principalis, ubi dicitur, contra quam in pœnitentia accipimus ita filii noſtri ſunt ſua baptiſmate ſuſcepti & gratiſſimi pœnitentiæ diſſimiles Sacerdotes ſuæ ſanctæ ſimiles. Et in eo ſi quis eodem caſu & qui illorum diuinum Si quis Sacerdos eſt filia ſpirituali fornicatus fuerit ſecum ſe grave adulterium commiſſe, & in penitentia ſui gravis pœna, ergo accedere ad illum confeſſarium eſt ſpeciale peccatum multo enim magis in propoſito ſunt in primo pœnitentiæ ſacramento ſimiles ſacerdotes & ſimiles ſacramentum in caſu.

¶ Tertio arguitur. Accedere ad filiæ non eſt ſolum contra pœnitentiæ, verum etiam contra ſcientiæ quæ debet eſſe in illo ſacramentali, ergo ex confeſſione ſpeciale vinculum ratione cuius eſt ſpeciale peccatum accedere ad illum confeſſarium.

¶ Quarto arguitur. Sacerdos ex officio confeſſarii quod habet cum filia ſpirituali facere debet omnia ſine dubio ſibi convenientia huic officio, ergo illum ſa-

Confeſſarius

ſe qui

ma-

nalis cum filia confessarii talem specialem dispensationem, ac licebit ex confessione commodum vitandum aliquod.

¶ In oppositum est primo. Hæc quæstio videtur esse impedimenta publicæ honestatis ex lege humana emanantia, et constat de cognatione spirituali, sed non impedit in toto isto aliquid vitæ matrimonii aliquod impedimentum, vel aliquid simile de cognatione spirituali, ergo non committitur ex ista materia difficultas virtualis aliquod, ratio est quia si peccatum alterius natura sit cadere ad filiam confessarii.

¶ Secundo arguitur. Si aliud vinculum esset ex sacramento confessionis, illud deberet esse in natura rei, sed hoc est falsum, ergo. Minor probatur. In omnibus illis sacramentis inest ordo ad Eucharistiam, & tamen non inducunt aliquod vinculum, ratione cuius sit prohibitum in specie loquendo in natura rei solvere matrimonium, & ideo si de alio sacramento potest loquendo in natura rei solvi lege potestia & idé si de alio sacramento potest dispensari & tollitur.

¶ Tertio arguitur. Si illud vinculum esset in natura rei, sequitur quod haberet in isto casu locum lex potestiva per quam ecclesiastica confessionis impedimentum ad contrahendum matrimonium, sciens quod impedit, quia non esset peccatum, ergo illud est quia sequitur. Falsum. Quia non invenitur aliquis Doctor asserens in tali impedimento inter impedimenta matrimonii. Ité, Nulla lex positiva quæ prohibet quid licentiato non contrahit matrimonium, & quæ annullat matrimonium contractum, non videtur esse prohibitiva ante contractum, sed ista confessionis. Secunda pars probatur, nullo accedere ad filiam confessionis habet specialis de formalitate ex natura rei: ergo ex natura rei est impedimentum ad contrahendum matrimonium. Hæc enim ratione nulla confessio est impedimentum ad contrahendum, quantum accedere ad mulierem habet eandem deformitatem.

¶ Quarto arguitur. Si ex sacramento confessionis oriretur talis modi vinculum lex positiva, sequitur quod si aliqua vinca

A hanc quam separatio spiritualis [illegible] ex qua sequitur separatio prolis. Quia tio spiritualis et vinculum [illegible] quodam modo in matrimonio, & ge humanum, sicut hoc vinculum, quod debuit ex confessione nil ex iure divino ergo et causa, sicut causa [illegible] impedimenta naturalia in illo quidem quia prohibentur naturali [illegible] alia qui prohibentur lege positiva.

¶ Quinto arguitur. Si aliqua pro- A tralegem pro aliquibus casibus [illegible] verbis quæ consistunt aliquod vinculum de facto erunt, sed hoc non ratio nulla eiusmodi vinculi inducti, quod si Sacramentum filium confessionis et aliud peccatum proximum, quia non est ratio nulla B

C Liberum [illegible] filium confessionis, non filiam in matrimonium, quia filia in matrimonium [illegible] matrimonium, sed hoc est falsum, ergo. Hæc minor patet. Hæc [illegible] illa filiarum [illegible] Et hoc [illegible] quia dicit. Hæc Secunda [illegible] hanc opinionem, quod nullum vinculum inter ex Sacramento confessionis pro tanto enim sit peccatum aliquis accedere ad filiam confessionis. Hæc [illegible] tertiam tenet multi Theologi [illegible] citatis D. Thom. quarto de secundo ad corpus. Quia confessarius, ad quod non sit proximus ad confessionem. In hoc ex confessione aliqua impeditur dicendo hoc, quantum hoc dicendo non potuit ad illum locum sit ad materiam de confessione.

D ¶ Prima conclusio. Si accessus ad mulierem filiam confessionis vel [illegible] impedimentum. Est in foro conscientiæ, ad peccatum ad ipsum confessionis accedere quod si dandet in materia ipsa sacramenti confessionis habet peculiarem deformitatem [illegible] et ex natura sacramenti, & hoc ad confessarium. In hac conclusione duo sunt

sint

…Theologi & Iuriſperiti. Ratio …conſideranda eſt. Quoniam illud pec… …ſine ſolum eſt contra perſonam ha… …ſpiritualem, & contra ſanctitatem … …contra ſecuritatem. Et … …ſanctitatem contrahit a gratia ſibi pa… …datur ita eſt grauius eam, & minus … …contrahatur, ac quam ſi ſpecie de fi… …habendi fiat. Et ita ſecun… …radicis fidei integritatem, … …ſecundum, videlicet quantum hoc ſacra… …ſtitutum. Tales enim conſtituere mediato… …ſpiritualem ſecundum. Tota au… …Scotus eſt quando quis accedit ad … …Scotus eſt quando accedit ad illum, ſed poſt ba… …ſpiritualem, & de hoc ſit ſecunda concluſio. …ſententia eſt ſatis probabilis, ſe… …non habet multam probabilitatem. … …habet duas partes principales … …probat argumentis factis. Primo ba… …ſuas ſatis probabilia, & authoritates … …qui illi tenent, precipue autho… …D. Thomam quidem D. Thomam illud di… …in quarto, nihilominus tamen habet … …Et ſecundum illum ſenſum … …eſt, quod licet ſacramentum de … …ſanctificatio magnum vere creat in … …ſpiritualem ſecundum ſpecialiter cum … …ſpiritualem ſecundum. Et non eſt idem de … …peccato originali: … …peccato illo eſt quedam immunditia … …quia magis contrariatur huic virtuti & … …quod aliud peccatum non peccatum: peccatum … …habere aliam malitiam, niſi ſit … …ſuperiori ſuccedat vel epiſcopali ſuccedat. Secun… …probat argumentis factis ſecundo … …quia habent maximam probabilitatem … …Quidam qui illi tenent … …Et qui rationem illam ſententiam … …facile, non difficile poterit ſolvere ar… …dictam ſententiam. Et in dicto re… …ſpondetur ad primum argumentum dubii … …Vide Magiſt. Sen. in illo art. 2.

¶ Ad ſecundum argumentum dubii … …dum reſpondetur. Primo, quod … …dicit ſolvendo ſic bene concludit, … …non ſolum non eſt ſufficiens ad hoc quod … …

A trahitur cognatio ſpiritualis, ſive ſuper ad… …data lege humana canonica, quæ tamen non … …applicat in ſacramento penitentiæ, ut … …Et non per ſacramentum baptiſmi … …cognatio ſpiritualis, non vero … …ſacramentum penitentiæ. Secunda re… …ſpondetur, & huic dicitur, concedendo … …& negando minorem, & ratio … …Nam ſacramentum penitentiæ non habet … …generationem nec naturalis ſi… …ſacramenti baptiſmi, & cætera similia. … …probationi minoris reſpondetur, … …quod penitentes non dicuntur ex hoc filii … …ſed contrahunt cognationem … …ſpiritualem, ſed dicitur filii ſpirituales, quia … …doctrinæ & ſacramentum penitentiæ, … …revelat Deo, quod quidem habet … …ſimilitudinem generationem.

¶ Ad tertium argumentum reſpondet … …dendo antecedens, non enim omne ſa… …habere rationem generationis. Nã … …eſſentia ſacramenta conferant gra… …tiam, imo primam gratiam, nõ dicitur re… …generare, quoniã nõ dant illam per modũ … …generationis, hoc enim proprium eſt ba… …ſmatis. Ad confirmationem dicitur, quod … …similiter eodem modo per predicationem dici… …tur generare homines per metaphoram, & … …large modo, quod explicat Magiſter Sen… …tus ubi ſupra. Tamen hoc ſufficit ad ſta… …tuendum cognationem ſpiritualem, … …requiritur collatio gratiæ per modũ gene… …rationis, nec corroborationis. Prima … …ad illum ſecundum, … …dicitur in … …quod declarabile eſt ſic … …qui contrahunt cognationem ſpiritualem.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum cognatio ſpiritualis cõtrahatur inter ſuſcipientem ſacramentum baptiſmi, & lenã tem de ſacro fonte.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quod cognatio ſpiritualis nõ cõtrahatur inter ſuſcipientẽ ſacramentũ baptiſmatis & lenãtem de ſacro fonte. Quia ut generatione carnis de ca…

Ia contrahitur propinquiores fideles per terminos generis secundo generatio prohibita, non tamen ex parte filiorum ita quin filiorum matrimonium subsistat: ergo non spiritualis cognatio contrahitur inter eum qui suscipit de sacro fonte, & eum qui suscipitur.

ca. 7. de cele. hierar.

¶ 2 *Præterea filii qui in sacro fonte renascuntur à Deo sancto, & Dei sancti dicuntur, & sunt vere efficiuntur spirituales patres suorum parentum: sed talis filius non efficitur causa spiritualis cognationis, ut ab illo contrahatur cognatio cum eo illius qui de sacro fonte levatur: ergo nulla cognatio contrahitur inter eum & illum qui de sacro fonte levatur.*

¶ 3 *Præterea, Plures cognationes spirituales aliquis contrahere de sacro fonte non potest nisi per baptismum, sed ex hoc non contrahitur aliqua spiritualis cognatio, quia ille qui non est baptizandus non fit spiritualis: ergo aliquis levare de sacro fonte non debet ad spiritualem cognationem contrahendam.*

SED contra est diffinitio spiritualis cognationis superadditæ, & modus patris quæ præmittur in littera.

RESPONDEO dicendum, quod sicut in generatione carnali aliquis nascitur ex matre & patre, ita in generatione spirituali aliquis renascitur ex Deo sancto patre, & ecclesia sancta matre: sicut autem aliquis carnaliter nascitur per carnalem Dei conjunctionem & mulieris diē, ita nihil quis baptizatus de sacro fonte ad confirmationem venit, quia per sacramentum baptismi renascitur ad spiritualis vitæ perfectionem.

Ia. Sententia diffinita.

AD primum ergo dicendum, quod non tantum patet ex hoc aliquis generator prolis dicitur cognationis spiritualis ad eum qui de sacro fonte suscipit, quia materiam subministrat, & ut carnis vere generator: sed ex eius actu existit, qui baptizando vere formam sacramenti efficit & suscipit, & consequenter vere spiritualis cognationis generator.

AD secundum dicendum, quod non

In Addit. ad 3. Partem.

A *patrinus & matrinus dicitur filius spiritualis quia spiritualem filiationis gratiam spiritualiter generat per baptismum sacramentaliter celebratum.*

AD II dicendum quod, sicut per baptismum non tantum fit remissio originalis culpæ, sed etiam actualium omnium peccatorum, & pœnæ quæ pro eis debetur, ita per baptismum non tantum confertur gratia spiritualis regenerationis, sed etiam omnium donorum gratiæ & virtutum, quæ ad vitam spiritualem pertinent, quæ quidem per sacramentum confirmationis augentur.

B

SVMMA ARTICVLI.

Primum [illegible] sacramentum baptismi [illegible] Ratio huius [illegible] ratione per quam [illegible] [illegible] [illegible]

A baptizatum, & baptizandum, baptizatoque parentes ac patrinos ſpiritualis cognatio contrahatur. Parochum antequam ad baptiſmum celebrandum accedat diligenter admoneo, ut ad quos ſpectabit inſtituere queat, vel quos elegerint in baptizati de ſacro fonte ſuſcipient; & ut illum cognationem ad illum deſignandum admittat: & in libro nomina eorum deſcribat, docendos eos quam cognationem contraxerint, ne ignorantia illa excuſari valeant. Quod ſi alia plura deſignatio baptizandi exigeretur, ea ſolemnitas ſpiritualem nullo pacto cognationem contrahi vetat. Si parochus B neglexerit, vel ignorantia ſeu falſa opinione deceptus non obſervaverit, ut ſupra, ſi parochus ob negligentiam ſeu falſam opinionem non obſervaverit ea quæ ſupra ordinata ſunt. Ea quoque cognatio ſpiritualis ex confirmatione contrahitur, confirmantes, & confirmatus, illiuſque parentes, & patrinus ad invicem non contrahere: omnibus inter alias perſonas hanc ſpiritualis cognationis impedimenta omnino ſublatis. Hoc eſt decretum Concilii: quod quidem nihil novum eſt, & ſimpliciter ſanctum: nam dixit, quod non ſit hæc cognatio ſpiritualis niſi inter perſonas in ſe ligatas. Erat hoc ſecum ipſi illi genere explicandum eſt, nam illi tantum ſtandum eſt. Ea igitur ratio Concilii colligitur, quod tertia ſpecies cognationis ſpiritualis contracta ab alio eſt nata in illo decreto nulla ſit mentio illius, & dixit quod tantum inter perſonas ibi memoratas contrahatur. Secunda vero ſpecies colligitur ad mentem Concilii, & unus cognatus erit, cum tamen antea ſi placet hæc ſpecies fuit, omnes cognationem illam contrahebant, & quoniam cognatio una priori ſpeciei ſublata, ſcilicet, paternitate conſequenter illa quoque ſpecies revocata eſt.

¶ Circa illud decretum Concilii ſive aliqua dubia quæ explicanda ſunt ſe offerunt. Primum eſt an inter eos qui contrahunt cognationem illam ſpiritualem, ante determinationem Concilii Tridentini quæ abſoluta eſt per Concilium, poſſit conſtare matrimonium? Et ratio dubitandi ſatis aperta eſt: Nam excluſum dein, quod in aliis non conſtituit cognatio ſpiritualis niſi in perſonis in illo decreto ſic tam contracta erat, non valuit illud impedimentum; ſed

tunc-

eruare: sicut actus ad subsistendum non potest
esse sine nutritione. Ad hoc dicitur
conclusio certissima sit. Optime constare
matrimonium, & nulla modo ei impedi-
mentum nec est necessaria dispensatio ad
contrahendum. Hæc conclusio obiter ap-
ta est declaratione Pij Quinti in quo-
dam suo proprio motu anni 1564. super
una die mihi Augustini, in qua reiecit hoc
dubium, & declarauit non esse illum
tenere Concilij Tridentini prohibitum in-
gratiarum cum secundo non sint in
periculo in decreto Concilij nominato, &
non quia tenetur Concilium velle dare
aliqui contrahi bene cognationem spiritua-
lem, sufficiens videtur inter se dicti de-
claratione aliqua bona & licita copulam
proficiscentem matrimonium inquit illud semper
contractu valere, quia ut illud (secundum)
tempus declarationis datæ per Pium Quin
tum, post consummationem tamen Conci-
lij ut rationem dubitandi declarat illi
quod sensus illorum verborum eis non
videtur, non tenetur sit impedimen-
tum matrimonii. Ille sensus explicatus ex
dictis verbis capitis, Vbi dictum, matrimo-
nia prohibentibus matrimonia subsistere.

SED adhuc circa hoc ipsum est grauis
dubitatio, Supponamus quod sint con
tractum Concilij Tridentini sacrum
plures qui modo possunt intervenire in
copulante vel in confirmatione. Dubium
est in casu confirmationem Concilium con
sulere nunquid copulam spiritualem quæ in
facit & diuinit matrimonium. Dicitur
confirmationem Concilium, non videtur
esse casus illud decretum quia nominat para
chum dat signare inter contrahentes &
contrahentem inter se affinitatem & cognatio-
nem, & eum nomina subscribere in
libro & illi sunt qui contrahunt cognitio-
nem vi dicti decreti. Tertia non difficul-
tas est quando vi pro precedenti inter af-
finitatem Concilii non est in casu, sed
plures eorum possent intervenire in eo-
dem contrahere cognationem spiritualem
Et pro utraque parte est ratio dubi.

¶ Et quod pro parte negativa sumitur
ex dubitandi in declaratione dicti Pij Quin
ti, in qua dicit. Ad tollendum omne dubi-
um est quod ante confirmationem in predicti Cō
cilii cognationes spirituales quæ inter
dum quando non sint ex perfecta in dicti de

A creti numerati & ante quæ tempus Con
cilium videtur dispensare, hæc co-
gnationes spirituales non impedi-
re, & absque dispensatione sub-
sistere, inter eos non contracta valere
sunt; nolens super his aliquid innovare
de quibus loquitur dubium est hoc ex
mente ipsius dicentis, nam si ita dispo-
situm esset esset valde facile
esset quæ peculiare indicant, quia, Pro
ita nunc, sunt ei tam dubitandi. Con
cilium et Sanctorum non esse
Specialem cognationem spiritualem
ita ut non contrahere & consum-
mi
B et prout in prædicta est ut sit tran-
situs de uno quam dubio contrahi
cognationem spiritualem. Et quamvis pro
hac opinione sit aliquod dubium in
re hac nihilominus tam ex ratione

¶ Mihi videtur quod nullo modo in
ter matrimonium spirituale post con
firmationem Concilij Tridentini, & hoc
quia non est argumentum sufficiens pro parte affir
mativa. Non ex dictum Concilium ob
hoc voluisse limitare speciem cognatio
nis spiritualis vel restringere illius. Et in di-
cto dubitandi ratio debet dici per particu-
lam Dicendum erat quod ibi de qua
libet loquitur dubium, sed de perfecta co-
gnitione in dicto decreto, ad petitum quæ
non contrahitur in dicto decreto (non de
qua pertinet ad textum specialem cognatio-
nem spiritualem) ille non quæ pertinet
ad specialem speciem de nominatam.

¶ Et quod dubium movetur pro parte
C affirmativa de dicto Concilii Tridentini, pro
do mihi dubitandum in primum per regu
lam vel dictum in rationibus loquen
tis, tenens & sibi in persona baptizati
sua cognati cognatione spirituali. Et acci-
dit quod nulla alia persona possit cognatio
nem spiritualem. Non decretum dicit
quod non contrahunt cognitio spiritua
lis ligatio possunt nisi secundum dicta
in specie. Dicitur quod ibi ubi dicta de
D cognatione baptizati et baptizantis cognatio
spiritualis nulla possit contrahere, sed in
illo casu non sunt dicta et parentes qui
erant ante matrimonium contrahunt cogna
tionem spiritualem. ¶ Nihilominus ob hoc
dicto. Verum videtur quod in illo casu non
sit & sibi tangens contrahunt cognatio-
nem spiritualem. Hæc ratio est Na

turam

dicit le Mansali c.2.n.22. circa finem, & confirmatur alij viri doctiſſimi etiam
» ſi qui interfuerunt Concilio. Et proba
ur exclusio. Primò, à iure antiquo eſt
ondubium hāc quæſt. excepta in mate
rimonio ſpirituali, C. de appellatio-
ibus fol. 12. nec Concilio Tridentino
ūdū determinatur quando nō deſignatur
ertus parochus, vt patet ex contextu to-
ius decreti: ergo tunc locum habet in ma-
rimonio, & locuta eſt ratione contra-
hentium, & loquitur eorum ſpirituali. Secundo
robatur exclusio, & confirmatur argō
rocedens. Nam vt conſtat ex contextu
oncilij, Concilium ipſum voluit tollere
ūdū ſolum reſtringere illum ſolum caſum
ox eſt reſtricta in ipſo Concilio, nec ab-
ud eſt determinatum: ergo omnes cæ-
eras personas contrahentes illam. Confe-
uens hæc ratio. In illo caſu eſt ſecunda ſpe
es cognationis ſpiritualis, vt probauimus,
& non eſt maior ratio quare illa ſit in no
ra lege, quam nullus ſit ſignatus a pa-
rocho: ergo omnes contrahunt cognatio-
nem ſpiritualem. Ad rationem dubitandi
dicendum eſt, q̄ Concilium nō dixit,
non contrahunt cognationem ſpiritualem
niſi deſignati a parocho, ſed ſolum dixit
quando deſignatur aliqui a parocho
non alij extra deſignationem etiam ſi tetige-
rint parentem non contrahit cognationem
ſpiritualem, certum quando nō deſignatus
a parocho nihil determinat, & ita ſtan
do ſolum in antiquo.

¶ Et ad id dubium, poſt decretum Con
cilij Tridentini, in illa cognatio, quæ ſan-
ctum in aliquem, diffundatur ad perſonam
extraneam cum qua efficitur una
caro ſuę copulę ſi ſanctus ſuę illicitę, v.g.
baptizat aliquis vel ſuſcipit puerum & co-
pulat ſe habet aliquam mulierem, dubi-
tatur ut, an cognatio quæ contrahitur in-
ter baptizantem ſeu ſuſcipientem, & bapti
zatum diffundatur ad illam mulierem. Et
hāc difficultate aliqui viri docti etiam ex
illis qui Concilio interfuerunt dubitarunt de
hac re, quam ais probabilius exiſtimant, q̄
illa cognatio ſpiritualis non diffundatur
ad talem mulierem.

¶ Concluſio ſit. Mihi certiſſimum vide-
tur quōdam illo caſu cognatio ſpiritualis
non diffundatur ad talem mulierem. Hanc
concluſionem tenet expreſſè Nauarrus in Ma
nuali c.23.n.39. Et probatur primò. Na
impedimenta huius cognationis ſunt ſem-
per fabrica quantum ad alias perſonas,
quæ illi non exprimuntur, vt patet ex illo
rio verbis decreti, ſed illæ perſonæ carnali
ter cognitæ non exprimuntur in illo decre
to, vt conſtat videnti & intuenti: ergo illæ
perſonæ nullum contrahunt impedimen-
tum. Secundo probatur concluſio ex ratio-
ne illius textus, quæ fuit, vt cauerentur
peccata, quæ committebant propter diffi-
cultatem talium impedimentorum, ſed in
hac cognatione nihil eſt difficile, (vt pa-
tet, maxime in rudibus cognita per il-
licitam copulam) quam illud impedimen-
tum quod diffundebatur per carnalem co-
pulam, ergo illud impedimentum nō con-
trahitur poſt illud decretum. Tertio pro-
batur concluſio. Illud decretum eſt mul-
tum fauorabile matrimonio, vt conſtat, fa-
uores vero ſunt extendendi, & ampliandi:
ergo non ampliat contrahitur hoc impedi
mentum in illis perſonis carnaliter cogni-
tis. Ex quo colligitur, quòd mulier carna-
liter cognita a baptizante vel a patrino po
teſt optime contrahere matrimonium, ab
que aliqua diſpenſatione cum baptizato,
nam nullum contrahit cognationem ſpi-
ritualem. Et aduertendum quod noſtra
concluſio cum hac concl. determinata eſt
a Pio V. in quadam bulla promulgata An
no 1566. quarto Calen. Decembris, hoc
hoc ſolo perſpicuum eſſet ex Concilio Tri
dentino dari quòd non determinat illa cogna-
tio ſpiritualis ab eo in aliquem diffundi,
ſe diffundi. Non parum autem quæſti
ti, & matrimonium fuiſſi quamuis ex
alio nobis permittitur, conſulere velitis,
præciſis verbis C. facta mentione dictorum
dam in præmiſſis eſſe certum, & propte
rea nullum impedimentum ratione
hac cognationis huiuſmodi ſubeſſe decer-
nimus & declaramus, quorumcunque
dicti matrimonii vel matrem ſuſcipientis, &
baptizatam baptizantis patrem, & ma-
trem, & quoſcunque alios perſonas tam ex
parte ſuſcipientis, quam baptizatæ, & ba-
ptizati, in dicto Concilio nominatim non
expreſſas, matrimonium licet ac ſine ō
tralu poſſit, &c. non obſtantibus quibuſcun
que conſtitutionibus & ordinationibus Ap-
oſtolicis, &c.

¶ Et ad dubium circa secundum dicendum est, quod illud contrahunt impedimentum per catechismum. Dicimus enim, prout dicto primo in solutione ad secundum, quod per catechismum contrahitur impedimentum quoddam, quod quidē non dirimit matrimonium, impedit tamen illud. Dubium est an ista cognatio spiritualis habeat locum post determinationem Concilii Tridentini. Et quo quidem dubio supposito videtur ei negativa veritas, quod cum determinatum sit per Concilium Tridentinum per patres necessitatem, & passim in ecclesia recepta existat, & vigeat christianum, cognatio spiritualis impedire, & dirimere matrimonium non contrahitur in foro ecclesiæ, quæ tamen ibi dirimebat ante non est. Consequentia patet, nec suppono aliquid non est. Consequentia, nec suppono aliquid de facto, sed de jure. Antecedens probatur, quia Concilium Tridentinum solum loquitur de cognatione spirituali, quæ contrahitur in baptismo vel confirmatione, & illas limitat & restringit, ergo alia quæ oritur ex catechismo manet, cum nihil de illa determinet Concilium. Pro parte vero negativa est argumentum. Concil. Tridentinum non excusat in illo cap. eos, qui parentes in catechismo tenent, vel eos tenere qui baptizandi de baptismate suscipiunt, & de facto fortè, sed Pius Quintus postea declarauit nō ita discedendum a præcisi Concilii verbis, ut omitti et illo mera propria tum ratione, ergo non excludit aliqua cognatio spiritualis modo.

¶ Propter hæc apparentia pro utraque parte sunt duæ sententiæ inter Doctores. Prima sententia asserit, quod illa cognatio spiritualis quæ oritur ex catechismo, & impedichat matrimonium, etiam modo ex conciliō etiam post Concilium Tridentinum. Hanc sententiam tenet [illegible] Manuale ca. [illegible] & dicitur com. [illegible] sunt alii Doctores. Secunda sententia est, quod illa cognatio spiritualis, quæ post Concilium Tridentinum nulla ratione contrahitur per catechismum, nec impedit matrimonium. Hanc sententiam tenet multi [illegible] D. Thom. 3. part. quæst. 7. art. 11. ad 1. quæst.

¶ In hac expositione duæ sententiæ. Prima sententia est probabilis, secunda non probabilior. Prima pars huius secundæ sententiæ probatur, quia Concilium Tridentinum ex catechismo nullam prohibitionem matrimonii tollit, quod ante non erat, ergo illa cognatio spiritualis quæ oritur ex catechismo manet, cum nihil de illa determinet Concilium. Pro parte vero negativa est argumentum. Concil. Tridentinum non excusat in illo cap. eos, qui parentes in catechismo tenent, vel eos tenere qui baptizandi de baptismate suscipiunt, & de facto fortè, sed Pius Quintus postea declarauit nō ita discedendum a præcisi Concilii verbis, ut omitti et illo mera propria tum ratione, ergo non excludit aliqua cognatio spiritualis modo.

¶ Propter hæc apparentia pro utraque parte sunt duæ sententiæ inter Doctores. Prima sententia asserit, quod illa cognatio spiritualis quæ oritur ex catechismo, & impedichat matrimonium, etiam modo ex conciliō etiam post Concilium Tridentinum. Hanc sententiam tenet [illegible] Manuale ca. [illegible] & dicitur com. [illegible] sunt alii Doctores. Secunda sententia est, quod illa cognatio spiritualis, quæ post Concilium Tridentinum nulla ratione contrahitur per catechismum, nec impedit matrimonium. Hanc sententiam tenet multi [illegible] D. Thom. 3. part. quæst. 7. art. 11. ad 1. quæst.

¶ In hac expositione duæ sententiæ. Prima sententia est probabilis, secunda non probabilior. Prima pars huius secundæ sententiæ probatur, quia Concilium Tridentinum ex catechismo nullam prohibitionem matrimonii tollit, quod ante non erat, ergo illa cognatio spiritualis quæ oritur ex catechismo manet, cum nihil de illa determinet Concilium. Pro parte vero negativa est argumentum. Concil. Tridentinum non excusat in illo cap. eos, qui parentes in catechismo tenent, vel eos tenere qui baptizandi de baptismate suscipiunt, & de facto fortè, sed Pius Quintus postea declarauit nō ita discedendum a præcisi Concilii verbis, ut omitti et illo mera propria tum ratione, ergo non excludit aliqua cognatio spiritualis modo.

[illegible] ſpiritualis, quæ in baptiſmo cri-
[illegible] ſi ſpiritualis cius, quæ ex confirmatione
[illegible] præſupponit ex eruditione naturæ: ergo
[illegible] ſpiritualis quod baptizet vnam, aliam etiã
[illegible] Et aduertendum quòd miliens ſuo
[illegible] ſolam ratio, non quidem quatenus
[illegible] ſed ſub modo quatenus ad hoc
[illegible] quod eſt impedire, quod quidem non inde
[illegible] ſequitur. Secunda pars obiectionis,
[illegible] probabilem eſt probatur argumento
[illegible] ſimilio loqui, & ambobiane Docto-
[illegible] rationi. Vide aduertendum q
[illegible] quæ in decreto Concilij ponuntur
[illegible] in libris ſolebat ſuſcipere patronum
[illegible] ſuſcipiendo, ſed non ſemper tñ in ec-
[illegible] ſolet ipſum ſuum ſuſcipere patronum
[illegible] in catechiſmo quæ ſtim domi
[illegible] eſt. Et hoc aduocat Nauarro in
[illegible] primo loco citato. Et ad argñ ſa-
[illegible] pro contraria ſententia facile reſpon
[illegible] poteſt ex dictis in hac ſententia.

¶ Verùm circa illud decretum explican
[illegible] eſt per quem actum ſuſcipere con-
[illegible] ſpiritualem. Et aduer
[illegible] Conclusum primo vbi dicit
[illegible] Primus eſt ſuſcipere baptizatum de
[illegible] ſonte, ſecundus cum tenere ſuſcipien
[illegible] Dicit, quòd parochus ſolebat quã
[illegible] quos tenebant, vt baptizatum de ſacro
[illegible] ſuſcipiat, &c. & debet ille docere q
[illegible] ſolebant cognationem ſpiritualem. In
[illegible] ſignificatur, quòd debent illum ſuſci-
[illegible] de ſacro fonte. Quòd verò debeant
[illegible] ſuſcipiendo, conſtat ex eo quòd ſub
[illegible] quòd à ſola vltra deſignatos baptiza-
[illegible] cognationes ſpirituales nã
[illegible] Ex quo infertur quòd
[illegible] contrahitur cognatio ſpiritualis
[illegible] per parochum. Et hæc deter-
[illegible] eſt per Sotum cognationem
[illegible] ſum qui habent authoritatem in-
[illegible] ſuum Concilium. Cui pro-
[illegible] Adriana ex parte Epiſcopi
[illegible] Abulen. quod quidem eſt hæreticum. Et
[illegible] & Reuerendiſſime dicunt, ſa-
[illegible] Concilium Tridentinum ſeſſ. de re-
[illegible] matrimonii cap. 3. diſponit, q
[illegible] baptizatum poſſit intervenire
[illegible] qui ſuſcipiat infantem de baptiſmo,
[illegible] Et ſimiliter dicit. In epiſt. pars Abulen
[illegible] contendo & conſtare valenter
[illegible] matrimonium non tangit infantem

A contexit peſſquam infans eſt baptizatus,
& in fide ſuper cum aqua baptiſmi, ponit
infantem in manibus conſanguinei & di-
cit conſanguineo tangit baptizatum do-
nec, vt poſſemus infans eſt lotum a ſacro
baptiſmate. Debemus & aliquis pronuncia-
dicit conſanguineo contrahat cognationem ſpi-
ritualem cum infante, & illius parentibus ex
ſupra geſtis, & aſſiſtentia in dicto actu vel
conſanguineo nominato ad ipſum effectum.
Et ne deſuper debeant contingat ſupplica-
tum fuerit congregationi pro declaratione
dubitationis huiuſmodi. Congregatio Con
cilij cenſuit negandum, quæ affirmatiua,
B & non tangit infantem non contrahere co-
gnationem ſpiritualem. Et hanc declaratio
nem, vt iacet ego propriis auribus audi.

¶ Ex reſolutione huius debet ſolui
aliud quod ſolet diſputari. Virum quando
Principes, & Magnates contrahant eſſe ſu
ſcepere infantis alterius qui baptizatur,
& veluti ſuſcipiunt per ſuos procuratores
quos mittunt ad hoc effectum, an in hoc
caſu contrahant cognationem ſpiritualem
ipſi principes & magnates, an vero procu-
ratores. In quam Sylueſter, verbo matrimo-
nium, §. qui eſt 7. §. 14 multa dicit, & ad
dentur multi. Doctores pro vtraque parte. Et Magiſt. Sent. loco ſupra citato art.
2. circa finem, ponit hoc dubium, & reſol-
uit illud ipſum, & idem faciunt alij auctho-
res. Nihilominus concluſio ſit Principes &
magnates non contrahunt cognationem ſpi-
ritualem, ſed procuratores ipſi illum ſuſci
piunt. Ratio huius concluſionis eſt quia ex
dictis in dubio præcedenti conſtat quòd ad
contrahendam illam cognationem ſpiritua
lem eſt neceſſaria aliqua realis tangela, quæ
quidem actio non reperitur in principib.
D & in magnatibus, ſed in procuratoribus, ergo ſolum procuratores contrahunt illam.
Confirmatur. Nam ex tenore Concilij &
declarationis Cardinalium conſtat quòd de
bent patrem ſuſcipere de ſacro fonte: ſed
ſolli procuratores ſuſcipiunt de ſacro fonte:
ergo ſolli illi contrahit cognationem ſpiritualem. Vide alias rationes in Magiſt. Sen
te, & apparet ſatis, ſi Papa aliquem petat vt
ne committat familiarem ad confirmandũ,
& reuera confirmet, Papa non contrahit
cognationem ſpiritualem, ſed ille ſolus
qui confirmat.

¶ Circa ſolutionem ad tertiũ aduertendũ

quod non baptizatum non potest aliquem lecture de sacro fonte, cum ad sit necessarium ecclesiæ eum typum gerit in baptismo in sepultura, nec potest contrahere aliquam cognitionem spiritualē. Vade si infidelis aliquem baptizet aut mitt Ecclesiæ cathecumenum, non contrahit cognitionem spiritualē, & ita etiam si potest baptizetur, nullū est impedimentum inter illos, & hoc ipsum docet D. Thom. in art. 4. ad 3. & Sylvester dicit ibi in arctio, Matrimonium. 8. qu. est. 7. §. & Magister Scotus dist. eadem, quæst. 1. art. 5. Et de hac re nullū extat decretum, sed omnes allocuti eadem tenent, sicut hoc, quod qui tenet ad alia spiritualia. Ita non potest cognationem spiritualem contrahere.

¶ Sed adhuc dubium est, an si quis baptizatus baptizet filium infidelis contrahat cognationem spiritualem inter baptizatum, & infidelis patrem. Ratio dubitandi ista potest. Nam ille qui baptizat, contrahit cognitionem spiritualem cū baptizato, ergo etiam contrahit cognitionem spiritualem cum patre baptizati. Confirmatur. Nam ipse baptizans est causa huius cognitionis spiritualis, ergo quatenus ibi non fit copula, contrahit cognitionem spiritualem. Sylvester ubi supra §. 12. addit etiam alios autores, & tenet quod baptizans qui baptizat filium infidelis cū tali contrahit cognitionem cum patre infidelium. Item tenet glossa in cap. 1. 30. quæst. 1. Nihilominus tamen fit contra quod nō contrahit cognitionem spiritualem cū patre infidelī. Hoc docet expresse Magister Scotus ubi supra. Et hunc cathafitorem etiā tenent multi alii, & ratio pro hac conclusione hæc est. Nam non est aliqua ratio pro contraria sententia. Et si aliquis adduceret rationem est ratio sufficiens pro nostra conclusione. Nam cum cognationes fiat ex lotio, & carnis relatione fit et exigat terminos. Si nulla est cognatio ex parte infidelis ad fidelē sed tantū ex parte fidelis baptizati inter eos potest esse spiritualis cognatio. Et ad rationem dubitandi dicendū est, quod quidam baptizans contrahat cognitionem spiritualem cum illo baptizato, non tamen cum patre infidelium. Ratio est quia talis cognatio, cum fit baptizatum, non agit. Ad confirmationem respondetur, quod baptizans quidam secundum

In Addit. ad 3. Partem

A dum se ipse est causa cognitionis, sed tamen est causa talis cognitionis per se [illegible] ad non baptizatum. Et [illegible] dum baptizatum capit, et [illegible] per illum in ordine ad eos baptizandos differentiam in proposito.

ARTICVLVS III.

B ¶ Vtrum cognatio spiritualis ita sciat à viro in uxorem.

C *Ad quartum sic proceditur. Videtur quod cognatio spiritualis non sciat à viro in uxorem, quia spiritualis unio est corporalis fiunt distantia, et dissimilia quantum: ergo per unionem unius quod fiunt unum, et non sciat ab uno in alterum, ergo non transit cognatio spiritualis ex patre.*

¶ 1 *Praterea. Magis unum videtur in spirituali generatione, quia est causa spiritualis cognationis patris, et matris spiritualis, quam ex qua est spiritualis pater, et alter sit pater, et mater spiritualis nullam ex hac spirituali cognatione contrahunt, ergo non videtur contrahere aliquam spiritualem cognationem ex hac quod vir sit pater spiritualis.*

D ¶ 3 *Praterea. Potest contingere quod baptizans, et uxor non baptizata, sint quando ab infidelitate recedunt sui fiat alterius conjugium: sed spiritualis cognatio non potest permanere ad unum baptizatum, ergo non transit semper de viro ad uxorem.*

¶ 4 *Praterea. Si de vero possunt aliqua simul de fieri lenare, sed cognatio spiritualis cognationis non transit in uxorem, sequeretur quod uterque coniugum esset eius pater, et mater spiritualis viri, quod est inconveniens.*

SED

...nabilia sint quam corporalia: ...
...ia corporalis vivi trahi ...
...ad vivum per assistentiam, ergo mul...
...magis spiritualia.

RESPONDEO dicendum, quod aliquis potest fieri alicui compater dupliciter. Uno modo per actum alterius, sicut baptizando aliquem in baptismo fit pater eius, & sic cognatio spiritualis non est nisi inter baptizantem, & baptizatum, & patrem eius. Alio modo per actum proprium, sicut cum levat filium alterius de sacro fonte, & sic cognatio spiritualis non est nisi inter levantem, & patrem baptizati, & baptizatum. Et quia ratio cognationis spiritualis, quam dicebat esse impedimentum matrimonii, est ex hoc quod duæ personæ fiunt quasi una persona per spiritualem cognationem, non autem si non fit huiusmodi unitio, non videtur esse impedimentum matrimonii. Et hoc est per accidens quod aliquis fiat pater filii alterius, & filius alterius fiat filius eius, & sic cognatio spiritualis non est nisi inter eos qui baptizant, vel baptizantur

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum cognatio spiritualis trã seat ad filios carnales patris spi ritualis.

AD QVINTVM sic procedit, videtur quod non transeat ad filios carnales patris spiritualis, quia spiritualis cognationis non est gradus: esset autem gradus si transiret à patre in filium, quia persona generata unius gradus, et sua prædicta est, ergo non transit ad filios carnales patris spiritualis.

¶ 1 Præterea, Patet eadem gradu attingi filium, & fratrem fratris: sed cognatio spiritualis transit à patre in filium, eadem ratione transibit à fratre in fratrem, quod falsum est.

SED contra est quod in litera probatur per auctoritatem.

RESPONDEO dicendum, quod sicut est aliquid pater, & non cognatus, ut dicitur in 8. Ethic. & sic spiritualis cognatio transit à patre in filium, & non ecconverso: & sic patet quod tres sunt cognationes spirituales. Vna quæ dicitur spiritualis paternitas, quæ est inter patrem & filium spiritualem. Alia quæ dicitur compaternitas quæ est inter patrem spiritualem, & carnalem eiusdem. Tertia autem dicitur spiritualis fraternitas, quæ est inter filium spiritualem, & filios carnales eiusdem patris, & quælibet harum impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum.

AD primum ergo dicendum, quod persona addita per viam propagationis facit gradum respectu alterius personæ quæ eodem genere attingit, non autem respectu eius, quæ attingit in alio genere: sic filius attingit in eodem gradu nepotem patris, imo & patrem, quamvis alio genere attingat. Spiritualis autem cognatio est alterius generis à carnali.

Arc. 1. & 3. quæst. 3.

Lib. 4. Sententiarum dist. 42. ca. 2.

Addit. ad 3. Partem.

A Hugolinus non dat unde gradus attingat filius spiritualis, filius naturalis patris spiritualis, in quo attingit et pater eius, quo mediante cognatio spiritualis est tam fortis, ut non oporteat quod spiritualis habeat gradum.

AD secundum dicendum, quod frater non dat aliquid fratri, sicut filius dat aliquid patri: sed unus frater dat alteri unum corpus: et ideo fraternitas non transit ultra unum gradum, licet possit fraternitatem spiritualem.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio est affirmativa. Secunda conclusio est de cognatione spirituali in potentia matrimoniali dirimente, & diriment contrahente.

¶ Circa illam dicta aliquis vide dicta in precedenti articulo, nisi quia in illo articulo dicimus à D. Thoma hoc esse certum sic per illud decretum Concilii Tridentini, quod explicatum est in articulo precedenti. Dicendum dicendo sine ratione dicta. Ut ratione tali circa text illum quod quod nō sit possit intendere ad cognationem spiritualē. De hoc tamen dicitur 2. q. 1. cap. 3. vide Caietanum hic elegantissime loquendo, & dicit, quod ibi peccatum peccatum naturale. & idem dicit quando accidit ad copulam cognationem legalē.

¶ Circa quæstionem vide in quibus agunt de impedimento matrimonii, & præcipue circa potentiam quæstionis 3. de cognatione, & 13. de affinitate. & 11. de cognatione spirituali, ubi dicenda sunt, de dispensatione. Et de hoc vide Sanchez in summa & practice Concilium & decretal. part. 2. cap. 8. & 9. per totum.

EST igitur primum dubium, quando qui duo contrahunt matrimonium, cum impedimento cognationis spiritualis vel publicæ honestatis, vel cognationis spiritualis, quod & impedit, & dirimit matrimonium, quis possit cum his dispensare, vt licite, & valide contrahant inter se, An solus Papa, an etiam episcopus ordinarius, vel Abbas habens iurisdictionem episcopalem. ¶ Notandū primo, quod nō illi contrahentes male fide scientes impedi-

A

B

C

D

...vel illud ignoret ignorantia crassa, ...ta, quia nullam diligentiam adhibe... ...ret, vel contrahere bona fide ... ...ret non esse ignorantia crassa. Ne... ...dum secundo, quod impedimentum illo... ...non est occultum nec publicum, quod ... ...sciat probari. Item tale matrimonium nec ... ...dubium sine magno inconveniente, ...quia occultum sit: ... ...ne ob hoc nubentes, aut non possit dirimi ... ...sine quali inconvenienti, & scandalo, ...bentes non tenebuntur, sed vel illi habent facere ... ...ne vel ostendendum recursum ad Papam. ... ...quia sunt diuites, vel non possunt commo... ...habere talem recursum ad Papam vel ... ...quia sunt pauperes. ¶ Prima opi... ...dicit quod solus Papa, & no episcopus ... ...possit dispensare in tali casu, cui ... ...bona fide matrimonium contractum igno... ...tale impedimentum, & etiam si dubi... ...sit de occultatione, & quamvis nequeant ... ...sine tanto inconvenienti, & scandalo, ...Haec opinio videtur placere Soto 1. de iusti... ...et iure, ubi ait, quod quando post contractum ... ...matrimonium aliter contingat contrahentes ... ...episcopus potest cum illo dispensare, ...manent habiles ad petendum debitum, si ... ...ne, imo si illud impedimentum antece... ...matrimonium, quia tunc solus Papa ... ...dispensare potest, ubi aperte videtur sequi ... ...sequi etiam in dicto illicito casu quan... ...debent bibi cum occulto impedimento, ...matrimonium ob matrimonium non possit epi... ...sequi dispensare. Idem videtur dicere 4. di... ...quæst. quodlibetica art. 2. & Cordoba quæ... ...stione 41. fol. Quæstionum Theologicarum ... ...art. 1. ubi hanc eligit ut probabiliorem ... ...& communem, & quæ praticatur in ec... ...clesia. Oppositam tamen vocat opinionem ... ...& probabilem, & cum hac qualifica... ...tione tantum citat Sotum pro sua prima opi... ...nione. Eandem sequitur aliquo Moder... ...no. Hanc falso valde tribuitur Cæsar. 4. par. ... ...tract. 6. §. 10. nu. 11. quam ibi tamen docet ... ...primam conclusionem à nobis supra posi... ...tam. Argumento huius opinionis est, quia ... ...contra Canonem pontificia vel Concilii ge... ...neralis, non potest dispensare episcopus, si ... ...habeant ad hoc facultatem expressam, sed ... ...tanto, qui reddit inhabiles ad matrimo... ...nium consanguineos vel affines, vel haben... ...tes similes impedimentum, ex canone Papæ ... ...vel Concilii generalis, ergo cum talibus con... ...cilia sit expressa facultas Episcopo in tali ... ...casu dispensandi, non potest dispensare. ... ...Confirmatur, quia alias frequenter quod in ... ...multis casibus usurparent episcopi potestatem ... ...papæ, quod pareret magna inconvenientia. ¶ Secunda opinio dicit, quod casu illis ... ...concurrentibus de bona fide, & impedimen... ...to occulto, & quando non potest commo... ...de dubia matrimonia, nec illi possunt ha... ...bere commodum recursum ad Papam, vel ... ...eius Nuncium forte propter magnam pau... ...pertatem potest episcopus ordinarius, vel ... ...Abbas habens iurisdictionem episcopalem ... ...dispensare in predicto impedimento & ma... ...trimonio, & licite possint contrahere. Hæc sen... ...tentia est communis multorum, Angelus ... ...dispensatio nu. 5. & Sylvest. eodem nu. 15. ... ...& verbo matrimonium 6. quæst. 6. & Armil. ... ...verbo dispensatio nu. 10. & Tabiena eodem, ...nu. 14. & Navar. ca. 22. nu. 83. ubi citat An... ...gelum & Sylvest. & dicit se pro tam om... ...nium damnatæ communi opinione. Salma... ...tica, & quod aliqui episcopi aliquoties di... ...spensarunt in simili casu patet horum Do... ...ctorum sententiam & Cordoba supra refert ... ...pro ea Marganitam cæsaraugustanum ubi agit de ... ...dispensatione. Solet etiam tribui Cano, ...hic, quæst. 18. art. 4. ubi etiam aliqui viri do... ...ctissimi eandem sequuntur. Imo aliqui re... ...ferunt quendam perlectum huius Regni, ...qui ad fuit Concil. Trident. dixisse hoc inté... ...disse Idem Concil. Sess. 24. de reformatione ma... ...tr. 6. Vbi concedunt episcopis potestatem di... ...spensandi in casibus occultis.

Concil. Trid. Sess. 24 c. 6. de reformatione matrimonii.

¶ Prima conclusio. Si loquamur de iure ordinario non videtur, quod solus Papa ... ...possit dispensare in simili casu ubi est ali... ...quod impedimentum impediens, & dirimens ... ...matrimonium, & ita est tenendum loquen... ...do absolute. Hæc conclusio est clara ex ... ...usu ecclesiæ, & Doctorum consensu. Vide ... Sylvest. matrimonium, 6. quæst. 1. par. 3. & ... Navar. in cap. 22. nu. 84. & 85. & Cosm. 4. ... par. 3. cap. 6. §. 10. nu. 11.

¶ Secunda conclusio. Loquendo tamen in casu speciali, de quo procedunt opinio... ...nes hanc dubia probabilis videtur mihi se... ...cunda opinio, quod possint episcopus in si... ...mili impedimento dispensare, quando est ... ...occultum, & quando matrimonium fuit pu... ...blicum, & non est facile vel commodum re...

cessus ad Papam: et Nuncium petens vero probabiliter. Secunda pars probatur. Primo, quia non est credibile, quod Papa velit dare animum se voluntarie submittendi Imperatori cum ex una parte bona fide procedant, & ex alia non habeant causam recursus ad Papã. Secundo probatur quia plures & graues auctores docẽt talem opinionem: non est ergo tuta dum de ea probabiliter agitur. Confirmatur, quia Secus, qui licitam eligit pecuniam, multum haberet timoris, ne illicitã eligeret. Quæ omnia.

¶ Tertia conclusio. Sed quando mala & de contractibus alij tale matrimonium probabiliter reputãt, qui non possit ordinarius per dispensare in tali casu non obstante prohibitione? Videtur quod sic. Quia ad hoc videtur quod ordinarius possit dispensare, quod non sit casus reservatus Papæ, quia oppositum fomenta faceret malitiæ vitæ ad cognitionem ipsius. Contrarium. Vide dicta inferius quæstione de sponsalibus in quæst. voluntarie incidenti. Illæ conclusiones dantur ad præsens primo quia non sunt eiusdem dispositionis cum dictis conclusionibus. Sed nullo modo probabiliter quod Trident. supra sessione episcopis hanc facultatem dispensandi in casibus sibi Prolatis primo, quia Concilium noluit limitare dispensationes ad casus irregularitatis vel dispensationes parua vero quando concedit episcopis potestatem in omnibus talibus casibus, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, non limitat de potestate dispensandi, sed expresse de potestate absolvendi tantum in foro conscientiæ. Dispensatio autẽ in bonis fide circa impedimentum matrimonii non est absolutio in foro conscientiæ. Item confirmatur, quia ex opposita sententia sequeretur, quod de impedimento etiã occulto non posset episcopus dispensare etiam si esset facilius recurrere ad Papam. Imo etiam si esset facilius ad tale matrimonium contrahendum. Et de alio potest dispensare episcopus etiam antequam contrahatur illud matrimonium quod tantum nullum esse dictum habemus supra. Secundo probatur, quia Concilium supra nullum dictum potest reducere vel determinationem, nisi quod illa de causa verbum tenet quod nõ fit facilius recursus ad Papam.

¶ Ad argumenta prima opinionis, quæ parte vñ contrahere nolint primæ par-

In Addit. ad 3. Partem.

A si secunda conclusio videatur ei contraria arguendo ab illo casu speciali ad generalem. Nihilominus in illo casu speciali [illegible] esse consilium episcopo [illegible] tamen [illegible] tutum [illegible] Ideo. Ad confirmationem [illegible] Papa [illegible] Ad primum [illegible] Ad secundum [illegible] Ad tertium [illegible] Ad quartum [illegible] Ad quintum [illegible] Ad sextum [illegible] Ad septimum [illegible] Ad octavum [illegible] Ad nonum [illegible] Ad decimum [illegible] Ad undecimum [illegible] Ad duodecimum [illegible] Ad tertiumdecimum [illegible] Ad quartumdecimum [illegible] Ad quintumdecimum [illegible] Ad sextumdecimum [illegible] Ad septimumdecimum [illegible] Ad octavumdecimum [illegible] Ad nonumdecimum [illegible] Ad vicesimum [illegible]

¶ Quarta conclusio. Quicunque sit de malitia [illegible] Dico quod [illegible] Ad primum [illegible] Ad secundum [illegible] Ad tertium [illegible] Ad quartum [illegible] Ad quintum [illegible] Ad sextum [illegible] Ad septimum [illegible] Ad octavum [illegible] Ad nonum [illegible] Ad decimum [illegible] Ad undecimum [illegible] Ad duodecimum [illegible] Ad tertiumdecimum [illegible] Ad quartumdecimum [illegible] Ad quintumdecimum [illegible] Ad sextumdecimum [illegible] Ad septimumdecimum [illegible] Ad octavumdecimum [illegible] Ad nonumdecimum [illegible] Ad vicesimum [illegible]

¶ Dubitabis prima. Quando habitus similis impedimento [illegible] Ad primum [illegible] Ad secundum [illegible] Ad tertium [illegible] Ad quartum [illegible] Ad quintum [illegible] Ad sextum [illegible] Ad septimum [illegible] Ad octavum [illegible] Ad nonum [illegible] Ad decimum [illegible] Ad undecimum [illegible] Ad duodecimum [illegible] Ad tertiumdecimum [illegible] Ad quartumdecimum [illegible] Ad quintumdecimum [illegible] Ad sextumdecimum [illegible] Ad septimumdecimum [illegible] Ad octavumdecimum [illegible] Ad nonumdecimum [illegible] Ad vicesimum [illegible]

dari ex [illegible] impedimen tam occlſiæ
[illegible] ſed non expedire, an talis di-
[illegible] ſit ſurrepitia & nulla. Reſpon-
[illegible] eſt, quod ante petitionem di-
[illegible] nec contrarium notorie
[illegible] habeant expedire, nec ſint in-
[illegible] ſed poſſint talem petitionem
[illegible] ſi tamen habeant expedire, quod poſſit talis petitio
[illegible] ſe ſuppreſſerunt, vocaliter ex
[illegible] ſi aliter, & non ſub alia forma,
[illegible] ſurrepitia dispenſatio, ſi tamen in li-
[illegible] dicerent impedimentum, ſed non
[illegible] quia illa expedit contingat antequã
[illegible] petitio confirmatoria dispenſatio-
[illegible] ſed poſt expedita
[illegible] Papæ, ſed antequam ſciatur de
[illegible] dispenſatio. De materia huius dubi-
[illegible] de Natur. cap. 42. num. 8. & Covarr. in
Variis cap. 17. num. 8. & quamvis
per regulas §. 7. num. 1. & 4. & §. 11. num.
11. & 12. & Cordub. q. 45. in Hiſpa practica
ita videatur expedire.

¶ Circa difficultatem primã prima concluſio. Quando aliqui habentes impedimẽ
dirimens matrimonium inter ſe contrahunt
dispenſationẽ, & ante eius petitionem, con-
trahunt matrimonium ſine ſui facultate, in
ſecundo, vel ſolius eorum dispenſationis, ſub-
ſiſtente ſubſequi tali intentione, ſi tamen
hoc non declarent in literis petitionis dispẽ
ſationis docere confitear ſubreptitia & nulla.
Hic placet Doctoribus in dicta causa, & de-
betur ſolo, quia in tali petitione illi vocal
tenent aliquid quod ſecundum ius eccleſiã
materialiter in petitione dispenſationis,
quia talis dispenſatio ſurrepitia cenſenda
eſt, ut ſecundum probatur ex Trid. Seſſ. 24.
de reformatione matrimonij, c. 5. ubi quam
do aliquis contrahit in gradu prohibito
ſine ſui expreſſa diſſerit quod contrahit ſpe
dispenſationis. Quæ concluſio habet lo-
cum à fortiori quando tale pactum non
declaratur de ecclesiastico & non de-
claratur, cum conſuetudinarium. Patet ex
eadem ratione & decreto Tridentini, ubi red-
ditur ſufficiens illi confitenti ſolum ſuper-
fluus à Concilio facienti eſſet opus, ſi dicit,
quod careat ſpe dispenſationis.

¶ Secunda concluſio. Quando ſolum ſecundo
cum ignorantia in tali negotio contra-
hentes, ſi praetermittant ſolemnitatem in
ea in ſe contrahendo, v. g. publicã denun-
ciationem in eccleſia, vel ſi non denuncient
coram parocho & teſtibus, & hoc non de-
clarauerint in literis petitionis, similiter de
ſpelunco cenſeat ſubreptitia, & nulla. Pa-
tet ex Trid. ſupra, cum talis eſt, quia non
eſt digna eccleſiæ benignitate qui eius ſu-
cepta contemnit. Vnde pro his duabus con-
cluſionibus ſic colligi poteſt ratio. Quia in
ſimilibus talibus non intendit Papa dispẽ
ſare, ergo dispenſatio eſt nulla & ſurrepti-
tia. Antecedens patet, quia occultatio talis
circumſtantiæ in eo caſu eſt prohibita
ſecundum ius communem Concil. Trid. ſeſſ.
ideo vitiat voluntatem papæ.

¶ Circa ſecundam difficultatem ſunt duo
modi dicendi. Primus tenet quod eſt nulla
talis dispenſatio. Hunc modum refert Na-
varr. in reſpoſitione ad ſeptimum caſum, quã
Rome exhibeo manu ſcripta mihi ad Hi
ſpaniam, ubi dicit, hunc modum plurimi
aſſerere de iure. Pro quo eſt argumentũ:
quia in tali caſu nouit ſi aliquid, quod
ſi ſciret Papa difficilius dispẽſaret, ergo di-
ſpenſatio fuit ſurrepitia, imo quæ contraria
intentioni papæ. Declaratur ſuo a Natur.
Quia in eo caſu ſunt duo impedimenta,
unum conſanguinitatis v. g. alterum inces-
ſus, ergo cum in dicto caſu tantum declare
tur unum, ſcilicet conſanguinitatis, non eſt
legitima declaratio impedimenti; atque
ideo dispenſatio obtenta eſt nulla. Quod
incestus ſit impedimentum non tantum im-
pedimenti matrimonium inter ipſos incestuo-
ſos, patet etiam cum alijs dicit Natur. ex
communi Canonist. contra Thomam ipſe
doctor cap. 22. num. 71. Pro hoc primo ar-
gumento ſunt plures rationabiles dicta & ratio
ſequentes Abbas, Decius, & Fel. quos Co
uar. c. peccatum 10. num. 6. Vbi etiam Cova.
nouissimo dicat hanc opinionem plurimo
rum illam 4. part. c. 6. §. 10. nu. 14. Nempa
mentem ſuam confirmare ex ca. ſuper
literis de reſcript. ubi Papa cenſet literas
primas ſuas & nullas, in quibus ad ex-
primendum aliquid fuerunt omiſſa aliquid
quod verum, quibus ſi ſic ſcriptum : quando
autem ex ſimplicitate, vel ignorantia taceu-
tur aliquid quod ſi ſcires Papa nõ dediſſet
illas literas, cum certũ Papa tales literas
eſſe nullas.

¶ Secundus modus dicendi eſt quod in
caſu huius ſecundæ difficultatis quando in
petitione dispenſationis ſecreti reticen-

r. ſuper literis de reſcrip-tis.

stitur illa copula, declarat tamen impedimentum contingentis. 7. g. dispensatio sic obtenta est valida quantum ad impedimentum incestus. Hanc modum dicendi Navar. supra, & in Manuale c. 22. n. 82. Primo patet ex Rica nona decisione 3. de rescript. quem sequuntur Felin. in c. postulasti col. 4. de rescript. Ingnua certe ad impetrandum dispensationem non est necessario mentionem faciendam, nisi de illa quæ sua incesti especialis non annexa delicto quatenus sic talis sit, quibus supposito Papa difficilius dispensaret. Ita vero non se habet in hoc casu expressa impedimentum incestus ad obtinendam dispensationem contingentis, ergo non est necessaria talis expressio, & dispensatio super impedimento contingentis sit valida. Secundum ar patet rationem, quia ibidem certum tenuit, & tenendum fuit (dicit Navarrus) quod ad obtinendam dispensationem unius impedimenti non sit necessarium exprimere aliud, vt talis dispensatio sit valida, bene tamen sit necessarium vt bene constaturus matrimonii, & ex sit dispensatio in alio impedimento etiam citat Navar. pro hac media dicendi Bellum. decis. 4. ab.

¶ Prima conclusio. Verumtamen modus dicendi videtur probabilis quando in iure aliquis habet aliquem probat e aliquo titulo & causa probabili, & quia ratio quæ potest probabiliter respondere argumento aliorum. Primus enim modus facile potest respondere ex illo suo fundamento scilicet necessarium est ad validam dispensationem exprimere quodcunque vitium, & si forte Papa validam dispensaret vel dictum dispensaret. Quod si colligi ex dicto cap. super literis. Secundus autem modus potest similiter respondere ex suo fundamento, scilicet non est necessarium exprimere quodcunque vitium, etiam si illud tantum quod iura obsunt exprimi, & sic potest explicari dictum c. super literis.

¶ Secunda conclusio. Stando in eodem casu, quando in casu huius difficultatis Papa constitueret episcopo ordinario, vt dispensaret cum illis contrahentibus ad contrahendum matrimonium in quo potest in suis literis aliquid additum de copula præcedenti, posset satis secure in conscientia dispensare etiam tacita copula in præsentia dispensationis, & hoc patenter probabiliter & multis rationibus & aperta confessione. Probatur quia sufficiens primi modi dicendi videtur probabile, ut tamen maxime primum modum dicendi sequamur, tamen secundi modi dicendi videtur probabile & æquale, ut ergo ad validam dispensationem, ut explicatum fuit quodcunque est quod exprimi debet ad validam dispensationem, ita quod quodcunque non est quod exprimi debet ad validam dispensationem, non est necessarium exprimere tacitum vel expressum.

¶ Tertia conclusio. Certum dico est, quod quilibet in petitione dispensationis matrimonii aliquid vitium absolute necessario ad eius impetrationem talis dispensationis nullum, & surreptitia in petitione super literis de rescript. ibi enim incurrens aperte decepit Pontificem (prædicti) existimare dispensare humanum. Quod autem ex dictum quod quilibet episcopus in sua propria vocat interrogare pœnitentem, an habeat aliud impedimentum copulæ. Et supponimus quod Papa non approbaret in hac parte tale consuetudinem. Vide ix. art. 1.

¶ Quarta conclusio. Sub determinatis ad congregationem cardinalium (ut dictum est) certum est, quod si non exprimeretur in petitione habita cum cognitione vel alias ex parte Romani Pontificis scientia vitium dispensatio nulla est. Ita enim habet declaratio cardinalium ex relatione Ioannis Gutierrez. q. can. 2. 13. ex congregatione Consilii tenuit dispensationem factam ad copulam habitam in tertio gradu ad aliquem quia habita fuit relatione Romani Pontificis facta ordinario de dispensando, quia tamen quod ab ipso dispensatum fuit, fuit copula habita.

¶ Circa tertiam difficultatem, prima opinio dicit, quod est valida illa dispensatio & consequenter hæc debet esse sententia communis, quia habuerit secundum opinionem secundi argumenti, scilicet Navar. Fel. Rota, Felinum, & placet aliquibus modernis ac Covarruvias q. 4. n. 5. Hispanis Clavasium. Probatur, quia narrata falsa fuit circa personam hoc est quod non declaratus copulam non fuit detectam, quia ex facto illi proposita fuit petitio, non copula, non in se nec in intentione continebat vitium, ergo est unde dicatur nulla talis dispensa-

A

(a) A hac prima opinione procedit ſuppoſitum Papa in ſuis literis quibus eodem modo ſimul facultatem diſpenſandi, non exprimit conditionem, ſi fuerit, ut poſſit ſuppoſitum, ſi copulam non habuerint. Nam poſita ea conditione, certum eſt, quod diſpenſatio eſſet nulla. ¶ Secunda opinio dicit, quod non eſſet nulla ea caſu diſpenſatio, ſed ſubreptitia: quia antequam ad Papam diſpenſet, per ordinarium, committitur Papæ interrogatio copulæ quæ forte Papæ intercedit carnalis copula quæ dicenda non fuit. Hæc plures aſſignabant, & ut accipiatur ſecundi ſunt alii. Ubi dubium non eſt, quin ſecundum ſuam opinionem ſecundi ſit ſimiliter dicendum. Et ita videtur aliqua ratione ſecundi ſit probabilis. Et fundamentum primæ opinionis ſecundæ difficultatis.

¶ Prima concluſio. Si Papa in ſuis literis ſuæ ſanctitatis ordinario committit, ſi non apponat illam conditionem, ſi copulam non habuerint, non poſſunt ſuppoſitum primam opinionem ſtantibus Dei mandatis quod illa diſpenſatio ſit nulla propter illam ſubreptionem iam factam. Licet ergo Papa præceſſiſſet copula in petitione ſecunda, diſpenſatio eſſet validum eſſam eſt in ſecunda diſpenſatione, ergo a fortiori quando nulla copula præceſſit.

¶ Secunda concluſio. Quando epiſcopus eſt committitur ab Papa diſpenſandi in ſuo proprio motu, interrogaret illos conſanguineos, an habuerint copulam ſuppoſito quod in literis Papæ nō ſit illa cōditio aliter. Sed dicendum quantum ad peccatum quod illi interrogati cōfiteantur, negādo veritatē, & alias quantum ad ſuborem diſpenſationis explicitum. Nam ſi negarent veritatem de facto tamen peccarent tantum venialiter ex ſuo genere, quia peccarent peccato mendacii officioſi, quod ex ſuo genere non eſt mortale; ſi vero negarent cum iuramento fuit peccatum mortale, ex genere ſuo contra Deum in religionem falſi, & eſt peccatum contra virtutem religionis. Sed non eſt peccatum ex dicta contra iuſtitiam interrogantis, quia ut ſuppoſitum non habet tum interrogandi de copula ut committitur eſt Papæ, ſed quantum ad illum ad diſpenſationem dicimus, quod eſſet nulla ſi fieret cum ab epiſcopo ſine illa, qui interrogatur agendo veritatem ſine dicta ſuæ ſanctitatis Patri, quia ille habet facultatem ad diſpenſandum, ut committitur.

B

Papa ſine tali conditione, ergo ſine interrogari ſine non interrogari, ſine alia affirmative, ſine negative interrogatione poſſit epiſcopus diſpenſatio valida ac ſi diſpenſaret, ſine alia interrogatione.

¶ Tertia concluſio. Quando papa in ſuis literis apponere illam conditionem ſi copulam non habuerint, & epiſcopus diſpenſare: dicitur tali copula nulla eſſet diſpenſatio. Patet quia eſſet expreſſe contra intentionem Papæ ergo nulla eſſet, & ita ex ſententia Epiſcopus in quantum eſt committarius Papæ facere illam interrogationem & contrahentes ſi negarent veritatem etiam ſine iuramento peccaſſet mortaliter, ex genere ſuo, quia veritatem inferrent Epiſcopo iudici interrogati.

¶ Ex dictis in his difficultatibus, primo ſequitur, quod cum hi ſint duo impedimenta conſanguinitatis, & alterum inter ſint, ut licito valeant contrahere matrimonium illi qui ſic ſint impediti, non ſatis eſt obtinuiſſe diſpenſationem à Papa circa impedimentum conſanguinitatis, ſed requiritur etiā quod ante uel poſt obtineatur ab epiſcopo ſuam diſpenſatio impedimenti inchoata dicor. Nam in dicta reſpō ſione primo ſimpliciter ſuppoſitum poſſe epiſcopum in eo impedimento diſpenſare. Vbi ſequitur quod ſi contrahentes ſciant impedimentum conſanguinitatis poſſe epiſcopum diſpenſare, ad quod citat ſup. ſi quis viduam 30. quæſtione 7. Et poſſet obiici, quia ſcire incertus, & ſapere certum aliquid ſcire non dicuntur ſynonima. Ergo ſcire non tantum eſſe ſufficit ſcire, quod ſcitus adeſſe, quod ſcitus dico quod ſit validum poteſtatem ab Epiſcopo, ſi

C

D

cetera

tionem sine vlli periculo de facto contrahant matrimonium, quamvis contrahentes tantum periculum incurrant, cum tamen ratione ignorantiæ sit valide & rectè factum, nulla potest vlli necessitas dispensatio, quia nullum impedimentum est in his quæ non dirimunt præcedens matrimonium impedit aut petitionem aut redditionem debiti.

¶ Secundo sequitur pars respicit ad hoc finem, quod illi petens licitè contrahere matrimonium absque dispensatione consummati, bene tamen peccat, quia talis error in ea circumstantia substantialis consilarius. Et sequitur illum vel eum quod peccandi dispensationem merebitur. Adagitur tamen Navar. supra ignorare, quod si illi consingat habere veram causam petitionis dispensationis, si eam haberent ex ignorantia, ut facilem eam se dispensaturum esse hoc declarandum in posterum tempore Papæ Pij Quinti ex quo ipse dispensare se non intendere ea alia aliter dispensare, & eorum nimium in casibus vel similibus vel Concilium Tridentinum dixisse Navar. quod non videtur verisimile ignorare illum circumstantiam. Hæc est quod vocant eodem Doctore interdictionem signa in confessione articuli fidei sciant dubia: num quilibet Papa in particulari pro suo tempore potestatem sic vel aliter dispensare, ubi ea quæ accidentia sunt de iure communi.

¶ Tertio sequitur pars respicit ad hoc, ut facilem dispensationem obtinuerat, quod illa regula consilii quæ præcedit declarata in confessario qui consilium.

¶ Quarto sequitur, quod licet hic Tridentinus, non noverit impedimentum dispositionis, quod præcedit matrimonium cum illo impedimento consummato, vel quod fuerit occultum, in petitione dispensationis, bene tamen vlli post Tridentinum, ut patet ex Sessione 24. de reformatione matrimonii cap. quinto. ut ibi adscribimus in prima difficultate hujus dubii.

Concil. Trid. Sess. 24. de reform.

¶ Quinto sequitur, quod quando contrahunt simul diversa impedimenta inter dicta volentes inter se contrahere matrimonium, non sufficit eis unum impedimentum sigillatim in petitione (sequitur

A

B

C

D

¶ Sexto sequitur, quod quando simul cum impedimento consanguinitatis in tertio impedimento publicæ honestatis in prima linea ubique impedimentum debet declarari eadem ratione. Hæc placent multis Doctoribus contra Covarr. supra, quia pro eo quod ibi in textu dicitur sufficere unum impedimentum, ubi plura sunt, intelligitur de impedimentis quæ sunt ejusdem speciei, ut duo consanguinitatis, vel duo affinitatis, non autem de impedimentis quæ sunt diversæ speciei, ut consanguinitatis & affinitatis, quia illa non sufficit declarare, ubi plura sunt diversæ speciei, quando aliquis dicit se esse consanguineum & affinem, illa declaratio sufficit, quia duo impedimenta sunt diversæ speciei, quando aliquis dicit se esse consanguineum & affinem, illa declaratio sufficit, quia duo impedimenta sunt diversæ speciei.

¶ Septimo sequitur, quod quando simul cum impedimento consanguinitatis occultum impedimentum publicæ honestatis propria dicta utrumque impedimentum debet declarari eadem ratione. Hæc placent multis Doctoribus contra Covarr. supra, quia pro eo quod ibi in textu dicitur sufficere unum impedimentum, ubi plura sunt, intelligitur de impedimentis quæ sunt ejusdem speciei, ut duo consanguinitatis, vel duo affinitatis, non autem de impedimentis quæ sunt diversæ speciei, ut consanguinitatis & affinitatis, quia illa non sufficit declarare, ubi plura sunt diversæ speciei, quando aliquis dicit se esse consanguineum & affinem, illa declaratio sufficit, quia duo impedimenta sunt diversæ speciei, quando aliquis dicit se esse consanguineum & affinem, illa declaratio sufficit, quia duo impedimenta sunt diversæ speciei.

Dubium.

Dubium. Dubium eſt circa affinitatem natam ex copula carnali licita, ſæpe ex matrimonio, vel affinitas contracta per copulam illicitam, & illicitè, ſollicitè ſortitam. Pro cuius dubij declaratione, quod quidam affinitas ex matrimonio per licitè copulam, debeat expreſſari in ſpecie confeſſionis, non eſt neceſſarium in ſpecie confeſſionis publicè honeſtari. Nō videtur ita: quia declarando ſe velle contrahere cum aliqua quæ fuit mea ſui conſanguinea in quarto gradu, ſufficienter videtur declarare, illicitum impedimentum publicæ honeſtatis, quia ſi illa fuit mea conſanguinea in quarto gradu ex copula fornicaria vel illicita, ſum ipſa affinis, eſſe neceſſarium declarandum publicam honeſtatem. Ratio eſt: quia dum declaretur hoc impedimentum ex hoc quod declaretur hoc impedimentum affinitatis, non conſequitur declaratum implicitè impedimentum publicæ honeſtatis, & ideo oportet, vt explicitè declaretur. Vide Conar. ſupra, & ita de eo etiam dicunt non eſſe neceſſarium in confeſſione expreſſare impedimentum publicæ honeſtatis, intelligendi ſunt quando affinitas contracta fuit ex copula matrimoniali & licita. Alij vero dicentes eſſe neceſſarium quod expreſſetur, loquuntur quando fuit contracta ex copula illicita.

¶ Dubium tertium. An aliquid aliud requiratur vt petens diſpenſationem gradus illegitimi poſſit habere veram neceſſitatem à Papa vna vice per ſe concedi diſpenſationem.

¶ Prima concluſio. Requiritur quod litera Apoſtolica expediatur, aliàs diſpenſatio à Papa nec valida eſſet, nec etiam ſaltem ſi quis eam ebtenuit. Patet ex regula 12. Cancellariæ expedita à Gregorio XII. Habentur enim ibi ad finem volumina ſupplicationum proponentium quæ regulæ ſæpius diſponit de omnibus diſpenſationibus etiã matrimonij. Ratio regulæ eſt ad vitandã importunitatem quæ ex falſa veritatis ſuppreſſione ſequeretur, vt ſi non bene intelligi poſſet, &c.

¶ Secunda concluſio. De facto in literis quæ expediuntur de diſpenſationibus in matrimonio, apponi ſolet clauſula. Ordinarius diſpenſet ſi matrimonio facto Papæ non fuit latus, & dummodo propter hoc aliis ſcandalis ſecuta non fuerit, & hoc de facto habetur in regula 47. Cancellariæ ſuprà. Non ſit autem ſupra quæſt. 56. artic. 1. Dubia ſecundo loquitur Tridentinum Seſſione 24. de reformatione matrimonij, capit. Sexto. quod quando forma rapta facta in raptore perſiſtit, non poteſt contrahere matrimonium; quod ſi eo ſine rapta fuerit à Clericis, vnà cum Regula 47 Cancellariæ, in petitione diſpenſationis, neceſſario debet exprimi talis raptus alias diſpenſatio eſt nulla, & ſurreptitia.

¶ Dubium quartum. Quæ ſint cauſæ rationabiles ad licitè petendam diſpenſationem in gradibus prohibitis, & ad licitè eam concedendam.

¶ Prima concluſio. Ex prima ſecundæ, quæſtione 97. artic. 4 & Secunda ſecundæ, quæſtione 88. art. 12. ſubditum ad quamcunque diſpenſationem eſſe neceſſarium cauſam rationabilem, vt licitè ſit, tam in his quæ ſunt de iure humano ſicut, quã in his quæ ſunt de iure diuino: cum hac tamen differentia, quòd in illis ad diſpenſandum validè nulla requiritur cauſa præter voluntariam & poteſtatem diſpenſantis, in illis vero requiritur cauſa ad hoc, vt valida ſit diſpenſatio, patet ex dictis locis.

¶ Secunda concluſio. Plures ſunt cauſæ rationabiles ad licitè petendam ſeu concedendam diſpenſationem circa matrimonium. Prima eſt pacificatio pacis & concordiæ, quæ non obtineatur commodè ſine ea matrimonio. Secunda ſcandalum, quod timetur ex ſeparatione matrimonij facti cum tali conſanguineo. Idem dicendum eſt, ſi quis habuiſſet illum pro alio conſanguineo. De prima cauſa vide Sylueſtrum Gabrielis, quæſtione 40. quæſtionis vnicæ, artic. 3. dubio 5. & Diuum Anton. 3. part. tit. prim. cap. 14. §. ſubinde, circa matrimonium. De ſecunda vide capit. quia de conſanguinitate & affinitate. & Conradum 4. parte 3. capit. 4. §. 10. num. 17. Tertia cauſa eſt defectus dotis competentis cum extraneo, ſic æquale Ita Navar. capit. 22. numero 87. qui dicit ſufficere, quod ſi defectus dotis reſpectu æqualium à quo petitur. Quarta eſt ſi maior pars populi magni eſt ſic conſanguinea intra quartum gradum, vel ſi defectus competens, ut alibi extenſe, & populus eſt parvus. Ita Navarrus ſupra. Notandum tamen, non eſſe rationabilem cauſam ſolam

Capitã. Tit. Seſſione 24 c. 6. de ref. form.

Regula. 47. Cancellar.

c. quia. de conſanguinit. & affinit.

sit rationale debet reduudare in bonum spirituale matris. Vide cum aliquam certa causa non intendat illi dare dispensationem propter bonum temporale tantum, sed ut sit colligenda illa summa in alium competenti ad bonum spirituale animæ. Tandem colligitur, quod quanto gradus fuerit minor tanto maior causa exigitur ad dispensationem. Verbi gratia, inter ad dispensandum in tertio, quam in quarto gradu, &c. Vide Tridentinum sicut expresse statuit, ut in secundo gradu consanguinitatis, nunquam dispensetur nisi ex magnis & de publicis causis. Vide Divum Thom. hoc secunda secundæ, quæst. 88. articulo secundo, ad secundum, vbi ille accipiuntur personarum, sicilicet dispensari in matrimonio ob gloriam excellentiæ &c.

QVAESTIO LI.

De cognatione legali quæ est per adoptionem.

DEinde considerandum est de cognatione legali, quæ est per adoptionem. Circa quod quæruntur tria. Primo, quid sit adoptio. Secundo, utrum ex ea aliquod vinculum contrahatur matrimonium impediens. Tertio, inter quas personas contrahatur.

DE hac materia Doctores disputant in c. fin. 11. Institut. de cognatione legali & in Civili titulo de Adoptionibus. Magister Sent. dist. 42. quæst. 2. Sylvester verb. matrimonium, 8. quæst. 8. Navarro in Manual. cap. 22. num. 44. & 45. Cæterique super quartum decretalium part. 2. cap. 4. §. 5. & multi alii authores.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum Adoptio conueniēter definiatur.

Th. 4. Sillius. 41. q. 2. ar. 1. & sequē tib.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod secundo termino adoptio definitur. *Adoptio enim est extranea persona in filium vel expectum, vel demissi, legitima as-*

sumptio. Sed hoc non est adoptio, quia filius non est filius naturalis. Ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium naturalem.

¶ 2 Præterea. Adoptio videtur esse assumptio personæ in filium ad supplendum defectum naturalium filiorum: sed ille qui non potest generare, nec spadonibus defectus maxime patet non defectum in filiis naturalibus: ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

¶ 3 Præterea. Adoptio fit quando aliquis in filium assumitur simul cum generatione naturali, per quam acquirit prolem naturalem filii: ergo in naturali generatione filii, cum adoptio fit hoc est filiation, quia ille qui non est filius alicuius, qui est minor eo in quinque annis, non potest adoptare, quia minor non potest filium naturaliter generare: ergo adoptio non dicitur proprie assumptio alicuius in filium.

¶ 4 Præterea. Assumptio extranea persona in filium videtur esse necessaria ad supplendum defectum naturalium filiorum: sed ille qui non potest generare, nec spadones, nec frigidi, maxime patiuntur defectum in filiis naturalibus: ergo maxime competit assumere aliquem in filium: sed non competit adoptare: ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

¶ 5 Præterea. In spirituali cognatione ubi aliquis in filium assumitur sine omni propagatione potest indifferenter idem assumere plures in filios: ergo econtra, quia idem potest simul baptizare, & recipere sacerdotio plures simul, ergo aliquis assumitur in filium sine omni propagatione, similiter potest indifferenter plures assumere, nec unus præmitur adoptare, quando non est necesse: & sic idem quod prius.

¶ 6 Præterea. Adoptatus non differt secundum aliquem gradum ab adoptante: ergo quilibet adoptatus adoptatur in filium, & sic matrimonium inter

A *sumptio filii primo debet esse sub filiatione patris: sed adoptans nihil quia nullam accipit generationem formaliter per adoptionem ab quam in filium assumat.*

¶ 2 *Præterea. Patrem dicimus filii substantiæ. Cornelii 42. Sed pater adoptans non generat quod semper adoptatus fuit substantiæ quia quandoque adoptatus non fuit in rerum natura: ergo adoptans non est assumptio alicuius in filium.*

¶ 3 *Præterea. Adoptio per quam aliquis in filium assumitur simul cum* B *generatione naturali, per quam acquirit prolem naturalem filii: ergo in naturali generatione filii, cum adoptio fit hoc est filiation, quia ille qui non est filius alicuius qui est minor eo in quinque annis, non potest adoptare, quia minor non potest filium naturaliter generare: ergo adoptio non dicitur proprie assumptio alicuius in filium.*

¶ 4 *Præterea. Assumptio extranea persona in filium videtur esse necessaria ad supplendum defectum naturalium filiorum: sed ille qui non potest generare, nec spadones, nec frigidi, maxime patiuntur defectum in filiis naturalibus: ergo maxime competit assumere aliquem in filium: sed non competit adoptare: ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.*

¶ 5 *Præterea. In spirituali cognatione ubi aliquis in filium assumitur sine omni propagatione potest indifferenter idem assumere plures in filios: ergo econtra, quia idem potest simul baptizare, & recipere sacerdotio plures simul, ergo aliquis assumitur in filium sine omni propagatione, similiter potest indifferenter plures assumere, nec unus præmitur adoptare, quando non est necesse: & sic idem quod prius.* C

¶ 6 *Præterea. Adoptatus non differt secundum aliquem gradum ab adoptante: ergo quilibet adoptatus adoptatur in filium, & sic matrimonium inter*

D

per quod adoptatur in æternum.

4 Præterea. Adoptio ex definitione prædicta videtur Deum dicere non posse per charitatem in filios adoptare: quia charitas magis habenda est ad proximum, quam ad extraneum: ergo non debet dici adoptio extranea perfecta, sed imperfecta.

SED CONTRA est quod Augustinus dicit, Deus naturam in illis in quibus naturam diligit, ita facit per naturalem generationem, sicut per suæ gratiæ adoptionem filios prædestinat. Sed naturam vitiatam diligit Deus, et ad sanandum filiorum depravationem, propter quod gratiæ adoptio ordinatur: et quia ista duo simpliciter sunt necessaria ad quæ, propter quæ sunt non est assumptum aliquid necessarium, quod dicit quis assumere in filium per adoptionem, extraneum per naturalem generationem habet terminum ad quem, scilicet formam quæ est filius generationis naturalis; et terminum a quo scilicet formam extraneam, ita generatio legalis habet terminum ad quem, scilicet filium adoptionis, et terminum a quo perfectam extraneam. Et pari quasi ratione dicitur assumptio comprehendi generationi primæ, quia dicitur legitima assumptio: et terminum a quo, quia dicitur extranea perfecta: et terminum ad quem, quia dicitur in filium vel in patrem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod duplex adoptionis est quædam imitativa filiationis naturalis: et ideo duplex est adoptionis species. Una quæ perfectam naturalem filiationem imitatur, et hæc non est ex gratia, per quam transeuntes adoptantur in perfectam adoptionem, et sic adoptatus succedit patri adoptanti ut hæredi, nec potest extra patrem suum adoptivum quærere aliquam partem hæreditatis. Et ratione adoptari non potest nisi ille qui est filius naturalis, qui scilicet habet patrem, aut si habet, est emancipatus, et

A hæc adoptio nil fit nisi auctoritate principis. Alia adoptio est quæ imitatur naturalem filiationem imperfecte, quæ necatur simplex adoptio, per quam ad præmia non transit in perfectam adoptionem. Unde magis est disputatio quando ad perfectam adoptionem quam adoptio perfecta, et secundum hanc potest adoptare etiam ille qui non est filius, et sine auctoritate principis, ex auctoritate magistratus: et sic adoptatus non succedit tanquam adoptatus, nec tenetur adoptatus aliquid de bonis facis in testamento dimittere, nisi velit. Et per hoc patet solutio ad secundum.

AD TERTIUM dicendum, quod generatio naturalis ordinatur ad speciem conservandam: et ideo omnibus competit naturaliter generare, in quibus natura speciei non est impedita: sed adoptio ordinatur ad hæreditatis successionem: et ideo illis solis competit qui habent perfectum dispositionem ad hæreditatem. Unde qui non est filius naturalis nec est nomen originis quantumcumque amoveas, non potest adoptare aliquem nisi ex speciali concessione principis.

AD QUARTUM dicendum, quod pertinet qui habet impedimentum perpetuum ad generandum, non potest hæreditatem transire in posterum. Unde ex hoc ipso non debent illi qui succedere et habere hæreditatem: et ideo non est competit adoptare, sicut nec naturaliter generare. Et præterea nomen est datum de filiis naturalibus, quamvis de illis, qui non possunt esse habiles: et ideo habentes impedimentum generationis non indigent solatio contra carentiam filiorum, sicut illi qui habuerunt et amiserunt, vel etiam qui habere possunt, sed aliquo impedimento accidentali carent.

AD QUINTUM dicendum, quod spiritualis cognatio contrahitur per sacramentum quo fideles renascuntur in Christo sicut non differt masculus et femina spiritu et libertate, ita nec

et ideo

& ideo indifferenter quælibet potest esse ex parte spiritualis alterius: sed adoptio fit ad hæreditatis sanctificationem & quæ dam subtilissimam adoptati ad adoptantem, non adoptantis ad adoptatum, quod accipiunt homines in carnes familiares sed dictas: & ideo homini non potest adoptare spiritum, sed aperte secundum legem quod adoptatus sit in carnem ad præmia inter quod possit numerari filius naturalis.

AD sextum dicendum, quod sicut contingit aliquis filius sit carnis & corporis, & alius spiritus & ideo homo adoptio sit indebita in filiationem filiorum naturalium, sicut aliquis per adoptionem potest fieri filius in locum filii, ita in his non corporis, & divinæ.

AD septimum ergo dicendum, & propositum esse propinquitatis debet scindere: & ideo non competit ei quod per adoptionem ad successionem deducatur: & si aliqui propinqui non competat successio hæreditatis adoptatus non adoptanti ob propinquitatem ad propinquos, sed adoptantem ad extraneos a tale successionis in bonis adoptantis.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio est affirmativa. Et dividitur adoptio est hic, Adoptio est extrinseca perfectiva filium ut repetem, vel discipuli, legitima assumptio. Ratio D. Thom. per quam explicat illam conclusionem est optima. Nam ex imitatione naturam illam, & defectum aliquando sapiet in illo in quibus ipsa natura deficit, ergo si est per naturalem generationem aliquis producitur filius, ita per imitationem qui est ex aqua & bono, aliquis possit assumi in filium ad supplendum defectum filiorum. Et ita filius qui adoptatur debet esse persona extranea. Videatis quæ dicuntur à D. Thom.

Circa quæstionem & similem suppono dicta est definitio adoptionis quæ continetur à D. Thom. in articulo. Supponendo etiam ut ibi dicitur. D. Thom. ad primum, quod non unius di-

A nitis aliquem. Deinde enim ut adoptio ut dicunt Legislatores de adoptionibus filiorum. & adoptio. Alius est processus quo dicitur arrogatio, alius ante adoptionem, quo exercitio ordinem in dicitur adoptio fiunt plura ipsorum quæ in ipsa dicuntur dispositiones adhibitæ per ea aliquid præcedens, & in dispositione quæ propriorum imperfectionem imitatione ipsius dispositionis naturalis. Adhibita præcedit quæ dictus arrogatio, ut dicitur, quæ præcedit naturalem filiationem ut B positionem adoptionis, & in adoptione. Sicut patri adoptanti ab initio, & quæ non potest sine culpa privare quæ per naturalem. Ita adoptio ut ipsa imitatur naturalem filiationem imperfecte, quæ accidit simpler adoptio per quam adoptatus non transit in potestatem adoptantis, & in aliis ut dispositio quæ in ea dictum adoptionis quam adoptio perfecta, & sic adoptatus ut accidit in loco adoptati ipsius naturalis filii. Ita adoptio aliquid de bonis filii in testamento dimittere, ut ipse vult. Inter has vero adoptiones sunt multæ C differentiæ, quæ magis pertinent ad Iurisperitos quam ad Theologos. Videatis de Sylvestro verbo adoptio, in Corpus, ubi agit in Magistro Sotto in 4. q. 41. quæst. 2. ar. 1. Scotus. Supponendum est, quod ad adoptionem perfectam quæ continetur in definitione non sufficit quod adoptatus habeat omnia illa quæ possidet filius naturalis, sed quod habeat omnia illa quæ possidet filius naturalis, & quæ D non habet filius naturalis, quæ habere debet, sicut quia non est adoptatus est velut tantum ipsius præsumptus, & tuus, & hoc non sufficit filiorum naturalium. Et ita non efficaciter adoptare aliquem prius propriis naturalis, vel ad generandum, vel ad confirmandum naturalem filium, ut dicit D. Thom. ad quartum. Secundo exigitur, quod sit sui iuris, sibi, quod liberi esse de hereditate dispositi, & penitus alienatum. Tertio, quod sit donum & ab omnibus, ut nullus non quem adoptare habet eum sua habeatur in filium. Ideo dicunt. In ista præsumptione duo primum substitutio principi, ut non sit filii sui sortis inferioris magistratus, & vasalorum vel sit minus capacis adquan-

de adoptato: aliquem non esse legitimè adoptatum. Dicendum est quòd in hac materia, ex lege in adoptante præexigitur, quòd sit sui iuris, idest, extra potestatem alterius. Secundo, quòd liberè velit in filium perfectum transire. Per adoptionem autem imperfectum potest adoptari quicunque qui non est sui iuris, & sine necessitate principis ex authoritate magistratus. Ipsi enim fundamentum huius actus nouellæ Iustiniani, qui quidem facit de nouo mentionem de matrimonio.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ex adoptione non contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium, quia cognatio spiritualis est altior quàm corporalis: sed ex hoc quòd aliqui contrahunt spiritualiter non corporaliter aliquod propinquitatis vinculum, alios extraneos qui habentur in familia efficiuntur propinqui sacerdoti, & eius filii non possunt inter alios ex adoptione, quia tractat adoptatum in eorum adoptantis hoc facere potest.

¶ 2 Præterea. Ex hoc quòd aliqui alios sibi desponsant non contrahunt aliquod propinquitatis vinculum: sed quòd est adoptio quasi quædam desponsatio filii: ergo ex adoptione non fit aliquod propinquitatis vinculum.

¶ 3 Præterea. Pater naturalis principaliter filio prouidet in rebus, vt Philosophus dicit: quia scilicet ab ipso habet esse, nutrimentum, & disciplinam: hæreditatis autem successio pertinet ad filium: sed per hoc quòd adoptat aliquem prouidet de nutrimento, & disciplina non contrahitur aliud propinquitatis vinculum, alias nutrientes, & pædagogi & magistri essent propinqui, quod falsum est: ergo nec adoptantes per quem aliquis succedit in hæreditatem alterius contrahunt aliquam propinquitatem.

¶ 4 Præterea. Sacramenta euangelica non subduntur humanis legibus: sed matrimonium est sacramentum Ecclesiæ: ergo adoptio non inducta per legem humanam, videtur quòd non possit impedire matrimonium aliquod vinculum ex adoptione contractum.

SED CONTRA. Cognatio matrimonium impedit: sed ex adoptione quædam cognatio constituit, scilicet legalis, vt patet per eius definitionem, est enim legalis cognatio quædam proxima ei quæ prouenit ex adoptione: ergo ex adoptione constituitur vinculum per quod matrimonium impeditur.

¶ Præterea. Eleemosynam habent ex ea obligationem in lucra petere.

RESPONDEO dicendum quòd lex diuina illas principaliter personas à matrimonio excludit quas naturaliter habuimus habere, vt Rabbi Moyses dicit, si ad eas ducere vxorem legale, facies si pateris excipi secundum locum, ad quam reprimendam matrimonium dicit ordinatum: & quia filius adoptatus conuersatur in domo patris adoptantis sicut filius naturalis, ideo legibus humanis prohibitum est inter tales matrimonium contrahi: & talis prohibitio est per ecclesiam approbata: & inde habet quòd legalis cognatio matrimonium impediat.

Et per hoc patet solutio ad primum: quia per omnia illa non matrimonium talis celebratur, quæ possit fornicatio carnis seruire præstare: & ideo in eis non consistit propinquitas quæ matrimonium impediat.

¶ Ad 2 dicendum, quòd prohibitio legis humanæ non se extendit ad impedimentum matrimonii, nisi in quantum matrimonium ecclesiæ sanctificatum quæ talem etiam vinculum.

Lib. 4. Sent. dist. 41.

Lib. 2. Ethic. cap. 10.

Lib. 10. Ethic. cap. 10.

SVMMA ARTICVLI

CConclusio est affirmativa, Impedimentum adoptionis contrahendi adoptatum vinculum impedire matrimonium, quod quidem intelligendum puto sic per leges humanas civiles suas prohibent illa matrimonia, & tales prohibitiones illi per ecclesiam approbatas fuisse puto. Nam leges illas personas prohibere à matrimonio ecclesiæ, quas necessarium erat cohabitare, sed filios adoptatos debet cohabitare in domo patris sicut filii naturales vt ibi- A B

Definitio cognationis legalis.

¶In hoc articulo & in tota hac quæstione loquendo de cognatione legali, quæ quidem definenda hoc est in hac sedem. Cognatio legalis est propinquitas ex adoptione proueniens vide Sylvestrum, verbo, matrimonium. 4. quæst. 8. dicit, quod hæc impedimenta habent notari in ecclesia tollendo, & non solum hæc sicut Videtur Palud. in 4. distinct. 42. quæst. 1. artic. 2. ubi partitur alias duas distinctiones: hæc tamen probatio est satis ratione. Considerandum enim est, quod ex humana statuere civitatis fuerit quædam ratio cognationis talis legalis sicut adoptio ipsa est spiritualis naturali. Nam illas adoptiones statuere reverentiam exhibere patri, sicut et ex verbis ipso patet textus alias filium & patrem hereditatis contendere. Item contractus in præjudicium alterius, sicut inter illos est matrimonium prohibitus & dirimitur quasi ibi à natura inest malitia, & inter C

illos est cognatio legalis impedit matrimonium & dirimit matrimonium. Et ita in definitione datur quod sit propinquitas in qua differt à cognatione naturali. Dicitur autem ex adoptione proueniens, in qua differt à cognatione naturali. D

EST primo dubitandum in hoc articulo Virum cognatio legalis impedit & dirimat matrimonium. Et videtur vera pars negativa. Primo arguitur ex doctrina D. Tho. in hoc articulo, qui sibi dicit quod hæc cognatio legis impedit matrimonium, & non dicit quod dirimit, ergo cognatio legalis sic impedit & dirimit matrimonium. Confirmatur

A tur argumentum. Nam in quo [illegible] inducitur quod negotium legis impedit & dirimat matrimonium, sed in nullo [illegible] quod cognatio impedit matrimonium ergo.

¶Secundo arguitur, Salem spiritualis cognatio legalis impedit matrimonium ergo dirimit matrimonium. Antecedens probatur: Nam in illis est eadem ratio, ergo. Antecedens probatur, quia in generatione spirituali & naturali est eadem ratio, quia sicut in generatione naturali filius contrahit cognationem cum patre & matre, ita in generatione spirituali filius adoptatus contrahit cognationem cum patre adoptante & uxore eius.

¶Tertio arguitur, Si cognatio legalis impedit & dirimat matrimonium, cognatio legalis est spiritualis, sed consequens est falsum, ergo & illud in quo fundatur, scilicet probatur. Nam quando aliquid est impedimentum ad contrahendum matrimonium, tunc debet dici dirimens matrimonium, quia impedimentum est quod facit matrimonium non fieri. Nam legislator quando prohibet aliquem contrahere matrimonium, intendit quod non contrahat. Sed consequens patet, quia cognatio legalis non dirimit matrimonium, ergo.

¶In hac dubitatione aliqui autores existimant quod cognatio legalis impedit matrimonium contractum, non tamen dirimit matrimonium. Hoc tenet Ioannes Andreas & Hostiensis & Sylvestrum verbo matrimonium 8. quæst. 8. & ratione huius tenent illi huiusmodi. Alii vero existimant quod cognatio legalis impedit & dirimat matrimonium, sic in perfecta sic imperfecta, sic genitus ex adoptione sit in adoptante. Alii vero medio modo incedunt, & dicunt, quod cognatio legalis perfecta impedit & dirimit matrimonium inquantum de eo nominatim de quibus cautum fuit Magistro Sententiarum ubi supra, &c.

¶Et ad quæstionem explicandam. Primo conclusio sit. Cognatio legalis perfecta quæ provenit ex imaginatione legum & dirimit matrimonium. Hanc conclusionem tenet D. Thom. in hoc articulo. Nam quamvis ibi dicat nisi quod cognatio legalis impedit matrimonium, tamen tamen constat ab illo inter impedimenta dirimentia matrimonium. Et ex ratione & alias colligitur, quod dirimit matrimonium, & hanc sententiam tenet Magister

Sen-

Scot. ibi art. 2. dicunt Paludanus dift. citata
a idem dicendo, contra Thomiſtas inno Syl
vester loco citato, ubi etiam citat pro illa
opinione Richardum, & Panormitanum,
& addit, in exercitio de cognatione lega
li illos tenere Navarro & Covarruvias lo
co citato. Et probatur conclusio. Primo ex iure
Digeſt. l. cap. ita diligere ubi Nicolaus
Matthæi Paruleius dicit, quod non
potuit ille contrahere inter illos inter quos
eſt impedimentum publicæ honeſtatis, & probat ratio-
ne. Nam inter eos qui natura & ex quibus ab
proprijs fuit introducta Romana lex
prohibuit contrahere matrimonium, &
fuerunt coniunctissimi per naturam, &
fabulas, & patet eos non posse habere matrimo
nium per adoptionis imagi: quamvis proba
bilius oporteat inter se contrahentes ſolla
re non per ecclesiæ sacramentum neque
per Sancti Spiritus imagi? Ex quibus
omnibus colligitur aperte quod cognatio
legalis ſaltem perfecta impedit & dirimit
matrimonium, ſequitur adhuc citata pro ar-
gumento ad probandum quod cognatio ſpi-
ritualis hoc ipſum faciat. Et in caſu, de co-
gnatione legali, patet. Si quis per adoptio
nem nihil potest efficere propter, quamvis da-
tur adoptio, inter me & ipſum copiæ con-
ſiſtere non poſſunt. Vbi aperte diffinitur q
cognatio legalis dirimit matrimonium. Et
in iure citato. I. qui filio, & I. adoptivus. ff. de
ritu nuptiarum, & Inſtituta de nuptijs ibi
habetur, quod quidem confirmatio eſt per
in contrarium, & ita, ergo. Secundo hanc
conclusionem probatur rationabiliter. Primo ratio
eſt quia deformitas ex honeſtate, ex ortu-
ra periculum incestuositatis propter ac-
cessum ſexual cohabitandi. Erat ita
cognatio naturalis & affinitas impedita &
dirimens matrimonium propter illam ra-
tionem ita etiam fit in illa cognatione lega
li, quæ eſt similis cognationi naturali. Secunda ratio eſt politica quia
plurimi ſcirent ecclesiæ, videlicet, si inter fi-
deles amplius diffunderetur amicitia. Nam
cognatio legalis de ſe conciliat amicitiam.
Et denique omnes rationes quæ inducuntur
in conſanguinitate ad impediendum &
dirimendum matrimonium, reperiuntur
quoque in hac cognatione legali, quamvis
non ita perfecte.

¶ Secunda conclusio. Certiſſimum mihi
dicitur quod cognatio legalis imperfecta
quæ oritur ex adoptione imperfecta impe-

A dit matrimonium, & probabile eſt q dirimat illud, probabilius tamen eſt q non dirimat. Hæc conclusio habet tres partes. Prima pars explicatur. Dicit eſt ſupra quod adoptio imperfecta eſt velut via ad adoptionem perfectam, quæ dicitur adoptio: & ita ſunt dicimus ſup. quod ex hac filiatione & cognatione legali imperfecta oritur impedimentum ad matrimonium ita dicimus quod ex hac filiatione & cognatione legali imperfecta oritur impedimentum matrimonii, quoniam eſt diſpoſitio ad cognationem legalem perfectam illam
B per ea ſupra dictam, ita omnes tenentur in hoc conuenire. Et probatur hæc pars. Nam illa ratio ſupra dicta dicens, q cognatio legalis, eſt impedimentum matrimonij & hoc patet per ſimilitudinem de cognatione legali perfecta, & de cognatione imperfecta, ergo omnis cognatio legalis impedit matrimonium. Item patet in adoptione facta per arrogationem. Secunda pars eſt etiam multorum & probatur eadem ratione. Nam eadem ratio dicta dicunt, q cognatio legalis impedit & dirimit matrimonium, & hoc patet per ſimilitudinem de cognatione legali, ergo
C probabile eſt quod omnis cognatio legalis ſit imperfecta, ſit ſit perfecta, dirimit matrimonium. Tertia pars eſt multorum authorum. Hanc tenet Sylvester vbi ſup. §. 4. & addit. Et probatur. Nam illa ratio quæ dicunt quod adoptio impedit & dirimit matrimonium, facit idem, ergo rationabile eſt, ac idcirco ſolum loquamur de perfecta adoptione quæ ſimpliciter & omnibus modis habere rationem adoptionis. Conſtat patet. Quia ratio legis prohibitis & annullantis matrimonium in adoptione facta, quia adoptatus operet cohabitare cum adoptante naturaliter, ſed quando ab eſt adoptio per
D fectam non eſt tali cohabitatio, ergo. Conſequentia eſt bona, patet etiam in D. Thom. in articulo. Minor patet ex illis eſt manifeſtis. Sed tunc eſt dubium, quando ex illis intelligitur quod adoptio imperfecta ſit impedimentum matrimonii vel ſit perfecta ſit dirimens, cum tamen ab eo contrahens legaliter de ſua aequo dealia. Dicendum eſt, quod ex illis iuribus adducta ſimul ratione colligitur hoc. Nam in adoptione perfecta eſt neceſſitas cohabitandi non vero in adoptione imperfecta. Colligitur tamen, quod impedit matrimonium.

¶ Quibus possit responderi ad argumenta facta in principio. Ad primum argumentum respondetur, quod quidam Diuinus Theol. solum dicit quod cognatio legalis est impedimentum matrimonij, tanquam constitutus illi, inter impedimenta diriment. ia matrimonij, & ita sentiunt omnes Theologi & Iurisperiti. Ad confirmationem respondetur, quod etiam in hoc casu cognatio impedit; quod cognatio legalis impedit & dirimit matrimonium, prouenit ex loco citato in contrarium. Item repetimus hoc in isto casu, quod quidam cognatum est per se canonicum, & non voluntarium, & ita dirimit matrimonium.

¶ Ad secundum argumentum respondetur ex dictis in secunda conclusione.

¶ Ad tertium argumentum est dicendum, quod licet cognatio legalis impedat & dirimat matrimonium contractum, si illi superueniat. Et hoc quia de cognatione legali, quando est perfecta adoptio, quia malo pil adoptio imperfecta non impedit ullum matrimonium, perfecta adoptio primum, dicitur est in potest esse ullum matrimonium inter illos. Et ratio dubitandi desumitur ex dictis in illo tertio argumento. Nam quando aliquid est impedimentum dirimens matrimonium, impedit illud matrimonium pil non contractum, & hoc constat in affinitate superueniente, in cognatione spirituali, ergo cum adoptio impediat & dirimat matrimonium ante contractum impedit pil non matrimonium pil contractum. Contra istud argumentum. Nam si adoptans hoc modo esset; ut rem adoptasset, contingeret peccatum mortale, & illud peccatum haberet speciales circumstantias, impediret impedimento matrimonium, tam ex pressione dirimente cognatio legali.

¶ Nihilominus tamen dicendum est. Si adoptio illa sequatur ad illud matrimonium, ut in casu posito, illa cognatio nullum effectum haberet nec impediret pil dirimeret. Ita hoc videtur probabilissimum. & docent illud multi Doctores qui sequuntur D. Thom. Et probatur conclusio prima. Nullus enim tenetur ex Doctor qui asserat, quod in isto casu primum non peccauit mortaliter, ex quo non constat, ergo non incidit obligationem, dicendum est quod potuit matrimonium rescindere, & uxorem petere debitum. Sed do-

A probatur. Nam si esset quod dicitur esset signum ex parte legislatoris quod non posset rescindere & petere debitum. Patet consequentia, quia non est dispensatio in re dicendo ad rebaptizandum. Et similis argumentum fieri potest. Quod ex ista impedimenta non dirimunt matrimonium, ex hoc sequitur, & habetur quod per

B ista non vere in illo casu ita matrimonium. Ad confirmationem respondetur quod adoptio adoptiua perfecta videtur adoptio sine dubio efficaciter peccatum mortale. Nihilominus tamen est impedimentum in isto casu ad dissolvendum, quia non est prohibitum in ista dictum est. Et quia ista pil non pil cognatio matrimonium non rescindit non potest esse pil, non ipsi dicit tenetur dicendo quod est ita. Ad

C confirmationem dicendum quod ita est in secundo sequenti in declaratione ipsa cognatio huius cognationis legalis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum cognatio legalis contrahatur solum inter adoptatum patrem & filium adoptatum.

D ADDITVR 3o probabiliter. Videtur quod cognatio non contrahatur nec inter patrem adoptantem et filium adoptatum. Maxime enim videtur quod debeat contrahi inter patrem adoptantem, & naturalem adoptati, sicut adoptio cognationis spiritualis fit inter illos, non inter alios aliquos personas praeter adoptantem & adoptatum.

¶ 2 Praterea. Cognatio impedimentum matrimonium ex perfectam impedi-

...sed inter filium adoptivum & ... adoptivum non est perpetuum ... quia solum adoptavit vel emancipavit adoptatum, quia solum adoptatus ... adoptatum, quia solum adoptatus ... propinquitatem quæ matrimonium ...

¶ 2. Præterea. Cognatio spiritualis ... nullam personam tractu quæ non ... ad aliquod sacramentum tenere ... suscipere, unde non habet ... inter filium adoptivum ... filium adoptivum, et ... hoc ... Secunda quæ est ... filium adoptivum & filium naturalem. Tertia per modum similitudinis quæ est inter patrem adoptantem & ... filii adoptati. Prima autem cognatio legalis ... per patrem adoptantem impedit. Secunda vero, scilicet quando filius ... in potestate patris adoptantis: unde ... patrem filii ... accipiatur, potest ... matrimonium.

AD primum ergo dicendum, quod per generationem spiritualem non ... nisi ... personas, & filium spiritualem ... filius naturalis: & ideo non ...

A

B

¶ 3. Præterea. Adhuc simul ... in quem fiat ...

RESPONDEO dicendum, quod ... est legalis cognatio. Prima quæ ... inter patrem adoptantem & filium adoptivum, & filium filii adoptivi, et ... hoc ... Secunda quæ est inter filium adoptivum & filium naturalem. Tertia per modum similitudinis quæ est inter patrem adoptantem & ... filii adoptati. Prima autem cognatio legalis ... per patrem adoptantem impedit. Secunda vero, scilicet quando filius ... in potestate patris adoptantis: unde ... patrem filii ... accipiatur, potest ... matrimonium.

AD primum ergo dicendum, quod per generationem spiritualem non ... nisi ... personas, & filium spiritualem ... filius naturalis: & ideo non ...

C

D

... alicuius propinquitas inter patrem adoptantem & matrem, vel patrem naturalem filii adoptivi ... cognationis spiritualis.

AD secundum dicendum, quod cognatio legalis impedit matrimonium propter celebrationem. Et ideo quando ... necessitas celebrationis non ... necessarium, si prædictum ministerium non maneat. Sicut quando ... patris ... patris sed pater adoptans & ... ipsum ... adoptivum ... ipse.

AD tertium dicendum, quod mulier ex consensu principis adoptare potest: unde & in ipsam transit cognatio legalis. Et præterea non est ... quare cognatio spiritualis non ... in matrimonium: quamvis ... contrahere ... quia non ... aliquis spiritualis ...

AD quartum dicendum, quod per generationem spiritualem filius non ponitur in potestate & consanguinitate patris spiritualis, sicut in cognatione legali: quia ... in potestate filii transit in patrem ... patris. Unde adoptans pater ... adoptivum filium & ... sunt in potestate adoptati.

SUMMA ARTICULI

Prima conclusio. Triplex est cognatio legalis. Prima est quædam distinctio quæ contrahitur inter patrem adoptantem & filium adoptatum, & filium filii adoptivi & eius uxorem, &c. Secunda cognatio legalis est, quæ est inter filium adoptivum & filium naturalem eiusdem patris adoptivi. Tertia est per modum similitudinis, & est inter patrem adoptantem & uxorem filii adoptivi, & è contra inter filium adoptivum & uxorem patris adoptantis.

¶ Secunda conclusio. Prima cognatio & certa perpetuo matrimonium impedit, secunda vero similiter, non quando filius adoptivus manet in potestate patris adoptantis. Unde mortuo patre vel filio ...

Petrus contrahi possit inter Dos contrahentes tres.

¶ Circa dictum articulum explicandum fuerunt species huius cognationis legalis. Et ut constet ex iis quæ Diuus Thomas dicit in præallegatis conclusionibus tria fuere huius cognationis species. Prima species est spiritualis paternitatis, siue accidentalis disgregabilis. Eamque sibi hominibus cognatio est similis cognationi naturali, & velut imitatur illam, sic enim ipsa cognatio. Vnde adoptans cum adoptata huiusmodi possit contrahere matrimonium cum eius pernecessitudine vsque ad quartum gradum. Secunda species cognationis legalis est similis affinitati ex lege, hoc est adoptans non potest contrahere matrimonium cum uxore adoptati, nec ei velut uxori, nec vxor filius adoptati potest matrimonium cum viro adoptantis quæ ex adoptione species appellatur fraternitas. Et eam sequitur horum matrimonii impedimentum. Vide Clarissimum Petrum non posse contrahere cum filia mihi adoptiua matrimonium, ut habetur in Inst. de nuptiis. §. ergo. Est autem differentia inter duas priores species & illam. Quod duæ priores sunt impedimenta perpetua. Et tertia huius. Nam talis cognatio resultans in contrahentibus primi, & secundi, quæ quidem remanent semper. Inter duos, & in gradibus habentibus talem cognationem per pares. Tertius autem gradus sua species est temporalis, quando marcus filium adoptiuum potest contrahere matrimonium cum uxore adoptati, quæ est velut nurus, nec vxor filius adoptati potest matrimonium cum viro adoptantis quæ est velut socrus. Tertia species appellatur fraternitas. Et eam sequitur horum matrimonii impedimentum. Vide Clarissimum Petrum non posse contrahere matrimonium cum filia mihi adoptiua

[illegible] in domo patris naturali [illegible] legis. Confirmatur. [illegible] legis ſunt ordinate ut conſtat, ergo [illegible] qui habitant in domo patris, & [illegible] pontifice illum. Et non eſt eadem [illegible] ſpirituali qui quidem contrahit [illegible] naturali illegitimi [illegible] dicit Sylueſter & conſtat ex iuribus.

¶ Secundum dubium circa eandem quæſtionem legale, an inter ipſos [illegible] poſſit contrahere matrimonium. Et videtur quod ſic. Nam ſicut duo filii ſpirituales eiuſdem [illegible] ſpirituales, poſſunt contrahere matrimonium ut eſt per ſententiam, ergo etiam duo filii adoptiui eiuſdem patris adoptantis. Conſequentia videtur bona a pariori ratione, nam maior cognatio eſt inter filios ſpirituales. In oppoſitum eſt Nota in capit. vnico, de cognatione ſpirituali, in fine, ubi per Abbatem tenetur quod filius adoptatus non poſſit contrahere matrimonium, & ibidem tenet Panormitanus, quod in illa caſu per adoptionem contrahitur cognatio naturalis, ergo. Confirmatur argumentum ex ratione legis. Nam ratio illius legis deſumitur ex cohabitatione, ſed inter adoptatum debent fieri cohabitationes, ergo non poteſt eſſe matrimonium inter illos, ſed talis cognatio reddit matrimonium nullum.

¶ Iſtæ difficultates ſunt variis modis dicendi. Primus modus dicendi eſt quod inter filios adoptatos poteſt contrahere matrimonium. Et ratio eſt pro, quia filii adoptati ſunt ſicut filii naturales, ergo ſicut filii naturales poſſunt contrahere matrimonium, ſic & filii adoptati. Confirmatur, quia cognatio adoptiua non eſt maior cognatione naturali, nam maior cognatio eſt inter filios ſpirituales. In oppoſitum eſt Nota in capit. vnico, de cognatione ſpirituali, in fine, ubi per Abbatem tenetur, quod licet per adoptionem tollatur patria poteſtas, quantum ad illa quæ ſunt adoptantis ad adoptatum, & ipſum inuicem poſſint contrahere matrimonium, ſed in illis caſu per adoptionem remanet eſſe filius, ergo. Confirmatur argumentum ex ratione legis. Nam ratio illius legis deſumitur ex cohabitatione, ſed inter adoptatum debent fieri cohabitationes, ergo non poteſt eſſe matrimonium inter illos, ſed talis cognatio reddit matrimonium nullum.

¶ Iſtæ difficultates ſunt variis modis dicendi. Primus modus dicendi eſt quod inter filios adoptatos poteſt contrahere matrimonium. Ita tenet Hoſtien. ſuper hoc capite, de cognatione legali & Archidiaconus eius, & ſequitur Sylueſter loco ſupra citato, & idem tenent aliqui alii antiqui & inter illos Magiſter Senen. ubi ſupra. Secundus modus dicendi eſt huic oppoſitus, videlicet, quod inter filios adoptatos inter ſe, non poteſt contrahere matrimonium. Hanc ſententiam tenet Hoſtien. ſibi quantum ad irregulares, ut refert Sylueſter loco citato, & hanc tenent alii Doctores.

¶ In hac concluſione ſit concluſio. Primo ergo dicendi eſt probabilis, ſecundus autem videtur probabilior. Prima pars huius concluſionis probatur authoritate Doctorum qui illam tenent, & argumento facto prius hoc quod quidem obſtinari poſſit. Nam quæ ſunt leges ſint odioſæ, reſtringende ſunt quantum fieri poſſunt. Secunda pars probatur argumento facto ſecundo loco quæ ſunt probabiliora & authoritate Doctorum qui illam tenent. Vide ad rationem factam pro prima concluſione quæ militat contra illam partem, dicendum eſt ex confirmatione facta in oppoſitum, quod filii adoptiui, & ita non eſt eadem ratio de filiis ſpiritualibus & de filiis adoptatis. Et reſpondetur hanc dubi reſolutum aliud videlicet, an filii adoptiui poſſint contrahere cum filiis ſpiritualibus. Reſpondetur quod ſecundo poſſunt, & in hac non eſt dubium. Et hoc tenent omnes Doctores, & ratio eſt aperta. Nam filii ſpirituales non cohabitant simul cum filiis adoptatis, & ita deficit ratio legis, & alias nulla extat lex quæ hoc prohibeat, ergo tale matrimonium eſſet poſſet. Quo reſpondetur dispenſare ſuper illud impedimentum ſimul ſuper alia impedimenta de quibus infra cum dicemus de dispenſationibus.

QVÆSTIO LVIII.

De impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ & amentiæ, inceſtus, & defectus ætatis.

DEinde conſiderandũ eſt de quinque impedimentis matrimonii, ſcilicet, de impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, vel amentiæ, inceſtus, & defectus ætatis. Et circa hoc quæruntur quinque. Primo, vtrum frigiditas matrimonium impediat. Secundo, vtrum maleficium. Tertio, vtrum furia vel amentia. Quarto, vtrum inceſtus. Quinto, vtrum defectus ætatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum frigiditas matrimonii impediat.

Tho. 4. d. 34. q. vnic. ar. 2. & 4.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod frigiditas matrimonium non impedit. Copula enim carnalis non est de essentia matrimonij, quod patet, quia matrimonium sola frigiditas impedit copulam carnalem: ergo non est impedimentum matrimonium consummandi.

¶ 2 Praeterea, Secundum frigidi non impedit copulam carnalem, ut necessario consistat quia homo esse existens sed ratione cuius possunt mulieres impedimentum habere: ergo nec frigiditas debet poni.

¶ 3 Praeterea, Omnes sunt sani frigidi, sed sunt possunt matrimonium contrahere: ergo &c.

¶ 4 Praeterea, Si sic mulier mutum est frigidum quando cum ea copulari non potest ob aliquam infirmitatem: ergo frigiditas quatenus est de se non impedit matrimonium.

¶ 5 Praeterea, Contingit in aliquo esse frigiditatem sufficientem ad carnalem copulam cum aliqua contracta, quae tamen in aliquo alio, quia eius calliditas elongat eius desiderium, ad illam copulam non sufficit: & similiter est in aliquo sufficiens calliditas ad quaedam quae magis exigit frigiditatem sufficientem ad hanc mulierem quam frigiditas & sic possit esse impedimentum matrimonium tantum respectu aliquarum mulierum.

¶ 6 Praeterea, Aliquis potest esse frigidus respectu unius mulieris & non respectu alterius: ergo non frigiditas

Lib. 4. de certa. di. 35. lib. 1.

SED contra est quod dicitur XXXII. de frigidis & maleficiatis. Sicut [illegible]

In Addit. ad 3. Partem.

Ad primum [illegible]

¶ Praeterea, Nullus potest [illegible]

RESPONDEO dicendum [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

A

B

C

D

habet quod illa impediat impedimentum naturale, quia non habet aliam causam ſufficientem, nec aliud impedimentum præcedens, & dicimus quod non habet.

AD primum ergo dicendum, quod illud allatum naturaliter repellitur ab illo quod eſt ſecundum naturam, quia naturalia ſunt ſibi invicem contraria.

AD ſecundum dicendum, quod calor ſuperfluus non poteſt eſſe impedimentum ſimile naturali, quia non habet ſimilem naturam, quia naturale impedimentum eſt frigidum, & frequentius impedit, illud autem eſt ſiccum, quia ſiccum frigidum, ſed calor non generat humidum, quia frigidum magis hoc potest impedire quam calidum, cum omnis humiditas naturalis ad frigiditatem reducatur.

AD tertium dicendum, quod ſimile non habeat calidum ſufficiens ad generandum, habet tamen calidum ſufficiens ad carnem hominis: & ideo contrarium non generatur ſecundum quod eſt in remedium, quamvis non corrumpat ex ſecundum quod eſt ſufficiens natura.

AD quartum dicendum, quod in quibuſdam contrarium non removetur, quia quod non habet contrarium hoc modo ſalvetur, quia quod eſt impotens ad ſimile non habet aliquod, unde potentia ad contrarium illius quod eſt, ſed ad ſimile: ſicut non poteſt impotens efficaciter. Sic modo quia non poteſt ſalvare de ſano, & ſic talis impotentia naturalis modo facit naturalem ſanitatem, ſive ſit in illo cum quo facit talem naturalem, hanc impotentiam, ſive non. Alio modo quia non ſit ſalvare de ſano, & tunc ſi ſit in illo cum quo contrahit hanc impotentiam & nihil aliud contrarium, ſtudium & diligentiam

non ex contrario querimus ideo contrarium eſt. Si autem ſit, tunc contrarium nullum eſt: & ideo frigiditas quæ contrahit ratione impotentiæ, ne humor ibi poſſit de facili ſalvare dictum, & conditio ſeminalis, per quam non poteſt humor de facili ſalvare reddere, impedimentum naturale quod nullo alio contrario: ſed non ratione dictorum: impedimentum autem per quod non poteſt ſalvare reddere dictum, quod aliud non poteſt reddere dictum: impedimentum autem per quod non poteſt ſalvare reddere dictum, ne conſanguineus, amicus conſanguineus, ſive ſoror, ſive mater: & propter hoc ne ejuſdem generis, quod hoc ideo facimus per ſanctum ne contrahamus illegitimas. In 4. dist. 34.

AD quintum dicendum, quod non poteſt eſſe perpetuum impedimentum naturale nec reſpectu unius perſonæ & non reſpectu alterius: ſed ſi non poſſit corporaliter actum carnalem exercere, & poſſit cum corrupta, nec medicina alicui aliquo modo naturaliter poſſunt claudere poros frangi, & ei contrarium, neceſſe eſt cum aliqua mulierum quæ non ſterilis ad dictum Galeni, ſed ad medicinarum: ubi autem aliqua mulieri non eſt causa naturalis, ſed causa accidentalis exiſtit: & ideo de ea eſt medicinam dari quod de malefica, de qua poſt dicemus. Anſ. 9. quæſt.

AD ſextum dicendum, quod mas eſt agens in generatione, ſed femina eſt patiens: & ideo magis calidum requiritur in mare quam in femina ad actum generationis. Sed frigiditas ſecundum impedimentum in uno ſexu in nullo repertus eſt impedimentum naturale, nec in alio conſtituit ariditatem: ſed humiditas dicitur eſſe in ſexum de ariditatem magis, & frigiditatem aut.

SVMMA ARTICVLI.

PRima concluſio. Impotentia naturalis coeundi nihil naturaliter in, ſi hæc impotentia faciat perpetuam ſi autem faciat impotentiam poſſimus ſimpliciter. Tunc ex parte viri qui habet talem impotentiam

per-

hoc primo instat absque spe consequendi illum
nebat cui valt in futuro. Ratio huius est
clusionis est. Nam quia contentum vltra
Deus quidam in quo unus alteri obligatur
ad aliquid faciendum debitum, ergo sunt in alio
contractibus non potest aliquis se obligare ad
id quod non potest dare, vel facere, ita
enim ait in materia.

¶ Secunda conclusio. Si non contra de
qualitate impotentiae datur ab ecclesiastica
lem, vt expeditior sua prosecutio & si
post consummatum, in qua sententia ex magis
parte doctorum opinam capitis casus ita
ut impotentia non est obstaculum, inducens
ecclesiae dissolutionem.

¶ Tertia conclusio. Si post copulam con
matrimonium ab vna impotentia habili ad ma
trimonium dolum relata ad primum matri
monium, dubium secundo.

¶ Quarta conclusio in tribus membris quo
loco. Non potest ullo pertinaciam impo
tentia naturalis vna ex parte vnius per
sonae, & non respectu alterius.

¶ Prima conclusio. D. Thomas hic quae
stione de frigidis, & maleficiatis, & capit. ex
literis de frigid. & maleficiatis, & capit. ex
in eadem tituli. Tertia in cap. fraternitatis,
eodem titulo, in qua etiam videtur de
tenuisse quarta.

¶ De hac materia prae caeteris bene ac fe
liciter Doctores in 4. dist. 34. & Doctores
scholastici ibidem. Magister Sotus in eadem
distinctione, quaest. 1. artic. 2. Sylvest. eadem quae
stione 2. quaest. 1. Rainerius Pisanus in
tractatu de frigidis, & maleficiatis. Nauar.
in Manuali cap. 22. num. 19. & 60.

¶ Circa illam articulum nunc omnia ut
supponendo quod sit frigiditas, & impoten
tia coeundi. Potentia coeundi vt potentia
ad copulam carnalem vir ita per potentiam
impotentia coeundi dicitur impotentia ad copu
lam carnalem, ut dicunt omnes Doctores
supponunt, praecipue Sylvester. Haec dis
impotentia coeundi duplex est, alia perfe
cta, alia vero imperfecta, licet enim ipsa po
tentia coeundi sit duplex perfecta, nobilis
cor, & imperfecta. Impotentia perfecta est,
quando aliquis nullo modo potest habere
copulam filiorum, nec formando intra vas,
nec emittendo naturaliter, sed non formando.
Alia vero est imperfecta quando licet
quis non possit formare intra vas potest ta
men exigere membrum, & ita dicet non posse

A habere [illegible] pertinaciam [illegible] ha
bere aliquod [illegible] impotentia [illegible]
est, quod vna est alicui impotentia [illegible]
dicit impotentia [illegible] dicitur [illegible]
pali virtuali, impotentia vna [illegible] habeat
impotentia vna [illegible] ad aliquid
tionem, & in aliquo habeat positionem ha
bendi quia habeat praecipue [illegible]
& quia [illegible] est dicit, in quin
nendi, & habeat [illegible]

¶ Tertia [illegible] est quod [illegible]
B D. Thom. [illegible] dicit [illegible]
simplex. Vna naturalis quae praecipue [illegible]
& naturali, videlicet, quando quis propter
defectum in calore naturali non potest [illegible]
nec, nec quando quis propter defectum
materiae seminalis non [illegible] dicta
est accidentalis, & contingit quando pos
sunt [illegible] propter defectum
nendi (de qua agit D. Thom. ubi sup. se
quentes) in hac vera [illegible] dicit [illegible]
verali virtuali naturali, qua vocant frigi
ditatem, quia consummare praecipue est
de ratione matrimonii. Quarta [illegible]
quod si quod haec impotentia [illegible]
C tionem [illegible] dicitur [illegible] vna perpetua, & alia
temporalis. Perpetua est illa quae per na
turam potest tolli [illegible] potentia nec
vivi dari per artem, quia quamvis possit
tolli per dilationem, vel artem magicam, vel
per miraculum, tamen [illegible] dicitur
perpetua. Nam in hac re [illegible] per
tolli non [illegible] miraculo, contra [illegible]
lege colligitur ex [illegible] Illa impo
tentia frigiditatis & maleficii. Dici
etiam hic [illegible] quando quis [illegible]
sit aliqua malum [illegible] dicitur, & non possit
operari sine magno periculo mortis, [illegible]
non possit operari. Tertia [illegible] dicitur
tentia seu frigiditas est illa quae possit tolli
sine humani [illegible] periculo mortis. Vltima
supponendum est, quod dicitur ut impo
tentia naturalis non respectu omnium per
sonarum, & non respectu virginis quae ma
gnitudo corrupta, & de qua respectu ma
trimonii consummati esse est impotentia na
turalis respectu aliquius particularis per
sonae, in qua frigiditas possit habere rem dia
maleficium corruptam, non tamen dicitur
& de ea quaestio dicitur est in praesentia.

¶ Et [illegible] praedictis difficultates [illegible]
tis frigiditatis, & impotentia naturalis tollit

c. fra
ternitatis
de frig
dis &
malefi
ciatis.

[illegible] Et videtur vera pars negãs
[illegible] Si aliqua ratione impotentia ex
[illegible] ſolueret matrimoniũ, maxime quia
[illegible] D. Thom. in articulo ex contra
[illegible] Sed hoc videtur falſum. Nam ſi poteſt
[illegible] hoc aliquando fieri non poteſt
[illegible] Maior probatur, Nam ex eodem quo
[illegible] poteſt fieri ſecundo, ſequitur illud
[illegible] Minor probatur, Nam ex eodem quo
[illegible] poteſt fieri ſecundo, ſequitur illud
[illegible] poteſt fieri ſecundo, ſequitur illud
[illegible] ¶ Secundo ſi impotentia coeundi tollit
[illegible] ſequitur quod impotentia
[illegible] ſequela probatur. Impotentia co-
[illegible] matrimonium ex natura ſua ordi-
[illegible] matrimoniale, ſed etiam ip-
[illegible] matrimonium, ſed etiam ip-
[illegible] ſi potentia generandi poſt matrimoniũ fit
[illegible] Falſum conſequens conſtat
[illegible] in eſt Eccleſia inſti tuit eam
[illegible] Item ſequela quod non habens potẽ-
[illegible] generandi, ut puta de corrupto ſe-
[illegible] quod quidam corrupta aliquando
[illegible] ¶ Tertio arguitur. Spadones
[illegible] in Eccleſia, tamen ſpadones non ha-
[illegible] potentiam coeundi, ergo impotentia
[illegible] coeundi non tollit matrimonium. Conſe-
[illegible] quentia eſt optima, Minor probatur. Illi
[illegible] non habent veram potentiam ad ſemina-
[illegible] dum eſt ſuperfluum, ergo non ha-
[illegible] bent potentiam coeundi, cum ut poſſit
[illegible] dicere potentia coeundi eſt potentia ad
[illegible] ſpeciem cum feminatione, ut dicitur ex-
[illegible] preſſe in iure canonico. ¶ Quarto argui-
[illegible] tur. Si caſus ſi aliquis habeat potentiam
[illegible] coeundi imperfectam, taliter quod poſſit
[illegible] penetrare vas, & penetrare vas, non
[illegible] tamen poteſt ſeminare taliter, quod haec
[illegible] impotentia ſeminandi ſit perpetua. Ita
[illegible] impotentia perpetua coeundi non tollit
[illegible] matrimonium, ergo nec etiam impoten-
[illegible] tia perpetua coeundi tollit matrimonium. Conſe-
[illegible] quentia eſt bona: antecedens ſatis probatur.
[illegible] Nam quamvis in tali matrimonio ſit

A Dicetur primo. Hoc matrimonium, ſal-
tem ſecundum ſuam eſſentiam
qui eſt vinculo conſummationis ipſius, &c
ro, ergo non tali impotentia validum eſt
matrimonium. Confirmatur argumentum
de Spadone, qui habens impotentiam per-
manẽtem & perpetuam tamen coeundi matri-
monium valide ſimul ut cõſtat ex vita eccleſiaſtica.
go. ¶ Quinto arguitur. Si impotentia per-
petua coeundi tollit matrimonium, ſequi-
tur quod ſi aliquis ſit impotens ad actum,
ſcilicet, ad coeundum non tamen ad alia, ſci-
licet, ad complexum quod matrimonium cum
B illa ad quam eſt impotens ſit invalidum: con-
ſequentia eſt contra doctrinam Divi
Thomæ in ſuum concluſionem, ergo illud ex
quo ſequitur. Sequela probatur, ille habet
naturalem impotentiam perpetuam in re-
ſpectu alterius, ergo haec impotentia tollit
matrimonium. ¶ Sexto arguitur. Si impo-
tentia coeundi tollit matrimonium, ſequi-
tur quod ſi illa impotentia coeundi ſuper-
veniat poſt matrimonium diſſolvat ipſum ma-
trimonium conſequens eſt falſum, ergo
illud ex quo ſequitur. Falſitas conſequentis
probatur. Matrimonium ratum non conſu-
mmatum habens per caſus naturales, ergo Se-
quela vero probatur. Nam matrimonium
a principio ſub pote ſtate eſt talis impotentia
ergo nec poſtea poterit diſſolvi cum illa.
¶ Septimo arguitur. Si impotentia coeundi
C tollit matrimonium, ſequitur quod non
naturalis illud tollat conſequens autem eſt
falſum, ergo illud ex quo ſequitur. Sequela
probatur. Nam ut dicit D. Thomas impo-
tentia tollit matrimonium, potentia vero po
teſt ſe habere ad illud quod practice non
poteſt habere autem vas naturale habet vim
ergo non tollit matrimonium cum vi impedimento
D vere naturali eſt invalidũ. Falſitas conſequẽ
tiæ, certum eſt D. Thomam dicere quod
talis impotentia divinat matrimonium ra
tum naturale. In oppoſitum eſt doctrina Divi
Thomæ in hoc articulo qui affirmat quod impoſſi-
bilitas coeundi, & ſterilitas tollit matrimonium.
¶ Et ad claſſandum hoc primum
concluſio. Impotentia naturalis coeundi
perfecta, & perpetua, tollit omnino matri-
monium, ſine dubio impotentia coeundi ſe ex
parte viri ſive ex parte feminæ. Probatur
exemplum ex parte viri. Quando vir nullo
modo poteſt penetrare vas nec ſeminando
nec non ſeminando, nec poteſt habere vim

alium

ostium consequendum. Et hæc conclusio intel-
ligenda sine ullis impedimentis se negantis ha-
bere ignorantiæ. Hanc resolutionem docet D.
Tho. expresse in hoc articulo, & illam do-
cent omnes scholastici tam veteres, & mo-
dernos supra citati nullo excepto, & D. Anto-
ni. 3 part. tit. c. 18. Et probatur primo ex
hac. Nam ita determinatur in toto corpore
de frigidis & maleficiatis, præcipue in cap.
quod ideo scribi dicitur. Simili prorsus
potest reddere debitum non habenti aptitu-
dinem, & qui impotentiæ hanc minime apti
ad contrahendum matrimonium reputatur. Et
hoc patet tertio de impotentibus ab ortu. A
Et in c. ex literis hæc expresse determinan-
tur, & idem in cap. consultationem citat. Se-
cundo probatur ratione D. Th. Nam in citatis matrimonii vis subjacet
ad reddendum debitum, & tradunt ibi omnes canonistæ, ita ut sine hac conjunc-
tione potius matrimonium, vitam supra dictam ducere possint, non autem ad
illum: ergo tale matrimonium nullum est. Confirmatur argumentum. Nam in ordine
sacerdotii, in quo nullus matrimonii vis traditur, datur potestas ad filii naturales: ergo
non in aliis matrimonii. Secundo non est medium dicendi, nisi quod dicamus
vim illam dominium ad talem actum, cui annexa est inabilitas: ergo etiam in matri-
monio. Tertio probatur. Quando matrimonium contrahitur non ad finem ad quem
non ad quem ordinatur, tale consensus est nullus, ut constat ex communi doctrina
Ecclesiæ sed quando impotentia est perpetua, & naturalis corporis illius non est ad quem
matrimonium contrahitur naturaliter: ergo contractus talis est nullus. Ultimo probatur, In
matrimonio debet esse æqualis conditio ex utraque parte, unum enim debet alteri re-
spondere quantum decet, sicut in omnibus aliis contractibus habetur: sed quando ex una
parte est impotentia, altera pars nihil acquirit: ergo contractus est nullus. Hæc consi-
derandum est, quod cum matrimonium ordinetur ad duplicem finem, scilicet, ad
thorum matrimonii, qui est finis primarius, & ad prolis, qui est finis minus, sicut ipsis
nomina declarant, & ita matrimonium ordinatur ad

B

C

D

Hæc conclusio est expressa Divi Thomæ
hic & eum tenent ibi Thomistæ & Theo-
logi in loco supra citato: & illum sic se-
cum sentire supponit & ab eo supponitur
ipsis. Et probatur primo ex ista. Nam in
definitione matrimonii III. ac. matrimonii, de frigidis & maleficiatis: expressa
impotentia non nullo modo ponitur. Secundo probatur ratione. In matrimonio
matrimonii obligatum contrahi ad finem debitum debitum principalem illum matrimonii
esse, vel saltem ita principalem, sicut ad finem principalem subsequentem: sed impotentia
affirmatur non tenetur hoc ad finem.

Sequi-

A ſus dixerit, ſed pro ſuo tempore: ergo
ſi non poſſit reddere debitū,
ſi non petat, peccat. Hinc eſt ad hoc, q
dicitur Ec. vi. Vade, rogabere pro
nobis. Contrahens quamdiu eo tempore non
ſit apta ad filiorum dationem: ſi tamen
poſſet parere: ſolvere, & videtur eſſe de ſpe
ritali de filio a quibus poteſt auferri im
pedimentum per artem magicam. Quan
do vero ſit impotentia temporalis, quando
perpetua, ſatis eſt in quarto ſententiarum
dictum. Et aliquæ alia quæ ad hoc
pertinentia poterunt in debita loquen-
di declarantur.

¶ Quia concluſione illa, Si talis impo-
tentia eſt ita quod non ſit ignorantia, dubium
eſt, an matrimonium ſit validum. In qua
dubitatione aliqui moderni Theologi cum
Magiſtro Soto in 4. dicit contra quæ dicitur
a nobis, 2. poſt medium dicere, quod Si
ta impotentia temporalis fuit ignorata,
adhuc matrimonium ad iſtum ſenſum, q
poſſet reſpectu veritatis impediti ſi illa
non quæ ignorantia nolit permittere con
ſit ergo dubium ſed tamen libera; ſi autem ve-
le permittere validum eſt matrimonium
quia conſenſus contrahentium, &
deinde non eſt impedimentum dirimens
quia eſt impotentia temporalis. Hæc
ſententia probari poteſt ex doctrina Divi
Thom. ſupra quæſtione 3. articulo primo
& in hoc articulo ad quartum. In quibus
dicit Divus Tho. contrahere ſponſalia cum
aliqua impotentia: ſed ſponſalia ignora-
tæ ſterilitatis matrimonium nō tenet: ergo
ſimiliter impotentia illa temporalis ignora-
ta tollit matrimonium. Minor conſtat
ex ſuperiſtis in loco immediate citato. Et
hæc ſententia mihi videtur communis inter
doctos. Contra mihi probabilius videtur
quod illa impotentia temporalis ſua ignora
tione non tollat nō tollit matrimonium.
Ratio eſt. Nam illa de ſe non tollit matri-
monium iure naturali, ut infra dicemus &
nullum impedimentum iuris in quo determinet,
quod ſi ignoratur annullet matrimonium:
ergo illa impotentia ſibi modo annullat
matrimonium. Minor conſtat ex locis tra
ctis de frigida & maleficiata, & ex alii
bus, nec aliquis Doctor addit aliquem
textum ad hoc propoſitum. Confirmatur
argumentum. Nam illa iura, quæ conſti-
tuunt impedimenta matrimonii ſunt obſer-
ſi: ergo, ſi non reperiatur aliquod iur
conſtituens impedimentum non eſt affe
rendum hic aliquod non reperitur, ut iam
dictum: ergo.

¶ Quibus poſitis reſpondendum eſt ad
argumenta facta in principio, in quibus ex
plicabatur oratio quæ pertinet ad duas
materias. Ad primum argumentum eſt
primum dicendum, verum conſtitutum poſ
ſe tollere iura quando ſciunt impo-
tentiam coeundi naturalem & perpetuam.
Itaque dubium eſt an poſſint ex volun
tate ſua contrahere quamvis ſciant impo-
tentiam. Et ratio dubitandi a parte affirma
tiva deſumitur ex illo argumento. Nam
ex quibus alius quilibet poteſt per ſua vo
luntate tollere iura ſua: ergo etiam poteſt
tollere in hoc.

¶ Hic non obſtantibus ſit concluſio. Con
trahentes in hoc non poſſunt tollere iura
ſua. Hanc concluſionē docent omnes ſcho
laſtici. Et probatur ex ratione. Nam ma-
trimonium non ordinatur ſolum ad bo-
num contrahentium, ſed in bonum natu-
ræ, & tollitur ſpecial. ex iure ſuperio
eſt: ergo contrahentes non poſſunt tollere
iura ſua in iis, quæ ſpectant ad ſubſtantiam
matrimonii. Confirmatur argumentum &
explicatur. Nam ſi tollerent iura ſua in his
quæ ſpectant ad ſubſtantiam matrimonii
non ſolum tollerent iura ſua, ſed etiam q
habet ipſa natura, & ſpectat ad totum bonū
ordinatum ipſum matrimonium: ſed bonum
particulare non poteſt tollere ius, quod
habet ratione ipſi naturæ: ergo nec poteſt ius
ſuo tollere. Explicatur ſecundo. Ille
qui eſt pars alicuius communitatis, & ius
natum eſt totalis ab aliquo non poteſt re-
dere iura ſua: quoniam illa ſunt non ſo-
lum ordinata ad bonum ſuum ſed ad bo-
num communitatis: ergo ſimiliter in ca-
ſibus propoſitis contrahentes in his quæ ſpe
ſunt ad matrimonium non poterunt tol
re iura ſua quæ ſunt ordinata ad matrimonium ordina
ta non ſolum ad bonum ipſorum, ſed ad
bonum totius naturæ. Secundo probatur
concluſio. Non poteſt ille tollere iura ſua
in eo quod eſſet vitale ſalvatorium qui-
cunque ipſe velit ſemper eſt inſtitu-
tus. Ita non poteſt tollere iura ſua quæ
ta ad diſſolutionē matrimonii & ma
trimonium non poteſt diſſolvi in utero
ſi vinculum contrahunt: ergo non poſſunt

cita-

obtinebantur cedere suis loco nostro propositis. Ultimo probatur obiectio tantum pro prima conclusione dubii principalis, quæ hanc conclusionem eadem ratione probat. Vnde ad rationem dubitandi dicitur specialem, & quilibet potest cedere suis locis quando ordinatur solum in bonum ipsius cedentis, quando ordinatur in bonum communitatis non potest cedere suis locis: quia ibi jus quæsitum est alterius, cum ordinatur in bonum illius. Et per hoc respondetur ad primum argumentum dubii principalis.

¶ Ad secundum argumentum dubii principalis sit secundum dubium, an impotentia præcedat vel tollat matrimonium. Et videtur pro affirmativa huius dubii.

¶ Primo arguitur sic: Illa fœdus de Nova lege matrimonium ordinatur ad actum matrimonialem, ita ordinatur ad generationem (hoc est probatum huius dubii) sed quando non potest esse actus matrimonialis non est matrimonium: ergo impotentia præcedit finaliter tollit ipsum matrimonium impotentia coeundi.

¶ Secundo arguitur, & confirmatur argumentum præcedens: matrimonium ipse matrimonialis ordinatur tanquam ad finem ad ipsam generationem: ergo si mutua sit impotentia præcedit dubium finis actus matrimonialis, ac fabricæ matrimonium ipsum nullum erit.

¶ Vltimo arguitur: Si aliquando matrimonium est validum in illo casu, quando quilibet actus matrimonialis est in re ipsa consummativus: hoc autem nullo casu contingit. Consequentia est bona, maior est manifesta, minor probatur: Nam actus matrimonialis inchoatus esset validus, quod est falsum, ut: dormiebant duo; nam possent habere actum matrimonialem in re ipsa consummativum.

¶ In hoc dubitandi sit quæstio. Impotentia generandi non tollit matrimonium. In hac obiectione concluditur contra Doctores supra citatos, ita omnes nullo excepto. Et probatur obiectio primo ex sacra scriptura. Nam inter Abraham & Saram fuit verum matrimonium, etiam tempore Sacræ Scripturæ testatur quod Sara fuit sterilis, & non poterat generare. Item inter parentes Joannis Baptistæ fuit verum matrimonium, ut Lucæ 1. dicitur: erat sterilis, & uterque

In Addit. ad 3. Partem.

A ergo impotentia præcedit dubium matrimonium. Secundo probatur. Nam si tractatus matrimonii fuisset habitus, & finis habendi impotentia præcedisset matrimonium, ergo impotentia præcedit matrimonium. Tenet probatio. Quia ubi non habetur potentia ad actum, ibi nec habetur potentia ad habitum, sed impotentia præcedit actum matrimonialem, ergo & habitum. Quia matrimonium potest [illegible] B ergo impotentia præcedit matrimonium. Confirmatur argumentum. Sicut licet non intercipiatur actus matrimonialis, quia est impotentia, ita non intercipitur habitus matrimonialis, quia est impotentia, ergo si impotentia præcedit actum, & habitum. Et videtur pro negativa.

¶ Quibus positis dicitur ad argumenta facta in principio. Ad primum negatur consequentia, quia in illo casu quando non potest esse actus matrimonialis, & principalis finis [illegible] prolis, tamen potest esse alius finis, videlicet mutuum adjutorium, & sic generaliter potest esse vera causa matrimonii, & ideo ad rationem dubitandi dicitur.

¶ Ad secundum argumentum conceditur quod in illo casu præcedit matrimonium.

¶ Ad tertium ergo dicendum est ut supra quod matrimonium ipsum inchoatum dubio. Et ex dicta inhæret dubio respondetur ad secundum argumentum pro dubii principalis.

¶ Ad tertium ergo dubii principalis dicendum tertium de matrimonio ipsum consummato, an sit validum. Et videtur pro affirmativa. Primo arguitur sic: Matrimonium ratum facta in dubio principali est vita Ecclesiæ, in qua permittitur matrimonium ipsum consummatum: quia si tale matrimonium esset invalidum esset malum esse in ipsa Ecclesia: ergo tale matrimonium est validum.

¶ Secundo arguitur: Quia ut dictum est dubium in dicto præcedenti matrimonium est validum etiam si sit impotentia perpetua, & præcedit actum matrimonialem

...ge fallit: ad hoc quod matrimonium ...ficiat: sed spadones habent potentiam ...randi, & liberandi quibus non habent ...ssent generandi, ergo spadones possunt ...habere matrimonium. Item, quia ...ssum in consensu: dicit enim ...

¶ Tertio arguitur. Vt patet ex dictis ...matrimonium sæpius saltem est etiam si ...non habeat potentiam generandi: quia ...non habent potentiam coeundi sicut se... ...Lunæ potentiam generandi, & tamen ... ...habile, ergo matrimonium spado ... ...saltem est.

¶ Quarto arguitur. Aliquid dicunt quæ... ...pes, & alia quæ possunt erigere membra, & penetrare vas etiam si non pos... ...generare, quantum ad actum est in remediam concupiscentiæ: sed spadones possunt erigere membrum, & penetrare vas, ergo ...eum posse matrimonium contrahere, vel eorum ...matrimonium invalidum, & sterile validum est ...

IN hac difficultate multi viri docti existimant quod matrimonium spadonum ...sit sanum: ita tenet Sylvester, verbo matrimonium 1. quæst. 1. dicto, primo significat quod est verum matrimonium etiam ...spadonum si possent erigere membrum & penetrare vas. Et idem tenent multi alii ...allegati si possent penetrare vas, & semen ejicere. Vide plures authores qui citantur à Sylvestro ibidem. Alii vero dicunt, quod spadones sunt in duplici differentia: Quidam sunt penitus absoluti qui non habent potentiam generandi nec coeundi, & matrimonium tale illos est invalidum: alii vero sunt qui non sunt penitus absoluti qui habent potentiam coeundi licet non generandi, & matrimonium illorum validum est: & allegant pro hac sententia c. consultationi, & ibi doctores de frigidi, & maleficiati. Addentes tamen illi Doctores, quod quidam ignorabile defectum, & contrahentes in jure naturali, tale matrimonium non est irritandum: tum propter ...

A ...le esse matrimonium, & sic il possibile non possit, ...ministerium est nullum. Et ita D. Tho. in hoc articul. ad 4. comparat illum defectum cum frigiditate: nam sicut frigidus non ...nit matrimonium inire naturali etiam si ignoraret, posset tamen inire possibile si ignoraret impotentiam suam per copulam cum ...ignorante ipsa illum defectum invalidum est matrimonium inire possibile. Alii vero alia multa dicunt, & distinguunt de spadonibus, castratis, & eunuchis.

¶ In hac tamen expositione sit una dubia. Matrimonia celebrata per eunuchos vel spadones, utroque tales carentes eo quod habeantque mulierem sibi sociatam sine ...ejus studium, invalida sunt & nulla propter ...pati defectum naturalem Sexti Quinti. Dici in adductione utroque tales carentes: nam si solum carens vno tale validum est matrimonium, ut determinat Sylvest. ubi supra, & omnes authores eorum illi non solum habent potentiam coeundi verum etiam aliquando generandi. Item nam si non carerent utroque tale, sed solum habent partem illius aptitudinis quodammodo, ita ut generare negarent possint: tamen coitus ...ipsi efficere nullidum est matrimonium. Hanc conclusionem sic explicatam tenent gravissimi authores, Major Scot. dist. 34. quæst. unic. art. 2. idem tenet Panormit. in ca. quod sicut de frigidis, & maleficiatis. Et Sylvester & loca citata, videtur adhærere in hac sententia, & pro hac sententia ...sunt quam plures authores. Vide illos ibidem. Et hanc sententiam probant primo, ex declaratione Sixti Quinti in quadam bulla quæ incipit, Sixtus Papa Quintus, & ab ipso emanavit Anno 1587. die 27. Junii, in principio dicit. Cum inter ...

B ...

C ...

D ...

...sclum

sic eam de facto contrahunt; si apponat illos non vt tales sunt contrahi, sed absolute simpliciter, & libidinosi operationis dare: simplex ut vno codem que loco eam prædicta malentibus dicamus eosdem dare eandem simpliciter operationem. Quæ quidem verba diligenter ad mentem Ecclesiæ ponderanda & ipso sanctum ne præcepti, & declarant matrimonia ajusmodi clandestina & absque solemnitate celebrata esse irrita & nulla, & declarat illos inhabiles ad contrahendum, & quam primum separatos fideles efficiuntur: si quidem apponat non ut talis simul eosdem contrahi, sed absolute ut talibus & libidinosis operam dare. Sic non vno separantur, ergo. Secundo probatur eodem modo. Nam si contrahi & separari carentes simpliciter talia non possunt, separari in aliqua diuersa, cum separari non sit contrahi saltem si separare aliquem, non enim est simul prohiberi, ac separari contrahi, ergo matrimonia illorum contrahentium sic separandorum valida sunt. Probatur consequentia. Nam ut dictum habemus sequens, capula necessaria ad matrimonium est illa inepta ad separandum & contrahendum simpliciter.

¶Ex dictis infertur, quod illi contrahi seu separari quidem non possint simpliciter per verum matrimonium, sed tamen quantum ad cohabitationem & communicationem obligationem domus, possunt si in nouam vitam conuertere & obligare ut iuuenis separari vere, & ab alia separatum, quæ quidem conuersatio non matrimonialis sed quædam societas ciuilis est. Hæc determinant in consultationibus. & in cap. Inhabiles de frigidis, vbi dicitur quod vir habeat illam tanquam sororem non tanquam uxorem, & idem determinat vir in illa bulla Sixti Quinti. Vade si ad potest: si diuine impedimento non obstat, aut impedito tempore, nec aliquid facere quod non sit legitimo inter illos, qui non sunt contracti per matrimonia legitimum determinatum non est verum ex matrimonium inter illos.

¶Quibus potest respondetur ad argumenta facta in principio. Ad primum argumentum, quod ex textibus datis primo loco respondetur, quod Ecclesia tanquam ciuilmodo ille certum quod illi separari non possint simpliciter, & quantum ad cohabitationem & communicationem obligationem domus, possunt si in nouam vitam conuertere & obligare ut iuuenis separari vere, & ab alia separatum, quæ quidem conuersatio non matrimonialis sed quædam societas ciuilis est. Hæc determinant in consultationibus. & in cap. Inhabiles de frigidis, vbi dicitur quod vir habeat illam tanquam sororem non tanquam uxorem, & idem determinat vir in illa bulla Sixti Quinti. Vade si ad potest: si diuine impedimento non obstat, aut impedito tempore, nec aliquid facere quod non sit legitimo inter illos, qui non sunt contracti per matrimonia legitimum determinatum non est verum ex matrimonium inter illos.

concilium Tridentinum, de frigidis & male Sexta.

A

¶Ad secundum argumentum respondetur quod matrimonium verum nullum fuit, quia non habent potestatem matrimonialem, sicut non habent potestatem ad separandum. Et ita per illa dicta verba non separantur, & ita per illa dicta verba non contrahuntur. & similiter prohibentur illi separari quia non habent potestatem matrimonialem. Et ita per illa dicta verba non separantur.

[illegible] eligere impedimentum, & penetrare [illegible] matrimonium in perpetuum, [illegible] matrimonium absolute, videtur q[uo]d [illegible] valeant. Videtur vero pars affirmativa [illegible] Primo argumento quarto sic [illegible] Nam quamvis in tali matrimonio [illegible] fiendum sit principale matrimonii, [illegible] principale potest matrimonium [illegible] secundarius matrimonii qui est vinculi [illegible] perpetui, & valeat, ergo validum [illegible] matrimonium. Confirmatur secundo. Nam ut supra dictum est, matrimonium est institutum in remedium concupiscentiæ, sed tale copula est remedium concupiscentiæ, ut manifestè constat, ergo tali impotentia validum erit matrimonium.

¶ Secundo arguitur. Ea potentia quæ [illegible] ad consummationem matrimonii, [illegible] ad illum consummativum quod per veri corporum commixtionem absque [illegible] sufficienter matrimonii consummati, ergo potentia ad talem copulam [illegible] ad contrahendum matrimonium. Consequentia est bona, major videtur manifesta, minor vero probatur. Si vir acer dat se votum, & penetret claustra pudoris absque seminatione, vere consummatur matrimonium, & tale non potest transire ad religionem, nec ecclesia permittit illam ad religionem transire, ergo sufficienter consummat matrimonium per copulam illam qualem absque seminatione.

¶ Tertiò arguitur. In omnibus casibus [illegible] datur, q[uo] impotentia coeundi tollit matrimonium, vt constat: ex toto titulo de frigidis & maleficiatis. & in c. requisisti. q[uo] q. vbi dicitur, quod quia per carnalem copulam non facti sunt de una caro, &c. sed in præsenti non est impotentia coeundi, non potest fieri una caro, & constabit matrimonium, quamvis sit impotentia seminandi, ergo verè efficitur matrimonium in nostro casu.

¶ Quartò arguitur. Inter steriles fœminas [illegible], & inter fœtas potest esse verum matrimonium, vt dictum fuerat: quare sicut illa potest esse corporum conmixtio, quamvis non possit esse generatio, imo aliquando nec seminatio, ergo similiter in nostro casu potest esse verum matrimonium, cum sit potentia ad corporum commixtionem, licet, non ad seminationem, nec ad generationem.

¶ Vltimo arguitur. Aliis sequitur, quod si aliquis pol matrimonium contractum, & validum, habeat illam impotentiam seminandi, quod non possit habere copulam cum ea vxore, sed quod habeat illam sic necesse. Consequens autem dicitur videatur non talis copula quam sua vxor naturaliter ait in remedium concupiscentiæ, ergo. Sequela probatur. Nam secundùm opposita sententia illa copula, sine seminatione non est copula matrimonialis, ergo non est licita.

¶ In hac difficultate fuit aliqui viri docti qui existimant, q[uo] in casu nostri dubii matrimonium est validum propter illam impotentiam etiam cognitam, & præcipuè notatur propter primum argm̃ factum. Hanc sententiam tenet glo. in c. hi qui 32. q. 1. & Magist. Sent. in 4. dist. 34. Scotus dist. 34 q. 3 artic. 2. Et eandem sententiam debet tenere Natar. in Manuale c. 22 num. 10. circa finem, vbi dicit, quod ille qui vere maritus est, & non potest habere copulam carnalem perfectam, quia non potest fundere semen, licèt potest tactu, & vi motus ad habendam copulam carnalem, non est hoc videtur sequi quod validum sit matrimonium & si talis potentia ad copulam sine seminatione, & pro hac sententia citat Caiet. de quo in quæstionibus sequentib. Et eandem sententiam tenent aliqui moderni Theologi.

¶ Nihilominus sit conclusio. In casu nostri dubii matrimonium est validum q[uo] impotentiam perpetuam naturalem seminandi. Et hanc existimo veram. Hanc sententiam tenet Palud. dist. 34 q. 1. art. 1. concl. Sylvest. verbo, matrimonium, 2. q. in fine q. vbi dicit, hanc sententiam esse certe, & pro ea citat Abbatem. Idem tenet Sylvest. ibi dicto 3. & hanc sententiam tribuitur Turrecremata c. 22 q. 1. & hanc sententiam sequitur Magist. Scotus in 4. dist. 34. q. 1. art. 1. & communiter discipuli D. Tho. & alii Theologi, & hoc docet aute Panor. in quod si dem. eodem tit. Et probatur primo. Impotentia perpetua ad copulam carnalem reddit nullum matrimonium, ut iure supra dictum est in dubio principali huius articuli: sed hic est impotentia ad copulam carnalem, ergo reddit nullum matrimonium. Consequentia est bona, minor probatur. Nã in

ture actus veneream non cadere copula
damnata sine fornicatione, & ita dicit Sphe
ster supra, quod actus generationis non est
contractio coniugum ad seminandum, sed re-
ceptum locum seminis. Vnde in c. 1. de
frigidis & maleficiatis dicitur, quod potuisse
esse tam illa, quod quidem ex sua diuina
non in quell. 55. q. 2. dicitur copulam
cum complexione seminum aliquando de
fuisse ne a potuisse generari prolem, ac in eo ti
tem, qui quidem terminandum significat, c. de frig
& maleficiatis dicitur, quod coniugium
per carnis copulam non dicit effectu facilitet
ad hoc vero quod efficaciter vim dicit ne-
cessaria est consensus seminum, vt dicit
dicitur. Nam vt dictum est supra in hoc
inseparabile erat, ut copula coniugalis
adesset, sed per copulam carnalem non
fornicationis non per hoc illam effectum
non vim dicit, ergo si fit intentio ad co-
pulam carnalem, sine seminatione, nullum
est matrimonium, imo enim potest fieri
vna dicit, quod quidem est necessaria ad
rationem matrimonij. Tertio in dicto pre-
cedenti dicitur matrimonium ipsum
mare, & consubstantiam qui matrimonium
dicit nullam esse, quia non potest fornica-
re, vel si potest, semen eorum est abomi-
natorium, ergo ad validum coniugium
necessarium est, quod in potentia ad co-
pulam carnalem cum fornicatione, & dicit
nullum erit matrimonium.

¶ *Ad argumenta facta in principio re-
spondetur. Ad primum argumentum quod
est quorum debili principalis requiritur,
quod fecundo ad finem matrimonij, est vin-
culo fornicationis, quo quidem finis debet
per copulam carnalem, & non per aliquod
aliud medium, vt constat, in primis ver-
mus potest esse copula carnalis, cum non
potest fornicatio: nam in hoc vere consistit
copula carnalis sine fornicatione, vt iam de
dictum est. Ad confirmationem respondetur,
quod hoc debito finis matrimonij ordinatur
in remotum, concipiendo vtique ordinatur
ista medio copula carnali, quia quidem
copula carnalis est impossibilis in paradiso
propter rationem iam dictam.*

¶ *Ad secundum argumentum respondetur,
quod vt supra dictum est, q. 31. art. 3.
dubio 2. ad primum, copula carnalis sub
vt ad confirmationem matrimonij, non
sub vt ad concubitum, fornicatio: non*

A *ad confirmationem matrimonij copula
copula per quam aperitur debitum vasis
ma vtili sine fornicatione propter debitum
sine copula per quam effunditur semen
quidem non fit sine fornicatione, sed
ro necessaria ad matrimonium, vt dictum
est prius ad copulam carnalem ex
natura, & non subest potentia ad copu-
dam imperfectam sine fornicatione. Vnde
ad argumentum aliquid matrimonium*

Ad tertium argumentum respondetur,
quod verum est, quod in vno
B gibi, & in loco vno, debet
dimittum dimittere matrimonium im-
perfectum, & quando non possunt fa-
ri vna caro; similiter et iam dictum est
est possunt dimittere, ut constat de iuue,
uno sed per accidentalem dimittere.

¶ *Ad quartum argumentum respondetur,
quod audacter fatemur, inter vnum &
fidelem posse esse matrimonium, quod
vtera probat. Licet copula carnalis
sine fornicatione, quando non semper, sed
quando tamen. Quod si habeant impedi-
C tum perpetuum naturale, nullum esse
matrimonium.*

¶ *Ad vltimum negamus dictum in-
fra in q. 6. Pro tunc breuiter dicendum
est quod non est bonum accidere ad pro-
fessionem per copulam carnalem in qua est
fornicatio. Et ex dicta respondetur pri
ad quartum argumentum dicta principale.*

¶ *Ad confirmationem cum quarto argumento
debili principalis potest sic dicendum &
bus, ut possint concedere, videlicet quod
matrimonium sit validum. Et ratio dicta
tur a parte negationis est. Nam aliquando
non habent potentiam generandi, mediate
mediate, ergo nullum est matrimonium,
sum est validum matrimonium spadonum
& aliorum qui non habent potentiam
mandi. In oppositum est illud dictum
matrimonium dicitur finem primarium
in prole, ergo eorum matrimonium tol
cum sit impotentia erit validum. Confir-
matur argumentum. Nam Deus dat
nem & non impotentiam (supponitur enim
dictum esse) ergo si spadones
dicunt 3. Reg. 1) vxor contrahunt matrimo- 3. Reg. 1
nium cum Sunamitide, ergo sunt potent
contrahere matrimonium.*

IN

In hac disputatione Declarare suprascripti articuli, ac ea omnia breuiter explicare hæc duabus conclusionibus.

¶Prima conclusio. Si femina habeat potentiam conceptiuam, talem quod eximatur semini viri ad generationem, etiam si generatio sequatur. Hæc docent omnes Doctores, præsertim Magister Sententiarum in loco citato, Scotus, Scharpes, Sylueller dicto tertio. Item Durandus ibidem, & alios quos citat Maior. Item Rosella verbo matrimonium. 1. q. 1. Hæc conclusio probatur. Talis femina non haberet impotentiam ad coniugium, vt manifeste constat ex suppositione, ergo posset effectiue concurrere ad generationem cum viro habili. Probatur consequentia, quia impotentia coniugii tollit impotentiam generandi. Secundo. Vt dictum est in secundo debito huius articuli impotentia generandi non tollit matrimonium, sed impotentia generandi: ergo non tollit matrimonium. Et hoc eodem modo probari potest argumento facto secundo loco, & tertio, confirmatione ex vita ecclesiæ, ita quam sit explicitus in eodem.

¶Secunda conclusio. Si femina sit impotens ad coitum, & naturalis, & facto modo sit mulier, qualis pellitur exigere mihi & penetrare vas, non possum contrahere matrimonium, & si contrahat, nullum est matrimonium. Hic concludunt omnes expresse Magister Sententiarum loco citato, & Scotus, Sylueller, & Magister Sententiarum ibidem in littera Petrus Paludanus, Sylueller vero addunt Richardum. Et probatur conclusio tertia. Nullus potest se obligare ad impossibile, sed impossibile est quod ille habeat copulam carnalem necessariam ad matrimonium, si non sufficiat, quam illa non potest habere, ergo matrimonium illorum nullum est. Vt iam dictum est. Spadones & impotentes generare non, possunt non contrahere verum matrimonium, ergo nec illi feminæ sibi similiter non possunt. Hinc confirmatur probat argumentum factum secundo loco. Ad argumentum vero factum secundo loco quod scilicet debet illam obligationem respicere, quod vita ecclesiæ habet quod sponsa contrahat matrimonium si habeat potentiam ad copulam carnalem sufficientem ad matrimonium, vt dictum est in dicto primo debito, quia necessaria ad matrimonium est quæ sufficiunt, quam illa non potest habere, ergo matrimonium illorum nullum est. Vt iam dictum est. Spadones & impotentes generare non, possunt non contrahere verum matrimonium, ergo nec illi feminæ sibi similiter non possunt. Hinc confirmatur probat argumentum factum secundo loco. Ad argumentum vero factum secundo loco quod scilicet debet illam obligationem respicere, quod vita ecclesiæ habet quod sponsa contrahat matrimonium si habeat potentiam ad copulam carnalem sufficientem ad

A de, non aliter. Et ad confirmationem respondetur quòd rex David in illo tempore licet non fornicaretur, poterat tamen aliquando habere usum matrimonialem fruendo, sed quia illud tempus non erat aptum ad placebo non cognouit eam David, tanquam illa non fuit iniustum, quia creditur illius continentia esse factum. Vide D. Thom ad tertium, ubi videtur insinuare istas conclusiones. Et ex dictis in hoc debito soluitur illa confirmatio.

¶Ad quæstionem argumentum dubii primi dubium est quintum dubium, illudque grauissimum, quod cingitur in aliqua conclusione D. Thom. num possit esse perpetuum impedimentum naturale viro ad hanc mulierem respectu unius personæ, & non respectu alterius. Itaque dubium est, an detur impotentia coeundi naturalis perpetua respectu vnius, & non respectu alterius talis quod tollat vnam matrimonium cum illa, & non cum alia. Dixi talis quod tollat vnam matrimonium cum illa, nam certum est, quod potest aliquis habere impotentiam respectu vnius, & non respectu alterius: puta quia potest esse potens respectu corruptæ, & non respectu integræ. Item potest habere potentiam ad mulierem aliam non tam aptam non vero ad illam quæ est magis apta. Et idem est de eadem respectu vnius. Dubium tamen est an talis impotentia respectiua tollat matrimonium, & tollat illud nullum, & videtur vna pars affirmatiua.

¶Primo. Nam ille talis habet impotentiam perpetuam respectu illius, ergo talis impotentia tollit omnino matrimonium cum illa. Consequentia argumenti & explicatur. Impotentia naturalis, & perpetua coeundi cum omni muliere tollit omnino matrimonium cum omni muliere, ut manifeste constat ex suppositione, ergo impotentia coeundi perpetua cum illa muliere tollit omnino matrimonium cum illa. Probatur consequentia ex primo rationis.

¶Secundo arguitur. Impotentia perpetua coeundi ideo tollit matrimonium, ut docet D. Thom. quia non potest aliquis se obligare ad id quod non potest dare, sed ille habet illa impotentiam non potest dare, ergo non potest habet illa impotentiam non potest dare, ergo non potest habet illa impotentiam non potest dare, ergo non potest

obligat in contractu matrimoniali. Nec
tamen ratio eadem tam habet in nostro ca
su. Nam ille quamvis posset habere emu-
le debitum alterius, non tamen huic, ut sup-
ponitur, ergo illa impotentia annullat matri-
monium cum illa. Confirmatur argumen-
tum & explicatur. Nullus potest se obliga-
re ad id quod dare vel habere non potest,
sed ille non potest habere debitum huic,
ergo illa impotentia annullat matrimonium
cum illa, non vero cum alia.

¶ Tertia argumentor. Quando materia con
tractus non est directe ad finem, ad quem
ordinatur contractus, talis contractus ni
hilum, sed in praesenti materia huius con-
tractus in particulari, non est ordinata ad fi-
nem ad quem ordinatur contractus, nam
ille in ordine ad alium non habet potestā
coeundi, ut supponitur, ergo talis contra-
ctus inter illum, & illam nullus est.

¶ Quarto arguitur. Ubi adest matrimo-
nium respectu individuum perfectū, & ita dici
tur in eius definitione, individuum sive ob
jectum actus virtutis, & matrimonium est
vinculum quo vnus alteri obligat in indi-
viduo, & in particulari, ergo si vir habet im-
potentiam respectu huius mulieris ne pos-
sit cum illa matrimonium, & habeat potentiam
simpliciter cum matrimonium, & mulier
IN hac difficultate sit aliqui autores, q
affirmant, quod haec impotentia respectu
ea, nihilominus respectu huius mulieris, & ni
respectu alterius annullat matrimonium
cum hac in particulari, non tamen cum om-
nibus. Haec sententia videtur stare 3. 3. q.
dicta. 6. ubi dicit, quando se separatis pro
pter fornicationem non habent datae licen-
tia contrahendi cum alio vel, nisi si ille in
potens simpliciter fuisset, non valeret illum
re, nisi malum quidem, sed non in loco debi
to. & hoc sic quo ad omnem potentiam, inter
dictum simpliciter matrimonium contrahe-
re. Si autem hoc sit respectu illius tantum,
puta quia est virgo licentiandus est cum
eventum, non simpliciter prohibendus.
Quod dicit videtur intelligendum si virgo non
quo contrahere non posset ei aliquo impedimē
to fore peccatum coniungi. Et similiter si mu-
lier ita est orba quod à nullo ordinarie est
copulabilis, debet manere sine spe coniugii,
quod intelligitur nisi fore peccatum si ali
cui copulabilis & nisi detur licitus contra

A bens vim alia. Sed si sit ab impedimento alio
quo, putatorum impedimento [illegible]
dicta pro lacuna [illegible] Haec
lum. Et pro ista sententia quod Palude-
Haec sententia [illegible] Angel. Medi
es Theologi & Iuristae & quidā alii ta
men antiquiores quae videtur haec sen
tia improbabilis.

¶ Nihilominus contra hanc conclusionem N3
B Quae impotentia respectiva quae annullat
matrimonium respectu huius, & non respe
ctu alterius. Itaque si aliquis sit impotens ad
cognoscendam unam mulierem, non tamen ad
cognoscendam cum quacunque, licet tamen ad
quae impotens est, non solum matrimonium
Haec sententia dicit expresse D. Thom.
in solutione 4. quaestionem, cum dicit quod
non potest esse perpetuum impedimentum
naturae non respectu huius particularis, sed
respectu alterius. Vult significare, quod non
valet matrimonium, cum si impedimentum
non est perpetuum, non annullat matrimo
nium, ut non dicit est. Et in eundem sensu
C tum sensu corporis respectu dicit quod
qui propter frigiditatem est impotens, ta
est impotens ad unum sicut ad alium, & ideo
quando matrimonium dirimitur ab hac
homine ut in aliquem alium. Nec videtur
sic probatum per ea iura. Nam in eo
casibilem, & in eo humanitatis, de frigi-
dis & maleficiatis, in quibus expresse dici
tur quod si aliquis potest copulationem
matrimonii reperire habilis ad alias,
redeat ad priorem matrimonium, & ita
habet usus ecclesiae. In quo sic si daretur
matrimonium ecclesiae minime ratum, & tale
matrimonium non esset solidum: cum
posset aliquis dicere se esse habilem ad il
lam & non ad illam, ergo tale matrimonium
cum tali impotentia nullum est. Et in ea
quod autem ex parte [illegible]
probatur conclusio. Talis impotentia respectiva
non est perpetua sed temporalis, respectu
potest matrimonium tollere. Consequentia
patet evidenter, nam ut dictum est in se-
cunda conclusione principali dubitationis
tertia temporalis ex parte impedimenti.
Antecedens sic probatur. Nam, ut di-
cere videtur, tale impedimentum ex parte
mulieris auferri potest per peccatum corpo
rale, & D. Thom. in illa solutione aliquan
tum, expresse hoc dicit, ergo si impo-
tentia temporalis, cum ex supra dictum

D

A

B

C

D

ſit ibi impotentia temporalis, quæ medica poſſet curari poteſt. Confirmatur. Si illud impedimentum eſt impedibile validum eſt matrimonium etiam ſi ipſa remaneat tota ſterilis vel valet matrimonium non dependet ex illa contingentia, ſed ex hoc quod impedimentum illud ſit impedibile hinc perpetuum, & vere ipſa conſentiat vel non conſentiat, ſubſtat valor ergo matrimonium in caſu validum eſt. Tertio, In hoc ſolum dicit q̃ impotentia eſt perpetua, & ſimpliciter tollit matrimonium; ſed illi non habent impotentiam quia non ſunt frigidi vel caſtrati, ſi poſſit habere copulam carnalem ſimpliciter loquendo; ergo talis impotentia non tollit matrimonium. Quidam poſſit colligi D. Tho. in hoc quarto articulo. Qui eſt habilis ad rem, eſt habilis ad matrimonium, & ita matrimonium cum qualibet muliere. Ad argumenta vero ſicca in principio reſpondendum eſt.

¶ Ad primum ergo reſpondetur negando antecedens nam ut dicitum eſt non poteſt eſſe impotentia perpetua reſpectu illius quæ non poſſet per artẽ, vt ſum dicitum, & ita non invalidat matrimonium. Ad confirmationem reſpondetur concedendo antecedens, negando conſequentiam: nam ſi eſt impotentia coeundi cum quacunque eſt ſimpliciter impotentia coeundi, & eſt perpetua, ſi autem ſit impotentia reſpectu illius, non eſt impotentia ſimpliciter, & quamvis eſſet impotentia, nõ eſt perpetua, nam talis poteſt per artem.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondetur concedendo maiorem, & negando minorem, & dicendo quòd illæ vt auctor idem hujus conſequentiæ: nam quamvis illæ habeant impedimentum coeundi, illud tamen impedimentum non eſt perpetuum, ſed temporale, & ita non ſunt quòd illæ habent ſpes naturaliter habitas contrahendi matrimonium.

¶ Ad tertium argumentum reſpondetur concedendo maiorem, & negando minorem, & dicendo quòd illæ vt auctor idem hujus conſequentiæ: nam quamvis illæ habeant impedimentum coeundi, illud tamen impedimentum non eſt perpetuum, ſed temporale, & ita non ſunt quòd illæ habent ſpes naturaliter habitas contrahendi matrimonium.

¶ Ad quartum dicitur, q̃ ſine dubio matrimonium reſpectu individui perſonæ, & eſt vinculi quo vna alteri obligatur in particulari, ſubſtantiam eſt dicitum, q̃ vir non poſſit habere potentiam reſpectu vnius, & non reſpectu alterius loquendo abſolute, vt ſi dicamus ſi hæc impotentiam reſpectu huius illa impotentia eſt temporalis non perpetua. Illa ex dictis in hoc dubio ſolvitur quinta ratio principalis dubii principalis.

¶ Ad ſextum argumentum dubii principalis eſt ſextum dicendum, quòd impotentia perpetua ſuperueniens matrimonio non diſſolvit matrimonium. Vide dicta, impedibilem officiſſe vinculum contrahi. Et ad auctoritates ſacræ Scripturæ, quæ aſſerunt quòd matrimonium eſt indiſſolubile, & quòd non eſt licitum dimittere vxorem, reſpondetur, quòd contingit confirmatum carnali officio, vt ſupra dictum eſt poſſit quam vero officio conſummatum fieri: niſi caſu fornicationis non licet vno vivente dimittere, vel vxori a viro diſcedere. Verum antequam conſummetur impedibilem officio ſolvit vinculi contrahi. Ille enim auctor ſentiebat in hoc, quod matrimonium non haberet ſeruitorem ſine effectum, niſi ſit conſummatum, vt dictum ſupra quæſt. 42. art. 4.

¶ Nihilominus ſit excluſa. Si impotentia coeundi ſuperueniat matrimonio iam contracto, non diſſolvit matrimonium, nisi ſi non ſit conſummatum. In hoc ſcilicet

33. q. 2. cap. 1.

eruciatur valeru Theologi Iuniper
si. Vide ſuperiorem. Prædictæ concluſio.
Primò. Manifeſtum enim non poteſt
dubitari quantum ad rationem, niſi per ſo
lutionem probabitur reſpondendum ut dictum
eſt, & dicemus etiam breuiter illud manifeſ
tum ſolum, cum ibi nullum eſſe
impedimentum, ergo impedimenti
ſuperueniens quantumcunque ſit perpetuum ob
ſtituit matrimonium. Secunda probatur.
In Concil. Tridentino ſeſſ. 24. can. 3. diffinitum
eſt matrimonium ſolum ratum per vltimam
conſummationem differiturque
matrimonium ratum ob diffidium matrimoniale.

¶ Quibus poſitis reſpondetur ad argumenta
facta in oppoſitum. Ad primum ſi
gnanter dicitur eſſe ſecundum dubii prin
cipalis reſpondendo negando conſequentiam.
Nam vt ſupra diximus eſt, ſupra aliqua
tum neceſſaria ad hoc, quod ſint principia
alia, quæ tamen non ſunt neceſſaria, vt con
ſtat. Et ad probandum dicendum quod
matrimonium ratum non potuit ſimpliciter
ſequitur obligatio redditæ debitum, ita
enim obligatio potuit ſine vlla obligatione,
vt ſi mutuo, poſt conſummationem matri
monij vtrique ad religionem conſummatum
matrimonium ſine obligatione petendi de
bitum. Et in alijs caſibus poteſt matrimo
nium conſummatum ſine tali obligatione.

¶ Ad ſecundum argumentum conceditur
ex dictis, quod obligatio ad reddendum
debitum non ſumpta conſummatione ma
trimonium, ex propria ratione poſſit, nec ſi
mum a principio. Ex dictis in ſecundo dubio
hoc ſolum ſatis ſuperque confirmatum
fuit principale.

¶ Ad ſecundum argumentum dubij prin
cipalis ad reddendum debitum, an impedi
ta ſecundi nullo matrimonio iure naturali quando illud ſolum
ſolum. Et videtur quod ſic.

¶ Primo arguitur argumento ſupremo &
eo in dubio principali. Nam D. Thomas in
ſo illo articulo non dicit quod impedimenta
ſecundi nullo matrimonio ſint naturali,
ſed iuris poſitiui.

¶ Secundo arguitur. Quia perpetuum
matrimonio vel valenti habili, poteſt contrahe-

A re matrimonium, vt patet manifeſtum
ſtio exiſtit, & illud matrimonium non eſt
firmum & nullum iure naturali, ergo valet
ſua perpetuum vel tale impedimentum
matrimonio habili impedimentum, quia poſſet
tractare ſecundi, ergo impedimenta perpetua
contrahi non poſſit impedimenta iure na
turali. Minor ergo eſt manifeſta.

¶ Tertio arguitur. Impedimenta impe
rantia contrahi non tollit matrimonium iure
naturali etiam poſt illa tempora quo ſit ce
ſſe impedimenta, non nulla nouo conſenſu
tractu temporis matrimonium ratum, ergo impedimenta perpetua nullo modo
matrimonium ratum naturali. Probatur conſequentia, quia eadem ratio eſt de impedimento
perpetuo, quia eadem ratio eſt de impedimento
temporali, ita ſemper quo ad illa
tale impedimenta, & de impedimento perpetuo.

¶ Quarto. Illa ſit hac arguitur ad hominem
impedimenta contrahi abſolutum
ſi, & diuinum, quia ſi illud
non annullat matrimonium iure naturali,
vt in illo bona diuinum eſt, ergo multo
magis impedimenta perpetua non annullabilia
matrimonium iure naturali, ſed falſum
eſt, ergo falſum fuit quod dictum.

¶ Quinto. Illa quod à diuinum eſt ma
trimonium ratum conſummatum, ſed
quando ſic diſſolubile poſſit impedimento
perpetuo impedimento quod nullum matrimonium
ratum naturali, vt conſtat, ergo naturalis impedimenta
veralis quæcumque perpetua ſit, non
annullant matrimonium iure naturali, ſed
poſſunt.

¶ Ad hoc in oppoſitum dicitur diſtinguendo
dum, quod matrimonium ratum conſummatum
diuinum & indiſſolubile iure naturali, ita
hoc humano, non ſolo eſt natura ſi hoc
impedimentum, ſed ex Ecclieſia ſtatuto ita
hoc matrimonium diuinum, ſed explicant ſolum
matrimoniale, & non habet dependentiam
ſanctæ legis, ex Sacramento Eccleſiæ pendet
hoc illa dependentia, non ſic de naturali,
ſi matrimonium ratum conſummatum
dependentia.

¶ Quo poſito ſolutione ſi primum
dubij, ex dictis patet prædictum. Scilicet
impedimenta naturalia ſe perpetua & nulla
tatem quod nec poterit impedire ſecundum
non poterunt illud, non habent aliquam im
pulſum ad eius ſuperſtitionem, nullum
eſt talium iure naturali. Hæc ſententia

eſſent

Illud D. Tho. in hoc articulo, cum pro
ut illum tenent eiidem Scotiſta ex hac
materia. Et hic conſtanter (teneo ego
Theologi principes diſcipuli D. Thom. &
ſimiliter tenent Dominicani. Et probat
primum D. Thomas de ciuitate naturiter
ſi id quod conſtituitur & obligatur ad eo
quod cauſat, deficiat habere illam naturã
impoſſibilitatem perpetuam nõ poteſt ſe
obligare ad reparandum cauſatum, ſi talis co
natio ſit impoſſibilis, ergo de ratione naturali
eſt quod talis impotentia diuinitus
tio. Et hæc concluſio probari poteſt ex
dicta impotentia quidem probatum pri-
mam concluſionem dubii principalis.

¶ Secunda concluſio. Si impotentia per-
petua non ſit totalis, & perfecta nõ eſt ver
ſimile impoſſibile quod non diuinus mutri
monium inter naturæ, longe tamen proba-
bilius & fere certum eſt oppoſitum. Hæc
concluſio habet duas partes. Prima pars pa-
tebit. Nã ſi talis impotentia ſubeunti ſolu
tionem matrimonii, videtur matrimo
nium, licet non ſubeant eam pri-
mariò ergo non eſt naturalis non eſt omnino
impoſſibile, quod talem matrimonium
Secunda pars huius patet. Multi Doctores
dicunt oppoſitum huius concluſionis, ut dictum ſupra
ergo non eſt omnino impoſſibile. Secunda
pars probatur quia communis & communis
eſt Doctorum. Hæc enim eſt communis
ſententia inter illos. Secunda proba-
tur ratione. De ratione naturali eſt
quod detur poteſtas ad reparandum cauſatum:
ad quod cauſatum in ſua inceſſa ratione
ſi includit ſua naturalitas dicunt iura ſu-
pra allegata, ergo ubi non ſit, ſic ſimili-
ter quantum poſſit eſſe penes eos uſus
talis non naturalis inter naturales. Ita
ut non ſolum iure poſitiuo eſt irrita ma
trimonium cum tali impotentia, ut dictum
eſt ſupra, ſed etiam iure naturali. Ex
hac ſecunda parte concluſionis colligitur,
quod matrimonii naturaliter cauſati ſi quæ
per
per
ſalem iure etiam naturali, nunc illi non
habent potentiam ad copulam cum ſemi-
nabile, ergo

¶ Tertia concluſio. Si impotentia ceſſa-
ſi ſit impotentia non impedit nec diuinit
matrimonium iure naturali. Hanc concluſi-
onem docent omnes Theologi. Et ratio

A eſt. Nam, ut iam dictum eſt, licet, pro
tunc non poſſit reddere debitum, poteſt ta
men abſolute reddere debitum, ergo pote
ſt ſe obligare ad reddendum debitum. Cõ
firmatur argumentum. Nam, ut ſupra dixi
matrimonium cognoſcente illam impotentia cõ
trahere cognoſcente illam, validum effici-
tur matrimonium, tamen ſi talis impotentia
non eſſet validum, nec ſecutum eſſet nõ ex-
go talis impotentia nõ eſt impedimentum
dirimens matrimonium.

¶ Quibus poſitis reſpondetur ad ar
B gumenta facta in principio. Ad primum ar
gumentum reſpondetur quod ex Doctri-
na D. Tho. & ratione illius colligitur ſupra
te quod impotentia cauſandi ſi perpetua ſit,
talis matrimonium iure naturali, & ita ſi
mul ſimiliter non dicat, quòd eſt de iure
naturali, dicat tamen illud virtualiter.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondet
tur quod hoc impedimentum duplicem
poteſt eſſe, uno modo ab intrinſeco ppter
defectum materiæ naturalem & tale im-
pedimentum iure naturali reddit talem
matrimonium, alio modo poteſt eſſe ab ex
trinſeco & accidentaliter, ut ſi quis perpe-
tuo nõ poſſit petere debitum ad reddendo,
quia condemnatus eſt ad carcerem perpe-
tuum vel ad aliud ſupplicium. Dico quod in
iſtis caſibus ex accidenti nõ poſſunt reddi
re debitum, ſunt tamen habiles ſecundum
ſe, & tale impedimentum non tollit mat
monium iure naturali, imo eſt priuatiuum.
Quoniã impedimentum eſt ex infectum,
& hoc accidit in caſu noſtri argumenti.

¶ Ad tertium argumentum conceſſo an
tecedenti negatur conſequentia. Ratio dif-
ferentiæ eſt. Nam ille qui habet impotẽtiã
perpetuã in quantum habet illam po
teſt ſe obligare ad reddendum debitum pro
illo tempore quo habebit illam, ſunt ille
qui modo non poteſt ſolvere peccatum po
teſt tunc facere contractum & tenebit ſol-
vere pro tempore quo fuerit potens ad ſol
vendum. Et principio hoc habet veritatem
obligatio ad reddendum debitum habet ſe
ad modum præcepti affirmativi, quod obli
gat pro loco, & tempore. Certum eſt ſe
impotentia perpetua non poteſt ſe nullo
modo obligare ad reddendum debitum.

¶ Ad quartum argumentum reſpondetur
quod ſi dicam eſt in caſu hoc D. Tho

non etiam ex affinitate impotentia ex affinitate, præcipue si ea perpetua, si illa sit perpetua, nullo modo potest alteri reddi debiti carnem cū fermento potest alteri reddere debitū, & ita non est eadem ratio. Caterum quando hæc impotentia est ex potestate laicali similiter non impedit matrimonii nec illud dirimit: quando si ignorans duxit aut aliud tale patiatur, non tamen si sit finita quidem dicunt de impotentia naturali, & sic significant D. Tho. in illa solutione ad quartum, & quæ vide ea quæ dicta sunt supra in secunda & nostræ principalis dubii.

¶ Ad quintum argumentū respondetur primo quod si potest esse vera copula cū tardo, quia tam magna dilatatio, & prolatio agitationis, matrimonium est non solum ratum naturali, & rato consumatum, ut dixit Magister Sotus optime, quod ex quibus colligi habet contrarium nō apparet evidenter: nisi ea sanctio esset vera impotentia naturalis q̄ simpliciter prohiberet copulam carnalem. Dico secundo, quod potest esse vera grave accidentalis, ut alias tetigi vere dicta si impotentia, vt ego credo propter aliquam infirmitatem, quæ ob eam tam longam facile solui debet, cum Promissio in dicto capitulo cum pericula lege habeat celebrare, non reddere debitum, Et ea dicta in hoc dubio sufficiant sufficienter argumenta dicti principalis.

¶ Sed ut omnia hæc dicta complius explicentur, declarandum est cum Sylvest. verbo matrimonium 4. quæst. 16. dicto. 4. Quod hæc naturalis impotentia perpetua, quæ est subita naturalem tempus potest in vna parte finire in vno, & in alqua in particulari dicta sunt de ipsa multoties. Et in primis et id dicimus illa impotentia est temporalis non perpetua, quæ absq; ullo medicamine & alique periculo corporis potest removeri vt sic dixit Innocentius III. in cap. fraternitatis de frigidis & maleficiatis.

¶ Quo patio dubio est. An femina cui per aliam medicā potest sanitatem reddi debeat, teneatur pati illud medicamentum & id est dicendo. Ad hoc dubiū Dico primum. Certum est in dictis quod femina non tenetur ad medicamentum sanitatis non tenetur adhibere, sed si alter medicamen non potest

e. frigidis & maleficiatis.

A matrimonium consummat inter illos ob... stat, tam propter illum carnalem copulam... tionis, de frigidis, dicendum est... eo quod ista medica... impotentia, sed illam... non sine periculo vitæ, si... possit, ut communiter... Et ad formam... ex quibus dictis... tur expresse, sed accepta... potest ad alia... Item medicamen... habilis ad... matrimonium... ita dici... Et in parte... dicta sunt... Dicta... Secunda... Tale medicamen est licitū, ut dixit D. Thom. in solutione ad quintum, & est recolligendum ad reddendum debitum, ex illa tertium habere illud. Patet ob... ad reddendum debitum... Item... ter ad reddendum... Dico tertio. Si... sicut dictum est... quæ vide. Verum... nostrum ob... ut dixi...

A potestatis in exercitium, quòd non A
sit prohibitum facile inficiatur.

¶ Deinde unum aliud objectum ma-
xime ad effectum quærendi possibilitatem
fœtus, & fœcundæ, non tã potest
esse periculo vitæ, an sit validã ma-
trimonium contractum cum tali defectu.
Et hæc dubitabat Magister Victoria Lectio
sua in scripsit super illum articulũ de
quo agit de Doctoribus dicit, quod matri-
monium non est validum. Et ratio huius
dubitandi est. Nam cum tanto periculo nec
possit mulier exponere se debeat, alias
posset matrimonium exponendo se periculo B
mortis. Et hoc dixit hæc sententia videtur
non propter rationem factam. Adhuc enim
manet quod dixi supra quæstione, videlicet, an aliqua dicat
de se dubitare illum matrimonium, illa re-
spondere debet, quia matrimonium quia
non habet impedimentum ad matrimonium. Hæc dicta sufficiant de illo ar-
ticulo nunc pleniùs ad hoc pertractandi facilli
ut alteri possint in Summulis, præcipue
in Sylvestro hoc sæpe citato. Quændo
ero in expositionem tempus tractandi ad
videndum an impedimentum sit perpetuũ
dicam articulo sequenti. C

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum maleficium possit impedire matrimonium.

AD SECVNDVM sic procedituꝝ. Videtur quòd maleficium non possit matrimonium impedire. Illa enim facta dicuntur maleficia quæ fiunt operatione dæmonum: sed dæmones non habent potestatem ad impediendum matrimonij actum, magis quam corporales alij actus quos impedire non possunt: quia sic totum mundum perturbarent, & confusionem, & gressum, & alia huiusmodi impedirent: ergo per maleficia non potest impedire matrimonium. D

2 ¶ Præterea. Opus Dei ita fortius

quam opus diaboli: sed maleficium est opus diaboli: ergo non potest impedire matrimonium, quod est opus Dei.

¶ 3 *Præterea. Nullum impedimentum dirimit contractum matrimonij quod non sit perpetuum: sed maleficium non potest esse impedimentum perpetuum, quandoquidem dæmones non habent potestatem nisi super peccatores: expulso peccato tollitur maleficium, vel per aliud maleficium, vel etiam per exorcismos ecclesiæ, qui sunt ordinati ad repellendum vim dæmonum: ergo maleficium non potest impedire matrimonium.*

¶ 4 *Præterea. Carnalis copula non potest impedire nisi impediatur potentia generandi, quæ est principium seminis virilis generativum: potest autem contingere quandoque per maleficium non posse esse impedimentum respectu unius, nisi respectu omnium.*

SED contra est quod dicitur in Decret. 33. quæst. 1. Si per sortilegos vel maleficos, & infra. Si factum non potuerit separari valebunt.

¶ *Præterea. Potestas dæmonum est major quàm potestas hominis. Job 41. Non est potestas super terram &c. Sed opere humano potest aliquis fieri impotens ad carnalem copulam per aliquam potestatem vel castrationem, & ex hoc matrimonium impeditur: ergo multo fortius virtute dæmonis hoc potest fieri.*

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt quod maleficium ex hoc aliquid vim in mundo nisi in æstimativa hominum, qui effectus naturales, quorum causæ sunt occultæ, maleficiis imputabant. Sed hoc est contra auctoritatem sanctorum qui dicunt, quòd dæmones habent potestatem super corpora & super imaginationem hominum quando à Deo permittuntur. Vnde per eos maleficia aliqua signa facere possunt. Procedit autem hoc ignorantia ex radice infidelitatis, quia non credunt esse daemones nisi in æstimatione vulgi tantum,

tem, aut terrores quos sibi facit homo ex sua obstinatione, vel timore demonis: & quod etiam ex imaginatione aliqua figura appareat in specie talis speciei humana confingat, & hæc credantur damones videre. Sed hæc merita fidei repudiari, & quam angelis de cœlo excidisse, & aëreis mentes esse credimus, & in fine tolerat sua natura mutata pœna quæ nos per sensum: & illa quæ per ad sanctificationem sua fundantur mala sentire. Et ideo ad dicendum, quod per maleficia prohibetur copula viri, non tollit perpetuo: unde non dicimur impotentia in copulando sicut vir castratus. Sed hoc est contra experimentum, & est una mera vana, quæ multoties contradicit. Et ideo dicitur dicendum est, quia impotentia coeundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc matrimonium dirimit: aut non est perpetua, & tunc non dirimit: & ad hoc experimentum valet modo Ecclesia semper consuetudinem, sicut & de frigiditate dictum est: tamen hæc differentia est inter maleficium, & frigiditatem, quia qui propter frigiditatem est impotens, ita est impotens ad omnes, sicut ad alios, & ideo quando matrimonium dirimitur non datur licentia, ut contrahat alteri, sed ex maleficio homo potest esse impotens ad unum & non ad alium: & ideo quando judex Ecclesiæ matrimonium dirimit per viriqué datur licentia, ut alter ad alias copulam quærat.

AD primum ergo dicendum, quod quia corruptio peccati primi per generationem fuit a primo parente in posteros, ideo quod aliquis per maleficium impedit copulam, non est perpetuum: unde non dicitur impotentia in copulando, & ita non est mirum, quod per maleficium aliquis impotens redditur. Sed hoc est contra experimentum, & est una mera vana, quæ multoties contradicit. Et ideo dicitur dicendum est, quia impotentia coeundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc matrimonium dirimit: aut non est perpetua, & tunc non dirimit: & ad hoc experimentum valet modo Ecclesia semper consuetudinem, sicut & de frigiditate dictum est: tamen hæc differentia est inter maleficium, & frigiditatem, quia qui propter frigiditatem est impotens, ita est impotens ad omnes, sicut ad alios, & ideo quando matrimonium dirimitur non datur licentia, ut contrahat alteri, sed ex maleficio homo potest esse impotens ad unum & non ad alium: & ideo quando judex Ecclesiæ matrimonium dirimit per viriqué datur licentia, ut alter ad alias copulam quærat.

AD primum ergo dicendum, quod D
quia corruptio peccati primi per generationem fuit a primo parente in posteros, ideo quod aliquis per maleficium impedit copulam, non est perpetuum: unde non dicitur impotentia in copulando, & ita non est mirum, quod per maleficium aliquis impotens redditur. Sed hoc est contra experimentum, & est una mera vana, quæ multoties contradicit. Et ideo dicitur dicendum est, quia impotentia coeundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc matrimonium dirimit: aut non est perpetua, & tunc non dirimit: & ad hoc experimentum valet modo Ecclesia semper consuetudinem, sicut & de frigiditate dictum est: tamen hæc differentia est inter maleficium, & frigiditatem, quia qui propter frigiditatem est impotens, ita est impotens ad omnes, sicut ad alios, & ideo quando matrimonium dirimitur non datur licentia, ut contrahat alteri, sed ex maleficio homo potest esse impotens ad unum & non ad alium: & ideo quando judex Ecclesiæ matrimonium dirimit per viriqué datur licentia, ut alter ad alias copulam quærat.

AD primum ergo dicendum, quod

A inter maleficium & impotentiam coeundi.

Prima eſt. Quòd ſi impotentia coeundi ita naturale curetur, non redit matrimonium ratum conſummatum, nec facit quod matrimonium ſit validum, quia impedimentum illud non manet perpetuum, & ita matrimonium, quod accedit matrimonium ratum conſummatum, non poſſet conſiderari de novo celebratum. Si autem maleficium curetur per remedia quæ apponuntur in illo caſu, quæſt. 1. quæ ſunt (de quibus ra fruſt
B poſſet) validum eſt matrimonium: nihil de- §§. 3. 4.
bet impedimentum non ſit perpetuum.

Secunda aſſerit, ſi per remedia ordinaria contra maleficia detecta. Secunda differentia eſt. Nam ſi quis poſt ſeparationem contigit propter impotentiam coeundi reperiatur habilis ad illam, validum eſt matrimonium & debet ad illud redire. Nam qui habilis eſt ad unum per ſe loquendo habilis eſt ad omnes eiuſdem ſpeciei, per accidens tamen habet impedimentum reſpectu huius. At vero ſi quis poſt ſeparationem contigit propter maleficium inveniatur habilis ad alium, non debet redire ad priorem.

C Ratio eſt quia poteſt eſſe perpetuo ligatus reſpectu unius & non reſpectu alterius. Quarto ſuppono ſecundum quod quando aliquis contrahit cum maleficio perpetuo ut impotentia & frigiditate naturali perpetua, ſi matrimonium conſummatum, ſicut ſeparandi per ordinem, nec eſt ſpecialis diſpoſitionis cum ſit per tanta quæ mutationem nullo modo recipiunt, ſi vero non ſit diabolus ſe intromittat ut frigidum habeant perpetuum non ſpecialem ad ſi vel mutationem, ſi vero contrahit cum ſterili, ſi tunc impotentiam patiens

D

tractari redire ad priorem.

¶In hanc rei explicationem sit prima conclusio. Si maleficium fuit certum, eos tenetur redire ad priorem, etiamsi ex eo antequam contraheret cum prima, fuerit hæreticus cum alijs, & pollet priorem reportare ad primam, sed non ad secundam. Hanc conclusio probatur. Quia ex hac quod possit accedere ad aliam non obligatur habitare quod possit accedere ad priorem, ergo non tenetur redire ad priorem, sed possit manere cum secunda.

¶Secunda conclusio. Si in tali casu accederet ad priorem, et reportetur fuisse impotentiam, & impotens sit reportare ad illum tenetur ad eum redire. Ratio est: Nam tunc maleficium est illud impedimentum facit reportare, & non satisfacere ad diuinorum mandatorum.

¶Tertia conclusio. Si vellet ille non esse ligatum vel impeditum per tale maleficium ad eundem redeundo, & contrarium vult facere, ad quem ille reportat se ille potens, tenetur redire ad priorem, quia tale maleficium impedimentum reputatur respectu eorum malefactum, ergo non sufficiunt matrimonium. Sed quid dicendum ille Christiano matrimonio ille impotens religionem, vel Christus ille Sacerdos, & pollet redire ad priorem.

¶In hanc explicationem sit quarta conclusio. Si fœmina volens religionem ingredi tenetur, imo nec potest redire ad virum. Ratio huius est aperta. Nam ut potest dicimus votum solemne religionis dicit maleficium, quia non facit consummatum, in præsenti vero non est consummatum ergo.

¶Quinta conclusio. Si talis ille Sacerdos, & vxor eius illam, potest voluntarie si velit ingredi religionem, & ita non tenetur ad illam redire, si autem obligatur reportetur redire. Hæc conclusio constat. Nam per susceptionem ordinis sacri non tollitur matrimonium quia si actu consummatum, ergo.

¶Sexta conclusio. Si vxor non potest illum potest manere in suo monasterio licet ipsa tamen si vult clausa separata, tenetur reddere debitum.

¶Septima conclusio. Si vnus potest debitum ab alterum exigere, & ille Sacerdos qui antea erat suus maritus reportet

A tur ei potens, non potest amplius reddere debitum. Ratio est: Nam maleficium facit impotentiam & impedimentum reportandi, & consummandum matrimonium, & ideo dicimus per ordinem sacrum non tollitur matrimonium, sed impedimentum reportandi, & non dicimus per ordinem sacrum

(ſi bene Cant. in 2.2.dz loco citato in pe-
ne argumento & in quodam opuſculo q
non ſit in hac ſol ya. Illa enim ratio op
poſita eſt veritati & erronea. Hęc ó
ſolum probatur primo. Nam ſi licitum
quandoque quis peccatum gravius
mortale & malitiæ, ut leuare malefica, ut
patet Exod. 19. & 20. & Exod. 21. ergo hoc
licitum eſt. Secundo probatur ex regula
Theologica. Non eſt licitum peccare ob alie-
quod bonum ſpirituale præſtitum non potest,
ſed malefica non poteſt leuari ſine aliquo
peccato mortali, ergo hoc non poteſt poſi
ſine mortali. Aduertendum tamen quod dictum
in concluſione, hoc eſt parentes hoc agentes
ſunt vere parati, peccare duplici mortali
liter, & peccato ſcandali quando inducit
filium ad peccandum. Et tali peccato malefi-
cii non excuſantur in tali peccato malefici li
cet petit.

¶ Secundo quæritur quæ ſequitur ex di
ctis. Si malefica haberet plures modos ad
ſolendum malefitium, & inter eos ha-
beret aliquem modum licitum, erit peti-
tum ab eo ut tollat malefitium illo modo li-
cito ad petentem licitum & per mediam li-
citum confeſſionem probant argu-
menta facta in principio.

¶ Tertio queritur. Si Petrus ſciret male
ficium habere media licita & illicita ad tol
lendum. Dubitatur an eſſet peccare à malefi
ciato requirendo. Hanc ſententiam tenet mul
ti viri docti & nobis videtur certa. Et probatur. Nam Petrus hanc petit rem qua petita
ceſſat ſine peccato debet. Sed non licitum eſt
petere rem ab vſurario parato licet ſciat
petita ea de facto ab vſurario ceſſat ſub
ſtantia vſure non petit rem illicitam, nec
per mediam illicitum, ſed petit rem quam
ſibi poteſt bene facere. Aduertendum ta-
men aliquid eſſe ut peccato alterius
aliud non cooperari peccato alterius. Nam
ut peccato alterius in rebus commodita-
tem habeat eſt aliquando, ſi alias ſit para-
tus, ut patet in exemplis additis in argu-
mentis poſitis in principio, nam quia ego
pro bene præſtita poteſt licet ipſe ex ma
la ſua non ſolute gratiæ. Cooperari vero
peccato alterius nunquam eſt licitum: quod
quidem contingit quando petit id quod
non licite præſtare non poteſt ſibi ex cau-

A ſalibi dabit. Et per hoc reſpondetur ad
tria prima argumenta facta in principio.

¶ Ad ultimum vero dubium illud an ſit licitum vti aliquo remedio ad tollendum tale
maleficium. In qua quidem dificultate, di-
co primum. Licitum eſt vti mediis ad id or
dinatis ab eccleſia, quod optime declarabo
in dicto cap. fin. 33. q. 1. ſcilicet, vti ſacra-
mento confeſſionis & lachrymis & oleo ſanc-
to, & vnctione & oratione & excommunica-
tione eccleſiæ. Dico ſecundo. Si tolli non poſſit malefi-
cium per aliud maleficium dicunt eſſe quod
non eſt licitum vti tali medio, quia illud ma-
leficium eſt peccatum mortale diuinum, &
non ſunt facienda mala ut inde eueniat bo
num. Dico tertio. Si aliquis cognoſcit cauſam
naturalem malefici poteſt auferre illam,
nam per remedia naturalia licitum eſt tolle
re malefitium.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum furia impediat matrimonium.

OBIECTIVM ſic proceditur. Videtur quod furia non impediat matrimonium. Matrimonium enim ſpirituale quod in baptiſmo contrahitur dignius eſt quam carnale: ſed furioſi poſſunt baptizari: ergo & matrimonium contrahere.

¶ 2 *Præterea. Frigiditas impedit matrimonium, ingentium impedit carnalem copulam, quæ non impeditur per furiam: ergo non matrimonium.*

¶ 3 *Præterea. Matrimonium non dirimitur niſi per aliquod impedimentum perpetuum: ſed de furia non poteſt ſciri quod ſit impedimentum perpetuum: ergo non dirimit matrimonium.*

¶ 4 *Præterea. Conſilium ſuperabilis ſufficienter continentiæ impedimenta impedimentum matrimonium: ſed furia non ſi remediabilis de facili: ergo &c.*

SED contra eſt quod Iſidorus dicit furia quæ error: ſed error impedit matrimonium. ergo & furia.

¶ Pra-

Quæſt. 30. artic. 2 corpore.

¶ Praterea, Fori ſigna ſunt idonea ad aliquem contractum ſuccedendum, ſed matrimonium eſt contractus quidam: ergo &c.

RESPONDEO dicendum, quod ſponſalia præcedit matrimonium, non ſeparatur: ſi ſequatur nulla mutatio dirimat ipſum: ſi autem præcedit, tunc aut forte ſine habet, facta interpellatione, aut non: ſi habet tunc quærendum eſt an illo intervallo non ſi interim quid ſuperveniens poſſit ipſum matrimonium impedire, quia ſi poſſit, non eſt matrimonium ratum, ſed ſponſalia: ſi autem non habet, vel ſi habuit, non poteſt eſſe conſtabile, nec deſit ratio, quin ſit matrimonium ratum. Et ideo

Ad D primum dicendum, quod non ratificatur ad baptiſmum quaſi cauſa ipſius, ſicut præexigitur ad matrimonium: & ideo non eſt ſimilitudo, quare de baptiſmo ſuperfluum dictum eſt ſupra.

Ad D ſecundum dicendum, quod forte impedit matrimonium ratum ſua cauſa quæ eſt conſenſus, quamvis non ratione actus ne fregiditas: ſed bene Magiſter de ea determinat, tum frigiditate, quia utrumque eſt quidam naturæ defectus. In 4. dist. 34.

Ad D tertium dicendum, quod non eſt inconveniens impedimentum quod cum ſuo matrimonio ſimul incipiat conſtare, ſicut cum pedis, matrimonium totaliter tollit. Sed impedimentum quod impedit actum, oportet eſſe perpetuum ad hoc quod non matrimonium tollat.

Ad D quartum dicendum, quod impedimentum hoc reducitur ad votum, quia utrobique eſt defectus conſenſus ex parte rationis.

SVMMA ARTICVLI

PRima concluſio. Si fuerit ſubſequutus actus matrimonialis non diſſolvit ratum ſponſalium ipſa ſui natura validum fuit, ut matrimonium ratum non diſſolvatur nec per ſolemnem profeſſionem religionis ut infra dicetur.

In Addit. ad 3. Partem.

A ¶ Secunda concluſio. Si ſponſalia matrimonialia ſint ratum matrimonium ſed non conſummatum ſolvuntur per ſolemnem profeſſionem religionis ut infra dicetur.

¶ Tertia concluſio. Si ſponſalia [illegible] ſolvuntur per ſolemnem profeſſionem religionis ut infra dicetur.

B ¶ Quarta concluſio. Si ſponſalia [illegible] ſolvuntur per ſolemnem profeſſionem religionis ut infra dicetur.

¶ Circa concluſionem & terminum concluſionis dubium eſt, an matrimonium ratum ſolvatur per ſolemnem profeſſionem religionis ut infra dicetur. Et videtur quod non per argumenta.

¶ Prima in oppoſitum. Nam ſi conſummatum ſolvatur, quod eſt falſum, ſequitur quod non ſit ſacramentum, quia ſacramenta ſunt cauſa gratiæ, ſed matrimonium conſummatum eſt ſacramentum, ut patet ex dictis. Et ſecundum eſt falſum, quia matrimonium eſt indiſſolubile ex natura ſua, & ſolum diſſolvitur per conſummationem ſicut ratum per ſolemnem profeſſionem religionis ut infra dicetur, & dictum eſt ſupra

tur Matrigin hoc casu valide ei matrimo-
nio. ergo similes possit cõtrahere matri-
monia. Consequẽtia ei bona, antecedẽs
patet. Si aliquis cõpotat long usum deli-
berati & petat aliquod sacramentum si
debet haberi in sacrificium validum erit
sacramentum & potest illi conferri, & si
non valet in sacramẽto eucharistiæ & ce-
tera sacramẽta, ergo idem erit de matri-
monio.

¶ Tertio arguitur. Furia non ei impedi-
mentum ad copulam carnalem, ut manife-
stum est, cum furiosus possit habere co-
pulam carnalem, ergo non ei impedimen-
tum ad matrimonium. Probatur conse-
quentia. Aliquid in tantum ei impedimen-
tum matrimonium inquantum ei im-
pedimentum ad copulam carnalem.

¶ Sed contra est quod dicit Magister in
littera contrahere in amentia nullum
est matrimonium. Hanc sententiam tenet expresse
D. Thom. hic, Magister Scotus & Doctores
communiter sequentes hanc tenent communiter
post D. Thom. Et probatur primo, ex ratione
eorum. Nam in cap. dilectus, de sponsalibus
& matrimoniis, ita dicitur expresse
& in cap. neque furiosus ibi citato, ergo
aliquid matrimonium nullum est. Secundo ra-
tione D. Thom. Ad matrimonium requiri-
tur consensus legitimus qui ei causa effi-
ciens matrimonij, sine quo esse non potest
matrimonium, ut supra dictum est q.
45. a. 1. prope fin. sed furiosus non potest
habere legitimum consensum, cum non ha-
beat usum rationis tempore furiæ, ergo
matrimonium ab illo contractum est nul-
lum. Et hanc rationem adducit expresse
Innocentius dicit, propter aliena
mentis furorem legitimus non potuit inter
eos consensus, &c. Ex hac conclusione
infertur quod matrimonium contractum
in amentia est irritum & nullum ipso na-
turali. Patet est aperta. Nam ad matrimo-
nium ipso naturali requiritur consensus,
ergo defectus consensus matrimonium
ex natura ipsius naturali reque facit
ei impedimentum ipsi naturali.

¶ Quibus potuis respondetur ad argu-
menta facta in principio. Ad primum ar-
gumentum respondetur primo, quod
ut dicit ibi. Dicit quod si contractum fuerit
ante furorem non intelligitur si contra
hunc habuit in amentia, sed quando iam

A contractum est ante insultum & superve-
nit amentia, tunc ut iam dictum non
dissolvitur matrimonium, & ita separari
non debet. Secundo respondetur, quod
quatum ad illam partem, illud capitulum
intelligi potest quando qui contra hoc ha-
bet licitia necessaria & contrahit tempo-
re, quo ut sunt mentis, tunc enim habere
potest legitimum consensum ad matrimo-
nium.

¶ Ad secundo respondetur negando ar-
gumentum. Et ad probationem negatur con-
sequentia. Ratio differentiæ datur inter
dictum D. Tho. in solutione ad primum.
B Nam alio sacramentis suscipiens si ha-
bet ut pollens, ad quod sufficit aliquando
habitus dispositus & quod tempore quo re-
cipit sacramentum non ponat obicem, sed
in sacramento matrimonii simul ei recipere
sacramentum & conferre, ei enim
mutuo respectu sacramenti, & ideo exi-
gitur actualis consensus in ipso qui contra-
hit ipsa verba exteriora. Imo etiam si non
habens non habet rationem subiecti hu-
ius sacramenti, sed necessarius consensus
actualis in hoc sacramento & non in alio,
quia illud sacramentum ei quidam con-
tractus civilis & ita ad eius rationem ei
necessarius talis consensus, sicut quam ad
alios contractus.

¶ Ad tertium argumentum concedatur,
quod inter impedimenta matrimonii,
quæ dant esse quæ dirimunt & annullant
matrimonium, quia habeant repugnantiam
cum effectu circa vinculum matrimonium na-
turalis importantis & alia dirimendi impe-
dimenta, alia vero dirimunt quia repugnant
C caritati, videlicet, consensui matrimonii, &
huiusmodi est furor.

¶ Et secundum dubium, an si furor sub-
sequatur ad matrimonium iam validum,
sit permittendo habere usum matrimonii.
Et videtur vera pars affirmativa. Primo
argumentum ille usus est bonus, ergo est
permittendus. Consequentia videtur bona,
nam illud quod licitum est & faciendum per
se medium et tunc eodem vero probatur.
D Talis usus est vere matrimonialis ut constat
ergo licitus & bonus.

¶ Secundo arguitur. Si ille usus matri-
monialis non est licitus, sequitur quod fa-
tuus qui habuit bonum intervallo mentis
sit dum est furor mentis, potest matrimo-
nio, imo & tenetur sic matrimonium consu-

quatur

quam autem eſt falſum vt dicitur in tertia concluſione articuli, ergo illud exemplo ſequitur. Sequela probatur. Vbi matrimonium inter illos non eſt fictum, præcipue ſi mulier ipſa ſit fatuoſa, ergo nec matrimonium quod ordinatur ad talem actum eſt fictum, imò erit ratum, ſi non potuit habere actum.

¶ Tertiò inſtatur. Permittere copulari carnaliter duos amentes non copulæ illos, non eſt peccatum mortale, ergo non peccat permittere quod furioſi habeant vſum carnalem. Conſequentia eſt manifeſta à ſimili antecedens non probatur. Talis copula non eſt illicita illis, ergo non peccat mortaliter qui illos copulat. Conſequentia tenet bona antecedens probatur. Copulare carnaliter duos pueros non eſt peccatum. Sed duos amentes habere ſe vt duos pueros, cum non habeant malitiam matrimonij, ergo non eſt peccatum.

¶ Hæc non obſtancibus ſit prima concluſio. Si in utroque contingat defectus actus abſque dubio ſine ignorãtia doloſe reſultante de dicto operam quod habeant vſum carnalem eſt mortale. Hanc concluſionem tenent multi diſcipuli D. Tho. ſuper illum articulum. Et probatur ratione. Ex tali congreſſu manifeſtum eſt futuræ prolis periculum, & talem prolem non poteſt commode educari quemadmodum natura intendit, ergo eſt peccatum mortale. Conſequentia videtur bona, nam hæc ratio de tuga concludit eſt illicitum, quoniam ex illo non ſequitur commode educatio prolis. Antecedens verò conſtat. Nam talis proles ita ſe habet ac ſi non haberet parentes, eſt non haberet vſum rationis. Confirmatur. Magis ſequitur mala educatio prolis ex tali congreſſu quam ex vago coniunctione, cum proles quæ ſequitur ex vago coniunctione habet parentes, non verò talis proles, ergo cum vagus concubitus ſit peccatum mortale, ita erit peccatum mortale, dare operam ex illi furioſi carnaliter copulare.

Secunda concluſio. Si alter furiit ſine mentis & nulla eſt ſpes conceptionis, vel nullum periculum aboriſus, talis accedens non videtur peccatum, puta ſi mulier eſt ſterilis & permittat virum ad illam accedere. Hanc etiam concluſionem tenent multi diſcipuli D. Thomæ. Et ratio illius eſt. Nam ex

A Ex mulier vitium ſit ſua, & nihil ex eo ſequitur malum [illegible]

¶ Tertia concluſio [illegible] regulariter [illegible] opere. Hanc [illegible] ſit. Nam [illegible] ſalem abortum ſi ſpontaneus ſit mortale, ergo a fortiori eſt illicitum.

¶ Ad primum argumentum [illegible] quod ille actus matrimonialis [illegible] non eſt illicitus propter malitiam [illegible] illis concludendum, quoniam eſt ſecundum ſuam naturam indifferens, ſicut [illegible] quæſt. 64.

¶ Ad ſecundum reſpondetur [illegible] illis caſu contingente eſt illicitus, eò eſt ſupponere dolo ſit & dicat non habuſſe ad copulã carnalem, nam quod vir cum mentis aliquando non ſit ſterilis non eſt tutus quod matrimonium non ſit validum. Ad ſecundum, Si intendit quis habere bonam proliem tempore quo eſt furens non eſt illicitum, ſed habuit mentem immigerandi, quia non ſatis ſibi quod eſt ad prolis educationem, & cum ex ejuſmodi ſpe ſit quod aliquando poſſit ſequi fœtus, eſt mortale peccatum. Ita docet Magiſter Sententiarum ſupra citatus. Verùm eſt quod accedens illud dictum dicens, quod intelligitur ubi foret per alias circumſtantias periculum ſuæ vitæ vel ſalutem prolis ſubeundo. Ita accedens non videtur ſecura, nam prolis educatio per parentes ſani debet vel ipſi de jure debere eſſe ſolerti.

¶ Ad tertium argumentum dubium eſt poſſet, an copulare carnaliter duos amentes non contingat matrimonium ſit peccatum mortale. Et ratio dubitandi eſt poſſet illa quæ adducta eſt in argumento. Nihilominus tamen dicendum eſt, quod eſt peccatum mortale illos matrimonio conjungere, quia docet ita D. Thomas hic, & ex dictis quæ ex eſt copula ſequatur detrimentum prolis, ergo illicitum eſt illos copulare. Conſequentia eſt valida, antecedens probatur. Nam frequenter male educatio prolis, quæ ita ſe haberet ac ſi non haberet patrem aut matrem qui poſſet educare illam [illegible]

tionale

tione. Confirmatur. Quia idem magis ob- A
ſtaret illicitus quia proles per ſe lo-
quendo non poteſt bene educari ſecundum
rationale, ſed tale non poteſt bene edu-
cari ſecundum eſſe rationale, ergo. Secũdo
principaliter. Ea ubi copula ſequitur pericu-
lum aborſus et alia damna, ergo peccã-
tum eſt illa copulari. Ea ad rationem ẽ-
tendi pertinentia, quod copula carnalis
ſit amicabilis non eſt peccatum, quia carẽ
talis amicabilis, exercitium copulæ ex qua ſe
quitur deſtructum proli ex natura ſua eſt
peccatum mortale ac ſit peccatum mortã
le ſine iudicio rationis, illi vero qui B
non copulant habent iudicium rationis,
non deſtructivum proli eſt voluntas ab
ſit, vel ſaltem copula ex qua oritur deſtru
ctio proli. Secundo reſpondetur, quod
ad hoc, quod ſit peccatum mortale copula-
re ſibi illicitæ, quod obiectum ipſum ex
terius ſit illicitum, quamvis in indivi-
duo non ſit illicitum, ſicut non licet indare
ad aliquem ad actum qui ex natura ſua eſt
peccatum mortale, licet, in individuo ex ignoran-
tia invincibili nõ ſit peccatum. Et ad illud
quod dicitur quod actus iſte actui pe
cuniæ, reſpondetur, quod revera numero ho
mini, & generali hominem non pec-
care, in pueribus vero nullum ſequitur detri-
mentum proli, nec actus eſt illicitus ex na-
tura ſua, at vero in amentibus ſequitur de-
trimentum proli & actus ipſe eſt illicitus
ex natura ſua, licet in individuo nullam ſit
peccatum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum inceſtus quo cognoſcit quis ſororem vxoris ſuæ matrimonium dirimat.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod inceſtus quo quis cognoſcit ſororem vxoris ſuæ matrimonium non dirimat, quia nullus non debet puniri pro peccato alterius: ſed puniretur ſi matrimo-nium ſolveretur: ergo, &c.

¶ 2 Præterea. Plus peccat qui pro- A
prium conſanguineam cognoſcit quam
qui cognoſcit conſanguineam vxoris:
ſed primum peccatum non impedit
matrimonium: ergo nec ſecundum.

¶ 3 Præterea. Si in paucis peccati
hoc inſtigatur, videtur etiam ſi multa
eſſent cum alia contrahat inceſtuoſus,
quod ſeparari debeant, quod non eſt ue-
rum.

¶ 4 Præterea. Hoc etiam impedi-
mentum non enumeratur inter alia
ſupra enumerata: ergo non dirimit con-
tractum matrimonialem.

SED contra eſt quia per hoc quod
cognoſcit ſororem vxoris contrahitur
affinitas dirimit matrimonium con-
tractum: ergo & inceſtus præcedit.

¶ Præterea. In quo quis peccat in
hoc punitur, ſed talis peccat contra ma-
trimoniũ: ergo debet puniri, quod ma-
trimonio privetur.

RESPONDEO dicendum, quod
ſi aliquis cognoſcit ſororem aut aliam
conſanguineam vxoris ſuæ ante matri-
monium contractum etiam poſt ſponſa-
lia, aperiri matrimoniũ ſeparari ad-
huc affinitatis ratio eſt: eſt autem poſt
matrimonium contractum & conſum-
matum, non debet talis matrimo-
nium ſeparari, ſed non amittit ius pe-
tendi debitum, nec poteſt ſine peccato
petere, ſed tamen debet reddere petenti,
quia vxor non debet punire de pecca
to viri: ſed poſt mortem vxoris debet
omnino manere abſque ſpe coniugii, ni-
ſi cum ea diſpenſatum propter fragilita
tem humanam cum timetur de illicito con-
tra: ſi tamen prater diſpenſationem con
tra hunc peccat contra ſanctam eccleſiæ ſa
cram, non tamen matrimonium dirimi-
tur, nec propter hoc ſeparatur.

ET per hoc patet ſolutio ad obiecta,
quia inceſtus ponitur matrimonii impe
dimentum non tam ratione culpæ quã
ratione affinitatis, quam cauſat: & ideo
etiam non connumeratur aliis im-
pedimentis, ſed impedimentis affinita-
tis includitur.

SVMMA ARTICVLI.

Prima conclusio. Si aliquis copulam solverit aut aliam contingentiam tollit ante matrimoniam contractum, etiam post sponsalia opartet matrimonium separari ratione affinitatis contracte.

¶Secunda conclusio. Si quis post contractum matrimonium contrahit inscitiam cum consanguinea mulieris cum qua prius fuit desponsatus, tenetur eam reddere.

¶Tertia conclusio. Qui contrahit inscitiam cum consanguinea uxoris mortue, non potest dicere uxorem sic petere tamen si tamen dicat uxorem petere, non sufficit nisi intervenerit copula. Itaque talis inscitiæ impedit ne contrahentem cum alia: non tollit.

¶Quarta conclusio. In dubiis ad impedimentum. Inscitiæ tam consanguineæ uxoris non potest impedimentum matrimonii, nisi ea ratione talis, quam ratione affinitatis quam causat, & in dubio impedimenta affinitatis inducitur.

¶De materia huius articuli disputat Doctor scholastica cum Magistro in 4. dist. 42. Magister Sotus dicit quæstionem, & articulum hunc totum in materia de affinitate. Nauarrus in Manuali cap. 22. num. 74. 75. Conclusiones super quæstionem Decretalium per. 4. 4. 4. §. Circa illa articuli supponendum est quæ inscitia contrahitur per carnalem copulam cum consanguinea propria vel uxoris. Et D. Thomas in articulo loquitur de inscitia ob consanguineam uxoris. Et prima conclusio D. Thomæ habetur in capite licentia, & in capite veniens de eo qui cognouit consanguineam uxoris, & debet intelligi quando copula fuit consummata ob fornicationem intra vas legitimum et dicit D. ut supra quod non valet matrimonium contrahere cum sorore uxoris mortuæ, vel habetur ea hac fraternitate de eo qui cognouit consanguineam uxoris. Tertia vero conclusio habetur ia. 2. & 4. eodem modo.

¶Circa quæ sciendum illam esse primam dubium primo. Virum si vir contrahat scientiam inscitiam cum consanguinea uxoris mortui, impediatur ad contrahendum. In hoc dicit Magister Sotus vbi supra art. 1. nec quod non impediatur. Ratio illius est. Quoniam hæc impedimenta restringenda sunt, & canones non loquuntur nisi manifeste

ex lite vii c. ex. tuæ, de eo qui cognouit consanguineã uxo ris. c. fra ternita tis. c. 2. & 4. eo dem tit.

Vide Abi vero Theologos & Iurisconsultos de hac re.

¶Nihilominus si conclusio Conclusionis mihi videtur quod de qui contrahit cum inscitia consanguinea uxoris impedimentum matrimonii sicut qui contrahit cum consanguinea uxoris propriæ mortuæ. Nunc in ea materia de qua quæstio consanguinea uxoris mortuæ, & prædicta dicitur, quod qui contrahit cum inscitia consanguinea uxoris mortuæ contrahit impedimentum matrimonii. Ad hoc dicendum est, quod peccatum est mortale contrahere matrimonium cum inscitia consanguinea uxoris mortuæ, dicitur etiam sic supra in principio de impedimento affinitatis. Et ita qui peccatum est mortale contrahere matrimonium cum inscitia consanguinea uxoris mortuæ, dicitur etiam sic supra in principio de impedimento affinitatis. Et ita qui peccatum est mortale contrahere matrimonium cum inscitia consanguinea uxoris mortuæ, dicitur etiam sic supra in principio de impedimento affinitatis.

¶Secundo arguitur. Nullum inscitiæ inscitiæ cum propria consanguinea sic inscitiam matrimonii, sed hæc non est de ea qui cognouit consanguineam uxoris, ergo non potest impedimentum matrimonii. Ad hoc dicendum est, quod qui cognouit consanguineam uxoris mortuæ contrahit impedimentum matrimonii. Ad hoc dicendum est, quod qui cognouit consanguineam uxoris mortuæ contrahit impedimentum matrimonii.

Tertio arguitur. Inscitia potest impedire matrimonium non per prohibitionem, sed propter inhonestatem, ergo non est prohibitum per copulam cum consanguinea uxoris mortuæ. Dicendum D. Thomæ in hac materia ad argumenta, & contra rationes. Nam alia potest esse prohibitum per illam copulam cum consanguinea uxoris mortuæ, & alia propria inscitiæ consanguineæ uxoris mortuæ.

¶Quarto arguitur. Quicunque est inscitia cum propria consanguinea non contrahit impedimentum inscitiæ, ergo non contrahit quando copula fuit consummata. Probatur consequentia. Nam vi dicit ex doctrina D. Thomæ

hæc

[illegible] utrumq; illorū pari posse esse
[illegible] & impedire matrimonium &
[illegible] matrimonij.

¶In oppositum est primo. Nam in ca. [illegible]
[illegible] consanguineos matri-
[illegible] tantum separari debere, & posse eā
[illegible] habere si haberet sine, figaliēdo
[illegible] dispensatione si fuit
[illegible] matrimonium, quæ tamen propter in
[illegible] dari potest. Et in ca. finali 35. q.
[illegible] de consanguineis copulatorum ait. Si
[illegible] propter nimiæ propinquitatis gradum
[illegible] grauius peccauerint fornicando, aliter quā
[illegible] maneat. Et in cō. de incestis. 36. q. 3. di-
[illegible]. Incestuosos nullo modo oportet cogi
[illegible] & in cō. qui viduam 32. q. 7.
[illegible] hoc locum habere videtur.

¶Secundo arguitur. Stylus Curiæ Ro-
[illegible] seruat rectam, nam cum di-
[illegible] consanguineique se inuicem pol-
[illegible] contrahere inter se matrimonij,
[illegible] dispensatum vt separati sine spe con-
[illegible] maneat, ergo supposito manifesto
[illegible] incestus est impedimentum ma
[illegible]

¶Tertio arguit. Incestus potest impe-
dientem matrimonij propter grauitatē
culpæ, & nō solum propter naturā quæ
in matrimonio per coitū cum cognata con
tingit vel incestum cū propria consanguinea
tam eadem grauitatem in vtroq; ma
trimonio & in impedimentum matrimonii
Consequentia est bona. Maior probatur. Ni
mirum est adhuc nullo precedente matri-
monio ibi facto, vt in cap. si quis cū duab.
[illegible] Adhuc & qui cū duabus fornicabā
tur fornicam, nō debet obtinere cum ali
qua sibi vxorem, vt dicit glossa. Et in ca. si quis cum
nupta & Elia. 33. quæstione. 3. idem habe-
tur ibi in cap. qui propinquam eadem cau-
sa & quæstione. In quo Fabianus Papa
ait, Qui propinquam sanguinis vxorem
dimisit, & separauit, non licebit ei
quamlibet aliam vxorem Dei in con-
spectu ducere.

¶Propter hæc argumenta pro utraq; pe
tentium parte oppositæ sententiæ inter Do
ctores. Prima tenet affirmat, quod incestus
cum propria consanguinea non est impedi
mentum matrimonij etiam impedimentum. Hæc
sententia videtur tenere D. Tho. & Ma
gister Sotus dist. 37. quæst. unica. art. 2. & D.
Antoni. in loco citato in primo argumē
to & Sylvester in loco ibi allegato & Car
dinalis, Alciatus citatus a Nauarro in loco
citato in principio & alii autores citati ibidē.
Secunda sententia est hanc oppositū
videlicet, quod incestus non propria cōsan
guinea est impedimentum matrimonium im
pediens, & non dirimens. Hanc sententiam
tenet Nauarro in loco citato & pro illa ci-
tat Panor. & Præpositū in ca. 1. & 2. de eo qui
cognouit consanguineam vxoris. Hanc etiā
tenet angelus verbo incestus. §. 1. & hanc
tenent fere omnes Canonistæ.

¶In huius rei explicationē sit conclusio.
Prima sententia est probabilis in loquendo
de rectō loquē probabiliori. Prima pars pro-
batur argumētis factis primo loco quæ sunt
probabilia & auctoritate Doctorum tenentiū
illam. Secunda vero pars probatur argumē
tis factis secundo loco quæ sunt ligę pro-
babiliora, & auctoritate Doctorū tenentium
illam. Duo tamen sunt aduertēda circa hāc
partem. Primum est, quod aliqui auctores
dicunt & quāuis ita communiter in iure, ta
men per contrarium consuetudinē iam in-
cestus cum propria consanguinea non im-
pedit matrimonium. Ita dicit Magister So
tus in loco per nos citato circa finem quæstionis ta
men est opposita vt ex manifestum. Se-
cundum aduertendum est quod communi
ter dicti Doctores, quod Episcopus potest
dispensare in incestu qui committitur cū cō-
sanguinea vxoris potest cōtrahere matrimo
nium, ita ut non sit impedimentum ad pe-
tendum debitum. Hic sententiā tenet Ma-
gister Sotus dist. 37. quæst. 1. art. 2. & citat
Palud. & Sylvestrum, nam in illis casibus
non videtur Episcopus requirere Sum
mum Pontificem. Imo Cajetanus verbo matrimonium,
& communiter alii Doctores tenēt, quod in
incestu cum propria consanguinea, & in im
pedimentis quæ impediunt & nō dirimūt
matrimonium potest Episcopus dispensare.
Et ita Nauarro in loco superius citato, q. 28
impedimento nostri dubii dispensare potest
& debet Episcopus, si timetur incontinē
tia. Et addicit ad hoc propositum cap. satis
qui, cap. in adolescentia 33. quæst. 2. & cap.
ex literis de eo qui cognouit consanguineā
uxoris. & Palud. in 4. dist. 34. quæst. 1. &
D. Anto. 3. parte tit. cap. 11. §. 4. Hoc au-
tem dicit etiam Panor. & Præpositiuus in
dict. cap. 1. quod Episcopus non dispensat

in iacetia cum cõsanguineo, sed cum affine. Et istam sententiã probat Nauarro primo quia plurimi dicunt q̃ incestus cum propria cõsanguinea non est impedimentum. Secũdo quia in multis ciuitatibus permittitur dispẽsatio simpliciter. Tertio addit Nauarro q̃ stante consuetudine quã propter malum inconueniens dispensatio petatur quando tunc est necessaria secundum Pan. & D. Antoni & communem. Ego addo pro hac conclusione seruari & hoc credit etiam Nauarro eo quòd nullum ciuitatum nec audiuimus illum incestuosum petere dispẽsationem à Papa nec Episcopo, nisi cõtrahendum cum ea cui quis incestum cõmisit: uel quia consanguinea propter illi nitatem inde ortam. De hac plura pulchra.

¶ Quibus pulchre respondetur ad 1. quia generalis facta primo loco, non secundum secundum existimatur probabiliores. Ad primũ argumentum respondetur q̃ ut dictũ est in tam dicta quòd incestus non sit hoc est impedimentum propter affinitatẽ contractam, & ita D. Th. non solum petit impedimentum affinitatis ut patet legenti quæst. 54. per totam, sed in hac materia dispensat de impedimẽto incestus secundum, ut intelligamus quòd sit distinctum impedimentum ab affinitate.

¶ Ad secundum argumentum dicitur q̃ ex solutis pro secunda sententia dictum apertè, q̃ incestus cum sua propria consanguinea est impedimentum matrimonii.

¶ Ad tertium argumentum respondetur negando antecedens. Et ad primam probationem antecedentis ex doctrina D. Tho. respondetur quòd D. Th. dicens loquitur de incestu cũ cõsanguinea uxoris, & ille in ecclesia solem habet existere impedimentum propter affinitatem contractam & propter iniuriã quæ fit matrimonio. Quòd incestus cum propria consanguinea, est impedimentum propter grauitatem criminis. Ad secundam probationem dicendum est, quòd incestus cũ propria consanguinea latet per suã carnalẽ cõcupiscentiã, ex tota. & ergò multum inconueniens.

¶ Ad quartum argumentum Magistri Sotum in illa quæst. 2. probabili, quòd incestus cum propria consanguinea post contractum matrimonium non impedit petitum et debitum, quia hoc nullibi habetur in iure,

In Addit. ad 3. Partem.

A & dicũ pro hac sententia Sylvestrum in bo matrimonium. §. vlt. Et hoc est vera sententia, quicquid alij dicant, quam etiam ipse Magister Soto in quæstionibus in 4. ait esse veram. Vide ad argumentum dicendũ est, quòd etiam si incestus cum propria consanguinea non impedit matrimonium, tamen stante consuetudine, & ad petendum dispensationem in D. Thom. respondetur quòd D. Thom. loquitur de incestu cum consanguinea uxoris, quæ quidẽ incestus sine impedit matrimonium impedit et alias matrimonii. Cæterum incestus cum propria consanguinea impedit matrimonium sua ratione.

B ¶ Sed adhuc est dubiũ an ita procedat incestus propria incestuosa cum propria consanguinea, videtur, quòd impedimentum contrahat matrimonium, quia ita dicit sed necessaria declaratio indicat. Ita videtur hoc probãdo. Nam in illis potest necessaria declaratio iudicis & non humana ipso facto, vt patet de illis personis. In hac difficultate & propter hoc argumentum Panor. & alij in capitulum de presumptionibus &c. ex. de præsumptionibus & testibus dicunt, quòd hoc non impedit hoc impedimentum nisi per declarationem iudicis. Maior est sua. de eo qui occidit propriam uxorem & de aliis quæ habui inferius. Ad rationem oppositi in oppositum pro hac sententia dicendum est, quòd potest probabiliter teneri, quòd hoc impedimentum non sit declaratione

...ne hæc ipsa declaratio de quo & ...
...pra la materia de matrimonio.

ARTICVLVS V.

Verum defectus ætatis impediat matrimonium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod defectus ætatis non impediat matrimonium. Sicut enim B
...dum leges pueri ab ...
...ri non ...
...ri ...
...ri ...
...ri

rationis quæ adhuc non sufficit ad consensum alterius vitæ: sufficiunt quæ pertinent dicere dicit.

Ad 3. quæstionem dicitur, quod sicut impedimentum quod est in forma præcedit contrahere, ita et impedimentum quod est ex defectu ætatis, quia homo naturaliter habet plenum usum liberi arbitrij.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Secundum iura declarationum vel quasi secundum legem differentiæ quæ videtur posse colligentes de matrimonio celebrato de facie Ecclesiæ & consummato, & si non habeat facultatem dispensandi.

¶ Secunda conclusio. Illud tempus ut impubertas cui subtrahitur in quantum ætatis, & in quantum in duodecim.

¶ Tertia conclusio. Sequitur præcepta ut in gallicis Sequentia id quod in pluribus vitæ Saliqua ad perfectum dicit præcedentem vocat ut pervenit, ita quod signa matris & sum explicam definitum matrimonium dilectione matrimonii. Et dicit si contrahentes tunc annos pubertatis antequam habeat plenum usum rationis, matrimonium contractum inter impubes quod non est validum.

DE matrimonio hæreticorum Doctores dicit [illegible] de consilio ecclesiæ pectoris, Magister Sotus videtur quod dicit. Videtur Innocentius in cap. de diffinitionibus Sylvester verbo matrimonium 1 Conclusio 4 Durand quæ [illegible] & [illegible] & [illegible] dicit autem.

¶ Circa illam conclusionem notandum primo quod illud in rare accepit solum, certum est quod solum illa matrimonia contracta de facie Ecclesiæ consummata & non dissoluta per solemnitatem ordinis vel matrimonium. Et illud solum tale tenet effectus quos confert matrimonium ad ipsos inter se. Et matrimonium effet validum. Ex quo colligitur quod tale matrimonium contractum inter infideles qui non fuit subsequi legibus potuisse effet validum, quia habuit requisita secundum ius naturæ. Et quantum pro tanto non effet dubium quod ad eo

A

B

C

D

...ptiæ, 1. & 2. & videtur contra-
...ri Scripturæ & Exemplo. Sed aduertendum
...quod completa misse solemnitate & sum-
...ta benedictione sponsi & sponsæ
...ecclesiastica, licet forte pro tunc nō esset
...sponsa, vel petenti ad copulam nubendi ei-
...dem sponso, tamen contractum esset
...dum in ipsis nihil deficit de requisitis fe-
...dum ius ecclesiasticum. Nam illa impe-
...dimenta vel tantum temporalia, ut suppo-
...nunt, & ita non impedirent, ut communiter
...Christi omnia videtur in Magistro Scto &
...

QVAESTIO LIX.

De disparitate cultus, quæ matrimonium impediat.

DEinde considerandum est de disparitate cultus quæ matrimonium impediat. Circa hoc quæruntur sex. Primo, utrū fidelis possit contrahere matrimonium cum infideli. Secundo, utrum inter infideles sit matrimonium. Tertio vtrum coniux conuertens ad fidem possit commanere cum infideli nolente cōuerti. Quarto, utrum possit uxorem infidelem relinquere. Quinto vtrum ea dimissa possit aliam ducere, Sexto, utrum propter alia peccata uir possit dimittere uxorem sicut propter infidelitatem.

De hac materia disputant Theologi in quarto, dist. 39. Magister Sententiarum ea dictione vsus. Gratianus in decreto 32. quæst. prima & secunda. Syluester verbo, matrimonium. 5. quæst. 10 Nauarro in manuali cap. 22. nu. 48. Conrad. super quatuor decret. par. 2. cap. 6. §. 12. per totum.

ARTICVLVS PRIMVS

¶ Vtrum fidelis possit contrahere se cum infideli.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod fidelis possit matrimonium cum infideli contrahere. Quia Ioseph filius Iacob duxit uxorem Aegyptiam, & Hester uxorem Assuerus regis, uterque suæ disparitatis cultus, quia alter erat infidelis, & alter fidelis: ergo disparitas cultus precedens matrimonium ipsum nō impedit. Th. 4. dist. 36. q. unica. art. 1. & seq.

¶ 2 Præterea. Eadem est fides quā docet Deus & natura: sed secundum naturæ legem patuit esse matrimonium inter fidelem & infidelem de patre Dinae. 34. Egressa est Dina ut videret mulieres gentis illius. Et accipiens eam Sichem dormiuit cum ea, & vim illatam est: ergo & in nostra lege licet.

¶ 3 Præterea. Sponsalia sunt matrimonium et donatione: sed inter fidelem & infidelem possunt esse aliqua sponsalia ut patet per Augustinum: ergo fides eadem non impedit matrimonium postea contrahendum inter eos.

¶ 4 Præterea. Omne impedimentum matrimonii est aliquo modo contrarium matrimonio: sed infidelitas non est contraria matrimonio, quia multi infideles existentes sunt in officio matrimonii, sicut & fideles existentes: ergo disparitas fidei non impedit matrimonium.

¶ 5 Præterea. Disparitas fidei ex parte alterius non videtur aliquod peccatum facere quando aliquis post baptismum in heresim labitur: sed si alter cum aliqua fidei error at, videtur esse matrimonium dirimendum: ergo disparitas fidei matrimonium non impedit.

SED contra est, quod dicitur 2. Cor. 6. Quæ cōmunicatio iustitiæ

sed maxima contrarietas est inter veritatem & mendacium: ergo nulla qui est in hac fide ad fidem contrahere matrimonium potest, quia contrahere matrimonium cum infidelibus.

¶ Praterea. Malachiæ 2. dicitur: Contaminavit Iudas sanctificationem Domini quam diligit & habuit filiam Dei alieni: sed hoc non esset si viver non possit matrimonium contrahere: ergo dispensatio talium matrimonium impedit.

RESPONDEO dicendum, quod principalior malorum humanorum est peccatum contra Deum: cum autem culpa sit voluntaria inter peccatum & voluntatem, mediante; secundum fidem intendit ad culpam Dei qui ex corde & ore suo primo & principaliter confitetur fidem: & ita contra hoc non potest esse peccatum matrimonium, & propter hoc dispensatio talium prohibens matrimonium, non potest contrahi posse.

AD primum ergo dicendum, quod in nostra lege de infidelibus simpliciter non permittitur, & cum eis pacta inire sponsalia, & matrimonia contrahere. Specialiter tamen de infidelibus Israelitis inter Christianos: tum quia Dominus præcipiebat ne semini proprio cum alienigenis immiscerent se, ne corrumperet fides Israel ad idolatriam pertinentes, quæ fides Israel nunc & usque tempus præsens erant proprie communitates eorum qui sub alia gentium persona præcipue, quia non poterant videri amare proximos ad idolatriam & fidei lapsum: & Alensis & Hostiensis, in infidelibus matrimonia contrahunt. Sed in nostra lege, in qua gentes ceteræ diffundunt, similiter non prohibentur matrimonia contrahere, vide dispensatio talium prohibitorum impedit contractum, & dirimit contractum.

AD secundum dicendum, quod lex illa vel legatur de illis particulis, cum quibus non poterant inire societatem nec legatur quod de illa captiva ad fidem & cul-

In Addit. ad 3. Partem.

tum Dei converti debeat.

AD tertium dicendum, quod ad hoc quod aliquis proficiat ad fidem & faciat ad finem & quod fides sit meritoria vitæ æternæ, non requiritur quod habeat fidem explicitam de omnibus quæ sunt de fide, sed sufficit quod habeat fidem implicitam in hoc quod paratus sit credere quidquid Deus revelavit, & quod Ecclesia docet: & hoc habet quilibet fidelis, etiam rudis, per hoc quod habet fidem informem.

AD quartum dicendum, quod dispensatio illa matrimonium contrahere prohibens, non est de jure naturali, sed de jure positivo: & ideo dispensatio talium prohibitorum non impedit matrimonium contrahi.

SVMMA ARTICVLI.

Prima objectio. Dispensatio talium prohibitorum impedit matrimonium. Et videtur quod non. Dicit enim Augustinus, quod quidquid illa captiva ad fidem & cultum Dei quæ dilecta fuit pertinuerit, non fuit ei impedimento. Ergo videtur quod dispensatio talium prohibitorum non impedit matrimonium contrahi.

¶ Secunda objectio ad primum. Alia ratio est quia ad hoc impedit matrimonium, & ut quia

A

B

C

D

nem lege retent: quia in ala permittum
sua legem, ut contrahuntur matrimonia
non aliquibus infidelibus, cum quibus
non contrahuntur, quod declaratur illo ad
Galatas, & sic Joseph. & Magdalena, &
Virgo contrahuntur sed cum aliquibus fidelibus
non prohibentur propterea non habe-
bant veritatem Christianæ quia Deus
non præcepit eos occidi propter errum
infidelitatis, non quia matrimonia
non contrahebant, ne contingeret perverte-
ri filios. Unde ad Galatas quia si-
bi Deus erat pactus ad vitam, & mores co-
rum propter conversationem cum eis
sed in quia lege simili erat prohibitum
ne cum talibus fidelibus.

¶ Tertia conclusio ad quintum. Si ali-
qui fideles cū hæreticis baptizatis contrahe-
rent, quia habent potestatem in sacramen-
tum, videlicet, in baptismo: quam potestatē
recipiunt matrimonium inquantum est Sa-
cramentum.

¶ Quarta conclusio ad quintum. Pecca-
re tamen quia contrahitur cum
illi hæreticis, licet peccatum si cum
periculum contraherent.

¶ Quinta conclusio. Econtrario tamē si
aliqui excommunicati habent rectā fidem
& recipiunt baptismum cum debita
intentione, contrahunt non efficit verum ma-
trimonium. D. Thomas in corpore, &
Bonaventura argumentantur pro
diversa fundamentalem ad hoc, ut fal-
sum sunt quæ difficultates quæ moveri
possunt.

¶ Circa primam conclusionem D. Tho-
mas primum dubium, an de facto ita si-
dispar esset impedimentum prohi-
bens, & dirimens matrimonium fidelem
quam. Itaque hic loquimur de dispari-
tate cultus quando antecedit ipsum matri-
monium.

¶ Secundo, si certificatum est quod di-
spar cultus est impedimentum dirimens
matrimonium subsequens. Itaque si ali-
quis matrimonium inter fidelem baptiza-
tum & aliam quamcunque non baptizatā,
nullum est matrimonium. In hac conclusi-
one concordant omnes Theologi & Iuris-
ti. vide supra citatos præcipue Magistrū
Sententiarum 2. Innocentium in cap. 2. de spō-
libus. Et probatur conclusio primum inter
Deum quoad expressam. 2. quæst. 1. Ve-
rum est, quod hoc non obstantibus clare &
aperte aliqua scripta vel decreta universalis
ecclesiæ non illi contrarium qui habemus de
hac materia in hoc immediate citato, vel
non dicunt expresse quod enim disparitas
dirimat matrimonium, vel si aliqui dicti sunt
aliqueram Doctorū, & Sanctorum, ut Au-
gustinus, Ambrosius, Cyprianus, aut Concilia
provincialia. Aliqua vero Sanctorū aut
Conciliorum provincialium nō accidat au-
thoritas eadem universalis, scilicet, Papæ
aut Concilii generalis, non habent vim vel
articuli fidei, vel ecclesiæ obligandi valoris
seu ecclesiam. Vult probare aliter circa
hoc secundo ex communi via & consuetudine
ecclesiæ quæ habet vim legis & hæc de-
bet esse sufficientissima ratio nobis. Et
contra hæreticos possumus allegare pro-
nunciationes ecclesiæ universalis & infallibi-
lis traditiones Apostolorum, scilicet quod ipsa
& Spiritus Sancti sufficiens illi veritatem.
Tertio probari potest hæc conclusio ex ra-
tione D. Tho. in hoc articulo, loquen-
do Spiritus culmen est in perfectionem natu-
rali, quod non solum impedit ipsum na-
turalem actum, sed & ipsam naturalem actum
contrahendi & dirimit matrimonium.
Consequentia est evidens, nam disparitas in
fide, ratione cultus probatur. Nā fi-
delis & infidelis in tali relatione contrahere
non possunt, cum non participant eādem
religionem, & ita quilibet illorum ordi-
nem ordinatur in sua religione, unde nō se
quitur idem actus illius. Confirmatur argu-
mentum. Cultus disparitatem dirimens
secundo si matrimonium quod est sacra-
mentum celebratum in tali dispositione non
est

et eadem relapsio, nec vlla inflictio non A
potest esse pœnitentiæ.

¶ Secundo arguitur ad probandum quod
relata dispositio diuina matrimonium re-
dat diuino. Nam Dauid Psalm. 2. Confi-
tebor, inquit, tibi Domine in toto corde
meo, narrabo omnia mirabilia tua. Ergo
ad hoc vt Apostolus exigens
confessionem peccatorum exigit ad legiti-
mam confessionem requiritur, quod con-
fitens tota habeat ex fide: sed omnia ha-
bet ex fide quod illud verum, tantum in
Deum, nequit fidem se contrahendo. Ita
ille inuocatio eius necessaria de iu-
re diuino. Nam quando ipse præcepit ali-
quid, quod non fit de iure diuino non tollet di-
cere præceptum esse non diuinum, ergo di-
spensatio talium impedit matrimonium de
iure diuino.

¶ Tertio arguitur. Secundum sententiam
omnium Doctorum tale matrimonium est
ratum & validum sed non esset dicendum
aliquod ecclesiæ priuilegium tale ma-
trimonium esse tale matrimonium est bri-
tum iure diuino. Probatur obiectum ex
regula D. Augustini quæ habetur in decla-
matione probatur in dicto dubio penultimo
Nam omnia quæ obtinuerunt ab quæ-
dam nullo modo Sanctorum vel Concilia-
rum prouincialium: tenenda esse Matri-
monia Semi-infidelium etiam sibi contra-
hentium. Cum infidelitate non il-
le non loquitur cum omnibus infidelibus,
sed cum diuinis, & vnitis: non proibe-
bo matrimonium cum hæreticis seu ap-
postatis, quidam autem quod matrimo-
nia cum hæreticis essent nulla, ergo ha-
bitum, ergo ecclesia non dedisset ha-
bitum, ergo.

¶ Quarto arguitur. Aliquod matri- D
monium est diffolutum in nouissimo
die, & desinit manere, quum impedire, &
diuinum esse desinit naturam, vt ibi lege
dictum est propter dispensationem quam
non habuerunt eatenus, & diuinum ab-
quando dicebatur iure diuino, vt dicemus
ergo iure diuino impedit, & diuinum
iure matrimonium posset dissolui. Confir-
matur argumentum. Nam si matrimonium
fidelis cum infideli non est validum fidem
iure positivo, non posset ecclesia aliquid
tale non tollere, cum ei liceat potestas
tollere infidelem, ergo.

In Addit. ad 3. Partem.

¶ Quinto arguitur. Sicut ex quo alma-
liter matrimonium est dissolutum
impedit, & diuinum manere
matrimonium, ita quo aliter est dissolutum
extraneum impedimentum diuinum impe-
dit absolutum Christiani non impe-
dit absolutum matrimonium, vt ibi dic-
tum, ergo iure diuino Matrimo-
lotum. Nil dicitur, & natura bona Chri-
stiani dicit quod matrimonium dicitur ratum
dicitur ratum & matrimonium Christi-
stum. Nec ex ratione illa, & ex ratione
dissolutione in qua infidelitas ab Christi-
dicitur ad christianum pertinet ad
Christum iure diuino, ergo
ab illo diuino, et matrimonium
tum D. Thomas hoc arguebat, ergo.

¶ In oppositum est quia. Nam dicit
Isaias, & nullum tale matrimonium
matrimonium sunt dicta naturali,
sacramentum et consensum quodlibet
ordinatus ad præpositum
mune, & ad educationem prolis et bo-
ligere dicitur esse, & matrimonium
ad mutuam cohabitationem, sed matrimo-
nium inter fideles, & infideles præcepta
est ordinatum ad hoc finis, vt constat, ergo
tale matrimonium datum in lege naturali
non est irritum, & nullum.

¶ Secundo arguitur ad probandum quod
ab his matrimonium & nullum non dissolu-
to lege Euangelica non habent tale inter-
dictum dicitur non contrahere
tus Dominus in matrimonium nihil dicens
tum quod petierunt id in matrimonio
quam quod fecit in eis Christus non fecit
fecit gratiam, ergo iure diuino separa-
ratio, matrimonium fidei non habet quod
dictum & nullum. Confirmatur. Quo-
niam est sacramentum Ecclesiæ,
quod in Euangelio non sacramentum nisi
ha præcepta pars ea quæ sunt de lege na-
turali dicit lege naturæ tale matrimonium
non est irritum, ut probatum, ergo ne-
mo est irritum iure diuino.

¶ Tertio arguitur ad idem. Si tale matri-
monium est irritum iure diuino, sequitur
quod per hoc quod ex duobus infidelibus
veratus alter conuertatur ad fidem matri-
monium inter illos dissolutum. Consequens
autem est falsum, ergo illud ex quo sequi-
tur. Sequela probatur. Matrimonium fi-
delis cum infideli iure diuino est irritum, ergo

Fallit

fidelis vera conſequantur coniugium. Nã aliàs
(Tit. 1) 1. Paulus 1. Cor. 6. 7. non potuiſſet cenſu-
ra ecclæſiaſtica infligi, ſine contume-
lia exacerbato cum fideli manere, cum infi-
deli deſerat.

¶ In hac difficultate propter argumenta
ſatis pro utraque parte bona dant oppoſita
ſententiæ inter Doctores. Prima ſententia
affirmat quod matrimonium fidelis cum infi-
deli ex ſe ſit ratum tantum diuino, & non ſolum
iure politico. Hanc ſententiam inter alios
ſuperius allatos articulos ſequi Ioan-
nes Gallo Magiſter noſter, vir ſanctus & do
ctiſſimus, cuius memoria in benedictione
eſt. Secunda ſententia eſt huius oppoſita, vi-
delicet, quod matrimonium fidelis cum in-
fideli ſit ratum, & nullum ſolum iure hu
mano politico, & non ſit naturale & diui
num. Hæc eſt ſententia communis Do
ctorum cum conſectariis ſibi annexis. Vide
Doctores ſupra citatos qui omnes tenent
hanc ſententiam, præterquam Magiſtrum So
to in 4. diſtinct.

¶ In huius rei explicatione ſit prima ob
ſeruatio. Conſtat nobis videre quod ma
trimonium fidelis cum infideli non ſit initi
um & ratum iure naturali. Hanc conclu-
ſionem tenent omnes Doctores citati pro
tertia ſententia. Eius authores primum ſic
mihi videntur tenere illam concluſionem.
Improbatur concluſio primo argumento
fidei ex oppoſitum, quod quidem videtur
omnino illam concluſionem confirmare
ex ſuperioribus. Nam ſumendo naturale ut
diſtinctum de fidei vel infidelium fide ſi
ue ut dicunt diuinum & ſupernaturale, ut con-
ſtat, ſed bonum dicitur quod matrimonium
dicunt ad generationem prolis, & ad eius
educationem. Sed illum eſt naturale inter
credentes naturæ, ergo ſumendo naturale ut
poſuit dictum, quod matrimonium fidelis
cum infideli ſit bonum & naturale ac ſibi
de iure gentium, & naturæ inter naturales
. Et ita bene dicebant eſſe, ac ſi matrimo-
ſi & naturale iure naturali.

¶ In eam explicationem ſi ſecunda ratio
dicebat Prima ſententia eſt probabilis, ſecun
dum hanc probabilitatem. Hæc concluſio habet
duas partes. Prima pars probatur argumen
to facto primo loco, quæ dicit probabilia,
& approbatæ Doctorum qui illam tenent,
præſertim approbatur Magiſtri noſtri Sylue
ſtri. Ide autem dicit, quod hæc ratio-

A nes eſſe aperta ſententia D. Thom. in hoc
articulo, & ſequatur ſolutionem ad ſecundum,
& tertium; adducit etiam D. Aug. tomo 6.
lib. 2. de adulterinis coniugiis c. 12. vbi di-
cit. Hoc Deus iubet, docet Apoſtolus, vt fi-
deles quæ cum infidelibus, vt non ſint vnum
religioni Chriſtianæ coniugia contrahant,
&c. Et ſecundam ſuam concluſionem di-
cendam eſt, quod in Euangelio præter ea
alia præcepta, aliquæ ſunt quæ pertinent ad
explicationem fidei, & ad vera fidei argu-
menta, & ex illis manifeſte colligitur illa ſen-
B tentia: ſed matrimonium fidelis cum infi-
deli ſine matrimonium, meminit do-
cuit illud Diui Pauli ſuper Scripturam
explicationem. Item dicendum eſt, quod
aliud eſt, quando contrahitur matrimonium
a principio inter fidelem, & infidelem, non
enim ſtatim eſt collatus iure diuino ſecun-
dum illam ſententiam: aliud actu quando
poſt contractum, & ratificatum matrimonium
alter illorum conuertitur ad fidem nuncu-
pat diſſolutur illum, vt poſſit dicentur.
Secunda pars concluſionis probatur argu-
mentis factis ſecundo loco quæ ſunt proba-
bilia, & approbatæ Doctorum qui illam
tenent, quæ quidem pars ampliùs explica-
C betur in ſolutionibus argumentorum, quæ
ponentur primo loco.

¶ Tertia concluſio, quæ colligitur ex pri-
ma concluſione, ſecundum probabilitatem ma-
trimonium fidelis cum infideli,
ſolum eſt naturale & nullum iure humano,
illud tamen habet matrimonium fidelium cum
ſe iure diuino. Probatur pars hæc ſecundum
ea quibus in dicta. Nã ex dictis in ſe-
cunda concluſione dubii præcedenti ſatis conſtat eſt,
quod matrimonium fidelis cum infideli ſit
ratum & nullum, & ab eo tantum de nul
lum iure naturali, ſi probatum eſt in ſecun-
da concluſione huius dubii, nec etiã iure di
uino ſupernaturali, ut dictum eſt in præ-
cedenti concluſione ſecundum probabiliorem ſententiam, ergo eſt ratum & nullum
ſolum iure humano politico.

¶ Aduertendum tamen eſt circa illi con
cluſionem, quod etiam ſponſalia fidelium
& infidelium ſint rata: nam eo ipſo
quod matrimonium ratificatum, intrantur ſpon
ſalia abſoluta ſponſalia tantum cum tali co
ditione ſi conuertatur ad fidem & baptiſ-
mum, abſoluta ſunt, non ſi fiant, ut dicit optime
Sylueſter loco citato, & etiam Magiſ-
ter Sotus.

¶ Ex

¶ Et hoc patet conclusio ultimo A
aperte, quod Summus Pontifex potest dispensare in hoc impedimento propter aliquod bonum maximum Reipublicæ Christianæ: non enim ista prohibitio fit de iure humano Summus Pontifex potest in illa dispensare. Adamtendum tamen, quod si pollet dicere, S. Summus Pontifex dispensat matrimonium erit validum, vt dixi in tertio notabili, & si contrarium quidā narrabo, dico autem in primo sententiæ, quia deficit Consummatum hoc modi (quod est unus earum diminutionum) nam si per illum non est impotentia. Secunda pars huius conclusionis probatur duobus argumentis factis primo loco, quia ad minus conditionata, quod illud sit positivum hoc modo matrimonium fundamentum in principio dictum: & hoc etiam inferatur in primo B
D. Thom. in hoc tractatu. Et quoniam persillendum est in secunda sententia prædictum, & consummatio, non videtur ad aliquem actum talis primo loco, quia mihi tantum videtur illum, & primum conclusionem, & omnes secundum partem secundæ conclusionis, & primum tertiæ conclusionis.

¶ Ad primum argumentum, quod procedit contra primam sententiam dicendum C
maiorem. & negando minorem. Et ad probationem respondetur, quod fideli & infideli, conuenire possunt ad generationem prolis, & ad eius educationem etiam secundū esse rationale & vitale, quantum ad id quod natura ordinat conducere non vero quantum ad superadditum, quod pertinet ad fidelem, de quibus nihil dictum fuit contra. Et ita matrimonium fideli cum infideli non potest esse veritum & nullum esse naturale. Ad confirmationē respondetur, quod talis disparitas non videtur obstare secundo sit matrimonium, qui est cohabitatio pacifica, tamen etiam non diuinitate religionis possit esse amor & pax abiectus & simpliciter loquendo.

¶ Ad secundum argumentum, quod probatur contra primam secundam sententiam respondetur quod sic sicut ita explicatur à multis Sanctis, ut dicit Magister Sententiarum vbi supra adducit Augustinum, Ambrosium, Dionysium Areopagitam & D. Hieronymum, & ita illa expositio est probabilis. Tamen Magister Sententiarum & alii multi doctissimi explicant la-

tum Paulum quæritur, si ille vnus [illegible] non intendit principaliter matrimonium contrahere legitimum. Respondetur quod Paulum non est de ratione Diuinæ legis quod tales legitimum simulate & legitime. Et ita intelligunt illum locum Calonis Papæ in epistola ad episcopos Galliæ, & aliorum omnium. Secundo principaliter ad illam auctoritatem, & rem quam Paulus principaliter dicit de matrimonio, dico quod si vna persona intendit principaliter matrimonium contrahere, & secundo per accidens intendit, quod si vna persona intendit principaliter matrimonium contrahere, & secundo per accidens intendit, quod si vna persona non habeat filios, quod dimittat matrimonium, sed potest habere filios, quod potest matrimonium contrahere in tali casu dicit Paulus, quod Fidelis non debet dimittere. & ita nihil potest in simili casu illum testimonium dicere.

¶ Ad tertium respondetur, quod si dicatur in facto principali, quando non est aliquod documentum ecclesiæ quod videtur matrimonium & simulatum tale matrimonium est nullum & non valet & non debet ecclesia existimare sic quod habet vim legis. Inde tamen non sequitur quod hoc sit de iure diuino, sed potest esse de iure diuino ad determinatum modum quo intendit Concilium, de quo non habetur nunc locum aut contra in illo casu. Et si tale in eodem argumento, vbi dicitur, Et quæ non scripsi, sed tradita sunt nobis, ubique autem tota scribe testimonia obligationis, dicitur nobis ad illa ipse. Apostolo sed ex præcepto Concilii quorum est in ecclesia obseruatum multis annis dimissa aspectu statuta primitiua. Et ad hoc quod dicitur de obligatione & obligatione ad vitam Resurrectionis, Confessionis, &c. nihil quæ dicuntur.

¶ Ad quartum argumentum, quod dicitur D
in contrarium, pro vno Inconuenienti, quod sequitur in tertio, huius quæstionis non dicitur ipso non competitur ad fidem, dicitur matrimonium fore diuinum. Sed potest dici sic non nihil Inhibitum sine talem quæstionis. Et ita matrimonium fideli cum infideli non est veritum & nullum esse naturale. Sed ut hoc amplius explicetur est, sciendum. Nam ex contractu matrimonio [illegible] ad vnum matrimonium & reddendum debitum inter fideles quando requiritur non infideli non obligat ad illud, ergo Minor probatur. Nā

fluius

ſunt obſtacula matrimonio licitum eſt di
ſolvere ab Ecclæ ſecundi infirmorum Pau-
li: & ſi ſecum commanere cum illo. Cer
ti hoc Lutherani licit probabilem aliquam
partem. Nihilominus tamen per filendo in
contrarium ſententia dicendum eſt, quod in
eſt caſu certum remanere quando nō eſt
ſcandalum aut periculum fidei, ſi tamen
poſſit recedere ad illud. Ad confirma-
tionem reſpondetur primo, quod matrimo-
nium ſit naturam obligationem ex vna
quæ parte, & ita cum eccleſia habeat pote-
ſtatem ſupra fideles, poterit eccleſia inſti-
tuere & annullare matrimonium ex parte
fidei, & illum infidelitatis ad talem
matrimonium, & ita matrimonium erit irri
tum & nullum. Secundo reſpondetur, q
eccleſia in ordine ad bonum ſupernaturale
& ad fidem habet plenitudinem poteſtatem
& ita potuit irritare matrimonium fidelis
cum infideli, & habet poteſtatē ſupra infi-
delē in ordine ad bonū ſupernaturale fidei.

¶ Ad quintum argumentum reſpondeo-
tur, q illud argumentum optime concluſ-
it q illud matrimonium non ſit ſacramē-
tum: & quod talis contractus eſt irritus, &
nullus iure diuino in tribus ſacramenti,
non tamen abſolute. Et adiungēdum, quod
illud ſacramentum matrimonii habet pro
ſubiecto aliquem, & eſſati totale virum,
& mulierem, & ita quamuis unus illo-
rum ſit capax ſacramenti matrimonii ſi
alius non eſt capax non recipiunt verum ſa
cramentum. Ad confirmationem reſpondeo
tur, quod ex inſtitutione qua matrimonium
eſt ſignum a Chriſto ut ſacramentum,
reducitur ad ſanctionem poſita in ſacra
Chriſtiane vitæ, & ita concedit hoc ar-
gumentum quod tale matrimonium non ha-
beat rationem ſacramenti non tamen con-
cedit quod ſit irritum, & nullum ipſum
matrimonium.

¶ Eſt tertium dubium. An matrimonium
inter fideles, & infidelem ſit quod non
eſt irritum vel in iure humano eccleſiaſti-
co, an ſaltem ſit prohibitum iure naturali,
& diuino. Poteſt enim contingere, ut
ſupra dictum eſt quod matrimonium non ſit
irritum, & nullum iure naturali aut diui-
no tamen quod ſit prohibitum illud fieri.
Et dicitur quod non ſit prohibitum iure
naturali diuino.

¶ Primo arguitur. Ea quæ ſunt prohibita iure

A naturali & diuino, ſunt intrinſecē mala
la, vt conſtat, ſed matrimonium fidelis cum
infideli non eſt intrinſecē malum, ergo nō
eſt prohibitum iure naturali, & diuino. Cō
ſequētia eſt bona. Minor patet. Aliquan-
do licuit fideli contrahere cum infideli, ut
conſtat. Nam Iacob ait Sathan Genes. 30. Genes.
accepit filias Laban infidelis, ergo non eſt c. 29.
intrinſecē malum, ſed ſolum non eſt pro-
hibitum iure naturali aut diuino.

¶ Secundo arguitur ſpecialiter, quod nō
ſit prohibitum iure naturali. Ius naturale
nihil dicit, nec dicere poteſt de fideli vel
B infideli, ut ſecundum fidei ſecundum illam
rationem pertinet ad ordinem ſupernatu-
ralē, ergo matrimonium fideli cum infide-
li nō poteſt eſſe prohibitum iure naturali.
Probatur conſequentia. Nam illud de quo
nihil dicit ius naturæ non poteſt eſſe pro-
hibitum iure naturali.

¶ Tertio arguitur. Matrimonium fidelis
cum infideli non eſt contra finem matrimo
nij, ergo tale matrimonium non eſt prohi-
bitū iure naturali. Conſequentia eſt bona.
Nihil matrimonium in quo non eſt ali-
quid contra finem matrimonij, non eſt pro
C hibitum iure naturali antecedens actu ꝓ-
bitur. Nihil, ne dicitur eſt dubio præcedenti
in tali matrimonio poteſt cauſare finis ma
trimonij, poteſt enim eſſe educatio prolis,
& reſpectus conceptionis, ergo.

¶ Quarto arguitur. Si matrimonium fide
lis cum infideli eſt prohibitum iure natura
li, & diuino, ſequitur quod Summus Pon-
tifex non poteſt dispensare in fideli contra-
hente cū infideli & propter aliquod matri-
monii bonum, conſequens autem eſt falſum
D contra ea quæ dicta ſunt in corollario poſt
dubium præcedens, ergo. Sequela
patet eſt manifeſta, quia Summus Pontifex
non poteſt dispensare in his quæ ſunt pro
hibita iure naturali, nec poteſt illa facere li
cita, cum ſint intrinſece mala.

¶ In oppoſitū eſt primo. Dicit Paulus 1. Co-
2. Corinth. c. 6. adducam rationem ex lumine rinth. c. 6.
naturali vbi habente ad hoc propoſitum ſi-
ſuit, quæ conuentio lucis ad tenebras? &
quæ communicatio templi Dei cum idolis
quem locum affert D. Thom. hic in argumē-
to ſed contra: & quod Apoſtolus adducat
iſtum rationem ad hoc propoſitum patet,
nam intendit probare illam concluſionem,
nolite iugum ducere cum infidelibus quæ ergo

inter

jere universali phibitum eſt matrimonium
Hebræi cum infideli.

¶Secundo arguitur. Prima ratio cur
propter talia matrimonia contigit, in ha-
bena Genesis. eam dicitur ratione fi-
lii Dei, dicit Sanctus, quia dicebantur filii Seth,
filia hominum, Cain. filia autem Cain
(qui dicuntur homines propter peccatum)
& erant infideles, & filii infidelis Chami
& talia matrimonia prohibita erant iure
naturali. Confirmatur argumentum. Fi-
lii Lamech illiciebant, & retrahebant inducebant sæpe filios Seth ad eorum ritum; ratio eadem
est hic in naturali. ergo
sicut ratione matrimonium fidelis cum
infideli est prohibitum, & non solum in
re positivo.

¶Tertio arguitur ratione D. Thomæ hoc
articulo. Principale bonum matrimonii est
proles ad cultum Dei educanda, cum
autem educatio filii inter parentes, & maxi-
me semper secundum fidem fieri intendit ad
cultum Dei educare proles. Sed si filius di-
versæ fidei, ut est hic, non esset educatio in
timori divino, ergo jam non esset proles
quantum ad principale, ac finale est pro-
hibitum ius naturale. Sed primo dicitur
esse, quod bonum proles, quia ut sit proles
quoad ipsum matrimonium. Confirmatur argu-
mentum. Quia tale matrimonium est contra
naturam subalternationem, quæ inter eos
ges debet esse quam tranquillissima, & pace,
ergo tale matrimonium est prohibitum ex
re naturali, quia illi difficulter, vel facile, & pulsum inter se ob diver-
sam religionem.

¶Ex hac difficultate illi autores qui exi-
stimant quod matrimonium fidelis cum infi-
deli est initum, & nullum in lege evangeli
ex iure divino, consequenter debent dicere
quod est prohibitum iure divino: nam si
est initum multo magis prohibetur.

¶In hanc rei expeditionem sit prima con-
clusio. Matrimonium fidelis cum infideli pro-
hibitum est iure naturali, & divino regulato-
rio, & communi. Hæc est de iure natu-
rali quod non dispensatur, ut in primum
& regulariter. Et communiter. Et tale præce-
ptum naturale obligans sub peccato mor-
tali, cum sit de re gravissima. Hæc declara-
tio habetur Magister Soto, in illo articulo
secundo circa, & communiter discipuli & ex-

A primum D. Tho. [illegible]
D. Tho. in hoc [illegible]
quem dedit in [illegible]
consistere appetitus [illegible]
Quæ omnia clarissime docuimus [illegible]
pulsa aliquali [illegible]
hæc est vera præcepta [illegible]
habemus. Confirmatur secundo [illegible]
ter. Et communiter [illegible]
cum peculio [illegible]
ex [illegible]
dilectionis ad [illegible]
ter, & communiter est [illegible]
B le, & divinum. Deinde [illegible]
sio confirmatur, & probatur [illegible]
gravem facit primo loco in [illegible]
dentique ad [illegible]
clusionem.

¶Secunda conclusio. Matrimonium fi-
delis cum infideli non est prohibitum iure na-
turali, & divino in casu, & circum-
stantia esse potest in quo sit licitum. Ha-
quæ illum ex quæ pertinent ad [illegible]
ne [illegible] magna [illegible] differentia, quæ
dam sunt quæ regulariter, & communiter
ne contingere. Sunt quæ de [illegible]
tum, illa quæ sæpe ita contingere, ut
homo sit solitus [illegible] quod homo
cubitum [illegible] quod [illegible]
C ter. Et communiter [illegible]
dicta [illegible] naturali, vel [illegible]
dicta differentia quædam sunt quæ regu-
lariter, & communiter sunt de iure natu-
rali, ut [illegible] ut [illegible]
tura, ne quod Deus [illegible]
matrimonium fidelis cum infideli, est pro-
hibitum iure naturali, & divino regulato-
rio, & communi, non tamen in omni
casu. Hæc conclusio non tantum patet ex
dicti pro præcedenti conclusione, vide in
primis Magistrum Soto ubi supra. Ex hac
conclusione probatur veritas argumenti in
fine primi huc quæ illum concludunt. Ex
hac conclusione colligitur, quod contrahens
se infra casu, licite sibi posset unus fidelis
in isto iure naturali. Et dicimus si fidelis
esset certus, quod non perverteretur ab in-
fideli, sed potius haberet ipsum convertere
ad infidelem ad veram fidem, nec esset
D [illegible] bonum, ut non [illegible]
tum non prohibetur esse ob finem propter
hoc inconvenientia pervertendi fidelem
fidelem ab infidelibus. Vide de [illegible]

tra-

[illegible] matrimonium eſſet [illegible] & Legem, intendendo [illegible] prohibitionem iuris naturalis.

¶ Tertia concluſio. In lege veteri filii II [illegible] erant prohibita contagia mul[illegible] [illegible] ſalubriter, cum aliquib. tamen erãt [illegible] Prima pars manifeſte probatur [illegible] Deuteronomii 7. ubi conſulebatur [illegible] cera alienigena, & inter cetera [illegible] copulatio cum habetur quod tran[illegible] ad certum caſum, ut manifeſte pa[illegible] Secunda pars concluſionis conſtat [illegible] Deuteronomii c. 7. unde & colligunt [illegible] Doctores, Deum Thomã ad primum, ubi [illegible] quod ſpecialiter erat prohibitum ob [illegible] matrimonia cum infidelib. habenda [illegible] inuria Chananæorum ſic quod illa lex nõ [illegible] prohiberet, tamen etiam in tertiæ [illegible] colligitur ex libro 1. Eſdræ [illegible] 1. Eſdræ, ubi talia matrimonia etiam poſt [illegible] ſubpoena prolem ſeparandi, ut ſic dicere [illegible] ergo erant irrita & nulla. Et denique ſi [illegible] fideles contrahebant ad illum ſenſum [illegible] non ſolum erat prohibita eſſe cum illis matri[illegible] ſed cum ſubintelligebatur ad ſacrificium [illegible] quod erat inter eos ſolemniſſimum, [illegible] patet Exod. 13.

¶ Quarta concluſio. Nunc tempore matrimonium fidelis cum infideli prohibitum eſt & irritum iure eccleſiaſtico in omni caſu. In hac concluſione conveniunt omnes Doctores ſupra citati, & ſpecialiter Magiſter Sententiarum in loco ſupra citato, & conſtat ex dictis in primo dubio, nam tale matrimonium eſt irritum, & nullum iure eccleſiaſtico, ergo prohibitum tali iure.

¶ Quibus poſitis reſpondendum eſt ad argumenta pro utraque parte, nam quædam procedunt contra primam concluſionem, alia vero contra ſecundam. Ad argumenta poſita primo loco quæ contra procedunt contra primam concluſionem reſpondetur. Ad primum argumentum reſpondetur, quod ea quæ prohibita ſunt iure naturali & diuino ſunt intrinſece mala eo modo quo ſunt de iure naturali & diuino, unde contrahi non poſſunt in illo ſenſu. Ad ſecundum reſpondetur, quod matrimonium fidelis cum infideli eſt intrinſece malum regulariter, & communiter, ſicut eſt prohibitum iure naturali & diuino regulariter & communiter. Hæc autem doctrina non ad mittit quod aliquando liceat fidelis & infideli contrahere matrimonium cum infidelitate ſi peculiariter in caſu ſecundæ conſtitutionis, & ita contigit Iacob.

¶ Ad ſecundum argumentum pro parte breviter dicendũ eſt, quod ius naturale aliquando dicitur poteſt de aliqua ſupernaturali, aliqua ſupernaturali ſuppoſito ſuppoſito in eo per idem ſimiliter. Sic matrimonium Euchariſtiæ ſic res ſpiritualis, & maxime ſupernaturalis, habet ipſum naturæ dicitur quod Euchariſtia non ſit accipienda, & ita ſimilia eſt contra bonos naturæ, & huiuſmodi ſunt alia innumera inſigna in Theologia. Et ita in propoſito ſuppoſita fide & & quod homines ordinentur in finem ſupernaturalem, ſecundum naturæ poteſt aliquid dictare quod fideli & infideli nõ poſſint bene educare prolem in fide & religione nec eam non obligare in fide & religione & ita ratio D. Tho. procedit ex ſecundo ſuppoſito aliqua ſupernaturali.

¶ Ad tertium argumentum reſpondetur, quod matrimonium fidelis cum infideli regulariter & communiter eſt aliquo modo contra fidem contrahendi, ut ſine dubitatione poſſit non poteſt commode educari ſecundum eſſe rationale, nec poteſt eſſe ſine ſolicitudine. Dixi quodammodo, non ſimpliciter & abſolute. Et ita eiuſdem eſt matrimonium ſtando in iure naturali & diuino, eſt tamen prohibitum regulariter & communiter loquendo, de quo vide dicta ſupra quæſt. 54.

¶ Ad quartum reſpondetur, quod matrimonium fidelis cum infideli eſt prohibitum iure naturali diuino regulariter, & communiter, & ita Summus Pontifex non poterit diſpenſare in tali matrimonio, quia eſt intrinſece malum, quando ita eſt prohibitum. Certum non eſt prohibitum in omni caſu iure naturali, & diuino, ſed ſolum iure poſitiuo, & ita Summus Pontifex unus poterit diſpenſare propter aliquod maximum bonum. Item Pontifex nõ poteſt diſpenſare in tali matrimonio in caſibus in quibus eſt prohibitum iure naturali, bene tamen in caſibus in quibus eſt prohibitum iure humano.

¶ Ad argumenta facta ſecundo loco quæ tenus procedunt contra ſecundam concluſionem reſpondetur. Ad primum argumentum, quod ibi dicit Dom. Paulus conſulendo quod tale matrimonium ſit prohibitum ra

re

te naturali & diuino, non tamen in eo-
si essent, sed regulariter, & communi-
ter.

¶Ad secundum argumentum cum sua confirmatione idem respondetur. Et potest patere etiam ad secundum ex ratione Diui Thomæ deducibam.

¶Circa tertium & quartum conclusionē Diui Thomæ dubitatur. An matrimonium fidelis cum hæretica baptizata valeat. Et videtur non posse negatiua huius dubii.

¶Primo arguitur omnibus argumentis factis in secunda dubio huius articuli ad probandum quod matrimonium fidelis cū infideli sit irritum & nullum iure diuino: omnia enim illa idem probant de matrimonio fidelis cum hæretica, aut de Gagala argumenta, ergo.

¶Secundo arguitur ex diuisione in illa dubio in secunda conclusione. Ibi enim dictum est, quod est probabile, quod matrimonium fidelis cum infideli sit initum & nullum iure diuino, ergo etiam erit probabile quod matrimonium fidelis cum hæretica sit nullum iure diuino. Probatur consequentia. Nam per eandem rationem quæ reddit istum probabilem, probabile reddunt etiam probabilem aliam sententiam, & æqualiter conueniunt in eo cum aliquo in alterō.

¶Tertio arguitur. Si matrimonium inter fidelem, & hæreticam est validum sequitur quod etiam matrimonium illud sit fidelem: consequens autem est falsum, ergo illud ex quo sequitur. Falsum consequens patet in quarta conclusione Diui Thomæ. Sequela probatur. Nam si tale matrimonium est validum, consequenter videtur quod sit fidelium.

¶His non obstantibus conclusio sit. Matrimonium fidelis baptizati cum hæretica non est initum & nullum ullo iure. Et ad veritatem quod loquimur hic de hæretica non ingressum est excommunicatum, de hoc enim dicemus infra. Hanc conclusionem tenet Diuus Thomas expresse in illa tertia conclusione, & Magister Sotus vbi supra, Sylueste loco citato dicto tertio. Et dicit esse communem sententiam Doctorū. Et probatur conclusio primo de iure positiuo. Nam in isto iure non habetur aliquod decretum, in quo irritetur matrimo-

A nium fidelis cum hæretica, nec aliqua ratio concludens ad hoc, euidenter quod habeat eum legi, ergo ille matrimonium est initum & nullum iure diuino. Secundo probatur de iure naturali & diuino quatuor de causis tacy. Nam in quo quando de diuortio, propter hæresim dicemus quod matrimonium fit validum ergo consequens, & quod matrimonium alter eorum vtrumque hæresim nulla modo diffolvat matrimonium, etiam propter bonum fidei, quorum aliud matrimonium sine carnali copula, & dicunt indissolubile ex talibus sacramentis, ergo similiter matrimonium quod nullum iure diuino, & legitimum non est initum & nullum. Tertio. Hæreticus, cum sit baptizatus est capax eorum alterum sacramentorum, ergo fidelis valide, vt sic contrahet vel diuertet cum sacramento baptismi est iuxta omnium sacramentorum, ergo sicut est capax huiusmodi matrimonii. Vide D. Thom. in solutione ad quintum argumentum dicit quod matrimonium quatum ad substantiam sacramenti requirit materiam quantum ad sacramentum fidei, scilicet, baptismum: inigit quam quantum ad inceptionem fidei. Et ita hoc impedimentum non dicitur diuinum fidei, sed ecclesiæ quia respicit externum sacramentum, vt dicitur in 2. 2.

¶Quibus positis respondetur ad argumenta facta in principio. Ad primum confirmatum dicendum est illa argumenta in dicto dubio, in quo secundum probabilem sententiam dicitur quod matrimonium & dictum cum infideli non est initum & nullum iure naturali vel diuino. Sed quare matrimonium fidelis cum infideli pagano vel Iudæo est initum & nullum iure positiuo non vero matrimonium fidelis cum hæretica, cum sit idem periculum in fidei? Respondetur, quod duplex ratione hoc fit. Primo, quia matrimonium fidelis cum infideli pagano vel Iudæo non potest habere actionem sacramenti, cum alter illorum non sit capax sacramentorum: non autem matrimonium hæreticum quod aliquis fidelis vt haberet matrimonium, quod non vltra sacramentum, cum eadem sacramenta in Christi institutione sit conformata cum natura contractus. Quando vero contrahit fidelis

cum

A

B

C

D

ſum ſacerdos tale matrimonium habere ve-
rum ratificatum ſacramentum, cum vterque ſit
capax ſacramenti. Secundo ratio eſt
quia periculum fidei. Nam in matrimo-
nio fidelis cum infideli non baptizato, eſt
proximum periculum fidei; cum tale in-
fidelis poſſit habitare cum fide, non poteſt
recipi ab eccleſia ad fidem. Cæterum ly
non poſſit compellit ab eccleſia cum ſit
in eccleſia, & ita non eſt tantum peri-
culum fidei in vno caſu ſed in alio.

¶ Ad oppoſitum arguitur ſupra
quæſtione. Ratione differentiæ dicendi
quod ex dictis. Primo enim eſt. Non ſub
ſacramento, & ita matrimonium fidelis ad
infidelem ſecundum probabilem ſententiam
dicitur & nullum iure diuino, non ta-
men matrimonium fidelis cum hæretico,
cum quoque ſit capax ſacramenti. Ad
ſecundo ratio differentiæ eſt, quoniam non
eſt matrimonium periculum fidei, vt dictum eſt
proxime ſupra.

¶ Ad tertium argumentum. Eſt dicen-
dum quod fidelis contrahat cum
infideli hæretica.

¶ In oppoſitum eſt concluſio
peccati eſt mortale illud gravissimum,
quod fidelis contrahat cum hæretico ſacra-
mentum. Hoc docet expreſſe D. Th.
& quinta concluſione Magiſt. Scotus & com-
muniter Doctores citati. Et probatur con-
cluſio. Nam ita determinatè eſt in Cô-
cil. Calcedonen. Illi qui prohibentur matrimo-
nium fidei cum hæretico, ergo tale matri-
monium eſt illicitum. Vide etiam glo. in c.
ſponſam 28. q. 1. Secundo probatur. Ni-
hil eſt matrimonium eſt periculum infideli-
tatis manifeſtè conſtat, ergo peccatum mor-
tale eſt gravissimum, quod fidelis contrahat
cum infideli. Vltimo probatur. Nam hære-
ticum peccat mortaliter gravissimè peccando
quod eccleſiæ ſacramentum, ac fidem
de peccato mortaliter damnabile, ergo mul-
to magis mortaliter fidelis qui cum illo con-
trahit. Probatur conſequentia non compe-
rare peccato alterius. Et per hæc reſpon-
detur ad tertium.

¶ Circa quintam concluſionem D. Tho.
dicendum eſt, quod matrimonium ſimpli-
citer non eſt validum eſt ad vtrumlibet
matrimonium ſacramentum, ſed ſolum
matrimonium ſacramentum.

¶ Contra hanc concluſionem arguitur
primo. Nam ſicut matrimonium ſacramentum
eſt ſacramentum eccleſiæ: ſed ſicut
matrimonium eſt ſacramentum: ergo infideles qui non ſunt baptizati ma-
trimonium contrahere non poſſunt, ſi-
cut nec alia ſacramenta ſuſcipere.

¶ 2. Præterea. Duo mala ſunt ma-
gis impedienda bono quam vnum, ſed
infidelium vnum ratione impedit bonum
matrimonii: ergo multo fortius infide-
lium vtriuſque: & ita inter infideles
non poteſt eſſe matrimonium.

¶ 3. Præterea. Sicut inter infideles,
& fideles eſt diſparitas cultus, ita inter
duos infideles, vt ſi vnus ſit Gentilis &
alter Iudæus: ſed diſparitas cultus impe-
dit matrimonium, vt dictum eſt: ergo
eadem inter infideles qui habent
cultum diſparem non poteſt eſſe verum
matrimonium.

¶ 4. Præterea. In matrimonio eſt ve-
ra paternitas: ſed ſicut dicit Auguſti-
nus, & habetur in Iure, non eſt vera

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum inter infideles poſſit eſſe matrimonium.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod inter infideles non poſſit eſſe matrimonium. Matrimonium enim eſt ſacramentum eccleſiæ: ſed hæreſis eſt vitium ſacramentorum: ergo infideles qui non ſunt baptizati matrimonium contrahere non poſſunt, ſicut nec alia ſacramenta ſuſcipere.

¶ 2. Præterea. Duo mala ſunt magis impedienda bono quam vnum, ſed infidelium vnum ratione impedit bonum matrimonii: ergo multo fortius infide-
lium vtriuſque: & ita inter infideles non poteſt eſſe matrimonium.

¶ 3. Præterea. Sicut inter infideles, & fideles eſt diſparitas cultus, ita inter duos infideles, vt ſi vnus ſit Gentilis & alter Iudæus: ſed diſparitas cultus impedit matrimonium, vt dictum eſt: ergo eadem inter infideles qui habent cultum diſparem non poteſt eſſe verum matrimonium.

¶ 4. Præterea. In matrimonio eſt ve-
ra paternitas: ſed ſicut dicit Auguſti-
nus, & habetur in Iure, non eſt vera

judicia infidelis cum vxore sua: ergo A
nec verum matrimonium.

¶ 3 Praterea. Matrimonium verum excusat carnalem copulam a peccato: sed hoc non potest facere matrimonium inter infideles contractum, quia dicit glo. Rom. 14. ergo inter infideles non est verum matrimonium.

SED contra est quod dicunt 1. Corinth. 7. Si quis frater vxorem habeat infidelem, &c. sed non nisi quia matrimonium: ergo matrimonium quod est inter infideles est verum matrimonium. B

¶ Praterea. Remota priori remanet posterius: sed matrimonium pertinet ad speciem naturæ, quæ præcedit Adamiticam gratiam, cuius principium est fides: ergo infidelitas non facit quin sit inter infideles matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium principaliter est institutum ad bonum prolis non tantum generandæ (quia hoc etiam sine matrimonio fieri posset) sed etiam promovendæ ad certum finem. Finis autem qualibet rei inducitur efficiens secundum naturalem processum ad perfectum: est autem in prole duplex perfectio naturæ, non solum quantum ad corpus, sed etiam quantum ad animam, per ea quæ sunt in ea naturaliter: & perfectio prima: & prima perfectio est materialis & imperfecta, respectu secundæ: & ideo tantum, quia sunt propter finem sunt proportionata finalia matrimonium quod tendit in primum per C
subtractum est imperfectum & materiale respectu illius quod tendit in perfectum secundum: et quia perfectio prima communis est inter infideles & fideles. Secunda autem perfectionis est fidelium: & ideo inter infideles est quidem matrimonium, sed non perfectum vltima perfectione, quæ est inter fideles. D

AD primum ergo dicendum, quod matrimonium non existens in sacramentum fidei est imperfectum in genere naturæ: & ideo quando infidelitas non

competat matrimonio secundum quod est sacramentum in dispensatione mysterium redemptionis, competit matrimonio inquantum est in officium naturæ: & tamen etiam matrimonium, quod est absque omni fide sacramentum, habet aliquam firmitatem quæ non aufertur per infidelitatem quæ adest in una earum absque fide existente.

AD secundum dicendum, quod dispensatio non impedit matrimonium remanere infidelium, sed impedit dispensationem fidei. Dispensatio enim non fuisset sacramentum perfidelium nisi prolis spiritualis, sed etiam naturalis. Et quamvis matrimonium quod est inter infideles non sit matrimonium quoad hoc quod est ex gratia alicuius sacramenti non tamen quin sit matrimonium quoad hoc quod est ex lege naturæ: quæ non tollit de lege, quæ fuit sanctificata.

AD tertium dicendum, quod bonum prolis quod est matrimonii primi matrimonium est in officium naturæ. Et ideo quæ pertinent ad illud genus naturæ sunt determinata de lege & non possunt: & ideo illa propter quæ matrimonium contractum inter infideles non dirimitur, sunt illa quæ pertinent ad primum bonum prolis, scilicet quæ tangunt vitam filiorum prolis, quam debent habere ordinatam & temperatam, quia in delectabilibus rebus dirigas animam tuam: & propter hoc non dirimitur matrimonium infidelium propter aliquam infidelitatem quæ adsit alterutri partium: quia quamvis alia infidelium peccata, quia quælibet alia peccata sint contra bonum prolis, quia quælibet alia peccata sint contra bonum prolis, quia quælibet alia peccata sint contra bonum prolis

SVMMA ARTICVLI.

CIrca ſecundum articulum primo notandum eſt matrimonium, id eſt verum ſacramentum, eſſe inter fideles. Hanc concluſionem explicat D. Thomas ratione. Matrimonium ordinatur ad bonum prolis generandæ & ad vitandum vitium fornicationis. Sed vtrumque horum eſt in infidelibus. Ergo matrimonium eſt inter infideles. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quod ſicut ſuperius dictum eſt, duplex eſt bonum prolis. Vnum eſt bonum prolis ſecundum eſſe naturæ, & hoc eſt bonum prolis ſecundum eſſe naturale, alia vero eſt bonum prolis ſecundum eſſe gratiæ, & hoc eſt bonum prolis ſecundum eſſe ſupernaturale. Ergo in infidelibus eſt matrimonium quoad primum perfectionis eſſe naturæ quidem ad ſecundum, & ita poteſt eſſe matrimonium inter infideles, non tamen quoad ſecundum perfectionis eſſe gratiæ & veritatis. D. Thomas docet, quod in infidelibus non eſt matrimonium, ſi eſt ſacramentum, ſed vt inſtitutum eſt in obſeruantia legis. De quo ſatis hactenus articulo. Dicendum ſequitur, Magiſter Sotus articulum quæſtionis.

¶ Circa illum articulum notabili primo quod contra D. Thom. eſt certa ſcholarum opinio quorundam ad id quod aſſerit quod inter infideles eſt verum matrimonium. Hoc contra primo ex illo quod dicit Paulus 1. Corinth. 7. & refertur à D. Thom. hic in argumento ſed contra ſi quis frater vxorem habet infidelem. Vxor enim non dicitur niſi propter matrimonium, ergo. Cõfirmatur. Nã ſalten dicitur ſi frater vxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo non tantum illum, ſed ſi non eſſet verum matrimonium non conſuleret Paulus, vt maneret cum illa, ergo verum eſt matrimonium. Secundo probatur ex cap. gaudemus de diuortiis vbi expreſſe dicitur. Et conſtat eum ex hoc quod ſolum ſeruus eſt liber, per quod habetur, quod humanæ legis conſtitutum infidelium fuit vera matrimonia. Tertio plures adducta ex articulo antecedenti ad ſecundum. Magis ergo videtur ratio inter duos infideles, ſed ſtando in iure naturali inter duos infideles poteſt eſſe validum matrimonium, & per conſequens etiam ſi altera illorum conuertatur ad fidem, ergo etiam inter infideles poteſt eſſe matrimonium.

¶ In oppoſitum primo, quia inter infideles tales duos poteſt matrimonium eſſe, vt inter Iudæum & Mauram, vt dicit D. Thomas ſecundo, tum infidelitas non eſt impedimentum ſufficiens ad impediendum matrimonium, vel ad illud diſſoluendum, ergo poteſt eſſe matrimonium inter illos. Aduertendum tamen quod ex lege politica quorundam infidelium poteſt fieri, vt tale matrimonium reddatur nullum, aut ſuperabile, vt ſuperius dictum eſt, poteſtas tamen poteſt illegitimare perſonas. Et ita ſi rex Turcarũ illegitimum genuit, & per ipſum ne tollatur matrimonium cum Iudæis vel cum infidelibus tale matrimonium non eſt validum; ſed ſi ad fidē conuertantur infideles etiam ſub dominio principum infidelium, poſſunt contrahere cum quocunque fideli etiam ſacramentum, nam iura naturalem, politicam poteſtatē reformata ſunt ſuper omnes fideles.

¶ Secundo ſequitur quod ſi modo Iudæi habeant veram poſtitiam (nullibi autem habent vtique) eorũ matrimonia intra gradus prohibitos iure diuino illo eſſent nulla. Et hoc probatur primo ex cap. de infidelibus, de conſanguinitate, & affinitate, vbi hoc habetur expreſſe. Secundo probatur ratione. Nam licet non ſit in illis obligatio ſeruandi legis, ut ſunt ab ipſa veteri lege, eſt tamen ſeruandum quod ſit ita ſecundum ſanctionem naturæ à republica, & ita poteſt habere effectum, ergo.

¶ Secundo notabili quod ſi duo infideles conuertantur, & poſt matrimonium eorum conuertatur ad fidem, & baptizetur alterum ex illis, non eſt ſacramentum, ſic quod in eo conferatur gratia. Ratio eſt, nam Sacramenta ecclæſiæ nouæ legis conferunt nõ ſolum gratiam, ſed per hoc quod ſenſibile determinatum ad certum effectum, ſed per hoc quod infidelis recipiat baptiſmum non adeſt ſignum ſenſibile determinatum ad illum effectum, ergo non eſt ſacramentum conferens gratiam.

¶ In hoc articulo fiunt duo vel tria dubia. Primum dubium eſt circa ſecundam partem concluſionis huius articuli. Vtrum ratione naturæ infidelium ſit ſacramentum. Et videtur quod pars affirmatiua.

¶ Primo arguitur ex cap. gaudemus, de diuortiis, vbi expreſſe dicitur quod ſi matrimonium contigit apud fideles, & infideles ita eſſe, ibi etiam ſignificatur, quod matrimonium inter infideles ſit ſacramentum

c de infidelibus

c gaudemus, de diuortiis

sint apud fideles, ergo eadem modo apud illos habet veram rationem sacramenti.

¶ Secundo arguitur. Matrimonium habet de ratione sui significare conjunctionem Christi cum Ecclesia, ut constat, ergo ubi significatur res sacramenti, ac habetur ejus fructus, ibi habetur aliquo modo sacramentum. De hac re disputatur aliqua ex parte supra q. 42. art. 1. & D. Th. de hoc disputat in hoc articulo.

¶ In hac difficultate animadvertendum est, quod sacramentum sumitur dupliciter, uno modo large, pro signo cujuscunque rei sacræ. Secundo modo proprie pro signo significante præcise gratiam.

¶ Quo posito sit conclusio. Matrimonium habitum non ut sacramentum fertur modo, bene tamen primo modo. Hæc conclusio habet duas partes. Prima pars probatur. Nam fertur modo solum sub ratione sacramenti Ecclesiæ, & sic illorum infidelium baptismus, qui ab illis simul cum sacramento, & per illum ablatum capere debuerunt, fertur modo sub ratione baptismi, ac habitudo ad hunc baptismum, ac habitudo ad hoc sacramentum, ergo illorum matrimonium non fertur hoc modo. Secunda pars conclusionis, probatur argumento facto in principio quæstionis: illa fides Noæ matrimonium ex primæva institutione quam habuerunt ab Adam significabant conjunctionem Christi ad Ecclesiam. Unde ad argumenta facta facile omnibus respondetur. Ad primum respondetur primo, quod illi sacramentum accipiunt large & primo modo, non secundo modo. Secundo respondetur, & hoc melius, quod illi sacramentum accipiunt per ignorantiam inculpabilem, ac propterea non sacramentum unum bonum matrimonii, hoc dictum est supra quæstione vel dicitur, quod matrimonium est indissolubile: sed apud infideles hoc modo sunt apud fideles, licet non habeant tantam indissolubilitatem, ut possint ducere. Ad secundum respondetur, quod matrimonium secundum primam institutionem significavit, videlicet, quod sit sacramentum large modo.

EST secunda sententia Sylvii. Matrimonium infidelium habent ex natura sua, quod sit indissolubile. Et videtur una pars regulæ.

De Sylv. & dicer. ¶ Primo arguitur ex supposito. Si contrarium. ubi supra dicitur, quod licet matrimonium sit inter infideles ratum, non tamen est ratum: in quo significatur, quod

A non habeat firmitatem, nec indissolubilitatem, ergo tale matrimonium non est indissolubile ex natura sua.

¶ Secundo arguitur. Vinculum, quod constituit tale matrimonium, est indissolubile, & per consequens omne aliud vinculum, ergo tale matrimonium non est indissolubile.

¶ In hac difficultate Magister in 4. dist. 28. q. 1. tenuit quod tale matrimonium est indissolubile ex natura sua. De hoc B plura dicemus infra, cum dicemus de indissolubilitate matrimonii.

¶ Pro nunc breviter explicando ea hic dubia, & sit prima conclusio. Matrimonium infidelium quod est apud infideles ex natura sua est indissolubile. Hæc conclusio probatur primo, ex illo capitulum de diversis, ubi dicitur, quod infideles tam quam fideles, tam quod fideles, magis significant quod matrimonium apud infideles habet indissolubilitatem sicut apud fideles, sed apud fideles ex natura sua est indissolubile, ergo apud infideles. Confirmatur, nam si solum C diceretur quod matrimonium infidelium habet indissolubilitatem ex pacto, quia pacta possunt dissolvi per contrarium pactum, ut patet in pactis societatis, ergo non esset indissolubile ex natura sua. Secundo probatur sic. Ut una determinatio est, matrimonium infidelium est verum matrimonium, ergo est indissolubile, ut vera determinatio infidelium est ex natura sua indissolubile.

¶ Secundo etiam. Dicendum est matrimonium non esse quod ex duobus significare in aliquo alio dissolvendum. Constat enim velle quod sit vere indissolubile ex natura sua. Et sicut dissolvi potest ratum matrimonium fidelium per solemnem professionem religiosi, ita de se indissolubile. De quo plura infra quæstione 4. & ita in qua ex professo dicemus de indissolubilitate matrimonii.

¶ Ad

¶ Ad primum ergo rationem respondeo, quod sicut supra dictum est, quod matrimonium infidelium ex præcepto dispensationis divinæ non est ratum, id est, non est omnino modo indissolubile: & ita intelligitur Magister & Gratianus: ambo enim loquuntur in quadã authoritate Divi Augustini dicentis, quòd tale matrimonium non est ratum.

¶ Ad secundum respondetur ex dictis in secunda conclusione.

EST certum dubium, Vtrum si duo infideles contingat sibi contrahere, & baptizentur, matrimonium illorum habeat rationem sacramenti. Et videtur quòd pars affirmativa.

¶ Primo arguitur ex doctrina D. Th. in hoc articulo primum, vbi dicit, q̃ tale matrimonium infidelium, quod ab vtroque eorum aliquo modo est sacramentum habitudinis, quamuis non actualiter, eo quòd ambo non sint in fide Ecclesiæ, in qua sacramenta operantur q̃ tale matrimonium possit habere rationem sacramenti, cum habitualiter sit sacramentum, ergo.

¶ Secundo arguitur. Non est improbabilis sententia, quòd matrimonium celebratum per procuratores habet veram rationem contractus naturalis, non tamen sacramenti vigore duarum talium matrimonium celebrare in præsentia tertiæ personæ habet veram rationem sacramenti matrimonij, ergo simili ratione in nostro proposito matrimonium infidelium ad fidem conversorum habebit vtique veram sacramenti rationem. Probatur consequentia: nam in vtroque casu est eadem ratio.

¶ Tertio arguitur. Illi possunt renovare fidem, & de nouo exprimere internum consensum secundum legem ecclesiæ, ac si de nouo possent de nouo contrahere, ergo matrimonium eorum potest habere rationem sacramenti. Probatur consequentia. Nam ratio sacramenti annexa est ipsi contractui matrimoniali. Antecedens vero videtur notum & certum in illis contrahentibus, qui quidem possunt renovari. Confirmatur argumentum. Nam daretur aliquod matrimonium inter fideles legitimum, qui non haberent rationem sacramenti, nec habere possent, consequens autem est falsum, ergo aliud ex quo sequitur. Sequela est manifesta. Falsitas consequentis probatur. Nam tale matrimonium non contrahitur ad præcavendum, & educationem prolis secundum ejus supernaturale, nec in illo datur gratia ad actus matrimoniales, quæ omnia videntur difficultiva.

¶ In oppositum est primo. Illi infideles conjuges si convertantur ad fidem, & baptizentur non possunt de nouo celebrare contractum matrimonii, ergo nec matrimonium illi poterit habere rationem sacramenti. Consequentia est evidens, nisi in omni sacramento debet esse res, & sacramentum simul, & supra quæst. 42. art. 1. dictum est, quòd in sacramento matrimonij res, & sacramentum simul est ipsum vinculum, quod relahitur ex matrimonio consummato. Antecedens constat. Nam illi infideles nunquam contrahunt ad fidem ita contrahentes matrimonium indissolubile ex natura sua, ergo modo non possunt de nouo contrahere. Confirmatur & explicatur. Quamvis quicunque illi modo possit exprimere consensum, & exprimant illum, non est nouus contractus matrimonij, nec inducunt nouã obligationem, vt constat: cum non possint illi inducere eam qui sit inducta, ergo non est contractus matrimonialis, ac fidelium nec sacramentum.

¶ Secundo arguitur. Vinculũ ipsum matrimoniale, quod relinquitur ex ipso contractu, si potest habere rationem rei & sacramenti simul in illo casu, ergo nec contractus ipse potest habere rationem sacramenti. Consequentia est evidens, si in omni sacramento debet esse res, & sacramentum simul, & supra quæst. 42. art. 1. dictum est, quòd in sacramento matrimonij res, & sacramentum simul est ipsum vinculũ, quod relahitur ex matrimonio consummato. Antecedens constat. Nam illud vinculum matrimoniale erat antequam illi convertentur ad fidem, & baptizarentur, vt constat, ergo non pòt esse res, & sacramentum simul: nam res & sacramentum simul debet esse effectus sacramenti tantum.

¶ Tertio arguitur. Per hoc q̃ repetitur verba contractus externa, non traditur potestas corporis, si non esset tradita, ac fuisset de nouo est contractus matrimonij: nam in contractu matrimonii traditur potestas corporis, ergo non est sacramentum: nam vt dictum est in loco citato sacramentum matrimonij est ipse contractus matrimonialis.

¶ Quarto arguitur. In sacramento nouæ legis datur gratia sacramentalis ad vsum matrimoniales, quamvis in contractu matrimonii dari possit ad actus matrimoniales;

miadev sed in tali casu per hoc quod remouetur actus, & exercitium non datur aliquis peccatum, non sic data imprimitur gratia sacramentalis ad talem actum.

¶ In hac difficultate & propter hanc diuersa sequuntur inter duas oppositas sententias inter Theologos. Prima affirmat, quod quamuis actus infidelitatis possit habere rationem sacramenti si tollatur confessio, & exercitium de quo illa sententia videtur tenere Sylueste, verbum remotum. Quæ ita dicit. Vnde si talis conuertatur operatur ex contrario. Et idem debet intelligi qui dicit, quod matrimonium per peccatorem habet veri sacramenti rationem quando contrahitur in peccatis. Et hanc sententiam sequitur aliqui expositores Diui Tho. & eius discipuli. Secunda sententia est huic opposita, videlicet, quod quamcunque per duas contrarias dispositiones possit reparari & confirmari potest contrahere ad bonum & oppositum, tale matrimonium non habet rationem sacramenti. Hanc sententiam tenent etiam multi expositores, & discipuli Diui Thomæ.

¶ In hac difficultate sit conclusio. Vtraque sententia est satis probabilis. Hanc conclusionem aliqualiter habet duas partes. Prima pars, videlicet, quod prima sententia sit satis probabilis probatur argumentis factis primo loco, quæ sunt satis probabilia & authoritate Doctorum qui illam tenent. Et secundum illam sententiam quæ satis probabilis est aliquam dicendam sunt. Primum est, quod ad hoc quod matrimonium habeat rationem sacramenti quando de novo contrahunt & exercitium se contrahunt, satis est, quod ille contrahat matrimonium qui ultimo modo fuit de novo paratus ad illi quod Ecclesia intendit in matrimonio, quod sit per prius exercitium in quo non peccabit: tam quando contrahitur per ipsos primitus tam illi verum sacramentum quam habent verum rationem contrahendi & potest quando ipsi contrahunt de præsenti eodem modo non faciunt contractum amoris ei, sed remanet illud, & hoc satis est ad hoc quod ille contractus veluti continuatus habeat veram rationem sacramenti. Non dissimiliter in nostro proposito. Itaque valet Deus & contractus matrimonialis habeant veram rationem

A Sacramenti in ijs matrimonij in Ecclesia, & non separentur. Secunda sententia quæ videtur esse magis probabilis, quamuis illud videatur esse probabilius per duas contrarias dispositiones in subiecto, tamen pollet in contrarium. Quæ non probatur de omni ratione, videtur quod si non sit sacramentum finale, si contrahant matrimonium respectu, & effectu per quem sacramentum finale confertur Christi, non habet. Illi optimi finale si conditiones quæ præsentur ecclesiæ sacramentum finale, & recipiunt cum ipso sacramento quod si illi non sacramentum finale confertur sibi sacramentum, non quidem habendo finem, contrahere, & sacramentum finale, sed ex fide quam & charitate per quam disponuntur. De quo tempore quæritur dubium. Per hæc dicta respondetur ad quæstionem ita secunda loco quæ citatur contra illam partem. Secunda vero pars conclusionis probatur argumentis factis secundo loco, quæ satis probabilia sunt, & authoritate Doctorum qui illam tenent. Et secundum illam sententiam quæ satis probabilis est aliquam dicendum sunt. Primum est, quod ad hoc quod matrimonium habeat rationem sacramenti quando de novo contrahunt & exercitium se contrahunt, satis est, quod ille contrahat matrimonium qui ultimo modo fuit de novo paratus ad illi quod Ecclesia intendit in matrimonio, quod sit per prius exercitium in quo non peccabit: tam quando contrahitur per ipsos primitus tam illi verum sacramentum quam habent verum rationem contrahendi & potest quando ipsi contrahunt de præsenti eodem modo non faciunt contractum amoris ei, sed remanet illud, & hoc satis est ad hoc quod ille contractus veluti continuatus habeat veram rationem sacramenti. Non dissimiliter in nostro proposito. Itaque valet Deus & contractus matrimonialis habeant veram rationem

¶ Ad primum argumentum in dubium D. Tho. Prima solutio est quod dicitur quod modo habitualiter sacramentali matrimonium infidelium, quamuis significet ecclesiam Christi ut Ecclesia specialiter, sicut baptismus &c. in ea parte quæ consistit dicit, quod matrimonium infidelium est sacramentum, & quia significat & dicit unionem Christi ad Ecclesiam, sicut baptismus &c. Secunda solutio est quod D. Tho. dicit, matrimonium infidelium est alio modo sacramentum habitualiter, quam in tali matrimonio reperitur actualiter sacramentum, scilicet, contractus ipse non reperitur formale. Tertia solutio est, quod dicitur aliqua modo sacramentum habitualiter, quamuis quatenus ille matrimonium non est per se sacramentalis contractus existens, & ratione istius speciei proprii illi sacramentum, & illius. Sed tertia solutio non videtur

...procedat à vinculo infidelis: nam in ...ne, qui sit in potestate eorum etiam ...ultimo alius finem, non est actus vera- ...bilis matrimonii quia sit ſignificativus, ...quod quidem potest precedere à matrimo- ...nio & alias eadem ratione, & etiam ...precedit à vinculo infidelis.

¶ Ad ſecundum respondetur primo, quod ...quamvis illa ſententia ſit probabilis, oppo- ...ſita tamen eſt probabilis, imo probabilior. Et ita dicimus quod ſententia oppoſita non eſt probabilis. Adverſarius tamen eſt quod maxima probabilitatis habet eſt quod ſimplex renovatio & experimentum ...matrimonii in infidelitate nondum ...ſit ad fidem, baptismum, eſt ſacramen- ...tum matrimonii, quam quod matrimo- ...nium per procuratores non ſit ſacramen- ...tum vigore in perfecta experimentis ...contracta. Ratio differentiæ eſt. Nam in ...hac ultima ſententia aſſeritur, & aliquis ...contractus veri matrimonialis non ſit ſa- ...cramentum, quod eſt difficile, in prima de ...ſententia ſolum aſſeritur, quod non ſit ...hoc contractus matrimonialis posit habe- ...re rationem ſacramenti à priori peccatum ...mum in conformitate & continuatione il- ...lius quando de novo experimentum contrahi- ...tur poſt baptiſmum, quod quidem non eſt ita difficile.

¶ Ad tertiũ argumentum respondetur, ...quod quamvis experimenta ſint ſacramen- ...ta de novo non contrahantur de novo nec eſt ...novus contractus matrimonialis & ita cum ...talis ſacramenti ſit annexa contractui ma- ...trimoniali non erit nova ſacramentum. Ad ...confirmationem respondetur, quod eſt ...inconveniens obiectum quod matrimo- ...nium quod non fuit contractũ inter fideles ...baptizatos, non ſit ſacramentũ, quamvis tñ ...do perſeveret vinculum inter fideles bapti- ...zatos non eſt neceſſarium illud aſſerere, ut ...prius manifeſtum, ſi poſt baptiſmum non ...fiant renovati conſensus, nec experiẽ- ...ta de novo, tunc enim in omni ſententia ...eſt vinculum matrimoniale inter fideles ...baptizatos, tamen non haberet illud mutui ...auxilium ratione Sacramenti. Verum eſt ...quod illi ex eo quod baptizati ſunt & elevati ...ad eſſe ſupernaturale poterunt ...procurare ſecundum eſſe ſupernaturale: & ...verum eſt quod non daretur illa gratia ad ...actus matrimoniales, ſicut nec daretur quã- ...do non renovarentur expreſſiones conſenſus. Et ſi dicis in hoc articulo colligitur quod impedimentum disparitatis cultus ſit fidelis & infidelis. Primum eſt ex parte cauſæ eſſentiæ. Nam matrimonium fidelis infidelis eſt à Deo ex eſſentia naturæ, matrimonium vero fidelium baptizati eſt à Deo ex eſſentia gratiæ. Secundum dirimens eſt ex parte effectus. Nam matrimonium infidelium ordinatur ad temporalia obſequia, matrimonium vero fidelium gratiam confert, & virtutes ad ſpiritualia officia. Tertium dirimens eſt ex parte finis. Nam matrimonium infidelium ordinatur ad propagandam ſpeciem humanam, matrimonium vero fidelis ordinatur ad multiplicandum, & inſtituendam eccleſiam prædeſtinatorum.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum conjux converſus ad fidem poſſit cohabitare cũ vxore nolente converti.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quod vxor converſi ad fidem nõ poſſit cohabitare cũ vxore nolente converti, cum quæ ſe infidelitate contraxerat, cũ enim eſt inde periculum oportet eam diem cautelam adhibere: ſi propter periculũ ſubuerſionis fidei prohibetur ne fidelis cum infideli contrahat: cum ergo periculum ſit ſi fidelis cohabitaret cum infideli cum qua prius contraxerat, & adhuc maius, quia neophyti facilius perverterentur quam illi qui ſunt in fide, videtur quod fidelis poſſit cõmorationem non poſſit cohabitare cum uxorem infideli.

¶ 1 *Præterea*, à quæſt. dicitur: *Nõ poteſt infidelis cum chriſtiana cohabitare, quia cum in Chriſtianam transfigurata eſt fides: ergo fidelis habet prorſus vxorem infidelem dimittere.*

¶ 3 *Præterea*, *Matrimonium quod inter fideles contrahitur, eſt perfectius quam illud quod contrahitur inter infi-*

dilectæ sed fidelis contrahere in gradu
prohibito ab ecclesia dispensatur sine ce-
remonia: ergo & infidelium, & idcirco
fidelis non potest contrahere cum infi-
dele, ad minus prohibendo contra infi-
delitatem contrahi in gradu prohibito.

¶ 4 Præterea. Aliquis infidelis habet
quatuor plures uxores secundum ri-
tum suæ sectæ: ergo potest contrahe-
re cum illis, cum quibus in infidelitate
contraxit, videtur quod possit etiã post
conversionem plures uxores retinere.

¶ 5 Præterea. Potest contingere ꝙ
repudiata una uxore aliam ducere,
& in illo matrimonio existens convertatur: videtur ergo quod fidelis in hoc
casu non possit eum habere, quasi de nouo habeat contrahere.

S. D contra ad quod Apostolus, & Cor. 7. consulit quod contrahatur.

¶ Præterea. Nullum infidelium sacramentum; sed matrimonium infidelium
fuit: sed matrimonium erat verum
quando unus infidelis erat, ergo quã-
do alter conuertitur non diuidetur per
hoc matrimonium, & videtur quod
possit habere contrahere.

RESPONDEO dicendum, quod
fides tollit quæ est in matrimonio non pol
lutis, sed perficit matrimonium: unde
cum unus infidelium sit matrimonio
nimium per ex dicta parte, per hoc alter ad
fidem conuertitur ad fidem, non ex hoc
ipso matrimonium soluitur. Sed aliquando tollit matrimonium, ratione
cuius fidelis matrimonium quod habebat
cum infideli, non habet exigere debitum,
ut quæ pars passa est cum infidelitate, &
adulterium quod ratione quæ est contra
bonum prolis. Unde sicut se habet in potestate dimittendi adulterum uel non
adulteram cum ea sua se habet in potestate dimittendi infidelem, uel conuertentem
ad eum: potest enim vir innocens libere
non velle cõ adultera sine correctione,
nõ autem si in adulterio peccatum fuerit abstinuerit, nec uidetur patronus eius
periculum, quando ei cũ sine correctione
potest libere dimittere: similiter fidelis

conuersus potest uxorem infidelem cum ea
re cum sine conuersione, sed non infidelitatem abstinentiam uelle, & hoc facit
cum commendo parentes non contra se, & de
hoc alibi conditiones Apostoli.

AD primum ergo dicendum, ꝙ fides
non impedit aliquid secundum genus
debitum matrimonio existens, sed idea
mentis sunt quæ impediunt matrimonium contrahendum & præstandum, quæ
non ipsam non possunt dissolvere, sed quandoque sicut de abstinentia patet: & similiter dicendum est de disparitate cultus.

AD secundum dicendum, quod in
primitiua ecclesia tempore Apostolorum
poterat contrahere ad fidem, & Iudæus & Gentilis: & idco tunc fidelis non poterat habere prohibitum sum de uxore conuertenda, etiam si ipsa non conuerteretur. Postea autem tempore precedente Iudei fere omnes obstinati, quam Gentiles: quia Gentiles adhuc erant ad fidem facilius conuertendi. Et tempore Constantini Imperatoris, & circa tempora illius & ideo tunc non erat tantum fidelis cum uxore infideli Iudea habitare, quia erat spes de conuersione eius sicut erat de conuersione uxoris Gentilis: & ideo tunc fidelis conuersus poterat habitare cum Gentili, sicut cum Iudæa, nisi conuersionem præmitteret, & secundum hoc loquitur Dominus: Sed tempore isto possit aduersus utrosque, scilicet, Gentiles, & Iudæi, quia utrique obstinati sunt: & ideo nisi unus infidelium conuertat alium, non permittitur ei habere, non fidelis Gentilis, non Iudæa.

AD tertium dicendum, quod infidelis non baptizatus non sunt alienati ab unitate ecclesiæ, sed sunt extranei naturaliter unitati diuinæ: & ideo si contrahentes alii quis infideles in gradibus prohibitis secundum legem diuinam, & sunt matrimonia; non autem ad fidem conuertatur, non possunt in tali matrimonio remanere: si autem contrahentes in gradibus prohibitis per Ecclesiam ecclesiæ pos-

sint

ſint conſulendæ ſi vterque conuertatur, vel ſi vna conuerſa ſit ſpes de conuertendo alterâ.

AD quartũ dicendum, q̃ ſalua pace ſi vxores ſũt contra legem naturæ, tũ etiam infideles ſunt diuiſæ. Et alia non eſt ratio matrimonium infidelis miſſi cum illa, cum qua primo contraxerãt, q̃ ipſe cum omnibus ſuis poſſit conuerſari, poſtq̃ cũ prima conuenit, & aliam debet aſſumere. Si enim prima conuerti voluerit, & aliquæ aliarum conuertatur, iidem ius habet cum ea ſecundi cum illa de nouo, quod cũ alia habeat: de qua poſſit dicendum.

AD quartum dicendum, quod repudium vxoris eſt contra legem naturæ, cum infidelis non licet vxorem repudiare: & ideo ſi conuertatur poſtquam conuerſa alteram duxerit, idem iudicium eſt de hoc & de illo qui plures vxores habebat, quia tenetur primo quem repudiauerat accipere, ſi earum nullam duxerit, & aliam abijcere.

SVMMA ARTICVLI.

PRima concluſio. Cum inter infideles ſi vera matrimonium per hoc eſt dicẽdum eorum contrahentes ad fidem non ex hoc ipſo ſoluitur vinculũ matrimonij: licet habitus eſt, nũ fides eius qui eſt in ea manſerit, nõ poſſit ſed perſeuerãs ipſam non impedire.

¶Secunda concluſio. Sicut quis ſe habet in poteſtate dimittendi adulteram nõ conuertendi eam ea, ſic ſe habet conuerſus ad fidem in poteſtate dimittendi infidelem.

¶Tertia concluſio. Sicut mariti adulteræ inuicti poteſt libere manere cum adultera ſpe correctionis eiuſdem adulteræ, nõ autem ſi obſtinata fuerit in peccato adulterij, nec adeatur ille periculum incontinentiæ ſi manſerit eiuſdem quando habet ſpem conuertendi illius poſſit eã libere dimittere, ſi velit conuertibilis ad fidem. Et ad hoc eſt rubrum Apoſtoli 1. Corint. 7. conſulentis ut manerent.

¶Circa iſtum articulum aduertendum primo quod prima concluſio D. Thom. eſt

centeſima. Itaque matrimonium infidelium non diſſoluitur per conuerſionem vnius ad fidem, & multo minus ſi vterque conuertatur. Et hoc quidem conſtat ex D. Paulo 1. Corin. 7. vbi dicit, quod ſi infidelis poſt ſit uerſionẽ alterius ad fidem, vult cohabitare cum fideli ſine contumelia creatoris, fidelis non debet diſcedere ab infideli, quia ſi matrimonium ſimpliciter eſſet inirritum, & diſſolueretur, fidelis deberet diſcedere, nec eſſet, ergo tale matrimonium in diuinis. Paulus non ſolum diſſoluitur. Secũdo poſſet probari hoc ex cap. grandenſium de diuortijs, in quo hoc expreſſe dicitur quod matrimonium infidelium non ſolum per ſacramentũ baptiſmi non ſolũ per ſolemnem ſed etiam naturale diſſoluitur. Deinde, contra rationẽ D. Tho. Nam fides gratia & inſtrumẽtũ gratiæ cuiuſcunque ſint ſacramenta, non deſtruunt naturam, ſed illam perficiunt, matrimonium ergo vt iam dictum eſt, eſt inſidelibile ex natura ſua etiã inter infideles, ergo tale matrimonium per conuerſionẽ non ſimpliciter diſſoluitur. Et hinc concluſionem docet etiam Diuus Auguſtinus libro de adulterinis coniugijs contra Polemium, capite vltimo, tomo ſexto, qui aſſerebat tale matrimonium diſſolui. Hæc tamen doctrina intelligitur dummodo alibi contracta ſit legitimum, nam ſi extra ius naturale inierunt clandeſtine ſeparati ſunt cum veniunt ad eccleſiam, vt docet expreſſe Innocentius tertius in c. grandenſium de eo. Secundo eccleſia eſt in tali caſu ad prohibendum iure diuino quã obtentũ ad fidẽ permaneat cum propria vxore. Et hoc aſſerit à D. Auguſt. contra Polemũ in loco citato. Ratio huius eſt: Nam imprimis eſt dicere quod conſilium Apoſtoli ſi quis vxorem habet infidelem & hæc conſentit habitare cum illo, nõ dimittat illã, &c. Et hoc conſilium eſt ſalubre. Nam dormiũt corporis alterius ſalubre permanere, ergo huius eſt ratio, & hoc certum eſt ſecundũ fidẽ. Tertio notandũ eſt quod quãdo ſpes faciendi conuertendi infidelem conſulitur eſt permittere cum illo. Ratio huius eſt ex illud mediũ eſt ſecundũ, & poteſt eſſe ne-

ceſſe

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum fidelis conuersus possit vxorem infidelem & nolentem cohabitare sine contumelia creatoris.

D. Petrus de Ledesma. Primo Statuo quod Christianus non possit sine peccato mortali infidelem vxorem dimittere, nec ab ea recedere, sine iniuria Creatoris, Matrimonium enim est sacramentum, vt ait Apostolus ad Ephes. 5. Mysterium hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. Ergo & vir fidelis non potest vxorem infidelem dimittere.

¶ 2 *Praterea. Nullus potest aliquo pretio facere fidei confessionem ipsius fidelis vxoris infidelis: quia est in corpore eius infidelitas: ergo per hoc quod non ad fidem conuertitur, nullo pretio compelli possit vt libere dimittatur, non possit non conuerti ad fidem sine confessione eius. Sicut nec virginitatem, nec castitatem sine consensu eius.*

¶ 3 *Praterea. Si aliquis contrahat cum aliqua femina, siue sit fidelis, siue infidelis, non propter dotem, sed propter coniugium: non potest ipsam dimittere: ergo nec quicunque contrahit cum infidelis, siue sit mas, siue femina, non potest dimittere propter infidelitatem.*

¶ 4 *Praterea. Quilibet tenetur ex debito procurare salutem proximi: sed infidelitas ab infidelis vxore, filiis, & omnibus proximis, quia partes fomentum trahunt, & est causa perditionis: ergo non potest vxorem infidelem dimittere.*

¶ 5 *Praterea. Quidam tenent posse adulterare dimittere, non propter adulterium, sed propter odium, ergo & propter odium fidei.*

Vide in Decret. 2. q. 1. c. 2. per tot. cap.

A

B

C

D

1. Cor. 7.

Conc. Tolet. 13. c. 14.

Conc. Tol. 4. c. 62.

esse magni boni, ergo est meritoria. Et hac est ratio quę tenuit Apostolus in hoc supe citato ad probandum tale consilium. Aut enim, unde scis mulier si viro tuo facies? Et in tali casu docet D. Augustin. ubi supra, quod non licitum licet, tamen & expedit ita facere, imo exilium quod est certa spes conuersionis contemptu infidelis ad fidem tenemur: dummodo aliqua tam parua maneat participatio charitatis, & fraternę conditionis tali tempore obligatę magis nubat magis obligare contingat, magis nubo magis tenetur diligere. Quarto idem videtur esse quod quando infidelis spes conuertendi contingit, non debet eum dimittere. Ratio huius est, nam ex tali coabitatione potest vir fidelis maiorem spem habere conuertendi vxorem infidelem, ergo in tali casu non est permittendum, & ita diligenda tempora, & illa consolationis verba loca D. Pauli quę videntur contraria. Nam 1. Corint. cap. 7. dicit. Nolite ingenium discere cum infidelibus, quod quidem intelligitur in pedro casu, quando potest sequi periculum quam lucrum sperari. Quod vero addunt cap. 7. de diuino dicit in certis casibus intelligendum dicit iuxta dicta Didymi. Et quantum ad tempora Apostolorum ex timore infidelium timebant periculum, in aduersum ecclesiæ legem tali, vt vxor fidelis separetur ab infideli quia ge, & de Iudeis erant Decretum Concilii Tertii Toletani cap. 14. & Concilii 4. cap. 62. tam legi humanæ attendunt id quod regulariter, & ut in plurimum contingit. Et contra illas leges non est licitum modo facere sibi in duobus. Primum est quando certum est semper sperare conuersionem: secundum quando sine manifesto periculo mortis discedere non potest. Hæc autem ea. sui explicui explicanda sunt in sequenti Dub.

A

B

C

D

nullo modo ad fidem eius conuersus.

SED contra est quod Apostol. dicit. 1 Cor. 7.

1 Petr. 3.

4 Praeterea, Adulterium spirituale est grauius quam carnale: sed propter carnale adulterium non potest dimitti uxor aduersus euangelium ad cohabitandum: ergo multo fortius propter infidelitatem, quæ est adulterium spirituale.

RESPONDEO dicendum, quod humanis actionibus aliqua & alia data diuersa sunt expedimenta & exempla: & ideo qui primum peccatum non remittit ad vnum in priori vita non remittendo nihil est quod ille qui in ueteri fœcularitate excellentia aliqua coluit, non remittat si quando ad Christum conuertitur, & priora ueteris conuersationis: & ideo liberatur ab obligatione qua ante tenebatur reddere debitum, & ei cohabitare non tenetur quando recusat ipse solus, quamuis reddere debitum in aliquo casu libere ei possit facere, sicut dictum est: sicut, & religiosus potest libere perficere votum quod fecit in seculo, si non sunt contraria religionis facere, quamuis ad ea non teneatur, ut dictum est.

AD primum ergo dicendum, quod fornicatio nihil aliquid incompetens libertati religionis perfectionis quæ matrimonio non perficitur: sed obligatio matrimonii sine consensu aliquid de pugnat perfectioni vitæ Christianæ: cuius summum fastigium continentiæ possidere, & ideo non est simile de utroque. Et præterea continentia non obligat ad vitæ quod professæ sunt, quod dicimus fornicationem obligare ad infidelitatem, patet 1. Cor. 6. & ideo non est simile de seruo, & coniuge.

AD secundum dicendum, quod non habetur ius in corpore coniugis nisi quantum ad illa matrimonii in quæ consentit, quia etiam mulier viro non subiicitur nisi in operibus matrimonii, ut patet 1. ad Corinthios 7. & ideo si petit quæ ad matrimonium non pertinent priori viro ab ea discedat, nullum ei præiudicium. Tribuens autem ad religionem matrimonium carnali spirituali nupsit, non autem corpus vel animam: & ideo si matrimonium sit consummatum non potest vir ei consensum ad religionem præstare. Parcit autem uxor carnalem copulam quando est cum ea copula spiritualis, sed illi qui ad baptismum accedit, corporaliter relicto conspectum Christo in mente & ideo ei debitum soluere reddendo eius potest ei præcipere conuersationem. Vel dicendum, quod ex culpa sua uxor prædictam patitur quæ committit contra.

AD tertium dicendum, quod disparitas cultus facit personam simpliciter illegitimam, non autem quantum ad seruitutem, sed fidem quando ignorantia ejus est: & ideo non sequitur simile de infideli & ancilla.

AD quartum dicendum, quod prius aut pretium ad perficiendum aliquem, & tunc potest libere sequi patrem fidelem, nec mater infidelitatem eius in minuit aliquo conditionem, & tunc debet ad ea fidelitatem obligare quod indiget matris obsequio ad educationem.

AD quintum dicendum, quod similiter per fornicationem non tollit ab aliquo quin sit infidelis per baptismum: & ideo non est simile ratio.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio est affirmativa, ad illud sensum quod quamuis illa conuersi nolit, licet velit cohabitare sine contumelia creatoris, vir conuersus non tenetur reddere debitum, nec ille cohabitare. Licet posset ei libere reddere debitum in aliquo casu. Ratio huius conclusionis est, quia ille qui accedit ad baptismum regeneratur in Christo, & mutat priorem uitam, ergo liberatur.

tenar ab obligatione qua tenebatur obedi
re, & reddere debitum.

¶ Secunda conclusio ad mentem. In ca
li casu, si prolem ante susceptam, si tam per
fecte amantem, libere potest fugere sed patrem
fidelem sed matrem infidelem, si vero sit
in minori etate, tunc debet dari patri fide
li, cum obligatione, quod instruat matrem ad fi
dei ad obedientiam ducat.

¶ Circa primam conclusionem haec di
cenda sit primum dubium, an illa particula,
& videtur quod non Petrus et D. Paulo in
loco isto citato dicente, quod si frater
uxorem habet infidelem, & hic consentit
habitare cum illo non dimittat illam, ergo
in casu primae conclusionis, tam potest
vir fidelis mulierem infidelem dimittere, &
non cohabitare cum illa.

¶ Secundo. Sed in per hoc quod consentit
habitare ad Christ, non debet dimittere domi
num (quod debet matrimonium dirimere
tur, & cohabitare in domum, ut constat
ex illo D. Pauli Servus non es, &c. Et
licet Virgo quisque maneat in vocatione qua
vocatus est, ergo per hoc quod consentit cum
infideli ad fidem, non excusatur à fidelitate
debita, & cohabitatione. Probatur
consequentia, tum videtur quod sit rationis
causa.

¶ Tertio Si infidelis consentiens ad fidē
& illa tamen vult cohabitare sine iniuria
creatoris, ad cohabitandum matrimonium, ut
tum dissolvitur ex articulo praecedenti,
& datur simplex fidelis, ergo fidelis tene
tur reddere debitum, & cohabitare. Proba
tur consequentia, nam ex ipso matrimonio
datur obligatio ad cohabitandum, & reddi
dum debitum.

¶ Quarto arguitur Si aliqua ratione fi
delis consentiens non teneatur reddere debi-
tum nec cohabitare, maxime propter ra
tionem D. Thom. in articulo, videlicet,
quia per baptismum regenerantur Christo
& acquirit privilegium, & ita liberatur ab
obligatione qua tenebatur vxori reddere
debitum, & cohabitare, haec autem ratio
nulla est, ergo. Consequentia est bona.
Minor probatur. Prius quoniam illa
ratio baptismus Christo regenerat ad spiri
tum fidei dantis sua Secundo. Quo
niam ex hac ratione sequitur quod per
baptismum, & conversionem ad Fidem, vel
fidei virtutis vxoratus, & diuturnus

A matrimonium, & quidem modo [illegible],
& inepta nuptiae [illegible].

IN hac difficultate [illegible] dicamus quod
in isti casu non [illegible] & de dissolvere hanc vinculum quod [illegible]
& cohabitationem.

¶ Prima conclusio. Certissima est quod
si infidelis vir fidelem potest [illegible]
fidelem dimittere, & non cohabitare cum
illa, vel si haec supponitur in praecedenti
casu esse amens. Ratio est [illegible]
tem Christiana religionem abhorreat
sertis, vel ei [illegible] cohabitare, &
deb. Haec conclusionem tenet D. Tho
hic, & Alij ibi Scotus dicit se contrarium
arte 2. & idem tenent recentiores
& citatis D. Thom. Expresse conclu
so patet ex D. Augustino, in Genesim
in praecedenti mea cap. 17. ubi exp
dicens illas verbales, exp.
Non [illegible] cohabitandi nulla
sent cohabitandi, & reddendi debi
mus quamvis non difficultatem
in dativo dicens; sed cohabitationem spiri
tualem sit malit, ergo etiam ex illo
dicitur cohabitationem. Tunc ultra, sed si fidelis
sit alterum quidem spiritualem in co
sit, ergo non tenetur Christiana cohabi
tare. Haec conclusio explicabitur amplius
in sequenti.

¶ Secunda conclusio explicatur praece-
dentia. Quod sit fidelis potest dimittere in
fidelem quamvis ad thorum, & cohabi
tationem, sit principium nostrum ex Chri
sto Domino fidelem coniugi, si fuerint
non fidei. Itaque sint decem in quo
sunt sequenti, quod sacramentum ma
trimonii perficitur dissolvitur per
peccatum religionis per principium
concessum à Christo in Ecclesia Evange
lio: ita etiam dicendum est quod ex pri
vilegium Christi quod sit fidelis possit
discedere ab infidele quamvis ad thorum,
& cohabitationem. Haec conclusio
docet omnes discipuli D. Thom. Probe
tur primo ex Apostolo ad hoc expresse,
ubi dicit, Non [illegible] Deus nos Do
minum. Si ergo frater vel soror habet infi
delem, & hic consentit habitare non di
mittat illam. In quibus verbis
significat hoc fit consilium sed Do
mini praeceptum, ergo ex principio Do
mini potest illam dimittere quod de-

C

D

[illegible] Secundo. Poſt con
[illegible] matrimonium naturaliter non poteſt po-
[illegible] habere diuidere illos quibus ad cha-
[illegible] & cohabitationem, cum dicat Domi-
[illegible] quos Deus coniunxit homo non ſe-
[illegible] parat. Ergo ſi diuidi poſſent quantum ad
[illegible] & cohabitationem illam eſt pro-
[illegible] priuilegium Chriſti Domini conce-
[illegible] ſum dici. Et hoc eſſentiale
[illegible] argumentum poſſimus in principio. Poſſet poſſimus concludo ulterius
& explicando rationem quare Chri-
ſtus Dominus hoc priuilegium dederit.
Nam regulariter ex tali conuerſatione, & co-
habitatione infidelis cum fideli, & ſi-
militer infidelis cum fideli, non eſt
ſpes ſalutis ſuperioris mouere infidelem
ad ſalutem: & ita verificatur illud quod
dicit Paulus in loco ſupra allegato, ſi in-
fidelis diſcedit diſcedat, non enim ſeruitur
fidelis eſt frater aut ſoror in huiuſmo-
di. Et aduertendum quod ſi periculum ſub
uerſionis timeretur, ceſſante omni lege ha
mana, timerentur coniugales diſſidia ſicut
alia grauiora pericula timentur euitare, &
ita conſulit habet beatus Illud Matthæi 18.
Si oculus tuus, &c. & illud eiuſmodi non
ubi reuera ſunt, ſed ubi poteſt metus ali-
cuius eſſe. Aduertendum etiam quod
hoc priuilegium non eſt ſecundum iuri na-
turale. Nam cum omnia naturalia ſint
ſuper naturalibus ordinata eſt neceſſitas in his
dominum ſalutis, non eſt inconueniens
quod ſuper naturalia tollatur. Videtur etiam
hoc ſolutionis patet ex illis ſolutionibus
quibus patet eſt conſuetudinem tunc
non permittit ad matrimonium ſuperueniens,
ut habetur cap. 2. de conuerſione infidelis
Nec mirum, cum principes temporales
propter negotia regni poſſint diuidere
etiam de facto per mutuum conſenſum, ne
prout impedit bellum. Item non eſt contra
ius naturale, nam Chriſtus eſt auctor naturæ
ſolus, & ſupernaturalium, & ita potuit
concedere hoc priuilegium in fauorem fi-
delis, quod quidem priuilegium eſt ſuper
naturale, ut dictum. De quo inde Ca-
ietanus quæſtione ſequenti in 2. quæſtionem
art. 2.

¶ Quibus patet reſpondendum eſt ad
argumenta facta in principio Articuli. Ad pri-

A mum argumentorum ex verbis Pauli, primo
ſolutio eſt, dicendum, quod illa verba
non continent præceptum, ſed conſilium.
Et hanc ſolutionem tenet ibi D. Auguſt. Ho-
citus de adulterinis coniugiis cap. 13. & 12. q. 1. cap. ſicut
18 Roma recte refertur. Aliquæſt. 1. cap. iam enim. & hanc ſolutionem colligitur ex con-
tentu D. Pauli, nam appoſuit illam ratio-
nem dicendo, unde enim ſis mulier fidelis
filium facies? Secunda ſolutio dicit: eſſe
quod in illa verbis Pauli eſſet præceptum,
erat tamen præceptum poſitiuum humanum
& pro illo tempore, quia ſic expediebat. Et
hoc videtur inſinuare in illis verbis quæ
poſuit, nam certum ego dico non Dominus
ſed ego frater, &c. quaſi diceret hoc quod
ſequitur non eſt præceptum Domini. Con
ſtat enim. Nam ſi illud eſſet præceptum
diuinum ecclesia ſtante in principio
nullo conſentiendo contrarium caſui eſſet ob-
ſeruandum. Hoc etiam placuit Magiſtro Sen-
in dicto articulo tertio in cuius ſignum
adducit illa verba Pauli ibidem: non enim
ſeruitur fratri aut ſorori in huiuſmodi
caſu. In quibus verbis non tantum ſigni-
ficat quod quando infidelis diſcedit, non
fidelis debeat diſcedere, ſed etiam ſi non
fidelis diſcedat non mittit, non eſt
ei inhibitum fidelis, & quod poſſit ſi libet
ei cum eſſe, aut cogitur cum illo
manere niſi ille fidem Chriſtianam oppu-
gnet.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod Chriſtus Dominus noluit conce-
dere illud priuilegium ſecundum, ad hoc
non illud concedere contingeret. Ratio diſſe
renti formaliter loquendo deſumitur ex
beneplacito diuino, fundamentaliter ta-
men deſumitur ex ipſa natura rei, nam
eiuſdem rationis de iuſtitia ſeruandi & de
facienda ſeparatione. Ratio diſcriminis
eſt. Nam ſeruare ad ſeparationem ſi ſit eſſe
tanta neceſſitas, & neceſſitas, ſicut eſt in-
ter naturas, & naturam, ratione cuius ſit ex
ea periculum. Si tamen deſeruiens infideli
conuertat ſibi totam Chriſtianam, & ſibi
timet ex probabilitate, ſeruus poſſet optare
ſeparationem parare, ut fidem ſuam ſaluaret, &
contrarium Ioſue ſtetit ſupra facta infidelium Chri-
ſtianæ religioni prouide inſtituit eccleſia
ne Chriſtiani cum eis ſeruirent adhuc ex-
tra probabiliter cap. 2. & 3. de Iudæis, & Sarra-
cenis. cit. & 9. de Iudæis & Sarracenis.

¶ Ad tertium argumentum respondetur concedendo antecedens, & negando consequentiam. Ad probationem repetendo quod aliquando incidat matrimonium quando non sit obligatio ad cohabitandum & reddendum debitum, reputa quando alter contrahit aliquem ut possit dimittere, & in aliis casibus. Et praeipua huc facit verum in nostro casu propter Christi privilegium quod quidem vocatio fidelium in statum fidelitatis ut sic non tollit obligationem ad cohabitandum, & reddendum debitum, tamen hoc consequitur posse tali obligationi renunciare, & ideo ex parte Christi non est impedimentum quod ex parte infidelis. Et in hac disputatione pertinet ad articulum 5. quem hic etiam disputari potest, quamvis in hac articulo disputat D. Tho. de infideli qui vult cohabitare cum fideli sine contumelia creatoris. Et videtur quod in hoc casu dirimatur, & dissolvatur matrimonium quoad vinculum.

¶ Primo arguitur, sicut de probatione minoris facta in quarto argumento dubii praecedentis. Nam ille qui contrahit ad fidem, & superstitionem, contrahit primo ritu, ut dicit D. Tho. in praesenti articulo, ergo liberatur non solum ab obligatione reddendi debitum, & cohabitandi, verum etiam a vinculo matrimonii quod contrahitur in infidelitate. Patet consequentia eodem exemplo adducto a D. Tho. in illa ratione.

¶ Secundo arguitur. Quamvis contrahat Apostolicum fidelem cohabitare cum infideli conjuge, quando ille consentit sine contumelia creatoris. Tamen nunc non potest praece-

A pisci ut non cohabitet cum fideli, quando ille consentit sine contumelia creatoris, ut dicit D. Tho. in 4. Contra. Ita quidem dicit Sylvester, & quidam Summista, & ita non dubitandum videtur, sed non recipitur negative ad formam praecepti cohabitandi. Confirmatur ratione, & exemplo. Non aliter videtur ut videtur negandum est de alio. Ita tenet communiter doctores, nam ex quo potest dimittere, & non cohabitare cum infideli, potest a fortiori, & in eodem casu non cohabitare, ergo.

¶ Tertio arguitur. Quando [illegible] vult cohabitare cum contumelia creatoris, & infidelitate matrimonium quoad vinculum, ut dicunt in articulo sequenti, propter quam ipsum infidelitatem non potest cohabitare sine contumelia creatoris, ergo similiter infidelitate Mauritanorum quoad vinculum. Nec potest dici, quod propter infidelitatem, quia [illegible] in infidelitate. (Supponamus enim quod non sit peccatum contra infidelitatem contrahere) non obstante illo non tollitur, quominus propter talem infidelitatem quod peccatum sit, possit dimittere. Confirmatur. Nam in hoc casu quando Dominus Apostolicam, non esset infidelitas ex parte sui [illegible] ergo.

¶ Quarto arguitur. Dominus Tarraconensis Archiepiscopus ab antiquis multis annis Christo praedicabat, & baptizabat in Hispania, & ad fidem convertebat Hispanos, qui in infidelitate vivere cum quo se voluissent obtinuerunt, adhuc minime potuerunt, ergo minime si post requisitionem noluerit cohabitare cum ea una quarta contumelia potest matrimonium dirimere: ac videtur dicendum matrimonium quoad vinculum. Antecedens probatur, quoniam esse dubium non videtur, & inde [illegible] nequeunt [illegible] vocati dicuntur per ecclesiam. Consequentia vero probatur quia [illegible]

poſſet coſtringi, malo A
cum infidelium cohabitare aliqua
ratione coſtringere.

¶ Vltimo arguitur. Et iam ſi infidelis non
poſſit cohabitare vbi nunc creatore cum
fidelibus, licitum eſt coniugi fidei religionē
profitenti facere ei diuortium, ſuſcipere ergo
poſſet in tali caſu diſſolubile matrimoniū ad
primæuæ ſolennem, & ſuſceptionē
ſolitam.

¶ In hac difficultate aliqua præmittenda
ſunt. Primo præmittendum eſt, Apoſtolo
tempore fuiſſe conſilium non præce-
ptum de non dimittendo infideli coniuge
non cohabitare volente, ſicut docent D. Paulus in loco ſæpe alle-
gato, cum dicit quod frater coniugem ſcien
tem habet infidelē, & hanc cōſentit co-
habitare cum illo, non dimittat illum. Signi
ficat enim D. Paul. conſilium, & non præ-
ceptum, tum quoniam cum antea dixiſſet,
præcepto non ego ſed Dominus, dicturus
hæc verba allegata vim eſt alio tenore lo
cutus, inquiens, ego dico non Dominus,
ſi quis frater, &c. ubi ſignificat non eſſe præ
ceptum ex verbis, nec Domini, eſſe autē
conſilium suum, ſicut & paulo inferius C
ait de virginibus, mandatum præceptum Do-
mini non habeo, conſilium autem do. Tum
ratione probatur ex ſubiectis verbis ad pro-
bandum non eſſe diuortendum qui vult
cohabitare. Vnde ſi fidelium facta in-
uito infidelium diuortium. Quæ verba
ſignificant in dubio retinendum eſſe coniu
gio infidelem, etiam ſi nō eſſet peccatum
mortale coniugem infidelem. Tum de
hoc probatur non eſſe præceptum ſed
conſilium ex communi ſanctorum om-
nium, & antiquorum intelligentia ſuper
eadem locum. Vide Ambroſium ibidem, & reli
qui interpretes. D. Auguſtinus 2. de adul-
terinis coniugiis ad Poleritium cap. quæſtio
ad 20. quæſtionis verba referentes 1. Cor. 7.
cap. 10. nunc, & Can. ſi quis, vbi repre-
hendit Poleritium qui exiſtimabat eſſe
præceptum de non dimittendo coniuge in
fidēli. Tēa (inquit inter alia) videtur in-
fidelis quisque diuortium à fidelium non fie
re, quia hoc nemo Apoſtolus, cum ego di-
cam Seruo, quia hoc non ueteri Domi-
nus tamen dicto expellere, quia hoc ne
fas noſtri Apoſtolus. In dubio autem
præmittenda Apoſtolum Theologi ibidem dixi

cum Magiſtro in allegata diſt. 32. & tum
Gratiano in Canone ſi infidelis 28. q. 2.

¶ Secundo. Præmittendum eſt non eſ- eſt infi-
ſe dubium quin Apoſtolorum tempore, delium
matrimonium diſſolui non poſſet quando quando
infidelis pariter uellet cum fideli cohabi-
tare. Hoc ſtatim patet ex illo manifeſtum,
quia ex Apoſtolo qui quidem reputat ad
hoc ut dimitti infidelis diſcedens ex pu
te illius, ſi ex ea uelit habitare, & dicitur ei
diſcedenti non ſeruire frater, aut ſoror in
ciuſmodi. Vide ſupra diſtinctione 28. quæſtione 2.
capitulum interrogatus ſecundum & infidelis.

¶ Tertio. Præmittendū eſt ſeruitutē ſa-
nō poſſe Chriſtiana ratione ſuperſtitioſam fieri
præceptum de non cohabitando fideli u-
xoris cum infideli, quod patet ex
allegato Concil. Toleta. 4. Canone, quod Concil.
eo tempore celebratum eſt, in quo iam ali Tolet. 4.
quibus temporibus nulli poterāt fideles hanc cohabi- Can. 7.
tationē cum quocunque infideli, etiam & in-
fidelis conſortium pacifice habentes. Ita-
que propter ſuperſtitioſam, & peculiarem per fi
diam, & obſtinationem inter illos non ſo
lebantur cum infideli aliquo fideles
cohabitare. Verum poſſe ex hoc fulciri
quispiam ab hac arte non nullo poſſe
infidelē cohabitare licet. Et primum huius
diuiſi præcepti, & iuſtitiæ ratio eſt.
Nam tempore Apoſtolorum, & paulo poſt
eos illo quispiam error, tam ſui efficax
gratia in nouitate ipſius nulla eſſet formi-
do quod ille eſſent cohabitandi ab infidelibus
euangelizandi eis occaſio ſpes erat quod in-
fidelis coniugis eſſent conuertendi à fide li-
bere, ſublata ſpe huius ceſſante, & formido
ſuperſtitioſa locum habuit, primum quo-
dam in Iudæis, deinde in cæteris cultoribus
Secundum eſt. Quoniam tota poſtea
a Chriſto ſuo quispiam error, ecclēſia
colligebatur, & congregabatur ex infidelibus
qui ſpontanee ad fidem conuertebantur,
ut impediretur augmentum ex parte eorum
conuerſionis, eo tempore, ſi obſtinato eſſet pec
catum fidelibus de diuortando coniugio.
poſſet uero non impedimentum eorum conuerſio
propter illi cauſam, ergo. Tertia ratio eſt.
Quoniam infidelis à principio naſcētis ſe
clare abominantur Chriſti legem, & fide
ſi forent per ſeipſum ſuam ad illam, diuinitē
da eſſe inſtitutionem, ita ut non licere cohabi
tare fideli cum infideli coniugio, ex quo
alio de malo euentu habet ſuam cauſam

Dicti-

Dicitur ea præcepta in tam frequenti consuetudine magna ex parte violata, tanta etiam & rerum publicarum, si eos lateret fides contingi cohabitare cum infidelibus, ad quæ in tam rara conscientiæ causa sequitur tanta perturbatio. Ergo. Cæterum hoc præceptum intelligendum est tanta cautela præcepti humani positivi, qui nullus est ut tale præceptum non obligat quando aliud sequatur scandalum, aut magnum aliquod detrimentum fidei in ipsa, vel in alia, vel in tota Ecclesia, vel fidelis. Itaque si aliqui Turca mundo consuescentes ad fidem, timentes ne non mortem si discederet ab infidelibus adire quærat videtur quod fides non possit licere cohabitare. Et in prima facie videtur quod sit repugnantia inter hoc dictum, & veritatem Hieronymi, qui magis videtur asserere si dicamus se quod videtur asserere, quod Apostoli verba in loco allegato non sint nos coniugia tenere, sed præceptum esse. Sed etiam dicta hæc sententia nulla est prorsus difficultas inter utrique doctrinam. Nam inter Apostolica præcepta quædam sunt divino instituta ut quum à patre matre, & pulcherrima virgine, habenda tanta temperies & bonum pro hoc, & tempore illo, cui modi sunt præcepta de abstinendo à sanguine, & suffocato, quæ late sunt ab Apostolis in Concilio Hierosolymitano, et repetitur in epistola Apostolica ad Timotheum, quæ præcepta intelligenda sunt præceptum hoc de cohabitando cum infidelibus. Quoda præceptum efficacissimi sunt præcepta cessare ratione causæ, & abrogari posse, & per contrarium consuetudinem, & per contrariam legem à Pontifice latam.

¶ Tota controversia nunc tempore est, D an nobis, quando hæc præceptum de non cohabitando fidelis potest matrimonio, & contra infidelis possit contrahi cohabitare. Et hoc docuerunt Magister Ioannes Victoria, affirmat quod in tali casu fidelis contrahere matrimonium. Et evidens quod hoc potest sumi ex hac sententia. Ita tenet in additionibus ad tertiam partem quæst. 92. artic. 3. Et hanc sententiam tenuit ibi expresse nomine autor Specul. conscientiæ 2. par. art. 19. prope finem, & Magister Sotus dist. 32. quæst. unica artic. 4. quem hanc allegat ut veram videtur.

¶ Conclusio decretalis infidelis ma-

Fu addit. ad 3. Partem.

A verso ad hanc sufficiat [illegible]
[illegible]
alia. Itaque in tali casu [illegible]
[illegible]

¶ Hæc conclusio est contra [illegible]
Quæstiuncula tenuit [illegible]
primo. Vt dictum est supra, [illegible]
ista magis ex positivo, quam [illegible]
ni et tantum [illegible]
tuere, quia ex Dei institutione [illegible]
quam ex ecclesiastica lege. Ex quo colligunt
[illegible]
hoc matrimonium ab his legibus quæ
infidelis cohabitare cogunt sine [illegible]
contrahi, ergo in tali casu [illegible]
ten cohabitare quod videtur. Nego
probatur. Nam alias [illegible]
ut Magistri nunc fiat, qui talem [illegible]
tuam affirmat. ¶ Secundo principaliter dicitur.
Nam tamen dicit, quod si infidelis [illegible]
mentum ad illum [illegible]
C dum, quod potius inferat [illegible]
illum repudiare. In primis D. Paulus hoc
nitro præcepto concedit [illegible]
matrimonii, requirit manifestum [illegible]
ex parte infidelis, propter [illegible]
dei dicendi, non est [illegible]
simile universi interpretes D. Pauli [illegible]
ipsum loquentes Latini, quod Græci, Ambrosius, Chrysostomus. Quod si quis dicat
hoc dictum fuisse ab Apostolo [illegible]
fuisse interpretum Ambrosius, & Chrysostomus pro suo tempore [illegible]
habuerunt respectum [illegible]
cum infidelibus, post tempora Tertulliani
ubi quarti, & semper ejus [illegible]
contrarium [illegible]
[illegible] ¶ Tertio principaliter
contra hanc [illegible] & simili ratione
contradico. Post tempora Apostoli Ambrosii, Chrysostomi & Augustini, non est
[illegible]
aliqua [illegible]
[illegible]
[illegible]
[

A

B

C

D

positæ sententiæ debent dicere quòd fidem requirendus esset aliter contrahentem: sive ut velit. Et quidem si quando posset requiri ut contrahat vetera infidelitas coniugis, debet et requiri, si tamen quando requiri nō potest, dicendum est, quòd ut sic modo habeat, moralis est, talem contingere infidelitatem scilicet cohabitare fidem Christi amittat. Et hæc certitudo moralis satis est & sufficit, ut non teneatur fidelis istam infidelem requirere & mittere, ut cohabitet, nec contrahi valet. ¶ Ad rationem argumentum dicendum ut articulo sequenti, in quo hæc omnia amplius declarabuntur.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum fidelis discedēs ab vxore infidelī possit aliam ducere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd fidelis discedens ab vxore infidelī nō possit aliam ducere in vxorem. Quia indissolubilitas est de ratione matrimonij: sed repudiata vxore per contrarium actum: sed manente infidelitate vxoris manet matrimonium: et per hoc non potest matrimonium solui, sed manet vinculo matrimonij ad vxorem, non potest aliquis eam aliam contrahere: ergo fidelis discedens ab vxore infidelī non potest eam aliam contrahere.

¶ 1 *Praterea.* Omnem fornicationem matrimonio non soluit matrimonium: sed si mulier velit cohabitare sine contumelia creatoris non soluitur vinculo matrimonij, quia vir non potest aliam ducere in vxorem, quamdiu vxor cohabitat sine contumelia creatoris non soluit matrimonium, videtur posse vir aliam vxorem ducere.

¶ 2 *Praterea.* Vir & vxor sunt pares in coniugali matrimonio: cum ergo vxori infidelī non liceat virum viro aliam vxorem ducere, videtur quod nec fideli liceat.

¶ 3 *Praterea.* Sacramentum est creationis prima pars matrimonij contrahitur:

In Addit. ad 3. Partem

A *sed si non fidelis sine contumelia creatoris infidelis non habitare velit, potest ab ea discedere, quia non tenetur ad impossibile: ergo multo magis quando habitare vult sine contumelia creatoris potest discedere, et aliam ducere in uxorem.*

¶ 1 *Praterea.* Filius qui renascitur in baptismate potest contrahere matrimonium cum infidelī: & videtur si possit contrahere et habere filios, quia si aliter non posset fieri, quod filius infidelis traheret a fonte, quod si non infidelis posset contrahere, quod si sic videtur quod non sint, etiam si cum alia contrahat vir quamdiu posset ipse si secundum hoc primum non esset: ergo non potest discedere non alia.

SED contra. Matrimonium non est rotum sine fide contracta: sed quando alter infidelium potest discedere, puta matrimonium infidelium contrahit potest fidelis, et non fidelis matrimonium fidelis vinculo, licet non aliam ducere in uxorem.

Praterea. Non licet cohabitare cum infidelī malens cohabitare, sine contumelia creatoris: ergo non licet ei aliam ducere, et per eam consummare matrimonium, quia videtur impossibile, quia si ex consequente sua multiplicandum esset.

RESPONDEO dicendum, quod quando alter contrahentium est fidelis contrahit alter infidelitate matrimonium, ut dictum est supra: quia si infidelis nolit cohabitare sine contumelia creatoris, videtur posse hoc quod infidelis discedere, potest fidelis libere discedere, sed discedens non potest aliam ducere, si autem infidelis non velit cohabitare sine contumelia creatoris, ut multa blasphemia proferat, et semper Christo auferre molest, unde si sic infidelitatem perpetuo habere nolit, non fidelis discedere, potest alteri per matrimonium copulari.

AD primum ergo dicendum, quod matrimonium infidelium est imperfectum: sed matrimonium fidelium est per-

Infidelem: & ista est sententia: semper A
quem fidelis mirabiliter salvare possit
fidem, quam ei sit contrahendum? & idem
videtur, quod post in fide Christi
recepta fidelis matrimonium quod
prius infideliter contractum fuerat:
unde matrimonium infidelium non est
verum sacramentum, sed ratificatum
per fidem salvum per fidem Christi.

Ad secundum dicendum, quod ei
non licuit velentia cohabitare sine ō
mento creatoris ad finem vitæ: & si
quod cohabitaret mixtim, ut non pec- B
caret quia remaneret matrimonium: sed
si recederet aliam ducere, sed manda-
fidei matrimonium: quia fides Christi
mutabilia conservavit, unde quamvis ille
secundum matrimonium contraheret, valide
tamen ei non foret: sed salvetur per ma-
trimonium sequens, ad quod perducere
non posset nisi fidelis nisi salvetur a servi-
tute exoris per culpam viri fidelis.

Ad tertium dicendum, quod post-
quam fidelis contraxit salvatur ei mi-
nabile matrimonium ex utraque parte,
quia matrimonium non claudicat quā-
tum ad vinculum sed quantumque claudi-
cat, quantum ad effectum: unde in
quod uxoris infidelis ei indicitur quod
non possit cum alia contrahere magis
quam ex aliqua matrimonio precedente
nisi: sed si possit convertere per illa ca- C
sus dispensative ut alteri nubat si vir
eius aliam duxit in uxorem.

Ad quartum dicendum, quod si per
diutinam non adigua probabilis spes
de conversione uxoris fit, non debet vi-
rum continentia non sustinere, per ad-
hoc matrimonio minus transire, quia dis-
pensat contrahendum uxor vero sua sacer-
dotio primatum. Si autem non sit spes D
de conversione potest ad sacros ordines
vel ad religionem accedere, prius regati
sua uxore ut cohabitant. Et tunc si post
quam ad sacros ordines suscepit uxor
converteretur non est sibi vir sumi reddē-
dus, sed debet imponere silentium pro-
terea conversionis quod vire sua primā-
ne.

Ad quintum dicendum, quod vir
talem paternitatis non salvetur per di-
spensationem salvare, sicut circumcisionem mosai-
cam: & ideo non est simile de hac re-
spondeo & dicendum.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Quilibet coniugū
competenter ad fidem alterū in infide-
litate manentē, distingendum etiam si infi-
delem velit cohabitare sine contumelia cre-
atoris, id est, sine hoc quod inducat ad infi-
delitatem, potest quidem fidelis libere di-
scedere, sed fidelem non potest alteri nu-
bere.

¶ Secunda conclusio. Si tamen infidelis
velit cohabitare sine contumelia creatoris
scilicet, pacifice in vera blasphemia,
& contra Christi salute ordine tunc & ad
infidelitatem permanere natus, potest
vir fidelis discedere copulari alteri per ea
tamen non.

¶ Tertia conclusio. In solutione ad pri-
mum Matrimonium infidelium nō est ver-
ro firmum & ratum, sed ratificari post
modum per fidem Christi. Vide dicta sola
tiones D. Tho. q sunt annotatione digne.

¶ De prima conclusione D. Tho. in hoc
ante dictum est in sine precedenti, in per-
fecto quando in illo casu dissolutum ma
trimonium quo ad cohabitationem, non ta
men quo ad vinculum. Vide in hoc articu
lo non est disperandum de prima conclusio
ne sed de secunda & de aliis conclusionibus.

¶ Et igitur dicendum, ut matrimonium
legitimum & consummatum inter infidē-
les, dissolvi possit per alterius coniugum con
versionem ad fidem alterō coniuge perse-
ue in infidelitate & nolle cohabitare cum
fideli sine contumelia creatoris. Dicit autem per
manente in infidelitate, quoniam si ambo ad
uertantur fide debito matrimonium non dis-
solvitur sed adhuc persistat. Dicit & nolle
cohabitare sine creatoris contumelia, quo-
niam si velit cohabitare sine contumelia crea
toris tum divinus q non dissolvitur quan
tum ad vinculum. Et videtur vera pars in
questa. ¶ Primo arguitur. Ut dictum est su
pra & magis in processu dicetur infi-
delis quando matrimonium ex natura sua est in fi-
delitate etiam ex divina institutione in para
diso, & etiam in lege evangelica sed matri

nacula infidelis legitimè, & eò manifestum est eorum matrimonia, ergo est eorum indissolubile. Contra eatur argumento, et dicendum matrimonia legitimum & confirmatum in fide, est matrimonium infidelium legitimum & confirmatum in fide, ergo est indissolubile per naturalem sufficientiam propter eandem rationem, ergo illi erit de matrimonio eius & consummato inter infideles, nam ille etiam ratione solitariæ tale est matrimonium. ¶ Secundo arguitur. Ex diffinitione Concilii quæ hoc addita fuerunt de Nau Concilii Meldensis nihil dicit, nam diffinitio refertur ad. q. 1. cap. 6 ubi dicitur. Si quis habuerit uxorem infidelem non baptizatam, non licet illi dimittere eam, & ducere aliam, nisi ipsa infidelis recedat. Et sibi recedat. Nam eadem in baptizato habentur in capitulo. Item Synodus Triburiensis c. 33. refert ex Synodo Romana, quæ ait. Si quis uxorem non fidelem habuerit propter quam ad baptismum non venit, licet ei cum alia fidele matrimonium contrahere. Ergo

Synod. Tribur. c. 33.

¶ Tertio arguitur. Non licet filii contrahere cum infideli qui ab eo habitare non vult, ergo si contrahere cum infideli non vult habitare cum fide, ergo non est de matrimonio eius & consummato inter infideles, nam ille etiam ratione solitariæ tale est matrimonium. ¶ Secundo arguitur. Ex diffinitione Concilii quæ hoc addita fuerunt de Nau Concilii Meldensis nihil dicit, nam diffinitio refertur ad. q. 1. cap. 6 ubi dicitur. Si quis habuerit uxorem infidelem non baptizatam, non licet illi dimittere eam, & ducere aliam, nisi ipsa infidelis recedat. Et sibi recedat. Nam eadem in baptizato habentur in capitulo. Item Synodus Triburiensis c. 33. refert ex Synodo Romana, quæ ait. Si quis uxorem non fidelem habuerit propter quam ad baptismum non venit, licet ei cum alia fidele matrimonium contrahere. Ergo

Synod. Tribur. c. 33.

¶ Quarto arguitur. Si hæc matrimonia dissolvuntur modo in lege evangelica, sequitur quod fidele matrimonium contractum inter christum & infidelem in infidelitate dissolvi posset ante evangelium, per quam sanctam aliquem obligat ad fidelitatem, & unum verum Deum colendum, consequens est quæ est falsum in quibus, ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Quoniam tunc procedebant omnes probationes tantum

Ca. qui to de di uortiis.

¶ Tertio arguitur. Si tale matrimonium dissolvitur modo in lege evangelica, sequitur quod fidele matrimonium contractum inter christum & infidelem in infidelitate dissolvi posset ante evangelium, per quam sanctam aliquem obligat ad fidelitatem, & unum verum Deum colendum, consequens est quæ est falsum in quibus, ergo illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Quoniam tunc procedebant omnes probationes tantum

¶ Argui-

Sed dices argues. Quodcunque peccatum A
sit causa creaturæ contumeliæ, sed alterum
quod propter peccatum quodcunque
fidelis potest haberi mali matrimonium est
causa irrationabilis, ut manifestè constat
ergo propter contumeliam creatoris
potest dissolvi. Confirmatur argumen
tum. Nam ex opposita sententia sequitur,
quod si coniux infidelis qui docetur, be
nè patitur pacifice habitare cum fideli coniuge,
non possit cum illo cohabitare, nisi
matrimonium contrahat, consta
cum sit improbabile, ignum & ar- B
gumentum. Sequela patet, quia dissolutum
est matrimonium.

IN hac difficultate aliqua explicanda sit.
Primò an dissolvatur matrimonium quo
ad vinculum. Secundo quantum ad actum
petendi debitum. Tertiò an liceat fidelibus
contrahere matrimonium. Quantum ad primum
est, certum est ex verbis Pauli, & ex
communi omnium Doctorum sententia, quod
matrimonium quantumcunque ratum, non
dissolvitur per baptismum alterius partis
infidelis, ut matrimonium dissolvi pos
sit. Tertiò an liceat fidelibus illis
fidelem dimittere, aliud contrahere matrimonium.
Quod est quæ vere dissolvatur matrimo
nium, & alia hæreses quæ pertinent ad
propriam quæstionem. In præcipua dis- C
cultate Ioannes quidam Aberensis Hiberniæ
Theologiæ cap. 10. voluit probare le
gitimè, ut matrimonium dissolvatur in tali
casu. D. Caietanus super primum Cor. c. 7.
expressis allegata verba negat, se non mi
rari tamen, verum & supere quomodo ex
dicta collegerit ex illo loco matrimonii dis
solutionem non sedet dissolvere. Quo
dam Gaspares Mercuria, tenet sententiam
Cai. et author est Richardus Super in 4.
dist. 1. contra hæreticos nolle respicere.
ut hanc difficultatem explicemus sit con
clusio prima. Certum est secundum fidem D
quod matrimonium quantumlibet alio le
gitimum & consummatum inter infideles,
dissolvi potest si alter eorum baptismum
suscipiat, alter vero in sua infidelitate perse
verat. Hoc est error negare illi contradi
centes. Et probatur diligenter sic. Primo
ex D. Paulo in loco citato si infidelis discedit
&c. Quod autem ille sit sensus literalis
huius loci probatur primo ex usu & obser
vatione ecclesiæ (cuius spiritus hic sui spon
si & verum audit & agnoscit) & ex hoc lo
co colligit usum & consuetudinem dissolven
di tale matrimonium secundo probatur Si-

mi Pontifices allegare hunc locum ad pro
bandum hanc conclusionem. Ita Innocen
tius III. in cap. quanto de Donatis, & in
cap. gaudemus eodem titulo D. Gregorius
primus, et refert Gratianus in can. si infide
lis. 28. quæst. 1. Item Innocentius in allegato
cap. Quinto, expertis etiam ad hanc probi
verba quæ habentur in hoc casu. Si infide
lis, inquiens, ita cohabitare consentit ut
non discedat. Cùm talis creatura dissolvat
matrimonium, circa eum quæritur.
Verum est quod ille canon, si infidelis, non
reperitur in toto Gregorio, sed habetur to
tus integer ad literam apud D. Ambrosium per
illum locum Paul. 1. Cor. 7. Tertiò proba
tur ex communi intelligentia, & interpre
tatione Sanctorum, Ambrosii ibidem, Au
gustini li. 1. de adulterinis coniugiis ad Polen
tium capit. 13. cum sequentibus usque ad
secundum, ut dictum est communis interpre
tum super allegatum locum Pauli, & omnium
Theologorum scholasticorum cum Magi
stro in 4. dist. 1. & Iurisperitorum in alle
ga causa 28. q. 2. & in capitu. quanto de do
nationis. Et ille locus D. Pauli sanatur &
absque violentia exponi potest, & debet in
hoc sensu. Quod effectus ad aliquem modi.
Nam Paulus postea quia præmiserat de
mandatum præcipere coniugatis fidelibus non
esse a viro, &c. deinde verba facit cum co
niugatis, quorum alter ad fidem conversus est
inquiens, Cæteris ego dico non Dominus.
In quibus verbis significare voluit quod dic
ta fuerant de coniugatis fidelibus non esse
scripta ut præcepta evangelica, sed præ
cepta, & non quidem per se a Christo
Domino propriè sive promulgata esse
Matthæi 5. & 19. Marc. 10. Luc. 16. dicunt
Matth. cap. 5 & 19. Marc. 10. Luc. 16.
Vacuum sed a viro non discedere, quod si
discesserit, manere innuptam aut viro suo re
conciliari. Quæ iuxta poterat dicere de toto
coniugio, quia unus alter fidelis, alter vero in fide
lis est, sunt duo. Primum est quia, dicens
consilium non Apostolicum, ut scilicet
fidelis non infideli cohabitare nolenti. Se
cundum est præceptum evangelicum le
gis gratiæ, quod si infidelis non consentit
cohabitare sed discedit, discedat, non re
Virumque autem illorum non a Christo ore
proprio promulgatum, sed Apostolum in
illo loco pronunciare, & ideo dicit, ego dico
non Dominus, quia sicuti Apostolus au-

ca. quanto de donationis. c. gaudemus eodem tit. can. si infidelis. 28. q. 1.

...

...

...

...

...

...ſine circulari matrimonio. Prima eſt ſi ...ſimul habeta diſcedat, ideſt, non velit co... habere cum Eccleſiæ infideli contrahat ...ſimul matrimonium ſine cō. Secunda eſt ſi ...dus dare cohabitare, tamen cum ea mole... ...a creatura cohabitet hoc eſt blaſphemias ...ſtus in Deum aut Chriſtum aut alios ſan... ...ctos aut ſacram. Tertia causa eſt, ...i eius cohabitare abhorret, & blaſphemias ...ndet, tamen paratus eſt cogere ſi fidē ...ndat mortale peccatum. Ad intellectum ergo ...ctus, pertinet, quod quidem ſignificat ...ne mortis, aut periculum, ...ndet, & ita ſenſus tractationē, im... ...ſt, exiſtens. Prima causa aperte ...ſtatur ab Apoſtolo in loco allegato cū ...dicit ſi infidelis diſcedit, &c. relegat ne... ...ſtem non aperte, & expreſſe, tamen ...per conſequēs inde colligitur fore a fin... ...de habendum, & Pontificem. Nam perin... ...de eſt nolle cohabitare ſine creatore cum ...ſa, ac ſine generatione cōgit ad mor... ...le, peccati arguit nolle cohabitare, & diſcede... ...re pejus eſt ſi cohabitet, quā non coha... ...bitare. Secunda vero cū exprimitur aperte ...a Divo Ambroſio ſuper locum illum Apo... ...li, ſi quis videtur in contra, & infidelis ...cordat: in illa verba communia vera ...ſunt, & Paulo inferius dato dicit, non ...de infideli diſcedenti ſecundum fidem cō... ...ni, quia propterea diſcedit ne audiret ...Chriſtum eſſe Deum. Chriſtianorum elīu... ...ſionis. Habetur enim apud Innocentium ...tium in allegato capitulum, ubi expo... ...nit illa verba Ambroſii communia creato... ...ris, & ſolū intelligūtur de blaſphemia. Ter... ...tia causa habetur apud eundē Innocentium ...dē, qui ante ipſum docuerat D. Auguſt. ...in libro de fide, & operibus cap. 16. & lib. 1. ...de ſermone Domini in monte. Primus ta... ...men Angelici refertur à Gratiano in cau... ...ſa 28. quæſt. 1. diſcedat in con... ...ſolatia eadem causa, & quarto. Et ...hæc concluſio ſic explicata eſt certiſſima ...ta, ac ſic erat, oppoſitum aſſerere, ut ...probant argumenta facta pro prædicto...rum concluſione.

¶ Sed ut magis explicetur illam concluſionē eſt argumentum contra ſecundā con... ...ſum. Si infidelis velit cohabitare, perſeve... ...rans tantum in infidelitate, non diſſolvitur ...matrimonium propter aliam causam, cui ...& nolenti ritum, & ſuperſtitiones infidelita...

A tatem in hæreſibus, & ſuperſtitio...nibus includunt blaſphemiā, & contumelia creatoris, ergo. Maior fine dubio eſt aſſerē... da, aliquā nulla poſſit dari diſſolutio inter infidelē qui vult cohabitare cum ea melia creatoris, & inter illum qui vult co...habitare ſine illa. Omnes ſiquidē exhibēt contumelias. Minor vero probatur quia videmus aperta habetur ex D. Tho. doctrina in 2. 2. quæſt. 34. ar. 3. ad ſecundū. Ad hoc argumentum conceſſa maiori ne...gatur minor. Si loquamur de blaſphemia formaliter, quæ quidē poſita eſt in verbis tantum, & oppoſitum confeſſioni fidei, de B quo D. Tho in 2. 2. quæſt. 13. Fatemur tamē qđ idolatria aut cultus ſuperſtitioſus, includit opere ipſo, & ſine blaſphemiā indirecte & actuali materialiter, & hoc ſo...lum D. Tho. in allegata quæſt. 34. contrā culpa quam infidelis diſcedens contrahere debet ut matrimonium diſſolui poſſit propter creaturā ornamentū, ſeu quia contumelia ictus in creatore, neceſſe eſt quod ſit blaſphemia formalis ſaltem, quoniam per hoc ſyllogiſmū opere ipſo exhibēt, vt idolatria irrogetur iniuria ſolū creatori, ut per blaſphemiam formalem irrogatur iniuria non ſolū creatori ſed ipſi creatori, quam iniuriā non debet ipſe coniux ferre. Et hoc eſt C quod volunt ſignificare Apoſtolus inter alia in illis verbis, non ſeruiunt, &c. vbi ait illa ſecunda cauſa diſſolubilis matrimonij eſſe referendā ad iniuriam Dei ſolū, ſed ad iniuriam malapi ſuam. Idem ſigni...ficat D. Ambroſius ibi, bonus coniux infidelē, aut diſcedentē, & in Deum peccat, & in matrimonium. Et optimum ſimile ad noſtrum propoſitum. Infidelis blaſphemans formaliter tenetur ceſſare & re... ab perſequi, ut docet D. Tho in 2. 2. quæſt. D 10. ar. 8. nō autem infidelis idolatras aut quaſcumque alios, quamvis non liceat ma... ſis eſſe ſolo quæſtque iniurias Dei ſi Chriſtiane tamē noſtras. Blaſphemia autem formaliter non ſolum eſt in iniurias Dei, ſed in iniurias noſtras.

¶ Sed explicandum eſt ratione an licitū ſit ipſi coniugi infideli diſcedenti aliud ma... trimonium contrahere. Ratio dubitandi ſit prima negativa eſt. Nam infidelis diſcedens peccat contra matrimonium ita & aliud poſſit, vt ſibi infidelis peccatum ſit in eo in quo peccat, ergo punitur in eo quod non

contrahit matrimonium, ac fidelis non
potest contrahere. Cõfirmatur. Nam si infi-
delis discedens licenter matrimonium con-
trahere, reperietur commodum in tan ma-
lis & discidio, consequens non est admit-
tendum ergo. Sequela probatur: tum, quia
nec hoc commodum, vt euangelium do-
ctum, & quia creare illum gratum. In
hoc dicitur aliqua certa apud eos Do-
ctores pronunciata sunt. Primũ est. Angl.
de facto dissolvitur matrimonium, quod vt
infra videbimus dissolvitur quando fidelis
recipit matrimonium aliud contrahit, non
licet infideli discedenti matrimonium aliud
contrahere, quod si contrahit, mœchus est
& nullum. Ratio est certa. Nam ipsum
matrimonium mordum est dissolubile. Se-
cundum documentum est. Palatum dis-
solui matrimonium in infidelitate contra-
ctum, matrimonium quod contraxerit
infidelis est validum & ratum. Hoc videtur
manifestum, quoniam conjux infidelis tam
est solemne & verum matrimonium & lege il-
lorum contractum, ergo liber manet ad contra-
hendum matrimonium vt de facto vemit.
Tertium documentum. Si post dissolutum
matrimonium infidelis conjux ad fidem con-
vertatur, potest licite aliud matrimonium
contrahere. Hoc etiam documentum est cer-
tum, quoniam per conversionem ad fidem
purgatur quidquid in aliqua fuit in discessionis
a priore conjuge, & ideo concedit ei libertatem
facultatem vt transeat ad secundas nuptias.
Tota igitur difficultas est, an post dissolutum
matrimonium licitè infidelis conjugi inve-
nato ad fidem convertitur aliud matrimo-
nium contrahere. In qua difficultate quidã
dicunt hoc esse licitum illi aliud matrimo-
nium contrahere propter culpam, quã com-
mittit in discessu a conjuge, in cuius pe-
nam interdicuntur illi duæ nuptiæ sub pec-
cato mortali. Ita videtur tenere Alber. in
Magni in 4. distin. 39. art. 9. in responsione
ad obiectionem, & ad secundum argumentũ
D. Bonam. eod. dist. part. 2. q. 2. Richardus
de media Vita eadem distinctione 3a. ar.
4. quæst. 3a. & gloss. quam sequuntur Ia-
cobus in allegat. cap. Si infidelis. 28. quæ
stio. 2. qui tamen tenent illam sententiam,
quam sequitur Magister Soto in allegata
distinctione quæstionis, art. 4. dubitatione
secunda.

¶ Videtur expressum, si tertia conclusio

A affirmativa quatenus ad infidelem non bap-
tizatum principaliter Christus dixerit
in quantum ad infidelem baptizatum ita,
Itaque infidelis non baptizatus si recipiens
Christianum, licite ab eo discedere potest
sine aliqua culpa, sequitur, secundo non ob-
stante, licite ab eo discedere posse
ut aliud matrimonium contrahat. Hoc videtur
manifestum, quoniam conjux infidelis non
est solemne & verum matrimonium & lege il-
lorum contractum, ergo liber manet ad contra-
hendum matrimonium vt de facto vemit.
Tertium documentum. Si post dissolutum
matrimonium infidelis conjux ad fidem con-
vertatur, potest licite aliud matrimonium
contrahere. Hoc etiam documentum est cer-
tum, quoniam per conversionem ad fidem
purgatur quidquid in aliqua fuit in discessionis
a priore conjuge, & ideo concedit ei libertatem
facultatem vt transeat ad secundas nuptias.
Tota igitur difficultas est, an post dissolutum
matrimonium licitè infidelis conjugi inve-
nato ad fidem convertitur aliud matrimo-
nium contrahere. In qua difficultate quidã
dicunt hoc esse licitum illi aliud matrimo-
nium contrahere propter culpam, quã com-
mittit in discessu a conjuge, in cuius pe-
nam interdicuntur illi duæ nuptiæ sub pec-
cato mortali. Ita videtur tenere Alber. in
Magni in 4. distin. 39. art. 9. in responsione
ad obiectionem, & ad secundum argumentũ
D. Bonam. eod. dist. part. 2. q. 2. Richardus
de media Vita eadem distinctione 3a. ar.
4. quæst. 3a. & gloss. quam sequuntur Ia-
cobus in allegat. cap. Si infidelis. 28. quæ
stio. 2. qui tamen tenent illam sententiam,
quam sequitur Magister Soto in allegata
distinctione quæstionis, art. 4. dubitatione
secunda.

¶ Videtur expressum, si tertia conclusio

Sed numquid poſſunt peccata infidelium
A dimitti, quæ contra naturæ legē com
mittuntur, ſicut ſodomia eſt contra legē
naturæ ipſius naturalis, ergo. Quod ſi quis
dicat hoc argumentum eſſe probat
quod hoc peccatum poſſit tali pœna,
non tamen probat de facto poniri eſſe tali
pœna, quia de facto nullus earum ſentus Pon
tifex aut Cæſar, nulla lex Cæſarea aut Re
gia quæ tali pœna difcernat cōtra infideles
delinquentes, ergo. Rurſus & conſuetudine,
quæ obtinet vim legis prohibita eſſe contra
hæc tales infideles. Colligitur autē
hæc ſecundi vlus, & confirmatio ex ſententia
Scholaſticorum, & Iuriſperitorū
qui in locis allegatis aſſerunt non licere infi
delibus alia contagia inire, quamuis ipſi
abſque vlla diſtinctione loquātur de omni
bus infidelibus. Et ad rationem dubitandi, quæ
adducitur contra primā partē concluſionis re
ſpondetur negando conſequentiā. Tum quo
niam reſpectu infidelium qui nō ſubiacent
potentiæ Chriſtianæ, nō eſt præceptū
qui talē pœnam differant legē obſeruā
re propter defectum rationis, ut patet
de pueris, vel quia nolunt talē legē obſer
uare principes populi infidelis. Tum quia
ab lege poſitiua non obligant, nili poſt in
timationē. Ad confirmationem rñdē
tur negando conſequentiam, licet reputent pœnā,
& odium magnum per ſe loquēdo, eorum
non licet illi matrimoniam contrahere, nili
prius aliquem fidelis ſanare vel matrimonium
contrahi, vel religionem fuerit profeſſus
ſuerit: & ita manet per ſe loquendo in
ſuperio ordinem, ſicut dictum eſt, & pa
tet. Hæc dicta ſint de ſecundo, nunc dicen
dum eſt de quarto.

¶ In cuius expoſitionē ſit quarta concla
ſio. Matrimonium in perfecto proprio non
diſſolvitur iure humano poſitiuo, nec na
turali, nec ſupernaturali quod ſequatur na
turā gratiæ, nec euāgelico poſitiuo circa fi
nem horum temporum, quia poſitiua habet
indiſſolubilitatē ex natura ſua, ut iam dictū eſt, & dicetur magis infra, ſed
diſſolvitur ex ſolo placito Chriſti diſpen
ſantis ſuper his articulis. Sic ſuā conclusio
nem confirmamus infra quæſt. 62. de voto
ſolenni religionis quando diuina matrimo
nium tamen, & ita ibi probabitur hæc con-

B clusio ex profeſſo. Hic tamen conſiderandū
ſunt rationes, propter quas Chriſtus
voluit diſpenſare in hoc caſu ſuper indiſſo
lubilitate matrimonij etiam conſummati.
Prima ratio eſt. Nam homines imperfe
cti non ſunt obligandi ad actus heroicos,
& difficiles cuiuſcunque ſunt obſeruantiæ per
petuæ caſtitatis, ergo neophiti qui recen
ter conuerſi erant ad fidem non erant obli
gandi quando infidelis diſcedere velit ad
matrimonium in perpetuo caſtitatis. Quod
autem perpetuæ cælibatus ſit ſanctus quem
non poſſit quilibet homo apprehendere,
C ſed tantum perfecti, & heroes, docet Chri
ſtus Matth. decimonono, ubi loquens de Matth.
cælibatu ait, non omnes capiunt verbum
iſtud, ſed quibus datum eſt. Confirmatur hæc ratio. In nouella
plantatione religionis Chriſtus Dominus di
ſpenſauit ſuper matrimonia nati non dum
conſummati indiſſolubilitate, ergo in nouel
la Chriſtianæ religionis congruum fuit,
vt diſpenſaret ſuper matrimonia etiam con
ſummata indiſſolubilitate, quantum mul
ti inducerentur a profeſſione Chriſtianæ re
ligionis ſi intelligerent diſcedere infideli
D coniuge eſſe illis ſeruitutem cælibatum per
petuum. Secunda ratio eſt. Per baptiſmum
regenerantur qui infideles erant in nouam
vitam, & conſepeliuntur cooperali ablutio
ni illa cum Chriſto quantum ad veterē vi
tā, ergo æquale fuit, ac fidelis poſſit prius
matrimonium, & aliud contrahi. De qua ra
tione videndus eſt D. Thom. in art. prece
denti. Tertia ratio eſt. Matrimonium vinculū
eſt ſtructio & relatio equiparantiæ inter
faciem cōiugem, comunitas conditi
ſcipulos: non eſt tamen congruum eſſe ſo
cios, & pares fideles cum infidelibus iuxta
illud Apoſt. 2. Cor. 6. nolite iugum ducere 2. Cor. 6.
cum infidelibus &c. & infra, quæ ſocietas lu
ci ad tenebras? aut quæ pars fideli cum infi
deli. Hæc ſunt quæ inducerunt Chriſtum
Dominum vt diſpenſaret, tamen non ſunt
hæ rationes, & cauſæ ſufficientes ad diſſol
uendum matrimonium, ſed ſolum Chriſti
plenitudo & diſpenſatio. Et ideo argumenta
quæ fieri ſolent ex quibuſdam ſimilibus vt
quod non diſſoluatur matrimonium hoc,
ex hoc quod nō diſſoluitur vinculum ſeru
tutis, & dominij inter fidelem & infidelē,
aut ex eo quod non ſoluitur matrimonium
ratum & conſummatum per ſolemnē profeſ-

ſionem

Romam religionis, sola ratione hæc, facilime dissoluerent, negando consequentiam, quia Christo placuit dispensare super matrimonio hoc, non vero super alio. Et ad hoc respondetur ad 1. qui in allegata dist. 30. aliter solum hæc argumenta adducuntur, gregoriana, & non aliquid diuinum articulo præcedenti.

¶ Sed adhuc explicandum est quando dissolutum matrimonium, in dissolutionis ratione atque indissolubilitate desinit, an vero quando contrahit aliud matrimonium. In qua dissolutionis est sententia aliquorum Doctorum quod cum primum infidelis infidelem, & ea vice celebrauit

[illegible] aliud eſſe apud Ambroſium in eo [illegible] tollere copiam, & facultatem [illegible] ipſam matrimonij vinculũ, [illegible] non diſſolui, niſi quando fidelis [illegible] infidelem contingit. Ad cuius firmitatem nõ [illegible] quod quis poſſit habere duas vxo- [illegible] ſimul, nec eo tempore quo vni [illegible] adhæret. & primum eſſe verum [illegible] matrimonium, & primum non eſſe alte- [illegible] rum matrimonium. Ita hæc doctrina ſe- [illegible] quitur ad infidelis diſcedẽtis obſtaculum [illegible] in fidelitate eſſe, & poſſe alterum [illegible] ad fidem, ſi illud contrarie recipiam ſi [illegible] non fuit & nullum, quod ſi ſi infidelis nondum [illegible] contraxit: non obſtaculum quando contrax- [illegible] runt alteri, primum matrimonium ab vtro- que conſtante in infidelitate perſeuerat, [illegible] ex infidele tenetur fidelis qui primo obtu- ſum eſt illum qui modo contrahitur tempo- re. Tamen ſi infidelis contrahit in infidelita- te ſecundum matrimonium, poſtquam fidelis ſe- cundum contrahit matrimonium, illud vali- dum fuit, & ſi poſt conuertatur cum ſua [illegible] prima illo perſeuerare debet. Hoc [illegible] matrimonium manifeſte probatur ex dictis.

¶ Sed adhuc eſt difficultas, vt quæratur [illegible] explicetur, an tale matrimonium [illegible] poſſit per votum ſolemne religio- [illegible] nis, aut per ſubſequentem infidelis fidem, ſeu [illegible] diſſolui per aliud experimentum. Ratio [illegible] dubitandi a parte negatiua eſt. Nam votum [illegible] ſolemne non diruit matrimonium ratum [illegible] & conſummatum, vt poſtea dicemus, ergo [illegible] multo magis quando contrahitur in infi- delitate ſi cum infideli, non diruitur per votum ſolemne religionis.

¶ In huius rei explicationem ſit ſecta concluſio. Si infidelis diſcedat, & nolit pacifice cohabitare, matrimonium diſſoluitur quando fidelis profitetur ſolemniter religio- nem, ſi autem infidelis velit cohabitare pa- cifice non diſſoluitur matrimonium per ta- lem profeſſionem, ſed qui profeſſus fuerit manebit ſimul & comes & religioſus. Hæc concluſio habet duas partes. Prima pars pro- batur primo. Nam quorum nec in exemplo ſecundo in iure diffinita ſit, tamen habetur in ſuperiori ſententia, & conſtat communi Theologorum in allegata diſtinctione. Ea tenet Magiſter Sent. ibidem quæſt. vnica art. 4. & pro ea refert Richardum, & eam omnes moderni Theologi, ergo Scotus de probatur hæc pars. Secunda pars ex Christi institutione ſufficiens eſt ad diſſolendum matrimonium ratum, vt dicemus infra quæſt. 5. ergo a fortiori & multo magis erit ſufficiens ad diſſoluendum ma- trimonium infidelium quod non eſt tale, vt dicitur in iure Confirmatur argumento, & explicatur: Matrimonium ratum & non conſummatum fidelium, maiorem indiſſo- lubilitatem, & firmitatem habet quam ma- trimonium ratum, & conſummatum ſimul infidelium, ſed votum ſolemne religionis ha- bet vim ad diſſoluendum matrimonium ra- tum fidelium, ergo etiam habebit vim & ef- ficaciam ad diſſoluendum matrimonium ra- tum & conſummatum infidelium. Proba- tur conſequentia: nam quod poteſt diſſol- uere minus vinculum poterit diſſoluere ma- ius. Minor vero eſt certa, maior vero ex- eſt diffinitiua probatur. Matrimonium fide- lium etiam ſi non ſit conſummatum habet indiſſolubilitatem, & firmitatem, nõ ſolum naturalem, verum etiam ſupernaturalem, procedentem a diuina diſpenſatione, vt ſu- pra dicemus, matrimonium vero infidelium quamuis conſummatum non habet in- diſſolubilitatem, & firmitatem ſupernatu- ralem, & ita in iure non dicitur ratum, ergo Tertia probatur hæc pars. Per profeſſio- nem religionis diſſoluitur matrimonium ratum inter fideles, & quodcumque conſummatum, & per conſequens multo diſſoluitur precedens matrimonium quod fuit inter infideles etiam conſummatum, ergo de pri- mo ad vltimum matrimonium quod fuit inter infideles etiam conſummatum, diſſol- uitur per ſolemnem profeſſionem religionis. Confirmatur. Quia quando datur priuile- gium, vel diſpenſatio ad minus bonum, cui ſimul datum ad magis bonum, ergo ſi per matrimonium diſſoluitur precedens ma- trimonium conſummatum multo magis per ſolemnem profeſſionem religionis. Secun- da pars concluſionis eſt contra aliquos re- centiores, quos allegauimus in articulo pre- cedenti in ſecundo dubio, qui exiſtimant vel diſſoluitur matrimonium, eo quod ad vinculum etiam ſi infidelis velit cohabitare cum fideli quolibet tempore. Probatur ha- rum hæc pars contra illos quia quibus

ibi peccaretur quod in tali casu non dissolvatur matrimonium, nec potest dissolvi per aliud matrimonium, & ex consequenti nec per solemnem professionem religionis, ergo. Dicitur autem quod si peccatum incurrit simul religiosa, & consequenter, non qui professus de licentia vxoris petit consummationem matrimonij non tenetur cohabitare, nec reddere debitum, nec expectare illa consensum, & ingredi religionem, & profiteri solemniter.

¶ Septima conclusio, verum videtur de mente Concilij quod existimet in subscripto ordine sacri non dirimi. Hoc matrimonium, etiã quando infidelis discedit, ratificatum est etiam divortio fidelitatis in aliquam dictarum. Et quidam Magister Soto in allegato articulo 4. dubio tertio, dicit hanc propositionem tenuisse illam perplexam, cuique potest fari, & magis argumentis eiusdem defendit in hanc veltram sententiam, quam nunc tenemus. Et probatur conclusio. Vt potest dicere, verum videtur dicendum non potest dissolvere matrimonium ratum tantum absolutum, nec illud dirimere, ergo nec potest dissolvere matrimonium ratum ipsorum infidelium. Confirmatur. Nã ratione, quia sicut de vero religioso solemni, ab infante de vero habente dominum, ut patet, ergo. Vide ad rationem dubitandi respondetur, quod verum solemne religionis non dirimit matrimonium ratũ, & consummatum inter ipsos infideles, hoc tamen matrimonium ratum & consummatum non delitur; nam vocum solemne ob habet illud privilegium in casu antecedenti, tamen habet illud in casu consequenti. Quod habent illud in casu consequenti non probatum est in sexta conclusione, quod vero ob habent illud in casu antecedenti probabitur infra in quæst. 61.

¶ Quibus patet, respondetur ad 1. argumenta facta in principio dubii principalis. Ad primum argumentum respondetur, quod quidam matrimonium ratum infidelium sit indissolubile ex natura sua, & ex institutione Dei in paradiso, nihilominus tamen dissolvitur in aliqua casu, & hæc dissolutio matrimonij in hoc casu ab dispensatio Christi dispensantis super indissolubilitate matrimonij rati & consummati, dispensatio vero non tollit naturam rei. Ad confirmationem respondetur pendendo

A eodem; pertinent ad regulas confessionis, quia planè Christus Dominus illa non fuit in casu quidquam vovit, vtro in casu accidentis, & hoc in casum fidei; & in vtro militant eadem rationes in vtro casu, vtroque in alio.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, quod illa determinationes Concilij Constantiensis, quæ habentur in suis decretis, quando infidelis vult cohabitare simul cum fideli, possit, & hoc commenda creatoris, non quando discedit, & non vult cohabitare pacifice. Ad ultimum argumentum respondetur, & dicitur quod in hoc

B discedit, vbi hoc debeat quod in hoc argumento supponitur falsum est.

¶ Ad quintum respondetur negando consequentiam. Ratio huius est. Quia quamvis nihil sit tale culpa, tamen matrimonium infidelium aliis baptizatum, & vxoratum non est matrimonium ratum, vt dictum est in tex., quod est inter non baptizatos, tamen matrimonium infidelium baptizatum est, & simili propter determinationem baptismi, & ita ratione potest fidelis cohabitare ad hoc argumentum Innocentius III. in quinto de sponsalibus, quando dicens conclusionem infidelis esse certum fidelem, & etiam vt certum secundum Ed. quod si vxor fidelis manet in domum, vel in aliud peccatum non dissolvitur matrimonium, vt dicimus in Concilio Trid. sess. 24. de sacramento matrimonij cap. quamvis dicat, & quia desertio propter hæresim &c. dissolvit potest matrimonium cohabitandi, multiplex &c. Innocentius autem in allegato capit. quamvis, inquit, pro dissolutione dicta quæstionis sufficit, quia per desertionem dicunt ab Hebræo & alio Imperitis fuit Celitanus vxorem in quodam Decretali, quæ illa intelligitur nunc de conversione infidelium se fundat tamen Celitanus in allegato Deputatis quæstionis fuisse ex pluribus quæstionibus Decretalium dissimulo, in Palatium Dale ex valentibus, sed proferendo suam opinionem, quod infidelis Innocentius in illa verba sensit, quod illam possit quod ipsum, seu alliciare, & per hoc respondetur ad argumentum.

¶ Ad quintum argumentum respondetur, quod ibi aquinas dicit, quod non

...dilectione Christi, non vero amore & bo...
...dicta ex loco D. Pauli. Ad secundū arguendū...
...quod ult. replica contra hanc solutio...
...nem respondetur ex dictis in explicatio...
...nem textus Apostoli, quam allegabamus in prima probatione primæ conclusio...
...nis.

¶ Ad septimum argumentum respondetur quod sicut dictum est supra com. 2. quæst. præs. hæc verba, Ad confirmandum respondetur ex dictis in 5. & 6. conclusionibus.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm alia vitia soluant matrimonium.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod alia vitia soluant matrimonium sicut & infidelitas. Adulterium enim videtur esse directius contra matrimonium quam infidelitas: sed infidelitas solvit matrimonium in aliquo casu, ut liceat ad aliud matrimonium transire: ergo & adulterium idem facit.

¶ 1. Præterea. Sicut infidelitas est fornicatio spiritualis, ita et quælibet peccata: si ergo propter hoc infidelitas matrimonium solvit, quia est fornicatio spiritualis, pari ratione quælibet peccata matrimonium solvet.

¶ 2. Præterea. Matth. 18. dicitur. Si dextra manus tua scandalizat te abscinde eam & proice abs te: dicit Glossa, quod in manu, & dextro oculo possunt accipi fratres & uxor, propinqui & filii: sed per quælibet peccatum fratres vel uxor nobis impedimentum: ergo propter quælibet peccatum potest matrimonium dissolvi.

¶ 3. Præterea. Amentia idolatriæ est, ut dicitur Ephes. 5. sed propter idolatriam potest matrimonium dimitti: ergo pari ratione propter amentiam, & sic

A propter alia peccata quæ sunt maiora quam amentia.

¶ 4. Præterea. Hoc expressè Magister dicit in littera. 4. sentē. dist. 39.

SED contra est quod dicunt Matth. 5. Qui dimiserit uxorem excepta causa fornicationis mœchatur.

¶ Præterea. Secundum hoc esset duo sacramenta, cùm nihil immediatè matrimonium in quo alter conjugum in peccatum non labatur.

RESPONDEO dicendum, quod Art. 5. habitum fornicatio corporalis & infidelitas spiritualis habent contrarietatem ad bonum matrimonii, ut ex dictis patet: modo spiritualis habens aim separandi matrimonium duplicater solvitur. Uno modo quantum ad vinculum, & sic non potest solvi per quamcumque matrimonium, est enim firmum, neq; per infidelitatem, neq; per adulterium: sed si unus eiusdem carnis solvitur vinculum permanente infidelitate in altero conjugum, si alter convertatur ad fidem ad aliud contrahendum transeat: non autem solvitur vinculum præcedens per adulterium, alias unusquisque liberè posset dare libellum repudii uxori adulteræ, & ea dimissa aliam ducere quod falsum est. Alio modo solvitur matrimonium quantum ad actum, & sic solvi potest tam per infidelitatem quam per fornicationem spiritualem: sed propter alia peccata non potest solvi matrimonium etiam quantum ad actum, nisi forte ad tempus si uxor velit mori subtrahere a consortio mariti ad vitandum ruinam, subtrahenda est præsentia sibi salutem.

AD primum ergo dicendum, quod quasi adulterium magis directè oppugnat matrimonium inquantum est unus carnis quam infidelitas, tamen matrimonium est inquantum est sacramentum ecclesiæ, ex qua habet perfectam firmitatem inquantum figura est indissolubilis coniunctionis Christi & ecclesiæ: & ideo matrimonium, quod non est ratum nondum potest solvi

quantum

Quantum ad vinculū per infidelitatem quantum adulterium.

AD tertium ergo dicendum, quod consuetudo prima ducens ad Deum, est per fidem, & idcirco per eam anima quæ dispensatur Deo, ut patet Osee 2. Sponsabo te mihi in fide. Unde in sacra scriptura specialiter per fornicationem idolatria & infidelitas designatur: sed alia peccata magis remota significative dicuntur spirituales fornicationes.

AD tertium dicendum, quod hoc in nullo excusat eū quando mulier prædat maiorem actualem peccati sui, ut scit probabiliter fore de periculo timendi sibi vitæ nisi patefiat se fornicatam esse ab eius consortio, ut dictum est.

Ar. pro eo.

AD quartū dicendum, quod amittit dicitur idolatriæ per quandam similitudinem servitutis, quia sicut servus quasi idolatriæ potest servire patri quamvis non velit, ita ancilla per suum peccatum infidelitatis: quia corruptio infidelitatis est in intellectu, sed deordinatio in affectu.

Loco in argumento in oppositum.

AD quintum dicendum, quod mulier Magistratus accipiendo de sponsalibus, quia propter crimen fornicationis sponsalia solvit posset; nec sequitur de matrimonio unde diligenter eā deseparatione a communi consuetudine ad id per ut dictum est: nec quando uxor non vult cohabitare nisi sub conditione præcedente tunc dicit. Non vult mihi nisi mihi de latrocinio dominus congregetur, nunc enim potius tam dives dimittere, quam latrocinia exercere.

In corpore.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio huius articuli est negativa. Itaque non dissolvitur matrimonium per alia peccata nec quantum ad vinculum nec quantum ad actum, nisi illa sola peccata adulterij, fornicationis & infidelitatis habeant speciales conditiones ex ad hoc matrimonium.

¶ In hoc articulo dissidit D. Thom. & sequaces, quod matrimonium quantum ad vinculum dissolvitur per infidelitatem vel

A ta dicta in articulo præcedenti, & per adulterium sui sexus, ut dictum est in articulo præcedenti. Et in hoc primum assignat disparitatem, quare mutatio dissolvat matrimonium quoad vinculum, non autem peccatum adulterij, cum tamen utrumque sit peccatum contra matrimonium. Secundum est, quia B ex infidelitate, & ex mutatione alterius partis sequitur separatio habitationis, & cohabitationis, & quantum ad thorum, & cohabitationem, & alia ad quæ matrimonium ordinatur, ut dictum est supra: sed adulterium non

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum liceat vxorem interficere in actu adulterij deprehensam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod liceat vxorem interficere in ipso adulterij deprehensam. Lex enim divina præcipit adulteram lapidari. Sed ille qui legem alicui præcipit, videtur sibi licentiam dare. Ergo videtur quod licite possit adulteram occidere.

¶ Præterea. Illud quod licet legislatori, videtur licere homini cui lex hoc committit: sed legislatori licet interficere adulteram, aut quamlibet aliam ream mortis: ergo videtur quod licite possit vxorem in ipso adulterij deprehensa, interficere.

¶ Præterea. Si habet potestatem homo super vxorem adulteram quam super eum qui cum ea adulterium commisit: sed si quis percutiat clericum quæ non propria vxore mœchatur, non efficitur excommunicatus: ergo videtur quod licite possit interficere propriam vxorem in adulterio deprehensam.

¶ Præterea. Vir tenetur vxorem suam corrigere: sed correctio fit per aliquam pœnam: ergo videtur quod pœna adulterij sit vxoris, quæ est capitalis crimen, videtur quod liceat viro vxorem adulteram occidere.

SED contra in lege dicitur, quod ecclesia Dei nunquam vsurpet sibi gladium humani sanguinis nec mundani, gladium autem habet nisi spiritualem: ergo videtur quod nec aliis liceat quæ ad ecclesiam non pertinent aliquem occidere.

¶ Præterea. Vir & vxor ad paria in dicuntur: sed vxori non licet interficere virum in adulterio deprehensum: ergo nec viro vxorem.

RESPONDEO dicendum, quod virum interficere vxorem contingit dupliciter. Uno modo per iudicium ciuile, & sic non est dubium quod sine peccato potest vir zelo iustitiæ, non tamen vindicta sui ordinis, vxorem adulteram in iudicio sæculari accusare criminaliter de adulterio, & pœnam mortis a lege humana petere: sicut etiam licet aliquem accusare de homicidio, aut de alio crimine: non tamen talis accusatio potest fieri in iudicio ecclesiastico, quia ecclesia non habet gladium materialem, vt in lege dicitur. Alio modo posset eam per seipsum occidere, non in iudicio conuictam, & sic exire ab illorum adulterij tam interficiebat quam consequens sciat eam adulteram, atque secundum leges ciuiles, neque secundum leges constantinas licet. Sed lex ciuilis quasi licentiam ponat quod ipse actu eam interficiat, non quasi præcipiens, vel prohibens, sed quasi pœnam homicidij ei infligens propter maximum inconueniens quod habet vir in nihil facile ad occisionem vxoris. Sed ecclesia in hoc non est attenta legibus humanis, vt iudicet eam, sive veram pœnam afferat, vel pœnam ecclesiasticæ iudicio infligendam ex hoc quod est, sive veram pœnam infligendo per iudicium sæculare, & ideo in nullo casu licet viro occidere vxorem propria autoritate.

AD primum ergo dicendum, quod potestas illam infligendam non committit persona priuata, sed persona publica, que habent officium ad hoc deputatum. Vir autem non est iudex vxoris: & ideo non potest eam interficere, sed eam iudici accusare.

AD secundum dicendum, quod lex ciuilis non committit viro occidere vxorem quasi præcipiens, quia sic non peccaret: sicut non peccat minister iudicis latronem percutiens ebalmeatum ad mortem: sed per hoc pœnam non adhibet ut vindictam, sed ut similitudinem quandam offensæ quæ per adulterium irrogatur viro vxoris.

AD

AD tertium dicendum, quod ex hoc non probatur quod sit luxuria simpliciter, sed quantum ad inordinationem ad aliquem finem, qui etiam est inordinatus quodammodo peccati.

AD quartum dicendum, quod duplex est congregatio, quædam ordinata secundum familiæ alimoniam, & quædam publica secundum civitatis regimen. Illa igitur quæ præcedit secundam congregationem, potest justo modo interficere & corrigere personam, & exterminare ad bonum communem: sicut etiam quilibet potest justo modo interficere bestias, quæ sunt ordinatæ ad communem utilitatem humanæ vitæ. Sed illa quæ potest ad primam congregationem pertinentia, non potest interficere, nisi secundum quod licet interficere seipsum, ne peccatum incurrat, vel aliis noceat. Sed hoc non licet, ut supra habitum est, non potest ipsam interficere, sed solum accusare aut reddere.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Vir sine peccato potest mortem alterius sua sponte intendere aut ordinate accusare vere adulterium in iudicio secundum ordinem de adulterio, & poenam mortis à lege statutam peccet. Sed etiam licet accusare aliquem de homicidio vel alio crimine.

¶Secunda conclusio. Talis accusatio non potest fieri in iudicio ecclesiastico. Ratio ultimum potestas non habet gladium materialem.

¶Tertia conclusio. Per seipsam non potest eam occidere extra actum adulterii, vel in iudicio contentiosum, quamvis sciat eam adulterari, & hoc habet verum tam secundum legem civilem, quæ secundum legem conscientiæ.

¶Quarta conclusio. Lex civilis quasi humana potest quod inveniatur in ipso actu vel interficiat, non quasi principium vel prohibens, sed quasi possunt homicidii non intelligens propter nocumentum inconsueti quod habet vir in tali facto ad occidendum uxorem. Et alleviata legibus humanis, ut habeat illa finem cum poena mortis, vel poenæ obligede in conscientia malum, ex eo quod est sua

A reata pœna mortis [illegible] & adulterio in nulla civitate [illegible] vetitum prohibitumque.

¶Notandum circa dictæ autem quod potest intelligi primo quod mortem accusare incerta de hoc crimine [illegible] dum per talionem [illegible] sicut [illegible] loqui D. Thom. [illegible] tionem extra Hispaniam [illegible] B facere. Secundo potest intelligi [illegible] sit accusare & mortem [illegible] quæ consuetudo est per totam [illegible] in Hispania, de qua ego [illegible] Secundo notandum quod in [illegible] clusione secunda D. Tho. [illegible] extreme dicit permissum esse [illegible] vt à republica vetetur adulterium in [illegible] alia adulteria, non sentiebat semper [illegible] quod licitum [illegible] contra honestatem, & quod vere [illegible] C est licitum in conscientia sed tantum est permissum vt quoddam malum ad [illegible] gendum deterius, nimirum ut illatio [illegible] explicabitur. Consuetum autem [illegible] solet allegari à Gratian. C. de adulteriis & l. manus, ff. eodem titulo de quo in c. 1. quæst. 4. Magister Sotus in dicta distinct. 3. fi. Covarru. Super. 4. Decret. part. 2. cap. 7. §. 3. numero 6. & 7. ubi adducit legem regni in qua permittitur marito occidere uxorem adulteram in adulterio deprehensam, l. 1. tit. 17. lib. 8. nouæ rec. Dicit tamen ibi Covarru. quod numquam fit occidendum vxorem adulteram, propria authoritate, animi dolore & ille vocat qua propter adulterium potest mitto aliud tribunal per legem, sed quando publica authoritate cum modo debito [illegible] sequitur & ait & ad hoc citat Magistrum Sotum legem Tauri etiam in hoc citato.

SEd vt hoc amplius explicetur est primum distinguendum de dicto tali quod pœna & pœnam authoritate mortis occidi vxorem adulteram peccat mortaliter. Ratio dubitandi a parte negativa est. Nam ille qui occidit in actu adulterii habet authoritatem ab illa lege, sed non in ergo non peccat mortaliter. Confirmatur ha-

talia

In illo caſu ille manum videtur occi- A
dere ſuiipſius ut reipublicæ, ſicut cum de-
cidunt ſibi a republica vt interficiat
aliquem partis, ergo non peccat mor-
taliter ſicut nec illi.

¶ Nihilominus ſit Concluſio. Certiſ-
simum eſt quod in dicto caſu tyrannus qui
occidit vxorem aliquem peccat mortali-
ter. Hanc concluſionem docet D. Thom.
hic articulo ad finem corporis, & ratio
dicendi & alii authores ſupra citati.
Et probatur concluſio. Primo ex multis
locis qui communiter adduci ſolent.
11 quæſt. 3. præcipue determinatur hoc B
capit. inter hæc & in alijs, ergo nō
eſt dubium. Secundo, Inter ipſo dicitur natu
ralis lex præcepto, non occides, proh-
bere a Deo omne homicidium quod ſit
priuata auctoritate, ergo cum in illo caſu
tyrannus occidat priuata authoritate pecca-
bit mortaliter. Et ut hoc amplius explice-
tur explicandum eſt quando lex illa di-
cit permittas non præcipiens. Ad cuius ex-
plicationem, aduertenda eſt regula gene-
ralis. Quando id quod in lege ponitur eſt ne
cessarium ad vltimum finem
humanum à lege non eſt præceptum &
præcipit aliquod bonum, non ſolum intue-
tur bonum, & illud quod ponitur in
lege ut mediante rectificatum ad conſequē-
dum finem, debet habere bonitatem hanc
finis, nam mediante participat bonitatem à
fine. Certum eſt quod ponitur in lege
non ſi mediante rectificatum ad finem in-
tentum permittitur eſt, non præceptum, per-
mittitur autem peccati eſſe de re mala, nam
quando finis ſi bonus quod permittitur
potest eſſe malum, cum non ſit medium
neceſſarium. v. g. in lege quæ dicit de-
mittere cum diuidium iuſti petit, dat
potestas, primum eſt, quod non ſolum
in lege non ſit de re mala, ſed malum
ſit, ſecundum eſt, quod non ſit neceſſa-
rio, de ſecundo vero eſt permittio. Ra-
tio horum eſt, quia ſicut intentus à lege eſt
quod non ſint malæ lites. Ad hoc autem
mediū neceſſarium eſt quod ita decepti
non audiantur in iudicio, & propterea iu-
dices teneantur ex præcepto non audire ha
biſmodi lites, & peccarent mortaliter con-
tra legem eas audiendo. Circa vero ad hoc
quod non ſint malæ lites, non eſt me-
dium neceſſarium quod decepti non te-
neantur & ideo reſpectu huius permiſſio eſt
non præceptum. Igitur ad propoſitum,
finis intentus a lege cuius de occidendo
non eſt in ſingulari delicto, eſt defendere in-
ſtum ſibi dolorem: ad hoc autem non eſt
medium neceſſarium occidere tyrannum in
alio caſu quam, tunc illi finis po-
teſt aliter conſequi, ergo non eſt præce-
ptum ſed permiſſum quo quidem patet ſi-
le de malo.

¶ Ad rationem dubitandi reſpondetur,
quod illæ leges ſunt permiſſiuæ non præ-
ceptiuæ ut dictum, permiſſio autem
eſt de re mala & illicita, permittitur au-
tem ut dictum ad defendendum iuſtum ſi
ſi dolorem. Ad confirmationem reſponde-
tur quod illud debet bene intelligi & præ-
ter grauiſſima crimina, & poſt multum
cauſam: ſi vero ante aliquam cauſam mat-
quam *datur* Iudex ab ipſa republica oc-
cidendi aliquem, & ita illicitum occido
re in noſtro caſu.

Et ſecundum *dubium*, an peccet mor-
taliter ille tyrannus quando profata
eſt publica ſententia a iudice ſi occidit pro
priam vxorem adulteram. Videtur quod C
peccet mortaliter.

¶ Primo, qui quamuis leges eam illi
tradat occidendam, non tamen præcipit ut
occidat: ſed in ſua libertate relinquit, vt ſe
poſſit retinere ad miſericordiam, & illi
parcat, ergo quando de facto occidit, pec-
cat auctoritate occidit, & non publica, ac
habitale peccat mortaliter. Omnis enim
qui occidit priuata authoritate, mortaliter
peccat.

¶ Secundo arguitur & confirmatur ar-
gumentum præcedens. Quando propria
auctoritate occidit interficit in alio adul-
terio ſine dubio peccat mortaliter, vt ſua D
determinatum eſt in dubio procedendi, ex
quo etiam peccat mortaliter in caſu noſtri
dubii, etiam poſt ſententiam iudicis. Pro-
batur conſequentia quia ſicut lex cum ſi-
cenſa illam occidit in primo caſu eſt tan-
tum permiſſiua, ita etiam ſententia iudi-
cis qua cum occidit publice tantum eſt per
miſſiua.

¶ Tertio arguitur. Maritus tunc non oc-
cidit ut miniſter iuſtitiæ, ergo tunc occidit
publica ſed priuata auctoritate, ac habitualiter
peccat mortaliter. Virtque conſequentia
eſt bona antecedens vero probatur. Nam

matrimonium non est necessitas ipsius vt petatur. A

¶Propter hæc argumenta, & alia similia aliqui ex Iurisperitis dixerunt, quod mulier etiam in isto casu peccat mortaliter.

¶Nihilominus tamen his non obstantibus dicendum est contrarium. Si deposito omni studio vindictæ contra charitatem ille maritus exequatur illam seruitutem iudicis officio satisfaciendo suum vxorem, non peccat mortaliter nec venialiter. Hæc conclusio est communis omnium Doctorum tam Theologi quam Iurisperitorum vt supra citatos. Et probatur primo.

¶Index illum tradit ijs in manus & potestatem necessitas ad reipublicæ conservationem & vitæ fraternæ, ergo non tamen se habet permittit, sed etiam mandat & postulat, & debitum non petere tam occidendo.

¶Secundo, Quando aliquis vellet impedire illum maritum ab exequutione sententiæ, non dubium quin ille posset illum vel compescere, si aliter esset petitum nullo modo licuerit a iudice publico sua authoritate, ergo non peccat. Alia argumenta possunt adduci ad hanc propositionem, de quibus eorum in 4. in materia de homicidio latius disputatur.

¶Quibus pœnitet respondetur ad argumenta facta in principio. Ad primum argumentum respondetur quod quamuis iudex non obliget ad occidendum, potest tamen petitionem licentiare: & ita maritus ad exequendum propriis sed publicæ iudicis propriam vxorem, & sic licite non peccat mortaliter.

¶Ad Secundum argumentum concessa antecedenti negatur consequentia ratio differentiæ est. Nam in diuinis, iudex potest dare licentiam ad occidendum quia differt a lege nam lex potuisse non dat licentiam sed permittit quod minus possit interficere quoniam deprehenditur in adulterio.

¶Ad tertium argumentum respondetur, quod quando maritus ex ira sententiæ iudicis occidit mœchum committit homicidium, non quidem vt minister ordinationis & rectificationis, sed vt minister voluntatis tantum, & ita est peccatum occidendo propriam vxorem.

In Addit. ad 3. Partem.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum vxoricidium impediat matrimonium.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur B quod vxoricidium non impediat matrimonium. Dicit enim Beda, cuius auctoritate vtitur Magister in 4. dist. 27. Adulterii maculam quæ homicidio non est, sed adulterium non impedit nec impedimentum præstat matrimonio.

¶1. Præterea, Gratiosus est peccatum occidere mulierem quam vxorem, quia magnum bonum tollitur matrimonium, sicut enim ex parte viri: sed non impedit matrimonium, ergo nec vxoricidium.

¶2 Præterea, Magis peccat qui occidit alium propter adulterium uxoris quam uxorem propriam, cum plus noceat adulter quam meretrix: sed qui adulterum vxoris occidit non impedit matrimonium: ergo nec ille qui propriam vxorem interficit.

¶3 Præterea, Eadem causa videtur esse effectus: sed peccatum homicidij potest per pœnitentiam remitti, ergo & impedimentum matrimonij quod ex eo consistit, & ita videtur quod post pœnitentiam non prohibeat matrimonium contrahere.

SED contra est quod Canonicus Interfectores suorum coniugum ad penitentiam redigendi sunt quibus prius dare non licebat. 33. q. 2. can. interfectores can. 6. in fine. d. 50.

¶Præterea, Iudex in quo quis peccat debet punire: sed peccat contra matrimonium qui vxorem occidit, ergo debet puniri in matrimonio primum.

RESPONDEO dicendum, quod vxoricidium ex diuersa ratione se habet in ordine impedimenti quam homicidium. Homicidium enim est contra dilectionem, & non directe contra matrimonium, quando scilicet propter adulterium vir occidit vxorem, sed tantum

propter

A SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Votum solemne ex sententia Ecclesiæ matrimonium impedit.

¶ Secunda conclusio. Aliquando votum impedit contrahendum, & non dirimit contractum. Non quando matrimonium occidit vel non propter adulterium vel propter votum.

¶ Tertia conclusio. In tali casu si matrimonium de inconsumptis ipsius possit cum illo dispensari per ecclesiam, vt licite cohabitet.

¶ Quarta conclusio. Votum aliquando matrimonium consummatum cum aliquo alterius sexus occidit, vt datur de illa quæ matrimonium, vbi non consummatum illegitime contractum est cum illicita quod si de illo, cum ea contractum matrimonium est nullum.

¶ Quinta conclusio. Per hoc non efficitur persona simpliciter illegitima respectu alterius matrimonii.

CIrca istum articulum est aduertendum. Primo, quod in illo differunt D. Tho. & alii impedimento matrimonij, & dicitur contrahi & dirimi quod tantum impedit, sed non dirimit, vt Sylues. verb. matrimonium. 7. quæst. 6. in principio quando est votum, quod etiam dirimit, vt dicto, matrimonium. Expresse. 3. Nauar. in loco citato in princ. quæstionis. & Magist. ibidem.

¶ Secundo est notandum aliquibus duabus interpositis secundam communem sententiam quæ tenetur Cajet. in verbo, matrimonium non est peccatum mortale in casu secundæ conclusionis D. Tho. quod procedit non habet suæ dispensationis, non aliqui patare, quæ nec est verisimile, quia leges illæ non sunt ab aliquo per contractum confectæ. Hoc addunt est verum, quod episcopus possit dispensare in tali casu. Sic debet intelligi tertia conclusio D. Thom.

¶ Circa quartam conclusionem, aduertendum est quod sunt quatuor casus in quibus dicitur matrimonium propter homicidium, vel adulterium: itaque votum in his casibus est impedimentum etiam dirimens matrimonium, videlicet, quod si clericus cum ea, matrimonium sit nullum. ¶ Primus casus est quando alter coniux occidit alium per se tantum per se: tunc non potest matrimonium contrahere inter veteres perfecte & consummatum significant, & hoc in perpetuum. Ita

propter adulterium: tamen si timetur de incontinentia ipsius potest cum eo dispensari per ecclesiam vt liceat matrimonium contrahere: quandoque etiam dirimit contractum: quandoque aliquis impedit contrahere futurum, ut quando aliquis habet votum castitatis: tunc enim efficitur illegitima persona simpliciter ad contrahendum cum alia, nisi quod si de facto contraxerit matrimonium dirimitur. Sed per hoc non efficitur persona illegitima respectu alterius. Unde si cum alia contraxerit matrimonium non dirimitur.

AD primum ergo dicendum, quod homicidium & adulterium in aliquo casu impedit matrimonium contrahendum & dirimunt contractum, sicut de voluntate dictum fuit & de aduersitate infra dicetur. Vel dicendum, quod votum est contra substantiam coniugij, sed adulterium contra bonum fidei et actus: & adulterium non est impedimentum matrimonium quia votum, & ita ratio procedit ex falsis.

AD secundum dicendum quod plus habet de gravitate peccati homicidium quam votum castitatis, quia naturam boni magis tollit homicidium, quod votum: & ideo magis declinatur ad interficiendum matrimonium, & prius est ad interficiendum virum, alicuius gravitatis repressione vxoratus est matrimonium ab ecclesia interdictum.

AD tertium dicendum, quod talis non peccat contra matrimonium, sicut ille qui propriam vxorem interficit, & idem non est simile.

AD quartum dicendum, quod non est necessarium & debita causa declarare omnia peccata, sicut de irregularitate patet. Non enim penitentia refertur in principium dignitatem quamvis pertineat ad Regnum in principium Regni gratiæ, vt dictum est.

B

C

D

casus dissimilar expresse in c. Inquisitioni de consanguinea coniugatorum, & ille casus permittat a Caietan summa verb. matrimonium impedimento r. in pena a Nauar. in Manuali c. 22. n. 4. & Sylvest. verb. matrimonium 2. quæst. 3. dubio 3. ¶ Secundus casus est, si quis occidat uxorem ut contrahat cum ea quia prius adulterauit, non potest ille matrimonium inter illum & adulteram sine dispensatione permissi. Et hoc impedimentum cadit in homicidio etiam adulterio & intelligitur fuit occidat, per se siue per alios. Ita definitur in c. super hoc, de eo qui dixit in matrimonium quam polluit per adulterium, & in cap. si quis uxorem 3. q. quæstione prima ibidem dicunt Doctores ut ibi per eos dicetur casus.

Circa istum casum dubium est, an ille casus intelligendus sit quando mors fuit procurata fecit alieno contrahendi matrimonium. Dubio dubitandi a parte negativa est. Nam hoc impedimentum constituta est per ius positivum, ut cadat, ita vero posituum non apponit per illud condi[illegible], ut puta in ipsorum in illis locis citatis, nec est aliquis alius textus qui illi limitationem apponat, ergo illa limitatio non est exercitanda. In hac dubitatione Caietan putat argumentum talium existimat, quod contra si homicidium non sit illa interpretatio & illa ratio. Dicendum tamen sicut in dicto in loco supra citato, & ita docent alii doctores; ¶ nihilominus tamen probabilius est, ille necessitas ut quod stupri causam formaliter inveniatur: ita quod & vir sit adulter, & quod sit se occidere ipsa adulteram: & ita si casu occidisset eam: permittit [illegible] ut videtur sicut dicit in contrarium. Iam probabilius tamen est ille contrarium quod homicidium sine intentione contrahendi non impedit. Ita intelligunt ima predicta nulli citati. Sylvester in loco citato, dicto secundo. & sicut per illa sententia Bernard. & Hostiē sen. et dicta cap. super hoc. & in capitulabilem. & Nauarrus in loco supra citato. Et ipse iam videtur hoc intendere, quia in c. laudabilem dicitur, si in mortem ipsorum machinate fuerint auctoritate, &c. Idem dicit in cap. super hoc taliter respondetur, quod si adulterum est in mortem aliquid machinata. Ad in quibus verbis infertur, quod occasio debet fuisse cum tali intento

A

B

C

D

ne contrahendi. Et dicit respondetur ad argumenta. Caietan. Ita constanter alia opinio sive sit odiosa & permissa relinquenda sunt.

¶ Advertendum [illegible] in loco citato dicit, quod [illegible] absolutus a tali [illegible] impedimento [illegible] & ad eum [illegible] prosecutionem patris sibi, & erat cap. [illegible] sola occisio cum sit conditionis impedimenti & dubium est, si non interveniret adulterium facta cum aliqua tentata [illegible] te non satisfecit nisi [illegible] & dicit cap. [illegible] & [illegible] & dicit [illegible] [illegible] repugnat. ¶ Tertius casus est, si quis uxorem propria manu [illegible] interficeret ille cum qua adulterat, non potest [illegible] aliquam qualemcumque [illegible] & hoc docet omnes Doctores [illegible] citatos. V.g. si quis modo ordinario [illegible] [illegible] [illegible]

Vide Dost. sup. dist. 26. omnes tenentur hoc impedimentum.

QVAESTIO LXI.

De impedimento matrimonij, quod est votum solemne.

DEinde considerandum est de impedimentis quæ superueniant matrimonio. Et primo, de impedimẽto quod protestatur matrimonio, scilicet, de voto solemni. Secundo, de impedimento, quod præcedit matrimonio consummato, scilicet, de fornicatione. Circa primum quæruntur tria. Primo, vtrum alter coniugũ altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare. Secundo, vtrum ante carnalem copulam possit intrare. Tertio, vtrum altero intrante alter possit alteri nubere.

Dhuc præmissa quæstione Doctor. in 4. dist. 27. Magist. & Magist. Sent. hic quæst. 2. art. 4. Innocent. 27. quæst. 2. sum. qui dicunt, & in simil. de voto Sanct. Antonin. 4. part. tit. 15. & vide supra quæst. 11. dict. 7. Conar. super quarto De matrim. par. 2. cap. 3. § quarto nu. 4. Navarr. in Manual. cap. 22. nu. 31.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum alter coniugum altero inuito post carnalem copulã possit religionem intrare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod alter coniugum etiam post carnalem copulam possit altero inuito ad religionem transire. Quia lex diuina magis debet seruari

A *inuitis seruire quam lex humana: sed lex humana hoc permittit: ergo multo fortius lex diuina permittere debuit.*

¶ 2 *Præterea. Multa licentur non impedit matrimonium: sed matrimonium filiorum est minus bonum, quam status religionis, vt patet 1. Cor. 7. ergo per matrimonium non debet homo impedire quin possit ad religionem transire.*

¶ 3 *Præterea. In quolibet religionem facere videtur matrimonium: sed licet de bona religione ad aliam, ergo licet de matrimonio bono, scilicet cum nolente ad aliud melius, scilicet matrimonium religionis transire, etiam inuita uxore.*

B *SED contra id quod dicitur 1. Cor. 7. Mulier etiam ad tempus patens crastinum coniugi sine mutua conuentione matrimonium dissoluere.*

¶ *Praeterea. Nullus potest facere licite quod est in præiudicium alterius sine eius voluntate: sed votum religionis cuiuslibet est in præiudicium alterius quia vxor habet potestatem corporis alterius, ergo cum sine consensu alterius non possit votum religionis emittere.*

C *RESPONDEO dicendum, quod nullus potest facere aliquam Deo debitam vt vouendo castum matrimonium consummatum, si certus non sit alterum velle, quia non potest sine consensu Dei alterum offerre per continentiam votum.*

AD primum ergo dicendum, quod lex humana considerat matrimonium solum vt matrimonium est in officium naturæ sed lex diuina considerat vt est quoddam sacramentum, quod habet

D *ra fidelis diuina sanctificationem quod ipsa matrimonium, ex quo habet consummari indissolubiliter, & ideo non est simile.*

AD secundum dicendum, quod non est inconueniens minus bonum fieri per melius bonum, quod habet contrarietatem ad ipsum, sicut etiam per malum bonum impeditur.

AD tertium dicendum, quod in quolibet religione conuersabitur matrimonium ad vnam personam, scilicet ad Christum sed tamen ad plures diligentes aliquem in una religione & in alia

sed matrimonium materialis & vel formalis, manifestat ad extra personam, & idea non est simile.

SVMMA ARTICVLI.

CConclusio est negativa. Ratio illius est. Nam nullus possunt facere obligationem Deo de aliquo: ut vero per matrimonium consummatum corpus nostrum est vinctum, vt sides sua præstetur ea causa, ergo.

¶ In hoc articulo tres loquuntur D. Th. quando matrimonium tantum est ratum, & quando consummatum: tota de hoc agit oratio sequenti. Sed loquitur quando ratum est consummatum. Et in proximo tribus quæstionibus agit de impedimentis de quo solemni quando dirimentibus matrimonium, quod impedit & dirimit, tunc autem loquitur de isto solemni quando subsequitur & succedit matrimonium: Si in hoc articulo dicere differat de matrimonio consummato, in sequenti vero docturus de matrimonio ratio non consummato, ergo.

¶ In grauissima difficultate. Votum solemne religionis habet virtutem & efficaciam ad dirimendum matrimonium ratum & consummatum. Et videtur pro affirmativa. ¶ Petrus arguitur. Vt dicit tuus articulus sequenti votum solemne religionis habet virtutem & efficaciam ad dirimendum matrimonium ratum & non consummatum, ergo habet eandem efficaciam ad dirimendum matrimonium consummatum. Probatur consequentia. Nam matrimonium solum ratum & matrimonium ratum & consummatum sunt eiusdem speciei, ergo si votum solemne habet virtutem ad dirimendum primum matrimonium, habet etiam ad dirimendum aliud. ¶ Secundo arguitur. Confirmatur argumentum præcedens. Matrimonium consummatum figura matrimonii spiritualis Christi & Ecclesiæ, vt patet ex Apostolo ad Ephesios 5. sed matrimonium ratum non figurat matrimonium spirituale, ergo matrimonium ratum non est vinculum indissolubile. Contra hæc arguit D. Th. in hoc articulo, & in sequenti, & in quodlibet. 3. articulo 3. & in 4. dist. 27. quæstiuncula 3. articulo 4. & in quodlibet quarto articulo 5. & in 3. contra Gentes capite 136. & in 4. dist. 27. quæstiuncula 3. articulo 4. & in quodlibet quarto articulo 5. & in 3. contra Gentes capite 136. & in 4. dist. 27. quæstiuncula 3. articulo 4. & in quodlibet quarto articulo 5. & in 3. contra Gentes capite 136.

In Addit. ad 3. Partem.

A

B

C

D

gat non legitur quod dicta fit: dispensatio
legis Christi & indubitabiliter manife-
stat ista. Non constat, ergo certum
est quod sacer omnino firmum & indis-
solubile est in nullo casu dissolutum. Ho-
mo non potest Christus. Dominus solet
in lege dispensare sicut dispensavit in
matrimonio non tamen potest dispensare
contra fidem quæ est impossibile. ¶ Præterea
si Quoad quod ille est consummatum &
perfectum per actum seminis & non fuit
consummatum. Sed Christus Dominus dispen-
sauit in lege veteri matrimonia in
quibus non integrabatur matrimonium, ergo. Secun-
dum Alexandri III. in 4. verum de con-
sensu consummatum, quæcunque sunque
per carnalem copulam matrimonium fuerit
ante non consummatum non dirimitur. & dili-
gere separare hominem a sequitur, ergo.

¶ Tertia ratio est. Matrimonium ratum &
consummatum est signum carnalis per-
fectionis vero homo est nobilius ani-
mal sed spirituale, ergo non fuit con-
sonum, quod Christus Dominus dispensa-
ret in tali matrimonio quod consummato est signum
ne non esset, & non carnale.

¶ Quarta ratio est, quia matrimonium
ratum & consummatum significat coniun-
ctionem Christi cum ecclesia, & cum anima
per gratiam consummatam, & significat
unionem verbi ad humanitatem, illa
vero coniunctiones sunt omnino indissolu-
biles, ergo. Matrimonium vero ratum non
significat coniunctionem Christi cum ani-
ma per gratiam, quæ consummato aliquo
dissolvitur per peccatum, ergo.

¶ Sed explicandum est, quodnam matri-
monium dicatur consummatum ad hunc effe-
ctum, ut non dissolvatur per solemnem pro-
fessionem religionis, an requiratur ad quod
fides dicimus quod requiritur ad contrahen-
dum affinitatem ex copula fornicaria vide-
licet, ut feminetur intra vas naturale (unde
non sit copula perfecta) an vero sufficiat
quod penetretur os, licet non seminetur,
quæ copula vocatur imperfecta. Et videa-
tur, quod requiratur copula perfecta cum
seminatione. ¶ Primo arguitur ex illo dicto,
nam ad contrahendam affinitatem ex
copula illicita, requiritur copula perfecta,
cum seminatione intra vas naturale, ergo

A Idem erit ad hoc quod matrimonium dici
tur consummatum quidnam ad illum effe-
ctum. ¶ Secundo arguitur. Matrimonium
non censetur consummatum, nisi quando
ibi perfecte copulam carnalem, sed non est per-
fecta copula carnalis nisi quando ibi perfe-
cta copula conjugalis seminationis: nam
cum perfecte copulam carnalem sed
intra vas legitimum mulieris, ergo. ¶ Ter-
tio arguitur. Fateor data assumpta, sed
Christus in suæ divinæ religionis &
ipsarum facili constituit aliquis potest ma-
trimonium ratum & non consummatum perfe-
ctum inter fideles religiosos & perfectos, ergo cum
sit magis bonum & excellentius quod ibi con-
sensus consummatus donec fiat seminatio
sui intra vas legitimum, ita videtur dicen-
dum. ¶ Quarto arguitur. Ut dicitur ma-
trimonium consummatum ibi dissolvitur
per religionis professionem quia hæc pro-
fessio in nullo casu non dissolvit consum-
matum ubi vero fuit copula imperfecta
tantum non dissolvit, ergo. Confirmatur, nam potest contingere quod ali-
quis contrahat cum muliere cum corpus
suum in alio casu ex penetratione vasis na-
turalis, nulla sequuta seminatione, ergo non sufficit ista copula, ut dicatur con-
summatum.

¶ In oppositum est Primo. Nam ibi car-
nalis copula imperfecta, & sine seminatione
sufficit ad istum effectum, ut
matrimonium non consummatum ex ea vetitum
de cetero contrahere, ubi ex pacto
alter coniugum ad religionem transit alte-
ro manente hic casus, dummodo
copula nondum consummato, non intervenerit
inter eos, sed quando se copulaverunt carna-
liter solo dicto, fuit carnalis commix-
tio inter eos, ergo hæc copula imperfecta
sufficit. Secundo arguitur. Quod matrimo-
nium ratum nondum consummatum dissol-
vitur per professionem solemnem religio-
sam, ut privilegium conceditur tali profes-
sioni ex Christi placito dispensantis in lege
naturali & in lege gratiæ, ut dicetur arti-
culo sequenti, ergo tale privilegio renuncia-
dum est. & similiter illa dispensatio ac simi-
liter quomodo cunque matrimonium non fe-
cit consummatum per copulam carnalem imper-
fectam sine seminatione est omnino in-
dissolubile. ¶ Tertio arguitur. Sicut dicto

videtur grauis inuenia ipsius medicinæ tolle
S. Petro cum mansis sic cognitæ & certa
pœnæ, vt Petrus ea mente possit effugere ad
religionē: quia illa non mansit in capite nisi
vsq; ad martirium eius: postquam sic est cer
tum quem S. Petrus vere pœnitendo, ergo
illa copula imperfecta fuerit ad hoc quod
eius dilectione mutuo associaret per totum
solorum religionis.

IN hac difficultate & propter hæc argu
menta pro vtraq; parte possit esse duo
pomentia inter Doctores. Prima sententia
est quod copula carnalis quamuis exerceat
sua ex parte actionē dictam prolem, & pœ
nitendo vasa tamen ad hoc cum intentione
ac intra vas, non conferat matrimonium
sanctum ad effectum integrum imperfe
ctum religionem vitæ clericalis inuitæ.
Trans ad istum effectum requisitus copula
carnalis perfecta sicut ad actualē & re
gulatam, & nō sufficit copula imperfe
cta. Hic Scotus tenet Magist. Sent. in lo
co citato ante dictum & aliqui in ex
positione D. Th. Sylvest. verb. matrimonium
q. 1. dicit 2. Secunda sententia est quod
matrimonium dictum consummatum quo
ad istum effectū per copulā imperfe
ctā & sine humanione seminis. Hanc sententiā tenet multi doctores, præ
cipue expositores D. Th. sicut ibi beatus
quo dicunt quod licet copula imperfe
cta & sine humanione non sufficiat ad ma
trimonium consummandum tamen ad effectū præfatum.

¶ La bona rei explicatione est ut sequi
tur videlicet. Prima sententia habet aliquam
probabilitatem, quia vere est larga pro
batio dicta pro bona opinione & ve
ritate declarata quæ illi tenent. Secunda
vero pars probatur autoritate doctorū qui
illi tenent & argumento dicta secunda se
quens sunt ibi probabiliora. Quæ omnia
manifestantur. Nam quidā sunt copula
imperfecta per contactum naturalem,
præcipue si nullo modo impetuosa, si
mplex humanitatis, vt videtur, ergo non
dū est consummatum. & Christus Dominus ca
hanc in tali casu dispensare cum iusto ut
Deus. Quidam possunt dicendum vt ad argu
mentum dicta prima secundæ habitū, quo
niam nobis in hac secunda sententia pro
bandum vt tenentes in probabiliori.

¶ Ad primum ergo dicitur vt supra in

A q. 1. f. dicitur, & vt ibi dictum est, ma
trimonium, & datur ad illud ratio, quia
assistunt tres causæ efficientes, scilicet
de una parte [illegible] & alia
pars [illegible] & tertia causa
[illegible] Et ideo per
tinet ad illam causam efficientem [illegible]
quæ principaliter efficiat illum effectum
[illegible] Et ideo quia
[illegible] & ideo
[illegible]

¶ Ad secundum argumentum respon
deo quod [illegible]
vt fuerit copula [illegible] ad
est de quo in proposito [illegible]
copula imperfecta & sine

¶ Ad tertium argumentum dicitur quod
verum quidem aliquo modo [illegible] per
tingere ad dictum matrimonium & ad
hoc dicit [illegible]
vt dictum est [illegible] Et ideo
[illegible] ad religionem potest quamvis copula
sit imperfecta. Ad primum ergo principaliter
cum [illegible] illam posse
copulam imperfectam, intantum [illegible]
[illegible] ad religionem & ad
matrimonium imperfectum, quam [illegible]
[illegible]

¶ His patefactis dicendum est ad argumen
ta in principio facta principalia. Ad
primum argumentum dicitur, quod
matrimonium [illegible] & matrimonium
tum & efficaciter fit matrimonium spiri
tuale matrimonium rationis & consummatum
quoad [illegible] Et tamen
[illegible] & in philosophia & in Theologia.
In philosophia quidem, nam [illegible]
[illegible] & vere [illegible]
[illegible] & in Theologia quia
[illegible] & [illegible]
[illegible] & hoc propter rationem [illegible] &
præcipue propter [illegible]

¶ Ad ſecundum argumentum ſe
[illegible] in lege veteri ſalario
[illegible] nullum
[illegible] ſalutem, vidi-
[illegible] Chriſtus tollit in tali caſu di-
[illegible] ſed diſſolubilitatē matrimonii.
¶ Ad tertium argumentum, dicendum
Adam, ab quibus matrimonium eſt con-
[illegible] per vim & violentiam, vt ſi
[illegible] per eas oppreſſum, tale matrimo-
[illegible] diſſolvi poſſit per actum ſolemnis re-
[illegible] ita nec alias oppreſſus libere, & ſui
[illegible] poſſit tranſire ad religionem. Et videtur
[illegible] per rationem.

¶ Primo arguitur, verbo argumento ſa-
[illegible] Nam matrimonium in illo caſu eſt
[illegible] conſummatum, vt verbis, ergo tale
[illegible] ſolubile eſt per actum infallibilem,
[illegible] per actum ſolemnē religionis. Ante-
[illegible] conſequentia, quia actus ſolemnis
religionis habet ſibi annexam diſſolu-
tionem in Chriſti diſpenſatione.
Chriſti autem, vt dictum eſt, diſpenſa-
tio matrimonio conſummato, ſed ſolum
matrimonio rato.

¶ Secundo arguitur. Ex tali conſum-
matione per eum vel per actum per ſe ſo-
lum prolis, ergo conſummata non
poteſt tranſire ad religionem. Antecedens
vt patet quoad eſt conſummatum per
copulam perfectam maritalem cum ſecu-
tura conſummatione vero probatur. Nam
matrimonium ratum, & conſummatum,
ita eſt indiſſolubile actione, quemad-
modum per ſe ſequitur prolis ex conſummatione,
ita ſimul infert & diſſolubilitatē: ſed ex
conſummatione per actum ſequitur per ſe
prolis, ergo ſi matrimonium prolis ſi tranſeat ad
religionem qui oppreſſus eſt. Confirma-
tur. Nam ſi oppreſſus tranſeat ad religio-
nem, per ſe ſequitur mala educatio pro-
lis, ergo non poteſt tranſire. Conſequen-
tia eſt eadem, antecedens probatur. Nam
tunc prolis non poterit eſſe ſub cura pa-
rentis.

¶ Tertiò arguitur & probatur, quod quā-
do matrimonium eſt conſummatum per no-
tam non poſſit oppreſſus tranſire ad reli-
gionem. Talis conſummatio eſt ſimpli-
citer valentia, ergo matrimonium eſt
ſi ſummum perfecte, & abſolutè: ſed ſic
de nullo poteſt eſſe tranſitus ad religionem,
ſi patuit eſt eadem, antecedens probatur:

A Matrimonium non tollit ſimpliciter voluntarium,
vt dicit D. Thom. in 1. 2. quæſt. 6. argu.
Confirmatur argumentum à Matrimonium caſum in
vinculum conſtituit, nō tollit conſummatum in
re naturali, vt dictum eſt ſupra: quod
non tollit voluntarium ſimpliciter, ergo ſi
ſummum matrimonium per actum ſimpliciter
ter eſt voluntarium, actionem valida tunc
naturaſ, & non eſt irrita ſimpliciter poſitum, ſi
non conſtet de tali vim, ergo. ¶ In oppoſi-
tum eſt, quod dicitur in eodem textu ad ar-
gumentum principale: non per violentiam op-
preſſionem illa ſecum mittit: in quod enim
labebatur ſed ante oppreſſionem poterat in-
gredi religionem, vt dictum, ergo etiam poſt
oppreſſionem.

¶ In hac difficultate ſuppono hæc argu-
menta fuiſſe diuerſa ſententiarum inter Doctō-
res. Prima affirmat quod oppreſſus ſimpli-
citer poteſt tranſire ad religionem. Ita tenet
Hyperaſtenſis Magiſter Caran ſuper illā
articulum, & præcipuè noſtrum ſecundo
argumento Sotō, quem ſequitur Magiſter
Scotus Ethicorum quæſtione 4. & dicit
hanc ſententiam veriorem.

¶ Secunda ſententia eſt, quod in illo ca-
ſu contra oppreſſus poteſt licitè tranſire
ad religionem, & quod eſt valida profeſ-
ſio, & quod diuinum matrimonium. Sylueſter verb. diuortium, quæſt. 7. citat ali-
quos auctores pro hac ſententia, & ſequi-
tur Abbatem, & alios Canoniſtas.

¶ Tertia ſententia eſt valde media, quam
tenet Sylueſter loco immediate citato, di-
cens, quod oppreſſus per metum non po-
teſt tranſire ad religionem, & quod oppreſ-
ſus ſit per violentiam abſolutè poteſt ad
religionem tranſire.

¶ In hujus rei explicationem, ſit prima
concluſio. Vt à certo ſint procedamus, ſi
alius contra oppreſſus violentia vel me-
tu poſt ſponſalia de futuro, matrimonium eſt
verè conſummatum, & oppreſſus non po-
teſt tranſire ad religionem.

¶ Prima pars hujus concluſionis proba-
tur. Nam ſalus vera copula carnalis inter eſ-
ſentes, vt conſtat, ergo ſalus verè conſum-
matum. Confirmatur, quia talis copula-
ta ſalus ſimplicitas non ſolubilem ergo
ſalus verè conſummatum matrimonium.

¶ Secunda pars concluſionis probatur.
Matrimonium ſalus conſummatum ſine ul-
la iniuria, ergo oppreſſus non poteſt

tranſ-

vocasse ad religionem. Antecedens probatur, quia quæ post diuortium huius ad petendam debitum, & alias non habet ius ad utendum, ergo eſt matrimonium inconsummabile, ac ſubinde causa ſit illa tertia.

¶ Secunda concluſio etiam contra. Qui ſuperuenit coniugem per violentiam adulterij, aut per metum ante tempus matrimonij consummati, non potest illum diuertere. Hæc eſt clariſſime contenta apud Doctores. Et enim ſupponendo, quod ante dictum matrimonium habuerit ius ad eam ſolvendi debitū alteri, quia ipſum non consummauit in ipſa pubertate, probatur ipſum dictum matrimonium, ut poſſit deliberare an ſibi magis placeat ſtatus religionis. & hoc per textum de probatis extra. de frigid. & maleficiat. ſic enim poterit uxor iuuenis, & alterius ſit ornata, ut dicit Magiſter Sententiarum in 4. diſt. 27. quæſt. 1. & Magiſter Vbertus ſuper idem artic. etiam Palud. in hac diſtinct. & alij grauiſſimi alibi. Et probatur primo. Iste coniuges ſunt copula carnali, ergo matrimonium eſt vere conſummatum: ſed matrimonium conſummatum eſt omnino indiſſolubile ſecundum ordinem naturæ, & gratiæ. & non eſt ſubintrandum, quod in tali caſu diſſolueretur, ergo nō diſſolubile.

¶ Secundo probatur concluſio. Ille qui fecit matrimonium vere & perfecte, & voluntarie conſummauit matrimonium, ergo tenetur debitum ſolvere legitimo matrimonij uinculo, & conſummati: ac ſubinde non potest transire ad ſecundas nuptias, manente coniuge priori. Tota autem diſſolubilitas

¶ Tertia concluſio. Si uxor oppugnatur per violentiam adulterij vel maritus ante tempus matrimonium eſſe vere conſummatum, & omnino indiſſolubile, huc oppoſita poſſit transire ad religionem ſine non, hæc uxor dicitur in eſſe talis non diuerſe conſummatum: & ita qui oppoſitus ſibi non transit ad religionem non potest transire ad ſecundas nuptias, manente illo coniuge. Hæc concluſio eſt contra Petrum. & alios, quos ſequitur Sylueſt. ubi ſupra. Eam tenet Magiſter Sententiarum in 4. diſt. 27. quæſt. 1. & Magiſter Vbertus ſuper idem artic. etiam Palud. in hac diſtinct. & alij grauiſſimi alibi. Et probatur primo. Iste coniuges ſunt copula carnali, ergo matrimonium eſt vere conſummatum: ſed matrimonium conſummatum eſt omnino indiſſolubile ſecundum ordinem naturæ, & gratiæ. & non eſt ſubintrandum, quod in tali caſu diſſolueretur, ergo nō diſſolubile.

¶ Secundo probatur concluſio. Ille qui fecit matrimonium vere & perfecte, & voluntarie conſummauit matrimonium, ergo tenetur debitum ſolvere legitimo matrimonij uinculo, & conſummati: ac ſubinde non potest transire ad ſecundas nuptias, manente coniuge priori. Tota autem diſſolubilitas

¶ In contrarium ſunt quæ ſuperius dicta ſunt. Quia oppugnatus ad peccatum mortale, & ſic ad religionem, ſine ſit ingreſſus, ſine non, ſemper eſt in eſſe talis non diuerſe conſummati, ergo ſemper eſt in eſſe matrimonij non conſummati, ergo ſemper poterit transire ad ſecundas nuptias, manente priori. Nam ſi manente priori poterit transire ad religionem, ergo & ad ſecundas nuptias, quia ſi poterit ſine peccato mortali ſine non, ſemper eſt in eſſe talis non diuerſe

A

B

C

D

...ſ conſentaneum per ſe ſequatur proles. A
...ſolo ad argumentum dicendum eſt, quod
...ſ conſequentia non de facto non ſe-
...quatur proles, nec non ſit neceſſaria ex
...ſuppoſitione proles poſſet poterit
...ſolo ad religionem alterò inducta ma-
...ſ de facto ſequatur proles, & ſit neceſſa-
...ſ poterit ex oppoſitione ad educationem pro-
...ſ non poterit tranſire ad religionem.
...ſ hoc reſpondetur ad confirmationem.

¶ Obijciebat quinta conſideranter, quod illud malum quorum eſt mera cor-
...ſ quod illud malum quorum eſt mera cor-
...ſ ſum, ut ſua diuinæ ſubtrahentis
...ſ neceſſe poterit tranſire ad religionem
...ſ ratione dictum.

Et in dubio in hoc dubio reſpondetur
...ſ ad tertium argumentum dubij pro-
...ſ poſiti. Ad quartum argumentum dubij
...ſ poſiti, eſt dubium an parentes vitra
...ſ naturalem conſentaneum poſſint
...ſ tranſire ad religionem ex malitia ut infi-
...ſ Et videtur quod non ſic.

¶ Primo arguitur argumento quarto ſi-
...ſ de in dubio principali. Nam alias ſequi-
...ſ tur, quod matrimonium rata & conſum-
...ſ mata ſit diſſolubile: conſequens autem
...ſ eſt falſum, ergo illud ex quo ſequitur fal-
...ſ ſum neceſſario eſt falſum. Conſequentia
...ſ conſtat, quia matrimonium eſt ſacramen-
...ſ tum legis non dictum eſt. Sequela probatur.
...ſ Non poteſt aliquis eſſe religioſus tranſiens
...ſ ratione Dei, niſi diſſolutum matrimonium
...ſ per quod tranſitus incontingat. Conſequen-
...ſ tia argumentum. Nam nemo ſolenne in-
...ſ debile potuerit tranſiens Deo ſolutus, er-
...ſ go cum ita non poſſit illare vinculum ma-
...ſ trimoniale per quod eſt tranſitus totaliter
...ſ impeditus, nec ſolvi eſt tranſitus quorum
...ſ ad aliquod. ¶ Secundo arguitur. Matrimonium
...ſ ordinatur ad bonum prolis, & obſtabitur
...ſ multis, contingit ad bonum filios ordinatur:
...ſ ad ex matrimonio conſummato oritur,
...ſ & per ſequitur proles in actu, ergo eſt
...ſ ex voluntate ultimo ad prolem ad
...ſ religionem, ad ſuperveniat dominatio proli-
...ſ ¶ Tertio arguitur. Nam poſt matrimonium
...ſ ratum conſummatum non poteſt aliquis tran-
...ſ ire ad religionem alterò inducta, ut videtur
...ſ notum, ergo etiam ex conſenſu vinculi ad
...ſ tranſitum ad religionem. Probatur conſe-
...ſ quentia. Nam matrimonium conſummatum
...ſ non ordinatur ad bonum prolis, & ad bo-
...ſ num ſpecies, & ipſi coniuges non poſſunt
...ſ pro ſua voluntate celebrari proles, ad
...ſ ſpeciei.

¶ Hic ſchiſma obſtantia, ſequela. Co-
...ſ iuges poſſ matrimonium rata conſummata
...ſ cum probatur tranſire ad religionem ex ne-
...ſ ſſitate vitandi ſe quod dubium de mala-
...ſ quæ contingit diuersum vitam eſt de ſacro
...ſ illarum ex voluntate alterius. Hæc conclu-
...ſ ſio eſt communis omnibus Theologis & Ca-
...ſ noniſtis, & eſt de fide quibus videtur.
...ſ Et probatur primo. Nam ita diſſimu-
...ſ lantes ſi dicant ſe & proteſtentes, &c. eſſunt q
...ſ vocati de conſeſſione contingat mortem dicunt.
...ſ go. Secundo probatur ex vita eccleſiaſtica
...ſ cum habeat vim ſolvendi, & ſi non eſſet li- 17 q. 1.
...ſ citum eſſet eccleſiaſtica ſe gravissima, & &c. pro
...ſ contra, ergo licitum eſt tranſire ad religio- tertio &
...ſ nem. Sed vera valde circa illam eccleſiaſti- c. vera-
...ſ cam, quod ſi alter coniugum quæ perhibet tur, de
...ſ licentiam in illa eſſe vult manere in ſeculo diuortio
...ſ Aſſignandum eſt. Nam vel eſt manendi ne con-
...ſ vel fugæ. Si ſit manendi, non permittitur al- iugatorum.
...ſ ter tranſire ad religionem, licet ille intenti
...ſ nis non remaneat perbene licentiam. Funda
...ſ tur hoc in periculo incontinentiæ in quo
...ſ esset, unde quamvis exiuerit actum
...ſ continentiæ non ſine eſſet, vt alter ſuppo-
...ſ di poſſet religionem, & hoc habet ſimiliter
...ſ tum in c. Apoſtolica 27 q. 2. habetur etiam et Apo-
...ſ in c. cum ſit, de conuerſione coniugatorum. thoſta.
...ſ Si autem ille qui manet in ſeculo ſit ſimili- 27 q. 2.
...ſ ter quod ſine ſuſpicione fornicationis poſſit & c. cum
...ſ ſeculo in ſeculo, poterit de ratione quod ſit ſuſpicio
...ſ ſi velit perpetuo caſtitatis, vt habetur in- ne con-
...ſ pſius, in cauſa ſi, tua etiam. & etiam in iugato-
...ſ eligendi eam, eodem modo. Sed quæritur rum.
...ſ hic hominis, & ingreſſus religionis debent eligendi
...ſ neceſſario fieri ſolemnitate publica, an ſieri eam eo-
...ſ poſſit privata, & propria autoritate ipſeq; dem ter-
...ſ contingam. Reſpondetur quod ſtando in ſe mino.
...ſ lo iuris diuino poſſit ſine propria autori-
...ſ tate illud facere in ſtatu puritatis, vt com-
...ſ modo ſine quibus ſieri debet ſine iudicis
...ſ autoritate, ſi matrimonium erat conſum-
...ſ matum in facie eccleſiæ, ut neceſſario debet fieri
...ſ poſt Concil. Trident. At vero loquendo
...ſ ante Concilium Trident. quando illud ma-
...ſ trimonium dicit non erat, bene poterat
...ſ fieri ſecundum ſtatum, & priuatum. Et etiam
...ſ poſt Concilium Tridentinum hoc eſt ne-
...ſ ceſſarium, quod fieri ſolemnitate ſalvo ſem-
...ſ per in facie eccleſiæ, & obſeruando ſi de fa-
...ſ cto

do.

Cl. 1. de conuerſione infidelium.

do fuit poſtea conuictus de hæreſi, vel ſimili, & remanentis in ſeculo nam vxor eius tenetur ſi ſit bene morata ſequi & cohabitare & ſimiliter religioſus ſubire tenebit, ſi vxor non ſit bene morata, vel ſi non habitet cum ea, ſi ſit non tenebit. Si autem ſit ſolus qui ex matrimonio remanet in ſeculo fine vxore exiuit religionem profitendo poteſtne nam vel valeat adhuc ſeculum quod poterit remanere, ut habeat vnde ſit ei penſio de conſiſtens cum coniuge. Aduertendum etiam eſt, quod ſi alia ex quæ de hæreſi vxoris poteſt morbus ſeruitium religioſum ſi ea remanente in ſeculo dum ſua penſio eſſentia, ſi ſi ſuum poterit ſuum ſuum ſuum

...ginis poſſit matrimonium contrahere, ...poſt ingredi religionem. Ille enim ...ſtaria exp. Aguileſa 17 q. 1 & in cap. ...ſuper, de conuerſis coniugatis. Quidam hoc dicit verbo matrimonium. ...dicto, & verbo diuinum quæſti. ...dicit quod conuerſa ipſe adulter non ...poſſit hoc locum intrare religionem. Ratio eſt quia cum adulter ſit ...perpetuo peccati debitum exigendi ...non poſſet. Ergo. Admittendum, quod ſibi eſt de conuerſione coniugis ...ad ſtatum religionis, ſecundum quam ...de conuerſione mutuum debet ordinari. Nunquam in illis caſibus quibus ſecundum ea poteſt matrimonium diſſolui ...religionem ingredi, & eam profiteri, ...etiam ea inita. Licet ordinem ſuſcipere. Et dicitur in locis dictis, & in præcedentibus quæſtionibus argumentum datum principale.

¶ Ad quintum argumentum datur primo quæſtionis reſpondetur, quod in illo caſu matrimonium non eſt conſummatum, nec copula ad quam matrimonium, & non ſubſequitur.

ARTICVLVS II.

¶ Virum alter coniugum poſſit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod non. Conuerſio ante carnalem copulam. Indiſſolubilem facit matrimonium, ſicut ſacramentum, in quantum ſcilicet ſignificat perfectam coniunctionem Chriſti ad eccleſiam, ſed ante carnalem copulam poſſit conſummari per verba de præſenti expreſſim, eſt matrimonium ſacramentum ratum: ergo non poteſt diuidi per hoc, quod alter ad religionem intrat.

¶ 1. Præterea. In ipſa conſenſu per verba de præſenti expreſſo, acquiritur in alterum poteſtas in ſui corporis traditionem, ergo ſtatim poteſt exigere debitum & alter tenetur reddere. Et ita non poteſt magis intrare altero ad religionem ingredi.

¶ 2 Præterea. Matr. 19. Quos Deus coniunxit homo non ſeparet: ſed conuerſio quæ eſt ante carnalem copulam diuinitus facta eſt: ergo non poteſt ſeparari humana voluntate.

SED CONTRA eſt, quod ſecundum Hieronymum. Demonium vocant Iudæum de corpore.

RESPONDEO dicendum, quod ante carnalem copulam coniuges habent coniugalem ſpiritualem, ſed poſtea ſtatus eſt inter eos minimum carnale: & ideo ſicut poſt carnalem copulam propter incontinentiam ſalubriter per ingreſſum religionis, etiam ante copulam carnalem ſalubriter: quia religio eſt quædam mors ſpiritualis, qua aliquis ſpiritualiter moritur vitæ Dei.

AD primum ergo dicendum, quod matrimonium ante carnalem copulam ſignificat illam coniunctionem quæ eſt Chriſti ad eccleſiam, quæ quidem ſalubriter per contritionem ſcilicet per peccatorum: ſed per carnalem copulam ſignificat coniunctionem ad eccleſiam quantum ad aſſumptionem humanæ naturæ in unitate perſonæ, quæ omnino eſt indiſſolubilis.

AD ſecundum dicendum, quod antequam carnalis copulam non eſt omnino traditum corpus ſuum ſub poteſtate alterius ſed ſub conditione, ſi interim alter ad frangenda matrimonia carnalis: ſed per carnalem copulam completur dicta traditio, quia tunc interim alter poteſt licite poſſeſſionem ſibi tradita petere. Unde et ante carnalem copulam non ſtatim tenetur reddere debitum poſt ſolam ſtipulationem contractam per verba de præſenti ſed datur ei tempus deliberandi propter vitæ: Primo, ne interim poſſit deliberare de tranſeundo ad religionem. Secundo ne præcaueretur quæ ſunt neceſſaria ad ſolemnizandum nuptias. Tertio, ne ſubito haberet occaſionem diſcingendi non ſufficienter deliberatus.

AD tertium dicendum, quod coniugium matrimoniale ante carnalem copulam eſt quidem per ſolum conſenſum ad eſſe

In præſentia ſui per ſalutem Ioannis.

ad esse primum: sed non consummatum ad operationem ad extra sicut quod est operativum: & significatur per potentiale, & istud non contradicit sibi ipsi.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio est affirmativa. Ratio est: Nil reipsa est quod non sit ens, ergo habitus supernaturalis per illa non solum per mortem corporalem.

¶ Secunda conclusio ad primum. Matrimonium ratione naturalem copulam significat ut consentaneum quæ est Dei ad creaturam per peccatum, sed matrimonium significat coniunctionem quæ est Dei ad naturam humanam in mysterio personæ Christi ad ecclesiam quidam ad susceptionem humanæ naturæ in mysterio personæ quæ est naturæ intellectualis.

¶ Tertia conclusio ad secundum. Actus corporalis carnalis non est opus meritum nisi in corpore mystico per charitatem informatum, sed solum ordinatur, sicut materia aliqua ad finem meritorium: per carnalem vero copulam completur dicta translatio, vide omnia alia dicta à D. Thom.

¶ Circa illam articulum est celebris, & practicus difficultas, an matrimonium fidelium contractum per solemnem professionem religionis dissolvatur. Et videtur vera pars negativa.

¶ Primo. Matrimonium quodcumque consummatum non potest dissolvi per solemnem professionem religionis ex natura ipsius rei, & matrimonium nec potest dissolvi in casu per dispensationem, ergo nullo modo dissolvitur. Consequentia est bona, antecedens probatur quoad primam partem. Quia per illud matrimonium efficitur unum indissolubile. Quoad secundam partem probatur. Tū quoniam regulariter & secundum communem usum & usum ecclesiæ dissolvuntur matrimonia per ingressum religionis etiam quando possunt videri consummata, ut non nulli per dantur & dispensatum quando ibi solemnis professio religionis.

¶ Secundo arguitur. Matrimonium ratum [illegible] & consummatum est indissolubile sicut fides & lex gratiæ per di

In hoc

Ista dissolutio Eraſmus in annotatio
nibus ſuper epiſtolam primam ad Cor.
7. dicit quod matrimonium ratum
non ſit non ſit conſummatum non poteſt
dissolvi per ſolemne votum religionis, & ob
eam rationem contra ſententiam, & omnes ra-
tiones Theologorum. Et inter alia inepti-
ſſima ſunt, ingressus religionis facere
dissolutionem indissolubilem violare legem di
vinam. Et infra. Et hic offertur nobis filgi-
da fabula, nescimus si sese vitaſſe mortui,
non corpora dirumpit matrimonium, ergo
nullo magis modo solvitur.

¶ Ha itaque nihil obſtantibus ſit con-
clusio. Certum eſt secundum fidem quod
ſolemne religionis divinis ſanctio
nibus per votum ſolemne religionis, eſt tra-
ſlatio Apoſtolica, ergo eſt certum secundum
fidem. Conſequentia eſt evidens & conſtat
ex determinatione Concilii Tridentini ſeſſ.
ſeptimæ, decreto de canonicis ſcripturis, ubi
antecedens vero probatur tribus viis.
Prima via eſt. Nam id quod universalis ec-
cleſia tenet, & probat nec tamen humana po-
tuit eſſicere potuit, ex Apoſtolica tradi-
tione derivari credendum eſt, ſed quod vo-
tum ſolemne religionis dirimat matrimo-
nium ratum nondum conſummatum tenet,
& approbat universalis eccleſia, nec humana
potestas id eſſicere potuit. Nam quia
Deus constituit homo non ſeparet, ergo eſt
articulus. Minor patet in uni diſpenſatione,
& hanc potestatem nullus habet. Minor con-
ſtabit infra, conſtat etiam ex viis ecclesiæ
universalis, & quotidiana experientia, & hi-
ſtoria. Secunda via eſt. Id quod universalis
eccleſia probat & tenet, & non legimus in-
ſtitutum aliquod talis moris, aut ritus in
decretis ſuæ Pontificis aut Concilii, id cer
ti nondum traditionem Apoſtolicam aſſe-
rendam eſt habere motivum, & ritum,
ut ita eſt diſſolutio quæ matrimonium ra-
tum & ſolutum per votum ſolemne religio
ſionis ſequitur habuerit per traditionem Apo-
ſtolicam quod aſſerunt D. Aug.
De bono Conjugali cap. 24. pars inda-
gine in adversario e imagines, in medi-
cina preſtigiosa, in bogomilorum pestilentia,
& multorum ordinibus, &c. Minor eſt ma-
nifeſta

A nifeſta ex lectione Canonistarum & Decre-
torum. Tertia via eſt. Nam exempla &
facta ſanctorum probata in hiſtoriis tam di-
vinis quam humanis a tempore Chriſti, &
Apoſtolorum uſque ad noſtra tempora, ar-
guit manifeſte traditionem Apoſtolicam,
cui conſentanea ſunt talia geſta, & facta, ſed
diſſolutio matrimonii per ſolemne religio-
nis votum eſt factum quoddam a ſanctis
geſtum a tempore Chriſti uſque ad noſtra
tempora, ergo. Minor certa eſt, & eſt
D. Augustin. in lib. de conſultis ad Conſen-
tium, cap. 13. idem dicit D. Greg. Nazian-
B zen. ſuper Ezech. ubi enim Doctores ſancti
dicunt exempla ſanctorum docere non id
quod obſervatum eſt in ſancta Ecclesia, Minor
probatur. Nam D. Hieronymus lib. primo
contra Iovinianum aſſerat Joannem Evan-
geliſtam fuiſſe martirem & virginem, & ſi-
ne ipſe Hieronymus, ſine quispiam alter
eſt promiſit in Joannem Evangeliſtam aſ-
ſerit vocatum fuiſſe ad Apoſtolatum, & fi-
liorum religionis votum. D. Joannem e no-
vitio quibus inveſtitus Dominum refert
ipſe Isidor. cap. 2. & ſeparatum fuiſſe
a ſponſa ſua Chriſto vocante & iubente D.
C Epiph. lib. de hæreſ. hæres 78. refert Te-
clam virginem deſponſatam fuiſſe sancto
cuidam viro primario, authoritate tamen
Pauli ſeparatam fuiſſe ab eodem. Et notiſſi
mæ ſunt hiſtoriæ quæ referunt D. Mela-
niam Antonii filiolam, & Alexium reli-
quiſſe nuptias, & ſeparatos fuiſſe religio-
ſos, & Gratianus in cap. ſcripſit 32. q.
2. & Magiſter in 4. diſt. 27. ſcripſit unum
hoc exemplo. Et Alexander tertius in cap.
veniens de conſanguinitate ubi refert
multos ſanctos vocatos fuiſſe a ſponſis ad
religionem. Secundo probatur conclusio.
D Ex diffinitione Pontificum, hæc verita
tem diffinit Eugenius Papa 4. ut refertur in cap. de ſponſalibus, ex quarto
Gregorius Magnus in epiſtola 1. lib. 8. epi-
ſtolarum & refertur in quadam causa, eadem
causa & quæſt. Alexander. 3. in cap. veniens
in cap. ex publico, de eorum filiis conſanguin.
innocentius tertius in cap. ex parte
2. eodem titulo, Iohan. XXII. in extravagan
te quæ incipit, Antiquæ ordinationis
de voto. Et manifeſtum hæc concluſio diffi-
nita eſt in Concilio Tridentino ſeſſione 24. in
doctrina de ſacramento matrimonii ubi ex hoc
quia divini matrimonium vinculum non tan-

tum

Felic. 3. Caſtrenſis. 27. q. 2. ca. relatum de conſanguinitate ſecunda. Can. de ſponſalibus. 27. q. 2. can. contra. & q. ca. veniens. c. ex parte 2. eod. tit. & in extravagan. Antiquæ de ordinatione. ex eil. Trident. ſeſſ. 24. can. 6.

ſummum

Sanctitatem per solemnē religionis professionem alteriùs contingere non dicimus, inutile ista est, ergo. Tertio probatur conclusio. Nā hæc est communis sententia totius ecclesiæ veteris fidei, & non solùm communis Theologorū in allegata dist. 27. sed communis Sanctorum in allegata causa. 19. q. 2. & in tota 3. de consecratione contingatorum, imò communiam fidelium contra Brasmum, & hæreticos nostri temporis, ergo. Quarto probatur conclusio ratione D. Thom. in hoc articulo. Etsi solutionis ad primum ponamus aliquas rationes, & congruentias hujus differentiæ, cum declaratum, non tamen dicendum sanctitatem per solemnē professionem religionis, ergo.

¶ Hæc autem conclusio intelligenda est etiam altero contingente non dirimi, matrimonium fit ipso contingente solemni religionis, simul matrimonium libere contrahere.

¶ Quibus positis respondetur ad primum argumentum in principio factum. Ad primum ergo negatur illa propositio. Dilatio per matrimonium in hoc casu, non dilatatur per dispensationem Christi, & spiritualis in lege naturæ & gratiæ, sed in veteri & lato ecclesiæ, vel intra naturæ ejusdem rei. Et videtur quòd non dilatatur per Christi dispensationem.

¶ Primo argumentor quandoquidem prima facie in principio bruti debui principalis. Nam regulariter & secundum usum & morem ecclesiæ dilatantur matrimonia per solemnē professionem religionis, ergo non est dispensatio.

¶ Secundo arguitur. Votum solemnis religionis divinum matrimonium tale humano ecclesiastico, ergo ab ipsa dispensationem Christi. Consequentia est evidens. Antecedens probatur testimonio Innocentij Pontificis in cap. nec, de voto in 6 dicentis, quòd votum solemne, sicut dirimendum matrimonia efficax non existere solutum. Non igitur accidentium, quòd solemnitas ecclesiæ confirmationem ecclesiæ est magna, & ingens argumentum figura fuit in Decretis, & efficacia non solùm ad dirimendum matrimonium, sicut illi ex ecclesiæ ritibus.

¶ Tertio arguitur. Votum solemne religionis divinum matrimonium tale humano ecclesiastico, ergo ab ipsa dispensationem Christi dispensantis in lege naturæ & gratiæ. Consequentia est evidens ex præcedentibus probatur. Nam tam &

A

B

C

D

eodem tale matrimonium solemne celebratum [illegible] tamen præcedens, [illegible] matrimonia rata dirimit [illegible] go etiam præcedens [illegible]

¶ Quarto arguitur. Votum solemnis religionis divinum matrimonium tale humano ecclesiastico, ergo non [illegible] Christi. Consequentia est evidens, & probatur. Nam Alexander I. II. in [illegible] de voto, inquit, tractat sacri concilium solemne religionis [illegible] matrimonium.

IN hac disputatione [illegible] primum de re hac. Certum est [illegible] Primo tenendum est quod matrimonium [illegible] hoc casu firmatur [illegible] per humanā [illegible] probatur & declaratur, quòd [illegible] dissolubilitate naturali, de quo infra. Secundo tenendum [illegible] & interpretum D. Thom. & Sanct. [illegible] Tertia tenenda est, quòd nulla ratio [illegible] & explicabitur sequentibus conclusionibus. In cujus explicatione advertendum est, quòd votum solemne potest comparari ad matrimonium præcedens, & subsequens, & de utro solemni quando præcedit matrimonium dubium est sequ. q. 13. art. 2. hic autem dicendum est de illo [illegible]

quando

...ſubſequitur ad matrimoniam ra-
...non conſummatum.

¶ Quod primo, eſt primo concluſio. Matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem ſolemnem religionis ex ſtatuto Eccleſiæ Pontificis vel Concilii. Hæc concluſio probatur. Primo: Nam ut dicebatur quæſt. 57. art. 2. non eſt in poteſtate ad diſſolvendum matrimonium conſummatum & nō ſic conſummatum: ergo non diuiſitur in noſtro caſu per ſtatutū eccleſiæ. Secundo probatur. Vt dicitur in Authenticis eccleſiaſtis ſubiā principaliter per Chriſtū Dominū & Apoſtolos inter omnes diſſolutionem Pontificum & Conſtitutorum diſſoluta ſunt matrimonia non conſummata per votum ſolemne religionis: ergo non diuiſitur per illa matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem religionis. Confirmatur argumentum. Quoniam Eccleſia, qui primum rem hanc inſtituit, ſcilicet ante plus quam poſſit Chriſtus natus: ergo. Tertio. Si ſic ſequeretur Pontifex, aut eccleſia, poſſet ea ſubtrahere Chriſto, aut eccleſiæ, poſſet ea ſubtrahere eccleſiæ, aut Pontifex oppoſitum ſtatuere conſequens eſt falſum. Et ad omnes argumenta ergo illud ex quo ſequi. Sequela patet ex ſe manifeſta, quia ſit ſolum de iure poſitiuo. Vltimo probatur. Eccleſia non poteſt facere quod debeat non ſi profeſſus ſumit religionē, aut quod reſcindit contractum conſummatum alias in poteſtate ſua erat: ergo malo modo poteſt facere Pontifex quod reſcindatur contractus matrimonialis, quod quidem hic ponebat inter alios indiſſolubile eſt, & reſcindi non poteſt.

¶ Secunda concluſio. Matrimonium ratum non conſummatū non diſſolvitur per ſolemnem votum religionis, ut conſtat ex poſitione matrimonii, & non ſolum. Imo quæ & antecedens ſecundum ſimiliter, ratum non ſolemne religionis poſt matrimonium ratum non conſummatum eſt validum, & firmum, & idem eſſe aſſeretur ſi mutata ſua lege euangelica.

¶ Hæc concluſio probatur primo. Matrimonium ratum non conſummatum ex natura ſua, & ex lege euangelica eſt indiſſolubile, ex infra dicendis, & hoc eſt ſecundum ſolum, ut ſi ex natura rei ſolemnis, & ipſius matrimonii, & ex euangelica lege haec utrumque a Chriſto ſua diſſolueret matrimonium per votum ſolemne, non eſſet indiſſolubile ex natura rei, vel ex lege euangelica: ergo matrimonium nō habet quod diſſolutur ſine naturali. Minor probatur exemplo, ſi diſſolueretur per fornicationē, aut per hæreſim, matrimonium eſſet naturaliter diſſolubile: ergo ſimiliter & diſſolueretur per votum ſolemne ex natura ipſius voti. Conſequentia patet. Nam hæc ratione alia contractus ſunt per naturæ legem diſſolubiles: ergo ceſſante in eorum natura ſua cauſa legitima reſciſſionis, & diſſolutionis: ergo ſi matrimonium ſit ratum ſit naturaliter, & legitimum, & ſimiliter in euangelio, ut reſcindatur, vera matrimonium ratum & non conſummatum ſecundum naturam ſuam, & legem euangelicam eſſet diſſolubile. Secunda probatur concluſio. Eſſentia voti ſolemnis non eſt poteſtas ex natura ſua ad diſſolvendum aliquem alium contractum per quem acceptatum ſit in actu preſens: ergo malo modo eſt poteſtas ad diſſolvendum matrimonium ratum. Antecedens eſt manifeſtum, conſequentia probatum euidenter. Nam matrimonium eſt contractus natura ſua indiſſolubilis, reliqui vero ſunt diſſolubiles. Tertio probatur concluſio. Si illud haberet ex natura ſua eſt malum, maxime quia ex natura ſua eſt malum, & perfectum impedimentum quam matrimonium tali non conſummato, hoc autem ratio eſt nulla nam alias ſequeretur ex religionis diuinet matrimonium ratum, & conſummatum: nam talis ratum eſt perfectius vinculum. Hæc argumentum confirmari poteſt tertio argumento facto in principio dubij principalis.

¶ Tertia concluſio. Non ſit diſſolutio matrimonii in hoc caſu per conſummationem ipſius matrimonii ratum ſolemne.

¶ Hæc concluſio probatur primo. Conſummatio propriè loquendo non eſt diſſolutio alicuius, ſed ſummatio illius in alio, ſed matrimonium in noſtro caſu proprie, & in rigore loquendo diſſolutur, & diſſolutum in noſtro caſu, ex dictis determinatum eſt: ergo non eſt proprie conſummatio. Secundo. Conſummatio in re, quæ eſt ſubdere ex hoc, poteſt fieri aliqua alia ſuperioris ambientis, ergo ſolum quantum ad poſſe fieri matrimonium non diuiſum matrimonii, niſi Chriſtus hoc poteſtate ſua authoritatiua. Imo hoc ſolum ſignum eſt indubitatum ad

ne, ergo. Major est certa, minor probatur. Vt dictum est tradidit hæc Apostolica
descendere ex plenitudine Christi, quod ejus-
dem ipse docuit Apostolos, Apostoli vero
ecclesiam. Quidquid ergo contradictionis in hoc
reperiatur sit non sufficiens ratio probandi,
non posse contrahi in quinto Sacramento
religionis; ergo nulla alia adducta ratio
concludit.

¶ Quinto probatur conclusio ratione
argumenti facti per præcedentem conclu-
sionem. Omnia ea quæ contrahuntur post
sui consummationem in vim melioris naturæ
dissolvuntur per naturam ipsius rei dissolu-
tionem si fuit dispar, ut dictum est in
secunda dissolvuntur per mortem ergo.

¶ Quinto modalis. Matrimonium ratum
non consummatum dissolvitur per solemnem
professionem religiosam. Christi dispensatio in naturali & legitima conjugii-
ca lege de matrimonio infidelium ratum
quod dissolvitur in fide Ecclesiæ non
ab ecclesiastico ritu, & non firmo matri-
monii quod ingressum inter fideles, & ratum
matrimonii non dissolvitur quidquid ingres-
sum matrimonii gratiæ, & divinæ politiæ quod
superadditum est illi naturæ & gratiæ in Chri-
sto plenitudini naturæ, & gratiæ consum-
mato matrimonio gratiæ. Et simile, dicimus lege
Mosis dissolvebatur matrimonium per ri-
pudium, id quidem in natura matrimonii
sui respectu, sed non hoc fuit matrimonium
naturæ, imo potius Dei ordinatione in
paradiso, ad quidem modum in mixto pro-
prio dissolvitur matrimonium legis na-
turæ, imo potius ordinatione legis evan-
gelicæ Christi. Dicitur per dispensationem in
ea ipsa ordinatione, & lege a Christo ta-
cum. Sed hoc in loco ut advertendum, dicit
non inter legem Mosaicam, & Evangeli-
cam, quod in Mosaica non dissolvitur dissi-
lubo matrimonium ad dantis arbitrium
per, licet sit sibi bona, nisi tam bona,
ut infra dicetur, at in lege evangelica con-
dit dissolutio matrimonii in alio casu ge-
neraliori ex gratiæ plenitudine. Hæc non
dubia sit explicata probatione prima. Hoc mo-
do dissolvitur matrimonium infidelium
de infidelibus ante matrimonii sui, & non
consummati fidelium naturali, & evangelica
lege ob fidelitatem in primo casu gratiæ
fidei religionis ergo hic modus dicendi est
bonus, & necessario ponendus. Ita Rp. Domi-

A dicendum primo, & certum ex conclusione
in hac colligitur. Secundo probatur conclu-
sio. Dissolvitur in virtute hujus Sacramenti
matrimonium ratum non consummatum,
ergo per potestatem Ecclesiæ, & Christi,
ergo per potestatem spiritualem, & divinam
ergo per divinam politiam. Consequentia
patet, & antecedens. Quia dissolvitur per
professionem religiosam, sed professio reli-
giosa est actus potestatis spiritualis, & divinæ
politiæ. Quia enim non traditur in le-
gibus Historiæ, sed ex facti potestatem
pertinet ad spirituales potestates, & divi-
nam politiam ergo non contrahitur facili-
li, & minus ea. Et hæc ratio dicit
patere quod si homines essent in statu in-
nocentiæ, per translationem in melius dis-
solverentur matrimonia quoad perfectum
ad aliam politiam. Ultima ratio est.
Nam resolutum matrimonium ratum est de
modo spirituali non carnaliter per mor-

B Tum in quo ergo primum ratum
probatur. Quia non est Christus
dissolvit vel ipse non primat ut
ut per dispensationem vim aliquam Christus in lege
evangelica illam dedisse. Adhuc tamen
tamen est, quod item placuit Christo, & di
spensatum in ea dispensatione
tur, & placuit Christo, & di
sponit sanctissima Apostolica
sponit ergo per dispensationem
Dicitur dispensatio Petri, Primate pote
dispensat hoc quoniam matrimonium
lege in alia præcedenti
matrimonium, sed in præsenti sub Christo
præcepta Evangelica, & dispensatione
dispensat ergo lege de matrimonio infi-
dissolvitur ergo lege de matrimonio infi-
fuit, quam dicimus; ergo Matrimonium

C Tum in quo primum ratum
probatur. Quia non est Christus
dissolvit vel ipse non primat ut
ut per dispensationem vim aliquam Christus in lege
evangelica illam dedisse. Adhuc tamen
tamen est, quod item placuit Christo, & di
spensatum in ea dispensatione
tur, & placuit Christo, & di
sponit sanctissima Apostolica
sponit ergo per dispensationem
Dicitur dispensatio Petri, Primate pote
dispensat hoc quoniam matrimonium
lege in alia præcedenti
matrimonium, sed in præsenti sub Christo
præcepta Evangelica, & dispensatione
dispensat ergo lege de matrimonio infi-
dissolvitur ergo lege de matrimonio infi-
fuit, quam dicimus; ergo Matrimonium

D ratione dil: Quia non est Christus dissolvit vel ipse non primat ut
ut per dispensationem vim aliquam Christus in lege
evangelica illam dedisse. Adhuc tamen
tamen est, quod item placuit Christo, & di
spensatum in ea dispensatione
tur, & placuit Christo, & di
sponit sanctissima Apostolica
sponit ergo per dispensationem
Dicitur dispensatio Petri, Primate pote
dispensat hoc quoniam matrimonium
lege in alia præcedenti
matrimonium, sed in præsenti sub Christo
præcepta Evangelica, & dispensatione
dispensat ergo lege de matrimonio infi-
dissolvitur ergo lege de matrimonio infi-
fuit, quam dicimus; ergo Matrimonium

A ſed matrimonium qui facit proliferum
ſit ſacramentum, ergo matrimonium con-
ſummatum eſt, et diſſolvitur per talem pro-
feſſionem ſolemnem tamen non dicitur
conſummatum.

¶ Quibus poſitis, reſpondetur ad argumen-
ta in principio huius diſtinctionis. Ad primū
igitur dicendum, quod quidam re-
ligiones inducunt ſolemnitates per ſo-
lemnem profeſſionem religionis, nihilo mi-
nus tamen alia diſſolvitur per diſpenſa-
tionem. Verū eſt quod alia diſpenſatio facta
eſt per modū legis, & per modū permanen-
tis, quia ſcilicet ſimile in myſterio incarna-
tionis. Nā ſm legē gratiæ ex ſumma gloria
ſummæ gloriæ corporis, inhonoratis per
humanam diſpenſationem factam eſt quod
in gloria ſummæ non deficeret ad cor-
pora tamen diſpenſatio facta eſt per mo-
dum legis, non diſſimiliter in noſtro pro-
poſito.

¶ Ad ſecundum argumentum reſpondet
quod ſicut dictum eſt diuersa ſolemnitas
eſſentiæ efficaciæ diuinitatem matri-
monialem deceſſit ſuis exhibitis tam
ſub efficacia Promiſſionis quidem habent re-
ſpectum ſolemnitatis vocalis efficiūt, & ap-
pellantis ſolemnia vota, ſecundum vero ſū
unā vota eccleſiæ diuina cura eorum
ſolemnitate eccleſaſticam, de quo in 2.2.
quæſtione 88. art. 7. eſt ſimile. Matrimo-
nium quoniam ad hoc exhibitum fine diu-
ſa dependet a conſenſu ſponſalium contra-
hentium tempora ſuā eſſentiæ efficiens ipſum
matrimonium, ceterum indiſſolubilitas
matrimonii non perdunt ex defectu con-
ſummationis, ſed contractu ipſi matrimo-
nio ex natura ſua.

¶ Ad tertium argumentum reſpondetur,
quod procedens, & ad probationem ne
gatur minor. Et ad probationem minoris
dicendum eſt, quod non ita, & eodem mo-
do ſolemne eſſe matrimonium ſolemni-
zatum, & diſſolubile matrimonium proce-
dens. Nam ſi accedat voluntas ſolemnizā-
di prius ſit quam matrimonium, quia ma-
trimonium ex natura rei eſt nullum, quo-
niam eſt traditio rei quæ iam erat tradita
Deo. Item quoniam votum reddit ſolemne
ratione cuius eſt hoc quod dicitur ma-
trimonium, ceterum per diſpenſationem
Chriſti factum eſt, vt quod dictum erat con
ſummatum poſſit per votum ſolemne tradere Deo.

¶ Ad quartum argumentum reſpondetur, B
negando conſequentiā. Ratio differentiæ
eſt, quia primum matrimonium Deo facta cōtrahi
potuerunt, imo de facto contrahuntur in
traditione ſui totum ſolemne, quod eſt tra-
dito Deo facta. Cæterū traditiones factæ
aliis hominibus contrahi non poterant
in traditionem Deo factam, ut eſt manife-
ſtū in omnibus aliis promiſſionibus, & con-
tractibus. Et ita nullo modo ſequitur quod
matrimonii non poſſit ſolemnizari in voto ſo-
lemni religionis. Ex dictis patet dubio ſūi
ultimi primi argumenti dicendū pro concluſione.

¶ Ad ſecundū argumentum procedit du-
bium reſpondetur, & illud concedit, & matri-
monium tamen eſt indiſſolubile ex matri-
monio, & ex lege gratiæ, & licet admini-
ſtrantem in diſpenſatione Chriſti matri-
monii tali modo ſolemnizati non diſſolvatur,
non tamen conſummatur. Hæc tamen diſpen-
ſatio nō eſt naturalis contractui, & ita nō
eſt indiſſolubile ex natura ſua, ſicut homo ex
natura rei eſt mortalis. Deus tamen ſupra
naturam naturæ poteſt velle mortalitatem
hominis. Ad confirmationem in oppoſitum
dicendum, quod quia matrimonium ratū, & conſum
matum ſua ſimilitudinem ſpiritualem, & Chriſti ad C
eccleſiam indiſſolubilitatem matrimonii non
poteſt conſummari, nisi tantum indiſſo-
lubilitatem matrimonii conſummati, propter
rationes ſuprallatas.

¶ Ad tertium argumentum reſpondetur, quo
niam ſolemnitas voti poteſt ſuo modo eſſe
in Chriſto voluntate diſpenſante ſuper indiſſo-
lubilitatem matrimonii eſt ut ſum dictum.
Verū eſt quod Chriſtus Deus hoc ſecun-
dum aliquid ſua diuinitate in unio ſuorum,
& in dictis eſt quod verum quod eſt dictum
in ſolemnitate voti ordinis nō diſſolvit ma-
trimonium ſimile a latere ſuo in exem-
plum quia inopia Antiqua ſacramentali. In ex-
Et ratio eſt nō quia, quod matrimonium in ſolē- pon. An
nitate ordinis nō eſt ſolēne, nec hoc quia ſo- quia
lemnitas traditionis ſuæ habeat quidam reſpect-
conditionem unitatis, & ita non diſſol- tantia-
vit matrimonium. Vnde Papa poteſt diſpen-
ſare ſuper hoc quod electus conſtituens in or-
dine ſacro matrimonium contrahat, nō ſi
poteſt diſpenſare ſi matrimonio ſit ſummā
materia de quo ſecundū ſententiā
Thomistarū. Ad confirmationem reſpon-
dum, quod epiſcopatus non diſſolvit matrimo-

Disp. sua, de cœrimonia cō ingressum.

niam, vt differatur in disp. sua de cœremonia ne contingat, nam licet in perfectione status quam status religionis, tamen episcopus est locus in quo tales status cō habeat aliquam totalem traditionem. Nam quia est perfectissimus status non repugnans illis quæ repugnant statui secundario, nō statui secundario repugnat status, nō vero episcopatui. & in statu nequeunt repugnare matrimonium, non vero status episcopi. Ergo huius est, vt status multi sit simul discipuli in virtute, episcopatus vero habet rationem status magistri in eadem virtute, discipulus vero dicitur accessus ad statum, quam magister. Et ita status discipuli distinctus à matrimonio repugnat matrimonio, non vero discipulus

...pecheis humanis ordinem, verum tamen ...erunt tollendo aliorum antiquas religio... ...& inducendo alium, in eo quæ modo est ...ubia strelaxata continet tria vota solem... ...ia. Quæ ad eam religionis regulæ docent... ...ptionem, non est humana, sed pertinet ...ad matrimonia de secon. 2. 2. q. 88. ubi quæ ...da docentur. Et per hæc respondetur ad ...primum argumentum dubii principii.

¶ Ad quintum argumentum dubii principii respondetur primo, quod quidam modus simplex, & solius fidei quidem speciei, & ex dispensatione Christi totam ecclesiam ...ersalem obligans ad matrimoniorum, ...ebili tamen poterat simplex. Secundo respondetur, quod notum fidei habet ...dictum matrimonii, nisi habet ...ciam dispensationis quod firmat matrimonium tamen non confirmatum, non ...ré matrimonium simplex, & sic quodammodo ...ferum specie, de quo in hoc immediate ...ago.

¶ Sed adhuc tamen duo breuissima fu... Primum dubium ergo matrimonium ...ratum dissolvitur per aliud matrimonium ...ratum. Ratio dubitandi a parte af... ...rmantis est. Nam Alexander III. in c. li... ...er, de sponsa duorum, expresse dicit, quod ...predecessores sui aliter indicarunt, ut ...ram. Licet a prædecessoribus nostris aliter ...erit indicatum, ergo secundum sententiam ...eorum Pontificum prædecessor matrimonium subsequens consummatum dirimit matrimonium ratum præcedens.

¶ Nihilominus tamen dicendum est, quod ...st error in fide, & ad nostram materiam pertinens dicere, quod matrimonium ratum non ...um consummatum dissolvitur per matrimonium subsequens consummatum. Hoc in... ...definiunt de Alexandro III. in dicto c. licet, ...& in can. 3. & in capitulis eodem tit. Sed... ...de probatur ex communi sententia totius ecclesiæ, & omnium Theologorum & Iurisperitorum in locis allegatis ubi supra. Et ad illud quod dicit Alexander aliqui dicit quod nomine prædecessorum intelligit Cyprianum Pontificem qui in ultimo cap. de consecratione infidelium, plus id differentiæ tamen non erit, nisi dissolutum illud caput ab illo loco & a similibus. Vnde dicendum est Alexandrum loco allegato nomine prædecessorum intelligere fortasse Doctores aliquos, qui ita olim docebant, aut certe si intelligit

A Pontificem aliquem (nam certum est Cyprianum non fuisse, nec scribisse illi, qui post tempora illius fuit in Apostolica Sede) indicium, dum valet apud Alexandrum quod ecclesiasticum, & per epistolam habitum a Pontifice, vt Doctor quidam privatus erat. Ita respondet Magister Casus lib. 6. de locis Theologicis cap. vltimo ad primum argumentum.

EST secundum dubium breue, an per aliquid aliud quam per actū solemnē religionis diuersum matrimonium ratum dissolvatur. Ratio dubitandi a parte affirmantis est. Nam D. Gregor. Magnus in epistola quadā, & D. Gregorius III. in epistola ad Bonifacium, & referuntur 32. quæst. 7. cap. quod propter diuersitatem malum in seruitute contracta non videtur merito debitum reddere, meritum alium dare potest. In hac difficultate quidam Theologi quos refert Richardus in 4. in allegata dist. 39. articulo distinctionis sec. 2. q. 3. asserunt matrimonium ratum non consummatum dissolvi per subsequentem solemnitatem. Cui sententiæ non omnino repugnat ille author, sed potest illam probabilem quamvis oppositam dicat ut tenet.

¶ Nihilominus tamen si credendum Omnes, & solius nomen religionis sufficere diuinum matrimonium ratum non consummatum. Hæc conclusio colligitur ex dictis, & ex his, quæ infra dicentur de validitate matrimonii. Ex quo colligitur quid sentendum sit Deum velle, quod referatur a Richardo de illo casu improbabile, & ad errorem accedit si non illi manifeste. Quod manifeste colligitur ex dictis, & dicendis de validitate matrimonii. Vnde ad rationem dubitandi Gratianus in allegato loco nihil aliud respondet nisi quod illa Gregoriana sententia Euangelicæ & Apostolicæ doctrinæ illi contraria. Sed ille author audacter, & temerarie loquitur contra vtrumque Gregorii Canonem, & doctrinam. Igitur respondetur quod illi Sancti & Pontifices loquuti sunt de fœmina, quæ ante matrimonium per solemnitatem imperfectam erat ad solvendum debitum, etenim in eo casu sufficienter contractum non fuerat solutum, & idcirco poterat matrimonium facere, quod explicat idem Gregorius III. in can. quidam §3. q. 4.

2. q. 7. ca. quod propter.

Can. quidam. 33. q. 4.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum mulier possit nubere alteri viro ante carnalem copulam, viro suo religionem ingresso.

AD TERTIAM sic proceditur. Videtur quod mulier non possit nubere alteri viro ante carnalem copulam viro suo religionem ingresso. Quia illud quod contrariatur matrimonio rato, non potest matrimonium dirimere: sed votum religionis matrimonio rato contrariatur, quia per hoc religiosus redditur inhabilis ad matrimonium contrahendum: ergo ex hoc quod mulier intrat religionem ad hoc absolvitur a vinculo matrimonii sed quidam mulier videtur matrimonium dirimere alteri: ergo &c.

¶ 2 Praterea. Per professionem religionis potest aliquis professionem religionis adimplere: sed per matrimonium non potest adimpleri votum religionis, quia per hoc non possit alteram duci ad religionem. Quod videtur absurdum.

In Dec. li. 3. tit. 31. c. 18. ¶ 3 Praterea. Per Decretalem matrimonium professo ante carnalem copulam potest religionem: ergo pari ratione professo ad votum religionis, videtur dicendum recipere: ergo negatur per consequens diversi religiosi, negatur per consequens dicendum mulierem posse alteri nubere.

SED CONTRA. Nullus potest alteram obligare ad id, quod sibi perficiendo frat contrarium: sed per matrimonium rato, quod ad perficiendum pertinet: ergo mulier vir ille non ad contrarium ex hoc quod vir religionem ingreditur. & sic pari ratione.

RESPONDEO dicendum, quod sicut motus corporalis viri hoc modo existens matrimonium rato solvit, ut mulier possit alteri nubere secundum Apostoli sententiam: ita etiam potest intrare spiritualem vitam per religionis ingressum pari ratione dicendum.

In Addit. ad 3. Partem.

AD primum ergo dicendum, quod [illegible] matrimonium rato contrahendum [illegible] ad hoc absolvitur [illegible] matrimonium rato, [illegible] ad hoc absolvitur a vinculo matrimonii.

AD secundum dicendum, quod [illegible] matrimonium [illegible] per professionem religionis [illegible] alteri: & videtur quod [illegible] matrimonium rato [illegible].

AD tertium dicendum, quod [illegible] professione religionis [illegible] matrimonium rato contrahendum [illegible] matrimonium rato [illegible] de una simplici: & sic [illegible] simplici non mutetur [illegible] non teneatur [illegible] Petrus alteri nubere: vita &c.

SVMMA ARTICVLI

[illegible] Matrimonium [illegible] corporalis viri [illegible] matrimonium [illegible] religionis ingressum [illegible] matrimonium rato [illegible] religionis ingressum.

¶ Circa istum articulum [illegible] quod secundo intelligitur [illegible] religionis ingressum [illegible] de fornicatione, & [illegible] & tertium. Omnia alia [illegible] declarata sunt supra in distinctionibus [illegible].

QVAESTIO LXII.

De impedimento quod superuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio.

DEinde considerandum est, de impedimentis quod superuenit matrimonio consummato, & de fornicatione, q impedit matrimonium præcedens quoad actum, remanente vinculo matrimoniali.

Deinde hoc quæritur ſex. Primò, utrum liceat viro dimittere uxorem causâ fornicationis. Secundò, utrum ad hoc teneatur. Tertiò, utrum propria auctoritate eam dimittere poſſit. Quarto, utrum vir, & uxor quantum ad hoc ſint æquales conditionis. Quinto utrum poſt divortium debeant manere innupti. Sextò, utrum poſt divortium poſſint reconciliari.

DE hac materia agunt Doctores in 4. Sententiarum, 35. & 36. & Dian. 38. de penalibus, ubi agit de adulterio, & Gratianus 32. quæſt. 6. & 7. Magiſter Sententiarum eſtius, & quidam alii. & in aliis locis. Consentanea in quibuſdam ſuper quintum Decretalium, parocha. capit. 5. & Navarrus Manualis cap. 23. num. 23.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum propter fornicationem liceat viro uxorem dimittere.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod propter fornicationem non liceat viro uxorem dimittere. Nemo enim debet malum pro malo reddendum: ſed dimittendo uxorem propter fornicationem videtur malum pro malo reddere: ergo hoc non licet.

¶ 2 Præterea. Maius peccatum eſt ſi uterque fornicetur, quam ſi alter tantum: ſed ſi uterque fornicetur non potest propter hoc fieri divortium: ergo nec ſi unus tantum fornicatus fuerit.

¶ 3 Præterea. Fornicatio ſpiritualis, & quædam alia peccata ſunt graviora quam fornicatio carnalis: ſed propter illa non potest fieri ſeparatio

A

B

C

D

à toro: ergo nec propter fornicationem carnalem.

¶ 4 Præterea. Plus videtur contra matrimonium agere is qui ſe à thoro matrimoniali ſeparat, quam fornicatus qui tantum fornicando carnaliter peccat: ſed propter hoc ſeparatio non fit: ergo nec propter fornicationem.

SED contra eſt quod dicitur Matthæi 5.

¶ Præterea. Illi qui fragit fidem non tenetur aliquo ſervare fidem: ſed adulterium fornicando fidem frangit, quam ad ſervandum tenetur: ergo alter poteſt ob hanc causam fornicationis dimittere.

RESPONDEO dicendum, quod Dominus dimittere uxorem conceſſit propter fornicationem in pœnam illius qui fidem fregit, & in favorem illius qui fidem ſervavit, ut non ſit aſtrictus ad reddendum ei debitum qui non ſervavit fidem, & propter hoc excipiuntur ſeptem caſus in quibus non licet uxorem dimittere fornicatricem, in quibus uxor à culpa immunis eſt, vel utrique æqualiter culpabiles ſunt. Primus eſt ſi ipſe vir ſimiliter fornicatus fuerit. Secundus, ſi ipſe uxorem proſtituerit. Tertius ſi uxor nisi probabiliter merito credatur propter longam abſentiam alteri nupſiſſe. Quartus eſt, ſi latenter conſcia eſt ab aliquo ſub ſpecie quæſtionis ſub tecto. Quintus, ſi fuerit in aperta. Sextus, ſi uxor civitatem eam ſub poſt adulterium propter eandem, & uxor eam ingreſſum, & permanſum, & maritum in noctibus ut prius ſine correctione vir dilexit. Vltimus eſt, ſi uterque convertatur, & uxor alteri nupſerit, vir autem ſi uterque convertatur, & uxor eam non recipiat.

AD primum ergo dicendum, quod ſi vir ſi dimittat uxorem fornicatricem, non reddit peccatum ſi uxorem ad matrimonium propterea tenendum, ut malum non participet, vel ad mitiorem pœnam corrigendam, vel ad ne aliquem pro ſi ſcandalizandum non peccet.

AD ſecundum dicendum, quod dicitur ex causa fornicationis ſi non

accusante alium. & quia nullus potest accusare quia se simili crimine exuit, quamdiu non per sacramentum diuortium celebratum non potest quamuis mutata per eiusmodi diuortium conditione, aliam ducere uxorem, sed propter eandem causam adulterium committit per uxorem quam alteri tradidit.

AD tertium dicendum, quod sicut dicit Augustinus, quod sicut bonum matrimonium, quod celebratur per fidem carnalis prolis, & fides frangitur, & sacramentum non seruatur, dum uiri contemptum plerique carnem fugere dicunt, & ideo alia ducunt uxorem quamuis forte filij nascantur ex eis: tamen non excusant diuortium. Et Sed quia infidelis, qui discedit, spiritualis seruitutis, uidetur illi cum quo bonum matrimonium quod ob pacis reconciliationem dimittitur, reddere non posse, quia non propter infidelitatem, sed propter contumeliam quae pertinet ad Deum, ei quod infidelitas perficitur.

AD quartum dicendum, quod sicut propter fidem recte a uiro non potest separari ad diuortium fidei causa non ita mulier de ipso, nam uir infidelis fidem uxoris non seruat, & ideo separabilis potest quia non potest reddere, sicut quae non est uxor inseparabiliter.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio est affirmatiua. Quia non tenetur ad uitae fidem & conuersationem illam.

¶ Secunda conclusio. Baptizatus infidelem ducit in uxorem non tenetur ad conuersationem diuinam quia in his uel simile est in mente à culpa, uel reatu: quia haec culpabilis est. Prima ratio est, quia ipse uir fidelis per uxorem fidelem. Secunda est, quia ipse uir amittit prolem. Tertia ratio, & ratio horum probabilior accipitur ex eo, quia propter hoc quia uir infidelis non habet uxorem. Quarta ratio, quia Christus ait ab aliquo sub spetie nihil subtrahere. Quinta ratio sumitur ex opposito. Sexta ratio est, quia uir fidelis non tenetur ad coniugium perpetuum cum infidelibus.

A

B

C

D

A

¶ Tertia conclusio. Quia non tenetur ad uitae fidem & conuersationem illam. Quia nullus potest accusare quia se simili crimine exuit, quamdiu non per sacramentum diuortium celebratum non potest quamuis mutata per eiusmodi diuortium conditione, aliam ducere uxorem, sed propter eandem causam adulterium committit per uxorem quam alteri tradidit.

¶ In hoc articulo supponendum est quod ratum quod primo secundo. Dicendum est secundum Quod quidam Magister sen. 1. Ostendit quod dicendum Mul. ita. Et Doctores communiter dicunt quod talis conclusio est dicenda uerum. Ita dicit Magister Sententiarum quia ratio principalis dicendi quod ita est, quia expressum in Euangelio. Et inquantum ecclesia Primitiua Christi Domini in Euangelio praecepit fidei, & ideo uidetur mihi quod non est dicendum quod ita est. Sancta ecclesia non tenetur in hoc casu. Nisi ratione quia fides inter fidelem & infidelem non est ratum. Et ideo non est dicendum quod ita est. Et ideo dicendum quod ita est. Et ideo dicendum quod ita est. Et ideo

EST quæſtio dubium circa illum artic. 1. dubium ab aliquo ſit peccatum ignorantiæ deliberatio ab aliquo contingit. De quo dicit unde Cajetan. opuſc. 17. reſpondeo, reſpondeo: Circa illud dubium ſunt duo priora quod dupliciter poteſt intelligi dubium. Primo modo an habeat in ſe exigentiam & obligandam in conſcientia contingat ad reddendum deliberatum. A hoc poſitum vocare cum Cajeta. in ſecundo. Secundo modo an habeat in ſe ſimpliciter peccandi deliberatio per quem peccando, ſuper alter non teneatur ex ſolubre deliberatum. Secundo notandum, quod peccatum dupliciter ſe poteſt habere, uno modo ex alter, quod ſolum adulterium alterius obligat, alio modo ex alter, quod illud ignorat.

¶ Quibus ſuppoſitis ſit prima concluſio. Sine alter innocens ſciat ſe ignoret adulterium, certum eſt quod adulter peccando interpretandi per modum conditionis, ita quod non habet in ſe obligationem alterius innocentis ad reddendum debitum per ſe loquendo. Hæc concluſio probatur. Nam per ſe loquendo ille adulter poteſt ſtando in ſtatu naturali & divina evangelico repudiare vel dimittere ab altero innocente ut Diuus Thomas docet in prima concluſione. Ita quod non teneatur alter cum eo cohabitare aut habere conjugalem uſum, ergo primum adulter iure peccati debitum per modum conditionis. Dixi per ſe loquendo, nam per accidens ſi ille qui eſt innocens ignorat adulterium alterius ex cauſa juſta tenebitur ad reddendum illi ſi debitum, ſed nō ex vero iure quo adulter poſſit illum obligare.

¶ Secunda concluſio. Talis adulter non peccat ſimpliciter iure petendi ſine vero cum ſciat adulterium ſine non ſciat, & ita non peccat per ſolo debitum. Et quidem ſi innocens ſciat, videtur clarum quod adulter non poſſet petendo, quia innocens reddendo ſibi nullatenus videtur quod non faciat injuriam petenti, & ſimiliter qui ſe ſimpliciter petit, nulla videtur afferre injuria alterum innocentem. Quod autem quando innocens adulterium ignorat, alter nō peccet petendo, eſt ſententia non ſolum Cajetani ubi ſupra, ſed eſt communis ſententia, & probatur tali ratione. Ille non videtur ſeipſum prodere & primo ſeipſum accuſare qui ſolum facit illud quo ſcit aliquid crimen contra parentem, omnibus tamen proprie quod peterat primum hæreditatem, & illam hæreditatem petit, non peccat. Hujus rei eſt optima ratio. Nam petendo iſtam petitionem, eſt petere adulterium, petendo autem nemo tenetur ſibi injuriam donec condemnetur.

¶ Circa eandem ſecundam notandum primo, quidam antiqui Sylueſter aſſignat textum verbo diuortium, quæſtione 3. Et aliqui intelligunt quod excipitur ea quæ habentur in illis duobus locis non tantum de iure eccleſiaſtico ſed etiam ſunt de iure naturali, ſpecialiter autem circa primum caſum quando ſponſus mittens uxorem fuerit adulterans habetur 32. quæſtione 6. per totum & in titulo de diuortijs ſponſi ſignificatis, & capitulo ſecundum de adulterijs, ubi ad hoc probandum petuntur illa verba, pactis delicta mutua compenſatione tollantur, & in hoc caſu eſt communis concluſio Doctorum. Secundo notandum, quod intelligitur ille caſus non tantum in foro eccleſiaſtico & ſecundum, quando probari poteſt, ſed etiam in foro conſcientiæ quando eſt occultum etiam ſcit quando vir committit adulterium ſciente uxore, ſed ita quod non poſſet probari, & ſimiliter uxor, ſunt enim quodammodo parte adulterio tenetur alterum poteſt ſeparari, etiam quod alterum ab altero etiam ſtando in foro conſcientiæ. Et ad rationem huius primi caſus poſſet referri à quo illorum primo incepit adulterium, & hoc etiam intelligo verum in foro conſcientiæ, quando unus v. g. eſt adulter ſciente uxore, ſed unus eſt adulter ignorante uxore. Tunc enim in conſcientia non poteſt uxor negare debitum tanto tempore.

Circa eandem primam caſum eſt ſecundum dubium, quando unus conjugum erat adulter, ſed unus copulam vel talis adulterio, alter tamen in occulto & ignorantia ab altero, ſi ille qui erat occultus agit pœnitentiam ſui peccati coram Deo, alter autem qui eſt copulatus adulter perſeverat in ſuo peccato, dubium eſt an ille qui agit pœnitentiam poſſit negare debitum alteri & facere divortium.

¶ Prima concluſio. Certum eſt quod ſi

32. q. 6. per totū. & ſignificatis de diuortijs & c. intelligimus de adulterijs.

utrique fidei crimen obstet, & semel reconciliari sine periculo criminis, si possit qui ex innocente incidit in adulterii, alias periculo se non peccaret, posset illi accusare & facere divortium. Sed dubium procedit, quando in casu posito delictum unius esset occultum, & non sum illi necesse nec possit reconciliari per panitentiam, an possit qui est pœnitentiam, negare debitum alteri. In hac difficultate Sylvester verba, antiquorum & quasi communis doctrinæ quæ alle eadem in tali casu tipt pœnitentiam, si eius delictum fuit occultum, & alter maritus ab adulterio prius Si tenetur posset denegare debitum alteri, & mentiri illam.

¶ In vtriq; explicationem secundæ objectionis. Probabilior videtur opposita sententia, videlicet, quod si non interveniat periculum petendi debitum, & quando non habet possessionem debiti propter delictum, & non obstat præscriptio, quia illa obstat quia ego panitentiam, remitto offensam alterius, & ab illa reconciliatus alteri debitum, ergo licet ante panitentiam non possim alicui denegare debitum, propter delictum alterius conjugis, nec tuta per sententiam, quod absolvi possim, non possit ei accusare, supposito quod etiam Deo iam egisset panitentiam, probatur quia est falsum.

EST tertium dubium supposito quod uxoris adulterium non possit maritus qui etiam fuit adulter, accusare in foro exteriori ecclesiæ, peccato dimisso à suo confessario an illum possit alius maritus ab adulterio simili propria, accusare uxorem adulteram criminaliter coram iudice seculari? Itaq; quæritur, an iudex parce si idem delictum quoad forum externum ecclesiæ, & quoad forum civile. Ratio dubium ha parte negativa est. Nam vt supra dictum est, ex duplici capite impeditur, partialitatis causa consanguinitatis inimicitiæ, ergo videtur quod licet in foro animi vere nō potest virum adulterum accusare, sic nec mentum quod ob periculum criminis. Confirmatur. Quia si in tribunali ecclesiastico non potest illa accusare quod di-

A uortium sufficiat quod ei mittat ma, vide ne adoption quod non possit accusare in tribunali civili quia non est ita pœnitentia.

¶ Nihilominus tamen in contrarium, videtur quod in casu posito liceat petere debitum accusare vxorem adulteram in foro civili, quia in casu posito non est pœnitentia, ergo licet accusare.

¶ Hic conclusio est dubium, quæ doctrinam in præcedenti posuit. Circa hoc sit secundo quæritur an mulier existens in statu peccati mortalis possit petere debitum a viro, quod videtur quod non. Secundo. Quæritur an possit petere debitum existens in statu peccati venialis. Quarto. Quæritur an mulier confessa se habere peccatum adulterii, & non absolvi, possit petere debitum a viro. Et videtur quod non, quia non est pœnitentia, ergo. Quinto. Quæritur an mulier confessa se habere peccatum adulterii, & non absolvi, possit petere debitum a viro. Et videtur quod non, quia non est pœnitentia, ergo. Sexto. Quæritur an mulier confessa se habere peccatum adulterii, & non absolvi, possit petere debitum a viro. Et videtur quod non, quia non est pœnitentia, ergo. Septimo. Quæritur an mulier confessa se habere peccatum adulterii, & non absolvi, possit petere debitum a viro. Et videtur quod non, quia non est pœnitentia, ergo. Octavo. Quæritur an mulier confessa se habere peccatum adulterii, & non absolvi, possit petere debitum a viro. Et videtur quod non, quia non est pœnitentia, ergo. Nono. Quæritur an mulier confessa se habere peccatum adulterii, & non absolvi, possit petere debitum a viro. Et videtur quod non, quia non est pœnitentia, ergo. Decimo. Quæritur an mulier confessa se habere peccatum adulterii, & non absolvi, possit petere debitum a viro. Et videtur quod non, quia non est pœnitentia, ergo.

¶ Ad rationem dubitandi negatur consequentia. Et dicendum est primo, quod ecclesiasticum posset dicere, quod vxor adultera peccaret graviter petendo debitum a viro. Secundo dicendum est, quod in hac parte non est certum & certo. Et in civili cum sit pœnitentia extra forum civile, bene potest confidenter petere debitum quamvis sit in adulterio, quia ille actus pertinet ad forum ecclesiæ, quia pœnitentia est, nihil actum in hac parte determinare

A

B

C

D

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere, vir enim cùi sit caput vxoris, tenetur vxorem corrigere: sed separatio a thoro est indebita ad correctionem vxoris fornicantis, ergo tenetur eam a se separare.

¶ 2 *Præterea.* Qui consentit peccanti mortaliter ipse etiam mortaliter peccat; sed vir retinens vxorem fornicantem, consentire ei videtur, vt in littera dicitur, ergo peccat nisi eam a se ejiciat.

¶ 3 *Præterea.* 3. Corinth. 6. dicitur, qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur: sed non potest aliquis simul esse membrum meretricis & Christi, vt ibidem dicitur, ergo vir vxorem fornicantem adhærens, membrum Christi esse desinit, mortaliter peccans.

¶ 4 *Præterea.* Sicut copulatio matrimonialis fornicaria se potest adhærendo, sic poterit vir consanguineitatem suæ ad vxorem, mortaliter peccat eam cognoscendo carnaliter, ergo & si cognoscit vxorem postquam scit ipsam esse fornicatam, mortaliter peccat.

SED contrarium quod dicit Glos. 1. Corin. 7. Quod Dominus permisit eum se formicationis vxore non dimittere, ergo non ex præcepto.

¶ *Præterea.* Quilibet potest dimittere rebelles quod in se peccant; sed mœchantes peccatum in matrimonio, ergo vir potest eis parcere, ad non dimittendum.

RESPONDEO dicendum, quòd vxor fornicaria mœchatur

ſit ad corrigendũ vxorẽ crimẽ per ea
de pœnã, pœna aũt corrigens mortem
vxori ob fornicatiõnẽ tãm præcipit: &
idem ſi moriãtur de peccato pœniteat, aut
non teneatur eam dimittere: ſi aũt non
pœniteat teneatur, ne peccatã conſentire
videatur, dico correptionem dilectam
non apparet.

AD primum ergo dicendum, quod
præceptum ſuperiorum de vxore pecẽs
corrigi non tenetur tali pœna, ſed alia
verbis & nutibus: & ſi ſalus animæ
correctionem ſi paratæ, non tenetur ea
præſentialiter pœnam ad hoc correctionẽ
adhibere.

AD ſecundum dicendum, quod
ſicut vir vxori conſentire videtur quã-
do eam videt non cohibere a peccato
præſertim ſi maius commodum ſequi
poſſit, ſic & vxor.

AD tertium dicendum, quod ex quo
de peccato fornicationis pœnitet mu-
lierẽ dici non potẽſt: & ideo ſi ſe
continuando mortaliter peccaret ſi ſe
ſubtraheret, quod non contingit
ei quãdo mortaliter peccat vxori.

AD quartum dicendum, quod non
eſt ſimile de pœna cum ſit mortalis facta et
non ſit inter eos tractatus mortalis pecca-
ti. & ideo mortalis culpa ſit illicita.
ſed fornicatio nõ talis tractatus præ-
dictus: & ideo actus venereus quando-
cũq; de ſe licitus, vigẽ per accidens illici-
tus fiat, quamuis vir conſentire tur-
piter videatur.

AD quintum dicendum, quod per
miſſio illa eſt intelligenda per præcep-
tionem primariam, & ſecundario præ-
ceptum non dimittere, quia etiam quod
vadit ſub præcepto non eſt prohibitum.

AD ſextum dicendum, quod
vxor non tantum peccat in mortem, ſed
etiam in ſeipſam, & in Deum: & ideo
nõ mortificatur per ſui peccatum dimitte
re infirmitatem ſequentem.

In Addit. ad 3. Partem.

SVMMA ARTIGVLI.

P[illegible] Si [illegible] peccat [illegible] re, non [illegible] corrigendam [illegible] ergo [illegible] non [illegible]

¶ Secunda concluſio. Si [illegible] mor[illegible] illam correctionem debitam [illegible]

A

C[illegible] liquam, ad [illegible] quando non [illegible] Ratio dubitandi [illegible] D. Thomas [illegible] hoc [illegible] mortale. Ex alia parte [illegible] priuilegium [illegible] ergo [illegible] peccat mortaliter.

B

¶ In hac re explicabimus primo [illegible] quid in casu [illegible] ſed [illegible] quod eſt a natura [illegible] naturali intelligat [illegible] alia correctionem debitam [illegible]

C

D

vero vel ad correctionem peccatorum, vel ad
[illegible] alicuius fabulam, vel ad repel-
[illegible] iniuriam & dolores. Et ſub hac
[illegible] ad mortis, etiam de ipſoque dico
[illegible] eſt.

¶ Sed ergo prima concluſio. Vxor regula-
[illegible] non potuit ſalutem mortali diuiti
[illegible] veram adulterij in crimine permanen-
[illegible] Probatur. Quia id non eſt neceſſarium
[illegible] ſimilibus prolis certitudinem, talis ne-
[illegible] crimine ſit diſcipenda proles eſſe
[illegible] ſequentium ille ſit adulter, infamia ſo-
[illegible] nulla eſt major & haec iniuriam a viro
[illegible] ſuſtinet crimen, inferentur exoſa, vel
[illegible] habere poſſent ut hoc quod per
[illegible] mittere cum adultero, cum aliis ceſſare
[illegible] poſſet quod iuuenta & dolens crimen viri
[illegible] patitur. Sola una ratio ſupereſt, ſalutis
[illegible] propter viri correctionem, & ſi ſpes certa
[illegible] eſſet quod acquiret deſiſtentem adulterio aut
[illegible] deſiſtere crimen euidens, eſſet efficax
[illegible] ſuadere ad correctionem illius: praece-
[illegible] ptum tamen obſeruare tanto arctius quo
[illegible] magis tenetur virum diligere quam ex
[illegible] pertum. Certum regulariter procedere
[illegible] non eſt medicina non eſt idonea, non po-
[illegible] test ad deſeruos liberos ab uxoribus &
[illegible] mala, & ita regulariter ſanatur a crimine
[illegible] uarij excuſatur, & huiuſmodi multa
[illegible] tur prudens confeſſarius conſiderare. qui
[illegible] uidere ſanctum talem iniuriam pati,
[illegible] non differre, & ita tenet Magiſter
[illegible] Sent. articulo 2. Caiet. quolibet. 2.
[illegible] quæſt. 10.

¶ Secunda concluſio. Vir tenetur ſub ra-
[illegible] uarij mortem in adulterio perſeuerantem
[illegible] dimittere. Hic propoſitio ſtatim pa-
[illegible] tebit regulariter eſt intelligenda ſi qua
[illegible] quidem re ſubſequenter apparet. Magiſter
[illegible] Sent. quem opinio eſt. Probatur concluſio.
Nam ſequitur ſtatim talem uarij q
[illegible] ri qui eſt caput uxoris, unum reſpe-
[illegible] ctum, unde ſalutis & honeſtatis regula-
[illegible] tur. Prouerb. 18. qui tenet adulteram ſtul-
[illegible] tus eſt & inſipiens. Neque leue damnum at-
[illegible] gumentum ex eo quod habetur Matth 5.
[illegible] Luc 16. ſi oculus tuus ex eo, quod talis pro-
[illegible] nobat ipſum ad peccandum, ex eo autem
[illegible] quod malum deſeruebat Chriſtus ſpontaſ
[illegible] nobat eum euacuare, ergo non erat uiri
[illegible] ſibi retinere uxorem quæ talis erat ob ſui
[illegible] ſum. Erit autem peccatum mortale, præ-
[illegible] ſertim quando eſſet tale conſuetudinis ut ſi

A adulteri cum ſequela ut incerta ſit proles
hoc enim eſt directe contra bonum matri-
monij, nec talem iniuriam uir potest con
donare. Secunda, quando ſequitur grauiſſi-
mum: ſequitur autem regulariter. Nam ſi
uir poſſet etiam ſcire contingere mulierem
illi crimen adulterij imponere. Tertio
quando illud medium uiro neceſſarium ad
contingendum uotum. Vir enim ſpecialis in
re ad hoc tenetur, eo quod eſt caput mu-
lieris. Et in his duobus caſibus locum habet
illud Chryſoſtomi, quod refertur ca. ſcor. ca. ſcor
32. quæſt. 1. Patrocinari conſortem impudi- 32. q. 1.
cum quis uirum cedat matri. Vnde & uiro
non quilibet caſus ſanctæ ſocietatis ſufficit
ad ſeparationem thoralem propter domeſtica delicta, ſed c. ſi quis
quæ alio propter domeſtica delicta, ſed ſap.
quibus cum poterit eſſe integra familiæ
gubernatio, cum adulterij quæ non eſſent
facti in matrimonium, nec alio à rectore per-
mittens. Caeterum quando propter tam
atrocem beſtiam & infamiam ne famæ cal
cem arguleam, attendere oportet an ex
illa etiam parte ſint etiam rationi illa
comparabilia pro deſtitui uxore ſalutaba-
tur uir propter infamem fabrilia ecclaſ-
tia, ſi forte dimiſſa uxore ſibi ex periculum
incontinentiæ.

¶ Tertia concluſio. Quando non ſecuta
correctio, licet uir poſſit cum diminutione, ta-
men ſub reatu mortali ad id non tenetur.
Prima pars eſt certa, nam propter crimen
adulterij non ſolum erat obnoxia Deo ne
rium crimen uiro, ergo quamuis per pœni-
tentiam Deo ſatisfecerit alias potens uir
iuſtam penam irrogare: quæ tandem ſa-
quantum peccatum fuit facta per pœni-
tentiam dimittam ludex poterit ſupplicia
ſumere. Secunda pars probatur. Quando
malitia eſt correcta, deſinunt omnes rationes
quibus ad mortalem culpam obligabatur
uir diminuta uxore, ergo ad id non
tenetur ſub mortali cum poſſit prudenter
alienare Magiſter Sotus in eo caſu
ſupponit conſilium, non diminuere ne for-
te deſiſtat uiri prudentia habitare in domo
rium, ſcut & Apoſtolus proponit hanc ſa-
pientiam conſilij. Sicut ne mulieres pudicitiam
dimittat.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrũ vir proprio iudicio possit vxorem fornicantem dimittere.

ADVERTENDVM est primo - Vtrum quod propria auctoritate possit vxorem fornicantem dimittere. Secundo videndum est vtrum a iudice laicorum absque alio iudicio ecclesiastico excommunicato: sed Deum iudicem habente debeat sententiam super proprio fornicationis crimine ferre. Tertio videndum est vtrum vir mulierem dimittere possit, nisi super hoc requiratur ad hoc aliud iudicium.

¶ 1 Praeterea Matth. 1. dicitur, Ioseph cum esset iustus et nollet eam traducere, voluit eam dimittere. Ergo videtur quod absque vlo possit dimittere, saltem ante iudicium ecclesiae.

¶ 2 Praeterea Si mulier post fornicationem non maneret in domum, videretur quod vir absque iudicio ecclesiastico eam dimittere posset, quia quaelibet mulier non vult, nec consentit habitare secum fornicatrix: sed si vir non dimitteret, mulier maneret, et forte diceret ad iudicium ecclesiae per accusationem adduci.

¶ 3 Praeterea. Si mulier post fornicationem non maneret in domum, videretur quod vir absque iudicio ecclesiastico eam dimittere posset, quia quaelibet mulier non vult, nec consentit habitare secum fornicatrix: sed si vir non dimitteret, mulier maneret, et forte diceret ad iudicium ecclesiae per accusationem adduci.

¶ 4 Praeterea. Illud quod non potest probari, non debet ad iudicium ecclesiae deduci: sed fornicationis crimen non potest probari, quia secundo adulterii efficaciter et directe non dicitur. Ergo non debet iudicio ecclesiae praedictum dimittere.

¶ 5 Praeterea. Accusationem debet inscriptus praecedere, quia aliquis se ad talionem obligat si in probationibus desit: sed hoc non potest esse in illa materia, quia quaelibet mulier vult, nec consentit habitare secum fornicatrix. Sed si vir non dimitteret, mulier maneret, et forte diceret ad iudicium ecclesiae per accusationem adduci.

¶ 6 Praeterea. Plus timetur homo exteris quam familiaris: sed homo exterius alterius domus existens non debet ecclesiae deferre, nisi nominatim praemissa inscriptione: ergo videtur quod nec vir debeat uxorem posse dimittere

In Add. ad 3. Partem.

A ad ecclesiam deferre, si eam primo citari vult per viri querelam.

RED. vtrum. Nullus debet scripturam explicare sed suae vxoris fornicationem propria auctoritate dimittere, videtur quod non.

¶ Praeterea. Nullus in causa propria ius dicere debet: sed mulier fornicata est quaedam propria causa viri: ergo vir non debet de offensa sua cognoscere, et proprio suo arbitrio eam dimittere.

RESPONDEO dicendum, quod vir potest vxorem dimittere dupliciter. Vno modo quoad thorum et habitationem. Alio modo quoad vinculum matrimonii. Primo modo potest dimittere quocunque B tempore, quia nullus tenetur habitare cum fornicatrice, nec cum alio crimen habente, quod sit contra finem matrimonii, vt patet de infideli, et de illo qui vult Deum offendere. Secundo modo non potest dimittere, nisi in casu in quo matrimonium dissolvitur, vt patet de fornicatione viri, et de voto religionis. Et ideo cum dimissio dicatur quoad vinculum, videndum est quod dimittere non possit absque iudicio ecclesiae.

AD primum ergo dicendum, quod fornicatio est applicatio istius matrimonii ad praesentialiter fiendum. Vnde Deus in primo fornicationis instanti C dicit per prophetam de fornicatrice, et adulteris, et homicidis, Nolite pro eis orare, et non adhaerebit oratio mea vobis. Et ideo quamvis fornicatio sit finis, non tamen statim post finem, quia non ex adulterio vxor statim debet dimitti, sed differri debet ad dimittendum, sed differtur ad tempus, non debet vir mulierem dimittere quando vult absque iudicio ecclesiae.

AD secundum dicendum, quod si sola mulier fornicetur, non statim debet dimitti, quia forte poenitentiam agit, et ideo differtur ad tempus, vt videat si poenitentiam agat, vel non. Et ideo non statim debet dimitti, nisi D per iudicium ecclesiae, quia non statim ex adulterio vxor debet dimitti, sed differri debet ad dimittendum, sed differtur ad tempus, non debet vir mulierem dimittere quando vult absque iudicio ecclesiae.

AD tertium patet solutio ex dictis.

AD quartum dicendum, quod quandocunque vir vxorem suspectam habere vult, et deprehendere possit eam cum fornicatore in crimine fornicationis, tunc possit ad accusationem procedere.

Et

Et præterea, si de facili ipso non constat, posset esse violentia suspicationes fortes, quibus probatis videtur sufficiens probatio esse, & non aliter filius eius filia, heres & locis suspectis, & audiri cum non sit.

Ad quartum dicendum, quod mariti non tenentur accusare uxorem de adulterio simpliciter. Non enim ad bonos spectat publicum crimen inferre, quia sic non essent ad legem Euangelii; quia sic non essent imitatores Dei, ut patet ex dictis. Unde ad illud quod obiicitur in contrarium, dicendum quod ille qui accusat uxorem de adulterio, non videtur facere, & sic videtur quod peccet in hoc quod accusat, sed peccaret quod peccatum subticendo se obligaret, si non probare posset defectum.

Ad quintum dicendum, quod sicut Deus dicit: tribus modis in crimine licet procedi posse. Primo, per viam inquisitionis, quam debet præcedere clamosa insinuatio quæ locum accusationi facit. Secundo, per accusationem, quam debet præcedere legitima inscriptio. Tertio, per denunciationem, quæ debet præcedere trina admonitio. Verbum ergo Domini intelligitur quando agitur per viam denunciationis, aut quando agitur per viam accusationis: quia tunc non agitur filius ad corrigendum delinquentem, sed ad conditionem proprii honoris conservandum, quod absque defectu privari.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Vir confitens de voluntaria adulterio, propria iudicio potest thorum denegare.

¶ Secunda conclusio. Sine iudicio Ecclesiæ non debet separari adulterus quo ad cohabitationem.

¶ Circa hanc conclusio notandum Primo, quod licet crimen ob eius turpitudinem regulariter non possit in manifesto differri sine scandalo Ordinis, tamen adulterii obiectum diligenter, ideo ut propter

A iudicio possit vir negare debitum thori, satis est, vel quod ipse solus certo sciat, aut quod tam efficaces habeat indicij quod si proponantur in exteriori foro, iudex quæ considet de crimine. Quo casu locum habet sententia Hieronymi 2. quæst. 1. cap. dicit dominus. vocansque, inquit, Saphiram fœminam, uti fornicationis inspicio, libere potest vir uxorē dimittere, loquitur etiam de inspectione, quam certissima indicia confirmant. Si autem falsum sit, non potest debitum subtrahi, licebit tamen viro odisse uxorem tamen tenebitur diligere, ut carne de crimine potest conuincere, sicut D. Th. ait ad quartum argumentum. Nec in hoc est offensio in eius peccatum, sed vti alio malitia ad proprium commodum, quod alias licet. 1. finit Dominus. §. 1.

B ¶ Secundo notandum, quod quando uir confitens de crimine illud apud iudicē probare non potest, si ad petitionem uxoris per sententiam compellatur ei debitum reddere, uti tunc potest duplex remedio. Primo, potest dicta sententia debitum negare, & in publico a facto abhorrere, vt pubblice horror detestandi, quo ad Deum tamen non est excommunicatus cum nulla subsit causa. Secundo potest vti dicit Diuus Thomas debitum reddere sine præiudicio & tamen potest suppetit probatio, potest dubitum petere. Verum si non sponte debitum petierit ab adultera, non habet vtra ius petendi separationem, quia tunc esset præclusus confitendo adulterium.

C ¶ Secunda conclusio. Sine iudicio Ecclesiæ non debet separari adulterus quoad cohabitationem. Hæc conclusio habetur expresse de textu. Ex qua hinc concluditur secundum secundo, quod licet regulariter sententia Ecclesiæ sit expectanda, vt penam vindictæ adulterio tunc casu exigamur. Primo quando crimen adulterij alias fuerit manifestum, vt quia modo aliter potest probari si velimus nec inueniat, vnquam punitum. Secundo casu, quando manifestatum non est in facie Ecclesiæ celebratum, sed adhuc est occultum, quæ licebit viro ob vitare dilectionem, & familiarem conuictum, ita obtemperare casu, sic iuris Ecclesiæ. Hæc ibi sententia Magistri Sententiarum. c. ponitur de diuort.

AR-

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum vir & vxor in causa di vortii possint ad patria iudicari.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod vir & vxor non debeant in causa divortij ad patria iudicari. Divortium enim fit inter virum & vxorem, sicut patet Matth. 5. Sed in repudio non fit vxor non iudicatur coram ad patria, quia vir potest repudiare vxorem, & non econtra: ergo non debent ad patria iudicari in divortio.

¶ 2. Praeterea. Plus est contra fidem naturae quod vxor plures patres habeat, quam quod vir plures mulieres: multae enim quandoque faciunt illud vitio naturae, ergo plus peccat mulier in adulterio quam vir, & ita non debent ad patria iudicari.

¶ 3. Praeterea. Plus est malum actus exterius prohibitus, ibi est malum peccatum: sed plus actus vxoris adulterae quam viri adulteri prohibetur, quia adulterium mulieris facit spuriam sobolem: ergo maius est peccatum vxoris, & sic non debuit ad patria iudicari.

¶ 4. Praeterea. Divortium indicitur ad etiam adulterij coniugendos, sed magis pertinet ad virum qui est caput mulieris: ergo dicitur 1. Cor. 11. Cor viri vxorem quam reiungere se, ergo non debuit in repudio ad patria iudicari sed vir debuit esse melioris conditionis.

SED contra, videtur quod in hoc vxor debeat esse melioris conditionis. Quia quanto est maior fragilitas in peccante, tanto magis est peccatum venia dignum: sed in mulieribus est maior fragilitas quam in viris, ratione cuius dicit Glossa. Quod proprie possit mulierum est luxuriari & Philosophus dicit 7. Ethic. Quod incontinentia [illegible] facilius in mulieribus est [illegible] sicut quia non [illegible] possunt continere propter hoc quod non [illegible] aliquid quod concupiscunt, sicut [illegible] non debuerunt magis puniri.

¶ Praeterea. Peccatum mortale in viro & femina punitur, ergo pari pena debent puniri.

RESPONDEO dicendum, quod in causa divortij tam vir quam vxor ad patria iudicantur, ac idem fit iudicium de illo quam de alio, non tamen patria iudicatur ad illa, quae causa divortij est maior in uno quam in alio, cum ea ratione ad quam fit sufficiens causa ad ambos. Divortium enim potest fieri dupliciter, uno modo ex ea ratione ad finem fidei, ad quam coniugium ordinatur, sic fit divortium inter infideles, quando unus eorum recedit a fide Christi, & alio modo ex ea ratione ad finem prolis, ad quam coniugium ordinatur, sic fit divortium inter fideles, quando unus eorum fornicatur, & quia in utroque est causa sufficiens ad divortium, ideo utrique ad patria iudicantur. Sed quantum ad hoc differt plus peccat adulterium vxoris quam viri, & idem malum est causa divortij in vxore quae in viro, & similiter aequalis causa sufficiens ad hoc potest fieri est malum de duobus, quia tam malum est corrumpere partum, quam alius alterius grauius peccatis.

AD primum ergo dicendum, quod repudium non permittitur nisi ad emendationem coniugum, & quia in viro magis creditur de hoc perfectio quam in mulieribus, ideo non permittebatur dimittere vxorem, non autem econtra.

¶ Ad secundum & tertium dicendum, quod ratio non procedit sed dato quod in corruptione ad finem prolis sit ea dimittio vxoris adulterae, & in mortificatione fragilitas quod non tenetur ad patria, ut ex dictis patet.

AD

Chrys. hom. 1. in 1. Cor. 11. Ep.

AD quartum dicendum, quod quā
vis sit caput mulieris quasi quæ-
dam pars, non tamen quasi index ipsius fi-
guratur: & ideo in eis quæ per
se mulieri faciendo sunt non plus peccat
vir mulieris quam contrarium.

AD quintum dicendum, quod in
adulterio imputatur de ratione peccati
quod fit in fornicatione simplici,
& aliquid plus quod magis gravat scili-
cet violatio matrimonii fœdus. Et ideo con-
sideratum quod vir committens adulterium,
non peccat, peccatum mulieris & mulieris
adulterantis, peccatum viri & mulieris
fornicantis est excedens & excessus, quia
in muliere est plus de humore: & ideo
semen magis dissolvit a complexione: sed
in viro est plus de calore qui consequitur
semen excitat: sed tamen simpliciter lo-
quendo carnis paribus non simplici for-
nicante plus peccat quam mulier, quia
plus habet de ratione boni quod pravi-
tas corrumpit: mulieris corporalem
pollutionem. Sed quantum ad legalem ma-
trimonii quā adulterium fornicationem
addit, ex qua diminutum vanitat, plus
peccat mulier quam vir: & ex additis pa-
tet & quia licet sit gravius quam sim-
plex fornicatio: tales simpliciter loquendo
de plus peccat mulier adulterata quam
vir adulter cum carnis paribus.

AD sextum dicendum, quod quamvis
ratio illa quod clarior sors in mulie-
rem sit quædam circumstantia aggravans
tamen ex illa circumstantia quasi alia
species peccati non datur aggravatio
peccatum sequitur, ex lesione matrimo-
nii quæ trahit ad speciem immunditiæ in
hoc quod fortius alterat pudici servari.

SUMMA ARTICULI.

CConclusio indicatur ad partem vir &
mulier, inquantum obligantur ad re-
gulam ex debito & licitis vel illorum vel
simul alteri contingat: sed non ex æqua-
li causa, imo quantum ad bonum pudi-
citiæ peccat vir adulterio quam mulier
adulterio.

¶ Notandum quod licet ecclesiastici pa-
tres vir & mulier quo ad forum ecclesiasticum

A quoad divortium petendum, quando alter
eorum fornicatus est: ut uxor quæ in fu-
ram mulie, & quod secundo petitur, cubi-
bus vel criminales: non se habent ex æ-
dem æqualiter in hujusmodi negotio di-
vortii. Imo uxor dans alio contra uxo-
rem adulterium in loco criminali: sed non
dans alio ibi casu contra virum adul
terium. Nec patet, ex dictis supra artic. 1.
dubio 3. quod palatinus tribunal & unde tit.
de eo totum, per omnia l. 3. lib. 8. nouæ
Recopil.

ARTICULUS V.

B ¶ Virum post divortium vir alte
ri nubere possit.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur quod possit
divortium vir alteri matri-
re possit. Nullus enim re-
vertitur ad peccatum quod
vomuit: sed vir vomuit in alio casu
uxorem: sed non vomuit in alio casu
uxorem fornicatricem a se in perpe-
tuum separare, ut patet ex dictis, ergo
videtur quod ad minus in tali casu al-
teram ducere possit.

C ¶ 1. *Præterea.* Peccatum non est dimit-
da major occasio peccandi: sed si ex qua
propter culpam fornicationis divortia-
tur, non licet alteram copulam quærere,
ducere sibi maior occasio peccandi: non
enim est probabile quod in matrimo-
nio non continue possit carnaliter mis-
sceri, ergo videtur quod licitum sit ad aliam
copulam transire.

¶ 2. *Præterea.* Sicut non remittitur mor-
talis nisi debite tradendo & cohabita
tionis sed per divortium de mensa; ut fal-
sum enim solum est alteri nubere, ergo non
alteri nubere, & videtur esse dubium.

¶ 3. *Præterea.* Matth. 19. dicitur.
Qui dimiserit uxorem & aliam duxe
rit excepta causa fornicationis mœcha
tur, ergo videtur quod si causa fornicatio
nis dimissa uxore alteram ducere, non
mœchetur, quod tamen est mortale.

SED contra. 1. Corinth. 7. Præcipio non
ego, sed Dominus, uxorem a viro non dis-
cedere, quod si discesserit manere innuptam.

Præterea. Nullus ex peccato debet re-
portare commodum: sed reportaret si li-

SVMMA ARTICVLI.

C

B

A

A

B

C

D

la secunda dicendo, Non vir nō debet ab uxore separare vxorem suam, ita nec episcopus ecclesiam suam, idest, vt illam dimittat, & Beat. vxori non licet dimittere virum suum vt abeat se castè continere volentem: ab adulteris licet fornicatum fugere: vir cum sua Apostata, aut vxor cum suo apostata reconciliari debet, non nisi pœnitente, &c. Hæc Eusebius ante annum Domini 400. edidit vt explicè nostram sententiam, & offendit ese nullam expeditiorem quam citant Eusebius, & sequaces Apostolū 1. Corin. 7. dum inquit Apostolum ese intelligendum de fornicatione quæ propter aliam vxorem quā adulterium dimittitur. Chrysostomus in Matthæum ante annum Domini 400. edidit. Suo marito, propter fornicationem dicendo, Quod autem consulit Scriptura mulierem discedere & non à consilio virginem permittat discedere legem aperte constituit, non dimittere vxorem propter fornicationem. Adulterium autem vocat illicitum coitum cum vxore alterius separatim. Et infra qui dimittit vxorem suam excepta fornicatione, inquit, Si quis enim dimittens vxorem suam machinatur eam, inquit, facit vt mœchetur eam qui ducit illam: qui autem dimittit vxorem suam, sed & qui eā sortitur. Hyeronimus in epistola Fabiolæ ad Oceanum. Præcipit Dominus autem nō debere dimitti excepta fornicationis causa, cui dimissa fuerit, manere innuptam, præcepit aliis habetur, hoc eligere vel reconciliari ei fornicatæ. Neque enim vir explicare mihi potest. Alia sunt leges Cæsarum, alia Christi, aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcepit. Postea locutus, & eleganti oratione descripsit pœnitentiam publicam pro peccato, quod commiserat, in habendo alteri uxore, priore dimisso, propter adulterii præsertim, quod Fabiola Romæ in ecclesia & tota urbe spectante Romana ante diem Paschæ in Basilica Lateranensi in die pœnitentiali, Episcopo, Presbyteris, & omni populo circumstante, sportam ferream cum hastis, fossoribus mutuo, sarcula, & cophinis, subministrit, &c. Legatur Chrysost. in Matth. c. 5. & 19. & 1. Corinth. 7. & in hunc locum eius scholiastes Theophylactus, & Euthymius hic loci, & super Matthæum & Lucam. Sed in primis legatur D. Augustinus in locis allegatis, & in lib. 2. de serm. Dñi in monte. Legatur & D. Leo Pontifex, cuius testimonia referuntur in can. quidam 32. q. 5. Dicens Gregorius eadem testimonia referens ex lib. 11. moral. c. 7. in quo grandiloquentiæ malis, & Hieronymi. & Aug. testimonia legitur etiam Rhodo tom. 2. Magistri 4. & 32. Sapientiali Magistri Sotomaioris 3. Tom. artic. 5. Rainoldus in suo libro de Romana Fidei ignorantia, scribit nullum Patrem Græcum, Latinum aliquem doctorem de fornicatione matrimonij cum quo dicere posse dimitti vxorem & non posse aliam duci, nisi propter adulterium. Quod ita esse ostendit Hieronymus, qui dicit, Si vxor fornicata fuerit, & dimissa, non potest aliam ducere, & Augustinus, qui dicit, Si vxor fornicata fuerit, & dimissa, aliam ducere non licet, & ei qui dimisit, aliam ducere non licet, nisi mortua fornicaria. Quæ ita dicuntur ac si mortua esset, non modo iuxta doctrinam nostrā catholicam, verum etiam iuxta doctrinam ese nostri Matthæi, ese Christi, & Pauli declarati, & proinde aperte contrarium sacræ literæ euangelicæ & Paulinæ. Legatur Caietanus per hæc verba desinit nobis quid scripserit catholicum nobis respondere contra Lutheranos & alios hæreticos.

¶ Sed quoniam hæc obiectionem efficacem putamus, Tridentina synodus allegata, ut vere, & pro consuetudine prudentissima ea quæstionem verborum circuitu ad diuersas illas sententias, ut per ea allegata constat, & non distinctas non potuit absolui. ese autem hæc quæ dicere matrimonium dissolui propter adulterium, ergo nō ita hæresim explicuit expressa sententia. Confirmatur ex præcedenti. Primo eadem Trid. Synodus in canone 5. de absolute dixerat ese anathema, qui diceret matrimonium dissolui posse propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à coniuge, ergo ad eundē modū dicendum erat esse anathemate sententia damnata dissolui posse matrimonium propter adulterium si hæresis esset. Confirmatur secundo hoc quod eadem sancta Synodus anathemate qui dixerit ecclesiam errare in docendo illam sententiam ergo non videtur expressa sententia quod opposita sententia damnata in hæresi ex qua negari non potest nisi ex ea quæ dicit matrimonium dissolui propter adulterium, & nostra, & opposita sententia esse eandem probabilis falsa dissimulare illa omnia.

¶ Ex

¶ Sit ſecunda concluſio, Non eſt tantum
ſimplici hæreſi dicere matrimonium ratum
& non conſummatum diſſolvi propter ſolemnem profeſſionem, quam dicere, diſſolvi propter hæreſim. Ita eſt communis cum Scotiſtis contra Thomiſtas & Durandum. Hæc concluſio evincitur argumento ſupra facto: nam religionem ex ſe non eſt de ſubſtantia matrimonii ratum non conſummati, ſed ſolum eſt impedimentum impedientis quartum ordinis. Ergo ſi ob hæreſim ſolvitur matrimonium, non ſolvitur quia hæreſis ſit impedimentum impedientis, ſed quia eſt peccatum ſpeciale, ex quo ſequitur ſeparatio a ſacris Canonibus, et quia ſic introducta eſt contra aliquam hæreſim & hæreticos, eorum propriæ ſententiæ immutabilem hæreſim noſtræ. Cæterum catholicorum ſententia quidam & ipſi asserunt eſſe, ob hæreſim ſolvi rati noſtri, quamvis dissentiant in ſpecie. In hac autem controverſia hæreticorum propria ſententia erat, propter hæreſim propter ſolemnem celebrationem, propter adulterium & ſeparationem a clero divini matrimonii vinculum ſolvi. Propria item illorum ſententia erat, eccleſiam errare cum docebat propter adulterium alterius contingens matrimonii vinculum non diſſolvi. Erat autem ſententia quarundam catholicorum, & fuit olim, ut dicitur, beati Ambroſii, matrimonii ratum conſummatum diſſolvi poſſe propter adulterium, & ideo ſententia illa hæreticorum propriæ dicenda eſt hæreſi noſtræ. Illa vero quæ a catholicis aſſeritur, non dicenda eſt tam noſtra quam Chriſti. Accedit huc quod ut dixi, Sectarii Wormatienſes inſtanter petiit a ſacra Synodo ut ſibi ſua ſeorſum Ecclesia, & alios Graecos, qui hanc ſententiam ſequebantur, donaret, ut hæreticos. Conſtabit ergo prudenter Sacra Synodus, & ſibiſi hæreſim hanc non eſſe dum illucidius verborum & rationis vis eſt, & ſanæ & ut hoc ea doctrinæ cum additis illa verba, Iuxta Evangelicam & apoſtolicam doctrinam. Ex illis ſi quidam colligitur ſententiam catholicam negantem eſſe matrimonium fidelium evangelicam & apoſtolicam, & contra eam poſſe hæreticam. Ita hoc quam colligitur ex verbis quæ præmittit Sixtus 5 modo in doctrina ante canones immediate

¶ Ad primum argumentum, quod eſt Achillis hæreticorum, reſpondetur primo ſimpliciter eſſentiali omnibus doctoribus ſcripſiſſe Martino & Clemente Alexandrino, & omnibus ſolutiſſe in allegata diſtinctione præter unum Durand. illum exceptionem non niſi ob fornicationem eſſe reſcindi ad diſtinctionem vocis illius, non ad rem

A hoc, quod eſt diſſolvi vocem & alii dicere. Itaque eſt exceptio a parte & non a re. Licet enim diſſolvi vocem quamquam ad bellum, rebellionem, & ſeparationem & celebrationem propter fornicationem, non tamen hæc licet alia dicere. Pro cuius rei explicatione, ſciendum eſt, Chriſtum ſolitum eſſe ſæpe occaſione accepta aliquem de caſu evangelicam legem quod eſt illum inſtruere, homines docere. Ita Ioh. 8. exempta de adultera, quo facilius hominum pectus & affectus elevaret ad ſuum & ineffabile Euchariſtiæ myſterium. Ad eandem mentem in præſenti ſumpta occaſione ex Phariſæorum interrogatione de primum de ſolubilitatem, quæ nuncupata ſua matrimonio fecerit. Docuit eos deprecandi matrimonium in lege Moyſis ab hac indiſſolubilitate unde docuit evangelicam legem de matrimonium indiſſolubilitate, præmittit illa verba, ergo non duo ſed una, quæ quicunque dixerint, diſſolvi poſſe matrimonium ratum conſummatum. Quia autem non lex evangelica circa indiſſolubilitatem matrimonii tollit. Primo per Chriſtum eſt. Quicunque dixerint vocem ſuam niſi ob fornicationem reddatur, ſi eſt, facit eam mœchari. Quia ob cauſam mœchandi non repudiandi dat eſt. Durand. qui in 4. di ſtinct. 35. quæſt. 2. ad ſecundum, reſpicit hanc reſpondendo ex eo quod propter ſolum diſſolvi vocem non mœchantur. Et alia hæc ipſe aliam introducit ſolutionem. Et quia non mœchantur ſed aliam introducit ſolutionem. Et quia non mœchantur ſed aliam introducit ſolutionem. Et quia non mœchantur ſed

circa quæstionem ab illa propositam post
quæ si nos docuerat quid turpe in lege Mo-
saica. Tempus fuit. Quicunque uxorem ab
alio dimissam etiam libro illa formalitatis
dixerit mœchatur; harum legum pri-
mam & secundam Deus promulgaverat
in monte in oblione illic facta, ve notes illi
Matth. Matthæi 5. explicans illa dicenda & ex-
c. 5. pressa verba, Dictum est & qui dimiserit
uxorem suam, det ei libellum repudii, ego au-
dico vobis, quicunque uxorem qui dimittit excepta
sua causa fornicationis facit eam mœ-
chari (ecce primam legem) & qui dimissam
Matth. duxerit adulterat (ecce secundam) In prima
19. vero Matthæi 19 tam hæ leges quam il-
lorum traditiones tabefactare audens
ait, quicunque vult relinquat Matth. & Marc.
respondebat ad Pharisæos tentantes illum
ut ex responsione, quam percunctabant ipsi
suarum infidelium nuptiarum dissidi-
um repudium in lege permittens, tanta ea-
Matth. que docuerat in monte Matth. 5. cessare
5. rente Christo tradidit quasi abrogatam legis
Moysæ a Deo latæ: ut ergo videret ea
Christus examinandi occasionem non ei
aperto loquenti ipsis Pharisæis. Contrum
discipulis de hac eadem quæstione in domo
iterum interrogantibus, ut refert Marc.
10. plenius & apertius nobis dictum etiam
fidei legem a nobis explicatam, inquiens
Quicunque dimiserit uxorem & aliam du-
xerit adulterium committit. Et per hæc
ut ad confirmationem utriusque primi ar-
gumenti. Secunda responsio ad allegatum
locum Matth. est propria & quidem digna
Augustini de adulterinis conjugiis ad Po-
lentium c. 8. & sequentibus. Et utilis interpretatio
tibi ob formalitatem refellendi ad eum
hoc plenissime venit, & alias docet, ad
hæc ch. non sequitur, qui dimittit uxorem
suam, & alii ducerit, mœchatur, ergo qui dimittit uxorem
& aliam ducit, ob formalitatem peccati
non mœchatur. Sed solum sequitur, mœchatur.
Dicendum siquidem Dominus
his verbis apud Matthæum illud adulterii
quod manet eis, & manet velut tanquam
opere significare tantum, & damnare ille
& tempora adulterii, sicut tamen dimit-
tere uxorem fornicarii, & alia ducere. Quo
D. Luc. pacto & forma Matthæi vitiosa est D. Luc.
in 142 bas in sua Canonica ca. 4. inquiens. Scienti
c. 16. 4. bonum facere, & non facienti peccatum est

Illinde autem non recte colligitur ex il-
lis verbis Domini, quod quicunque dimissa
uxore ducit aliam, ipse adulterium non
committit: sed adhuc semper peccatum
manet peccatum. Ad quæ dicendum nego il-
lud propositum. Ista quæ est expositio
Augustini, ita intelligenda est, ut ille
sensus sit, non illi committit adulterium,
sed nihilominus ne permittit peccatum, quod
in ea ducendo committit. Nulla ergo hic ex-
cogitanda est distinctio formalitatis, quæ
essentialis dicatur, & materialis, quæ non
sit essentialis dicenda, sed materialis. Ad
secundum argumentum respondetur. Ad
nam negatur consequentia. Ad
probationem dicitur quod illa formalitas
non apponit aliquid positivum ad actum
sed tantum negationem, quia dicit actum
non quod sit dictus ab aliquo alio positivo
sed quia dictus ab aliquo alio positivo
Quia per consequens ad hoc ut di-
catur aliquis divortium celebrare non
requiritur aliquid positivum, sed tantum
negatio, quia dicitur divortium celebrare
qui non retinet uxorem quam habuit.
Ad Tertullianum respondetur,
quod Tertullianus in præsenti, quo
ad nos attinet, dicit verum, dicit enim alia
quæ non docuit, & hoc approbamus. Ter-
tullianus. Origenes ac cæteri quidem Græ-
ci fuit Expositores qui opinionem istam
tenuerunt, sed eadem aperta est præ-
cepto Christi & Origenis. Ad Conc. Arelatense
respondetur. Patres dissentientem illi ab
alio blandiri & adulari, cum quia illa
temporibus non erat tam hoc adeo difficile,
tum & forsitan ad tollendam majora mala
ac forte videretur procul venire. Sexto
dicendum. Concilium illi Latum ab
illis pro libitu dandum, & ejus rationes,
ac Conciliorum & morum, non datur ergo
præceptum. Quod si illi fecerint rebelles non-
nullos, & consilio non dato Concilium ob
eam rem ejecerint certum & patet. Ad decimum
Ambrosium respondetur quidem, ad mi-
quod hæc quæstio hac ætate non fuit
eam in ea tanta Ambrosium merito
ter quæquam fidei profit, propter quod
sanctum illi libuit temperare, ab ni-
hil de re hac difficilem esse. Verum tamen
nihil magis placet responsio quæ quadrin-
genti ab hinc annis Magistris Sententiarum
Gratianus, & reliqui Ambrosium sibi
opponentes fuisse fatentur ordine Am-
brosiano in hac parte, cujus rei duplex ha-

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum poſt diuortium vir & uxor poſſint reconciliari.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quod poſt diuortium vir & uxor non poſſint reconciliari. Regula enim eſt in iure: quod ſemel bene diſpoſitum eſt nullo debet iterato retractari: ſed in diuortio eccleſiæ diſpoſitum eſt quod debeant ſeparari, ergo non poſſunt reconciliari vlterius.

¶ 2 *Præterea*. Si poſſet eſſe reconciliatio præcipue videretur ex poſſe penitentiam vxoris vir velle tamen recipere: ſed non videtur, quia prius dixit non poſſe pro exceptione proponere in iudicio ſuam penitentiam contra mariti accuſationem de fornicatione, ergo nullo modo poteſt fieri reconciliatio.

¶ 3 *Præterea*. Si poſſet eſſe reconciliatio videtur quod vxor adulterata non teneatur redire ad virum ipſa non reconcepta: ſed non videtur, quia ideo ſeparari ſunt iudicio eccleſiæ, ergo &c.

¶ 4 *Præterea*. Si liceret reconciliare vxorem adulteram, in illo caſu præcipue deberet fieri, quando vir poſſet diuortium vxoris accuſare adulterium obtinere: ſed in hoc caſu vxor non poteſt ei vxor eum ad reconciliationem cum inſtitia ſui diuortium celebratum, ergo nullo modo poteſt reconciliari.

¶ 5 *Præterea*. Si vir adulter petulit diuortium vxoris conſilium de adulterio per eccleſiæ iudicium, non videtur iuſtè factum diuortium: ſed tamen vir non tenetur vxorem ſibi reconciliare, quia non poterit probare in iudicio adulterium vxoris non poteſt, ergo multo minus quando diuortium iuſtè eſt celebratum reconciliatio fieri poteſt.

SED CONTRA eſt quod dicitur 1. Corinth. 7. Quod ſi diſceſſerit mulier à viro ſuo, manet innupta, aut viro ſuo reconcilietur.

Lect. VII.

bere iudicium. Primum ergo id Ambroſ. A
ſuper Lucam c. 16. & ad Rom. 7. & Aug. de
Adulter. coniug. melius eſt in aſſerendo non
habere diuortium quam non ad vocandam
alia patere. Secundum iudicium eſt quo-
rundam Polemiæ & Auguſtini, qui Diuor-
tium temperabili Ambroſij, nullam pror-
ſus exiſtimauerunt fecerant huius ſententiæ
Ambroſium, neque Polemium pro ſe neq;
Aug. nouere Polemium dixiſſe & reſpon
dendo ad illum, cum tamen alias Aug. ma-
gnopere ſectetur Ambroſij. Poteſt etiam
ex Ambroſio ex locis allegatis colligi alia
ſolutio, illa lege ſacra leges Cæſaree in
primitiua ſua, cum ex vltimis Cæſaree &
Auguſti permittebant diuortium & re-
pudium quatenus ad vinculum. Fabiola
vero ſolum & deinceps peregrinata eſt per
mania publica, quam pœnitentiæ cedens
ut in epiſtola ſua Diuus Hieron. Ad S.
Oceanum ſcribendum, reſpiſcam illam eſſe le
gitimam, cum ſi quæ prius ejecta eſſet di-
uortio propter aliquod impedimentum co-
niugationem vel alterius, vel aliud ſimi-
le præcedens & diuinum matrimonium,
cum illa ſecunda erat vera vxor. Si autem
diuortium factum erat propter fornicatio-
nem ſuperueniente matrimonio, quamuis
ſecunda non eſſet vera vxor, ſed prima, non
minus erat cogenda redire ad primum & B
habitare cum illa.

¶ Ad primum argumentum reſpondetur,
dicendo propter hanc rationem, inter alios
Apoſtolos dixiſſe Chriſtum, ut author eſt
Matth. cap. 19. & ea eſt cauſa hominem
occidi, non expedit nubere, quibus reſpon-
det Chriſtus, non omnes capiunt verbum
iſtud, ſed quibus datum eſt, capiat. In ne-
gotio ergo propoſito manebit, ille innocens
celebs perpetuo, dū vixerit adulter, & niſi C
adulter pœnitentiam agat, aut pœnitentem
potuerit reuocare, ſi modo velit reconcilia-
re, & ſi alias non poteſt celebrem conſerua-
re, tenetur illam reconciliare. Quod ſi
adulter perſeuerat in ſua malitia, nil mi-
rum eſt, quod per accidens cogatur innocēs
ad celibatum ſeruandum, ve cogeretur ſi al
ter coniux moreretur in morbum incurabi-
lem aut in captiuitatem.

¶ Ad vltimum argumentum reſpondetur. D
Et ſupradictis, hoc eſſe diſcretionem inter
matrimonii conſortium & religionis omne,
q hic ſolus eſt indiſſolubilis ex natura ſua.

¶ Præterea. Per peccata sua non dimittere post fornicationem, ergo eadē ratione non reconciliare sibi potest post dimissionem.

RESPONDEO dicendum, quod si non post dimissionem de peccato præsentium & præteritorum fuerit penitentia, potest eam sibi reconciliare: si autem in peccatis incorrigibilis maneat, non debet asserere eam eadem ratione qua non habebat eam habitum de peccatis desperationis.

AD primum ergo dicendum, quod sententia illa dimittens peccata celebrantibus non fuit exposita ad separationem, sed Baptismum præcedentis sententiæ penitentiæ conciliationem esse significat.

AD secundum dicendum, quod penitentia actoris debet inducere eum ad dimittendum fornicantem non ut illa dimittat, sed tamen ut penitentia hoc exigit, ne potest per penitentiam eam dare ad reconciliationem repellere: quia ut sunt culpæ et quærentes adulteras, & quærentes ad mœchia, adhuc manet illi quod de reatu & culpæ venia ei petitum ad Deum, nisi ratione qua ad primum dictum est, eadem ratione quia mœchiæ eam habentem in peccatis desperationis, quia homo non videt cor sicut Deus.

AD tertium dicendum, quod illud quod inducitur in favorem alicujus ei fit ad præjudicium alterius, non debet in favorem illius, nisi de licentia illius cui præjudicium conferre.

AD quartum dicendum, quod præceptum adulterum quod non prædimittat pati dimissionem consistit secundum rei veritatem, non debet ergo ad præjudicium uxoris adulteræ: primi tamen secundum apparentiam meritum, non offendat sua dilectione, & scandalo alterum quærendo, quæ non potest reconciliare.

AD quintum dicendum, quod adulte-

In Additiones 3. Partem.

A rium non (sit dicendum) per hoc quod uxor sua adulterata recipiendo illum meretrix efficitur, quia non est adulterata, quamdiu durat sibi matrimonium: quia per peccatum non solvitur matrimonium, sed per mortem.

SUMMA ARTICULI

Prima conclusio est affirmativa, &c. Secunda conclusio. Quando sic alter conjugum, &c. Quæ & quid tertio dicatur, &c. Quæ & quid tertio dicatur, &c. Quæ & quid tertio dicatur, &c.

¶ Circa istum articulum tres sunt B prima conclusio est vera secundum dicta quinta ad hoc quod reconciliatio fiat per penitentiam. Contra. Et ubi dicitur quod reconciliatio nulli fit, &c.

¶ In tertio dubium. Utrum sit tenendum in præcepto uxorem dimittere reconciliatam & redire cum ea post adulterium. Non videtur sic. Non enim restitutio conjugis & impositio penitentiæ implentem in præcepto & consilium: sed præcipitur quando quod alterum horum fit & quia penitentia non imponitur nisi ubi præcipitur dimittere uxorem reconciliatam. Tertio. Non est C tenendum quod uxor reconciliata dimittatur, quia sequeretur quod si ille qui habet uxorem adulteram, videret eam fornicari, non teneretur ei dimittere. Et consequens est falsum per præceptum decalogi quo homo tenetur diligere proximum sicut seipsum. Ergo, &c.

IN hoc dubio supponitur [illegible] et tenendum est quod in [illegible] dicitur [illegible] et [illegible] quia quidam [illegible] D [illegible] [illegible] [illegible]

...lationem habitus, & obligat ex habitu ad ...ndi ratio naturalis dictat. Alius ...nus fit charitatis, etiam ei particula- ...ut quia ratio illa naturalis dictat, ...ut quia est actus virtutis, & fornicatio ...ntra illud. Et sic patet quæstio, utri de- ...ntia dicat Et sic dicit quæstio, utri de- ...ctio ratio vitati corporalis. Nil ...ctio, & maxime per dicta ...ctionem naturalem, dat corpora sunt ...ctum corpus, secundum illud, dat in ...ctum eius. Et quamvis charitatis existentia ...ctio, & sic dicit quæstio formis, ta- ...ctio, & sic dicit quæstio formis, ta- ...ctio obligat contingat propter sacramen- ...ctio ad quod finaliter recipitur.

¶ Prima conclusio. Quamvis adultera ...ctio, & suppleat remittat ad re- ...ctio ad præceptum nullum illum reconci- ...ctio post dominum non celebrandum. Hæc ...ctio probatur. Primo auctoritate D. ...ctio hoc articulo ad secundum, ubi di- ...ctio quod peccatum mortis debet indicere ...ctio ut mutuo formidinem non ac- ...ctio cat dominus, sed tamen non peccat ...ctio hoc dicit. In quibus verbis aperte signifi- ...ctio cat D. Tho. quod non teneatur vir ex nulli- ...ctio ne non dimittere, dicit enim quod de- ...ctio bet indici, & quod non dicat dicit. Hæc eadem ratio: ex ratione quam ponit D. Thom dicens, dicit enim quod quamvis ...ctio non quidem ad Deum, tamen ...ctio non tamen quoad proximum indi- ...ctio gnum, quia homo non videt cor- ...ctio dem Deum, ergo secundo principaliter ...ctio ne. Ita prior obligatio urbanitatis ...ctio nebunt inimicitias, quamvis peccatum ...ctio existat, tamen impedit propter alie- ...ctio nationem, ita ut innocens reputetur ...ctio non esse obligatus, ergo ita nullius non tenetur eum recipere. Tertio pro- ...ctio batur, ex supradictorum 3. p. q. 1. in qua ...ctio Scripturæ Papa expresse dicitur, & de- ...ctio terminat nullam condemnationem, igitur ex nullius vir mortalis vocem in gratia recipere tenetur.

¶ Dicitur in conclusione, quando celebrare potuerit sine celebratione. Hoc est, quando in quo peccatum est vel erroneo. Nam si adulterium consilii, quamvis non sit ita certum, illum vocare ad se & recipere in gratiam licet ut D. Tho. in solutione ad 3. arg.

¶ Secunda conclusio. Etiam si post dimissionem ...ctionis adulterium, non

A tenetur ex nullius vocem recipere. Hæc conclusio est D. Thomæ solutione ad 4. ubi ait quod propter adulterium quod vir potest innocens post dominum committi, secundum rigorem iuris non debet ergi ad recipiendam vocem adulteram. Probatur conclusio ratione. Ita sententia prior dimittere fornicationem non est peccatum, sicut peccatum, sicut est minus contra ...

B ...ergo. Probatur minor. Quod licet, & ergo ut ubi Nicol. Præpositus, quod licet quando dilectionem est, nulla debet ...ratione recipiatur.

¶ Sed contra, hoc erat ergo ex illatione de damnis, nisi post dimissionem ...ctionis adulterium ...ctio ...ergo contingeret, de hac ex Durand. ...ctio ...ctionem opinione, & Palud ibidem ...ctio ...ctionem. Sed hæc contrarietas dicendum est. Primo quod in tali casu vir non tenetur in conscientia redire ad uxorem dimissam. Et hæc est sententia illorum Doctorum. Secundo dicitur quod etiam in exteriori foro regulariter non est compellendus. Nec enim ecclesiæ sententia ferret ille tam recenti debet, ac vero si manifestum esset peccatum contrarium, & aliquam scandalum, præsertim sunt animarum pabat, debet dimittere ex officio ut reconciliantur. Et hoc est quod sensit Divus Tho. Et ad testimonium allegatum respondetur, quod non est illa quæstio nisi celebrationem dominicam, sed propter hoc non solum adulterii mittendum, sed quandam tacitam ...ctionem, & temporalem, tantum ad secundum quare in primam conclusionem est recedendum ad primum.

¶ Tertia conclusio. Quando celebrare debet vir mittere adulterii reconciliata, illa tenetur ex ...ctione recipere. Hæc conclusio videtur esse D. Thomæ solutione ad tertium, & est Durandi & Paladini separatim aliorum Magistrorum. Sed Ferrariensis D. Tho. est. Quia quod ...ctionem consilium aliquem, non debet ...ctionem generare: sed sententia dicentis est ...ctionem in favorem vitæ, ergo. Sed major habetur ...ctionem peccati debitum, & modo non est ...ctionem, ergo habens ...ctionem tenetur ...ctionem. Et quia D. Tho. nihil de hac re ...ctionem sentiendi.

¶ Circa hæc tamen est advertendum, quod si peccatum ...ctionis septies mittere ...ctionem peccati, illa peccati ...ctionem ...

da sine alia licentia uxoratus credo, quod co A
nam simplex esset validum, & si semper ina-
niatur repetere à uiro, non tenetur
exire. Probatur hoc: quia in quo uir fun
datur potuit dimittere, & sententia con
stabit, uiro sic suo non remanente. Vnde
prohibitio etiam pos. opposita sententia
quod vxor de iustitia reddere non teneatur,
quia iam dedit potestatem quam ne potuisset.

¶ Quarta conclusio. Licita praeceptio cha-
ritatis non tenetur innocens recipere adul-
teram, quam si veniam petat. Probatur pri
mum charitas non obligat cum grauis
detrimenta proprio, nisi quando ex tene
tur necessitas alterius, sed certe nullam pa
tietur in isto casu ex grave detrimentum
recipere adulteram, & ex parte alius non
est tanta necessitas cum alter sibi uxorem non
petat, ergo. Confirmatur in casu tertio con-
clusionis, quando uir iniuriam in necessita-
te constituta maechae adulterae, ille tene
tur ex charitate reddere debitum cum qui
sua diuersa. & in hoc casu locum habet
sententia D. Thom.

¶ Ad primum argumentum in oppositum
respondetur, quod Christiana charitas non
exigit semper debitam penam remittere, sed
liberum ex animo deponere, & signa bene
volentiae ostendere: quando sine ex gra-
uis offensio quod contra communem ex-
clusionem in casu adulterii, non tenetur
uir eorum benevolentiam exhibere in
eam in societatem coniugii recipiat.

¶ Ad secundum argumentum respondetur, qd licet uir charitatem habere teneatur
dum contrahentia maechi adulteram, non
tenetur uir exhibere illud, ne quod ipso fa
cit indignum: periculo vero proprio ipse
potest aliter prouidere per iuramenta, & occa-
siones, & alia remedia, quibus commentes
utitur. Quod si talibus remediis nolit uti,
& sic periculo sua prouidere, ex suppo-
sitione tenetur tecum matrimonium Sed aliter
tenetur contrahere matrimonium.

¶ Ad tertium argumentum ex dictis est
solutio. Quod quamuis uir aliter teneatur,
ex iustitia reddere uxori de-
bitum uiuere matrimonii,
tamen propter infideli-
tatem uxoris hoc
ius impedi-
tum est.

In Addit. ad 3. Partem.

QVAESTIO LXIII.

CONsequenter considerandum est de secundis nuptiis. Et circa hoc quaeremus duo. Primo, utrum sint licitae. Secundo, utrum sint sacramentales.

ARTICVLVS PRIMVS.

C ¶ Verum secundae nuptiae sint licitae.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod secundae nuptiae non sint licitae. Dicit enim Dionysius in epistola ad Demophilum, quod secundae nuptiae sunt legalis fornicationis. Sed fornicatio non debet esse licita. Ergo nec secundae nuptiae.

¶ 2 *Praeterea.* Omne quod non est bonum non est licitum: sed Ambrosius dicit quod duplex matrimonium non est bonum, ergo non est licitum.

¶ 3 *Praeterea.* Nullus arguendus est de eo quod sibi licuit, & licitum: sed sacerdotes arguebantur de secundis nuptiis, ut in littera patet, ergo non sunt licitae.

¶ 4 *Praeterea.* Nullus reputatur peccatum nisi pro culpa: sed pro secundis nuptiis aliquis reputatur irregularitatis peccatum, ergo non sunt licitae.

SED

SED contra est quod Abrahæ concessa fuerunt secundæ nuptiæ contrahere: Genes. 25.

¶ PRÆTEREA. 1. Timoth. 5. dicit Apostolus: Volo autem iuniores, scilicet viduas, nubere, filios procreare, ergo secundæ nuptiæ sunt licitæ.

RESPONDEO dicendum, quod in nullo videtur esse peccatum aliquem uti his quæ sunt ad naturam, ut patet. Rom. 1. Quia autem per primum matrimonium naturale relinquitur matrimonium spirituale, unde propter primum matrimonium non videtur aliquis peccare si secundas, tertias, vel sic deinceps nuptias contrahat. Et ideo videtur quod secundæ nuptiæ sint licitæ.

AD primum ergo dicendum, quod Christus loquitur quantum ad perfectionem, quæ consistit in hoc quod aliquis propter Christum spiritualem castitatem, quæ etiam ad primum matrimonium excludit.

AD secundum dicendum, quod secundum naturalem rationem non dicitur esse bonum, quia non sit licitum, sed quia caret illa honestate significationis quæ est in primis nuptiis: sunt enim in Christo & ecclesia.

AD tertium dicendum, quod homo est dominus decimi, non solum ab illicitis sed etiam ab illis quæ habent aliquam imperfectionis speciem arcendum: & ideo videtur quod secundæ nuptiæ quæ carent honestate quæ est in primis.

AD quartum dicendum, quod iste pulsatus non semper indicitur propter culpam sed propter defectum sacramenti & ideo raro non est ad propositum.

SVMMA ARTICVLI.

CONclusio huius articuli, est affirmativa. Ratio huius conclusionis est. Nam vinculum matrimoniale solvitur tantum per mortem. Et in primo matrimonio coniuges carent, ergo propter matrimonium primum non impeditur aliquis à secundo matrimonio, & idem est de tertio & quarto &c.

CIrca istum articulum est difficultas. Virum sint licitæ secundæ nuptiæ, vel

A dicere vera pro negativa. In concil. Neocæsariensi ca. 3. Imponitur penitentia his qui secundas contrahunt nuptias, ergo illæ non erant propter bonum ipsorum qui eas habent contrahendas, & capit. Sibi leo presbiter clericis, ac illis in ordine referuntur ne ambo hæc capitula quæ de his qui in Concil. Laodicæ cap. 10. dicunt eos qui secundas nuptias legitimas habuisse, sacere debere pœnitentiam, & secundum nemini redire ad communionem. In conc. Valentino, in Gallia celebrato c. 2. dicitur, digamum nullatenus se ecclesiæ sortis meritum: et maculæ peccatum esse largo. Item D. Hieronymus contra Iouin. & refertur in allegata causa & quæst. eadem, quæstione. & in epist. ad Eustoch. ad Demetriadem, ad Furiam, ad Geruchiam dicitur damnare secundas nuptias.

¶ In hac quæst. Montanus hæreticus antiquitus extitit damnans secundas nuptias cui subscripsit Tertullianus edito hæretico libro de monogamia, & ab eo dicti sunt hæretici Tertullianistæ. Quæsti mentur. D. Aug. lib. de hæres. ad Quodvultdeum c. 86. numerantur etiã hæretici Montani c. 26. In eadẽ hæresi fuerũt Catapheryges, & Nanaiæ, & sua sequaces. Referuntur etiã hæretici inter Græcorũ errores. Eandem etiam rem habuit author imperfecti operis super Matth. hom. 32. in verum Chrysostomi. Refertur à Gratiano causa 31. quæst. 1. in allegata causa & qu. Polica vero tenere Florentium quendã fuisse hæresiarchã quorundam qui approbant secundas nuptias damnant quartas, ita habetur in allegata Concilij summa Laodicena & Augustinus super Genesim, dicit. 10.

¶ Conclusio 2. Certum est secundi fidelis quod mittere ad secundas nuptias meretur pœnam mortis, est hæresis. Vide sententiam Thomæ est manifesta hæresis. Hæc conclusio probatur primo à D. Paulo 1. ad Cor. 7. Dico autem nuptis & viduis bonum est illis si quod & sicut ego: subdit. Et paulo inferius inducit aliquos ex his qui tempore nuptiarum viduitatis, quod & dominus ait eis, liberum est, qui autem voluerit nubat. Item Apostolus 1. ad Tim. 5. consilia dat viduis iuvenioribus, dicens eligat ad illas, volo iuvenes matrimonio filios procreare, matres familias esse. Secundo probatur rationibus Cõcil. Nicæni qui fuit primum generale in quo universales præsules,

Bare-

haereticos recipiendos esse? Ad Bonifacium septimo volarium modo ratum confirmatur se communicaturos his, qui sunt secundis nuptiis experti fuerint? Etiam Concilium allegans decretorum de unione Armenorum universaliter dicit Synodus, Definimus non solum secundas nuptias & tertias, sed & quartas, aut ulterius huius contubernia posse Tertio probatur ex definitione Pontificum Vbani I I. est peccatum & Innocentii III. capitulum de secundis nuptiis. Vtrum ergo autem hi Pontifices, & haec omnia testimonia D. Pauli, Concilii secundo, loco allegata a nobis allegatis aliquam difficultatem in his locis legentibus, quae nullam infamiae notam, quae inconstantiam videantur, aut aliud diffentium tempus secundo volunt quales sunt les privia. C. de secundis nuptiis. les Gaulois qui sunt infra, & les Regis Scotiae tit. 11. per. 4. Quarto probatur. Testimonia Sanctorum Doctorum Aug. in Lib. de bono viduitatis c. 12. & lib. contra adulterinas leges, & prophetarum c. 19. quae omnia referuntur a Gratiano 31. q. 1. can. 8. & penult. Hiero. inter haereticos illos in epistola ad Damasum, & in libro contra Symbolum ad Gerontiam, & in libro contra Montanum, in quibus Tatianum, Montanum, Manetem, Tertullianum, Novatum de nostra gamia Apostolo contrarie notat, qui Apostolum legere ignorat. Et in apologia pro sua libri contra Iovinianum scribit se ab hac vera quaestione Rufinum, & alii detorsisse impudenter, eo quod in allegatis libris contra Iovinianum, visus esset dixisse secundas nuptias, impias. Non damno bigamos, nec nuptias improbo, & si dixi potuit accidere. Reformatur hic error in cap. penultimo. 31. q. 2. & in epist. ad Gerontiam inquit. Quid? damnas ergo secundas nuptias? Minime & ego ad illud ad quod contendimus pervenio. Quis enim insanit ille qui damnat bonum, sed malorum infimum comparationem referatur in alia epistola, scilicet ad Rom. virum qui 20. bigamos vituperat, contra Iovinianum, qui eadem dixit dans primas laudes castitati nuptias secundo. Postea autem matrimonio bene nupti, semel scilicet cum virgine Romana viro expectato nec aliquam illarum, quae matrimonio Romano prophanis nuptiis coronatis, & pulvinar genuum nubilibus vestis fortunae

Cap. penult. X. de secundis nupt.

L. 1. C. de secund. nupt. L. finalis. ff. de his qui notantur in fi. l. 1. C. de secund. nupt. lib. 12. part. 4. 31. q. 1. cum alii. & penult.

Conc. Florent. sess. 11. quaest. 2.

praedictum. Item Gloss. cum Magistro dicit hanc sententiam esse communem, & omnes fere Doctores. Ratione autem probatur, quia Sacramentum Matrimonii significat unionem Christi cum Ecclesia, ut habetur ad Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Et Concilium Florentinum in Decreto Eugenii ad Armenos dicit, Sacramentum Matrimonii significat unionem Christi cum Ecclesia. Et Concilium Tridentinum sess. 24. can. 1. exemplificando ait, & nuptias secundas, & ita Graeci faciunt, & Concilium Florentinum dicit, quod nullum est impedimentum dirimens matrimonium, nisi quod illud contrahatur, & consummetur contra praeceptum Ecclesiae

...ratione aliqua benedictio: sed in secundo non adhibetur benedictio, ergo non sit de eo aliquod sacramentum.

¶ 3 PRAETEREA Significatio est de essentia sacramenti: sed in secunda nuptia non salvatur significatio matrimonii quia non est unio Christi cum ecclesia, ergo non est sacramentum.

¶ 4 PRAETEREA Votum sacramentum non impedit secundum matrimonium impedit solemnitatem ordinum, ergo non est sacramentum.

SED CONTRA Culpam in secundis nuptiis excusat de peccato sicut et in primis sed per bona matrimonialia quae sunt fides, proles, et sacramentum, ergo secundum matrimonium est sacramentum.

¶ PRAETEREA Ex secunda conjunctione non est aliquis generationis, sicut patet ex fornicatione: sed in secundis nuptiis quaedam generationes, ergo sunt sacramentales.

RESPONDEO dicendum, quod absque dubio manifestum est illa quae sunt de essentia sacramenti illi nuptiae sacramenti non. Unde cum in secundis nuptiis inveniantur omnia quae sunt de essentia huius sacramenti, scilicet quae facit personam legitimam, et debitam formam, scilicet expressus consensus interioris per verba de praesenti, sacilicet quod etiam secundum matrimonium est sacramentum sicut et primum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod intelligitur de sacramento quod indicat perpetuum effectum: nam etiam si aliquis sacramentum datur intelligi perpetuum nil fuit efficax, et sic si primo matrimonium sicut patet in omnibus sacramentis quae imprimunt characterem: sed illa sacramenta quae habent effectum non perpetuum possunt iterari si ne minora sacramenta, sicut patet de poenitentia: et quia quidam matrimonia male celebrant per mortem, unde si unum alia sacramenta similiter posset iterari nisi iterata nubat.

AD SECUNDUM dicendum, quod secundum matrimonium quantum ex se est sacramentum non perfectum sed imperfectum, tamen in ordine ad primum considerandum habet aliquod de defectu sacramenti, quia non habet plenam significationem cum unio non sit una, sicut in illo matrimonio unio Christi et ecclesiae et nationum diversarum benedictio in secundis nuptiis non valeret: sed hoc est intelligendum quando secunda nuptiae sunt secundae, et ex parte viri, et ex parte mulieris tantum: si enim vir contrahat cum ea quae habuit alium vel cum illa quae habuit alium vel cum illa quae habuit alium vel cum illa

¶ Secunda resolutio ad secundum. Nego
[illegible] Secunda autem Adamitarum quidā
secunda negatur tum secunda ex parte rei
& realiter, [illegible] vtpote virgo, clericus tum vi-
to qui aliam habuit, [illegible] secunda benedictione.

C Ima prima obiectio est Adriani de
Alla Videtur enim filius Petro Sego-
uia tollit significationem consecrationis
vnius Christi de vna ecclesia. Hoc autem si
gnificatur eli de secunda benedictione, vt tum
supra dictum fuit. ¶ Secundo, omnia Sa-
cramenta relationem habent ad Ecclesiam
ac proinde vnitatem, vt dictum est supra
Maior probatur ex cap. 2. de secun
gamis. Nam inter Alexan. III. quod
Canon quo vim secundi benedictione in he
talem regit, in genere absolute, & [illegible]
simillimum eli ad finem Apo
stolum. Quod si dicas, quod ibi tan
tum agitur de secunda nuptia quoad ec
clesiae ingressum ad faciendam poeni
tentiam, quod illorum militare nequa
quam. ¶ Contra arguitur rationabiliter, nam ex
ratione Victoris III. capitulum, quod eli,
quia ibi non habetur [illegible] & similia
ratione vere dicit. Quia ratio qua
dam de secunda nuptia legitima pro
bat validam. Tum etiam patet ex ipsa de
finitione quod illa nuptia non benedicatur. Quod si quis dicat ad ar-
gumentum positum, quod prohibetur be
nedictio in secundis nuptiis non quia
sit Sacramentum, sed propter turbines Ve
neris, additum est in textu hanc dictio.

¶ Vltimo arguitur contra Scotum.
Nam non eli verisimile, vt quis secun-
do recipiat Sacramentum quod non pos
sit secundo benedici, ut patet in bene
dictione in aliis Sacramentis quę non
reiteratur in patientia, eadem ra
tione, ergo. Hęc ratio nulla eli. ¶ Con-
clusio sit. Manifesta fides eli, quod Secun
dę nuptiae sunt Sacramentum. Probatur
primo. Nam si probatum eli articu
lo precedenti, filios eli quod secundę
nuptiae sint matrimonium, sed vera fides
eli quod matrimonium, eli Sacramen-
tum, ergo certum eli de fide quod secun
dę nuptiae sint Sacramentum. Secun

Ex c. 2. de secun gam.

In Addit. ad 3. Partem.

A [illegible]
[illegible]
[illegible]
[

QVAESTIO LXIIII.

De annexis matrimonio & debiti redditione.

CONsequenter considerandū est de annexis matrimonio, & Primò, de debiti redditione. Secundò de pluralitate uxorum. Tertiò, de bigamia. Quartò, de libello repudii. Quintò, de filiis illegitimè natis. Circa primum quæruntur septem. Primò, utrū alter coniugum teneatur alteri debitum reddere. Secundò, utrū debeat aliquando reddere non petenti. Tertiò, utrum vir & uxor in hoc sint æquales. Quartò, utrum unus sine consensu alterius possit votum emittere per quod reddito debiti impediatur. Quintò, utrum tempus impedit debiti petitionem. Sextò, utrum peteres tempore sacro peccet mortaliter. Septimò, utrum reddere teneatur repete furtiuo.

DE hac materia Doctores in 4. dist. 32. & ibi Magister Sent. Sylvester, & Summist. vbi debitum coniugale, Nauarr. in Manuali cap. 16. num. 24. vsque ad 31. Conradus super Decal. part. 2. c. 7. §. 1.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Verum alter coniugum teneatur alteri ad redditionē debiti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod alter coniugum non teneatur alteri ad redditionem debiti ex necessitate præcepti. Nullus enim prohibetur a sumptione Eucharistiæ propter

Tho. 4. dist. 32. q. unica, artic. 1. & seq.

hic quidē præceptum impleri sed illo quē A
nocere debitum reddi non potest ratione
alterius. Respondeo: ergo reddere debitum non est de
essentiali præcepti.

¶ 2 Præterea. Quilibet tenetur abstinere ab his, quæ sunt sibi nocua in
persona: sed aliquando reddere debitum
potest esse persona nocivum, vel pro-
cedere infirmitatem, vel prolem sibi nocivam
dare facile: ergo videtur quod liceat per
se debitum petenti negare.

¶ 3 Præterea. Quicunque facit se B
completivum alicui actioni vel alii quod
ex præcepto tenetur petere: sed ergo alio-
qui ex necessitate præcepti teneretur ad
reddendum debitum, videtur quod per
eos fornicando vel alias carnem suam
inquinando non peccet. Sed hoc est
dicere quod non sit debitum reddere.

S. Bibe. ¶ 4 Præterea. Mauricenatus fornica-
dato Philippiano, ordinatur ad pro-
creationem prolis, & educationem; ergo
videtur ad eum pertinere debitum: sed
lepra est contra hunc finem: quia cum sit morbus contagio-
sus, multos leprosos non tenetur [illegible]
cere vitæ: similiter etiam videtur frequenter transgredi ad proles: ergo
videtur leprosus posse debitum reddere non
petendo, & videtur.

SED contra. Sicut fornicari est in po
testate domini sui, ita & carnem suam
non purificare alicui, ut patet 1. Co
rinth. sed servus tenetur ex necessita-
te præcepti domino suo debitum fornica
tionis reddere, ut patet Exod. 21. Reddat
eamdem debitam, cor. trahitur. Ergo
& uxor tenetur ex necessitate præce-
pti petenti debitum reddere.

¶ Præterea. Matrimonium videtur ordinatum
ad fornicationis vitandæ, ut pa
tet 1. Corinth. sed hoc non posset per ma-
trimonium fieri, si unus alteri non teneretur
debitum reddere quando concupi
scentia injicitur: ergo reddere debi-
tum est de necessitate præcepti.

RESPONDEO dicendum, quod
in actibus humanis principaliter est attendi-

[illegible] C
[illegible] D

[illegible] In cor
[illegible] ge
[illegible] lic

tenet ex necessitate præcepti. Et inde est
regula Sapientis, quod omnia opera sint
in charitate. Nihilominus quod superflue ad
confirmationem inducitur: quia hoc ipse
per se patet. Et sicut aliquid in fine
præceptum est, & illud quod in fine
est: ita aliquid in fine consilium est, &
illud quod in fine est. Quia vero actus
non habet rationem boni, nisi prout
est voluntarius: ideo supervacuum est
ea, quæ sunt de conditionibus voluntarii
requirere, qui tollunt actum boni. Et
propter hoc dicendum, quod illa quæ
pertinent ad debitum reddendum, ut
quod non petatur ab infirmo, vel
quod non petatur ab eo qui sibi
vel alteri nocivus est, vel quod non
petatur tempore quo ipse vel alius
ex hoc periculum incurrit, non sunt de
necessitate præcepti, sed consilii.

AD primum ergo dicendum, quod
actus conjugalis ordinatur ad procreandam
prolem sicut ad finem principalem, non
autem sicut ad finem essentialem, cum
ad hoc non ordinetur per se & ex in-
tentione naturæ, sed per accidens, ut
scilicet species conservetur per successionem
individuorum. Et ideo non oportet quod
omnes actus conjugales sint aptæ nati
ad procreationem prolis, sed sufficit
quod hoc sit de intentione agentis, vel
saltem de intentione naturæ. Et sic
dicit Hieron. in quinto primum de mo-
nogamia, quod non est de necessitate
matrimonii ut semper sit ibi copula
ad procreandum, sed ut sit paratus
animus ad filios procreandos, & ex
illis educandos dominum, & fidem exi-
bendi Christo, de quo patet.

AD secundum dicendum, quod
non habet rationem boni corporis nisi
relatum ad substantiam personæ, ut dic-
tum est. Unde si aliquis excessus non sit pe
ricula debitis, sed contrarius existat, ut pro-
pter hoc non teneatur ei satisfacere.

AD tertium dicendum, quod si ali-
quis redderet impotens ad debitum red-
dendum ex causa ex matrimonio pro-
veniente, puta quia perdit debitum red-
dere, & sit impotens ad debitum red-
dendum alteri, malitiose non habet im-
petrando, & in primo alterius si mate-
ria interveniat quam contagiose exhi-
bet: si autem redderet impotens ex
alia causa, sicut est lepra, & hujus-

non

non debetur, nec petitâ mulier exigere: A
sunt illicita, tunc peccat, & peccatum exigenti. Si propter hoc in fornicatione laberetur aliquo modo sibi imputatur: ideo talis debet quantum potest dare operam, ut non contingat.

Ad quartum dicendum, quòd licet filius spurius, sed non matrimonium: unde etiam uxor tota dotis suæ summam reddere debitum, non tamen tenetur cohabitare: quia non ita cito infertur ex copula, sicut ex cohabitatione: & quamvis generetur infamia proles, tamen melius est sic esse quàm penitus non esse.

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Cum uxor in thoro positionem non habeat, nisi quantum ad generationis virtutem, nō aliter quàm ad eā, quæ fiunt ad conservationem in facilis ordinata: sic uxorem sibi debitum reddere in his, quæ ad generationem prolis spectant, sicut prius perfectæ accommodare.

Secunda conclusio ad quartum. Leprosus spurius, sed non matrimonium. Videtur etiam & uxor nisi leprosa teneatur reddere debitum non tamen cohabitare: quia non ita citò infertur ex copula, sicut ex frequenti cohabitatione: & quamvis generetur infirma proles, melius tamen est sic esse, quàm penitus non esse.

¶Circa illam quæstionem, & articulum determinandum, quod D. Thomas agit in illa de qualem proprietate matrimonii, quæ sit ius ad petendum & reddendum debitum, & cohabitandum simul. Videtur hæc propositio a Theologis debitum, quod ad perfectionem carnalis copulæ, & contingala actionem. Nec est inusitatum ab scholasticis hoc vocabulum in hac significatione, sed accipitur a reputatissimis & antiquissimis authoribus sicut a Hieron. lib. 1. contra Iouin. ubi non semel utitur hoc vocabulo. In qua significatione dicere, & contingens venit ab hunc casum de bonis. Frequentior est huius vocabuli usus apud D. Aug. lib. de bono coniugali cap. 6. & 7. & epist. 190. & alibi sæpe quos autem secuti sunt Gratian. 33. quæst. 5. & Ivo Ivonis Magister cum schola in 4. dist. 31. quæst. 2.

¶Circa primam conclusionem huius articuli est prima difficultas. Vtrum ius ad petendum & reddendum debitum oriatur ex matrimonio ex natura rationali matrimonialis. Et videtur quòd non. Primò. In aliis contractibus distinguitur dominium ab usu, & ab vsufructu, ita ut possit quis tradere dominium, & non usumfructum in obligatis matrimonio possit quis tradere dominium corporis, & non usum, & sic erit nouum matrimonium, sine iure petendi, vel reddendi debitū. Antecedens probatur & explicatur. Nā aliquando parentes tradunt filiis dominium alicuius rei sine usu illius, & vult aliquando concedere nouellus usum rei, & non dominium. Confirmatur. Nam hæc est differentia inter contractum matrimonii, & alios contractus, quod res quæ sunt materia aliorum contractuum, considerantur secundum utilitatem, & usum contrahentium, matrimonii vero materia posita est in traditione corporum non in usu, ut dicitur in 2. 2. q. 77. art. 2. & hac ratione nos supra diximus quod ex per verba in contractu matrimonii redditur nullum matrimonium. Ergo non habentia in aliis contractibus, si ex eisdē usus, & utilitas mutuo ergo si in aliis contractibus potest tradi dominium sine usu, a fortiori in contractu matrimonii qui consistit in traditione corporum, non in usu.

¶Secundò. Matrimonium nihil aliud est quam coniunctio animorum, ut patet ex Damasceno, & allegatur a D. Thom. in 3. par. quæst. 29. art. 2. sed ex hac non sequitur necessario ius ad copulam carnalem, dicit D. Thom. ibidem, ergo. Cōfirmatur primò. Nam hæc maxime D. Thomæ inuestigare certo docet, quod inter beatam Virginem & Ioseph fuit verū matrimonium & perfectum, qui matrimonium constat in consensu animorum non fuit ad copulam carnalem. Secundò confirmatur. Nam copula carnalis licet sit consummatio, & perfectio matrimonii, est accidens illius: ergo potest esse matrimonium sine iure ad copulam carnalem.

¶Tertiò. Si ius ad petendum & reddendum debitum sequitur necessario ex natura rei matrimonialis, vel esset effectus matrimonii, vel eius propria passio. Sed non est eius effectus, ut patet ex eius diffinitione,

nec propria passio : ergo - Minor probatur A
quia non ad secundam partem : nam pos-
sunt patiens non patiens formaliter se-
cundum subiectum : sed in ad secundam, si
voluntas debeat procedere, si
tunc non existit propter quam exigit non
existere debet non existere
ergo.

¶ Vltimo. Propria passiones non possunt
impedire ecstasi, sed ecstasis per se non
habet potentiam ad hoc,
vt patiens in ecstasi accedat ad contemplan-
dum rectis in gradu perfectionis ab ecsta-
si, ergo habet ius ad prouidam dotem. B
Minor patet. Nam hoc ratione ecstasis non
possit impedire intuitiuam intellectionem
incorpoream in habitabilem ad propria
passio naturalis.

¶ In hac dubitatione, omnes Theologi
conueniunt in hoc quod corpus glorio-
sum reddere debeat, ubi est contemplatio
ni. Hoc ex obligatione habet se ad modum
praecepti affirmativi : non enim praecepta
affirmativa non obligant perpetuo, ut
obligant non tenetur reddere debitum
pro semper, sed pro hora & tempore. Sed
tamen in 4. dist. 50. q. 2. art. 2. quæstiun-
cula 1. quid hoc obligatio ad reddendum
debitum ex natura naturata, C
sed ex voluntate contrahentium. & ita di-
cit quod per eorum voluntatem possit hæc
obligatio cessare, manente tamen
natura vnionis. & ita est mentis secundum
Paludanum dist. quæst. 1. art. 3. conclu-
sione. 1. & 3.

¶ Contingit tunc ad peccatum, & reddi-
tum debitum est propria passio, quæ non
potest separari ex natura naturata. Hæc D
clarissima probatur. Effectus naturalis ali-
cuius causæ ad Sanctum in ordine ad pec-
catum, clarissimum. & indispensabilem
prolem, sed in hoc necessario sequitur ius ad
peccatum. & reddendum debitum : ergo est
propria passio. Maior patet, minor probe-
tur. Nam peccatum primi hominis non
fuit reddendum debitum. Confirmatur. Non
minus necessarium est matrimonium quoad
alios omnes alios obligatos ad conjugium
speciei, sed non potest ista necessitas
ipsum speciei fore reddendum debet : ergo non

Ex Addit. ad 1. Partem.

A ad peccandum reddendum debitum
naturaliter se habet ex natura
Matrimonium ad alendam
obligatio in naturam
sed non explicitam
sine reddendo debitum
matrimonium
dendum debitum
so reddendo debitum
dum naturam Angelum
ad vitandum

¶ In hac dubitatione secunda
ad finem
ra corporeum, & ab propria passio
Hoc conclusio probatur primo ex diffi-
cultate contrahendi, ita quod matrimo-
nium contrahendum, sed
B debitum reddendum
dendum debitum ergo
Secundo. Ex natura matrimonii
ni ad peccandum, & reddendum debitum,
sed non potest ab
dendum debitum
dendum debitum ergo Tertio. Matri-
monium ordinatur ad procreationem &
educationem prolis, sed non potest educa-
tio fieri, & matrimonium
C dendum debitum ergo Confirmatur. Non
minus necessarium
nium, & vnionis, non potest impedire
matrimonium, & vnionem
tione ergo. Minor. Magis ab animal im-
pedit opus potentiæ, et obest Angelo, &
Deo ergo et ab animal potentia
naturaliter inferiori ad reddendum de-
bitum, ergo quia ab animal rationalis
naturaliter inferiori ad reddendum in ca-
dem dosi.

¶ Tertia conclusio. Illa passiones & pro-
prietates sunt necessariæ ad matrimonium
quoniam ad finem, non tamen quoniam ad
essentiam vnionis. Itaque matrimonium ab
peccati fuit sine his proprietatibus, possit
tamen contrahi sine illis. V. g. secundum
quoniam ad alium coniugem, debitum matri-
monii in principium, et sine divisione, simi-
li secundum separationem matrimonium.
in matrimonium quoniam quidquid impedit gene-
rationem bonam impedit creationem ani-
mæ, tamen dispositiones, quæ debent
homines non corrumpere matrimonium. Hæc
conclusio sit ex primo probetur bene, &
quarto argumento sito in principio. Ita

¶

...ppo dicitur, quod Ecclesia potuit poti-
...ssimum statuere, ut homines impedimen-
...tum matrimonium, & facere impedimen-
...tum ipsi soluendo, & peccatum dirimendo
...quia ipsa proprietates non sunt necessarie
...ad conservationem matrimonii, non tamen
...potest Ecclesia facere in principio quod sit
...matrimonium sine illis proprietatibus, sed
...reddendum determinationem illis pro-
...prietatibus necessarijs matrimonio quia
...sunt necessarię matrimonio quia
...ad esse.

...Vnde colligitur differentia
...inter dissolubile, quę est proprietas pulchri-
...tudinis quarum ad esse, & quarum ad ō
...esse. Ideo vero filium quantum ad
...finem non bene contrahunt matrimo-
...nium sine illis.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod
...quę alia contradicunt, & dicit dissolu-
...bile, quia ratio est quod sit finitus facultas vō
...ad finem, & quod sit finitus facultas vō
...ad finem determinatum est impedimen-
...tum, & per aliquod tempus differatur illius,
...& per aliquod tempus differatur illius,
...& dicitur est contractus. Sic in proposito, dicitur
...matrimonium contractum per aliquod
...tempus lex, & conditionem, quod ea sit
...facta vita per aliquod tempus, postea ta-
...men fit matrimonium, dicitur matrimonium:
...& tamen tradunt doctores hoc iure ad pe-
...nitentiam, & nullum est matrimonium. Ex
...dictis respondetur ad confirmationem.

¶ Ad secundum cum petitur confirmatio
...respondetur, quod beatus Virgo
...& Ioseph fuit verum, & perfectum matri-
...monium etiam fuit ad perfectum, & rel
...dictum dictum. Hoc tamen non repugnat
...quin Beatę Virginis quantum ad con-
...sensum in copulam carnalem in actu exerci
...tum fuerit dirimendum. Ad secundum con-
...cedendum est, quod licet illum ma-
...trimonium respiciant, quod licet illum ma-
...trimonium non fuit effectus matrimonii, non ta-
...men ad illum est propria pulchritudo quę necessa-
...rio requiritur ex matrimonio.

¶ Ad tertium, & quartum respondetur,
...quod illa argumenta concludunt ultimum
...conclusionem.

¶ Circa secundum conclusionem est se-
...cunda difficultas, Virum gratia salutis vide-
...re, & probandi. Videtur quod non sit
...videndi debitum alicui contigi peccati.
...Videtur quod non sit negativa.

¶ Primo. Alexan. III. in cap. quoniam,
...de contigio leprosorum, dicit, quod non
...omnino licet excepta causa fornicationis,

A ...ventem dimittere, constat, quod sine ma-
...la ingressa primitia fuerit, vel alia grauis infe-
...mitatis decentia, non est propterea dubium
...peccatum diminuta. Et paulo inferius,
...Si vir non duxerit uxorem leprosam seu corru-
...ptam, & infamem a suo carnale debitum red-
...gere non precepto. Apostoli quod cui-
...quae est intelligendum. Cui precepto nulla in
...hoc casu excepta inuenimus. Ecclesia Dei
...sex in dicta ra. ex euangelica doctrina pro-
...bat, non esse licitum contigium suum con-
...iugi leprosę denegare. In postrema vero parte ex
B ...Apostoli doctrina non esse licitum debi-
...tum denegare, tamen manifestum inten-
...dit periculum contigij suo cohabitanti aut
...relicti debitum leprosę, quod eodem in
...loco ut verbo. Idem tenet Alexan. cap. 2. ca. 1. qo-
...eodem titulo, & idem significat Vbertus dem ti-
...III. in cap. eodem 3. Quia de lepra difficile & c. 3.
...ta fuit in his cap. accommodum pulsare
...morbo Gallico, qui frequenter serpit apud
...nobiles inter homines nobiles cōditionis
...& supremę. Eiecta hic omnibus Gallicis
...obtentionibus, videtur ad mihi quod lepra.

¶ Secundo arguitur, quod debitum quod
C ...matrimonium contractum inter lepro-
...& alterum bene valentem sit finitum, & ra
...tionem quod dicit Alex. in allegato capi-
...te quoniam, sed ad matrimonium validum ex
...natura sui requiritur illud debitum sit genera
...tionis, ut supra ostendimus, ergo cum pulsa
...tionem carnalem ultra lepram cum-
...pter quod contrahit primum inter illos,
...maneat illi debitum integrum. Respon-
...detur quidam, satis esse quod leprosus tem-
...pore contractus matrimonialis non indica
...verit alteri contigi modum quem habe-
...bat. Sed hoc respondetur occurrentem. Quia
D ...si haberent leprosi contigi antiquum cō
...trahere, sed habent lepram aut morbum
...Gallicum.

¶ Tertio arguitur. Possunt contigi
...qui sine culpa sua post matrimonium con-
...tractum incidit in lepram aut morbum Gal-
...cum ingressus verbi illius veram pulsati
...bus & decipientes inordinatis, ut ne-
...pestus sit periculo fornicationis. Tale fo-
...Contigi per matrimonium obligat se in
...eum ad actum ut sibi quam quoniam
...est in exceptione remedium sibi in casu
...illo contra lepram introducit, & indiget
...remedio exceptionis, ergo. Confirma-

par. Quamuis lege etiam charitatis teneatur quis magis diligere alienam bonam spiritualem, qui bonam corporalem proprij, ac eius bonum magis sibi coniunctum bono, eli successu finem inter contrarios faciendo, ergo.

¶ Quarto arguitur. Bonum vniuersale anteponendum est bono priuato cuiuscunque hominis, sed vltimus debiti primus ad vniuersi bonum, & ad spiritualem perfectionem, ergo obligat vitam cum dispendio proprij salutis. Hoc argumento respondet Magister Soto in 4. dist. 3. quæst. vnica. 2. conclusionem posteriorem tertiæ quæ ab Innocentio est, debet esse, obligat parentem diligere eum filium qui vere spiritualis est & bonus per generationem eli ordinatus quam eum qui corporaliter est, & sibi coniunctus, ac sibimet ipsi proprio magis coniunctum. Excipiunt tamen alibet in eodem quæ ab Innocentio non accipiuntur, nisi supponatur hæc conclusionem esse falsam. Defendentes verò id peculiare ejusdem Ioannis Dei Gandavensis verò ad peculiare ejusdem Ioannis Antiquarium Theologi D. Thomas, Durandus, Richardus, & alij, dicit, quod filius tenetur contingente casu ad reddendum debitum patri, non tamen ad obsequium eum illo, ex quod ex defectu reddituum ad spiritualem perfectionem obligationem obsequiorum exhibitionem tamen sequitur. Et idcirco recentiores Theologi Durandi, Paludani Soto, in eadem dist. Sylvester, verbo, debitum coniugale. q. 1. & Caietanus verbo, matrimonium, cap. de vita matrimoniali. & D. Thomas interpres, Victoria, Cæsar addit

Ad Additamentum 3. Partem.

A ciendum ad 3. quæ. quæst. 4. [illegible] authoritatem quidem ex 1. ad Timoth. 5. est contra primum principium. Quamvis enim sepelire suos parentes, quando eorum exposcit Theologia spiritualis vtilitas, sit. Constat ex explicatione primi principij. Per accidens tamen ad aliquem spectat aliquem sepelire quando [illegible] ex defectu sepulturæ [illegible] Nihil ergo dicitur ergo posse quod obligatio boni spiritualis & alterius præferatur. Sed dicitur ergo posse quod obligatio boni spiritualis & alterius præferatur. Sed dicitur ergo posse quod non obligat tam diligenter & libere.

¶ Cæterùm quæsitum hoc quidem fidei [illegible] accepta, quæri potest quo aliquam tam [illegible] dicitur. Quoad eum quidem qui habet vel virtualiter [illegible] quæ vidit tales in lege naturæ scilicet [illegible] si obligatio cessaret. Patet primo. Quoniam infertur quod non ad [illegible] & per illud accipit dominium corporis alterius ordinis, quando [illegible] tanti vendit [illegible] & vitæ. Confirmatur. Quia [illegible] præceptum [illegible] quod non obligat tam diligenter & libere.

¶ Cæterùm quæsitum hoc quidem fidei [illegible] accepta, quæri potest quo aliquam tam [illegible] dicitur. Quoad eum quidem qui habet vel virtualiter [illegible] quæ vidit tales in lege naturæ scilicet [illegible] si obligatio cessaret. Patet primo. Quoniam infertur quod non ad [illegible] & per illud accipit dominium corporis alterius ordinis, quando [illegible] tanti vendit [illegible] & vitæ. Confirmatur. Quia [illegible] præceptum [illegible] quod non obligat tam diligenter & libere.

¶ Tertio concludo. In casu illo quo [illegible] tenetur [illegible] quæ [illegible] [illegible] [illegible]

Prædere ſubſtrato, ſed primo cōtrax tene-
at in habitu & officio præſidere incom-
mode præſagia per viam contagionis, ut
ſi Maria eſt certa mihi præſentia. Quo-
niam nonnihil rationi conſentaneum eſt in cō-
ſpectu tenebrarum. Sed regulæ quiſ-
que facile reſpondebit, tunc temporis
præſidia prius neceſſitate cuiusque quando
propriæ paſſionis acherentes, aut pro-
pter cohabitantes humanam non ſuſtinera
magna difficultate poterit relinquere paſto-
rem.

¶ Quinta concluſio pro reſolutione argu
menti ultimi. Quando bonum communi
facit bonum unius, ſine repugnat contra
ſe, propoſitio vt communi generationi
ſocio, tenetur cuius cum vitæ manifeſto
periculo vacare generationi v.g. expedit
ad regni bonum, quod Rex alibi habendi
ſit, & in bello illum, Sobolem ex Re-
gina recipiat, haud dubium, quin, etiam ſi
mortis euitandæ illi mentem ſui illius ac
nati, tenetur accedere. Fortaſſe huius rei
exemplum habemus in Enrico III. Caſtel
læ & Legionis Rege, qui a noſtris dicitur
pugnacerimo, Enfermo, eo quod liberum
morbo perpetuo, exhauſtumque tamen, &
vitæ dubium, & ex eo grauiſſimo periculo
conſulens, & ab illi mortuus eſt. Hac conclu-
ſio præcedit argumēto ultimo hanc quam
ſit legitima eius reſponſio, quoniam ait-
non Theologi aliorum primam conclu-
ſionem, loquuntur tantum de debiti red-
ditione ſeruandam quod talis reddito per-
tinet ad ſuſtentum particularem communi-
tatis, quæ eſt inter virumque coniugum.
Hæc equidem non obligat cum tanto diſcri-
mine vitæ & ſalutis. Ceterū ſi loquamur
de uſu coniugali ſecundum quod pertinet
ad communem publicam, & ad inſtituta le-
gum, quæ reſpicit bonum publicū, haud
dubium, quin teneatur, quicunque coniux
tantum manifeſto, & euidenti periculo, & de-
trimento vitæ, & peccati, & reddere debitū,
& hoc eſt verum.

¶ Ad rationem vero Magiſt. Sot. reſpon
detur negando quod in ordine ad bonum
communem ſimpliciter teneatur bonum illud cō
ſeruare per conſequutionem etiā ab intrin-
ſeco ſue detrimento proprię ſalutis, & vi-
tæ, quoniam vult quod eſt bonum tenetur
quilibet referre ad bona publica, ſue bo-

A ſunt illo modo ſui boni publici conſerua-
tio, ſue ab intrinſeco ſue abextrinſeco. Ad
caſpidum vero de miraculo, & de non ca-
pere reſpondetur, quoniam caſualiſ mon-
ſtri, appetitus qui naturæ conſert ad in-
columitatem, & ſalutem non tollit. Verum
quia membra ipſa ex arbitrio, & propoſito
appetitus potentiæ, quibus vtitur digeſti-
ua, & potentia motiua, poterunt mutare
motum, & vim efficacem ad ſuperfluum
duin ex abundanti portionem ſibi neceſſa-
riam: ita vt quantum modò petitus eſt,
tanto poſſimus ſibi ad ſuperfluum cibum ſi
bi vendicare. Et idcirco & propter ſimilia
ſibi aſſumpta aliquod membrum dixerunt
poſſe indigitare neceſſarium illud ja-
cturæ, & dignoribus iuxta gradus face
tiarum præſidebat. Ita inhibemus exercitia
publica bene conſtituta, principes præſcri-
punt diæ ecceſſus per generalem fami,
poſſe habentur inferiorum ratio.

¶ Difficultas tertia. Veram gratia exiſtēn
di morbi in prole generanda, ex valetur cō-
iux a debiti redditione. Exempla ſunt quia
do mox patitur profluuium ſanguinis, aut
certe purgatur ſanguine ſuffibrato, aut quan
do alter coniux eſt leprōſus, etiam in his
caſibus excidit frequenter fœtus, frutus con
cepti niſi morbidi. Videtur vera pars af
firmatiua. Primo. Gratia vitandi mortem
ſeipſi exiſtenter coniuges a debiti reddi-
tione, ut diximus quæſtione præcedenti:
ergo. Probatur conſequentia, & quantum
valeret a ſortiori, quoniam quilibet potiſ
ſolere iuri ſuo, & detrimento proprio non
teipſum tamen alterius.

¶ Secundo. Vtriſque tenetur ex lege
tam charitatis, tum iuſtitiæ, ob mutuū adiu
tū diuitum, & præſertim parentes liberi
ſibi per talem coitum inferunt damnum: er
go. Confirmatur. Idcirco fornicatio ſim-
plex eſt mortale peccatū, quia eſt in detri-
mentum proles generandæ, ſed hic coitus ma
li ex detrimento proles generandæ: ergo.

¶ Tertio arguitur. Accedens ad mentem
tempore menſtrui ſanguinis regularis, & na
turalis idcirco eſt peccatum, quia exinde
generatur proles detrimentoſa: ergo quilibet
tenetur proles detrimentoſæ, non fortaſſe
dere. Antecedens quantum ad id quod ſit
peccatum accidens ille, affirmatur ex Leuit. Leuit.
20. cap. ubi dicitur. Qui coierit cum mulie-
re in fluxu menſtruo, & reuelauerit ver-

Exod. 32 & 33.

Can. 24. dist. 3.

mulierem eius ipsique apertam sordi Gentilium sui interfectoris arabo. Respondebit quispiam hoc peccatum fuisse contra naturale tantum, & iudiciale, quod prohibetur in Euangelica lege. At hanc responsionem obstat, quod Exodi 32. Percutiam eum, & 33. hoc peccatum accenset ad vindictam, enumerat inter peccata contra naturalem legem, & id apertè docet Diuus Augustinus 3. quæstionum Leuit. q. 1. & 64. & li. 3. de peccatorum meritis, & remissione, & paruulorum baptismo, cap. 11. ubi docet, hoc esse mortale peccatum, & perseuerare in Euangelica lege. Idipsum docet D. Hieronymus super Ezechielis citatus, & in commentariis super Hieremiæ cap. 2. & D. Gregorius respondendo ad Aug. Cantuariensem Episcopum in suis epistolarum, & referitur in citatis ad citandum. 2.

¶ Pro huius quæstionis intelligentia dicendum est, peccatum hoc quod timere prolis generandæ, proxime pendere ex causis tum modo pergendo peccandi, aut certè ex causis temporis. Explanatur primi ex his rebus, & in quo potissimum prædictum simplicitas consistat. Secundi ex his rebus quæ relinquunt simplicitatem.

¶ Prima conclusio. Quòd ratio ob quam peccatum nullum ex peccatis, quæ per se nec per accidens deletum, etiam si prolis genitandæ, quod raro contingit, mortale sit. Hæc conclusio est communis contra Theologos, Ant. 3. allegatos, & probatur. Quoniam dum filii ob id fugere contingit ad salutem perpetuam, maxime quoniam minor contingit in his, hoc ipsi est quod mare habere super alterius corpus.

¶ Dubij ipsius non modo quæritur, sed dicitur, nullum ipsi fit ob id quia non obligatur iam prolem nouam procreare, hoc sanctum quod Deus ordinauit naturalem, virtutis ac beatitudinis capax.

¶ Tota difficultas est quando ratio imperfectionis in prole est temporalis, vt in multis regnis. Dicunt nonnulli viri grauis. Prima est D. Tho. dict. 3. quæst. 2. art. 2. ad 1. in fine, illa peccatum petere debitum mortale reputari tempore, & quæ dicentes, non esse peccatum ob id quia

A reddere D. Thom. discipuli interpretantur communiter peccatum esse veniale per se. D. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 3. §. 1. Cant. 2. 2. quæst. 154. art. 2. ad 3. Sotus in 4. dist. 31. quæst. 2. art. 2. Cano, in addit. ad 3. part. q. 64. Quoniam eadem fallit ab Adriano in 4. dist. 31. quæst. 2. Fabrique dict. cap. 3. Tho. sententiam D. Thom. sic mortale peccatum ob prolis procreandæ. Alio autem loco D. Thom. negatur esse peccatum, & petere & reddere. Idem D. Thom. quæst. 3. allegata, quam docuit reddere ita per se prohibitum. D. Bonav. distinguit in præcepta secunda, ait esse peccatum petere prolis procreandæ causa, & reddere primo in corpore, quia non in eadem quæstione, post respondendo ad argumenta dicit nullum esse peccatum in illis. Et ratio est, quia petere & reddere ob id non est peccatum mortale, quia non obligatur ad procreandam prolem. Sic eadem dicit quæst. 154. art. 2. & petere & reddere ob id peccatum mortale quia non refertur ad prolem. Hæc Theologi & Scripturæ in aliquam necessitatem. Inde hæ sententiæ ob quam reddere affirmat peccatum mortale petere, oblectationem nullam. In hac ob Thodi Augustini dict. quæstionum, art. 2. Sylvestri, verbo, debitum coniugale, 2. in fine, ex parte finium in minori, & peccatum mortale petere, ex parte finis in maiori, ob quod reddere veniale, & ratio quoniam in hoc ipso peccatum non committitur, nec petit aliter finis sibi proximus. Ratio vero responsio huius rationis videtur facilis ex conclusione præcedenti, quæ vera mihi est.

¶ Secunda conclusio. Quicunque virtutis, & iustitiæ ob nullam regulam tempore, reddere debitum petenti contigit, ob id hoc peccatum mortale minime reddere ob id petere contigit, licet semper peccent Deo offensam petendo, quoniam si vere petit, minime minime peccatum, quod ille necessitatem petitur, & confessarius & prædicator semper a peccato debet, monere ad finem, quemadmodum eodem modo ab illo recedunt, ob minimam fidei & reuerentiam & amore, ut docet D. Thomas in allegata quæstione tertia. Conclusio hæc opinionis probatur primo. Vir contingit ob debitum ex infirmitate contingere petitus, & periculum prolis subsequi non ob eam causam dicitur mortaliter

Can.

ſalute, ut patet ex præcedenti concla-
ſione, ergo.

¶ Tertia concluſio. Non eſt mortale pec-
catum petere debitum tali tempore. Proba-
tur concluſio. Accedere ad ſignum ultimi
regalium temporum, non eſt intrinſece malũ
etiam ſi periculum ſequatur poſt generã-
dum, ſed ex accidens regulari nulla circum-
ſtantia aggrauante in infantum,
ergo.

¶ Quarto obiecto eſt. Peccatum venia-
le eſt reſpectu ultimi regalium petere de
debito. Hæc concluſionem contradicunt te-
nentes Lomb. 18. & 20. tenentes etiã
Sanctorum quos allegauimus in primo ar-
gumẽto. Probatur aperta ratione. Tale tem
pore eſt prima diſpoſitio, & malignã ex par
te ſuarum ad ſuppoſitionis actũ, ergo pec-
catum eſt veniale. Deinde probatur, quia
non per ipſũ non eſſet aliqua inordinatio
nec peccabilem reſpectu ipſius ad generatio
nem conſequendã in bonã affectionem.

¶ Ad primum argumẽtum reſpondetur
negando conſequentiam, quoniam actus
obligatur proprie ſalutem debitum reddere
& poſt generatũ nulla ſit neceſſaria, per ta-
lem actum, ſed maximum beneficium, ut
dictum, & inde patet ſolutio ad ſecundi
confirmationem.

¶ Ad tertium reſpondetur præceptum
illud Leuit. 20. continere aliquod mortale,
aliquod veniale, aliquod denique ceremo-
niale, ceremoniale quidẽ aliqua parte pro
habitum illam ceſſam, propter ſimilitudi-
nem & horrorem, & efficiendum irregulare, & im
mundam coeuntem, ita vt non poſſet ſacra
tangere. Iudiciale vero, quia parte inferebat
penam mortis tranſgreſſoribus, mortale ve
ro & mortale qua parte prohibebat accuſ-
ſare illum ratione iudicij ſeu miniſtrix, &
dum quod ſepe peccat in prole. Et quidã
conſentiũt omnes & indicia iam ceſſa
runt ceſſante lege ſimiliter mihi hoc
præceptum in Euangelica lege, qua ratione
eſt mortale. Verum tamen intelligẽdum eſt
quando potest voluntarie petiri, non ex-
cuſat reddi, quod ſignificant illa verba, pec
cauerit, ex parte viri, peccauit, ex parte fœ
minæ. Sed hoc etiam ſine alterius in-
ſidiabilis peccatum, ni in certis obſtipharum
conditionẽ.

¶ Quarta difficultas. Quid ſi uxor
prohibeat petere in vita, vel ſalute petica-

A lem ex debiti reddibone. Exemplũ ſit, ſi
fœmina ſit grauida, & timeat abortum ex
debiti redditione, vel ſi una pars ſit in la-
pſu, & propter paupertatem vel alias cau-
ſas habeat mulier quæ poſſit infantẽ
lactare, ex redditione autem debiti ſequatur
ſuppreſſio mortis, hæc autem fœminæ gra-
uida eſt maxime periculoſam, & accidẽs
lactationi, & quandoque nullã prorſus lac
habere fœminæ prædictæ, quid fiet?

¶ Hanc quæſtionem facile reſpondetur,
quod manifeſtum eſt illi non facere illud ad
exhauriendam ſeminis a debiti redditione
B perfecta tamen hinc inde periculis abeſſas
& ingratidinem, & ſi quæ ſunt inconue-
nientia in alterã contingẽ. Hæc concluſio-
nem probant argumenta facta in primo
quæſtionis præcedentis, & eſt manifeſta,
quoniam tale conſilium eſt contra bonũ
proſſequod eſt maxime interitum per ma-
trimonium.

¶ Ad argumentum vero quod fieri pũ
ex dictis in præcedenti quæſtionis. Re-
ſpondetur, negando conſequentiam, quo-
niam cum prolis non ſit finis, bene
ſciens matrimonium accipi a parentibus pro
C generationem, etiam ſi generetur mobida
& lædi. At quando iam fœmel eſt gene-
ratum inconueniens accipi per talem non
cubitum. Hoſtienſis dicit ſic de caſu quæ
dam mulier ex bonis natura.

¶ Quinta difficultas. Quid ſi uxor
ex bonis fortunæ bonis. V. g. vitandi detrimenti,
boni fortunæ, ſuæ famæ, ſuæ pecuniæ,
occaſione coitus a debiti redditione. Et
D pla ſint in ſecundum multitudine, an illa
excuſet perfectum ſi paupertas timeatur pa-
rentis. Ita in rei familiaris indiga, aut ali-
quis infamiæ nota, & quib. ſimilibus opus
eſt dicto perpetuo profectui coitus inito &
ſequuntur vtrũ. Videtur vera pars affir-
mãtiua Primo. Quia ſimilitudo eſt obligari
hominem ad aliquam mutationem ſolvẽ
di ſecundũ paupertatem, & debiti impoſſi-
bilitate reddat debitum, ergo ab temnet.
Antecedens probatur. Quoniam debitum
matrimonii eſt, & idcirco non obligat ipſa
præceptum de reddendo cum tanto de-
trimento.

¶ Secundo arguitur. In peccatis quæ-
ſtionis diſtinximus, quod ſi ex coitu
timetur periculum prolis tam gentis, non
tenetur coitum reddere debitum, ſed cum

do eſt vxoratus nimia libertate, & ex eo cabeta ſpecie mortis præſidio, facilius timeri poſſit permulſi in educatione liberorum qui iam ſunt genui præſertim quando puperta, prima contemplo, ergo.

¶ Tertio arguitur. Propter negotia rei domeſtica peragenda licet viro abeſſe a domo etiam reſpuente vxore, quod patet ex communi vſu omnium hominum ergo propter negotia rei familiaris reſpuente vxore, quod poſſit ea committi vſu omnium hominum etiam licebit viro abeſſe a domo reſpuente vxore, ergo.

¶ Quarto arguitur. Licitum eſt viro ſuſcipere in ſuscepcionem vendere, mutuare, & pecunia indigenti dare alendos liberos, & familiam, & id quidem vendere, & reſpuente vxore: haec debitum, quia mancipium non poſſit ita facile debitum reddere impedire hoc negotium, ergo.

¶ Vltimo arguitur. Licet omnis religioſus militarem profeſſionem, in qua tamen emittitur votum de cultura conſilij, & id etiam contrahente vxore, ac reſpuente militare non ita poſſit licere ex ratione vocati, ergo. Minor videtur certa. Minor eſt manifeſta, quoniam religioſus tenetur obedire ſuis prælatis, & hoc domo diſcedere, & militare quando alio non eſt ius, ergo.

¶ In hac quæſtione Magiſter Sent. in 4. diſtinctione, 32. quæſtione vnica, articulo ſimpliciter, quod ſi vxor longa libertatem propagare abundanter, habeat eſſe contra poſſeſſum contingit bene debitum de negare velle. Sed obſtinatus ſi periculum aliquis pollutionis in petente non timeatur, non eſſet condemnanda negatio alterius, præſertim dum paupertate premeretur, ac tandem alere non poſſet. Tunc enim ſolutionem debet reddere non eſſe libera de neceſſi culpandum. Et ſcribit articulo 3. quæſtione, quod Regis poſſe mariscum iuncta, & relicta vxore militare, & ad alia negotia peregrè proficiſci ſpontè.

¶ Prima concluſio. Manifeſtum eſt liberorum multitudinem non eſſe cauſam ſufficientem ad denegandum debitum, & ſi ex concubitu ſperetur fœcundus natus exoriri, quem patiens talis fœcunditas eſt cauſa ſufficiens, quam cauſam.

¶ Probatur primo. Poſita præmiſſa eſt prima maximarum ſuis & earum bonum bonorum multiplicatum: & alias vtrum, ergo ſimile augis ruinæ diligentia ad accidendum, quam excitare.

¶ Secunda concluſio. Si [illegible] vxorem ad [illegible] propagationem ſpeciei, & quæſitum eſt intendit [illegible] ſpondere matrimonialiter [illegible] quæ talem poſſunt [illegible] ſe [illegible] matrimonium.

¶ Secunda concluſio. Gratia exempli [illegible] matrimonii contrahi, aut promittendi [illegible] ſe fornicari bonum, maximè in ſenio poterit ſe totum exonerare à debito reddendi. Quod autem ſi determinatum ad copulam indigne copulandi vir prudens, & maturus cognoſcere, & breuiter tempora in qua vxor debitum ſimplex exigit eiusmodi ſenibus accidentia, quæ ſi bonum domus publicum liberos procreare: attendit ratio eſt quia poſſit eſſe [illegible], cum vxor qui ſegnis eſſe debeant, ac proinde in caſu de quo declinatum eſt in [illegible] poteſt.

Contra hoc primo de liberorum multitudine, nequam excedere cupiat ad denegandum, & modo apparet etiam ad liberos educandos, & inſtituendos [illegible] bonis patrimonij vxor non liberum debitum poſſit petere ut ſolum, quia eſſet in ſingulis, & non ſufficeret ad ſingulorum vitam ſuſtinendam. Probatur conſequentia. Primò. Coniuges in matrimonij [illegible] ita poſſiderent ſibi inuicem mutuum ſi quem, & operationem ad [illegible] quam ad procreandum, & propter damna gubernationem pertinet: ergo quoniam vir prudens arbitrio ad familiæ gubernationem pertinet denegare debitum; id poterit licitè coram facere. Hanc enim ſecundo ſecundum ſequentia in oppoſitum, ita vt ſufficiat in exemplum matrimonium reddere, & religioſum ad vitam profitenti, etiam inuita vxore, & ſic familiæ neceſſitas poſſit, & vir prudens arbitrio licitè poſſit.

AR

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum vir teneatur reddere debitum vxori non petenti.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod non teneatur vir debitum reddere vxori non petenti. Præceptum enim affirmativum non obligat nisi ad tempus determinatum: ſed tempus determinatum ſolvendi debitum non poteſt aſſignari quando petitur, ergo aliàs ſolvere non tenetur.

¶ 2 Præterea. De quolibet debemus præſumere meliora: ſed melius eſſet coniugibus continere quàm matrimonio uti, ergo niſi expreſſe debitum petat, debet vir præſumere quòd ei placeat continere, & ſic non tenetur debitum ei reddere.

¶ 3 Præterea. Sicut vxor habet poteſtatem in virum, ita dominus in ſervum: ſed dominus non tenetur ſervum ſervare, niſi quando ſibi ab ipſo imperatur: nec ergo vir tenetur vxori reddere debitum niſi quando ab ea exigitur.

¶ 4 Præterea. Vir poteſt aliquando vxorem exigentem pacificè aſſervare non exigat, ergo multò magis poteſt non reddere ſi non exigat.

SED contra. In redditione debiti medicamentum præſtatur contra vxoris concupiſcentiam: ſed medicus cui infirmus eſt commiſſus tenetur morbum eius ſubtrahere etiam ſi ipſe non petat, ergo vir vxori non petenti tenetur debitum reddere.

¶ Præterea. Prælatus tenetur correctionis remedium circa peccata ſubditorum adhibere, etiam ea contradicentibus: ſed reddere debiti eſt ea

A quæ ordinata contra peccata noxæ, ergo tenemur nos debitum reddere quando quis etiam non petenti.

RESPONDEO dicendum, quòd petere debitum eſt duplicitèr. Uno modo expreſſè, ut quando verbis demittere petit. Alio modo eſt petere debitum interpretativè, quando ſcilicet, vir percipit per aliqua ſigna quòd uxor velit ſibi debitum reddi, ſed propter verecundiam tacet: & ita etiam ſi non expreſſè petat vir B ſibi debitum, tamen nos tenemur reddere, quando expreſſa ſigna in uxore apparent voluntatis reddendi debiti.

AD primum ergo dicendum, quòd tempus determinatum non eſt quando petunt, ſed quando tenentur ex aliquibus ſignis particularibus, ad quod nos dum ordinatur debitus redditus, niſi hic reddatur.

AD ſecundum dicendum, quòd vir poteſt talem præſumptionem habere de uxore quando in ea contrarium ſignum non videt, ſed quando videt eſſet ſimilis præſumptio. C

AD tertium dicendum, quòd Dominus non ita verecundatur à ſervis petere debitum ſervitutis, ſicut uxor à viro debitum coniugii. Si tamen dominus non petat, vel propter ignorantiam, vel alia de cauſa, nihilominus ſervus tenetur implere ſi periculum immineat: hoc enim eſt non ad oculum ſervare, quod Apoſtolus ſervis mandat.

AD quartum dicendum, quòd non Glo. 3. debet vir vxorem avertere ne petat debitum, niſi propter aliquam variabilem cauſam, & tunc etiam non debet cum magna diffamia averti propter periculum incontinentiæ.

SVM-

SVMMA ARTICVLI

Conclusio 5ª. Quomodocunque vnus pecet debitum huic formaliter, siue interpretatiue, vt tenetur reddere debitum. Ratio huius conclusionis desumenda ex articulo præcedenti.

¶ Circa resolutionem huius articuli in corpore, notandum primo, quod vir non tenetur reddere debitum vxori quando ipse maliter & expresse peccauit, sed etiã quãdo interpretatiue, videlicet, qñ vir videt in re ligna præludia coepit, qñ sibi reddi debet. Nõ etiã, quia vir tenetur reddere debitũ petenti vxori, licet non petat actum, sed fingat petit expresse & formaliter, sed interpretatiue.

¶ Secundo notandum circa solutionem ad vltimum, quod non solum ille peccatum negare debitum quando alter petit formaliter vel interpretatiue: sed etiam quãdo vir petit debitum: quia illa particula tenet hanc negationem. Vide Paludan. dicit, Nisi fraudare intendat. Dicitur vltimo loco, quia, quia cum vir sit caput mulieris, & ille peccatum contra caput, potest hoc de causa interim debitum subtrahere, & secundum pro dignitate necessitatem facere. Et ex hac parte debet vir etiam ille petitum vxoris remittere: contrahens tamen, vt patet ex dictis, peccatum personale incontinentiæ, vide plura de hoc supra quæst. 46.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum vir & mulier sint in actu matrimoniali æquales.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod vir & mulier non sint in actu matrimonij æquales. Æqualitas enim est relationis. Sed relationes sunt passiones, vt Augustinus dicit 5. super Genes. ad litteram, sed in actu carnali non se habent vt agens & patiens, ergo

A nõ sunt æquales in actu carnali.

¶ 2 Præterea, Vir non tenetur vxori debitum reddere nisi petat: nec vxor petit nisi ex affectu mali motus. Sed ex affectu mali motus

¶ 3 Præterea, In matrimonio mulier propter virum facta dicit. Sed propter aliquid factum non videtur esse æquale illi: sed illud propter quod aliquid factum est, semper excedit principale, &c.

¶ 4 Præterea, Matrimonium ordinatur ad educationem prolis, sed ad hoc non videtur esse æqualitas, quia vir & mulier non sunt æquales in actu generationis, ergo &c.

SED contra est quod dicitur 1. Corinthiorum 7. Vir uxori debitum reddat pari modo & uxor viro. Sed æqualitas non consistit nisi in æqualibus, ergo vir & uxor sunt æquales in actu matrimonij.

RESPONDEO dicendum, quod duplex est æqualitas, scilicet, quantitatis & proportionis. Æqualitas quidem quantitatis attenditur secundum mensuram, sicut dicimus in decimo. Sed æqualitas proportionis est quæ attenditur inter duas proportiones quarum vna excedit alteram, sicut duplum & dimidium. Æqualitas ergo & proportionalitas vir & vxor non sunt æquales in actu generationis, inquantum ad illum actum conjunguntur vt agens & patiens, sed inquantum ad illum actum vterque eorum habet vim activam & passivam, & secundum hoc dicuntur in hoc esse æquales in reddendo debitum.

AD

AD primum ergo dicendum, quod A *partes agere ſe mobiliter quatenus patiuntur a ſuperiori, ſecundum eandem vim proportionis patientis ad patiendum, & agentis ad agendum, & ſecundum hoc eſt ibi æqualitas proportionis.*

AD ſecundum dicendum, quod hoc eſt per accidens. Vir enim qui debitorem partem habet in alia conjugali ſua retinere habet & non ita exhibere ut prius debuerat ſicut dictum eſt: & inde eſt quod ita vxor teneatur reddere debitum non petenti virum ſicut vir vxori.

AD tertium dicendum, quod ex hoc ipſo dicitur quid non ſunt æquales alicui: non autem quod non ſint æquales ſimiliter proportionatæ.

AD quartum dicendum, quod quia caput eſt principium membrorum, ideo non ſunt membrum tenetur capitis offitia ſuo alia capiti membris, & ſic eſt ibi æqualitas proportionis.

SVMMA ARTICVLI

PRima concluſio eſt. Vir & vxor ſunt æquales in reddendo debitum æquali ut proportionem.

¶ Secunda concluſio eſt. Non ita tamen tenetur reddere debitum non petenti virum ſicut vxor: nam alia ratione petere debitum quam vxor.

¶ Circa iſtum articulum quæritur, quid æquale ſit habere vir & vxor in ſolutione debiti conjugalis: quod etiam habet locum inter virum & conjugem ſit inſtum ſimpliciter ſine vxore. De quo in 2. 2. quæſtione 58. Certum eſt tamen, quod ex contractu matrimonij ſit vtrique obligatio mutua, quam ex peccatoque contractu nullus. Et ſicut grauior eſt iniuria, quæ ſit patri-familias non ſit ſimpliciter ſubtracta ita grauior eſt iniuria quæ ſit vxori in hac parte. Verum eſt quod ex natura naturalis obligationis caput eſt vxoris, atque docet Apoſtolus ſicut mulier: mentes habitus eſſe tamen ex contractu matrimonij, & ſociali vita æqualem habeant ius, ſibi tamen debitum ſolvere vir. Et quoniam ut docet Diuus Thomas, æqualitas hæc non eſt quantitatis ſed proportionis ideo ius habet mulier petendi debitum ſimile ſed quoniam vir ratione inſibit coniugio sacro, ut diximus articulo præcedenti, potuit hunc de causa iuramentum debitum ſubtrahere.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum vir & vxor poſſint omittere votum contra debitum matrimonij ſine mutuo conſenſu.

II

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod vir & vxor poſſint votum continentiæ contra debitum matrimonij ſine mutuo conſenſu. Vir enim & vxor æquantur obligantur ad debitum ſolutionem, ut dictum eſt. Sed licitum eſt viro etiam vxore prohibente accipere ordinem in ſubdiaconum vel ſacerdotem, vel quod licitum eſt vxori: & ideo non poſſit reddito debito impedimentum, poteſt alter conjugum ſine conſenſu alterius votum continentiæ emittere.

¶ 1 *Præterea*. Non eſt exiſtendum in aliquo vero conſenſus alterius qui non patitur ſibi peccare diſſentire, quia alter conjugum continentiæ vovendo ſimpliciter vel ad tempus peccat ſpiritualiter eſt peccatum in Spiritum ſanctum, ergo cum petenti vxorem continentiæ ſimpliciter vel ad tempus ſine conſenſu alterius vovere.

¶ 3 *Præterea*. Sicut in alijs mandatis requiritur debitus reddentis, ita debitus petitus: ſed quia non petit ſine conſenſu alterius mouere quod debitum non petat, cum in hoc ſit ſua petitio: ergo pari ratione quod debitum non reddat.

¶ 4 *Præterea*. Nullus potest ex præcepto ſuperioris cogi ad id quod non

Licet

dicere filii simpliciter vovere & facere, quia in illicitis non est obediendum: sed prælatus superior potest præcipere vivo & vovente ad tempus debitum illi reddere, excepto casu necessitatis, propter quam debitum reddere non impediretur.

S&D contra aliquod dictum 1. Cor. 7. Ne fraudetis vos invicem nisi ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.

Præterea. Nullus potest facere votum de alieno: sed vir non habet potestatem sui corporis, sed uxor: ergo sine eius consensu non potest votum continentiæ facere, nec mater simpliciter sic ad tempus.

RESPONDEO dicendum, quod votum melioratis effectus non ita stricte accipitur sicut debitum: unde de illis tantum bonis potest fieri votum, quæ non sunt ex integro alterius: quæ vero sunt ex integro alterius, & ideo in talibus non potest aliquis votum emittere sine consensu eius cui debetur: unde circa ea fides servanda non impedienda debito, per quam tenetur ea impedire, non potest nisi absque consensu alterius emittere votum & si mittat peccat, & non debet servare votum, sed agere pœnitentiam de voto male facto.

AD primum ergo dicendum, quod licet probabile sit, quidquid debetur alicui contineri ad tempus subtrahendo necessitatis exclusa generali: & ideo in pluribus negotiis pro quo erat sibi debitum inflictum est quod non posset absque consensu uxoris crucem suscipere: sicut etiam potest dominus servum a quo scandalum patitur, absque eius consensu vendere, nec tamen contra fidem hoc facit, quia vitæ periculo eum subtrahit, nec est simile de matre ad alimentum, quia non debetur ei nec exoratur, & non est simile, magis tamen uxor sequi maritum quam econtra: & propter hoc uxor non potest

A Similis difficultas est per totam primam & tertiam partem quæstionis: videlicet utrum aliquis possit votum facere sine consensu.

AD secundum dicendum, quod aliter contingit dispositum multo compositum accipere bonum proprium: aliter vero bonum alterius integrum: sed de primo dictum est.

AD tertium dicendum, quod licet debitum dupliciter oriatur, quidam enim ex natura rei, sicut quando aliquis contrahit debitum: quidam ex voluntate, sicut quando quis vovet alicui se reddere debitum: primum non potest aliquis sine consensu alterius subtrahere, secundum potest, quia nullus tenetur fidem servare in damnum proximi, sed magis tenetur ad pœnitentiam.

AD quartum dicendum, quod filius non potest absque parentum consensu suscipere martyrium, quia vitæ periculum incurrit, & ideo non tenetur fidem servare in hoc in quo alteri nocet: sed bene potest dominus servum suum vendere absque consensu eius, quia non tenetur fidem servare in hoc in quo alteri nocet.

SVMMA ARTICVLI.

Conclusio est negativa. Ratio autem fundamentalis est, quia nullus potest obligare se ad aliquid, quod non est in potestate sua. Et ideo quia uxor non habet potestatem sui corporis, sed vir, ideo non potest sine consensu viri votum continentiæ facere, nec mater sine consensu patris votum facere, quia filius non habet potestatem sui corporis, sed pater.

Circa istum articulum est prima difficultas, an votum cultum possit aliquis commutare in melius. Pro huius difficultatis expeditione præmittendum est, quod hoc cultum potest multiplicem importare quandoque siquis ab uno contrario ad alterius copiæ & contenti, quandoque vero solum copia alterius.

¶ Prima conclusio. Solentes aut religionis aut loci ordinis alicui alteri obligati

vovere

A

B

C

D

...enta ſi alter eorum contingat emittere, obligat ...ertum quantum ad rem petendam debi... rem. Hanc concluſionem quantum ad re... ſecundo notum, docent expreſſe Alexand. Ales 4.p. quæſtione, & Caietanus III. in 2. ...ſum, de conſeſſione contingentium. Red... dum autem hanc rationem, quoniam res ...pere debitum eſt in poteſtate contingen... respectum non reddere petito, eſt in eius ...do mutuo, ſeu non eſt in ipſius potentia ...ccedere ſed alterum contingat. Hic etiam ...rentes docet vota ſibi ſola in 4. diſtinct. 38. ...quentes vero ad votum ſolemne in la... ordinis ſuſceptione emittendum docet eum ...dem conclusionem Ioan. 22. in extravagan... ...ne de conſeſſionis debito inter eos ex ...contingunt, non ſit regularis tale votum ...rtum debito. Docet hoc ipſum ſcho... Ioannes in 4. diſtinctione 38. Sed contra hanc concluſionem arguitur. Votum ſolemne ...ndentiæ includit obligationem omittendi ...dum non petendi quam non reddendi debitum, ergo non habet efficaciam, de qua loquimur, vel ſaltem irrita & caſſa penitus ...d virtutem vel valida quantum ad virtù ...m. Reſpondebit quiſpiam negando conſequentiam, quia quamvis non ſit ratione voti ſolemnis valeant hæc verba, tamen in illo sunt ſimplicia, obligantia contingentia ipſius quibus obligatur petentem. Contra hanc obiectionem arguitur. Votum ſolemne religionis ante 16. annum ætatis obligatio nem ex ſe ratione voti ſimplicis, quantum ad non petendum ut docet Trident. Synodus Seſſione 25. Decreto de regularibus cap. 15. Item matrimonium obligat parochum & tertium contractum nullum reddit obligatione ſuam ſolvendi. Ergo votum ſolemne religionis ante 16. annum ætatis obligat ad non petendum debitum, & tamen idem Synodus Seſſione 24. Decreto de reformatione matrimonii capitu. 2. Reſpondeo ad hanc inſtantiam, eccleſiam poſſe & poſſe ſolere non recipere aut reprobare ſolemne votum & quoad votum, & quoad potentiam. Vota præterea ante 16. annum ætatis ſit ſuſceptum plerumque, ut obligatio non ſit ex odium illorum, velut eſſe hæreſis, quantum ad potentiam, quam ipſi voluerint potentiam, quantum ad actum deliberatum non per votum ſimplex alteri debitum reddendi. Sed de hac re dicemus plenius 2.2. q. 88. articulo 9.

¶ Secunda concluſio. Votum ſimplex de non reddendo debitum de uno contingente facto alicui alteri ceſſanti, non eſt obligatorium. Hanc concluſionem ait Auguſtinus Pſalmo 149. & Epiſtola 41. & 109. referuntur à Gratia 33. quæſt. 5. can. ſi dicat. una ſola can. ſecundum verba refert etiam & ſequitur Auguſtinus Magiſter in 4. diſtinct. 38. & in hic locis utraque ſchola Ratio eſt aperta. Nam de aliena liberalis eſſe voluntate non poteſt, neque talis donatio aut promiſſio facta, valet aut tenet. Hæc concluſio manifeſte ſequitur ex præcedenti.

¶ Tertia concluſio. Votum ſimplex de non petendo debito de uno contingente facto alicui alteri ceſſanti, validum eſt. Hæc concluſio quamvis mihi videatur, eſt D. Thomas in 4. diſtinctione 38. quæſtione 3. articulo 3. ad primum & diſtinct. 38. quæſtione 1. articulo 3. quæſtiuncula 2. ad quartum & Durand. diſtinct. 38. quæſt. 2. articulo 1. & Paludanus diſtinctione & Caietanus quæſtione 27. reſponſione 4. quæſtione 4. & Cai. in additionibus ad tertiam partem quæſtione 64. Hæc autem concluſio videtur ſequi ex prima præcedente. Tam enim diſtinctus, tam etiam ex Præſentium ratione in allegatis capitulis, quodam, & glo. Caietanus etiam ex Diuo Thoma in allegata ſolutione ad quartum. Ratio pro concluſione eſt. Per actum voluntatis circa ſuum obligatorium contingens ad petendum debitum, ergo poteſt quilibet circa ſuum obligatorium contingens circa ſuum proprium. Votum contra hanc concluſionem eſt ſequentia ex dictis Diui Thomæ diſtinctione 38. quæſtione 1. articulo 4. ad tertium, ubi talem opinionem noſtram ſequitur. Sed quia ſi alter contingens petere debitum, poſſet alteri remittendo contingens reddere non, dum oportet actum ſemper exiſtentem debiti petendi habere. Idcirco alii probabiliter dicunt, quod quando aliquis alteri contingens non petendi actu aut quod non petat, aut quod non reddat. Ita D. Thom. auctoritas, & ratio ſecundi videntur concludere. Item Scotus valet in eſt hanc ſententiam libro 4. diſtinctione quæſtione 3. articulo 2. inquiens, non longe ab initio ad tertium, quia dicunt quod non vocans de non petendo debito alicui contingens, ſi ſola cauſa non tenetur. Idem videtur ſignificare diſtinctione 38. quæſtione

vnica, art. 3. Ipsam sententiam eligui D. Thomæ interpretem.

¶ Verum pro D. Thom. intelligentia, & huius rei, sit quarta conclusio. Vt plurimùm peccat venialiter vxor de non petendo debito exactionis ob id, vt non offendat Deum ut primum quando & quoties sine huiusmodi petitione & petendi animo, & nulla sit accessionis ad talem copulam, certo scit, aut probabiliter opinatur se soluturam. Vera est, & habet communiter peccatum est. Haec conclusio est contra Richar. de media, alios citandos 3. dist. 33. art. 2. quæstiuncula 2. contra Gabrielem, & D. Thom. in allegato loco. Et ratio est, quia peccatum est contra charitatem, quæ præcipit nos diligere Deum super omnia, & proximum tanquam nosmetipsos, & in materia gravi mortaliter obligat, vt dictum est. Et in materia leui venialiter, vt communiter docent Doctores. Et ratio est, quia in hoc quod vxor non petit debitum, vel non exigit, quando scit virum velle petere, vel exigere, vel quando probabiliter opinatur, vel dubitat, virum velle petere, vel exigere, & non petit, vel non exigit, ex eo quod non vult petere, vel exigere, vel quia non curat, vel quia non vult Deum offendere, in tanto dat operam rei illicitæ, quia non petendo, vel non exigendo, vult petere, vel exigere, vel non curat, vel

[illegible] eſt quod aqui expoſcat nullam
[illegible] hæc licentia valeamus ali-
quam tollere per vim, metuite, aut dolum.
Sed nihilo ſecius in cauſam lapſa poſtea
mea, aut redendi mariti exemplum quo-
dam ipſe per adulterii quod intervenit pa-
cem[illegible] digne eſt qui a marito dimit-
tatur quibus ad theatra & cohabitatio
nem ſuæ labitudo: Licet vir mariti mane
at is dimiſſa, non tamen tunc alio
modo recipiendo. Si tamen ille mores fini
ſint contumeliæ, iniurias habe poterunt
mariti repetere, & mariti tunc eſſent illis
addendi.

¶ Secunda difficultas eſt, quia non poſ-
ſit dispensare, ut iniuria & mala facere hu-
iuſmodi noxa.

¶ Prima concluſio. Vir non poteſt iniu-
ſtam facere uxori noxam, de qua penitus
debitum, aut unum ratitatis, utpote no-
xam de non reddendo ex ipſius uxoris
voluntate: bene tamen potest quicunque
alia uxori iniuſta facere, etiam de reddi
tione ad thalamum. Prima pars explica-
tur. Neuter coniugum potest exigere
ab altero coniugum debitum, nisi ex con-
ſenſu alterius coniugis. Caeterum uxoris
de non petendo quilibet potest remittere
quoniam reddito debito negotium eſt ex
ſolius petentis uxore libera eſt cuiquis con-
iugum. Dico igitur quod illa uxor valida
petentis ad thalamum, non potest mari-
tum iniuriare. Ita pars ſic explicata eſt con-
tra Magiſtr. Sen. in dicto articulo 1. & 2
4. distinctione 27. quæſtiuncula 1. articulo 4.
ubi habet, mariti poſſe iniuriare uxorem
de non petendo debitum, imo & no-
tam de non reddendo ex ipſius uxoris vo-
luntate: bene tamen potest quicunque
alia uxori iniuſta facere, etiam de reddi
tione ad thalamum. Prima pars explica-
tur. Neuter coniugum potest exigere
ab altero coniugum debitum, nisi ex con-
ſenſu alterius coniugis. Caeterum uxoris
de non petendo quilibet potest remittere
quoniam reddito debito negotium eſt ex
ſolius petentis uxore libera eſt cuiquis con-
iugum. Dico igitur quod illa uxor valida
petentis ad thalamum, non potest mari-
tum iniuriare. Ita pars ſic explicata eſt con-
tra Magiſtr. Sen. in dicto articulo 1. & 2
4. distinctione 27. quæſtiuncula 1. articulo 4.
ubi habet, mariti poſſe iniuriare uxorem
de non petendo debitum, imo & no-
tam de non reddendo, ex voluntate illius
poſſum, ubi modo ſimul ex causa con-
ſenſu uxoris tale remittere. Caeterum ne-
gatur ita conclusio videtur eſſe Cyrilli III.
in cap. placet. de consecratione coniugato-
rum. ubi vetum ſolemne religionis, quod
emittat quidam femina, exiſtente con-
tra maritum, cum tamen reddere
debitum eſſe obligationem quamvis adhuc
petendum debitum, ex eo quod exigere tan
ex debitum erat in petentis ipſius facultate.
Caeterum dicitur non eſſe obligatio-
nem illud debitum quoniam ad alia omnia
quidem ad hoc videtur quod peremptorie
mediante quidam redire ad ſecula ad

A non redire, non eſt in poteſtate ipſius ſed
ſed in poteſtate viri.

¶ Deinde hanc partem expreſſe docuit
S. Dion. Augustinus, quæſtione 94. super
Numeros, libro 4. Ita movet hoc dubium,
& diſſolvit talem ſententiam. Ratio Augu-
ſtini hæc eſt. Vir & uxor quantum ad con-
iugii actum pares ſunt & ſoli, ergo non
poteſt vir tota potestate de actu coniugii il-
lam facere. Antecedens docet Dion. Pau-
lus 1. ad Cor. 7. Conſequentia ſatis pro-
batur. Quoniam poteſtas debendi nota eſt
poteſtas ſupericoris, & dominativa, non pa-
ri. 1. Cor. 7.

¶ Denique probatur hæc pars ex tali
Eccleſiæ, qui habet quod talium vota-
rum dispenſatio pertinet a prælato eccle-
ſiaſtico. Ita conſulunt Theologi Secunda
pars huius conclusionis quinquies ad il
quod habet, quod poſſit iniuriare uxor ta
rebus necessariis ad thalamum, eſt contra Ca
jetan. in 2. 2. quæſtione 88. articulo 8. &
quidem artificiosa adhuc eſt illa ſenten-
tia Caietani in locum notis, quam in
religionem: maior enim malitia eſt in
religioſa reſpecta prælatorum, quam in
mundo reſpecta virorum. Caeterum al-
hæc noſtra ſententia eſt verisimilior, quam
ſententia Caietani. Hæc eadem pars quan-
tum ad aliqua alia vota, eſt contra Syl-
veſtrum verbo, votum 3. §. 2. qui conſet,
quod nulla uxor iniuriare poſſit in re-
bus non neceſſariis non poſſit iniuriare.
Caeterum hæc opinio Sylveſtri eſt contra-
ria contra Diui Thomam in 2. 2. quæſtio-
ne 88. articulo 8. ad tertium, & contra
D. Auguſtinum allegatum, & contra omnes
Doctores ante contra ipſum hoc Numero-
cap. 10.

D ¶ Probatur autem iſta pars rationes, quæ
quam ad omnia vota. Vxor ſubdita eſt vi-
ro, quantum ad omnes ſibi iuriae, præ-
ter quam in mere temporali actu, ergo vir
poteſt omnia quæ iniuſta iniuria ſunt, quæ
non pertinent ad coniugii actum. Antece-
dens patet, quoniam vir caput eſt mulieris,
capiti autem ſubditum est omne actuum
corporis, ergo.

¶ Deinde probatur ratione Sanctæ Mar-
garitæ, quæ in prima conclusione, ubi re-
dendo quod uxor de rebus ad ſalutem re-
ligioſi poſſit virum iniuriare. Vir in illa re,
malitia eſt in uxoribus religioſis quam

¶ Sed

¶ Sed contra eſt argumentum ex vſu, vbi ſiquidem habet quod petitus diſpenſatio in votis de rebus ad Statum ſeculariſ ſpectantibus. Reſpondetur hunc vſum non eſſe conſtitutum, ſed aut hominum ſuperſtitionem, qui ignorantiæ opinionem obtrudunt ſibi, ſibi non licere vxoris petere: vbi non poſſe irritare vota.

¶ Secunda concluſio. Vxor non poteſt irritum facere vinculum aliquod. Hæc concluſio eſt contra aliquos Authores ſuperioris ſeculi, aſſerentes vxorem irritare poſſe, vbi vota de non petendo debitum, & aliqua alia, quæ explendarum ſolemnitatum gratia, in peregrinationum longinquarum

¶ Probatur concluſio ex vſu vniuerſali totius Eccleſiæ petitus ſiquidem diſpenſatio humanitùs voluerunt a principio quando valida fiunt vota.

¶ Tertia difficultas, an poſſint talia fieri impedimenta illud tollens quod obſtat quando nō licet diſpenſare. De hac tamen dictum ſupra quæſt. 47. art. 4. & dicitur in 2. quæſt. 88. art. 2. vbi de Sylueſtro, Prierio, Tabiena, & aliis longum diſputatum de votis contrariis.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum in diebus ſacris impediatur petitio debiti.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quod in feſtis non debeat aliquis reddere quod debetur petenti. Tunc enim eſt ſalutiferum matrimonium quando maculam fugit: ſed poſſibile eſt quod in die feſto immundities concupiſcentiæ vxoris de bet ab ipſa auferri per debiti redditionem.

¶ 2 Præterea. Non eſt alia ratio quare non ſit petendum debitum in diebus feſtiuis, niſi quia ſunt orationi deputati: ſed in aliis diebus ſunt horæ determinatæ orationi: ergo alijs horis licet debitum petere.

SED contra. Sicut aliqua loca ſunt ſacra, ita diſpoſita ſunt ſacris: ſic aliquando tempora ſunt ſacra propter eandem rationem: ſed in loco ſacro non licet petere debitum per ſe: ergo nec in tempore ſacro.

RESPONDEO dicendum, quod eſſet multum conſtitutum quod vxor non peteret, quia ex petitione debiti vxoris non videtur ſequi aliquod malum, ſed magis bonum, in quantum per hoc vxor ſuum virum ab illicitis retrahit. Et ideo non eſt conſtitutum quod vxor petere non debeat.

Ad primum ergo dicendum, quod tempore illo poſſunt alia adhiberi ad concupiſcentiam reprimendam, ſicut oratio & multa huiuſmodi, quæ debitæ petitioni non ſunt contraria.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut non requiritur quod ſemper orent, tamen tenentur ad hoc ſe tempore determinato ad orandum.

ARTICVLVS PRIMVS.

C Onclusio eſt affirmativa. Ratio huius eſt. Nam actus coniugalis ratione debiti redditi & petiti ſuapte natura ſanctus eſt in diebus ſacris.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum petens debitum in tempore ſacro, mortaliter peccet.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quod petens in tempore ſacro mortaliter peccet. Gregor. enim dicit in prima Homil. quod mulier quæ in nocte cognita eſt a viro, mane ad templum Domini non audet accedere: ergo multo fortius ſi mane petat, non debet ſacra miſteria tractare, ergo &c.

¶ 2 Præterea. Quicunque facit contra præceptum diuinum mortaliter peccat: ſed Dominus præcepit Exod. 19. Sis ſine approximare mulieri tuæ, ſanctæ, etiam legitimæ

pollui

pari: ergo homicida magis peccavit mortaliter semper quo facere nunc legis secundum esse cum uxoribus vivere non licebit.

SED CONTRA, Nulla circumstantia aggravat in infinitum: sed indebitum tempore est circumstantia quædam: ergo non aggravat in infinitum ut faciat mortale, quod aliàs esset veniale.

RESPONDEO dicendum, quod debitum petere in die festo non est circumstantia trahens in aliam speciem peccati: unde non potest in infinitum aggravare: & ideo non peccat mortaliter petendo vel etiam si in die festo debitum petat, sed tamen gravius est peccatum: quia debitum tempori congruum quo quis sibi carnem debitam petat.

AD primum ergo dicendum, quod non facit homicida malitiæ illa propter hoc quod debitum reddidit, sed quia pulsando se tempore ad domum ingressus contra consuetudinem.

AD secundum dicendum, quod ex antecedente illa non potest probari quod iste peccatum mortale: sed quod sit enormissimum. Multa enim ad mundationem carnis pertinentia exigebantur de necessitate præcepti in veteri lege quæ carnalibus dabantur, quæ in nova lege non exiguntur, quia ibi lex Spiritus.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio est negativa. Ratio hujus est. Nam debitum petere in die festo non est circumstantia trahens ad aliam speciem peccati, & ita non potest in infinitum aggravare, ac subinde non est peccatum.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum vnus conjux teneatur alteri debitum reddere in tempore festivo.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod conjux non teneatur tempore festivo reddere. Quia peccatum & consentire et petere pariter pensantur: ut patet Rom. 1. sed ille qui reddit debitum consentit peccanti qui peccat: ergo & ipse peccat.

¶ 2. *Præterea*. Ex præcepto affirmativo obligamur ad aliquid: & ita ad aliquod tempus determinatum: ergo pro tempore illo in quo quis tenetur reddere debitum non debet fieri mentio tempore quo tenetur temporali domino ad specialia obsequium.

SED CONTRA quod dicitur 1. Corinth. 7. Nolite fraudare invicem nisi forte ex consensu ad tempus, &c. ergo omnis petitio debita est.

RESPONDEO dicendum, quod cum mulier habeat potestatem in corpus viri quantum ad actum generationis spectat, tenetur vir ei debitum reddere quocunque tempore, & quicunque horæ salva debita honestate, quæ in talibus exigitur: quia non apparet qualitas in publico reddito debitum.

AD primum ergo dicendum, quod vir quantum in se est non consentit, sed ad id quod ab ea exigitur invitus et quasi debitum reddit: & ideo non peccat. Hoc enim est propter bonum corporis dominium ordinatum, ut semper petenti debitum reddatur, ne aliqua occasio peccati detur.

AD secundum dicendum, quod non est aliqua hora determinata ad reddendum, quin possit recompensari in alia hora: & ideo ibi non cogit.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio. Vnus conjux tenetur alteri debitum reddere quocunque

tempore, & quamcunque hora. Ratio huius est, quia non omnes homines semper habent peccatum in re corpus absolute. Adverte tamen D. Thomam quod dicit de peccatis solum de vita hominis, quia si habent conjunctum non enim operatur quod datum in praecepto debet dictum.

¶ Circa illud occurrebat de dubium primo quod concludit D. Thomas, peccatum est intelligitur de peccato actuali vel habituali. Secundo videtur quod non recte ponit aliqua praecepta solemnitatis. Non omnium enim in quocunque die solemnis non habent effectum in illo peccati. Ergo de solemnis ordinem debent esse. Probatur, quia licet quis non contemplatur alicui divino illo peccati, videlicet, quia nullum est praeceptum quod illum obligat, ergo aliud quis impedit hoc quodammodo a contemplatione, nec est occasionem actuale.

¶ Secundo quidam dicunt quod finis, quod quis potest dicere corpus, quod non peccat impedire, quia voluntarie dimittendo actualia, et quod non peccat, quia quia nullo quidem peccatur, non peccat quia praecepta mandat de divino non habere solvere. Vide Apollinar. quod de festivitatem vocatis celebrandis in nostra lingua.

¶ Ulterius hoc loco dicit impedit nisi divine dubia sed principaliter quod ibi. Primo loco publicus impedit peccatum, ergo loco quia ibi inducta est in. Secundo videtur hoc quia ibi habet locum est Dominicus redditus ibi audiat, ergo. ¶ In oppositum quia de hoc non recipit. Divum Thomas ergo Caietanus in Summa, verbo, debetur occupationem est similia, et illicitum, hoc modo reponit. Sylvester verbo, celebratio 3. § undecimo, in aliquot Canonicis tenere cum Caiet.

¶ Notandum primo, quod de hoc non habet de divino loco facto alicui habeat dispensationem, debetur tenere illa, determinare ab quod sint omnia in illa sacra, illi non tenentur.

¶ Prima conclusio. Sine aliqua excusatione qui in loco sacro potest, debet in hoc die audire. Probatur primo conclusio. Quia quatuor per sacra scripta in hanc est conclusio Catholicam loci, sed facere contra illa hoc Catholicum, ergo. Minor habetur, cap. si quidem, de consecr. dist.

¶ Secundo dicitur quod non habet locum in illo peccato, quia nullum est praeceptum quod illum obligat, ergo aliud quis impedit hoc quodammodo a contemplatione, nec est occasionem actuale.

¶ Secundo quidam dicunt quod finis, quod quis potest dicere corpus, quod non peccat impedire, quia voluntarie dimittendo actualia, et quod non peccat, quia quia nullo quidem peccatur, non peccat quia praecepta mandat de divino non habere solvere. Vide Apollinar. quod de festivitatem vocatis celebrandis in nostra lingua.

¶ Ulterius hoc loco dicit impedit nisi divine dubia sed principaliter quod ibi. Primo loco publicus impedit peccatum, ergo loco quia ibi inducta est in. Secundo videtur hoc quia ibi habet locum est Dominicus redditus ibi audiat, ergo. ¶ In oppositum quia de hoc non recipit. Divum Thomas ergo Caietanus in Summa, verbo, debetur occupationem est similia, et illicitum, hoc modo reponit. Sylvester verbo, celebratio 3. § undecimo, in aliquot Canonicis tenere cum Caiet.

¶ Notandum primo, quod de hoc non habet de divino loco facto alicui habeat dispensationem, debetur tenere illa, determinare ab quod sint omnia in illa sacra, illi non tenentur.

¶ Prima conclusio. Sine aliqua excusatione qui in loco sacro potest, debet in hoc die audire. Probatur primo conclusio. Quia quatuor per sacra scripta in hanc est conclusio Catholicam loci, sed facere contra illa hoc Catholicum, ergo. Minor habetur, cap. si quidem, de consecr. dist.

QVAESTIO LXV.
De Bigamia.

DEinde considerandum est de pluralitate uxorum. Circa quod quaeruntur quinque. Primo, utrum habere plures uxores sit contra legem naturae. Secundo, utrum aliquando fuerit licitum. Tertio, utrum habere con-

cubinas

cubinas sit contra legem naturæ. Quarto, utrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale. Quinto, utrum aliquando liceat fieri habere concubinã.

DE hac materia agunt Doctores cum Magistro in quarto, d. 33. & alii. De qua in hoc tractatu in q. 65.

ARTICVLVS PRIMVS.

VTrum habere plures vxores sit contra legem naturæ. o res

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod habere plures vxores non sit contra legem naturæ. Ea enim quæ in lege naturali non prohibentur, sed habere plures vxores quandoque non erat prohibitum in lege: ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

¶ 2 Præterea. Quicunque facit contra legem naturæ facit contra præceptum: quia secundum lex scripta habet sua præcepta, ita & lex naturæ: sed Augustinus dicit quod habere plures vxores non erat contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum: ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

¶ 3 Præterea. Matrimonium principaliter ordinatur ad prolis procreationem: sed homo potest ex pluribus prolem suscipere plures sibi copulando: ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

¶ 4 Præterea. Ius naturale est quod naturæ omnia animalia docuit: ut patet per Philosophum in principio Digestorum. Sed naturæ non docuit hoc omnia animalia quæ sunt naturæ rationalis, ut patet in animalibus plurimis, quorum quædam sunt communiter polyandria, quædam communiter polygamia: ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

¶ 5 Præterea. Secundum Philos. in 8. de animalibus, in generatione prolis mas se habet ad formam, & femina ad patiens & artifex ad materiã, sed non est contra naturam rationis & virtutis: in plura patientia agat, vel artifex ex diuersis materiis operetur: ergo est contra legem naturæ, quod homo plures vxores habeat.

SED contra. Illud præcipue videtur esse de iure naturali quod homini ipsa institutio naturalium ostendit: sed ipsa natura in ipsa institutione humana unam tantum dedit mulierem, ut patet Gen. 2. Erunt duo in carne una, ergo est de lege naturæ.

¶ Præterea. Contra legem naturæ est quod homo sit ad impossibile obligatus, & ita quod non datum sit alteri dare: sed homo contrahens cum una vxore fit certus per præstationem fidei tradidisse se necessario reddere debitum cum petierit, ergo contra legem illi præstationi posset cum alia petenti fidem præstare, quia nemo possit simul duobus reddere debitum si simul petierint.

¶ Præterea. De lege naturæ est, quod nihil nocumenti fiat, alteri tamen fornicatio nihil nocet quod ex ea alium habeat, ergo contra legem naturæ non esset alium fornicem habere.

¶ Præterea. Quicquid est contra naturale desiderium est contra legem naturæ: sed zelus est adulterii, & multitudo adulterii naturalis est, quia in omnibus inuenitur ex ea causa zelus sit exortus, ut patet in canibus. Ergo contra legem naturæ sit quod plures vxores habeat eadem mulier.

RESPONDEO dicendum, quod circa hanc rationalium inest quædam principia quæ ita non possunt aliter præparari quin semper fiant, sicut quod ex duobus contrariis fiat semper aliquid ex vtroque, sicut ex calido & frigido fit tepidum: & quædam sunt quæ ita se habent ad plura quod non semper fiunt, sed aliquando, sicut quod ex semine aliquid animalium generetur, non semper fit, quia semen ad multa se habet, & ideo ex semine non semper fit animal, sed aliquando, & ex animali non semper fit homo, sed aliquando. Et ideo

bere sensum ex natura sua speciei. Si-
cut patens ita rebus agendis ex necess
sitate naturæ suæ principia activa
ipse format et quidam operativos pro-
prie proclivitates constituens sive; vis in
his quæ cognitionem participant, pri-
ncipia sunt appetendi et appetitus:
unde oportet quòd in ea cognitiva sit
naturalis conceptio, et in ea appetiti-
va naturalis inclinatio, quibus opera-
tiva dominium primo sive speciei rebus
suo competens sit. Sed quia homo no-
vit extra naturalia quædam sive so-
brenaturalia et proportionem operationis ad
naturales habitudo naturalis conceptus ex
qua dirigatur ad operandum convenienter
ex naturalibus vel ipsa naturali discurs
ut talentur aut alia naturalia opera-
ntur. Brutum enim ex vi naturæ im-
pellitur ad operandum convenienter alia
non magis quàm ex quibus propria
activa operatur. Lex enim naturalis
nobis aliud est quàm conceptus homini na
turaliter inditus quo dirigitur ad conve-
niente agendum in actionibus propriis
sive competentes et ex natura genitis ut
generare, nutrire, et huiusmodi: sive
ex natura speciei ut ambulare, et lo-
qui. Quare non aliud quod aliunde
necessario naturaliter indidit sive quo natu
raliter opere aliquo intendit, contra le-
gem naturæ esse dicitur: peccata non alia
esse non convenientia sive vel principalia vel
secundaria, et sive sic, sive sic, hoc con-
venit duplicitur. Primo ex aliqua
quod omnino impedit finem, ut vitia
super flumina, aut destruens corpus
impedit salutem corporis, quæ princi-
paliter finem corrumpunt et homo ha-
bitudinem in negotio exercendo, qui
est finis secundarius. Alio modo ex ob-
stat quod facit difficilem aut minus de-
centem pertinentia ad finem principalem
vel secundarium sive ordinata co-
nvenit, quæ omnia adest in luxuriosum.
Si ergo ultra sit inconvenientia sive, quæ
omnia peccata sive principaliora di-
cuntur per legem naturæ prohibentur præ-
cepta legis naturæ quæ sunt in

A operabilibus sive communibus conclu-
sis in speculativis, et dicitur sic dari
pere, sive secundo pro operamento modo.
cut ex principali et formali objecto ha
ipsum, prohibitive non quidem pri
principali legis naturæ sed secundo
ex principio directivo, sive consilio
nes sive speculativi: exprimitur sive
nales sicut habent, et sic dicta sive
contra legem naturæ sive dictum. Ne-
si peccatum et ex habent per sive
si primo principaliter et ordi-
nem, qui quidem sive comprehendit homi-
nis perfectionem naturalem sive pertinen-
do et alia convenientia ad operandum
vel dirigunt ad
B trium objectum prædictum, sive quæ
secundario, vere dicit philosophus, ho-
bet in humanis solum ordinem negotia
nes operandum quæ sive naturaliter dirigi,
et secundum hoc sive quæ sive naturaliter
bene, quæ sit ordinem de bene ordinata
ab Deo et hominis aliquem finem ne-
C cium ex fidelibus est. Sed ista sive
nem Christi et recipit, et sic homo
peccatum dicitur sive contra legem
de primum sive respondet materiæ
homini competens est ordinatio
regulam et sic dictum est. Ne-
sive naturalis ergo: aliquando ergo
primum finem, non tamen vere sive
plurimis vitiosis secundum ordinem
randi sive ex eis malis. Sed secundum sive
tum est non tantum vitia, tamen
mulum complet, et non sive sive
esse per se formaliter vitia vitiosa
mortem complet, et non sive sive
vio sive ad satisfaciendum pecca-
bus ordinibus ad mortem quæ vitiosa
vitia pluribus in uno esse constat
tum, sive singula contrariorum ali-
quorum, et similiter pluribus vitiosis
tuum vere. Tertium autem sive
cundum sive, et quod sive Christi
est omne, et ecclesiæ non: vitia pe
sus ex dicit, quod plurimum vitia
tum, quodammodo ad unum et legem

naturæ & quod naturale non.

AD primum ergo dicendum, quod Augustinus non præcipitat legi naturæ pertinere ad primum præceptum quod sonat quasi conveniens naturæ conceptio, sed aliquid ex illis naturaliter, ut consideranti, resultando apparuit. Vnde addit in tertio Retractationum, similiter naturam, & hoc ipsum dicit præceptum legis naturæ de vindicta existere.

AD secundum dicendum, quod sicut Augustinus dicit in 2. Retract. dixerat naturale jus quod non solum genuisse sed quod hæc quædam natura exposcat. Et ideo in primis naturalibus dixerunt aliqui mores naturales, non quia sint ex principio extrinseco, sed quia sunt a principio simpliciter naturaliter dicto, ut Commentator dicit in tertio de Cœl. & Mund. idest ea quæ sunt de mente divina dictantur esse de jure naturali, ut sint ex impressione, & infusione, simpliciter principii, scilicet Dei. Et sic accipitur ab Isidoro, qui dicit quod naturale est quod in lege & in Evangelio continetur. Et ratio, Deitas non naturaliter nos sibi dedit in principio, sed a natura, quia de naturali est & quia natura contra rationem dominium a qua homo est homo, adeo libertatem non acceperunt, sed non

A tur ale est illud, quod ad homines tantum pertinet, & sic est de illis quæ naturaliter naturis, non dicatur esse de jure naturali B, sed illa tantum quæ naturaliter ratione dictat de his quæ sunt hominibus ab ipso communia: & sic dicendum est de jure, sed licet, jus naturale vel quæ natura omnia animalia docuit. Primarius ergo naturæ quantum ad hoc non est contra jus naturale tertio modo acceptum, est tamen contra jus naturale secundo modo accepto, quia cum naturali secundo modo accepto, quicquid naturæ divinæ prohibetur: & erunt contra jus naturale primo modo accepto, ut ex dictis patet: quia natura dictat hoc omnibus animalibus secundum communitatem speciei suæ. Videtur quodam animalia in quibus ad educationem prolis requiritur solicitudo naturalis; scilicet mater & femina naturali instructa sensu circa illam ad quod ejus pertinet instruere & exhibere.

C SED quia primum inducebat contrarium videtur objectum quod primum non contra primum principium legis naturæ: ideo ad hoc respondeo, & dico ad quartum, quod natura humana ab ipso cum defectu inclinata est: & ideo non solum sunt inducta si illa sunt quibus naturaliter finis principalis ejus non pereat, sed etiam illa sine quibus secundarius finis naturalis non potest naturaliter habere esse, & hoc modo ita ut ipsa sui institutione habere non omnino excerpat.

D AD sextum dicendum, quod ut propter naturalem non dat facultatem ad omnia, sed solum ad illa quæ naturaliter requiruntur ad finem naturalem: ita non quidlibet tempore vitæ perversi non debent reddi, nisi ad id ad quod naturaliter ordinatum principaliter, & ultimate, scilicet ad bonum prolis, & hoc est quod dictum fuit ad tempus naturæ. Requiritur autem hoc naturaliter, ut quia ex ratione divina vigilantia quædam fiendarum ipsius sint, ut quidlibet tempore debitum primo reddatur, & sic patet quod accipitur ad

ad impossibile, vna scilicet principali & per se notissima: & sic de alijs plurib⁹ actib⁹ virtutum q̃ sub eis cadunt a præceptis legis naturæ.

AD septimum dicendum, q̃ illud præceptum legis naturæ: Quæ tibi non vis fieri, alteri ne feceris: dicit implicite præceptum formale. Nã expresse præcipitur aliquis actus virtutis, nisi fuerit ei vltimus finis: vt non dicitur. Et ita non oportet q̃ sit de alijs præceptis, q̃ non sunt vltimi finis habitus: vt amare, nec aliquis actus q̃ non habeat aliquem vltimum finem: quia non omnium habere plures actus est contra præceptalegis naturæ: vt dictũ est. Sed vnum actum habere plures vitios est contra præceptum legis naturæ: quia vnus actus non potest esse bonus a pluribus principijs bonis, & malus a quolibet malo principio. Et similiter est de alijs actib⁹ virtutum.

AD octauum dicendum, quod vtrumlibet istorum potest esse peccatum mortale: & cognoscitur vnumquodque per suum obiectum. Et quia non habet contrariũ contrariũ actui alterius, q̃ est habere plures actus: sed q̃ vnus habeat plures actus: vel q̃ nullus actus sit sine pluribus virtutibus, sequitur quod vtrumlibet istorum sit peccatum mortale. Et similiter est de alijs.

AD nonum dicendum, quod vtrumlibet istorum potest esse peccatum mortale: & cognoscitur vnumquodque per suum obiectum. Et quia non habet contrariũ contrariũ actui alterius, q̃ est habere plures actus: sed q̃ vnus habeat plures actus: vel q̃ nullus actus sit sine pluribus virtutibus, sequitur quod vtrumlibet istorum sit peccatum mortale. Et similiter est de alijs actib⁹ virtutum, quæ sunt ad finem vltimum.

cap. 4.

A

SVMMA ARTICVLI.

C

D

C

D

Petit recitat Iuſtinian, & refertur in alle
gat capit. Tripartitæ hiſtoriæ. Lotharius
dem Imperator ex conſenſu Archiepiſco-
porum Treuirenſis, & Colonienſis duas fo-
minas habuit uxores. Theutbergam, & Guil-
dradam ut referunt. 11. quæſt. 1. can. Tra-
ditum. & 4. can. præcipue. Exempla ſunt
etiam exempla Abrahæ, & Iacob. Imo &
Abimelech ipſe qui Deum timebat, refer-
tur Genes. 20. uxorem concupiſſe dicere,
Soror, enim ſi aliam haberet ſuperfluum
uidetur. Ether item ſuſcita ſemina nuptiis
Aſſuero, & plures alias habebat uxores, ut
docet hiſtoria Iſb. Ethet, ſed reſpondebit
quiſpiam Deum deſpenſaſſe cum Abrahã
& alis iuſtis. Sed ut demus talem diſpenſa-
tionem fieri poſſe, ut infra dicetur, non ea
tamen ſine legimus talem diſpenſationem,
ſed Abrahã rogante Sara ſuſcepit Agar,
ut Zinter Genes. 18. Iacob, item deceptus à
ſocero duxit Rachel & Liam, poſtea tamen
quæ ſuadente, duxit alias duas uxores.

¶ Tertio arguitur. Non eſt regulariter in
re traditione in corporis uinculo & ſpiritu-
ali, ita ut una pro alterius adulterio ſepa-
retur, ſed eſt regula eſt multo euidentior
& dignior, ergo non debet pro uinculo matri-
monij ad expiate delictũ præcipi. Antece-
dens probatur: Quia ait Iuſtinian. poſtea
multas uxores ſuſcepiſſe, ergo.

¶ Quarto arguitur. Decreto ſecundum
uocem uiuente prima, eſt falſũ in iuriſ-
prima uxoris, ſed uxor prima poteſt ceſ-
re iuri ſuo, ergo ſalutem eſſentiale, po-
test ea placere uxori habere. Maior pro-
batur, quoniam ſi a placitum uxorum nõ
eſt contra primum finem matrimonij, qui
eſt prolis procreatio, ſed contra ſecundum
tantum ſtybuntur, qui eſt pacificatio cõ-
cubitus inter uirum & uxorem, ergo.

¶ Quinto arguitur. Monogamia quæ eſt
unius tantum uxoris uinculum, non ſequi-
tur ex principiis naturalibus per euidentẽ
conſequentiã, ſed probabilem tantũ, & re-
gulã, ergo non pertinet ad ius naturæ. Cõ-
ſequentia eſt manifeſta, quoniã dicitur di-
ſtinctum naturæ, eſt de iure poſitiuo quorum
non ſequitur per euidentẽ conſequentiã, ſed
per probabilem rationem, quoniam maiorẽ
probabilis, & certa ſit, ex hoc principio,
per eſt retinenda in rebuſpublicis, ſequi-
tur dubie tamẽ eſt conſequentia in hoc prin-
cipio, pax eſt retinenda in domo domini-

A ſtratione, ſequitur, una tantum eſt habẽ-
da uxor, & ſic uidetur etiam probatum an
tecedens. Etenim ſi cũ una ſeruata fidei
ſi poteſt haberi pax certe cum duabus ſeu
ni poteſt ſi modeſta dare. Probatur item
antecedens, quoniam ſi ſequerem, per ſui
dictum obſequentiam pertinere ad prima
præcepta legis naturæ. ¶ In hac quæſtione
libet in primis ſtatuere ueram concluſio-
nem tanquam certiſſimam.

¶ Prima concluſio. Matrimonium ex Dei
inſtitutione in paradiſo ante culpam & B
legem eſt inter unum & unam. Hæc concla
ſio eſt adeo certa quod in ſententia fit er-
ror illã negare. Primo ex hiſtoria quæ ha-
betur Gen. 1. & 2. & refertur à Chriſto Genes 1
Domino Matth. 19. & Marci 10. Non legi & 2 Ma
ſtis inquit Chriſtus, quoniam qui fecit ho th. 19.
minem ab initio maſculum & fœminã fe- Marci
cit eos, & dixit, propter hoc derelinquet ho 10.
mo patrem & matrem & adhærebit &c. Et
erunt duo in carne una. Quibus uerbis ut
ſi ſolocæ dicimus Chriſtus de ſuo. Iam
non ſunt duo, ſed una caro. Quæ loca
ſpecie ſignificauit Chriſtus, inſtitutionẽ
factam in paradiſo fuiſſe, ut uiri una tã-
tum ſuam expectent, & obſeruent matrimo-
nium: & exinde probauit Chriſtus C
Deũ ad quæſtionẽ ſibi a Phariſæis propo-
ſitam, qui dicitos repudiare uolebant, qua
cunque ex cauſa mallent, ut alium ſuperin
ducerẽt. Chriſtus autem oſtendens eo eſſe
lorum mortẽ pluralitatem, ſatisfacit uo-
lãi: eſſe quæſtiõ de non repudiãdi pecca-
re more. Et hoc ipſum intellexere Phari-
ſæi dum contra obiecerunt. Quid ergo
Moyſes mandauit dare libellum repudij
& dimittere? Chriſtus, ſi peccatum in pa-
radiſo matrimonij ſolum mortem separa-
tionis autem non fuit ſic. Et primum erit
quæ circa mandatum, & dicta & geſta
ſunt. In paradiſo interpretem Chriſtum ſi-
gnificaſſe expreſſe in paradiſo inſtitutã
fuiſſe, ut uiri una tantũ haberet uxo
rem, non plures, uult. Adeundo modũ
Chriſtum Dominũ ſequentes interpretem
ſunt hæc geſta & uerba D. Hieron. in epiſt.
ad Geruaſium uidua de monogamia, quæ
incipit, In ueteres, & ſ. 1. contra Iouin.
& ſuper Matth. cap. 19. D. Chryſoſt. ſuper
eſdem locum Chriſti, Theophylactus Eu
thymius & cæteri alii interpretes. Et Latini
quam Græci illi, qui antiquiores ſunt, ut

Ade eodem formatam fuisse in eadem fide ipsius primi parentis contingeret. Deū matrimonium, & matrimonij sociale, ab eo formatum. Rursus dicitur esse propter hoc, sine eodem duntaxat initio hoc, sine certe matrimonio ope fine vsu sine matrimonio Deum de coniugum dicitur fuisse adiungendo matrimonio vocabulum, & eadem erunt dicenda. Ad eandem modo comparatae hæc dicta & facta diligentissime sunt & copiosè in eos quadrantes declarata. Et tandem Tridentina Synodus sess. 24. doctrina de sacramento matrimonij tradidit, & aliqua eorum tangere à primo parente diuini spiritus afflatu primitus reuelata fuisse. Horum omnia eius tantum modo expulsis ex ingressu ecclesiæ Christi, cum postea ea ipsa verba tanquam à Deo prolata proferendi. Itaque si non haec dicta, sed alia fuisse. Hæc ipsa dicat, Quæ hoc vtendum esse, quod eam ipsam rem verbis quidem explicari de hoc sacro sancto matrimonio dicta sunt, sed ita dicta, vt non nisi ipsius facti ipsius ad humanæ originem, societatem, & humanitatis primordia pertinere videantur. Quis dixit, hoc Christum plenè sanè voluisse habere? & hæc nulla huius diuina ille primum auctore ab Deo sancta esse? quæ omnia ipse Deus ad humanæ originis primordia pertinere voluit. Quæ ipsa verba tanquam à Deo prolata proferendi. Itaque si non haec dicta, sed alia fuisse. Hæc ipsa dicat, Quæ hoc vtendum esse, quod eam ipsam rem verbis quidem explicari de hoc sacro sancto matrimonio dicta sunt, sed ita dicta, vt non nisi ipsius facti ipsius ad humanæ originem, societatem, & humanitatis primordia pertinere videantur. Quis dixit, hoc Christum plenè sanè voluisse habere? & hæc nulla huius diuina ille primum auctore ab Deo sancta esse? quæ omnia ipse Deus ad humanæ originis primordia pertinere voluit.

Cap. 24. doctrina Cond. Trident. de sacram. matrimonij.

Can. 2. Concil. Trid.

¶ Sit anathema qui dixerit matrimonium ad quod Christus dixit, & coniunxit hominem, non esse verum matrimonium, sed fictum, & adulterinum. Vbi Synodus in alle gatis verbis apud Matth. continetur hæc omnia prohibere, damnare, & execrari, quæ vetus illorum, & pollutissima immunditia in sede illa innocentiæ sibi fabricauit, & quæ impij deinceps docuere. Sed mihi hæc quæ negant non omnia placebunt, ab ea ipsius matrimonij origine, & natura. In Parad. qui refert eius disputationem in 4. dist. 3. quæst. 1. Ioannes Gerson 1. de parte libri operum, 17. regula moderandi de matrimonio. Alphon. 25. liber primi Cæles. Gene. 4. Hal Felicis Genes. 15. & Matth. 19. quæst. 30. pr. & 34. author Speculi coniug. part. 2. art. 13.

¶ Sit anathema qui dixerit matrimonium ad quod Christus dixit, & coniunxit hominem, non esse verum matrimonium, sed fictum, & adulterinum. Vbi Synodus in alle gatis verbis apud Matth. continetur hæc omnia prohibere, damnare, & execrari, quæ vetus illorum, & pollutissima immunditia in sede illa innocentiæ sibi fabricauit, & quæ impij deinceps docuere. Sed mihi hæc quæ negant non omnia placebunt, ab ea ipsius matrimonij origine, & natura. In Parad. qui refert eius disputationem in 4. dist. 3. quæst. 1. Ioannes Gerson 1. de parte libri operum, 17. regula moderandi de matrimonio. Alphon. 25. liber primi Cæles. Gene. 4. Hal Felicis Genes. 15. & Matth. 19. quæst. 30. pr. & 34. author Speculi coniug. part. 2. art. 13.

A

B

C

D

Gen. 1.

A

B

C

...que esse matrimonia quilibet debeat celebrari per ...à nisi ex ... & multas causas, sed ... matrimonia clandestina ponens quæ ad ... & obscura. Et matrimonia celebrata ... in qua ... plurales, non etiam quoniam talis plurali... in ista contra fidem, quod est malum matrimonium plurium, quo obligatur homo uxori... debitum. Sed reddere non potest non pluribus petentibus ad unum tantum... Ad decimum quod dicitur per tale matrimonium non ejus prolem sufficienter educari per ... matrimonium conceptionis. Hæc conclusio evidens esse debet, & affirmative ab omnibus. Illa in qua gradus non. & ab omnibus Doctoribus Scholasticis, illis paucis exceptis, qui ea negarunt; & eadem licet videre certum, pertinax contradictorium.

¶ Tertio sic. Infidelis. Matrimonium aliter quam sit irritum, & plures uxores ... quam sit irritum, & nullum. Itaque non quod possibile sit, quin plures simul habeat uxores; actum non nisi contradictorium ... fidem, & aliter fornicarium, quam matrimonium facere, sed illa copulatio ejus uxori. Hæc conclusio est tam certa quam precedens. Et probatur eadem ratione, & ratione ... Legis naturæ Innocentii supra. Verum ... in hac nulle quæstione quæritur, quid ... matrimonium sit contra primi ... matrimonii finem. Omnes enim Doctores Scholastici negant esse contra tale finem ... loco suum.

¶ Sit nihilominus quarto conclusio. Vere non plurales sit contra primi matrimonii finem, hoc est citra debitam prolis generationem, educationem, institutionem. Conclusio hæc tota formalis, est D. Thomæ, quæstione quæ. 154. vbi probat uxores plures non posse habere simul, ex eo quod ea cum similibus specie, in qua pars formalis est de prole simul non habet nisi unde fornicari; ergo contra tertio similia matrimonia contra est de prole simul in specie humana, ergo. Mens probat exemplo in aliis quæ simul non possunt, & ratione ejus ... alias nō sufficeret unus nisi plures in ejusdem prolis generationem. Et Divus Thom. videtur eodem modo hanc ... ens, & prolis procreatione procreatæ, & habentes pro nihil cum adhærentia, & rationem, quia dicit Thomas sic hæc ratio ... quod nulla ... simul ... A posse habere simul plures simul non sit contra ... tionem quæ est bonum prolis ... ideo est contra primum matrimonii finem, ergo.

¶ Secundo probatur eodem explicando hanc rationem D. Thomæ. Impossibile est non ... bene educare, & instruere filios, qui ex pluribus uxoribus haberi possunt, ergo est contra primum finem. Consequentia est nota, & antecedens probatur. Matrimonium ... unius uxoris, & plures uxores, per se loquendo, non habet terminum in ... loquendo, non habet terminum ad ... ad ex natura sua, non terminatur magis ad ... ad ex natura sua terminatur magis ad duas ... & per se quam ad unum, sed si quis terminus ... esset per accidens, ex ... & filios nascitur ex facultate, & malitia, quæ ... per accidens se habet ad matrimonium: impossibile est aut quod una pater possit commode educare aut instruere filios ex ... uxoribus sufficienter, ergo.

¶ Tertio probatur. Vel potest matrimonium per se, & stando in natura rei usque ad ... quod illa fornicari non possit nisi per ... per se ex parte subjecti, ergo talis multiplicatio est contra primi generationem. Consequentia, & licet non videatur ... fornicari, tamen debilitatem, & infirmitatem subjecti, quod est detrimentum humanæ naturæ, & per se prolis.

¶ Ultimo probatur. Secundarius finis matrimonii, scilicet, commixtio ... matrimonio contingo deficiente ad primum finem matrimonii, qui est prolis educatio, & institutio; non ... plurales ... prolis fornicationem fovent, ergo primarium. Patet consequentia, quia finis ... primarius finis matrimonii ... secundarium, & ab illo secundario ... prolem, ... in ... & ... tes habent primarium finem prolis educationem, quia sine illo nō possit habere. Sol quæ ad D. Th. ... quia dicit ... ratio ... hanc oppositionem docet, ... in ... ejus ... & ad ... Theologi ... & quando ... cum ... ut ... in ... & ... ut ... ut ... ut

de eiusdem filia. Et si modi ubi multa alia anomalia, ut equalitate, & de fornicatione contra generalissimam speciatim de educatione prolis humanæ, secundum rationem ipse efficax, sed plura argumenta proponentur contra hanc conclusionem ut dicemus ubi alias eam hanc conclusio contra dicenda ibi.

¶ Ad primum argumentum respondetur. Legislatores illos tam profanos, quàm barbaros, erasse simpliciter in principiis naturæ ignaros sane possemus excusari per ignorantiam, cum veritas hujusmodi fuerint Deo tam Christiano ad ignorantiam. Eodè prorsus modo, respondetur ad exempla philosophorum & Abrahæ de quo allegabamus in solido argumento. Ad tertiam vero Anabaptistæ & Augustinum respondetur, eos tantum loqui supposita ordinatione Christi & Ecclesiæ, propter quam licuit Sanctis patriarchis eorum exemplo aliquando contra hoc argumento plures simul habere uxores. De qua dispensatione dicemus infra quæstione. Testimonia autem Gregorii & quorundam Catholicorum Doctorum magis pertinent ad quæstionem de usu pluralitatis in matrimonium ita quæstio Ecclesiastica vel evangelica.

¶ Ad sequentem respondetur, novitiæ Ioannis Scotus dist. 31. quæst. 1. in dicere consensum matrimonialem non esse æqualem ex natura rei, inter corpora, & corpora veteris quæstionis ad primum. Quem multi recentiores sequuntur sequentes Almain, Guillelmum de Ockam, Gerson ubi supra, & septuagesimum Gabrielis dicens. Creatum jus obligationis etiam hic ex parte esse æqualem contractus, vide dicta in 4. conclusione.

¶ Ad tertium, quo videtur vir Dionysius Angelus, contra alterum legis & prophetarum cap. 9. Actor. 11. de causis 32. Respondetur primo, fornicationem non posse excedere iam sic in hac parte quoniam talis obligatio, quæ habet Ioannes publicum matrimonium fieri quandoque lex humana prohibet ne cui redat bona propria, transferat dominium in alium. Secundo respondetur fornicationem non posse excedere illa pro re, quod tradunt, & dicunt in quarto distinctione per totum plurales; Quia Augustinus loquitur, ut dictum supposita dispensatione divina.

¶ Ad primum respondetur, quod Christus Dominus non fuit, nisi quia per se [illegible] erat, sed per aliquem dispensationem [illegible] habebat. Si primo modo sic, sequitur [illegible] esset. Si autem secundo modo, sic [illegible] esset aliquod peccatum, quod [illegible] erat aliquod casus, & malitia quod [illegible] Deus dispensavit ad [illegible] & quia extraneus [illegible]

¶ 2 Primum. Si aliquando [illegible] hoc non fuit, nisi quia per se [illegible] erat, sed per aliquem dispensationem [illegible] Si primo modo sic, sequitur [illegible] esset. Si autem secundo modo, sic [illegible] esset aliquod peccatum, quod [illegible] erat aliquod casus, & malitia quod [illegible] Deus dispensavit ad [illegible] & quia extraneus [illegible]

¶ 3 Primum. Si aliquando [illegible]

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures uxores.

IN SECVNDO sic proceditur. Videtur quod habere plures uxores nunquam fuerit licitum aliquando. Quia secundum Philosophum de Physico. sua natura est sicut semper, & ubique habet eandem potentiam naturalem: sed vere naturali prohibentur plures uxores, ut ex dictis patet, ergo nunquam licuit.

¶ 2 Primum. Si aliquando licuit hoc non fuit, nisi quia per se [illegible] erat, sed per aliquem dispensationem [illegible] Si primo modo sic, sequitur [illegible] esset. Si autem secundo modo, sic [illegible] esset aliquod peccatum, quod [illegible] erat aliquod casus, & malitia quod [illegible] Deus dispensavit ad [illegible] & quia extraneus [illegible]

¶ 3 Primum. Si aliquando [illegible]

A ne dispensationis. Ante vero lectæ missalia
ne patiens dispensatio: non autem
legitur alicui dispensatio communis
in lege cum aliquibus facta: cum ergo
omnes simpliciter qui malebant plures
uxores accipere in lege veteri Testamen
ti non essent prohibendi a lege
quid a prophetis non videtur quod fue-
rit ex dispensatione factum.

¶ 4. Præterea. Ubi est eadem causa
dispensationis debet eadem dispensa
tio esse. Sed causa dispensationis non pe-
tendi alia uxore, nisi multiplicandi prolis
ad cultum Dei, quæ etiam nunc necessa
ria est: ergo adhuc dicta dispensatio de
veteri sententia non legatur revocata.

¶ 5. Præterea. In dispensatione non
debet prætermitti melius bonum propter
minus bonum. Sed filii & filiæ multæ
quæ non videntur posse servari in matri
monio quo unus pluribus uxoribus co-
pulatur sunt melius quam prolis mul
tiplicatio: ergo instantia huius multipli
cationis dispensatio prolibita fieri non
debuisset.

SED contra Galat. 5. dicitur, opera
propter prævaricationem posita a Deo
facta esse prohibenda: sed lex vetus fecit
mentionem de pluralitate uxorum fe-
cit aliqua eius prohibitione: ut patet Deu
ter. 17. Si habuerit homo duas uxores
&c. ergo hæc multa dura uxores non erat
prævaricans & ita erat licitum.

¶ Præterea, hæc idem videtur exclu
dit ex familia Patriarchæ, qui plures le-
gentur habuisse uxores unde Deus es-
sent acceptissimi, sicut Iacob, & Da- D
vid, & plures alii, ergo aliquando fuit
licitum.

RESPONDEO dicendum quod
sicut ex dictis patet, pluralitas uxorum
est dicitur contra legem naturæ non quæ
tñ ad primum præceptum eius, sed quan-
tum ad secundum quæ quasi conclusiones
eorum dictis præceptis dicuntur. Sed quia &
alius homo non uxorem ducere dicitur dum
& non prohibere: ut patet De
ut. 20. Si habueris

Vt enim ipse ait dicam.

quadam sit dimissio dicitur quod omnes quos licitum placet habere exteros sine dispensatione per dictorum dispensationem habeat, nec tamen talis dispensatio datur contra voluntatem quam Deus naturæ inseruit, sed potius est declaratio quam Deus voluntatis illæ non sunt ordinatæ ad finem per se, vt in præcepto, vt dictum est, sed cum etiam non sit contra bonum naturæ quia aliquis accidens in rebus naturalibus mutabile præter ea quæ frequenter fieri solent.

In corpore articuli.

B

B Secundo dicendum, quod quia lex talis debet esse dispensabilis quia quod lex naturæ sit cui dictus imperfecte, non oportuit dispensationem recipere quæ ad legem naturæ pertinent sicut scripta dicta sed per interpretationem dispensationem sunt.

C

C Tertio dicendum, quod secundum Cardinalem sola tempus plenitudinis gratiæ Christi per quam cessant Deum à nobis gratis formaliter propter gratiam dispensari, & tales non est causa vera dispensationis quæ erat inter Christi adventum, quando multi carnali præputio maculabantur.

D

D Quarto dicendum, & probat secundum quod ibi dicit mutationem, dicit sibi ad Deum secundum, quia secundo & proprie expellatur ad talionem Dei tollendo, proinde mutationem secundum Fides ait ad Deum secundo, & potest quam fides vera, quæ pertinet ad mutationem, & quam significat quæ pertinet ad sacramentum, quia significat sicut ad fidei cognitionem existentiæ Dei hoc non est inconveniens si propter hoc non probet aliquid de veritate alterius legis nec tamen mutationem, quia quantum ad plures significat Christum venturum ad illa quæ mutationem significat Christum venturum

In Addit. ad 3. Partem.

A

A Ad primum ergo dicendum quod dictum Scripturæ non habet locum in quibus sunt dicta Scripturæ in quibus sunt dicta

SVMMA ARTICVLI

Primo conclusio. Il[illegible] non est alia [illegible] potest aliquando [illegible]

¶Secundo probatur. Sicut [illegible] ut licitum sit habere plures [illegible] de ratione rituum non est [illegible] ritibus [illegible]

¶Tertio concluditur. Non [illegible] sit plurales sicut [illegible] hoc in eius dedicatione, nisi [illegible] quæ optima est.

EST dubium. Vtrum vacare [illegible] sicut [illegible] aliquando in aliquo [illegible] hora esse possit. Videtur [illegible]

¶Primo sic. [illegible] ut dicitur in [illegible] quæ continuo [illegible] do simpliciter [illegible] ab ente [illegible] aliqua ex [illegible] ralibus, sunt [illegible] negativæ [illegible]

¶Secundo [illegible] in diuturnum [illegible] non possunt [illegible] dea, est contra [illegible] Nec potuit [illegible] si non [illegible] ritus [illegible] ens [illegible] Vacare plurales [illegible] ritus [illegible] una primæ [illegible] lar [illegible] ter [illegible] ritus [illegible]

¶Quarto arguitur. De [illegible] sit vilis si [illegible] tradito multa [illegible] rum, sed [illegible] cum [illegible]

Mm

Mihi patet ex materiali distinctione, A
et ex dictis, quod ei concedit matrimo-
nium legitimum perfectum, et patet ex di-
ctis procedendo quadruplici, primo vocem
similem legitimum perfectum, sed illegiti-
mum vocem legem vocant, ergo. Denique
per talem perfectum non potest, quod ve-
rè esse habeat, simul plures uxores ge-
nere.

¶ In oppositum est primo Abraham, Ia-
cob, David, & alii viri Sancti plures simul
habuerunt uxores, & quam illis esset ne-
cessarium perfectissimum, ac fides est hoc sanc-
tos reprum ecclesiam modo possidere, B
ut patet ex Canonico, & Sibylla mulier
super quem servit Paulus & Sapiti, ergo
Secunda ratio: Confirmatur nam non
peccabant Sanctissimi à Deo dilecti
dum, quam cum cooperantur virgo-
ris Ioannis Baptistæ: Ergo nulli Sancti
cum uxoribus Abrahæ, et discendit multis
uxoribus quam Baptista in secunda ra-
gitante legunt D. Hieron. lib. 1. contra Io-
vin. referunt a Gratia. 3. quæst. 4. cap. Ig-
noret. Aug. de bono coniugali cap. 8. et
& in hac lectione allegant & Magister &
Sancta Scholastica dist. 33.

¶ Secundo arguitur. Deus non potest facere alia
præcepta, quæ regulariter mandat, quam ea,
non habebit uxores plures, quia ista ea
est impossibilis habentem: non potest Aug.
in Deuteronomio, quæ quinta, possit in hoc
hoc mandato mentiri dictum fuisse, non habe-
bis uxores plures, non plures. Itaque pos
ea habebat habere, & inde infertur: David
contra hoc præceptum non peccasse. Sub
minore autem peccasse. Rursus cap. 12. eiusdem
dem libri dicitur: Si bonum habuerit deus
uxores, tibi supponit, quod licet habere
duas uxores.

¶ Tertio arguitur. Lamech III. in ca ge-
nesim, de duabus, antequam illi vxo-
rem licuit plures habere uxores, nisi
qui sua divina revelatione contrarium, &
usque ad diluvium: Iacob à mandato, Ie-
roboam a facto, Sigeon ab hominibus, Ie-
Patriarchæ & alii viri iusti q plures simul
legantur habere uxores ab adulteris excu-
fuerint. Sed ex hac comparatione colligitur
quæstionis argumentum.

¶ Quarto arguitur. Concessendo, quod
lex facta fuerit, hanc dispensatio, vtamq;
fecit, tamen ista argumenta dicimus. In

enim impropriè dispensatum est in lacob
in mandato, in Abrahæ in secundo. Sig-
sone in homicidio, et Ieroboam contra-
sat dispensationem super vxorum pluralita-
te cum his dispensationibus, ergo impro-
pria dispensatio est. Maior patet ex D. Tho.
dictum 1. 2. quæstione 97. Affirmatio præ-
cepta decalogi sic enim indispensabilia
quoniam authoritate mandati, scilicet,
honorabilium omnia decalogi præcepta,
ergo. Et negatur D. Tho. ibidem ad tertiū.
Deinde in tali dispensatione, Deus procedit
vt verè dominus, vtens absoluta potestate,
non vt legislator, ergo. Probatur antece-
dens, sicut ipse dicunt cum Augustino
libro de ecclesiasticis dominus non vt le-
gislator procedit dominus, non vt le-
gislator cum dispensat super vxorum
pluralitate, procedit vt dominus, dotan-
do sibi corpus vxoris, quod erat tradendum
viro primo.

¶ In hac quæstione excedimus a con-
clusione certissima, secundum Scotum ab-
sentia.

¶ Prima conclusio. Abraham, Iacob, David
& alios viros Sanctos in sacris literis nomi-
natos, qui ante Mosaycam legem, & post ea
vxores simul habuerunt plures, non peccasse illa
habendo. Hæc conclusio est contra Mani-
chæos, qui contendebant nequam adulteria
hæc contigisse, sed probatur secundum Sco-
tum argumentum primo, & tertio, in oppo-
situm, & habetur in communi ecclesiæ
consensione & legatur Aug. hoc allega-
tus in præcedenti art. & post eum Magist.
& tota schola dist. 33.

¶ Secunda conclusio. Ante Mosaycam legē
peculiaris fuit aliquis vxo certum si q
habendi simul multis vxoribus. Explicatur
conclusio non ultimus post factum Abrahæ
revelationem, super hoc re, facta est contrario
eius sanctificatum sine mihi dispensatio. Sa
per vxori pluralitate, sed de Iacob est di-
spensatio in particulari. Hæc conclusio est co
tra Scotum dist. 3. q. 1. affirmat. quod esset pri
ma & sola fuit dispensatio de Abraham facta
sua conjugatæ dispensatio de his, q succes
sere in Dei cultu vero, & ecclesia Mag. Sent.
q non ad eius successores, in vero Dei
cultu, veram ad Israelem, & eius posteros
vult dicunt eius dispensationi & ad Elias
& eius posteros in allegata dist. q. 1. art. 2.
Probatur tamen conclusio. Primo Quia fa
cta fuerit Abrahæ revelatio, & dispensatio

dicit.

de specialibus Agar vnore, vt supra dixi di-
mus, tacite non continuo dispensasse eli-
am cum poterant, vt aliqui putant non
fecisse, magis probatur. Quia probatur, quod
non dispensauerit tunc per expressum
cit contra naturæ legem, & indiget dis-
pensatione diuina, ac humana, vt multi pla-
cuerunt. Secunda probatur. Irrationabile
cit excipere aliquid a communibus mate-
ris & fidei regulis, sine aliquo testimonio di-
uino, & reuelatione, sed nostrum placitum
cit contra naturæ regulas communes, contra
Dei dilectionem in paradiso factam, ve fa-
cta diuinum, ergo contra rationem cit non
posse in hoc aliquid fine reuelatione.

¶ Tertio arguitur. Sicut non excepta
decem non, de quæ in lege scripta cit ab æ-
ternum, quæ regula cit D. Aug. lib. de nat.
boni ad Optatum, & D. Gregor. ho-
mil. 10. super Ezech. Et Isaac, Abrahæ di-
citur non fecisse simul plures vxores, ne-
que præcepisse, Abrahæ autem posteri fi-
deles aut Moysi simul plures habere
non excepta lege Ezech. ergo illi non habe-
rent talem dispensationem.

¶ Tertia conclusio. Post legem Mosi-
cam nonnulla cit hæc dispensatio non la-
dere communi populo. Hæc conclusio cit item C
contra Scotum eadem quæstione prima in
responsione ad vltimum, qui ait, dispensa-
tum fuisse cum patribus, & aliquibus aliis
& reuelatum eorum cum aliis plebeiis. Se
quitur Scotus aliqui Theologi, vtrum-
cunque modo concludatur argumento
tocando in oppositum, & cit exemplū pa-
triarchis & regib. & vnicū
dispensatio, in Helcana Samuelis patre qui
duas habuit vxores, Annam, & Phenenā, vt
1.Reg. 1 legitur in 1. Reg. 1. Neque minus hæc di
spensationes tollunt cum toti Ecclesiæ D
repugnat, quando eadem quæ dispensa
tio super matrimonio indissolubilitate tol
lit etiam excipit ostendimus. Ratio
hoc autem & comprobatur propter quam
dicit hæc dispensatio fuisse facta dari,
quia videlicet multiplicandi fidem po-
pulum, qui nascitur ex Christo,
Christo ad figuram Christi & Ec-
clesiæ ecclesiam in qua ecclesiæ sunt &
ex vera corpora, & magna & grauia mul-
tiplicari impediuntur dilectio.

¶ Quarto conclusio. Hæc dispensatio, & di-
spensatio super lege naturæ de vna haben

In Addit. ad 3. Partem.

A de multis [illegible] tis. Haud [illegible]
ne inepte [illegible]
dicta. Dum [illegible]
rum diuina [illegible]
ratio non [illegible]
de communitate [illegible]
legis.

¶ Secunda [illegible] Ista dicta
Scripturæ non [illegible]
ne Deus dispensare [illegible]
si dicit ex [illegible]
ex eo [illegible]
vnius [illegible]. Maior patet, quia
dispensatio naturam [illegible]
naturæ [illegible]
naturæ [illegible]
naturæ

A plum, cùm de rebus illis vetitis arga-
mento [illegible] probabilis. Probatur secunda
[illegible] præcepti moralis. Veritas vero
[illegible] in præceptorum ex divina institu-
[illegible] in [illegible] naturæ legge:
[illegible] divinis institutionibus, & naturæ
legibus [illegible] Dei dispensare possit
[illegible].

¶ Tertio probatur. Nulla causa sufficiens
[illegible] dispensandi in fapere ma-
[illegible] impedibilitate, nisi interesset fi-
nem Dei dispensantis placitum, ac oblende-
[illegible] hic.

¶ Dicitur. Si aliqua naturalis causa sufficiens
[illegible] dispensationem tunc per
[illegible] esset divina voluntas pluralitatem, ac
[illegible] esse contra naturalem legem. Sed
[illegible] esse contra naturalem legem. Ergo
[illegible] rationis esse potest dispensatio. Et hæc conclu-
sio patet ad primum argumentum in prin-
cipio.

¶ Ad secundum vero respondetur ab
[illegible].

¶ Ad tertium respondetur, negando mi-
norem ad probationem: respondetur negando con-
sequentiam. Itaque non bene sequitur, sua
[illegible] voluntas pluralitatem esse contra
finem primum matrimonii: ergo contra
primum præceptum naturæ legis, seu contra
naturam matrimonii, nullatenus ei aperta in
matrimonii dissolubilitate.

¶ Ad quartum dicitur sicut, Ad pro-
bationem respondetur, dato quod ordinata ad
personæ legitimam sit de efficacia matrimo-
nii, tamen subsistere non esse legitimam hoc
ei ad matrimonium spectat. Et habilis sit
ex lege dicitur sive ex dispensatione.

¶ Ad quintum respondetur dubio se-
quenti. Ad argumentum in oppositum, ad
tria dicitur respondetur per consequens.

¶ Ad quartum respondetur, comparatio-
nem Dionysii procedere in hoc, quod ma-
trimonium sit necessaria divina revelatione per
creaturam, quod in aliis propria dispensatio
fiat in alia vera imperata.

¶ Ad quintum respondetur Deum qui-
dem omnium Dominum posse, & habere,
cui corpus suum primum vinculum, ha-
num primi generis. Verum tamen quam
legislatorem referre debuisse, cum hanc le-
gislatorem matrimonio apposuit ei, qui
primum habet, non obstante lege naturali,
& non habendo simul multas &c.

S Ecunda difficultas. Verum quæ dicta
sunt de hac dubitatione bene quæ sunt de
secunda. Sed de matrimonium plurali esse
ita et matrimonium plurali sit contra natu-
ram legem, nihilominus tamen posse Divina
auctoritate fieri dispensationem super tali mul-
timodo, videtur ubi per ista manifeste, vi
& ratione in hac parte.

¶ Primo [illegible] III in cap. gaude-
mus, allegando, si unus dimissa duo alia
de iure non potest, servata & ipsa retenta.
Per quod evidenter apparet, pluralitatem
in eadem fore contra ius naturale, quia
quæcumque sic matrimonium reprobanda. Et
hanc verba matrimonium simul & semel ad hoc
partem comprobandam. c. gaudemus, de bigam.

¶ Secundo arguitur. Non obstantibus
vocibus pluralitatem esse contra finem pri-
mum matrimonii, nihilominus posse
fieri dispensationem super illam: ergo pos-
sibile esse dispensationem super matrimonium pluralita-
tis. Probatur consequentia, quoniam si quid
sit possibile, id est per potentiam plurali[illegible] natu-
ralem, id contra primarium matrimonii
finem.

¶ In oppositum est una schola in distinc-
tione allegata, quæ dicit matrimonium plu-
ralitatem esse magis contra naturam, ac
talibus fieri ab ea ratione posse excusi dis-
pensationem.

¶ Omnino in præsenti controversia
ea vocum ambiguitatem procedit, tamen
fatemur esse quam barbaram, neque in
antiquum satis indoctum reperiri. Socrates
& Platonem nihilominus valere polygamiam
quam, quod etiam docet expresse Divus
Thomas quæstione, de septima præ-
cepti, libro quinto, capitulo quarto, sed
tantum velare Socrates & Plato, cum es-
semium effica uxori mandat, aliquam pri-
gias uxores. Omnes istiusmodi scriptores
tanquam Ecclesiæ patres habet, & contra eos
scribere a nobis [illegible] tanquam patres a-
bilis. Verum est, quod hanc civitatis plurium
hac forma Respublica sit dictum habuisse
plurales. Nostis Diodorum ab Apollo-
nio, & Carpocratem hæreticos, ut audiat
et Clemens Alexandrinus libro tertio
Stromatum, quibus pol principium, & ra-
dix hæreticis satis tempore, qui post-
ea fuere Libertini et Anabaptistæ sectatores
autor est Epiphanius [illegible] Divisibus,
& Prædam in libro de eius hæresibus.

¶ Ita

¶ His dimissis Scotus confirmat. Malo magis est contra naturam, matrem esse virum pluralitas: Tam quia multo magis pertubat consistentiam particularem inter contingere, matrem quod desinitur & principaliter, quam virum, quia dicitur esse debent pluralitas, ut hic probatur D. Augustinus supra & civitate, cap. 9. & 10. & de bono conjugali, c. 15. & sequentibus: tum etiam, quoniam probatio, malo magis habitat per matrem pluralitatem esse una femina, quam esse contra: tum denique, quoniam ex maritorum multitudine, sequitur multi & valde prolis interitudo, quae non sequitur ex matrum pluralitate.

¶ Secunda conclusio. Non apparet ex per absolutam Dei potentiam non sint plures simul maritorum pluralitate. Itaque per talem potentiam dici posset quod una mater plures simul habeat filios. Probatur conclusio. Probatio est haec sententia S. religiosae, quae hoc certe fit Dei potentia absoluta, qui nihil fieri debet, nisi quod manifestam implicat contradictionem: at certe non implicat contradictionem hanc aperte, quod matrimonium pluralitas fiat; ergo Secundo probatur ex propria conclusio. In matrimonii praecepto ordo iustitiae servandi inter liberi parentes ex una parte, & prolem ex alia, in prima legislatione instituto posita est in hoc principio, quod parentes sint vinculo quodam naturali devincti & astricti ad generationem educationem & institutionem prolis, quod sit hi qui alligantur illo vinculo sint tantum duo, unus & una, ac maneant quod si aliquis eorum est quidam modus pertinentiae ordinatus ad servandum ordinem iustitiae & primam legislationis interpretum; at in eis modo per dispensationem, & potentiam Dei absolutam, Deus dispensare potest, ut ait D. Thom. 1. 2. quaest. 100. art. 8. ergo. Major probatur, & sit simul tertia ratio. Matrimonii essentia posita est in vinculo illo & constitutione quae ligatur, contingens ad prolem procreandam, ut patet ex dictis; sed hoc vinculo obligatur, quod Scitus sit

si prolis ad determinatam seruitutem cum ea promouet per totam vitam. Ergo D. Tho. Et inde est, quod naturaliter est maribus in specie humana solicitudo, de certitudine prolis, quia eis imminet proles educanda, et obligatio ex parte matris ad educandi prolem, quia est ipsi naturalis cognitio, & facilis valde, ut patet Dicitur solicitudo de certitudine prolis, ergo illa est prima ratio. Et hæc est efficax illius. Hanc bonam assumerat. Caiet. in illum articulū cōmentator ad secundam argūti. & Martinus de Magistris. Secundus locus ex quo significat apud D. Tho. ibidem est in illo verbis, ista coniunctio maris ac fœminæ, quæ matrimonium dicitur, lege aliqua determinatur. Quibus aīt apud eos sit determinata, ut patet bauin operis dicetur cū de matrimonii sacramento tractabitur. Quibus verbis aperte docet essentiā matrimonii esse coniunctionē maris ad fœminā, nō ex pacto in aliqua legislatoris determinatione consistere, sicut illum Determinationē vero hanc vnam, & nō indissolubilitatem, inter qualitates explicādas in tertia parte. Sed quia de inerrantia nostræ sanctæ potestatis non licet loqui absque pœna, respondetur ad argumentū negando consequentiā. Ad argumentū vero respondetur in eadem materia. Quanū D. Tho. dicit, alterā generationē naturæ certa negari, ob hoc non dicemus infra de matrimonii indissolubilitate: inconueniens posse fieri ex matrimonii dissolutione. Nihilominus tamen Deus dispēsare pōt dissolubile matrimonium: ergo ad quodcūq; medium in præsenti. Etenim sicut si intra pauca dies fœmina nullo vinculo matrimoniali teneretur, nisi secederet intermedio proles sup quā Deus dispēsare pōt, in præsentia quidē fœminæ haberet plures viros. ¶ Secūdo respondetur, prolis intermedio aliqui posse primo quidem ex magna conabilitate ipsi ei accessus ad alium: secundo ex accessu quidem ad propriam definente tamen aliendo contingali, & obligatione ad nutriendam prolē. Exemplum est, si Deus faceret copiam malieri viri sui, & accederet: ad eum, sicut fecit familiarem sui Oseæ, ut accederet ad fœminam, sine vinculo contingali, ut operantur fere omnes fœdi, tamen in tali casu deberet accessus ad propriam: quamū dominus haberet malitiā circa corpus illius fœminæ, & tunc dimitteret. Tertio potest fieri prolis in

A cessario existere inter matrimoniale, & vinculum contingale ex quo impeditur dissolubilitate. Quarto tandem ex matrimonium multitudine. Dicimus ergo, quod in primo modo nulla penitus ratione, nec potentia fieri potest dispensatio super prolis necessitate: magis quam super fornicatione. In secundo vero modo, & quarto potest fieri dispensatio, sed differunt. Etenim in secundo modo non fit dispensatio super aliquo matrimonii lege, sed fit dispensatio impropria in personam per accessum, quoniam ille in casu dispensationis Deus non procedit ut legislator dispēsando in lege aliqua qualis ipse matrimonialis, sicut quidem in tali casu circa matrimonialia, sicut quam proprie dispensare potest sed procedit ut dominus absolutus, sicut absoluta potestate dominii, concedendo multis viris dominium corporis vnius fœminæ quantum ad concubitū, quæ est impropria dispensatio super tertiū præceptum. In tertio vero & quarto modo est propria dispensatio ac legitima super secundum præceptum naturalem primario præceptum, de naturali vinculo ad generandum, & educandum prolem, quod secundum prolis pulchritudinem matrimonia sequuntur eiusmodi efficaciam, scilicet quia Deus dispensare potest matrimonii finem essentialem, filii scilicet matrimonii. Sed quid dicendum sit ad D. Tho. Mutatio sententiæ, ut patet ex dictis, & allegato art. 1.

¶ Ad argumentum in oppositum respondetur secundo, Deum Thamar, & eorum filiolum dixisse ex quibus multitudinem effectuum in oppositum, argumentum loquā de potētia ordinaria Dei. Etenim verum pluralitas concessa est a Deo immediata ordinariam potentiam, in Abraham, & Iacob, & in tota Iudæorum republica. Certū matrimonium pluralitas nequam est concessa est, aut concordata a Deo. Certum non scientiam de potentia absoluta concedi pro se matrimonium pluralitatem, quoniam non manifeste implicat.

¶ Ad argumentum vero primum in principio quæstionis respondetur, falsum probare vtrāque pluralitatem, ta in actu quam matrimonium esse certis rationibus, & hoc tertium valuit suum. Secundo est argumentum probat veraq; pluralitatem esse contra primum finem matrimonii, verissimum tamen adhuc argumentum probat non

alterius magis nunc, & primo sui ritus
tamen tutiorem plenitudinem quam
aperiam.

¶ In dicto sequitur, quod licet dicta ta-
men lex est penalis simul habere vo-
rè aut virtualiter in ea penam, vel
vel spiritum habere, ac quamdiu non
transeunt, primo in loco contractum vali-
dum effectivè vel formaliter invalidum,
ita primo spiritualia valida sacrificio
non invalida, etiam si pallium non in-
tendat. Hucusque quemadmodum Deus
dispositive potuit super omnem legem ut
ut vocat de veritate nunc & universaliori
spiritualiorem legem de spiritu & spon-
sa. At denique quemadmodum unus ait
sacerdos multas missas, & una vice cele-
bre plures in matrimonio habere potest, ita
vellem dicere sacerdotem valentem & recte-
dam fidem sacerdotis unus spiritus valen-
spiritu, & a contra subesse potest. Ratio
huius comparationis inter spiritus & ma-
trimonii una est. Quoniam spiritus refe-
runtur ad matrimonium sicut proximum ad
suum potentiam, ergo si matrimonium esse
non potest inter plures quam duos, ne-
scio si plures in potentia spiritus.
Ad denique si sacerdos nequeat potest sub
forma corpus tradere divisim, nulla magis
prohibere per spiritus.

Tertia distinctio. Verum polygamia
sic prohibita lege divina in matrimo-
nio inquantum sacramento. Iuxta dic-
tum dicam sic: Filius quod in tali matrimo-
nio sic prohibita sunt polygamia, videtur
esse non negotium.

¶ Primo exemplis Valentiniani & Lo-
tharii Caesarum Catholicorum, qui scribo
sunt dum habuere uxores, Valentinianus,
Severam & Iustinam, Lotharius, Teut-
gam & Gualdradam. Ito Valentinianus le-
gem talis quae explicit sonat, quod de ha-
bentis simul duabus uxoribus, vocabatur
loco ubi hoc habentur lapsa primo, in ca-
pitis de hoc crimine in matrimonio ni est
accusatio officium. Sed quoniam triplex in-
tentum fingi potest, quo prohibita sic poly-
gamia in matrimonium sacramento. Primo
ex institutione divina in paradiso Adae in-
tendi ex iure naturae, prout ex lege evange-
lica contendimus. Secundum nullo intentum
non invenitur. ¶ Sic ergo secundum ar-
gumentum, quod non sit vetita ex divina in-

A stitutione in paradiso. Tunc quaestio in re
adhuc, ut lapsa videtur, quae est: Utrum
esse non esse vetita ex divina institutione
esse peculiari Dei dispositione dicamus
tum & Agar, an non peculiari Dei dispo-
sitione in paradiso? ergo. Maior patet,
quoniam non affirmata nulli Doctorum Ca-
tholici quam sententia affirmata
sententia ergo.

¶ Tertio argumento, Concedendo quod
si vestra dicta dicam, polygamia non
B est vetita iure naturali. Tunc quaeritur
hoc in actu secundum dispositionem
divinam ius naturale. Tunc ubi non pla-
cet dicere quod sic matrimonium, si ille ma-
trimonium polygamia non natura,

¶ Denique probatur, quia ubi contra fi-
dem dicere an sit vetita polygamia in
matrimonii sacramento evangelica? Ec
quia Dominus Matthaei 19. dixit, et qui-
libet tertia, dixerunt, legere de matri-
monio ubi humanitus est dissolubile ma-
trimonium vinculum verbum Dei verè resti-
tuit sed ordinis quibus, ac evangelica lex
C capta verbo, non licet malitia sua. Tum
etiam quia ubi quae Christus Dominus de- Matth. 19.
cuit Matthaei 19. & Marci 10. de matrimo- Marc. 10.
nio, omnia pertinebant ad reformandam
naturae statum, & ordinandum illud pri-
mum dignitatis, quam habebat in diebus insti-
tutionis paradisi, & ex natura, tunc si ibi
ubi natura, ergo ex divina institutione non
ex natura hoc habent tali polygamia pro-
hibitionem secundum fidem ergo. Confir-
matur: In evangelica lege nullum continetur
mortale praeceptum, quod ipsum non
sit naturale, at praeceptum hoc de plura-
litate uxorum quod mortale
est, utpote potest una contrarium est na-
turale, ergo utpote potest una divortium
D est evangelium.

¶ In hac quaestione tertio Catholicus
est, qui asserit post evangelium ubi licita po-
lygamia, sed haereticus potest ut dicitur.
Nam ut constituens ita qui affirmat
licitum esse vocatur contrarium,
quamvis lapsa constituens. Valentinianus
Imperator primus, qui ego legens, hanc
hanc tenuit, post Annum Dei 370. Sed
haec haeresis diutius suppressa est Ecclesia,
et dicit adhuc aliquos haereticos. Le-

gatur

gener Ostiē Cardinalis in cōfessione fidei Cathol. cap. 6. & in confessionario cōfutatorio polygamiæ Brentij libro 2. Legitur quoq; Laurentius Surius in historijs nostri temporis, Anno Domini 1546. & 47. Prætereà in libro de vitijs hæreticorum li. 11. de Mahometo. Allegat ille author etiam Stephanum, & Stephanum, & in poligamiā. Quibus in locis referunt hi authores, Lutherum pro clarissimo dixisse, licitum esse viris ducere, si non vult vxor, veniat ancilla. Referūt etiam multa exempla Lutheranæ nationis, qui plures simul habere uxores. Imo Surius inquit Lutherū dixisse, si maritus a uxore sua cōcipere nequeat ad alia se transferat, quo possit fœcundari, & prolem inde ut alii mariti alere teneatur. Idemq; videtur facere. Quo loco videtur approbare, & eorum & martiorum pharisæorum. Martinus Bucerus defendebat item polygamiam, ut refert Prædoh. in Mahometo & Episcopo Vvigorniensi. Neque mirum, quoniam hic magis Iudaizabat, quam Lutheranizabat. Imo magis ad Saracenorum sectam perinebat, quam Lutheranorum. Denique Arabapeike hanc hæresim sectatur, ut author est Prædoh. lib. 14. in polygamiis, & Castro lib. de hæresibus verbo, poligamia, hæresi 4. Catholici vero omnes fatentur posse euangelium esse illicitam polygamiam. Verum fuere quidam olim asserentes non esse prohibitam lege aliqua divina, sed positiua tantum ecclesiæ. Hæresim secutus nostro ambaris nomine refertur Durandus in quarto distinctione 33. quæstione prima, articulo secundo. Paleā habeo quæst. prima. Abulens. super Matthæum capit. 19. quæstione 36. In hac fuit etiam Caiet. super illud Matth. capit. 19. ubi explicans illa verba. Quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliā duxerit, mœchatur, inquit. Adverte quod hinc Innocen. III. extra de divortijs, capitulo gaudemus, accepit quod non licet habere plures uxores simul. nam si licret, qui dimissa non fornicaria duceret aliam, nō mœcharetur, sed contra jus naturale faceret, ut ait, nulla autem divina quod mœchatur & vult Marcus appellasset, in eam, si ruptela ea reret argumentum Innocen. hæc Caiet. Quam sententiam prosequens super Matthæum capitulo 19. vbi Christus non dixit tantum mœchari, sed in eam mœchatur, inquit, Marcum addidisse super eumve cognatur intelligere, quod mœchatur adulterio, sed quod mœchatur in illam dimissam. Malum enim refert mœchari, vel mœchari in illum: mœchatur enim adulterio, quia fornicationem eam committit, quia illam, qui fornicationem committit in illa, iniuriam facit, hoc est bono illius negotiorum alium. Hinc apparet planus huius sensus, quem ideo multis explicationibus, ut intelligatur verum esse quod Theologi dicunt legem, de vinculo matrimonij nullibi in canonicis libris esse scriptum hactenus Cajet.

¶ Prima conclusio. Manifesta hæresis est asserere polygamiā nō esse Christianis prohibitam lege divina. Dicimus Christianis, vt excludamus infideles etiam posse euangelij prædicationem, comprehendamus vt in matrimonium quidcunque inter fideles baptizatos, quod ratum est, licet non sit inter eosdem Sacramentum. Dicimus secundo lege divina, ablato omni a lege divina in paradiso inducta in illam innocentiæ a lege naturæ, a lege euangelica.

¶ Conclusio ita explicata probatur primo. Ex actis & dictis Patrum innocentij, qui refertur Genes. 38. Ex explicatur, & confirmatur a Christo Domino Matth. 19. & Marci 10. quorum omnium explicatorem sive legum sumus lege de matrimonio, vt est officium naturæ conclusione prima in hoc tractatu de sacramentis, quæ omnia declarant perfecti matrimonij. Tam quoniā probant hanc legem esse inditam a Deo in paradiso, tam etiam quoniam confirmatam a Christo in euangelio. Probatur deinde ex lege quam fabricat ecclesia Christiana euangelio. Quicunque dimiserit uxorem suam &c. Nam Cajet. fatetur licitum fuisse repudium. Ergo non hallucinatur plane dicit inquit, non omnē qui mœchatur adulterij in vxore & mœchum absolute. Ma aliquā siquidem est illam rationem in illo, non esse contradictionem diuinitus mœchatur, sed potius eandē seruare veram formam & ratio mœchi, quæ posita est in hoc quod sit contra contrahere. Quare valeret, quæ ad hoc propositum affert Cajet. Indigna sit, quæ a tanto viro adducantur, & a nobis refellantur, & reiiciantur. Certe mœchatur ab solute omnis qui mœchatur verum qui dimissa uxore mœchatur, super mœchum addit Lucæ peculiarem addit circumstantiam, dicit-

A

B

C

D

a Paulo mat. de dam.

Mar. 19. & Mar. 10. art. 2. de Eccl. 1.

Cum fidei, ab vetere qua maior inimicitia est quam machia. Rursus addit adhuc aliam rationem cur ita fit, aliam dicit affectu veteris malitiæ aliquam formam superstitiosæ vitæ & legalis vitæ. Et hæc omnia non significat illud aliquam in eam. Verum hæc poterimus iniquissime distinguere, bellum malitiæ, Confessus Christi legi Apostolicæ. Cochlæi 7. hæc subdit: Quidam per fornicationem intelligunt vitandam, quam vocem habet, & nequaquam hoc dicere sinam. Animadvertendum tamen est in hac lege, Paulum ad primam usque de vino & de vino, quod dicit, accipere fidem & prohibitionem rectæ matrimonium pertinere. Rursus quod dicit de vino & fornicatione, ad significandum propositum animi, & vocem illa ostendere. Secundo probatur ex traditione Apostolica quæ habetur in ecclesiæ vivere ante decretum & Concilium non esse matrimonium initum contractu prohibitum, quæ & patet titulo malum libro decretalium, & in 6. & postilla in vitæ de sponsa duorum. Sed speciatim hoc refert tribunalis Nicolai Primi Primi, qui ut habetur 31. quæst. 3. cap. Tergiversam, ait sponsa quidam depositi Archiepiscopum, Archiepiscopus Treverensis & Colonensis, eo quod lapsa sine Lecharia, in matrimonio sibi duobus simul copulavit. Legatur idem Nicol. in capite, ex non distincta, 34. quæst. 3. Innocentium III. in capit. gaudemus, allegato, ubi multis probat, Ecclesiam esse & universam fidei Christianæ, plane simul habere vocem. Et dicit quod si infidelis qui plures simul habet vocem ad fidem obtinendam, primum tantum retinere possit, illum colligatum ea forte peccabat cum vero & affectu inter alia illius Christi legem, quæ ait: Qui dimiserit & fabulatus fuerit aliam duxerit, adulterium patitur, fornicatur & ipse moechatur. Per quod & eadem hæc obstacula designata est in Tridentino in allegata doctrina de matrimonio can. 2. Si quis dixerit licere Christianis simul habere plures uxores, & hoc nulla divina lege esse prohibitum, anathema sit.

¶ Ratio principalis huius conclusionis est Matrimonium in fide Christo institutum sacramentum significans coniunctionem ipsam cum ecclesia, ut hæc significatio colligatur per polygamiam ergo. Minor est de fide. Minor probatur. Quoniam secundum fidem in Christum

Libr. 9. decr. & in 6. tit. etiã de sponsa duorum. 11. q. 3. ci. Tergiversam.

Can. in nouum 22. q. 3. cap. gaudemus.

Concil. Trid. Sess. 24. can. 2.

A

B

C

D

In Addit. 3. Partem.

A Nus Dominus ait, quia non sic fuit de sponsa Ecclesia. Confirmatur ex Augustino, & multis aliis Christianis ecclesiæ expositoribus. Assumptio minoris habetur in materia de sacramento, ubi fusius dictum est, virgo ex virginibus Christo non potuit quam unicum in coelo unigenitum Christum non habere consortem, sicut una tantum quam unum in matrimonio sacramentum.

¶ Secunda conclusio. Non est hæresis dicere polygamiam, cum ea non sit naturali lege prohibita, ut de se patet ex polygamia patriarcharum. Quia simul cum polygamia reperiuntur in electis, quæ legi naturali esse non aliqua dicenda sunt, imo quæ naturalis lex est, quamvis non illa prima vera dispositio ex ea deducta sit. Est item. Quæ non est peccatum mortale secundum naturam hæc non est mala & foeda, quia negat hæc omnes sanctos qui in quamvis Testamento dispensationem, non est dicendum hæreticos, imo talis est in specie matrimonii secundum se. Ad oppositum nihil hæresis est negare legem divinam positivam polygamiam, non est hæresis negare quamvis specialem legem divinam prohibentem polygamiam. Patet consequentia. Primo. Sicut prohibitio polygamiam positiva de se hac lege non contradicit, sicut nomen hæresis non qui negant polygamiam prohibitam Christi lege divina, ergo non audiet, contrarium dicens proceditur, & secundo. Hæresis est qui negant in specie. Confirmatur. Propria hæresiarcha nostri temporis doctrina est polygamiam non esse prohibitam Christi divina lege aliqua dicta, imo non posse prohiberi lege ecclesiastica, ergo hæc hæresis specialem damnata est. Secundo probatur conclusio argumento 1. & 3. & 4. facto in principio quæstionis. Nam confirmatum illa argumenta positio prædicta indubitata illius legem divinam. Nam quod ad rationem in paradiso factam, non est respondere potest circa errorem in fide illum facit optimam matrimonii excellentiam & utilitatem non tamen facit gravem & legem. Quod vero ad legem naturalem attinet, respondet potest una eorum, nec rationem quidem ex tali lege in

Jesus

...ſci allegata pro prima conclusione, ſed
...ſic formatam de inſtitutione in paradiſo
...ram legi ſuperadditæ, aut certe de in-
...plicitè a Chriſto Domino in Evangelio
...dicta eadem natura ſuperadditæ. Quod ſi
...ſpectat ad Evangelicam legem pertinere, ei
...ra hæreſim reſpondetur poſſe, Chriſtum
...ntem aduſque in Evangelio reſtituere
...matrimonium ſuæ primitivæ dignitati Re-
...ſpondetur inſuper poſſe, legem ſuperſtitioſe
...ſabbathi præceptam diſcretis, & con-
...cepto verbo, non eſſe horum verorum
...declaratorem.

¶ Tertia concluſio. Error (ſi
...mor mihi videtur) negare ea Evangelica
...lege contineri legi ſub præcepto ſalutis
...implicitè, quæ immediatè veterum pa-
...triarcharum vitæ ſub ſimili præcepti pertine-
...bant legem naturæ, hæc ad inſtantiam ſecun-
...ti matrimonii. Hæc concluſio probatur ex-
...pendendo locum Matth. 19. quatenus ad
...ſecundo quæ ibidem habentur. Primò ex-
...pendendo quæſtionem Chriſto propoſitam
...a Phariſæis fuiſſe, an eſſet de præcepto
...& lege naturæ reſpondit de opere illius eſſe
...divino, & ratione quia inter Phariſæi di-
...mittere uxorem, non eſſet malum homini, Chriſtus negavit illi reſpondiſ-
...ſe de præcepto legis naturæ. Expendo ſecun-
...do eadem reſponſione, quod fides illi manifeſta, Chriſtum legi de præcepto, & lege
...naturæ eſſe quatenus ad diſſolubilitatem,
...ut infra oſtendemus, ergo Ibidem quæren-
...di venit veritatem expendi circa Chri-
...ſtum, in eadem reſponſione manifeſte inve-
...ſtigatum, & non minus bene diſcuſſe.
Non enim obſtaverunt Phariſæi, quid ergo
Moyſes mandavit libellum repudii, & di-
mittere? Chriſtus Dominus allegavit eam cer-
tam legem, Moyſes ad duritiam cordis ve-
ſtri permiſit, &c. Expendo etiam modò quo
Chriſtus præfatum præceptum hoc quo
modo contendunt fuiſſe ſolidum legum
Moſaicarum. Dico autem rebus ſic ſtantibus
Chriſtum exoratum fuiſſe & aliquam diver-
ſitatem hic modus præmittendo, dico autem
illum eſſe modum petendi Chriſti ad ſolu-
tionem legis, ut patet Matth. 5. & alibi ſæpe.
Expendo amplius illud verum, inveſtiga-
tum poſſe in illa lege Evangelica a Chri-
ſto, quod nullum ſignificat tunc geſtiens

Matth. 5.

A præcepti, & legis naturalis, & non tan-
tum determinem ſtatus matrimonii, & de
nupt. animadverto, quod ea hac reſponſio-
ne Chriſti colligatur diſcipuli dicentes. Si
ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expe-
dit ducere, quaſi dicerent ſi ſupra, ſi talis
hæc præceptio & lex eſt obligatoria ne
& uxor in matrimonio, non expedit ducere.
Certe ſignificantur per dictionem cauſa,
cauſam quæ agi poterat ex fallacia in divi-
no falſè ſenſimo & in humano. Vocabulo
certum vero, ſignificari id ex quo per ne-
ceſſarium conſequitur ſimiliter ſequitur
B effectus, et non ſic liberum ſequi non ſe-
quitur effectum. Secunda probatur. Tum ex
interpretatione Orthodoxa veterum ſuper-
ſpecies allegatarum, tum maxime ex in-
terpretatione Sanctæ Synodi Tridentinæ in
allegata doctrina, illam à principio diſtin-
ctionem inter vinculum matrimonii con-
ſummati & conſummati, Chriſtus Dominus
aperuit docuit. Et adnotandum eſt illa-
ſſe illum particulam concurrendo, quæ
ſignificaret, non illam optimam causam &
conditionem requirendi divinum ſimilitu-
tum, ſed non poſſe plures quam duas copu-
las. Hæc ſignificat causam a allegata
docuit Chriſtus peculiari quadam vera
& lege divina inter diſtans poligamiam: ſi
ſua causa ſit naturale, hæc exhibitio
ne in parabola continetur eſt ſimilis pecu-
liaribus humanis, tum Chriſtiſque quam non
Chriſtianis, ergo Intelligendum eſt Evan-
gelica lege, quæ non quodcumque modo ut
cumque humano, ſed legitimis tantum in
C ſenſu poligamiæ. Denique probatur.
Falſo manifeſta eſt ex ultima concluſione
ſuæ prima Polygamia eſſe Chriſtianis le-
ge divini poſitivi ſub certis legi diſtin-
ctis, quibus poterat poligamia Chriſtianis
prohiberi, et manentur manifeſte in Evan-
gelio loco allegato, Matth. 19. ergo. Mino
probatur ultimo. Evangelium manifeſtum
eſt in allegato loco contineri Chriſtum in pa
rabola inſinuaſſe de vero vinculo. Ra-
tio manifeſtum eſt, verba à Chriſto Domi-
no ibi prolata, congruenter ſignificare ſil-
tem implicite legem naturalem, de unita
te, & legem ſi quæ eſt poſitiva divina
de ſimilem unitate.

¶ Quarta concluſio. Contrahens matri-
monium ſecundum ſecundum ſolum primi-
tivum primo modo. Probatur, quia-

tiam quod præstitum est, incautè hanc A
si suspicionem, quoniam videtur aliquem
tus de matrimonio veritatem facramenti,
& concedere poligamiam. In quibus Do-
minicus Soto, Iulius Lupus de Palacios
Rubios, Gundisalvus de Villadiego quos re-
fert Covarruvias cap. cum in vestris §. 4. Decret. par-
2. cap. 7. §. 3. in. 2. Et profecto hunc eatus
tholicæ fidei procedens contra hos poligá-
mos Synodus nequit poenas infamiæ in-
haberat in cap. super de bigamis & in lege
cum qui de crimine adulterii. Denique le-
gibus Reipublicæ nullus possit inju-
ria fieri, contra hujusmodi poligamos fol
cumque illæ prius contractæ fuerint, etiam
et quæ significatio seu characteris ma-
ter, a Philippo nostro. L. 1. in primis ti-
tulo publicæ anno Domini 1566. in pri-
mum tomum per decretum, ita habetur. L. 8. tit.
Lib. 10. lib. 8. Recopilationis novæ, lib 10. lib. 8.
Philippo. Recopil.

¶ Quinta conclusio. Tempore illo & B
erum proximum negare poli Ecclesiæ
prohibitionem poligamiam interdictam
esse pugnat, & manifestum cum secunda
vere ab illa ecclesia est una. Nisi quæ
quamvis contra possit infideles propter
ignorantiam, tunc illarum matrimonia in
cunda sic contracta nulla sint penitus. Pro
batur conclusio primo ex communi sensu
tis omnium Theologorum, dist. 3. qui cum
cadente in hac parte contrarium est. Se-
cundo ex allegato cap. per quæ
probatis dictum talis matrimonia esse ver
ra. Tertio ex decreto Tridentini Concilii,
in illo verbis, hoc anni impedit dum vinc
modo exprimit, &. Et prædictum est ver-
bum, dirimendo comprehendem quodcumque ho
minum fuit Ecclesiæ, sive infidelis. Denique
probatur. Post Evangelium nullo modo
permittitur a nemine pluralitas, quam ma-
trimonii dissolubilis & repudium, ut repu-
dium est a Deo damnatum in Ecclesia seu
Evangelica lege, ut nullam sibi plenam repu-
diare, sed primam, ergo similiter secundam
pluralitas est ipsa. Major patet. Quoniam C
dissolubilis matrimonii licita est in Evange
lio in duabus tantum, quarum pluralitas in
nullo penitus. Minor ostendetur infra.

¶ Ad primum argumentum respondet-
tur, Valentinianum in hac re non referam fu-
isse Arianum, & idcirco non mirum videri si

facris poligamiam: Lutheranos enim
sis duxisse Archiepiscopum Moguntinum, & idcirco non
formasse in sui Archiepiscopi non excom-
municationi locum.

¶ Ad secundum argumentum respondetur
dum negando. Sed adhuc replicabit
re ad ea quæ citantur loca Pauli, ubi
cationi contrahendæ, non solum
dicitur, Poligamum esse non posse
polygamo ingredi ecclesiam contendam

¶ Ad D. Thom. respondetur, dicen
quidem Evangelium, tacendo pœna
mum dispensabile, quo modo dicit fa
ta poligamia Sanctos patres; tamen ex
bus quæ continuo subjungit, scilicet, di
alia quæ ad legem naturæ quodammo
pertinent. Ita enim ille in hunc
ca lege veteri instituta præcepta quæ
ad legem naturæ pertinent. Ita quoque
modo intelligi debet Augustinus, dicens
Deo patribus in poligamia per dispensa
tionem, sicut prohibita est eadem ipsis
in Sancto evangelio. Et D. Tho. vel eorum
dicit verbum rejecit & excerpit prohibi
tum poligamiam, & latam legem de unica
te mansa.

¶ Ad secundum respondetur Christum
substituisse, quidem in illegato loco sacra-
mentum dignum poligamia, quam habebant
cum ea natura sua, tum ex institutione di-
vina: ac certe ita nunquam constaret il-
le præceptum illud de amore uxoris, ita-
rum hoc erat a Gentilibus, & a Christo manife-
stum est in eo loco. Inoquando tam
deo petatur si præceptum, tales autem
sua dominici dicendum fidem esse superad-
ditam illis a Christo in Evangelio. Ad id
similiter respondetur, nempe omnes et
si præceptum de amore uxoris exemplis
cum quam notis dictum quoniam licet ex
ratione aliorum ex communi Theologorum
sententia, omnia præcepta moralia Evange-
lica esse naturalia, tamen non est hoc
tendum sibi cum (quod patet in præ-
ceptis prohibentibus fornicationem & alia
ram quæ Evangelica sunt) tamen omnibus
Theologi arbitrantur moralia, &
tamen sint maxime moralia: tam nihil
minus præceptum de amore uxoris pertine-
ret ad lucem naturæ naturalem, atque ideo
nulla certum est esse Evangelicum,
quam naturale.

EST

EST contra difficultas, Vtrum Summus Pontifex poſſit diſpenſare in voto ſimplici ſolemni, et in aliquo caſu ſit licitum plura vota in forma ingrediendi. Et videtur quod ſic. Primo, Summus Pontifex poteſt diſpenſare in voto ſimplici, licet votum ſimplex obligat ſecundùm ſe tam grauiter ſicut in pluralitate voti poſſet diſpenſare; licet oppoſitum ſit de iure naturæ. Confirmatur. Quia opinio eſt aliquorum quod Pontifex poteſt diſpenſare in voto ſolemni in caſu ſpeciali in quo ſit tradita. Deo ſicut in matrimonio ſic tradito voti: ergo.

¶ Secundò. Opinio eſt aliquod Papa poteſt etiam diſpenſare ſuper indiſſolubilitate matrimonij rati: ergo ſuper vnitate voti. Probatur conſequentia. Nam magis abſolutum matrimonio diſſolubilis vinculi quàm pluralitas voti, vt tenet ſupra diſtinctione 38. & dicetur infra.

¶ Tertiò. Nam ſi Euangelica quæ prohibet facere ſecundum votum, tamen prius, fallit ſequitur, in caſu quando prius fecit diuiſa, & quando datur ſecunda contra voluntatem prioris: ergo eadem ratione primum votum non diuiſit, poterit illam facere. Antecedens probatur ex dicta lege ſuperius data. Quicunque diuiſerit votum, &c. vbi aduertendum verbum, diuiſerit.

¶ Quartò. Si caſus quo genus humanum periclitatur, & ſuperfluus vnus eſt qui habet votum feruandi, & funt alij facturi in mundo, tunc licitum eſt ſecundum dictum ſuperius prioris: ergo. Antecedens probatur. Nam pontifex ſuis nutu poteſt facere quod ſit matrimonium ratum & conſummatum generis humani, & ad hunc finem cuncta præcepta de matrimonio ordinari debent: ergo. Obſeruatur. Minor ſecundum probabilem ſententiam in ſuperiori tunc in præcepto ſeruare diuerſe voto: ergo etiam contingit.

¶ In hac difficultate eſt communis ſententia Theologorum diſt. 33. citata, quod Summus Pontifex non poteſt diſpenſare in hoc præcepto de ſeruare vota. Aliqui tamen ſatharen contrà aliquam hanc ſententiam, quos refert Durand. Palud. Abulenſ. locis citatis. Aduertendum tamen, quod inter Doctores, qui dicunt quod Pontifex non poteſt diſpenſare in hoc præcepto, ſunt aliqui diſcipuli D. Thomæ, qui dicunt, quod in caſu vltimæ neceſſitatis licita eſt votorum pluralitas ita tenet Sotus diſt. 33. quæſt. 1. artic. 2.

¶ Prima concluſio. In Euangelica lege non poteſt eſſe licita votorum pluralitas, etiam ex diſpenſatione Pontif. & oppoſitum nihil habet probabilitatis. Probatur primò ex communi conſenſu omnium Theologorum. Secundò probatur. Nam urgentiſſimus caſus ad diſpenſandum videtur ex ſe contingere hominis infidelis, ad fidem inducendi, et tamen poſſit eſt manere votorum plurium quæ habuerant in infidelitate; ſed in illo caſu non poteſt diſpenſare Summus Pontifex, ergo Maior patet. Nam tunc diſpenſatio videbatur redire in ſanctam fidei, ne infidelis detineretur in infidelitate propter multa vota. Minor patet ex capite gaudemus.

¶ Tertiò. Si Pontifex poſſet diſpenſare, poſſet etiam repugnante voto primo: ſit hoc eſt contra auctoritatem ſeptimi ſententiæ: ergo. Maior probatur. Nam ſi Pontifex id poſſet, poſſet diuina auctoritate, & non humana, ſed auctoritas diuina non requirit conſenſum prioris voti: ergo.

¶ Vltimò. Nam ſupra dictum eſt, quod matrimonium ratum inter duos Euangelico eſt inter duos ſolum, ſed in iure diuino Euangelico ſummus Pontifex diſpenſare non poteſt, maxime in iure Euangelico, quod pertinet ad eſſentiam ſacramentorum, & præceptorum: ergo.

¶ Secunda concluſio. In Euangelica lege nullo modo eſt licitum plura vota etiam in diuerſa religione. Hæc concluſio probatur ex ſupradictis. Nam contra illam auctor eſt pluralitas voti. Et confirmatur. Nam matrimonium primi eſt ſacramentum ſignificans coniunctionem vnius Chriſti cum ſua Eccleſia ſponſa ſua: ergo.

¶ Ad primum argumentum reſpondetur, quod poteſtas ad diſpenſandum in voto habet ex diuina auctoritate, et patet ex traditione Apoſtolica poteſtas vere ad diſpenſandum in matrimonio rato, non eſt in Eccleſia, ut patet ex vſu Eccleſiæ. Nam Eccleſia nunquam vſa eſt tali poteſtate. Item, quia obligatio voti immediatè pendet ex voluntate, lex vero de voto non obligat obligare etiam ſeipſum, & eſt immediatè a Deo. Ad confirmationem negatur conſequentia. Et ratio diſparitatis poteſt ex ſu-

dis. Item quia verum sacramentum, per quod fit Deo traditio, pertinet ad rem ecclesiasticam & similiter ipsum corpus Dei consecratum per verum sacramentum autem ecclesiae religio sublicitur dispensationi Sacramentorum Sacri Pontificis, quem res ecclesiae, ut supra dictum. Et denique quoniam alie obtrahitur alius ritus sacrificii diuini, subsistens tamen substantia sacramenti quemadmodum supra dictum est. Ad primum ergo dicendum quod Leges Pontificum dispensationis

¶ Ad secundum etiam si aliquis ex accedat (quod tamen non sic absolute dicendum est) ut supra dictum est, Christus dicitur quod negat illi cui per sacramentum, ut patet. Christus dicitur quod dicit quod ad sacramentum pertinet, quamvis non pertineat ad hoc quod sit sacramentum. Et hoc est ea via quod dicit quia Pontifex dispensat supra materiam rerum, sicut rerum dispensationem super sacramentis.

¶ Ad tertium respondetur quod Leges de usibus rerum ecclesiarum in illis non habent Non legitur, ergo non obligabunt. Sed una consuetudo vetus nulla ratione de Sanctissimo Sacramento, quod in illo tempore, Quamvis ergo alie obtrahitur alius ritus sacrificii diuini, quod sacrificium manet verum, quia substantia panis & vini, & non dicenda, ut supra dictum est. Ille ergo non est. Verum respondetur, quod in illa supra dictum, non est pretium celare ista quia ad hoc quod alia tenetur aliqua dicere. Quamvis ergo dicendum quod si tenetur aliqua dicere ad hoc pertinentia non potest aliqua dicere, quod Episcopus Christus in Evangelio multa non valente omnia accusare, potest dicere.

¶ Ad tertium respondetur negando consequentia. Ad probationem negatur consequentia, quamvis ad licet contra naturam Legis, propter quamcumque causam, dicere aut facere contra naturam prima ad ea ora non tenetur, nisi in eo casu. Licet aut aliquando dicere, quod sacrificium manet verum in illo casu, quia minus sanctum: & ita non sequitur per revelationem dispensationem illo casu. Ad confirmationem dicitur ut supra, quod tunc non potest subjacere dicere omnia, quia si illud ad prela-

In Addit. ad 3. Partem.

A Dicimus non ei redimo vitio ... ...

A ...ri quia vocabula ut vna forma...
...ri habere simul plures viros.

¶ Tertio contra hoc arguitur communiter ...
...mentum. Deus de potentia absoluta po...
...dispensare super secundum præceptum ...
...& sacramentorum, sicut potest dispensare in secundario præcepto naturæ, & potest dispensare in matrimonio ...
...potest vnitatem Christi & Ecclesiæ per sacramentum matrimonii, vel primum præceptum secundarium dispensando, & plures vxores Magis probatur. Sequitur: non est sacramentum Christi & Ecclesiæ per sacramentum matrimonii, vel primum præceptum Christi secundarium matrimonii, ad significandum matrimonialis vnionis Christi & Ecclesiæ, vnitas vnius viri & vnius debeatur ad significandum Christi & Ecclesiæ per dispensationem potest fieri vnitas plurium virorum & vnius mulieris. Consequentia patet ex dictis, & probatur antecedens. Quia ...
...ad significandum coniunctionem Christi & Ecclesiæ, vnitas vnius viri & vnius mulieris debeatur ad significandum Christi & Ecclesiæ per dispensationem potest fieri vnitas vnius viri & plurium mulierum, quia eadem ratione qua vnitas vnius mulieris significat vnitatem Christi & Ecclesiæ, eadem ratione vnitas vnius viri significat vnitatem Christi & Ecclesiæ, ergo &c.

¶ Vltimo. Non minus significatur per sacramentum matrimonii indissolubilitas coniunctionis inter Christum & Ecclesiam, quam vnitas Christi & Ecclesiæ, sed super indissolubilitatem, & potest fieri dispensatio etiam in ratione sacramenti per dispensationem Dei potentiam, imo iam de facto facta est in matrimonio tam non consummato, ergo. Confirmatur. Non indissolubilitas est prima proprietas matrimonii, nisi non nouis est secundaria, ut dictum est, ergo & potest esse dispensabilis in prima, etiam in secunda.

¶ In oppositum est. Nam D. Thom. dist. 33. quæst. 1. ar. 1. quæst. 2. ad primum pluralitas mulierum tollit totum sacramentum matrimonii, quia est significatio Christi & Ecclesiæ, ea quod sicut Christus est vnus Ecclesia est una sicut dicit Apostolus ad Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico Christo & in Ecclesia. Sed hæc significatio manifesta est in sacramento matrimonii quando plures quam duo coniuges sunt, ergo impossibile videtur Deum posse tale matrimonium facere Sacramentum.

¶ Tertio. Sacramentum hoc esset impossibile de potentia Dei absoluta non potest fieri ...
...ri hac expressione sensibili contentum, & hoc ergo sensibili quod est plures, ergo non potest fieri extra hanc significationem illius vocabuli quæ est extra diffinitionem.

¶ Quarto. Primum præceptum legis Euangelicæ continet nequit tollere illud Galat. 3. quod non significat hanc vnitatem Christi & Ecclesiæ, sed in primo præcepto non potest esse dispensatio ergo.

¶ In hac difficultate Magist. Sento distinguit quæst. 1. artic. 1. conclusione 3. expresse dicit, quod consensus enim vir cum multis in fœminis vel vocibus aperte aliquas significationi sacramentalis in se positas tollat. Verum est, quod idem videtur dicit 4. quæst. 3. ar. 1. ad secundum, esse accidentarium sacramento matrimonii significare vnitatem Christi & Ecclesiæ. Sequitur potentiam est quod hæc quæstio dupliciter potest intelligi. Primo modo ut plures vxores simul copulatæ matrimonium non tollant per se per eam sacramentum, sed per plures. Alio modo ut per eam & idem non tollant per plures contingant.

¶ Quo posito sit prima conclusio. Per dispensationem diuinam potest fieri de potentia Dei absoluta, quod mas vir habeat plures vxores, & econtra, vna mas plures habeat vxores per plura sacramenta matrimonii: ita vt in singulis sacramentis tantum, sit duo coniuges. Hæc conclusio probatur argumento pro parte affirmativa primo & secundo. Quæ confirmatur primo. Nam in tali casu Deus posset dispensare in lege de non iterando sacramento matrimonii, quando primum non est dissolutum, sed in hoc manifestum est Deum posse dispensare, nam enim integra significatio quæ est de essentia sacramenti) & lex de non iterando, est secundarium præceptum, quod non pertinet ad primam institutionem legis naturæ, sed est inter duo quidem, ergo. Secundo confirmatur. In secundario matrimonio quæ non de legitimis fuit dissolutum potest de potentia Dei absoluta fieri dispensatio, ut sic sacramentum ...
...ri, sed per ...

tam Dei potentiam, secundo utpote post- A
sint esse legitimæ prioribus modum relatis, vt ista desinitam sit, ergo in illis reperitur perfecta ratio sacramenti.

¶ Secunda obiectio. Non potest fieri per potentiam Dei absolutam quod vnio creaturæ materialis existens ratione eo quod Christus mediante consanguinitate sumat duo vina vnica vnione. Hæc consequentia probatur argumento pro parte negatiua. Quæ causa confirmatur. Nã in sacramento matrimonii ex Christi institutione significatum ipse Christus, vt docet Paulus Ephes. 5. est Christus cũ ecclesia vnicus, & in Christo non est multiplex dilectio gratiarum, ergo duo vina in hoc sacramento significãt duos Christos, quod est cõtra primam legislatoris intentionem. B

¶ Tertia obiectio. Malus minister potest, quod vno ordinato sacerdote extraneo duo vina consecrante ei datur vnum simul cum Regula. Hanc conclusionem probant argumenta pro precedenti obiectione. Nam in illi matrimonio significatum plurale non tantum ex parte viri Christi & ex parte mulieris. Verum est ex parte viri. Confirmatur prima. Ista consequentia formalis, ipse contrahens significat multos homines, qui significãt Christum mystice, & ordinatus sacramentaliter, sed in illi casu plures viri significant plures Christos mystice formaliter ratione eo quod multi sunt: significabunt plures Christos, ergo. Secundo confirmatur. Ista consequentia formalis. Verba subiective consequentia sunt materia & forma huius sacramenti, sed in illi casu multiplicantur verba formalia & tales materiæ, ergo. C

¶ Vltima conclusio. Probatur, nã de potentia Dei absoluta, pollunt coexistere vna & eadem sacramentalis matrimonii existentia personis eam eo quod modo est, duo vina vni viro. Hanc conclusionem probant argumenta facta pro vtraque parte, & quia videtur tenere partem affirmatiuam, dicere ad argumenta facta pro parte negatiua quod de natura sacramenti matrimonii tantum est significare vnionem ecclesiæ ad Christum non excludendo pluralem & gradualem. Et hæc ratio colligitur dilucide per glossam optimæ significari potest per sacramentum, in quo equiualenter, vnus vir cum pluribus vxoribus, significari D

vero vtrumque videtur dicendum non est de essentia huius sacramenti matrimonii sed proprietate illius, vt videtur [illegible] tamen in quo Deus dispensare possit [illegible] respondere ad argumenta pro parte affirmatiua hoc modo.

¶ Ad primum quod dicit. Quod legislator per plura matrimonia vnum sacramentum multiplicat vnionem.

¶ Ad secundum vero, quod quidam ex omnibus alijs procedit tanquam a fundamento certum concludente, respondetur, quod illud probat nostram primam conclusionem, vt dictum declarauimus, nõ tamen impugnat aliam.

¶ Ad tertium negatur minor. Ad probationem dicendum est quod sacramentum matrimonii significat essentialiter vnionem mystici coniugij illius vnici matrimonialis quæ est vnitas multiplex secundum quid ideo licet vnitas ipsa non sit primarij principium legislatoris, pertinens ad essentiam, tamen significare venit. Christi est prima intentio & primum principium Christi instituentis hoc sacramentum. Et simile potentia humana & obiecta non est de essentia aqua neque potentia sumendi de essentia panis sed tamen propriam causam habentem in aqua mundationem significare, in pane nostram alimentationem animæ, & Eucharistiæ spiritualem nutritionem. Ad confirmationem respondetur ex dictis quod sicut pro possimus Dei absolutam aqua & panis possent manere, sic significationem humani proprietatem matrimonialis per absolutam Dei potentiam manere potest ita videlicet vnum & vnicum matrimonium esse non posse significatiue huius mysterium.

¶ Ad vltimum est dicendum, Vnã significatiã indissolubilitatis inter Christum & Ecclesiam sit de ratione huius sacramenti. Et de prima intentione legislatoris sit hoc dicendum esse vbi dispositionem de indissolubilitate, circulus tamen dicitur hypothesim dum omnia explicata sint ita pertinere ad rationem vnionis, vel non.

¶ Prima conclusio. Sacramentum matrimonii essentialiter includit, tanquam primã legislatoris intentionem, quod significet vnionem spiritualem Christi ad ipsam ita quod illa sit quæ ex ratione sua est in-

dis-

indissolubile. Declaratur. Nam instrumentum A
matrimonij ſit per confoederationem animorum
qua declaratur ſignis externis, & ſignificat
Christus contingitur ſponſæ ſuæ, quæ
cunq; illa ſit, & contingitur per gratiam &
charitatem per quã anima fidelis fit vnus
ſpiritus cum Deo: gratia vero & charitas
ei habent ſine eſſe indissolubile vt dictum
eſt in art. 2. 4. arti. 11.

¶Secunda concluſio. Sacramentum ma-
trimonij ſolum ſignum ſignificat eſſentialiter
confœderationem Christi cum ſponſa ſua
eſſe indissolubilem, ſed quod
addunt diſſolutionem in patria ſponſæ per B
mortem ſpiritualem illam. Probatur primo.
Vinculum matrimonij licet ſit indissolubile,
indissolubile, admittit tamen diſſolutionem
ex parte contingit propter mortem temporalem, ergo ſimiliter matrimonium ſpirituale
Christi quod ſignificatur per ſacramentum
matrimonij admittit diſſolutionem per mor-
tem ſpiritualem ſponſæ quæ Christo copu-
latur. Secundo. Nam Christus Dominus
hoc ſignificauit quando diſpenſauit in ca-
ſumento matrimonij, ratum propter in-
greſſum religionis, nec conſummatum
quæ non eſt de eſſentia, tum ſicut huiuſ-
modi matrimonij ex lege euangelica ſe
conſtat ſe eſſe indissolubile, tamen ex diſ-
penſatione cauſa religionis diſſolutum in
ſignificat matrimonium ſpirituale Christi
eſſe indissolubile ex lege & natura ſua, ta-
men præter legem & naturam ſuam diſ-
ſolutum aliquando.

¶Tertia concluſio. Sacramentum matri-
monij ſecundum quandam perfectionem ac-
cidentariam ſolum, quæ nunc conſummatum
eſt ſignificat indissolubilitatem coniunc-
tionis Christi cum eccleſia
& cum humanitate. Probatur ſimul cõ ſe- D
cunda concluſione ex Innocen. 3. cap. dubi-
tum, de bigamis, vbi dicit, q̃ cum duo ſint
in contingo ſilicet conſortium animarum,
& commixtio corporum quæ ſimul aliter ſignificat charitatem quæ conſtat in ſpiritu in-
ter Deum & animã iuſtam, ad quod perti-
net illud Paul. 1. Cor. 6. Qui adhæret Deo
vnus ſpiritus eſt cum eo, reliquum vero ſigni-
ficat conformitatem quæ conſtat in carne
inter Christum & eccleſiam, ad quod perti-
net illud, Verbum caro factũ eſt. Profecto
contingium illud quod non eſt commixtio
ne corporis conſummatum non pertinet ad
illud coniugium ſignificandum quod inter
Christum & eccleſiã per incarnationem ſpi-
ritualem eſt contractum. Hæc dicit D. Tho.
4. diſt. 27. quæſt. 1. ar. 3. quæſtiuncula 1. ad
primum & tertium, & diſt. 31. quæſt. 1. art.
2. quæſtiuncula 1. in corpore, & ad argu-
menta.

¶Explicatur concluſio ratione. Nam ma-
trimonium ſpirituale inter Christũ & ec-
cleſiam ideo eſt aliquando diſſolubile, quo-
niam non ſe extendit ad vltimam perfectiſſi-
mam valorem Dei: qui autem indissolubile
omnino vult ſe extendere ad talem actum
vt dicit D. Tho. 2. 2. hoc eſt vnitatis. Vnde con-
ſummatio matrimonij carnalis ſignificat &
firmat vel matrimonii ſpiritualis Christi.

¶Ad argumentum quartum dubia pro-
cedunt negando maiorem, vt patet ex dictis
& ratione reddenda. Et ad confirmationem
non reſpondetur, negando conſequentiam.
Ratio diſſerentiæ, quoniam licet indiſſolu-
bilitas ſit peior pœna, quam vinculum ſolum perfectionis vltimæ (nam vt patet ex rationib. ſupradict. vna
non contingit ſequatur ex indiſſolubilitate
ſe) tamen in ratione ſignificationis ſa-
cramentali præferenda eſt vnitas indiſſolu-
bilitati. Sicut itaque à parte rei vnitas Chri-
ſti & Dei in ſe, quæ eſt vnitas in deitate nun-
quã diſſolubilis, & perfectior eſt omnibus mundi, & nihilominus vnitas diuinæ eſſentiæ in
tribus perſonis, & excedit indiſſolubilitatem & firmitatem matrimonij inter ipſum
& eccleſiam, imo eſſet illam à priori in
genere cauſæ eſſentialis & finalis: ſic in ſi-
gnificatione per hoc ſacramentum, præ-
ſertim Christum ſignificare vnitatem &
perfectam firmitatem matrimonij. Hæc de
hac difficultate.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum habere concubinam ſit contra legem naturæ.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quod habere concubinam non ſit contra legem naturæ. Legis enim ſecundarium non ſunt de lege naturæ ſed ſanctio prohibentur Aſſumpt. 3.

inter alia cæremonialia legis quæ adeptæ evidentibus ex principiis impossibile est: ergo formaliter simpliciter quæ est accessoria ad concubitum non est contra legem naturæ.

Vide n. de Lugo. ¶ 2 Præterea. Sic potestatem à natura data non perficeret, ut facilius deceat: sed fœcundatio non potestatem formaliter simpliciter non perficeret, imo potius in primam fœcundatem actuosis & gestu mulieris impraegnationi traderetur & demandaretur: ergo habere concubitum non est contra legem naturæ.

¶ 3 Præterea. Naturalis lex non prohibet quicquid quod datam significat potestatem, & fœcundatio quod: sed ista mulier habet potestatem per quam datur mihi potestas in corpore suo: ergo per fœcundationem non prohibet alteri mulieri concubitum.

SED contra. Secundum omnes leges sunt quæ de concubina nascuntur sunt exterminabiles: sed hoc non esset nisi concubitus esset contra legem naturæ: ergo habere concubitum est contra legem naturæ.

¶ Præterea. Matrimonium est naturale: sed hoc non esset si fieri possit sine copula: ergo copula est contra legem naturæ, & concubitus illicitus.

RESPONDEO dicendum, quod illa actio dicitur esse contra legem naturæ, ad quam soli rationales sunt inclinati, sed non irrationales: ergo si aliqua non irrationalia ex ipsorum per

A actionem naturalem sunt ad aliquid propria nata, illi soli sunt obligati ex lege naturæ ex tali conditione naturali, qui sine tantum quæritur: sed in nullo irrationalium potest dari talis conditio naturalis. Consentio: ergo concubitus erit propter illud quod in irrationalibus est. Assumptum patet de fœcundatione quæ in piscibus & in multis animalibus fit: & similiter patet de talis concubitus, qui ad illum finem ordinatur: & similiter patet de fœcundatione quæ in multis animalibus fit sine concubitu, quæ ad illum finem ordinatur: & similiter patet de multis aliis quæ communiter pulchra dicuntur, quæ tamen non ordinantur ad finem rationalem: ergo non sequitur ad aliquid rationale, quod non sequatur ad aliquid irrationale. Et quia rationale non sequitur ad irrationale, nisi ratione finis: ideo patet quod ea quæ sequuntur ad irrationalia non sequuntur ad rationalia, nisi ratione finis irrationalis. Hæc autem obligatio ad concubitum ex ratione finis non videtur esse contra legem naturæ, quia concubitus non est contra legem naturæ.

AD primum ergo dicendum, quod in generatione animalium hæc natura est præparata. Finis autem ad concubitum multum non respectabant, sed potius formaliter quæ ad finem ordinant: & ideo quæ sunt concubitus irrationalium, quæ non sunt

ejus

A

pſum contra legem naturæ. Et ideo Apoſtolus non ſolum prohibitionem fornicationis, vel concubitus præter debitum ſexum, quæ erat in vſu apud Iudæos & Gentiles.

AD ſecundum dicendum, quòd ex probatis obſeruatæ ſunt quam plurimæ Gentiles Deo dilectam gloriã non reddentes, vt dicitur Rom. 1. Lex illa promiſſa, & non ex collatione legi naturæ. vnde manifeſtum eſt.

AD tertium dicendum, quòd in abſentibus ſic nihil inconueniens ſequitur ſi vnus alicui ſimpliciter malus, vna alium vel ſi malus ad tempus, & ſic nocturnus eſt contra legem naturæ, non eſt autem ita in propoſito: & ideo ratio non ſequitur.

AD quartum dicendum, quòd iuſtitia ſolùm opponitur legi naturali nõ ſolum prohibet iniuſtum, ſed etiam oppoſita contrariat virtutum. Sicut contra legem naturæ eſt, vt aliquis immoderate edendo, quamuis talis actus vitium ſuffocando naturam faciat: & præterea omnibus ſe ipſa abuti ad oblectamen, non eſt tamen ex ſua ad contrahendum, & multum intereſt qualiter quiſque ſe ſua quæque. Sunt enim talia naturaliter probi probanda, ad quos bonum non pertinet ſolis cognoſcibile ordinare, vt dictum eſt.

AD quintum dicendum quòd mulier habet poteſtatem in corpus viri, non ſimpliciter, quantum ad omnia, ſed ſolum quantum ad matrimonium: & ideo non poteſt contra bonum matrimonij corpus viri alteri tradere.

SVMMA ARTICVLI.

COnclvdo. Habere concubinam eſt contra legem naturæ.

B

C

D

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum accedere ad concubinam ſit peccatum mortale.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd accedere ad concubinam non ſit peccatum mortale. Malum enim peccatum eſt mendacium quam fornicatio ſimplex, quod patet ex hoc, quod laudes qui fornicationem nõ horrent cum Thamar commiſcere, reprehenſio mendacium, dicens. Certè mendacio ait grave non poterit: ſed mendacium non eſt ſemper peccatum mortale: ergo nequa fornicatio ſimplex.

¶ 2 Præterea. Peccatum mortale mortis potens debet: ſed lex vetus non punibat concubitum concubitus morte, niſi in aliquo caſu, vt patet Deuteron. 14. ergo non eſt peccatum mortale.

¶ 3 Præterea. Peccata mortalia carnalia ſunt minus turpia quam ſpiritualia; ſed non omnis ſuperbia, aut cupiditas eſt peccatum mortale, quia ſunt ſpiritualia peccata: ergo nec omnis fornicatio, quia eſt peccatum carnale eſt mortale.

¶ 4 Præterea. Plus eſt motus inordinatus interior illi eſt motus peccatum: quia magis peccat qui in interiori ſtatione vincitur: ſed concupiſcentia motione inſtigat ad peccandum: ergo cum illud quod non ſemper ſit peccatum mortale puta fornicatio ſimplex erit mortale.

SED contra. Nihil excludit a regno Dei niſi peccatum mortale: ſed fornicatores excludunt a regno Dei, vt patet 1. Cor. 6. ergo fornicatio ſimplex eſt peccatum mortale.

¶ Præterea. Sola peccata mortalia crimina dicuntur, ſed fornicatio dicuntur crimina, vt patet Thobiæ 4. vnde ſibi ab omni fornicatione, & prima ad uxorem ducere nõ gaudens patriarchis conſtituta.

SED-

2. 2. q. 154. & 1. 4. dilin. 42. q. 1. art. 5.

RESPONDEO dicendum, quod A sicut in secunda parte dictum est: Illa actus ex suo genere sunt peccata, quorum habitus per quos formatur amicitia hominis ad Deum, & homines ad homines violatur, hæc enim sunt contra duo præcepta charitatis quæ est anima vitæ; & ideo omnis concubitus fornicarius vel quilibet alius ordinationem pertinens ad prolem, quem natura ex concubitu intendit, non est debitus quod fornicarius simplex de sui ratione est peccatum mortale, licet non sit contra

B

AD primum ergo dicendum, quod fragmentum homo quo, non videtur peccatum mortale, videtur aliquod peccatum veniale, ad quod non habet mortificationem; & ita etiam Isidori auctoritatem videmus, fornicationem non dicere, quæ illicita non reputationem patrimonium sufficiens habens accipiens & promissum non reddidisse.

AD secundum dicendum, & peccatum non dicitur mortale, quod mortem semper illi præstatur, sed quia pœnam mortis meretur: unde etiam fornicatio, quod est peccatum mortale, interdum non punitur per legem temporalis mortis, & similiter etiam est de fornicatione.

AD tertium dicendum, quod sicut nihil quilibet motus superbiæ est peccatum mortale, ita nec quilibet motus luxuriæ, & luxuriosi sunt peccata venialia, & concubitus extraconiugales: interdum tamen aliqui luxuriæ actus sunt peccata mortalia, aliquibus mortalibus superbiæ venialibus existentibus; quia ut dicit Gregor. in illis intelligitur comparatio luxuriosorum secundum genus, non quantum ad singulos actus.

C

AD quartum dicendum, quod illa circumstantia ad efficaciam efficaciæ dicta, quia magis appropinquat ad speciem peccati. Unde quando fornicatio ex multiplicatione circumstantiarum dicitur fornicatio ex materia circa quam est, gravissimum habet modum quando vir utitur alienam, vel non sibi copulatam, quia

D

In Addit. ad 3. Partem.

pertinent ad secundum finem; scilicet bonum: & ideo magis sunt fugienda.

SVMMA ARTICVLI.

Concludit, Accedere ad alienam vel peccatum mortale, non semper ratione fornicationis, nec illicitum ad pœnam, quam natura ex concubitu intendit.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquando liceat concubinam habere. Sicut enim habere uxorem vitium est de lege naturæ, ita non habere uxorem: sed aliquando licet uxorem habere: ergo & habere concubinam.

¶ 1. Præterea. Non possunt aliqua fieri illicita & non licita, nisi secundum leges ex hoc ipso quod aliquid in multitudinem deducitur legi redditur: sed aliqui constituti Deo legem ad suos necessitate ancillas, sicut Abraham et Jacob: ergo non illicitum est habere concubinam.

¶ 3. Præterea. Illa quæ in matrimonio licuerunt non possunt esse, & illicita dicuntur esse hæreditarii præcepti: sed Abrahamo licuit Agar & filios eius non fuit licitum: ergo non fuit contra præceptum.

S. E. D. contra. Ea quæ sunt contra præcepta Decalogi non licuerunt: sed habere concubinam est contra præceptum Decalogi, scilicet: Non mœchaberis: ergo non licuit habere. Cap. 4.

¶ Præterea. Ambrosius dicit super libro de Patriarchis: Vxor non habet quod mulieri non licet: sed nonne licuit viro

habere

fieri ad alium virum accedere divisso A
viro proprio, ergo nec vir vxoris ad
vnius concubitum habere.

RESPONDEO dicendum, quod
Rabbi Moyses dicit, quod ante tempus
2. 14 legis fornicatio non erat peccatum, quod
probat ex hoc quod Iudas de Thamar
concubuit. Sed ista ratio non cogit. Non
enim necesse est filios Israel a peccato
excusari, cum accusati fuerint apud
patrem crimine pessimo, & in Ioseph in
eum, & vendiderunt eum exsecrantes. Et
ideo dicendum est, quod habere concu-
bitum non matrimonialem inordinatum sit cum
malo gratiæ naturæ: & nulla tempore fe-
cerint filii Israel, fuit per eorum ex dis-
pensatione. Sicut enim ex dicto patet,
concubitus carnalis, qui non est matri-
monialis inordinatus, nō est commissio alicui
legum prolis, quod est principalis finis
matrimonij: & ideo non est contra praeceptum
legis naturæ, qua dispensationem non
recipiunt: unde & hæc quæ legitur in
veteri Testamento aliquos concubitus
habuisse, quos necesse sit a peccato excu-
sari oportet eos esse in matrimonio inor-
dinato: & tamen concubitus dicitur, quia ali-
quid habebant de ratione vxoris, &
aliquid de ratione concubinæ: secundū
quod matrimonium ordinatur
ad finem principalem finem qui est bo-
num prolis, & non potest ipsum gratiæ
habitu ordinabiliter, vel saltem diminu-
ta, vel ex dicto patet: & certum hoc
est aliqua dispensatione, sed quantum ad
finem qui est dispensatio familiæ & com-
municatio operum, non consequitur
vxor, vel socia sed hoc debetur in illo, quæ
concubina nominabantur. In hoc enim
potuerat esse dispensatio cum sit secun-
darius matrimonij finis, et ex hac etiam
parte habebant aliquid simile concubi-
nis, ratione cuius concubinæ nominabantur.

AD TRIUMVIROS ergo dicendum, quod
habere plures vxores non est contra pri-
ma præcepta legis naturæ, sicut habere
concubinam: & ideo ratio non se-
quitur.

AD secundum dicendum, quod an-
tiqui Patres ea dispensative qua plures
habebant ad ancillas accedebant vxo-
rio officio, sed non erant vxores, quan-
tum ad illam reconciliationem, quæ respi-
cit secundarium finem, cui conditio ser-
vitutis opponitur, circa quem possit simul
esse sicut, & ancilla.

AD tertium dicendum, quod sicut in
lege Moysi per dispensationem licebat
duas habere simul, vel ancillam vxo-
ri ducere, ut dictum est: ita ex eadem
dispensatione licuit Abrahæ uti Ag- q. 65. ar.
gar ad significandum mysterium quod bo. 6.
Apostolus exponit Gal. 4. quod et illis fi-
lius haberet non servi ad mysterium per-
tinet, & quod Esau filius liberæ haberet
non fuit, ut patet. Rom. 9. Similiter et
propter mysterium fuit eis, ut filij
Iacob ex ancillis, & liberis matribus here-
des essent, ut Augustinus dicit, quia Christus Tract.
susceptus in baptismo filij, non per ho- in Ioan.
nes qui liberam significat, quam per mi-
nos ministros, qui per ancillam significa-
bantur.

SVMMA ARTICVLI.

CArtilla sit. Habere concubinam nō
matrimonio iunctam et contra le-
gem naturæ, & nulla tempore secundum
se licitum fuit, nec etiam ex dispensa-
tione.

¶ De illis vltimis articulis dispertare non
pertinet ad nostram materiam de matri-
monio, de illis enim disputatur 4. dist. 34.
D per totum art. 1. & 2. Vide quæ ibi dicitur
a D. Tho. & Caietan.

QVAESTIO LXVII.

De bigamia & irregularitate ex ea contracta.

DEinde considerandum est de Tho. 4.
bigamia, & irregularitate ex dist. 27. q.
ea contracta. Et circa hoc quæ- 1. artic. 1.
& seq.
rentur

rantur quinque. Primò, vtrum illi bigamiæ, quæ est ex hoc quod aliquis duas vxores successiuè habuerit, sit irregularitas annexa. Secundò, vtrum irregularitatem contrahat, qui fictus vel successiuè duas vxores habuit. Tertiò, vtrum irregularitas contrahatur ex hoc quod quis vxorem virginem non accipit. Quartò vtrum bigamia per baptismum soluatur. Quintò, vtrum cum bigamo liceat dispensare.

A

B

Hæc materia disputatur Doctores cum Magistro in 4. distinctione vigesimaprima 20. Iuliopanis cum Gratiano. distinctione 36, 37. 34. & 28, quæstione tertia. & in titulo de bigamis non ordinandis in Decretalibus. & in 6. Sylvester verbo bigamia. Nauarrus capite 27. in Manuali numero 105.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum bigamiæ irregularitas sit annexa.

AD PRIMAM sic proceditur. Videtur quod illi bigamiæ, quæ est ex hoc quod aliquis duas vxores successiuè habuit non sit irregularitas annexa: quia manifestum & vnitas consistunt circa idem, & non circa diuersa manifestum. Sed illa quæ habet successiuè duas vxores, hæc vna est in effectu, hæc non est: ergo ex hoc non efficitur vir duas vxores, qui secundum Apostolum ab episcopatu prohibetur.

1. Tim. 3

¶ 2 Praeterea. Actus figurus continuitatem apparet in eo qui plures successiuè habuit: sed in vno non: ergo vno non

C

D

Ex Additis ad 3 Partem.

efficitur aliquis irregularis: ergo nec ex secunda.

¶ 3 Praeter. Si bigamia irregularitatem annexam habet, aut hoc facit vt sit in ea aliquid positiue, aut vt priuetur carentia vigoris: sed neutrum horum potest, quia si aliquis ex duabus successiue contractis per secundam efficitur, & ea priuatur actu valoris contracti, substantiam duarum adimit, & efficitur irregularis, quod est contra Decretal. In Decretalibus. 3. Nec dicendum videtur, quia secunda, quia secundum hoc esset eadem ratio formalis conceptionis, aliquis efficitur irregularis ex vna, quod falsum est: ergo nullo modo bigamia irregularitatem causat.

RESPONDEO dicendum, quod aliquis per sacramentum ordinis recipit sacramentalem vnitatem, & ideo alia sacramenta recipere debet, nullum defectum in sacramentis pati debet. Defectus autem sacramenti est, quando sacramentum significatum exercitio non assimilatur, sacramentum autem matrimonij significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam, quæ est vnica ad vnam. Et ideo irregularitas ad per fectum significatum sacramenti quod est sacramentum vnius viri, & vnius sponsæ, non pertinet irregularitatem inducit. Et sunt quatuor modi bigamiæ. Primus est, cùm quis plures habuit vxores de loco successis. Secundus, cùm simul habet plures, vnam de loco, aliam de facto. Tertius, cùm habet plures successiuè, vnam de vrbe aliam de facto. Quartus, quando vxorem habet non consummatam, & in nouam hic efficitur irregularis ad omnia. Alia autem sunt consequentes effectus, quia in illis, qui accipiunt sacramentum ordinis maxima spiritualitas debet apparere, cum quia spiritualia ministrant sacramenta, cum quia spiritualia docent, & in spiritualibus exercentur debent. Vnitas autem conceptionis maximè spiritualitati respondet, per quam vnus homo vnam habet successionem, non debet aliquod signum conceptionis permanentis in eis appa-

rere.

...ere quod quidem apparet in bigamis, ...ebet vna vxore contenta esse nolentem: ...endum propter malum effugiendum.

Ad tertium ergo dicendum quod mutabilitas placitorum vxorum simul existentium est mutabilitate placitorum successorum: ...dere tamen mutabilitatem successorum repugnat ...ter hoc matrimonium sacramento. Sed mutabilitas vxorum successive est in potestate secundum quid: ...dere non tollit sacramentum matrimonii quantum ad sui essentiam: sed quantum ad sui perfectionem quæ requiritur in illis qui sunt sacramentorum dispensatores.

Ad secundum dicendum quod quamvis sit in fornicario vnitas coniugalis significationis non tamen coniugalis vnitas adhærentis, quia per fornicationem vnitas adhærentis penitus aliquo modo, & iterum necessitas de facto sacramenti.

Ad tertium dicendum, quod sicut dictum est, bigamia causat irregularitatem, in quantum tollit perfectam significationem sacramenti, quæ quidem consistit in coniunctione vnius viri ad vnam: quæ si per consensum, & in coniunctione corporum: & ideo vxoratus extrinsecus sumens aperte vitat bigamiæ quæ irregularitatem facit. Unde per Decret. Imp. Gelasium: si quod magister in lectura dicat: scholares quod scitis confessus per verba de præsenti sufficit ad irregularitatem incurrendam.

SVMMA ARTICVLI.

CApitulo 5. Ad perfectam rationem sacramenti requiritur quod vir sit cum vna vxore, & mulier cum vno viro, & ideo bigamus, qui hoc tollit irregularitatem incurrit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum irregularitas sit annexa bigamiæ, quæ cõtingit ex hoc quod homo habet duas vxores, vnã de iure & alteram de facto.

AD SECVNDVM sic proceditur. *Videtur quod irregularitas non sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quod homo habet duas vxores, vnam de iure aliã de facto. Quia vbi nullum est sacramentum non potest esse defectus sacramenti: sed quando aliquis contrahit de facto cum aliqua vxore non de iure non est ibi aliquod sacramentum, quia talis coniunctio non significat coniunctionem Christi ad ecclesiam: ergo ibi irregularitas non consequitur bigamiã vnã propter defectum sacramenti, videtur quod talis bigamia irregularitatem non consequatur.*

¶ 2. *Præterea. Aliquis accedens ad illam, cum qua contrahit de facto & non de iure, committit fornicationem, sicut habens aliquam vxorem legitimam, vel adulterium si habeat aliam: sed dividere carnem suam per plures per fornicationem vel adulterium non causat irregularitatem, ergo nec diffus bigamia vnius.*

¶ 3. *Præterea. Contingit quod aliquis ante quã consummet matrimonium illum, cum quo de iure contraxit, cognoscat aliam vxorem de facto non de iure. Et cum carnaliter cognoscit suam primam vxorem, sine dubio peccat: ergo ex eo quod aliquis habet plures vel de iure vel de facto, & tamen non est irregularis, quia carnem suam non dividit in plures: ergo ex prædicto modo bigamus non contrahit irregularitatem.*

RESPONDEO dicendum, quod in duobus secundis modis bigamus incurrit

rabilem irregularitas: quia quamvis in altero non sit sacramentum, illi tamen quadam sacramentali similitudo. Unde illi duo modi sunt secundarij, & primus vir principaliter in irregularitate consistit.

AD primum ergo dicendum, quod quamvis vir non sit sacramentum, sit tamen in eo aliqua similitudo sacramenti quæ non est in fornicatione vel adulterio nec contrahitur, & ideo non est similis. Et per hoc patet solutio ad secundum.

AD tertium dicendum, quod in talis esse non reparatur bigamus quia primus matrimonius non habuit perfectum significationem sacramenti, tamen per ordinationem ecclesiæ compellatur ad primum redire, & eum exercere, & ita efficitur irregularis: quia irregularitatem non facit peccatum, sed impedimentum significationis.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio est affirmativa. Ratio est. C
Non quæratur in aliqua scientia deo & creaturam, est autem quidam habitudo similitudinis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quod aliquis ducit vxorem non virginem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non contrahatur irregularitas ex hoc quod aliquis ducit vxorem non virginem. Quia plus videtur contrahere ad quod difficilius peritur quam alterum: sed ille contrahit irregularitatem qui ducit viduam: ergo multo fortius irregularis erit qui ducit meretricem & non virginem.

¶ 1 Præterea. Pareat esse quod aliquis dispar esset aliquando ex postea duxit eam in vxorem, nihil non videtur esse irregularis, quia non diuisit carnem cum alia.

In Addit. ad 3 Partem.

A reuiuisce etiam vbi non fuit sumptio de ea corruptâ in virginem, ergo talis mulier bigamia non contrahit irregularitatem.

¶ 2 Præterea. Nullus potest contrahere irregularitatem ex alienis peccatis: sed aliquis quandoque [illegible] non virginem, ergo [illegible] ducit aliam virginem, ut videtur, [illegible] contrahit irregularitatem, cum [illegible] sit irregularis.

B ¶ 3 Præterea. Contrahit fornicatio irregularitatem ex ecclesiæ statuto, quamvis præcedens fuit fornicatio matrimonium, ut aliqua consentiatur, non videtur vir irregularis propterea quod ducit meretricem pro virgine, & potest etiam esse propterea hoc fieri, quod reddat ei debitum petitum, quasi de adulterio tantummodo accusata: ergo videtur quod alle mulier bigamiam contrahit irregularitatem.

SED contra est quod Gregor. dicit: Principium ne magnum dicitur ordinatus facias ex bigamo, aut qui vxorem non ut fornicatus in vxorem, aut qui vxorem habuit, aut habentem quæ fuit portam corporis virginem, aut penitentiæ vel carne, aut militiæ cingulum abiecisse, ad sacros ordines per nullam redeas.

RESPONDEO dicendum, quod in consecratione Christi & ecclesiæ sacramentum ex virgine parte mulieris: sed si vxor polluta est per fornicationis maculam, vel aliquo consensu, non efficitur vir irregularis propterea quod reddat debitum petitum. Et hoc quod dicitur quod reddat ei debitum petitum, intelligendum est quando de adulterio tantummodo accusata: ergo videtur quod alle mulier bigamiam contrahit irregularitatem.

SED contra est quod Gregor. dicit: Principium ne magnum dicitur ordinatus facias ex bigamo, aut qui vxorem non ut fornicatus in vxorem, aut qui vxorem habuit, aut habentem quæ fuit portam corporis virginem, aut penitentiæ vel carne, aut militiæ cingulum abiecisse, ad sacros ordines per nullam redeas.

RESPONDEO dicendum, quod in consecratione Christi & ecclesiæ sacramentum ex virgine parte mulieris: sed si vxor polluta est per fornicationis maculam, vel aliquo consensu, non efficitur vir irregularis propterea quod reddat debitum petitum. Et hoc quod dicitur quod reddat ei debitum petitum, intelligendum est quando de adulterio tantummodo accusata: ergo videtur quod alle mulier bigamiam contrahit irregularitatem.

Irregularis est. 3. [illegible] contrahit.

D [illegible] sacramentum. Sed tamen dicendum quod ex parte viri requiritur, & aliquando in mulieribus, non ex parte: sed ex parte mulieris requiritur & ex parte viri, mulieres a diuinis officiis arcentur. Quia episcopus significat ecclesiæ multitudinem, cui a viris in quos sunt maculæ corruptionis: sed specie significat Christum qui virgo fuit. Christ ex parte sacerdotum virginitas sit, sed non ex parte fidelis, & aliquis episcopus fieri potest. Sed hoc non est expressum contra Alexandrinum Epist. 5. Vir dubius vxorem vi-

[illegible]

P, ut ſicut & Chriſtus eccleſiã. Ex quo apparet quid ſit vxor ſignificat eccleſiam & ſponſa Chriſti & mater: quia mater eſt capiti membrorũ, ſicut Chriſtus eccleſiæ. Et ideo dicit de me per ſponſam Eccleſiæ intelligunt in qua non eſt aliqua macula. Chriſtus autem habuit primo ſynagogam quaſi contrahendo: & ſi nõ reliquit aliquid de perfectione ſignificandi ſacramenti, ſi vnus habuit ſponſum. Sed hoc eſt male abſurdum, quia ſicut eſt vna fides antiquorum & modernorum, ita vna eccleſia. Vnde illi qui tempore ſynagogæ Deo ſeruiebant, ad vnitatem eccleſiæ in qua Deo ſeruimus pertinebant. Et præterea hoc eſt expreſſe contra illud quod habetur Ezech. 16 & Oſee 2. vbi expreſſe ſponſa noſtra dicitur ſynagoga: vnde non fuit ſponſa concubina, ſed vxor. Et præterea ſecundum hoc fornicatio eſſet ſacramentum illius contractus, quod eſt abſurdum: & ideo generaliter primi quam diſponerent a Chriſto ingãde eccleſia, corrupta fuit a diabolo per idolatriam. Et ideo aliter dicendum, quod defectus in ipſo ſacramento eſt irregularitatem, corruptio autem extra matrimonium contingens quæ præcedit matrimonium nullum defectum facit in ſacramento ex parte illius, in quo eſt corruptio, ſed facit defectũ ex parte alterius: quia alius contrahẽs matrimoniũ non cadit ſupra ſponſam, ſed ſupra alterum: & ideo ex verbis ſpecificatur quod eſt ref, ſilla illius erant quaſi materia ſacramenti. Vnde ſi mulier eſſet ordinis ſuſceptiua, ſicut eſſent vir irregularis ex hoc quod alius vxorem corrupiſſet, non autem ex hoc quod corruptus contraxit: ita ſicut mulier irregularis ſi commiſceretur cum corrupto, nõ autem ſi contraheret corrupta, niſi in alio matrimonio prius corrupta fuiſſet. Et per hoc patet ſolutio ad primum.

AD ſecundum dicendum, quod in tali caſu ſunt diuerſa ſignificata, tamen

A probabilius eſt quod non ſit irregularis: quia certum ſecundum non diuerſũ in plures.

AD tertium dicendum, quod irregularitas non eſt pœna in facto, ſed defectus quidam ſacramentorum: & ideo non operatur quod ſemper ſit validum matrimonium ad hoc quod irregularitatem conferat: & ideo ille qui vxorẽ habet corruptam, quam virginem tradit, irregularis eſt quia non ſignificat.

B *AD quartum dicendum*, quod ſi mulier fornicaria poſt matrimonium contractum non efficitur ex hoc vir irregularis niſi poſt corruptionem adulterij cum ea cognoſcat, quia alias corrupta vxorẽ habens nullo modo caderet ſub aliqua irregularitate: ſed ſi etiam per vim compellatur ea tradere debitũ amet cum detestatione adulterij irregularis efficitur, quamuis de hac ſint opiniones: ſed hoc quod dictum eſt, eſt probabilius: quia dicit non reputatur quod ſit peccatum ſed ſignificatio ſacramẽti.

C

SVMMA ARTICVLI

COnclũſio eſt. Vir efficitur irregularis ex copula cum muliere alio corrupta, non autem ex copula cum corrupta contracta. Vide literam D. Tho. quæ optima eſt.

¶ Circa iſtos articulos dicendum eſt, de bigamia irregularitate quæ per ſtatuta eccleſiaſtica contracta eſt cum bigamia.

¶ Prima concluſio. Explicando bigamiã (quæ irregularitas eſt) quidditatem. Bigamia irregularitas eſt irregularitas ex defectu ſacramenti conſummati matrimonii cõtracti. In hac definitione genus eſt irregularitas, quæ ſignificat impedimẽtũ quod dam eccleſiaſticum poſitiuum ad hoc ut promoueri quiſquam poſſit ad ſacros ordines, aut in tam ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Hoc autẽ eſt bigamiæ irregularitas ex humana inſtitutione nõ diuinum (vt ex Apoſtoli re infra dictur) ſtatuimus hoc in noſtris ſtatutis ad ſcitã autoritate ſanctorum humanaque ratione eam eccleſiaſti-

ci pastores, & principes praefecti reipublicæ Christianæ per quæ ratione eram Sanctorum circuitu scientiam, & instrumenta tantæ medicinæ Spiritus sancti dispensa, instrumentalis, Ungere una calamus scribæ scholiorum. Exemplum eli in præceptum quæ calamus: Apostolus de abstinentia a sanguine, & suffocato, & fornicatione; quod erat in Ecclesiastico, & in præceptis de ritibus quadragesimali, quod tribuitur a gravissimis doctoribus ad pœnitentiam Apostolicam, & in præceptis de tribus confessis in baptismo.

Differentia ab aliis quod sequitur: quæ ex defectu, &c. quæ distinguit hanc irregularitatem ab aliis. Ecclesia licet dispensare in quibusdam casibus propter defectum, quæ dispensare non potest propter defectum sacramenti matrimonii, quem defectum superius quæstione explicamus.

¶ Secunda conclusio quæ ex suprædictis colligitur. Probatur ratio quæ movit Pontificem ad hanc irregularitatem introducendam eli, quoniam non eli decens, contrahere sacramentum cum ea quæ de facto commisit fornicationem publicæ clandestinè, ideò hæc non debet in fornicationem matrimonii admitti, ergo: Minor probatur. Quoniam minus redundantem inhibitam decet in sacramentum collationis. Secundo ipse eli sacramentum minister, ita alii debent. Minor probatur. Defectus eli in matrimonii sacramento quando illius significatio eli integralis pars, & integra significatio, ut supra oli dictum ergo.

¶ Tertia conclusio. Quæcumque ad antiquatem hanc irregularitatem ab Apostolo ipsa introducta eli, & manet in ecclesia hæc constitutio de irregularitate. Probatur Paul. 1. ad Timoth. 3. 3. Oportet episcopum irreprehensibilem esse unius uxoris virum, idest, non bigamum. Et quidem infertur: Decent illum unius uxoris virum, & ad Titum 1. relinquam te Cretæ, ut constituas per civitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi: si quis sine crimine eli, unius uxoris virum. Ad hanc eandem interpretationem hæc loca sancti doctores referunt, Hieron. Ambros. Augustinus, Chrysostomus, & in catenis Apostolorum. Et ratio Doctoris Angelici eli, quia sacramentum matrimonii eli signum unionis Christi cum Ecclesia, & Patriarcharum decreti, quæ ad Synodum Tridentinam, quæ sacramenta sunt de substantia matrimonii, quæ principia naturaliter quatuor sunt, quorum unum est, sine quo non esse, sufficere contrahentes bigamos non esse, sine quo esse non fit bigamus.

¶ Quarta conclusio. Quamvis bigamus sit incapax, tamen in casu ipso non est perpetuo, & declaratur. Hæc conclusio est Bonifacii VIII. in cap. 1. qui, de sponsa non commercium habuit, & divortium habuit cum ea, in casu in quo bigamus irregularis fuit Ratio eli quia Quamvis irregularitas sit ultima, & impedimentum quoddam ad ordinem sacrum, ergo relinquit illum in casu exceptionis, & non amplius. Tum quoniam irregularitas eli privatio quædam bonum Ecclesiæ pro Pontifice, & Ecclesiam arbitrio, ergo ubi ipsum bonum declaratur non incurrunt.

¶ Quinta conclusio. Non quilibet incapax hac irregularitate per totam vitam manet, sed ex defectu eo tempore quo incapax eli. Itaque si quis duas uxores per matrimonium carnale sibi copulavit, non tamen duabus simultaneè, non eli bigamus. Similiter, si quis duas videt non cognitas carnaliter à uno priore, non eli irregularis. Hæc conclusio declarata eli ab Innocentio III. in cap. dilatum de bigamis, & eli communis doctorum contra Magistrum Sententiarum, dic. 27. quæstione, quod per illas exceptiones de præsenti in duo matrimonia efficiuntur quæ non bigamus. Ratio autem hæc communis est, quoniam nullus, per hoc delictum eli bigamus irregularis, nisi per matrimonium consummatum per carnalem copulam, ergo. Minor probatur. Matrimonium non consummatum significat per illam carnalem copulam

matrimonii

A

B

C

D

1. Tim. 3.

Ad Tit. 1.

In casu hæresis

cadem q defectus ita suo matrimonio in 2.

de bigamis.

nitatem & coniunctionem ſpiritualem inter Chriſtum & eccleſiam, per conſanguineam vero carnalem, ſignificat coniunctionem Chriſti cum eccleſia, per incarnationem ipſius, ergo vinculo conſenſus carnalis non eſt deſectus ſacramenti. Confirmatur & explicatur amplius inferius. Deſectus ſacramenti de quo modo agimus, in hoc eſt ſitus quod per locum dat vxorem, non eſt vir vxorem, Sed Chriſtus vnitas eccleſiæ vxorem, qui vero dat aliquam, vel accipiunt non dant vnitatem vnius viri ſunt eccleſia vnica eſt vnitas Chriſti ergo nec matrimonium conſummatum inter hos viri qui locaſſus dat vxorem dare, neque aliquam earum in plures diuiſerunt, ergo ibi nullus eſt defectus ſacramenti matrimonii. In his duabus concluſionibus ſequuntur duo corollaria. Ex primi quidem colligitur aliquam ſolere ſingularitatem ad probandam integritatem ſed contrarium demonſtratione. Ex poſteriori vero apparet debet colligatio, ſi definitione huius irregularitatis (confirmatur.)

¶ Circa concluſio quæ explicat multiplicitatem bigamiæ & eius partes. Triplex eſt bigamia irregularis, vna quidem quæ dicitur vera à Doctoribus, alia vero ſecundum dicitur communiter non dicitur vera ſed formalis & expreſſa. Secunda interpretatiua & virtualis. Tertia ſimilitudinaria & apparens. Et hæc poſtrema non eſt vera, ſed præſumpta & fictitia. Generum interpretatiua vocatur formalis & expreſſa bigamia eſt ea qui legitime contracto matrimonio cum duabus, & conſummato, & hoc dicitur formalis & expreſſa bigamia, quia in ea reperitur hæc vox, duo matrimonia, duæ copulæ carnales & ſic manifeſte & formaliter apparet defectus matrimonii conſummati. Huius irregularitatis claruit exiſtentia hera & allegata, & alleganda in præſentiarum eſſe, ad eſſentiam & ſubſiſtentiam & ſtatum. Interpretatiua & virtualis bigamia eſt illa in qua reperitur defectus matrimonii conſummati, etiam ſine ſecunda nuptiis ſalem ex parte ciuſque bigamum dicitur. Prima particula diſtinctionis interpretatiuæ à ſimilitudinaria. Secunda vero particula eius ſine ſecundis, &c. diſtinguit interpretatiuam à formali & expreſſa. Exempla horum ſunt. Primus eſt in bigamia qui incarcerat post matrimonium conſummatum vidua à priori

A viro cognita, contractum & conſummatum. Secundus exemplum eſt in eo qui incarcerat poſt matrimonium primo cum quidem formaliter ſine vir prius cognita, ducendo & conſummando. Tertium exemplum eſt in bigamia quæ incurritur à viro, qui propriam vxorem, quam duxit virginem, ſed adulteram poſt matrimonium, cognouerit poſt adulterium. Primum exemplum expreſſum eſt in canone Apoſtolorum 18. & refertur in canone ſi quis viduam 2. diſt. 34. expreſſum eſt in epiſtola prima Siricii Summi Pontif. cap. 19. & epiſtola ad Comil. Toletæ capite 3. quæ lecta eſt in eadem Concilio expreſſum eſt in Concilio Toletan. 1. cap. 3. & in epiſtola 1 Innocen. 1. capit. 5. refertur in canone ſi quis viduã. in allegata diſtinctione. & in epiſt. 4. cap. 2. & in epiſtola 24 ad Toletanum Synodum cap. 1. & lib. de eccleſiaſticis dogmatibus qui circumfertur Auguſtinus, capit. 72. & refertur canone mariam diſt. 35. in Concil. Laterancnſi 3. ca. 2 in hymno Romana ſub Hilario ca. 1. & in Concil. Aurelianenſi quod refertur capite 2. de bigamis. in Concil. Hiſpalenſi 2. cap. 9 a Celeſti 3. cap de bigamis. & Innoc. 3. cap. dilectum & cap. ultimo de bigamis. Antiquitus tamen Celeſtinus, & Innocentius in hoc cap. ultimo docuerunt ea ſacra doctrinam Apoſtoli, videre maritũ ad ſacros ordines promoueri, ea de quod ſi ea Apoſtolus ſolum docuerit epiſcopos presbyteros & diaconos eſſe debere, unius uxoris viros, tamẽ nũdus ex eo quod ſunt in plures diuiſerunt eſſe matrimonium ſed plures conſtetur. Tertium ſecundum habetur in ſuis locis ex allegatis pro præcedenti. Certe Apoſtolorum canon loquitur etiam de electa & mercatrice, tamẽ D. Hieron. eſt autor in epiſtola ad Fabiolam, nihil dicitur quia matrimonium contractum eſt, electa quæ à marito mœchi ejiciatur, matrimonio quæ malierum libello petit. Synodi autem Arelatenſis & Aurelianenſis loquuntur ſecundi de repudiata. Item Synodus Romana ſub Hilario, & Toletana 4. cap. 18. quæ referuntur 1. diſt. causa, qui in aliquo, quam de ceteris quæcunque. Innocentius idem primus in epiſtola 4. & 14. Leo I. ut referuntur eadem ſententia diſt. 34. & Gregorius primus in epiſt. 83. lib. 2. epiſtolarum, & referuntur eadem præcepta 34. diſt. de ſententia, qui habet ſingulam eam, qui de

Can. Apoſtolo. 18. habetur. 2. diſt. 34. Can. Si qui viduam. 2. diſt. 34. Can. Si qui viduam. 2. diſt. 34. Can. Si qui viduam. 2. diſt. 34.

cit laicus vocetur, ne sua irregularis lingua-
Levi. 21 rum. Adde Innocen. in hanc tex. cuius ratio-
nem illud præceptum quod imponitur
erat sacerdotibus in lege vetus. Levit. 21.
de non ducendi, vxore vidua, repudiata, fœ-
dida, aut meretrice sed virgine.

¶ Sed dices hoc exemplum alienum esse,
quod ij qui ducat mulierem quam ante
matrimonium ipsam corrupit: & non
aliud non incurrit irregularitatem hoc
casu. Ita communiter Theologi cum & In-
nocentius scribentis, quamvis aliqui ob-
tendant: quoniam talis femina licet cor-
rupta semper manet uxor, quia talem di-
uidi carnis facta in plures. Testimonium vero
exemplum habemus in Concil. Nicæno
can. 8. & referitur, dist. 34. contra si
Dist. 34 can. 8 can. si laicus de dist. ferme circa si laici, eadem dilucidatione.
Ratio autem propter quam incurritur hæc
irregularitas dicti exempli est. Quoniã
in contractu illo vera non per verum ma-
trimonii consensum fœminæ accep-
ta, quamvis vir numero tantum singula
carnem facta deuidi in plures: & adhuc
ne est vinculum plurimi plurimos, ut sibi-
de est minus plene significata in fœmina
to quæ est causa irregularitatis contrahen-
dæ: non tamen incurritur formalis lega-
tio, sed interpretativa tantum, quæ ni re-
periatur in his casibus dare occasionem dam-
nationis diuinæ maximæ, quod re-
quiritur ad formalem legationem.

¶ Si quis autem regerat, quomodo dicitur
incurrere legatus in casu exempli, & hæc,
cum tamen quando huiusmodi corrupta
duxit vxorem, autore post adulterium i
se committitur accedo ad propositum: ratio
est in promptu. Quoniam quamvis ex parte
viri respectatur vxor in fœmina nupta
mutandi ad significandam Christi ecclesiæ
unionem; tamen sua est quod sit, cum tanta di-
uersitate matrimonium, & non est opus quod
sit virgo. At ex parte fœminæ respicitur
etiam virginitas ad significandam ecclesiæ
virginem, quoniã mortalis fœdatur à cor-
ruptore, non ita vero immaculata ecclesia
desponsata ad proprium, remanet ut prius,
& idcirco si ille esset in plures diuisus, alii
ut significatio hæc respici non posset in
uxore si vir diuisus (tunc autem adulte-
rio p duo matrimonia.) Hæc est ratio D.
Thom. dict. 27. quæstione 3. articulo 1.

A quod publ. religiosis. Idipsum dicendum
ipse ait) tantum. Tum quia ratio est (ut
est) in prima, & formali legatione optimi
magis explicata, & expressa hanc secun-
dam detegitur, quam ex fœmina, & in-
terpretativa. Ita in dicto exemplo fœ-
minæ his defectibus, quam in prima, ubi
virum. Imo in secunda expressa legatione
quamvis in secunda tantum fœmina
pia fœmina, tempore quo accepit ea
B corruptam. In tertia vero minime de pro-
bra. Atque hactenus de irregularitate le-
gationis.

¶ Similis ferme ratio legationis est quæ
ter inimicitias capitales, quæ est ma-
lis aliud ab quam hostis, quæ est le-
ge. Et in ea non reperitur declaratio fœdera-
lis ex illa parte publicæ hostilitatis
to quæ legatus. Exempli gratia si ter
que duæ simul gentes bellent, alterum ver
alterum bellum, vel ex ingressu de bello, lega
tus est, vel simul, vel in aliquo tempore
quod propter illegalem inimicitiam dua
rationis. Secunda exemplum est in eo qui
C sacerdotio duas simul duxit vxores, ut
in epistolam de bigamis, vel transgressor de
bito. Terminus in eo qui postea bigam
dus in suam ordinis sacerdotalis, fœ
legem prohibentem eum, ut tenetur ab
stinere, & consummato matrimonio Eccle
siam primo, & secundo habentur in capit. Capit.
sequenti de legatis, exemplo simili quo- sequen.
ritur eodem titulo quando vero ad præfi de lega
dictum subjectum habeat capitulo ut
sequenti. Capitulo
D in secunda Synodo in ecclesia
generali Nicæna, & referitur causa quæ- in Ec
stione 11. q. 1. quibusque videntibus pa- quæ-
triarchum primum sese, & de eius com- stione
ne in sua Concilii Nicæni exemplum quæ-
non audeo quod sed quæ explicabitur. stione.
Quoquo sit, certum est pro illo primi- Canon
cati sine pro aliquo exemplo in religio- 26.
sum. Verbi gratia si secundus religio-
sus ad sacerdotium promotus, ut quæ-
dam ecclesia, & irregularitas in eo po-
test hoc ex dicto ad matrimonium, vel
sequenti, vel aliquid. Dubitari hic con-
uenit ad eos Ordines religiosos qui non

ministra aliquando, quorum ignorantia inuincibilis est, sine culpa, sicut in ordinatis quibusdam accidit, potest. Quamuis autem talis sine traditio Dei sit per priuationem subiecti vigore ad actum, & traditio sua sacrilega vigore ad actum, & hic ipse status maximam habet participationem diuinitatis.

EST dubium circa exemplum inducta. Virum qui ex ignorantia inuincibili duxit vxorem, qua alio corrupto, ad secundas ad proprium accedere potest vxoris adulterium, incidit in bigamiæ irregularitatem. Supponamus in hoc dubio, eum qui fecerit talem errorem si iure cogatur à iudice talem vxorem dare, vel poterimus semel eam dimittere adulterium secutus, quia non potest hoc subesse obligationi alio probante sup positum ingratum, hoc caret in irregularitatem. Quod docet multi pari Theologorum & Iurisperitorum D. Thom. in 4. dist. 27. quæst. 3. artic. 1. quæstiuncula 3. ad tertiam & quartum, quamuis opinionem oppositam probabiliter: sicut in casu proprie vxoris adulteræ: ut docet D. Thom. ad quartum sic supponimus quod si id ignoret vt ex ignorantia vincibili, est irregularis. Tota difficultas est quando ignorat inuincibiliter. Videtur vera pars affirmatiua. Primo ex D. Thom. allegata responsione ad tertium, vbi ait: Ille qui vouerit duas consuetudines quarum virginem credit, irregularis est eam cognoscendo. Secundo arguitur ratione: D. Thom. hic non est necessarium q̃ bigamia sit voluntaria ad hoc vt irregularitatem causet, ergo ignorantia inuincibilis ad hoc vt talis voluntarium non tollit irregularitatem. Antecedens probatur: irregularitas illa non est pœna inflicta propter culpam, sed ex defectu sacramenti, ergo.

¶ Respondetur ad dubium vnica conclusione negatiua. Probatur primo. Irregularitas hæc solum quoddam est & inhabilitas sed odia non sunt ampliando ad extraordinarios & non humanos casus, sed intelligendo solum de naturalibus & humanis, ergo hæc ignorantia in casu nostri dubitationis est voluntaria non humanam dispensat neque directe nec indirecte, ergo. Maior est quoddam iuris principium. Minor item est Physicum principium. Ignorantia tollit voluntarium. Confirmatur. Nam odia non solum ex iure A alij principio non sunt amplianda verum sunt restringenda.

¶ Secundo probatur. Quemuis irregularitas quæ contrahitur ex homicidio occasionato ista omnino sit pœna propter culpam inflicta, nunquam tamen affert exemplum nisi ex voluntario homicidio, ergo similiter ista irregularitas non incurritur, nisi ex voluntario ista bigamia. Probatur consequentia, quoniam omnis irregularitas, quam ita nominamus quia culpam propter delictum significationis, ita sacramentum est institutum Christi quam Ecclesiæ, illa pœna Christi. Confirmatur de irregularitate quæ incurritur ex occisione intelligenter & voluntaria, ergo erit de irregularitate quæ incurritur ex bigamia, intelligenter & voluntaria. ¶ Tertio probatur, ad bigamiæ irregularitatem requiritur actio humana hæc & homini, vt homo dicit, ergo voluntaria. Probatur antecedens: quia hoc irregularitatis quæ incurritur ex bigamia, imputatur homini, vt homo est, imo secundum quod elevatur per gratiam ad ecclesiasticum, ergo. ¶ Denique probatur. Significatio hominis, vt homo est, est ex libero proposito rationis & beneplacito procedit, ergo vbi non est arbitrium, &c. nulla est hominis significatio propriæ loquendo.

¶ Ad diuum Thom. respondetur. Loquitur de illa qui non adhibuit diligentiam necessariam, quæ in hoc casu acquirendi adhiberi solet, ac proinde beatitur de voluntario formali et directo, non indirecto. Itaque non est necessarium, quod bigamia sit voluta sed sufficit quod sit volita reductiue, & sic respondetur ad secundum. Eodem modo ad quartum. Dicam Thomas nostram sententiam hanc nostræ sententiæ, &c.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum bigamia soluatur per baptismum.

AD QUARTVM sic proceditur. Videtur quod bigamia per baptismum soluatur. Dicit enim Hyeron. in epistola ad Timoth. Qui sub vno baptismo plures vxores habuit, nil nocet

nere & aliquo pilo, non est legenda: ergo bigamia per baptismum tollitur.

¶ 2 *Praterea.* Qui facit quod minus est, facit quod minus est: sed baptismus tollit omne peccatum quod est grauius quam irregularitas: ergo tollit & irregularitatem.

¶ 3 *Praterea.* Baptismus tollit omnem poenam ex actu praecedente: sed irregularitas est huiusmodi, ergo &c.

¶ 4 *Praterea.* Bigamus est irregularis, inquantum dicit ad repraesentandum Christi: sed per baptismum plene Christo conformatur, ergo tollitur irregularitas.

¶ 5 *Praterea.* Sacramenta nouae legis sunt magis efficacia, quam sacramenta veteris legis, sed sacramenta veteris legis tollebant irregularitatem, ut primo libro dictum est à Magistro, ergo & baptismus qui est efficacissimum sacramentum in nouo lege tollet irregularitatem ex bigamia contractam.

De bigamis cap. 11.

SED contra est quod Magist. dicit: Aduertat intelligens quilibet clericus, qui catechumenum aut Paganum baptizat, aliquam ordinationem transgredi, quia de sacramento agitur non de peccato.

¶ *Praterea.* Sanctus idem dicit: Fornicatus si catechumenus vel pagana vxorem ducit, non potest inter Deo virginis nec per baptismum valere: ergo eadem ratione nec bigamus ante baptismum ordinari.

RESPONDEO dicendum, quod baptismus solum culpas & non solum contingit, vnde cum ex ipso contingat sequatur irregularitas per baptismum tolli non potest, vt Angelicus dicit.

AD primum ergo dicendum quod in casu illo non tenetur Episcopus ordinare, nisi forte vellet cum expensis quod ingrederetur ad sanctiorem dispensationem.

AD secundum dicendum quod non operatur quilibet quod facit minus facere minus nisi ad illud ordinatum. ad hoc dicitur in proposito, quia baptismus tollit omne peccatum quod est grauius quam irregularitas, non tamen omnem irregularitatem ordinatam.

AD tertium dicendum, quod irregularitas non tollitur per baptismum, quia non est poena, sed quaedam inhabilitas ad ordinem.

AD quartum dicendum, quod Christus non conformatur Christo quantum ad quantitatem corporis, sed quantum ad statum carnis, qui tollitur per irregularitatem, vel impedimentum.

AD quintum dicendum, quod irregularitates ex homicidio casuali non perpetuis erant contrahendae, & ideo erat per illa sacramenta nouae legis tollendae, & ideo non est ad hoc ordinata, non autem baptismus, ad hoc ordinatus.

SVMMA ARTICVLI.

CONclusio est negativa. Non baptismus tollit culpas & non dicitur contingit. ¶ Circa istum articulum est dubium. Vtrum per baptismum tollatur irregularitas, ita vt qui ante baptismum irregularis fuit per actum postea post baptismum ad Ordines ordinari possit. Videtur vera pars affirmativa. ¶ Primo, quia videtur in Canonibus canonizatorum, quod Papa, absolvit, incestum ante baptismum commissa, non est impedimentum ad suam ordinationem legitimam autem contingit per baptismum. ergo. ¶ Secundo. Irregularitas est impedimentum quoddam inter catholicos, inventum, ut infideles non maculent ecclesiasticum ministerium, ut dicit Innoc. III. in cap. gaudemus, de diuortiis. 1. Ad Corinthios 5. ergo. ¶ Tertio. Nigrum impedimentum contrahitur in fornicatione defecta fidei inter infideles matrimonium non fit secundum ergo. ¶ In hac quaestione Dicus Hieron. in comment. super epist. ad Titum, ex quo videtur referunt a Gratiano 21. quaest. 1. & in epist. ad Ocean. & refertur dist. 56. can. 3. videtur esse bigamus minime posse ordinari. tamen primo loco proponitur. Cui sententiae

c. gaudemus de diuort. c. 2. Cor. 5.

Ad Tit. 3.

21. q. 4. can. 1. dist. 56. can. 3.

Sacra

dam: Erasmus in annota. 1. Timoth. 3. & in A
ter scholasticos Maior in 4. dist. 27. quæst.
vltima, dubio vltimo. ¶ Quos sanctos sen-
tentiæ grauissimi auctores, Ambrosius
lib. de officiis cap. vltimo, referens dist. 56.
can. vna etiam, & Augustinus lib. de bono
coniugali, cap. 8. referitur can. aconitus, di-
stinct. allegatus, & causa, & quæst. allegata.

¶ Respondetur igitur ad quæstionem,
esse hanc sententiam ex qua est Hieron.
est vnus ideo tantum contentum, quod illi
obstarent ex aduerso declarata Conciliorum,
& Pontificum, & consensus communis Do-
ctorum ea esse mentem præfatorum, ac tam
num corporis non est ea causa simpli sine
restrictione. Primam partem conclusionis
confirmat grauissimus Hieronymi au-
thoritati, & argumentis factis.

¶ Secunda vero pars probatur primo.
Concilium Valentinum Galliæ celebratum
sub Damaso primo supra Dist. Hiero-
nym. distinxit tales esse excludos irregula-
re in can. 1. Innocent. Eusebium, & Au-
gust. in epist. 1. ca. c. referitur can. Episco-
rum, in dist. 50. & epist. 50. cap. 1. refer-
tur dist. 81. can. denique. & epist. 1. ad Syno
dum Toletanam, cap. 6. vbique aliter præci-
pit. & scribit rem hanc dispensa, & distinxit
vt amodo dicat opposita sententiæ esse ei-
us Apostoli doctrinam, nunc esse penitus
credendum, ac eandem in allegato cap. 6. in-
quit. Nemini licet aliter interpretari dicta
scripturæ. Hæc ibi est omnium Theo-
logorum & Interpretum eleganter sententia
vbi supra, congruentior pœnæ offerri
potest, quia per baptismum crimina tan-
tum dimittuntur, vota autem non abso-
luitur. Et quamuis matrimonium ante ba-
ptismum licet non sit signatum sacramen-
to tamen signum ad significandum Christi cum
ecclesia, ea gratia absque dubio contractum.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod
esse pœnitentiæ omnes catechumenos secun-
dum id audiunt non habere culpa aliqua
actualem, quo ad præsentem attinet, sed
significationis tantum.

¶ Ad secundum respondetur. Constitu-
tiones canonicæ non imponere præceptum,
aliquod aut peccatum, inhibendo, verum non
signantes excludunt si qua est in ipsis inhi-
bitionem. Ad tertium respondetur. Matri-
monia infidelium esse signa, vt dictum est
quamuis gratiam non significent, ex Chri-
sti institutione: & hæc significatio significa-
tio, vel ad similitudinem pœnitentiæ ad ecc
gularitatem.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum cum bigamo liceat dispensare.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod cum bigamo non liceat dispensare. Quia extra, de bigamis dicitur: Clericus, qui inquinatum se ipsi fecit fœminæ, sibi mulieres clam exercuit matrimonialiter, sanctos coire bigamus non licet dispensare. cap. 4.

¶ 2. Præterea. Contra institutionem non licet dispensare: sed omnia quæ in Canone dicuntur ad institutionem pertinent, cum ergo Apostolus in scriptura Canonica dicat, oportet episcopum vnius vxoris virum esse, videtur quod in hoc non possit dispensari. 1. Ad Timoth. 3.

¶ 3. Præterea. Nullus potest dispensare in his, quæ sunt de necessitate sacramenti: sed non est irregularitas ex defectu de necessitate sacramenti ordinis, cum significatio quæ est sacramentum essentialis desit: ergo non potest in hoc dispensari.

¶ 4. Præterea. Hoc quod rationabiliter factum est, non potest irrationabiliter mutari: si ergo potest rationabiliter dispensari cum bigamo, irrationabiliter est et admissa irregularitas, quod est inconveniens.

SED contra est, quod Lucius papa dispensauit cum Episcopo Panormitano qui erat bigamus. Ita refert Gla. d. 34. lectione 1. verbo

¶ Præterea. Alexander papa dicit, licet si quod vxorem accipiens virginem præmoriatur, aut si necessitas fuerit, sibi bigamus fiat: ergo ad minus ipsi ad subdiaconatum cum eo dispensare pot-

RESPONDEO dicendum, quod bigamia non est admissa irregularitas de iure naturali, sed de iure positivo sanctorum est de essentialibus ordinis, quod

quod non sit bigamus: quod patet ex hac quod si aliquis bigamus adeundus attendit charactet i accipet. Et addit Papa potest dispensare in aliis irregularitatibus, sed episcopus quantum ad primum ordinem. Et quidam dicunt quod etiam quantum ad secundum, ne illi qui volunt Deo in religione servire propter hoc incidant religionem dimittere.

AD primum, ergo dicendum quod per illam Decret. affirmatur eadem ei si difficultas dispensandi in illo qui de facto cum pluribus contraxerat, ac si de iure contrahere esset, non quod faltem absolute possit Papa dispensando se relaxare.

AD secundum dicendum, quod hoc est verum quantum ad ea quae sunt de iure naturali, & quantum ad ea quae sunt de necessitate sacramenti, & sicut sic ad aliqua quae sunt de institutione Apostolorum: in ecclesia habent enim eandem potestatem Romani & ecclesiae quam primitivae tenet in ecclesia dispensare.

AD tertium dicendum, quod nō quilibet significatio est de essentia sacramenti, sed ratione illa quae pertinet ad efficaciam sacramenti, & talis non relinquitur per irregularitatem.

AD quartum dicendum, quod in particularibus non potest assignari regula qua omnibus casibus aequaliter propinquis diversitatem: & ideo quod unus facilius dispensatur, non videtur considerandum sic, quasi in plurimis dicitur, potest etiam per aliquem casum rationabiliter remanere in aliquo casu determinato.

SVMMA ARTICVLI.

CConclusio. Papa potest dispensare in talibus irregularitatibus, non tamen ei de iure naturali, sed de iure positivo.

¶ Circa illum articulum est dubium, vtrum Romanus Pontifex dispensare possit super bigamia irregularitatem,

In Addit. ad 3. Partem.

A ¶Prima obiectio. Pontifex potest dispensare circa dubia, ergo & circa illegitima. Consequentia hui⁹ argumenti hic supponitur ex dictis in iure positivo secundum communem opinionem Sanctorum. Pontifex supra ius positivum potest dispensare & adeo quod ius positivum cessat dispensatio sibi concessa.

¶Secunda obiectio. Solus Deus potest dispensare in praecepto positivo iuris divini per suam legem existentem, ut per interpretationem, vel per immediatam revelationem, & in nullo alio: sed Papa non est solus Deus, ergo Papa non potest dispensare in praecepto positivo iuris divini per suam legem existentem. Item & in casibus sibi concessis Sacerdotibus per legem Dei, non potest dispensare, quia obligatio in lege divina conclusa est.

¶ Tertia obiectio. Episcopus dispensare potest cum bigamo ordinando, ut in secundo dictum est, ergo & dispensare potest, si ille tota intentione, vel ut ab illo praecidatur petat. Patet pars quia ordinare & dispensare sunt actus Iurisdictionis tamen est dubium an ille qui habet Iurisdictionem tantum circa unum actum possit circa illum cum Deo. Thom. distinctione allegata, quod patet. Secunda vero pars negatur à Nauarro in Manuali ca. 27. nu. 27. versum D. Thom. in allegatis locis, & Sylvest. verbo pœnitentia, quæst. 6. & Rosella in decisione 21. & hæc sententia videtur probabilior, & sine scripulo tenenda potest.

¶ Quarta conclusio. Cum eo qui irritè ordinatus exhibet ministerium ordinis non præsumitur cum aliquo dispensari posse episcopum, vel vt ministret in suo ordine, & ut promoueatur ad superiorem. Hæc patet de facto Alexandri III. in cap. 1. qui clerici vel qui voluntarie. Quia non dicit quod suspensi hoc casu irrite Ministrant sed quod non debent ministrare. Nam dicit quod Venta vel quod Pisani Archidiaconi in suis capitulis de regione non recipiant. Sed nunquid hoc addit, & alium de irregularitate

D

QVAESTIO LXVII.

De libello repudij.

DEinde considerandum est de libello repudij. Circa quod quæritur

enarrantur ſeptem. Primo, vtrũ inſeparabilitas matrimonij ſit de lege naturæ. Secundo, vtrum repudiare vxorem poſſit eſſe licitum per diſpenſationẽ. Tertio, vtrum ſub lege Moyſi fuerit licitum. Quarto, vtrum liceat vxori repudiatæ aliũ virum accipere. Quinto, vtrum liceat viro repudiatã a ſe iterum ducere. Sexto, vtrum cauſa repudij fuerit oblãta vxoris. Septimo, vtrum cauſæ repudij deberent in libello ſcribi.

DE hac materia diſputat Dallotti in quarto Illiadeæ 33.

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum inſeparabilitas vxoris ſit de lege naturæ.

Thom. Ellis quæſt. Elegæ.

AD PRIMVM SIC PROCEDITVR. Videtur quod inſeparabilitas matrimonij non ſit de lege naturæ. Lex naturæ eſt communis omnibus: ſed apud omnes, ſi dimittatur lege præter legẽ Chriſti, ſunt permiſſum vxorem dimittere: ergo inſeparabilitas matrimonij non eſt de lege naturæ.

¶ 1 *Præterea*. Sacramenta non ſunt de lege naturæ: ſed inſeparabilitas matrimonij eſt principaliter ſacramentum: bonum pertinens ad matrimoniũ non eſt de lege naturæ.

¶ 2 *Præterea*. Conſilium videtur eſſe quod ſit meritorium ordinatum ad aliquid melius: ſed hoc non eſt aliquid melius, ſi poſſet transmutari, nec poſſet aliud reperiri vxorem dimittere ſine aliqua præiudicia legi naturæ.

¶ 3 *Præterea*. In matrimonio principaliter quæritur bonum prolis: ſed inſeparabilitas eſt contra bonum prolis, quia nulla vxor philoſophi, ab quo vir non poſſit ex aliqua ſcientia proles accipere, quæ tamen ex alio accipere poſſet: & quæ etiam ab alio viro impregnaretur, ergo inſeparabilitas matrimonij magis eſt contra legem naturæ quam de lege naturæ.

SED CONTRA. Illud præcipitur de lege naturæ quod natura bene inſtituta accepit in ſui principio: ſed inſeparabilitas matrimonij eſt huiuſmodi, vt patet Matth. 19. ergo eſt de lege naturæ.

¶ *Præterea*. De lege naturæ eſt, quod homo Deo non contrarietur: ſed homo quodammodo contrariatur eſſi Deo, ſi ſepararet quos Deus coniunxit: ergo in hoc noſtimus ſit inſeparabilitas matrimonij, Matth. 19. videtur quod ſit de lege naturæ.

RESPONDEO dicendum, quod matrimonium ex inſtinctu naturæ ordinatur ad educationem prolis, non ſolum ad aliquod tempus, ſed per totam vitam prolis. Vnde de lege naturæ eſt, quod parentes filios theſaurizent, & filij parentibus hæredes ſint. Et ideo cum proles ſit communis ſeminis viri, & vxoris, oportet communem ſocietatem perpetuo permanere mediante ſtatuto legis naturæ dictamen: & ſic inſeparabilitas matrimonij eſt de lege naturæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſola lex Chriſti ad perfectum humanæ gentis adductiuum ducens in illorum naturalis naturæ. Vnde & in lege Moyſi in legibus humanis non permittitur aliquid contra legem naturæ, hoc enim ſub lege ſtrictius, & ſub ea reſtrictius eſt.

AD SECVNDVM dicendum, quod inſeparabilitas completit matrimonium ſecundum quod eſt ſignum perpetuæ coniunctionis Chriſti & eccleſiæ, & ſecundum quod eſt officium naturæ ad bonum prolis educandum ut dictum eſt. Sed quia ſignum ſignatum matrimonij magis dignificat

In corp. articuli.

significationi quam prolis bona, cui non A
separatim repugnat, ut dictum est: ita
superadditur matrimonio magis indis-
solubilitas sacramenti intelligatur quam in bo-
no prolis, quatenus ex utroque intelligi
possit, & secundarium pertinere ad bo-
num prolis, esse de tertio natura, non ita
secundum quod pertinet ad bonum
sacramenti.

AD tertium patet solutio ex dictis.

In 2t. & ad primum. AD quartum dicendum, quod matrimonium principaliter ordinatur ad bonum commune, ratione principalis finis, qui est bonum prolis, quamvis ex ea ratione bona secundaria ordinentur ad bonum singulare contrahentis, prout per se ejus voluntati consentientis. Et ideo in legibus matrimonia magis attenduntur quae ad commune expedit quam quod unus competere possit: quamvis ex matrimonio existere abilitas impedit bonum in aliqua persona, tamen non ejus commixtio ad bonum prolis simpliciter, & propter hoc ratio non sequitur.

SVMMA ARTICVLI

PRima conclusio est affirmativa. Ratio hujus conclusionis est, quia matrimonium ex institutione naturae ordinatum ad id prolis educationem non solum ad tempus determinatum, sed per totam vitam prolis, & ita debet esse vinculum perpetuum.

¶ Secunda conclusio 2d secundo. Infidelitas rebellium contrarii matrimonio, scandalum quod est significativum perpetuae divisionis inter Christum & ecclesiam, & secundum quod ab officium naturae ad bonum prolis ordinatum.

¶ In hac quaestione, & praecipue in hoc articulo disputat Divus Thomas de quaestione propositum, & quidnam matrimonii, quae est indissolubilitas, quae quidem proprietas peculiarem locum obtinet inter proprietates matrimonii, & ut illius explicationis ab eo data debitae penitus cognita confusio nem, secundum circa secundum.

PRimum dubium est Utrum matrimonium ratione sacramenti in ab-

B indissolubile. Videtur vero pro negatione similiter bonis matrimonii habitudo quae habet respectu sacramenti, ut non sit indissolubile respectu utriusque quod ad unum & ejusdem generis. Ita asserit Palanderius in 4. distinctione 39. quaestione 1. & in 4. distinctione 39. quaestione 1. & in 4. distinctione 39. quaestione 1. &

D. Thom. Sed ſi gratia tantum eſſet ratio ſeparandi, ſequeretur quod ſi vnus coniugum ſit infidelis, & alter fidelis, quod ſemper poſſit ſeparari, ſed ſecundum hoc non eſſet de ratione matrimonij, quod eſſet indiſſolubile. Sed hoc eſt contra id quod dicitur 1. Corinth. 7. vbi Paulus docet quod ſi vnus coniugum infidelium conuertatur ad fidem alter manens in infidelitate, ex odio fidei non debet diſcedere à coniuge infideli conuerſo, quaſi fidelis conuerſus aliud matrimonium ineat. Dicendum quod ſi infidelis diſcedat, dicendum eſt quod ſpiritualis vinculi ſubiectus eſt frater aut ſoror in huiuſmodi. Vbi ex ſubiecta ratione contrarium ſequitur, ſcilicet, quod frater conuerſus eiusdem ſubiectus ſacramenti alterius coniugij: Patet matrimonium diſſolui, ergo per cauſam extrinſecam ſine vlla diſpenſatione matrimonij vinculum diſſolui poteſt. Ratio huius eſt quia poſſitum in ſacramentis habet vigorem ratione cuius ſacramenti matrimonium indiſſolubile; prior locus habetur Geneſ. 2. vbi Adam dixit: quamobrem dimittet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna: poſterior locus habetur Matth. 19. vbi Chriſtus à Phariſæis, an liceret homini dimittere vxorem quacunque ex cauſa rogatus Chriſtus Adæ verba pro ſua allegat, quæ à Deo dicta, ſuper addidit: itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro, quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet. Inde ſubdit adhuc Phariſæus, quid ergo Moyſes mandauit dimittere libellum repudij? Reſpondit Chriſtus. Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic. Dico ergo ſolum, quicunque diuiſibilem

A ſoluit vinculum ſuum nisi ob fornicationem mordacem, & qui diuiſum duxerit matrimonium. Adhæc hoc videmus naturæ ſatis ad probabilem in voluptatem matrimonij indiſſolubilitatem in ipſe natura: vt quia in vtroque ſexu ſerua eſt de matrimonio conſummato vxorem, quidni quidem in vtroque habeat illa verba, & erunt duo in carne vna, coniugem autem non ſane vna carne ſi per carnalem copulam. Quo circa Papa Iſidorus Maximum in epiſtola publico de conſtantinopolitano coniugatorum. Et vniuerſalis ecclesia colligit eundem, quod per religionis ingreſſum diſſolutum matrimonium nequidem ſecundum naturam, conſummatum vero minime. Tum etiam quoniam in poſteriori loco apertius hoc ipſum videtur: quando quidem Chriſtus reſpondet ad quæſitum de propoſitum de matrimonio non conſummato, an diſſolueretur propter libellum. Tum denique quoniam aperte videtur ſacere Chriſtus Dominus in hoc poſteriori loco nuptiarum diſſolubilitati, illis verbis, Quicunque dimiſerit vxorem ſuam niſi ob fornicationem, mœchatur. Infirmum plane, ſornicationem eſſe ſufficientem cauſam ad diſſolubilem matrimonii vinculum.

C ¶ Quinto, Matrimonium de ſe natum eſt ad proles procreandum ſimpliciter ad vltimum, & principalem finem, ſi ſufficienter ad ſufficienter procreandas poſſent, & educandas, & inſtituendas quod matrimonium non diſſolutum quodlibet poſſet integrat ſtatum perfectum, & ſic ſimpliciter infirmum; ergo.

¶ Quarto Auguſtinus ex regula iuris ſancti, quæ ſolum per quæcunque cauſas mutatur per eaſdem diſſolutur: ſed matrimonium vinculum naſcitur ex mutuo conſenſu conſummationem tanquam ex proprijs cauſis, ergo per eaſdem conſenſum mutuum diſſolui. Minor manifeſta, explicatur vno modo oſtendendo diſcrimen inter præcepta, & alia patrum naturalem quamuis aliquando, & diuinarum non quorum ſtatus, & temporum circumſtantiæ ſunt omnia præcepta legis naturæ, de faciendo bono, & prohibendo malo: & tamen Decalogi præcepta, non, & præcepta diuina temporalia de fide & ſacramentis. Alia vero præcepta & obligationes ſunt quæ tantum legi non præcedente primo placito, & arbitrio ſu-

Quæ per bitio de diſſolutione cõiugij

Regula iuris.

D

sua, minimodi est præceptum de iuramentis de reis reddendis & inter hæc posteriora præcepta determinandum est præceptum & vinculum matrimonii. Nam si currendo tenetur vovere, sed voluntarie & libere vouet, si postquam libere vouit tenetur necessario reddere vota: ita certe tenet tenetur impræsentiarum contrahere, et postquam libere contraxerit tenetur ea cellario stare contracta. Confirmatur. Alij contractus omnes etiam iurati reddunt per voluntatem, vtriusque contrahentium, vt habetur §. fin. Inst. quibus modis tollitur obligatio, ergo & hic contractus.

§. Inst. quibus modis tollitur obligatio.

¶ Sexto arguitur. Matrimonium de facto est indissolubile, ergo non est indissolubile de iure. Consequentia probatur. Nam inter omnes naturæ habet eadem ratio dissolubilitatis, ergo ex natura sua non est indissolubile. Antecedens probatur, quia omnis legislator potest dispensare in proprio lege: sed Deus ut est autor naturæ est legislator in dissolubilitate matrimonii, ergo.

¶ Tres sententiæ circa hanc materiam esse solent inter Doctores catholicos. Prima est, matrimonium esse naturæ suæ ex natura dissolubile. existimant enim hi autores solum pertinere ad ius naturale, quod naturaliter ordinatur ad propagandi & educandum genus humanum debito modo, & non per fornicationem reliqua vero omnia dicunt quæ pertinent ad indissolubilitatem, vt quod perpetuum vinculum, vel temporale, quod si verum esset sequeretur omnes hæreticos nostri temporis. ¶ Secunda Sententia est, matrimonium confirmatum inter naturæ esse perpetuum & indissolubile, ratum vero consummatum esse dissolubile. ¶ Tertia Sententia est, inter matrimonium esse naturæ suæ indissolubile. Autores qui in hos opiniones dividuntur referemus commodius infra.

¶ Prima conclusio. Omne matrimonium, etiam consummatum, est naturæ suæ in-

A dissolubile. Probatur ex præcepto naturæ secundæ quod [illegible] ut mare impedit augeri et crescere [illegible] sales de matrimonio qui naturaliter [illegible] ad [illegible] naturale lege de matrimonio, [illegible] etiam de facto. Matrimonium [illegible] ut est de se indissolubile, ergo. Minor patet [illegible] matrimonio [illegible] ut [illegible] Confirmatur ratione. Ad [illegible] contra secundariam [illegible] ergo. Secundo [illegible] Quando [illegible] contra secundariam [illegible] ratio vitæ [illegible] ergo. ¶ Secundo probatur [illegible] Matrimonium ex prima natura [illegible] ad propagandam debito modo genus humanum, vel ad [illegible] ergo. Minor patet [illegible] matrimonio [illegible] ut [illegible] ergo. ¶ Secundo probatur [illegible] ad [illegible] ergo. ¶ Secundo probatur [illegible] ad [illegible] ergo. ¶ Secundo probatur [illegible] ad

tant ad impedimē. ¶ Sequitur primo ex A
oppoſito quod ſecundo loco adducebatur eſſe
quod inter eſſet Hen. in gallet diuini-
ſtolido ſequitur, quod ſi in primo accēſu
ui ad fontem non ſeret formā gratiæ
de poſſet contingere dicitur. Tertio ſequi-
tur, quod ſi diminuta eſſet vnio poſſet per-
fectius probabiliorem, quod non pōt
fieri contingere vocare generationi, & pro-
creationi filiorum inter duos proles ge-
gerari, & indiuiſam perfectiorem hoc eſt in
eis machinam ordinare ad multiplican-
dum genus humanum.

¶ Hæc argumēta poſita ratione probāt B
matrimonia conſummatum. Verum ti
tui de ſequitur, & illud quod eſt dictum eſt
conſummatum eſſe omnino indiſſolubile
natura ſua. Tum quoniam conſummatio
per copulam fidem eſt accidentalis perfe-
ctio matrimonii, ſicut operatio eſt perfe-
ctio potentiæ, ut indiſſolubilitas matrimo
nii eſt de eſſentia matrimonij, (quæ
ego certa opinor) propria illius paſſio. Ut
vel ergo indiſſolubilitas matrimonij vel ob
ſeruari in definitione matrimonij, in illis
verbis, indiſſolubilem nexū conſtituentem re
ligionem certe ea illa ſequitur indiſſo
lubilitas matrimonij, & quæ ex illa ſequun-
tur inſolubilitatis dicitur de matrimonio tam
conſummato, quam non conſummato.
Tum denique, quia matrimonium ra-
tionem naturæ habet ordinatum ad conſum-
mationē Dei, probatum concluſio. Si ma
trimonium conſummatum non eſſet natura ſua
indiſſolubile, ſed diſſolubile, diſſolui poſſet
ergo per naturam cōtrahendi cōſummā-
tum. Conſequens eſt manifeſta cōtra ea ra
tione rōnem, ergo & antecedens. Probatur
ſequela. Quia ea cauſa hanc vnionem quæ na-
tura ſua diſſolui pōt, potest diſſolui per D
voluntatem veriſq; contrahentium, ergo
& hic contractus ſi natura ſua diſſolui pōt.

¶ Secunda concluſio. Tertia certa eſt una
accepta alterutrum veſtrorū ipſum, una eſt
error ſignata hæreſim nitorum ipſum, aſſere
re matrimonium ratum conſummatū eſſe
natura ſua diſſolubile. Probatur concluſio
ex locis allegatis Gen. 2. & Matth 19. colli-
gitur fides ſidem matrimonii vinculi eſſe
indiſſolubile: ſed illa loca intelligenda ſunt
neceſſario de matrimonio rato & conſum-
mato, ergo Minor probatur. Illa loca
allegantur a Concilio, a Sancto Paulo & a

Gen. 2. Matth. 19.

Pontifice & a Doctore ſcholaſtico ad pro-
bandam matrimonia indiſſolubilitatem:
Conc. Trid. Sect. 24. Doctrina de ſacramento
matrimonij, cap. inicial. Matrimonij
perpetuā indiſſolubilitatē primus
humani generis parens, & idem Concilio dicit, & Chriſtum illis verba ad eam
ſignificandam. Item Innocentius III. ait, inde-
missum de diuortiis probat, ex eiſdem locis q
patrum nō pōt fieri diuortium quoad vinculum
nec dimittere uxorem fornicatione q fuerit illi diuulſa in baptiſmo, & po
tea baptizetur, nec cum ſi illa velit amicē co
habitare, & non pōt aliam ducere. Bonifa-
cius VIII. ait de voto & voti redditione
ſic eadem indiſſolubilitatē probat ex illis
locis, & eos ſcholaſtici in 4. d. 33. de interpre
tes ſacræ Scripturæ ſuper illa loca allegāt.
Minor ſuæ principalis argumenta probat.
Tum quia immediate ſunt verba illa tam per
ſonam primam primi hominis dicentis
de arbore vetita, ergo. Item in illo ſta
tu ſolum fuit hominis, & quia ſolus adipi
ſcitur ab Adamo naturaliter ſed a Deo.
Tum ex quotiens in illis Chriſti verbis, ab
initio non fuit ſic, aliquis aperte Chriſtus
retulit matrimonium priſtinæ dignitati
naturali, quando unum e uno integrum
& recreata matrimonium ad primam illi
tionem in paradiſo fuit. Tum etiam
quoniam in illis verbis relatque hanc pa
tres, & comparatur illa duo vincula na
turalia patrum, filiorum, & vocem & ſignifi
cationem actus & habitus eſſe eadem qua-
dammodo ratione, quod quidem in nul
lis rebus naturalibus primarie debet po
dici vir vxori & familiæ quam patribus, &
inſuniteare debet primi filij quam pri
mi; nouum autem parentem mutare natu
rale eſt, verum ergo quod illa comparatio
nem naturale eſt. Tum denique quoniam
ſanctorum Innocentius loco allegato
argumentatur de matrimonio paganorum,
qui non tenentur legibus ſupernaturalibus
matrimonij. ¶ Contra hanc concluſionem
ſunt duo argumenta. Primum eſt. Tridenti
na Synodus loco allegato ait in unico
ipſo conſtat, ergo non recte eſt inde colligitur
perpetuitatem matrimonij, ut eſt in eſſen-
tia naturæ. Secundum argumentum eſt contra
minorem propoſitionem. Omnia argumen
ta allegata ad probandā minorem argumen
ta ſolū

Conc. Trid. Sect. 24. doctrina de ſacramento matrimonij.

c. gaudemus, de diuortiis.

c. 1. de voto & voti redditione.

ni fidi per revelationes præcedenti, non de
gnen tot aut Scandum ea ignorantiam tacere
lim, vel certo fidelium fidem, ad dictam
locu illa Gen. 1. & Matt. 10. intelligi neces-
sario de natura matrimonii ibi statim ce-
rebrata illa dictum intelligi de aliquo sacra-
dii superaddito ipsi matrimonio, & illum
catum ex Dei traditione in paradiso de-
mentis illud ad esse Sacramenti: quod adhuc
ne liqet falsum saepius dictum est de necessi-
tate multo minus erroneum videatur supra
Sotus etiam videtur dicta dicta argumenta
& dictum locum illa intelligendo de natura
Sacramenti non de legis ejusdem accepti mutui
positum ex Christo ordinatione, Matth. 19.
dum similibus sententiam.

¶ Propter hæc argumenta sit certa conclusio, quæ explicat præcedentem. Si quis dixerit matrimonium ubique fuisse falsum hic in statu innocentiæ & legis naturæ, non repugnat à Christo institutum novæ legis Sacramentum augeri in fidei vero dixerit matrimonium accepisse similitudinem & indissolubilitatem suam ex Dei institutione & pacto superadditum naturæ matrimonii in paradiso, non potest aliter sententia ut probabiliter, nihil tamen dicit contra fidem. Prima pars probatur argumentis pro præcedenti conclusione. Secunda probatur argumentis factis contra primam.

¶ Sed ad primum in contrarium primum tantum respondeo negando, Concilium manifeste loqui de matrimonio ut elevato ad id quod habuit in statu innocentiæ, antequam elevaretur à Christo Sacramentum: quamquidem elevationem primum patentem ex verbis indissolubilis probatur, Christum voluisse in novo statu matrimonium confirmare. Ex quo non inferebatur doctrina de Sacramento matrimonii, in primi statu doctrina probatur, quidam de matrimonio ut ibi instituto naturaliter, & pro parte ad tractandum in posteriori parte, de Sacramento ipso, quæ incipit in illis verbis, Gratiam vero &c.

¶ Ad secundum quorum ad primum dicitur secundo quod solvitur in secunda parte nostræ conclusionis, quæ tam ad secundam partem antecedentis, & quæ solum in nullam est: quod ut ex illis unitis patet, ut latius ante fuit explicatum. Scitum quod ex dictis debetur de indissolubilitate & firmitate matrimonii in statu fidei inno-

A cente & legis naturæ.

¶ Ad argumenta in principio ad primum & secundum respondet quod sunt ignorantia, quæ afferunt primum locum [illegible] Paulo verbis non videtur [illegible] ordinationem & ad [illegible] ad [illegible] esse [illegible] ad probabilem [illegible] quæ esset [illegible] ut [illegible] Gen. & Matth. respondetur ad primum & secundum concedendo hos locos [illegible] sum esse sacramentum de matrimonio novæ [illegible] quod illi [illegible] ut [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] quæ [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]

ante copulam, poſt expreſſum conſenſum de præſenti. Pontifex vero in capite poſſit in hac interpretatione hæc verba, Et vnam illam &c. ſede illa qui dicunt matrem &c. quæ in religioſa fuit conſummata matrimonio quamuis ad effectum ingrediendi religionem de quo loquebatur Pontifex. Cum matrimonium ſignificet diffidi non poteſt hæc ratio, eadem vero conſummatum diſſolui poteſt de quo infra.

¶ Ad quartum patet ex dictis in probatione primæ concluſionis, & plura dicentur articulo ſequenti.

¶ Ad quintum, & eius confirmationem reſpondetur, illos contractus eſſe natura ſua indiſſolubiles, quoniam ſe perficiebat ad illorum finem conſequendum, ideſt ad eum & vſum ſignificandum qui eſt prolis generatio, & inſinuatur ideo non potuiſſe per contractuum voluntatem diuini. Secundo reſpondetur, quod illa regula habet veram quidem in eſt diſſolubili, naturaliter tamen vere eſt indiſſolubile ex natura ſua. Eſt optimum ſimile. Anima rationalis non potuit produci niſi cum aliqua dispoſitione ab agente naturali, à quo poſtea creari non poteſt, quoniam anima eſt incorruptibilis ex natura ſua: ita matrimonium quamuis ad conſummationem diſpoſitum à contrahentibus, tamen tamen poteſt diſſolui per eam voluntatem quoniam eſt indiſſolubile ex natura ſua.

¶ Ad ſextum dicitur eſſe in materia de ſponſalibus ſpecialiter ſint contracti coniugi ſpeciali, diſſolui tamen naturaliter, & ita in parte materiæ poſſunt habere diſſolutionem propriam, & vere contractus poteſt eſſe ex natura ſua diſſolubilis, aliàs vero naturæ. ¶ Ad vltimum reſpondetur articulo ſequenti.

¶ Secundo differendum eſt de indiſſolubilitate matrimonij in ratione ſacramenti, hoc qua ratione matrimonium eſt inter baptizatos fideles, non tantum habent rationem ſacramenti. In cuius explicationem aduertendum, quod matrimonium inter fideles poteſt eſſe triplex. Aliud eſt ratum, non conſummatum, & ſacramentum, ſicuti matrimonium contractum per procuratores cum conditionibus Concilij Tridentini, eſt ratum, & conſummatum, & non ſacramentum, ſicuti matrimonium infidelium tantum eſt ratum, & conſummatum, ſacramentum vero non eſt. Aliud eſt ratum, conſummatum, & ſacramentum, ſicuti matrimonium fidelium baptizatorum, & conſummatum. Et ſecundum probabilem ſententiam

¶ Quærò argumi, Matrimonia infidelium sint fidelium si alter illorum ad fidem conuertatur dissolui, eadem-ne ratione qua ratificata per secundam matrimonium dicit fidelis dela contrahit, quando alter infidelis non vult simul cohabitare cum conuertendo creatura, ergo ex lege Euangelica matrimonia non habent indissolubilitatem.

¶ De hac re sic tenendum, & dicendum est. Matrimonia infidelium non ratificata per baptismum, quæ ante conuersionem vnius partis celebrata fuerunt, dissolui posse per superuenientem conuersionem vnius partis, & secundas nuptias alterius partis, quæ conuertitur, probatur primo ex Concilio Eliberitano can. 9. vbi statuitur, si quis fidelis habens vxorem infidelem, eam propter fidem dimiserit, & aliam duxerit, non moechari, sed fidelem esse. Quod Concilium intelligitur de matrimonio non ratificato, quia ratificatum nullo modo dissolui potest, vt infra dicemus. Secundo probatur ex Concilio Arelatensi can. 11

rabiliter separata aut absolutam absolutam
dissolubilem posse matrimonii vinculum, ana-
thema sit. Idem Can. de adulterio. Et certe si aliquæ essent causæ dirimentes matrimonium, illæ essent.

¶ Primo probatur conclusio testimonio Sanctorum Patrum & Scholasticorum. Hoc tenet Origenes tract. 7. super Matth. Divus Ambrosius super c. 16. Lucæ, & ad Romanos 7. Divus Hieronymus in epitaphio Fabiolæ ad Oceanum, & in epistola ad Amabilem. Divus Augustinus multis in locis, libro 2. de Genesi ad literam, capit. 7. & libro de bono conjugali cap. 8. 11. 18. & 24. lib. 1. de adulterinis conjugiis, lib. 2. de fide & operibus, cap. 7. lib. de nuptiis & concupiscentia, capit. 20. & 21. & in tribus libris de adulterinis conjugiis ad Pollentium. Idem tenent omnes Sancti & Doctores Sacræ Scripturæ in locis allegatis. & Scholastici in 4. distinct. 31. & 33. & hic est universalis consensus Patrum Ecclesiæ & totius Ecclesiæ.

¶ Ultimo probatur conclusio. Nam si verum est, quod Christus in Evangelio reformavit suum matrimonium, quia id degenerasset a prima institutione, confirmando matrimonio litterale, & addendo significationem, sed verum est, ut dictum fuit, sequi matrimonium ex infidelitate in paradiso habere firmitatem & indissolubilitatem, ergo multo magis erit ita, neque est inconsuetum in Evangelica lege. Multa jura Matth. 19. & Marci. 10. ubi Christus recitavit & confirmavit quæ Dominus in paradiso ordinavit circa indissolubilitatem matrimonii.

¶ Secundo confirmatio. Positivum Matth. 19.
sacramentum, Hoc est mysterium magnum D
inter virum & mulierem recte dispositum est & ordinatum ut esset signum & sacrum signum ad designandum Christi sponsi & viri, & Ecclesiæ sponsæ & uxoris conjunctionem sanctissimam & firmissimam. & ex hac causa semper signata accidit ipsi conjunctioni matrimonii matrimonia indissolubilem. Hanc rem le explicuisse testis est Divus Augustinus in sententiis suis locis paulo ante allegatis: sed illum fabricatum verba ex libro de nuptiis & concupiscentia, cap. 10. Multo probabilius sacramenti res est ut res & forma corporis cognati, quidam nimium inse-

A parabiliter perseverent. Hoc enim est inter Christum & Ecclesiam ut vinculum conjugale sit æternum nullo divortio separandum. Et ita sentit Divus Augustinus eloquenter vinculum matrimoniale charactere sacramentali quantum ad hoc quod vinculum conjugale non possit dissolvi vinculum matrimoniale significat quam character dedicatorius significat consecrationem Christi cum Ecclesia. Hugo de Sancto Victore libro 2. de sacramentis, parte 11. cap. 7. Magister cum tota Schola in 4. distinctione 31. & 33. Isaac Petri cum Gratiano 27. quæstione 2. & Divus Thomas in 4. distinctione 33. quæstione 1. articulo 2. quæstiuncula 2. ad tertium, dicit, Indissolubilitatem fieri ex secunda ratione matrimonii prout est in statum naturæ tantum est de prima intentione ipsius potest esse sacramentum Ecclesiæ & ideo ex quo institutum est ut sit Ecclesiæ sacramentum, secundo tali institutione non potest fieri dispensatione cessare, nisi forte secundo modo dispensationis. Secundus autem modus dispensationis est modus quo dispensavit cum Abraham ut occideret filium suum Isaac, ut patet ex corpore quæstionis citatæ.

¶ Liber autem in præmissis explicare ratio illa inter Christum & Ecclesiam, per matrimonii significatum. Deus pater Christo quem regenerationem humanæ paravit eum esse nolens, nuptias prædestinavit quas in Adæ & Evæ matrimonio in paradiso expressit: & rebus desponsationis & promissionis fore inchoavit. Harum imperitiam Salomon pulchre in spirituali in Canticis Canticorum intendit: & ideo nuptias appetentes sponsam introducit, & exordientes his verbis: Osculetur me osculo oris Osea. 2.
sui, Osea vero cap. 2. introducit sponsam ipsa sponsalium & promissionem nuptiis & desponsatio te mihi in fide, &c. Postea vero pulchram vitæ hujus præsentis tempora, Baptista hujus evangelii doctrinam parabolicam subjungit in celebrandis nuptiis in Christi incarnatione, inquiens Joannis 3. Qui habet sponsam Joan. 3.
sponsus est, amicus autem sponsi qui stat & audit, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Tandem autem in hoc consummatur est in extremo dierum, quando ex Christi cum dominatione & divinitate lucis mater Ecclesia indissolubilis vin-

gloriosi non cum eo carnem perpetuo affectarit. Deus pater formam & capitale, quod & Iohannes Euangelista significauit capite 12. inquiens, Scias Ieſus quia nunquam corruptam nata fuerat dixit, Simon Petro iam uelle uerbis dixit: Christus Caniuenientem eli, & inclinato capite, tradidit Spiritum. Et paulo post. Ad Ieſum autem cum uenisset quem uidere Euangelista Apocalyp. capite 19. non iam fatuum ut Salomon, sed præclarissimum regibus dominatorem ingressum. Quia iustus & stabilitus & dextera gloriam Dei, quia unum cum patre agens & uere eius præparatus est & datum ei libri reserare signacula. In hystam splendoris & candoris Dominus Deus in paradiso per naturalia primordia præparauit, nequam per figuras spectaturus, & Christus in Euangelio ingressus per lignum religionis sanctificationis, per instrumenta sacramentum.

¶ Vltimo probatur ratio. Christus Dominus in Euangelio nullum dogma distinctum præcipuum legi naturali præter præceptum fidei sacramentum, ut hoc dicto effectu uniuersalem in Euangelio est magis indissolubile, quam prius esset, aut ex lege scripta aut ex ministerio Dei in paradiso, ut dictum est in præcedenti cõclusione, ergo hoc indissolubile maius quam ullum in Euangelio pertinet ad rationem sacramenti. Itaque ex ratione Sacramenti habet maiorem firmitatem & indissolubilitatem.

¶ Aduertendum tamen est, quod gratia non destruit naturam, sed perficit illam, ut est communis propositum Theologorum; & ita indissolubilitas naturalis quæ est in matrimonio in lege gratiæ, & per legem gratiæ perficitur. Et hinc duæ solutiones, quod infidelitas ex conuictione ad superiora maxime perficiantur in se ipsis, ut philautia in humilitate perficitur maxime ex conuictione ad imitationem Christi, ita matrimonium indissolubilitate maxime ex conuictione ad legem gratiæ & ad rationem Sacramenti, maxime perficitur. Et ita sicut hæc propositio, Deus est, ex natura sua habet aliquam certitudinem naturalē, ex fide uero sua certitudo maxime confirmatur, & perficitur, & ita in humana

A Christus hoc propositum habet maiorem certitudinem quam naturalem, ita matrimonium ratione sui habet indissolubilitatem naturalem, ex lege uero gratiæ legislatoris Christi maiorem indissolubilitatem. Et hinc duæ solutiones, quod infidelitas ex conuictione ad superiora maxime perficiatur in se ipsis, ut philautia in humilitate perficitur maxime ex conuictione ad imitationem Christi, ita matrimonium indissolubilitate maxime ex conuictione ad legem gratiæ & ad rationem Sacramenti, maxime perficitur. Et ita sicut hæc propositio, Deus est, ex natura sua habet aliquam certitudinem naturalē, ex fide uero sua certitudo maxime confirmatur, & perficitur, & ita in humana

B Vel possumus dicere quod habet indissolubilitatem ratione sui, & ratione gratiæ legislatoris Christi, & ratione Sacramenti, & significationis, & ratione gratiæ quam significat

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum potuerit esse licitum per dispensationem uxorem dimittere.

AD SECVNDVM sic procedit. *Videtur quod uxorem dimittere per dispensationem esse licitum non possit. Illud enim quod est in matrimonio contrahendo prohibitum contra praecepta legis naturæ quæ indispensabilia sunt: sed dimissio uxoris est huiusmodi, ut ex dictis patet præ.* [A]

¶ 2 *Præterea, Christus dixit ob quam causam præcepta de hoc quod non licet per dispensationem licita: sed habere concubinam fuit indispensabile: ergo & dimittere uxorem.*

¶ 3 *Præterea Hieronymus ait super decretalem: sed modo non potest dispensatio ea dari aliqua, ut uxorem dimittat: ergo nec alias.*

SED contra: Apparet expresse quod Abrahæ uxorem dimittere licitum fuit ipso non præcepto divino: ergo per dispensationem fieri licitum quod bonum uxorem dimittere. Quæst. 56. art. 5.

RESPONDEO dicendum, quod dispensatio in præceptis præcipue quæ sunt alicuius modi legis naturæ, sit sicut mutatio cursus naturalium, qui quidem mutari dupliciter potest. Uno modo per aliquam causam naturalem per quam alia causa naturalis impeditur à cursu suo: sicut videmus in omnibus quæ in minori parte casualiter accidunt in natura: sed per hoc nullus dicit mutari cursus naturæ generationum quæ sunt semper, sed quæ sunt frequenter. Alio modo per causam quæ non potest subesse naturali, sicut in miraculis accidit. Sed hoc modo potest mutari cursus naturalis universalium quæ sunt ordinata, ut sit frequenter, sed quæ sunt ordinata simpliciter ut sit semper: ut [B] *patres in Matrimonio filios generare possint, & eadem eius semper & facilius, & ut pluribus mutuo obsequia semper præstare possimus Cõiugibus. Hoc etiam est valde dispensationis in præceptis legis naturæ, quando est in casibus inferioribus: & sic dispensatio cadere potest supra secunda præcepta legis naturæ, non autem supra prima, quia illa sunt quasi semper valentia, ut dictum est de principiis universalibus, & communibus. Aliquando autem est casuum in casibus superioribus, & tunc potest dispensatio esse dimittere, existente contra prima præcepta legis naturæ, ratione alicuius impedimenti diminuentis, vel tollentis bonum prædictorum quæ sunt necessaria in vita, scilicet quando uxor præbere non est de prima intentione naturæ, secundum quam omnia sunt ordinata. Et ideo non videtur esse contra primum præceptum legis naturæ dimissio uxoris, & per consequens neque contra prima præcepta, sed contra secunda legis naturæ: unde etiam prima mundi sic dispensationem non decuit esse.* [C]

AD primum ergo dicendum, quod in bonis præceptis secundariis quod est de prima intentione naturæ, excellentiam præcedit & nutritio, quamvis proles ad perfectum statum educi: sed [D]

quædã præcedentes ut pręterea per ha
rationes & alias bonum dicitis
sionis, videtur pertinere ad secun
dum de primo agere.

Ad secundum dicendum, quod ha
bere contrarium est contra bonum pro
lis, quantum ad id quod natura in ea
ex primo naturæ intentum: sed non
ex intentione & institutione, quæ
requirit distantiam temporis pa
rentum, quod non attenditur quo
ad tempus assumere, & ideo non est
simile, quantum ad secundum
matrimonium etiam habere contrarium
sub dispensatione cadere potest ut pa
tet. Obiec. 1.

Ad tertium dicendum, quod infe
rabilitas, quantum ad de secunda in
tentione naturæ, primum est in significan
do, id tamen de prima intentione
ejus præsupponit sacramentum ecclesiæ:
& ideo ex qua institutum est, ut sit ejus
modi sacramentum ecclesiæ tali inten
tione, non potest sub dispensatione
cadere, sicut nec secunda sub dis
pensatione.

SVMMA ARTICVLI.

SVppono D. Tho. quòd dispensatio in
præcepto legis naturæ est ejus mu
tatio circa materiam quidem variando de
finitam materiam præcepti: Primo modo per
aliam causam naturalem vel accidentalem ha
bet ut plurimum contingere: alio modo
per causam penitus supernaturalem, et con
tingit in miraculis.

¶ Prima conclusio. Si infrustrabilitas ma
trimonij esset prima præceptum legis natu
ræ quantum ad, sibum secundo modo sub
dispensatione cadere posset. Secunda si in
tertio secundum præceptum legis natu
ræ esset, primo modo cadere posset sub dispen
satione.

¶ Secunda conclusio. Mihi videtur in
ter omnia præcepta legis naturæ contine
re matrimonium infrustrabilem non posse
esse ad hunc modum, quod non ad hoc
quod per peccatum filij prodiret diu per
dilatam generationem totum quæ esset

A necessaria in matrimonio quoad primum
esse eli de prima intentione naturæ, tunc
etiam primo modo sub dispensatione ca
dere posse videtur.

PRimum dubium in hoc articulo est,
Vtrum Summus Pontifex possit di
spensare in matrimonio. Quia quæ est pro
tell dispensare de iure, & consuetudine de
la practica dispensandi est de matrimo
nio ratum, & per id quod dicta fuerit de
eadem, dicendum etiam de matrimonio con
summato.

¶ Pro parte affirmativa est argumen primum
ex matrimonio Christi & ecclesiæ figu
rato Christus Dominus Matthæi 19. cũ Matth.
pressa dixit quod Pater commisit homo 19. Ad
nem figuræ, & ad Ephesios 5. Apostolus Eph. 5
testatur dicit matrimonium esse figu
rativum conjunctionis Christi & Eccle
sie quia præsidens Christus & Ecclesia
erant duo in carne una, ubi figuram ma
trimonij consummati, ergo consum
matum potest dispensari sicut matrimo
nium ratum. Confirmatur: Alexander III.
in capitulo ex publico de consanguinitate con
sequentia docet, illud quod primum quod
Deus conjunxit homo non separet, dicere
intelligo de matrimonio consummato, ergo
matrimonium ratum non consummatum
separari potest per homines & per
Summum Pontificem. Leo Papa in re
sponsis datis quæstionibus, & equalibus
scendo &c ait. Sacerdos separare facit à
principio institutis, ne prave consilia
tentationes non habeant in se nupsie ma
trimonia Christi & Ecclesiæ figuratum:
ergo matrimonium ratum non con
summatum non est figura conjunctionis
Christi & Ecclesiæ. Et Diuus Thomas in
addit. ad hanc tertiam partem quæstionis
Secundi articulo 3. ad primum ait verbum
sic tu hoc significare quia dicit, quod ma
trimonium ratum, est subditum per impedi
mentum aliquod significat conjunctio
nem spiritualem Christi cum anima, quæ
dubitari potest. Quod si quis dicat spi
ritualem conjunctionem Christi cum anima
significari effectivam Christi cum Eccle
sia, quæ dubitabilis est, contra

¶ Secundo arguitur. Matrimonium ra
tum non consummatum non significat con
junctionem Christi cum Ecclesia, ergo ea

hoc

bæ parte non habet indiſſolubilitatem. Conſequentia patet. Antecedens probatur. Nam ratio bigamiæ poſita eſt in hoc quod Sacramentum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia repræſentat ut ſupra eſt dictum: ſed repræſentatio talis non conſummata ſufficienter bigamum, ergo. Minor probatur ratio, quia vera diffinitio ſacramenti habet, quod ſit ſignum rei ſacræ, non vero diffinitio, quod ſit ſignum determinatum. Et ſic de bigamis non eſt dubium.

¶ Tertio arguitur ex eſa eccleſia Romana. Nam Papa ſæpe diſpenſavit in matrimonio rato non conſummato, ſicut ex eccleſia habetur in textu. Quod ſe- B
ro Papa diſpenſavit, refertur ab aliquibus. Dicunt Antoninus dicit Eccleſia diſpenſationes factas à Martino Quinto, & Eugenio IIII. de matrimonio rato non conſummato, & Cajetanus dicit quod illæ diſpenſationes factæ ſunt ſub tempore, & Navarro ait quod ad ſui pertinacem fidem ſunt plusquam quatuor diſpenſationes, ergo.

¶ Quarto arguitur. Papa poteſt diſpenſare in voto ſolemni religionis, ergo à fortiori poteſt diſpenſare in matrimonio rato & non conſummato. Conſequentia patet, ad vinculum voti ſolemnis ſortitur eſt quod vinculum matrimonii rati poſſem vinſummati, ſiquidem matrimonium ratum non dum conſummatum diſſolvitur per votum ſolemne religionis. Antecedens probatur, tum ex vſu, quoniam ſummus Pontifex diſpenſavit aliquando in voto ſolemni religionis, & eſt probabilis ſententia multorum Theologorum quod Papa poſſit diſpenſare in tali voto. Et hæc argumenta à fortiori probant quod Papa poſſit diſpenſare in matrimonio rato ſolemniter quod non eſt ſacramentum, & quod eſt ſignum ſecundum probabilem ſententiam: imo videntur probare quod Papa poſſit diſpenſare in matrimonio rato, & conſummato. Nam matrimonium ratum, & conſummatum ſunt eadem ſpecie, & ſolum differunt penes perfectionem modalem: indiſſolubilitas vero fidei eſt proprietas eſſentialis matrimonii, ut ſupra dictum, & ita ſequitur eandem ſpeciei, ergo.

¶ In oppoſitum eſt. Nam ſupra diffinitum eſt matrimonium eſſe indiſſolubile exigentia ſacramenti ex lege evangelica, & multo magis poſſet dici ut ſic ſi matrimonium poſſet diſſolvi auctoritate Papæ, quia eſſet indiſſolubile exigentia legis evangelicæ; quidem Papa non poteſt diſpenſare in lege naturali, nec in lege evangelica, ergo.

¶ Prima ſententia eſt extrema quod Papa poteſt diſpenſare in matrimonio rato & conſummato. Hoc tenent quidam Theologi quos refert Conradus & Decretaliſtæ parte ſecunda, capite ſeptimo, numero 12.

¶ Secunda ſententia eſt extrema, quod Papa in nullo poteſt diſpenſare matrimonio, quia conſummatio requiritur ut ratum, & hæc eſt communis inter Theologos tum Magiſtro in 4 diſtinctione 39 Sententiarum verbo dicendum quidam & D. Antonii 3 parte tituli 1 capite 21. § 3. Turrecremata. Cajetanus qui 21. quæſtione 2 Soto libro 9 de juſtitia & jure quæſtione 3. artic. 5. Conradus loco citato.

¶ Tertia ſententia eſt media, quod Papa non poteſt diſpenſare in matrimonio rato & conſummato (ut ipſa parte concedunt omnes Theologi & Canoniſtæ) poteſt tamen diſpenſare in rato, & non conſummato: & in hoc conveniunt Canoniſtæ, glaſſa in capite publico, ubi fere omnes Canoniſtæ Navarrus in Enchiridio capite 22. numero 21. inter Theologos Cajetanus in Opuſculo 19. quæſtione quadrageſima 25. & in Reſponſione ad articulos Pariſienſes, Ambroſius Catharinus lib. 6 contra Cajetanum, dicit Cajetanus loco citato, quod ad diſpenſandum in matrimonio rato eſt ſufficiens causa diſcordiæ inter conjuges ſive ſit remedio cum conſenſu amborum, ſive ſi Adhiberetur ad certum finem, quæſito prius de ſacramento matrimonii inquit Cajetanus, licitum diſſolvi poſſe auctoritate Apoſtolica de conſenſu partium matrimonium per procuratores contrahunt, quam per ſeipſos: quoniam illud matrimonium non habet rationem ſacramenti.

¶ Prima concluſio. Error eſt in fide, dicere quod Papa poteſt diſpenſare in matrimonio rato & conſummato. Hanc concluſionem probant argumenta in oppoſitum & ea quæ adducta ſunt ad probandum indiſſolubilitatem matrimonii, ut aliquid de fide. Et poſſunt adjungi. Matrimonium ſecundum fidem eſt indiſſolubile ex lege

Euangelica, sed accipere à lege, & regula Euangelica aliquem ritum fine ceremonia, vel sufficiens testimonio eſt error in fide, ergo. Probatur consequentia, quia non eſt authoritas aliqua neque sufficiens testimonium ad comprobandum hunc ritum esse authoritas omnium Pontificum eſſe in potestate in via, quoniam hæreses aliquid dispensarunt in tali matrimonio, vt dicebatur Pontificum supra adducta sententia probat.

¶ Secunda conclusio. Summus Pontifex non potest dispensare in matrimonio rato non consummato. Hæc conclusio probatur primo argumento per primam conclusionem. Nam matrimonium consummatum & non consummatum eiusdem rationis sunt, quia differunt solum per accidens, ergo impossibile est quod Papa non possit dispensare in uno, & possit dispensare in alio. Secundo probatur, quia nequit in rato matrimonio. Secundo probatur. Nam vigore temporis Martini, aliquis audiebat illum dispensasse, cum tamen in præsentia complentium fuerint multi antiqui matrimonio celebrati. Imo post tempora Martini V. multi Pontifices Catholici fuerunt qui dispensare in matrimonio rato & in Innocentius VIII. Respondet quod Principi non potest dispensare in matrimonio rato, vt refert Panormit. in cap. ex publico. & Adrianus VI. Vir doctissimus, nolens concedere aliam dispensationem, dicens se non posse, & similiter Pius V. Tertius, Summus Pontifex non potest dispensare in matrimonio rato consummato, vt dicit Sanctus Thomas 2. 2. quæstione 88. articulo 11. ergo nec in matrimonio rato. Probatur consequentia. Nam sicut in voto solemni fit traditio Deo sic in matrimonio rato fit traditio corporis. Quod si quis dicat quod est magna differentia quoniam alicui est traditio facta Deo, alteri vero homini. Nihilominus probatum similiter ex eo quoniam. Nam per votum solemne religiosi consecrantur Deo, & fit quædam res ecclesiastica & sacra, Papa vero est in Dei vicarius in terra potest ejus res Dei sacras dispensare: traditio vero quæ fit in matrimonio est quædam res naturalis, ergo Papa non potest tam facile dispensare in matrimonio sicut in voto: sicut non potest res laicas & humanas tam facile dispensare sicut res ecclesiasticas. Et ita vere una ridi-

A cule consequentia qui arguebat [illegible] quia sit certum.

¶ Quarto. Summus Pontifex non potest dispensare in polygamia, neque ante, neque post Doctrina est communis. Ergo non potest dispensare in infidelium matrimonio. Probatur consequentia. Quia dispensatio matrimonii refertur ad divinum, quia per matrimonium Christus & sua ecclesia significantur, & sua natura est vt sit sacra dispensatio quam polygamia: ita magis repugnat divinum quam polygamia.

¶ Vltimo. Summus Pontifex non potest dispensare tale matrimonium ratum & non consummatum, vel ratum, non consummatum, quod dicitur esse sicut sponsalia de præsenti, quod est verum, quod est matrimonium, quod patet, quia

Hæreſim, &c. Catenus per cauſas naturales, & præcepta miniſtrare divina, per quæ Papa diſpenſat, diſſolvi poteſt matrimonium.

¶ Ad primum argumentum reſpondetur ut ſupra ſuppoſita diviſione, quòd illud teſtimonium Matthæi 19. Quod Deus, &c. intelligitur non ſolum de conſenſu, ſed etiam de matrimonio in ratione ſacramenti. Ad ultimatum Alexandri reſpondetur, quod licet Cano libro 3. de locis capit. 4. & Soto in 4. diſtinctione 27. quæſtione 1. articulo 4. aſſerant illud teſtimonium non poſſe dici, tamen recentes non explicat Alexandrum illud Matth. 5. Omnis qui dimiſerit uxorem ſuam excepta fornicationis cauſa, machatur quod duas ſignificationes de matrimonio rato & conſummato, nam quod non eſt conſummatum, per ingreſſum religionis diſſolvitur. Ad 1. autem reſpondetur quod citatus textus ita habet, ut patet ex epiſtola ad Hebræos, unde deſumitur textus ille, ubi apertè ſancit noſtræ ſententiæ. Ad Dicta Thomæ reſpondetur, illum eſſe bonum conſequentiæ ad propoſitum, de quo diximus ſupra. Nam inter omnes conſanguineos certè quia per hoc ſacramentum ſignatur fœderis unitas inter unam animam & Deum, diſſolvi poteſt; tamen hæc coniunctio ſi ſecundum propriam naturam conſideretur, cum ſit unio indiſſolubilis quam contractus animæ cum corpore. Mors enim illa non dicitur diſſolvere niſi per mortem corporalem, ita hæc non diſſolvitur ſi ſecundum ſpiritualem naturam conſideretur, niſi per mortem ſpiritualem. Similiter ad alia dicta non eſt indiſſolubilis quam naturalem matrimonii ſimplicis legitimi, niſi quia matrimonium non diſſolvitur niſi per mortem corporalem.

¶ Ad ſecundum reſpondetur, quod ſi pœna introducta eſt in poſitivo tantum & in lege veteri quæ matrimonium conſummatum, non conſummatum, ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia: poteſt tamen Eccleſia ſtatuere quod lex quæ non ſummaret matrimonium eſſet legitimum ſufficiens, non tamen ſufficiens ad matrimonium. Hæc rei poteſt eſſe exactæ, quia matrimonium ratum, non conſummatum non habet in ſe perfectam ſignificationem illius coniunctionis.

¶ Ad tertium reſpondetur primò, quòd multo plures faciunt Pontifices qui non ſunt ſub conſenſu ſuæ diſpenſationis. Secundò reſpondetur, quòd ex facto Pontificum in aliquibus caſibus particularibus non ſequitur eſſe ex argumentum.

¶ Ad ultimum reſpondetur, primo negando antecedens. Secundo reſpondetur, negando conſequentiam, propter rationem allatam in ſecundo argumento pro ſecunda concluſione. Et ad probationem reſpondetur, quòd quando aliquis habet eaſdem rationes, quæ poteſt in ſecundo poteſt in minori forte in perfectione tamen eaſdem non ſunt eaſdem rationes, quia ſimilis non pertinet ad res eccleſiaſticas, ſimilis vero matrimonii pertinet ad politicum ſæculares. Ad confirmationem negatur antecedens, de qua dicemus inf.

SEcundum dictum in hoc articulo eſt, Verum matrimonium ratum eſt in alicuius naturæ, quòd ſit indiſſolubile ex natura ſua, diſſolvi poſſit aliqua de cauſa? Pro parte negativa arguitur primò. Vinculum matrimonii eſt indiſſolubile ex natura ſua, id autem quod eſt indiſſolubile ex natura ſua nulla de cauſa poteſt diſſolvi, ergo. Si dicas quòd hoc vinculum matrimonii ſic indiſſolubile ex natura ſua, poteſt tamen diſſolvi à Deo etiam ex auctore naturæ, ſicut quilibet alius legislator poteſt diſſolvere vinculum ſuæ legis. Contra. Indiſſolubilitas matrimonij conſiſtit in ſuo genere intentiue ſeu potentiam naturæ, & etiam legislatoris: ſed in præceptis ſuæ poteſtatis talem intentionem non poteſt eſſe diſpenſatio, ergo. Major patet. Nam primum matrimonij eſt, quòd ſit ſtabilis proles, ſine primatus ſuæ intentionis eſt debita proles generalis, & procreatio: hæc autem ſecunda eſt primo reſpecta legislatoris humani. Minor patet expreſſe D. Thomas Prima Secundæ, quæſtione 100. articulo 8. & conſtat in illa univerſalibus præceptis, honora patrem, tuum, nulla facienda eſt injuria, in quibus non poteſt eſſe diſpenſatio ex parte Dei. Quòd ſi dicas cum Doctore Thoma ibi 3. diſtinctione 37. quæſtione 1. articulo 2. quæſtiuncula 1. in corpore, & ad primum, quòd debita proles talis unitis vigis ad actum generationis,

ſectum, pertinet ad primarium naturæ in-
tentum: cæterũ quòd prouideatur per-
ſi in poſterum theſaurizando illi, & pro-
uidendo de hæreditate pertinet ad ſecun-
dariam intentionem naturæ: at ſalutem po-
teſt eſſe diſpenſatio in ſtatu inſidiæ-
bili communi. Contra. Saltem ſequitur
ex hoc, quòd Deus non poſſit diſpenſa-
re ſuper indiſpoſitione materiali accu-
quam prolem perfectè nutriamur. Conſe-
quens eſt falſum: ergo. Sequela probatur.
Nam nasci pertinet ad ſecundariam inten-
tionem naturæ. Minor patet. Nam
nutrimentum etiam conſeruatum indi-
ſpoſitum diſſolutum per corruptionem alte-
rius ad ſidem, quando alter non poſſit ſubſi-
ſtere ſine continuatione conſeruationis ſui-
ta dicunt, quòd per libellum repudij quod
conceſſit Moſes diſſolubantur matrimo-
nia quantum ad vinculum quocunque
tempore conſtituta.

¶ Secundò. Fornicatio nulla ratione ci-
uili naturaliue poteſt fieri licita, ne
quidem ad ſuſtentationem educationemque
prolis, qui eſt primarius naturæ nutrimen-
tum: ſed diſſolutio matrimonij eſt ma-
xima debiti nutrimenti, & educationis
prolis: ergo etiam eſt indiſpenſabile. Mi-
nor diſtincta eſt in principio huius tertij.
Minor vera exclusa ex diſtinctis quæ ſtatim
præcedunt.

¶ Tertiò. Si matrimonium ſubſiſtens
aliqua ſui ratione diſſolui poſſet, maxime
ex voluntate contrahentium, vel ex volun-
tate principis, & lex Euangelij ex volun-
te horum non poteſt diſſolui: ergo. Minor
patet ex ſupra dictis, nimirum quia con-
tractus ordinatur ad bonum naturæ, non ad bo-
num contrahentium. Maior vero patet. Om-
nis contractus qui aliquo ſubſiſtente diſſol-
ui poteſt, diſſolubilis ex aliqua cauſa ſibi
tantùm, ex parte: ergo.

¶ Vltimò arguitur ad probandum quod
Deus ſine aliqua cauſa, & propter cauſam
naturalem non poſſit diſpenſare in indi-
ſpoſitate materiali. Quia aliàs ſequi-
tur, quòd matrimonium ex natura ſua diſ-
ſolubile ſit. Conſequens eſt falſum: ergo. Se-
quela probatur. Nam nutrimentum ille-
ſa intra ordinem naturæ ſui ex cauſa ſuf-
ficienti naturali: ergo ſtando intra ordinem
naturæ non eſt indiſpoſitum: non ſi anima
rationalis ad Angelos intra ordinem natu-

A re haberent cauſam ſui corruptionis, non
eſſent incorruptibiles ex natura ſua.

¶ In oppoſitum eſt primò Innocentius
tertius in cap. Gaudemus de diuortijs, qui ait
expreſsè, & conſignanter matrimonium
ratum approbatum eſt. Item auctoritates Iuſti-
niani Codicis in C. finale de repudijs.

¶ Secundò. Non Abrahæ Genesis 21. dimiſit Agar ancillam ſuam, non libe- Obiect.
rauit, ad cohabitandum, ſed ut
non haberet hæreditatem cum Iſaac. Ita
ait quæſtionibus ante ſe repetitis. Sed
contra, & ita obſeruantes tenent hodie
dies. Imo aliqui dicunt, quòd Moyſes re-
pudium dederit Sephoræ ſuæ Arabiſſæ. Et
denique Deuteronomij 24. Moyſes indi-
git de repudio, pro eo quod pudor Iudæ
erat, & Diuus Thomas in 4. diſtinctione
39. quæſtione 1. articulo 2. ad 4. ait expreſſe
cum 1. dicit, matrimonium diſſolui poſſe
etiam quoad vinculum ex cauſa naturali.

¶ In hac diſputatione ſunt variæ ſententiæ
inter Doctores. Quidam aſſerit, quòd
matrimonium ex natura ſua eſt diſſolubi-
le: & ratione aſſignant quòd per cauſas
naturales diſſolui poteſt. Illi ſunt Leo pon-
tifex, & reſpondent, quæ ſolebant lega-
bus Regum Imperatorum dicere, aliqui di-
cebant Summum Pontificem poſſe diſpen-
ſare in matrimonio rato conſummato, &
falſum eſt, vt infra dicemus.

¶ Alij vero aſſerunt dicunt, quòd ma-
trimonium, vt eſt in effectum naturæ eſt
diſſolubile ex natura ſua. Ita tenet Durand.
4. Deuteronomij 24. ſolutione 2. & Mar-
chaſius, ſolutione 1. Quorum opinio, vt
quæſtionem, non placet. Et hæc ſen-
tentia ſupra ſatis probata eſt. Ad hanc in-
tentionem ſequens lex Moſaica permittens
libellum repudij, & ſic quodlibet aliud ma-
trimonium poſſe diſſolui per ſolemnem re-
nuntiationem, ſicut & quodlibet aliud contractum.

¶ Secunda ſententia eſt aliquorum mo-
dernorum aſſerentium, & tenentium ſi non
eſt indiſſolubile ex natura ſua, ſed ex Chri-
ſti ordinatione, qua ordinauit ſuæ Ec-
cleſiæ, quæ ordinatio habet Matth. 19. cum Chriſtus dixit: Quod Deus
coniunxit, &c. Et ita ſentiebant aliqui,
& ante legem, & tempore legis naturalem
poterat diſſolui per cauſas naturales, & per
voluntatem principum, & legislatorum:
cæterum poſt legem Euangelicam ſolum
modo

mento etiam Abrahæ dixerit ea lex Sabbathi. Itaque si aliquis infidelis ante Euangelium repudiauerit uxorem legem diuinæ reputans, matrimonium dissolueret ante quemcunque ad vinculum? per Euangelium non fit mixtum. Hanc sententiam tenet Abulensis Matth. 19. quæst. 4. & quidam alij.

¶ Tertia sententia est media, & matrimonium ex natura sua non est indissolubile, potest tamen dissolui a Deo. De qua re vide interpretes sacræ Scripturæ Dect. 24. & Matth. 5. & Scholasticos in 4. dist. 33. aliquæ vero ex his ambobus videntur dicere, quod matrimonium non possit dissolui, nec ab ipso Deo.

¶ Prima conclusio. Certum est (contra illos quod matrimonium potest dissolui a Deo quoad vinculum propter causas supernaturales, scilicet, propter bonum fidei Christianæ, aut propter bonum religionis, & propter bonum perfectionis Euangelicæ. Itaque secundum illos matrimonium ratum potest dissolui a Deo, vt dicunt supernaturaliter, potest dissolvere matrimonium legis naturæ non contra naturam: sicut quando relaxat mentiri sine supernaturali, & non contra. Hæc conclusio probatur primo argumento facto in oppositum, quæ dissolutum est in facto Abrahæ & Moysi, qui dimiserunt vxores sua authoritate diuina: & illud factum est ad significandum, quod Deus deberet repudiare Synagogam. Ex ista illa sententia, quæ dicit quod Agar dimissa est quoad vinculum satis probabilis est ergo.

¶ Secunda probatur conclusio. Fides est, quod si infidelis conuertatur ad fidem, & alter nolit cohabitare ei in illa fide ecclesia potest dissolutum matrimonium authoritate diuina quoad vinculum, propter bonum fidei Christianæ quod est supernaturale, ut dicit Augustinus de fide & operibus, capitulo 16. & refertur in capitulo vnico legitima 31. q. prima, idem dicit Anabolus 1. Corinthiorum 7. nolite vero referuntur sub regula Greg. cap. si infidelis 28. q. 2. & idem dicit Innocen. III. in cap. quanto 8. cap. gaudemus. de diuortiis; ergo. Confirmatur ex vita authentici rationes peccatis; ita enim tenet vniuersalis Ecclesia, & ita facit: ergo.

legitima. 31. q. 1. c. 8 nec debet. 28. q. 2.

¶ Tertia probatur conclusio. Matrimonium ratum non est mere consensuale, etiam si sit sacramentum, secundum istum dicitur per solemnem professionem religionis alterius coniugis, vt est tenuum in Ecclesia, & id diffinitur expresse in Concilio Tridentino Sessione 24. de sacramento matrimonij, capitulo 9. ergo multo magis matrimonium, vt est in officium naturæ dissolui potest per causas supernaturales. Probatur consequentia, Nam vt infra dicemus, matrimonium in ratione sacramenti aliquam maiorem firmitatem, & indissolubilitatem habet, quam in officium naturæ. Quod si dicas quod hæc argumenta concludunt de matrimonio rato non vero de consummato. Contra arguitur. Nam eadem argumenta facilem pro dicta forma de vtroque matrimonio procedit. Et confirmatur. Nam matrimonium non consummatum, & post confirmationem est eadem species, & eadem ratio; ergo si vnum potest dissolui a Deo, potest etiam post confirmationem propter bonum supernaturale, ad quem omnia naturalia ordinantur. Concil. Trid. sess. 24. prop. 5.

¶ Secunda conclusio. Matrimonium diffolui potest a Deo etiam propter causas naturales. Hæc conclusio probatur primo. Probabilis sententia Theologorum est quod per repudium quod considerabat Iudæi dissolubatur matrimonium quoad vinculum, ita vt licet vnum ex illis nubere secundo alteri, & tale dissolutum matrimonij fuerit propter causam naturalem, quia falsum fuerit ne Iudæi significarent vxores repudiatas quasi eodem habebant.

¶ Secundo probatur conclusio a priori. Deus potest dispensare in secundarijs præceptis legis naturæ, tam propter causas naturales, quam supernaturales: sed præceptum de indissolubilitate matrimonij pertinet ad secundaria præcepta legis naturalis; ergo. Consequentia est bona maior est Diui Thomæ Prima Secundæ, quæstione 100. articulo 8. Minor probatur. Nam præceptum de indissolubilitate matrimonij non continet ipsum principium finale, & ordinem vltimum; sed potius est secundarium præceptum ordinis ad ordinatum ad primarium præceptum de seruanda vnitate

prolis,

Probã, vt quidam modus particularis, & præceptum quoddam particulare, quòd non contineat rationem ibidem: ergo. Quod amplius explicatur in Solutione ad primum.

¶ Tertia conclusio. Nemo alius a Deo potest matrimonium dissolvere. Hæc conclusio colligitur apertè ex dictis quæstionis præcedentis, vbi dictum est, quod matrimonium inter naturali, & ex natura sua est indissolubile, sed in inter naturali nullus potest dispensare, nisi solus Deus, qui est author naturæ: ergo Secundo. In naturalibus viuens non potest alium a Deo dispensare, vt ibi dictum est: ergo multo minus in indissolubilitate matrimonii. Præterea quo elegantia matrimonio dissolubilitas quam plurimis rerum, vt dictum est. Et inquirunt Absolonis, dicens, quod per regulas dissolubiliter matrimonia inter Ethnicos ante Christum non vere post Christum. Nam Sancta aliquem Christi dissolubiliter, etiam post adventum Christi. Ratio est. Nam lex Euangelica nullum præceptum addit legi naturæ. Si dicas, quod in lege Euangelica superadditur hoc præceptum matrimonium indissolubile, contra quæ vnum est de indissolubilitate matrimonii: dicendum est, quod nulla indissolubilitas addita est matrimonio in lege Euangelica, nisi in ratione Sacramenti: inter Ethnicos vero non habet matrimonium rationem Sacramenti: & præcepta de Sacramentis non obligant, nisi illos qui suscepti sunt. Cæterum quidam D. Thomas in hoc citato in argumento in oppositum videtur procedere contra certum conclusionem, dicendum est, quod in Diuus Thomas tanquam certum præsupponit ex articulo præcedenti, quod indissolubilitas matrimonii est comprehensa inter ea, quæ semper fuit, & fuerunt a principio non posse mutari nisi a Deo, quod possibile legem Diuum Thomam.

¶ Adhuc tamen dubium est, Vtrũ Deus, vt author naturæ possit dispensare super indissolubilitate matrimonii.

¶ Quarta conclusio. Probabile est quod Deus, vt author naturæ possit dispensare super indissolubilitate matrimonii: probabilius tamen est oppositum. Prima pars probatur. Quia ut author naturæ est legislator naturalium, ergo potest dispensare in sua lege, sicut ex quod potest legem naturalem mutare vt author naturæ, ut ibidem est legislator.

¶ Circa quam dubitationem est, quod licet indissolubilitas in posse matrimonii, vt aliqui dicunt, non tamen potest separari a matrimonio tollendo naturam eius: quia non omnia propria possunt separari a subiecto manente subiecto, sed solum illa, quæ accidunt accidentaliter diuisa Sorte quæ est a Socrate. Certe probabilius enim est posse subiecto, & incarnationem posse Angeli, tamen est posse separari a subiecto manente subiecto. Sic indissolubilitas non potest separari a matrimonio tollendo naturam, tamen est de essentia matrimonii, sed proprium posse non vnitum ad actum matrimonialem.

¶ Ad

¶ Ad primũ & ſecundum argumentum A
in reſpondetur, explicandum eſſe quomodo præceptum de indiſſolubilitate matrimonii, pertineat ad ſecundaria præcepta legis naturalis. Quæ difficultas multipliciter explicatur à Doctoribus. Primus modus dicendi eſt Divi Thomæ ſupra citato in primo argumento in oppoſitum, qui videtur eſſe interpretis Divi Thomæ, & cum ſequitur Abulenſis ibi citato & alij multi. Sed vero in 4. diſtinctione 33. quæſtiuncula 1. articulo 1. improbatur iſtum modum dicendi, & ait, quod ſi Deus Thomas perfectiùs revidiſſet B
primum revocaſſet illum: & ipſe apponit alium modum dicendi oppoſitum huic dicto quod ſuppponendum eſt hic ex Divo Thoma Prima Secundæ quæſtione 100. articulo 8. ſolutio, quod quamuis lex naturæ contineat aliqua legis expreſſe continet bonum commune, ut ordinare bellicæ, leges alias eſt diſpenſabile: quæ ſunt Decalogi præcepta, & illa dicuntur in primo gradu legis naturæ. Cætera quando leges dicit de aliquo medio ad ſecundum ſalutem, ſic præceptum continetur in ſecundo gradu eiuſdem naturæ, & eſt diſpenſabile. Verbi gratia Eſt præceptum hoc, non C
occidemus homini proximo, non furabimur aliquam diſpenſationem: ſi vero præceptum hoc, legibus vigilabis ad celebrandam civitatem, patitur diſpenſationem ſi, nam primum continet bonum commune, & primum legislatorem intendentem ſibi dum vero datur de medio ordinato ad bonum commune. Ad propoſitum dicit Sotus quod alimentatio, & educatio filiorum ſunt minorum, eſt de primo ordine tertij naturalis, quæ alimentatio nullatenus patitur diſpenſationem: modum vero ad finem eſt contractus indiſſolubilis parentum, & ideo poteſt Deus diſpenſare ſuper hoc, nam poteſt Deus aliter proſpicere filijs.

¶ Hic modus dicendi non ſolubet eſt Sotho nec videtur bonus. Primo, quoniam ſi in alimentatione filiorum ex natura rerum Deus diſpenſare non poteſt per poteſtatem regiam divinam, ergo matrimonium eſt indiſſolubile etiam authoritate divina, quia ſemper quo filij facit ex te nascetur. Secundo. Sotho conceſſit quod Deus poſſit diſpenſare ſuper indiſſolubili D
nate matrimonii, quia poſſet aliter proſpicere educandis filijs, ergo poterit diſpenſare in alimentatione filiorum ex quo matrimonium, & ita videtur implicare in dicto Magiſtri Soto. Tertio, Quia dicto Soto ait quod in alimentatione filiorum ante nascentem nulla poteſt dari diſpenſatio, nec intelligit ita quod filij ante nascentes a nemine alitur, aut quod a parentibus non alantur. Si primo modo intelligat non pertinet ad finem matrimonii nec ad præceptum illum, ſed ad præceptum charitatis, vel pietatis, vel juſtitiæ legalis. Neque hoc modo poteſt proprie intelligi dictum Magiſtri Sotho, nec filij nascituri ad partum. Si autem intelligat ſecundo modo, certum eſt quod talis alimentatio pertinet ad præceptum matrimonij, ſed non imperfectè ut in dicta ipſum, ut patet. Sit quia ſi hæc imperfectio eſſet bona, poſſet præceptum ſecundæ legis de contractione indiſſolubili matrimonij diſpenſare; nam poteſt ſua legislatio ponere quomodo filij ſint tuti & non a ſua parentibus.

¶ Alter legitimè explicatio ex dictis D. Thom. 1. 2. & ſecundum illum ad primum inſtantiam dicendum eſt, quod in præcepto matrimonij continetur, prima legislatoris intentio, & ſubſequenter quantum ad hoc quod explicitum eſt in lege, & non præcipiebat de illis, nec illis, quæ ſunt complicata aut accidunt ad alia. Hoc enim præceptum continet ordinem ſalutis ſecundum ſe, ergo poterit, ut videtur, non ſint ei ſolutæ, nam ex accidit ad aliud introitum ſalutis poſſit generandi. Et ita implicat contradictionem quod accidit ſit ad aliud ſit ſalutem, vel per potentiam Dei, licet implicat quod odium Dei ſit licitum. Præceptum vero de indiſſolubilitate ex natura ſua ordinatur ad hoc. Primum præceptum de ſalutis proli generandæ, tam quam modus quidam particularis, & præceptum ſecundarium non continens primam legislatoris intentionem, neque ordinem ſalutis ad illum quodlibet medium ad ſecundum ordinem ſalutis, & ideo cadit ſupra hoc præceptum diſpenſatio per potentiam Dei abſolutam, in quantum per diſſolutionem matrimonij quod accidit ad ſalutis primo præcepto. Explicatur hic modo ſimpliciter. In omnibus præceptis naturæ in primis, ut ſalutis, ſecundum hanc ordinem, ſic

quod

quod alterentur sibi invicem, & fiant una caro, communicantes & dominium sua rum corporum. Item est in matrimonio quidam quasi, qua est indissolubilitas, & impossibile est quod matrimonium consistat, nisi intelligatur sine consanguinitate, & indissolubilitate; nam licet indissolubilitas esset propria passio, non distingueretur ab illo. Vinculum vero quo adhuc alterum alteri contingeret ipse actus generationi ad propagandum prout humanum debito modo, qui est primarius finis matrimonii, quod per nullam potentiam privari debet propagatio generis humani, sine illo vinculo, per quod efficiuntur una caro, caro formata ad productionem unius carnis. Cum ergo quod sit naturale sit indissolubile constat naturam ad debitam propagationem generis humani, ut modum particularis, non tantum, ut substantia, & effectus, & ideo supra hanc indissolubilitatem potest fieri dispensatio per potentiam Dei absolutam, & in signo hac non est dispensatio in praecepto, sed materia mutetur.

¶ Unde ad argumentum primum, & secundum respondetur quod indissolubilitas matrimonii pertinet ad secundarium praeceptum. Et ad illud quod dicitur de divortio. Respondetur quod hoc matrimonium aliquam ordinem habet, & habitudinem matrimonii in prole generanda, indissolubilitas vero alterius modo specialis, & quidam accidens ad prolem generandi, & ideo licet unus adulterium primo modo finis matrimonii, & non separabilitatem secundo alterius praecepto matrimonii circa finem primarium; divortium vero secundario praecepto circa eundem finem. Unde accidens se alienare est inordinate malum, & indispensabile etiam a Deo, accedere vero ad proximum licite repudiandam non est inordinate malum, sed dispensari potest a Deo.

¶ Ad tertium respondetur, quod hic contractus authoritate divina dissolvi possit, est supra omnem contractum, ac subinde nemo alius vocans principis potest dissolvere talem contractum, quia indissolubilis est ex natura sua.

¶ Ad quartum respondetur ex dictis in hac conclusione.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sub lege Moysi licitum fuerit uxorem dimittere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sub lege Moysi fuerit licitum uxorem dimittere. Quia ut dicitur Matth. 19. Moyses ad duritiam cordis vestrum permisit vobis dimittere uxores vestras. Sed lex Moysi non permittebat quod aliquis dimitteret uxorem suam, nisi propter fornicationem, ut dicitur Deut. 24. Ergo videtur quod sub lege Moysi licitum fuerit dimittere uxorem propter quamcumque causam.

¶ 2. Praeterea, Propheta loquens ex Spiritu sancto inspirante, ut patet 2. Petri 1. sed Malach. 2. dicitur. Si odio habueris eam dimitte eam: ergo videtur quod Spiritus sanctus inspiret aliquem dimittere uxorem, multitudo quandoque uxorum non semper fuerit alicui.

¶ 3. Praeterea, Christus non dicit, quod Apostolis permittere secundum Moysen, sed Moyses permisit duritiam cordis vestri: sed secunda causa non semper peccatum: ergo nec repudium sub lege Moysi.

SED contra, quod Dominus dicit, & Matth. 19. Moyses propter duritiam cordis vestri permisit vobis uxores vestras dimittere, sed ab initio non fuit sic, ergo hoc fuit de malo repudii.

¶ Praeterea, Christus dicit sub lege Moysi dando libellum repudii non obstante Dei mandato non quasi per legem agendo peccatum non reputatur esse peccatum.

RESPONDEO dicendum quod circa hoc est duplex error. Quidam enim dicunt, quod ab quacumque lege Moysi dando libellum repudii dimittere, & contrahere alteras nuptias, non erat peccatum: sed secunda causa non semper peccatum: ergo nec repudium sub lege Moysi.

Ad 1. Matth. 19.

Ad 2. Malach. 2.

Ad 3.

Ad 4.

præceptum præceptionē, vt quando ex alia humana vita præcipuum animæ bonum non permittit dilatari, sicut Apostolus non præcipiendo vt fornicatrices maritis copulentur permisit.1.Cor.7. Secundum per privationem prohibitionis, sicut vocatio dicitur permissa, quia non fuit prohibita. Tertiò per privationem rebellionis, & sic peccata omnia dicuntur permitti a Deo inquantum non impedit, cum impedire possit. Quartum per privationem permissionis, & sic libellus repudij in lege permissus fuit, non quidem præcipiendo aliquod malum bonum conferendum, sicut fuit dispensatio de pluribus vxoribus habendis, sed propter malum cohibendum. Quæ ratio datur, ad quod multi premuntur propter concupiscentiam carnis habendum permissum est vt vxorem sterilem propter concupiscentiam alicuius in conceptibili, nè fructum faciat arcetur. & sic propter concupiscentiam fornicationis in rationali fuit permissum sacrificium idolorum, nè vitia fornicationis idolatriam consequerentur. Sed quia lex veteris quidem gratiam non conferebat, in vero ad hoc data erat, vt peccatum ostenderet, vt communiter sancti dicunt: Ideo ibi videtur quòd repudiando vxorem peccatum sit, hoc saltem ex lege ac prophetis videtur deberi sci. Isaiæ 58. Annuncia populo meo scelera eorum. Alias videretur omnis esse implicita, si ea quæ necessaria sunt ad salutem, quis ignorasset, non quasi nunciatio fuisset, quod non potest dici, cum infirmitas ignorantiæ sua obstruat oculum mentis ne videat. Et propter hoc dicunt quòd quamvis repudiare vxorem per se sit malum, tamen ex permissione diuina licitum fuerat: & hoc confirmant auctoritate Chrysost. qui dicit quòd a peccato absolui culpam legislator quando permittit repudium, & quamvis hoc prohibitum dicatur, tamen primum remedium statuens, adeo ad diuisionem re-

dimere respondendum est.

AD primum dicendum, quòd aliquis qui potest prohibere non peccat sua prohibitione abstinens, non spernens corrigere: sed multi malum aliquod ex tali prohibitione occasionem sumerent, & sic accidit. Ideo ex diuina auctoritate fertur libellum repudij non prohibens.

AD secundum dicendum, quòd propheta Spiritu sancto inspiratus non dicebat dimittendum esse vxorem quasi Spiritui sancto præceptum, sed quasi permissum, vt aliqua pena vitaretur.

AD primum ergo dicendum, quòd libellus permissionis simpliciter non est malus, sed malus quantum ad eum a quo est propter bonum prolis. Alio modo propter aliquod bonum consequendum, & sic non videtur permissio illius boni ex ordine ad malum bonum accipi hujusmodi: sicut meretrix dicitur sequestrata vxoris loco a lecto propter bonum prolis. Alio modo bonum aliquod interpretatur ad vitandum malum quodlibet: & tunc si auctoritate eius qui dispensare potest hoc fiat, reatum talis boni interpretis non habet, sed beneficium aliam non acquirit: & sic intelligibilis matrimonij in lege Moysi interpretabatur propter malum vitandum, scilicet vxoricidium. Et sic Chrysostomus dicit, quòd a peccato absolui culpam legislator quando permittit repudium, & quamvis hoc prohibitum dicatur, tamen primum remedium statuens,

statuens

Dicens Chrysost. In ead. homil.

vtatione potuit non habebat, negue vere peccatis negare propriè & formaliter de mente dispensatione fuerat, & sic erat ab ea copula absoluta, & idem etiam ipse Moyses dicit, quòd permissum ab repudiando non malum quidem, sed bonum, quod quidem illi qui sunt de prima opinione, referunt ad hoc tantum quod non habebat vtatum temporalis pœna.

SVMMA ARTICVLI

IN hoc articulo refert D. Tho. duas sententias. Prima est, quòd illi qui sub lege veteri dimittebant datis libellis repudii non excusabantur a peccato, quamuis excusari erant à pœna secundum legem intelligenda: & per hoc dicunt Moysi libellum repudii permisisse. Secunda opinio est. Quod repudiando uxorem ab peccatum, tum quia repudiare uxorem per se sit malum, tum etiam ex divina permissione licitum fuit. Quod confirmat: quia Christus qui dicit, quod a peccato absolvit culpam legalem quando permissa repudium. Conclusio D. Thomæ est. Hæc secundum probabiliorem dictum. Primò tamen communiter sustinetur.

DVbium est circa illum articulum. Vtrùm Deus de facto usus fuerit hac potestate dispensandi. Et in speciali, Vtrum Deus dispensative cum populo Israel per indissolubilitatis matrimonii, concedendo illis libellum repudii pro quantum ad vinculum sit circa hanc dubitationem supponendum est, q̃ lex data est per Moysen Deuteron. 24. in qua permittebatur Hebræis repudiare uxores, concedendo illis libellum repudii. Dispositio expressa, an fuit aliqua culpa facere Hebræos dissolvere matrimonium ratum quantum ad vinculum, ita vt liceret vxori repudiatæ nubere alteri vivo?

Deut. 24

¶ Pro parte negativa arguitur primo. Nam Christus Matth. 19. Explicans hanc legem dicit, Moysen ad duritiem cordis vestri, concessisse vobis dimittere uxores vestras, ab initio autem non fuit sic: ergo non

Matth. 19.

A vero candelis sed prædicit Ecclesiæ [illegible] malum [illegible] dicunt, significat Deum [illegible] debuerit dimittere [illegible] sic, influit [illegible] tionem naturalem [illegible] in præsentia [illegible] ad vos in finitum.

¶ Secundo. Nã Deuteronomii 24. Deus [illegible] quæ absque vitio maluerit, cum præcepto per desuetudinis scripsit, ad repudium a secunda [illegible] ad primum, & ad libellum rationis, ut quod pollicitus est [illegible] dissolvere vinculum pristinæ [illegible] & alias non [illegible] nulla ratione [illegible] quod pollicitus est [illegible] fuisse aliquem [illegible] cum secundo.

¶ Tertio. Nemo [illegible] Patres [illegible] ad [illegible] consuetudo repudium vera vt patet ex Hilario [illegible] ergo ignorans [illegible] fuit argumentum [illegible]

¶ Quarto arguitur [illegible] non fuit [illegible] dispensatum [illegible] indissolubilitate [illegible] Concedendo libellum repudii Deus [illegible] repudium [illegible] aliena [illegible] & propterea [illegible] secundo [illegible] hæc [illegible] dispensatio [illegible] indissolubilitate [illegible] ergo. Maior patet, minor probatur. Nam [illegible] dispensatio Dei propria [illegible] Osee propheta [illegible] propria [illegible] ergo.

B

C

D

IN hac distinctione prima sententia est, quæ asserit esse pervulgatum [illegible] dimittere [illegible] & quod per libellum repudii [illegible] dissolvebatur matrimonii quoad vinculum, [illegible] Hæc [illegible] Hieronymus [illegible] D. Hieronymi, [illegible] Mich. [illegible] 3. [illegible] glossa ordinaria, & [illegible] Lyra, Dionysius Carthusianus, Hugo, & alii moderni Biblia. Deut. 24. & Mich. 2. Eandem tenet Guillelmus Parisiensis, tract. de Sacramento matrimonii, capitulo [illegible] Scotus in quarto distinctione

Deut. 24 Matth. 5.

ne 33. ubi ferè omnes dicunt, hanc esse communem sententiam. Eam defendit, ut probabiliorem D. Bonavent. & Scot. & Ioannes, Gerlanus in c. privilegia. dist. 3. Panor. in cap. gaudemus, de divortiis. & Cajet. in 4. Decretal. 1. par. cap. 7. §. 4. Secunda sententia, est quod sine aliquo peccato dissolvitur matrimonium etiam quoad vinculum. Hanc tenet Chrysostomus super Matthæi, homilia. 34. D. Thomas, Matthæi 19. Bargensis, Deuteron. 24. & Matth. 19. Abulensis Matth. 19. 3 quæstione 47. Cajetanus Deuteronom. 24. Scholastici in 4. distinctione vigesimanona, Paludan. quæstione prima, articulo secundo. Major quæstione secunda Alberus magnus, Ariolus, Angelus. Verum est quod Abulensis putat, quod in tali repudio dispensavit Deus in primo præcepto legis naturæ: quo non repudium concedebatur citra culpam, peccatum prolis perfectum. Tertia sententia est, quod dimittere uxorem est peccatum veniale, non tamen mortale. Hanc tenent aliqui autores, & Cajetan. Matthæi 19. ubi dicit, non esse omnino frivolum sed non esse peccatum mortale.

¶ Prima conclusio. Duæ primæ sententiæ sunt maxime probabiles, affirmativa tamen est magis probabilior. Tertia vero parum aut nihil probabilitatis habet. Prima pars probatur auctoritate D. Tho. Scoti, Richardi de media Villa, Durandi dicta, & aliorum qui respondent ad argumentum utriusque partis. D. Antonin. 1. p. tit. 14. §. 3. & Sotus per totum negantem. & 3. par. tit. 14. cap. 10. §. 2. tenet partem affirmativam. Secundo probatur argumento facto in principio quæstionis, & auctoritate Doctorum qui tenent partem negativam. Secunda vero pars probatur prima. Nam per affirmativam tam est commixtio inter fidelissimos, & D. Thom. 1. 2. q. 10. ar. 4. ad tertium id dare videtur intelligere. Ait enim, In veteri lege matrimonium non fuit sacramentum ecclesiæ Christi & ecclesiæ quæ nullam erat facta. Vade in turre si lege datum libellum repudii quod est contra rationem Sacramenti. Vade ergo per quod D. Tho. videtur significare quod in lege veteri dissolvitur matrimonium quoad vinculum. Colligo eadem hoc modo. Quia sola dissolutio quoad vinculum

A ad vinculum est contra rationem sacramenti, quia in lege evangelica dissolvitur matrimonium quantum ad habitudinem, & thorum, sicut non est contra rationem Sacramenti. Et licet D. Tho. in 4. defenderit utramque opinionem, id fecit propter auctoritatem Magistri, in quem commentabatur. Secundo probatur. Nam peccata quæ permittebantur in lege veteri sine peccato neutiquam reprehendebantur a prophetis quorum officium erat arguere populi, ut dicitur Isai. 58. Sed multoties legimus repudii fuisse reprehensum a prophetis, ergo. Isai. 58.

B Major patet de usura, quæ permittebatur Iudæis circa alienos, tamen reprehenditur ab Ezechiele c. 18. & a David Psal. 14. Major patet ex tota sacra scriptura. Imo hoc videtur approbari Malachiæ 2. ubi dicitur, cum odio habueris dimitte, &c. & ut patet ex contextu, reprehenditur de facto repudii propter odium. Tertio. Femina non permittebatur in lege habere duos viros, sed Deut. 24. mulier repudiata concedebatur ut haberet alterum, ergo matrimonium dissolvebatur quoad vinculum. Ultimo. Levit. 20. Levitici 20. quod mulier adultera lapidaretur, sed mulier repudiata quæ alterum non habebat nec lapidabatur, ergo non erat adultera, ac subinde primum matrimonium dissolvebatur quoad vinculum. Tertia pars probatur, quia dimittere uxorem citra culpam sedentem illam, si non peccatum est, est peccatum infidelitatis, & in re gravi, peccatum est infidelitatis in re gravi est mortale, ergo hæc tertia sententia fere nihil habet probabilitatis. Ezech. 18. Psal. 14. Malach. 2. Deut. 24 Levit. 20

C

D ¶ Secunda conclusio. Propria loquendo. Deus dispensare super indissolubilitatem matrimonii quando Iudæi repudiabile vetera dato libello repudii. Probatur prima. Dispensare proprie nihil aliud est, quam relaxare obligationem legis in particulari, manente in universali voluntate legislatoris. Deus per legem repudii relaxavit obligationem legis naturalis de indissolubilitate matrimonii circa ipsos Iudæos, manente tamen lege circa alios, ergo fuit propria dispensatio. Major patet, minor probatur. Nam matrimonium quod erat indissolubile ex natura sua, fuit ex divina potentia eo tempore dissolubile. Secundo. Quando actus est aliquis & contra legem, & voluntatem superioris, fit ipsum eadem lege positiva prohibitus, ergo in illa le-

go dispensatio, sed matrimonii dissolutio quantum ad vinculum est illicita ex se, & contra legem naturalem, & auctoritate divina eadē lege permanente sic stante, ergo propriè est dispensatio. Obiicitur. Pauca propria dispensationis impedimenta consanguinitatis quando concedit facultatem contrahendi intra quartum gradum, quæ illi actus est illicitus, & contra legem eodē sin, & auctoritate Papæ fit licitus, per hæc nunc eadem lege de consanguinitate, sed matrimonium manet modo dissolubile, & antea erat indissolubile, & illicitum semper dissolvere illud, & solum pro Iudæis, & pro illo tempore fuit licitum, ergo.

¶ Ad primum argumentum respondetur. Quod illud matrimonium prolem quod habitus reputatur concessio ut minus bona concessa imperfectis hominibus, & propter imperfectionem illorum, & ita matrimonium pro illo statu dignoscebat a primeva institutione manifesti facta in peccato pro integris & perfectis hominibus: inde tamen non sequitur quod sit peccatum, sicut ligata Diana est, quod D. Paulus concessit matrimonium secundum indulgentiam, non quia matrimonium est peccatum, sed quia est bonum imperfectum.

¶ Ad secundum respondetur, quod Moyses virum repudium illi pollicitus non propter peccatum adhibendum, sed concessit ut vendo absolutè, quia percipiebat illum alterius, & ita scibat illa mulier allegationis ex divina lege ad contrahendum virum ita tractantem cum priori viro.

¶ Ad tertium respondetur, quod fuit vir & perfectus respectu sui vt hic permittitur, & indulgentia licita esse, quia non mala.

¶ Ad quartum dicitur, quod bene potest fieri quod una unitio per comparationem ad primariam perceptam habeat rationem impropriæ dispensationis, quæ ordinē vero ad secundariam habeat rationem propriæ dispensationis. V.g. Inilla ejus in qua Deus placuit corpus mei causa. Obligatio mutuo in ordine ad præceptum formicationis fuit impropria, quia non ut licita fornicatio, sed ut mutua materia ab alterius in proprium & perceptum fornicationis causam ut hoc quantum ad istud

Ius Addit. ad 3 Partem.

actus obligationem mutuam. Et quantum ad applicationem ad singulares actus, & actus illos fornicationis ut mutuos eius materiales, & ut sic eadē materia sua propria dispensatio in perfecta hominum quantum ad illos actus applicata ad eum finem mutuo debitum, & accepta ab eo finem mutuo debitum, & ut sic eadem accidentaliter ad illum quæ propria erat sensu exigendi debitum mutuum, & factum ut licitus qui antea erat illicitus, & contra legē. Et hoc provenit ex malo quod Deus non vidit in illa. Sed in proposito, in libello repudii, dum alteram ut vinculum matrimonium, & malum fornicationis, sibi licitè dimittit ut ea uti matrimonio dicitur, quæ antea erat contra legem.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum licet uxori repudiare, alium virum habere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod licitè uxori repudiatæ alium virum habere. Quia in repudio magis erat respectus viri repudiantis quam uxoris repudiatæ: sed vir potest semper licitè alium ducere uxorem: ergo videtur quod mulier repudiata alium virum ducere possit.

¶ 2 Præterea, Matt. 5. dicit quod de divortio verbum (quando non erat) peccati non erat, sed semper bonum videtur erat talis constituendi: quando repudiata alium virum ducebat, ut patet Deut. 24. Cum egressa virum alterum &c. ergo non peccabat alteri nupta se tangendo.

¶ 3 Præterea, Matt. 5. Dominus in divinis suis testamentis illegalis superabundantiam esse respectu antiqui veteris testamenti: hoc autem dicit ad litteram non testamenti superabundantiam pertinere, quod uxor repudiata non duxit alterum virum: ergo in novo lege licitum.

SED

De bona conjug. c. 4.

SED contra est quod dicitur Matth. 5. Qui dimiserit uxorem suam excepta causa fornicationis facit eam mœchari: ergo videtur quod non liceat uxorem dimittere nisi propter fornicationem.

¶ Præterea, Deut. 24. dicitur, quod mulier repudiata quæ alium maritum duxerat poterat ad priorem redire: sed hoc videtur esse falsum quando dimittebatur propter fornicationem: ergo peccabat aliquem virum ducendo.

RESPONDEO dicendum, quod secundum primam opinionem post votum simplex non licet alteri nubere, quia adhuc primum matrimonium non erat solutum: Moyses enim quamvis permiserit, ut libellum repudii daret mulier, ut patet Deut. 24. non tamen permisit plures simul habere. Secundum autem aliam opinionem sicut licebat ex dispensatione divina uxorem repudiare, ita uxori aliam virum ducere: quia inseparabilitas matrimonii ex causa divina dispensationis tollebatur, quia inseparabilitas matrimonii intelligitur verbum Apostoli. Et ergo ad auctoritates rationes respondeamus.

AD primum dicendum, quod misericordia docebat plures uxores simul habere secundum dispensationem divinam: et ita nunc dimissa in matrimonio non solutio poterat alium ducere, sed unusquisque uxori bene habere plures viros: et idem non est simile.

AD secundum dicendum, quod in illo verbo Augustini ponitur per exceptionem, sed pro nullo habetur secundum quod a nobis dicitur aliquis mœchari, quia est bonum meritum: et sic ad nostræ solutionis veritatem non variat.

AD tertium dicendum, quod Dominus Matth. 5. videtur viros lege abrogare per consilium ad meliorem, non solum ad eos, qui lex veteris facere habebant, sed etiam quantum ad eos, qui non erant lege illigata erat: sed a modicis erat parabilitas per aliquam rationabilem expositionem, sicut patet de odio matris et de libello repudii.

AD quartum dicendum, quod verbum Domini intelligitur quantum ad istum particularem legis in quo talia permittebantur: et sic vitium intelligitur quod dam mortuum Christo, qui dicit quod Moyses legem dimittit uxorem quia non fecit mœchari, quod quod Deus exitio homicidii, quamvis habeat possibilem occidendi potentiam, nisi esset ei mysterium, et quia dimittit non fornicationem quia talis lex evangelii uxorem dimittere permittit: et similiter quia facit eam adulterari, et illa exponitur.

AD quintum dicendum, quod prædicta glossa loquitur de illa potestate quæ est absolute: sed illius judicio quod potestas est prius dimissa et sic non operatur quod sit potestas simpliciter. Vel dicitur potestas eo modo quo immundus dicebatur qui necessarium languorem vel infirmitatem, non tamen culpam, sed consideratis irregularitatibus legalibus modo et secundum hujusmodi videtur mulier potestatem habere in uxorem.

Hieron. in 3 Matth. 1 in part.

SUMMA ARTICULI.

PRima conclusio. Secundum primam opinionem post repudium peccat vir si alteri viro copuletur. Ratio est, quia adhuc primum matrimonium non erat solutum, et non licebat simul plures viros habere.

¶ Secunda conclusio. Secundum illos qui tenent licitum esse virum alteri uxori habere, post indispensationem divinam et mutationem ejus dispensationem sublatam, et similiter in casu dicto antiquo, quæ videntur fuisse ad explicationem hujus articuli.

ARTICULUS V.

¶ Utrum liceat viro repudiatæ à se accipere.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur quod liceat uxorepudiatam a se accipere. Licet enim semper et malefacta

est: sed male faciens erat quod uxorem repudiabat: ergo licebat hoc corrigere reducendo uxorem ad se.

¶ 2 *Praterea.* Semper licuit petere indulgeri, cum sit moralis praeceptum quod in omni lege manet: sed virum posse repudiatum impoenitenti indulgebat: ergo hoc licitum erat.

¶ 3 *Praterea* Dom. 24 potuit pro causa quare non posset accipi uxorem, quia pulsata est: sed repudiata non pulsatur: ergo si uxorem ante quam alteram uxorem duxerit licebat eam accipere.

SED contra id quod dicitur Deut. 24. quod ab priore marito accipere eam, &c.

RESPONDEO dicendum, quod in lege de libello repudij duo erant permissa, scilicet, dimittere uxorem, & dimissam alteri nubere, & duo prohibita, scilicet, scripturam libelli repudij, & quod iterum maritus repudiatam eam accipere non posset, quod quidem secundum eam quae primam uxorem habuit sterilem fuit ne prolem masculinam quaereret, & in hoc peccatum pollutae fuit. Sed secundum alios si vir non de facto uxorem repudiaret, quam posset aliquo modo recuperare posset.

AD primum ergo dicendum quod ad illius mali impedimentum, quod ei accidebat aliquam repudiando uxorem, ordinatur quod uir uxorem repudiatam assumere iterato non posset, ut patet ex dictis: & ideo dicendum ut dictum fuit.

AD secundum dicendum, quod semper licuit indulgere petenti, quantum ad tollendum culpam sed non quantum ad poenam dimittendam.

AD tertium dicendum, quod in hoc duplex fuit error: Quidam enim dicunt quod licite repudiatam vere recuperare, nisi in matrimonio alterius vere effet unita. Hoc enim propter adulterium cui se mulier voluntarie subdit, in primam dabatur regressus ad priorem virum non redire, sed quia lex humana talem prohibet: & in

A dicitur alij quod etiam accipiens alteram uxorem non potest eam recuperare, quia pollutae non est similiter uxorem ad culpam secundum quod dictum est.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio est negativa. Ratio eiusdem in lege de libello repudij dabatur permissio, videlicet dimittere uxorem, & eandem dimissam alteri nubere, & duo prohibita scilicet, scripturam libelli repudij, & quod eandem repudiatam iterum accipere non posset: quod quidem secundum eos qui tempore primae fornicationis facta pertinet, sed secundum alios illud tantum est ut vir non de facto eam uxorem repudiatam quam pollutam aliquo modo recuperare posset.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum causa repudij sit odium uxoris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod causa repudij sumi debeat ex parte uxoris. Secundum hoc quod dicitur Matth. 3. Si odio habuerit eam dimittet illam.

¶ 1 *Praterea.* Dicit. 11. dicitur. Cum reprehenderit gratianus in eodem quod propter aliquam foeditatem, &c. ergo videtur quod prius.

SED contra: Seruitus & foeditas ex magis contrariantur matrimonio quam odium, ergo ille potius debuerunt esse causa repudij, quam odium.

¶ *Praterea.* Odium potest causari ex virtute eius qui odio habetur, ergo odium est sufficiens causa, cum non sit possibile repudium propter virtutem eius quod est absurdum.

¶ *Praterea* Dicitur. 11. distinct. Si dimissa est uxor odiosa, & pulchra vult

ædes habuerit, & obiecerit ei stuprum ante contingisse, si in probatione defecerit verberabitur, & centum siclis argenti condemnabitur, & non poterit eam dimittere omni tempore vita sua: ergo videtur non esse sufficiens causa repudii.

RESPONDEO dicendum, quod causa permissiua repudiandi uxorem fuit ut eis vxoricidij, vt Sanctus communiter dicunt. Proxima autem causa homicidij est odium: & ideo proxima causa repudij est odium, sed aliqua ex alia causa causatum, sicut & amor: & ideo oportet istam aliquam causam repudij penitus remotam, quæ erant causæ odij. Dicit autem Augustinus in glo. Deuteronomii 24. Multa erant in lege causæ dimittendi uxorem, solum Christus fornicationem excepit, cæteras molestias tulit pro fide, & constanter tolerare iussit. Hic autem causa intelligitur omnis fœditatis in corpore: puta infirmitas vel aliqua incurabilis macula, vel injectio ignis fornicarij, vel aliqua huiusmodi, quod in moribus inhonestorum facit. Sed quidam hæc causæ magis coarctant sacra probabiliter dicentes, quod non licebat repudiare nisi propter aliquam causam post matrimonium superuenientem, nec propter quamlibet talem, sed propter illas solum quæ possunt bonum prolis impedire: vel in corpore, per sterilitatem, aut lepram, aut aliquid huiusmodi: vel in animo, vt fœditas malorum morum, quæ filij ex conuersatione ad ipsam inualescerent. Sed quædam glo. super illud Deute. 22. Cum vñ uxorem duxerit &c. videtur magis arctare, scilicet ad peccatum, cum dicit ibi per fœditatem peccatum intelligitur: sed peccatum gloriantur non solum in morbo animæ, sed etiam in macula corporis. Sic ergo prima dicta remittimus.

AD tertium dicendum, quod licet homo et alia homicidij sint causa odij, & sic sunt causa remota.

AD quartum dicendum, quod præceptum Domini in secundo lib. 15.

Intelligitur.

A præceptum non est aliquis addidit per se loquendo, quia breuiter illi causa mortis: & ideo vana non curat.

AD quintum dicendum, quod dilectio in personam uxoris quod non possit in perpetuum repudiare uxorem in suis casibus, sicut etiam in alio casu quando per dona deseruit.

SVMMA ARTICVLI.

B PRima excludit Proxima causa repudij est odium. Ratio cit. Nam proxima causa homicidij est odium.

¶ Secunda conclusio. Multæ erant in lege causæ remotæ dimittendi uxorem inhonestatem in corpore, vel aliqua morbida macula.

ARTICVLVS VII.

¶ Verum causæ repudii debebāt in libello scribi.

C AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod causæ repudii debebant in libello scribi. Quia per libellum repudii scriptum in prima legis solebat fieri, sed lex veteris videtur principaliter circa causas sufficientes repudii assignatas: ergo oportebat illas scribere in libello.

¶ 1 Præterea. Ad nihil aliud illa scriptura valere videbatur, nisi vt eam se repudiasse testaretur: ergo si non in scribebantur, frustra libellus illis redebatur libi. Præterea. Hoc Magister dicit in littera.

D SED contra. Quia causæ repudii erant quædam sufficientes, aut non sufficientes, præsumebatur mulieri mitti ad secundas nuptias quæ ei secundum legem concedebantur. Si insufficientes, illi redebatur libellus repudium, & sic repudium fieri non poterat: ergo nulla causa repudii ibi in specialis inscribebatur.

Intelligitur.

Ex. 4. sententiarum dist. 33.

RESPONDEO dicendum, quod causa repudij in speciali non fuerit exprimenda in libello sed in generali, ut videlicet fuerint causæ repudiandi, & secundum Scripturam mulier habeat libellum repudij quem ostendere habeat si forte contra virum de repudio aliter habere posset, aliàs enim si traditio non fuisset facta secundum eam regulam valitura: primum ergo quod exigitur ad libellum formandum est generalis causæ libelli formatio, & consilio sapientum discussio pro ad propositum repudiandi differt. Et propter hoc patet solutio ad obiecta.

li. 4. tit. 9. c. 6.

Lig. contra Iud. li. 16.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio. Causæ repudij in speciali non fuerint exprimendæ in libello sed in generali, ut videlicet fuerint causæ repudiandi, & secundum Scripturam mulier habeat libellum repudij quem ostendere habeat si forte contra virum de repudio aliter habere posset, aliàs enim si traditio non fuisset facta

¶ Circa hoc articulum potest esse dubium, an quæcunque de causa huiusmodi libellum repudij: ad cuius intelligentiam Doctores Scripturæ Deuteronomii 24. & Matth. 5. & Scholastici in 4. libro. D. 35. videntur quæstionem videntur quod quicunque velit filios legitimos habere, ex quacunque causa virum si nulla alia specialis obstaverit: eam sufficiens causa repudij. Ratio est, quia repudium conceditur ad vitandum incommodum: ergo quod cunque erit sufficiens causa vitandi. Videntur etiam sancti circa illos articulos. Dicta in articulo 3.

C

QVAESTIO LXVIII.

De filiis illegitimè natis.

Tract. 4. dist. 42. q. unica. artic. 3. quæst. 1. & seqq.

DEinde considerandum est de filiis illegitimè natis. Et circa hoc quæruntur tria. Primo, utrum qui nascuntur extra verũ

In Addit. ad 3. Partem

matrimonium sint illegitimi. Secundò, utrum illegitimi filij debeant ex hac damnum reportare. Tertiò, utrum possint legitimari.

D

ARTICVLVS PRIMVS.

¶ Vtrum filij qui nascuntur extra verum matrimonium sint legitimi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod filij qui nascuntur extra verum matrimonium sint legitimi. Quia secundum leges naturæ legitimus filius dicitur: sed quilibet ex istis secundum leges naturæ videtur esse legitimus: ergo quilibet istorum dicitur legitimus.

¶ 2. Præterea, Communiter dicitur quod legitimus filius est de legitimo matrimonio, vel de eo quod se facit ecclesia legitimum reputare: sed contingit quandoque quod aliquod matrimonium legitimum reputatur in facie ecclesiæ quod tamen reprobatum est in facie ecclesiæ, & forsitan nobis, & impedimentum matrimonium legitimum nobis in facie ecclesiæ, nec quo per ecclesiam non prohibetur: ergo filij extra verum matrimonium nati non sunt illegitimi.

SED contra, illegitimum dicitur quod est contra legem: sed illi qui nascuntur

sunt

ſunt ex ſola matrimonio natum, naſcuntur tamen a legem: ergo ſunt illegitimi.

RESPONDEO dicendum, quod quadruplex ſtatus eſt filiorum. Quidam enim ſunt naturales, & legitimi, ſicut illi qui naſcuntur ex vero, & legitimo matrimonio. Quidam naturales, & non legitimi, ut filij qui naſcuntur de ſimplici fornicatione. Quidam legitimi, & non naturales, ſicut filij adoptivi. Quidam vero legitimi nec naturales, ſicut ſpurij nati de adulterio, & de ſtupro. Tales enim naſcuntur, & contra legem poſitivam, & contra legem naturæ exiſtentes.

AD primum ergo dicendum, quod quamvis illi qui naſcuntur ex illicito coitu, naſcantur ſecundum naturam, quæ communis eſt hominibus, & omnibus animalibus, tamen naſcuntur contra legem naturæ quæ eſt propria hominibus, quia fornicarius, & adulteratus & huiuſmodi, ſunt contra legem naturæ & ideo tales ſecundum nullam legem ſunt legitimi.

AD ſecundum dicendum, quod ignorantia excuſat illicitum coitum a peccato mortali ſic affectata. Unde illi qui cum amicâ bona fide in facie eccleſiæ quæ non ſit impedimentum, contrahunt ignorantes non peccant, nec filij ſunt illegitimi. Si autem ſciant quamvis peccatum ſubſequatur, quia ignorant impedimentum non excuſantur a peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem noſcunt, & in eccleſia contrahant, non excuſantur, quia talis ignorantia malitiæ affectata.

¶ Tertia concluſio ad ſecundum. Quod veniunt bona filij in facie eccleſiæ quæ ſi impedimentum, dum tamen ignorent, non peccant, nec filij ſunt illegitimi.

¶ Pro explicatione huius notandi primo, q̃ vt proles ſpuriata cenſeat legitima, non eſt ſatis q̃ ſecundum communẽ naturæ legẽ ex vtro & ſemine eiuſdem ſpeciei naſcatur, ſed oportet q̃ originem ducat ſecundum leges matrimonij grati humano diuinitus oblecti. Sufficit ergo q̃ matrimonij fuerit ſit legitimi, aut filius ſecundum eccleſiæ aſſumptionem. Vnde ſequitur quod illegitimus concubitus non ſubfuit vt proles illegitima ceſſaret, puta ſi eſt illicitus propter votum coniugum. Si enim coniuges poſt matrimoniam conſummatum poſtea ſimul profeſſionem, & iterum ſuſciperent filios, quia congreſſus ille eſſet ſacrilegus, filij concepti legitimi quia adhuc perſeverat vinculũ matrimonij vt dicit Palud. quæſt. 3. articul. 1. Secundo notandũ, q̃ filij illegitimi ex iure naturali indecentiam quãdam habent, vt vtor omnium gẽtiũ probat, & tanto maior quanto congreſſus poterit facere citra fornicationem peior congreſſus eſt adulterium, quã ſimplex fornicatio, & ideo eſt de ſtatu legis legis autem humanæ ciuitatis filios a publicis officijs & honoribus excludere, & ex dictis patet, adeo quanto congreſſus eſt turpior, tanto lex grauius decernit. Vnde filij qui naſcuntur ex ſimplici fornicatione dicuntur naturales, & vocabulum ſanctæ matris eccleſiæ: autem vero illegitimi dicuntur quem alibi ſtatus ſanctæ legis humanæ fuit duplex. Prima ne in publicis muneribus eſſet macula ciuilis tutiorem curam deſpicere Secunda, ut ad hoc ſexus cohiberet potentiã incitamenti, & fieret ſatis gẽtium publicis honoribus indignum eſſe.

SVMMA ARTICVLI.

PRima concluſio eſt affirmativa. Quoniam tales filij ſunt contra legem.

¶ Secunda concluſio ad primum. Quamuis illi qui naſcuntur ex illicito coitu naturam ſecundum naturam, quæ communis eſt hominibus & omnibus animalibus, tamen naſcuntur cõtra legẽ naturæ quæ eſt propria hominibus: & ideo tales nõ ſunt legitimi.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum filij illegitimi debeant aliquod damnum reportare.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod illegitimi filij nõ debeant aliquod damnum reportare. Quia filius non

debet punire pro peccato patris, nisi per sententiam Domini. Ezechiel. 18. sed quod ille mastaber ex illicito coitu non est peccatum proprium, sed peccatum patris: ergo ex hoc non debet aliquod damnum incurrere. A

¶ 2. Praeterea. Iustitia humana est extricta & districta, sed Deus aequaliter largitur bona naturalia legitimis, & illegitimis filiis: ergo, & secundum iustitiam humanam filius illegitimus debet legitimis aequari. 1.

SED contra est quod dicitur Gen. 22. quod Abrahamo dedit omnia bona Isaac, & filiis concubinarum dedit dona et recessit a & tamen illi non erant ex illicito coitu nati ergo multo magis debent illi qui ex illicito coitu nati sunt hoc damnum reportare, quod non succedant in bonis paternis. 2

RESPONDEO dicendum, quod aliquis dicitur damnum incurrere dupliciter. Uno modo per hoc quod ei subtrahitur quod erat ei debitum, & sic filius illegitimus nullum damnum incurrit, alio modo per hoc quod ei aliquid non est debitum, quod alias patrem esse oportuisset: & per hunc modum damnum incurrit duplex, unum quia non admittitur ad alios legitimos filios ad officia & dignitates quas regni unus aliquam hereditatem in illis qui hoc exercent: aliud damnum incurrit quia non succedit in hereditate paterna. Sed naturalis filius succedere potest in aliqua parte tantum, sponsalitium in nulla parte, quamvis ex iure naturali parentes eis in necessariis providere teneantur. Unde patet responsio ad secundum: quia licet naturaliter non sequatur ad hoc quod sit praelatus &c. B

AD primum ergo dicendum, quod inaequalitas illa non facit quod non sit poena, sed quod non sit poena quae aliquis non succedit in regno alii per hoc quod non est filius regis. Et similiter non est poena quod illi filii legitimi non debeantur ea quae sunt legitimi naturales filiorum. C

AD secundum dicendum, quod naturaliter illegitimus non est contra legem inquantum est actus generationis naturalis, sed inquantum ex praecedente malitia procedit: & talis filius illegitimus non potest ex damnum hoc quod per voluntatem patris est praeditus. D

SVMMA ARTICVLI.

PRima conclusio. Filius illegitimus nullum damnum incurrit talem quod labefactari quod erat ei debitum.

¶ Secunda conclusio. Filius illegitimus damnum incurrit per hoc quod labefactari quod non erat debitum.

¶ Circa illam autem quae dicit naturale. Vnde filii illegitimi tenentur ex obligatione naturali subire condemnationem publicam? Videtur quod non. Primo lex illa non penalis, sed ad legem penalem non tenetur quis nisi ex condemnatione praecedente: ergo. Secundo. Fieri potest quod filius illegitimus non possit eam legem servare sine magno detrimento proprio, & injuria notitiae, ut puta si ei esset in perfectione hereditatis quando est defectum sed lex humana ob aliquam tam grave detrimentum cessat. Tertio. Si enim lex naturalis inconsentanea fuisset, sequitur quod non sufficeret dispensatio Papae, ut posset subire hereditatem tali conditione. Patet sequela, quia Summus Pont. non dispensat in lege civili, contingens autem videtur esse contra legem naturalem exercendo illam, ut qui filii sunt legitimi, ergo.

¶ In contrarium est quod lex illa Iustiniani, & similis sunt inducentes aliquam legem iustae obligantis in conscientia, ergo.

¶ Pro una conclusio. Nulla lex humana potest per quamcumque partem irritare filios illegitimos naturaliter habilitatos. Haec conclusio probatur. Nulla lex humana potest derogare legi naturae cui ex se omnes tenentur, sed ex lege naturali imponitur ut potentes obligentur providere filiis, ergo per nullam legem humanam potest removeri. Omnia ista patent. Vnde notabile est quod licet humanae leges aliquem obligationem imponant illis qui potuit circa huiusmodi filios

eo quod eſt contrahi matrimonium regulariter ſtando in lege naturali ſi potuit naturaliter conſtare bona eſſe illarum nuptiarum, ſemper conſtare poteſt, tenetur coniux infidelis prædicare, & alias magis quæ naturæ, quam ſe poſitiuæ conuenire ad eam generandam ſunt. Nec ſatis eſt quod obijciant, illi poſſe adhiberi ad vitam, ſed oportet etiam quod ad inſtitutionem eius ſatis naturaliter conferant. Secundo verò, quod hæc inſtitutio regulariter eſt adhibenda per ipſos patres, & in communi doctorum: ſed quando ex manifeſtatione paternitatis ipſis oriretur infamia non leuanda, ſatisfaciunt naturali obligationi ſi dent operam quod per alios educentur, & inſtituantur quemadmodum ſuos ſi eſſent adoptaſſent. Et hæc eſt alia ratio propter quod filii adulterini in legibus ſunt naturales: quia regulariter non poſſunt bene inſtrui, unde Sap. 3. ab iniquo thoro ſemen extirpatum Sapient. 3. dicitur.

¶ Secunda concluſio. Omnes leges humanæ, tam canonicæ, quam ciuiles obligant in conſcientia filios illegitimos ante iudicis ſententiam. Ad cuius euidentiam notandum, quod duplex ſunt quæ delinquunt ciuibus alicuius reipublicæ: quædam ex rigore iuſtitiæ, ſeu ex ea quæ ſuas ſeruatis ad alios eandem mutuo debentur pactis ex benignitate legis, ſeu ex illa quibus aut priuilegium aut fauor aſſiſtitur. Hoc ſuppoſito probatur concluſio. Lex canonica excludit illegitimos ab ordinibus, & beneficiis eccleſiaſticis, quæ tam ſæpe diſtributa publica officia ponunt interdum conditiones exhibere honeſtatem naturalem, maxime cum habere plura officia non ſit omnibus ſimpliciter neceſſarium: & ideo in conſcientia tenentur filii illegitimi abſtinere ea quod non habent qualitates de iure requiſitas. Per iuramentum autem excludantur illegitimi, & à patria nobilitate, & à iure percipiendi hæreditates, ceteraque quæ ſunt benignitatis, & fauoris legis dicuntur alijs; ergo poterit ergo lex inſtituere de cauſis excludere illegitimos. Et quamuis ius ciuile poſſit impedire dominii tranſlationem, filii illegitimi tenentur in conſcientia non adire hæreditatem, & ſi adepti fuerint reſtituere.

¶ Ad argumenta in oppoſitum reſpondetur. Ad primum diſtinguitur maior, ſunt in materia de lege poſitiua, ſeu naturali pœnalia quæ conſiſtit in priuatione alicuius declaratione malitiæ ſortiuntur effectum, ut leges de excommunicatione, & ſuſpenſione, tales autem ſunt iſtæ contra illegitimos latæ. Et ſi arguas. Vbi eſt eadem culpa, eadem debet eſſe pœna: ſed in illegitimis nulla fuit culpa, ergo. Reſpondetur, quod cum ſint in aliquali peccato patre propter inconueniens parentes in filios exiſtit à publicis honoribus, quemadmodum per crimen exiſtimationis aut hæreſis filii notantur infamia, quamquam non ſint rei. Secundo dotes, quod illæ leges proprie loquendo non ſunt pœnales, ſed operantur conditiones ad publicum honeſtatem: ſicut leges antiquæ quæ prohibebant conſtitui ſacerdotes, ſi quibus eſſet macula.

¶ Ad ſecundum reſpondetur breuiter, quod ſemper poterit iudicari melius iuxta regulam prudentiæ ut filius illegitimus ceſſante hæreditatem quam acceperit ipſe eſſentialiter velit quærere; ſi autem talis iudicet eſſe, quod ſine detrimento maioris boni non poſſit ſeri reſtitutio, adhibeatur eſt abſolutio, ſi putet ſe habere opportunitatem reſtituere. Exemplum eſt in c. ſi filius de pœn. & remiſſ. ubi mulieres quæ adulterium ſuum commiſerunt ſi legitimis & earum propter metum mariti non audebant indicare præcipit abſolui.

¶ Ad rationem reſpondetur, quod diſpenſatio Papæ ubi generaliter ſufficit ad reddendum habilem quemcumque ad ſpiritualia non autem quemcumque ad omnia, propterea quod multis poteſtas diſtincta eſt gratia ab ſpirituali, ut dicemus in tract. de charis. c. autem illud per venerabilem, intelligitur habere locum in terris quæ ſubdantur dominio temporali Romanæ eccleſiæ. Hoc autem ſolatium habere debent filii illegitimi, quod ſi a mercibus reipublicæ temporalis excludantur, non tamen à participatione ſpiritualium bonorum. Cuius ratio eſt illa Ioan. 3. quod natum eſt ex carne, caro eſt, & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Secunda ergo radicitus, quæ eſt per Spiritum ſanctum, reddit hominem idoneum participandi ſpiritualium bonorum. Ioan. 3.

EST tamen adhuc dubium magis in particulari de legibus quæ impediunt tranſlationem dominii in filios illegitimos.

Pro

Per quæ secundò, filiorum illegitimorum multa esse genera, possunt simul reduci ad duas classes. In prima existunt ceteri filii geniti sine ex concubitu illegitimo ad carnali copula, quæ accedente conjugio inter eos nam potuit esse contagio nullo obstante impedimento legis. v. g. qui geniti sunt ex soluto & soluta, nec consanguineo, nec affini. In secunda classe constituuntur omnes illi qui geniti sunt ex concubitu qui non potuit esse contagio, etiam accedente fœdo matrimonium ob aliquod impedimentum matrimonium impediens, religionis, ordinis, consanguinitatis aut affinitatis. Primæ classis filii dicuntur naturales. Secundæ vero classis dicuntur à nobis mere spurii damnato concubitu nati. Spurij hoc nomine hic spurius, notius, mares, aliis habentur in iure accepiones quas in præsenti omittimus. De primæ classis filiis non cadunt in præsenti ulla controversia cli de spuriis aut geniti ex damnato coitu. ¶ Est ergo quæstio, utrum leges quæ statuunt non esse transferendum dominium in tales filios sic adeo impediant translationem dominij, ut si de facto translatio fiat contra legem, translatio facta non teneat, nec isti filij comparent dominium. Videtur quod sic translatio teneat.

¶ Primo leges penales non obligant in conscientia nec impedient dominij translationem sic, ut facta non teneat ante judicij condemnationem, sed leges quæ in hac materia decernunt contra filios illegitimos sunt penales, patientes etiam in conscientia: ergo impedimento impedientia ergo.

¶ Secundò. Leges quæ prohibent translationem dominij per contractus, quales dotis solemnitas effectiuè dotis, non impediunt translationem dominij dotis ut facta non teneat: sed multæ urgentiæ & significantiæ prohibent illæ leges translationem dominij per tales contractus, quæ leges quæ decernunt circa filios illegitimos, ergo, Minor videtur ista ratione probabiliter sententia. Minor patet ex terore legum: quidem illæ leges tales contractus dicunt nullos & irritos prohibendo. Ergo non leges quæ prohibent ne matrimonia fiant cum filiis illegitimis non obstante tamen odiosa verba nec dicunt tales

A contractus esse nullos nec habendos pro infectis, ergo.

¶ Tertio. Leges filiorum illegitimorum quæ inducunt circa illos regulariter illegitimos effectus prohibent illis patrimonia hæreditatis non illis peccatis dotare filios tales sunt per donationem inter vivos, sive per testamentum bona hæreditaria, ergo si de facto per talia contractus illa aliquid donatum dotale fuerit prohibit. Antecedens constat in toto isto corpore legum ubi prohibentur aliqua prohibita in ultimum donatio inter vivos vel testamentum, non in alio. Hujusmodi, non inveni ista verba dicentia: Parti. 4. tit. 11. l. 3. videtur. *No podrian heredar los hijos de los padres ni de los abuelos ni de los otros parientes que defendieron dichos.* Et in l. 5. Fori regali, tit. 8. de las herencias l. 1. ubi dicitur. *Todos estos que suceden assi, o mueren, o desde agora de ningun de herencias no pueden heredar otro ni otros algunos que sean de derecho suyos mas del quinto de su haver mandado, o de repartir los dar lo que quisiere.* Vbi istam inhabilitatem quod non possint tales filii illegitimi hæreditatis succedere in bonis patrimonij.

¶ Quarto sic; sicut ex oppositis sententia quod si pater dotaverit hæredem bonorum suorum dotem aliquem extraneum qui postea fecerit ratum filium de retinenda hæreditate filio spurio, tenetur talis hæres, quæ radicaliter ex tenetur filio illa bona. Consequens videtur datum, ergo probatur sequela. Tale dotis commissum dirigatur contra filios spurios inhabiles & incapaces ratione sua oppositam sententiam, ergo si quasi dotis tristis est tale hæredem revelatur reddere illam filio & non filio spurio.

¶ Prima sententia est affirmativa, quæ propter dictas argumenta primi dicendi, quod talis donatio fiat per testamentum, sive extra testamentum, sic fiat contra legem, facta tamen teneat.

¶ Secunda sententia est contraria dicentium, quod talis donatio etiam facta non teneat.

¶ Tertia sententia est media distinguendo inter filios illegitimos spurios, & filios illegitimos clericorum & religiosorum: & in filijs spuriis secundò

Parti. 4. tit. 11. l. 3. Et lib. 5. fori regalis, ti. 8. de las herencias l. 1.

excedat propter veritatem argumentum A
illud conſtituens, tranſeunte illa argumentatione ſilij ad patrem dicentem, & reſpondente ſibi ut dicunt, quia tales dicunt non recte, quæ reducuntur, ſic Diſcipulus D. Tho. ſecutus in his tres partes, Solus quem alij ſequentes nouam opinionem, ſcilicet g. q. de iure q. 3. art. 1. ad 4.

¶ Prima concluſio. Parentes & patrem & debent ſuos filios quam ſpuria quamcunque ſocietate ſuerit concubitus, & ad hoc tenentur iure diuino. Probatur primo, ex eadem libertate, de qua dixit in materia nullo casu quem poſſint per alienationē ubi B Clemen. III. per capitulum quod parentes ac etiam ſi ſint illegitimi filij ex damnato coitu ſi grauis incumbat neceſſitas eos ſuperueniendi ſibi ex bonis ſuis, ſi ſint ſufficientia, & ſi non ſint ſufficientia, ſaltem ex bonis communibus, ſi ſint, & ſi non ſint, ex bonis ſuis, & ſi non ſint, ex bonis communibus

gil. tina. l. 1. tit. 21. & lib. 5. tit. 9. l. 2.

dere possint eodem iure hereditario: spectatim tamen de clericorum filiis decernitur lib. 1. Fori regii tit. 5. l. 2. & lib. 5. tit. 9. l. 2. quæ lex edita est à Ioan. I. Nauarræ. In quibus decernitur, ne filii clericorum habeant bona, aut parentum, aut consanguineorum, nec per testamentum, nec per donationem, aut venditionem. Quam legem Ioanna Regina Caroli Cæsaris mater, extulit ad filios religiosos & monachos. ¶ Secundo probatur. Iuniperetti quamvis in hac parte ab è multorum intendant in legibus supra allegatis, huiusmodi filios spurios fieri omnino inhabiles ad comparandum dominium bonorum patrimonialium, siue per testamentum, siue quasi testamentum, ergo ita intelligendæ sunt leges. Antecedens probatur allegando vnum solum tempore dubitationis Iurisperitum Cumanum in epitome super 4. Decret. par. 2. capit. 8. concha 1. num. 3. num. seq. multas pa. 7. & 8. ¶ Tertio probatur conclusio, arguendo contra sententiam illam multorum. Illa opinio est, quod clericorum & religiosorum filii fiant omnino inhabiles, ex quod in ordinationibus Regis dicitur, ut spurii, si parentes sunt, sed multo significatiuius verba sunt verba allegata à nobis ex iure Castellæ ad inhabilitandum filios illegitimos spurios etiam facultates, ergo. Minor probatur ex illis verbis, omnia inhabilitate pœnam bene facio infligi, &c. & alia quæ citantur. Hinc sequitur consultum, hoc illas quæ sunt ciuitates, quas non sequimur in practica vero similiter esse existimamus quæ sit, filios spurios clericorum esse habiles, & capaces ita scilicet vt translatio dominii facta ab eis valeat quam illa nulla. Patet ex argumento prædicto inter hos. Et licet Soto dequatuor sequi mallet illam sententiam, non tamen in allegato loco, sed etiam in 4. dist. 41. q. vnica, art. 4. non minus est, quod in re quæ pertinebat ad ius Cæsareum & Regium, erraret non cæsalem Iurisperitos, & in ipsam. Secundo sequitur manifestum esse peccare mortaliter, si parentes quis filios, aut contra legem testetur, quæ in hac materia decernunt, aliquid donet & tradat. Hoc conclusio habet locum in casu secundo, quando agere contra legem sanctam in materia grauis est mortale: illæ vero leges sanctissimæ sunt, nã sunt in odium spuritiæ spurios, & incontinentiæ hominum, &c.

¶ Tertio conclusio. Istorum regum Hispaniarum filius ex damnato coitu suscepti possunt matri succedere etiam ex testamento sine vllo pecato, modo eorum mater prius per confessionem illum non interimat propria manu, aut non susceperit illum ex alio vel religioso, e.g. si mater Ioanna susceperit filium ex alio coniugem, præcisis omnibus succedendi bonorum dictum. Hæc conclusio sumitur à Ioanna Regina in allegata lege nona Tauri, & ibi recepta quidam & moderni præcedentis conclusionis, & ibidem ratione in præcedenti conclusione proximum sunt verbum, in antiqua vero

¶ Quarta conclusio. Ante iudicium tamen filius spurius, qui contra omnes leges, de quibus hactenus fuit dictum præmissum, tenetur restituere dominia, aut illis defuncta matri, hæredibus eius, siue abintestato, siue per testamentum succedentibus possessionem non transeunt illud restituere dominium matri illud retinere. Hinc Primo patet, spurium filium cum inhabilis sit & incapax ad ea bona suscipienda, etiamsi ante iudicium sententiam restituere, sed verum dominium illorum ibi quæ donatur quæ, & ita defuncto hærede filius quicunque potest succedere, ergo. Minor patet, quoniam dicitur non fit inhabilis per absolutionem ad dominium illorum bonorum quæ donauit sed tantum pœnam per leges pœnales ei propter iudicis dominio illorum bonorum. Item hæredes illius à quo, iam decedentis non sunt inhabiles per aliam legem, sed similiter propter peccatum defuncti qui sacultatem perdiderunt à iudice hæreditate, ergo antequam restituerit, &c. Secunda pars eiusdem probatur. Leges ciuiles iuste & sanctæ per mortem pœnæ cum, qui talia bona donauit, ut patuerunt hæredes qui si alias secundum leges debentur, aut si viuerent primarentur dominio bonorum quæ donauit. Sed lex pœnalis iusta post latam sententiam obligat in conscientia, ergo Maior explicatur, qui donauit talia bona filio spurio, committit crimen inobedientiæ contra legem quæ prohibuit talem donationem, ergo.

¶ Quinta conclusio. Princeps spoliare potest legitimos successores filium spurios existentium, quatenus ad successionem hæreditariam, & donationem aliam, quæ ergo in bona patrimonialia siue patrimonialibus siue ex

regalia.

rebellionis reale substitis acquisitis. Probatur ex novis principiis. Ibes per quam naturæ causa per casus dissolvitur, & cessante causa cessat & effectus. Tūc arguitur. Impedimentum, seu inhabilitas filii spurii ad bona paterna, potest nasci & oriri ex primi principalis placito, ergo ex placito civili potest dissolvi. ¶ Secundo. Omnis princeps potest in suis legibus dispensare: sed leges quæ inhabiles facunt filios spurios ad succedendum in bonis paternis, sunt leges civiles principales, & nulla est lex prohibitiva, ergo.

¶ Ad primum in oppositum respondetur. Leges illas inhabiles & incapaces facere filios spurios, & ideo obligare ante judicis sententiam. ¶ Ad secundum respondetur, pecare negando consequentiā. Nam leges de quibus in argumento, eō faciunt inhabiles eos in quorum favorem fiunt elevatas ex mera solemnitate. ¶ Ad tertium respondetur. Antecedēs esse maximē falsum, ut clarissimum explicatur in legibus allegatis pro secunda conclusione. ¶ In quarto argumento. Infirmatur quantitas quæstionis hujus appendicis. Vnum haves infirmatur contra tenentes legem illam, prætitia fidei de reddenda hæreditate filio spurio, si verus hæres; & comparet & acquirat dominium illorum bonorum, & teneatur in conscientia reddere illa bona hæreditatis filio spurio. Et ratio quæstionis est de debito extra testamentum, quia data fide de reddendo bona donata filio spurio, accepit ea bona contra tenentem legem quæ in hac re decernunt. Nec debita tam quam illi ob peccata mortaliter, sed quæritur ex illa, utrum tales cōparēt dominii licet peccaminose mortaliter: & teneantur filio spurio donare illa bona quæ sic fidei commissa sunt. Pro parte negativa arguitur primo ex legibus civilibus, in l. probatum ff. de petit. hæredit. dicitur, quod ille est in possessione & petitor præsumitur hæreditatem quæ applicatur filio quæritur petitor in l. ita fidei, ff. de instit. & substit. & in l. ita scripsit, & l. Lucius, § ff. de legat. 1. Secundo. Sequitur, quod si talis hæreditas filius esset verus hæres, posset filii retinere hæreditatem & non teneretur amore talem sententiam aliter reddere, cōsequēs est falsum, ergo. Minor probatur. Ille licet sequitur verus hæres & dominus, nihilominus non acquirit dominium absolutum, sed

A sub fide eleam reddendi filio spurio, ergo. Sequela probatur. extra debitum meum nullum sententiam non teneris reddere filio. Ratio. ista oppositam sententiam non teneretur reddere hæreditatem ab initio, & quia hæres verus est ipse, ergo in reddendo subsequo sententiam peccabat, quod non teneretur reddere filio spurio, quod est difficultatis. Prima probatur. Ille tantum tenetur ex quacunque tenetur ratione fidei & promissionis datæ: sed omnis promissio facta contra leges non obligat, ergo. Cōsequentia patet, quoniam illa promissio facta fuit contra legem, ideo in fraudem legum. ¶ Secundo probatur. Talis fideicommissum dirigitur in filium tanquam incapacem & inhabilem, ut ostendimus dubio præcedenti, ergo non tenetur reddere filio spurio, & quidem est incapax.

¶ Prima sententia sit, hanc non esse veram hæreditatem, & non istam cō teneri, imo nec posse reddere illa bona filio spurio. ¶ Secunda sententia, dicit hanc esse veram hæreditatem & dominium sed hoc supposito, tenetur hæres in foro interiori contra obligationem ad reddendum hæreditatem filio. Quidā enim dicunt non teneri ad reddendam hæreditatem spurio, alii vero dicunt teneri, sed tamen hoc tantum ex fidelitate non ex justitia, alii vero sic teneri ex justitia. ¶ Tertia sententia est media, distinguens inter filium secularium spurium ex una parte, & filium clericorum & religiosorum ex alterā & dicit quod filio secularium spurio potest bene peccato gravi fides de reddenda hæreditate illius, & teneri ex natura hæreditatis & institutionis ad reddendum filio: in vero clericorum, &c. esse peccatum grave id efficere, & nec hæredem esse verum dominum, nec posse illi reddere filio spurio. Hæc sententia est Scoti 4. de justitia, quæst. 5. & in 4. sententiarum loco citato.

¶ Prima conclusio. Hæres instituens a patre non tenetur ex justitia fide de reddēda hæreditate filio spurio, licet patratet certum scandalum committendo, quod reddat, & illa non instituendo eum hæredem, & ob hanc causam quæ fertur aliquem scandalizare in illi casu. Secunda. & hæres illorum hæredum, nec tenetur in conscientia reddere illa bona filio spurio. Prima pars conclusionis probatur. Juxta leges tales actiones potest filius hæres non minus quam alienus

ignorare,

Lex 2. ff. de petit. hæredit.

gnotus, quod vero testator speret certe, q̃ amicus benefaciet filijs spurijs illius, nõ aduersatur alicui legi, imo est maximè consonum iuri naturæ quod ille speret, & quod ob hanc causam instituat illum hæredem, ergo. Secunda pars probatur. Talis hæres est legitimus & absolutuus dominus illorum bonorum nulla omnino præstita fide nec apposita conditione, sed legitimus & absolutus hæres non tenetur donare bona hæreditaria, ergo.

¶ Secunda conclusio. Nihilominus hæres iste tenetur ex iustitia alere filios spurios testatoris, imo ex gratitudine tenetur alia multa beneficia, & obsequia illis præstare aliquando, etiam sub pœna peccati mortalis. Prima pars probatur. Omnis obligatio ex iustitia testatoris simul cum hæreditarijs bonis descendit ad hæredem, sed parentes ex iustitia, imo ex pietate tenentur alere filios spurios, ergo & hæres. ¶ Secunda pars probatur. Is qui suscipit beneficium tenetur ex gratitudine ad rependendũ benefic.ũ, quod suscepit, & aliqñ omissio huius rei est peccatum mortale, sed talis hæres citra dubium recepit beneficium à testatore, ergo. Maior explicatur, quoniam ad gratitudinem pertinet cum fœnore etiam remetiri beneficia: imo ordo charitatis exposcit sub peccato mortali, ut beneficus antepona tur ei à quo nullum suscepit beneficium: imo uix potest omnino iste hæres testatoris filiis spuriis vllum impendere beneficium absque eo, quod paruipendat & despiciat in animo suo benefi-um testatorem, & beneficium illius, q̃ est peccatum mortale ingratitudinis.

¶ Vt respondeamus ergo ad quæstionẽ sit tertia conclusio. Hæres qui præstitit fidem de donanda hæreditate filio spurio est uerus hæres & dominus illorum bonorũ. Probatur: nulla est omnino lex inter eas quas retulimus, in hac materia aliquid diffinientes, quæ talem hæredem inhabilem faciat ad suscipiendum dominium hæreditatis: sed tantum in pœnam præstitæ fidei in fraudem legis priuant illum hæreditate & mulctant: at leges pœnales priuantes & condemnantes non obligant ante iudicis sententiam in conscientia, ergo ille est uerus dominus quousq; per iudicis sententiam spolietur dominio. Simile est in legibus quæ prohibent taxillorum vsum quæ A tamen non tollunt quin per talem ludum transferatur dominium licet in pœnam criminis commissi contra legem concedant ei qui amisit pecuniam, repetitionem illius intra certum tempus.

¶ Quarta conclusio. Talis hæres tenetur reddere hæreditatem filio spurio ex iustitia & fidelitate etiam ante iudicis sententiam. Prima pars probatur. Talis hæres sine vllo peccato potest donare bona illa filio spurio, sed dedit fidem de reddendis illis bonis, ergo tenetur seruare illa. Maior patet. Ille est verus dominus, ut ostendimus tertia conclusione, nec est lex qua prohibeatur donare illa bona spurio, ergo tenetur, B & potest. Secunda pars probatur primo argumento ad hominem, contra eos qui dicunt teneri illum sub mortali ex fidelitate tantum. Virtus fidelitatis in materia quantumuis graui nunquam obligat sub mortali nisi admisceatur transgressio alicuius alterius uirtutis, ergo si talis hæres solum tenetur ex fidelitate, non tenetur sub mortali. Antecedens probatur, quoniam uirtus quæ ex genere suo tantum obligat sub peccato ueniali in quacunque materia obligat tantum sub ueniali, sed fidelitas ex genere suo tantum obligat sub ueniali, ergo. Confirmatur. Mendacium quantumlibet grande siue iocosum, siue officiosum, C nisi perniciosum simul sit & contra iustitiã nunquam mortale est, sed ueniale tantum. ergo nec infidelitas tantum, peccatum mortale est.

¶ Secundo probatur hæc pars. Promissio secundum probabiliorem sententiam etiam si simplex & liberalis sit, obligat ex iustitia, imo promissio quæ non est simplex nec liberalis, sed conditionata tantum, in pretium alicuius rei factæ, citra omne dubiũ obligat ex iustitia: at hæres iste promittit D promissione non simplici nec liberali, sed in pretium institutionis hæreditariæ, ergo tenetur ex iustitia. Ex quo sequitur, quod si iste hæres non reddat bona illa spurio filio, hæredes qui illi succedunt, tenentur ex iustitia reddere, q̃ patet si quidem obligatio ex iustitia, simul transit ad hæredes cum bonis hæreditarijs.

¶ Ad primum respondetur. Eas leges omnes esse pœnales, ac subinde non obligant ante iudicis sententiam.

¶ Ad secundum, quo conuincitur Episcopus

scopus Segouiensis loco cit. nu. 9. respondetur primo, q̃ si hæres iste non teneretur ad reddenda illa bona filio spurio eo, quòd promissio fuit facta contra leges, certè teneretur ad non reddendum & non donandum: nam quo casu promissio facta contra leges non obligat eodem lex contra quam facta est promissio obligat, ut non fiat, & sic talis hæres non posset sine peccato donare illa bona filio spurio, q̃ est falsum etiã secundum Episcopum Segouiensem. Quo circa secundo respondetur, q̃ promissio facta contra leges dupliciter intelligi potest. Primo, quando materia seu res promissa est contra legem & talis promissio citra dubium non obligat, imo lex obligat ut illa promissio non adimpleatur, ut si quis promittat mentiri. Secundo modo dicitur promissio facta contra leges, quia ipse actus promittendi est contra legem, & tunc talis promissio obligat, siue Deo fiat, siue homini. Vt si quis ex inani gloria promittat religionem, aut si quis scorto in pretium corporis promittat pecuniam, tenetur illam dare. Et sic ad secundum respondetur negando consequentiam, & dicimus, q̃ tenetur restituere filio spurio, nec obstat primum argumentum factum cõtra hanc sententiã.

¶ Ad tertium respondetur. Filium spurium esse inhabilem ad suscipienda bona paterna ex donatione patris, non tamen ad suscipienda illa ex donatione hæredis cuius fideicommisit pater bona sua.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum filius illegitimus possit legitimari.

AD TERTIVM sic proceditur. *Videtur quod filius illegitimus non possit legitimari. Quantũ enim distat legitimus ab illegitimo, tãtũ è conuerso illegitimus à legitimo: sed legitimus in regno nunquam fit illegitimus, ergo illegitimus nunquam fit legitimus*

A ¶ 2 *Præterea. Coitus illegitimus creat illegitimum filium fit coitus illegitimus nunquam, sit legitimus, ergo nec filius illegitimus legitimari potest.*

SED contra est. Quod per legem inducitur per legem reuocari potest, sed illegitimitas filiorum est per legem positiuam inducta, ergo potest filius illegitimus illegitimari ab eo qui habet authoritatem legis.

RESPONDEO dicendum, quod B *filius illegitimus potest legitimari, non vt fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille transiuit, & nunquam potest fieri legitimus, ex quo semel fuit illegitimus. Sed dicitur legitimari, inquantum damna quæ illegitimus filius incurrit subtrahuntur per legis authoritatem. Et sunt sex modi legitimandi. Duo secundum Ca-* In de-
nones, scilicet cum quis ducit vxo- cret.lib.
rem illam ex qua filium illegitimum 3.tit.17.
genera uit, si non fuit adulterium, & c.1.& 6
C *per specialem indulgentiam, & dispensationem domini Papæ. Quatuor autem modi sunt secundum leges. Primus est si pater filium naturalem curiæ Imperatoris offerat, ex hoc enim ipso legitimatur propter curiæ honestatem. Secundus si pater in testamento nominet eum legitimum hæredem, & filius postmodum testamentum Imperatori offerat. Tertius est si filius nullus sit legitimus, & ipsemet filius se principi offerat. Quar-*
D *tus si pater in publico instrumento, vel cum trium testium subscriptione cum legitimum nominet, nec adiciat naturalem.*

AD primum ergo dicendum, quod alicui potest sine iniustitia gratia fieri, sed non potest aliquis damnari nisi pro culpa: & ideo magis potest illegitimus fieri legitimus, quam è conuerso. Et si est legitimus aliquando hæreditate priuatur pro culpa, nõ tamen dicitur illegitimus filius, quia generationem legitimam habuit.

AD

AD secundum dicendum, quod actus illegitimus habet defectum intra se inseparabilem, quo legi opponitur: & ideo non potest fieri legitimus, nec est simile de filio legitimo, qui non habet huiusmodi defectum.

SVMMA ARTICVLI.

COnclusio est. Filius illegitimus potest legitimari inquantum damna quæ illegitimus filius incurrit subtrahuntur per legis autoritatem.

¶ Circa istum articulum aduertendũ est, quod solum tres modi legitimandi sunt in vsu. Primus, quando parentes filiorum illegitimorum contrahunt matrimonium, & tunc filii sunt legitimi. Et hoc intelligitur, quando tempore quo fuerunt generati parentes poterant contrahere: aliàs si sunt spurii etiam si contrahant, nõ sunt legitimi, ut habetur in cap. tanta. titul. qui filii sunt legitimi. Secundus modus est, per expressam dispensationẽ Papæ. Et talis dispẽsatio quantũ ad spiritualia ualet ubiq; terrarũ, quãtum ad hæreditatem uero capiẽdam, ualet in terra subiecta Pontifici, ut habetur in ca. per venerabilem, qui filii sunt legitimi. In terris uero subiectis aliis dominis temporalibus est dubiũ an valeat legitimatio Papæ ad hæreditatem capiendam. De quo uidendi sunt Iurisperiti, & standum est consuetudini interpretandi leges. Tertius modus est per dispensationem Imperatoris vel domini, qui non cognoscit superiorem, & talis legitimatio valet quãtum ad dignitatem, & hæreditatem temporalem, non tamen quãtum ad tollendam irregularitatem: Episcopus tamen quantum ad minores ordines potest legitimare.

c. peruenerabilẽ qui fil. sint legitimi.

Finis huius materiæ de Matrimonio.